14-a-4-3

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala B
Estante 2
Tabla
Número 17

BIBLIOTECA [illegible] REAL
GRANADA
Sala: B
Estante: 1
Numero: 29

No. 2
2-44

i 16889137

R- 14631 (1)

JACOBI PIGNATELLI

E CRYPTALEIS IN SALENTINIS

Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris

CONSULTATIONES CANONICÆ,

IN QUIBUS

PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ,

Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sac. Concilium Tridentinum; ad Episcopos, & Regulares; ad Immunitatem, Libertatem, Jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia potissimùm pertinent; non solùm ex utroque Jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum Decretis, Rebus Judicatis, Placitis, atque Consultis; ex Prudentum Responsis, ex Moribus receptis, breviter, ac perspicuè dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JUDICIBUS, JURISCONSULTIS, ac Politici studii Mystis, imprimisque Summorum Pontificum & Rerumpublicarum Consiliariis, & Advocatis utile planè, ac necessarium.

Cum duplici *Indice*, altero *Consultationum* singulis Tomis præfixo, altero *Rerum Notabilium* ex pluribus in unum Generalem coacto, singularique Volumine comprehenso.

EDITIO *ultima ab* AUTHORE *recognita, multis in locis aucta, & à mendis expurgata.*

TOMUS SEXTUS.

Del Colegio de la de Granada
Comp.ª de Th.º
BLBL

COLONIÆ ALLOBROGUM,
Sumptibus GABRIELIS & SAMUELIS DE TOURNES.

M. DCC.

Cum Privilegio SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS.

Cum Privilegio SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS

INDEX ARGUMENTORUM CONSULTATIONUM TOMI SEXTI.

CONSULTATIO I.

AN Regulares ad exercendum munus parochiale in Indiis, ritè, ac rectè à Magistratibus laicis, vel à Principe instituantur?

An iidem Regulares possint obtinere, ac exercere jura parochialia sine licentia Episcopi?

An acta ab iis gesta sint valida?

An, & quas pœnas incurrat Confessarius, absolvens sine approbatione? Pag. 1.

CONSULTATIO II.

An famuli laici nobilium actu inservientium Eminentissimis Cardinalibus, vel Episcopis gaudeant privilegio fori?

Et quid de coquis Seminarii, ac locorum piorum?

Ubi an, & quatenus fori, ac immunitatis privilegia ad famulos extendantur? Pag. 3.

CONSULTATIO III.

An quemadmodum Episcopus edictum ad examen, & provisionem parochialium cum termino decem dierum proponendum, potest ex arbitrio c. 28. sess. 24. de reform. sibi relicto, prorogare, possit etiam ad quatuor, vel sex dies minuere, & abbreviare?

An ex hujusmodi abbreviatione, præsertim in illis Provinciis, & in iis Episcopatibus, ubi ob magnam distantiam edicta per mensem præfigi consueverunt, provisio nulla dicatur?

An quando in duabus Ecclesiis edictum proponitur, curat ex quo primò affixum sit, vel an expectandum erit, quod labatur terminus, ex quo ultimo præfixum est ita, quod, si non expectetur, provisio sit irrita, & nulla.

An Capitulum, Sede vacante, ex eo, quod judicialiter privaverit Rectorem suo beneficio Curato ob non servatam formam decreti S. Concilii Tridentini d. c. 18. sess. 24. in examine coram Prælato, aut ejus Vicario generali, & tribus Examinatoribus Synodalibus, provisioneque facta, nondum transacto sex dierum numero proposito in edicto, ex quo ultimo affixum fuit, aliisque de causis prædictum beneficium non servata iterum forma dicti Concilii absque concursu, & examine, conferre potuerit?

An dato, quod non potuerit, ex hujusmodi provisione titulus, saltem coloratus, extiterit non obstante Constitutione B. Pii V. super observatione dicti decreti?

Dato, quod non coloratus titulus extiterit, an matrimonia coram eo contracta, sint nulla?

An sic provisus cæterorum Sacramentorum administrationi validè incumbat?

An incumbens, ut Parochus, etiam in casu necessitatis, peccet lethaliter?

An fructus, & obventiones dicti beneficii curati restituere teneatur?

An adversus Prælatum, ejusque Promotorem fiscalem in suo beneficio triennali se defendere possit?

An præfatus Parochus tolerari possit in posterum?

An dato, quod non possit tolerari, debeat ei restitui alterum beneficium curatum, quo privatus fuit ex eo, quod sententia, remota appellatione, fuerit executioni mandata, donec appellatio prosequatur?

Dato, quod fieri debeat restitutio, quis eam fieri curabit contra sententiam Episcopi, Capitulumne, Sede vacante, an Episcopus successor, vel Judex appellationis, qui jam interposita detulit, Apostolosque expedivit?

An dato, quod appellationem prosequens prædictus Parochus obtineat in causa, is, qui præfatum beneficium, servata forma S. Concilii obtinuit, possit ea in totum omissa, per viam compensationis de altero post mortem, vel per resignationem vacante provideri? Pag. 6.

CONSULTATIO IV.

An Episcopi ejicere possint reos, eorumque bona ex Ecclesiis?

Et an Nunciis Apostolicis concedenda sit extensio facultatis ejusmodi ejectionis in toto aliquo Regno, vel Provincia, ipsis demandata? Ubi de decoctorum flagitiis, & an gaudeant immunitate Ecclesiæ?

Ubi de abusu immunitatis Ecclesiæ, ejusque remediis, sitque satis expostulationibus Principum. Pag. 8.

CONSULTATIO V.

An percutiens Clericum mortuum incidat in can. Si quis suadente 17. q. 4.

Ubi obiter tantùm exploditur judicium cujusdam Anonymi de constitutione hominis. Pag. 23.

CONSULTATIO VI.

De absolutione ab excommunicatione canon. Si quis suadente 17. q. 4. non pauca practicè, & accuratè disseruntur pro utroque foro.

Ubi etiam quando, & quibus in casibus pœna cadaveri imponatur, ac de homicidio, vel mutilatione Clerici, vel Presbyteri, & pœnis in occidentem, & mutilatorem, ac eorum filios, deque aliis. Pag. 26.

CONSULTATIO VII.

An electio Vicarii Capitularis, à cujus concursu aliquis rejicitur, sit valida. Pag. 38.

CONSULTATIO VIII.

An jus Cathedraticum, sive Synodaticum præscribi possit?

Index Argumentorum.

Ubi quid illud sit?

An sublatum à Tridentino?

Quid Cathedra Episcopi, ejus origo, aliaque ad rem strictim. Pag. 38.

CONSULTATIO IX.

An & quatenus Regulari impertiri possit, ac debeat licentia exèundi à sua Religione, ut cum reservatione votorum in habitu presbyteri secularis vivere valeat in seculo? Pag 40.

CONSULTATIO X.

In qua ætate eligi possit, ac debeat Abbatissa, sive Priorissa?

An sufficiat inchoasse annum quadragesimum?

Ubi an tempus currat de momento in momentum?

An in hac ætate possit Episcopus, vel Nuncius Apostolicus dispensare?

Et electio Monialis in Abbatissimam minoris ætatis sit eo ipso irrita?

De pœnis Monialium aliter eligentium? Et

A quo tempore ætas sit computanda, an scilicet conceptionis, an nativitatis, an baptismi? Pag. 41.

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus simplici presbytero concedi possit, ac debeat à Summo Pontifice facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis chrismate ab Episcopo consecrato? Pag. 42.

CONSULTATIO XII.

An regulares privilegiati, præcipuè Fratres Prædicatores, ac Minores ex cap. In his de privileg. *possint hodie uti altari portatili, etiam invito Episcopo diœcesano?*

Et quatenus negativè. An id possint de illius licentia, & approbatione? Pag. 44.

CONSULTATIO XIII.

Iterùm de censurarum declaratione in materia literarum hortatoriarum, significationum, comminationum, præceptorum, etiam pœnalium Principis, supremi Magistratus, Judicum, aliorumque Episcopis, eorumque Vicariis, aliisve Ordinariis Ecclesiasticis missarum pro illarum revocatione, amotione, vel ab eis absolutione.

Et præcipuè an, & quatenus sententia declaratoria censurarum ob violationem immunitatis, sive jurisdictionis Ecclesiasticæ latam contra supradictos sit nulla defectu citationis?

Ubi respondetur etiam aliis oppositionibus, quæ in hac re fieri solent, afferuntur plura consilia, sive conditiones proponuntur super absolutione à præfatis censuris ad componendum dissidia utriusque fori. Pag. 48.

CONSULTATIO XIV.

An stante dispositione S. Concilii Tridentini sess. 24. c. 12. §. distributiones verò de reform. quod punctaturæ distributionem accrescant solis interessentibus divinis officiis, servanda sit consuetudo, quod distribuantur per æquè inter Canonicos ita, ut de illis æquè participent tam interessentes, quàm non interessentes divinis, imò etiam ipse punctatus? Pag. 52.

CONSULTATIO XV.

An manutentio altarium, quæ sunt de jure patronatus ac ornamentorum necessariorum pro eisdem altaribus, spectet ad ipsos patronos, an ad Ecclesiam, in qua dicta altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eandem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium. Nec beneficiati, qui habent capellanias erectas in dictis altaribus possint eidem manutentioni concurrere, stante redditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quæ dictis Capellaniis annexa sunt? Pag. 53.

CONSULTATIO XVI.

An Regulares Missionarii Vicariorum Apostolicorum curæ commissi possint sese invicem ab excommunicatione absolvere?

An possint validè virtute alicujus privilegii absolvere à casibus, quos Vicarii Apostolici sibi reservarunt, aut reservabunt?

An gaudeant facultate, quam vocant omnimodam Summorum Pontificum Adriani VI & Leonis X.

An iis concedenda sit facultas dispensandi cum iis, qui in primo gradu affinitatis matrimonium contraxerunt.

An iisdem eadem facultas dispensandi concedenda sit cum omnibus, qui à triginta annis, & supra ignorantia juris in supradicto affinitatis gradu contraxerunt?

An sit concedenda facultas dispensandi in primo affinitatis gradu tam quoad matrimonia futura, quàm præsentia?

An concedenda sit Vicariis Apostolicis, eorumque Provicariis facultas infidelium connubia dissolvendi, cùm id in animarum salutem, & in bonum cedit Religionis Christianæ?

An sit concedenda facultas specialiter dispensandi in quodam matrimonio contracto cum eo, qui præmortuæ uxoris Sororem duxit, ex quo matrimonio quintuplex proles suscepta est?

An concedenda sit facultas pro Religiosis jam missis, & in futurum mittendis in missiones Vicariorum Apostolicorum utendi vestibus more Sacerdotum secularium, ut facilius, & utilius possint decorari inter neophytos, quibus Religiosorum vestimenta sunt prorsus insolita, & ignota, quique possent ex vestimentorum diversitate pati scandalum, & infideles ob eandem novitatem possent etiam persecutionem movere? Pag. 53.

CONSULTATIO XVII.

An Judices, & Magistratus seculares possint de facto procedere pro delictis commissis ante Clericatum, etiam ad districtionem personalem Clerici, qui in fraudem jurisdictionis laicæ ad primam tonsuram se promovere fecit, vel habitum clericalem resumpsit?

Quænam in hac re partes sint Judicis Ecclesiastici, quænam Judicis, & Magistratus secularis, ut uterque forus intra limites suæ jurisdictionis contineatur?

Ubi quando hæc fraus præsumatur, aliaque hujusmodi. Pag 55.

CONSULTATIO XVIII.

De validitate, & justitia declaratoriæ censurarum ob impeditam Ordinariorum Ecclesiasticorum jurisdictionem Ecclesiasticam observationes aliquæ. Pag. 60.

CONSULTATIO XIX.

De invaliditate, & injustitia censurarum Ecclesiasticarum, deque appellatione ab illis aliqua in praxi non spernenda pro Episcopis, aliisve Prælatis Ecclesiasticis tum ex jure communi, tum ex S. Concilio Tridentino, ejusque Sacræ Congregationis decretis. Pag. 69.

CONSULTATIO XX.

An fidejussor justè cogi possit, quod prætensus reus, quem fidejussit habiturum Urbem, vel domum pro carcere, ad Ecclesiam confugerit? Pag. 77.

CONSULTATIO XXI.

An Vicarii pro cura animarum parochialium Ecclesiarum S. Joannis Lateranensis, & S. Petri in Vaticano, ac Sacrista, vel alius minister Ecclesiæ S. Mariæ Majoris præcedere debeant in ducendo funere proprio Parocho defuncti, dum ad ipsorum, aliorumque Ecclesias tumulandus effertur. Et

An inter eosdem Vicarios, & alios Rectores, sive Parochos Urbis debeat in præcedentia aliarum quarumcunque processionum observari statutum Cleri Romani c. 2 §. 8. Pag. 78.

CONSULTATIO XXII.

An sint licitæ literæ exemptionis tum Ecclesiasticorum, tum secularium, vulgò Salvaguardiæ à jurisdictione Episcopi, ejusque Tribunalis tam in civilibus, quàm in criminalibus à Prorege Siculo concessæ, uti à Siciliæ Monarcha?

Ubi afferuntur Capitula super Regia Monarchia cum novis reformationibus, & declarationibus transmissa à Regia Curia, & Consilio Catholicæ Majestatis. Pag. 81.

CON-

CONSULTATIO XXIII.

An & quatenus domus Ecclesiis conjunctæ gaudeant immunitate?

In dubio an gaudeant?

Anve ex illis extrahens confugam incurrat excommunicationem? Pag. 86.

CONSULTATIO XXIV.

An Episcopus licitè retinere possit cymbam piscatoriam pro suo, suorumque usu, & pisces eos, qui supersunt, vendere, ac eorum pretium in eleemosynam, ac in stipendium piscatorum convertere?

An pretium horum piscium sit immune à vectigalibus? Pag. 86.

CONSULTATIO XXV.

An hodie sit in usu extensio privilegii immunitatis Ecclesiæ majoris per quadraginta passus, & per triginta in minoribus? Pag. 86.

CONSULTATIO XXVI.

An si is, quem satellites insequuntur, dum ad Ecclesiam confugit, ejusque ostium tangit, vel ostii vectem apprehendit, ob metum adhuc insequentium cadat prope dictum ostium sub Ecclesiæ stillicidiis, ibique capiatur, sit restituendus?

Ubi, an ad id probandum sint idonei testes amici? Et

In casu dubio, an extrahentes incurrant excommunicationem.

Et quomodo sint absolvendi? Pag. 88.

CONSULTATIO XXVII.

An confugiens ad Ecclesiam, illamq; clausam inveniens, si manibus tangat, vel amplectatur parietem, eique adhæreat, vel ostii Ecclesiæ vectem, aut catenulam apprehendat: gaudeat immunitate?

Ubi, quid quoque de tecto Ecclesiæ, aliorumque locorum immunium?

De confugiente ad Crucem, & ad Sacerdotem deferentem S. Eucharistiam, vel Oleum S. infirmorum. Ubi non ab re,

An & quatenus extremo supplicio afficiendis danda sit Eucharistia?

De consuetudine, quod morte damnatis non ministretur, & de ejusmodi aliis.

Quidve tandem de reo comprehenso in fenestra posita in pariete communi Ecclesiæ, & domus secularis? Pag. 89.

CONSULTATIO XXVIII.

An Episcopus in declaratione facienda, an reus confugiens ad Ecclesiam gaudeat immunitate, debeat procedere servato juris ordine? Pag. 95.

CONSULTATIO XXIX.

An Clerici creditores possint tutò provocari ad judicium concursus una cum laicis creditoribus coram Magistratu seculari, cui ex statuto laico de modo procedendi in causis decoctorum hoc munus incumbit?

Ubi quid de edicto laico, ut compareat coram se, qui sua putaverit interesse in causa? Pag. 96.

CONSULTATIO XXX.

An simplex præceptum Curiæ Ecclesiasticæ sub pœna excommunicationis super excarceratione coloni partiarii modicæ quantitatis terrarum mensæ Episcopalis, à quo fuit illicò appellatum, & declaratoria censurarum intra sex horas sine citatione personali, comparente tertio, ac protestante post appellationem prolata absque citatione ad videndum jurare testes, sint valida, & justa?

Ubi, quid si colonus obtinuerit inhibitionem ab Episcopo, & pro majori parte anni viveret ex fructibus colonia?

Quidve de conductoribus, & afficuariis. Pag. 97.

CONSULTATIO XXXI.

Reprehenditur, castigaturque negligentia Prælati Ecclesiastici, qui non tuetur immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam à potestate seculari ejiciente Ecclesiasticos à sua ditione, & imponente illis angarias, & perangarias, aliave onera, & exigente census, tributa, &c. Pag. 100

CONSULTATIO XXXII.

An acta per Judicem secularem, post allegatam à reo in suis constitutis immunitatem Ecclesiæ, ante subsecutam Judicis Ecclesiastici declarationem, sint valida? Pag. 105.

CONSULTATIO XXXIII.

An sit recedendum à declarationibus aliàs emanatis à S. Congregatione Immunitatis, quas alibi retulimus, præsertim 18. Martii, & 14. Junii 1625. quibus declaratur, colonos, & custodes Ecclesiasticorum, damnum dantes in bonis laicorum cum animalibus eorumdem Ecclesiasticorum, conveniendos esse coram Judice Ecclesiastico?

Et quid si extaret consuetudo immemorabilis in contrarium? Pag. 105.

CONSULTATIO XXXIV.

An Præses Romandiolæ possit cognoscere causas appellationum ab Archiepiscopo, & Episcopis Provinciæ interpositarum? Pag. 106.

CONSULTATIO XXXV.

De veste, ut dicitur, virgine, nempe indumento fœtus nascentis posita sub mappis super lapide sacrato Altaris, ejusque abusu ad sortilegia, & de probatione hujusmodi criminis. Pag. 107.

CONSULTATIO XXXVI.

An & quatenus domus, sive palatium Episcopi gaudeat immunitate?

Et quid de illius pariete, tecto, janua, &c. Pag. 107.

CONSULTATIO XXXVII.

An habens utranque jurisdictionem cognoscendi, ac puniendi tum delicta laicorum, tum Ecclesiasticorum, in puniendo inquisitum comprehensum, & existimatum uti laicum, & in suo constituto dicentem se esse Clericum, teneatur procedere secundum jus Pontificium? Pag. 110.

CONSULTATIO XXXVIII.

An, & quatenus domus Collegii scholarium, in quam ingreditur per atrium quod conducit ad oratorium publicum dicti Collegii, gaudeat immunitate? Pag. 111.

CONSULTATIO XXXIX.

Quid comprehendatur in can. 11. Bullæ Cœnæ Domini nomine hostilis insecutionis contra Cardinales, aliosque Prælatos?

An etiam comprehendantur verba injuriosa, insultus?

Anve requiratur effectus? Pag. 111.

CONSULTATIO XL.

An committens homicidium, vel mutilationem in viridario Conventus, vel hospitalis, aliisve in locis Ecclesiæ adhærentibus gaudeat immunitate? pag. 113.

CONSULTATIO XLI.

An ob penuriam ministrorum, qui haberi non possunt feria quinta Cœnæ Domini pro consecrandis oleis eo die, concedi possit facultas illa consecrandi Dominica in Albis, vel alio die commodiori?

Ubi, quinam sint ritus, qui à recta fidei regula discrepant, ita ut tolerari non possint, plura disquiruntur, discutiuntur-que. P. 115.

CONSULTATIO XLII.

An à sententia favore libertatis in materia S. Officii Inquisitionis detur appellatio, & ad quem effectum? Pag. 122.

CONSULTATIO XLIII.

Quidam Regularis professus procuravit irritari suam professionem, probando falsis testibus illam emisisse per vim ac metum, & deinde uxorem duxit. Post aliquod tempus comparens sponte in S. Officio confessus est, se valide professum fuisse, falsumque esse, quod de vi, ac metu per testes probaverat. Quare commissa causa principali de validitate, vel nullitate matrimonii ad S. Congregationem Concilii, ista censuit, prævia separatione conjugum, utatur jure suo coram Ordinario. Verùm quia ex falsis testibus unus tantum vivit, qui nolit se retractare, ideòque non potest probare hujusmodi falsitatem, supplicat propterea sibi concedi, vel ut convivat cum dicta uxore, vel ut illa liberetur à vinculo matrimoniali, nulla facta mentione de muliere, cum non sit complex falsitatis, & concedere eidem Regulari reditum ad suam Religionem. Quæritur, an sit annuendum? Pag. 123.

CONSULTATIO XLIV.

An de erroribus falsitatis, vel hujusmodi, qui committuntur in examine testium pro statu libero contrahere matrimonium volentium examinatorum coram Camerario Cleri, vel alio ad id deputato, teneatur Notarius, qui scribit, an Camerarius, sive Deputatus, qui assistit, an uterque.

An cognitio testium, qui examinantur, pertineat ad solum Notarium?

Et omittens Notarius clausulam, mihi cognitus, vel saltem cognitus ab alia persona, ipsi Notario cognita, qua pœna puniri possit juxta dispositionem juris communis, præter pœnam arbitrariam impositam in instructione pro hujusmodi testibus recipiendis à S. Officio Inquisitionis?

An fides, aliaque documenta, quæ producuntur pro statu libero probando, nempe obitus, matrimonii alterius conjugis defuncti, attestationes Ordinariorum super statu libero, examinari debeant à solo Notario, an etiam à Camerario Cleri, sive alio Deputato?

Cumque sint ex vitio visibili falsæ, quisnam sit censendus reus, & qua pœna puniendus.

An dictæ fides, quæ mittuntur ex partibus sint recognoscendæ à testibus, licet sint legalitate munitæ, & ad quemnam spectet facere hanc recognitionem?

Si testes, qui asseruntur à Notario, recognovisse hujusmodi fides, & attestationes, negent recognovisse, cuinam credendum sit? Num Notario, an testibus, maxime si testes sint personæ civiles?

Et qua pœna puniendus sit Notarius, vel testis? Pag 123.

CONSULTATIO XLV.

Quidam Monachus Basilianus Græcus schismaticus ad triremes damnatus in ditione Latinorum Catholicorum in articulo mortis communicavit in fermento, quod penes se conservabat, alium pariter schismaticum concaptivum in eadem triremi his verbis: Mangia il Corpo, e'l Sangue di Christo. Quæritur, an talis communio sit delictum?

Et dato, quod sit delictum, an spectet ad S. Officium, & qua pœna puniendum? Pag 24.

CONSULTATIO XLVI.

Canonicus quidam Cathedralis Germaniæ, in qua una pars Canonicorum est Catholica, alia est hæretica, cùm fuerit Canonicus Luteranus, & modò ad fidem Catholicam secretò conversus, sitque dominus territorii ac nobilis, magnaque auctoritatis apud Principem hæreticum Luteranum; unde si sciretur, quod ad fidem Catholicam sit conversus, magnum damnum ipsi, aliisque Canonicis Catholicis inferretur, supplicat,

Primò, quod cùm non benè calleat linguam Latinam, & ne observetur in recitando divino officio, ac Horis Canonicis, cum eo dispensare possit confessarius ad Psalmos tantum pœnitentiales, Rosarium, vel hujusmodi aliud.

Secundò, ut promoveri possit secreto ad primam tonsuram, quæ ipsi collata non fuit.

Tertiò, ut absolvi possit à simonia ob pecuniam acceptam pro suo suffragio ad Canonicatum Luteranum dato, & ab obligatione illam restituendi.

Quæritur, an sit indulgendum? Pag. 124.

CONSULTATIO XLVII.

An decreto Concilii Trid. sess. 24 cap. 10. de refor. matr. prohibeatur sub peccato mortali traditio sponsæ solemnis, an etiam non solemnis ad domum sponsi, & carnalis copula?

Hinc rationes ad utramque partem. Pag. 124.

CONSULTATIO XLVIII.

An Canonici noviter erecti ab Episcopo, perfectè acquirant omnia jura Canonicalia?

An iidem debeant participare de omnibus distributionibus quotidianis, ac rebus aliis?

Et an Canonici antiqui teneantur ad restitutionem fructuum, ac distributionum perceptarum ex novis Canonicatibus pro eo tempore, quo novi Canonici habuerunt litem propter discordiam, & varietatem præsentationum habitarum à compatronis? Pag 125.

CONSULTATIO XLIX.

An beneficiati ex antiqua consuetudine teneantur thus dare Clericis Seminarii in Missa, Vesperis, & Laudibus, si sint induti dalmatica, vel pluviali. Pag. 130.

CONSULTATIO L.

An bonorum redditus, qui pertinent ad Ecclesiam, non autem ad Capitulum, possint Canonici convertere in usum proprium, hoc est in reparationem ruralium, domorum ac cætera hujusmodi? Pag. 132.

CONSULTATIO LI.

An & quatenus Canonico debeantur distributiones Capellaniæ, quam ex dispensatione Apostolica in provisione sui Canonicatus obtinet sub eodem tecto? Pag. 132.

CONSULTATIO LII.

An Canonici, & prabendati interessentes Matutino, & Laudibus, lucrentur distributiones Primæ, licet illi non intersint, & à tempore fundationis ex Indulto Summi Pontificis ante Sacrum Concilium Tridentinum existant in consuetudine immemorabili, quæ continuata est à tempore publicationis dicti Concilii? Pag. 133.

CONSULTATIO LIII.

An omnes beneficiati tam Cathedralis, quàm Collegiatarum Civitatis possint ex immemorabili consuetudine unà cum dignitatibus, & Canonicis Cathedralis eligere Vicarium Capitularem, cæterosque Officiales ad Ecclesiæ regimen necessarios? Et

An quilibet ex tribus fratribus Canonicis in S. Ordinibus constitutis debeat vocem habere in Capitulo? Pag. 134.

CONSULTATIO LV.

An beneficiatis, & Capellanis indulgendus sit habitus Canonicalis? Pag. 135.

CONSULTATIO LV.

An constitutio præcipiens, quod beneficiati, & Capellani obedire debeant statutis Ecclesiæ, factis à Canonicis in iis, quæ pertinent ad servitium ejusdem Ecclesiæ, extendatur ad facienda in futurum? Pag. 136.

CONSULTATIO LVI.

An depositiones testium scribendæ sint idiomate, quo proferuntur? Pag. 137.

CONSULTATIO LVII.

Habet Archiepiscopus suum Vicarium in spiritualibus suffraganeum Archiepiscopum titularem. Quæritur, an iste præcedere debeat Episcopum Provinciæ, qui est antiquior Suffraganeus, quando ambo reperiuntur in istius diœcesi, quando in Provincia, quando in loco tertio, & sic tam extra diœcesim, quàm extra Provinciam? Pag. 137.

CONSULTATIO LVIII.

Utrum in processionibus una tantùm Crux deferri debeat?

Et quid in funeribus? ubi, an consuetudo possit abrogare Constitutiones Pontificias? Pag. 138.

CONSULTATIO LIX.

An Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ possint levare cadavera defunctorum ex alienis parochiis sine proprio Parocho? Pag 139.

CONSULTATIO LIX.

An beneficiati deferre possint carbasinam præsularem, vulgò Rocchetto, sicuti eam deferunt Canonici? Pag. 140.

CONUSLTATIO LX.

An, & quatenus extensio Officii proprii concedenda sit?

Vbi an pro ejusmodi concessione requiratur, quod Sanctus sit Canonizatus?

An concedi possit de beatificatis tantillum, qui habent cultum limitatum?

Et an sit licitum utentibus Breviario Romano accipere Officia propria ex aliis Breviariis? Pag 142.

CONSULTATIO LXI.

An pro veneratione Reliquiarum antiquarum, recens tamen inventarum, sit licentia concedenda?

Vbi aliqua de probanda identitate Corporum Sanctorum.

Et an Reliquiæ Sanctorum existentes in Ecclesiis Regularium quæ exponuntur publicæ venerationi fidelium, possint ab Episcopo visitari eo, quod non constet unquam fuisse ab ipso visitatas, aut approbatas juxta dispositionem Sacr. Concilii Tridentini sessione 25. de invoc. vener. & Reliq. Sanctor. Pag. 142.

CONSULTATIO LXII.

An Consules, Syndici, Nobilesve Civitatis in processione Santissi-

Sanctissimi Corporis Christi incedere liceat cum cereis funalibus post Capitulum, & sic immediatè ante Sanctissimum? Pag. 144.

CONSULTATIO LXIII.

An Regulares prohibere possint Parochis celebrationem processionis die Dominico intra Octavam Corporis Christi, vel alio die?

An in suis processionibus possint mutare viam, semel electam?

An extra propria claustra, dum processionaliter incedunt intra limites alienæ Parochiæ, possint deferre stolas? Pag 145.

CONSULTATIO LXIV.

An sit licita consuetudo immemorabilis cantandi Missam de Requiem pro defunctis die qualibet ex devotione fidelium? Pag. 145.

CONSULTATIO LXV.

An fratres Ordinis Prædicatorum, ac sodalitates Rosarii erectæ in eorum Ecclesiis ducere possint processionem Rosarii prima Dominica Octobris cujuslibet anni per alienas parochias absque interventu, vel licentia Parochorum? Pag. 146.

CONSULTATIO LXVI.

An in Constitutionibus Apostolicis pœnalibus comprehendantur Clerici, de quibus nulla in eis sit mentio specialis? Et

Quid si in eisdem Constitutionibus nominentur quæcumque personæ cujuscumque gradus, dignitatis, ordinis, & instituti, an comprehendantur etiam Clerici, de quibus nulla sit mentio in dictis Constitutionibus Apostolicis pœnalibus? Pag. 148.

CONSULTATIO LXVII.

Quis inter Parochos præcedere debeat? Pag 148.

CONSULTATIO LXVIII.

An Parochus possit peragere functiones sacerdotales, ac solemnes tam in Capellis, aut Ecclesiis, vel Oratoriis Confratrum, sitis intra limites suæ parochiæ, quàm in sitis in propria Ecclesia? Et

An peracto per Parochum officio funebri, possint Capellani sodalitatum reiterare in eisdem Ecclesiis, vel Oratoriis officium super cadavere cum stola, & aspergillo?

Vbi plures Confraternitatum abusus coercentur. Pag. 149.

CONSULTATIO LXIX.

An reductio Missarum ex legato cum expressa obligatione, & substitutione, obtentâ à Sacra Congregatione Concilii sine expressione dictæ obligationis, & substitutionis, sit valida, ita ut Fabrica S. Petri in ea se ingerere non possit?

Et an hujusmodi reductio, commissa Episcopo, fieri possit ab ejus Vicario? Pag. 152.

CONSULTATIO LXX.

Vir quidam laicus, & quædam mulier, aliàs contraxerunt matrimonium inter se per verba de præsenti per mandatum procuræ ab hinc decem annis, à quo tempore illud non consummarunt, neque consummare intendunt. Tum quod dicta mulier vi, & metu ad id inducta fuerit; tum quod inter dictos graves dissensiones ortæ fuerint, & de præsenti vigeant; unde si dictum matrimonium fieret, neces inter eos, & scandala magna inter eorum consanguineos probabiliter timeri possent. Ad tollendum igitur omne inconveniens, quod modò inde, & in futurum posset oriri, quæritur, an sit cum eis dispensandum ad effectum remanendi in eo, quo ante præmissa erant, statu? Pag. 153.

CONSULTATIO LXXI.

An Communitas possit cogere, ut ponantur in catastro ovves locorum piorum?

An pariter possit cogere ad solvendum omnia onera, quæ à civibus ob propria animalia solvuntur?

An etiam possit vendere pascua communia in præjudicium Ecclesiasticorum?

Et an quoque possit adstringere ad solutionem pascuorum, quæ dictis ovibus necessaria sunt? Vbi alia obiter. Pag. 153.

CONSULTATIO LXXII.

An milites S. Jacobi, de Spatha, Calatravæ, & Alcantaræ, qui emittunt tria vota castitatis conjugalis, paupertatis, & obedientiæ, ac professionem solemnem, gaudere debeant privilegio fori quoad personas, & immunitate ab oneribus quoad bona?

Vbi quid de Equitibus Hierosolymitanis, S. Stephani, Militiæ Christi, S. Mauritii, & Portugalliæ? Pag. 154.

CONSULTATIO LXXIII.

An Milites regulares sint capaces pensionum Ecclesiasticarum? Et

An per exercitium jurisdictionis secularis absque tamen sententia sanguinis pensionem amittant?

Et quid si sententiam sanguinis cum effectu pronunciaverint?

Quidve si damnatus ad mortem, veniret in potestatem Curiæ, & morte afficeretur? Pag 167.

CONSULTATIO LXXIV.

An in funere, in quo Capitulum Cathedrale interest, possint Regulares suam Crucem deferre?

An Capitulum, quamvis non invitatum, interesse possit generalibus processionibus?

An Parochus matricis Ecclesiæ possit ad suum libitum inchoare generales processiones, non expectatis Canonicis Collegiatæ, vel potius eligenda sit conveniens hora?

An decreta aliàs per S. Congregationem emissa, quod Capitulum Collegiatæ in omnibus sit præferendum Archipresbytero matricis Ecclesiæ, debeant servari etiam in processionibus generalibus, aliisque actibus, &c.

An Archipresbyter in propria Parochia assistens tam in Vesperis, & Missis Cantatis, quàm in Concionibus, uti possit habitu Protonotarii?

An dum Capitulum fuerit invitatum ad funus, & illud renuat Parochus levare, possit idem Capitulum, ab hæredibus requisitum illud levare?

An Capitulum Collegiatæ, dum non habet jus funerandi, & cadaver est sepeliendum in ejus Ecclesia ex electione defuncti, possit deferre Crucem intra limites parochiæ, cujus jurisdictio, & territorium spectat ad Archipresbyterum?

An officium faciendum in Ecclesia Archipresbyterali circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Archipresbyterum, Capitulum verò, postquam illud associavit ad portam Ecclesiæ, teneatur recedere?

An officium faciendum in Collegiata circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Parochum, vel potius ad Dignitatem Collegiatæ? Pag 168.

CONSULTATIO LXXV.

Pater instituit suum filium hæredem sub hac conditione: Dummodò sit absolutus à S. Officio Inquisitionis, sitque liber ab ejus carceribus, in quibus detinetur. Cum autem filius in pœnam, sive pœnitentiam, tanquam hæreticus reconciliatus, sit damnatus ad carceres perpetuos S. Inquisitionis, quæritur, an sit locus hæreditati? Pag. 163.

CONSULTATIO LXXVI.

Posito, quod aliàs S. Congregatio Concilii in una Nullius, sive in Squillacensi declaraverit, Presbyteris, & Clericis licere terras patrimoniales, ac beneficiales opera laicorum colere &c. Quæritur, an prædictis Presbyteris, & Clericis liceat absque negotiationis, Clerici interdictæ nota, oves, boves, aliaque hujusmodi animalia emere, eaque locationis, aut societatis titulo conductori, aut socio tradere, ac lucrum ex hujusmodi locatione, sive societate percipere? Pag 170.

CONSULTATIO LXXVII.

An per omissionem professionis fidei amittantur etiam distributiones quotidianæ? Pag. 171.

CONSULTATIO LXXVIII.

Quidam Apostolicum Indultum ad Sacros Ordines extra legitima tempora suscipiendos obtinuit solita verborum formula conceptum, nempe: Et subinde ad Sacros Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus Ordines tribus Dominicis, seu aliis festis diebus continuis, vel interpositis, etiam extra tempora, à jure statuta, &c. Apostolica auctoritate concedere, & indulgere, &c. Itaque cum Episcopus die

Sabbati

Index Argumentorum.

Sabbati quatuor temporum Subdiaconatu initiavit, proxima verò die Dominica Diaconatum, subsequenti verò altera die Dominica Sacerdotium eidem contulit. Nunc quaritur an iste ritè ordinatus fuerit? Pag.172.

CONSULTATIO LXXIX.

An cognitio negociationis illicitæ Ecclesiasticorum pertineat privativè ad Nuncios Apostolicos? Pag.173.

CONSULTATIO LXXX.

An Capellani Majores Regii habeant jurisdictionem spiritualem in artibus, & Castris privativè quoad Episcopos? Pag.174.

CONSULTATIO LXXXI.

An Episcopus, confirmans Constitutiones suorum prædecessorum, in quibus quadraginta dies de pœnitentiis injunctis per Indulgentiam remittuntur, possit addere alios quadraginta dies? Pag.174.

CONSULTATIO LXXXII.

An Clericus habens facultatem subdelegandi, ac procedendi contra Ecclesiasticos, eos visitando, ac perquirendo in locis immunibus occasione frandum, quas in vectigalibus committunt, possit subdelegare laicum, qui Ecclesiasticos ipsos in carcerem conjiciat? Pag.175.

CONSULTATIO LXXXIII.

An oblationes, quæ fiunt Oratoriis, atque Ecclesiis, sive Capellis suis intra limites Parochiæ, debeantur Parocho? Pag.175.

CONSULTATIO LXXXIV.

An & quatenus hospitalia, eorumque hospitalarii laici gaudeant privilegio immunitatis, ac privilegio fori? Pag. 176.

CONSULTATIO LXXXV.

An Episcopus cogere possit ad clausuram Moniales exemptas, & Regularibus subjectas?

Vbi plura eodem spectantia. Pag.179.

CONSULTATIO LXXXVI.

An & quatenus Ecclesiastici obligentur legibus ac statutis laicorum? Pag.204.

CONSULTATIO LXXXVII.

An clavis capsulæ, in qua Sanctissimum Corpus Christi feria quinta in Cœna Domini servatur, tradenda sit laicis? Pag.205.

CONSULTATIO LXXXVIII.

An Ecclesiæ Regularium, ac aliæ quæcumque ullum habeant jus, ullaque eis competat actio super quarta funeratium eorum, qui in eis sibi eligunt sepulturam, quando in eisdem Ecclesiis dicta funeralia non fiunt? Pag.206.

CONSULTATIO LXXXIX.

An decretis Concilii Provincialis confirmati à Sede Apostolica derogari possit per visitationem Apostolicam? Pag.207.

CONSULTATIO XC.

An indulgentiæ omnes, etiam illa, quæ dicitur Portiunculæ, in quibus porriguntur manus adjutrices, sint revocatæ? Pag.207.

CONSULTATIO XCI.

An bona donata pro erigendo Monasterio Monialium, Hospitali, vel Societate Ecclesiastica, & hujusmodi aliis sint immunia à vectigalibus, aliisque oneribus laicalibus Pag.206.

CONSULTATIO XCII.

An electio Vicarii Capitularis sit valida, quando in concursu comparet aliquis idoneus, & de facto rejicitur à numero concurrentium, & eligendorum: ubi alia. Pag.209.

CONSULTATIO XCIII.

An Vicarius Capitularis ita dicatur excessisse in suo officio, ut iterùm eligi non possit, si fuerit maculatus, & uti reus cuiminum delegatus? Si Regularem in carceres intruserit absque sufficienti causa? Si concurrant plures reclamationes? Si luserit ludo alearum, vel taxillorum publicè? Vbi de ludo alearum plura, de Clericis aleatoribus, & in eos pœnis? Pag.210.

CONSULTATIO XCIV.

Inter ordinarios Ecclesiasticos quinam sit competens? An Ordinarius domicilii delinquentis, an verò loci commissi delicti? Et quid ratione contractus? ubi ad rem alia in praxi tutiora? Pag 214.

CONSULTATIO XCV.

De alienatione rerum Ecclesiæ theorica, & praxis, in qua controversiæ, penè dixerim omnes, compendio solvuntur ex S. Congregationum decretis, & Sacræ Rotæ Romanæ Decisionibus, deque pœnis contra alienantes sine licentia Sedis Apostolicæ, ac de processu in causa, si in evidentem, aliaque hujusmodi? Pag 220.

CONSULTATIO XCVI.

An Donator incidat in reatum perjurii, contraveniendo promissioni in casu, de quo agimus? Pag.237.

CONSULTATIO XCVII.

An, & quatenus dispensationes extra Curiam Episcopo committendæ, & ab eo examinandæ sint? Et quid de litteris absolutionum, & dispensationum in foro conscientiæ? Pag. 239.

CONSULTATIO XCVIII.

De Oratoriis privatis quæstiones serè omnes dissolvuntur, sed per summa fagistia rerum; ubi prius de nominibus locorum, quæ à Christianis ad Conventus publicos, ac privatos sunt extructa, deque origine, ac progressu Sacellorum, seu Capellarum, & id genus aliis. Pag 240.

CONSULTATIO XCIX.

De potestate Episcoporum circa irregularitatum, & suspensionum dispensationes, & criminum absolutiones, deque eis variæ sententiæ proferuntur, rejiciuntur, explicanturque. Vbi quando impedimentum dicatur occultum ad hoc, ut Confessoribus in vim decreti S. Concilii Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. & Brevium Sacræ Pœnitentiariæ Apostolicæ pro dispensationibus matrimonialibus in gradibus prohibitis, & super irregularitate, cum in iis apponatur clausula: Dummodò impedimentum inde proveniens sit occultum. Vel dummodò præmissa occulta sint? Vera sententia de his omnibus adducitur, atque defenditur, Pag.256.

CONSULTATIO C.

An, & quatenus puella amoveri possit à Monasterio, in quo avus paternus mandavit educari? Vbi de libertate sponsalia, vel matrimonium contrahendi. Pag.263.

JACOBI PIGNATELLI

Sacræ Theologiæ Doctoris,

CONSULTATIONUM CANONICARUM

TOMUS SEXTUS.

CONSVLTATIO I.

1 *An Regulares ad exercendum munus parochiale in Indiis ritè, ac rectè à Magistratibus laicis, vel à Principe instituantur?*

2 *An iidem Regulares possint obtinere, & exercere jura parochialia sine licentia Episcopi?*

3 *An acta ab iis gesta sint valida?*

4 *An, & quas censuras incurrat Confessarius absolvens sine approbatione?*

1 AD primum respondeo. Si attendamus jus commune, provisio illa tanquam facta per abusum laicæ potestatis est nullius momenti, nullumque jus tribuit, & tam conferentibus beneficia, quàm recipientibus, hoc modo *ex can. Si quis deinceps 16. qu 7.* ingressus Ecclesiæ interdicitur quousque locum talem per ambitionem obtentum deserant. Unde provisio est nulla, & incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ ad tempus, Comitol. *lib. 1. q. 78. n. 5. & 6.* Turrecrem. *in c. Quoniam 16. quæst. 7* Item tales sunt excommunicandi, tam scilicet conferentes, quàm provisi de beneficio aliquo per abusum laicæ personæ. *cit. c. Quoniam, can. Si quis Clericus, can. Si quis Episcopus 16. q. 7. & c. Præterea, de jurep.* Imò sunt ipsi provisi ipso jure excommunicati excommunicatione non reservata *ex d. c. Quoniam, & c. Si quis Clericus 16 q. 7.* Comitol. *loc. cit. n. 5.* Ipsi autem laici conferentes beneficia incurrunt excommunicationes, & pœnas latas contra usurpantes jura beneficiorum, seu Ecclesiarum, quæ sunt Papæ reservatæ ex Bulla in Cœna Domini *c. 17.*

a Et ex Concilio Lateranensi sub Leone X. recipiens beneficium à laico domino, non habente Apostolicæ Sedis privilegium, seu titulum, saltem coloratum, redditur inhabilis ad beneficia quælibet obtinenda, donec à Papa fuerit dispensatus, ut Diaz. *c. 53 prax crim.* Item *ex c. Quisquis de elect.* qui recipit beneficium via electionis factæ per abusum laicæ potestatis, est eo ipso inelegibilis ad dignitates Ecclesiasticas, nisi cum eo dispensetur, ut notat Glossa *ibi v. Fiat*, & potest Episcopus dispensare. Dicitur autem electio facta per abusum laicæ potestatis ab Ecclesiasticis, quando laicus admissus est ultrò ad actum electionis, & interfuit authoritativè ut per Glossam *ibid. v. Abusum*, Abb. *in d. c. Quisquis num. 4.* Azor. *tom. 2. lib. 6. c. 14. q 8. §. Præterea.* In specie autem omnis recipiens beneficium per abusum seu collationem usurpatam à laico incurrit vitium, & pœnas intrusionis. unde est inhabilis ad illud, etiam per novam provisionem, *c. Relatum, de jurep.* Salced. ad Diaz *c. 51. & 53.* Electionemque celebrantes per abusum laicæ potestatis sunt privati ea vice potestate elegendi; etenim electio illa fuit nulla. Nec ipsi possunt tunc alium eligere, & sunt suspendendi per triennium ab officiis, & beneficiis *ex d. c. Quisquis de elect.*

Quare dimittere tenentur provisi per abusum laicæ potestatis beneficia sic recepta, quia provisio, seu collatio est nulla per *d. c. Si quis deinceps, & d. c Quisquis, & c. Præterea, de præb.* Canonistæ *in d. c. Quisquis*, & Comitol. *loc. cit. n 3.* sunt autem compellendi ad ea dimittenda per excommunicationem, & alias censuras; & si fuerint contumaces, sunt deponendi ab ordine, & officio, *d. c. Præterea de jurep.* 3

Si verò illa provisio, seu institutio in Parochia ad præsentationem Prælati regularis fiat à Magistratu, seu Principe laico habente ad id Apostolicum privilegium, valida est, & jus tribuit, non secus ac si ab Ordinario Ecclesiastico facta esset; unde provisus poterit exercere jura parochialia juxta jus commune, & propria Religionis privilegia. Hoc autem casu pœnæ prædictæ cessant, Garz. *de benef. p. 1. c. 2. nu. 33.* cum allegatis. Requiritur tamen pro justificatione talis privilegii laicæ potestatis ad conferenda beneficia Ecclesiastica, ut vel constet de ipso privilegio, vel saltem adsit præscriptio, seu observantia temporis immemorabilis cum fama talis privilegii. Garz. *nu. 38.* Pro justificatione verò provisi sufficit, quod laicus habeat titulum coloratum. 4

Hoc autem stante non obstat, quod Magistratus instituat in Parochia Religiosum amovibiliter ad nutum, seu beneplacitum suum; nam etiam de jure communi omnia beneficia Regularia, quæ Religiosis conferuntur, sunt ex 5

natura sua manualia, & ad nutum superioris amovibiles sunt provisi, ut *Clem. un. §. Præmissa de suppl. neglig. Pral.* Sanchez *in decal. lib. 7. c. 29. n. 104 & 120.* Et tamen Religiosi provisi in illis habent jus ministrandi, & exercendi jura parochialia juxta illud privilegium, & exemptionem ab Ordinarii jurisdictione, seu absque licentiæ obtentione. Item quia, licèt beneficia manualia non sint toto rigore beneficia, ut notat Sanchez *loc. cit. nu. 6.* tamen illa obtinens canonicè, etsi amovibiliter, eodem modo exercere potest jura parochialia, sicut si esset Parochus perpetuus, Et ita Azor. *tom. 2 lib. 3 c. 6 num. 12* secundùm quem beneficium manuale, seu amovibiliter collatum est propriè beneficium, & ideò pactum illicitum super eo obtinendo inducit pœnas simoniæ beneficialis, ut docet Paris. *de eonsid lib. 1. c. 2. n. 77.* quia sufficit, ut fit beneficium perpetuum aptitudine. idem Paris. *num. 79.* & præsertim cùm in hoc casu institutio amovibiliter fiat, non secundùm jus commune, sed à potestate laica, cui resisti commodè non potest, ideò mutatur natura beneficii, ut Paris. *nu. 91.*

6 Ad secundum affirmativè respondendum videtur. Habent enim Regulares privilegium Pii V. quod incipit, *Exponi nobis*, ibi: *omnibus & singulis Religiosis quorumrumque, etiam mendicantium Ordinum in dictis Indiarum partibus, & in eorundem Ordinum Monasteriis, vel de illorum Superiorum licentia extra illa commorantibus, ut in locis ipsarum partium eis de simili licentia assignatis, & assignandis, officium Parochi hujusmodi Matrimonia celebrando, & Ecclesiastica Sacramenta ministrando, prout hactenus consueverunt, dummodo ipsi in reliquis solemnitatibus dicti Concilii Tridentini formam observent, exercere, & verbum Dei, ut præfertur, quatenus ipsi Religiosi Indorum illarum partium idioma intelligant, de suorum Superiorum licentia, ut præfertur, in eorum Capitulis provincialibus obtenta, prædicare, ac confessiones audire, Ordinariorum locorum, & aliorum quorumcumque licentia minimè petita, liberè, & licitè valeant, libentiam, & facultatem authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Et insuper, ne in locis illarum partium, in quibus sunt Monasteria Religiosorum, qui animarum curam exercent, aliquid per prædictos Episcopos innovetur, eadem authoritate, & tenore statuimus, & ordinamus sic per quosvis Judices, & Commissarios quavis authoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac quicquid secùs super his à quocumque quavis authoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus.*

7 At tenendum omninò est, non posse. Nam fel. record. Gregorius XIII. in constitutione sua, quæ incipit, *In tanta rerum, & negotiorum mole*, prædictam Pii V. Constitutionem revocavit, & ad terminos Sacri Concilii Tridentini reduxit, cujus decreto *in c. 11. sess. 25. de reform.* adversabatur.

8 Nec suffragatur Regularibus, quod deinde Gregorius XIV. Constitutionem Pii V. confirmaverit sua constitutione incipiente, *Quantum animarum*, ibi: *Episcopi illarũ partium prætendant, Religiosos prædictos id facere non posse absque eorum speciali licentia, & examine, pro eo quod deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. Prædecessor noster illos motus proprios, qui decretis Concilii adversabantur, ad ordines reduxit, & qui animarum curam sine Episcopi licentia exercent, ii decretis ejusdem Concilii adversantur, & propterea à litteræ dicti Pii Prædecessoris in hoc observari non debent contra mentem, & intentionem ejusdem Pii Prædecessoris. Nos ad omnem, quæ inde nascitur, & nasci poterit in futurum controversiam componendam, de Venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium super causis Episcoporum, quibus hoc negotium examinandum, & nobis referendum commisimus consilio, litteras prædicti Pii Prædecessoris, quarum tenoribus præsentibus haberi volumus pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis Apostolica authoritate tenore præsentium robur Apostolicæ confirmationis adjicimus, illasque debitæ executioni demandari volumus, & præcipimus. Inhibentes omnibus, & singulis Episcopis illarum partium sub interdicti ingressus Ecclesiæ pœna eo ipso per contra facientes incurrenda, ne de cætero prædictos professores præmissis, seu aliis quibuscumque prætextibus quoquomodo desuper molestare, aut inquietare audeant, seu præsumant.*

Nam sa. mem. Gregorius XV. in sua Constitutione 9
quæ incipit, *Inscrutabili*, edita die 7. Februari anno 1622. statuit, quod Regulares animarum curam habentes Parochorum officia non exerceant sine licentia Episcoporum, & examine, & quod jurisdictioni, visitationi, & correctioni subjiciantur ipsorum ibi: *Hac generali, & perpetuo valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam Regulares, quàm Seculares quomodolibet exempti, sive animarum personarum curam Monasterii, seu domibus Regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel beneficiis, sive Regularibus, sive Secularibus incumbente exercent, sive alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent sine prævia Episcopi licentia, & approbatione, sive quoquomodo in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto absque ulla authoritate se intromittant in his, quæ hujusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni diœcesani Episcopi, tanquam Apostolicæ Sedis delegati plene in omnibus subjiciantur.*

Itaque privilegium prætensum à Regularibus præ- 10
dictis, ut possint obtinere, ac exercere jura parochialia sine licentia Episcopi, nisi innovatum sit à Summis Pontificibus post Constitutionem Gregorii XV. in qua confirmatur decretum Concilii Tridentini *sess. 25. de reform. c. 11.* ne Regulares possint admitti ad curam animarum, etiam amovibiliter sine licentia & examine, & approbatione Episcopi. & derogat ibi Papa Gregorius omnibus Constitutionibus, & privilegiis quacumque verborum forma, & quacumque exemptione concessis, planè inane, ac omnino irritum est.

At præfatam Constitutionem Gregorii XV. jussu Ur- 11
bani VIII. suspensam fuisse pro Regnis Hispaniarum, inter quæ, & Indiarum comprehenduntur die 21. Aprilis anni 1625. testantur Antonius de Hinoyosa *in direct. discipl. regul. v. Confessarius*, ex quo Augustinus de Bellis *in tract. pro defens. Relig.* & Alphonsus de Carranza *in inform. pro Relig.* cum quibus & alii. Verùm viris cordatis id nondum compertum est, & Græcæ fidei propius censent; quare moneo Episcopos, ut persistant in Constitutione Gregorii XV. nec sinant Constitutiones Apostolicas elidi, atque eludi.

Ad tertium respondeo. Certum est de jure commu- 12
invalidam esse Confessionem factam alieno Sacerdoti, nisi prius obtenta licentia à proprio Sacerdote, *c. omnis utriusque, de pœnit. & remiss.* sufficit autem de jure communi licentia proprii Parochi, & Episcopi, vel Summi Pontificis, ut Doctores *in d.c. Omnes.* Et quidem multi Religiosi habent talem licentiam, seu facultatem à Sede Apostolica, ut de Prædicatoribus, & Minoribus habetur *in Extr. Inter cunctas de privil. §. sed quia multoties, & Extr. Vas electionis, de hæret.* Tamen ex Concilio Tridentino *sess. 23. c. 15.* hodiè nemo potest etiam vigore cujuscumque licentiæ, seu privilegii confessiones audire, seu sacramentaliter absolvere, nisi vel parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopo loci per examen, aut aliàs idoneus judicatus fuerit, & approbationem obtinuerit. Excipiuntur tamen tres casus. Primus est pro articulo mortis, in quo quilibet simplex Sacerdos est idoneus minister hujus Sacramenti, ut Trid. *sess. 14. c. 7. de sacr. pœnit.* Suarez *disp. 26. de pœnit. sect. 4. num. 3.* Secundus est quoad Confessionem de solis venialibus. Qua in re adnotandum est, quod dicitur in decreto à S. Congregatione Concilii sub anno 1679. die 12. Februarii, in quo agitur de Commune quotidiana, & in quo habentur hæc

verba:

verba: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Quod decretum alibi integrum adduxi. Tertius est quoad confessionem de solis mortalibus jam confessis, & absolutis; quia in his casibus quilibet simplex Sacerdos est idoneus minister, neque indiget approbatione, vel jurisdictione; quia illam dat Ecclesia, Suar. *loc. cit. num. 5, & 7.* Filliuc. *tract. 7 num. 223.* Bonac. *de Sacram. pœnit. quæst. punct. 3. num. 1.* & alii apud eos communiter; quod procedit etiamsi pœnitens bona fide confiteatur non approbato, seu alieno Sacerdoti sine licentia competente, vel Sacerdos etiam bona fide illum audiat, & absolvat. Nam etiam tunc non perficitur Sacramentum; quia hæc irritatio actu non est pœnalis, sed diffinitiva, & ex natura rei ob defectum jurisdictionis, sine qua non potest perfici hoc Sacramentum, ut Trident. *d. c. 7. sess. 14. text. in c. Dudum 54. de elect.* & ibi Gloss. & Doctores communiter *v. deceptæ.* Unde talis Confessio iteranda est habenti jurisdictionem circa illam, Joann Andr. *in d. c. Dudum*, Abb. *ibid. num. 20.* Navar. *in c. Placuit de pœnit. d. 6. nu. 180.* qui ponit exemplum, si quis confitearur Parocho intruso.

43 Verum posito, quòd isti Regulares obtinuerint parochiale officium per abusum laicæ potestatis, ac etiam per pactum simoniacum cum Magistratu laico. Et posito etiam, quod privilegium dictorum Religiosorum hodie sit revocatum per Constitutionem Gregorii XV. & sic non potuerint, validè parochiale officium exercere sine licentia Episcopi; tamen si in illa Religione, scilicet Indiarum, communi Populi opinione tales Religiosi dicto modo deputati reputati sunt, tanquam legitimi Parochi, valida fuerunt acta ab eis gesta, scilicet absolutiones Sacramentales, & Matrimoniorum benedictiones, & conjugia ipsorum &c. quia est satis probabilis multorum Doctorum sententia, quod communis error etiam sine titulo colorato suppleat defectum tituli, & sustineat gestum, ut tenent relati à Sanchez *lib. 3. de matr. disp. 20. num. 48.* quibus adhæret Genuens. *in prax. c. 50. in annot. nu. 3.* & Diana cum aliis recentioribus *tom. 2. tract. 4. resol. 22.* Quando autem adest opinio Doctorum probabilis in materia competentis jurisdictionis, Ecclesia pro ea intelligitur supplere, & conferre jurisdictionem, etiam si contraria opinio sit vera, atque communis. Ita Lessius, & alii, quos allegat, & sequitur Diana *resol. 24. Miscellan. 1 par. 1.* Sanchez *in decal. lib. 1. cap. 9. num 35.* Adde, quod in hoc casu videtur adesse titulus coloratus; quia deputatio originaliter pertinet ad Religiosos ex privilegio, quamvis Magistratus laicus auferat ex parte libertatem deputationis, sed non in totum, ut dictum est; ideóque acta sustinentur ex Innoc *in cap. Dudum 54. de elect.* & ibi Abb. *n. 20.* & Navar. *in c. Placuit de pœnit. d. 6. n. 180.* cum communi sententia per vulgarem *l. Barbarius, ff. de offic. Prat.*

14 Ad quartum respondeo. *Ex c. Placuit, de pœnit. d. 6. & c. Placuit 9. qu. 2.* ab Urbano II. statutum est, ut nulli Sacerdoti liceat alienum subditum ad pœnitentiæ Sacramentum recipere sine illius proprii Sacerdotis consensu, nisi ob ignorantiam ejusdem proprii Sacerdotis. Qui verò contra hæc statuta facere tentaverit, ait Urbanus, gradus sui periculo subjacebit. Per quæ verba videri posset lata suspensio ab officio; quia verbum *subjaceo* etiam in futuro tempore prolatum, est latæ sententiæ juxta communem sententiam apud Tiraquel *in l. Si unquam num. 148. C. de revoc. donat.* Nam hoc verbum ex natura sua non indiget facto hominis ad executionem. Tamen contrarium tenendum est, scilicet ibi significari suspensionem ferendæ sententiæ arbitrio Judicis, ut Roderic. *quæst. regul. 18. art. 1. num. 2.* & consentiunt Præpos. *in dict. c. Placuit 9. quæst. 2. in princ.* Navar. *in d. c. Placuit de pœnit. d. 6. in princ.* Qui solum intelligunt per illa verba, transgressorem esse castigandum, videlicet arbitrariè. Ex Concilio autem Tridentino *session. 22. c. 11.* & ex Bulla in Cœna Domini *can. 17.* lata est excommunicatio contra usurpantes jurisdictionem pertinentem ad personas Ecclesiasticas ratione beneficiorum, seu Ecclesiarum eorundem. Unde videtur, quod absolvens Sacramentaliter sine approbatione, seu licentia usurpet jurisdictionem parochialem, & ita incurrat in dictas censuras. Tamen contrarium tenendum est per se loquendo; quia simplex Sacerdos in tali casu non censetur communiter loquendo usurpare jurisdictionem fori pœnitentialis ordinariam, quæ ad Parochum pertinet, vel Prælatum, sed extraordinariam, seu delegatam, quæ ad nullum determinatè pertineat privativè ad alios, & ideò non continetur in dictis juribus. Si autem Sacerdos intenderet usurpare jus Parochiale, certè in dictam excommunicationem incurreret.

Nec talis Sacerdos scienter absolvens sine approba 15
tione, seu licentia competente, incurrit irregularitatem illam, quam incurrunt usurpantes actum Ordinis Sacri, quem non habent; quia hic non usupat actum Ordinis; cùm verè sit Sacerdos, sed usurpat actum jurisdictionis, quam non habet, cui usurpationi non est imposita irregularitatis pœna prædicta. Et ita in terminis docet Henriq. *lib. 14. c. 6. num. 2 lit. H.* ubi alios citat. Scienter verò absolvens sine approbatione, seu licentia competente incurrit in crimen falsi, & potest puniri pœna arbitraria publico judicio *l. Cornelia de falsis.* Sicut punitur, qui fingit se militem, cùm non sit, vel qui usurpat aliquod publicum officium, quod non habet, ut *leg. Eos, ff. ad l. Cornel. de falsi.* ibique Bart & Doctores. Sicut etiam qui usurpat gradum Doctoris, quem non habet, ut Bart. *ibidem* Felin. *in cap. Tertiò loco numero 1. de prob.* Bossi *in prax. tit. de falsi num. 131.* Et de Clerico aut alio exercente actus Ordinis, quem non habet, Bald. *in l. qui sub prætextu, C. de Sacros. Eccles.* Felin *l. c cit.* Quare condemnatus hoc judicio erit ipso jure infamis, & consequenter irregularis, ut *c. Infames 2. quæst. 7 §. Porrò, l. 1 § qui in judicio. ff. de his, qui not. infam.* Molin. *tract 4. de just. disp. 9. à num. 1.* Diaz *in prax. cap. 88. n 3.* Sanchez *opusc. lib. 6. cap. 2. ub 6 num. 14. & 20.* cum ibi allegatis Quòd etiam si probabiliùs alicui videretur, talem Sacerdotem non teneri *l. Cornelia de falsi* seu de crimine stellionatus, seu extraordinario, quod tenet Menoch. *de arbitr. cas. 320. num. 4. & ult.* tamen etiam sic damnatus fit infamis, *l. Infamem, ff. de pub. jud l. 2. ff de crim. Stellion. l. quid ergo in fin. ff. de his, qui not. infam.* Menoch. *loc. cit. cas. 381.* Rot. *decis. 201. num. 5. in collect.* à Farinac. *de contr. & crim* Certè si literis falsis se ingessisset, tunc secundùm omnes teneretur publico judicio *l. Cornelia de falsi.* ut Menoch. *ibi cas 320. num. 6* & consequenter fit irregularis. Maiol. *lib. 5. c. 36. num. 2.* Et confirmatur, quia omne crimen enorme depositione dignum, si notorium fuerit, reddit infamem infamia juris, & irregularem secundùm probabiliorem. Est autem crimen falsi enorme, & depositione dignum, ut Maiol. *ibidem*, & latè Diaz & Salced *in add. ad cap. 96. prax crim. v. Detrudatur.* Idque procedit etiam contra falsificantes litteras, seu patentes Ordinariorum, seu publicorum Officialium, *d. l. Eos*, & ibi Doctores, *ff. ad l. Cornel. de falsi.* quando scilicet sunt in forma probanti, Abb. *in cap. Post cessionem de prob. num. 5* Felin. *num. 3. in fin.* Guido Pap. *decis. 481.* Osasch *decis. 71 num. 10.* Non tamen procedit de falso probato via exceptionis, seu incidenter quamvis tunc sit infamis infamia facti tantùm, ut Maiol *loc. cit.* & ex textu *in l. Lucius, ff. de his, qui not. infam.* Super hac tamen infamia, & irregularitate potest Episcopus dispensare per *c. At si Clerici, §. de adulteriis, de jud.* Tolet. *lib. 1 c. 61 §. fin.* Sayr *c. 12. nu. 3. lib. 7. de censur.* Abb *in c. fin. de temp. ord. n. 5.* Sylvest. *v. Irregularitas q. 14.* Gloss. *in d fin. de temp. ord. v. Damnatione.*

CONSULTATIO II.

An famuli laici nobilium, actu inservientium Eminentissimis Cardinalibus, vel Episcopis gaudeant privilegio fori? Et quid de coquis seminarii, ac locorum pio-

rum. Vbi an, & quatenus fori, & immunitatis privilegia ad famulos extendantur?

1 AFfirmativè censeo respondendum, durante famulatu. Siquidem familiares familiarium dicuntur etiam familiares ipsius Domini principalis; quia serviendo familiari dicuntur etiam inservire ipsi Domino, Salyc. *in l. In Ecclesiis in fin. C. de Episc. & Cler.* ad quod etiam allegatur *l. quæsitum*, §. *Sed an instrumenti, ff. de fund. instruct.* Idque non obstante, quod sint temporales, & non perpetui, ut per Gomez *ad Regul. Cancell. q. 14. in fine*, ubi loquitur in terminis regulæ reservatoriæ beneficiorum vacantium per obitum familiarium Cardinalium, subjungens, in iis ex Decretis Summorum Pontificum requiri ad effectum reservationis qualitatem commensalitatis, saltem per quatuor menses. Quæ tamen qualitas non requiritur in familiaribus Episcoporum, in quibus solùm servitium sufficit, ut latè Grat. *discept.* 340 præcipuè *nu.* 17. *& seq.* Hæc autem diversitas rationi valdè consentanea est, quòd familiares familiarium Episcoporum, includuntur in materia fori favorabili Ecclesiis, Grat. *loc. cit. n.* 2. quam non debemus restringere, sed amplè interpretari, Taurell. *cons. suo à n.* 6. Undè si in Regula reservatoria, tanquam exorbitanti à jure communi, & odiosa, cùm auferat Ordinariis potestatem conferendi, ut ibidem subjungit Taurellus, & Grat. *n.* 23. comprehenduntur familiares familiarium, multò magis comprehendi debent in hoc casu continente materiam favorabilem Ecclesiis. Id nihilominùs S. Congregatio Immunitatis 17. Julii 1668. resolvere noluit.

2 Quoad alios cùm Imperator Fridericus in *l. Habita C. ne fil. pro patr.* indulserit tam scholaribus, quàm eorum famulis immunitatem, ac fori privilegium, ibi: *tam ipsi, quàm eorum nuncii*, ubi Baldus & alii, quos refert, ac sequitur Lucius *de his, qui gav. privil. Schol. n.* 2. & Rebuff. *de privil. Scholar. privil.* 66 non dicam, idem dicendum esse à fortiori de famulis Clericorum, ut non temerè firmavit Duar. *in com. Bull. Cœn Dom. lib.* 2. *c.* 15. *q.* 8. *n.* 5. De hoc enim hinc inde est communis opinio, ut apud Carol. de Grass. *de effect. Cler. eff* 1. *n.* 146. *& seqq.* Licèt opinionem affirmativam crebriorem esse, dicat Sperell. *dec.* 128. *num.* 7. non quidem principaliter, ac per se, quia sunt laici, sed propter favorem locorum, suorumque Dominorum, quibus inserviunt, Martha de *jurisdic p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 111. *n.* 7. Caravit. *super rit. Magn. Cur. Vicar. tit. rit.* 66. *n.* 27. & Taurell. *d. suo consilio à n.* 5.

3 At, quicquid sit de hujusmodi articulo, licèt pro affirmativa videatur textus expressus *in can. Ecclesiarum*, ubi Gloss. *v. Clericorum* 12. *quæst.* 2. cessat quidem difficultas, quando famuli inserviunt Seminario, ubi non solùm sunt Scholares laici, sed etiam Scholares Clerici collegialiter viventes, quique aluntur ex redditibus Ecclesiasticis ad præscriptum Sacr. Concilii Tridentini ab Episcopo assignatis, suntque ipsius Episcopi pro tempore familiares. Cùm autem etiam coquus famuletur Seminario, & aliis locis piis, & Ecclesiasticis, dicitur etiam famulari pro necessitatibus Ecclesiæ, unde provenit privilegium fori. *can. Continua* 11. *quæst.* 1. *cap.* 2 *extra de for. comp.* ibique Gloss. *v. Minores.* Tales enim famuli, quamvis non sint formaliter Ecclesiastici, veniunt tamen appellatione Ecclesiasticorum, Antibon. *de munerib §.* 4. *nu.* 52. quem adducit, & sequitur Megal. *p.* 1 *Instit. lib.* 2. *c.* 17. *q.* 7. *n.* 102. Et propterea privilegium concessum Ecclesiis, locis, piis, ac Seminariis, eorumque Clericis includit etiam ministros necessarios, sine quibus commodè non regerentur, ut in terminis Servientium Hospitali tradit Oldrad. *cons.* 11 *per d. l. quæsitum* §. *Si instructum ff de fund. instr.* cum aliis concordantibus apud Taurel. *num.* 11 & Grat. *d disc.* 340 *n.* 15.

4 Quare cessant, quæ considerantur à Doctoribus in famulis simplicium Clericorum, in quibus videtur parum, aut nihil servari exemptio, nisi fortassè ubi extat consuetudo, quia plures Clerici sæpè retinent plures famulos non necessarios. Et proinde concludit Taurellus *nu.* 102. quod oporteret taxare certum, ac determinatum numerum, quemadmodum fecit sa me. Greg. XV. de Diaconis sylvaticis pro Regno Neapolitano, qui sunt merè laici, & tamen gaudent privilegio fori, durante servitio Ecclesiis præstando. Quandoquidem hoc privilegium competit dumtaxat famulis necessariis, qui etiam debent esse certi. Idcóque si duo tantùm sint necessarii, & retineantur plures, sine alia designatione tali casu ratione incertitudinis nemini privilegium competeret, ut probat Gomez ad *dict. regul Cancell. de impetr. benef. vac. per obit. famil.* Card *qu.* 14 *vers. Putarem tamen, circa fin.* Ac præsertim adhibita distinctione de famulis, & manualib. operariis diurna, seu menstrua mercede conductis, ut post Archid. & Panorm. declarat Aufrer. *de potest secul. in Eccles. post reg.* 2. *d.* 3. *vers. Extenditur.* Ita ut contraria opinio procedat in iis dumtaxat famulis, qui dietim locant operas suas, non autem in iis, qui diu, noctuque inserviunt, & commensales quodammodo dicuntur Clericorum etiam in Seminario conviventium.

Quòd autem scholares Clerici Seminariorum sint familiares Episcopi pro tempore, patet etiam ex eo, quod inserviunt Ecclesiæ Cathedrali omnibus diebus festis. Inservientes autem Ecclesiæ dicuntur inservire ipsi Episcopo, cùm Episcopus in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo sit, textus *in can Scire debet* 7. *q* 1. Glo *in can. Similiter v. Eccl. sua* 16. *q.* quæ familiaritas comprehendit etiam eorum famulos necessarios. Atque ita declaravit S. Congregatio Immunitatis in Bononiensi 1663. in qua respondit, *Coquum seminarii authoritate Ordinarii erecti gaudere fori privilegio.* Et generatim pro quibusvis famulis laicis declaravit in Perusina 13. Novembris 1668. Quippè cùm Abbas Carolus Balionus, Canonicus Cathedralis, uti Rector Seminarii supplicaret, ut declararetur, an famuli laici, qui pro servitio inserviunt alumnis dicti Collegii Seminarii sumptibus, & expensis ipsius Collegii, gaudere debeant privilegio fori, prout gaudent ipsi alumni, & aliàs decrevit S. Congregatio die 13. Septembris 1653. quod scilidèt famuli laici, qui pro servitio inserviunt scholaribus Sapientiæ veteris gaudere debeant dicto privilegio fori. S. Congregatio rescripsit Episcopo ut specificet de quo Seminario præfatum dubium intelligatur. Ipse suis literis datis 15 Septembris respondit, Seminarium esse illud, quod centum ab hinc annis erectum fuit in exequutionem decreti Concilii Tridentini *sess.* 23 *cap.* 18. *de reformat.* in quo educantur multi alumni Clerici, qui induuntur veste violacea, studiis vacant, & inserviunt Cathedrali, atque Episcopo. Alterum verò de quo loquitur præfata declaratio, esse illud, quod nuncupatur Sapientiæ veteris, in quo admittuntur Scholares variarum Nationum, & quia omnes sunt Clerici, gaudent privilegio fori, ut ex dicta declaratione Sac. Congregatio Immunitatis respondit, *gaudere.* 5

Portò in hac re constituo hanc regulam. Privilegium concessum dominis non trahi ad famulos, Capyc. *decis.* 12. Bonacos. *in tract. de serv. & famul quæst.* 157. *numero secundo*, dicens, hanc sententiam communem, Franc. Marc *tom.* 2. *quæst.* 423 *numero* 3 ubi domino à solutione pedagii exempto eum nihilominùs teneri ait, solvere pedagium pro famulis per *leg* 6. *& 7 de vectig.* Siquidem privilegia sunt stricti juris, & de persona ad personam non extenduntur, Dec. *ad l. omnibus* 68. *num.* 6 *& 7. ff. de re jud.* Dias *reg.* 589. *per l.* 2. §. 10. *& 16. ff. ne quid in loc. public.* 6

Quòd verum accipe, nisi privilegium concessum Dominis remaneat dominis, sive personis familiaribus inutile, dignitative domini potiùs concessum sit, quàm ut personæ illius speciatim cohæreat. Tunc enim privilegium ad personas adhærentes extendi debet, *v. Licet de privil.* 16. facitque §. 15. *qui adium Instit. de us. & habit.* 7

*l.4.§.1.*ubi usus ædium mulieri relictus, ad Maritum extenditur, ne Matrimonio ei carendum sit, cùm domo vult uti *ff.eodem* & vice versa *in tit.ff. de verb.oblig. l. si stipulatus 111.stipulatio*, quæ stricti est juris pro Marito quoad usum ædium interposita, extenditur etiam ad uxorem, ne stipulationis effectus sit inutilis, Cagnol. *ad d.l.in omnibus num.8.& 11.* Alciat. *in l.Sicut*, ubi quatenus uxor privilegiis Mariti sui gaudeat à *num.16.* usque ad 26. pleraque notanda habet, *C.de in jus voc.* & de servientibus Zabarel. *in rubr. Clem de excessib. Præl. num.4.* Felin. *in c.Nullius judicum 2.* & ibidem Imol. de Clericorum Græcorum uxoribus, quod gaudeant in criminibus privilegio fori æquè ac sui Mariti, tradit *n.3.ex.r.de for.comp.*

Multi inde casus occurrunt, in quibus famuli, & alii privilegiis suorum dominorum gaudent. Si quidem salvusconductus domino concessus comprehendit etiam famulos ad servitium necessarios, Cagnol. *in leg Ea sola in fin.ff. de re jud.* Felin *in cap. Orientis extr. de hæret.* Menoch. *de arbitr. cas.336 numero 8 ut ex uxorem*, Bald. *parte quinta, cons.414.* Jas. *in l.Stipulatus nu.3 ff. de verb. oblig.*

8 Secundò, tametsi inter Doctores non convenit, an fori, & immunitatis privilegia Clericis concessa ad eorum temporarios famulos extendi debeant, in eo tamen facilè consentiunt omnes, quod ad famulos, & colonos Clericorum privilegii extensio fieri debeat, si absque hac privilegii extensione Clerici privilegio suo uti non possint, Menoch. *tract.cit.cas.562.n.11.* Felin *in d.c. Si quis n 2.* Capyc. *d.dec.12.per tot.* Jul Clar. *lib.5. §.fin.pr.crim.q.35.* dicens, communem esse conclusionem secundum omnes famulos laicos Clericorum privilegio Clericorum quoad declinationem fori gaudere, Imol. *d.loc nu.4.* qui idem in rusticis Ecclesiæ ratione administrationis suæ obtinere tradit.

9 Tertiò, famuli, qui perpetuò sunt obligati inservire Clericis, immunitate Clericis concessa fruuntur, *l.2.§.1. C.de Episc.& Cler.* Menoch. *d.loc.n.21.* Thesaur. *dec.116. n 12.* Jas. *in l Scriniarios nu.2. C.de testam.milit.* Duegn. *reg.95.in 10. compl.* dicens, *pueros choreales privilegiis Clericorum gaudere*, & familia Episcopi alium Judicem non habet, quàm Episcopum, *c.fin.extr.de off.Archid.* Nec Principis familia alium, quàm Principem, Natt. *tom.3.cons.376 per tot.*

10 Quartò privilegia fori, & immunitatis, quæ à solutione gabellarum competunt Doctoribus, & Scholaribus, eadem etiam eorum famulis, & nunciis, Bald. *in auth.habita col.2.C.ne filius pro patr.* Thesaur. *dec.12.n.3* Felin *in c.2 de for.com.* Anchar. *in proœm.decret.in 6.num.9.* cum *trib.seqq.* Rebuff. *in tract.de privileg.univers.privil.166.* Itemque Academiarum œconomis, librariis, bibliopolis, & ligatoribus librorum competunt, Sichard. *ad d. auth.habita nu.11* Rebuff. *d.loc.* Nam omnes hi sunt studentium appendices, & quasi de eorum familia, & domo; adeóque studentibus exemptis etiam eorum familia exempta esse debet, ut *in l. non aliàs 24.§.1.ff. de judic. l. nn.C.Si quacumque præd.* ne indirectè fraus legi, & privilegium illis inutile fiat, Dec. *d.loc.n 9* Matth. Steph. *de jurisd.lib.3.p.2.c.6.nu.1.& seqq.* Duegna *reg.305.* Felin. *d. n.2.* Jas. *in d.l.Scriniarios nu. 3.* & ibi Alexander, & Doctores communiter.

11 Quintò, qui tenetur alere Doctorem, etiam tenetur alere familiam, Panorm. *in c.Quantò de censib.* Rebuff. *d. loc.* Menoch. *lib.4 præsum.157.n.28.* ubi ait, quod equus, & servitores pariter præstari debeant, qui inserviant alimentario, si talis sit ejus status & conditio per textum *in l.cùm plures 12.§.penult.* ibi: *Alimenta servis, libertisque si hoc pupillo expediet, præstabit, ff. de administrat.tut.* Et competentiæ privilegium, quod habet Doctor, etiam extenditur ad famulum ipsius. Quia Doctor sine famulo honestè vivere non potest, Bonacos. *tract.de famul.q.45.* Brun. *in tr.decis.benor.q.31.n.5.* ubi in Doctore bonis cedente loquitur, volens alimentorum loco tantum relinquendum esse, quantum utrique & Doctori, & famulo illius sufficere possit. Quod sequitur Surd. *de alim tit.4.n. 30.& ibid.n.10* in genere tradit, quod ubicumque conditio alendi fert, ut pro usu Dominus habeat famulū, tunc quicumque tenetur alere dominum, tenetur etiam alere famulum Idque etiam voluit Gloss. *in can.1 v.necessitatem 21.q.1.& in can.Student.d.50.* Roman. *cons. 189. in princ.* Et non modò uxori, sed etiam pedissequis, & aliis servientibus dignitati suæ convenientibus alimenta à Marito præstanda esse, etiam dato, dotis modum excedant, volunt Innoc. *in c.per vestras, de donat inter vir.& uxor.* Salicet. *in l.quod in uxorem num.1.C. de negot.gest.* Aret. *in §.fuerat numero 8. inflit. de vit.* Surd. *dict.loc.& seq.* Martin. Coler. *de aliment.lib.1.capite decimo, numero 14.& sequentibus*, ubi quatenus Maritus teneatur, uxorem etiam ultra fructus dotis alere omnium optimè explicat.

Sextò Legatorum immunitas ad eorum famulos, & 12
comites præsertim necessarios, & publica authoritate illis allectos extenditur *in l.16.ff. de offic.Præsid.l. 41. §.2. de excus.tut.l.7.ad leg.Jul. de vi publ.* Francisc. Marc. *p. 2.dec.425.* Bonacos. *tract.qu.35.* Becht. *de secur.& salvo conduct.concl.187* ubi limitat, nisi diutiùs alibi resideant, quò commerciis inhibent per textum *in l. 4.vers.Exceptis C.de commerc.*

Septimò. Privilegium communitatis ab oneribus, 13
quòd Princeps habet in bonis suis *l.fin.§ fin.ff.de publ.& vectigal.* etiam ad colonos, & emphyteutas ejus extenditur per textum *in l.privatæ leg.pen.C. de excus.mun.lib. 10.* Menoch *dict.loc num.49.& sequentibus*, non etiam ad eos, qui fructus, vel prædia à Principe emunt; nam hi à solutione gabellarum non sunt immunes, Menoch. *d.loc. num.61.*

Octavò. Magistratibus, & militibus privilegium arma 14
portandi à Principe concessum (arma enim extra defensionem suæ personæ, bonorum, & casus alios notatos ab Hippolyt. de Marsil. *in pr.crim. §.pro complemento*, privatis portare non licet, *tot.tit.C.ut armor.usus &c.lib.11.§. Si quis rusticus de pac.ten.in usib. feud.tot. tit. C. de Fabricens.l.11.*) ad famulos illorum extenditur, Bald. *in l.3. §.fin.per eum textum, ff. de offic.Præf.vigil.* Menoch. *d.loc. num.64.& seqq.& cas.394.nu.71.cum seqq.* tantò magis ad Principum Satellites; hi enim ob unicam hanc causam à dominis suis conducuntur, ut tanquam fortes milites pro illorum salute excubias agant, *l.qui excubias 10 ff.de re mil.* Lucas de Penn. *in rubr. Cod. de domest.& protest.* Becht. *de tr.concl.96.*

Nonò. Militum famuli, qui per absentiam suam Rei- 15
publicæ causa læsi sunt, non secus ac milites ipsi restituuntur in integrum, dummodò famuli militibus sint necessarii, & Dominos suos verè sequantur, aliàs secus, *l. inter eos 33.§.2.ff.ex quibus caus.maj.in integr.* Maurit. *de in integr.restit.c.338.per tot.* Bald. *in l 1.num.4.C.de uxor. milit.* Pariter etiam studiosorum famuli non necessarii suorum dominorum privilegio non gaudent, Menoch. *d.cas.562.n.58.cum seq.*

Hi ferè sunt casus, in quibus famuli suorum domino- 16
rum privilegio utuntur, & ex personis illorum consequuntur, quod ex se consequi non possent, prout sit similiter in casu *c.authoritate Martini, de concess.præb.in 6.l. Si emancipati 9.* & multis casibus aliis ibidem notatis per Jason. *à nu.5 C.de collat.* Ubi coronidis loco notandum, quod etsi privilegii effectus in casibus præmissis ad familiares extendatur, attamen ipsum privilegium familiaribus concessum esse, non rectè dicatur, *c.Sicut nobis, de verb.signif.in 6.* Hinc est, quod per mortem domini, cui privilegium principaliter concessum est, in famulis expiret, Bald *in l.2 circa fin.C.de Episc.& Cler.* Dec. *d.loc. nu.10.* Et privilegium in famulorum personis ultra non duret, quàm quod in suorum dominorum servitiis existunt, Bonacos. *d.tract.quæst.157.num.3.* Matth. Stephan. *d.c.6.num.2.3.& 4.* Oportet autem famulos non umbraticè, & nomine tenus; sed actualiter in dominorum,

quorum privilegiis frui volunt, servitio esse. Nam sine actuali exercitio famulatus, (quem proinde famulatum famulum probare decet) fori, & aliis suo domino alioqui competentibus privilegiis famulus non gaudebit, *argum. l. semper 3. §. 3.* ibi: *Quandiu in ejusmodi actu sunt, ff. de jur. immun.* in terminis famulatus Barbat. *vol. 4. cons. ultepen. n. 3. 4. & 5.*

CONSULTATIO III.

1 *An, quemadmodum Episcopus edictum ad examen, & provisionem Parochialium cum termino decem dierum proponendum potest ex arbitrio c. 18. sess. 24. de reform. sibi relicto prorogare, possit etiam ad quatuor, vel sex dies minuere, & abbreviare?*

2 *An ex hujusmodi abbreviatione, præsertim in illis Provinciis, & in iis Episcopatibus, ubi ob magnam distantiam edicta per mensem præfigi consueverunt, provisio nulla dicatur?*

3 *An quando in duabus Ecclesiis edictum proponitur, currat, ex quo primò affixum sit, vel an expectandum erit, quod labatur terminus, ex quo ultimò præfixum est ita, quod, si non expectetur, provisio sit irrita, & nulla?*

4 *An Capitulum sede vacante ex eo, quod judicialiter privaverit Rectorem suo beneficio curato ob non servatam formam decreti Sac. Concilii Tridentini c. 18. sess. 24. de reform. in examine coram Prælato, aut ejus Vicario Generali, & tribus Examinatoribus Synodalibus, provisioneque facta, nondum transacto sex dierum numero proposito in edicto, & quo ultimò affixum fuit, aliisque de causis, prædictum beneficium non servata iterum forma dicti Concilii absque concursu, & examine conferre potuerit?*

5 *An dato, quod non potuerit, ex hujusmodi provisione titulus saltem coloratus extiterit, non obstante Constitutione Pii V super observatione dicti decreti?*

6 *Dato, quod non coloratus titulus extiterit, an Matrimonia coram eo contracta sint nulla?*

7 *An sic provisus cæterorum Sacramentorum administrationi validè incumbat.*

8 *An incumbens, ut Parochus, etiam in casu necessitatis, peccet lethaliter?*

9 *An fructus, & obventiones dicti beneficii curati restituere teneatur?*

10 *An adversus Prælatum, ejusque Promotorem fiscalem in suo beneficio triennali se defendere possit?*

11 *An prafatus Parochus tolerari possit in posterum?*

12 *An dato, quod non possit tolerari, debeat ei restitui alterum beneficium curatum, quo privatus fuit ex eo, quod sententia, remota appellatione, fuerit exequutioni mandata, donec appellatio prosequatur?*

13 *Dato, quid fieri debeat restitutio, quis eam fieri curabit contra sententiam Episcopi, Capitulumne, Sede vacante, an Episcopus successor, vel Judex appellationis, qui jam interposita detulit, Apostolosque expedivit?*

14 *An dato, quod appellationem prosequens prædictus Parochus obtineat in causa, is, qui præfatum beneficium, servata forma S. Concilii obtinuit, possit, ea in totum omissa, per viam compensationis de altero post mortem, vel per resignationem vacante, provideri?*

AD primum affirmativè respondendum videtur ex declaratione S. Congregationis Concilii in Ventimilien. quæ sic se habet: *An Episcopus in edicto vacantis beneficii possit præscribere tempus sibi arbitrarium, ut puta quadraginta, vel quinquaginta dierum, ut facilius possit devenire ad aures idoneorum habitantium in remotis partibus, ex quo in sua diœcesi scit, nullos esse idoneos pro qualitate beneficii vacantis ad subjiciendos seipsos examini, vel alia justissima causa, cùm d. c. 18. in §. Porro Episcopus det ipsis, potestatem ad præscribendum aliud tempus, ex quibus verbis dubitatur etiam: An in edicto concursus vacantis beneficii Episcopus possit præscribere minorem numerum decem dierum, ut citius orbato gregi provideatur? Die 5. Decembris 1587. Congregatio Concilii respondit, posse utrumque, quoniam Concilium utitur his verbis intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum?*

Iterùm deinde superioribus annis Vicarius Generalis Charien. supplex institit pro dicto dubio, quod fuit examinatum à Congregatione habita 28. Julii, & 26. Augusti 1662. illique interfuerunt Eminentissimi Sacchettus, Ginettus, Columna, Franciottus, Brancacius, Odescalcus, Albitius, Farnesius, Pallavicinus, Carolus Barbarinus, & Pius, nec non R. P. D. de Vecchis Secretarius, cujus manu reperiuntur hæc adnotata. *Ad Charien. Edicti votis pro utraque sententia numero paribus, Congregatio injunxit Secretario, ut referret ad Sanctissimum. Die 30. Junii retulit Sanctiss. D. N. qui quantum spectat ad verba Concilii, visus est inclinare, ut comprehenderent utrumque terminum, ita ut in arbitrio Episcopi sit tum prorogare, tum abbreviare terminum decem dierum, sed sua Sanctitas dixit expedire, ut dictus terminus non possit ab Episcopis abbreviari, nisi usque ad dies quinque, & ita decrevit in posterum observari.* 2

Declaratio hæc, an fuerit publicata, nec ne, non satis constat. Unde, cùm nuper vacante Parochiali S. Martini, Archiepiscopus Capuanus edictum posuerit cum termino trium dierum tantùm, & concursum celebraverit, mediante libello ad relationem Eminentissimi Prodatarii per S. D. N. remisso, quæsitum; An concursus hujusmodi sustineatur; ita *lib. 5. decret. pag. 72* & hanc opinionem sequuti sunt Garzias, Lotterius, ac Rota. 3

Sed respondendum est, non posse, nec licere. Sententia hæc videtur esse ad mentem S. Concilii Tridentini, si attentiùs consideretur. Etenim cùm *sess. 24. c. 18. de reform.* decernat intra decem dies, vel aliud tempus ab ipso Episcopo præscribendum, videtur prius determinare tempus decem dierum ita, ut arctari non possit; deinde per verbum *aliud* exprimit aliquid, quod non continetur sub dictione decem, sed diversum ab expresso, *l. Si fundus sub conditione, §. Libertas ff. de leg. 1.* Unde cùm hic terminus decem dierum datus sit à lege absque Judicis ministerio, nequit Judex illum restringere, cùm non sit supra legem. Secus tamen est in illo prorogando, quia datur ministerio Judicis, ejusque arbitrio committitur, Dyn. *in reg. Indultum 17. n. 14. de reg. jur. in 6.* Glos. *in cap. Ex pub. ico, de convers. conjug. & alii.* Tum quia quando ordo, vel modus in legis dispositione statuitur, is pro forma habendus est, Felin. *in c. Cum dilectæ n. 6 de rescript.* Tolos. *lib. 11. c. 11. nu. 4. in syntagm. jur.* quæ autem formæ sunt mutari, aut omitti nequeunt, *l. nemo potest. ff. de leg 1. l. Cum hi, §. Si Prætor, ff. de transact.* Rol. à Val. *cons. 72. nu. 54. vol. 3.* quod nominatim de tempore legis, vel Constitutionis Doctores quoque statuunt ita, ut non observans tempus constitutionis dicatur non observare formam illorum, de quibus in Constitutione agitur. Tiraqu. *p. 1 gl. 4. nu. 3. & 4. de utroque retr.* Jo. Bapt. Asinius *§. 3. c. 36 n. 4. in prin.* Hinc in terminis electionis tradunt, quod Decanus, ad quem pertinet capitulum congregare, tempus regulariter abbreviare nequeat, Fr. Marc. *dec. 569 n. 2 p. 2.* Regulariter dico. 4

Nam ex justa causa, ut puta si periculum Parochiæ grave immineat, crediderim equidem terminum hunc abbreviari posse. Quia ubicumque mora periculum allatura videtur, celeri festinatione ei obviandum erit; prudensque Procopii monitum est securum, antequam pericula veniant, cogitare, quid agendum sit. Quippè *moras extrema recusant*, Syl. Ital. *lib. 7. de bel. punit. &c.* ut in tranquillo tempestatem adversam optare dementis est, ita sanioris quavis ratione occurrere, cùm tempus, aut necessitas urget, erit, & Scanderbergus apud Schodrensem *lib. 6 de vit. & reb. gest. ejusd.* impertinentia esse dixit longa consilia præsenti necessitati, quamvis arbitrium justa causa non ad solum Episcopum pertinere credide- 5

rim.

rim, sed periculum si tale emerserit, quod moram longiorem non petat, ad examinatores Synodales se se remittere debebit, iisque in consilium vocatis de eo, & an tale sit, statuere licebit. Hinc traditur, quod nonnisi major pars Capituli terminum abbreviare possit, Gloss. & Doct. *in c. Cum nobis extr. de elect.* Fr. Marc. *dec.* 789. *nu.* 4. Cujus ratio est, quia à legis dispositione justam ob causam recedimus, *l. Si hominem, ff. mand.*

6 Quod ex eo etiam patet, quòd Pius V. amplians decretum Tridentini & cupiens mederi fraudibus humanis in sua Constitutione hac de re noluit terminum dictorum decem dierum coarctare, sed potiùs illum prorogavit. Quia, cùm agatur de providenda Ecclesia Parochiali, fortasse censuit, non sufficere terminum decem dierum ad diligentem illam inquisitionem, requisitam pro animarum Pastore, à Concilio enixè intentam, & exagitatam; aperiretur enim via dolis, ac fraudibus contra mentem Tridentini; cùm brevior terminus ad notitiam concurrentium pervenire facilè non posset. Quamobrem Episcopi occasionem arriperent providendi Parochiales viris minùs idoneis cum præjudicio Ecclesiæ, & eruditorum, qui concursum ignorarent; quod deplorat idem Pius V. Verè igitur, & prudenter resolvendum est, non posse Episcopum hunc terminum arctare, cùm sit in favorē concursus ita, ut prorogari, aut diminui non possit.

7 Nec difficile est, respondere ad declarationem Sacræ Congregationis Concilii, quæ contrarium dicitur declarasse. Quia sæpè eadem S. Congregatio per alias declarationes solet aliud declarare; tunc maximè quando, ut verbis ejusdem Pii utar, res humanæ in deteriùs prolabuntur, nisi sit, qui eas retineat, verendum, ne propter Constitutionum hujusmodi transgressionem, dico ego, ne propter hujus termini coarctationem maximi abusus oriantur.

8 Etenim legislator in ferendis legibus non debet ita eas condere, ut singularia facta respiciendo eas reddat immutabiles; quoniam neque Deus talem legem sancivit, cùm tamen, ut qui omnia videt, id facere potuisset; homo autem nec potest nec debet. Quod non possit est manifestum; quia non videt omnia quæ sunt futura. Quod etiamsi posset, non debeat probatur; quia singularum rerum inculcatio confusionem, & molestiam procreat. Unde satis est, ut res universè spectentur, & ut postetis declaratio relinquatur. Quod si quid inconveniens inde accidat, nihil refert, cùm idem in Ecclesiæ, & mundi gubernatione contingat; neque enim ait Aristoteles *lib. 1. polit. c. 6.* leges scriptæ meliores sunt, si sint immutabiles. Ut enim in aliis artibus, sic etiam circa civilem Constitutionem, impossibile est singula ad minimum usque scriptis comprehendere. Necesse est enim, ut generaliter scribantur. Et Bonifacius VIII. in c. *Alma mater Ecclesia*, plerumq; nonnulla rationabilia ordinat, & consulte, quæ suadente subjectorum utilitate, postmodum consultius, & rationabilius revocat, in meliusve commutat. Non debet ergo reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoq; varientur humana, præsertim cùm urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex iis, quæ in veteri testamento statuerat, multa mutavit in novo.

9 Eóque præsertim, quia in ipsa declaratione causa finalis, ob quam mota fuit S. Congregatio ad declarandum, quod possit hic terminus abbreviari, fuit, ut citiùs orbato gregi provideatur. Quæ causa non est tanti momenti, ut decem dierum terminus non servetur, cùm ex d. Concilio eo loco Episcopus debeat statim, habita notitia vacationis Parochialis, idoneum in ea Vicarium constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur. Ac proinde, *non posse* prudentissimè declaravit post iterum, atq; etiam tertiò discussum, ac maturius examinatum dubium S. Congregatio Concilii in d. Charien. 26. Augusti 1662. *ad d. c. 18 sess. 24. de reform.* maximè quod agebatur de re in exemplum, & praxim ferè quotidianam per Episcopos deducenda, & declaravit etiam anno 1676. Mense Januario.

Ad secundum affirmativè, quamvis enim non teneatur 10
Episcopus terminum concursus prorogare ultra viginti dies, quod tamen benè faciat prorogando, censuit S. Congregatio Concilii sub die 17. Maii 1619.

Ad 3. Etiam affirmativè juxta Constitutionem Pii V. 11
quare expectandum, quod expiret ultimus terminus; quòd si ante elapsum terminum examen, & concursus fieret, erit nullus, Garz *de benef. lib. 9. c. 3. n. 326.* & censuit S. Congregatio Concilii in Potentina 4. Maii 1619. & Charien. 28. Julii 1662. *ad d. c. 18. sess. 24.*

Ad 4. Negativè, quia per S. Concilium Tridentinum 12
& Pium V. provisiones omnes, seu institutiones præter formam ab ipsis traditam factæ, subreptitiæ esse censentur. Et ita etiam censuit eadem S. Congregatio Concilii in Charien. dicta die 28. Julii 1662. ad d. locum Concilii.

Ad 5. etiam negativè. Quia collationes contra prædi- 13
cti Concilii formam nullius sunt roboris, nullumque tribuunt titulum coloratum possidendi ex Tridentino, & Pio V. Quando enim peccatur in forma, tunc titulus deficit, Bart *in l. Actuarios n. 2 C. de nu lib* 12. & censuit eadem S. Congregatio in d. Charien. 28. Julii 1662.

Ad 6 respondeo quòque negativè ex regula illa uni- 14
versali: Quotiescumque causa publica, bonumque publicum agitur, si tamen materia subjecta est potestati Principis, valent ex æquitate in utroque foro, quæ gesta sunt cum communi errore per Parochum putativum, sive habeat titulum à legitimo superiore, sive non habeat. Est Sanchez *lib. 3. de matr. disp. 22. n. 40. & 50.* Poncii *lib. 5. de matr. c. 19. n. 3. & c. 20. n. 9.* Filiucii *tr. 10. p. 1. c. 6. num. 205.* & aliorum, qui advertunt, id verum esse, etiamsi contrahentes sciant illum carere vero titulo. Nam etiam respectu scientium nullitatem valent gesta, dum adest communis error. Adduntque maximam animorum perturbationem sequuturam, si Sacramentum matrimonii esset invalidum.

Quod si opponatur, eandem perturbationem sequi, si 15
Parochus sine intentione Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ ministraret. Respondetur hîc, esse diversam rationem; quia intentio in his Sacramentis requiritur jure divino, at materia applicatur jurisdictioni jure humano, & ita jus facit, quod potest, ad evitandam rerum perturbationem, sicque censetur in his casibus jurisdictionem conferre, vel materiam applicare.

Nec obstat textus *in c. Dudum, de elect.* ubi: *In multa-* 16
rum animarum dispendium Parochiales Ecclesias retinebat, cùm earum cura, qui jam privatus fuerat ipso jure, ad eum nullatenus pertineret, & sic per ipsum eadem animæ miserabiliter sint deceptæ. Nam respondeo, nihil absolutionis contulisse Parochianis, attamen animas illas non periisse, non quia ille absolutionem concessisset, sed propter fidem, quam Parochiani habebant de sacramento, dum crederent adhuc suum Prælatum esse, & ita in sola fide salvari, *c. debitum, de baptis. c. Apostolicam, de presbyt. non baptiz.* Vel dicendum juxta Sanchez ex Abbate, animas dici deceptas quantum est ex parte Prælati, qui sciebat se esse privatum, non vero quoad effectum; verè enim absolvebat. Vel etiam dicendum, defectum illum fuisse publicum, atque ita defuisse communem errorem. Vel tandem illa verba dicta esse respectu aliquorum, qui scientes defectum, ab illo tamen absolutionem petebant; iis enim inutilis esset absolutio. Atque ita censuit eadem S. Congregatio in d. Charien. 28. Julii 1662.

Ad 7. Affirmativè, ob eandem rationem, idque donec 17
per judicem ab officio removeatur. Et ita etiam censuit eadem S. Congregatio in citata Charien. ad d. locum Concilii.

Ad 8. Respondeo, non peccasse in casu veræ necessita- 18
tis, dummodò adsit bona fides, desit scandalum. Et ita etiam censuit ead. S. Congregatio supra dicta Charien.

Ad 9. Affirmativè. Quia provisio fuit nulla, nullumque titulum exhibuit. Quod etiam censuit ead. S. Congregatio in sæpiùs citata Charien si.

20 Ad 10 & 11. Negativè. Referendum tamen Sanctissimo, cui, si placuerit, poterit cum sic provisо dispensare tam super perceptis fructibus, quàm super retentione Parochialis. Ita censuit S. Congregatio in Cæsarauguſtana die 15 Maii 1582. & in prædicta Charien si.

21 Ad 12. Affirmativè, si constet de irrationabili judicio Episcopi, Gregor. *dec.* 538. Rota in Hieracen. Jurispatronatus 21. Maii 1622. coram Buratto. Quæ quidem appellatio à mala electione admittitur solùm ad effectum devolutivum, non autem suspensivum, atque interim provisus appellatione pendente, à Parochiali amoveri non debet, Pius V. Gregorius ibidem, & censuit S. Congregatio in Pisana sub die 19. Junii 1630. & in eadem Charien si, ut supra.

22 Ad 13. Spectare ad Judicem appellationis, quem rejectus docere debet de mala electione, Pius V. in sua Constitutione, & declaratio S. Congregationis in Legionen sis, & in eadem Charieusi citata.

23 Ad 14. Negativè. Quia Tridentinum omnes ad examen Parochialis juxta formam à se præscriptam, teneri mandat, sive per obitum, sive per resignationem etiam in Curia, sive aliter quomodocumque vacare contigerit, nisi tamen resignatio facta fuerit in manibus Sanctissimi ad favorem certæ personæ, quo in casu sufficit examen in forma dignum. Ita respondit sæpiùs Sacr. Congregatio Concilii apud Parisium *libro decimo, de resign. quæstio. septimo*, & in dicta Charien si toties relata die 28. Julii 1662.

CONSULTATIO IV.

An & quatenus ejicere possint reos, eorumque bona ex Ecclesiis? Et an Nunciis Apostolicis concedenda sit extensio facultatis ejusmodi ejectionis in toto Regno, vel Provincia, ipsis demandata? Ubi de abusu immunitatis Ecclesiæ, ejusque remediis, sitque satis expostulationibus Principum.

1 ASylum locus est sacer, & inviolabilis, ad quem confugientes sine summo piaculo fas non est rapere & avellere. Ejus originem, & initium ad tempora nepotum Herculis referunt, eosque auctores illius faciunt. Cùm enim Hercules migrasset è terris, nepotes ejus auctore Serdio *in* 8. *Ænead.* timentes insidias eorum, quos avus afflixisset, Athenis primi omnium Asylum, hoc est templum Misericordiæ construxerunt, curaruntque decretum fieri, ut qui eo confugissent, inde non possent abduci, & avelli. Quod Statius etiam affirmat 12. *Thebaidos*. Meminit etiam Plutarchus in vita Thesei, Servius, Polydor. Virgil. *lib.* 3. *c.* 12. *de invent. rer.* & Lodovic. Vives *in c.* 34. *lib.* 1. *de Civitate Dei Augustini*. At Gilbertus Cognatus *narrat. lib.* 4. Asylorum originem ad Nembrothum referre videtur. Sic enim inquit: *Nimbrot Gigas Babylonicus, filio suo primogenito amisso, ad lenimen sui desiderii statuam posuit, & erexit auream in Templo, & in Palatio, quam tanquam Deum, colere cœpit, & ad eam confugientes homicidæ, latrones, & capitalis supplicii rei, statim venia codicillari donabantur.* Alexander ab Alex. *lib.* 3. *c.* 20. primum Cadmum, dum Thebas conderet, Asylum aperuisse dicit, ad quod confugientes sine discrimine servi, aut liberi ab omni pœna tuti erant. Hos diu post imitati sunt Romulus, & Remus, qui asylum obstruxerunt inter arcem, & Capitolium, & quatenus loco Intermontio nominato, omnesque receperunt, neque servum Dominis, nec creditoribus nexum, nec Magistratibus dederunt homicidam, sed inviolatum locum ex Oraculo Apollinis præstare se, asseruerunt, ut sic multitudo eorum hominum, qui alibi ob facinora sua tuti non erant, eo confluceret spe impunitatis ad novam Urbem condendam, incolendamq; Liv. *lib.* 1. *ab Urb. cond.* Dionys. *lib.* 2. Plutarch. *in Romulo*, & Ovid. *lib.* 3 *fast.* ac Virgil. *in* 8. *Ænead.*

Cui verò Divo, Divæque Templum hoc à Romulo 2
pro Asylo erectum fuerit, non constat. Etiam Dionysius ignorare se id dicit. Sunt qui arbitrentur, dicatum fuisse Veiovi. Celebratur tamen Asyli locus 4. non. Febr. teste Ovidio *lib* 2 *fast.* & Vives *ubi supra*.

Apud Israelitas Asylorum author, sed jussu Dei, exti- 3
tit Moyses. Is in suis legibus pluribus locis civitatum refugii mentionem fecit, veluti *Exod.* 21. *Num.* 25. *Deut.* 19. ubi constituuntur ab eo tres refugii civitates cis Jordanem, & totidem ultra Jordanem, & in omni Israele tantùm sex refugii Civitates fuerint. Tamen *Deut.* 19. tria alia addi jubet, quando terram illorum amplificaverit Dominus. In suis Civitatibus tutus erat quicumque eò confugiens imprudenter se cædem commisisse probare poterat, non tamen egredi ei licebat, sed illic usque ad mortem Summi Pontificis manere cogebatur, tunc demùm in patriam reverti licebat. Quod si extra fines Asyli egressus fuisset, cum vindex inventum impunè occidere poterat. Si verò prudenter cædem fecisse convictus esset, sub Judice pœnas morte luebat.

Immunitas autem hæc deinde à Judæis exemplo sumpto ad templa Christianorum translata est.

Inter igitur Asyla sanctiora Ecclesia in primis refer- 4
tur. Quamobrem & Asyla Templa dicta, ut apud Livium *lib.* 35. ea religione, & eo jure sancto, quo sunt Templa, quæ Asyla Græci vocant. Asylum sacros terminos, quibus servis esset securitas, dixit Julius Pollux *lib.* 2. *Onomast. c.* 10. Hæc autem Ecclesiarum immunitas in favorem Religionis, ac divini Cultus introducta est; omnes enim nationes cujuscumque Sectæ, aut Religionis tantùm tribuerunt Numini supremo ac Deo, ut ad suam tutelam confugientes, ac supplices, inviolabiles, & à vi immunes conservaverint, & eos, qui violassent, dignos ira Dei, & pœnis arbitrati fuerint, ut abundè docet Tholosanus *lib* 33. *Syntagm. Jur. cap.* 21. & 22. ex Ethnicorum, Judæorum, Christianorum moribus, legibus, ac gestis.

Prima immunitatis hujus institutio fovendæ Reipu- 5
blicæ utilissima, & Civitatum Conditoribus idcò introducta, *ne humilioris sortis homines à potentioribus injuriam paterentur*, ut definitur à Martiano Augusto *lege sexta, C. de his, qui ad Eccles. confug.* illud est, quòd in Constitutionibus habetur, *qui propter potentem personam ad Ecclesiam confugerit*, quod & jure canonico pari ratione est cautum, *c. Inter alia, de immun. Eccles.* Quæ omnia sunt intelligenda, modò ad aram, vel templum fugiens injuriam alteri non intulerit; nam illata injuria poterat ab ara ipsa avelli, Calistr. J. C. *l.* 28. *ff. de pœn.* Ulcherrima est Cæstii dissertatio apud Tacitum *Ann. lib.* 3. *Fassus quidem est Princeps instar Deorum esse, sed addidit neque à Diis injustas supplicum preces audiri, neque quemquam in Capitolium, aliudque Urbis templum perfugere, ut ea occasione arrepta flagitiis magis ac magis inquinetur.* De quo ritu multa egregia Justus Lipsius ad eundem locum.

Hinc Demetrius concedens genti Judæorum com- 6
plura privilegia, inter cætera adjecit 1. *Machab. c.* 10. *v.* 43. *Et quicumque confugerint in Templo, quod est Hierosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii Regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in Regno meo, libera habeant.* Quia olim etiam Numen, seu Dei reverentia faciebat confugientes ad aram Templi tutos regulariter, ut ibi necari non possent, ut prohibuit Sacerdos Joiada Athaliam occidi in templo Domini 4. *Reg. c.* 11. *v.* 15. Et Salomon in dedicatione Templi inter cætera, quæ rogavit Dominum, addit: *Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos, quia peccaturus est tibi, & agentes pœnitentiam, & confitentes nomini tuo venerint, & oraverint, & deprecati te fuerint in domo hac, exaudi in Cœlo, & dimitte peccatum populi tui Israel, & reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum, 3. Reg. cap.* 8. *v.* 33.

c.8.v.33. Exprobravit Christus Judæis homicidium Zachariæ filii Barachiæ, quem occiderant inter templum, & altare, cujus vindictam in illis futuram prædixit apud *D. Matth.c.23.v.35.* ultra vindictam, quæ sumpta erat de Rege Joa, & populo, à quibus ita necatus est *2.Paralip.c.24.v.22.* Sigibertus, Marianus, Scotus, Platina, & Cratzius *lib.2.c.1. Metropol.* institutum hoc apud Christianos ad Bonifacium referunt, qui Pontificatum Romanum tenuit circa annum 623. Is, inquiunt, primus Pontificum jussit aras, & Ecclesias esse reis Asyla ita, ut fugiens aliquis quovis crimine patrato ad sacras ædes violenter inde non abstrahatur. Reperio autem usum Asylorum apud Christianos antiquiorem esse, & ante Bonifacium hunc, non solùm à Pontificibus, & Conciliis institutum fuisse, sed ab Imperatoribus quoque confirmatum. Quod etiam fatetur Genebrardus *in Chronolog. sua fol.672.*

7 Petrus namque de Natalib. *libro 2.cap.22.catal.Sanct.* indicat, Sylvestrum primum Constantini Magni tempore decrevisse, *ut, si quis mortis reus ad Ecclesiam confugeret, judicium mortis evadat.* Fuisse etiam inter Christianos in usu Asyla Basilii Magni, & Valentis Imperatoris tempore, ex narratione ejus historiæ patet, quæ extat in Nazianzeni oratione, quam in funere Basilii habuit, ubi sic ait: *Accidit, ut Præfectus Valentis Imperatoris assessorem haberet, qui nobilem quandam fœminam miserè deperibat, cupiebatque illam uxorem ducere; at ea recusabat, Præfectus assessori studebat, unde vis afflictæ mulieri parabatur. Quare illa confugit ad Ecclesiam; Basilius autem protexit eam jure Asyli, quod Templis, & altaribus concessum fuerat.*

8 Auxerunt numerum Asylorum Imperatores post ea tempora, qui privilegia fœnorum Gētilium Sacris Christianorum Ædibus contulerunt. Testantur hoc Theodosius, & Valentinianus Augusti in *Constit.* ad Antiochum Præfectum prætorio & Coss. ubi hac ratione utuntur. *Cum illi, qui Idola adorabant, & in maxima veneratione in ea vanitate versabantur, aras certis Sacerdotibus commiserint, & templa quasi terris eminentiora constituerint, quantò magis decet nos, nostram Religionem colere &c.* Item. *Aram Salutis in nostris quoque statuis vetustas constituit, & qui vestigia nostrarum imaginum consequuntur nimis adversæ fortunæ liberati, & securi reddantur. Cùm igitur statuas tangere propter Imperialem venerationem supplicibus tantum auxilii præstet, quantum oportet præsidii ad Sanctissimas aras confugientibus præstare?* Honorius quoque, & Theodosius legibus caverunt, *ut qui aliquos ab aris, & Templis vi abstraxissent, crimen læsæ Majestatis incurrerent*, ut habetur *in C.lib.1.tit.11.de his, qui ad Eccles.confug.l.fideli* Socrates etiam *lib.5.c.6.* suæ historiæ narrat, *Eutropium quendam ex proceribus Arcadii Imperatoris cupivisse admodum se ulcisci de iis, qui ad Ecclesiam profugerant, cumque per legem id ei non liceret, ab Imperatore legem extorsit, qua Templis jus Asyli abrogaretur, sed paulò post contigit, ut ille ipse Eutropius cum quibusdam familiaribus Cæsaris indignationem incurrerit, quare, ne caperetur, ad Ecclesiam confugit, quod tamen ei nihil profuit.* In hunc virum præsentem Chrysostomus graviter concionando invectus est, dicens: *Ecclesiam illum defendere non posse, qui privilegium libertatis ei abstulisset.* Augustinus *Ep.* 187. Bonifacio Comiti, qui Africam Romanorum nomine administrabat, cùm vi rapuisset quemdam ex Templo, scribit, *se vehementer mirari, quod hominem inde abstraxisset, mandatque, ut incolumem quam primùm restituat, ni excommunicationis pœnam incurrere velit.*

9 In Synodo Arausicana circa annum Domini 440. celebrata *c.5.* sancitur, *ut Confugientibus ad Ecclesiam loci Sancti reverentia, & intercessione liceat esse tutis, dist. 87.cap. Eos, qui ad Ecclesiam.* In Concilio Aurelianensi I. anno Domini 512. celebrato *cap. 5.* sancitur, *si homicida, adulter, fur ad Ecclesiam confugerit, ut inde eum abstrahere non liceat, 17.quæst.4 c.Id constituimus.* Idem etiam præcipitur in Aurelianensi Synodo 4. anno 550. habita *capite vigesimo primo*, quo sancitur non tantùm, *ut hoc jus ab Episcopis Ecclesiis conservetur, sed illos etiam excommunicari vult, qui facere id neglexerint.* In Ilardensi Synodo sub Symmacho Papa habita circa annum Domini 508 *c.8.* ita statuitur: *Nullus Clericorum servum, vel discipulum suum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec dignè pœniteat, à loco, cui honorem non dederit, segregetur, 17. qu. 4. c. Nullus Clericorum.* In Toletana Synodo 12. anno Christi 681. celebrata *cap.10.* decernitur, *ut nullus eos, qui ad Ecclesiam fugiunt, intra triginta passus ab ea avellat, aut capiat 17.quæst.4.ca.Diffinivit Sanctum Concilium.* In concilio Moguntino anno 713. habito cap.39. ita sancitur: *Reum confugientem ad Ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei & Sanctorum ejus conservetur, sed Rectores Ecclesiarum pacem, & vitam, ac membra ejus obtinere studeant, tamen legitimè componat, quod inique fecit.* Urbanus in Synodo Claramontana constituit, *ut qui ad Ecclesiam, vel Crucem confugerent, data membrorum impunitate, justitiæ tradantur.* Vincentius *in Specul. histor.lib.26.c.91.* factum anno 1605.

Sic etiam unum hodiè confugientes ad Ecclesias evelli inde jure communi propter loci Religionem inviti non possunt, ut ait Leo Cæsar *in l.Præsenti 6.Cod. de iis qui ad Eccles.confug.* Idem Theodosius quoque, & Valentinianus *in l.pateant 3 eod.tit* legem hanc immunitatis Ecclesiæ constitutione firmarunt, atque pro asylo omnia, quæ Ecclesia continentur usque ad extremas fores Ecclesiæ constituerunt, confugientibus eò sine armis, statuta est pœna, ut qui propria authoritate confugientem avulserit, extraxerit ve, verberibus affectus, ratusque relegetur. Cujus meminit Constantinus Harmenop. *lib. 2.Promptuar.jur.tit.9.* D. Augustinus ad D. Bonifacium *c.Miror 17.q.4.* Eum, qui hominem ad Ecclesiam fugitivum rapuerat, punit primum, ne ejus oblationes à Clericis susciperentur, dehinc communionem interdicit, donec pœnitentiam egisset. Gelasius *in c. Frater ead.q.* reo ejusdem criminis Ecclesiarum omnium inhibet ingressum ex d.Concilio Ilerdensi *c. Nullus Clericorum c.17.q.4. segregatur quoque ab Ecclesia.* Concilium Triburiense *c. Si quis contumax eadem qu.* pœnam arbitrio committit Episcopis, & mulctam statuit nongentorum solidorum. Lucius III. *in cap. Cum Ecclesia 5.de immunit.Eccles* statuit in hæc verba. *Cùm Ecclesia Dei secundùm Evangelicam veritatem domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum, seculares Judices causas, ubi de sanguinis effusione, & corporali pœna agitur in Ecclesiis, vel cœmeteriis agitare sub interminatione anathematis prohibemus; absurdum enim est, & crudele, ibi judicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugii constituta.* Rursus Innocentius III. *c.Inter alia 6.eod.tit. Juxta sacrorum statuta Canonum, & traditiones legum Civilium ita duximus distinguendum, quod fugiens ad Ecclesiam aut liber, aut servus existit. Si liber quantumcumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam; sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam, super hoc tamen, quod inique fecit est aliàs legitimè puniendus. Et hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publica strata obsidet aggressionis insidiis, vel Ecclesiis extrahi potest, impunitate non præstita, secundùm Canonicas sanctiones. Si verò servus fuerit, qui confugerit ad Ecclesiam, postquam de impunitate sua Dominus ejus juramentum Clericis præstiterit, ad servitium Domini sui redire compellitur etiam invitus, alioquin à Domino poterit occupari.* Sic in d.Concilio Moguntino I. *capite 39 & libro 5.capitular.*

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

pitular. cap 90 In jure civili, *l.3.Cod.de his,qui ad Eccles.confug.*

11 Extat Constitutio Honorii,& Theodosii Imperatorum superiùs relata, qua asylorum violatio ad crimen læsæ Majestatis pertinet. Memoratum Concilium Toletanum XII. *c.* 1.*& c.diffinivit* 17. *quæst.*4. asylum Ecclesiæ extra Ecclesiam etiam constituit intra triginta passus, utique non extrahantur servi confugientes à dominis, nisi præstita cautione, quod eis injuriam non inferent ob eam causam. Quod & aliorum aliis constitutionibus cavetur, *c.Metuentes, & c. Id constituimus* 17.*q.*4 *l.fin.§.fin.C.de his,qui ad Eccles.confug.* & à Leone Imperatore *in d.l. Præsenti* capite supplicium imponitur invadenti, & abstrahenti confugam ab Ecclesia, pro quo adeundus Episcopus, & Clerici Ecclesiæ, reverentia Religionis,& loci non violata, confirmantur privilegia Ecclesiarum, Clericorum, & confugarum *in l. si quæ per calumniam* 22. *Cod.de Episcop.& Cler.* Ex Constitutione verò Gregorii XIV. *Cum aliàs, quæ est* 7.§. 9.extrahens reum de loco Sacro, aut ei in loco Sacro existenti aliquid nocumenti inferens in personam, aut bona, quæ secum intulit, incurrit in excommunicationem;ita enim in ea sancitur. *Si quis quacumque dignitate, vel authoritate præditus quidquam præter, aut contra hujusmodi nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnam easdem incurrere,quæ contra libertatis,& immunitatis Ecclesiasticæ violatores per Sacros Canones, & Conciliorum Generalium, nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ.* Et ita inferri excommunicationem latæ sententiæ per hæc verba, testantur Genuens.*in prax.c* 17 *num.*1.Farinac.*de immunit. Eccles nu.* 311.Castropalao *tom.*3. *de Relig.tract.*11. *disp.un. punct.* 12.*num.*13. Italia *de Immunit. lib.*1. *c* 6.§.2.*v.*26.Floron. *p.*1.*de casib.reserv.c.*2.§.4.*n* 8.Ricc.*collect.*1792.*p.*5.Bonac.*disp* 3.*de legib.q* 7.§ 6.*n* 5.Bellet.*in disquisit. cler.titul.de favor.cler.real.*§.4.*n.*39.& latè Boss *sect.*1.*de jubil. cas* 2.*n.*9.

12 De jure autem communi secluſa hac constitutione nulla erat in hoc casu censura latæ sententiæ, sed ferendæ,ut Farinac.*n.*312.cum pluribus,quos adducit *nu.* 311. & Suar.*tom.*1.*de Relig lib.*3.*c.*13 Sanchez *opusc. lib* 3. *c. un.dub.*32.qui ponit praxim pro locis,in quibus non viget Constitutio Gregorii. Neque obstat *d.c.Diffinivit* 17.*qu.*4. ubi si quis extraxerit reum de loco Sacro aut aliquid nocibilitatis eidem ibi existenti intulerit,excommunicationi Ecclesiasticæ subjaceat; Nam respondetur, illum esse Canonem Concilii Toletani,non œcumenici, sed provincialis.

13 Hæc autem excommunicatio secundùm veram, & stylo Curiæ receptam sententiam est reservata Summo Pontifici. Nam excommunicatio jure lata contra violantes libertatem Ecclesiæ est reservata Papæ, ut probat Farinac.*num.*315.Duard.*in Bulla Cœnæ lib.*2. *c.*15 *qu.*10. *num.*19.& nos alibi; estque contra Genuensem *c.* 22. *nu.* 3.Bonacinam *in decal disp.*3 *q.*7.§.6.*num* 18.Dianam *resolut.*41.*tract.*1.*de immun.Eccles.* Quod certissimum est ex decreto Sac.Congregationis Immunitatis anno 1631. edito,& ex decreto Clementis VIII. de quinque casibus reservatis cum derogatione ad omnia privilegia. Siquidem ex decreto S.Congregationis Episcoporum,& Regularium jussu Clementis VIII. edito anno 1601. die 9. Januarii Sacerdotes omnes tam seculares, quàm Regulares in Italia extra Urbem Romam prætextu privilegiorum præsumentes absolvere à casibus clarè, vel dubiè contentis in Bulla Cœnæ, sive aliàs Papæ reservatis,vel à casibus reservatis ab Ordinariis locorum,incurrebant excommunicationem, privationem officiorum, & dignitatum,& beneficiorum,& inhabilitatem ad confessiones audiendas, & ad quæcumque officia,beneficia, & prælaturas imposterum obtinenda, nisi absolverent pœnitentes in mortis articulo constitutos,vel extra mortis articulum cum licentia expressa in scriptis obtinenda, & ab ordinariis exhibenda, & absolutio, & dispensatio dictarum pœnarum Papæ reservata fuit.

Illa autem particula *clarè* vel *dubiè*, intelligenda est 14
de dubio juris propriè dicto, ideſt negativo, seu cum æquali suspensione pro utraque parte non autem de dubio positivo, quando essent hinc indè probabiles sententiæ,ut Graff.*lib.*1.*de casib.reserv n.*51.

Et postea anno 1602.die 26.Novembris eadem Sacra 15
Congregatio jussu ejusdem Clementis VIII. edidit secundum decretum declarans, & moderans illud primum, & statuit, ut in dictam censuram, & pœnas incurrant solùm ii, qui, ut supra,absolvent à casibus in Bulla Cœnæ Item si absolvant ab aliquo ex quinque casibus infrascriptis,Papæ reservatis,ideſt violationis immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis Gregorii XIV. violationis clausuræ monialium ad malum finem:provocantium,& pugnantium in duello juxta decretum Tridentini,&Constitutione Greg XIII.Injicientium violentas manus in Clericos juxta *c.Siquis suadente* 17.*q.*4.ac juris dispositionem, Simoniæ realis scienter contractæ,atque etiam confidentiæ beneficialis Item qui absolveret à Casibus,vel censuris,quos,vel quas Ordinarii locorum sibi reservaverint. Pœnam autem illam inhabilitatis audiendi confessiones sustulit,& statuit, ut licentiæ etiam sola voce concessę absolvendi à dictis casibus suffragentur. Hoc decretum confirmatum fuit plenioribus clausulis derogatoriis à Paulo V. anno 1617. die 7.Januarii decreto edito. Quod explicat Franc.Leo *p.*3.*c.*38.*n.*189.*& seq.*Homobon.*de casib.reserv.p.*2. *pag.* 14.*&* 15.Dian.*resolut.*13.*tract.*2.*tom.*2.*& resol.*73.*tract.*4. *tom* 2.§.*notandum.*

Eadem S.Congregatio mandato Urbano VIII. alio 16
decreto anno 1628 die 7. Novembri declaravit nullius privilegii vigore etiam postea à Sede Apostolica confirmati, posse absolvi à casibus Ordinariis reservatis tam extra, quàm intra Italiam extra Romam. Et idem ait de excommunicati uibus in Bulla Cœnæ etiam intra Romam. Deniquè declarat solùm facultatem absolvendi ab aliis casibus non esse sublatam extra Italiam.

Est itaque hæc excommunicatio Papæ reservata,pro- 17
ceditque etiam in attentantes extrahere, etiam effectu non subsequuto,ut patet ex Constitutione,Farinac.*n* 322. *& nos alibi.*Item procedit contra quoscumq; extrahentes, vel offendentes, sive sint personæ publicæ, sive privatæ. Et quidem si privatæ personæ extrahant, vel offendant ex Mandato Magistratus, res est certa,ut idem Farinac *num* 324.Si autem privata tantùm potestate, ut ex inimicitia,dubia est quæstio.Nam aliqui dicunt non incurrere in hanc Censuram, quia Constitutio Gregorii solùm loquitur de lædentibus immunitatem Ecclesiasticam publica potestate,ut patet legenti.Et ita tenet Gambacur. *libro octavo, capite septimo, numero* 4 *& 5 de Immunitat.* Et cùm die 14. Maii 1669. dubitaretur in Sacr.Congregatione Immunitatis, utrum cognitio extractionis factæ à persona privata,absque eo,quod ante, vel post extractionem esset aliqua controversia jurisdictionalis, spectet ad ipsam S.Congregationem, negativè resolutum fuit.

Præscindendo autem ab hac constitutione, de jure 18
communi extrahens,occidens, percutiens, vulnerans, aut aliàs offendens existentem in Ecclesia ex privata authoritate non est ipso jure excommunicatus,ut Abb.*in cap. Cum pro causa num* 5.post Gloss.Innoc.& Jo.Andr.*ibidem de sent.excommun.*Card.*ibid. in prino.*Anchar.*nu.* 4. Felin.*num.*3. At si loquamur in ordine ad actum extractionis de loco sacro, existimo locum esse pœnis Constitutionis Gregorii. Quod etiam tenet Bonacin. *de censur. in partic.disp.q.*3.*punct.*16 § 14.*nu* 9 Castropal.*nu* 4. *loc. cit.*& consentit Filiuc.*tract.* 15.*numer.*148.*in fine*, dum ait, hanc ceusuram quoad personas esse universalem. Et ita sæpè videmus tales ab Ordinariis locorum

declarari

declarati in dictam excommunicationem incurrisse. Secus puto, si solùm quis ibi eum offenderet privata potestate, ut vulnerando, aut occidendo, non ex intentione, seu causa extrahendi; quia tota Constitutio Gregorii solùm de violatione immunitatis in ordine ad extractionem. Verum est, quod mutilans, vel occidens in Ecclesia, vel Sacro Cœmeterio incurrit pœnam privationis immunitatis loci Sacri.

19 Hanc autem excommunicationem incurrens non est absolvendus, donec non restituat reum loco Sacro, ut Sanchez *lib. 6. opusc. c. 1. dub. 7. n. 1.* cum Paz, & Gregorio Lopez Farinac. *de Immun. num 311. in princ.* Clerici verò, & Episcopi tradentes reum Curiæ seculari in casibus non exceptis, non præmissa cautione, & protestatione impunitaris circa corpus rei, si inde mors ei, aut mutilatio sequatur, incurrunt irregularitatem, Suar. *de censur. disp. 47. sect 1. num 11* Sayr. *eodem titulo lib. 6 c. 18 numer. 5.* Roderic. *quæst regul. 52. artic. 4. tom. 2.* Si autem cum protestatione, & cautione præfata illum tradant, non incurrunt in casibus, etiam non exceptis, irregularitatem de jure communi; quia id licitum est, eisque permissum, ut *cap. Id const tuimus, & cap. Reum 17. quæstio. 4.* At cùm ex constitutione Gregorii, scilicet, ubi est usu recepta, hodie non liceat tradere reum in casibus non exceptis, puto eos incidere in irregularitatem; quia illa protestatio est contraria facto, & protestatio in actu illicito non relevat; maximè cùm sit actio per se periculosa Et quia peccarent non solùm contra Religionem, violando Ecclesiæ immunitatem, sed etiam contra justitiam, & jus rei, eum spoliando jure, quod ei Summus Pontifex seu Ecclesia concedit, *ut dict. cap. Reum ad Ecclesiam 17. quæst. 4.* & probabiliorem ait Sanchez *opusc. lib. 3. cap. un. dub. 17 numero 2* & magis commune appellat Farin. *nu n. 324.*

20 Si tamen Clerici non defendant reum, neque tradant, sed permittant eum extrahi, habendo se merè negativè, tunc non puto eos incurrere irregularitatem; quia non peccant contra justitiam, sed contra charitatem. Neque enim tenentur ex officio tueri reum ob jus reo competens, sed Ecclesiæ, & ita concordari possunt opiniones contrariæ. Cavendum tamen est Clericis, dum volunt tueri in loco Sacro, ne id faciant armis, seu aliàs cum periculo Sanguinis; quia Ecclesia non est defendenda more Castrorum; sed vel fores claudendo, aut eum retinendo, & abstrahendo de manibus illorum, etiam laicos ad hoc auxilium vocando, vel per censuras Ecclesiasticas tuendo immunitatem Ecclesiæ, ut Suarez *lib. 3 de censur. c. 13. numero d.* Sanchez *opusc. lib. 6. c. 1. rubr. 7.* Bellet. *part 1. de favor Cler. real. §. 4 numer. 43.* Laym. *lib 4. tract. de immunit c 3. num. 14.* Itaque si mors sequatur, aut mutilatio ex facto Clericorum defendentium, ipsi erunt irregulares. Infamiam quoque juris, & irregularitatem incurrit, qui damnatus fuerit in judicio de crimine hoc violatæ immunitatis Ecclesiæ; quia est crimen publicum, & capitale, ac læsæ Majestatis, ut *dict. l. fideli, & l. præsenti, C. de his, qui ad Eccles. confug.* & S. Gregor. *Ep. 54. lib. 11. cap. In primis, §. de persona Januarii 2. q. 1.* Damnatus autem de crimine læsæ Majestatis, aut alio publico judicio efficitur infamis & irregularis, *lege prima, §. Removet, de postulat. lege prima, v. qui in judic. ff. de his, qui not infam. l Infamem ff. de publ. Judic.* Et idem est de damnato pœna, seu judicio capitali; quia ex genere pœnæ infamia juris eo ipso afficitur, *d. l. 1. § Removet, & §. secundo loco, ff. de post leg. Cognitionum, ff. de var. & extra ord. crim.*

21 At quorsum hæc? Ut agnoscatur, quod Templum Domini alienum debet esse à crudelitate, & severitate; quia & Deus in templo sancto suo habitat, Matth. 23. v. 1. quicumque jurat in illo, & in eo, qui habitat in eo, misericordiam faciendam negant, ipsum Christum, qui est misericordia, negant, *omnis, 7. q. 1.* Supplices fatentur culpam, & venialis est culpa, quam sequitur professio delictorum, *cap. Serpens 47. de pœnit. d. 1. Venite,* inquit Christus, *ad me, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, Matth. cap. 11.* Et Ecclesia nemini claudit gremium, non novit etiam judicium sanguinis, nec fundit suo judicio, nec licet Ecclesiasticis tale judicium proferre, vel subscribere, *c. Clericis, c Sententiam sanguinis, Cler vel Monach c In Archiepiscopatu, de rapt.* Quamobrem nec prius reos ad se confugientes restituit, quam & caveatur de securitate vitæ, & membrorum abscissione redditorum, *dict. c. Reum, c. Metuentes, c. Constituimus 17. quæst. 4. c. Reos 22 quæst. 5. c. De raptoribus ea qu.*

Verùm enim verò cùm possint abuti homines Sacro- 22
sanctis etiam ministeriis, ipsaque fide, non mirum erit, si Sacrosanctarum Ecclesiarum immunitate quoque abuti nitantur; quemadmodum & Joab voluit Templo abuti, confugiens ad cornu altaris, cujus crimine conatus est se liberare à mortis pœna, quam meruerat, ob proditoria, & impiissima homicidia perpetrata, 3 *Reg c. 3.* Theodoricus Rex apud Cassiodorum *lib. 3. var Epist. 47* eò confugientem pollutum homicidio collegæ à morte liberavit, & relegavit in Insulam Vulcaniam. Sunt qui ad Monasterium transeunt, ut lateant potius, & effugiant vindictam criminum, quàm ut ad veram conversionem, & remedium animarum, ac pœnitentiam redire decreverint, delinquendi animum retinentes. Quod prævidens Justinianus Imperator in Novel 5. *de Monachis, §. hinc autem,* statuit, probationem triennii adhibendam ante Monachismi professionem, ut cognita esset eorum mens, & honestas; quia non facilis, inquit, vitæ mutatio, sed cum animæ sit labore, & ne alioquin Monasteria fiant foveæ latronum, ne detur refugium à vitiis pessimis vitæ malignæ, & furtis sub simulatione monasticæ conversationis, & ne eò potiùs propter turpitudinem vitæ diffugiant, quàm pro veritate sanctimoniæ habitum concupiscant. Multos, inquit Leo *Const. novel.* 10. fugiendi dominos suos occasionem cæpisse, ac re honesta Monasticæ vitæ professione ad tegendam malitiam abuti videmus, ibique remedium, ut loco pellantur.

Et Sixtus V. gravissimam Constitutionem edidit *Cùm* 23
de omnibus 71. in qua statutum fuit, ne in Religionem quisquam recipiatur ad habitum, vel professionem, nisi præcedente scrutinio, seu inquisitione de parentibus, patria, vita, & moribus, & cum informatione fide digna, quod tales non sint rei, neque suspecti graviorum criminum, ut homicidii, furti, latrocinii, unde damnati sint vel periculum sit, ne damnentur. Item ut constet, eos non humana, sed divina ratione moveri, & de his omnibus in Capitulo Generali, vel Provinciali plena, & certa fide facta à Generali, vel Provinciali, & Diffinitoribus approbati admittantur. Statuitque, ut criminosi, aut suspecti criminum, ut suprà, inhabiles sint ad professionem, itaut professio eorum sit nulla. Rursus statuit, ut sit nulla professio, si sine scrutinio supradicto receptio fiat, & ut expelli debeant. Tertiò, ut recipiens supradictos inhabiles ad habitum, vel professionem, sive sit Superior, sive alius Religiosus, ut Definitores, & Capitulares, ipso facto incurrat privationem vocis activæ, & passivæ, officiorum, graduum, honorum, dignitatum obtentorum, & inhabilitatem ad hujusmodi de cætero obtinenda. Quartò, ut Curia secularis contra tales malè receptos nihilominus procedere possit civiliter, & criminaliter.

Quamvis postea Clemens VIII. Constitutione sua *In* 24
suprema 83. Constitutione Sixti moderatus sit. In qua primo ablata est nullitas professionis in omnibus casibus dictæ Constitutionis, ideſt, sive in casu, quo criminosi recepti fuerint, sive in casu, quo receptus quis fuerit sine scrutinio, seu informatione, & reduxit in hac parte illam ad terminos juris communis. Secundò statuit, ut pœnæ contra Religiosos Superiores admittentes ad habitum & professionem contra supradictam formam locum habeant, ita ut isti incurrant nihilominus in pœnas prædictas, non tamen procedant illæ pœnæ contra alios Religiosos participantes, ut Diffinitores, vel Capitulares

suffra-

ſuffragium dantes. Et de hac moderatione tractat Sanch. *in decal lib.4.c.19.num.21.* ubi latè id explicat, & *lib.5.c.14.n.61.* Quare attenta hac moderatione, hodie cujuslibet criminoſi etiam ad judicium delati, etiam in fraudem fori ſæcularis Religionem ingredientis, profeſſio eſt valida, niſi aliàs ex Conſtitutionibus Religionis illius à Papa ſpecialiter ſuper hoc approbatis, irritetur, & eſt valida etiam ſi ſine informatione prævia recipiantur. Item hodie non prohibetur criminoſis ex ſua devotione Religionem ingredi, non in fraudem; quia ſic eſt de jure communi, Covar. *pract.quæſt.c.32 numer.4.* Miranda. *tom.1.man.quæſt.19.artic.8 ante fin* Filiuc. *tract.16. numer.265.* & de magis communi teſtantur Clar. *§. fin. quæſt.36.* Gutier. *pract.quæſt.numero ſecundo, lsbro primo.* Si tamen habet impedimentum ſecundum Conſtitutiones Religionis irritans, ſive ſolùm impediens, tenetur illud revelare Superioribus ad quos pertinet admittere, & non poteſt illud citra peccatum mortale occultare, ad hoc ut recipiatur, Abb. *in cap. Innotuit numero ſexto, de elect.* Suarez *tom.3 de relig.lib.5.c.7.num* 18. ubi ait, quando impedimentum non irritat, tunc Superiores conſiderare debere, an de jure communi licitè recipi poſſit ex natura rei, conſiderata decentia, & utilitate perſonæ ad talem ſtatum.

25 Quod ſi criminoſus Religionem ingrediatur bona fide, & non in fraudem, non poterit de cætero Judex laicus contra illum procedere ullo modo. Ita Covar. Miranda, Clarus, & Gutierez, ubi ſupra cum communi ſententia. Si verò in fraudem ingreſſus fuerit, tunc remanebit ſubjectus foro laicali, ratione cauſæ, & bonorum, ſed non in perſona. Unde poterit Judex laicus contra eum procedere puniendo illum in bonis. Quam ſententiam de jure communi communem ait Gutierez *num.3.* & Clarus ſupra, & in terminis hujus moderationis docet Filiuc. *loc.cit.* Bonac. *ſuper Bull.Cœn.diſp.1.quæſt.16.ſect.1 punct.5.num.10.* Barthol. de Vecch. *in prax. novit.diſp. 12.num.11.* & Dian *reſol.33.tract.1.tom.2.* licèt aliqui dicant neque in bonis poſſe puniri per Judicem laicum, etiamſi in fraudem ingreſſus ſit, ut Martha *de juriſd.par. 4.cent.2.caſ.121.à num.22.* & Dian. *ibid.* Si tamen criminoſus in fraudem ingreſſus jam antea fuit à Curia ſeculari carceratus, & contra fidem erupit, vel fuerat verbaliter degradatus tunc Doctores dicunt, poſſe à laico Judice contra eum etiam in perſonam procedi, Abb. *in c. 1.de oblig.ad ratioc.* & de communi teſtatur Filiuc. *tract. 16.n.265.* quod limitant niſi eſſet in Sacris; quia tunc eſſet prius realiter degradandus ab Eccleſiaſtico judice, prævia ſententia, Laym. *lib.4.tract.9.c.4 nu.11* Et ſimiliter poterit contra eum procedi in perſonam ſi profeſſionem fecerat in carceribus laicis, ut Sylveſt. *v. Judex nu. 6. in fin.* cum Gulielmo Laudenſi.

26 Ut autem dicatur in fraudem ingredi ſecundùm Conſtitutionem Sixti V. declaratoriam ſupradictæ Conſtitutionis, requiritur, ut intervenerit accuſatio, vel inquiſitio ſpecialis cœpta, id eſt de tali delicto contra talem perſonam, & quod dicta inquiſitio ſit legitima, ſcilicet præcedente infamia, aut ſemiplena probatione. Suar. *tom 3. de Relig.c.7.num.17.* & 18. Hodie tamen, quia ſervandum eſt jus commune, ille dicitur in fraudem ingredi, qui fuit prius de delicto delatus in judicio, vel diffamatus, ut tenet Molin. *diſput. 49.num.21.tract.3.* & magis communem ait Clarus *quæſt.36 v. Sed in hoc propoſito,* & Filiuc. *tract 16.numero 265.* Gutierez *pract.quæſt.5.num.5. lib.1.* & Dian *reſolut.26.tract.2.tom.1* qua de re nos alibi ſcripſimus.

Nonnulli etiam impunitatem ſuorum exceſſuum per defenſionem Eccleſiæ obtinere ſperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, vel earum Cœmeteriis committere non verebantur, quæ niſi per Eccleſiam, ad quam confugiunt, crederent ſe defendi, nullatenus erant commiſſuri; contra quos ſtatutum eſt, ut immunitatis Eccleſiæ non gauderent privilegio, *c.fin.de immun.Eccl.* Primum quia nemo ſub ſpecie veniæ peccare debet, & ſe indignum venia fecit, *c.Illud de Cler.excomm.min.c Quando quis de conſecr.d.4.* Tum quia in eo privilegio Eccleſiæ, in quod deliquit, puniendus eſt, *d.c. fin.& c literas de temp.ordin. c. Paſtoralis de jurepatr.* Facitque *l.3.C.de Epiſc.audien.* ibi: *Reus majeſtatis de Domino, adverſus quem talia molitus eſt, veniam ſperare non debet.* Et qui turbat ſervitium divinum, inde ejectus debet caſtigari, *l.fin græca, juncta l.5. C. de his, qui ad Eccleſ.confug.* Sanxerunt legem Arcadius, & Honorius Cæſares in *l.1.eod.tit.* ut Judæi, qui reatu aliquo, vel debitis fatigati ſimulant ſe velle Chriſtianæ Religioni conjungi, ut ad Eccleſias confugientes evitare poſſint crimina, vel pondera debitorum, arceantur, nec ante ſuſcipiantur quàm debita univerſa reddiderint, vel fuerint, innocentia demonſtrata, purgati, & ſervatur Avenione. Et ita tenet Oldrad *conſ.54.* quamvis Doctores velint contrarium *ad c.Inter alia de immunit.Eccleſ.* & Felin *ad c.In nonnullis, de Judæis.*

Et ſanè ſi ſpectetur forum multitudine mercantium 28
refertum, quid rerum ibi agitur? an non iſtic, ait Seneca *de tr. lib.2.* tantundem vitiorum, quantum hominum? Alter in alterius exitium levi compendio ducitur: nulli niſi ex alterius damno quæſtus eſt; omnia perdita ob levem voluptatem, prædamque cupiunt: plus committitur, quàm quod poſſit coercitione ſanari: certatur ingenti quodam nequitiæ certamine: major quotidie peccandi cupiditas, minor verecundia eſt: expulſio melioris, æquioriſque reſpectu, quocumque viſum eſt, libido ſe impingit. Nec furtiva jam ſcelera ſunt, præter oculos eunt; adeóque in publicum miſſa nequitia eſt; & in multorum pectoribus evaluit, ut innocentia rara ſit. Quam verè de ultimis mundi temporibus dictum Matth.24.12. *quoniam multiplicata erit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.* Hinc undique veluti ſigno dato ad fas, nefaſque miſcendum concurritur, beneficia in ſcelus verſa ſunt. Sanguini eorum non parcitur, pro quibus Sanguis fundendus erat. Senec. *lib.5 de benefic cap.15.* Quid multis? Hoc majores noſtri queſti ſunt, hoc nos querimur, everſos eſſe mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas, & in omne nefas labi idem Senec 1. *de benef.*

Ac ne variæ, aut falſæ rei author videar; quæſo ne de- 29
fugias pauliſper mecum vitam, actioneſque pravas noſtri ſæculi Decoctorum examinare, quæ utinam non ad ſummum gradum iniquitatis, & malitiæ excreviſſent. Ita enim apud illos juſtitia rareſcit, ita impietas, & cupiditas, & libido crebreſcunt, Lactant. *de divin.inſtit.proœm. lib.7.c.15.* Nec mirum. Iſta enim flagitia perpetrant ex corrupto judicio Immunitatis Eccleſiaſticæ. Perpetrant impunè, & cum ſucceſſu; nam honeſta quædam ſcelera ſucceſſus facit. Ut autem magis liqueat de quibus hæc ſint accipienda, partitionem faciamus. Nam, ut belliſſimè Cicero inquit: In cauſa partitio rectè habita illuſtrem, & perſpicuam totam efficit orationem: & magnoperè ad aperiendam materiam, & controverſias conſtituendas pertinet; qui effectus, atque utilitas, ne hic nobis deſit, duo Decoctorum genera ponemus. Primum eſt illorum, qui fortunæ vitio decoquunt, & de his rectè aio cum Juriſconſulto *in l.Sancimus, C.de pœn.* Nocentium odio innocentes prægravari eſt contra naturalem æquitatem; cenſet enim inhumanum planè eſſe, Decoctorem fortunæ telis vexatum puniri, *l.Divus, ff.de offic.Præſid.* Ideóque nec æquum, ut à nobis hoc loco perſtringatur, ſeu tanquam crimen turpe illius ceſſio, ſeu fallimentum, ut voce Juriſconſultorum utar, illi imputetur, ſi modò conſtet, illum abſque culpa ſua bonis ſpoliatum eſſe. Id, quod bonis viris multimode evenire poteſt, vel mariſ ſævitia, vel pyratatum furore, Benvenut. *tract.de decoct.* Tum etiam aliorum incuria; quæ decoctio cùm ſit fortunæ vitio facta, ideò ex decoctione nulla cedit infamia decoctori, Bald. *in leg.Debitores, Cod.ex*

quibus

quibus caus. infam. irrog. Neque ex crimine contra eum agendum esse arbitror; nullum enim crimen admisit, qui fortunæ vitio sua decoxit, ac propterea cessat quæstio de corporali cruciatu, *l. fin. C. qui bon. ced. poss.*

30 Secundum genus est eorum, qui suo vitio sua decoquunt. Pessimum quidem genus hominum, & nulla miseratione dignum, etenim adjuncta culpa miseratione indignos reddit Benvenut. *eod. tract. de decoct.* Unde apud antiquos contempti, atque infames habiti, ut videre est in exemplo Crassi, qui dicebatur dives; sed eidem postea inopia turpem decoctoris superlationem immisit. Siquidem bona ejus à creditoribus, quia solidum præstare non poterat, venierunt. Itaque amara sugillatione non caruit, ut cum egens ambularet, Dives ab occurrentibus salutaretur, Val. Max. *lib. 6. cap.* 11. Ipsisque quondam commerciorum usus interdictus; sic enim lex 12. tabularum statuit: *Quando bona nequitia vestra disperditis, ob eam rem vobis ære commercioque interdico*, Jul. Paul. *sent. lib. 13. titul. 6.* Imò & nomine Mercatoris indigni judicati. Nec injuria; nam injustè mercaturam exercens, idest malus mercator, non est propriè mercator. sed abusivè, & æquivocè, sicut mala consequentia non est consequentia apud Dialecticos, Bald. *in cons.* 74. Benvenut. *de mercat. p. 1. cap.* 32. Nam non servatis bonæ fidei regulis potius dicendi fraudulenti Decoctores pecuniæ alienæ.

31 Apud istos artis laudatissimæ est astutè, maleficèque circumvenire, maximumque bonum judicant opes, quas si bonis artibus assequi non possunt, malis assequuntur, fraudant, rapiunt, spoliant, insidiantur, abjurant, nihil denique moderati, aut pensi habent, dummodò auro corruscent, argento, gemmis, vestibus fulgeant, avidissimo ventri opes ingerant, Lact. *lib. 6 cap. 1. de ver. cult.* Hinc ad intercipienda aliorum bona, seu pecunias videbis eos, ad sibi faciendam fidem consutis dolis agere, vel jactando se divites, vel pretioso vestimento mentiendo, vel ædificiorum species extructissimas conficiendo. Est hodie, inquit Livius *lib. 6.* æris alieni magna vis, res damnosissima, etiam divitibus ædificando contracta. Tandem, ut copiosius suis malè fictis artibus aliorum facultates sibi acquirant, conducta illis sunt dicta ad istam fallaciam. Melle sunt litæ linguæ eorum, atque orationes lacte, corda vero felle sunt lita, atque acerbo aceto. E linguis dicta dulcia dant, corde amarè faciunt, Plaut. *Trucul.* Ideòque in quanto ære alieno multos hodie adhuc, cum illo Equite Romano socordes, atque vecordes obambulare comperimus? Non opus T. Antonii Milonis, quem sestertium septingenties æris alieni debuisse dicit, ac inter prodigia animi humani ducit Plin. *lib. 36. c.* 15. Nec necesse admirari C. Curionem Tribunum Plebis, qui sexcenta æris alieni sestertia debuit, Val. Max. Vel cur recensebimus C. Galbam Sergii Imperatoris fratrem, qui attritis facultatibus Urbe cessit? Sueton. Domestica exempla ante oculos, versantur, eorum nempè, qui ingentes pecuniarum summas debent, istas scilicet reddituri apud Inferos, Alex. *lib. 3. cap.* 7. Quique ob eam causam sibi malè conscii intra se concipiunt, vel consilium fugæ, vel confugii ad Ecclesiam; quod non est bonum consilium, sed ignominiosum, & infame. Atque ad tempus latitant, donec cum creditoribus de portione capienda actum, atque transactum sit. Unde nobis non tantum fori fugæ, sed & lucifugæ videntur, Mysing. *in Inst. lib. 4 de act. tit. 6. § Idem si quis in fraudem*; necnon Ulpiano *lib. 6. pan. dect. 28. tit. de evict.* Vespertiliones, qui gravati ære alieno, luce domi se continent, & ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt.

32 At consideremus malorum sentinam, quæ ex propriis Decoctorum actionibus promanat. Nulla causa incolumitati publicæ magis adversa, quàm actio fraudulentorum decoctorum. Est autem fundamentum benè constitutæ Reipublicæ conventionum, ac promissionum intra Cives certa fides; quippè nulla res vehementius Rempublicam continet, quam fides, quæ esse nulla potest, nisi erit fidelis solutio rerum creditarum, Cicer. *lib. 2. effic.* At hac sublata per hos fraudum architectos, quis illam quoque tolli non videt? qua è medio ablata, & profligata quis dubitet brevi Rempublicam interituram? Tum vel maximè, quod eodem pacto commercia labefactentur, quæ inventa sunt ad vitam hominum tuendam, eaque sunt vincula Civitatum, quibus remotis, quid rursus sunt Respublicæ, nisi corpora sine animabus? sed ea nullo modo vigere valent, ubi Decoctores malignitati suæ speciem libertatis inesse putant. Imò nec Reipublicæ malum funeribus, & seditionum, discordiarumque causa crebrior emergit, quàm cùm subditi bonis suis per callidos Decoctores exuuntur. An non sæpissimè ita fieri videmus? Decoctione facta ipsi creditores coguntur debitores tertia, quartave debiti parte, aut in totum levare. Quid ista concessione perniciosius? Meminerimus semel antiquæ concessionis novarum Tabularum, qua magni æris alieni conflatoribus libertas non solvendi concedebatur. Tullius novarum Tabularum decreta labefactionem fundamentum Reipublicæ vocavit. Seneca appellat rem Reipublicæ perniciosissimam beneficium novarum Tabularum. Nec minus hodie libertas, sive immunitas non solvendi, qua aliorum facultatem exhaustoribus conceditur pernicioſa. Siquidem violandæ fidei, & Civitatis perturbandæ occasio major desperatis hominibus probatur. Profectò, tollendum istud malum est è visceribus Reipublicæ, restringuenda ista flamma scelerata, & atrox, ne cum omnia comprehenderit, nos frustra postmodum furibundam, atque exultantem restringuere cupiamus, Porc. *latr. in Catil. declam.*

Inest præterea actionibus Decoctorum perjurium. 33
Undè quidam meritò ausus est exclamare, quid aliud est negotiantium vita, quàm fraus, atque perjurium? Salvian. *lib. 3. de gubern. Dei.* Ideò in illorum ingeniis perfidia plusquam Punica, nihil veri, nihil sancti, Liv. *lib. 1. de bell. pun.* Domi habent animum, falsiloquum, falsificum, falsijurium, Plaut. *in Mil. glor.* Deindè cùm quis capiat ad se per Decoctionem quæ sunt aliena, fieri non potest, quin una amicitia, vinculumque fraternæ charitatis dissolvatur. Nam hæc nocere cuivis interdicit, mandatque potius communes utilitates in medium afferri, & mutuatione officiorum dando, accipiendo, tum opera, tum facultatibus devinciri hominum inter se societates; ex cujus imperio ipsi, ne teneantur omnem injuriam, læsionemque à suis propulsare, idcircò eam resecant, & Charitatis fraternæ fundamenta pervertunt, ut Tyrannorum more aliorum spoliis suas facultates, copias, & opes augeant.

Necnon decoctio secum trahit crimen furti. Quod si 34
Cato fœneratorem Sicario assimilabat, leve profectò fuerit, si quis decoctorem fraudulentum Furem vocaverit. Siquidem de industria tot tenuioris fortunæ hominum bona invadit, tollit, atque evertit nequiter, idque astutis, & callidis artibus. Nos argumentis veritatem propositionis astruamus, si ex sententia Draconis legislatoris furto teneatur is, qui jumentum aliorsum, quàm quo utendum acceperat, deduceret, an non simili ratione Decoctores furto tenebuntur? Quippè qui pecunias aliorsum quàm quo utendas acceperant, deducunt? Deducunt, cùm eas concupiscunt, ut in voluptates suas insumant. Deducunt, cùm istis spoliant proprios dominos, ut aliis Creditoribus in se debacchantibus satisfaciant. Quod fit, ut alios majori pecuniæ summa fraudarent. Tum etiam Decoctores deducunt alienas pecunias aliorsum, quando eas callidissima fraude in filios, filiasque ditandas, atque dotandas conferunt. Neque enim solum nobis divites esse volumus, sed liberis aiebat Cicero 3. *offic.* quod ab his fit non justa, æquaque ratione. Nam Fori desertores id agunt, ut plurimum liberos, ac hæredes suos locupletent, atque ut facilius nequitiam, & fraudulentia sua cœpta occultent, suis liberis, hæredibus, aliisque necessariis bona sua cedunt, ac transcribunt.

At pergamus crimen furti in Decoctoribus demon- 35

ſtratore; ſi omnium judicio is ſit fur cenſendus, qui rem pignori à ſe datam, vel locatam ante tempus ſurripit; multò magis ille furti eſt damnandus, qui poſt expirationem temporis præfixi pecunias alienas, ut malæ fidei poſſeſſor invito domino, tenet, nec vult reſtituere. At verum eſt prius; etenim uſum fecit commodatione, conſenſuque alienum, quem cùm aufert, damnum dat alteri, & furtum facit, teſtantibus Juriſconſultis *in l. ſi quis. ff. de furto. l. In actione, §. qui rem, & l. ſi aves, ead.* Itaque verum quoque eſſe debet poſterius, teſte vel ipſo Regio Propheta, qui ait: *Mutuabitur peccator, & non ſolvet, Pſal. 36. v. 21.* Deinde is furtum facit, qui celat rem alienam, Auguſt *Epiſt. ad Maced.* & ſicuti relatum eſt *in c. 1. 14. q.* At qui foro cedunt ſæpiſſimè pecunias celant, & occultant, vel indicare recuſant bona creditoribus, cùm quibus vel bona eorum cum parte aufugientes, ſolent ſe non ſolvendo eſſe aſſerere. Quippè ſunt tot, tantæque Decoctorum fraudes, ut nec dici, nec cogitari poſſint, & præſertim in occultandis rebus ſuis; adeò ut pro confeſſo teneatur à Juriſconſultis, fallitos, & fugitivos mercatores poſſe torqueri, ut indicent pecunias eis ad mercandum datas, quas nunc habere denegant, & dicunt illas perdidiſſe, & ſubtractas per Inſtitorem fuiſſe, Boer. *dec. 21.* quocirca ſequitur, eoſdem ob cauſam talem furti accuſandos eſſe. Poſtremò is committit furtum, qui inficiatur rem à ſe acceptam, vel apud ſe depoſitam, Danæus *in Ethic.* Levit. 19. 11. Exod. 22. 17. Atqui illud fit ſæpiuſculè, cùm ſcilicet Decoctores, quæ mutuo data ſunt, ſe accepiſſe inficiantur. Igitur crimen furti committunt. Quid iſto facto, & crimine turpius? qui enim diffitetur debitum, caret ceſſionis beneficio, Myſing. *in Inſt. lib. 4. de act, to. 6. §. Cumeo.*

36 Ut proinde ab immunitate Eccleſiæ illos excludant Boer. *deciſ.* 115. Gutier. *pract. qq. lib. 3. quæſt. 1. n. 14. & 15* Decian. *tract. crim. lib. 6. cap. 28. nu. 34.* Gambac. *lib. 4. conſ. 15.* Rodriq. *in ſumm. tom. 2. cap. 154. n. 1.* Fagund. *de præcept. Eccleſ. præc. 2. l. b. 4. cap. 4. n. 53.* Jo. de la Cruz. *p. 1. præc. 8. quæſt. 3. art. 1. dub. 1.* Bobadil. *to. 1. lib. 2. cap. 14. n. 67. & 71.* Viladieg. *in polit. cap. 3 n. 216.* Azeved. *tom. 3. lib. 5. tit. 20. leg. 6. v. 2.* Sarpus *de jur. Aſylor. cap. 5. fol. 50.* Germon. *de ſacror. immun. lib. 3. cap. 16. n. 113.* Rebuff. 2. *tom. ad reg. conſt. Gall. & de mercator. art. ult. gloſ. ult. n. 7. & 8.* Tanner. 2. 2. *diſp. 5. quæſt 8. dub. 1. n. 17.* Peregrin. *de immun. cap. 17. n. 4.* Suar. de Paz *in pract. tom. 1. p. 5. cap. 3. quæſt. 3. n. 156.* Pereira *de man. Reg. p. 2. cap. 50. n. 16.* Ex eo, quod talis ſit publicus latro, quapropter pœna capitis plectitur; undè, & Pius V. expreſsè in ſua conſtitutione eos æquiparat publicis latronibus. Publici autem latrones immunitate non gaudent ex Conſtit. Gregoriana.

37 Major adhuc eſt criminum fons, & latiùs patet iſtius ſceleris contagio, quàm quiſquam putat. Intus, intus eſt equus Troianus, ex quo homicidium; etenim quandiù in Decoctoribus hæret ulla intentio, propoſitumque nocendi, ſanè aliorum vitæ, ac vivendi rationi vim intentare dicendi ſunt. Undè hic tibi demonſtro homicidas non gladio armatos, non ferro accinctos, Auguſtin. *in Joan.* ſed fraude, atque propter ſua emolumenta intentione alios violandi inſtructos. Deinde qui alteri res ad vivendum neceſſarias tollit, quid aliud agit, quàm quod homini vitam adimit? Occidit autem proximum, qui aufert communem victum, *Eccleſ.* 34. 22. Et qui injuſtè impetum facit in quorundam bona dolo aliquo incitatus, is quaſi manus afferre videtur ſocio; quemadmodum ſi unumquodque membrum ſenſum hunc haberet, ut poſſe putaret, ſe valere ſi proximi membri valetudinem ad ſe traduxiſſet, tunc nil aliud, quàm toti corpori mortem inferre dicendum eſſet; quia tunc debilitari, & interire totum corpus neceſſe eſſet. Sic Decoctores cùm ad ſe rapiunt commoda aliorum, & fraudulenter detrahunt pecunias, quæ ad honeſtiſſimorum Civium, vel piarũ Viduarum, aliorumque Orphanorum vitæ conſervationem faciunt, quid niſi innocẽtes, incautoſque laniando perimunt?

Hactenus quæ genera potiſſimum flagitiorum in fraudulenta decoctione ſita ſunt; quid ergo; Impunè iſta mala perpetrabit Decoctor? quis neſcit quoque Decoctorum à legibus delicta puniri? ſic à majoribus inſtitutum, ut ſi anteiſſent delicta, pœnæ ſequerentur, Tacit. 1. *Annal.* Nos majorum ſtatuta breviter colligamus Gentium, Cæſarea, Regia, Canonica, Divina. 38

Et quidem jure Gentium, & legibus populorum, quibus in ſingulis Civitatibus Reſpublica continetur, diligentiſſimè animadverſum fuit in Decoctores. Etenim huc ſpectant leges Gentium, hoc volunt incolumem eſſe civium conjunctionem, quam qui dirimunt, eos, morte, exilio, vinculis, damno coercent, Cic. 3. *offic.* exempli gratia. Apud Romanos ſi ob æs alienum creditori debitor addictus foret, poſt diſtractum patrimonium, re familiari deſtitutus, poſtque vincula, & catenas membra ejus breviſſimo laniatu ad Creditorum libidinem dividi jubebat, Alex. ab Alex. *lib. 6. cap. 10.* Ab Ægyptiis cautum affirmant, ut ultra res, & bona debitoris nulla in corpus animadverſio foret. Nam pecuniæ creditæ bona, non corpus dixere obnoxium; quibus in uſu erat, ut defunctorum corpora unguentis delibuta, ac ſi vivi eſſent, creditori oppignorarent, & ſuper his fœnerarentur magno dedecore illorum, qui conſtituta die non reluiſſent, idem Alex. *ibi* Apud Bæotos corbis ignominia inſtituta erat in eos, qui æs alienum non diſſolverent; ducebatur enim in forum, ſedereque inhebatur, ſuper ſedentem corbem injiciebant; hac notatus ignominia infamis cenſebatur; hanc paſſus eſt Mneſarchus, Eurupidis tragici Pater, Gyrald. *dial. 7. hiſtor. poet.* & Stob. *ſerm. 42.* Apud Indos, qui creditum moratur, ſi à creditore reus agitur, mox præfixa die, ſi non ſolvit, manu trunca, & oculo effoſſo morte afficitur, Alexand. *ibidem.* Apud Piſidas graviſſima ſemper depoſiti cauſa agebatur, apud quos ſi inventus eſſet, qui defraudaſſet, mortis crudeliſſimo ſupplicio afficiebatur, Stob. *eod. ſerm. 42.* Apud Tyrrhenos ſi quis æs alienum, quod conflaverit, non perſolvat, ſequuntur eum pueri vacuum geſtantes marſupium ignominiæ cauſa, Heraclid. *in polit.* Typi apud Smyrnæos, & Athenienſes judicium erat, quo iis interdicebatur foro, qui creditoribus paria non feciſſent, Coel. *lib. 7. cap. 20. antiq. lect.* Apud Moſcovitas, qui æs alienum conflaverunt non habentes unde creditoribus reddant, ex legis præſcripto in locum certum, & publicum ad id ordinatum ducuntur, ibique à Servis Prætorianis flagris, baculiſque per ſuras, & crura pedum graviter abſque ulla miſericordia cæduntur tandiu, donec, undecumque accipiendum ſit, creditoribus ſua reddere cogantur; quod ſi ſolvendo non ſufficiant, tunc verberibus multoties exagitati creditoribus ſecundùm valorem debiti ſervire coguntur, Guanguin. *in deſcript. Moſcov. cap. 4.* Apud Turcas imperator detecta perfidia debitorum capite in eos animadvertit, P. Ærod. *lib. 1. deciſ.* Apud Florentinos decoctores, ac turpi judicio convicti, iique, qui Reipublicæ debita pecuniam ex Magiſtratus præſcripto ad diem non ſolviſſent, inter ærarios referuntur, ſic ut jus ferendi ſuffragii, civitatiſque amitterent; is autem, cui ea multa erat irrogata, adigi ad ſpeculum dicebatur, quod in ea nota, tanquam in ſpeculo, & cenſum, & fortunas civium licebat intueri, Brut. *lib. 1. hiſtor. Florent.* Apud Rothomagenſes tenentur, atque coguntur decoctores geſtare galerum viridem, ut inſigne ſit quod ab omnibus dignoſcantur, nevè temerè per imprudentiam contingat, ut recipiantur in pactiones fruſtraneas, ac irritas. Ex his manifeſtum eſt quo in loco apud diverſas Gentes, & Populos fuerint debitores, qui perfidiæ flagitiis dedecorati, aut nota nefariæ decoctionis inſignes forent.

Carolo V. Imperatore contra Decoctores variæ Conſtitutiones latæ, atque edicta promulgata fuere, quibus non tantùm voluit obviam ire variis fraudationibus, quas in emendo, aut vendendo homines mali committunt, ut dolosè aliena in proprium lucrum convertant; verùm 40

etiam

etiam quibus graves pœnas Decoctoribus, & dignum factis exitium præfigeret; utrumque profecto Cæsare isto dignum; nam ille demum regnare novit, qui in primis prospicit, ne oppida malis hominibus, aut mercatores malis moribus, perfidiæque vitiis inficiantur; siquidem Regnum non muris muniendum, at virtute subditorum instruendum, nullumque Regni præsidium firmius, quàm civium benevolentia, candor, & probitas. Nunc status Regni alicujus talis præsumatur, ut in eo horum prædictorum quædam vitia, aut saltem unum, utpotè perfidia subditorum animos invaserit, rogo quid tum Principi incumbit? Connivebit? An sæviat? Utrumque malum est indulgentia blanda, & implacabilis severitas; nam ut illa laxat habenas, ita hæc astrictione strangulat. Certa ratio, moderatioque in puniendo tenenda est, adeò, ut Cæsar cum temperamento justitiæ locum dare teneatur, atque justè injustos, raptores, qui cum iniquo œconomo bona aliis subtrahunt dolosè punire posset. Etenim crimen punire pro Deo non est crudelitas, sed pietas, D. Hieronym. *ad Ripar.*

41 Quo circa ne miremur Caroli V. in Decoctores constitutionem promulgatam die 7. Octobris anno Domini 1531. quam libuit latio donare, atque his annectere: *Carolus Dei gratia Romanus Imperator semper Augustus, &c. Contra Decoctores, & fugitivos jam olim statuimus, & nunc denuò statuimus, ut omnes Mercatores, viri, & fœmina, aliique mercimonia tractantes, qui fraudulenter, & dolosè auferunt pecunias, merces, aut debita aliorum mercatorum, hominumve, quos Bancæruptores appellant, ejusdem cùm manifestariis furibus æstimationis, & conditionis habeantur, atque putentur, talesque hoc statuto declaravimus, & declaramus; similiter eos, qui istos tolerant, suscipiunt, & silentio patrocinantur; itemque qui fraudum, & decoctionis Bancæruptorum conscii sunt, & quo sese locorum proripuerint, fugerintve, nisi ad Judicem, aut Præfectum loci eos detulerint, ubinam lateant. Nec non eos furibus æquiparamus, qui negotia Decoctorum dolosè gerunt, cùm absentibus illis merces reciprocant, sive per societatem, sive alium titulum. Denique eos quoque qui se jactant, aut simulant creditores cessorum, quo fraus, & perfidia eorum tegatur, aut confirmetur; hos prædictos omnes, & singulos privavimus, & privamus immunitate, libertate, & privilegiis omnium Urbium, Municipiorum, Pagorum, Vicorumque quæcumque jure libertatis gaudent. Permittimus etiam, & jubemus etiam, ut Bancæruptores, horum socii, assecla, opitulatores, quique jam nominati, & tales esse comperti, atque judicati sunt: tum qui fuga sibi ob debitum consulentes in Urbes, Oppida, Vicos, aliaque privilegiata loca nullis exceptis sese recipiunt, inde educantur, & abripiantur. Bona etiam eorum, si quæ eò detulerunt, auferantur, manentibus tamen interea privilegiis, & libertate prædictarum Urbium, Oppidorum, Pagorum, locorumque liberorum in aliis causis, & casibus. Ut Bancæruptores, & eorum opitulatores, quos aiximus, prout tales esse constiterit, furum, & communis salutis violatorum supplicio publicè afficiantur sine conniventia, aut mora, ut inde aliis sit exemplum. Tum ut bona, & facultates à prædictis decoctoribus, aut ipsorum sociis translata deponantur, & custodiantur loco commodo ad emolumentum juris creditorum secundùm æquitatis tenorem. Præterea ut uxores mercatorum, qui decocturi sunt, quæ vel uxores sive præsente, sive absente marito, negotiationi se immiscuerunt palam, sive in vendendo, sive in emendo, teneantur respondere de ære alieno sui mariti, quod contractum est, stante matrimonio. Volumus etiam, & mandamus, ut mercatores omnes tam viri, quàm fœminæ, qui, quæque dolosè, ut suis creditoribus decoquerent, è ditione nostra fugerunt, & alibi commorantur, intra quadraginta dies post publicam proclamationem, in locum domicilii sui diœceseos nostræ revertantur, intra alios totidem dies, ut Creditoribus ab ipsis satisfiat; quod nisi intra postremos illos quadraginta dies fecerint, ipsi decoctores, similiterque eorum socii relegentur in perpetuum è ditione nostra, & Dominiis, nec umquam iis concedatur reditus. Insuper contractus omnes simulatè, fallaciter, & dolosè factos, irritos, & nullius momenti esse jubemus; utque Creditores omnes Bancæruptorum, sociorum, aliorumque cessorum concurrant in dividendis bonis decoctorum quæcumque investigari poterunt in solutionem crediti, sive jure prælationis. Nec commodo cuipiam creditori sit alterum creditorem antevertisse in arrestandis bonis Cessoris, licèt idipsum fieret in locis privilegiatis. Nec impediant quemquam consuetudines, statuta, aut jura ejus loci, sique fortè contrarium loquerentur: ea enim in prædictis casibus valere non sinimus, nec volumus. Verùm si res poscat, iis derogatum volumus per hanc nostram Constitutionem.*

Laudanda quoque est prudentia Regum Galliæ, qua 42
ad Regnum pravis consuetudinibus, & moribus, quibus bella, & seditiones occasionem, ac vim dedisse deprehendebantur, repurgandum, & ad justitiam restituendam, quocumque fieri potuit modo optimo, invigilarunt; quid quæso in Rege magis regium, quàm sagaciter suo Regno, Reipublicæ, & subditis prospicere, atque providere? Quæ cùm Reges Galliæ, tanquam fidi Pastores Populorum spectarunt, ideo summa cum vigilantia animadvertunt simul in Decoctores; quippe inaudientes quotidie illud crimen impunitè sceleratorum frequentiùs fieri; magna enim est illecebra peccandi impunitatis spes, fidemque mutuam, & pacta privata inter Regni subditos inita immunia; qua ratione mercimoniorum, & rerum distrahendarum reciprocatio penitus tollebatur, ideò Principatus robur, & pondus, Imperiique præcipuam vim esse voluere in repurgatione maximorum vitiorum simul, & Decoctorum. Ad cujus rei ampliorem probationem summas decretorum Galliæ Regum in Decoctores hìc delibabimus; ac primò Franciscus ejus nominis primus Rex Galliæ decrevit anno 1536. ut summa severitate ageretur cum Bancæruptoribus, horumque sociis, aut adjutoribus, idque debito investigationis ordine, testiumque, & aliorum remediorum extraordinariorum usurpatione, & crimine detecto, rei corpore luerent pœnam utilem, & dignam illis, quorum maximè interesset sive castæ impositi publicæ ignominiæ, sive alia ratione punirentur, prout Judici æquum visum, manciparenturque carceri, donec æs alienum solverent. In quo decreto durum scriptum esse quid existimari potest? siquidem adhibenda est Reipublicæ causa severitatis, sine qua administrari Civitas nulla potest. Id, quod vidit Carolus Nonus Rex Galliæ, qui in Conventu quodam Ordinum, & Procerum Aureliæ constituit, ut fallaces illos decoctores extra Ordinem, & capite plecti post illa juris esset. Atque hoc statutum Regium renovavit Henricus III. confirmavitque edicto quodam publico Blosii anno 1579. quod quidem severitati non est dandum. Quisquis enim clavum tenet in undoso civilium rerum mare, debet semper oculos flexos, ac fixos habere ad commune bonorum omnium studium. Illustre exemplum tam boni Regis nobis est quoque Rex ille Galliæ Henricus Quartus, qui ut priori Regi Henrico Tertio successit in Regno Galliæ suscipiendo, ita & in prudenti administratione rerum ad Regni statum pertinentium non fuit inferior; ille enim est, qui publico suo Regio Edicto malorum consiliis occurrit, audaciam debilitavit, scelerique decoctionis acriter restitit. Legatur Regis Galliæ, & Navarræ Henrici IV. Constitutio, sive Edictum Regium in Bancæruptores, & Cessionarios, decreto Supremæ Curiæ interpositio, sancitum die quarto Junii anno Domini 1609.

Si quoque juris Canonici regulas, atque statuta inspi- 43
ciamus, non erit difficile demonstrare pœnas, quibus secundum gradus delictorum animadversum est in Decoctores, atque malæ fidei possessores. Quid enim primò voluere, quàm quoad eorum honori, atque æstimationi derogaretur, quo minus boni viri appellarentur,

qui se in solvendis debitis fidos non præstitissent? Si enim ex Constitutione Bonifacii VIII. qui semel est malus, semper præsumitur malus *regula 8. jur. can.* An non eodem modo & ratione Decoctoribus boni viri nomen, & splendor eripitur, qui se non tantùm malos, sed pessimo esse declarant? quandoquidem moribus deceptoriis, & veritate palliata aliorum civium damnum attendant. Imò talem in modum eripitur illis, ut & indigni habeantur, quibus fides ulla tribuatur. Præterea in antiquis Ecclesiæ statutis decretum est, ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Undè secundus pœnarum gradus elicitur, qui confirmatur Joannis Papæ III. statuto: quadruplum restituat, qui res invadit. Imò authoritate Eusebii Papæ cautum est, ut surripiens in decuplum restituat, vel si quis alienam rem injustè possideat, non est, quod speret peccati sui remissionem, donec restituat; nam tandiù tenetur à peccato suo, quandiù ipse peccatum apud se tenet; quod verò pœnitentia agi non possit, nisi res aliena reddatur, eodem in loco Augustini dicto in Epistola ad Macedonium probatur. Ex hoc tertio pœnarum gradu quartus enatus est, quo scilicet ad sanandum depravati animi languorem, & ad gratiam Dei recuperandam miseris peccatoribus pœnitentia præciperetur. Sic enim ex Concilio Moguntino ordinatum est *cap. Ut mensuræ, de empt. & vendit.* Fraudans mensuras, & pondera, triginta diebus in pane & aqua pœnitere debet. Imò ex edicto Concilii Lateranensis excommunicari debent qui capiunt, vel spoliant fideles, nisi ablata restituant vel dominis, vel hæredibus, vel aliis, quibus de jure bona deveniunt, eo quod eos, quibus secundùm regulam fidei auxilio esse debebant, suis privaverint bonis; tandem B. Pius V. pœna publicorum latronum eos plectit.

44 Levia hæc, quæ jam dicta sunt; fortassis videbuntur; quia secundùm ista improbis Decoctoribus nulla pœna statuitur; quamobrem deveniamus ad divinam vindictam, quam ipsi non evadent, qui ad bona aliena avaras, & instabiles manus porrigunt; nam abominatio Deo est, quicumque ista facit, & quicumque facit iniquitatem; ideòque severè punit tum externis malis, tum interna animi vexatione, tum æternis pœnis eos non pœnituros afficiendo. Unde triplices existunt pœnæ, quas divina vindicta in illos exercet, nempè Externæ, Internæ, Posthumæ. Certum enim est, summum legislatorem Deum ejusmodi delicto, quo quis aliena ad se injustè transfert, indixisse pœnam; quippè decreto, quod extat Exodi *cap.* 22. sanxit, ut qui rem alienam abstulisset quintuplum, aut quadruplum, aut duplum pro furti ratione restitueret. Aut si non haberet, unde satisfaceret, ipse pro furto suo venundaretur. Nec refert quoquo modo rem alienam averterit, & ad suas rationes converterit, cùm hanc justitiæ regulam, ut suum cuique relinquatur, aut reddatur, nullo pacto violari Deus impunè patiatur; quin, & ne qua non vindicata maneret æquitas, censuisse etiam Deum, ut non tantùm ipsi debitores, sed ipsorum etiam conjuges, & liberi in servitutem abriperentur, Jodoc. Nahum. *Domin. 22. Trinit.* Ratione, & exemplis planum fiet. Nam quemadmodum licuit apud Hebræos seipsum vendere, ac etiam liberos, cùm ad paupertatem quis esset redactus; ita credibile est ibi fuisse Magistratum, qui requisitus à creditoribus, cùm debitores non essent solvendo, illos cogeret, ut seipsos, ac liberos venderent, ut sic eorum nomina persolverentur, *exod. 21. 7. Levit. 25. 39. Deuter. 15. 12.* quod satis evidenter elicitur ex parabola Matthæi, quæ *cap. 18.* scribitur de Rege, qui suum debitorem, & filios ejus jussit vendi, ut sibi satisfaceret. Cùm quo concordat *cap. 4. libri 2. Regum*, ubi vidua quædam conqueritur Elisæo, sibi validè esse infestum creditorem; qui duos filios propter debitum à se abstrahere velit in servitutem; quid durius servitute? & tamen constat ex his scripturæ locis, debitores, qui non essent solvendo, olim fuisse venditos, idque ex jure, & vi decreti divini, ut æquitati satisfaceret, & quisque quod suum esset, recuperaret.

Quid igitur ad ista? Hæc omnia mali Decoctores 45
immunitate Ecclesiæ eludunt; quod autem misericordia constituit, licentia in abusum vertit. Primum quibusdam locis jus Asyli datum est, ut servi à sævitia dominorum refugium haberent, abusus fuit, quem *Annal. lib. 3.* describit Tacitus. *Sed Tiberius vim Principatus sibi firmans, imaginem antiquitatis Senatui præbebat, postulata Provinciarum ad disquisitionem Patrum mittenda. Crebrescebat enim gracas per Urbes licentia, atque impunitas asyla statuendi. Complebantur templa pessimis servitiorum, eodem subsidio obærati adversum creditores, suspectique capitalium criminum receptabantur. Nec ullum satis validum imperium erat coercendi seditionibus populi, flagitia hominum, ut cæremonias Deum protegentis. Igitur placitum, ut mitterent Civitates jura, atque legatos. Et quædam, quod falsò usurpaverant, sponte omisere. Multæ vetustis superstitionibus, aut meritis in populum Romanum fidebant. Magnaque ejus diei species fuit, quo Senatus majorum beneficia, sociorum pacta, Regum, etiam, qui ante vim Romanam valuerant, decreta, ipsorumque Numinum Religiones introspexit, libero, ut quondam quid firmaret, mutaret ve. Primi omnium Ephesii adiere, memorantes, non ut vulgus crederet, Dianam, atque Apollinem Delo genitos; esse apud se Cenchrium amnem, lucum Ortygiam, ubi Latonam partu gravidam, & oleæ, quæ tum etiam maneat, adnisam, edidisse ea Numina, Deorumque monitu sacratum nemus; atque ipsum illic. Apollinem post interfectos Cyclopas Jovis iram vitavisse. Mox Liberum patrem bello victorem, supplicibus Amazonum, quæ aram insederant, ignovisse. Auctam hinc concessu Herculis, cùm Lydia potiretur, cæremoniam templo; neque Persarum ditione diminutum jus: post Macedonas, dein nos servavisse. Proximo Magnetes, Lucii Scipionis, & L. Sullæ constitutis nitebantur, quorum ille Antiocho, his Mithridate pulsis, fidem atque virtutem Magnetum decoravere, ut Dianæ Leucophryne perfugium inviolabile foret. Aphrodisienses posthac, & Stratonicenses Dictatoris Cæsaris ob vetusta in partes merita, & recens D. Augusti decretum attulere, laudati, quod Parthorum irruptionem, nihil mutata in populum Romanum constantia pertulissent, sed Aphrodisiensium Civitas, Veneris, Stratonicensium, Jovis, & Triviæ religionem tuebantur. Altius Hierocæsarienses exposuere, Persicam apud se Dianam, delubrum Rege Cyro dicatum. Et memorabantur Perpennæ Isaurici, multaque alia Imperatorum nomina, qui non modò templo, sed duobus millibus passuum eandem sanctitatem tribuerant. Exin Cyprii tribus delubris, quorum vetustissimum Paphiæ Veneri author Ærias, post filius ejus Amathus Veneri Amathusiæ, & Jovi Salaminio Teucer, Telamonis patris ira profugus posuissent. Auditæ aliarum quoque Civitatuus legationes, quorum copia fessi Patres, & quia studiis certabatur, Consulibus permisere; ut, perspecto jure, & si qua iniquitas involveretur, rem integram rursum ad Senatum referrent. Consules super eas cavitates, quas memoravi apud Pergamum Æsculapii compertum asylum retulerunt. Cæteris obscuris ob vetustatem initiis niti. Nam Smyrnæos oraculum Apollinis, cujus imperio Stratonicidi Veneri templum dicaverint; Tenios ejusdem carmen referre, quo sacrare Neptuni effigiem, ædemque jussi sint; propriora Sardanos Alexandri victoris id donum, neque minus Milesios Dario Rege uti, sed cultus Numinum, utriusque Dianam, aut Apollinem venerandi; petiere, & Cretenses simulacro D. Augusti, factaque Senatusconsulta quis multò cum honore, modus tamen præscribebatur, jussique ipsis in templis facere aras sacrandam ad memoriam, neu specie religionis in ambitionem delaberentur.* Hactenus Tacitus.

Sed nihil his profectum est, adeò ut Tiberius coactus 46
sit omne jus Asylorum abolere. Ita Tranquil. *in Tiber. cap. 37.*

cap. 37. Abolevit & jus, moremque asylorum, quæ usquam erant. Sed quo plures, & magis facinorosi eo jure abutebantur, eò pertinaciùs eos populos defendebat. Athenis cives, quod tyrannidis affectatores ad aram Minervæ confugientes occidissent, à civibus suis interfecti sunt, quod pluris privilegiatam superstitionem, quàm libertatem æstimarent, Thucid. *lib.* 1. Siculi Ducetio patriæ proditori, qui in templum confugerat, pepercerunt. Quippe privilegia ita munita sunt, ut ipsa abrogandi difficultate se consepiant, adeò quod sine seditione vix tolli posse videantur. Idcircò cautè agendum est, ne dentur; non est autem difficile sub umbra privilegii immunitatis multò plura agere, quàm privilegii vires ferant. Unde D. Augustinus *dè Concord. Evangelist. lib.* 1. *cap.* 12. factum Romuli, & Remi, cujus supra mentionem fecimus, eo nomine damnat, *quod, ut augerent Urbem, quam condiderant, impunitatem sceleratissimis hominibus dederint, eosque adversus patriam suam armarint, carius leges timebant, ac indè pro mercede fugæ impunitatem adipiscebantur.* Neque immeritò decreta hac de re edita limitanda, seu interpretanda visa sunt Patribus in Colonienſi Concilio congregatis, qui ita decreverunt. *Quia nonnulli homicidia, mutilationes membrorum, & alia maleficia perpetrant, quæ non essent perpetraturi, nisi quia sperant, quod ab Ecclesiis, ad quas confugiunt, se tueri possint, & impunitatem suorum excessuum obtinere, ut confugientes hujusmodi ad Ecclesias inde sine speciali licentia non abstrahãtur, sed strictè custodiantur ibidem, ne inde effugiant, donec factum, vel ejus qualitas cognoscatur; quo facto reus, vel ad veniam, vel ad pœnam, prout facti qualitas exegerit, pertrahatur.* Eandem licentiam nimiam, & præposteram clementiam graviter quoque reprehendit Polydor. Vergil. *lib.* 3. *de invent. cap.* 12. *Sunt hodie*, inquit, *in Orbe nostro Christiano præsertim apud Anglos Asyla, quæ non modo insidias timentibus, sed quibusvis sontibus etiam Majestatis rei patent; quod facit, ut manifestè appareat nos id institutum non à Moyse, qui illis dumtaxat, qui nolentes hominem occidissent, Asylum posuit, sed à Romulo esse mutuatos. Quæ nempe res haud dubiè in causa est, cur benè multi à maleficiis minus abstineant manus; Quid, quod Templa nostra ubique gentiũ istiusmodi sceleratis hominibus instar Asylorum sunt; & id contra quam Moyses etiam instituerit, qui in Exod. cap.* 21. *ita sanxit: Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo avelles eum, ut moriatur.*

47 Huc spectant, quæ quidam Ecclesiastes, non honoribus tantùm in sua Religione Princeps, sed etiam sapientia pro secunda parte concionis habuit feria tertia majoris hebdomadæ in Palatio Apostolico coram S. Collegio non sine enthusiasmo. Hic fuit P. Oliva, Præpositus Generalis Societatis Jesu, & hæc sunt.

48 *In tal guisa humili di cuore, e quanto basta rilucenti di habito, accheteremo con l'autorità della gloria nostra rispettata le tempeste degli scandali, e le smanie de' delitti, e con l'animo crocifissi a Cristo adoreremo la sua Croce, e ameremo di rassomigliare con gli affetti le confusioni, e i dolori della sua morte.*

49 *E da che questa in ogni altare si rinova, in ogni coro si celebra, e in ogni Chiesa si rappresenta, ordinandosi, e le hore canoniche, e di cotidiani sacrificii ad una santificata reminiscenza del Redentore lacerato, e bestemmiato su la Croce, permettetemi, che io uscito di me nell' atrocità di un Deicidio, esponga a voi un mio delirio, ò perche lo medichiate con correggermi, ò perche con approvarlo in qualche sua parte, di freneſia lo facciate consiglio, e lo dichiariate discorso. Per esprimerlo debbo con l'animo scendere da questo pergamo, e non già come Giesù Christo porre il dito nella polvere per descrivervi i mei sensi. Debbo in essa attuffarmi la lingua, e tuffarvi la bocca, ragionando non per insegnare a sovrani Maestri della fede, ma per ammaestrarmi co' loro dettami nella fantasia, che mi molesta.*

50 *Ne' luoghi sagri rimiro da per tutto Croci colorite, olo-*

causti incruenti, proscioglimenti da colpe, e ragionamenti di pietà. Or' essendo succeduta la Passione del Salvator per cagione de' nostri delitti, & essendosi tramata da' peccati nostri una tanta carnificina su le carni dell' Agnello stratiato: propter scelus populi mei percussi eum; ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. *Come a malfattori così empiamente servono le Case di Dio, e di asilo, e di trionfo? l'Immunità delle Chiese è senza verun contrasto di jure divino, inviolabile a qualunque scettro, e invincibile a qualunque stocco. Niun Monarca può stendere un dito di giurisditione laicale dentro i muri consacrati alla Religione. Tocca nondimeno al Vicario di Christo, ò diminuire, ò accrescere il numero de' misfatti, à quali neghi tutela d'altari: Se la perversità de' delinquenti prima di eseguire delitti si prepara ne sagri alberghi il ricorso, e la sicurezza, si che prorompa in enormi sceleraggini, perche prevede il futuro ricovero, chi negherà servir di stimolo a ricrocifiggere il figliuol di Dio il ricetto, che si promettono ò ne' Chiostri, ò ne' Tempii?* Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes? *Adunque chi sfacciatamente, ò a sangue agghiacciato ricrocifigge con brutture di colpe, e con sacrilegii di perfidia Christo ucciso nel Calvario, in vece di penare su patiboli, banchetterà ne' luoghi dedicati a' dolori del Messia? Cioè sempre dovuto alla divinità de Santuarii, a cui non può avvicinarsi niuna possanza secolare. Mà se ciò debba sempre lasciarsi godere ad ogni ciurma di facinorosi, non può diffinirlo, salvo chi è Luogotenente di Dio in Terra. Nell' antica legge mentre le Terre murate, e i Villaggi aperti erano a migliaia, e a migliaia in Terra Santà, sei sole Città frà quarant' otto, che ne contavano que' Ream i salvavano i perseguitati dal Fisco. E frà Christiani, ove l'offese di Dio sono tanto più detestate, e gravi, saranno in ogni distretto innumerabili i luoghi, ove l'iniquità trovi porto, e diafondo? E certamente gli antichi canoni si publicarono a favore de' refuggiati, quando in amplissime Città i Tempii eran pochi, e conseguentemente rarissimi, e difficilissimi gli asili. Oggi, che ogni contrada annovera più Oratorii, più Chiese, e più Monasteri, che in altri secoli non ne contavano Constantinopoli, Alessandria, e Roma, i malvaggi goderanno quella impunità, che giudicheranno i Sommi Pontefici della Chiesa? Questa io non dico, che si levi, ben dico, e scongiuro, che alquanto si rifletta, se conveniſſe deliberare seria esaminanza di tanto affare, se i fuggitivi de' capestri, e de' ceppi casualmente peccarono, tutti si salvino, anche se malitiosamente disubidirono a' decalogi di Dio, se ritirati in sante mura quivi piangono con amare lagrime i commessi delitti; se si spargono sù la chioma le ceneri, se con sangue di volontarii flagelli scontano il sangue sparso, e le macchie de' rubamenti si preservino. Ma se impenitenti, ma se ostinati, ma se disegnatori di nuove malvagità dimorano sotto tetti santificati per riparare le fauci da' lacci, e per iscampare le membra da tenaglie, a fine scampati che sino dall' ire della giustizia umana, di oltraggiare, e di provocare co' rinovati sacrilegi l'ira divina, si deliberi quale e quanta salvezza debba darsi a tanti, e sì differenti conculcatori del sangue di Christo, fra quali non manca, chi tra le stesse memorie della Sacra Passione machini di più empiamente crocifiggerlo con novità di inauditi peccati. Molti contaminati da sozze lordure, di esecrate scoleratezze, nel giorno si trastullano con giuochi, e con bagordi ne' muri immuni, da' quali escono su l'imbronire chi ad ingiuriare innocenti, e chi a fornicare con lupe. Le sei Città del Vecchio Testamento ricoveravano miserabili, e ricettavano infelici; ma non animavano vitiosi, nè allettavano infracidati a satiarsi de' peccati per la speranza della difesa. E nondimeno non dirò mai, che a niuno si nieghi rifugio ne' Tabernacoli della Divinità, sinchè da' Pontefici universali seriamente, e lungamente non si esamini, se convenga a conservation della giustitia, à terrore dell' iniquità, a sicurezza de' buoni, a gastigo de' cõtumaci moltiplicare alquanto i casi che non godono riparo*

ne' Tempii. Di sì grave materia io sono sì rozzo, che nè pure intendo le crome, ò lettere. Onde non solamente, non diffinisco cosa veruna, ma dubbiosissimo se convenga, ò disconvenga alterare usi, e mitigar decreti, chieggo al più in materie di conseguenze relevantissime qualche attenta esaminanza di Assemblee incoronate. Può essere, che convenga multiplicare casi favoriti da sacro ricovero, e può similmente essere, che non disconvenga diminuirli. Io nulla posso, e solo so quel, che riferisco no in somigliante argomento gli annali della Chiesa, e le Bibbie di Dio, delle quali unico Interprete, si adora il suo Vicario. Nella Chiesa Ambrosio nè pur volle lagrimoso, e sal meggiante Teodosio Imperatore, alquanto più severo ne' suppliccii de' suoi rubelli, e con rigore di Prelato, Custode di Santuarii lo discacciò dalla Basilica di Milano. Amo, diligo, orationibus prosequor. Si credis agnosce quod dico si non credis, ignosce quod facio, in quo Deum præfero. Così Giovan Crisostomo non volle, che vi entrasse Eudosia regnante troppo volonterosa di spettacoli, e troppo amica di passatempi. E acciochè niun tacciasse il Zelante Arcivescovo d'indiscreto, mentre in ossequio dell'esclusa Imperatrice il General delle Guardie alzò il braccio per colpire l'infervorato Pontefice, Iddio miracolosamente fecco la mano, e intirezzì l'osso all'empio Centurione. Nel miracol si aggiunse nuovo prodigio, quando con l'orationi del Santo Zelante il guerriere risanò, & Eudosia diede a dietro, e non ardì d'avvicinarsi a' Sacrificii. A Moisè poi ordinò Iddio, che non permettesse salvezza nelle sei Città di rifugio agli omicidii di rissa non casuale. Arripient eum de loco effugii, & morietur; non misereberis ejus, ut benè sit tibi. Così leggiamo nel cap. 19. del Deuteronomio. E certamente à S. Pietro si ordinò, che governasse Agnelli, e pecore, ma non mai Leopardi, & Orsi; ove questi furono presentati all'Apostolo nel lenzuolo, subitamente si soggiunse: Occide, & manduca. Anzi, che l'estratto ucciso e dal luogo immune non si consignava al manigoldo, perchè morisse quietamente decapitato con un colpo insensibile di spada, mà si dava al più prossimo parente del morto, perche sfogasse in esso le sue ire, e ne facesse quello esempio, che gli suggeriva l'atrocità del caso. Tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, & morie ur. Il qual rigore di legge divina dettata in Cielo dal Padre eterno non si restrinse à chi assassina, ò comperato da prezzo, ò violatore di pace accordata; avvolge chiunque ferisce altri fuori di rissa accidentale. Qui legit intelligat. Ita Oliva.

51 Regula igitur generalis ad vitandos, & castigandos abusus prætextu immunitatis Ecclesiæ commissos, erit, ut quicumque contra intentionem legislatoris, vel concedentis has immunitates ad Ecclesias confugerit, privilegio non utatur; multo magis, & arceatur, quando religionis & pietatis causa, ob quam concessum est, læditur; ne quod favore religionis introductum est, contra regulas communes in odium ejus convertatur, *l. quod favore, C. de legib. cap. quod ob gratiam de reg. jur. in 6.* Verè S. Augustin. *ser. 247. de tempor.* Judicio legum jure obtenta dignitate dejicitur, qui privilegio sibi concesso abutitur; neve injuriarum occasio nascatur, unde jura solent nasci, *l. Meminerint, C. Unde vi*, eatenusque favendum est pietati, & religioni quatenus injustitia aliis non fiat, *cap. ex tenore de for. compet. cap. Nuper 6. de don inter vir. & uxor.* inquit Pontifex, non est favor Ecclesiasticus concedendus.

52 Porrò intentio asylorum fuit prima, ut quibus facilè Deus verisimiliter parceret, eisdem ad eum, vel ejus templa confugientibus parcatur ab hominibus, & illi relinquantur Deo puniendi tanquam de majori foro facti. Sicuti enim minor Judex, seu alii subordinatus non cognoscit de his, quæ sunt jurisdictionis superioris, aut extra forum, *l. fin. de jurisd. omn. jud. cap. At si Clerici, ac judic. cap. Cùm inferior, de major. & obed.* Sic & homo non cognoscit de his, quæ reservata sunt Dei judicio, quæ ei relinqui debent, *cap. si omnia 6. q. 1.* Videndum itaque Judici & Ecclesiæ, quæ voluerit Deus, & legislator sub hac immunitatis causa contineri, quod colliget vel ex exceptis, vel ex affinibus illis, quæ excipiuntur.

In primis ergo inveniemus Urbes refugii constitutas 53
à Deo non sponte delinquentibus, sed vel casu, vel se defendendo, si quis volens sanguinem fudisset absque odio, non si ferro, vel lapide faciendo per odium, per insidias, *Numer. 35. Deuter. 19. Jos. 20.* Atque idipsum maximè constitutum, ut confugiens posset evadere iram proximi occisi. Evasio autem illa erat ad discernendum, num pœna dignus esset, vel non, homicida, ut ibi dicitur, non autem ut liberaretur à pœna, si per odium, vel insidias occidisset; nam tunc expellebatur ab Urbibus refugii, & pœna ab eo sumebatur. Quare, & Ecclesiæ, & templa, & asyla fuerunt immunitates non sponte punientibus, ut ait Luitprandus *lib. 1. cap. 9.* Sozomen. *lib. 8. cap. 7.* Socr. *lib. 13. cap. 5.* Si verò quidam existimantur rei graviores, dum petuntur ab Ecclesia, jus inclinat semper ad misericordiam, ac potissimum in dubiis, & nondum convictis rebus, vel probatis criminibus, intercedit pro illis, & deprecatur, ut parcatur vitæ eorum, vel abscissioni membrorum, *ex dict. cap. Reum, cap. metuentes, cap. Constituimus 17. quæst. 4.* quemadmodum cùm Clericus incorrigibilis ab Ecclesiastico foro projicitur exautoratus, & ad forum sæcularem per Ecclesiam remittitur judicandus, Ecclesia tamen debet efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum sententiam moderetur, *cap Novimus expedire 27. de verb. signif.*

Hinc lex Dei *Exod. 21. 14. relata in cap. 1. de homi-* 54
cid. juxta quam repelluntur ab Ecclesiæ asylo latrones, qui vias obsident, depopulatores nocturni agrorum, quia per insidias delinquunt, *cap. inter alia 6. de immun. Eccles.* Excipitur, & publicus latro *in cap. sicut antiquitus 6. 17. q. 4.* Videturque ratio optima *in l. Provinciarum 10. de feriis lib. 3. c. tit. 12.* ibi: *Provinciarum Præsides moneantur, ut in quæstionibus latronum maximè Isaurorum nullum quadragesimæ tempus, nec venerabilem Paschæ diem existiment excipiendum, ne differatur sceleratorum proditio consiliorum, quæ per latronum tormenta quærenda est, cùm facillimè, & in hoc Summi Numinis speretur venia, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur.*

Et Justinianus *in novel. 17. de mandat. Princip. c. 7.* 55
§. *neque autem homicidis*, excipit alias personas. *Neque autem*, inquit, *homicidis, neque adulteris, neque Virginum raptoribus delinquentibus, terminorum custodies cautelam; sed etiam indè extrahes, & supplicium ei inferes.* Ratio, quia non erit possibile, sine injustitia videlicet, utrumque tueri cautela sacrorum, & lædentem, & læsum. Permittit & publicorum tributorum fieri exactiones in Ecclesia, sine tumultu tamen, violentia, & seditione cum auxilio defensorum Ecclesiarum. Et quia jure civili, adulter ad Ecclesiam confugiens non evitat pœnam, multò minùs qui in Ecclesia tractaverit de adulterio, *§. fin. ut liceat matri, & avia novel. 117.* & servari videtur jus civile in raptoribus à sacris Templis eruendis; & ratio, quia etiam jus canonicum sæpè circa pœnas raptorum mutavit judicium, ut liquet ex canonibus relatis in eadem *36. caus. per tot. q. 2.* & ex Concilio Tridentino *sess. 24. de ref. matr. cap. 6.* At Imperatoriæ leges alioquin authenticæ, enervatæ, imò abolitæ sunt jure Pontificio, ipsorumque decretalibus, Innocentius enim Tertius circa annum Christi 1205. ad Regem Scotorum in hanc sententiam scripsit: *Nemo ab Ecclesia rapiatur, quantumvis gravia commiserit.* Deinde sanxit, *ut qui se ad Ecclesias receperint, si postea liberentur, non possint amplius pœna corporis mulctari ejus criminis causa, sed tantùm quibusdam aliis pœnis civilibus. Prius verò quàm Præfecti Ecclesiæ illos reddant, cautionem à Magistratu accipiant, ut illos non occidant, d. cap. inter alia de immunit.*

Excluduntur & ab hoc privilegio immunitatis hæretici 56
secun-

secundum Panormitanum *in cap. Inter alia n.* 23. eodem argumento, quod Judæi *in l.* 1. *C. de his, qui ad Eccles. confug.* sed & alia ratione, quod jam extra communionem Ecclesiæ expulsi sunt, & præcisi *c.* 1. *& seq.* 14. *q.* 3. *c. Nativus cum* 2. *seqq.* 24. *q.* 1. Idipsum dicendo de blasphemo, ut judicatum refert in Senatu Burdegalensi Nicolaus Boerius *q.* 110. *incip. sed an consuetus.* Item id obtinet in reo Divinæ Majestatis, & in reo humanæ locum habet, cùm multò gravius sit divinam, quam humanam offendere Majestatem, *auth. Gazaros, de hæret.* Sicque Adonias reus Majestatis ab ara, & cornu altaris ejectus necatus fuit, *Reg. c.* 2. Neque meretur beneficio legis uti, qui contra authorem legis committit, *l. auxilium, de minor. cap. quia, de usur.* expressius *in cap. fin. de immun. Eccles.* Idem de Apostatis à fide respondetur, utpotè qui omnibus favoribus, & defensionibus Ecclesiæ Catholicæ destituantur, *in l. hi, qui sanctam* 3. *C. de apostat.* Sacrilegium committentes quoque indigni sunt hac defensione Ecclesiastica *per cap. fin. de immun. Eccles.* & per rationem proximè citatam, *& per cap. quia frustra de usur.* & ita tradit Turrecrem. *in c. Sacrilegium* 17. *q.* 4. facitque *l. Si quis in hoc genus de Episc. & Cler.* Ideò qui occidit Clericum, non gaudebit immunitate, Barber. *in viator. jur.* quià committit sacrilegium, *c. Si quis suadente* 29. *sub* 17. *q.* 4. Quapropter pluribus in locis praxis est ex eo, quod plura sunt crimina, quæ non gaudent Ecclesiæ immunitate, quæ defensa potius injuriam Religioni adferunt, quàm favorem mereantur Religionis, ut soleant rei ad Ecclesiam confugientes capi salvo jure, si redintegrari debeant, nempè quia post captionem cognoscitur contra captum, primùm an immunitate Ecclesiæ debeat gaudere. Et si pronuncietur debere gaudere, remittatur ad Ecclesiam; si verò inventum sit, quod non debeat eo privilegio uti, idipsum etiam primum pronunciabitur per sententiam, & posteà fit ei processus; sicque servatum tradit Rebuff. *to.* 1. *Comment. ad constit. reg. in proœm. n.* 40. Et ita statuit faciendum Franciscus I. Rex ejus nominis Galliarum *in Constit. publicat. anno Domini* 1539. *ar.* 166. quæ praxis, & constitutio videtur expressè constituta antea per Justinianum Imperatorem *cap.* 6. §. *Sed neque hoc, novel.* 17. *de mand. Princip.* ex qua sumpta proculdubio praxis est, & benè ad cautelam, ut cautione data Ecclesiæ interim contineatur carcere reus, & non detur fugiendi occasio. Videndus Rebuffus *loc. cit. tr. de Immun. Eccles.*

57 Verùm Gregorius XIV. allegata Constitutione sua, *Cùm aliàs*, hæc omnia ad unam tantùm formam reduxit, ac moderatus est, solùmque octo casus excepit, seu octo genera delinquentium, ita ut in iis extrahendis excommunicatio non procedat, nempè in publicis latronibus, & grassatoribus viarum, & depopulatoribus agrorum, & iis, qui homicidia, vel mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere non verentur, & iis, qui proditoriè proximum suum occiderunt, & reis assassinii, aut hæresis, aut læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis. In istis ergo casibus rei prædicti non fruuntur immunitate Ecclesiastica, sed extrahi poterunt, servata tamen forma tradita in eadem Constitutione, aliàs incurritur excommunicatio prædicta. Vide Farinac. *n.* 341. *cùm seq.* Et tunc non tenetur Episcopus dans licentiam extrahendi exigere cautionem de impunitate corporali rei extrahendi, neque irregularitatem incurret, si mors extracti sequatur, ut patet ex eadem Constitutione. Extra casus autem prædictos nullus Prælatus, neque Episcopus potest dare licentiam extrahendi reum invitum, aliàs incurreret in eandem censuram ex eadem Constitutione Gregorii, quæ in hoc correxit jus commune, ut per Farinac. *n.* 344. & Castropal. *punct.* 13. *n.* 2.

58 Hanc autem Constitutionem esse generalem, & habere ubique locum, colligitur tum ex ipsius verbis, nempè: *Volumus quando præsens temporum calamitas, & nimia perversorum hominum malitia exposcit, aliquid permittere circa immunitatem Ecclesiarum ultra id, quod à prisca illa majorum disciplina, & à Sacris Canonibus est præscriptum.* Tum quia ita sæpè declaravit Sacra Congregatio Immunitatis, præsertim pro statu Mediolanensi, in quo dixit, Constitutionem Gregorii XIV. de immunitate fuisse, ac esse in usu continuo, & assiduè servari. Ita sæpius declaravit, constatque ex actibus subsequutis, perperam reclamante Regio Senatu decreto sub die 2. Julii 1666. ac Regio Consilio Hispaniarum decreto emisso 15. Aprilis 1667. utroque autem posteà acquiescente; constatque ex literis ejusdem S. Congregationis, Archiepiscopo Mediolanensi datis tenoris sequentis.

Essendo quà pervenuto à notitia, che N. N. detto il 59
Ravarino sia stato estratto da' ministri della corte secolare dal Campanile della Chiesa collegiata della scala in cotesta Città, Nostro Signore col parere di questa Sacra Congregatione hà ordinato, che V. S. lo faccia rimettere nella medesima Chiesa, e poi perche si pretende, che'gli habbia commesso un'omicidio proditorio, & altri delitti eccettuati nella Bolla della sa. me. di Gregorio XIV. dovrà ella farlo estraere di nuovo, servatis servandis, in conformità della detta Bolla, e dopo che l'haverà fatto riponere nelle carceri sue Ecclesiastiche, sua Santità le concede col mezo di questa la facoltà di poterlo far ritenere per maggior sicurezza nelle carceri della Corte secolare, e formato processo sopra i sudetti delitti, & assignateli anche le difese, V. S. transmetta quà tutti gl'atti per l'opportuno provedimento, e me le offero, &c. di Roma à 13. *Novembre* 1663.

All' Arcivescovo di Milano. Non essendo seguita fin 60
ora la remissione di N. N. Ravarino nel luogo immune, dal quale fù estratto da' ministri di cotesta Corte secolare, dovrà V. S. procedere, servatis servandis, colle sue facoltà ordinarie contra i Violatori dell' Immunità Ecclesiastica co'rimedii de' Sacri Canoni, e delle Constitutioni Apostoliche, affinche questa sia reintegrata, come di ragione, e mi offero &c. di Roma à 11. *Decembre* 1663.

Quæ omnia exequutioni fuerunt demandata, effe- 61
ctumque suum sortita sunt idemque constat pro Regno Neapolitano, ut videre est apud acta Curiarum Episcopalium, Nuncii Apostolici, & Tribunalium Urbis. Et pro Regno Sardiniæ, quod nimirum in eo Constitutio Gregoriana est observanda, fuit declaratum 30. Junii 1632. Idem pro regno Sciliæ, ut in Messanensi 29. Maij 1629. Ac tertiò scriptum Archiepiscopo Mediolanensi, & omnibus Episcopis illius ditionis 10. Maij 1667. sub his verbis: *la Santità di Nostro Signore col parere di questa S. Congregatione hà espressamente commandato, si scriva à V. Eminenza, che ne' casi di violata immunità, libertà, e giurisdittione Ecclesiastica, non ostante qualsivoglia cosa in contrario, ella si compiaccia di proseguire col solito suo Zelo di vigilare sopra la puntuale osservanza della Bolla della sa. me. di Gregorio XIV. si religiosamente praticata in cotesto stato, e che parimente Vostra Eminenza voglia continuare à procedere vigorosamente secondo la forma prescritta dalla detta Bolla contro i violatori dell'istessa immunità, libertà, e giurisdittione Ecclesiastica. Il che avviso à Vostra Eminenza, &c.* Idem & scriptum die 2. Aprilis 1669. atque Episcopo Papiensi sub die 4. Septembris 1668. Tum quia id quod Gutierez, Cutellius, & alii adducunt, non fuit causa finalis Constitutionis, sed solùm occasio. Tum quia dicta Constitutio abrogat saltem tacitè omnes consuetudines, quatenus intendit modum extrahendi à loco sacro, & immuni, reducere ad unam tantùm formam, & quatenus aufert quamlibet facultatem aliter definiendi, & judicandi, redditque irritum aliter factum. Per hoc enim inducitur forma. Et ita docent farinac. *in append. de Immun. c.* 2. *n.* 14. *& c.* 22. *nu.* 359. Mar. Anton. *lib.* 2. *resol.* 15. *nu.* 5. Giurb. *cons.* 50. *n.* 14. *& cons.* 70. *n.* 9. Bonac. *de legib. disp.* 3. *q.* 7. §. 6. *n.* 4. Peregrin. *tr. de Immun. Eccles. cap.* 2. *n.* 16. *& seqq. & cap.* 4. *dub.* 8. Dian. *p.* 1. *tr.* 1. *resol.* 1. *& p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 29. Francisc. Leo *in Thesaur. p.* 1. *cap.* 14. *n.* 27. *&* 28. Ambrosin. *de immun. Eccles. cap.* 14. *n.* 11. *&* 12. Tusch. *cas.* 59. *n.* 19. Lezana *v. Immunitas n.* 16. Cened. *in quæst. can.*

can. q. 42. n. 11. Anton. de Ball. *lib. 9. tit. 42. n. 12. & 13.* Mar. Ital. *de Immun. lib. 1. cap. 6. in princ.* Thomas Delbene pariter *de Immun. cap. 16. dub. 7. n. 3.* aliique passim contra Zerolam, Gambacurtam, Laymanum, Tannerum, plureſque alios à Delbenè citatos; quin derogat juri communi, ac omnibus privilegiis, ut contra Cutellium, & alios probant Doctores adducti à Delbene eo loco *dub. 8.*

62 Cæteri autem rei qui ad Eccleſiam, vel alia loca immunia confugerint, gaudent immunitate, nec poſſunt indè extrahi, etiamſi paria exceptis, vel majora crimina commiſerint. Atque ita immunes ſunt, ut non liceat Principi ſeculari mittere milites, aut ſatellites in eadem loca, ut ibi commorentur, utque confugæ indè diſcedant. Nam primò eſſe id contra immunitatem Eccleſiæ, ac fieri reo grave præjudicium, tenerique Principem, ſi reus capitur, eum reſtituere, certum omnino eſt; quia reus confugiens ad Eccleſiam non poteſt obſideri, eſt enim obſidio quædam ſpecies carcerationis, ut habetur ex *l. Præſenti, C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* & tradunt communiter Doctores, nominatim Panorm. *in cap. Inter alia n. 13. de immun. Eccleſ.* Igneus *l. 1. ff. ad Senatus conſ. Syl.* Covar. *lib. 2. var. cap. 20. n. 17.* Anton. Gomez *to. 3. var. reſol. cap. 1. tit. quando reus gaudeat. n. 1.* Farinac. *p. 1. pract. crim. q. 28. n. 9.* Immittere autem milites, aut ſatellites in locum immunem eſt quædam obſidio, præſertim ſi talem incutiat terrorem, ut ſit cauſa, quod reus indè aufugiat. Deindè nullum genus nocumenti inferri poteſt confugientibus ad loca immunia ex Concilio Toletano 12. *cap. 15.* & refertur *in c. Definivit 17. q. 4.* At immittere milites, ſive ſatellites in locum immunem, ut indè confugæ diſcedant, eſt eis valdè nocere; quia indirectè coguntur ad relinquendum locum ſecuritatis. At poſtremò, quia hoc modo tota immunitas Eccleſiarum eluderetur; nam cùm ſit conceſſa, ut reus confuga ſecurus ſit, non ſolùm non eſſet ſecurus, quia pateretur vim moralem; ſed etiam indirectè cogeretur, exire, atque adeò indirectè privaretur beneficio immunitatis.

63 Ac ita etiam ejuſmodi rei immunes ſunt, ut non poſſint à Clericis, vel Regularibus expelli ab eorum Eccleſiis, Conventibus, ac domibus gaudentibus immunitate, aut à Conventibus reijci ad Eccleſias, ſed debent ab iis defendi, ut habetur in *in cit. c. Miror. c. Reum, c. Id conſtituimus, c. Definivit, c. ſicut antiquitus 17. q. 4. & c. de raptoribus 36. q. 1. & cap. Inter alia, de immun. Eccleſ. & d. l. Præſenti, C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* Nam concedens immunitatem alicui loco, concedit etiam jus omnibus, qui indigent, confugiendi ad ipſum; qui autem expellit, privat confugam jure ſuo, ac proindè facit contra juſtitiam. Undè reus habet jus ad omnia loca immunia, quia omnia gaudent immunitate ita, ut à nullo poſſit expelli, aut impediri, ſed ſit in poteſtate ipſius eligere, quem maluerit. Et ob hanc cauſam etiam Imperatores conceſſerunt certum ſpatium extra Eccleſiam, in quo confugæ neceſſaria vitæ exercere poſſint, ut conſtat ex *d. l. Pateant, C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* & notat Rittherhuſius *de jur. Aſylor. cap. 7. n. 7.*

64 Quin ſi confuga non habeat ullo modo, undè ſuſtentetur, debet ſuſtentari ab Eccleſia, ad quam confugit, ut docent Panorm. *in cap. Inter alia n. 28. de Immun. Eccleſ.* Archid. *in C. Definivit 17. q. 4.* ubi etiam Hugo, Angel. *v. Immunitas q. 22.* Sylveſt. *eod. v. 3. n. 5.* Igneus *in l. 1. n. 47.* Peregrin. *de immun. cap. 13. n. 12.* & Farinac. *eod. tract. cap. 19. n. 296.* qui plures alios adducit; nam ſe habet tanquam pauper, cui Eccleſia, ſeu perſonæ Eccleſiaſticæ tenentur ſubvenire. Id tamen intelligendum eſt, quando confugæ non poſſunt manibus laborando ſibi victum quærere; quia ſi poſſunt, debent hoc pacto ſibi providere, cùm non debeant eſſe oneroſi Eccleſiæ, nec privilegium immunitatis debet eſſe occaſio otiandi. Undè Rectores Eccleſiæ poterunt eos cogere, ut manibus laborent, vel in Eccleſia, vel in Conventu, vel in aliis locis, immunibus, inſerviendo fabricæ, picturæ, vel alteri operi, quando non poſſent alio modò ſibi victum quærere; quia cùm Eccleſia ſubminiſtret alimenta, poteſt etiam ab ipſis in compenſationem operâ ipſorum exigere; quod ſi habeant propria bona, undè ſuſtentari queant, debent ſeipſos ex iis ſuſtentari, nec Eccleſia habet aliquam obligationem eos ſuſtentandi; quia iis conceditur tantùm jus immunitatis. Si tamen non habeant præſtò bona propria, tunc tenebitur Eccleſia ſupplere, ipſi tamen manebunt obligati ad compenſandas expenſas, juxta Doctrinam D. Thomæ *quodlib. 5. ar. 17.* quia tunc præſumitur Eccleſia velle ſubvenire præſenti indigentiæ, non autè abſolutè ſuſtentare. Ex quo fit, quod poſſint Rectores Eccleſiarum inſtare, ut confugæ reſarciant expenſas pro ipſis factas, aut dent cautionem de reſarciendo, antequam exeant è loco immuni, alioquin ſi recuſent, poſſent eos dimittere; non enim debet Eccleſia detrimentum pati ex beneficio, niſi liberaliter ſuſtentaret.

Si verò confugæ non ſervant debitam reverentiam Ec- 65
cleſiæ, ut ſi in illa dormiant, cibum ſumant, aut quid ſimile gerant, moneri debent à Clericis, quod ad hæc præſtanda extra Eccleſiam ſe conferant, nempè ad circumjacentia loca immunia. Quod ſi renuant, cogi debent etiam cum violentia, ut ſtatuitur in ea *l. Pateant, §. Proindè, C. de iis, qui ad Eccleſ. conjug.* quia, ut ibi dicitur, *præferenda humanitati Religio eſt.* Cùmque ad Clericos ſpectet cura Eccleſiarum, pertinet etiam ad ipſos impedire, ne Eccleſiæ irreverenter habeantur; & ita docet Farinac. *cap. 2. de immun. n. 49.* & Novar. *in ſum. Bullar. tit. de Immun. n. item 4.* aſſerens ita declaraſſe S. Congregationem. Si verò in Eccleſiis, vel Monaſteriis, aliiſvè locis immunibus immodeſtè ſe gerant ita, ut turbent divina officia, vel quietem Religioſam, ſintque damnoſi diſciplinæ Eccleſiaſticæ, poterunt ab his locis expelli, obtenta prius licentia S. Congregationis Immunitatis. Nam immunitas eſt privilegium loci, & proindè non debet eſſe cum damno ipſius, & eorum ad quos locus pertinet; nam, ut habetur in *cap. quod ob gratiam de reg. jur. in 6.* quod conceditur in favorem, non debet in diſpendium retorqueri. Id, quod contingeret, ſi confugæ ſuis immodeſtiis præjudicarent Sanctitati Eccleſiæ, vel habitationibus loci immunis. Undè tunc cenſendum eſt prævalere jus Eccleſiæ conſervandi ſe ipſam cum debita reverentia, & alios cum debita quiete. Jus enim conſervandi in Eccleſia reverentiam eſt divinum, & conſervandi ſibi propriam habitationem abſque turbatione eſt jus naturale. Habitatio autem eſt unum ex propriis bonis, & lex naturalis dat jus ad illa conſervanda, quare debet ipſi cedere jus, quod habent confugæ ad illa loca. Et proindè expelli poſſunt, quando inferunt irreverentiam Eccleſiæ, vel damnum, & moleſtiam habitatoribus. Deindè Eccleſia favet confugientibus ad ipſius protectionem, ideòque qui confugit, debet ſe gerere tanquam ſupplex, & implorans protectionem. Qui autem eſt injurius iis, qui ejus protectionem debent ſuſcipere, non ſe gerit tanquam confuga, & ideò poteſt ipſi à Rectoribus Eccleſiarum denegari locus confugii, tanquam indigno protectione.

Hinc S. Congregatio Immunitatis ſæpius ſcripſit Epiſ- 66
copis literas tenoris ſequentis. *Al Veſcovo di Mariana. Illuſtre, e molto Rev. Monſ. come fratello. Ancorche la Santità di Noſtro Signore col ſuo paterno zelo prema quanto ſi deve, che l'Immunità Eccleſiaſtica ſia inviolabilmente cuſtodita, & oſſervata, e la Bolla della ſa. me. di Gregorio XIV. ſia puntualmente eſeguita, non intende però che le Chieſe. & altri luoghi immuni ſervano per aſilo à malviventi, e facinoroſi, i quali abuſando bene ſpeſſo di quel privilegio vi ſi ricoverano anche talvolta per uſcirne à commettere nuovi delitti. Onde havendo la Santità ſua ſentito il parere di queſta S. Congregatione ſopra l'Immunità Eccleſiaſtica, e controverſie giuriditionali, ordina, che à i delinquenti refugiati nelle Chieſe, e luoghi immuni di coteſta Città, e Dioceſe, che ſecondo la*

diſpoſi-

dispositione della sudetta bolla potessero pretendere di dover godere il privilegio dell' Immunità Ecclesiastica, V.S. prefigga un termine di tre giorni à partirne, e contravenendo essi gli facci estrarre con quella decenza, che ordina la bolla medesima, e ritenendogli nelle carceri della Curia Ecclesiastica sotto buona custodia, dia avviso quà de' delitti, e loro qualità, de' quali vengono inquisiti, acciochè che le possa rescrivere quello dovrà sopra di ciò eseguire. Ordina di più sua Beatitudine, che V. Sig. faccia precetto à i superiori delle Chiese, Conventi, e Monasterii della medesima Città, e Diocese, così secolari, come regolari di qualunque Ordine, Religione, ò Instituto, che per l'avvenire non diano alcun ricetto à delinquenti sotto pena di sospensione dall'esercitio degli Ordini, che hanno, e privatione degli officii, e dignità e inhabilità di ottener quelli, ò altri da incorersi ipso facto, e in caso di contravention, potrà dichiarargli incorsi. Così dunque eseguirà V. Sig. alla quale per ordine della Santità sua si concede col mezo di questa tutta la facoltà necessaria per gl'effetti sudetti per lo spatio di un'anno solo, e con ordine, che ritenghi appresso di se la presente senza publicarla con editto publico, o atto simile, è che da alcuno de' suoi ministri non si pigli cosa alcuna per gl'atti da farsi in occasione, come sopra, ma il tutto si faccia gratis, mentre à V. S. mi offero, di Roma à 25. di Giugno 1651.

67 Idem propè scripserat Cardinalis Ludovisius nepos Gregorii XV. nomine suæ Sanctitatis Episcopo Fulginatensi. *Illustre, e molto Rev. Sig. come fratello. La Santità di Nostro Signore, se bene vuole, che l'immunità Ecclesiastica sia contenuta illesa in tutti luoghi, e particolarmente del suo stato Ecclesiastico, sente nondimeno malissimo, che i delinquenti contumaci, e i debitori fugitivi si ino mantenuti nelle Chiese, & altri luoghi sacri; e per questo havendo saputo, che doppo quello, che fù scritto à V. Sig. con le precedenti circa i contumaci, che havevano ricovero nelle case della Chiesa di S. Caterina di cotesta Città, essendo di colà partiti, hanno trovato altri luoghi da ritirarsi, hà ordinato sua Beatitudine, che si scriva à lei, che fattisi chiamare innanzi à se tutti i superiori del Clero secolare, e regolare faccia intender loro, che dentro ad un breve termine, che à lei parerà di prescrivergli, debbano haver licentiato, e fatto sfrattar via dalle Chiese, Conventi, Monasteri, Case, e luoghi loro qualsivoglia contumace, & altre persone ritirateviſi per paura, e sospetto della Corte, con ordine à ciascheduno, che per l'avvenire si guardi non mantener più simili genti, e quando contravenghino, proceda contro di loro severamente, facendo venire alla carceratione de i sudetti contumaci, & altri come sopra, che si ritrovassero nelle medesime Chiese, e luoghi Sacri, ma col manco rumore. e scandalo che sarà possibile. Ella dunque così si contenterà d'attendere la mente della Santità sua avvisandone, e nostro Signore Iddio la salvi. Di Frascati li 9. Ottobre* 1621.

68 Eadem ferme scripsit multoties Nunciis Apostolicis, nempè. *Al nuncio di Fiorenza. Illustre, e Reverendissimo Monsignore come fratello. Come vuole la pietà, e zelo, che tiene la Santità di Nostro Signore, che al pari d'ogni altro negotio premi in sostenere l'Immunità concessa da' Sacri Canoni, e Constitutioni Apostoliche alle Chiese, e luoghi sacri, così desiderarebbe sua Santità di poter ordinare che senza alcuna distintione de' casi fusse intrepidamente difesa, e inviolabilimente mantenuta, accioche ne seguisse l'accrescimento del decoro della Casa di Dio, come conviene: Ma non permettendo ciò la malitia di molti, che dell' Immunità delle Chiese si servono per occasione di rendersi animosi in commettere nuovi, atroci, & enormi delitti senza timore d'havere à riportare il dovuto castigo, abusandosi del privilegio di detta Immunità, e servendosi sfacciatamente de' luoghi sacri, come di case profane con commettervi anche bene spesso enormità senza riverenza di Dio, e con aggravare di spese, e mali trattamenti i Sacerdoti, e Ministri de' medesimi luoghi immuni. Perciò sua Santità contrapesando il zelo, che tiene della giustitia, e che quella non venghi vilipesa, ne' perturbato il buon governo di cotesta Nunciatura, hà risoluto di concedere facoltà à V. Sig. si come concede con la presente per un'anno solo, che commettendosi atroci, & enormi delitti, con abusarsi da' delinquenti l'Immunità Ecclesiastica, ella possa fargli estrarre dalle Chiese, & altri luoghi immuni, etiamdio de' Regolari, ò in qualsivoglia altro modo esenti con quella maggior decenza, che sarà possibile, e quelli ritenere nelle Carceri Ecclesiastiche per Castigargli, ò restituirgli à i medesimi luoghi immuni, secondo che ordinerà nostro Signore doppo l'avviso, ch' averà dato V. Sig. de i delitti da loro commessi con le circonstanze, e qualità concernenti, senza che V. Sig. incorra in alcuna censura Ecclesiastica, ò irregolarità; compiacendosi d'ordinare, che per simili licenze, & estrattioni non si pigli da alcuno de' suoi ministri, ò da altro minimo pagamento; ma il tutto si faccia gratis con ritenere questa facoltà presso di se, senza publicarla con editto publico, ò atto simile, e à V. Sig. prego compiuta felicità, di Roma a' 2. Novembre del* 1652.

Hæc facultas etiam quoad extractionem bonorum 69
concessa fuit Nuncio Apostolico Neapolitano cum extensione ad totum Regnum die 17. Julii 1668. quam die 12. Junii ejusdem anni denegaverat. Concessa etiam fuit cum eadem extensione R. P. D. Pamphilio, olim Nuncio Neapolitano, qui tamen cùm ad Summi Pontificatus apicem pervenisset, facultatem hanc sibi jam concessam revocavit. Verùm id pendet ex temporum, rerum, ac morum circumstantiis, quibus omnia reguntur.

Illud certum, quod licèt Decoctores in fraudem quoad 70
personam gaudeant immunitate, ut probat *cap. Inter alia*, quod generaliter prohibet invitos extrahi, & excipit duos casus dumtaxat, & ad idem *cap. miror*, & *cap. siquis contumax.* 17. *q.* 4. & clarius probatur in *l. præsenti*, *C. de his, qui ad Eccles. confug.* & tradunt Abb. *in d. cap. Inter alia n.* 22. & Joan. de Anan. *n.* 8. Oldrad. *cons.* 54. Navar. *in man. c.* 25. *n.* 19. ex communi sententia post Constitutionem Gregorii XIV. §. 2. ibi: *fraudolentis decoctoribus*, docent Suar. *de Relig. to.* 1. *lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 3. Farinac. se retractans *in append. de immun. cap.* 4. *n* 64. Fagnan. *in cap. Inter alia de immun. Eccles. n.* 58. Ambrosinus, Duardus, Fernandez, Gratianus, Anton. Novarus, Diana, referens sic decisum à S. Congregatione Immunitatis, Geronda, Cherubinus, Corra, Sanchez, Tassonius, Lezana, Bonacina, Marius Italia, & Delbenè *de Immun. cap.* 10. *dub.* 11. *sect.* 6. *n.* 8. contra Covarruviam 2 *var cap.* 20. *n.* 14. Boer. *dec.* 215. *n.* 5. & 6. qui eos acriter invehit, & Cutellium *de immun. Eccles. lib.* 1. *c.* 32. *n.* 1. & quamplures alios, quos superiùs adduxi, quia revera non sunt publici latrones, nisi per similitudinem, prout in specie de Constitutione Pii V. docent Farinac. *tom.* 1. *cons.* 76. *n.* 13. Locatel. *de tortur. inspect.* 5. *n.* 158. Ambrosin. *de Immun. cap.* 1. *n.* 14. & Chartar. *decis. crim.* 46. *n.* 72. Atqui pœnæ non sunt extendendæ ad similia, præsertim in præjudicium immunitatis. Idque etiamsi fuerint debitores fraudulenter decocti, ac de fuga suspecti, aç in proprios usus regia tributa, vel pecunias converterint, ut in specie officialis regii debitoris ex causa administrationis, & Syndicatus firmat Thom. del Bene *loc. cit. sect.* 1 *n.* 6. & *sect.* 6. *n.* 4. *cum seqq. & dub.* 24. *sect.* 19. *n.* 1. & per *tot.* Farin. *in d. append. cap.* 2. *n.* 66. & *cap.* 3. *n.* 60. cum plurib. *seqq.* Ambros. *eod. tr. cap.* 13. *n.* 2. Castropal. *to.* 2. *tr.* 11. *disp. un. pun.* 8. *n.* 5. & Dian. *p.* 1. *tr.* 1. *resol.* 32. Neque in Bulla ipsa B. Pii privantur immunitate, adeòque cautè res suas componunt, ut rarò, aut nunquam comprobetur in ipsis casus Bullæ; semper enim adversæ fortunæ infortunium apparere faciunt; & quamquam publicis latronibus comparentur, difficilè erit, ut in iis concurrant ea, quæ necessaria sunt ad constituendum publicum latronem, præcipuè frequentia actuum, ex quo decoctores ultra primam vicem non inveniunt, qui eis credant pecunias, & bona.

Attamen quoad bona, quæ secum ad Ecclesiam con- 71
fugientes in fraudem creditorum ducunt, S. Congregatio Immunitatis facultatem Ordinariis concedit, in casi-

bus

bus tamen particularibus, ut facto illorum sequestro, deponantur penes superiores Ecclesiarum, vel aliam personam tutam ad effectum illa consignandi, cui de jure. Atque ita passim de stylo juxta deducta per D. Fagnan. *in cap. Inter alia, de immun. Eccles. n.*103. *& seqq.* observatur, ut ex declarationibus in fine relatis, ubi quod etiam aliquando extractæ fuerint personæ ipsæ. Ac ita, ut non obstent litteræ jussu Clementis VIII. scriptæ Archiepiscopo Bononiensi, ac Nuncio Neapolitano relatæ à Mar. Ital. *de Immun. lib.*1 *cap.*5. *§.*8. *n.*1. *& seq.* quibus mandabatur, ut sub pœna omnibus Superioribus Regularium prohiberent, ne in eorum Monasteriis reciperent condemnatos, decoctores, bannitos, fures, debitores, aliosque similes. Tum quia, ut constat ex earum tenore, de quibus apud Farinac. *de immun. cap.*22. *n.*348. *& seqq.* in iis tantum demandatur, ne tales personæ receptari debeant, vel diù permaneant, non autem quod Ecclesiastica immunitate debeant privari, ut benè advertit idem Farinac. *loc. cit. & in cap.*3. *n.*64. Peregr. *de immun. cap.*11. *n.*14. Dian *p.*3. *tr.*1. *resol.*40. & alii apud Delbene *d. cap.* 16. *dub.*11. *n.*10. *cum seqq.* Proindeque nullo modo dici potest per easdem Epistolas in forma Brevis non publicatas derogatum fuisse constitutioni Gregorianæ in casibus in ea expressis, dum summus Pontifex Clemens in dictis suis litteris non excipit alios casus præter exceptos in dicta Gregoriana. Ultra quod hujusmodi litteræ non obligarent, nisi Bononiæ, ac Neapolis, ne ultra legislatoris præceptum, & intentionem operarentur, ut considerat Farinac *ubi supra*, & Delbene *d. cap.*11. *dub.*11. *n.*13. *& seqq.* Tum etiam quia in eadem Gregoriana revocantur omnia, & singula indulta, ac privilegia Principibus concessa extrahendi delinquentes ab Ecclesia, & nominatim fraudolentes decoctores ex deductis à Delbene *cit. dub.* 6. *n.*7 *&* 8. Farinac. *d. cap.* 3. *n.*64.

72 Ex quibus satisfit expostulationibus Principum, qui sæpè queruntur, ut ipsi aiunt, *di non poter mai castigarsi niun malvagio, secondo che meriterebbe, quando gli si permette il ricorso alla sacra Congregatione dell' Immunità, etiandio che il medesimo malvagio si abusi con grandissimo scandalo del rifugio in chiesa, ò in luogo immune, mentre, vi continua le pratiche con banditi, vi ordisce omicidii, vi spedisce bolletini per ricatti, e vi si fà osservare con ogni sorte di scandaloso commercio, ritenendovi sino la notte non solamente le mogli, ma le meretrici ancora. Di ametterssi l'appellatione dalle sentenze degl'Ordinarii allora solamente, quando queste sono in favore della giustitia secolare. Il che praticasi non obstante la chiara prohibitione della Bolla di Gregorio*, ivi: quacunque appellatione postposita. *Di soffrirsi questi, e somiglianti gravi pregiudicii del buon loro governo, quando ben'anche in riguardo al sentimento puro Ecclesiastico della S. Congregatione si contentano, che contro tali scelerati habbia solamente luogo la pena straordinaria; poscia che per la dichiaratione di questa si portino tanto avanti le risolutioni, che non fanno più quel buon'effetto, che farebbono, se queste si dassero con la necessaria speditione. Dal che i medesimi Principi vengono à conchiudere, che le Chiese, e i luoghi immuni, attesa la principal consideratione, che si dee havere alla giustitia, servono in effetto per sicurezza de' malvagi non solamente doppo haver questi commesso il delitto, ma anche innanzi di commetterlo, e che anzi costoro non sarebbono risoluti di commetterlo, se prima non si fossero assicurati di havere la ricoperta, e lo scampo della Chiesa.*

73 Non sunt itaque exaudiendi ii, qui hoc asylum religione munitum hisce temporibus passim, aut aperta petitione oppugnant, aut calumniosis litibus per cuniculos subvertunt. Equidem nihil æquius dici potest, si sano judicio res æstimetur; sed nec quidquam capitalius publicæ securitati, si hoc perfugio licet abuti ad eludendam vim rerum ritè judicatarum, & rescindenda decreta Summorum Pontificum, ac Ordinis Eminentissimi. Romana Curia, cujus Sacrosancta auctoritas est, tamdiù stabit, quamdiù Constitutiones Pontificiæ vel inusu, vel contemptu paulatim non exolescant. Non potest quidem recusari in hoc fatali rerum motu, quo minùs multa incidant præter leges, præterque morem majorum; sed quò pluribus præsidiis nititur potestas laica ad turbandum Immunitatis perfugium, hoc arctius, contentiusque legum habenæ moderandæ sunt. Aiunt, Constitutionem Gregorianam refragari sacris Canonibus, ac proindè nullius esse momenti. Quæ oratio palam est adversus omnes Constitutiones, utpotè quæ supremo Ecclesiæ Capiti exprobret vel supinam juris ignorantiam, vel quod fœdius longè, flagitiosam ejus depravationem, idque in causa levato velo judicata. Porrò autem aniid juris erit versutis hominibus post rem judicatam, quod ne rebus quidem integris leges quædam concedunt, ut Constitutio illa Gregorii, ac decreta Cardinalium reijci, ac recusari possint, cùm haud dubia ratione juris plura permitti soleant ad hoc, ne quid constituatur, quàm ut ritè constitutum subvertatur? Ac tametsi haudquaquam par videtur, ut communem sæculi invidiam subterfugiamus, & præcipuam aliquam sortem postulemus, tamen si nec jus, nec ratio à nobis starent, sedis Apostolicæ magni refert hanc in primis causam nullo modo retractari, ne vilescat sacrosancta illa opinio, quæ penitus in animis gentium insedit de ejus, & in cognoscendo diligentia, & in judicando religione, & in exequendo authoritate.

Declarationes, & decreta multa S. Congregationis 74
opportunè compendio jam exhibeamus.

Confugientes ad Ecclesiam, etiamsi ligati catenis, & 75
ferris confugiant, gaudent immunitate, in Beneventana 6. Maij 1653.

Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt 76
gaudent immunitate, in Salernitana 30. Septembris 1626.

Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gaudet im- 77
munitate, in Cotronen. 21. Julii 1627.

Confugiens ad Ecclesiam dum ducitur ad supplicium 78
gaudet immunitate, in Vallisoletana 19. Maij 1627.

Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cùm salvo- 79
conductu, & carceretur à Curia laicali, est restituendus, in Ariminen. 3. Maij 1628.

Ecclesiastici confugientes ad loca immunia gaudent 80
immunitate, prout gaudent laici, in Tranen. 19. Junii 1635.

Innixus stipiti portæ Ecclesiæ gaudet immunitate, in 81
Amerina 28. Maij 1628.

Adhærens muro Ecclesiæ gaudet immunitate, in ea 82
dem Amerina 18. Februarii 1632. & in Camerinen. 13. Julii 1638.

Evadens è manibus birruariorum, & adhærens valvis 83
Ecclesiæ, gaudet immunitate, in Firmana 13. Julii 1657.

Qui in actu carcerationis cohærebat valvis Ecclesiæ 84
unicò pede, & unica manu, gaudet immunitate, in Brundusina 4. Septembris 1640.

Tenens annulum valvarum Ecclesiæ gaudet immuni- 85
tate, in Caputaquen. 7. Septembris 1638.

Captus à birruariis in janua Conventus, sive Mona- 86
sterii gaudet immunitate, in Rossanen. 18. Februarii 163.

Captus in platea Cathedralis Ecclesiæ gaudet immu- 87
nitate, in Narnien. 17. Julii. 1663.

Confugiens ad Ecclesiam ligatus cum birruario non 88
gaudet, in Florentina 6. Novembris 1634. & in Aletrina 2. Martii 1660.

Carceratus sequens, & manu tenens fimbriam vestis 89
Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate, in Militen. 28. Maii 1626.

Associans processionem Sanctissimi Sacramenti gau- 90
det immunitate, 30. Septembris 1636.

Condemnatus ad supplicium mortis, effringens car- 91
ceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam gaudet immunitate, in Romana 11. Februarii 1648.

Furans in Ecclesia, quamvis gaudeat, punitur pœna 92
exilii, in Januen. 15. Januarii 1647.

Confugientes non possunt retineri in Ecclesia in com 93
pedibus, aut ligati, in Consentina 11. Junii 1627.

Condem-

94 Condemnatus ad triremes aufugiens è carcere ad Ecclesiam gaudet immunitate, in Anglonensi 22. Junii 1660.

95 Ad gaudendum immunitate sufficit confugienti probatio arbitrio Episcopi, in Syracusana 16. Julii 1626. Domus, in qua cum aliis vivit Fiscalis Curiæ Episcopalis, non gaudet immunitate, S. Congreg. Immun. 2. Aprilis 1669.

96 Litteræ pro ejectione delinquentium à loco immuni dari possunt tantummodò à S. Congregatione immunitatis, in Hydruntina 11. Junii 1627.

97 Decoctorum bona sunt extrahenda à loco immuni, & consignanda Judici causæ, in Amalphitana 29. Decembris 1625. in Januen. 3. Junii 1625. & in Derthonen. 26. Junii Ordi 1626.

98 Ordinarius loci non potest extrahere bona decoctorum absque facultate sedis Apostolicæ, in Neritonen. 17. Januarii 1628.

99 Decoctoribus, qui ad Ecclesiam confugiunt, solet præfigi terminus, quo elapso servatis servandis possunt extrahi, in Neapolitana 11. Martii 1625. Non possunt tamen extrahi absque facultate Apostolica, in Panormitana 21. Januarii 1626.

100 Decoctores Regiæ Cameræ possunt extrahi, & mancipari carceribus Ecclesiasticis, donec integrè persolvant, in Neapolitana 18. Junii 1626. & 9. Octobris 1629.

101 Immunitate gaudent Clerici, qui post delicta patrata ad Ecclesias confugiunt extra casus in Bulla Gregoriana comprehensos, quo in casu Abbatis opinio communiter est rejecta, ac reprobata S. Congr. Episc. in Tropien. 24. Januarii 1615.

102 Immunitate gaudet pro debito civili ad Ecclesiam confugiens, ead. S. Congr. in Cotronen. 21. Julii 1617. & in Beneventana 10. Maij 1619. & in Senogallien si 22. Novembris ejusdem anni.

103 Capellæ privatorum palatiorum non gaudent immunitate, ead. S. Congr. in Marsicana 17. Novembris 1617. & S. Congr. Immun. in Perusina 9. Decembris 1631.

104 Mater occidens filium infantem non gaudet immunitate Ecclesiæ, S. Congr. Concilii 3. Decembris 1632.

105 Malis medicamentis procurans abortum non gaudet Ecclesiæ immunitate, ead. S. Congr. Concilii 30. Decembris 1632.

106 Qui faciem, vel vultum, vel os cuipiam in Ecclesia vulnerat, gaudet immunitate, S. Congreg. Episcopo 16. Novembris 1618.

107 Qui elapsus è manibus Satellitum confugit ad Ecclesiam, vel apprehendit parietem, aut feras valvarum, gaudet immunitate, S. Congreg. Episc. 31. Martii 1604. & 18. Julii 1614. & 20. Decembris 1616.

108 Gaudet etiam comprehensus, qui per locum sacrum ducitur. S. Congr. Episc. in Sypontina 12. Martii 1603. & in Theanensi 13. Julii, & in Hieracensi eodem die ac anno. Verùm contra censuit S. Congr. Immunitatis, ut supra, sed alibi eas conciliamus.

109 Attentans mutilare, vel occidere in Ecclesia non secuto effectu gaudet, ead. S. Congr. Episc. 22. Januarii 1627.

110 Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate, etiam respectu utriusque Judicis, ead. S. Congr. Episc. in Faventina 20. Aug 1601. & in Tropien. 24. Januarii 1617.

111 In materia Immunitatis procedendum est per viam censurarum, non capturæ, S. Congr. Immunitatis in Verulana 14. Decembris 1626.

112 Infidelis, sive sit servus, sive mancipium, gaudet immunitate Ecclesiæ, ead. S. Congr. Immunitatis in Cathacen. 18. Febr. 1631.

113 Grassatores, sive latrones publici non gaudent immunitate. Gregorius XIV. in sua Constit. Non possunt verò dici publici latrones, qui semel, aut bis aliquem spoliarunt, vel sæpius, sed occultè in viis privatis, vel etiam in locis sacris, dummodò non publicè furari consueverint, S. Congr. Episc. 10. Martii 1610. in Cathacen. & in Laudensi 28. Aprilis 1623.

Monetarii gaudent immunitate Ecclesiæ, sed contra 114
Ecclesiasticos in hoc delicto procedendum est juxta Constitutionem Urbani VIII. sub anno 1627. S. Congreg. Immun. in Oppiden. 16. Januarii 1635.

Cognitio causæ Clerici monetarii spectat ad Episco- 115
pum juxta Constit. Urbani, ead. S. Congr. 18. Februarii 1631.

Monetarii gaudent immunitate Ecclesiæ, quia non 116
sunt de exceptis in Constit. Gregoriana, solet tamen ob gravitatem delicti à Sanctiss. dispensari, ut extrahantur cum debita decentia, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ, deducendo reos ad carceres Episcopales, in quibus sub tuta custodia retinentur juxta tenorem dictæ Constitutionis usque ad novum ordinem suæ Sanctitatis, ut in Pisana 8. Aprilis 1668.

Declarantur excommunicati ex causa custodiæ ba- 117
roncelli in Ecclesia custodientes reos ad illam confugientes, in Amerina 4. Decembris 1629. ex S. Congr. Immun.

Non est permittenda custodia confugientium ad Ec- 118
clesiam ex ead. S. Congr. in Neapolit. 22. Junii 1627.

Acriter reprehenditur Archiepiscopus Consentinus 119
super custodia confugiatorum, in Consentina 21. Junii 1627. ex ead. S. Congreg.

Custodia etiamsi remota ab Ecclesia est amovenda, 120
ead. S. Congr. 14. Februarii 1634.

Capellæ, sive Ecclesiæ in arcibus, sive Castellis exi- 121
stentes gaudent immunitate, S. Congreg. Immunit. sub anno 1653. Undè cùm D. Cardinalis Trivultius nomine Majestatis Catholicæ supplicaret pro declaratione, vel licentia, ne milites delinquentes, qui ad illas confugiunt, gaudeant immunitate, nevè Ordinarii possint se ingerere in impediendam punitionem delictorum, licèt confugerint ad dictas capellas, sive Ecclesias, Congregatio Immunitatis eodem anno censuit respondendum, quod in casibus particularibus consulatur S. Congregatio.

CONSULTATIO V.

An percutiens Clericum mortuum incidat in can. Si quis suadente 17. q. 4. Ubi obiter tantum exploditur judicium cujusdam Anonymi de constitutione hominis.

IN *c. si quis suadente* 17. *q.* 4. habetur Constitutio In- 1
nocentii II. in Concilio Lateranensi *cap.* 15. quæ est hujusmodi: *Si quis suadente diabolo, in Clericum, vel monachum manus violentas injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum præsumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat,* ex quo textu habetur excommunicatio latæ sententiæ contra injuriosè manum injicientes in Clericos, vel Religiosos; quia, licèt verbum *subjaceat*, tanquam futuri temporis, in aliquibus casibus sit sententiæ ferendæ, ut apud Tiraquel. *in l. si unquam, ut Revertatur, n.* 149. tamen regulariter loquendo est latæ sententiæ, ut idem Tiraquel. *ibi n.* 148. & ita in terminis de hoc *can. si quis suadente*, ipse Tiraquellus *ibidem* latè probat cùm multis juribus, & Doctoribus, & expresè sic habetur de eodem *can. si quis suadente*, in *cap. quod translationem de offic. leg.*

Nomine autem Clerici continetur & is, qui solam ha- 2
bet primam tonsuram, Sayr. *lib. 3. cap. 26. n.* 4. Et procedit, etiamsi non habeat requisita Concilii Tridentini ad utendum privilegio fori, ut declaravit S. Congregatio apud Barbosam *in d. can. si quis.* Monachi autem nomine intelliguntur omnes Religiosi etiam latè dicti, id est etiamsi non emittant tria vota substantialia, dummodò sit eorum Religio à Sede Apostolica approbata, ut Doctores, quos allegat Diana *resol. 61. tr. 1. tom. 2.*

Nunc ad rem. Tenendum est, quod percutiens Cleri- 3
cum, vel Monachum mortuum incidat in excommunicationem *d. can. si quis suadente*, est communior,

eamque

eamque tradunt Felin. *in cap. A nobis* 2. *nu.* 4. *de sent. excom* Albert Brun. *de augm. n.* 95. Boer. *dec.* 316. *n.*12. Duegn. *regul.* 99. *ampl.* 6. Hippol. *in l. unicam n.* 53. *C. de rapt. virg. & in l. fin. n.* 56. *ff. de quæst.* Tolet. *l.* 1. *c.* 31. *S. quarto debet, in fin.* Squill. *de privil. Cler. cap.* 6. *n.* 36. Bellett. *in disq. Cler. tit. de favor. Cler.* §. 1. *n.* 12. Villalob *p.* 1. *sum. tr. diffic.* 22. *n.* 16. Nald. *v. sepultura, n.* 5. Sperell. *dec.* 45. *tom.* 1. Delbene *de immun. c.* 2. *dub.* 4. *n.* 9. ubi contrarium censet quoad irregularitatem, si quis mortuum mutilaverit, quia mortuum mutilando non privat membrum hominis aliqua vita: & alii. Ratio unica est, quia mortuo quoque inferri potest injuria, ut notant Baiard ad Clar. §. *fin. q.* 77. *nn.* 16. Medices *in tr. mors omnia solvit. p.* 3. *n.* 61. Decian. *tr. crim. lib.* 6. *cap.* 17. *n.* 19. Carol. de Grass. *effect.* 9. *Cler. n.* 140.

4 Ac proindè inferens injuriam Clerico, vel Monacho, etiam mortuo, incurrit pœnas impositas illam inferentibus; atque hinc est, quod post mortem delinquentis non debet Judex imponere pœnam cadaveri, quia videtur inferre injuriam defuncto, & per consequens hæredibus, aliàs teneretur in syndicatu, *arg. text. in l.* §. *quoties, ff. de injur.* ac tenet Angel & Imol. *in l. defuncto ff. de publ. Judic.* Petr. *in l.* 2. *C. qui test. fac. pos.* & ibi Cyn. Rom. Alex. Jas. Com. & alii; quod tamen intelligendum est, nisi delictum sit gravissimum, & enorme; quia tunc rectè poterit Judex pœnam imponere cadaveri, *arg. textus in c. Mulier* 15. *q.* 1. *& in cap. cum ad Monasterium, de stat. Monach.* ubi habetur quod *si proprietas apud quemquam Regularem inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium in sterquilinio subterretur*, probatque Glos. singularis *in l.* 2. *ff. arborum furtim cæsarum, text. in l. capitalium ff. de pœn. text. in* §. *famosos ejusdem l.* & notant Imol. *in d. l. defuncto col.* 1. Id, quod praxi servatur in his delictis. Primò in delictis hæresis, quia durat post mortem quoad bona, & probato delicto post mortem confiscantur bona. Textus est *in l.* 4. *C. de hæret. in l. Apostatarum C. de Apost. in cap. sanè* 11. 24. *q.* 2. *in cap. Accusatus,* §. *in eo, de hæret. lib.* 6. Secundò in crimine læsæ Majestatis humanæ, quod durat post mortem respectu bonorum, textus est *in l. ex judiciorum, ff. de accus. in l. Pantonius,* §. *Rei perduellionis, ff. de acq. hæred. in l. donationes,* §. *fin. ff. de donat. in l. cum filius* §. *fin. de leg.* 2. *in l. pen. & in l. fin. C. ad leg. Jul. Majest. & in* § *Per contrarium, Instit. de hæred. quæ ab intest. det. & in* §. 2. *Institor. ff. de publ. jud.* & ubique communiter Doctores. Tertiò in crimine repetundarum, quando Judex durante officio injustè recepit aliquas pecunias, vel res à subditis, vel litigantibus, ut *in l.* 1. *& per tot. ff. ad leg. Jul. rep.* quod durat post mortem quoad pœnam bonorum, textus est *in d. l. ex judiciorum, de accus. &* ibi Glos. *ord.* & Doctores communiter. Quartò in crimine peculatus, quando quis rem sacram, vel publicam subtraxit, quod crimen durat post mortem quoad pœnam bonorum, *text. in l. fin. ff. ad l. Jul. pec.* ubi Doctores. Quintò, quando reus delinquens conscientia criminis se interfecit postquam erat accusatus, vel inquisitus de crimine, vel in eo deprehensus. Nam tale delictum durat post mortem respectu confiscationis bonorum, si crimen erat tale, propter quod bona veniebant confiscanda, quia habetur pro confesso, & condemnato, licèt hæredes possint probare contrarium, *text. in l. fin. ff. de bon. eor. qui ante sent. mort. sibi consc.* & ibi Glossa, & Doctores. Sextò, quando ex delicto imponitur pœna amissionis bonorum ipso facto, vel jure; tali enim casu durat delictum post mortem respectu bonorum, *text. in l. Caius, ff. ad Syllan. in d. l. ex judiciorum, de ff. de accus. in auth. de incest. nupt. in cap.* 1. *de homic. lib.* 6. *facitque textus in l. commissa ff. de publ. & vect.* tenetque expressè Glossa juncto textus *in l.* 3. §. *quod autem ff. quod quisque juris in Glos. fin.* quam ibi ad hoc commendat Bart. Bald. & communiter Doctores.

5 Nec obstat, quod licèt verum sit, mortuo inferri posse injuria, sicut etiam deferri potest honor, ut constat ex praxi quoad honores funebres, non tamen ex hoc sequitur, quod favor Canonis se extendat etiam ad corpora mortuorum. Nam sic etiam mortui honorati possunt, & injuria affici in suis statuis, & imaginibus, non tamen sequitur, quod percutiens statuam, aut imaginem Clerici, vel Monachi incidat in Canonem; quia statua, & imago non est Clericus, & proindè verba legis casui aptari non possunt; ut enim locum habeat pœna Canonis, necesse est, quod verba ipsius casui aptari possint; ubi enim verba legis non conveniunt, dispositio locum non habet, *l. quod constitutum, ff. de milit. testam. & l. Hos accusare,* §. *omnibus, ff. de accus. & cap. Indemnitatibus,* §. *sed cùm eas, de elect. in* 6. Unde partem negativam tenent Dec. *in cap. Ad hæc, n.* 4. *de privil.* Graff. *cons.* 7. *n.* 9. *de sent. excom. vol.* 1. Leonius *de censur. recollect.* 5. *n.* 55. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 3. *n.* 8. *lit. B.* quia inquiunt: non percutit Clericum; & proindè verba legis locum non habent; Clericus enim necessario est homo, qui solus est capax ordinis ecclesiastici ita, ut nisi sit homo, neque etiam sit Clericus; nam deficiente homine, deficit fundamentum, imò ipsa persona, in qua potest esse Clericatus.

At hæc objectio nullius est momenti; quamvis enim 6
homo sit quoddam totum, seu compositum coalescens ex anima, & corpore, itaut neque anima seorsim, neque corpus sint homo juxta doctrinam Catholicam, quam tradunt ex Aristot. 2. *de an. tex.* 5. D. Augustin. *lib.* 19. *de civit. Dei c.* 3. D. Thomas 1. *p. q.* 75. *ar.* 4. *& qu.* 79. *ar.* 1. Innocentius III. *in cap. In quadam* §. *sed adversus, de de celebr missar.* & ideò si solvatur compositum, solvitur & deficit homo, ut constat etiam in omnibus aliis quæ ex aliqua compositione resultant; quia forma constitit in indivisibili, ut notant Doctores *in l. si veritas, C. de fideic.* Attamen cùm Clericus mortuus, saltem denominativè vocetur Clericus, potest quidem dici, quempiam injuriam inferre per violentam manus injectionem in Clericum; quod satis est ad fundandam excommunicationem *d. Canonis* Deindè Novitius, & Conversus non habent ordines, & tamen secundùm hos Doctores, qui eos percutit, incidit in Canonem; quare non applicatur exemplum de statuis, & imaginibus, quia non sunt pars hominis, sicut fuit cadaver Clerici, quod est capax honoris, vel injuriæ.

Minùs obstat, quod mortuus non est in jurisdictione; 7
quia sufficit, quod sit in jurisdictione, qui ipsum mortuum percutit.

Hinc licèt cuidam Anonymo in sua censura lapsus vi- 8
deatur Scriptor doctissimus duplici fungens munere historici, & Apologistæ, dum ait, in plerisque dicti Scriptoris concitatio, & acumen, plura etiam nervosa sunt, densa, & argumentis confertissima, dictioque ipsa pugnax; ferit enim, atque collimat certissimè, tamen adfectatio sæpè, ac tumor, sententiolæ fractæ, & conglobatæ, circuitus, conglutinatioque verborum, & fucatus nitor, ac minuta quædam dicta, aut vana, quæ aspectu blandiantur, excussa moveant risum, imò & stomachum, atque bilem. In similitudinibus, in exemplis, in multis extraneis disputationibus elatus, intempestivus, juvenilis deprehenditur. Ad fidem quod attinet, pluribus, quæ dicit, tanta authoritas ineat, ut dissentire pudeat. Sed nonne in permultis sanum judicium desideratur, & vota sua pro rebus in tabulas refert, sive non quæ novit facta, sed quæ voluit? Criticus certè etiam morum, vel ex eo summus fuit, quod ne summis quidem Ecclesiæ fastigiis pepercit. Cæterùm magnus est Historicus argumento, ac explanatione, essetque major, si minus scripsisset. *Quis nescit*, subdit, M. Tullius, qui complexus videtur *lib.* 11. *de Oratore* quæ ad historiam necessaria sunt, *primam esse historiæ legem, nequid falsi dicere audeat, deindè nequid verè non audeat? ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis. Hæc scilicet fundamenta nota sunt omnibus; ipsa autem ædificatio posita est in rebus, & verbis. Rerum ratio ordinem temporum desiderat, regionum descriptionem. Vult etiam, quoniam in rebus magnis, memoriaque*

J.C. Sforza Pallav.

memoriaque dignis consilia primum, deinde acta, postea eventus expectantur, & de consiliis significari quid scriptor, & in rebus gestis declarari non solum quid actum, aut dictum sit, sed etiam quomodo. Et cùm de eventis quæritur, ut causæ explicentur omnes, vel casus, vel sapientiæ, vel temeritatis, hominumque ipsorum non res gestæ, sed etiam qui fama, ac nomine excellunt, de cujusque vita, atque natura. Verborum autem ratio, & genus orationis fusum, atque tractum, & cum lenitate quadam æquabili profluens sine hac judiciali asperitate, & sine scientiarum forensium aculeis prosequendum est. Leges claras breves, eruditas, & ad quas nihil habeo quod addam, leges Cicerone dignas, qui eas scripserit, par autem parendi necessitas, qui intellexerit æquale delictum, qui pertinaciter violarit. Sanè si quibus in locis subjungit Anonymus, lapsus est scriptor iste vel hoc ipsum ei debeatur, quod nos excitavit ad veritatem, cujus splendorem quovis nomine chariorem habere debemus. Ille igitur initio proœmii suæ historiæ sic ait: *Quell' Istoria, che io prendo à scrivere non è per dilettare col gustoso orrore delle battaglie la fantasia, potenza commune ad ogni animale, ma per migliorare con la notitia d'importantissime verità l'intelletto, ch'è solo nell'huomo e che solo è l'homo.* Indè sic prosequitur Anonymus.

9 Hic error fuit Platonis *in Alcibiade primo*, ubi ut ostenderet, aliud esse nos ipsos, aliud res nostras, aliud, quod ad res nostras attinet, itemque & is, qui utitur, & id, quo ille utitur; Nos quidem ipsi, scilicet homo est, inquit, anima rationalis, mentis particeps, corpore utens; itaque corpus res nostra est. Pergit insuper ibidem dicere, hominem esse unum quoddam ex his tribus, scilicet aut animum, aut corpus, aut hoc unum totum ex utrisque compositum, dictumque fuerat, illud, quod imperat corpori, hominem esse, corpusque non imperare sibi, neque item compositum imperare sibi; quia si singulæ partes non imperant, neque simul junctæ; quandoquidem igitur neque corpus, neque utrumque simul homo est, relinquitur horum alterum, vel nihil ipsum esse, vel si aliquid est, nihil aliud esse hominem quàm animam. Est & alter locus *in Epinomide*, & clarius 12. *legum*, quæ quidem tanquam delicias plusquam in cæteris amplexati sunt Academici, quibus evanescendi ansa ab Antesignano præbita usque adeò est, ut illorum alii sententiam mordicus affirmarent, dicerentque hominem revera esse ipsum animum, essentia à corpore segregatum, in quo quicquid est pulcrum, esse & bonum, etiam si indè corporis sequitur incommodum; corpus enim non partem esse hominis, sed instrumentum, & instrumenti malum ad utentem minimè pertinere. Ita Proclus *in Alcibiade* 1. Plotinus *Ennead.* 4 *lib.* 7. *c.* 1. *& Enneadis* 6. *lib.* 6. ac Ficinus multis in locis. Non enim informari corpus ab anima Pythagoras existimabat, sed corpore animam uti, tanquam instrumento, ut planè licuerit Platoni dicere, hominem esse animam. Sanè hunc ad modum corpus ipsum nihil hominis est, nisi tanquam possessoris; vel ut equus, aut malleus militis, aut fabri. Eadem effutit monstra Proclus *in Timæum*, vehi scilicet à leone animam. Ita vecordiæ maculam delirii lavit atramento.

10 Verùm, cùm Plato negat hominem esse compositum eo quod non imperat, aliquid sibi adversi concitat, tunc potissimum, cùm inquit, propterea compositum non imperare, quia partes non imperant; quod nulla ratione effici potest, inquit ipse, ut utrumque imperet simul. Cujus rei gratia ab ipso quæro, quid erant illa duo? Dicet, unum esse corpus. Alterum verò quid esse intelligebat? An animam? Igitur neque anima imperat, contra quam ipse cupiebat; collimabat autem ad illud, ut animam solam hominem esse probaret; si enim conjuncta non imperat, quia separata non imperabat. Igitur anima sola minimè imperabat, & eadem ipsius consecutione, neque conjuncta; quamobrem anima nullo modo fuerit homo, eo quod illa corpori imperat, & præterquam quod extraneus videtur iste probandi modus, adhuc etiam haud recta est omninò consecutio, qua inferebatur, separatam non imperare animam, ergo neq; conjunctam. Hoc enim modo miscibilium omnium virtutes negarentur, quorum vis singulorum seorsim sumpta nihil tale efficere valebat, quale, dum ad compositionem venit, efficere visa est. Sed quid etiam dicet ad ea, quæ de quantitatis virtute afferri solent, an solus unus dies cæteris additus annum minimè claudet, propterea quod solus id facere nequeat? An centum homines simul sumpti propterea navim non trahent, quia illam separati movere non poterant? Omninò autem operationes suppositorum esse, ipsamet natura, non modò Aristoteles docet.

Sed propius ad prioris argumentationis modum ac- 11
cedamus, ut si fieri possit, hominem non animam solam, sive solum intellectum, sed totum esse compositum necessario ostendamus. Illud ex Timæo considerandum propono, quo dicitur animos corporibus necessario fuisse insertos, ut quæ fuerit illa necessitas, aliquantulum inspiciant, an adhuc aliquid complementi futuro homini accedat, cujus gratia tot sudores descensurus animus patiebatur? Nam ibidem inspicies essentiales quasdam compositi esse operationes. Et quamvis hoc, ut illo corpore carebit anima, nunquam tamen extra corpus omnino esse apud Platonem certum est. Quo igitur tempore dabit mihi Plato solam animam, tunc veras hominis operationes ab ipso exposcam, undè hominem solam animam esse comprehendam. Interim addam ex eodem Timæo, animum à Deo in corpore fuisse inclusum, intelligentiam verò in animo, cujus causam si ex Platone requiras, eam esse respondebit, Jovem sic ratum opus illud esse pulcherrimum. Sed si Deus optimus est, & ad ipsius bonitatem pulcherrima fecisse pertinuit, eodem impulsu animos corporibus ab eo fuisse insertos dicam, quo & intelligentiam animis inserere voluerit. Atqui fieri non potest, ut animam illud esse dicamus, quod sola intelligentia est; siquidem intellectio, & res intelligens, præterquam in Deo, nulli unum sunt; igitur, & de humano composito identidem intelligendum est, ut homo non sola sit anima, sed anima tale quid sit in homine, qua & homo verè dicitur homo.

Legisti, mi lector, Anonymi sententiam, sed offusca- 12
tam malevolentia; scriptor enim ille longè doctissimus hæc omnia sciebat, sed voluit accipere hominem secundùm nominis dignitatem. Voluit cum Aristotele, quod quemadmodum tota anima, quamvis tribus potentiis consistat, dum sola intelligens consideratur, non ob id reliquæ potentiæ ab animæ appellatione excluduntur cùm satis sit illa pars, qua, ut inquit Aristoteles, homo intelligit, atque sapit; & hoc etiam nomine plerosque è sanctis viris, imò & D. Paulus ad Romanos *c.* 7. hominem accepisse videtur; ad hoc enim, quod anima sit, aut requiritur habere omnes operationes hominis, aut principales: Si omnes, nunquam anima esset homo etiam apud Platonē si principales, ergo anima intellectiva est homo; hinc est, quod secundùm Aristotelem *lib.* 9. *eth. c.* 4. *&* 8. *& lib.* 10. *c.* 4. *&* 7. illud potissimè videtur esse unumquodque, quod est princi. ale in ipso. Sicut quod facit rector Civitatis, dicitur civitas facere, & hoc modo aliquando, quod est principale in homine, dicitur homo; siquidem pars intellectiva, dicitur homo interior; quare induci non possum, ut patiar Anonymi inscitiam, iniquum judicium, frigidam calumniam, quibus viro Christianæ Theologiæ alioqui defensori acerrimo, Gentilium opinionem imposuit.

Scio & ego, quod ex hoc Platonis errore Sixtus Se- 13
nensis libro suo Bibliothecæ 6. *annot.* 48. hanc hæresim in Auctore operis imperfecti *homil.* 25. detegit, & locum modò citatum, in quo inquit, videri innuere animam solam esse hominem, corpus verò esse indumentum ejus; ejusdem hæresis fuit Georgius Venetus *tom* 1. *problemat. sect.* 1. *probl.* 26. *& probl.* 159. contra quem subdit Sixtus, hæc videri alludere ad Origenis dogma de animabus ante corpora condi is, partim ad placitum eorum, qui negant

negant animam esse corporis formam. In eadem hæresim incidit Tatianus in illa oratione, quam & doctam quidem, atque moratam ad Græcos scripsit.

14 Adversus hunc errorem pugnat ex Patribus Dionysius Areopagita *lib. de divin. nominib. c. 6. ad med.* ubi sic ait: *Atque etiam hominibus Angelorum vitam largitur, quam concreti ex multis partibus adipisci possunt, ac pro summa humanitate sua nos etiam aversos, & abductos ad se convertit, & revocat; quodque multò est divinius, nos etiam totos animos dico, & paria corpora, sed ad perfectam, absolutamque vitam, & immortalitatem traducturum esse promisit.* Eadem habet Athenagoras pius philosophus atque Christianus, quem inter Ecclesiasticos Doctores, atq; Patres alii recensent in libro de mortuorum resurrectione, quasi in Platonem invehens. Item Tertull. *in l. de Resurrect. carn. c. 6.* Gregor Nazianz. *orat. 38.* quæ est *de Christi nativit.* Æneas Gazæus, Platonicus Philosophus, vir antiquissimus, dignus qui & Patris nomine decoretur in Dialogo, qui *Theophrastus* inscribitur, sive de animorum immortalitate, & corporum resurrectione. Ex Theologis verò unus inter omnes unicus singulis instar omnium D. Thomas *p. 1. q. 75. art. 4.* aliique cum Canonistis *in Clem. 1. de sum. Trinit. & fid. Cath.* quo loco definitur de fide, animam rationalem, sive intellectivam esse formam corporis humani per se, & essentialiter; quæ definitio pendet ex his, quæ hactenus à nobis dicta sunt. At de hoc non amplius.

CONSULTATIO IV.

De absolutione ab excommunicatione Can. si quis suadente diabolo 17. quæst 4. non pauca practicè differuntur pro utroque foro, ubi etiam quando & quibus in casibus pœna cadaveri imponatur, ac de homicidio, vel mutilatione Clerici, vel presbyteri, & pœnis in occidentem, & mutilatorem, ac eorum filios, deque aliis.

1 ABsolutio hujus excommunicationis est Sedi Apostolicæ reservata, ut in textu *d. Can. si quis.* Sed limitatur primò, quod Episcopus de jure communi potest quemlibet absolvere, quando percussio est levis, idest neque enormis, neque mediocris, *c. Pervenit, de sent. excom* & ibi Gloss. & Abb. traditque Sayr. *lib. 3. c. 28. nu. 35.* Molin. *disp. 57. tract 3.* Layman *lib. 1. tract. de excom. c. 5. n. 9.* Genuens. *in prax. c. 80.* ubi latè hanc materiam declarat; & hæc facultas non solùm competit aliis Prælatis habentibus Episcopalem jurisdictionem à Papa secundùm communem, Sayr. *loco citat. nu. 2* sed juxta probabilem, etiam Vicario generali, ut tenet Bonacina *disp. 2 qu. 4. punct. 5. num. 4.* qui alios allegat; & docet Molina *disp. 59 num. 4. ejusd. tract.* Contrarium tamen tradit Abbas, & Angelus, quos sequitur Sayrus *ibi*; quia textus ad Episcopum verba dirigit; quod est intelligendum, nisi specialiter sit ei mandatum, Sbroz. *de offic. Vicar. qu. 180. lib. 2.* Potest quoque Episcopus absolvere à percussione mediocri, quando percussio est facta inter Clericos in communi viventes, *ut c. quoniam, de vit. & honest. Cler.* Molin. *disp. 27 n. 3.* Sayr. *nu. 7.* Item potest Episcopus absolvere à mediocri officialem Principis, qui ratione officii turbæ arcendæ Clericum mediocriter percussit, *c. Si verò de sent. excommun.* Et idem de ministris justitiæ dicendum, si ratione sui officii exercendi percutiunt per eum textum; & ibi Doctores, Suarez *disp 22. de censur. sect. 1. num. 70.* cum Caietano, traditque Layman *loco citato nu. 10* Hæc autem facultas, cùm sit magis limitata, non competit Vicario generali, nisi ex speciali mandato, Sbroz. *loc. alleg.*

2 Pariter potest absolvere Episcopus quemcumque etiam ab enormi, habentem impedimentum perpetuum accedendi ad Sedem Apostolicam, *ut cap De catero, cap. Quamvis, de sent. excom & c. mulieres eod. tit.* Et quidam dicunt procedere, etiam si impeditus possit recurrere per literas, vel nuncium ad sedem Apostolicam pro Absolutione, quia non tenetur pœnitens sic recurrere, Barbosa *in d. c Si quis, suadente 17. quæst. 4. numer. 90.* Henriquez *lib. 6 c. 9. numero 7.* Avil. *parte 2 c. 7. disput 1. dub. 6. §. 2. nota,* Ugolin. & Duardus apud Bonacinam. Sed contrarium est verius cum Bonacina *do censur. disp 1. quæst. 3. punct. 2 num 4.* & ita usus obtinuit unde recurritur ad Sacram Pœnitentiariam, ut in similibus de quibus nos alibi.

Item potest absolvere Episcopus ab enormi non so- 3
lùm eum, qui impedimentum habet perpetuum, sed etiam temporale diuturnum, quo minùs Papam adire possit, nisi cum magna difficultate, ita tamen, quod si impedimentum non sit futurum perpetuum, absolvatur ad reincidentiam, idest cum cautione juratoria, ut cùm primùm potuerit, compareat coram summo Pontifice, seu sede Apostolica, mandatum Apostolicum recepturus, aliàs reincidat eo ipso. Si autem perpetuum sit impedimentum, simpliciter, & absolutè eundem *d. c. De catero, c. mulieres, c. Ea noscitur, c. de Monialibus, de sentent. excommunic. c. Eos, qui, eod. tit. in 6.* Et dicitur impedimentum diuturnum arbitrio prudentis, præscindendo à reditu à Curia, & Navar. *c. c. 27. num. 90.* Sayr. *lib. 3. c. 20. num 4.* Sanchez *in Decal. lib. 2. c. 13. num. 30.* Suar *loc. alleg. n. 30.*

Et quamnis fere omnes jura loquantur de hac excom- 4
municatione ob percussionem Ecclesiasticæ personæ incursam, attamen Doctores communiter dicunt id procedere de omni excommunicatione, quia est eadem ratio, ne anima periclitetur; & ita de communi testatur Sylvest. *v. Absolutio 4. num. 7.* & tenet Felin. *in d. c Quamvis de sententi. excommun.* Navar. *c. d. 27. nu. 89. vers. ad primum,* Sayr. *lib. 3. c. 28. num 30.* Coninch *disp 14. num. 241,* Avil. *par. 2. c. 7. disp 1. dub. 6* & est textus *in d. c. Eos, qui.* Non tamen procedit de aliis censuris, scilicet suspensionis, vel interdicti.

Sed dubium fortasse de illis esse potest, à quibus in ar- 5
ticulo mortis absolvi quis possit ad reincidentiam, videlicet quæ sacramentis recipiendis obstant, vel Ecclesiasticæ sepulturæ, id est interdictum personale, & suspensio à receptione Sacramentorum, & ab Ecclesiastica sepultura, quia *in d. c. Eos, qui, de sent. excom. in 6* parificantur isti duo casus, scilicet pro articulo mortis, vel pro impedimento adeundi Papam. Sed ab istis potest quis absolvi in articulo mortis ad reincidentiam secundùm probabiliorem, quam docet Sanchez *in decal. lib. 2. c. 15. nu. 12.* cum Zambrano; ergo etiam in casu impedimenti prædicti. Tamen contrarium tenendum est juxta communem sententiam; nam omnes Doctores solùm id extendunt ad excommunicationes omnes reservatas; & ratio differentiæ est, quia interdictum, & suspensio non arcent absolutè à Sacramento pœnitentiæ accipiendo; hæc autem concessio, de qua agimus, est facta, ne quis diù arceatur à pœnitentia. Undè non est eadem ratio, & alia Sacramenta non sunt Christiano tam necessaria.

Hæc autem facultas etiam competit aliis Prælatis 6
habentibus Episcopalem jurisdictionem in suos, ut tenet Abb. *in c. Monachi, num. 3. in fin.* Aliis autem Prælatis inferioribus Episcopo non competit, nisi ex aliquo alio privilegio speciali, ut Gloss. *in d. c. De catero* super *verb. licet Diœcesano Episcopo*, & Abb. *ibi num 1. not. 2.* Sylvest *v. Absolutio 4. num. 7.* Undè neque Vicario Generali competit, nisi ex mandato speciali Episcopi, Sbroz. *de offic. Vicar. lib. 2. quæst 108. num. 1.* & faci *c. fin. de offic. Ordin.* Gloss *in d c. De catero, loco citat.* Quia est concessio exorbitans, & materiæ arduæ, Abb. *in d c. Monachi loco citato.* Adde, quod est concessio limitata certis modis, ideò non venit in mandato generali. Undè Felin. *in d. c. fin* comparat hanc facultatem absolvendi facultati dispensandi; nomine autem Vicarii generalis venit etiam Officialis generalis. Idem enim significant Vicarius, & Officialis, *c. ex frequentibus 3.* ubi Gloss *v. officialium de institut. c. 2.* ubi Gloss. *v. officiali, de consuetud. in 6.*

in 6 c.fin.de offic.Vicar.in 6 Non tamen nomine Vicarii generalis quoad effectum, de quo hic agimus, venit Vicarius Capitularis; quia Vicarius Capitularis non succedit in jurisdictionem delegatam Vicario Episcopi, sicut nec capitulum, à quo dictus Vicarius accipit potest item, succedit in jurisdictionem delegatam Episcopo, *c. Pastoralis* 11.§.*Præterea de offic. Jud. Ord.* Panorm. *in c. Cum olim.* 14.*num.*2. ubi etiam Felin *de major. & obed.* Dec. *in c.quoniam Abbas* 14.*num* 82. *de offic. Jud. deleg.* Rebuff. *in prax.benef. de devolut.num.*68. Et ideò necesse est expectare electionem novi Episcopi, & deputationem ejus Vicarii generalis, qui literas delegationis exequatur.

7 Quin hæc facultas procedit etiam quoad casus in Bulla Cœnæ Domini secundùm probabiliorem, excepto tamen casu hæresis quia huic juri non censetur per clausulas Bullæ derogatum ob magnam illius æquitatem. ut Coninch. *disp* 1. *n.*242. Suarez *de pœnit. disp* 30.*sect* 3 *nu.* 9 & in *tract.de fid. disp.*3.*sect.*4.*n.*6. anchez *lib.*2.*in decal.c.*13.*n* 37.

8 Ex decreto tamen S. Congregationis Episcoporum, & Regularium jussu Clementis VIII. ij, qui privilegia habent absolvendi à casibus Papæ reservatis, non possunt in Italia extra Urbem Romam absolvere à casu injicientium violentas manus in Clericos juxta dict. Canon. *si quis suadente* 17.*qu* 4. ac juris dispositionem, seu extensionem ad Clericum, & Monachum percutientem se ipsum graviter ex odio, seu indignatione contra se ipsum, non ex spiritu mortificationis, seu pœnitentiæ; quæ est communis sententia, ut testatur Grammat. *decis.*44. *num.*2. Clar. §.*fin.q.*77.*num.*3 quam etiam tenet Farinac. *qu.*128 *num.*25. & plures, quos allegat Diana *resolut* 8. *tract* 5.*miscell.parte* 2. Quamvis contrarium, quod scilicet percutiens se ipsum non incurrat in hunc Canonem, teneant Graff. *lib.* 1 *de casib.reserv.c.*8.*num.*23. Turrian. *de censur.lib* 3 *disp.*29.*dub.*2. Diana *loc.cit.* Nald. *pract. quæst. num.*24. cum Baldo, & Canonistis, Mantua *dialog.* 125. & probabilem ait Suarez *disput.*22.*de censur.sect* 1. *num.*59. Aliàs si contravenerint, incurrunt in censuras, & pœnas latas contra scienter absolventes sine approbatione, seu licentia competenti, de quibus alibi. Id tamen limitandum quod scilicet non obstet hoc decretum, quominùs possint absolvere à levi percussione, cùm sit de jure communi ejus absolutio Episcopis concessa, & Papæ non reservata. Ita Graff. ubi supra *cap.*8.*num* 9 & 10. Filiuc. *tract.*15 *num* 34. quod est verum, nisi Episcopus sibi etiam hunc casum reservaret, ut patet ex eodem decreto.

9 Quando verò percussio est enormis, absolutè spectat ad solum Papam *c. si verò* 4. ubi Panorm. *num.*2.*c. Pervenit.*17. ubi idem Panorm. *de sent.excom.* & Doctores communiter. Percussio autem enormis dicitur non solùm, quando est cum effusione sanguinis causata ex vulnere, vel cum mutilatione membri, verùm etiam quando percussio fit in publico, videlicet in platea, in theatro, in Ecclesia, *Instit. de injur.* §. *Atrox*, cujus verba sunt: & idem disponit textus: *Atrox injuria æstimatur vel ex facto, veluti si quis ab alio vulneratus sit, vel fustibus cæsus; vel ex loco veluti, si cui in Theatro, vel in foro, vel in conspectu Prætoris injuria facta sit, vel ex persona, veluti si Magistratus injuriam passus fuerit, vel si Senatori ab humili persona injuria facta est, aut parenti, patronoque fiat à liberis, vel libertis*, & idem disponit textus *in l.Prætor edixit*, §. *Atrocem injuriam, ff.de injur.tex.in l.Apud Labeonem*, §. *Hæc autem eodem tit.* traditque Panorm. *in c.Cum illorum, num.*9. *de sent. excom.* Vel percutitur persona qualificata, ut Episcopus, Parochus, Abbas, *d.c.Cum illorum*, ubi Panorm. *num.*9. Idem dicendum de percussione mediocri, *c. Porrò* 7.*de sent. excom.* Ab excommunicatione enim pro levi percussione, quæ fit ligno, manu, pugno, & similibus, quæ non faciunt vulnus potest absolvere Episcopus *d.cap.Pervenit*, ubi Panorm. *numero secundo, & cap.si verò, numero* 3.*de sentent.excommun.* Vulnus autem dicitur quando fit scissura, seu separatio in corpore, *l.si servus* 27.§.*rupisse*, §. *ad leg. Aquil.* Bart. *in l.Prætor edixit* 7.§.*rem atrociorem numero* 1 *ff.de injur.* etiamque tumefactio dicitur vulnus, quando ejus causa est facta scissura, Bartol *loc. cit. numer.*2.

Nec quæliber causa excusat percussorem Clerici à personali accessu ad Urbem pro absolutione obtinenda à Sede Apostolica; sed causa tantùm legitima, & canonica. Primò ætas excusat id est puerilis infra pubertatem, *c.*1.*quamvis* 58. ubi Gloss. *v.Puerilis, & c fin.de sent. excom.* Gloss. *in d.can si quis suadente, v.Violentas* 17 *q.* 4. Panorm. *in d.cap.*1.*num.*1. Goffred. *in summ.de sent. excom.* Ætas senilis adeò gravis, ut non sit capax laboris veniendi ad Urbem, *c.quod de his*, 26. *& c.Ea noscitur* 13.*de sent.excom.* Goffred *loc.cit.* Panorm. *in d c.Ea noscitur, in princ.* Se cundò excusat sexus, & ideò mulieres excusantur, nec tenentur accedere ad Urbem, sive sint juvenes, sive senes sive divites, & sui juris, sive pauperes; quia mulierum itineratio semper est periculosa, *d.c.mulieres* 6 ubi Joann, Andr. *num.*1.*de sent excomm. & dict. c.Ea noscitur eod.tit.* ubi Panorm *num.*1 Goffred. *loco allegato.* Tertiò conditio, & qualitas status percussoris; nam servi qui non sunt sui juris non tenentur accedere, quando eorum dominus non fuit in culpa, & grave damnum passurus sit ex absentia servi, vel servus id fecerit in fraudem domini sui, *c Relatum.*37. ubi Panorm. *de sent.excom.in princ.*

Idem dicendum de filiofamilias, qui adhuc est sub patria potestate, Panorm. *in d.cap.Mulieres num.*5. Turrecrem *in d.can.si quis suadente, num.*11. & alii. Magna potentia, & delicata complexio excusant Magnates, & Principes ab obligatione accedendi ad Urbem, quando propter delicatam complexionem non possunt laborem itineris ad Urbem accedendi sustinere; sed priusquam ab Episcopo, & Ordinario absolvantur, debet eorum qualitas Romano Pontifici intimari, *dict.c.mulieres*, ubi Panorm. *numer.*6. Goffred *loco citato.* Item status Religiosus excusat ab hujusmodi obligatione, *dict.c.Monachi* 2. *cap.Canonica* 50 *& cap. Cum illorum* 32.*de sent excom.* ubi allegatur pro causa, ut Regularibus materia evagandi subtrahatur, & *c quoniam*, §.*fin.* ubi Gloss. *in v qui simul vivunt, de vit. & honest. Cler.* & hoc intelligit etiam de Novitiis Joan. Andr. *in dict.cap. Monachi numero* 1. *& cap.Cum illorum numer.*9. Quartò paupertas, quæ sit adeò gravis, ut impediat accessum ad Urbem, *dict.c. Quamvis, de sentent.excom.* Gloss. *in dict.c. Ea noscitur, v Pauperes*, ubi etiam Panorm. *num* 5.*de sentent excom.* Joan Andr. *in cap quod de his, num.*4. *& in d.c. Ea noscitur, num.*5.*de sentent.excommunic.* Ibi enim dicunt, pauperem nihil habentem, undè vivat, nisi ex artificio suo, quod non potest exercere in itinere, excusari ab accessu ad Urbem, Turrecrem. *in dict. can.si quis suadente num.* 10. Anchar. *in dict.cap Ea noscitur num* 6.*de sentent. excommunit.* Nec non etiam solitum mendicare, & ex mendicitate prospicere sibi, & uxori, & familiæ, excusari, cùm itinerando non possit prospicere uxori, & familiæ, & ita debere intelligi prædictum *cap.quamvis*, ait Goffredus *in d.summa de sentent.excommunic.numer.*5. Secus verò dicendum est de paupere, qui est solitus mendicare. & non habet familiam, cui prospicere teneatur, & est potens ad iter faciendum; hic enim tenetur accedere, & non excusatur ob paupertatem, & in hoc sensu intelligitur prædictum *c.Ea noscitur*, Jo Andr. & Panorm. *locis citatis.*

Quintò infirmitas excusat. *dict.cap.Ea noscitur, cap. quod de his, & cap quamvis.* Quod tamen intelligendum est de infirmitate, quæ impediat ut infirmus non possit subire laborem accedendi ad Urbem, *d c. quod de his*, ubi Jo. Andr *num.*3 & Panorm. *num* 1, Mortis articulus excusat, *d.can si quis suadente* 17.*quæst.*4.*c. Non dubium* 5. ubi Panorm. *numero* 1. *& dict.cap.Ea noscitur*, ubi idem Panorm, *numero* 2. *de sentent.excommunic.cap.*

quod de his , ubi etiam Panorm. *in fin. eodem cap. Pastoralis*, §. *Præterea* , ubi Gloss. *v. Præterquam , de offic. Judic. ordinar.* Articulus mortis , & periculum mortis est idem , ut Gloss. *in dict. cap. Pastoralis , v. Præterquam in mortis articulo.* Tuncque est mortis articulus quando ex acuta, vel multum gravi infirmitate, sive ex obsidione, sive ex bello, sive probabili naufragio, vel ex itinere per loca periculosa, *leg. 3 ff. de donat. caus. mort.* vel ex alio periculo probabiliter imminet mors, Jo. Andr. *in d c. quod de his num. 2.* ubi etiam Panorm. & Gloss. *in c. Pastoralis*, Turrecrem. *in d. can. si quis suadente n. 9. & 25.* Periculum autem mortis tunc est, quando in eo frequenter homines moriuntur, Paludan. *in 4. d. 17. qu. 2. de confessione quoad ejus introductionem, obligationem, & c. vers. tertius casus.*

13 Periculum autem mortis, & articulus mortis confunduntur non solùm in ordine ad absolutionem à censuris, & reservatis, sed etiam ad effectum absolutionis sacramentalis, quæ cùm habeat locum tam pro constitutis in articulo, quàm in periculo mortis, ideò in uno loco dicitur articulus mortis, in alio dicitur periculum, ut declaretur, quod dicta concessio non est solùm pro articulo mortis in sua proprietate accepto , sed etiam longè accepto pro quocumque periculo, undè mors immineat.

14 Probatur id ex dicto *can. si quis suadente 17. qu. 4.* ubi dicitur *mortis urgente periculo*, ex *cap. non dubium*, & ex *d. c. ea noscitur*, & ex *cap. quod de his*, & ex *c. quamvis de sent. excom.*, & ex *c. eos, qui eodem tit. in 6.* in quibus dicitur mortis articulus. Ergo in jure mortis periculum, & mortis articulus sunt unum & idem. Idipsum probatur ex motivo S. Concilii Tridentini *sess. 14. cap. 7. de sacram. pœnit.* ad tollendam casuum reservationem articulo mortis. Illud fuit vitare periculum damnationis æternæ animarum, quod incurreretur, si non posset quilibet in tali articulo absolvere. Hoc autem inconveniens locum habet etiam in periculo mortis, quia etiam in ipso fieri posset , quod non adesset potens à reservatis absolvere, nec posset recurri ad habentem facultatem. Atque ita docent Gomez in *Bull. Cruciatæ clausul. 10. nu. 14.* Molin. *tom. 4. de just. disp. 63. numer. 5.* Suar. *in 3. part. disp. 26. sect. 4. num. 2.* Ludov. à Cruce *in Bull. Cruc. disp. 1. cap. 3. dub. 16. num. 1* Filiuc. *tom. 2. tr. 7. cap. 8. num. 216.* Cordub. *lib. 5 de indulg. q. 39 punct 1. dist. 1.* Sylvest *v. interdictum 5. q. 7. excep. 4.* D. Anton. *3 part. tit. 14. cap. 19. §. 2.* Navar. *cap. 27. man. num. 271.* Angles *in flor. parte 1. qu. 3. de confes. art. 3. diffic. 1. concluf. 3. in fin.* Angel *v. interdictum numer. 24.* Adrian. *in 4. quæst. de confes. 3. art. 3* Medina *tract. 2. de confes. cap. quo tempore fieri debeat confessio*, Fagundez *in l. præcept. decal. lib. 1. c. 16. num. 5.* Henriq. *lib. 6. sum. cap. 11. num. 3.* Zambran. *in casibus occur. temp. mort. prælud. 1. num. 7. ac præ cæteris*, Gloss *in cap. pastoralis v. præterquam de offic. ordin.* Gemin. *in cap. eos qui de sent. excomm. in 6.* aliique Canonistæ Qui omnes ideò confundunt articulum cum periculo mortis , quia considerant in ordine ad eos effectus , qui sunt communes periculo, & articulo mortis , qualis præ aliis est absolutio à reservatis.

15 Nomine autem articuli mortis non solùm venit verus articulus mortis, sed etiam præsumptus. Verus articulus mortis est , quando mors habet veras , & reales causas , ex quibus inevitabiliter consequutura sit Præsumptus verò est , quando prudentum judicio censentur adesse tales causæ ita, ut mortem imminere validis conjecturis affirmari possit, quamvis revera tales causæ non adessent. Idemque dicendum est de periculo vero, ac reali mortis, & de præsumpto cum ea proportione quæ militat in articulo mortis.

16 Quod si pensatis omnibus circumstantiis non constat de articulo aut periculo mortis , sed res adhuc dubia manet, tunc resolvendum est in favorem articuli, seu periculi mortis. Quod tamen limitatur ad favorabilia; instans enim periculum reddit causam favorabilem, & facit, quod multa concedantur, ut notat Roman. *in repet. l. si vero § de viro num. 71. ff solut matrim.* Secus autem in odiosis, cùm hæc debeant restringi, *leg. divus ff. de offic. Præsid.*

Si autem adstantes non judicent adesse articulum, 17
vel periculum mortis , & qui laborat infirmitate asserat se esse in articulo, vel periculo mortis , quia sentiat se virtute destitui, credendum est ipsi. Potest enim quisque meliùs, quàm cæteri judicare de proprio statu, & multoties contingit, quod ex signis externis non appareat morbus, & interim intus consumat. Undè posset contingere, quod infirmus cum magno suo præjudicio destitueretur congruis remediis , si ipsi fides non adhiberetur.

Ii verò censendi sunt in articulo mortis constituti, 19
qui sunt morti propinqui, ita ut adsint causæ sive extrinsecæ, sive intrinsecæ, ex quibus brevi mors inferenda expectetur. Undè pro infirmis hæc regula tenenda est, quod quando medicus incipit desperare de salute , incipiant esse in articulo mortis.

Quod autem spectat ad causas extrinsecas, ii censendi 20
sunt constituti in articulo mortis , qui vel damnati sunt ad mortem per sententiam Judicis, vel qui ita subjiciuntur externæ violentiæ, ut inde expectetur mors. Quare necesse est , quod causæ extrinsecæ illativæ mortis sint circa ipsos specialiter, & determinatè applicatæ, & ordinatæ ad ipsorum vitam tollendam. Undè non erit in articulo mortis quis ex eo , quod in prælio dimicat, quia causæ illativæ mortis non sunt circa ipsum specialiter applicatæ. Et ideò licèt probabile sit quod occidatur, non est in articulo mortis, sed solùm in periculo.

Mortis autem periculum dupliciter considerari po- 21
test. Vel ut præsens. Vel solùm ut imminens. Tunc est præsens, quando de præsenti adsunt causæ, quæ possunt inferre mortem, ut cùm quis jactatur tempestate, aut gravi morbo laborat. Tunc autem solùm est imminens, quando de præsenti non adest, probabiliter tamen potest adesse, ut est tempestas, & naufragium respectu longæ, ac periculosæ navigationis. In jure autem sufficit periculum imminens , quamvis non sit præsens, ut quis fruatur privilegiis eorum , qui constituuntur in periculo mortis, ut desumitur, *ex d. c. ea noscitur. & c. quamvis de sent. excom.*

Hinc censendi sunt in periculo mortis, qui suscipiunt 22
navigationem talem, ut probabiliter timeatur superventura aliqua gravis tempestas , quæ afferat præsens periculum mortis ut habetur *ex l. mortis causa ff. de donat. caus. mort.* Quare tunc solùm navigaturi videntur se exponere periculo mortis , quando se committunt mari procelloso ita, ut probabiliter timeatur mors, aut longam navigationem suscipiunt, in qua non sint habituri copiam confessarii; quia tunc, ne insurgente periculo mortis careat beneficio Sacramentalis confessionis, fruentur privilegio eorum, qui sunt in periculo mortis.

Illi etiam, qui susceperuri sunt periculosum iter , cen- 23
sendi sunt in periculo mortis *ex l. aut per insidiosa ff. de donat caus. mort* dummodò tamen mors probabiliter timeatur, ut si iter sit obsessum à prædonibus, hostibus , & in mari à pyratis, Gloss. *in c. pastoralis § præterea v. præterquam de offic. Ord.*

Prægnans quoque est in periculo mortis , quando est 24
primò proximè paritura ; quia meritò timeri potest mors, cùm plures in primo partu pereant. Aut, si aliàs peperit, experta est se cum periculo parere, quia jam experientia comprobat periculum. Panorm *in d. c pastoralis n. 3* ibique Joan. Andr. aliique Canonistæ. Omnes verò prægnantes proximè parituræ tunc demum sunt in periculo mortis , quando licèt assuetæ sint feliciter parere; de præsenti tamen subsunt talibus circumstantiis , ut rationabiliter timeatur mors.

Damnati ad triremes si essent debilis complexionis, 25
aut ægritudine aliqua habituali tenerentur , undè addita pœna, quam sustinent, timeretur mors, censendi essent in

periculo

periculo mortis. Item si esset instituenda longa, aut periculosa navigatio; nam tunc ratione talis occasionis censeretur in periculo mortis.

26 Sic etiam de quibus suspicio est, quod incidant in amentiam, censentur constituti in periculo mortis. Amentia enim est mors hominis quoad partem rationalem; quod habet locum etiam si non timeatur amentia perpetua, sed tantùm ad tempus; quia fieri potest, quod contingat mors tempore amentiæ, aut quod perpetua fiat.

27 Qui de proximo inituri sunt prælium cum hostibus, censendi etiam sunt in periculo mortis, Gloss. *in d.c.pastoràlis*, ubi & cæteri Doctores. Cùm enim in quolibet prælio plures moriantur, & unusquisque timere possit de seipso rationabiliter, omnes censentur in periculo mortis. Quod locum habet etiam in obsidionibus tam quoad obsidentes, quàm quoad obsessos, quamvis isti non sint destinati ad præliandum, necnon in militibus quando præstò habent occasionem ineundi velitationes cum hostibus vicinis ac in navigantibus, quando fieri potest, quod in navigatione obvios habeant hostes cum quibus congrediendum sit; hi enim omnes occasione pugnæ obnoxii sunt periculo mortis.

28 Bannitos, qui impunè occidi possunt, esse itidem in periculo mortis, censendum est; sunt enim neci destinati, & habent promotores occisionis, & proindè sunt in continuo periculo mortis; idque non obstante salvo conductu Odium namque hominis, præcipuè potentis sufficit ad constituendum in periculo mortis, *l. aut mortis causa, ff. de donat. caus. mort.*

29 Constituti in ætate decrepita sunt etiam in periculo mortis per text. *in l. aut ætate, & l. seqq. ff de donat caus. mort.* ac desumitur *ex c. quod de his, & c. quamvis de sent. excom.* Hi enim non solùm ratione ætatis, sed etiam ratione virium paulatim deficientium tendunt præcipites ad mortem. Unde censentur parum abesse, ac proindè constituti in periculo brevi moriendi.

30 Denique ratione infirmitatis ii omnes censendi sunt esse in periculo mortis, qui tali morbo premuntur ex quo plures solent interire, sive morbus sit ex naturalibus causis, sive ex violentis, ut est vulnus, percussio, & id genus alia, ut per Panorm. *in d.c. pastoralis d. nu. 3. de offic. Ord.* Covar. *in c. alma mater p. 1. §. 11. n. 8.* Cùm enim plerumque ex tali infirmitate frequenter mors sequatur, habetur sufficiens fundamentum statuendi, quod infirmitas contineat periculum mortis. Hinc etiam siquis debeat subjici alicui periculosæ incisioni, quamvis morbus non contineat periculum, censendus est constitutus in periculo mortis, cùm ratione incisionis sit periclitaturus.

31 Sextò inimicitia capitalis excusat ab accessu ad Urbem, *d.c. De cætero 11.* ubi Panorm. *n. 1. & c. quamvis 58. de sent. excom.* Goffred. *in d. sum. de sent. excom. n. 5.* Felin. *in c. Accedens 4. n. 4. ut lite non contest.* Butr. *in d. cap. De cætero 11. n. 2.* Turrecrem. *loco supracitato num. 9.* & inter pericula mortis connumeratur *ex cap. de cætero, & cap. quamvis de sent. excom.* traditque Abb. *in d.c. de cætero n. 3.* Quia inducit probabile periculum mortis, cùm possint timeri insidiæ, quando autem habet locum ista excusatio inimicitiæ capitalis, stabitur arbitrio boni viri, *l. Continuus 138. §. Cum ita ff de verb. obl.* Turrecrem. *loc. cit.* & alii. Idem autem importat gravis inimicitia, & capitalis, Bartol. *in §. Inimicitiæ instit. de excus. tut.* Bald. *c. in c. Veniens 16. n. 5. de jurejur.* Capitalis oritur vel ex sequuta, aut minitata morte, aut ex sequuto exilio à Patria, *l. lices 130.* ubi Bartholom. Cæpell. *in princ. ff. de verbor. & rer signif.* Panorm. *in c. Repellantur nu. 4. de accus.* Bart. *in l. non solum nu. 3. & 4. ff. de adim leg.* Oritur etiam inimicitia capitalis ex accusatione capitalis criminis, *§. si vero quis*, ubi Gloss. *in v. De crimine auth de testib.* Panorm. & Bartol. *loc. cit.* Necnon ex lite, & contentione omnium bonorum, vel majoris partis, *c. Accedens. 4.* ubi Butr. *n. 6. ut lite non contest. l. Propter litem 24. ff. de accus. tut.* Panorm. *in c. 1. num. 3. de judic.* Anchar. *in d.c. Repellatur, num 3. de accus.* Bona enim temporalia sunt vita hominum, *l. Advocati 14. ne advoc. div. Jud.* Panorm. *in c. Cum oporteat 19. num. de accus.* Item ex gravi infamia per calumniam irrogata, Bald. *in c Veniens 16. num 5 de jurejur.* Nam unusquisque suam bonam famam, & honorem proprium tanti æstimat, quanti propriam vitam. Hujusmodi verò inimicitia cum uno ex consanguineis, & attinentibus contracta transit in alios propinquiores in gradu, *l. 1. C. si quacumque præditus potest. l. 1 C. si Rector Provinciæ*, Panorm. *in cap. Cum P. Mantonella 10. num. 3. de accus.* Bald. *in cap. de transmissa num. 8. in fin. de rest. spol.*

32 Cum plures alias ob causas possint oriri inimicitiæ capitales, ideò remittitur arbitrio Judicis declarare, & interpretari in dubio, quænam sit inimicitia capitalis, Panorm *in d. cap. Cum oporteat, numer. 4. in fin. de accus.* Ubi etiam Anchar. *num. 13. & in d. cap. Repellantur. num. 4.* Plures autem causæ, ex quibus præsumuntur oriri capitales inimicitiæ recensentur à Menochio *lib. 3. præs. 37. num. 26 & seq.* Farinac. *in pr crim. quæst. 49. nu. 2. & seq.* Gigan. *de crimin. læs. Majestatis lib. 2. tit. quomod. & per quos crim. læs. Majestatis prob. quæst. 2.* Generaliter autem quoad rem præsentem illa censenda est inimicitia capitalis, quando prudenter, judicatur quod inimicus sit insidiaturus vitæ; quod ex inimici qualitate, & aliis circumstantiis decernendum est. Advertendumque est cum Panorm. *ind. cap. Repellantur, n. 5 de accus* quod ad contrahendas inimicitias non inspicitur justitia, vel injustitia causæ; sufficit enim tale quid præcessisse, quod potuerit provocare animum alterius ad inimicitiam, *l. 1 ff. his, quibus, ut indign. leg. aufer.* Item advertendum, quod etiamsi tempore datæ literarum absolutionis lator haberet inimicitias capitales attamen si tempore exequutionis secuta sit reconciliatio, non gaudebit lator beneficio absolutionis demandatæ, sed tenebitur accedere personaliter ad Urbem pro obtinenda, cum adhuc, re integra, cessaverit causa, propter quam eximebatur ab obligatione veniendi ad Urbem. Septimo modica, & levis injuria excusat, *cap Pervenit 17.* ubi Joan. Andr & Panorm. *num. 2. cap Cùm illorum 32.* ubi Panorm. *num. 1. cap. Canonica 50. & cap Relatum 37. de sentent. excom.* Octavò officium Ostiarii, seu alterius similis muneris excusat, si in ejus licito exercitio excedatur modus correctionis, *cap. si verò 3.* ubi Panormit. *num. 2 de sentent. excom.* Nonò immoderata propulsatio vis sibi per Clericum illatæ excusat, *dict. c si verò, si verò.* Decimò dubietas causæ, id est excommunicationis incursæ, tandem excusat ab accessu ad Urbem, *dict. c. si verò 4. in princ. de sent. excom.*

33 Quæ causæ licèt omnes excusent à personali accessu ad Urbem, attamen non omnes excusant, ut per supplicem libellum non recurratur ad sedem Apostolicam pro absolutione obtinenda, quando id fieri commodè potest.

34 Non potest autem percussor Clerici absolvi, nisi præstita satisfactione; quæ quidem satisfactio partis læsæ, id est recompensatio illatæ injuriæ secundum justitiæ æqualitatem debet præcedere absolutionem *cap. Porrò 7.* ubi Panorm. *numero tertio, cap. Parochianos 9. cap. Quamvis, 58.* ubi Gloss. *v. satisfaciat, cap. Ea noscitur, 13.* ubi idem Panorm. *numero tertio, & in cap. ex tenore 10. num. 1. de sentent. excom. cap. Cum tu 5. de usur.* Quænam verò satisfactio præcedere debeat Joan. Andr. Panorm. *in dict. c. Ea noscitur* indicant, videlicet refectio expensarum, damnorum circa patrimonium, vel fructus beneficii ob sui absentiam, & interesse circa medicos, & medicamenta, & circa mercedem licitorum laborum intermissorum, & passorum ex percussione, & non sufficiet flectere genua injuriato, & petere veniam, sed percutiens præterea tenetur satisfacere de damno, & de injuria illatis, quæ æstimabitur secundùm quantitatem

injuriæ, & qualitatem personæ injuriatæ. Nam secundùm gradum dignitatis, vitæque honestatem crescit, ac minuitur æstimatio injuriæ, *instit. de injur.* §. *Pœna autem*, Anchar. *in d.c. Ea noscitur num.*3. Et ex persona injuriantis, Jo. Andr. *in c. Cum illorum* 32. *num.*17. *& in c. Quamvis* 58. *nu.*1. *de sent. excom.* Injuria etiam compensatur pecunia, *c. Olim.*7. ubi Panorm. *num.*3. *de injur. d.* §. *Pœna autem, Instit. de injur.* Jo. Andr. *in d.c. Ea noscitur nu.*4. & ibi etiam Anchar. *nu.*2. Goffred. *in sum. de injur. num.*4.

36 Quod si percussus fuit Religiosus, pœna hujusmodi applicabitur illius Monastèrio, *c. Cum ad Monasterium 6. de stat. Monach.* Gloss. *in d.c. Parochianos in 6. v. in Monachos, de sent. excom.* Dec. *in c. In præsentia* 8. *num.* 222. *de probat.* Butr. *in c. Non dubium* 5. *nu.*7. *de sent. excom. & in d.c. Parochianos nu.*6. *&* 9. ubi etiam Anchar. *num.*4. Et ideò remissio injuriæ per Monachum percussum facta non suffragatur percussori, Gloss. *in d.c. Parochianos d.v. in Monachos*, Dec. *in d.c. In præsentia n.*223. Butr. *in d.c. Non dubium v.*7. *& in d.c. Parochianos num.* 10. Si vero percussus est Clericus secularis, pœna prædicta ipsi Clerico applicatur, *l. Ita apud Labeonem* 15. §. *Item si librum ff. de injur.* Jo. Andr. *in d.cap. Parochianos vn.*6. Ibique Butr. *in* 1. & Anchar. *in* 5. Panorm. *in d.c. Olim num.*3. *de injur.* Bart. *in l.*1. §. *Idem ait, ff. de injur.* Nisi percussio fuisset facta in contumeliam, & odium Episcopi, vel Ecclesiæ; hoc enim casu etiam Episcopo, vel Ecclesiæ præstanda esset satisfactio, Jo. Andr. *in d.c. Parochianos, n.*6. & ibi Anchar. *n.*5. Butr. *in c. Contingit.*36. *nu.* 10. *de sent. excom.* Injuriæ autem æstimatio fieri debet de tempore, quo illata fuit, non autem ad tempus, quo judicatur, *l Injuriarum æstimatio* 21. Ubi Gloss. *ff. de injur.* Fieri enim potest, ut posteà persona læsa fuerit facta vilior, vel honestior.

37 Ad hoc autem, ut hic possit absolvi, satis est, ut vel satisfaciat, priusquam absolvatur, vel sit paratus, quantum in se est, ad satisfaciendum cessante impotentia, qua forsan detineatur, quominus possit satisfacere. Nam ista conditio ad effectum obtinendi pro adimpleta habetur, si non stat per eum, quominùs adimpleatur, *reg. Cum non stat* 66 *de regul. jur. in 6.* Ista autem impotentia potest ex eo provenire, quia percussor vel non est in loco, ubi percussus tunc commoratur, vel est impotens ob infirmitatem, vel ob paupertatem, vel aliam ob causam ad præstandum debitam satisfactionem percusso. Hoc casu medio juramento promittat satisfacere, ubi primùm poterit, *arg. c. Odoardus* 3 *de solut* si omittatur juramenti hujusmodi delatio, adhuc absolutio ab excommunicatione valet, ut benè advertunt Panorm. & Dec. *in c. q.*21. *num.* 5. *de appell.* & Gloss. *in c. Cum desideres* 15. *v. Præstitum, de sent. excomm.* quam sequuntur Doctores communiter, Butr. *in c. Ab excommunicato* 41. *de rescript.* Quod tamen intelligendum est de forma absolutionis data à jure, secus si forma sit data ab homine, quæ omninò observanda est.

38 Et quidem ut parti censeatur satisfactum ad effectum obtinendi absolutionem, non requiritur, quod immediatè sit satisfactum parti, sed sufficit, si absolvendus ita res disponat, quod satisfactio sit indubitanter sequutura. Ut si tradat Confessario, quod debet restituere, aut apud aliquem deponat, vel transmittat quocumque modo ad partem absentem. Ita Glossa *in l. In litibus C. de agric. lib.*11. Alex. *cons.*130. *volum.*1. Gabriel. *cons.*8. *de solut.* Sylvest. *v. Restitutio* 3 *numero* 4. Henriq. *lib* 13. *sum. c.*28. *num.* 2. *&* 4. qui alios citat in Glossa *litteo. F.* Valer. *in differ. utriusque for. v. Absolutio, differ.*5. *num.*2. Sanchez *lib.*2. *in dec. l. c.*20. *num* 18. Boss. *sect.*1. *de jubil. cas.*21. *num.*86. & alii. Nam quando est satisfactio ita disposita, ut sit indubitanter sequutura, habetur pro moraliter facta, siquidem jam est mandata exequutioni, quantum est ex parte satisfacientis. Undè non obstat, quod non dicatur factum, quando aliquid supereſt agendum; nam id valet tantùm quando quod supereſt agendum, pertinet ab substantiam facti, non autem quando pertinet solùm ad integritatem, ut notat Rota *dec.*725. *num.*7. *part.*2. *recent.*

Hinc si quis quocumque modo concordet cum parte ita, ut contenta remaneat, etiamsi non fiat ipsi realis satisfactio, sed conveniatur de aliqua dilatione, poterit absolvi; nam eo ipso, quod pars contenta remaneat, dicitur satisfactum, *l.*1. *ff. qui satisd. cog. & l. si rem,* § *si omnes, ff. de pignor. act.* Quod non habet locum quoad excommunicationem latam contra Inquisitores *in Clem.*2. *de hæret.* qui prætextu officii Inquisitionis extorquent pecunias; nam à tali excommunicatione non possunt absolvi, nisi dictam pecuniam plenè, ac cum effectu restituant ita, ut non possint cum parte aliquo modo convenire, ut constat ex *dict. Clement.* Sufficit tamen si apud aliquem cum effectu deponant pecuniam. Constitutio verò Clementis VIII. prohibentis absolvi restitutionem, intelligitur, si possit restituere; si enim non possit, tunc absolvi poterit sub cautione possibili restituendi quàm primum poterit juxta ea, quæ tradit Sanchez *loc. cit. n.* 19. Coninch *de censur. disp.*14. *n.*206. Et ita in terminis hujus Constitutionis docet Sousa, & Joan de la Cruz, quos sequitur Scortia *theor.*398. *in fin.* & Bon. *sur. super ead. Constit. punct.*4. *n.*3. In hac autem prohibitione non continentur ipsi Religiosi largientes. Ipsi igitur absolvi poterunt, dummodò promittant redintegrationem, seu restitutionem fieri, Sanchez *in Decal. lib.* 6. *c.*15. *numer.*70. 39

Ita etiam potest absolvi in foro conscientiæ non 40
præmissa satisfactione, quando est impotens; quoniam facultas concessa sub conditione, quod parti sit satisfactum, adhuc habet locum, quando pœnitens est impotens ad satisfaciendum; ac proindè adhuc potest absolvi. Conditio enim, sub qua est concessa, est conditio potestativa, quia est in potestate pœnitentis illam adimplere, non autem dependet à casu. Atqui conditio potestativa habetur pro impleta, quando non stat per eum, qui debet implere, quo minùs impleatur, ut dictum est, ac tradunt Bart. *in l. In testamento* 1. *ff. de cendit. & demonstr* Bald *in l.*1. *n.*8. *C. de instit & substit.* Brusel. *lib.*3. *de condit. tit* 4. *n.*4. Menoch. *lib* 5 *præsumpt.* 183. *num.*18 Et licet clausula, *satisfacta parte*, induceret formam, non tamen esset necessaria quoad impotentem; quia quando ex aliquo casu, aut necessitate fit, quod forma impleri non possit, omissio non vitiat actum, ut docent Roland *cons.* 81 *nu.* 25. 52. *&* 89. *& seq.* Paris. *cons.*33. *nu.* 29. *lib.*2. Tiraquel. *ad l. connub. gloss.*6. *nu.*34. Mascard. *de gener. stat. interpr. concl.* 9. *num.*78

Quare quando excommunicatus est impotens ad satisfaciendum, si citata parte probet coram Judice suam impotentiam, tenentur Judex illum absolvere, *cap. qua fronte c. Odoardus, de solut. & c. Venerabilibus,* §.1. *de sent. excom. & c. Ex parte* 1. *de verbor. signif. & c solet, de sent excomm. in* 6. & notant communiter Doctores. Ergo à fortiori id præstandum est etiam in foro conscientiæ. Et ita tenent Sot. *in* 4. *d.*22. *q* 2. *art.*3 *concluſ* 2 Navar. *cons.*75 *dub.*11. *n.*36. *de regul.* Covar. *in c. Alma p.*1. §.11. *n.*7. Caietan *in sum. v. Absolution.*4. Atque ideò posse validè, ac licitè absolvi asserunt Graff. *p.*1 *lib.*4. *dec. c.*15. *n.* 5. Medin. *lib.*2. *de restr. c.*12 Sanchez *lib.*2 *sum. c.*20. *num.*19. Rodriq. *in Bull. Crue* §. 9. *n.*55. Alter. *tom.*1. *de censur. lib.* 4. *disp.*4. *c.*4 *dub.*4 Suar. *disp.*7. *de censur. sect* 5. *num.*41. Sayr. *lib.*2. *Thesaur c* 18. *n.*26. *in fin.* Bonac. *disp.*1. *de censur. q.*3 *pun.*9. *n* 4. Valer. *loc. cit. differ.*2. *n.*1. Homobon. *p.*1. *exam. tr.*5. *q.*38. Henriq. *d. lib* 7. *sum c.*13. *n.*2. Layman. *lib.* 1. *Theol. moral. tr.*5. *p.*2 *c* 6. *nu.*7. Vasquez *opusc. de excom. dub.*20. *n.*2. Ledesma 2. *p.*4. *q.*26. *art.* 1. Ludovic. à Cruc *disp.*1. *in Bull. Cruc. c.*4. *dub.*2. *n.*7. Candid *tom.*1. *disq.*3. *art.*3. Leon. *p.*1. *de Jubil. n.*51. Duard. *in Bul. Cœnæ lib.*3. *p.* 2. *q.*2. *n.*20. Vega *p.*1. *sum. c.*6. *cas.*28. Coninch. *disput.*14. *de pœnit. dub.*76. *n.*206. Filiuc. *tr.*11 *c.*9. *num.*295. Avil *p.*2. *de censur. c.*7. *disp.*3. *dub.*8 Fernand. *p.*3 *exam. Theol. mor. c* 9. §.12. *n.*10. Jo. à Cruce *p.*2. *direct. dub.*5. *de excom. concl.*3. 41

Villalob.

Villalob. *p.1. sum. tr.27. clauſ.9.§.2. num.22.* Mazuchel. *diſput.1. de caſib. reſerv. q.4. diffic.10. n.24.* Gobatius *de Jubil. c.35. n.269.* & alii cum Gloſſa *in c. Cùm deſideret, de ſentent excommun.* ac deſumitur ex Jubilæo Pii V. conceſſo anno 1568. die 17. Octobris. Si verò pœnitens poteſt in parte ſatisfacere, debebit prius ſatisfacere, quàm abſolvatur. Nam quoad id, quod poteſt, non habetur pro impotenti.

42 Quin poſſe impotentem ad ſatisfaciendum abſolvi, non præmiſſa ſatisfactione, etiam quando ſolus mortis articulus excipitur, tradunt Gloſſ. *in Clem.2. v. Satisfecerint de hæret.* Imol. *ibid. n.7.* Card *oppoſ.1. n.5.* Vitalin. *n.142.* Henriq. *lib.13: ſum. c.28. n.1.* Rodriq. *p.1 ſum. c.27. n.8.* Molin. *tom.3. de juſt. diſp.756. in fin.* Souſa *in Bull. Clementis VI I. de largit. n.96.* Sanchez *lib.2 ſum. c.29. n.19.* Quia excommunicatio, tanquam pœna medicinalis non plus obligat ad ſatisfaciendum, quàm obliget præceptum juſtitiæ. Non enim inducit novam obligationem, ſed eſt ſolùm in ſupplementum obligationis ex juſtitia, ut nimirùm inducat ad talem obligationem adimplendam. Præceptum autem juſtitiæ obligat tantùm potentes, impotentes verò habet pro excuſatis. Undè ſi ſtante ſolo præcepto poſſunt abſolvi impotentes, poterunt etiam abſolvi, non obſtante excommunicatione.

43 Nec quando abſolvitur impotens in foro tantùm conſcientiæ, non ſatisfacta parte, eſt neceſſaria cautio pignoratitia, aut fidejuſſoria, aut ſaltem juratoria de ſatisfaciendo parti læſæ juxta *o ex parte 1. de verb ſignif. & c. Cum contingat. de offic. deleg. & c. ſolet, & cap. Venerabilibus, de ſentent. excomm. in 6.* Sed ſufficit ſolùm propoſitum pœnitentis; quia forus conſcientiæ eſt forus veritatis, in quo pœnitenti creditur tam pro ſe, quàm contra ſe; & ideò ſi pœnitens affirmet ſe habere firmum propoſitum ſatisfaciendi, quandò primò poterit, ſtandum eſt ipſius dicto. Quod extendunt aliqui etiam ad eos qui ſunt excommunicati ob publicam & notoriam offenſam, ut cum Navarro docet Boſſius *de Jubil. ſect.1. caſ.21.§.3. n.45.*

44 Quia publicitas non impedit abſolutionem pro foro interno, neque talis abſolutio perturbat Ordinem Reipublicæ. Nam Judex procedere poteſt, ac ſi non fuiſſet abſolutus; & favent formulæ ſacræ Pœnitentiariæ, quæ non exigunt juramenta prædicta, niſi in caſu presbytericidii publici, licèt contrariam ſententiam veriorem plures exiſtiment, nempè exigenda eſſe etiam pro foro interno prædicta juramenta, & peccare Confeſſarium omittentem illam exigere. Ita Avil. *p. 2. c.7. diſp.3. dub.3.* Henriq. *lib.13. c.28. n.4.* Tanner. *tom.4. diſp. 6. q 10. n.126.* Sanchez *in decal lib.2. c.13. n.24. & 26.* Et probatur *ext.1.§. Incendiarios in fin. de privil. & c. Quanquam de Uſuris.* Sacra autem Pœnitentiaria in ſuis formulis præcipit injungi de jure injungenda, inter quæ ſunt dicta juramenta. At ego primam ſententiam amplector cum eodem Henriq. *loc. cit. c.3. n.2. & c.28. n.3* Navar. *c. 27. man. n.278.* Laym. *lib 1. Theol. mor. tr.5. p.2. & 6 num.7.* Valer. *in diff. utr. for. v. Abſolutio diff.5 nu.3.* Boſſio *ſect.1. de cubil. caſ.21.§.3. n.44.* Moron. *reſp.98. num.262.* Dian. *reſol.44. miſcell.2. p.1.* Idem dico in abſolutione ab excommunicatione pro foro conſcientiæ, quod ſcilicet non debeat exigi juramentum de ſtando mandatis Eccleſiæ, ideſt de non contraveniendo de cætero; quod exigi ſolet, quando quis abſolvitur in caſu quocumque enormi juxta *c. gravem, de ſent. excom, c. ex tenore, & c. De cætero, & c. Cùm deſideres, & c. A nobis eod. tit.* quibus in locis ſermo eſt de abſolutione pro foro externo, quod juramentum non eſt exigendum in abſolutione à quacumque excommunicatione, etiam pro foro externo, ſed tantùm ab excommunicatione ob magna crimina, ut notant Cajet. *v. Abſolutio c.pen.* Achil. de Graſ. *p.1. dec. lib.1. c.13. n.90.* Suar. *diſp.30. de pœnit ſect.3.*

45 Nam quando jus præcipit exigi hoc juramentum, ſemper loquitur de abſolutione ab excommunicatione ob grave crimen, & ideò extenſio debet fieri ad abſolutiones ab excommunicationibus, ſervata proportione, ac proindè ob gravia crimina. Quod autem hoc juramentum in foro conſcientiæ non eſt neceſſariò exigendum, probo; quia finis hujus juramenti non eſt imponere obligationem ad ſervandum mandatum, quod violavit, cùm jam ad ipſum obligatur; neque ipſum coercere à violatione cùm adſit pœna excommunicationis, qua ſufficienter coercetur. Sed ſolum ponere vinculum, quo mediante cogi poſſit ad obſervantiam illius, quod promittit, & ut poſſit puniri tanquam perjurus, ſi contraveniat. Hic autem finis ceſſat in foro conſcientiæ, & ideò debet etiam ceſſare neceſſitas juramenti. Undè neque eſt exigendum juramentum de ſe præſentando ſuperiori, & parendo mandatis ipſius, quando Confeſſarius abſolvit pœnitentem nomine Summi Pontificis; quia ſicut non habet locum obligatio ſe præſentandi, ita nec neceſſitas exigendi hoc juramentum. Exigitur tamen, quando abſolvitur impeditus ab inferiori *juxta c. eos qui de ſent. excom. in 6.*

Id ipſum de juramento, quod exigitur cùm quis abſolvitur à reſervatis ad reincidentiam pro articulo mortis, vel aliàs ratione impedimenti, & etiam in caſibus Bullæ in Cœna Domini, in quibus nemo poteſt etiam pro articulo mortis abſolvi, niſi petita cautione juratoria de ſtando mandatis ſedis Apoſtolicæ, & de ſatisfaciendo, ut *in §. Cæterùm* ejuſdem Bullæ, pro eodem foro conſcientiæ dicendum eſt, ſcilicet non requiri, imò neque poſſe virtute Jubilæi, ſive alterius facultatis impertiri abſolutionem ad reincidentiam. Nam ad abſolvendum ad reincidentiam non ſufficit poteſtas abſolvendi, ſed requiritur etiam poteſtas imponendi cenſuram; abſolvere enim ad reincidentiam eſt tollere cenſuram, & rurſus eam ponere, quando contingit reincidentia. Quod autem eſt ablatum, non poteſt de novo poni, niſi per facultatem ponendi. In Jubilæo autem, aliiſque facultatibus conceditur ſolùm poteſtas abſolvendi, non autem ponendi cenſuras; nec obſtat, quod non tollitur excommunicatio, ſed tantùm ſuſpenditur; quia excómunicatio non poteſt ſuſpendi; ſed aut in totum debet tolli, aut in totum perſeverare, ut notant communiter cum Gloſſa *in c. Præſenti v. De laramus, in fin. de ſent. excom. in 6.* Deinde Pontifex concedit facultatem abſolvendi, non ſuſpendendi, qui cùm ſint actus diverſi, conceſſo uno non cenſetur alter conceſſus. Secus autem dicendum pro foro externo, de quo loqui videntur Doctores contrarii. Pro eo enim abſolutè requiritur altera ex præfatis cautionibus, præſertim quoad eos, qui poſſunt ſatisfacere, ſed de præſenti non poſſunt id exequutioni mandare ob aliquod impedimentum; quia in his non poteſt præſumi voluntas ſatisfaciendi, cùm antea non ſatisfecerint.

Imò impotens ad ſatisfaciendum poteſt abſolvi invito Judice, & parte pro utroque foro; quia quando in judicio probatur impotentia ad ſatisfaciendum, compellitur Judex abſolvere excommunicatum, licèt non præmittat ſatisfactionem, ut ſupra dictum eſt. Igitur quando in foro conſcientiæ conſtet de impotentia, non poterit impedire, quin in tali foro abſolvatur. Præſertim quia cùm in foro pœnitentiali non habeat jurisdictionem, non poteſt circa ea, quæ pertinent ad talem forum ſe ingerere, & erit irrationabiliter invitus, quare non erit attendendus, ſicut nec etiam pars; neque in aliquo præjudicatur Judici, aut parti. Siquidem poſſunt adhuc in foro externo proſequi ſuum judicium, ſi non fuerit deductum, ſi verò fuerit deductum, poteſt abſolvi, licèt non debeat, ut deſumitur ex *d.c. ſolet, de ſent. excom. in 6.*

Nec impotens ad ſatisfaciendum pro foro interno reincidit, ſi non ſatisfaciat, quando fit potens, & quando facultas, quæ conceditur non limitatur ad reincidentiam, ſed eſt abſoluta, ut conceditur in Jubilæo. Tunc enim poteſt abſolutè exerceri abſque conditione reincidentiæ; nam reincidentia non habetur, niſi in jure exprima-

tur, *c. Ad reprimendam, de offic. ordin.* ubi qui absolutus contempsit satisfacere, de novo excommunicationi est sub iciendus, quemadmodum exprimitur in literis magnæ Pœnitentiæ; non quidem quia reviviscit prima excommunicatio, à qua absolutus fuit, cùm obligatio semel extincta non reviviscat, *l. Qui res* 98. §. *Aream ff. de solut. l. si unus* 28. §. *sed si stipulatus ff. de pact. leg. Mævius* 68. §. *Duobus, ff. de leg.* 2. sed est nova excommunicatio à jure prolata propter istius contemptum, ut benè advertit Panorm. *in c. De catero* 11. *in fin. de sent. excom.* Et probatur *ex c. Eos qui*, 22. *eod. tit. in* 6. ubi cum Glossa *v. Decernimus* notatur, quod textus dicit, *Decernimus, quod qui contemnunt parere, reincidant in eandem excommunicationem*; & ideò novam inducit censuram. Si enim voluisset primam censuram revivisscere loco verbi *Decernimus*, posuisset *declaramus*, quod de sui natura nihil novi importat, *leg haredes palam* 21. §. *sed si quis ff. de testam. l. Adeo* 7. §. *Cùm quis ff. de acqu. rer. dom. Clem.* 1. *de verb signif.* Effectus enim declarationis est, verbum obscurum clariùs explicare, Dec. *in l. Edita* 3. *num.* 24. *C. de edendo.* Diciturque *in eandem*, quia est ejusdem speciei cum prima, sicut illa est major, ita & hæc ejusdem qualitatis, & sicut illius absolutio erat reservata sedi Apostolicæ, & per speciale mandatum Magnæ Pœnitentiariæ delegata Ordinario, ita & hujus est reservata eidem sedi Apostolicæ, licèt probabiliter videatur reservata Ordinario. Primò quando excommunicatio est major, & Pontifex eam sibi non reservat, nullus citra Episcopum, & proprium Sacerdotem regulariter absolvit, *c. Nuper* 29. ubi Panorm *n.* 7. *de sent. excom.* Gloss. *in c.* 2. *v. Reservantur, de pœnit. & remiss in* 6. & communiter Doctores. Secundò, quia per non paritionem sententiæ, & ordinationi illuditur Ordinarii delegata jurisdictio; ideò, ut illius indemnitati consulatur, eidem absolutio reservatur. Demùm potest dici eadem cum ptima excommunicatione ex juris fictione, quod fingit, eandem esse cum prima, *arg. d. l. qui res* §. *Aream, ff. de solut.* & sic primam impropriè reviviscere, Bald. *in c. quæstioni* 21. *nu.* 1. *de appellat.* ac proindè eo ipso, id est absque ulla declaratione, reincidit in eandem excommunicationem. Idem quoque dicendum est pro foro externo, ut patet ex declaratione Gregorii XIII. anno Jubilæi 1572. apud Pegnam in *Direct. Inquis. part.* 2. *comm.* 25. illis verbis: *Sicque ab omnibus quavis authoritate fungentibus censeri, ac judicari debere.* Quæ verba referuntur ad forum externum; quia enim absolutus ad effectum consequendi Jubilæum potest in foro externo in ordine ad hunc effectum se gerere, tanquam absolutum, Pontifex declarat, quod consequuto Jubilæo, se debeat gerere, tanquam excommunicatum in foro externo, & ideò reincidere quoad exteriores effectus. Et proindè sic absolutum debere se gerere in publico, ac si non fuisset absolutus, docent Avila *p.* 2. *de censur. c.* 7. *disp.* 3. *dub.* 12. Acosta *in Bull. Cruciatæ q.* 50. Villalob. *p.* 1. *sum. tr.* 27. *claus.* 9. §. 2. *num.* 24. ubi alios citat. Accedit etiam, quod in casu, quo facultas non exprimit reincidentiam, Pontifex loquitur absolutè de absolutione, quod non prosit pro foro externo, nisi parti sit satisfactum, sed tantùm valeat pro foro interno, & proindè non videtur comprehendere casum impotentiæ. Undè vult etiam, quod eo ipso reincidat, & ideò non est casus, in quo Auctores contrariæ sententiæ solùm volunt, quod reincidat, quando impotens sit potens ad satisfaciendum. Neque urget, quod fiat negligentior ad satisfaciendum, si non reincidat; quoniam adhuc habet motivum satisfaciendi, quia in foro externo est excommunicatus, & quia peccat mortaliter, si non satisfaciat, quando sit potens.

49 Porrò ille contemnere dicitur, qui cessante impedimento non adimplet, quod adimplere tenetur, *c. eos, qui* 22. ubi Jo. Andr. *de sent. excom. in* 6. *c. Metropolitanum* 24. *q.* 7. *c. quis dicat, d* 10. Cessatio autem impedimenti sumenda est, prout est talis remotio impedimenti, & difficultatis, ut obligatus ad parendum commodè parere possit; quod manifestè colligitur *ex d. c. Eos, qui* ubi Jo. Andr. *n.* 2. explicat verbum istud, *cessante*, debere intelligi, justa cessante causa; quod idem est ac dicere legitimo, hoc est à jure approbato impedimento cessante; quodnam sit istud legitimum impedimentum, jam supra dictum est, nunc addo hujusmodi impedimentum debere esse tale, ut incommoditatem afferat alicujus momenti, aliàs si sit leve, pro nihilo habetur; & hinc colligitur, quod absolutus non tenetur parere sententiæ Ordinarii, statim cessato principali impedimento, sed præterea debet habere commoditatem parendi, ut dicitur *in d. cap. Eos, qui, & in l. Continuus* 137. §. *Cum ita, ff. de verb. oblig.* Hæc autem commoditas duplici ex capite colligitur. Primò ex dignitate salva. Secundò ex incommodo excluso; commodè enim id fieri dicitur, quod salva dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest. *l. Nepos Proculo* 125. *ff. de verb signif.* Dignitas autem personæ non est salva, sed læditur, quando jubetur fieri, vel compellitur, quod contra justitiam est. Et ideò si Ordinarius jussisset viro nobili faciendum, quod est hominis plebei, vel homini libero, quod spectat ad servum, vir nobilis, & liber non tenentur parere; quin esset præceptum injustum, & injusto præcepto etiam Summi Pontificis non est parendum, ut per Innoc. *in c. Inquisitioni* 44. *de sent. excom.* quem sequuntur Panorm *in c. significavit 6. de offic. Ord.* Dec *in c. Nam concupiscentiam* 4. *nu.* 14. *de constit.* & alii. Idemque dicendum est, si plus justo quis gravaretur, *c. Ad hæc* 20. ubi Gloss. *v. Appellant de appell.* Nec obstet juramentum generaliter præstitum de parendo sententiæ, & ordinationi Ordinarii; quia in juramento generali semper subintelligitur conditio, si fieri potest, & non obviet juri, *c. Ad nostram* 25. *de jurejur.* & mandatum sit licitum, *c. Quintavallis* 21. *c. quemadmodum* 25. *de jurejur.* Ad quem autem debeat appellari, indubitabile est, vel ad Archiepiscopum, *cap. Per tuas* 40. *de sentent. excomm.* vel ad Sac. Congregationem super Consultationibus Episcoporum, vel simpliciter ad Sedem Apostolicam pro liberatione ab illato gravamine, & pro reductione ad arbitrium boni viri, *d. c. Quintavallis*, ubi communiter Doctores, & Panorm. *in c. Ne innitaris de constit.*

Insuper absolvi potest virtute Jubilæi, etiamsi fuerit 51
publicus percussor Clerici, vel excommunicatus nominatim, si parti satisfecerit; nam Pontifex concedit per Jubilæum absolutam potestatem absolvendi à sententiis excommunicationis sive à jure, sive ab homine latis, parte satisfacta, nec ullam adhibet restrictionem. Ergo facultas se extendit etiam ad denunciatos nominatim si parti satisfecerint; nam sub generali facultate absolvendi, ipsi quoque comprehenduntur. Et quidem excommunicatio est imposita tanquam medicina ad sanandam contumaciam, & inducendum ad satisfactionem Cùm ergo sit sortita suum finem, poterit impendi absolutio, aliàs non esset amplius medicina, sed iniquum gravamen; præsertim si absolvendus esset in statu peccati mortalis. Nam cùm non possit absolvi à peccatis, nisi absolvatur ab excommunicatione, certè cogeretur, quamquam emendatus, manere in statu peccati, nec posset consulere propriæ saluti, essetque contra piam intentionem Ecclesiæ, quod non posset consequi Jubilæum; nam absolutio in foro externo non ita facilè potest obtineri, cum procedendum sit servato juris ordine. Sicque tradunt Sotus *in* 4. *dist.* 22. *q.* 2. *ar.* 3. *concl.* 2. Navar. *c.* 27. *man. n.* 278. Ugolin. *de censur. tab.* 1 *c.* 10. § 4. *n.* 4. Ledesma 2. *p.* 4. *q.* 26. *art.* 1. *dub.* 9. Rodriq. *in Bull. Cruc.* §. 9. *nu.* 52. Gutier. *lib.* 1. *can. q. c* 6. *n.* 19. Lud à Cruce *disp.* 1 *in Bull. Cruc. c.* 4. *dub.* 1. *n.* 5 Lezana *v. Bulla Cruciatæ n.* 25. Henriq. *lib.* 13. *sum. c.* 27. §. 5. Covaruv. *in c. Alma p.* 1 §. 11. *n.* 12. & 16. Acosta *in Bull. Cruc. q.* 50 Sanchez *liq.* 6. *Sum. c.* 17. *n.* 49. Sayr. *lib.* 2. *de censur. c.* 20. *n.* 29.

Reclamantibus Vasquez *opusc. de excom. dub.* 10. *con-*
clus. 1.

*clus.*1.Vega *par.*1.*Sum.cap.6.cas.*52.Coninch.*disp.*14. *de pœnit.dub.*16.*num* 207.Sorbo *in comp.privil. v. Absolutio quoad seculares not.*29.Hurtado *disp.*14. *de excomm. diffic.*5.*num.*23.*&* 24. Valero *in differ.utriusque fori, v. Absolutio diffic.*3.*num.*2. quia, inquiunt, talis absolutio esset scandalosa, & perturbativa jurisdictionis Judicis externi. At hæc ratio facilè diluitur; quoniam talis absolutio prodest solùm pro foro conscientiæ, in ordine autem ad forum externum se habet, ac si non esset absolutus. Undè poterit Judex causam prosequi, servato juris ordine absque ulla perturbatione propriæ jurisdictionis. Etenim inter alias differentias fori externi, & interni una est, ac præcipua, quod absolutio, vel dispensatio concessa pro foro conscientiæ tantùm non suffragetur pro foro externo, seu contentioso. Quare poterit nihilominùs Judex procedere contra reum ad pœnas, ac si dispensatus, vel absolutus non fuisset, Gloss *in c.de his, in fin.* Panorm. *n.*3.*de accus.* Dec *in c.*1.*n.*31.*de except.* Navar. *cons.*23.*n.* 4.*de pœnit & remiss.& cons.*51.*de sent.excom.* Covar.*lib.* 2.*c.*10.*n.*3.*& in d.c.Alma par.*1.*§.*11.*num* 6. Menoch.*de arb.cas.*539.*num.*31.Suar *de censur.disput.* 41 *sect.*2.*n.*11. *& tom.*4.*de Relig.tract.ult.lib.*9.*c.*2.*num.*35.Sanchez *in decal.lib.*2.*c.*11.*n.*13.*& de matrim.lib.*8.*disp* 34.*n.*29.Genuen.*in prax.c.*25. Estque communis sententia, & vera.

53 Et ideò si absolutus non debet se publicè gerere pro absoluto, sed eget publica absolutione in foro judiciario. Et interim antequam sic absolvatur, non potest publicè participare de bonis fidelium communibus. Hinc sequitur, quod excommunicatus, si absolvatur pro foro conscientiæ tantùm, poterit ab Ordinario declarari, & denuntiari, ut videtur Covarruviæ, & Genuensi *locis citatis.* Et si celebravit in censura taliter absolutus, poterit pro foro externo declarari, irregularitatem incurrisse, Genuensi *ibidem*, Avil *par.*2 *c.*7.*disput.*3.*dub.*11.§. *& dictis*, Layman *lib.*1 *tract.de censur. in com.cap* 7. *num.*7. Quamvis coram Deo non sit irregularis, Navar.*consil.* 82 *num.*2 *de sim.* Item poterit declarari nulliter beneficium obtinuisse, ut Salzedo ad Diaz *c.*33. §.*excusabitur*, ubi alii; quamvis coram Deo valida sit provisio, Suar. *de Relig.loco cit.num.*37. Licèt alii contra putent, quod si constet in foro conscientiæ per schedulam, nempe Confessarii, non possit Judex contra talem prodedere, eos allegat Diana *resol.*26.*tr.*11.*com.*1. & Menoch.*loc.cit.* Quia talis facultas conceditur in ordine administrandum Sacramentum pœnitentiæ, ac proindè ordinatur ad amplificandam facultatem, & jurisdictionem ministri talis Sacramenti. Si quidem ipsi conceditur, tanquam tali ministro, & ideò in illo Ordine, in quo est minister. Ergo est concessa solùm pro foro pœnitentiali, non pro foro externo; in hoc autem omnes conveniunt, quod Ordinarius potest, si velit, cum taliter absoluto benignè agere, & acceptare illam absolutionem, ut suffragetur pro foro etiam externo, & repellere Promotorem fiscalem, Layman, & Avila superius adducti. Navar.*cons.* 4 *num.*4.*de fid.instr.& cons.*51.*num.*3. *de sentent.excom.* Genuen.*d.c.*25. Quod intelligendum est, quando non esset reus censura ligatus, seu declaratus in pœnas incidisse, Judice procedente ad instantiam partis, sed ex officio; quia non potest Judex acceptare absolutionem fori interni pro foro externo, parte legitimè contradicente, ut Navarrus, & Genuensis citati, nisi in casu impotentiæ ad satisfaciendum, ut supra dicebamus. Illudque etiam certum est, quod Ordinarius non potest ratam habere dispensationem, ut puta super impedimento matrimonii datam pro foro conscientiæ tantùm, sed debet constito de illo cogere ad separationem, Navar.*cons.* 4. *de judic.* nu.7.Sanchez *lib.*3 *de matr disp.*15.*n.*15. *&* 17 Coninch. *de Sacram.disp.*27.*n.*6. Idque donec obtineant dispensationem à Dataria.

54 Inde etiam sequitur, quod dispensatio, & absolutio, quæ datur pro foro conscientiæ tantùm, debet abdicè dari, neque Notario, neque testibus adhibitis, ut Sanchez *de matr.disp.*34.*num.*29.*in fin.lib.*8. ne illi prosit pro foro externo. Sed neque convenit, Confessarium pœnitenti dare schedulam absolutionis, Filiuc. *tract.*11.*cap.*9. *numer.* 293. sed etiam si illam det, nulla fides illi schedulæ adhibenda est in foro externo, ut Calderinus, & Rebuffus, quos allegat, ac sequitur Salzedo ad Diaz *d c.*33.*§.Excusabitur tamen.* Quamvis alii contra asserant, expedire talem schedulam dare pœnitenti absolutionis, ut possit se tueri pro foro externo, ut apud Dianam *d.resol.*26 Posset tamen Confessarius testimonium prædictum absolutionis impartitæ dare literis suis privatis clausis, directis Ordinario ut possit, si velit, illam acceptare; quemadmodum major Pœnitentiarius dat literas clausas absolutionum in forma pro misso. Dispensationum autem testimonium nunquam concedendum est; quia hoc est contra mentem Pontificis, & aliàs fieret præjudicium Datariæ; & ita exactè observat S. Pœnitentiaria Atqui ex his colligitur contra Avilam, Coninch, & alios, publicos Clericorum percussores, ac nominatim denunciatos, nedum validè, sed etiam licitè absolvi posse; quia nulla adest prohibitio, quin facultas concessa mandetur exequutioni, nec ponitur aliquod impedimentum pro foro externo, nec alicui fit aliquod præjudicium.

Observo tamen, quod quando dicitur, absolutionem 55
à censuris non valere pro foro externo, intelligitur, quod non valet, quando censura deducta est ad forum externum; quia si non est deducta, quamvis sit publica, non indiget absolutione in foro externo, sed sufficit, si absolvatur pro foro conscientiæ, & quod de tali absolutione constet quando opus est, per testificationem Confessarii. Nam tunc per absolutionem extinguitur totaliter censura; quia non est extinguenda quoad forum externum, cùm ad ipsum non sit deducta. Undè absolutus sit capax eorum omnium, quorum ratione censuræ incapax erat juxta ea, quæ tradunt Felin.*in c.Veniens* 2.*num.*21.*& in c. Testimonium circa fin.de testib.* Calder.*cons.*2. *de testib.* Crescen *dec* 14.*de probat.alias* 163.Comitol. *dec.*15.*nu.* 25 Rot in Astoricen. Canonicatus coram Paleotto; quare valebit simpliciter absolutio à censuris à jure, si non sint deductæ ad forum externum. Nunquam autem valebit pro foro externo in censuris ab homine; quia hæ semper sunt fori externi.

Præterea certum censeo absolutionem, secluso impo- 56
tentia satisfaciendi, non valere, non præmissa satisfactione, quando adest clausula *satisfacta parte.* Nam ideò valeret, quia dicta clausula non inducit formam tanquam id, quod de jure inest. Atqui non obstante, quod de jure insit, inducit formam; quia licèt in illa clausula, *satisfacta parte*, non tradatur forma servanda, sed tantùm contineatur monitio de eo quod est faciendum, expressioque illius, quod de jure inest, nihilque operatur, *c.significasti, de elect.& l.*3.*ff.de leg.*1.*& l.Conditiones, quæ extrinsecus.ff. de cond.& demonstr.* Et proindè si exprimatur, non inducit novam formam, ut notant Gloss *in Clem.de offic.Deleg.* Navar *in cap.si quando, excepti.*10.*de rescript.* Covar. *in d.cap. Alma parte* 1.§.9.*num.*8.Cardin *in dict.Clem.*1. *quæst.*13 Vitalin.*num.*36.Imol.*num.*20.Archid *in cap.Dudum* 18.*qu.*2.Innoc.*in cap.fin.de præsumpt.sub init.*Abb. *num.*16. & communiter Doctores; attamen quando id, quod de jure inest, alio modo exprimitur, ac insit, inducit formam, at docent Cardin. *in dict.Clem.*1.*quæstio.* 2.*de concess.præb.* Imol. *ibidem numero duodecimo*, Vitalin.*in Clemen.*1. *numero trigesimo sexto, de offic.Deleg.* Felin.*in cap.fin.numero trigesimo sexto, de præsumpt.& in cap.Cum delicta, de rescript.* Abb. *ibidem numero* 12. Covar *in dict.cap. Alma parte prima*, § 9. *numero octavo.* Nam, dum alio modo exprimitur, inducitur specialis dispositio, quæ reddit actum conditionatum, & specialis forma servanda, præsertim si exprimatur per verba, quæ formam præseferunt. In hoc autem casu satisfactio partis exprimitur alio modo, & per verba, quæ formam præseferunt, nempè per ablativum absolutum, *leg. A testatore, ff. de condit.& demonstrat.* & notant

Paris.

Paris. *cons.* 41. *numero decimo quarto, libro quarto*, Caputaqu. *decis.* 150. *numero primo & secundo, parte prima*, Roland. *cons.* 81. *numero decimo quinto, libro primo*, Sesse *dec. Aragon.* 31. *numero octavo*, Rot. *decis* 628. *numero* 2. & in Ferrar. bonorum 16. Junii 1614. coram Dunozetto.

57 Et sanè absolutio virtute Jubilæi, non satisfacta parte, saltem non est licita, atque adeò neque valida: quoniam quando Pontifex delegat facultatem absolvendi, delegat secundùm naturam ejusdem facultatis, & secundùm mensuram finis ob quem illam concedit; nam finis dirigit operantem, & est mensura operationis. Facultas autem absolvendi ex sui natura se continet intra terminos rationis, & non se extendit ad id, quod est contra jus, & honestatem; ac proindè neque illicita, *l. Nepos Proculo, ff. de verb. signif. & leg. quæro*, §. *Inter locatorem, ff. locati, & cap. causam, quæ de rescript. & cap. Cum dilectus, de consuet.* Quia potestas, & facultas est quid ordinatum, & concessa ad manutenendum debitum ordinem Reipublicæ; idcóque non potest esse causa illicitorum; atque ita desumo ex Covar. *in dict. cap. Alma loco citato*, Sayro *libro 7. de censur. cap. 20. numero trigesimo*, Suarez *disput. 7. de censur. sect 5. numero* 44. *& libro secundo, de legib. cap. 13. numero* 4. *in fine*, Soto *in* 4. *d.* 27. *quæst. 2. artic. 2. conclus. 2.* Sylvestro *v. Excommunicatio* 7. *casu* 20 *numero* 65. Henriquez *lib. 13. sum. capitulo* 28. *numer. 3. & lib. 7 cap. 13. numero* 2. Navarro *cap. 27. man. numer. 37 & cons. 75. dub. 11. numer. 36. de Regul.* Caietano *v. Absolutio cap.* 4. Medina *libro secundo, sum. cap. 12.* Rodriquez *in Bull. Cruc. §. 9. numero quinquagesimo secundo*, Corduba *libro quinto, quæst.* 45. *dub. 3. in fin. & in sum. cas.* 18. *punct* 1. Graffio *parte prima, libro quarto decis. cap.* 15. *numer. 6.* Coninch. *disput. 14. de pœnit. dub. 16. num.* 211. Filiucio *dict. tract. 11. cap. 9. num. 295.* Vasquez *quæst. de excommun dub.* 20. Præpositio 3 *part. quæst.* 1. *de censur. dub. 15. num* 114. Gaspar. Hurtado *disput. 14 de excom. diffic.* 5 Trullench *lib. 1. in Bull. Cruc.* §. 7. *cap. 2. dub. 12. num.* 11. & Gobatio *cap. 35. de Jubil. num. 271.* Idcóque contra Sanchez *lib. 3 de matrimon. disp. 33. num. 3.* Avilam *de censur. parte 2. cap. 7. disp. 3 dub. 9. conclus. 2.* Layman *lib. 1. Theol. moral. tract. 5 par. 2. cap. 6 num. 7.* Lud. à Cruce *disput. 1. in Bull. Cruc. cap. 4 dub. 2. numer. 13. & dub 9. num.* 5. Lezanam *tom. 3. v. Bulla Cruciatæ numero* 32. Moronum *resp. 98. num* 267. Bonacinam *disp* 1. *de censur qu. 3. pun. 9. num* 3. Valerum *in diff. utriusque for. v. Absolutio, differentia 5. num. 5.* Dianam *p. 1 tract. 11 de Bull. Cruc. resol. 22.* & alios.

58 Omnes tamen utriusque Sententiæ Doctores conveniunt, quod talis absolutio sit illicita, & proindè absolvens peccet mortaliter; quia in re gravi, & cum gravi præjudicio partis excedit terminos suæ facultatis, cùm ei concedatur facultas absolvendi cum clausula, *satisfacta parte*. Quod etiam habet locum, secluſa dicta clausula; quia facultas non censetur concessa, nisi quatenus ex natura rei justè exerceri potest; ex natura autem rei requiritur, quod præmittatur satisfactio. Conveniunt etiam, quod, si in concessione facultatis absolvendi sit aliqua clausula irritans, absolutio non valeat; clausula enim irritans annullat omnia, quæ in contrarium fiunt, *cap. si ea tempore, de elect. in 6. & cap. Adjiciebatur, de conces. præb. eodem lib.* & notant Gomez *ad reg. de trien. quæst.* 49. Gonzal. *ad reg.* 8 *glos.* 67 *numero* 17. Menoch. *cons.* 83. *numero septimo*, Cassad *decis.* 1. *numero* 7. *de restit. spol.* Ex his autem colligo, quod etiamsi non adsit in delegatione, seu concessione Jubilæi clausula, *satisfacta parte*, adhuc absolutio erit nulla, non præmissa satisfactione, quando pœnitens potest satisfacere. Nam facultas non censetur delegata nisi juxta terminos juris communis; siquidem nunquam Princeps præsumitur velle evertere jus præsertim cum præjudicio tertii, sed semper ejus mens talis præsumitur, qualis debet esse de jure, ut rectè observant Grammat. *cons.* 34. *num.* 3. Gozadin. *cons.* 101. *num.* 10. Dec. *cons.* 580. *num.* 2. Jas. *in l. causas num.* 6. *C. de transact.* Cùm autem de jure non possit absolvi, nisi præmissa satisfactione, facultas ad absolvendum, utpotè concessa intra terminos juris, non se extendet ad absolvendum nan præmissa satisfactione, ac proinde actus erit nullus, secluſa impotentia. Nam stante impotentia, omissio formæ non vitiat actum; quia censetur posita tantùm, quando possibilis est servari.

Denique percussor Clerici potest absolvi, stante du- 59
bio de obligatione ad satisfaciendum, etiamsi non sit præmissa satisfactio; desumitur *ex cap. solet, de sentent. excommunicat.* Quia, stante dubio, nondum adest obligatio satisfaciendi, cùm possit dubium resolvi in unam, vel alteram partem, & tam in favorem pœnitentis, quàm contra ipsum, & proindè non est condemnandus, ut satisfaciat. Dubium verò judicandum est, sicut judicatur in materia restitutionis, & juxta regulas restituendi decernendum, an sit restituendum. Et in hoc casu non requiri aliquam cautionem de satisfaciendo, si contingat constare de obligatione ad satisfaciendum, aio cùm Laymano *lib. 1. Theol. moral. tr. 5. part. 2. c. 6. nu. 7.* Henriquez *lib. 7. sum. c. 3. n. 2.* Valero *in differ. utr for. d. v Absolutio differ.* 12. & Bossio *sect. 1. de Jubilæo, c. 21. §. 4. num.* 54. Quia cum simus in foro conscientiæ, si fficit propositum, cùm standum sit in hoc foro confessioni pœnitentis, & cautiones sive pignorantiæ, sive fidejussoriæ, sive juratoriæ relinquendæ sunt foro externo; quod est contra Bayrum *lib. 2. Thes. cap* 18. *num.* 16. ubi saltem exigit cautionem juratoriam confessario præstandam; sed de his ac hujusmodi aliis lege libellum nostrum Italicè inscriptum *Il Giubileo dell' anno Santo.*

Nec percussor liberatur ab hac satisfactione ex eo, 60
quod Clericus percussus ei forsan remiserit injuriam. Nam, ut benè advertunt Panorm. *in c. 1. de injur. &* Bart. *l. Non solum* 11. § *Injuriarum actio, n. 3 ff. de injur.* per remissionem injuriæ præsumitur remissus rancor, idest displicentia illa, propter quam quis desiderat, vel quærit malum suo inimico, non autem satisfactio. Imò si reorem tantur damna illata, adhuc satisfactio præstanda remanet pro expensis à percusso ratione percussionis factis; quia nomine damnorum non veniunt expensæ, *c. in nostra* 8. Panorm. *nu 1. de injur.* Etenim ex injuria oritur duplex actio; una ad pœnam, alia ad damna, expensas, & interesse. Ergo una sublata remanet alia, *argument. textus in leg. si pro furt*, §. 1. *de cond. furt. text. in l. si domus. ff. de serv. urb. præd.* traditque expressè Bald. *in l. si tibi decem lect.* 1 §. 1. *ff de pact.* & ibi Alex. *colum* 2 *numero secundo*, putans hæc singulare, Jacob. de S. Georg *in fin. nu.* 5. ibidem Bald. *in cap* 1. §. *Injuria de pact. jur. firm. col. 2. in usib feu. 1. specul. in tit. de accusatore* §. 1. *col.* 6. Card. Ancar. & alii *in d. c. 1. de injur.* Angel. de Perus. *in leg. sed si unius.* §. *si ante ff. de injur.* Fab. *in* §. *fin. Instit. de injur. nu.* 3. Jas. *in l. 1. col. 3. n. 16 ff. de pact.* ubi ait esse diligenter notandum.

Si autem ista absolutio fiat extra Sacramentalem 61
Confessionem, Episcopus, vel ejus Vicarius generalis majori diligentia animadvertere debet, ut non solùm partis læsæ, idest privatæ personæ satisfiat, verùm etiam populo, qui ex tali persona læsus fuit, cùm ex privato delicto publicum bonum, & publica Reipublicæ quies lædantur; & propterea Reipublicæ expediat ad consequendum publicum bonum, & publicam quietem, ut delicta puniantur, & non remaneant impunita, *c. Ut famæ 35. de sent. excom. l. si ita vulneratus 52. ff. ad l. Aquil.* Dec. *in l. Nec ex Prætorio 28. numer. 2. ff. de reg. jur.* Idcóque cùm delictum sit publicum, & declaratio publica, necesse etiam est, ut absolutio publicè fiat juxta formam præscriptam in Rituali Romano coram Notario, & duobus saltem testibus, præmissis Psalmo *Miserere*, & orationibus consuetis excommunicatum genuflectentem levi verberatione Episcopus, vel ejus Vicarius

Gene-

Generalis sedens percutiet in humero usque ad indusium exclusivè denudato, posteà surgens, & aperto capite dicat, *Kyrie eleyson, &c.* prout in Rituali; quibus completis sedens, & cooperto capite dicat *Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & nos authoritate ipsius, & Sanctissimi Domini Papæ nobis commissa absolvimus te ab excommunicationis sententia, quam ex eo, quod Presbyterum percusseris, & vulneraveris, incurristi, & incurrisse declaratus es, & restituimus te communioni, & unitati fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.* Quod si hæc forma fuerit omissa, absolutio erit nulla, Jo Andr. Innoc. Fel n. & Butr. *in cap. Cum desideres 15. de sent. excom.* Quia forma præscripta ad unguem observanda est, & si deficiat, actus corruit, *l. Cum hi 8. Si Prætor, ff. de transact. l. Non dubium 5 C. de legib. l. Traditionibus 20. C. de pactis, c. quæ contra 64. de reg. jur. in 6. c. Cum dilecta 22. §. fin. de rescript. cap. quia propter 42. §. Aliter, de elect. c. 1 de reb. Eccles. non alien. in 6.*

62 Pro foro verò conscientiæ non est necesse observare hanc formam accidentalem, seu solemnitates, de quibus *in c. Anobis 28. in fin. de sent. excom.* & apud Navarr *cap. 26. num 8. & in c. 1. sub init. num. 64. de pœnit. & remiss. d. 6.* docetque Sayr. *lib. 2. de censur. cap. 18. num. 19.* Suar. *disput. 19. de censur. sect 2.* Alter. *tom. 1. de censur. lib. 4. disp. 7. cap. 2.* Avila *parte secunda, cap 7. disput. 3. dub. 3* cum Polanco in Directorio, & Bonac. *de censur. disput. 1. qu. 3. punct. ultim. prope fin.* Ait tamen Avila, quod si Confessarius absolveret in loco secreto, ubi posset commodè observari ista solemnitas, expediret illam observare ad majorem terrorem pœnitentis. Certè ex privilegiis Religionum multis Religiosis concessum est absolvere non servata dicta solemnitate, ut Suarez *de censur. disput. 7. sect. 10. numero quarto*, cum Navarro, Sorbus *in compend. privileg. v. Absolutio quoad seculares* 1. §. 14. Quod privilegium pro absolutione in foro conscientiæ non erat necessarium, sed fuit impetratum ad tollendum dubium, & ut absolventes prætermitterent has cæremonias, innixi authoritati Pontificis, & non tantùm sententiæ communi Doctorum; quare in absolutione à censuris virtute Jubilæi, & pro solo foro interno non esse necessarium adhibere hos ritus, præter Navarrum, Sayrum, Suarez, Alterium, aliosque supra citatos, qui etiam volunt, neque semper hos ritus adhibendos esse in foro exteriori, nempè urgente necessitate, quando fuit lata communicatio non servata solemnitate; quando fuit injusta; quando absolutio est ad tempus, & ad certum effectum; quando absolvens non est Sacerdos; & quando absolutio datur ad cautelam, tradunt Caietanus *v Absolutio cap. 4.* Henriquez *libro 7. sum. cap. 28. numero secundo*, Valer. *in differ. utr. for. v. Absolutio differ. 6. numero tertio*, Filiuc. *tract. 11. cap. 10. numero 333.* Bossius *sect. 1. de Jubil. cas. 23. numero sexto*, Cordub. *quæst. 18. numero primo*, Franch *in cap. Eos, qui, not. 3 de sent. excommunicat. in 6.* Quia quando in jure præscribitur talis agitur de absolutione pro foro externo, & ideò, quod præscribitur pro tali absolutione, non est necessariò servandum in absolutione in foro interno, pro quo sufficit, quod quocumque modo exprimatur absolutio censuræ, ut notant Hostiens. *libro quinto, sum. tit. de sent. excommunic. numero decimo quarto*, §. *& qualiter*, & Covar. *in dict. c. Alma, parte prima*, §. 11 *numero septimo*, neque in absolutione sit exprimenda causa, ob quam censura est contracta, quia de jure communi hoc non est necessarium, ut observat Sayr. *libro secundo, de censur. cap. 16. num. 2.* Nam causæ expressio non pertinet ad significationem absolutionis, ut constat etiam in absolutione à peccatis, in qua non est necesse exprimere peccata in particulari.

63 Injungi tamen debet pro foro externo pœnitentia salutaris; quæ relinquitur arbitrio Ordinarii, qui, considerato statu & qualitate personæ, poterit publicè imponere pœnitentiam, posteà privatè peragendam. quæ confert ad salutem animæ. Idque ad differentiam solemnis pœnitentiæ, quæ præscribitur *in c. In capite d. 50.* Abstinendum est ab imponenda pœnitentia pecuniaria, cùm jam fuerit satisfactum parti læsæ, & Ecclesiæ, necnon suæ condemnationi, imponendumque libenter aliquod jejunium corporis afflictivum, *c. licet 6* ubi Panorm *de pœnis. & remiss. c. 2. de homic. volunt. c. Accusat. 8. de accus.* & aliquot preces secundùm capacitatem delinquentis, *c. Deus qui Ecclesiam 8. de pœnit. & remis.* & diversis temporibus occultè recitandas. Hoc enim modo vulnus sanatur. & Ordinarius liberatur à suspicione avaritiæ; de pœnitentia verò presbytericidæ alibi disseremus.

64 Potest etiam ejusmodi Clerici percussor absolvi ad cautelam virtute Jubilæi, aut alterius facultatis ab eis excommunicationibus, à quibus absolutè absolvi potest; hæc autem absolutio impenditur, stante dubio de censura aliqua in particulari. Vel quia dubitatur, an sit lata; vel quia dubitatur de validitate; vel quia dubitatur de crimine, ob quod est imposita. Ratio est, quia facultas absolvendi ad cautelam continetur in facultate absolvendi absolutè quoad easdem censuras, tanquam quid minus in majori; concesso enim majori est etiam concessum minus, quod in ipso continetur, *l filius familias, §. fin. ff. de donat. & leg. Marcellus ff. de donat. can. mort. & leg. non debet ff. de reg. jur. & cap. ex parte de decim.* Deindè qui est certus, quod sit excommunicatus potest absolvi vigore Jubilæi, ergo etiam qui est dubius de eadem excommunicatione. Alioquin qui est dubius esset pejoris conditionis.

65 Nec obstat, quod absolutio ad cautelam sit gratia extraordinaria sedis Apostolicæ, *cap. Per tuas, de sentent. excommunicat.* Ac proindè non censeatur, nisi specialiter exprimatur; quod est fundamentum Covar. *in d. cap. Alma, parte prima*, §. 12. *in fin.* Dec. *in cap. Præterea. numero sexto, de offic. Deleg.* Felin. *in cap. Causam numero sexto, de rescript.* Jas. *in lege tertia, quæst. 2. ff. de jurisd. omn. Judic.* & aliorum. Nam respondetur, facultatem absolvendi ad cautelam esse quidem gratiam extraordinariam, sicut est etiam gratia extraordinaria absolvendi absolutè, & ideò non censeri concessam, nisi exprimatur: Verùm dum conceditur facultas absolvendi absolutè, conceditur etiam facultas absolvendi ad cautelam, ut contenta in ipsa, & habetur pro expressa in specie, tanquam contenta sub expressa, juxta ea, quæ tradunt Cravet. *cons. 149. numero undecimo*, Bec. *cons. 14. numero decimo quinto, volum 1.* Paris. *cons. 66. numer. 62. volum. 2.* Menoch. *de arbitr. cas. 276 num. 2 & sequentibus*, atque idcircò posse absolutionem impendi ad cautelam, docent Archidiac. *in cap. solet, de sentent. excommunic. in 6.* Dec. *ibid. & in cap. Ad præstantiam de appell.* Henriq. *lib 13. sum. cap. 29. num 5.* Ludovic. à Cruce *in Bull. Cruc. disp. 1. cap. 4. dub 7. nu. 2.* Trullench. *lib. 1 in eandem Bullam §. 7. c. 2. dub. 9. n. 15.*

66 De hac autem absolutione ad cautelam habetur sermo *in cap Ad præsentiam de appell. in cap Veniens 2. in fin. de text. in cap. Apostolicæ, de except. cap. Cum desideres §. 1. & cap. Venerabilibus de sentent. excom. & in cap. Præsenti, eodem tit. in 6.* Estque vera, seu putativa ab Ecclesiastica censura liberatio, Jo. Andr *in cap. solet num 12. de sentent. excom. in 6.* qui post Innoc. Hostien. & Joan. Monach. *ibi* diffusè hanc materiam tractat. Ea verò non habet locum, nisi in sententia excommunicationis lata ab homine, & censuris latis in homines, quia illæ possunt esse nullæ, & injustæ, non autem in sententiis latis à canone, & à jure, de quibus non dubitatur, quod sint injustæ, nisi occurrat dubium facti, vel probabile dubium juris secundum Jo Andr. quem cæteri sequuntur, præsertim Boych. *de Synod. p. 2. art. 1. concl. 13. n 112* ubi etiam tenet, quod sicut absolutio ad cautelam non habet locum in censuris latis à Canone, ita nec in censuris statutorum synodalium. Colligitur etiam ex præallegatis juribus, quæ loquuntur de censuris latis ab homine; excommuni-

catio

catio autem, nunquam fertur ab homine; nisi propter contumaciam, Abb. *in c. Quà fronte nu. 11. de appell. in rub. de sent. excom. & in c. 2. de rap.*

67 Item habet locum quando ex quacumque causa allegatur nullitas sententiæ; quam opinionem esse veriorem ait Abb *in d. c. Apostolicæ sub nu. 10. de except.* Et ideò si sententia censuræ dicatur injusta, tunc non debet peti absolutio ad cautelam, sed simpliciter, ex quo est ligatus, cùm sive justa sive injusta ligat. Idem quando sententia esset justa, ut Franch *in d. c. solet col. vers. quinto quærit.* Habet igitur locum in omni casu, quo dubitatur de nullitate, Franch *ibid. in 3. not.* quod si constat, eam esse nullam, tunc debet statim pronunciari nulla, nec est necessaria absolutio ad cautelam, Card. *in c. quoties 2. q. 6* A sententia verò justa non datur absolutio ad cautelam, quia fatetur se ligatum, ac proindè necesse est petere directè absolutionem, & non ad cautelam, Gemin *in d. c. solet n. 7.* Casus autem, in quibus excommunicatio est nulla, enumerat Gloss. *in d. c. Præsenti de sent. excom. in 6* & quæ dicatur injusta, & nulla, Gloss *in c. Sacro eod. tit.* Abb. *in c. Ab excommunicatio. de rescript.* & Navar. *in man. c. 27. sub n. 2.* Estque ex gratia. Nam de jure est, quod prius constet de veritate causæ, quàm detur absolutio. Ideóque est in arbitrio Judicis, qui poterit eam concedere, vel denegare secundum circumstantias rerum. Innoc. Host & Jo. Andr *in d. c. Solet*, ubi etiam Franch. *in 2. vot.*

68 Quando tamen impertitur, requiritur citatio illius, cujus interest, nisi periculum esset in mora, debetque impertiri cum cautione de parendo mandatis, si liquet eum justè excommunicatum. Cùm enim hæc absolutio solùm concedatur in dubio, tale dubium posteà per probationes certificabitur, per quas constabit, an absolutio habeatur pro putativa, quod erit, si constiterit non fuisse ligatum. Erit vera, si apparuerit illum justè ligatum; undè non benè in hoc casu provisum esset adversario, si non caviſset. Debet etiam præstari juramentum ex Joan. Andr. & Franch. *in d. c. solet*, ubi tradit regulam, quod ubicumque pars potest impedire, ne actus fiat, semper requiritur citatio. Facit, quod notatur *3. q. 9. c. omnia*, hujusmodi absolutio potest dari etiam, antequam Judex de veritate causę cognoscere incipiat, *d. c. Venerabilibus, §. sed si ex causa*, ibique Franch. *de sent. excom. in 6.* Unde infertur, quod Archiepiscopi in hac absolutione plus habent potestatis, quàm in inhibitione; quia non possunt inhibere, nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis ante diffinitivam, Gloss *fin. in d. c. Venerabilibus.*

69 Rursus secundùm Card. *in c. solicitudinem n. 4 de appellat.* in omni casu, in quo nulla causæ cognitio requireretur tunc inferior, pendente appellatione coram Superiore, potest adire; quare cùm absolutio ad cautelam possit impendi, præstita cautione absque causæ cognitione, pendente appellatione coram Papa à facto Episcopi, poterit excommunicatus ab Episcopo petere ab Archiepiscopo absolutionem ad cautelam, non obstante, quod interposuerit appellationem ad Papam. Neque solùm absolvitur ad cautelam, quando quis principaliter appellat, sed etiam quando contra aliquem testem posset opponi exceptio excommunicationis, ut repellatur à testimonio. Tunc enim Judex potest absolvere ad cautelam testes, quando tamen aliter veritas haberi nequit, nisi sit tale genus excommunicationis, cujus absolutio reservatur Papæ, & durat, durante ejus dispositione, *d. c. Veniens 2. in fin.* & ibi Gloss. Jo. Andr. & Doctores *de test.* quemadmodum & absolutio eligere debentis, *d. c. Apostolicæ, de except.* & potest concedi tunc à quocumque Judice causæ, Felin. *in c. Pastoralis num. 13. de offic. Ordin.* Tales enim absolutiones prospiciunt negotiis, quibus functis reviviscit sententia, & procedit, quando excipitur de excommunicatione in vim dilatoriæ, secus in vim peremptoriæ. Nam tunc non fieret absolutio ad cautelam, Franhc. *in d. c. solet, col. 2.* post Jo. Andr. *in c. 1. nu. 2.* & Gemin. *n. 10 de except. in 6.*

Conceditur etiam extra casum excommunicationis propter ambiguum duplicitatis, Gloss. *in cap. fin. de his, qui fil. occid. v. Bonum, & cap. significasti, v. ad cautelam de homicid.* De pœnitentia ad cautelam legitur *in cap. significasti 2. de homicid.* Et tradit Gloss. *in cap. Perpendimus de sentent excomm.* & de venia ad cautelam *in cap. exhibita, eodem tit. cap. 2. & 3.* & ibi Gloss *fin. de Cler. percuss.* Quicumque autem absolvitur saltem ad cautelam, semper obtinere debet litteras absolutionis, Gloss. *in cap. Proposuit, v. De absolutione de Cler. excommun.* Item de juramento ad cautelam Gloss. *in cap. super eo, de sentent. excomm.* 70

An verò absolutio à censuris impertiri possit absenti, aliàs à nobis dictum est. 71

Si quis verò, suadente diabolo, in hoc sacrilegii genus proruperit, quod quemvis Pontificem, id est Episcopum jam consecratum, ut communiter Doctores, injuriosè, vel temerè percusserit, aut cœperit aut bannierit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium, aut favorem dederit, vel scienter defensaverit facientem, primo sit ipso facto excommunicatus, à qua excommunicatione non possit absolvi, nisi per Summum Pontificem, scilicet mortis articulo excepto. Secundò à feudis, locationibus, officiis, & beneficiis spiritualibus, & temporalibus, quæ ab Ecclesia, cui offensus Episcopus præest, obtinet, cadat ipso facto, eaque ad eandem Ecclesiam liberè revertatur. Tertiò ipsius filii per lineam masculinam descendentes usque ad secundam generationem reddantur ipso facto inhabiles ad Ecclesiastica beneficia in Civitate, & diœcesi ejusdem Episcopi obtinenda, omni spe dispensationis adempta. Quartò, Terra ipsius offendentis, & cooperantis, ut supra, si non ultra unam diœcesim extendatur usque ad condignam satisfactionem ejusdem Domini Ecclesiastico subjaceat interdicto. Itemque locus quilibet, in quo captus Episcopus detinebitur, quandiù detentio ipsa in eodem loco duraverit, Ecclesiastico subjaceat interdicto; quod si Terra illius duas, vel plures diœceses contineat, tunc diœcesis domicilii principalis ipsius delinquentis, & illa, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duæ aliæ ejusdem Domini eidem loco magis vicinæ, interdicto subjaceant supradicto. Item Civitas, quæ aliquid prædictorum commiserit in proprium Episcopum, interdicto subjacear memorato, donec satisfecerit, & ejus Magistratus, & officiales omnes, culpabiles existentes incurrant excommunicationem, à qua non possunt absolvi, nisi à Sede Apostolica. Ita ex Constit. Clementis V. in Concil. Viennensi, quæ est *Clem 1. de pœn.* 72

Hoc autem interdictum est latæ sententiæ ut constat ex verbo *subjaceat*, & tradit in terminis Vita in *in dict. Clem. 1. nnmero 70.* Henriq. *libro 3. cap. 43 num. 5* Navarr. *cap. 27. num. 169.* Quod autem dicit textus de Terra ipsius delinquentis, intelligitur Terra ipsius, sive ipse illius fuerit Dominus, sive Gubernator, ut Suarez *de censur. disp. 37. sect. 1. num. 9.* & Gloss. *in d. Clem. v. si sua*, ubi se remittit ad notata *in c. 1. de postul. Prælv. Terram propriam* quo loco ait, hoc verbum *suum* accipi ibi latè, ut sufficiat, si sit de jurisdictione illius, licèt non sit in ejus proprietate. 73

Delinquentes autem, ut supra excommunicati, denuntiandi sunt publicè, & solemni forma anathematis, singulis festis, donec satisfecerint; &, cum absolvendi fuerint, cavere debent idoneè de parendo pœnæ inferendæ, & de peragenda pœnitentia injungenda. Formam autem solemnem anathematis ibi ponit textus, & tractat Suar. *de censur. disp. 8. sect. 3. numero secundo & seq.* 74

At *ex c. 11. Bullæ in Cœna Domini* fertur excommunicatio specialiter Papæ reservata contra injuriam inferentes in personam Episcopi, quæ partim excedit, partim excedituir ab illa, quæ fertur *in d. Clem. 1.* quia *in Clem. 1.* 75

excom-

excommunicantur bannientes Episcopum de quocumq; territorio, sed in Bulla Cœnæ non continentur, nisi bannientes Episcopum de Terra, in qua jurisdictionem habet, seu jus aliquod ibi habet Episcopus. Item *in Clem.* 1. excommunicantur etiam ratum habentes, non autem in Bulla Cœnæ. E contra in Bulla Cœnæ excommunicantur hostiliter insequentes Episcopum, qui non continentur *in Clem.* 1. In aliis autem actionibus conveniunt.

76 Occidens verò Episcopum tenetur *l. Pompeia, de parricid.* ut Plaz. *epit. lib.* 1. *c.* 22. *n.* 22. & Farinac. *qu.* 112. *n.* 131. Civitas autem occidens proprium Episcopum privatur dignitate Episcopali, *cap. Ianos* 25. *q.* 2. Plaza, & Farinacius *ibidem*. Sed hæc pœna non est latæ sententiæ, ut patet ex textu, & non videtur procedere, nisi adsit frequentia talis delicti in ea Civitate, ut saltem bis occiderit Episcopos, ut obligatur ex textu, & ibi notat Glossa *v. Usum*. Neque enim pœnæ offendentis Cardinalem *cap. felicis de pœn. in* 6. militat contra offendentem Episcopum, Farinac. *loc. cit.*

77 Notandum tamen est *ex dict. c.* 11. Bullæ in Cœna Domini, quod Princeps, si bannierit de Regno suo Episcopum non habentem in eo Regno diœcesim, neque dominium ullum, neque jus legationis, seu Nunciaturæ officium, non incurrit in hanc censuram, ut Navar. *dict. cap.* 27. *num.* 67. Ugolin. *in eo cap.* 11. *Bull.* §. 1. *num.* 4. & Duard. *ibidem quæst.* 9. *num.* 6. Occidens verò Nuncios, seu Legatos Papæ, vel alterius Principis incurrit crimen læsæ Majestatis, unde damnatus est infamis, & irregularis, quam conclusionem declarat Farinac. *dict. quæst.* 112. *à num.* 160.

78 Excommunicationem itaque Papæ reservatam incurrit qui clericum interficit, vel mutilat, vel percutit ex *dict. can. Si quis suadente* 17. *q.* 4. Item ex *cap. in quibusdam de pœn.* Si alicujus Ecclesiæ patroni, aut Vicedomini, aut advocati, aut feuda, aut alia beneficia, seu jura Ecclesiastica, vel temporalia ejusdem Ecclesiæ habentes, per se, vel per alium occidere, aut mutilare præsumpserint Rectorem, aut Clericum illius Ecclesiæ, jus patronatus, advocatiam, Vicedominatum, feudum, beneficium, seu jus illud prorsus amittunt.

79 Hæc pœna est latæ sententiæ. Quia licet verbum *amittant*, sit futuri temporis, tamen adjuncta particula *prorsus*, operatur privationem ipso facto, seu ipso jure, ut per Tiraquel. *in l. si unquam, v. revertatur num.* 71. *C. de revoc. donat.* Sanchez *de matr. lib.* 5. *disp.* 53. *num.* 8. & in terminis Abb. *ad dict. cap. in quibusdam num.* 7. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 10. *numer.* 57. & communem ait Tolet. *lib.* 1. *c.* 88. *num.* 7. ac de praxi S. Pœnitentiariæ testatur P. à Costa *in not. ad consil. Navar.* 28. *vel* 13. *de pœnit. & remiss.*

80 Limitatur tamen id primo, ut hęc pœna non procedat in causa secundaria, seu cooperante minus principaliter ad homicidium, verbi gratia, consulendo, seu indicando locum per ea, quæ tradit Navar. *cap.* 27. *n* 51. Secundò, ut amittat solum beneficia, & jura, quæ habet ab eadem, seu in eadem, non in diversa Ecclesia, Farinac. *qu.* 119. *n.* 68. Tertiò, ut non procedat in occidente Clericum quemcumque, sed solum Clericum illius Ecclesiæ, à qua, seu in qua occisor, seu mutilator dictum jus, seu beneficium obtinet, ut patet ex textu, & ita Ostiens. *in d. cap. v. prorsus*, ac Socin. *ibid. n. ult.*

81 Item ex eodem *cap. in quibusdam de pœn.* additur, ut ad hæredes dictorum delinquentium nihil perveniat de dictis juribus, quæ ipsi amittunt, sed Ecclesiæ eidem devolvantur. Item in eodem textu statuitur, ut posteritates talium delinquentium usque ad quartum gradum in Clericorum Collegium nullatenus admittantur, neque in domibus Regularibus alicujus prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

82 Ad primum declarandum est, ut intelligatur tantum de posteritate per lineam masculinam, ut per Socin. *loc. cit. n.* 34. Zabarel. *n.* 15. cum Jo. Andrea. Secundo, ob particulam illam *nullatenus*, esse pœnam latæ sententiæ, Abb. *ibi n.* 7. cum communi. Tertiò, quod ait non admittendos in Collegio Clericorum, ex hoc illos filios esse irregulares, ut non possint ad clericatum promoveri, Glos. *ibid. v. prælationis*, Abb. *n.* 1. Jo. Andr. Anchar. Zabar. l. & Soc. *in sem. text.* & consequenter isti sunt inhabiles ad beneficia, tum ex dicta irregularitate, tum etiam per se primò, dum textus prohibet in Collegium Cleticorum admitti. Ita P. à Costa *ad d. consil. Navar.* & Socin. *in d. cap. num.* 40. Ultimò id declarandum, ut dispensatio dictis filiis possit ab Episcopo concedi ex causa aliqua rationabili, Glos. *ult. in d. cap. in quibusdam*; quia textus non reservat dispensationem, sed illam indefinitè permittit.

83 Ex quibus declarari potest praxis S. Pœnitentiariæ, quæ omnibus laicis, qui presbyteros publicè occiderunt, ultra publicam pœnitentiam, quam illis imponere solet, declarat, ut remanean. privati feudo, vel emphyteusi, si ea habebant ab Ecclesia, in qua presbyter ille occisus intitulatus erat, utque eidem Ecclesiæ devolvantur. Præterea declarat, ut filii ipsorum delinquentium non possint Ecclesiastica beneficia obtinere. Quam praxim reprobat Navarrus *dict. consil.* 28. *de pœnit.* tanquam nullo jure subnixam. Eam verò defendit P. à Costa *ibidem*. Sed distinguendum est. Quia illa pœna privationis jurium, & inhabilitatis filiorum non debet intelligi procedere, nisi in occidente Clericum, vel presbyterum ejusdem Ecclesiæ, à qua occisor habebat dicta jura, aliis autem Clericidis, vel presbytericidis non videtur injungenda talis pœna, quia ipso jure non est imposita, & Pœnitentiatia solum in præmissis declarat pœnas incursas à jure, ut P à Costa *ibidem* fatetur. Præsertim hodie cùm post reformationem Pii V. & aliorum Pontificum, Pœnitentiarius Major non habeat jurisdictionem externi fori. Jure puto, neque obligari in conscientia pœnitentem sponte à se abdicare dicta jura, sed solum si exigatur. Neque aliter cogendum à Pœnitentiario minore, vel majore. Unde Covar. *in epit. in* 4. *decretal. p.* 2. *c.* 6. §. 8. *nu.* 10. ait, quod ubi lex imponit pœnam privationis bonorum ipso jure, non debet eam Confessarius exigere, ut pœnitens eam ultrò exolvat; sed solum intendit S. Pœnitentiaria intimare pœnitenti per suam absolutionem non esse ei remissam pœnam privationis, & inhabilitatis supradictæ, quatenus eam de jure incurrit, quominus in eum exequi possit.

84 *In cap.* 2. *de pœnit. & remiss.* ita habetur: *Qui presbyterum occiderit, convictus usque ad ultimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & absque spe conjugis maneat.* Hæ pœnæ videntur latæ sententiæ; quia verbum, *careat*, est latæ sententiæ secundum magis communem sententiam, ut testatur Tiraquel. *in d. l. si unquam, v. revertatur n.* 166. Sed titubat Abb. *in d. c.* 2. quia inquit debere privari cingulo militiæ, deinde ait, quo Ecclesia eum privavit. Certè cùm agitur de jure quæsito amittendo, requiritur sententia declaratoria. Similiter verbum, *maneat sine spe conjugis*, est latæ sententiæ, quia non indiget facto hominis positivo ad executionem. Vide Tiraquel. *num.* 105.

85 Atque ex his infertur primò, quod presbytericida si sit religiosus militaris perdit cingulum seu militiam, & consequenter amittit privilegium clericale, ac remanet merè laicus subjectus laico foro. Ita Roderic. *quæst. regul.* 62. *ar.* 5. *tom.* 2. Bobadil. *lib.* 2. *polit. c.* 17. *n.* 86. Idemque dicunt de Doctore Abb. *in d. c.* 2. *vers. Secunda pœna*, ut possit privari eo gradu, scilicet per sententiam Judicis Ecclesiastici, seu privatus declarari.

86 Secundò infertur, quod presbytericida incurrit impedimentum matrimonii impediens, non irritans, Sanch. *lib.* 7. *disp.* 6. *n.* 9. Sed hodie hoc impedimentum est desuetudine abrogatum ut nulla sit opus dispensatione, Sanchez *dict. lib.* 7. *disp.* 17. *n.* 8. Coninch. *disp.* 30. *n.* 25. *de Sacram.* Navar. *consil.* 9. *n.* 5. Laym. *de matrim. imped. c.* 15. §. *quartum*. Quia hæc pœna hic imposita est tanquam ca-

non pœnitentialis, ratione publicæ pœnitentiæ, ac solemnis, qua durante, non licebat matrimonium contrahere, ut *can. de his verò 33. qu. 2.* Maiol. *lib. 3. c. 3. n. 2. de irregul.* Hodie autem cessarunt solemnes istæ ac publicæ pœnitentiæ.

87 Idem existimo dicendum de pœna prædicta amissionis cinguli militiæ, quia solemniter pœnitentibus illicitum erat cingulum militiæ assumere, ut *dict. can. de his verò.* Quia debebant lacrymis vacare. Et ita intelligit Innoc. *in d. cap. 2.* & non dissentit Abb. *ibid. §. secundo potest intelligi*, dicentes has pœnas ex hoc textu fuisse imponendas in foro pœnitentiali. Et facit, quod textus in principio, & in eodem contextu pœnitentiam duodecim annorum imponi præcipit. Et quia textus ponitur non sub rubrica *de pœnis* sed *de pœnitentiis, & remissionibus*. Non ergo pertinent ista ad forum contentiosum. Et hanc veriorem ait Cardinal. *in d. cap. 2.* qui etiam notat, hanc pœnitentiam non procedere in homicidio casuali, sed voluntario.

CONSULTATIO VII.

An electio Vicarii Capitularis, à cujus concursu aliquis reiicitur, sit valida?

1 REspondeo negativè. Nam quilibet idoneus de jure potest eligi, ideóque non potest à concursu repelli, Ror. *in recent. dec. 65. num. 6. & 7. par. 1.* Sicuti ex eadem ratione non potest Episcopus repellere concurrentem ad Parochialem, ut tradit Garz. *de benef. part. 9. cap. 2. num. 100.* Barbos. *in Collect. ad Concil. sess. 24. c. 18. de reform. n. 63.* & Rota coram Eminentissimo Othobono *dec. 37. nu. 3. & 4.*

2 Rejectio enim idonei vim habet voluntariæ coarctationis ad certum numerum eligendorum, quæ non permittitur electoribus in præjudicium aliorum, solúmque coarctationes permittuntur dumtaxat post factum scrutinium, dummodò omnes in eo fuerint admissi, & tanquam minus idonei rejecti; quod si quis à scrutinio repellatur, ex hoc ipso electio dicitur restricta, & coarctata, ut declarat eadem Rota *eadem decis. 375. num. 8.* & Lavor. *variar. lucubr. titul. 4. cap. 21. numer. 15.* Barbos. *vot. 37. num. 66.* & Rot. *dict. decis. 65. num. 6. & 7. p. 1. rec.*

3 Idoneus autem censetur quilibet doctor, & maximè si in Vicarium Capitularem aliàs fuerit electus, quo in casu non est iteranda inquisitio, *cap. accepimus de ætat. & qualit.* Peyr. *de substitut. tom. 1. quæst. 1. cap. 31. numer. 10.* Castil. *de elect. cap. 13. numer. 21.* Gonzal. *ad regal. 8. Cancel. glos. 4. numer. 84. & seqq.* ac Rota in Pampilonensi Beneficii 9. Decembris 1620. coram Remboldo, & in Melevitana commendæ 17. Martii 1645. coram Bichio.

4 Essetque hujusmodi electio non solùm invalida, sed etiam attentata, si à declaratione electorum super inhabilitate fuerit appellatio interposita, cùm non possit, discussione pendente, fieri electio, *cap. si postquam de elect. in 6.* ac Rot. coram Em. Otthobono *dec. 29. n. 55. & d. dec. 37. sub n. 30.* & in Melevitana Marescallatus 26. Maii 1642. coram Dunozetto.

5 Neque discutiendum est, an appellatio fuerit judicialis an extrajudicialis. Etsi enim electio ex sua primæva natura sit actus extrajudicialis, fit tamen judicialis ex concursu, & contradictone oppositorum, ut in specie declarat Barbos. *d. vot. 37. sub nu. 8.* Postquam enim gravamen comprobatur ex causa appellationis, electio interim facta semper est attentata, quamvis appellatio fuerit extrajudicialis ut tradit Rota apud Burattum *dec. 77. nu. 4. & 5.* & coram Em. Ottob. *d. dec. 29. n 56.*

6 Præsertim si qui fuit prima vice electus post declaratam nullitatem primæ electionis interfuerit novæ electioni, & votum dederit unà cum aliis, quo in casu fatetur, & admitteret nullitatem, sine qua non potuisset electio iterari, unde non poterit postea impugnare, *cap. Cum Ecclesia Sutrina, §. non igitur de caus. poss. & prop.* Qui enim alium admittit ad scrutinia Capitularia fatetur idoneum ad eligendum, adeò ut pro ea vice non possit electionem impugnare, Gutier. *cons. 3. num. 1.* & Rot. coram Ottob. *decis. 164. num. 5.* etiam ipsa protestatione superaddita, quod per novam electionem non censeatur juri suo præjudicatum, quia tanquam contraria facto nihil operatur juxta doctrinam Bartol. *in l. non solum §. morte num. 17. ff. de nov. oper. nunc.* & Seraph. *dec. 754. n. 2. & 3.*

CONSULTATIO VIII.

An jus Cathedraticum, sive Synodaticum præscribi possit? Ubi quid illud sit, an sublatum à Tridentino? quid Cathedra Episcopi, ejus origo, aliaque ad rem strictim.

COmmunis sententia est, quod in totum præscribi 1
non possit, sed quoad quantitatem. Eam docent Gloss. *in can quicunq; 16. q. 7.* Felin. *in cap. Cum ex officii de præscript. n. 16.* Imol. *in Clem. 1. vers. Sed an isto jure de jurepatr.* dicens, quod in Cathedratico non currit præscriptio, nedum super toto, sed neque super quantitate, Jo. Faciol. & Hugut. *13. q. 2. in princ.* Archid. & Jo. Andr. *in c. 1. de præb. lib. 6.* Abb. *in c. Cum venerabilis n. 3. de censib. & in cap. Accedente col. 3. de præscript. & cons. 99 in fin. lib. 1. & cons. 7. n. 4. lib. 4.* Ubi testatur hanc esse communem, quam sequitur Fagnan. *in cap. Conquerente de Offic. Ordin.* Balb. *de præscript. p. 1. 5. p. princ. qu. 16.* Card. *in Clem. 1. sub initio q. 12. de censib.* Calder. *cons. dict. de præscript.* Navar. *in c. 1. in princ. de pœnitent. d. 6. & in can. Placuit eadem d.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 86. n. 92.* ac Ricc. *in prax. var. resol. 182. n. 2. & seq.*

Rationes autem sunt. Tum quia petere hoc jus cathe- 2
draticum pendet à facultate Episcopi. In facultativis autem non currit præscriptio, ut per Canonistas communiter *in cap. Cum Ecclesia Sutrina de caus. poss. & prop.* cum vulgò aliis. Tum quia in tributis præscriptio non habet locum, *ut in l. comperit. C. de præscript. 30. an. &* §. *porrò 16. q. 3.* & notat Glos. *in cap. Cum non liceat de præscript. & in cap. Tua 2. vers. tributa de decim.* Tum quia est de Imperio Episcopali, quod sicut non potest Episcopus à se abdicare, ita illud non potest subditis præscribere, ut *l legatus, ff. de offic. Præsid.* Et tum denique, quia debetur ex jure communi, atque adeò præscriptione, aut pacto privatorum hominum tolli non potest, ita ut ab illo subditus liberetur *dict. cap. Accedentes de præscript. & d. cap. Cum ex officii eod. tit.* quia est jus publicum, secus autem si deberetur, vel præscriptione, vel consuetudine, vel institutione, vel privilegio, vel aliquo alio speciali jure, aliave causa, ut notatur *in d. cap. Accedentes, & can. servitium 8. q. 2.* & advertit Vitalin *in Clem. Cum sit nu. 5. & 6. de censib.* tunc enim non esset jus publicum.

Non obstat, quod præscriptio habeat vim privilegii, *l.* 3
hoc jure, §. ductus aquæ, ff. de aq. quot. Æst. cum aliis ejusmodi, ita ut non sit necesse ullum titulum allegare per *d. § ductus aquæ, & c. 1. de præscript. in 6.* Privilegio autem cathedraticum tolli potest.

Primò, quia id procedit in actibus, in quibus aliquid 4
agitur positivè, secus autem in hoc casu, in quo præscriptio allegatur, nullo dato actu positivo, sed sola patientia, aut negligentia Episcoporum interveniente. In hoc autem casu est necessaria tituli allegatio, maximè in hac re quæ est gravis præjudicii, ut per Bartol. *in l. cum in rem vers. fi. ff. de usur. & in l. si certis, C. de pact.*

Secundò, quia id locum habet in juribus Episcopali- 5
bus & oneribus præscriptibilibus, ut est quarta decimarum, & funeralium quæ est præscriptibilis etiam contra Episcopum, ut *in cap De quarta de præscript.* non autem in juribus impræscriptibilibus, ut sunt cathedraticum, & quædam alia jura Episcopalia, de quibus per Doctores *in cap. Cum venerabilis de censib.* quare Abb. *in cons. 94.* apud Balbum *dict. quæst. 6. num. 3.* tradit, quod

præ-

præscriptio prodest in iis oneribus evitandis, quæ sunt præscriptibilia, non autem in aliis, ut est casus *in Clem.1. de cens.* Ubi tradit, in quibus oneribus non currit præscriptio, nempè in cathedratico, in procuratione, & in aliis ibi relatis, quod etiam firmat Calder. *d. cons.2.* quare in iis, quæ ex sui natura præscriptionem pati non solent, præscriptio longissimi temporis privilegio non comparatur; alioquin enim laici jura spiritualia longissima præscriptione possent acquirere; quod est omninò falsum. Nam laicus spiritualis juris capax non est.

6 Minus obstant aliquæ declarationes S. Congregationis Concilii, quæ circumferuntur, ut in Albinganen. & aliis. Nam intelligendæ sunt cum præscriptione, sive de consuetudine quoad totum quod nunquam præscribi potest, sed quoad quotam, sive quantitatem, vel absolutè, ac simpliciter, prout illas adduci *tom.1. cons.* 283. ex authographo Em. Card. Ginetti.

7 At nihilominus contrarium censuisse videtur eadem S. Congregatio Concilii in subjecta declaratione, quam loco allegato adduxi, & nunc declaro. Sic etiam S. Concilium Tridentinum *sess.24.c.3. de ref.* valere ait consuetudinem circa procurationem, & tamen *in d.c. Cum ex officii de præscript.* procuratio non præscribitur. Nam multa possunt tolli, quæ non tolluntur per præscriptionem, ut per Davar. *cons.5. de censib.* quare Vitalin. *loc. alleg* censet, valere compositionem super procuratione, vel cathedratico non danda Episcopo quoad ejus præjudicium; quia per hoc Reipublicæ non præjudicatur, & ex dono impensa pecuniaria solùm concernens utilitatem propriam ipsius Episcopi remittitur, *arg. l. Si quis in conscribendo, C. de pact.* cum simil. fateturque, quòd talis compositio non gravat successorem. Neque obstat *d. l. legatus, ff. de offic. Præsid.* quia ibi sermo est de eo, qui vult abdicare à se totam jurisdictionem, vel etiam partem ubi vertitur præjudicium Reipublicæ, hìc autem non est præjudicium, nisi ipsius Episcopi.

8 Die 3 Decembris 1644. Episcopus Albinganensis una cum Clero ejusdem Civitatis supplicat pro declaratione infrascriptorum dubiorum.

9 *Primò. An modernus Episcopus, qui nunquam adhuc exegit Cathedraticum, possit pro præterito tempore, & in futurum exigere?*

10 *Secundò. In qua quantitate, & qualitate monetæ possit illud exigere?*

Tertiò. An à toto Clero, an verò à beneficiatis tantum sit facienda exactio?

11 *Sacra, &c. ad dubia suprascripta respondit, ut sequitur, videlicet.*

12 *Ad 1. Si Cathedraticum Episcopis antecessoribus aliquando fuerit solutum, posse per modernum Episcopum exigi.*

13 *Ad 2. Exigi tantùm posse duos solidos juxta juris communis dispositionem, & in moneta antiqua juxta illius æstimationem, non concurrente contraria consuetudine.*

14 *Ad 3. Exactionem non esse faciendam à toto Clero, sed tantum ab Ecclesiis, Capellis, & Beneficiatis, si ad eorum favorem non concurrat privilegium Apostolicum exemptionis, vel immemorabilis.*

15 Portò sicuti principale munus Episcopi est docere, in cujus signum habet cathedram in signum administratio nis, ac subjectæ curæ, veluti publicam notam professionis doctrinæ, prout statuitur *in Psal. 1.* Unde statim ac Leo nuncupaverat administrationem, mox cathedram vocat in *can. Siquis Episcopus 7. qu.1.* ita à singulis Basilicis cathedraticum exigit, quod est pensitatio duorum solidorum *can. placuit, & can. inter cætera 10. qu. 3.* & quidem usualis monetæ, ut tradit Glos. *in sum. ejus quæst. v. quid verò.* Et dicitur eadem hæc pensitatio quandoque synodacium, quia videlicet solvi consuevit in Synodo, Glos. *in d.c. Conquerente, v. duos solidos de offic. Ord. & in sum. d. quæst. 3. eodem v. quid verò.* Quæ quidem quantitas solvenda est secundùm valorem antiquæ monetæ, non autem ejus, quæ currit tempore solutionis, ut docet Glos. *in d. cap. Conquerente eod. v.* cum aliis, quos sequitur Surd. *cons.* 404. *num.* 11. Quamvis enim, moneta mutata, videtur etiam mutatum cathedraticum, ex quo illud sequitur usum regionis; hoc tamen intelligitur, quando ex hujusmodi mutatione præscriptum est unum aliquod monetæ genus, & secundùm illud facta solutio cathedratici per quadraginta annos, aliàs secus, ut plenè declarat Ostiens. *in sum. de censib. n.* 8.

Est autem cathedra locus sublimior circa sellam pro- 16
fessorum, concionatorum, aut declamatorum. Differt à solio, & tribunali. Etenim.

Rex solium, Doctor cathedram, Iudexque tribunal
Possidet, at sedem Præsul, Prætorque curule.

Idem etiam significat nomen ambonis, quo utitur So- 17
crates *lib.6. c.5.* Suggestum scilicet seu pulpitum, ex quo Episcopi, ut clarius audirentur à populo, concionari solebant, sicuti eodem loco Socrates testatur, & lectores, vel diaconi lectionem seu Evangelium recitare. Hujusmodi locum Templorum D. Cyprianus honoris causa tribunal quoddam Ecclesiæ appellat. Ab ambiēdo dictum volunt, quod locus ille utrinque gradibus ambiatur. Nam in quibusdam Ecclesiis duo ordines graduum visuntur, unus à sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter à dextris, occidentem spectans, quo fit descensus. In quibusdam verò Ecclesiis Diaconus una, subdiaconus altera via in pulpitum, seu ambonem conscendit. Expositor Romani Ordinis ambonem ideò hanc appellationem habere tradit, quod ambiat, & cingat intrantem. Sed verius est græcam esse vocem, quæ inter cætera significat ascensum, & locum editum, ut in Laodiceno Concilio *c.* 15. & Panvin. *in interpret. voc. obscur. ecclesiast. in calce Platinæ fol.* 93. Dicitur etiam pulpitum, quasi publicum, quod qui ipsum conscenderit, spectari simul, & audiri publicè possit. Item suggestus, sive quod constet ex suggesta, hoc est congesta materia, in qua concionatores stare possint, sive quod inde populo suggeratur, quod in rem ejus esse possit.

Clemens autem Pontifex circa annum 90. statuisse di- 18
citur, *ut cathedra Episcopalis in eminentiori loco statuatur, vel erigatur, in qua stans, seu residens Episcopus omnes possit circumspicere, & ab omnibus circumspici dist.* 95. Martin Polon. *in suppul. in vita Clementis*, Antonin. *tit.7. c.2.* Mirum verò, si Clemens circa hæc quæ res ipsa admonet fieri debere, occupatus fuerit. Nam res per se sine mandato postulat, ut altiore quàm alii loco stent concionatores, quo nimirùm inde ad populum verba facientes, commodiùs, & faciliùs, majore etiam cum authoritate, & gratia audiantur; adeóque locus hic, in quo verbi divini ministri stant docentes populum, egregiè etiam sui officii eos admonet, ut scilicet meminerint, quando in altis his locis steterint, se & videri posse ab omnibus, & diligenter, ac providos habitus sui, gestuum, vitæ, & morum suorum custodes esse oportere, quando homines plebei in illa externa ferè magis oculos intendunt, quàm in verba dicentis Unde & lux mundi, & in specula positi, & capita appellantur. Ac quemadmodum ipsi in omnium hominum vitam, ac mores ex alto inspiciunt, sic in ipsorum vultus gestus, voces, ac mores populus omnis oculos suos intendit. Qua de causa qui locum hunc excelsum conscendunt, prudenter, & cautè sese gerere debent, ne quid faciant, aut dicant, quod eorum personæ, officioque sit indignum, propterea que eis vitio verti queat.

Talem autem cathedram in Templis non debere esse 19
sumptuosam ex Epistola Concilii Antiocheni apparet, quæ inter mores portentosos Samosateni hoc quoq; numerat, *quod non contensus mediocri ut discipulus Christi, sede, gradum sibi in Ecclesia, & thronum ad morem Principum hujus sæculi extruxerit.* Hoc verò non semper observarum; nam Romæ in multis Templis hæ cathedræ splēdidissimis, pulcherrimisq; marmoreis tabulis, & porphyreticis lapidibus exornatæ fuerūt, sicut referunt Platina *in vit. Pontif.* Panvinius *in append. ad Platinam*, aliique, qua ratione, ut aliqui volunt, fit, quod populus in tali

ornatu,& pompa animum occupans, doctrinam, quæ ex hoc loco proponitur, parum attendat.

20 Cæterùm non esse cathedraticum sublatum à Concilio Tridentino *sess.24. cap.3.* prohibente quidquam exigi ex causa procurationis pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur & alio quovis nomine, exceptis victualibus, probatur primò; quia cùm de jure communi Episcopis cathedraticum debeatur, ut patet *ex d.cap.Conquerente de offic.Ord.* & sit adeò privilegiatum, ut secundùm Doctores quamplurimos in totum præscribi non valeat, & in eo frequenter pars non modica redituum Episcopalis mensæ dicatur consistere, non est verisimile sublatum fuisse jus tam insigne sine speciali mentione *ad l. item apud Labeonem, §. hoc edictum, ff. de injur.* de quo est textus expressus *in cap. pastoralis de donat.* ubi decidituar, cathedraticum non comprehendi in dispositione generali, nisi de eo fiat expressa mentio, ibique notant Glossa, & Canonistæ; præcipuè, quia cathedraticum inductum fuit ex Concilio Bracharensi secundo *c.2.* ut refertur *in can. placuit 10. qu.3.* Unde multò minus censeri debet illi derogatum fuisse absque speciali mentione per textum *in cap. ex parte de capel. monach. cap. cum ne at. & qualit. & cap. Novit.* ubi Felin. *n.2. de rescript.* Quamvis enim secunda Constitutio conciliaris tollat primam contrariam, etiamsi Concilio specialiter non deroget secundùm Glossam, Archidiaconum, Jo. Monacum, Jo. Andream, & alios *in c.5. de Const. in 6.* requiritur tamen, ut secunda Constitutio statuat expressè contrarium ejus, quod disponitur in prima. Neque enim decretis in Concilio tanta cum deliberatione, & solemnitate editis, præsumitur fuisse derogatum sub tali taciturnitate, ut rectè per Oldr. *conf.326. n.1.*

21 Secundò, quia Concilium prohibet exactiones causa procurationis pro visitatione. Atqui cathedraticum non exigitur causa procurationis, neque pro visitatione. Tum quia titulo valido, & à procuratione diverso exigitur, ut constat ex citato *cap. Conquerente.* Est enim census duorum solidorum, qui solvitur Ecclesiæ cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedræ *d.can. placuit, can. illud te, & can fin 10. quæst.3.* Tum quia non exigitur in visitatione, sed in Synodo *cap. olim de censib.* & ex sententia Sac. Congregationis Concilii dixit Fagnan. *in cap. Venerabili num.36. de censib.* propterea enim appellatur etiam synodaticum, ut patet *ex d.cap. Conquerente*, vel quia datur pro synodo, quam Episcopus celebrare debet singulis annis juxta Gemin. *consil. 85. num.6. vers. sed cathedraticum à visitatione*, quia visitatio est de lege jurisdictionis, cathedraticum verò de lege diœcesana, Glos. *in cap. dilectus, v. de lege jurisdictionis*, ibique Ostien. *n.6.* Abb. *num.4.* & communiter Doctores *eod. tit.* Unde ex prohibitione unius, tanquam ex diversis non potest inferri ad prohibitionem alterius ad vulgarem *l. Papinian. ff. de min.* & cùm differenter diversis locis, & temporibus exigatur, non potest applicari ad causam visitationis, quæ habet tempus, & loca particularia, & præcisa. Effectus enim non debet tribui non proportionatæ causæ, quæ limitata limitatum producit effectum *l. in agris, ff. de acquir. rer. dom. l. quod dictum*, ubi Angel. *ff. de pact.* Atque ita censuit eadem S. Congregatio Concilii, teste eodem Fagnano *loc. cit. & in d. cap. Conquerente num.6. de offic. Ordin.* ubi *num.4.* ait non teneri Monasteria ad cathedraticum, utpote exempta à lege diœcesana, sed eorum capellæ solvunt hoc nomine duos solidos.

22 Notandum autem est, duos solidos pro cathedratico solvendos esse juxta æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus, & ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris monetæ, quæ modo est in usu, sit præscriptum, ut *in dict. Olim. de censib.* & cum Glossa *in dict. cap. Conquerente* tradunt Ostien. *ibi numer.12. in fin.* Joan. Andr. *num.39.* Butr. *num.43.* & Abb. *num.6.* Nomine autem solidi intelligitur aureus, ut notat Glossa *in cap.1. 10. quæst.3.* Nam & lex civilis pro solido aureum intelligit, & antiquitus septuaginta duo solidi, unam libram auri constituebant, ut *l. quotiescumque*, & ibi Glos. *ultim.* & Bartol. *C. de susceptor.* Unde ad illam æstimationem solvendi essent, nisi obstaret consuetudo; hodie verò nonaginta sex auri constituunt unam libram, ut per Abb. *dict. nu.6.* Quod latiùs prosequitur *in dict. cap. Conquerente* Felin. *n.2.* & de varia solidorum, & aureorum æstimatione vide Covar. *variar. resolut. c.10. n.3.* Alciatò videtur aureum, quo hodie utimur, ex generali omnium populorum consuetudine esse veteri illi subrogatum, & ideò, quæ de solido in jure civili cauta sunt, ad nostrum hunc, quamvis levioris sit ponderis referenda. Præterea *in Parerg.* annotavit, esse solidum in jure nummum aureum ejus ponderis, cujus latinis est sextula, vel stagium, idest octo oboli, ut latiùs ab eo declaratur in opusculo, quod edidit de ponderibus, & mensuris, Budæus ex verbis Lampridii de Alexandro Romano Principe loquentis colligit, solidos primum dictos esse aureos nummos certi cujusdam, suique ponderis, quasi integros. Ego existimo solidum fuisse nummum aureum, qui olim æquivalebat decem, & septem juliis, sed hodie de consuetudine sumi pro scuto monetæ. Hi tamen solidi verti debent in Templi restitutionem, vel ut cum aliis loquar, in Ecclesiæ reparationem *d. can. placuit 10. q.3.*

CONSULTATIO IX.

An & quatenus Regulari impertiri possit, ac debeat licentia exeundi à sua Religione, ut cum reservatione votorum in habitu presbyteri secularis vivere valeat in sæculo.

CErtum est ad hoc requiri causam, eamque gravem: 1
Ut est odium intimum, & inexpiabile inter ipsum Regularem, & ejus superiorem, lis criminalis, quæ inter ipsos inimicitiam capitalem inducit, *l. licet ff. de arb. test. in auth. si dicatur* ibique Bartol. *C. de testib.* Lanfranch. *in tract. de testib.* quos sequitur Grammat. *dec.33. nu.5.* Quod eo fortiùs procedit, cùm probetur causa odii, ut per Innoc. *in cap. Cum I. & A. extr. de re jud. in fin.* per textum *in c.3. cum binis seqq. util. tit.* & Bald. *in l. præscript. C. si contra jus, vel eod. publ.*

Præcipuè verò, si hujusmodi inimicitia comprobetur 2
persecutione, inclusione carceraria, & cum odio concurrat justus metus mortis, ex probabili causa cadens in virum constantem; quod per se satis est ad liberandum Regularem à Religione, ut per Grammat. *decis. crimin. 5. n. 8. cum seqq.* ac ita, ut dubitari minimè possit, quin metus iste semel illatus semper durare debeat, & præsumatur, donec duret ejus causa, *l. pen. ff. de cond. ob turp. caus.* ubi Bart. *n.5. & 7.* Osasch. *dec.179. n.12.* Boer. *dec.100. n.12. & 13.* ac Rota in Conchensi nullitatis Ordinis 10. Martii 1606. coram Pegna.

Quare hic justus timor non solùm extenditur ad peri- 3
culum præsens, sed etiam ad futurum. Quotiescumque enim casus est probabilis, semper valet pro fundamento intentionis ipsius Regularis, ut probat text. *in l. fi. C. quod metus caus.* Bart. & Bald. *in l. ad vindictam ff. eod. tit.* Dec. *in l. pacta novissima sub n.11. cum seq. C. de pact.* Paril. *cons. 139. n. 25. li.4.* idem Bart. *in l. ob turpes n.7. de condit. ob turp. caus.* Neviz. *cons.52. n.* Grat. *cons.38. nu.14. l.2.* & Osasc. *dec. 142. nu.12.*

Ac si præcipuè ad aliam Religionem strictiorem tran- 4
sire non possit, ob inhabilitatem fide Medicorum probandam, sive ex mala valetudine, sive ex senectute contractam, ob quam transitus redditur impossibilis itaut inhabilitas ista, uti naturalis, ipsum excuset ab omni abstinentia; præter quamquod non tenetur transire, nisi ad Religiones similes. Similes autem Religiones non recipiunt professos alterius Religionis; quod probari debet attestationibus Superiorum hujusmodi Religionum vice diligentiarum, ad comprobandam promptam, & paratam volun-

voluntatem transeundi, ita ut si non invenerit benevolos receptores, locus sit licentiæ vivendi in sæculo in habitu presbyteri. Sique etiam concurrat qualitas bonæ vitæ, ac famæ, testimonium Religionis, & observantiæ regularis, datum à suis Superioribus, & consensus Procuratoris Generalis suæ Religionis.

§ His itaque, aliisque generis ejusdem extantibus censeo, concedendam esse licentiam hujusmodi Regulari degendi in sæculo in habitu presbyteri secularis. Per quam licentiam fit liber à claustris, & delatione etiam occulta, habitus regularis, & ab obedientia regulari, & relinquitur sub correctione, & obedientia Episcopi, sicuti ceteri Clerici seculares. Quæ licentia semper petenda est à Sede Apostolica.

CONSULTATIO X.

In qua ætate eligi possit, ac debeat Abbatissa sive Prioriſſa? An sufficiat inchoasse annum quadragesimum, ubi an tempus currat de momento in momentum? An in hac ætate possit Episcopus, vel Nuncius Apostolicus dispensare, & electio Monialis in Abbatissam minoris ætatis sit eo ipso irrita? De pœnis Monialium aliter eligentium. Et à quo tempore ætas sit computanda, an scilicet conceptionis, an nativitatis, an baptismi?

1 QUoad primum conveniunt omnes, quod ex veterum Canonum dispositione Abbatissa non erat eligenda, nisi quadragenaria, ut statuit Gregorius I. *in can. nemo 79. d.* Postea sexagenaria, ut statuit Gregorius I. *in can. juvenculas 20. q. 1.* facitque textus *in can. quomodo 31. q. 1.* ubi refertur illud Apostoli 1. *ad Timoth. 5.* Vidua eligatur non minor sexaginta annorum, de quibus Apostoli verbis alibi Præterea ab Innocentio IV. *in cap indemnitatibus de elect. lib. 6.* statutum est, ut in Abbatissam, seu Prioriſſam, ubi per Prioriſſam monasterium gubernatur, de cetero non eligatur aliqua, nisi triginta annos compleverit. Atque ita eo tempore Episcopus, & Abbatissa respectu ætatis eodem jure censebantur.

2 At hodie ex decreto S. Concilii Tridentini *c. 7. sess. 25. de regular.* Abbatissa non minor eligenda est annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Ac si his qualitatibus ibi non reperiatur, quæ saltem trigesimum annum ætatis, & quintum professionis excesserit, eligatur. Quare ex S. Congregationis sententia, si in Monasterio sit monialis annorum quadraginta. & quæ octo annis post professionem laudabiliter vixerit, non licet Monialibus aliquam ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis eligere. Sin autem reperiatur in Monasterio aliqua monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur moniales aliam ex alio ejusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum illis est, aliquam, de consensu tamen Episcopi, vel earum superioris, eligere ex proprio Monasterio habentem qualitates requisitas ex decreto. Quod si nec talis in proprio monasterio, nec quadragenaria in alio ejusdem Ordinis reperiatur, poterunt aliquam ex alio monasterio eligere, quæ ad præscriptum *d. cap. indemnitatibus* trigesimum annum expleverit, & expresse sit professa. Nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda erit à Sede Apostolica.

3 In hanc sententiam omnes, ut dixi conveniunt, cum dispositio S. Concilii Tridentini sit clarissima. Porrò cùm Monasterium esset recens erectum, nullumque aliud in tota provincia ejusdem Ordinis reperiretur, & nulla extaret monialis, quæ esset prædita qualitatibus requisitis decreto Concilii *dict. c. 7.* petitumque esset, ut liceret eligere aliquam ex eis absque dictis qualitatibus, responsum est, ex monialibus in dicto monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis idonea cæteris.

4 Difficultas est quoad secundum, & reliquis aliis. Portellus Minorita *par. 1. resp. mor. cas. 13. nu. 1.* asserit sufficere, quod inchoaverit. Id probat *ex Clem. 1. §. caterum de stat. monach.* quæ statuens ætatem petitam ad hoc, ut aliquis sit Prælatus alicujus Conventus, debere esse ait annorum 25. *ibi: nisi 25. annum attigerit*; Ergo idem dicendum est in isto etiam casu. Hanc rationem probabilem existimat Diana *par. 7. tract. 2. resol. 9.* illamque approbare videtur Pelliz. *de monial. t. 10. sect. 2. n. 91.*

Verùm hanc opinionem esse apertè falsam patet etiam § iis, qui carent sensu communi. Quis enim diceret, quod idem sit annum attingere quadragesimum, & non minorem esse annis quadraginta? Concilium autem Tridentinum hoc requirit, non illud; minor equidem quadraginta annis est, quæ annum quadragesimum non explevit. Tenendum itaque est, quod annus quadragesimus in Abbatissa debet esse completus: Liquet ex textu *in l. 3. §. minore, ff. de minor.* ubi decidit per hæc verba *minor quàm viginti quinque annis importare, ut annus supremus debeat esse completus, & computatio fiat de momento in momentum*; quod notat Jo. And. *in cap. cum in cunctis de elect. n. 35.* Ergo idem dicendum in terminis decreti Concilii Trid. *d. c. 7. sess. 25. de regul.* quod loquitur per eadem verba. Id ipsum constat *ex c. 12. §. ad cæteras sess. 24.* ubi Concilium præscribens ætatem ad dignitates non curatas, utitur iisdem verbis, ibi: *viginti duobus annis non minores.* Et tamen S. Congregatio consulta, an is, qui attigit vigesimum secundum annum, possit obtinere dignitatem non curatam in Ecclesia Cathedrali, seu collegiata, stante decreto Concilii, quod ad eas Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores, asciscantur? Respondit non posse, sed oportere, ut annum vigesimum secundum exegerit. Et in hanc sententiam dedit litteras ad Episcopum Abulensem sub die 24. Septembris 1593. quarum tenorem recitat Garzia *de benef. part. 7. c. 4. nu. 70.* & pro constanti etiam tenet Mandos. *de minori ætate c. 5. n. 10.* Passar. *de elect. c. 40. n. 57.* Pasqualig. ad Lauret. *par. 1. n. 34.* perperam addens, quod sufficiat attigisse ultimum diem anni ex *d. l.* ex qua contrarium habetur, quod scilicet annus completus debet esse completus de momento in momentum.

Et quidem in hac re communiter recipitur distinctio § Glossæ *in d. cap. Cùm in cunctis, v. exegerit,* ut testatur Abb. *n. 6.* nimirum: Quandoque favor tantùm vertitur in causa, ut in usucapione, & tunc sufficit idem incipere, ut *l. in usucapione, ff. de diverſ. & temporal. præſcript.* Quandoque vertitur odium tantum, ut præscriptione triginta annorum, & tunc oportet ultimam diem impleri, *ut l. in omnibus ff. de act. & obligat.* Quandoque vertitur utrumque, & sic materia est mixta favoris, & odii, & tunc tempus de momento in momentum computatur, ut *d. l. 3. §. minore, ff. de minor.* ubi minores 25. annis licèt ultimum diem assecuti, dicuntur tamen minores, donec ad horam nativitatis pervenerint. Sic in omnibus temporalibus actionibus, nisi totus novissimus dies compleatur, non finit obligationem. Sunt verba textus *in l. in omnibus, ff. de act. & oblig.* & plurimos casus similes cumulat Phanut. *in tract. de momento c. 30. nu. 3.* & Tiraquel. *de utraque retract. §. 1. glos. 2.* Quod est contra Pasqualigum, & Passarinum, qui diem, & horas admittunt.

Ex his autem colligitur differentia inter Abbatem, & 19 Abbatissam. Nam etsi in Abbate sufficiat annus vigesimus quintus inceptus *ex d. Clem. 1. de stat. monach.* in Abbatissa tamen requiritur provectior ætas propter sexus imbecillitatem, ut notat Abb. *in cap. super inordinata nu. 9. de præb.* & in *d. cap. cum in cunctis num. 6. de elect.* facitque textus *in can. Sanctimoniales 20. quæſt. 1.* unde inferunt Abbas *ibid. numer. 7.* & Dec. *in 4. cap. in cunctis num. 50.* ut dispositum in Abbatissa non habeat locum in Abbate, de quo est glossa in *Clem. attendentes, v. cecidisse de stat. monach.* In Inquisitore autem sat est annum quadragesimum attigisse, ut est textus in *Clem. nolentes in princ. de hæret.* ubi Glos. *v. quadragesimum* ait esse mirandum, quod major ætas requiratur in Inquisitore, quàm in Episcopo, qui etiam Inquisitor est, concluditque

que hoc esse de arbitrariis, e quibus non cogimur reddere rationem. Sed rationem reddit Abb. *in d. cap. in cunctis n. 6. de elect.* quia promovendi ad Episcopatum transeunt cum magna inquisitione, ideóque promotus ad tantam dignitatem præsumitur ex omni parte idoneus; Officium autem Inquisitionis non committitur cum tanta indagatione, ideóque jura voluerunt, ut esset maturus ætate.

8 Ad 3. Et in hac ætate communis etiam sententia est non posse Episcopum, neque item Nuncium Apostolicum, vel alium superiorem dispensare. Quod certum ait Tambur. *de jur. Abbatis disp. 28. dub. 2. n. 6.* & firmant Armendariz *in addit. ad recopil. leg. Navar. l. 1. tit. 18. lib. 7. de Episcop. n. 101.* ubi hoc decisum refert Garz. *d. par. 7. c. 4. n. 72.* Azor. *instit. moral. par. 2. lib. 6. c. 5. qu. 9.* Ricciard. *dec. 309. par. 4. n. 9.* Sigism. à Bonon. *de elect. dub. 62. n. 6.* Mirand. *de sacr. monial. quæst. 7. ar. 4* Barbos. *de jur. Eccl. lib. 1. c. 45. num. 19.* Gavant. *in manual. Episcop. v. Abbatissa num. 6.* Lezan. *in sum. tom. 3. v. Abbatissa nu. 2.* Pasqualig. *d. par. 1. num. 657* Passarin. *ubi supr. num. 62.* Nemo enim Summo Pontifice inferior potest dispensare in lege Conciliari.

9 Ad 4. negat Suarez, quem sequitur Pelliz. *in loco n. 92.* qui tamen firmant fore irritandam. Quod probabile ait Passar. *ibid. n. 70.* Moventur, quia id non declaratur à Concilio, tanquam substantiale, nec irritatur electio aliter facta, sed simplex prohibitio ponitur, ut non eligatur. Ideóque si aliter electio facta sit juxta commune jus, licèt illæ duæ conditiones circa ætatem non serventur, non erit electio irrita ipso jure, vel ad summum irritanda.

10 Asserunt tamen esse nullam ipso jure Tambur. *dict. disp. 28. qu. 2. n. 7.* Barbosa *dict. c. 45. num. 19.* Pasqualig. ad Laur. *n. 34.* Aldan. *in compend. Can. resolut. l. 1. tit. 28. nu. 11.* asserens, ita fuisse declaratum à Sacra Congregatione in Viterbiensi 16. Maii 1623. cujus declarationis meminit etiam Barbosa *loco cit.* ea quidem ratione, quia in dicto Concilio datur forma. Ubi autem verba dant formam, si actus fiat, non servata illa forma, actus est nullus ipso jure, ut docent Bartol. *in l. Gallus, ff. de liber. & posthum.* & Gemin. *in cap. fin. §. si vero de judic. lib. 6. numer. 1.* Quod idem Passarinus ait, id manere in sua probabilitate, & hoc esse certum addit, talem electionem esse nullam ipso jure in sensu Glossæ *in cap. auditis, v. & post, de elect.* Quia ipso jure est irritanda, & non potest confirmari sine licentia Summi Pontificis. At ego censeo esse irritam eo ipso defectu formæ substantialis, non autem accidentalis, ut vult Pellizarius. Quidquid sit, an ex Bulla Pii IV. super confirmatione Concilii Tridentini in quolibet ejusdem Concilii decreto contineatur decretum irritans, si secus super iis à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, de quo nos alibi cum Gonzalez. Decretum siquidem irritans inducit formam, sine qua actus ipso jure corruit, ut notant Bald, *cons. 351. num 9. lib. 5.* Dec. *cons. 532. num. 4.* & Rota in Romana Societatis officii 4. Januarii 1613. coram Pamphilio. Unde cùm actus careat sua forma, & substantia, certum est, quod non possit sustineri, *l. cum hi, §. Prætor ait, ff. de transact. & cap. Tua nos de sponsal.* sed irritatur; quia est contrarius dispositioni *cap. 1. de concess. præb. in 6. & cap. Si eo tempore de elect. in 6.* & notat Gonzal. *ad reg. 8. gloss. 76. num. 12.*

11 Ideóque operatur nullitatem actus, statim ac fit, juxta ea quæ tradunt Sarnen. *ad reg. de annal. par. 5. in fin.* Cassad. *dec. 11. num. 4.* & Rota *dec. 142. nu. 4. part. 2. recent.* tollitque consuetudinem contrariam, si qua esset, ut observant Gabriel. *concl. 3. nu. 40. de claus. lib. 6.* & Gonzal. *loc. cit.*

12 Quare electio, non observata forma Concilii, non potest revalidari, nisi de novo celebretur cum eadem forma. *l. si ut proponis, Cod. de nupt. & l. nuptiæ, ff. de rit. nupt.* tradunt que Socin. *cons. 92. n. 11. lib. 3.* & alii cum Rota *dec. 1242.* coram Seraphino, & *decis. 395. numer. 11.* coram Ludovico. Tum enim revalidatio actus est novus actus, *l. asse toto, ff. de hæred. inst. & l. obvenire solet, ff. de verb. signif.* & notat Menoch. *cons. 80. num 66.* Et ideò necessarium est, ut interveniat forma cum qua ex præscripto legis electio fieri debet, alioquin si ab initio fuit nulla ob defectum formæ, semper erit talis, donec ponatur eadem forma.

Ad 5. Moniales aliter eligentes privari pro illa vice facultate eligendi, tradunt Lavor. *var. lucubr. tit. 4. c. 24. n. 6.* & quidam alii, ducti ex *cap. Cum in cunctis 7. §. fin. de elect.* ubi decernitur, eligentes scienter non habentem ætatem privari pro illa vice facultate eligendi. Quod sequitur Glossa, & Geminianus apud Passarinum *loc. cit. n. 78.* Sed ego cum ipso Passarino id nego; quia *c. Cum in cunctis* non loquitur de electionibus monialium: & quidem sufficit, quod electio sit irrita; quod magna pœna est. 13

Ad ultimum respondeo esse computandam à die Nativitatis Nam, ut definivit Bald. *cons. 19. n. 3. lib. 5.* ætas nihil aliud est, quàm temporis mensura quædam à Nativitate usque ad obitum decurrens. Quapropter nec à tempore conceptionis est computanda, ut contra Glossatorem *regul. Cancell. 17.* tradit Covar. *in 4. decret. p. 2. cap. 8. §. 2. num. 3.* & Molin. *de just. & jur. tom. 2. disp. 573. sub initio*; idemque Bald. *in d. cap. Cum in cunctis nu. 5. de elect.* dicens ætatem non incipere in utero matris, sed in partu, ut *l. penult. Cod. de posth. hæred. instit.* Et de baptismo id jam declaravit S. Congregatio Concilii. Quæsitum enim fuit, Provisus est aliquis de Canonicatu in Cathedrali habente annexum ordinem presbyteratus, ad quem promoveri potest intra annum, si attendatur dies nativitatis, sin autem dies baptismi, minimè, à quo tempore facienda est computatio? S. Congregatio censuit, tempus computari à die nativitatis, non autem baptismi. 14

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus simplici presbytero concedi possit, ac debeat à Summo Pontifice facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis chrismate ab Episcopo consecrato.

1 NOn posse à Summo Pontifice hanc facultatem concedi docent S. Bonavent. *in 4. circa liter.* Magistr. Adrian. *cod. loc. art. 3.* Durand. *d. 7. q. 3.* & 4. Sotus *q. 1.* sed dubius est, & obscurè loquitur, Gabriel. apud Fernandez *in exam. p. cap. §. & n. 3.* Castro *de hæres. vers. Confirmatio*, Petr. Soto *lect. 2. de Confirm.* cui sententiæ favent Caietan. & alii adducti à Suarez *in 3. part. D. Thom. disp. 36. sect. 1.* Ratio desumitur ex Concilio Florentino, in quo dicitur, Sacramenta novæ legis tribus perfici, materia, forma, ministro, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum; quia sunt hæc tria de substantia Sacramenti immutabilia ex divina institutione; atque adeò non potest Summus Pontifex aliquid in iis immutare. Certum autem de fide est, solum Episcopum esse ordinarium ministrum hujus Sacramenti ex Christi institutione; quod definitur in Concilio Trident *sess. 7. can. 3. de confirm.* Et significatur in Concilio Florentino, ac probatur ex *Act. 8.* & 19. Confirmaturque à Clemente *Epist. 4.* ab Urbano, à Melchiade, à Damaso *Epist. item 4. ac Chorepiscopis*, à Leone *Epist. 88. ad Episcop. Germ. & Gallic.* ab Eusebio Pont. & Martyr. qui vixit anno 310. *Epist. ad Episcop. & Tusciæ, & Campaniæ*, ab Innocentio I. *Ep. 1. ad Decent. c. 3.* & à Concilio Wormatiense *can. 8.* Ac proindè non potest alteri hoc ministerium committi ex humana dispensatione. 2

Et sanè aut collatio hujus Sacramenti est actus essentialiter dependens à charactere Episcopali, aut non est dependens. Si non est dependens, nulla est ratio, cur dicamus hoc ministerium esse proprium Episcopi ex ordinario jure divino. Si autem est dependens, non poterit ille actus committi ei, qui non habet characterem Episcopalem, 3

quia

quia non potest actus esse absq; principio, à quo essentialiter dependet. Hac enim de causa consecratio corporis Christi committi non potest ei, qui non habet characterem sacerdotalem, neque ordinatio presbyteri ei, qui non habet characterem Episcopalem, alioquin posset etiam hoc ministerium committi non sacerdoti; quia character Sacerdotalis nihil ad hoc confert per se, & vi sua, ac etiam sine concessione, vel dispensatione Pontificis conferret. Quare vel Episcopus non est necessarius minister necessitate Sacramenti, sed tantùm præcepti, secluſa Pontificis dispensatione; vel si Episcopus est minister necessitate Sacramenti, non potest alius loco ejus substitui etiam Pontificia authoritate.

3 At nihilominus posse Romanum Pontificem munus Confirmationis committere simplici Sacerdoti sensit S. Ambrosius *ad Ephes. c.* 4. dum dixit in Ægypto presbyteros confirmare in absentia Episcoporum, & quamvis hunc Ambrosii locum aliter exponat Suarez *in 3. p. disp. 36. sect. 1. in fine*, intelligens per antonomasiam nomine presbyteri, sive Sacerdotis Episcopum, dilucidè tamen D. Hieronymus *in dial. contra Lucifer.* id asserit, dum ait, ob honorem Sacerdotis fieri, ut soli Episcopi manus imponant, non autem ob legis necessitatem, ac desumitur ex facto D. Gregorii Magni *lib. 3. Epist. 26.* quod refertur *in ca. pervenit 95. d.* Hic enim Pontifex præcepit presbyteris Insulæ Sardiniæ confirmantibus baptizatos, ne id facerent; ob cujus præceptum scandalum ortum est, quod cernens Gregorius inquit; *Nos quidem secundum usum veterem Ecclesiæ nostræ facimus. Sed si omninò hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizandos chrismate tangere debeant, concedimus*, traditque Concilium Florentinum in decreto Eugenii his verbis: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrare Confirmationis Sacramentum.* Quod etiam supponitur in Concilio Senonensi in decretis morum *c.* 18. & satis indicatur à Concilio Tridentino asserente, Episcopum esse ordinarium hujus Sacramenti ministrum. Cùm enim dicit Ordinarium, supponit, alium esse posse ex speciali commissione, & delegatione, & observarunt Innocentius IV. qui Fratribus Prædicatoribus, Ioannes XXII. & Leo X. & Adrianos VI. facultatem præbuerunt Fratribus Minoribus, ut in terris infidelium remotissimis à Sede Apostolica, ubi Episcoporum catholicorum copia non esset, Confirmationis Sacramentum conferre possent, ac uti oleo, & chrismate antiquis, ut patet ex Bulla apud Bullarium Rodriquez relata à P. Thoma à Iesu *de convers. Gentium in fine.* Quid enim prohibet, Christum Dominum Episcopos in ministros hujus Sacramenti absolutè, & simpliciter instituisse, presbyteros verò non sic, sed facti Summi Pontificis commissione? Etenim hic institutionis modus convenientior est, ne ob defectum Episcoporum fideles hoc Sacramento priventur.

4 Quod autem hujusmodi fuerit institutio, ostendit primò factum Gregorii supra relatum. Secundò Concilium Florentinum; nam, postquam dixerat Ordinarium ministrum esse Episcopum subdidit: *legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, &c.* quibus verbis significat, Christum instituisse hujus Sacramenti ministrum cum hac latitudine, & extensione. Tertiò hoc idem indicat Concilium Tridentinum *d. sess. 7. can. 3.* de hoc Sacramento, inquiens ejus ordinarium ministrum esse solum Episcopum; cùm enim dicit *ordinarium*, duo significat. Primum Episcopum ex vi suæ ordinationis habere hanc indelebilem potestatem, ut idem docuit *sess. 23. c. 4.* Secundum ita habere Episcopum hanc ordinariam potestatem, ut tamen in Sacerdote sit capacitas ad recipiendum illam saltem ex delegatione. Hinc cùm in S. Congregatione Concilii sub die 3. Martii 1575. quæreretur, an si Papa concederet simplici Sacerdoti hanc facultatem, videretur facere contra Concilium dicti *can.* 3. tres Cardinales censuerunt aliquo modo esse contra Concilium, quod vult, Episcopum esse ordinarium ministrum. Alii quatuor Cardinales censuerunt non esse contra Concilium, quod decidit, Ordinarium ministrum esse Episcopum, extraordinarium autem eum, cui Papa concederet. Quartò Concilium Senonense *cit. cap.* 18. ubi cùm dixisset, Abbates non habere potestatem confirmandi, subjecit: *Quod si qui sint, qui contendant sibi competere hanc facultatem ex privilegio, volumus quod cùm primum fuerint requisiti à suffraganeis nostris de privilegio, fidem facere teneantur*; Quamobrem post Concilium Florentinum Gregorius XIII. hanc facultatem concessisse dicitur quibusdam simplicibus Sacerdotibus, qui in remotissimis regionibus infidelium versantur, in quibus non sunt Episcopi, & multi eorum, qui ad fidem converterentur sine hoc Sacramento decederent, si non possent à presbyteris confirmari. Eandem facultatem fertur concessisse Adrianum VI. quibusdam Fratribus Minoribus pro Indiis, cujus concessionis authographum, sive authenticon servari aiunt Hispali in monasterio S. Francisci. Idemque Gregorius XIII. in quadam Synodo suo tempore apud Maronitas celebrata, ei, qui Synodo præsidebat, injunxit, ut qui in illis regionibus à simplici Sacerdote erant confirmati, si vellent iterùm ab Episcopo chrismari; si tamen scandalum timeretur non oportere confirmationem reiterari, etsi nullum esset Sacramentum, tamen cùm non sit de necessitate salutis, ob scandalum securè prætermittendum. Eamque hujus rei Summus Pontifex reddit rationem, quia etsi Concilium Florentinum in unione Armenorum doceat, posse presbyterum ex Papæ confirmatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius *lib. 3. Ep. 26.* hanc tamen Apostolicam dispensationem non legimus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui Maronitæ subsunt, collatam esse; idcircò à presbytero chrisma collatum irritum est. Quare si qui à presbyteris chrismari vellent iterùm ab Episcopo chrismari, possent chrismari. Cum cæteris verò, qui sine scandalo ejus rei nequeunt admoneri, dissimulandum est, cùm non sit Sacramentum necessarium saluti.

Atque ita docent D. Thom. *p. 3. quæst. 72. art. 11. & in 4. d. 7.* ubi Richardus, Major, Paludanus, Capreolus, & Sotus, item Alensis *in 4. p. quæst. 28. membr. 1. art. 3. §. 2.* Marsil. *in 4. quæst. 5. art. 3.* Anton. *3. p. tit. 14. capit. 14. §. 6.* Ferrar. *4. contra gent. cap. 60.* Suar. *cit. quæst. 62. quæst. 36. sect. 2.* Sylvester, Angelus, aliique Summistæ *v. Confirmatio*, Durant. *de rit. Eccles. lib. 1. cap. 20. numer. 22.* Navar. *cap. 22. §. 7.* Covar. *lib. 1. var. cap. 10.* qui refert alios, Vivald *in candel. de confirmat. qu. 26.* Layman. *lib. 5. summ. tract. 3. cap. 6* & Canonistæ communiter *in dict. can. pervenit 95. d.* Innocentius, Ostiensis, & cæteri *in cap. Quantò de consuet.* Vbi expendenda sunt verba illa textus, *sua temeritate*, quasi dicat Pontifex, secus si nostra authoritate. 5

Hactenus de potestate Summi Pontificis, cujus licèt sola voluntas pro hac facultate validè concedenda sufficeret, ut tamen licitè concedatur, non tamen est congruëtia, sed requiritur rationabilis, & valdè urgens causa. Primò, quia Eugenius IV. in citato Concilio Florentino in decreto fidei pro instructione Armenorum ait Pontifices id munus presbyteris concessisse ex rationabili, & urgenti admodum causa. Hæc autem nulla alia erat, nisi illa, de qua decrevit D. Gregorius, penuria scilicet, aut vacatio Episcoporum. Nam ante Concilium Florentinum nullibi legimus, Sedem Apostolicam in hoc dispensasse, nisi in hoc facto Gregorii, aut si fortasse alibi legitur, credi poterit intercessisse hanc causam. Ergo hæc causa rationabilis, & admodum urgens subesse debet. 6

Deinde causa à Principe in legibus, vel dispensationibus expressa censetur rationabilis, nisi sit manifestus error, ut tradit Caiet. *tract. de Indulg. q. 2.* Atqui Gregorius *in d. can. Pervenit* ob solam penuriam Episcoporum concessit hujusmodi munus presbyteris. Neque Catholicus aliquis unquam dixerit, D. Gregorius in re tam gravi, bonum, 7

bonum commune spectante, errasse. Igitur hæc causa est rationabilis, ac urgens admodum.

8 Præterea. Pastor tenetur pascere oves, ac ministrare eis Sacramenta per se, vel per idoneum ministrum, ut in Concilio Trident. *cap.1.sess.23.* Sed oves quorundam remotissimarum regionum carent ministro confirmationis. Igitur Pastor tenetur eis providere de tali ministro. Hæc autem ratio urget. Ergo & causa.

9 Postremò admodum urgens, & rationabilis causa est illa, quando aliquid fit, ne quis privetur, aut defraudetur aliquo bono, sibi concesso, præcipuè spirituali. In Sacramento autem Confirmationis conceditur maximum bonum. In eo enim, ut patet *in cap. Cum venisset de sacr. unct.* & in Concilio Florentino, ac Patribus; necnon *ex Act. cit. cap* 8. datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes. Hoc autem summo bono fideles privari non debent, præsertim petentes, & reclamantes. Tum maximè si non committatur hoc munus simplici Sacerdoti, sed alicui Abbati habenti territorium, & jurisdictionem Episcopalem, qui mitra, baculo, aliisque pontificalibus utitur insigniis, solemnemque dat benedictionem, vel alii dignitati insigni, & in regionibus pro quibus id conceditur, nulli sint hæretici, qui credunt simplicem Sacerdotem posse ministrare Chrisma, sicut Episcopus. Et si viderint, presbyteros id facere, se confirmabunt in ista hæresi, quam Concilium Tridentinum *d.can.3.* damnavit.

10 Cùm igitur res hæc exemplum posteris præbere possit, ideò est accuratè considerandum, an in casu, de quo tractabitur, inspecta penuria, sive vacatione, aut absentia, vel distantia Episcoporum, aliisque facti circumstantiis, sive subsit in illis partibus talis necessitas, & causa, ob quam hujusmodi facultas sit concedenda, tum præsertim si in eis Episcopi quam plurimorum annorum spatio non defuerint in hoc Sacramento administrando. Quare cùm olim in Congregatione S. Concilii quæsitum fuisset, an Concilium Tridentinum *sess.7. can.3. & sess.6.c.5.* obstet, quo minus facultas ministrandi Sacramentum confirmationis concessa à Sede Apostolica ante Concilium Abbati regulari, nunc confirmetur, accedente præsertim consensu Ordinarii, eadem die 3. Martii 1575 Congregatio Generalis censuit, Papam posse id concedere, si velit, an autem debeat, vel expediat, sex Cardinales, solo dissentiente Alciato, censuerunt, non debere, neque expedire, cùm nulla necessitas subsit. Referendum tamen Sanctissimo, qui dixit, videndum, an Prædecessores sui restrinxerint istas facultates.

11 Pontifex itaque ad concedendam hanc Sacerdotibus facultatem rationabili, & admodum urgenti, vel gravi saltem causa duci debet, aliàs imprudenter operabitur, validè tamen, teste Suar. *d.sect.2. v. Tertia pars*, Henriq. *lib.1.cap.6.num.4* Coninch. *quæst.72. art.11.dub.un.num. 110.* Layman. *lib.5.cap 6. assert.2.* Quia Pontifex hanc Sacerdotibus facultatem concedens in lege Christi non dispensat, sed utitur potestate sibi a Christo relicta. Neque credendum est, Christum Dominum suo Vicario hanc potestatem reliquisse pro solo casu urgentis necessitatis, quia esset grave periculum sæpè efficiendi irritum Sacramentum. Neque obstat Concilii Florentini decretum supponens ex dispensatione Sedis Apostolicæ, & ex rationabili, & urgenti admodum causa hanc administrationem Sacerdotibus concedi posse; nam id verum est de concessione, ut licitè, ac prudenter fiat, secus ut validè. Concessio namque facultatis extraordinariæ, & præter communem usum sæpè dispensatio appellatur. Sufficit igitur, quoad valorem, quod subsit aliqua necessitas. Vnde cùm examinarentur in Vrbe ritus quidam Maronitarum circa Sacramenta, fuit dictum, quod minister Sacramenti Confirmationis ordinarius est Episcopus, extraordinarius vero & tempore necessitatis, ex commissione tamen Summi Pontificis, est quilibet simplex Sacerdos. Ita colligitur ex Florentino à quo etiam ex Summi Pontificis delegatione chrisma potest consecrari.

Ad rationes initio adductas facilè ex dictis respondetur, nimirum Pontificem in hac re non dispensare, neque immutare jus divinum, sed constituere talem ministrum hujus Sacramenti, qualem Christus instituit. Voluit autem Christus, ministrum ordinarium, & ex officio esse Episcopum, extraordinarium verò posse esse simplicem Sacerdotem, authoritate Summi Pontificis ad id deputatum. Hunc autem fuisse institutionis modum probatum est ex usu, & traditione Ecclesiæ. Ea verò, quæ Authores contrariæ sententiæ adducunt ad impugnandum variis interpretationibus D. Gregorii factum, relatum in citato *can. Placuit*, doctè ac solidè, ut in omnibus, diluit meus Suar. *ea sect 2.* 12

Interrogabis fortassis, an opposita sententia sit hæretica, & hæc, quam sustinemus, sit de fide? Affirmat Ledesma, & insinuat Sotus apud Suarez allegata *sect.2.* propè finem, præsertim post Concilium Florentinum, & Tridentinum. Ipse tamen Suarez existimat, nondum esse in hac re aliquid de fide definitum, quanquam ego cum ipso non negem, Concilium Florentinum magnam nostræ sententiæ tribuisse authoritatem, adeout temerarium censeam, contrarium velle pertinaciter defendere. 13

CONSVLTATIO XII.

An Regulares privilegiati, præcipuè Fratres Prædicatores, & Minores ex cap. in his de privil. possint hodie uti altari portatili, etiam invito Episcopo diœcesano? Et quatenus negativè;

An id possint de illius licentia, & approbatione?

AD primum. Affirmant ferè omnes Regulares. Illi sunt Rodriquez, Ledesma, Io. à Cruce, Her. Rodriq Cardinalis de Lugo, Marchinus, Caspensis, Baunius, Ludovicus à S. Ioanne, Præpositus, Aversa, Tamburinus, Dicastillus, Franciscus Lugo, Peyrinis, Villalobos, Thomas Hurtadus, Leander, Lezana, quos sequitur Pasqualigus *de Sac. if. Miss. quæst.474. num.5* Ratio, quam adducunt, est, quia hoc privilegium insertum in corpore juris fuit de novo concessum, & declaratum ab Honorio III. *in d. capit. In his, de privil* atque adeò non est revocatum per Concilium Tridentinum in decreto *de ser. & vit. in celebrat. Missar. sess.22.* Est enim regula certa, quod privilegia inserta in corpore juris non revocentur per clausulas generales, sed sit necessaria specialis mentio, ut desumitur *ex l ejus Militis, §. Militia, ff. de testam. mil.* & tradunt Rota *decis.645. n.5. p.3. rec.* & in Romana successionis de Girona coram Robusterio, ac Doctores, quos refert idem Pasqualig. *loc. allег. num.6.* ideòque cùm in decreto Tridentino sit tantùm clausula generalis, non se extendit ad derogandum dicto privilegio inserto in corpore juris; ac proindè possunt uti hoc privilegio, invito etiam Episcopo. Quibus addo, & hanc rationem: & ideò non est revocatum privilegium altaris partatilis Episcopis, eorumque Superioribus concessi *in cap. fin. de privil.* in 6. Quod ex sententia S. Congregationis à Concilio sublatum non fuit, ut declaravit 1. Iulii 1628. in Visen. & Elborensi. Etiam in diœcesi, ut in Martirana 6. Augusti 1615. Cujus privilegio gaudere etiam Episcopum titularem in diœcesi, cujus est suffraganeus, censuit 8. Aprilis 1623. Imo in quocumque loco, ut in Valentina pro Episcopo Coronensi; non tamen administratorem Episcopatus, nisi sit consecratus Episcopus, ut in Varnien. 22. Aprilis 1625. 1

Ad 2. Loquens idem Pasqualigus *nu.7.* de privilegiis, quæ non sunt inserta in corpore juris, asserit ne quidem esse revocata absolutè, sed solùm quatenus non possunt Regulares se tueri virtute ipsorum contra Episcopos prohibentes celebrationem missæ extra loca deputata, sive uti altare portatile; quia sicut prius uti poterant, etiam contradicentibus Episcopis, modò si contradicant, non possunt uti, & actus aliàs licitus fit illicitus. Hoc autem factum est à Concilio, quia intendebat in illo decreto tollere tantùm abusus, atque adeò voluit prohibere 2

Regu-

Regularibus, ne celebrarent extra loca deputata cum altare portatili in virtute suorum privilegiorũ, sed solum injunxerit Episcopis, ne permitterent celebrare, relinquendo eorum prudenti judicio secernere abusus à legitimo usu privilegiorum, & prohibere, quando adverterent abusus, quod antea non poterant, stante exemptione Regularium, & eorumdem privilegiis.

3 Antequam ad proposita dubia respondeam præmittendum est, quod quamvis ex antiquorum canonum præscripto Sacrosanctum Missæ sacrificium celebrari non debeat, nisi in sacratis ædibus, ut S. Paulus 1. *ad Cor.* 11. perspicuè docet, S. Clemens *Ep. de 3. offic. Sacerdotis can. Hic ergo d.* 1. & in Ecclesia consecrata, *can.* 1. *in fin. can. sicut non alii*, *can. unicuique* cum aliis *de consecr. d.* 1. & compluribus consequitur Durant. *de rit. E clef. lib.* 2. *cap.* 6. adeò, ut non liceat in privatis domibus celebrare etiam ex permissione Episcopi, *ut in d. can. Sicut non alii*, *& auth. ut in privatis collat.* 5. Sed opus sit privilegio Apostolico, ut per Archid. *in cap fin. de privil. in* 6. Ex Concilio tamen Triburiensi relato *in can. concedimus de consecr. d.* 1. generaliter permittitur, ut si Ecclesiæ consecratæ fuerint combustæ ab infidelibus, vel impiis Christianis, in Capellis non consecratis cum tabula consecrata Missæ interim celebrentur, donec consecratæ Ecclesiæ valeant restaurari. In itinere vero positis si Ecclesia defuerit sub dio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata ibi affuerit, liceat Missarum solemnia celebrare. Ex consilio item Agathensi *cap.* 21. permittitur iis, qui sunt valdè remoti ab Ecclesia parochiali propter fatigationem familiæ suæ, ut audiant Missas in minoribus festivitatibus in Oratoriis suis, sed in præcipuis festivitatibus Missam audiant in suis parochialibus Ecclesiis; ut refertur *in can. Si quis etiam de consecr. cit. d.* 1. Verum hos canones communiter Doctores intelligunt non habere locum, nisi de consensu Episcopi diœcesani, quod satis constat *ex can. Missarum de consecr.* 1. qui est ejusdem Concilii Triburiensis: *Missarum*, inquit, *solemnia non ubique sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit celebranda esse censemus*: Idem colligitur ex sexta Synodo *can.* 31. relata in *can. Clericos ead. d.* & tradit Glossa *in d. can. Concedimus, & in can. Vnicuique ead. d.* Et propterea Io. Andr. *in can. fin. de privil. in* 6. dicit, posse unumquemque Episcopum in sua diœcesi concedere hoc privilegium altaris viatici juxta textum *in d. can. Concedimus*, *can. Missarum*, *can. Clericos*, *& can. Si quis de consecr. d.* 1. & solum Papam in universo Orbe *ut in d. c. In his de privil. & id d. cap fin. eod. tit. in* 6. Ioannem Andream sequuntur Butrius, Ancharanus, & alii, atque ita communiter teneri refertur Abb. *in cit. cap. In his nu.* 2. & Navar. *cons.* 1. *quæst.* 37. *de constit.*

4 Postea Honorius III. concessit Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus privilegium altaris portatilis, sed quia nonnulli asserebant, illud non habere locum absque consensu Episcopi diœcesani, idem Honorius in dicta sua decretali *In his de privil.* declaravit, prædictos Fratres uti posse hoc privilegio, etiam Episcopo non permittente. Nam cum de licentia Episcopi unicuique liceret in altari viatico celebrare absque alio Pontificis privilegio ex indulgentia Cõcilii Triburiensis in *cit can. Concedimus*, indultum Honorii nihil illis contulisset præterea, jus commune si necessaria fuisset Episcopi licentia, & privilegium fuisset omnino elusorium, quod esse non debet, *ut in d. cap. in his*, ibique notat Glos. *v. ex indulgentia*, & Abb. *in princ.*

5 Demum supervenit S. Concilium Tridentinum, quod *in d. cap. un. sess.* 22. ita decrevit: *Neve patiantur Episcopi privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificium à sæcularibus, aut Regularibus quibuscumq; peragi; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscumque.*

6 His itaque præmissis, ad primum respondendum est, Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, aliisque Regularibus quibuscumque nequaquam licere uti privilegio altaris portatilis, atque adeo in claustro missam celebrare, præsertim Episcopo contradicente, nisi privilegium post Concilium Tridentinum à Sede Apostolica obtinuerint. Siquidem ut inquit Io. Andr. *in d. cap. in his num.* 8 post Ostien *n.* 11. Butrius *n.* 8. & Abb. *n.* 3 hoc privilegio utebantur isti Fratres in novitate sua, quando carebant propriis Ecclesiis, habebant oratoria simplicia, non consecrata, & celebrabant in propriis habitaculis; hodie vero, & habent cœmeteria, & Ecclesias consecratas, & ideo uti ullo non posse, cum fuerit eis concessum in subsidium. Cessante igitur causa, ob quam privilegium fuit concessum, cessat privilegium, *arg. cap. Et si Christus de jurejur. & cap. Cum cessante de appel.* Ideoque indultum Concilii Triburiensis celebrandi cum tabula consecrata, cum fuerit concessum in defectum Ecclesiarum, non habet locum in locis in quibus Ecclesiæ non desunt, ut probat *cit. can. Concedimus de consecr. d.* 1. ibi: *donec consecratæ Ecclesiæ valeant restaurari: & si Ecclesia defuerit.* Videtur enim inferri injuria Ecclesiæ, & loco sacro, cum extra cum nulla necessitate cogente Missæ Sacrificium celebratur, ut *in can.* 1. *& can. Sicut non alii de consecr. d.* 1.

7 Neq; audiendus est Augustinus Barbosa *in d. cap. in his n.* 2. *de privil* dicens privilegium hoc Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus concessum celebrandi in altari portatili fuisse postea renovatum, & ampliatum à Sixto IV. Alexandro VI. & Gregorio XIII. ut asserit explicari & comprobari per Rodriquez *q. reg.* 34. *ar.* 4. *tom.* 1. Nam verè Sixtus, & Alexander hoc privilegium non innovarunt, nisi quoad Fratres Minores, ut refert idem Rodriquez. Unde quoad Prædicatores privilegium remansit in eodem statu, in quo erat ante illius innovationem. Gregorius vero hujusmodi privilegium concessit tantum presbyteris societatis Iesu; quoad alios autem tantum abest, quod illud innovaverit, ut potius declaraverit universis ademptum fuisse à Tridentina Synodo; ait enim in suis litteris directis Præposito generali, & presbyteris dictæ Societatis, *Vsum altaris viatici societati vestræ à fel. rec. Paulo Papa III. concessum, deinde à Concilio Tridentino universè sublatum, vobis eatenus restituimus, ut inter Missiones, &c.*

8 Sed quatenus adhuc vigeret ratio indulti Honorii III. itaut Fratres Prædicatores non prohiberentur illo uti ex capite rationis cessantis, obstaret tamen illis decretum Concilii Tridentiui *d. cap. un. Sess.* 22. quod sustulit omnia privilegia celebrandi etiam quoad Presbyteros Regulares extra Ecclesias, & publica Oratoria, atq; adeò etiam in altari portatili, ut constat dilucidè ex prædictis litteris Gregorii XIII. Ex quibus patet quod Pontifex habuit hujusmodi privilegia pro universaliter revocatis. Quare Congregat. Peregrinorum Ordinis Prædicatorum olim supplicanti S. Congregatio Concilii censuit, concedendam esse privilegii Apostolici confirmationem celebrandi in Oratoriis, & altaribus portatilibus in illis locis, in quibus nulla suppetit commoditas Ecclesiarum consecratarum: & in specie hoc privilegium Fratrum Prædicatorum, & Minorum fuisse à Concilio sublatum tenet Navar. *in man. c.* 25. *n.* 82. *in fin.* Barbos. *de potest Episc. alleg.* 23. *n.* 4. Possevin. *de pollut. Eccles. disp.* 2. *cap.* 11. *n.* 1. ex ipsis Regularibus Sorb. *in comp. privil. Mendic. v. Missa* 3. *in annot.* §. 1. Henriq. *lib.* 9. *sum. c.* 27. *num.* 2. *in com. lit. S.* Beia *p.* 4. *resp. cas.* 33. Faustus *de Euchar. lib.* 2. *de sacrif. miss. q.* 171. Chamerota *de Sacram. tract. de Euch. dub.* 15. Lezan. *p.* 1. *qu. regul. c.* 21. *num.* 16. Peregrin. *in comp. privil. Cler. Regul. p.* 1. *tit. Missa* §. 2. Miranda *tom.* 1 *man. quæst.* 40. *art.* 9. Garz. *in sum. tr.* 3. *dif.* 8. *dub.* 2. *p.* 5. *nu* 29. ex Jesuitis vero, quibus ut dixi, veritas cordi est, chorum ducit Azor. *p* 2. *l.* 10. *cap.* 26. *quæstio.* 7. Suarez *tom.* 3. *disp.* 11. *sect* 3. *in fin.* Vasquez 3. *p. disp.* 233. *cap.* 1. *num.* 7. Reginald. *lib.* 29. *prax. for. pœnit. cap.* 9. *sect.* 1. *num.* 178. Coninch. *de Sacram. quæst.* 83. *art.* 3. *dub.* 1. *numer.* 226. Fagundez *præcept.* 1. *Eccles. lib.* 3. *cap.* 13.

*capit.*13. *numer.*16. Becan. *de sacram. capit.*25. *numer.* 2. *l.*5.*theol.moral.tr.*5.*cap.*5.*num.*5. Tanner. *tom.*4 *disput.*5. *quæst.*10.*dub.*2.*nu.*23.Palaus *p.*4.*q.mor.tr.*22. *disp.un. pun.* 8.*n.*8 & alii.

9 Neque obstat, quod privilegium *d.cap.in his de privil.* tamquam clausum in corpore juris non videatur a Concilio sublatum. Primo quia ex eo, quod privilegium Honorii III. fuerit insertum in corpore juris non propterea desinit esse privilegium. Ideoque Glossa & Doctores *in capit. quod nonnullis de privil.* dicunt privilegium illud concessum Episcopis celebrandi clam tempore generalis interdicti, hodie non esse privilegium, sed jus commune propter *cap. Alma mater de sent. excom.in* 6. innuentes ante promulgationem *d. cap. Alma mater*, illud fuisse privilegium, licet clausum esset in corpore juris.

10 Secundo. Quamvis privilegium insertum in corpore juris faciat jus commune inter nominatos tantum, ut notat Io.Andr. post Ostien.*in cap.ex parte* 1.*de decim.* & tenet Gloss..*in cap. Constitutionem de Regul. in* 6. & *in Clem. Dudum v. de jure de sepult.* juri tamen communi non est opus expresse derogare, quia constitutio posterior tollit priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat, *cap.*1. ibique Doctores *de constit. lib.*6. *can. vasa de consecr.d.*1.*cap.*1.*de cognat.spir.* Ergo ex eo, quod privilegium in jure clausum faciat jus commune, potius sequitur, ut eidem privilegio non sit opus derogare, & ita per hanc rationem concludit Felin. *in cap.*1.*n.*11.*de rescript.*

11 Tertio. Concilium Tridentinum, quotiescumque sustulit privilegia, sustulisse etiam incerta in corpore juris, etiamsi fuerint conciliaria. Nullibi enim ex stylo S.Concilii in derogationibus generalibus consuevit fieri mentio talis insertionis; ideoque *in cap.*2.*sess.*5.*& in cap.* 15.*sess.*23. ex sententia S. Congregationis sustulit privilegia Clementis V. concessa in Concilio Viennensi, inserta *in d.Clem.Dudum de sepul.* audiendi scilicet confessiones sæcularium sine Ordinariorum licentia quoties Ordinarii eam exhibere recusaverint. Item *in cap.*8.*sess.*7. *& in cap.*9.*sess.*24. derogavit privilegiis exemptorum, de quibus *in can.Luminoso* 18.*quæstio.*2.*& cap.Cum Episcopus de offic.Ordin.in* 6.*In c.*5.*sess.*14.quoad durationem Conservatorum sustulit dispositionem *cap. fin. de offic. deleg.* pariter *in* 6. In *cap.* 8. & 10. *sess.*23. quoad Ordines, & dimissorias sustulit privilegia inferiorum, de quibus *in cap. Cum ullus de temp. Ord. in* 6. *& in cap. Abbates de privil.eod.lib.* In *cap.*18. *sess.*24. ex sententia S.Congregationis sustulit indultum studentium, insertum *in cap.Cum ex eo de elect.in* 6.In *cap.*2.*sess.*25. *de regul.* correxit decretum Concilii Lateranensis, de quo *in cap.monachi de stat.monach.* quatenus permitteret Monachis habere peculium de licentia Abbatis, ut Sacra Congregatio Concilii alias declaravit adversus sententiam Navarri.In *c.*6.ejusdem *sess* 25.*de Regul.*ex sententia ejusdem S. Congregationis in electionibus superiorum Regularium sublata fuit forma eligendi per compromissum, vel quasi per inspirationem à generali Concilio præscriptam *in cap.Quia propter de elect.in cap.*2.*sess.*24. dum præcipitur, ut provincialia Concilia, quolibet saltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi singulis annis inducta per Constitutionem Innocentii III. editam in generali Concilio, de qua in *cap.Sicut de accusat.* In *cap.*12 *sess.*23. dum præfinivit ætatem vigesimi secundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigesimi tertii ad diaconatum abrogaverit dispositionem Concilii Viennensis, qua constitutum erat, ut quis liberè posset in 18. ad subdiaconatus, & in vigesimo ætatis suæ anno ad diaconatus Ordines promoveri In *capit.*6 *sessio.*22. ademit Clericis non habentibus requisita ibi præscripta fori privilegium Ordini Clericali concessum etiam in Concilio Parisiensi, ut habetur in *c.* 2 *de for. comp. In capit.*17. *sessio.*21. ademit Cardinalibus privilegium retinendi ex dispensatione Apostolica plura beneficia curam animarum habentia in corpore juris clausum, de quo in *extravag.* Ioannis XXII. *Execrabilis de præb.* Nam & extravagantes prædicti sunt pars corporis juris ut Gregorius XIII. in sua Constitutione declaravit. Et tamen insertiones hujusmodi in jure communi S. Concilium Tridentinum nullam mentionem fecit.

Et in specie decretum in dicti *c.un sess.*22.*de obser. & evit.celebr.Miss.* abstulit Episcopis facultatem concedendi, etiam ex legitima causa usum altaris portatilis in sua diœcesi, quam habebant ex dispositione juris communis juxta textum *in can. Concedimus, & canon. missarum de consecr.n.*1. ut solidè probat Navar. *consil.* 1. *quæstio.* 37. *de constit.* quidquid in contrarium scripserint Suarez *d.tom.*3. *disp* 81. *sect.*2. & Rodriquez *de Regul.tom.*3. *quæst.*4.*ar.*6. & propterea, cum Cardinalis Paleottus olim petiisset, an posset concedere licentiam domi celebrandi, cum infirmus deberet pro viatico communicari, Sacra Congregatio respondit non posse. Idem etiam respondit Cardinali Legato Portugalliæ, ut dixi *tom.*3.*conf.*39. 12

Et quidem in his, ac plurimis aliis casibus, in quibus S. Concilium Tridentinum non derogavit contrariis decretis aliorum Conciliorum, aut privilegiis Canonum, si diceremus illius dispositionem non valere, id aut contingeret ex defectu potestatis, aut voluntatis. Asserere primum est hæreticum; quia negatur authoritas Concilii generalis. Secundum est absurdum, quia infert defectum ignorantiæ erroris juris in Concilio generali, intentionis derogandi & faciendi actum inanem, & elusorium, magnaque ejusdem Concilii pars subverteretur. Quis enim hodie assereret fieri posse, quidquid S Conclium Tridentinum locis superius adductis fieri vetat ex eo quod mentionem non fecerit Conciliorum, aut Canonum, quorum contrariam dispositionem revocat? Quis æquus judex non iniquum censebit ejusmodi judicium? 13

Non est igitur ambigendum quin Concilium abstulerit privilegium Prædicatorum, & Minorum, aliorumque Regularium, sive nisi ipsis, sive per communicationem concessum utrumque clausum in corpore juris, præsertim quia *in d.cap.un.*§.*neve patiantur*, dum prohibet, ne in privatis Oratoriis missæ sacrificium celebretur, utitur dictione illa universali *quibuscumque*, de cujus natura est ut omnia includat, *cap.solita, v.Quodcumque ligaveris de major.& obed.cap. Si tibi absenti*, ubi Archid. *num.*4.*v. quicumque de præb.in* 6.& comprehendere etiam ea, quæ alias in simplici dispositione non comprehenderentur, Glos. *in Clem.*2. §.*dignitatem v. Quodcumque de vit. & honest.Cler.*cum aliis allegatis à Sarnen.*in regul.de trien. qu.*2.*num.*2.& 4. 14

Ratio autem, cur Concilium Tridentinum *eo cap.un.* non abstulerit Episcopis privilegium altaris portatilis, sive viatici, non est, quia in corpore juris sit incertum sed quia Episcopos cæterosque majores Prælatos, qui in sublimiori gradu hierarchiæ constituti Ecclesiasticæ reliquis omnibus ædificationi, & exemplo esse debent, non decet sine missa transire absq; rationabili causa ullam diem, ut legitur *in d.cap.fin.de privil.in* 6. Esset enim scandalum, ut Episcopi in sua diœcesi, vel extra eam iter facerent absque eo, quod Missam celebrarent, vel audirent. Unde hoc indultum, quod in præcipua honestate, & decentia Pontificalis officii in divini cultus augmento, populique ædificatione fundatur, non sunt censendi Patres Concilii voluisse vulnerare, cum hoc semper præcipuum habuerint, ut Episcopi in his, quæ ad religionem, & Dei cultum spectant, cæteris præluceren· *cap.* 1.*sess.*24.*cap.*1.*sess.*25. & passim alibi. Lex enim semper respicit, quid deceat secundum honestatem *cap. magna de vot.can.erit autem lex* 4.*d.& cap.Cum non deceat de elect.* Quæ ratio minimè viget in inferioribus Sacerdotibus, imo vix esset sine scandalo, ut quilibet simplex regularis haberet usum altaris portatilis, præsertim quia fortasse in vim Communicationis idem privilegium 15

prætenderent

prætenderent etiam Regulares aliorum Ordinum. Quo in casu verè comprobantur verba *can. Sicut non alii de consecr. decisio. 1.* quod satius sit missam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, ubi fieri non oportet.

16 Et ad dubium secundum distinguendum est. Aut enim intendunt Fratres Prædicatores & Minores celebrare in altari portatili, & hodie non possunt etiam de licentia Episcopi. Aut in altari fixo in aliqua Capella ad divinum cultum dedicata, & possunt, si Episcopus locum prius visitaverit, & approbaverit. Utriusque propositionis veritas clarissimè apparet ex relatis verbis *d. cap. un. sess. 22.* quibus Concilium primo prohibet, ne Episcopi permittant ut missa celebretur in privatis domibus. Deinde prohibet ne id fieri permittant in locis, quæ sunt omnino extra Oratoria, ad divinum tantum cultum dedicata. Postremò præcipit ut hujusmodi Oratoria prius designentur, & visitentur ab Ordinario. Ex his autem hæ conclusiones, colliguntur.

17 Prima est. In privatis domibus nullo casu potest Episcopus permittere, aut indulgere, ut à Sacerdotibus, sive secularibus, sive regularibus Missæ sacrificium celebretur. Et in hoc subiata est facultas, quam Episcopi habebant ex dispositione *can. missarum de consecr. d. 1.* ut diximus. Unde cum olim dubitatum fuerit, an in domo Principis possit missa celebrari, quasi non veniat appellatione domus privatæ, & quid de arcibus, & palatiis Baronum, ubi exercent jurisdictionem? S. Congregatio censuit comprehendi dicto decreto Concilii hujusmodi loca.

18 Quæ Conclusio procedit, etiam si in privatis domibus constructum esset Oratorium dedicatum ad divinum cultum. Nam nihilominus non liceret Episcopo impertiri licentiam illic celebrandi; quia cum in secunda prohibitione Concilium statuat, ne Episcopi permittant, ut celebretur extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum cultum dicata, supervacanea fuisset prohibitio de non celebrando in privatis domibus, si liceret in eis celebrare in Oratorio dedicato ad cultum divinum. Satis enim fuisset simpliciter prohibere, ne celebraretur in locis extra Ecclesiam, & extra Oratoria, ut supra dedicata: Nam per hoc satis clarè fuisset prohibita celebratio in privatis domibus, in quibus non extarent hujusmodi Oratoria. Ut ergo illa aliquid operentur, dicendum est Concilium nullo casu voluisse, ut Missæ sacrificium fieret in privatis domibus, etiamsi in eis esset Oratorium ad divinum cultum dedicatum. Atque hanc interpretationem sæpius sequuta est S. Congregatio; censuit enim Oratoria intra domesticos parietes, aut in privato solo constructa, aut privatis ædibus adjacentia, utcumque sint dedicata ad divinum cultum, censeri tamen privata, nec posse Episcopum indulgere, ut in eis sanctum missæ sacrificium fiat, nisi habeant ostium, quod immediatè respondeat in viam publicam, ut in ipsa nullus aditus, aut prospectus ex privatis ædibus pateat.

19 Quinimmo sæpè declaravit Oratoria ædificata in agro, aut solo privato, licet à domibus distincta, adhuc privata censeri, si ostium respondeat in aream privatam, utcumque omnibus patentem: Quamvis his casibus aliquando rescripserit ad Episcopos, ut postquam dominus soli per publicum instrumentum situi ante Oratorium existenti efficaciter, & cum effectu renunciaverit, declarent, Oratorium illud esse publicum, itaut sit in ipsorum facultate licentiam tribuere illic celebrandi, ubi tamen illud prius visitaverint, ac divino cultui peragendo aptum, ac decens esse compererint. In Oratoriis autem, quæ non omnino sunt extra ædes privatas, respondit celebrandi licentias etiam ex causa Episcopum concedere non posse, sed petendam esse à Sede Apostolica prout observatur. Olim hujusmodi licentiæ concedebantur à Sac. Congregatione Concilii, hodie vero expediuntur per litteras in forma Brevis.

20 Hæc Conclusio est contra Sotum, Sà, Henriquez, & alios quos adducit, ac sequitur Pasqualig de *Sacrif. Miss. quæst. 445. & 447.*

Secunda conclusio. In locis, quæ sunt omnino extra Ecclesias & extra Oratoria ad divinum tantum cultum dedicata, Episcopus permittere non potest, ut missæ sacrificiū à presbyteris secularibus, aut regularibus quibuscúque celebrētur atq; adeo minimè potest tribuere licentiā fratribus Prædicatoribus, vel Minoribus celebrandi in claustro super altari portatili. Nam & si claustrum non sit domus privata, ideoque non cadat sub primam prohibitionem Concilii de non celebrando in privatis domibus, cādit tamen sub secundam de non celebrando in locis extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum cultum dedicata. Verè enim claustrum nec est in Ecclesia, nec altare portatile potest dici Oratorium ad divinum cultum dedicatum. 21

Ideoque Parisius *cons. 34. num. 14. & 15. vol. 4.* respondit, domum Confraternitatis non esse locum sacrum, aut religiosum, etiamsi in ea sit campanula, & altare portatile, & quandoque celebretur ibidem diebus festis, sed adhuc remanere privatum; & profanum. Allegat Feder. de Sen. *cons. 1, 6* Abb. *in cap. Patentibus de privil.* & Felin. *in cap. De quarta num. 14. de præscript.* & alios quamplures. Et olim S. Congregatio consulta, utrum Episcopus, si in loco à domo privata distincto adsit altare, non tamen Oratorii formam habente, possit licentiam celebrandi concedere, respondit oportere Oratorii formam habere & visitari, & approbari ab Ordinario. Aliquando etiam fuit habitus recursus ad Sacram Congregationem pro licentia celebrandi missam in altari posito in Ecclesia nondum consecrata, & Congregatio concessit dummodo cum petra sacrata. Unde ex verbis Concilii apertè colligitur, Episcopum non habere amplius facultatem concedendi usum altaris portatilis etiam in locis publicis, sicut olim habebat ex indulgentia Concilii Triburiensis, & Agathensis. 22

Confirmaturque ex eo, quod licet Oratoria authoritate Episcopi fundata aliquando veniant appellatione beneficii, ut notant Abb. *in c. fin. de censib.* & ideo possint comprehendi sub regula de infirmis secundum Sarnen. *in eadem regula quæst. 23.* In altaribus tamen portatilibus regulæ Cancellariæ, & jura de beneficiis loquentia locum habere non possunt, ut tradit Mandos. *in regul. de annal. quæst. 17. num. 6.* 23

Tertia conclusio, Episcopus potest concedere licentiam, ut missæ Sacrificium celebretur in Oratoriis publicis, sed ad divinum cultum dedicatis, dummodo illa non sint in privatis domibus, quia tunc non essent publica. Nam Concilium prohibet, ne Episcopi permittant, ut celebretur in locis extra Ecclesiam & extra Oratoria ad divinum cultum tantum dedicata. Ergo permittit, ut hoc fieri possit in Ecclesia, & in Oratoriis prædictis à contrario sensu, ut ex regula *c. Nonne de præsumpt. & l. Cum Prætor, ff. de judic.* Prohibitum enim in uno casu in alio censetur permissum, *l. Cum lex* ibique Gloss. *ff. de leg.* Præcipuè vero, quia Concilium jubet, ut Oratoria ipsa prius designentur, & visitentur ab Ordinario. Ergo clarè admittit, ut idem Ordinarius dare possit licentiam in eis celebrandi, alioquin inania essent verba illa *ab Ordinariis designanda, & visitanda.* 24

Ex quia conclusione infertur, quod si Fratres Prædicatores, vel Minores, aliique Regulares intendant Missam celebrare in claustro, non super altari portatili, sed super fixo & in Capella, seu Oratorio occluso, & intersecto, sicut aliqua cernuntur in claustris nonnullorum Monasteriorum Urbis, hoc eis non prohibeatur de consensu Episcopi diœcesani; quia tunc Oratorium illud cum non sit in privatis domibus, sed in loco religioso, cum altari fixo, & authoritate Episcopi designatum, dicitur publicum, *c. Authoritate de privil. in 6.* Mandos. *quæst. 17. n. 9.* Unde succedit facultas Episcopis per Concilium attributa, aut saltem adempta, concedendi licentiam ut in eo missæ Sacrificium celebrari valeat. Talia sunt 25

Societatum

Societatum Oratoria, de quibus loquitur Bald. *conſ.*362. *num.*4. Bartol. *in l. Sodales nu.*6. *C. de colleg. illic.* Cardin. *conſ.*11. *n.*1. *& ſeqq.* Item Oratoria Hoſpitalium, de quibus per Lapum *alleg.*41. Calderin. *conſ.*352. *alias* 23. *de teſtam.* Roman. *conſ.*477. *num.*13. Paul. de Caſtro *conſ.*167. *lib.*2. Nec non Oratoria Eremitarum, pœnitentium, ſuper quibus conſuluit Butr. *conſ.*19. *num.*19. Quippè in his, & aliis conſimilibus, tanquam in publicis Oratoriis etiam hodie celebrari poteſt prævia viſitatione, & approbatione Ordinarii, & ſuper altari lapideo in forma, ſicut habent Eccleſiæ, ad textum *in can. Clericos, can. nullus, & can. altaria de conſecr. d.*1. & declarat Roman. *d. conſ.*477. *num.*13.

26 Et hunc cenſum ſimiliter ſæpiùs admiſit S. Congregat. Nam olim conſulta, quænam ratio tenenda ſit Nolæ, ubi in cuſtodia tenentur delinquentes in domo officialis ad hoc ut detenti poſſint miſſam audire, ſtante decreto Concilii *in d. c un.* Cenſuit ſcribendum, etſi in privatis domibus non licet celebrare miſſam tamen ſi erigatur ad hunc uſum, & in loco decenti Oratorium, ab Ordinario viſitandum, & approbandum, tunc poſſe. Item Confraternitas Vallis Oleti Palentinæ diœceſis olim tranſmiſit ſuas conſtitutiones in quibus illud reperitur adnotatum, quod cum velint celebrare in quodam Cœnaculo dictæ Societatis, S. Congregatio reſpondit, Oratorium tale debere ab Ordinario viſitari, & approbari. Ac demum reſpondit, Oratoria exiſtentia in Seminariis, in Monaſteriis, vel Hoſpitalibus, ordinaria, vel Apoſtolica authoritate fundatis, non comprehendi in prohibitione Concilii dictis verbis: *Neve patiantur.*

27 Ex quibus omnibus patet reſponſio ad plures quæſtiones quas pro Regularibus definiunt Paſqualig *de ſacrif. miſſ.* nominatim à *q.*474. *ad* 493. uterque Rodriquez, & Portellus *v. Altare*, aliique.

CONSVLTATIO XIII.

Iterum de cenſurarum declaratione in materia litterarum, hortationum, ſignificationum, comminationum, præceptorum etiam pœnalium Principis, ſupremi Magiſtratus, Iudicum, aliorumque Epiſcopis, eorumque Vicariis, aliiſque Ordinariis Eccleſiaſticis miſſarum pro illarum revocatione, amotione, vel ab eis abſolutione. Et præcipuè an, & quatenus ſententia declaratoria cenſurarum ob violationem immunitatis, ſive juriſdictionis Eccleſiaſticæ lata contra ſupradictos ſit nulla defectu citationis? Ubi reſpondetur etiam aliis oppoſitionibus, quæ in hac fieri ſolent, afferuntur plura conſilia, ſive conditiones proponuntur ſuper abſolutione à præfatis cenſuris ad componendum diſſidia utriuſque fori.

1 ET quidem affirmativè reſpondendum videtur. Nam in quocumque judicio ſemper requiritur prima citatio perſonalis, & ſi non poteſt fieri perſonalis, adhibitis diligentiis, ſaltem fieri debet domi dimiſſa copia, *l.*4. §. *Prætor ait, ff. de damn. infect.* ibique Bartolus, & Doctores communiter, Roman. *conſ.* 454 *num.* 4. & latè Tiraquel. *de retract gloſ.*2. *n.*44. eoque magis requiritur citatio perſonalis in materia cenſuratum per textum *in c. Sacro de ſent excom.* Put. *deciſio.*271. *lib.*3. Rot. *deciſio.*2. *num.*52. *de reſcript. in nov. & dec.*11. *de dol. & contum. etiam in nov.*

2 Quare admiſſo, quod admonitio non requiritur, ubi ob eandem cauſam excommunicatio, cenſuræve alia in quempiam fertur quamobrem à jure jam lata eſt juxta plenè allegata per Ugolin. *de cenſur. tab.*1. *c.* 18. *num.*2. ſaltem requiritur citatio; quando fertur ſententia declaratoria cenſurarum, vel aliarum pœnarum incurſarum. Cum enim hæc materia fieri debeat cauſa cognita, hoc fieri non poteſt niſi is; cujus de re agitur præſens adſit Et propterea prius eſt citandus, antequam declaretur excommunicatus, Gloſſ. *in Clem. præſente, v. conſtiterit* ubi Anchar. *num.*4. *de cenſib. & in Clem.*1. *v. quam cito commodè in fin. de pœn. & in cap. Sacro v. conſtiterit, de ſent. excom.* Abb. *in cap. pervenit num.*5. Ubi Dec. *num.*10. *de appel.* idem Abb. *in cap. Parochianus numer.*2. *de ſent. excom.* Felin. *in cap. Rodulphus v. citatur etiam pars num.* 41. *de reſcript.* Soccin. *in cap. Perpendimus num.* 261. *de Sent. excom.* Gabr. *de citat. concl.*1. *num.*160. & 164. & eſt communis opinio, ut per Vgolin. *d. tab.*1. *capit.*21. §.2. *num.*9. Ubi conſiderat. fieri poſſe, ut ſe tueatur, ſi fuerit citatus, & in communicationem ſe non incidiſſe probet *arg. cap. licet, de præb. in* 6. Et quod de gravi ejus præjudicio agatur, & ideo hac quoque ratione citari debeat *l. de unoquoque ff. de re jud.* de quo etiam bene per Aretin. *conſ.*163 pro Republica Florentina *n.*10. & in eadem cauſa Curt. ſen. *conſ.*20.

3 Quamvis enim ſententia excommunicationis promulgatoria omiſſa admonitione, vel citatione ſit quidem injuſta, ſed ſuſtineatur, ut per Gloſſ. *in d. cap. Sacro n. juſta, & in cap.*1 *v. judicario*, ubi Abb. *num.*3. *de exceſſ. Prælat.* Felin. *in d. cap. Rodulphus nu.*41. & latius *in cap. Cum ſit numer.* 17. ubi Bero *numer.*87. *de appel.* Covar. *in cap. Alma mater* § 9. *n.*7. cum aliis per Vgolin. *d. cap.* 18. *num.*4.

4 Tamen ſecus eſt in ſententia declaratoria, in quam aliquem incurriſſe prætenditur ex juris diſpoſitione. Illa enim omnino nulla eſt, ſi fuerit omiſſa citatio, ut per Imol & Lap. quos refert Felin. *in d. cap. Rodulphus n.*41. Aretin. *d. conſ.*163. *nu.*10. & Vgolin. *d. cap.*21. §.2. *n.*9 quæ neceſſario requiritur *l. abſentem C. de accuſat. l.*1. §. *Item cum ex edicto, ff. quæ ſentent. ſin. appell. reſcind. cap. Conſuluit de jurep. d. cap. Sacro, cap. Cum medicinalis de ſent. excom. c. Conſtitutionem c. Conſtitutus eodem in* 6. Gloſſ. *in Clem. ſapè de verb. ſignif. & in cap. Cum contumacia de hæret. in* 6. & in ſententia declaratoriæ excommunicationis tenet Abb. *conſ.*6. *lib* 2. *num.*4. Idque etiam, ubi proceditur ſummariè, & ſine ſtrepitu, & figura judicii, Gloſſ. *in Clem. ſapè*, Bartol. *in extravag. ad reprimendum num.*20.

5 Et ideo antequam feratur iſta ſententia declaratoria ſervari debet praxis, quam tradit Genuen. in *pr. Archiep. Neap. cap.*23. *num.*19. *& ſeqq.* Ubi loquitur in terminis cenſurarum ob violatam Eccleſiæ immunitatem, & apertè vult præmitti citationem ad dicendum cauſam, quare declarari non debeat excommunicatus ob prædictam cauſam.

6 Neque relevare videtur, quod agatur de facto valdè notorio, & ideo, licet verum ſit, quod agatur de excommunicatione infligenda admonitio ſit neceſſaria, quantumvis factum ſit notorium, & manifeſtum, juxta plenè allegata per eundem Vgolin. *d. cap.*18. *num.*1. & per Covar. *in d. cap. Alma Mater d.* §.9. *num.*6. Secus tamen eſt in ſententia declaratoria excommunicationis, de qua nos agimus. Tunc enim ſi factum ſit notorium, minimè eſt neceſſaria citatio, vel monitio, Abb. *in cap. Reprehenſibilis de appel. & in d. cap. Pervenit*, Vbi Dec. *num* 13. *& ſeq.* Franch. & alii, Felin. *d. c. Rodulphus n.*41. Gabr. *d. concl.* 1. *num.*161.

7 Nam id procedit, quando factum eſſet adeo notorium, ut conſtaret nullam competere defenſionem. Secus autem ſi quis poſſet aliquam defenſionem habere ita ut ſe excuſare poſſet, in quo caſu negari non poſſe videtur eſſe remittendam citationem, antequam declaretur incidiſſe in cenſuras alioquin ſententia declaratoria eſt nulla, ut concludunt Doctores ſupra allegati, traditque Abb. *in cap. Veſtra num.*18. *de cohab. cler. & mul.* Felin. *in d. cap. Rodulphus num.*41. *& in cap. Cum olim numer.*30. *de judic.* Dec. *in d. cap. Pervenit num.*14. *de appel.* Aret. *d. conſ.*163. *n.*7. *&* 9. quod eſſe communiter receptum, ait Vgolin. *d. cap.*21. §.2. *n.*9. Vbi etiam idem ait de denunciatione *n.*3.

8 Imo in iſto caſu, in quo factum non eſt adeo omnibus notorium, neque ita evidenter conſtat ut nihil penitus opponi poſſit, non ſolum eſt neceſſarium, quod præcedat citatio, ſed etiam ſententia declaratoria hujuſmodi notorietatis, ea quidem ratione, quia multa dicuntur

notoria,

notoria, quæ non sunt, ut per Dec. *in cit. cap. Pervenit, num.* 14.

9 Quod autem factum non sit adeò notorium, ut nulla excusatione defendi possit, convinci poterit ex ipsius facti circumstantiis, & suadetur etiam ex eo, quod ait Innocentius, quem sequitur Butr. *in d. cap. Vestra*, nullum maleficium posse esse ita notorium, ut non possit habere excusationes, sive circumstantias occultas excusantes; eumque refert, ac sequitur Aret. *d. cons.* 163. *n.* 6. & Curt. *loco allegato.*

10 Et potest etiam factum esse notorium, sed non ita notorium, an quis pœnam incurrerit, cùm multi casus contingere possint, in quibus excusetur à pœna. Et in dubio ita est capienda interpretatio, ut quis se defendere possit, ut post alios declarat Ugolin. *d. cap.* 21. §. 2. *n.* 8.

11 Neque etiam obstat, quod non requiratur monitio, ubi delictum esset factum in præsentia Judicis, ut per Felin. *in cap. Sacro n.* 7. *de sent. excom.* Nam, præterquamquod nos hìc non agimus de admonitione, quæ requiritur in excommunicatione ferenda, sed de citatione, quæ sequitur in sententia declaratoria excommunicationis à jure inflictæ, dicimus etiam, quod hoc procedit juxta terminos *cap. Venerabilibus* 5. *porrò de sent. excom. in* 6. quando scilicet Judice pro tribunali sedente quis prædixisset in judicio, vel se minimè compariturum, si citaretur, vel se non pariturum, si admoneretur. Et sic ubi quis esset manifestus contumax, ut declarat Ugolin. *d. cap.* 18. *n.* 2.

12 Denique non obstat Romanus *cons.* 482. *n.* 6. quatenus vult, quod in discussione causæ, propter quam quis dicitur in excommunicationem incidisse ipso facto, requiratur quidem citatio partis, sed non in sententia declaratoria. Nam ultra id, quod contra tenent Doctores superiùs allegati, hoc tolerari posset, si id observaretur, secùs autem si nullo modo quis citetur; ut per eundem Roman. *eo loco.*

13 Quòd si dicatur hanc citationem esse necessariam, ubi esset discutiendum factum, propter quod quis dicitur in excommunicationem incidisse, ac secùs ubi præsuppositio delicto pro indubitato quis declaratur excommunicatus ad effectum, ut magis innotescat, vel ut evitetur ab aliis, ut per Felin. *d. cap. Rodulphus n.* 41. Nam poterit responderi negando, quod præsuppositum delictum sit indubitatum, & propterea quod saltem in illius discussione reus audiri debeat, ut admittit Roman. *d. cons.* 482. *n.* 6. *& in fin.* Tametsi verius sit, quod etiam in sententia declaratoria sit necessaria citatio juxta superiùs adducta, & Felin. ubi supra intelligi debet, ubi quis denunciatur excommunicatus, ut magis, magisque evitetur, ut tradit Ugolin. *d. cap.* 21. §. 2. *n.* 9.

14 His tamen non obstantibus perstistendum est in iis, quæ in *tom.* 1. de hac eadem re diximus, nempè si delictum sit notorium, tunc sententia sine citatione lata sustinetur, etiamsi Judici non constitisset de notorio, dummodò verè sit notorium, ut per Innoc. *in cap. Tua n.* 3. & 5. *ac* 10. *de cohabit. Cler. & mul.* ubi quod sententia tenet irrevocabiliter; quod sequitur Ostien. *ibi n.* 10. & Butr. *in cap. Cum olim n.* 14. ubi ait, quod omissio citationis non vitiat processum, si postea constet de notorio, quia ratione circuitus evitandi remanet sententia, ibique Abb. *n.* 26. *& seq. & de re judic.* ubi dicit, quod Princeps potest illam ratam habere, non revocare.

15 Præcipuè ubi agitur contra occupantes bona, vel jura Ecclesiæ potest ferri sententia absque citatione, Felin. *in d. cap. Cum olim. n.* 17. *de re judic.* ubi allegat Archid. *in can. Quæ Lotharius* 2. *q.* 1. ubi ipse, & Gemin. inquiunt, Episcopum posse nemine citato declarare statutum laicorum esse contra libertatem Ecclesiasticam. Et in hoc casu Episcopus, uti pars procedit extrajudicialiter absque citatione *c. Dilecto de Sent. excom. in* 6. Neque in declaratione excommunicationis à jure inflictæ requiritur citatio juxta verissimam opinionem, pro qua consuluit Romanus allegato *cons.* 482. *à n.* 5.

Primò, quia qui excommunicatus est per declaratio- 16
nem, ampliùs non ligatur, cùm à principio ligatus fuerit, sed solùm declaratur, ut ab aliis evitetur. Unde ex declaratione non infertur pœna gravissima, quæ infertur ex sententia excommunicationis. Ideòque tanta solemnitas non exigitur per textum in *cap. Pastoralis* §. *Verum de appel.*

Secundò, quia jura in favorem animæ excommunica- 17
ti majorem, ut Romanus ait, accelerationem, & minorem solemnitatem exigunt in declaratione excommunicationis, quàm in ipsa excommunicatione inferenda ad hoc, ut declaratus excommunicatus, postquam ex notitia excommunicationis ex declaratione insurgente videt se vitari, dum cupit hominum habere commercium, festinet citiùs reconciliari ei, *qui est*, & per hoc redeat ad salutem; quæ sunt verba textus in *can. Si inimicus* 93. *d. & in cap.* 1. *de except. in* 6.

Ac tertiò quia, etsi in discussione causæ, propter quam 18
quis dicitur in excommunicationem incidisse, citatio requiratur secundùm Glossam superiùs citatam, quam quidam non intelligentes aliter allegant, ut ait Romanus eo *cons. n.* 6. tamen in declaratione, quod quis inciderit in excommunicationem propter aliquid illicitum commissum, citatio, aut monitio non requiritur ab eodem Romano, qui de hoc dicit esse textum singularem in *cap. Irreprehensibilis*, ubi Abb. *de appell.*

Itaque, licèt in discussione facti propter, quod quis 19
pœnam incurrit, requiratur citatio, & in casu, in quo delictum esset simpliciter publicum; id tamen non habet locum, si factum ipsum sit notorium, ut per Gemin. & Franc. *in cap. Episcoporum de privil. in* 6. Non enim est citandus, cui notorium est defensionem non competere, Alex. *cons.* 6. *col. fin. lib.* 3. ubi testatur de communi, & alii relati à Vantio *tit. de nullit. ex defectu cit. n.* 20. Et hanc distinctionem inter publicum, & notorium in hac materia denunciationis ponit expressè Vitalin. *in Clem.* 1. *n.* 51. *de privileg.* Satisque est, ut de facto notorio constet Episcopo per extrajudicialem informationem, de qua *in cap. Cum contingat de rescript.* ut post Abbatem tradit Felin. *in cap. Non potest num.* 3. *de re judic.*

Quæ autem Principes, ac Magistratus seculares oppo- 20
nere solent, sunt hujusmodi. Primò, quod Episcopus procedat absque jurisdictione, tamquam in non subditos.

Respondeo. Non procedit ad excommunicationem, 21
sed ad declarationem censurarum incursarum ipso jure ex jure communi, vel ex Bulla Cœnæ Domini, quæ omnes afficit, & ligat. Deinde ratione violatæ jurisdictionis, ac dignitatis Episcopalis Princeps, & Magistratus sæcularis efficitur subjectus ipsi Curiæ Episcopali ratione delicti, ut propterea jurisdictionem habeat, *cap.* 1. *de pœn. in* 6. Ideòque potest procedere etiam ad publicationem censurarum *d. cap. Dilecto de sent. excom. in* 6. Et hac ratione offendens executorem Curiæ Episcopalis subijcitur punitioni ejusdem Curiæ, *l. nullum C. de testib.* Genuen. *in pr. cap.* 10. & Farinac. *de hæres. quæst.* 188. *num.* 40.

Secundò opponunt defectum citationis, sive moni- 22
tionis.

Respondeo, monitionem non requiri in declaratione 23
censurarum à lege, sed tantùm in censuris latis ab homine, ut docuimus. Citatio autem non requiritur in facto notorio, prout est factum intimationis litterarum hortatoriarum ex Commissariis, equitatibus, præsentatione præcepti coram Notario, testibus, ac publicè, ut per *cap. Pervenit* 1. *de appel.* Genuens. *in pr. cap.* 23. *n.* 16. præsertim cùm consumetur coram ipso Judice.

Tertiò sæpè prætendunt, quod causa sit feudalis, at- 24
que adeò non sit materia censurarum, sed discutienda coram Tribunali Domini directi feudi.

Respondeo. Id constare debet in facto, quo probato 25
servandum est, quod adduxi dicto *tom.* 1. ac alibi. Interim cùm Episcopus sit in possessione, vel quasi possessione

pacifica, pro ea tuenda potest uti remediis censuratum ex deductis.

26 Quarto opponunt, quod hortatoriæ sint permissæ ex longissimo usu, sive consuetudine immemorabili, non prohibeantur à Sacris canonibus, & approbentur tacitâ permissione Sedis Apostolicæ, cùm aliud non sint, quàm preces, & hortationes.

27 Respondeo. Quidquid sit de simplicibus litteris hortatoriis, falsum est de significatoriis, comminatoriis & præceptis etiam pœnalibus, ut ex tenore ipsarum patet; quare nunquam illas Sedes Apostolica tacitè, vel expressè approbavit, sed semper habita notitia mandat Episcopis, ne illas observent, neve pareant. Nam præter ea, quæ *d. tom.* 1. tradidi tenor illarum important jussionem, habeturque instar injuriarum, & per consequens ei parendum esset. Principum enim preces importunæ minæ sunt, *cap. Petitio de jurejur. cap. Quia propter, de elect.* Bellug. *in Specul. Princip. n.* 16. ibique Borel. *in addit. litter. A.* Mascard. *v. Blanditiæ*, Alex. *cons.* 124. *n.* 4. *lib.* 1. ubi alii Panorm. *in cap.* 1. *n.* 10. *de his, quæ vi, & met. caus. & in cap* 2. *eod. tit. n.* 3. *& cum seq.* ubi ait: Principis preces præcepta esse, non preces. Idem notat Glos. *in l.* 1 *v. quemadmodum, ff. quod jussu*, Afflict. *dec.* 69. *n* 9. Gail. *lib.* 2. *obser.* 93 quia blanditiæ Principum in dicant justum metum ex Gloss. *in l.* 1. *C. Si rector Provinciæ*, & rogatio domini, vel superioris habet vim præcepti, ut dicit Bartol. *in tract. tyrannid. col.* 3. Bald. *in l. si mandator, C. quod cum eo*, faciuntque dicta per Barbat. *in cap. Quoniam de offic. deleg.* Marsil. *singul.* 645. quo & illud Poetæ referendum est.

Scribere me Augustus jubet, & mea carmina poscit.
Penè rogans, blando vis latet imperio.

Et rogando cogit, qui rogat potenter juxta Mimum, traditque Felin. *in cap.* 1. *n.* 2. *& 3. de offic. jud. deleg.*

28 Præsertim quia hæ litteræ hortatoriæ scriptæ sunt nomine Officii, & dignitatis, ex quo capite tam eas scribens, quàm recurrens ad Principem scribentem innodantur excommunicatione Bullæ in Cœna Domini, quamvis sint hortatoriæ, idest non comminantes, neque præcipientes, quia non sunt simpliciter amicabiles, sed aliquo modo compulsivæ, ut proinde dici possit interpositam fuisse authoritatem Principis, aut Judicis laici, ex quo satis Ecclesiasticæ jurisdictioni irrogatur injuria, si modo præsumatur Judex Ecclesiasticus non admissurus, nisi intercessissent litteræ eo modo scriptæ, à quibus, ut talibus, dicatur esse motus.

29 Sunt injuriosæ, quatenus continent vim quandam, & coactionem saltem moralem ad obtinendum intentum, cùm inferior non possit congruè resistere tali efficaci hortationi. Nam tunc continent vim coactivam, quando, nisi satisfiat, hortans est paratus inferre damnum. Et efficacia ipsa hortationis excitat reverentialem metum, ob quem non manet libertas ad negandum, quod petitur, præcipuè quando tales hortatoriæ fiunt cum quadam violentia morali. Tunc autem fiunt cum violentia morali, quando adhibentur verba constrictiva, & hortans declarat se omninò velle, quod in hortatione petit. In hoc enim casu locum habet metus saltem reverentialis; & proinde injuria contra libertatem disponendi.

30 Hinc quod fit enixè, petente Principe, metu factum censetur, ut inter alios Gloss. *in l.* 1. *ff. quo jus*, Imol. *in cap. Cum inter de elect.* Paris. *cons.* 5. *n.* 152. *vol.* 4. & verba constringentia, & hujusmodi declaratio æquivalent vultui atroci, imò superant. Vultus autem atrox potentis sufficiens est ad incutiendum metum, ut docent Bald. *in §. injuria de pac. jur. fir.* Angel. *in l. qui in aliena §. fin. ff. de acq. hæred.* Decian. *in cap.* 1. *de offic. deleg.* qui metus reverentialis, quidquid sit, quando cõcipitur ex sola qualitate personæ, an impediat liberam voluntatem, quando tamen concipitur, non solùm ex persona, sed etiam ex qualitate petitionis, quia videlicet ostendit animum omninò determinatum ad obtinendum, quod petitur, tunc certè cadit in constantem virum; quia rationabiliter sibi persuadet, quod nisi obsequatur, potens graviter indignabitur. Unde verecundia conjuncta est cum timore indignationis, & damni, quod potest ex ea sequi, & ideò est sufficiens, ut cadat in constantem virum. Imò si non timeret non esset constans, sed temerarius. Idque præsertim, quando, ut *d. tom.* 1. dixi, preces sunt reiteratæ, ac importunæ cum Commissariis, & armatorum turmis; quæ omnia sunt prohibita non solùm à jure communi, sed etiam à Bulla Cœnæ Domini, in qua reprobatur quæcumque consuetudo etiam immemorabilis, ut sæpè alibi docuimus.

Quintò opponunt; quod possunt evocari Episcopi, 31
ac eorum Vicarii ad audiendum verbum regium, maximè autem feudatarii.

Respondeo. Vocatio simpliciter est prohibita, eam- 32
que semper Sedes Apostolica impugnavit, tanquam casum comprehensum in Bulla Cœnæ Domini; quia Ecclesiastici trahuntur ad forum sæcularem, qui in Ecclesiasticos nullam habet jurisdictionem. Estque textus in *can. Si quis Episcopus* 23. *quæst.* 8. *can. si vobis ead.* præsertim, quia concipitur verbis præceptivis. In feudatariis verò semper requiritur licentia præcedens Summi Pontificis, ut per Turrecrem, *in can. quo ausu* 23. *quæst.* 8. vel saltem non permittitur, quando adest vocatio Papæ, idque illi opponunt, ac protestantur, Glossa communiter recepta *in cap. Cum parati de appel.* ubi Innoc. *n.* 1. & 2. Ostien. *n.* 3. Præsertim in Regno Neapolitano, in quo Papa est Dominus directus proprietarius; de qua re vide etiam *tom.* 1.

Consilia verò sive conditiones, quas propono absol- 33
vendi supremos Magistratus, sive Officiales, qui relaxarunt litteras hortatorias, & Commissario, qui eas executioni demandarunt, commiseruntque plures excessus, præsertim quando in declaratione, sive monitione excommunicationis non intercesserat citatio, sunt hujusmodi.

Prima conditio sit, quod Magistratus, sive Officia- 34
les laici absolvantur ad cautelam à Confessario, qui accipiat facultatem ab Episcopo, vel à Nuncio, præcedente tamen redintegratione Ecclesiæ, vel Episcopi, vel alterius partis, ac sublatis molestiis contra Episcopum, vel ejus Vicarium, & partem. Et quoad Commissarios, excludantur ii ab absolutione, vel eam recipiant simpliciter.

Ista conditio videtur approbanda, quia est favorabilis, 35
ac præfert dignitatem Sedis Apostolicæ, cùm saltem justitia circa Commissarios executioni demandatur. Undè fit quod in posterum Commissarii, sive mandatarii non erunt adeò faciles in exequendo has litteras; nam hoc modo ad ipsos pertinebit instare apud Sedem Apostolicam, quæ quò diutius absolutionem prorogabit, eò majorem satisfactionem accipiet: & ex parte Sedis Apostolicæ res, quoad Magistratus, sive Officiales finem faciet. Eòque magis, quia absolutio ad cautelam satisfacit aliquo modo violationi jurisdictionis, & immunitatis Ecclesiasticæ.

Ut autem hujusmodi absolutio simpliciter quoad 36
Commissarios suadeatur Magistratibus, sive Officialibus laicis, considerari debet, quod ii deliquerint uti principales, & notorii, atque adeò non debent in absolutione tractari æquè, ac ipsi Magistratus, sive Officiales eo sub obtentu, quod fuerint mandatarii. Quia in hortatoriis, in quibus ipsi sunt mandatarii, non comprehenduntur peculiares excessus ab ipsis commissi, pro quibus evocari deberent, ut accedant ad Urbem pro absolutione in forma Ecclesiæ consueta; quare, ut id effugiant, non debent recusare absolutionem simpliciter à Nuntio, vel ab alio delegato impertiendam.

Secunda conditio sit; quod suspendantur Censuræ 37
quoad Magistratus, sive Officiales ex gratia ad beneplacitum Sanctissimi, & Sedis Apostolicæ, præcedẽte redintegratione, & amotis molestiis, ut supra, & prætermisso

Com-

Commissario, vel is accipiat absolutionem simpliciter.

38 Hanc conditionem judico esse utilem jurisdictioni Ecclesiasticæ; sed an placeat laicis, addubito. Nam nollent hanc suspensionem, nollentque separare Commissarios, ne præjudicetur litteris hortatoriis, non obstante diversitate, & majori gravitate delicti Commissariorum. In casu autem, quo hæc laicis non placebit, poterunt censuræ suspendi ex gratia, & ad beneplacitum Sanctissimi, ac Sedis Apostolicæ, tum quoad Magistratus, sive Officiales, tum quoad Commissarios, & alios, dummodò tamen ad ipsorum instantiam committatur causa, vel per libellum supplicem, vel per commissionem ad S. Congregationem Immmunitatis, ut Cognoscat super sententia declarationis censurarum ab Episcopo inflicta; debet tamen persisti in prima, & secunda conditione.

39 Tertia conditio sit. Absolvantur ad cautelam Magistratus, sive Officiales, prævia redintegratione, & cessatione à molestiis, ut supra; Commissarii verò absolvantur simpliciter cum narrativa excessuum, & ob præsentationem hortatoriarum relinquantur in censuris, advertendo Nuncium, sive alium delegatum, ut moneat Commissarios, & cum reservatione agnoscendi postea causam censurarum super dicta præsentatione hortatoriarum. Sive absolvantur post absolutionem simpliciter limitatam ad excessus simul cum Magistratibus, sive Officialibus ad cautelam, ponaturque in Epistola Nuncio, vel alii delegato missura verbum, *& alii*. Difficultas erit in executione.

40 Quarta conditio sit. Absolvantur ad cautelam tum Magistratus, sive Officiales, tum Commissarii cum hac tamen differentia. Magistratus, sive Officiales à Commissario, Commissarii à Nuntio, sive ab alio delegato in aliqua Capella. In hanc conditionem fateor non esse deveniendum, nisi in casu necessitatis, vel cui nulla spes est ad evitandum majora mala.

41 Quinta conditio sit, quod censuræ declarentur nullæ quoad Magistratus, sive Officiales, & quoad Commissarios videatur de jure. Hanc conditionem propono tantùm, sed non admitto; quia si non præjudicatur quoad litteras hortatorias, præjudicatur tamen quoad censuras, quæ, ut verior fert opinio, declarati possunt absque partis citatione, quando delictum est notorium, cùm præcipuè agatur de violata immunitate, eòque magis quando citatio redditur difficilis, & periculosa, ideoque dicitur in hisce casibus non fuisse solitum citare partem.

42 Ultima conditio sit. Absolvantur Magistratus, sive Officiales ad Cautelam, ut supra; Commissarii verò ab Auditore Cameræ vigore appellationis, vel nullitatis, aut restitutionis in forma. Verùm cùm prætendatur, quod hæc absolutio vigore appellationis, non detur in casu violatæ Immunitatis, considerandum est, an hoc sit verum, cùm non videatur subsistere, nisi excludatur ex eo, quod delictum sit notorium, & manifestum; quod laici semper negabunt.

43 Ex conditionibus propositis approbo præ cæteris primam uti meliorem, deinde secundam, in quibus omninò est persistendum; quod si illas laici non amplectantur, deveniri poterit ad suspensionem censurarum ex gratia, & ad beneplacitum Sanctissimi, ac Sedis Apostolicæ quoad Magistratus, sive officiales, & quoad Commissarios, & alios dummodò tamen quod ad instantiam ipsorum committatur causa, vel per libellum supplicem, vel per commissionem ad Sac. Congregationem Immunitatis, ut videatur de validitate, & justitia sententiæ declaratoriæ datæ ab Episcopo, ut supra monui.

44 In has conditiones placuit adducere aliquas observationes. Porrò absolutio à censuris ad cautelam nunquam datur, nisi cùm dubitatur de illarum validitate, quia si earum validitas esset clara, non esset danda absolutio ad cautelam, sed simpliciter; & ideò statim ac absolutio datur ad cautelam, videtur necessariò constare de dubitatione super validitate censurarum. Cùm igitur tractetur dare absolutionem ad cautelam Magistratui, sive Officialibus, quamvis videatur dubitari de censuris, poterit tamen id referri defectui citationis Magistratus, sive Officialium; nam quoad ipsos non potest contingere casus talis notorii, in quo nulla ei defensio competere posset, ideòque tolerari hoc poterit ob bonum pacis. Neque ex hoc infertur dubitatio, quod hortatoriæ non sint illicitæ, ac prohibitæ, maximè autem cùm ante absolutionem redintegranda est Ecclesia, sive Episcopus vel pars læsa.

45 Id autem non videtur, quod possit habere locum in Commissariis, si præter notoriam executionem Hortatoriarum plures commiserint excessus absque ulla excusatione legitima; ut si cum hominibus armatis, & de facto præceptis, aliisque actibus spoliarent ministros Episcopi, ipsumque Episcopum jurisdictione Episcopali, ut proindè magnum improbitatis exemplum præberent, magnæque offensioni essent, si ipsis concederetur absolutio ad cautelam, ex qua ostenderetur dubitari de validitate censurarum contra ipsos.

46 Ac ideò quoad Commissarios censetur minùs præjudicialis conditio concedendi absolutionem simpliciter, sed cum narratione, ac restrictione excessuum ab ipsis commissorum. Nam præcedente satisfactione redintegrando Ecclesiam, & Episcopum, & partem, satis etiam remanet redintegrata immunitas Ecclesiastica per dictam absolutionem simplicem, qua confitebuntur Commissarii suos excessus notorios sibi præjudiciales.

47 Et quamquam non reciperent absolutionem pro delicto à se commisso in præsentatione, & executione hortatoriarum, nihilominùs cùm hoc delictum maximè adscribendum sit Magistratui, sive Officialibus, à quibus jussa est illarum executio, & cum eisdem concedatur absolutio ad cautelam ob dubitationem defectus citationis, videtur connivendum quoad Commissarios super executione ab ipsis facta, & saltem sufficeret illos monere, ut quoad reliqua non comprehensa in absolutione consulant conscientiæ suæ.

48 Poterit quoque, si placebit, prius dari Commissariis absolutio simplex limitatè pro excessibus, & postea pro hortatoriis ad cautelam non solùm Magistratui, sive Officialibus, sed etiam aliis in genere, atque ita Commissarii quoque essent absoluti ad cautelam pro executione hortatoriarum, cùm quoad ipsos poterit etiam habere locum ratio illa, quod absoluti sunt ad cautelam ob dubium defectus citationis. Imò ex hoc diverso procedendi modo ad absolutionem inter Magistratum, sive Officiales, & Commissarios comprobabitur validiùs, datam esse absolutionem Officialibus ad cautelam, non pro dubitatione hortatoriarum, sed censurarum, nam alioquin danda esset absolutio simplex, etiam Officialibus, sive Magistratui, quemadmodum danda est Commissariis ob notorietatem suorum excessuum.

49 Quod verò ad commissionem causæ pro majori facilitate, & ad evitandum difficultates de non interposita appellatione, vel de non opponenda nullitate, vel non petenda restitutione, vel recursu, præcipuè si nemo petat absolutionem ad cautelam, pro qua necessariò exigitur mandatum speciale, ac etiam ne appareat signatura Sanctissimi, neque solitum sit cognosci causas judiciales à Congregatione Immunitatis, videtur remittendam esse rem totam ab ipsa Sacr. Congregatione ad Nuncium, vel alium delegatum.

50 Neque omittendum putarim, quod redintegrata Ecclesia, vel satisfacto Episcopo, & parte, non evanescunt Hortatoriæ, illarumque effectus. Nam hortatoriæ non conceduntur, ut committantur excessus à Commissariis, sed ut amoveantur Vicarii, vel ut Episcopi desistant à perturbatione regiæ jurisdictionis, & ideò ex redintegratione Ecclesiæ, & satisfactione Episcopi, vel partis quoad excessus Commissariorum, non satisfit executioni

hortatoriarum, nisi illa revocando, & reponendo omnia in pristinū; quod cùm obtineri non poterit, videtur sufficere, nullum facere actum verum approbationis, vel revocationis censurarum, quas Episcopus propter hanc causam declaravit. Et licèt absolutio ad cautelam inducat dubitationem censurarum, ut dixi, cùm tamen id attribui possit dubitationi citationis, nullum etiam infert præjudicium revocationi in dubio hortatoriorum. Atque ideircò non videtur, quod in hac re locum habeat exemplum lædentis immunitatem Ecclesiasticam. Nam in tali casu, quamvis ob restitutionem censeatur revocatum esse mandatùm extractionis ab Ecclesia, nihilominùs, præterquamquod est manifestum, quod hujusmodi mandata non conceduntur in scriptis à Judicibus laicis, quodve non sufficeret restitutio, nisi etiam constaret de revocatione mandati cum omnibus inde sequutis; quod, etiamsi sufficeret, id esset, qui à mandatum datum fuerit pro ducendo extractum in carcerem, & ideò facta Ecclesiæ restitutione dici poterit, redintegratam esse immunitatem. Hoc autem cessat in hortatoriis, ut supradictum est; quare non obstat, quod quando intervenit recursus, & præcedit satisfactio, rationi congruit, quod violator absolvatur ad cautelam. Id namque nullatenus verum est; quoniam hoc modo omnes censuræ controverti poterunt, ac reddi dubiæ, cùm, ut sæpè dixi, absolutio ad cautelam præsupponit dubitationem validitatis censuratum, quæ dubitatio, non adimeretur satisfactione, sed est necessaria confessio, sine qua delictum non condonatur.

CONSULTATIO XIV.

An stante dispositione Sacr. Concilii Tridentini sess. 24. cap. 12. distributiones verò de reform. quod punctaturæ distributionum accrescant solis interessentibus divinis officiis, servanda sit consuetudo, quod dictæ punctaturæ distribuantur peræquè inter Canonicos, itaut de iis æquè participent tam interessentes, quàm non interessentes divinis, imò etiam ipse punctatus?

1 REspondendum est negativè. Primò quoniam, qui non intersunt divinis officiis, amittunt ipso facto ante aliquam Judicis sententiam distributiones, ut patet *ex cap. un. §. qui verò, de Cler. non resid. in 6.* & colligitur etiam ex Concilio Trident. *d. sess. 24. cap. 12.* Accrescunt verò tales distributiones aliis Clericis, qui intersunt divinis officiis. Ita Glos. *in Clem. 2. de æt. & qual. & ord. præf.* & in *Clem. 2. de vit. & honest. Cler.* Gig. *conf. 144. n. 30.* Rebuff. *in concord. Gall. rubr. de collat. §. 1.* Gemin. *in d. cap. un. de Cler. non resid. in 6. num. 10.* & ibi Franch. *n. 4.* Sarnen. *de visit. lib. 1. cap. 15. n. 25.* Navar. *in sum. cap. 25. n. 123. & de orat. & hor. can. c. 7. n. 34. & miscell. 59 de orat. num. 9.* Cassad. *dec. un. de Cler. non resid.* Azor. *tom. 2. lib. 7. cap. 7. q. 8. & 9.*

2 Potest tamen in aliquibus locis esse consuetudo, vel statutum, ut non accrescant interessentibus, sed in Ecclesiæ utilitatem convertantur, Glos. *in d. Clem. 2. de æt. & qual.* Franc. Marc. *p. 2. dec. 882. n. 6. & 7.* Monald. *conf. 27. n. 4.* quod si omnes absint à divinis officiis, tunc communis sententia est, distributiones esse applicandas Ecclesiæ, Covar. *lib. 3. var. cap. 13. n. 7.* qui citat Gemin. *in d. cap. un. de Cler. non resid. in 6. n. 5.* & ibi Franc. *n. 3.* Cassador. *d. dec. un.* & sentiunt Azor. *d. quæst. 8.* Gig. *d. conf. 144. n. 30.* ac fuisse decisum in Sacra Rota, testatur idem Cassad. *n. 3.* ac favet Concilium Trident. *sess. 22. cap. 3. de ref.* cùm ait, distributiones amissæ ob aliquorum absentiam, erogentur in usum fabricæ Ecclesiæ, vel loci, causa communis pietatis extructi.

3 Verùm hæc doctrina pugnat cum decreto S. Congregationis Episcoporum, ac Regulatium negotiis præpositæ, & S. Congregationis Concilii, & cum ipso Concilio Tridentino, ut ex sequenti decreto in *Callien si* die 17. Januarii 1577.

Visteſi in Congregatione le propoſte del Capitolo, e riſpoſte di V. S. ſi è riſoluto, che quanto all' applicatione delle diſtributioni quotidiane ſi babbia da oſſervare il decreto già fatto fin. dall' anno 1571. dalla Congregatione del Concilio, cioè, che per il cap. 3. ſeſſ. 12. portiones abſentium, quas jubet dividi proportionaliter inter intereſſentes, non applicari pio loco. E procede, quando la terza parte di tutte le dignità Cathedrali, & altri corpi di entrata, ivi enumerate fuſſe ſtata pigliata, e convertita in diſtributioni quotidiane per quella ſola ragione, che in Eccleſia nullæ eſſent diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligerentur. Ma il terzo capitolo della ſeſſ. 22. che dà facoltà d'applicare le portioni degli aſſenti à luoghi pii, procede ſolamente in tre corpi d'entrate, cioè Dignità, Perſonati, & Officii, & così non comprende Canonicati, nè altra ſorte di portioni ſimili, & ha luogo, ancorche non adeſſet illa ratio, quod nullæ, vel tenues diſtributiones eſſent. E così ſi riducono à concordia queſti due capitoli. Et de jure communi diſtributiones quotidianæ debent dari præſentibus, qui divinis interſunt, & inſerviunt, nec poſſunt aliter applicari per il cap. 1. de Cler. non reſid. in 6.

Quatenus igitur consuetudo, vel statutum, imò & 5
Concilium provinciale aliud disponeret, vel sunt explicanda juxta decretum adductum, vel nulla ipsorum habenda est ratio, tanquam contraria dispositioni juris communis & Concilii Tridentini. Undè multò minùs Episcopus potest applicare fabricæ, vel alteri pio usui distributiones amissas à non intereſſentibus modo explicato, ut declaravit eadem S. Congregatio Episcop. in *Militensi* 17. Aprilis 1602. & antea in *Castellanetensi* 13. Junii 1589. licèt eadem S. Congregatio 16. Junii 1601. dixerit: quod punctaturæ dari debeant intereſſentibus quamvis ex decreto Episcopi applicandæ essent aliis piis usibus, nisi adesset statutum in contrarium. Nam etiam hoc statutum est contra jus commune.

Deindè in Concilio Trident. *d. sess. 24. cap. 12.* dici- 6
tur, eos, qui non intersunt divinis officiis, percipere non posse distributiones, sed illas accrescere intereſſentibus, quavis collusione, & remissione exclusa. Ergo Canonicus absens non potest distributiones hoc modo distributas retinere. Et quamvis nonnulli censeant, non esse prohibitū remittere distributiones præteritas, si absit omnis fraus, & conventio, sed solùm esse prohibitum de remittendis in futurum, ut probabiliter putat Monet. *de distrib. p. 3. quæst. 5. n. 8.* & ante concilium Tridentinum hoc licitè potuisse fieri, ut affirmat Glossa, communiter recepta *in d. cap. 1. de Cler. non resid. in 6.* & *in cap. 1. de verb. sign f.* quia cùm hujusmodi distributiones accrescant iis, qui intersunt divinis officiis, quilibet partem sibi accrescentem alteri remittere potest; attamen tenendum est post Concilium id non licere; Ita sentit Navar. *Miscel. 59. de orat. n. 3.* ubi ait, sententiam Glossæ esse per Concilium Tridentinum sublatam Steph. Durant. *lib. 3. de ritib. Eccleſ.* ubi dicit, prædictam Glossam esse nunc delendam, Azor. *tom. 2. lib. 7. c. 7. q. 9.*

Hæc opinio est certa, & favet cultui divino. Nam 7
alioqui daretur occasio Canonicis, ut absint à Choro, sperantes sibi faciendam esse remissionem, sive distributionem à suis Concanonicis, & ita etiam ipse Canonicus cogeretur, saltem ex gratitudine, hoc ipsum facere aliis Canonicis in diminutionem cultus divini. Et ita censuit S. Congregatio Concilii in *Urbinatensi die 10. Martii 1663. ad d. c. 12. sess. 24. & c. 3. sess. 21. de ref. nimirum hujusmodi consuetudinem non esse tolerandam.* Et sicut ipsi Canonici non possunt remittere distributiones ob non residentiam, pariter neque eas potest remittere Capitulum, vel Episcopus, ut notant Menoch. *de arb. cas. 429. n. 6.* Navar. *de orat. & hor. can. cap. 22. Miscell. 14. n. 48. & conf. 7. de Cler. non resid. n. 1.* prout nequeetiam Collegium Canonicorum sine Episcopo potest statutum condere de modo dividendi distributiones, Monet. *p. 2. de distrib. quæst. 15. n. 26.* licèt Azor. *tom. 2. lib. 7. quæst. 17.* & Franch. *in cap. Consuetudinem in §.*

statuimus

statuimus n. 2. de Cler. non resid. in 6. putent posse id facere, quando nihil constituit contra Episcopi jurisdictionem, nec contra jus commune.

8 Illud mihi probatur, nempè si is, qui distributiones accepit, sibique applicavit, donet ei qui propter absentiam amisit distributiones, tunc valida est donatio, & poterit eas retinere, Glos. *in d. cap. un. v. suas, de Cler. non resid. in 6.* & ibi Gemin. *n.* 10. Navar. *d. miscell. 59. n. 4. & 5.* Azor. *d. cap. 7. quæst. 9.* Monet. *d. p. 3. quæst. 5. n. 6.* Nam Canonicus est dominus distributionum. Ergo sicut eas potest donare aliis, poterit etiam donare Canonico, qui propter absentiam à Choro eas amisit.

9 Neque obstat Sac. Concilium Trident. *loco cit.* quia prohibet remissionem, non autem donationem. Nec propriè loquendo idem sunt remittere, & donare, ut notat Dec. *in l. si quis obligationem, ff. de regul. jur. nu. 6.* quare Glos. *in cap. statutum §. si quid autem, v. Remissione*, ait, quod quamvis Canon, vel lex prohibeat remissionem alicujus rei, potest tamen ea donari post factam restitutionem, dummodo absit omnis fraus. Neque ex hoc datur absentiæ occasio; nam qui distributiones amittit, non solet eas recuperare, postquam aliis Canonicis sunt traditæ præsertim cùm reddantur, semota omni fraude, collusione, & conventione. Si verò fieret pactum, ut præsentes redderent distributiones absentibus, etiam postquam sibi fuerint applicatæ, donatio, tanquam facta in fraudem legis est invalida. Et ita intelligo declarationem S. Congregationis Episcop. in *Casalensi* 8. Junii 1612. quod scilicet donari possint à quolibet Canonico distributiones quotidianæ pro parte sibi contingente, etiam ei, qui non interfuit.

CONSULTATIO XV.

An manutentio altarium, quæ sunt de jure patronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem altaribus, spectet ad ipsos Patronos, an ad Ecclesiam, in qua dicta altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod Patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eandem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium. Nec beneficiati, qui habent capellanias erectas in dictis altaribus, possint eidem manutentioni concurrere, stante reditus tenuitate vix excedentis onera missarum, quæ dictis Capellaniis annexa sunt?

1 REspondeo cum Sac. Congregatione Concilii in Urbinatensi sub die 10. Martii 1663. *ad cap. 7. sess. 21. & cap. 9. sess. 22. teneri Ecclesiam ad limites consuetudinis legitimæ; in reliquis, prout de jure.*

2 Porrò altaria esse dotanda ab erectoribus pro congrua manutentione, docent Fusch. *lib. 1. de visit. cap. 21. n. 10.* Pax Jordan. *tom. 1. lucubr. lib. 5. tit. 10. n. 33.* & facit *c. Ecclesiæ vel altaria de consecr. d. 1.* ubi statuitur, quod altaria superflua destruantur. Hujusmodi autem sunt, quæ non sunt dotata, quia non possunt congruè manuteneri in ordine ad offerendum sacrificium, cujus causa sunt erecta.

3 Id tamen non habet locum, quando Ecclesia ita esset dotata, ut posset congruenti modo manutenere altaria, & longo tempore manutenuerit; quia tunc dos Ecclesiæ censetur etiam dos altarium. Oportet autem, quod ista dos sit instituta pro manutentione Ecclesiæ, non autem inserviat pro manutentione ministrorum. Quia proventus destinati pro Ministris non debent diminui, ut provideatur altaribus, cùm jam ad ipsos jus acquisiverint; quare aliundè erit providendum de dote.

4 Quod si Ecclesia non est sufficienter dotata, potest fieri præceptum patronis beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant altaria omnibus necessariis, vel ut dotem augeant sub pœna privationis eorum juris, eo autem elapso, & non parito, ad privationem procedi potest. Hinc altaria inornata, & indotata posse ab Episcopis, & à Regularibus concedi aliis patronis, qui eis provideant, si proprii post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino, non adeò coarctato, ab Ordinario faciendam, id præstare negligant, vel recusent, censuit Sac. Congregatio Episcop. *in Mutinensi* 2. Maij 1601. & 16. Februarii 1604. ac alibi sæpè. Præceptum autem de dote augenda fieri quoque potest, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter assignata, & deindè tractu temporis fuerit diminuta. Patronatus quippè, qui dotem insufficientem assignavit, dicitur benefactor, non patronus. Undè etiamsi Episcopus consenserit, ut hæc dos sit sufficiens, non idcircò fit patronus, Glos. 1. *in cap. quicumque* 2. 16. *quæst. 6.* Vivian. *de jurep. lib. 2. c. 4. n. 56.* & Sperel. *dec. 68. n. 11. in fin.* qui etiam *n.* 12. ait, patronum, qui dotem insufficientem beneficio assignavit, posse compelli ad præstandam congruam sustentationem beneficiato, vel ad patiendum beneficii Ecclesiam alteri Ecclesiæ uniri, & ita testatur, fuisse decisum à Sac. Congregatione Concilii; quod procedere etiam in patrono altaris, sive Capellæ, firmat Lambert. *de jurep. lib. 1. ar. 19.*

At si patronus ab initio assignavit dotem sufficientem 5
pro mercede Sacerdotis, & ornamentorum manutentione, tunc Rector tenetur prospicere Ecclesiæ, Capellæ, vel Altari, Sperell. *cit. n. 11.* Si verò nec patronus, neque Rector possunt necessaria ministrare, & aliter necessitati opportunum remedium præberi nequit, tunc Episcopus poterit pecuniam destinatam pro celebrandis missis, vel anniversariis, ad tempus in eandem necessitatem convertere per textum *in l. 1. C. de expens.* Im. *lib. 11.* Jo. Andr. *in cap. fin. extra de testam.* & tradit Ricc. *dec. 123. par. 2.* ac Genuens. *in prax. cap. 54. nu. 5.* sed perpendenda nunc sunt decreta Sac. Congregationis Concilii *de celebrat. Missar.* cum suis declarationibus, ut rectè observavit Episcopus Lyciensis in sua 2. *Synodo diœcesana, §. 2. in annot.*

Quanta autem debeat esse dos altaris, pendet ex cir- 6
cumstantiis ministrorum, loci, servitii temporis; & ideò relinquendum est arbitrio Episcopi, Roch. de Curt. *de jurep. par. 3. quæst. 8. n. 172.* Lambert. *eod. tract. lib. 1. par. 5. quæst. princ. 21. n. 16.* Selv. *de benef. quæst. 5. requis. 8. n. 165.* & Fusch. *de visit. lib. 1. c. 21. n. 11.* Inter cætera considerandum consuetum servitium, & apparatus aliorum altarium, quæ sunt in eadem Ecclesia juxta *l. Titia §. seia ff. de aur. & arg. leg.* ne detur inæqualitas, quæ diminuit splendorem.

CONSULTATIO XVI.

ALiquando Regulares in China, Tunchino, Cocincinna, cæterisque Regionibus Vicariorum Apostolicorum curiæ commissis degentes nolunt præstare ea, quæ percipiuntur, aut abstinere sese ab iis, quæ prohibentur à Summis Pontificibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ; quo posito quæritur?

Utrum tales Regulares possint sese invicem ab hac excommunicatione absolvere? 1

An Missionarii regulares in supradictis locis degentes possint validè virtute alicujus privilegii absolvere à casibus, quos Vicarii Apostolici ibidem sibi reservarunt, aut reservabunt? 2

An Regulares Missionarii in supradictis locis degentes gaudeant facultate, quam vocant omnimodam Summorum Pontificum Adriani VI. & Leonis X. Motivum hujus dubii est, quia Patres Dominicani, & Jesuitæ in multis Coniugiis contractis in primo affinitatis gradu, virtute illius facultatis dispensarunt, imò ipsimet Vicarii Apostolici cùm certò sciant se hac facultate carere, ab iisdem Missionariis Regularibus nonnunquam postularunt, ut cum conjugibus, qui cum tali impedimento contraxerant, dispensarent, ut eorum saluti prospiceretur. *Die 7. Octobris 1682. Sanctissimus Innocentius XI. concessit facultatem Præfecto Missionis Brasilii,* 3

Ordinis Capucinorum dispensandi super impedimento in primo gradu affinitatis ex copula illicita in foro conscientiæ illamque communicandi.

Suppositio, quod præfati Regulares non poterint in tali gradu affinitatis dispensare, an concedenda sit Missionariis facultas dispensandi cum iis, qui in omnibus prædictis locis in primo gradu affinitatis matrimonium contraxerunt, cum quibus supradicti Regulares dispensarunt.

4 *An iisdem Missionariis eadem facultas dispensandi concedenda sit cum omnibus, qui à 30. annis, & supra in supradictis locis ignorantia juris in supradicto affinitatis gradu contraxerunt?*

5 *An sit concedenda facultas dispensandi in primo affinitatis gradu tam quoad matrimonia futura, quàm præsentia?* Ratio petitionis est, quia Tunchinenses præsertim, & Coccinchinenses solent, mortua prima uxore, matrimonium contrahere cum præmortuæ uxoris sorore ob prolis sumptæ amorem, ne si alienam ducerent, proles ex prima uxore suscepta malè à secunda uxore tractaretur, ac educaretur; præterea quando secundas nuptias cum sorore prædefunctæ uxoris contraxerunt; nolunt, aut saltem ægerrimè ferunt ob supradictas causas ab ea separari. Undè timendum esset, ne fidei Catholicæ renunciarent, & antequam dispensatio à Sancta Sede obtineretur, & obtenta ad illas remotissimas partes perveniret, plures anni elabescerent, quos supradicti conjuges ducerent in concubinatu, aut potius incestu, posset limitari hæc facultas ad solos Vicarios Apostolicos, cum potestate tamen eam ad Proviearios tantum communicandi, onerando super hoc eorum conscientiam.

6 *An concedenda sit Vicariis Apostolicis, eorumque Provicariis facultas infidelium connubia dissolvendi, cùm id in animarum salutem, & in bonum cedit Religionis Christianæ?* Motivum hujus petitionis oritur ex eo, quod multi ejusdem naturæ casus occurrunt, in quibus talis facultas necessaria videtur. Viri namque infideles ducunt uxores pariter infideles, quæ post aliquot annos in lepræ morbum incidunt, & à suis maritis sunt relictæ, viris autem earum Christianos fieri volentibus, & alias Christianas uxores ducere, interrogandæ fuerunt priores eorum uxores leprosæ, utrum similiter vellent fieri Christianæ, quæ se velle responderunt, ut à Christianis, ut assolet, nutrirentur, aut à maritis non omninò deserentur. At in supradictis casibus facultas dissolvendi duo matrimonia supradicta necessaria videtur, cùm præsertim uxores leprosæ consentiant, ut mariti, qui cum ipsis leprosis uxoribus nolunt habitare, nec possunt servare castitatem, alias ducant uxores; si verò talis facultas non concedatur, *quæritur, quid in tali casu sit agendum cum supradictis uxoribus, & maritis?*

7 An sit concedenda facultas specialiter dispensandi in quodam matrimonio contracto cum eo, qui præmortuæ uxoris Sororem duxit, ex quo matrimonio quintuplex proles suscepta est?

8 *An concedenda sit facultas pro religiosis jam missis, & in futurum mittendis in Missiones Vicariorum Apostolicorum utendi vestibus more Sacerdotum sæcularium, ut facilius, & utilius possint decorari inter neophytos, quibus Religiosorum vestimenta sunt prorsus insolita, & ignota, quique possent ex vestimentorum diversitate pati scandalum, & infideles ob eandem novitatem possent etiam persecutionem movere,*

1 Ad 1. non posse, nisi eis concessa fuerit ejusmodi absolvendi facultas, quam non ita facilè concedendam esse puto, cùm daretur illis occasio non obtemperandi Constitutionibus Apostolicis sub spe facilis absolutionis.

2 Ad 2. Affirmativè, si hoc habeant in suis facultatibus. Regula tamen est, quod qui reservat eas, ille absolvat, alioquin potestas reservandi ei concessa inanis prorsus redderetur; quare exhibendum est ejusmodi privilegium absolvendi ab hujusmodi casibus, quatenus existat, ne alioquin alius ædificet, alius destruat.

3 Ad 3. Negativè, quia facultates hujusmodi concessæ à Leone X. & Adriano VI. fuerunt personales, iis tantùm fratribus concessæ, qui in Bullis eorum Pontificum nominantur; licèt antea ipsa facultas, ac ferè omnia concessa à d Leone, & Adriano fuerint concessa Ordini Prædicatorum, ac Minorum ab aliis Pontificibus. De Prædicatoribus constat ex Bulla Sixti IV. & de Minoribus ex Bulla Joannis XXII. ac multa ex illis privilegiis post Concilium Trid. Ordini Carmelitarum Excalceatorum à Clemente VIII. & Paulo V. fuerunt indulta.

4 Quod verò ad Patres Societatis Jesu possunt presbyteri ejusdem Societatis à Præposito generali per se, vel alios ad id electi, authoritate Apostolica, gratis tamen dispensare cum neophytis, in quibusvis Orientis, Brasiliæ, Perù, Novæ Hispaniæ, & aliis ultramarinis Regionibus, Insulisque Oceani maris, ac Occidentalibus partibus degentibus, in quibuscumque jure divino non prohibitis, consanguinitatis, vel affinitatis gradibus, aut aliàs conjunctis, aut ad se attinentibus in impedimentis ejusmodi, non absentibus matrimonium inter se contrahere, & solemnizare, (secus si jam etiam scienter contraxerint) & denuò contrahere valeant. In partibus tamen, ubi locorum Ordinarii facilè adiri possunt, in foro conscientiæ tantùm, sed perpetuo. Ordinarii verò ipsi ibidem in utroque foro, sed tantùm ad 20. annos à data præsentium computandos, de consilio tamen, & assensu dictorum Societatis presbyterorum, tanquam adjutorum, & assessorum suorum, ubi eorum copia commodè haberi potest. In reliquis autem Provinciis Ordinariorum præsentia destitutis, vel ab eis ducentis millibus passuum remotis, iidem presbyteri per se in utroque foro possunt in prædictis dispensare; possunt etiam prædicti Sacerdotes in iisdem locis denunciationes, & alias extrinsecas solemnitates, ac cæremonias, cùm id expedire, aut necesse esse visum fuerit, omittere, prolemque susceptam, aut suscipiendam legitimam declarare, ut habetur in Compendio privileg. Soc. Jesu, & apud Thomam à Jesu *de procur. Gentium salute propè finem lib.* 10.

5 Quoad 4. *nihil.* Constat ex supradictis, hujusmodi Regulares habere has facultates. Nec credendum est, quod viri Religiosi dispensaverint in hujusmodi impedimento sine hac facultate cum damnatione suarum, & animarum eorum, cum quibus dispensaverint, permittendo eos vivere in continuo concubinatu, ac incestu, & proles inde secutæ sint illegitimæ. Et quatenus illam non haberent, videtur concedenda, cum illis conditionibus, quæ leguntur in facultatibus datis Jesuitis.

6 Ad 5. etiam *nihil.* Cùm non videatur subesse hæc necessitas, dum in illis partibus sunt Vicarii Apostolici Regulares, & forsan Episcopi, qui hanc facultatem habent; quatenus verò subesset necessitas, poterit concedi facultas, ut supra.

7 Ad 6. quoad præsentia, sive præterita poterit concedi, si & quatenus subsit necessitas, & cum conditionibus, ut supra; quo verò ad futura *cap. Deus de divort. ad rem.* Innoc. III. ubi sic decernit: *Deus, qui Ecclesiam suam &c. quia dispar est ritus in Livoniensi Ecclesia de novo ad fidem catholicam conversorum à nostro propter infirmitatem gentis ejusdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur, si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut semen defuncti juxta legem Mosaycam suscitarent, cum talibus contraxerunt; ne tales sibi de cætero, postquam ad fidem venerint, copulent prohibentes.*

8 Ad 7. Quoad facultatem dissolvendi matrimonia infidelium, Negativè. Matrimonium namque tum jure naturali, tum divino est indissolubile. Et licèt Judæis fuerit permissum Matrimonium consummatum dissolvere, *Deuter.* 24. At post legem Evangelicam *Matth.* 5. & 19. nec Judæis, nec Gentibus, neque Christianis permissum est vinculum matrimonii consumati dissolvere. Solùm enim favore fidei matrimonio infidelium conceditur dissolutio,

dissolutio, si alter ad fidem convertatur, altero in infidelitate remanente. Extra hunc casum vinculum matrimonii consummati tam fidelium, quàm infidelium indissolubile persistit, sola morte conjugis dissolvendum, uti tanquam de fide certum definitum est ab Alex. III. *in cap. ex parte de sponsal.* à Concilio Florentino in *Armenor. instruct.* & à Trid. *sess.* 24. *can.* 10. Quare in hoc instruendi sunt, qui Christiani fieri voluerint, quod scilicet matrimonii vinculum est indissolubile. Et matrimonium infidelium non potest solvi auctoritate Principis, cui infideles subijciuntur, cùm in dissolutione matrimonii nullam à Deo potestatem acceperit; neque item authoritate summi Pontificis, cùm ejus potestas extra Ecclesiam non extendatur, Universè enim scriptum est à D. Paulo *quid ad nos de his, qui foris sunt, judicare.*

9 Undè cum quidam anno Domini 1588. ex eo, quod indissolubilitatem matrimonii ex significatione unionis hypostaticæ oriri existimaverint, deducere non dubitarunt, matrimonium consummatum infidelium, cùm ad fidem convertuntur, dissolvi posse auctoritate Pontificis, eo quod non sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, à Summo Pontifice Sixto V. obtinere pro viribus contenderunt, & repulsam passi sunt, in quorum sententiam Vasquez nunquam subscribere voluisse affirmat *disp.* 2. *de matr. c.* 6. *n.* 58. ubi falsissimam docet esse sententiam contrariam. Id, quod sequitur Ponc. *de matr. lib.* 9. *cap.* 2. *n.* 8. *& seqq.* Undè quod aliqui gentiles ad fidem facilius converterentur, si liceret illis, dimissa prima aliam, quam magis diligunt, retinere, nulla idonea causa est, nisi laxare libidini habenas, & velle, ut christi Evangelium libidini, & voluptati deserviat.

10 Quod verò ad Leprosos servetur *cap.* 1. *&* 2. *de Conjug. leprof.* ubi hic, & hujusmodi casus deciduntur.

11 Ad 8. Poterit concedi arbitrio, & prudentia Episcopi.

CONSULTATIO XVII.

Cùm Judices, & Magistratus sæculares prætendant esse probabilem, imò communem Theologorum, & Canonistarum sententiam, quod possint de facto procedere pro delictis commissis ante Clericatum, etiam ad districtionem personalem Clerici, qui in fraudem jurisdictionis laicæ ad primam tonsuram se promovere fecit, vel habitum Clericalem resumpsit, ac proindè ipsos non incurrere excommunicationem, aliasque censuras Ecclesiasticas à Bulla in Cœna Domini *can.* 19. & à jure communi inflictas, posseque declaratorias censuratum tuta conscientia negligere, illisque tutò non obtemperare absque ullo peccati, vel delicti exemplo, sive offendiculo; ideò *quæritur, an, & quatenus id veritate innitatur, & quænam in hac re partes sint Judicis Ecclesiastici, quænam Judicis, & Magistratus sæcularis, ut uterque forus intra limites suæ jurisdictionis contineatur? Ubi quando hæc fraus præsumatur, aliaque hujusmodi.*

1 CAsus iste utinam frequenter non eveniret. Hanc quæstionem semel, ac iterum tractavi *tom.* 1. *&* 2. nunc tertiò illam versabo, ut penitus rem totam absolvam, & evincam. Et sanè, quod tunc possit procedere Judex laicus contra Clericum, quando Clericatus est assumptus in fraudem, seu mala fide, & ad effugiendam justitiam, est sententia Theologorum Molinæ Jesuitæ *tom.* 4. *de just. & jur. tr.* 3. *disp.* 49. *n.* 21. Filiucii item Jesuitæ *tom.* 1. *tr.* 16. *cap.* 10. *n.* 265. Sylvestri Dominicani *in sum. v. Judex n.* 6. Dyni *in l. idem Ulpianus, ff. de excus. tut.* Oldradi *cons.* 4. *ad fin.* Archid. *in c. Nemo nu.* 2. 11. 9. *&* 1. Boich. *in cap. Proposuisti col.* 2. *de for. comp.* Farinacii *de inquisit. qu.* 8. *n.* 104. Julii Clari *q.* 36. *n.* 38. ibique Baiard. *litt. G.* Ambrosini *cap.* 19. *n.* 15. Menochii *de præsumpt. lib.* 6. *q.* 76. *nu.* 35. Zerolæ *in pr. Episcop. v. Clericus n.* 6. ac præ aliis Bartoli *in l.* 1. *ff. de panit.* Jo. Andreæ, & aliorum *in cap.* 1. *de oblig. ad ratioc.* Albertini *in cap.* 1. *quæst.* 13. *de hæret. lib.* 6. Gutierez *lib.* 1. *pract. q.* 5. & Covarruviæ *pract. quæst. cap.* 31. *concl.* 2. testantis de communi, de qua etiam testatur Aufrer. *in Clem.* 1. *reg.* 1. *fall.* 11. *de offic. Ordin.* & de communi testatur Imol. *cons.* 119. *n.* 1. & alii, quos cumulavit Carol. de Grass. *effect.* 1. *n.* 1071.

Probant tum à simili ex civilibus sanctionibus *l. si* 2
maritus, §. legis, ff. de adult. ubi qui bona fide abest Reipublicæ causa, non potest accusari, secus si absit in fraudem, & data opera, ut evitet cognitionem Judicis. Ad idem textus *in l. hos accusare, §. hoc beneficio, ff. de accusat. & in l. Et qui data opera, ff. ex quibus caus. major. l. fin. ff. de re milit. l.* 4. *C. qui militare non possunt lib.* 12. Tum efficacius ex eo, quod nemini sua fraus patrocinari debet. Nec potest esse mens Ecclesiæ, quod quis ita abutatur Clericatu, ut ejus susceptio sit aditus, quo delicta remaneant impunita, ac proindè facilius patrentur. Quinimò Ecclesiæ mens est, ut patet ex decreto S. Concilii Tridentini *cap.* 4. *sess.* 23. *de ref.* aliisque similibus, pro quo etiam facit *d. cap. Proposuisti de for. comp.* ut quis ad assumendum Clericatum non moveatur duntaxat, vel præcipuè animo effugiendi forum laicum, vel gaudendi Ecclesiasticis privilegiis. Apertè enim in hoc reluctatur; & ideò cùm ipsius consensus non possit præsumi, quandoquidem eos tantùm vult complecti, ac protegere, qui animo deserviendi Deo Clericatum petunt, sequitur, quod nulla ratione gaudeant; igitur & si ita assumens Clericatum fortè non peccet, utaturque jure suo, defectu tamen consensus Ecclesiæ in illo saltem delicto non participat de privilegio ipsius Ecclesiæ; hinc privilegium *cap. Odoardus de solut.* tametsi indultum fuerit in favorem ordinis Clericalis, nihilominùs non suffragari dolosо, decidit Rota *dec.* 841. *lib.* 3. *p.* 3. *div.* Veral. *dec.* 278. *lib.* 1. Put. *dec.* 251. *p.* 1. quod manifestè declaravit Sixtus V. *Constit. Cum de omnibus* contra criminosos assumentes Monachalem habitum, quos concedit posse puniri quomodolibet per laicos, eo quia assumptio præsumitur facta in fraudem; quodque approbavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in Clerico, qui dimisso habitu, & tonsura deliquit, & postea habitum, & tonsuram resumpsit, & Ecclesiæ inservivit; declaravit enim hunc gaudere fori privilegio, dummodò non resumpserit habitum in fraudem. Idem igitur dicendum in laico in fraudem promoto; quandoquidem Clericus non beneficiatus quandiu in habitu, & tonsura non incedit, & non inservit Ecclesiæ, fori privilegium amittit, perindè ac si esset laicus ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 6. *sess.* 23. Undè quemadmodum resumens habitum in fraudem, fori privilegio non gaudet ex S. Congregationis sententia, ita nec ille, qui in fraudem Clericatum assumit; & in causa Nepesina S. Congregatio in specie hanc sententiam probavit etiam in laico, qui dicebatur prima tonsura initiatus post commissum delictum ad declinandam Judicis sæcularis jurisdictionem.

Oppositum nihilominùs assero ex iis, qui simpliciter 3
tenent, Clericum in fraudem, utcumque promotum gaudere fori privilegio. Huic assertioni à fortiori subscribi debent Auctores, qui censent laicum, etiamsi ordines susceperit, postquam fuit conventus in Curia sæculari, nihilominus nec in causis civilibus, neque in criminalibus posse à Judice laico judicari, & puniri. Hi enim absque dubio sentiunt, ordinatum in fraudem gaudere fori privilegio, cùm fraus indistinctè præsumatur in eo, qui ordines suscepit post causam præventam, & cœptum judicium in foro sæculari; quod ex antiquioribus tenent plures relati à Jo. Andr. *in cap. magnus n.* 19. *de oblig. ad ratioc. & onera in d. cap. Proposuisti q.* 2. *n.* 7. post eos Bellam. *in d. cap.* & ex recentioribus Genuens. *in pr. c.* 9. *n.* 5. Bonacin. *de legib. disp.* 10. *qu.* 2. *pun.* 1. *n.* 16. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *resol.* 26. Delbene *de imm. cap.* 6. *dub.* 14. *sect.* 1. *n.* 12. licèt varius, aliis, quos adduxi *d. tom.* 1. Tum quia *in l. non distinguemus, §. sacerdotio, ff. de arb. l. hos accusare, §. hoc beneficio, ff. de*

accusat. statuitur, Legatum Provinciæ non esse accusandum de crimine, quod ante legationem commisit; quod ratione indecentiæ, & honoris debiti decernitur, *l. Prætor §. 1. vel si quis sacerdotium §. fin. & l. his honoribus, §. acutis, ff. de vacat. num. l. Idem Ulpianus, & l. Spadonem, §. si autem l. Jurisperitos, ff. de excus. & l. qui cum uno, §. reus ff. de re milit.* habetur, quod si paganus accusetur de crimine, & fiat miles, non convenitur sub primo Judice, sed sub secundo, facitque *cap. fin. de purg. can.* cum aliis, quæ allegat Anchar. *in cap. Ea quæ qu. 3. de regul. jur. in 6.* Tum quia privilegium exemptionis à foro est generale, nullam habens circa hoc in toto jure exceptionem; ergo generaliter debet accipi, præsertim cum attendatur consecratio personæ, quæ viget non minus in eo, qui delictum ante commisit absque fraude, quàm, cùm fraude, & eadem est indecentia, trahi Clericum ad laicum tribunal pro delicto ante Clericatum commisso, quàm pro commisso post illum. Tum quia res lite pendente devenit ad eum casum, à quo non poterit inchoari. Ad quod facit regula Juris factum cum aliis *l. post finitam, ff. de suspect. tut. l. 4. §. 1. ff. de lib. agnosc.* & quod notatur *in l. nemo potest ad med. 2. glos. ff. de legat. 3.* Tum quia fugiens ad Ecclesiam habet immunitatem, *cap. inter alia de immun. Eccles.* etiamsi primo fuerit carceratus; quinimò ad mortem damnatus; nam si quo tempore ad supplicium ducitur, per Ecclesiam, vel Cœmeterium transeat, gaudet immunitate Ecclesiæ, neque potest indè violenter extrahi, & est communis opinio, ut testatur Remig. *de immun. Eccles. fol. 301. in 30. fall.* Et ita se vidisse in facto judicari, affirmat Cassan. *in consuet Burgund. fol. 55. n. 121.* quem refert Boer. *dec. 110. post n. 8.* & Clar. *in §. fin. q. 30. v. Scias autem*, de quo & nos aliàs; ergo fortius hac immunitate gaudere debet, qui factus est Clericus.

4 Nec valet responsio, quia confugium ad Ecclesiam materialem admittit expressè, ac præcipit Ecclesia salvos esse qui ad templa confugiunt; at illud non admittit. Nam nullibi Ecclesia privat expressè fori privilegio, qui in fraudem Clericatum assumit, sed generatim absque ulla distinctione illud concedit omnibus Clericis *in cap. 2. de for. cap.* & statuitur in *can. 15. Bullæ Cœnæ.* Tum quia declaratoria noviter orta benè opponitur post litem contestatam *cap. insinuante de offic. deleg.* Clos. *in Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct.* quam in terminis Clerici præventi allegat Socin. sen. *cons. 91. n. 24. in fine lib. 3.* Ac denique quia per textum *in cap. Calumniis 14 q. 6.* ubi res alterata, vel consecrata non restituitur priori domino.

5 His addi potest textus *in l. qui ante, ff. si quis caut.* cujus hæc sunt verba: *qui autem novo privilegio utitur, non videtur in eadem causa fisti.* Ex quo Paul. de Castro in lege præcedenti colligit, privilegium generale, quod quis non teneatur coram tali Judice comparere, extendi etiam ad Judicem præventum; quod sequitur Jas. *in l. Cum quædam puella n. 9. ff. de jurisd. omn. jud.* Et pro hac parte secundum Jo. Andr. *in cap. Magnus de oblig. ad ratioc.* bis fuit id disputationibus determinatum, placetque Archidiacono, Turrecremataæ, Geminiano, & præposito *in can. Nemo 11. q. 2.* propter characterem impressum, præcipuè ubi agitur de pœna corporali.

6 Neque obstant jura contraria, nimirum *l si quis postea, & d. l. Cum quædam puella, & cap. proposuisti* quoniam in illis juribus, si rectè inspiciantur, non mutatur forus, sed adjicitur forus foro; nam aliud est fori adjectiò, aliud mutatio, *l. Senatores, ff. de Senator. & l. Si eum, §. item si servus, ff. de exercit. act.* Per Clericatum autem mutatur status, & forus, *ut can. 1. 53. d.* ibi: *nequaquam studens sæculum fugere, sed mutare, can. quid proderit 61. d.* ibi: *In aliud vitæ genus calcata reverentia Ecclesiasticæ disciplinæ transire*, Concilium Trid. *cap. 4. sess. 23.* ibi: *hoc vitæ genus elegisse.* Quinimò non tantùm mutatur forus, sed etiam genus fori, ut *can. duo sunt 12. q. 1.*

In hanc opinionem inclinat Bellamer. *in cit. cap. proposuisti q. 2. n. 7. de for. compet.* ex duplici fundamento. 7
Alterum est, quia privilegium non est concessum Clericis in favorem singularium personarum, sed in favorem totius Ordinis clericalis, ut *ut in cap. si diligenti de for. comp.* Igitur non possunt Clerici huic favori tacitè, vel expressè renunciare, ut ibi dicitur, & est communis Doctorum sententia, ut attestatur Boer. *super consuet. Bituricensi fol. 26. col. 3.* & Clar. *§. fin. quæst. 36. vers. secundo infertur*: Ergo nulla ratio habenda est obligationis personalis, inductæ etiam per causæ præventionem coram Judice sæculari. Alterum fundamentum est, quia coercitio Clerici est jurisdictionis meræ spiritualis, quæ non cadit in laicum, & cujus laicus est omnino incapax, *cap. causam de præscript.* & legitur, ac notatur *in cap. 1. & 2. & d. cap. si diligenti de for. comp. in cap. 2. & cap. at si Clerici de judic.* Igitur dependentia, vel connexitas judicii nihil facit, ut *cap. tuam de ord. cognit. cap. lator de re judic. & cap. Causam, quæst. 2. qui fil. sint legit.* Quæ duo fundamenta simul juncta secundùm Bellameram videntur dissolvere omnia argumenta contraria, quæ subdit esse sufficientia ad inducendum summum Pontificem, super hoc potestatem habentem, ad faciendam novam Constitutionem pro Judice sæculari, quæ hucusque à nullo Pontifice facta est.

Minùs obstat, quod dicitur de fraude; quia, ut respon- 8
det ibi Bellamera, hoc tantùm operatur, ut fraudulentus Clericus de hujusmodi fraude sit puniendus; sed hoc intelligitur per Judicem suum, cùm sæcularis Judex potestatis eum puniendi sit prorsus incapax, ut dictum est. Item non obstat, quod ex fraude sua commodum quis reportare non debeat, *cap. Cum universarum de rer. permut.* Et *cap. officii de testam.* quoniam hæc ratio esset attendenda, si privilegium fori emanasset in favorem personæ singularis. Sed non est ita, quia fuit concessum in favorem totius Ordinis clericalis, ut pariter diximus. Ergo propter delictum, vel odium personæ auferri non debet, *ut in reg. lib. 6. delictum.* Sed habet locum in quacumque persona, quæ quocumque modo acquirat talem Ordinem, quia respicitur Ordo ipse, non autem modus, & intentio, quibus assumitur.

Tandem non obstat Constitutio Sixti V. quia redacta 9
fuit ad terminos juris à Gregorio XIV. & à Clemente VIII. neque S. Concilium Tridentinum, quod potius suffragatur *in d. cap. 4. sess. 23. de ref.* quia solùm prohibet Episcopis ordinare illos, qui fraude, ut fugiant judicium sæculare, ordines suscipiunt. Frustra autem id prohiberet, si fraus illos à laica potestate non eximeret; sique voluisset sic ordinatos privare fori privilegio, id declarasset, quemadmodum id declaravit in Clericos non habentes qualitates *cap. 6.* ejusdem Sessionis. Nunquam enim jus novum intelligitur corrigere jus antiquum, nisi in eo, quod expressè corrigit, Bartol. *in l. 4. §. Prætor ait, ff. de damn. infect.* aliique passim. Præcipuè cùm hæc exemptio Clericorum sit de jure divino *cap. si Imperator 96. d* & non nisi ex gravi causa Ecclesia potest declarare personam Clerici in aliquo casu non gaudere fori privilegio, *arg. cap. in omni de testib.* & tradit Card. *in repet. cap. perpendimus in 7. oppos. de sent. excom.* Sicuti declaravit *d. cap. 6. sess. 23.* & in Clerico incorrigibili, ut in *cap. cum non ab homine de judic.* in Clerico assassino, ut *in cap. 1. de homic. in 6.* in Clerico tabernario, vel carnifice juxta terminos *Clem. 1. de vit. & honest. Cler.* in Clerico bigamo, ut *cap. un. de bigam. in 6.* & in aliis; non autem hucusque declaravit hujusmodi ordinatos fori privilegio non gaudere etiam quoad personam.

At verò, licèt hæc secunda sententia recentioribus 10
probabilior videatur, tenendum nihilominus omninò est, quod, & si laicus sit Judex competens in causa Clerici in fraudem promoti, non tamen potest eum personaliter distringere, nisi persona sit præventa. Et ubi vertitur controversia, an Clericus fuerit in fraudem promotus, nec ne, cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum,

nec

nec Judex laicus potest procedere, nisi præcesserit declaratoria Judicis Ecclesiastici super fraudem. Ita Jo. Andr. *in d. cap. magnus n.* 19. *de oblig. ad ratioc.* ubi concordando jura, & opiniones contrarias, *puto*, ait, *quod in civili, vel criminali nulla districtio personalis per sæcularem Judicem fieri possit, ut ponere in carcere, vel detinere, vel similia; & etiam in criminali realis executio per ipsum sæcularem, qui inchoavit, fieri poterit, ut sic Clericatus exemerit personam quoad omnem manus injectionẽ, vel districtionem, sed non exemerit causam à jurisdictione prævenientis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam.* Allegatque simile in *cap. sanè de for. comp.* ubi in reali est quis quandoque Judex causæ, & non personæ; & paulò post subdit: *quæ dicta sunt de personali districtione procedere non videntur in illo, qui in carcere sæcularis Judicis existens ibi ordinaretur. Tum quia hic prævenia est causa, & persona. Tum quia Ordo non invenit istum liberum. Tum denique quia ex contrario nimium eluderetur justitia.*

11 Facitque ad hæc, quod notat idem Jo. Andr. in *cap. sanè n.* 4. *de celebr. missar.* Ubi post Vincent. & Ostiens. *ibi*, & Gloss. Joan. *in can. quæsitum v. in patibulis* 23. *q.* 2. concludit, damnatum ad mortem suscipientem Corpus Christi juxta textum *in d. can. quæsitum*, non gaudere immunitate; quia Corpus Christi eum captivum invenit, & sic captivum dimittit, ne videatur justitiam damnare; & ità pluries judicatum fuisse, refert Igneus *in l* 1. *in princ. n.* 6. *ff. ad Syllan.* quem citat Clar. *in* § *fin. quæst.* 68. *vers. sed ponè.*

12 Joannem Andream sequuntur communiori calculo Doctores, speciatim Butr. *in d. cap. magnus n.* 9. *de oblig. ad ratioc.* ibique Cardinalis *q.* 9. Anchar. *n.* 2. *& in cap. Ea, quæ qu.* 13. *n.* 19. *de reg. jur. in* 6. Socin. *in* 15. *art. princip. n.* 53. *& seq.* idem Feder. de Sen. *cons.* 97. Et hanc theoricam esse communiter receptam, testatur Aufrerius, alios adducens *in tr. de potest. sæcul. super person. Eccles. in* 1. *reg. fall.* 11. *n.* 19. & consentit S. Rota Romana *dec.* 5. *de for. comp. in antiq.* Bartol. *in d. l.* 4 *n.* 3. *ff. de pœn.* ac probat textus *in d. l. qui cum uno,* § *. reus ff. de re milit.* Covar. *d. cap.* 32. *post n.* 4. Bos. *in tit. de pœn. n.* 38. aliique plures apud Clar. *d.* §. *fin. q.* 36. *vers. Sæpè numero*, ibique Baiard. *n.* 42. *& seq.* ac ii, quos adduxi *d. tom.* 1. Et multoties probavit S. Congregatio Concilii, ut in subjectis declarationibus.

13 *Præsupposito, quod quidam Clericus initiatus prima tonsura, dimisso habitu, & servitio Ecclesiæ, dederit mandatum ad committendum prætensum delictum. Postea verò resumpto habitu, & servitio Ecclesiæ, fuerit commissum prætensum delictum, quo tempore in habitu, & tonsura incedebat inserviendo divinis, dubitatur, an Clericus prædictus fori privilegio gaudeat?*

14 *Die prima Februarii* 1607. *S. Congregatio censuit, debere utique gaudere, nisi in fraudem habitum resumpserit, quod Judex Ecclesiasticus respicere debebit. Ac propterea, si de hujusmodi fraude constiterit, Judicem sæcularem eatenus in illum jurisdictionem habere, quatenus à sacris Canonibus permissa est illi jurisdictio in eos, qui post delictum commissum in fraudem ordinibus initiati sunt.*

15 Rursus quidam diœcesis Lunensis Sarzanensis in puerili ætate constitutus suscepit Ordines minores, sed deindè per viginti annos circiter nunquam gestavit habitum, neque tonsuram Clericalem, sed semper incessit uti sæcularis, & uti talis per dictum tempus habitus fuit. Verùm novem, vel decem abhinc mensibus cùm fuisset occisus quidam ejus frater carnalis, statim resumpsit ex hoc capite, & absque aliqua adscriptione Ecclesiæ, habitum, & tonsuram Clericalem, & aliquando etiam inservivit Ecclesiæ, interessendo in choro divinis Officiis, ac etiam inserviendo missis. Modò fuit occisus pater occisoris fratris dicti Clerici, & Judex sæcularis prætendens inquirere de dicto homicidio contra Clericum prædictum, illum carcerari fecit, & in actu capturæ fuit inventus sine tonsura, & cum armis, ipse verò ad declinandam jurisdictionem sæcularem exhibuit instrumentum suorum Ordinum, ac per testes probavit à dicto tempore novem, vel decem menses se gestasse habitum, & tonsuram clericalem, ac etiam inservisse Ecclesiæ. Ex hoc dubitatur, nunquid debeat gaudere privilegio fori Ecclesiastici?

Die 26. *Aprilis* 1607. *S. Congregatio Concilii censuit,* 16 *hujusmodi inquisitionem, an inquisitus resumpserit habitum in fraudem, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. Cæterum, an talis fraus subsit, necne, ipsum magis scire posse. Itaque ejus muneris esse id decernere,*

Die 23. *Martii* 1626. *S. Congregatio Concilii censuit,* 17 *Clericum, qui characterem, seu tonsuram, & habitum clericalem assumpsit in fraudem, etiam post processum, & fidejussionem de se repræsentando coram Judice laico, gaudere nihilominus fori privilegio, & à Judicis laici jurisdictione liberatum esse quoad personam, si tamen Judex Ecclesiasticus declaraverit subesse fraudem, poterit Judex laicus procedere quoad bona.*

Idem censuit eadem S. Congregatio in Papiensi 23. 18 Maii 1626. quæ etiam anno 1622. censuit, Clericum primæ tonsuræ, qui in carcerem Curiæ laicalis conjectus, ac deindè in carcere Curiæ Ecclesiasticæ depositus fuerat, eo quod ex defectu servitii Ecclesiæ non gauderet, fori privilegio, posse à Judice laico puniri, etiam pœna corporis afflictiva, non obstante, quod post capturam Episcopus ei contulisset beneficium Ecclesiasticum; quia, quamvis solum beneficium eximat Clericum à Jurisdictione Judicis laici *ex cap.* 6. *sess.* 23. *Trid.* tamen hæc qualitas superveniens illi non profuit, quia persona erat prævenia, & beneficium non reperit eum liberum per Doctrinam Jo. Andræ superius relatam. Nec constituenda videtur differentia in hoc, quod ille jam esset Clericus. Etenim quoad fori privilegium nulla est diversitas inter laicum, & Clericum, non habentem qualitates à Concilio requisitas. Ambo enim pariformiter subijciuntur jurisdictioni Judicis sæcularis. Undè sicut qualitas beneficii, quæ per se sola potest eximere, nihil operatur, quando persona est prævenia, ita nec operatur Clericatus superveniens.

Die 14. Novembris 1609. proposito hoc dubio in S. 19 Congregatione Concilii, *An Clericus, qui dum laicus esset ex causa homicidii à Judice laico ad certum tempus in exilium damnatus, pulsusque fuerat cum eo, ut si exilium non servaret incideret in pœnam triremium, & durante tempore exilii, prima tonsura initiatus, ecclesiasticum beneficium adeptus, exilium deinde non servavit. Et hac de causa novissimè inquisitus, jussuque sæcularis Judicis in carcerem conjectus, opponit exceptionem fori declinatoriam, sit remittendus ad Judicem Ecclesiasticum, necne? S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, re diligenter perpensa censuit, hunc Clericum ante transgressionem exilii promotum, ecclesiasticumque beneficium adeptum remittendum esse ad Judicem Ecclesiasticum.* Porrò cùm inspecto tempore sententiæ, & delicto homicidii, Clericatus fuerit assumptus, & beneficium acquisitum post delictum, & nedum post præventam causam, & personam, sed etiam post condemnationem executam. Inspecto autem tempore transgressionis, Clericatus fuerit susceptus, beneficiumque receptum ante delictum, videndum est, quod tempus attendatur. Et certè videtur attendendum hoc tempus posterius exilii non observati; qua in re extat expressa decisio Alberici *in l. meminisse, ff. de offic. Proc. n.* 5. qui in casu converso proposita quæstione de officiali Tholosano, qui Clericum ad tempus relegaverat, reservata sibi pœna duplicationis, si ante tempus reverteretur, & interim laico effecto ob viduam in uxorem ductam, & ante tempus reverso, respondet, novum Judicem, ideſt sæcularem, vindicare debere; quia agitur de novo facto, & de nova conditione personæ. Et in suis terminis id sequutum est Neapolitanum Concilium, ut tradit Vincent. de Franch. *dec.* 209.

An

20 An autem Judex Ecclesiasticus secuta remissione teneatur stare sententiæ contra hunc Clericum latæ in foro sæculari, dum ipse laicus esset, & cogere eum ad servandum tempus exilii, ac etiam punire ob exilii transgressionem pœna triremium, negat Velasch. *tom. 1. consult. Regni Portugal.* 44. sed de novo cognoscere debet. Affirmat Bart. *in l. cum quædam, ff. de jurisd. omn. Iudic.* & Aufrer. *de potest. sæcul. super Ecclesiast. reg. 1 fall. 11. n. 30.* At non teneri, sed posse, si velit, tradidi *tom. 1.*

21 Idem declaravit S. Congregatio super Episcop. & Regular. in Januensi 20. Julii 1621. in Tranensi 22. Decembris 1617. & sæpius S. Congregatio Immunitatis, præcipuè in Civitatis Castellanæ 23. Martii 1626. & 18. Februarii 1631. ac 10. Septembris 1622. in Reatina, in qua habetur, quod Clericus post dimissionem habitus, resumens illum in fraudem, gaudet privilegio fori quoad personam tantum, non quoad bona. Et in Papiensi, ut habetur in Clypeo *immun. Eccles. num. 26.* declaravit, quod assumens habitum Clericalem post delictum patratum gaudet privilegio fori quoad personam, non autem quoad bona Et 7. Decembris 1632. Clericus effectus post delictum commissum non punitur quoad personam, nisi à Judice Ecclesiastico.

22 Non obstat, quod Sacri Canones expressè, ac in specie decernunt, quod exempta persona molestari non possit in bonis, idque ne per unam viam concedatur, quod per aliam prohibetur per textum *in cap. un. de Cler. conjug. in 6.* Estque expostulatio Genuensis *d. cap. 8.* & Bonacinæ in Bullam Cœnæ *disp. 1. q. 16. sect. 1. pun 5. n. 9. & de legib. d. disp. 10. q. 2. pun. 1. n. 16.* Nam bona Clericorum non sunt ita exempta jure divino, cùm admodum exemptæ sunt eorum personæ; quod jus divinum pertinet ad Ecclesiam declarare, uti declaravit in hoc casu ex relatis declarationibus S. Congr. Concilii, in quo licèt habeatur, Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus esse constitutã, nihilominus ita illam suis declarationibus est interpretata.

23 Atque ita intelligenda est declaratio ejusdem S. Congregationis in Nepesina supra relata, quæ fuit in causa N. & N. qui dicebantur prima tonsura initiati in fraudem fori sæcularis propter homicidium, ut prætendebatur ab eis patratum. Primò enim censuit S. Congregatio, eos quoad personas gaudere fori privilegio, tametsi in fraudem fori sæcularis Clericatum assumpserint, sed quoad bona, an subsint sæculari jurisdictioni, maturius esse deliberandum. Verùm postea dum amplius prætendebatur ex parte Curiæ sæcularis Clericatum in fraudem susceptum, nedum illis non suffragari quoad bona, sed nec quoad personam, cùm de hoc iterum actum esset verbum in S. Congregatione, firmatum fuit, gaudere privilegio fori quoad personam, non autem quoad bona.

24 Et quamvis nonnulli ex Auctoribus adductis pro hac sententia senserint, Clericum in fraudem promotum esse degradandum à Judice Ecclesiastico, & tradendum sæculari, etiam corporaliter puniendum, ut Bart. *in d. l. 1.* Anchar. *in d. regul. Ea quæ*, & alii relati à Covar. *loc. cit. qui* amplius censet, hanc degradationem non requiri in Clericis primæ tonsuræ, verius tamen est, hunc casum, ideſt cùm quis est promotus in fraudem, non censeri inter eos, in quibus pœna degradationis imponitur, ut patet *in cap. Novimus de verb. signif. in cap. Cum non ab homine de judic. in cap. ad falsariorum de crim. falsi. & in cap. ad abolendam de hæret.* Ideòque Clericum neque esse hoc casu degradandum, neque tradendum Curiæ sæculari, probat Butr. *in d. cap. Magnus col. 4.* Ac præterea Bartol. & alii asserentes, Clericum fraude promotum esse degradandum, sunt intelligendi, si Clericus talia delicta perpetraverit, ob quæ degradationem mereatur, ut optimè declarat Cardinal. *in d. cap. Magnus in fin. de oblig. ad ratioc.*

25 Ad licèt Covarruvias *d. cap. 32.* existimet, Clericum primæ tonsuræ posse hoc casu puniri per Judicem sæcularem, etiam pœna mortis absque absque ulla degradatione, ejus tamen opinio, si vera est, intelligenda est procedere, dummodò Clericus sit incorrigibilis, vel aliquod delictum ex supradictis patraverit, & fuerit traditus ab Ecclesia Judici sæculari, prævia declaratione super delicto, alioquin sequeretur absurdum, ut Clerici primæ tonsuræ pro quolibet crimine puniri possent à potestate laica, nec unquam fori privilegio gauderent contra textum *in d. cap. Cum non ab homine* cum aliis, & decretum S. Concilii Trid. *cap. 6. sess. 23.*

Quatenus igitur degradatio in illis non requiratur, adhuc tamen coerceri non possunt à sæculari potestate, nisi duobus concurrentibus. Primò scilicet, ut tradantur ab Ecclesia Curiæ sæculari, ut per Glos. *in d. cap. Cum non ad hominem v. postmodum*, & est communis opinio secundùm Alciat. *ibi n. 108. &* Clar. *d. q. 36. vers. Scias autem.* Deindè, ut præcedat declaratio Judicis Ecclesiastici super delicto, *cap. Cum secundum de hæret. in 6.* Ideòque Clericus assassinus potest à Judice laico puniri, etiam absque alia degradatione *cap. 1.* ubi Gemin. Franchus, & alii *de homic. in 6.* Et tamen necesse est, ut præcedat declaratoria Ordinarii Ecclesiastici super qualitate assassinii, ut *ibi* notant Jo. Andreas, & Geminianus estque communis opinio, teste Alex. *cons. 166. n. 5. lib. 7.* & extat de hac re *cons. 13* Cardin. Albani, relatum à Farinac. *de inquis. q. 8. n. 85.* qui *n. 109.* amplius censet, etiam Clericum primæ tonsuræ, quamtumvis gravia delicta commiserit, non posse à Judice sæculari corporaliter puniri, nisi postquam illum Judex Ecclesiasticus degradaverit, & Curiæ sæculari tradiderit, si modò habitum, & tonsuram deferat. 26

Fraus verò indistinctè non præsumitur, nisi prius laicus, qui Clericatum assumpsit, fuerit in foro sæculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus, *arg. textus in l. fin. ff. e bon. eor. qui mort sibi co.* ubi qui sibi mortem conscivit, non præsumitur id feciſſe propter maleficium commissum, nisi prius fuerit accusatus, aut in crimine deprehensus. Ad idem textus est *in l. ult. ff. de re milit.* ubi factus miles post commissum delictum non repellitur à militia, nisi prius fuerit postulatus, ideſt accusatus, ut ibi exponit Glos. quibus concinit textus *in l. 1. C. de reis postul. lib. 10.* & notatur in *l. si quis postea ff. de judic. & l. Si adulterium §. si eo tempore, ff. ad leg. Jul. de adult.* Docetque Dyn. in alleg. *l. idem Ulpianus ff. ae excus.* & alii *in d. l. 1. de pœn.* & Bald. *in l. 1. n. 7. C. an servus ex suo facto*, Gulielm. de Cun. *in l. pœn. ff. si ex noxal. caus. agat.* Jacob. Butrig. *in l. si quis postea, ff. de judic.* & Bart. *in d. l. 1. ff. de pœn.* qui declarantes opinionem Dyni, quod promotus sine fraude eximatur à jurisdictione primi Judicis, dicunt, eam procedere in delinquente per sæcularem Judicem non prævento. Ac sequuntur Oldrad. Archid. & alii, facitque textus *in d. cap. proposuisti de for. comp.* qui est desumptus ex *d. l. si quis postea*, in quo habetur, quod legitimè citatus tenetur coram Judice citante causam prosequi, licèt post citationem forum mutaverit; quem textum ibi exemplificat Ostiensis, & alii in Clerico post citationem promoto. Hujusque sententiæ est Jo. Andr. *loc. alleg.* ubi apertè sentit, Judicem sæcularem eatenus posse procedere, quatenus prævenerit, Cardinal. *ibid. col. 4.* Butr. *ubi supra col. item 4.* & apertius Feder. de Sen. *cons. 97.* ubi ait: sola commissio criminis non facit præventionem, sed conventio, vel deprehensio, ut in fraudem vitandæ pœnæ videatur ordinatus. Eamque tenet Anchar *in d. cap. Ea, quæ n. 19. q. 13. de reg. jur. in 6.* ubi quærens, coram quo debeat respondere laicus post commissum delictum effectus Clericus, sic ait: *Cum ante judicium inchoatum assumpsit Clericatum, non videtur dubium, quod coram Judice Eccl. siastico, postquam Judex sæcularis non prevenit.* Atque hoc ipsum videntur sentire omnes, qui censent Clericum in fraudem promotum, quoad bona ad huc subesse jurisdictioni sæculari; quia quoad bona de fraude tunc dicitur constare, quando judicium jam erat cœptum, & causa prævenra, vel per citationé, vel per litis contestationem juxta textum 27

in d. l. si quis postquam de judic. in d. cap. proposuisti de for. comp. & in l. pœn. ff. de jurisd. omn. jud. & tradit Oldrad. *d. cons. 4. n. 2.*

28 Itaque Judex laicus ita demum potest procedere contra bona Clerici post delictum promoti, si in causa prævenerit Judicem Ecclesiasticum ante Clericatum; & in hunc sensum accipienda est declaratio S. Congregationis Concilii in causa Nuscana, *in qua, cùm dubitatum fuerit, an Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia sæculari citatus, & condemnatus fuit, deindè resumpto habitu, & tonsura Ecclesiæ inservire cœpit juxta decretum cap. 6. sess. 23. possit à Judice laico post delictum commissum judicari, & puniri. Sacra Congregatio censuit, non posse propter idem delictum in carcerem conici, aut personaliter distringi, modò non resumpserit habitum in fraudem, Judicem posse processui finem imponere, & contra illum realiter procedere juxta doctrinam Ioannis Andreæ in cap. un. de oblig. ad ratioc.* Verba enim illa: *modò non resumpserit habitum in fraudem* non important, ut qui habitum resumpsit animo evitandi judicium sæculare, possit indistinctè in eo foro personaliter distringi. Sed ita demum si persona fuerit præventa, puta quia positus in carcere aufugit, aut dimissus fuit sub fidejussione. Tunc enim de fraude constare dicitur, quantum pertinet ad personalem districtionem; quemadmodum de ea dicitur constare quoad bona, quando causa est præventa.

29 Et confirmatur ex dicta Nepesina, in qua S. Congregatio tandem respondit N. & N. *quamvis malè promotos, dummodò non sæcularis judicii fugiendi fraude clericatum assumpserint tam quoad personam, quàm quoad bona exemptos esse à sæculari jurisdictione; sed, etsi in fraudem primam tonsuram susceperint, gaudere tamen fori privilegio quoad personam, sed quoad bona subditos esse sæculari potestati, si modò judex laicus antè illorum promotionem prævenerit in causa. Cæterum non posse Judicem sæcularem prævenientem in bonis procedere, nisi postquam Judex Ecclesiasticus pronunciaverit, eos in fraudem Curiæ sæcularis promotos fuisse.* Et ita resolutum.

30 Ut autem rem hanc totam illustremus, expellamusque tenebras à variis Scriptoribus, qui illam non solùm obscurarunt, sed excæcarunt, placuit sequentes conclusiones, seù Canones adijcere

31 Conclusio prima. In causis civilibus Judex sæcularis, qui verbaliter citavit laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam prosequi, & diffinitivam sententiam terminare.

32 Conclusio secunda. In causis civilibus idem Judex potest sententiam realiter exequi in bonis Clerici.

33 Conclusio tertia. In causis civilibus idem Judex non potest Clericum pro illa causa personaliter distringere.

34 Conclusio quarta. In causis civilibus Judex sæcularis si pro debito civili realiter, ideſt per capturam personæ citaverit laicum, qui existens in carcere ordinatur sit Clericus, potest in causa procedere, eumque in carceribus detinere.

35 Conclusio quinta. In causis criminalibus Judex sæcularis, qui verbaliter citavit laicum, qui post commissum delictum factus est Clericus, potest in causa illa procedere, & pronunciare.

36 Conclusio sexta. Idem Judex potest sententiam suam exequi realiter in bonis Clerici.

37 Conclusio septima. Non tamen potest eandem sententiam exequi in personam, nec Clericum personaliter distringere.

38 Conclusio octava. Judex sæcularis, qui pro criminali causa realiter, ideſt per capturam personæ citavit laicum, qui, dum detineretur, factus est Clericus, potest eum distringere, & punire etiam in personam.

39 Harum Conclusionum præstrictio. Judex laicus, qui in causa civili, vel criminali, sive per citationem, sive per capturam prævenit contra laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam illam prosequi, ac diffinire, & exequi realiter, vel personaliter ad limites præventionis duntaxat, & non ultra.

Conclusio nona. Semota fraude laicus post commissum delictum prima tonsura initiatus omninò eximitur à jurisdictione Judicis laici tam quoad personam, quàm quoad bona. 40

Conclusio decima. Laicus, qui post patratum delictum primam tonsuram in fraudem suscepit, ut scilicet se eximeret à sæculari potestate, quoad personam nihilominùs gaudet fori privilegio, nec potest à Judice laico puniri, aut personaliter distringi. 41

Conclusio undecima. Laicus, qui post delictum assumpsit Clericatum in fraudem, quoad bona subest sæculari jurisdictioni; ideòque potest à Judice laico puniri pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum, dummodò Judex laicus in causa prævenerit Judicem Ecclesiasticum ante Clericatum. 42

Conclusio duodecima. Ad hoc, ut Judex laicus possit procedere contra bona Clerici in fraudem promoti necesse est, ut præcedat declaratio Iudicis Ecclesiastici super fraude, & interim debet supersedere. 43

Conclusio decimatertia. Cognitio, & declaratio, an Clericus fuerit promotus in fraudem, necne, ad Iudicem sæcularem non pertinet, sed ad Ecclesiasticum tantùm; quia, cùm agatur de Clericatu, & illius qualitatibus, sive quæstio sit juris, sive facti, Iudex laicus nullam habet jurisdictionem; ideòque male faceret Iudex laicus trahendo indirectè, sive de facto ejusmodi Clericum, antequam esset declaratum circa fraudem, ac proinde, cùm traheret præter juris dispositionem, innodaretur censura *can. 19. Bullæ in Cœna Domini.* 44

Conclusio decimaquarta. Laicus spurius, vel homicida licèt initiari non debeat absque dispensatione Apostolica, tonsuratus tamen recipit primam tonsuram, & gaudet fori privilegio, licèt Ordinis executionem non habeat. 45

Conclusio decimaquinta. In illis casibus, in quibus Iudex sæcularis potest procedere contra Clericum pro obligationibus initis, vel maleficiis commissis ante susceptos Ordines, potest etiam procedere contra eum, qui professionem emisit, & è contra. In quibus casibus eximitur Clericus à jurisdictione Iudicis laici, eximitur etiam professus, cùm in hac materia à pari procedant, salvo tamen eo, quod defensio causæ spectabit ad monasterium.

Conclusio decimasexta. Clericus etiam conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia sæculari citatus fuit. Deindè resumpto habitu, & tonsura, Ecclesiæ inservire cœpit juxta decretum Concilii Trident. *c. 6. sess. 23.* gaudet privilegio fori, & Canonis quoad ea, in quibus non est inducta prævention. Sed quoad ea, in quibus esset præventus, non prodest resumptio. 46

Conclusio decimaseptima. Laicus à Curia sæculari pro criminali causa carceribus mancipatus, vel si è carceribus aufugit, vel sub fidejussione dimissus, si postea clericali charactere insignitus habitum, & tonsuram deferat, atque alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, pro eadem causa potest à Iudice laico personaliter distringi, ac puniri. 47

Porrò Clericus ordinatus absque fraude, sive ante patratum delictum tanquam in sortem Domini vocatus *can. Cleros 21. d.* eique consecratus *Levit. cap. ult.* nullatenus potest à legibus publicis, nec à potestatibus sæculi, sed à solis Pontificibus discuti, & de errore puniri *can. si Imperator 96. dist.* quippè qui non minùs ordinatione divina, Concil. Trident. *sess. 25. de refor. cap. 20.* Concil. Later. sub Leone X. *sess. 9.* Concil. Colonien. *par. 9. c. 20. cap. quanquam de cens. in 6. cap. Sacerdotibus 11. quæst. 1. can. futuram 12. q. 1.* cum aliis, quàm humana exemptus ab eorum jurisdictione, tum Summorum Pontificum, & Conciliorum in locis citatis, tum ex Imperatorum sanctionibus, nominatim Constantini Magni, & *in can. Constantinus 96. d.* Valentiniani, 48

Theo-

Theodosii, & Arcadii, ut *in can. Continua* 11. *quæst.* 1. Martiani *in l. Cum Clericis C. de Episcop. & Cler.* Leonis, & Anthemii *in l. omnes C. eod.* Justiniani in pluribus locis *in auth. constit.* 79. 83. *&* 123. & aliorum ad jus Sacerdotum pertinere dignoscitur, Concil. Aquense, sive Aquisgranense, *lib.* 10. *cap.* 99 33. & eorum interest ulcisci omnem illius obedientiam in virga directionis, S. Paul. ad Corinth. 2. *ep.* 10. *Psal.* 44.

Hæc autem omnia potiori jure vindicant sibi locum in Regno Neapolitano, ut tradunt Vincentius de Franch. *dec.* 545. & Genuensis *in pr. cap.* 5. *n.* 4. his verbis: *Prædicta multo magis procedunt in Regno Neapolitano, in quo in nullo casu, nec in persona, nec in bonis potest Clericus à Judice seculari molestari, etiam propter turbatam Jurisdictionem, etiam propter offensas aures Judicis laici juxta textum in l. nullum C. de testibus, qui tollit exemptionem, præterquam in causis feudalibus, ut testatur Vincentius de Franch. dec.* 545 *per Capitulum Regis Caroli secundi, quod incipit: Item statuimus, quod Clerici ad sæcularia judicia, in quo fit mentio de conventione inita cum Sancta Romana Ecclesia, Afflict. & Isernia in Constit. Regni de personis. Quod procedit in rebus emphyteuticis, quas Clericus tenet à Regia Curia; quia pro illis esset conveniendus coram Judice Ecclesiastico, sed tantùm in feudalibus convenitur coram laico, ut dicit notabiliter Afflict. in Constit. Regni, si quis Clericus. Ita quod hodie de omnibus casibus positis per Cassan. in tit. des judices rubr.* 1. §. 5. *in quibus laici cognoscunt contra Clericos nullo modo per Judices laicos in Regno cognoscitur, ut dicit Vincent. de Franch. d. dec.* 545. *& sic hodie per dictum capitulum Regni, quod generaliter loquitur, est resoluta illa ardua quæstio, an Clericus effectus post litem eximatur in illo casu à jurisdictione Judicis secularis, cum generaliter loquatur, & tantum excipiat casum feudi, ergo firmat regulam in aliis l. nam quod liquidè ff. de pœn. leg. cum aliis, & ita etiam lege Hispaniæ cautum esse, tradit Velasc. conf.* 48. *cujus legis vigore probat Clericum effectum post relegationem fuisse justè remissum ad Judicem Ecclesiasticum.* Hactenus Genuensis, & ego.

CONSULTATIO XVIII.

De validitate, & justitia declaratoriæ censurarum ob impeditam Ordinariorum Ecclesiasticorum jurisdictionem Ecclesiasticam observationes aliquæ.

1 FRequentissima est in utroque foro hæc materia, ideòque sæpius est examinanda, cum sive ex facilitate, vel imperitia Judicis Ecclesiastici, sive ex difficultate ipsius rei, sive ex ejus gravitate, ac maturitate, cum qua Sacri Canones ad alligandum fidelium animas censuris Ecclesiasticis procedendum esse moneant, ac præcipiant, sæpius à supremis Tribunalibus Urbis declarantur invalidæ, ac injustæ.

2 Et quidem in prima parte Canonis decimi Sexti Bullæ in Cœna Domini ita cavetur: *Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscumque Judices Ecclesiasticos, Ordinarios, quomodolibet hac de causa directè, vel indirectè carcerando, vel molestando eorum Agentes, Procuratores, familiares, necnon consanguineos, & affines, aut aliàs impediunt, quominus sua jurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque utantur, secundum quod Canones, & sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, ac præsertim Tridentini statuunt.*

3 Hoc Canone directè Judicium Ecclesiasticorum tutela in usu jurisdictionis Ecclesiasticæ intenditur, desumptusque videtur ex *cap. quoniam de immunit. Eccles. in* 6 ad mentem S. Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 3. *de ref.* statuentis, nefas esse sæculari magistratui prohibere Ecclesiastico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet. Ipseque Canon in Bulla Cœnæ non est antiquus, teste Navarro *in man. cap.* 27. *n.* 70. A Gregorio XIII. additum fuisse putat Sayrus *de censur. lib.* 3. *c.* 20. à Beato Pio V. Vivaldus *p.* 2. *candel. in expos. Bull. Cœn. c.* 16. Alterius *de censur. tom.* 1. *lib.* 5. *disput.* 17. Duard. *ad d. Bull. lib.* 2. *c.* 16 *quæst.* 1. *n.* 2. & Scortia in Bullas selectas *theor.* 425. *col.* 2. implicitè tamen parim sub Canone decimotertio, partim sub decimoquarto, decimoquinto, & decimono dicitur conclusus. Paulus verò V. inter verba *quomodolibet impediunt* posuit ea, *hac de causa directè, vel indirectè carcerando, vel molestando eorum Agentes, procuratores, familiares, necnon consanguineos, & affines.* Quæ continent peculiarem modum indirectæ impeditionis, in Regno præcipuè Neapolitano. Post hanc clausulam Urbanus VIII. addit, *aut aliàs* ut omnis, & quicumque exquisitus modus excludatur.

Materia hujus canonis est sacrilegium. Prohibetur in 4
ejus prima parte quælibet impeditio opposita Judicibus Ecclesiasticis Ordinariis, ne sua jurisdictione Ecclesiastica, ut convenit, utantur. Estque excommunicatio generalis, quia non solùm protegit usum jurisdictionis, in solis causis spiritualibus, vel eis annexis, sed in omnibus quibuscumque causis, & negotiis.

Per particulam autem illam, *qui*, utpotè de se generalem, & neminem excludentem, comprehenduntur non 5
solùm quicumque pollentes authoritate laica, sive laici sint, sive Ecclesiastici, cùm ii præsertim sint, qui solent impedire Ecclesiasticam jurisdictionem, & per eos ratione authoritatis maximè læditur Ecclesiæ exemptio, sed etiam Ecclesiasticos Judices, tam Ordinarios, quàm delegatos, quoties subjecta materia non obnititur, si indebitè, seu de facto alios Judices Ecclesiasticos Ordinarios impediant. Secus est, si de jure, & via præventionis, aut per recursum ad superiores, aut si habeant, vel satis probabiliter arbitrentur se habere in illis causis jurisdictionem.

Neque solùm per eandem particulam *qui* comprehen- 6
duntur authoritativè agentes, sed etiam privati, seu privata vi impedientes, tum ex ejus generalitate, tum ex praxi, de qua testatur P. Thesaur. *pe pœn. Eccles. v. Iurisdictio c.* 5. §. *Amplia.* Tum quia alioquin possent sequi multa absurda, & facillimè violari, ac deludi jurisdictio Ecclesiastica; nam Principes, & Barones, aliique Magistratus laici possent supponere personas privatas, & facere ab illis impediri exercitium jurisdictionis Ecclesiasticæ ita, ut vix unquam daretur casus, quo possent puniri illius violatores. Tum quia est sententia communior, quam tuetur Ugolin. *de cens. in d. Can.* 16. *Bullæ Cœnæ*, §. 1. & tradunt Navar. *in man. cap.* 27. *n.* 68. & 70. Alter *de censur. lib.* 5. *cap.* 2. *disp.* 27. Suarez. *eod. tit. disput* 21. *sect.* 2. *num.* 94. Filiuc. *tract.* 16. *cap.* 10. *quæst.* 9. *n.* 266. *& quæst.* 10. *n.* 267. Bonacina *de censur. disput.* 1. 9. 17. *prin.* 1. *n.* 7. *art. eod. argum. lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 8. qui minus rectè pro contraria opinione allegantur Thom. Delbene *de immun. Eccles tom.* 1. *cap.* 3. *dub.* 10. *sect.* 2. *n.* 11. *& dub.* 11. *sect.* 2. Alphons. de Leo *de censur. resol.* 4. *litt. l. v. Impedientes.* Quare non refragatur opinio Duardi, & aliorum, qui oppositum tenent, cùm contra ipsos stet magis communis opinio, & ratio ipsa, Put. *dec.* 66. *n.* 3. *lib.* 3. & in dubio sequi debemus illam opinionem, quæ est favorabilis Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ libertati, Sperell. *dec.* 61. *num.* 29. *tom.* 1. *& dec.* 121. *num.* 130. *tom.* 2. Tum quia est securior, ideòque cùm concernat censuras Ecclesiasticas, & animarum salutem, tenenda est, ut præ cæteris firmant Abb. *in cap. inveni numer.* 1. Butr. *numer.* 4. & Præpos. *num. item* 4. *de sponsal.* Felin *in cap. auditis numer.* 32. *de præscript.* Rot. *dec.* 29. *num.* 9. *p.* 2. *div.* obtinendaque absolutio cum pœnitentia salutari, ut alii à similia perpetrando deterreantur; quia in dubio semper delinquentes sunt cogendi ad recipiendam absolutionem propter periculum animarum, & communionis fidelium, ac læsionis

ac læsionis justitiæ, Rot. *dec. 9. n. 2. de sentent. excom. in novo, & in rec. dec. 568. n. 10. par. 4. tom. 3.*

7 Et quidem, an impeditio facta sit authoritate publica, standum aliquando est circumstantiis facti. Ut si non agatur de nocturnis, & clandestinis lacerationibus edictorum, neque de resistentia, quæ cum minis, vel aliis privatis actionibus facta sit, sed de excarceratione, quæ non nisi publica, & judiciali authoritate sequi poterat; vel si de præcepto abstinendi injuncto executoribus Episcopalis Curiæ à publico magistratu, vel Gubernatore laico. Vel si pulsentur campanæ ad arma, quod privata authoritate fieri non potest, sed publica, & præceptiva, quæ in Communitatibus etiam datur ex dispositione Sac. Concilii Trident. *sess. 25. c. 9. de ref.* Gonzal. *ad reg. 8. Glos. 18. num. 68.* Garz. *de benef. p. 5. c. 9. num. 102.* Mantic. *dec. 234. & 252.* Burattus, ejusque Add *dec. 551. num. 9.* Unde dato etiam, quod probabilis, vel colorata esset perturbantium prætensio, non idcircò licitum esse debet sibi ipsis jus dicendo sui Episcopi jurisdictionem contemnere, sed debent superiorem adire, ut habetur *dec. 187. p. 2. div.* præsertim ubi nullum immineret damnum irreparabile.

8 Hoc certum, quod, etsi dubium esset, an hoc canone comprehendantur turbantes, sive impedientes authoritate privata, illi tamen comprehenduntur *in d. cap. quoniam de immun. Eccl. in 6.* ubi continetur eadem excommunicatio contra impedientes exercitium jurisdictionis Judicis Ecclesiastici, ut ibi notant Franch. *nu. 4.* Gemin. *num. 8.* Anchar. *numer. 2.* & docet Alter. *d. cap. 2.* Bonacina *loc. cit. d. numer. 7. in fine*, & admittit Duard. *ad Bull. Can. d. can. 16. 9. 4. in addit. litt. A.* Quod sufficit, ut sustineatur declaratoria excommunicationis, nihil refragante, an sit Bulla in Cœna Domini, an juris communis, cùm hoc solum recipiat effectum absolutionis, quæ respectu primæ à solo Summo Pontifice concedi potest, respectu autem secundæ, etiam ab Ordinario. Undè turbantes, vel impedientes Judici Ecclesiastico ejus jurisdictionis exercitium, posse excommunicari, Canonistarum authoritate firmatur apud Farinacium *de crimin. læsæ Majest. quæst. 114. num. 26.*

9 Omnes item Judices Ecclesiastici ordinarii protegunturi, nemine excluso, ob vim particulæ *omnes*. Est autem Judex Ordinarius non is solùm, qui Ordinarius loci dicitur, ut Episcopus, vel habens jurisdictionem in loco quasi Episcopalem, sed is omnis, qui, utcumque habet authoritatem, seu jurisdictionem ordinariam, prout distinguitur à delegata. Est autem jurisdictio ordinaria, quæ alicui competit ex officio, vel dignitate, sive sit ex concessione juris, sive ex legitima consuetudine.

10 Hanc jurisdictionem Ordinariam habent præter Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, Patriarchas, Primates, & Summum Pontificem, cæteri omnes Prælati, quibus ratione dignitatis, muneris, aut administrationis aliqua jurisdictio, seu authoritas competit. Inter hos sunt Judices, Ministri, & Officiales Sedis Apostolicæ, seu Curiæ Romanæ, quorum authoritas, licèt sit à Pontifice, eique modo quodam speciali subdatur, censetur tamen ordinaria ex stylo Curiæ, exceptis simpliciter delegatis ad tempus, & ad particulares causas, vel munera. Inter eosdem Judices ordinarios enumerantur Nuntii, & Legati Apostolici. Item Cardinales, qui in Ecclesiis suorum titulorum dicuntur habere jurisdictionem ordinariam ex *cap. his quæ*, ubi Abb. *numer. 1.* ac cæteri *de major. & obed.* Jo. Monach. *in cap. un. eod. tit. in 6.* Roman. *cons. 498.* Præterea Vicarii generales Episcoporum ex *cap. tua nobis*, ubi Innoc. *de offic. Vicar.* facitque Abb. *in cap. Cum ab Ecclesiarum de offic. Ordin.* Quibus addè Superiores Regularium tam Generales, aut Provinciales, quàm locales, eorumque Vicarios.

Judices verò delegati excluduntur à protectione hujus partis Canonis, in quo solùm Judices Ordinarii exprimuntur. Ita supponunt, vel expressè docent ejus Interpretes apud Sayr. *lib. 3. de censur. c. 20. n. 4.* Verum tamen est, quod sic impediens Delegatos ab Ordinariis innodari facilè potest, vel ex aliis canonibus, vel ex tertia parte hujus canonis, vel quatenus impediens tales Delegatos indirectè dicitur impedire Ordinarios, quorum authoritate Delegati jus dicunt.

Hoc Canonis beneficio gaudet Episcopus, antequam 20
sit consecratus. Nam est Judex ante consecrationem, cùm ea, quæ jurisdictionis sunt, non consecratione, sed confirmatione acquirantur. Sola tamen electione nihil jurisdictionis acquiri, ac proindè solummodo electum non gaudere.

Ante tamen adeptam possessionem Episcopatus juris- 21
dictione Episcopatus utens hoc privilegio non gaudet per *Extrav. Injuncta de elect.* ubi dicitur, Episcopos, aliosque Prælatos superiores, & inferiores qui à Sede Apostolica promoventur, aut confirmantur, consecrantur, seu benedicuntur, non posse ad suas Ecclesias accedere, & administrationem recipere sine litteris Apostolicis continentibus promotionem, confirmationem, &c. nullumque debere eis parere, nisi post ostensionem litteratum, & irritum esse, quicquid per eos fuerit attentarum. Quod etiam dicitur de iis, qui pallium receperunt sine litteris hujus receptionis. Ex quibus constat, quod si de facto hi possessionem acciperent sine hujusmodi litteris, non protegerentur præsenti Canone in usu jurisdictionis. Item quod post ostensionem litteratum vigeat protectio, etiamsi nulla alia solemnitate possessio caperetur, quàm ea, quæ est per ostensionem litterarum. Siquidem de jure inter duas sententias oppositas probabilior est illa, quam sequuntur Innocentius, Ostiensis, & Joannes Andreas, quos refert Abbas *in cap. transmissum n. 3. de elect.* nimirum quod Episcopus statim post confirmationem, etiam non adepta possessione consuetudo possessionem insuper requirat; quia jura post confirmationem nil aliud videntur expetere *cap. nosti, cap. qualiter, cap. nihil est, d. cap. transmissam*, ibique Glos. *de elect.* Quicquid contra sentiant Ancharanus, & Abbas *loc. cit.* Tandem constat, quod post receptionem & alias quaslibet solemnitates capiendi possessionem non protegatur hoc Canone Prælatus, nisi possessio capiatur per litterarum congruam ostensionem; de aliis Prælatis, qui non indigent in sua dignitate litteris Apostolicis, probabile est post legitimam assumptionem protegi, etiam si aliquis solemnis actus capiendi possessionem non præcesserit, in quo tamen standum est consuetudini.

Judices autem Ordinarii formaliter proteguntur, idest 22
prout tantùm utuntur jurisdictione ordinaria, non autem materialiter ratione personæ, ac proindè prout uterentur etiam jurisdictione non ordinaria. Idque non solùm, quia verba legis recipienda sunt formaliter, ubi aliud non obstat, verùm etiam quia id satis insinuatur, dum dicitur, quominus sua jurisdictione utantur. Propria enim eorum jurisdictio est, quæ ordinaria est, cùm delegatus, ut nomine agit delegantis ita etiam jurisdictione; quare proteguntur quidem personæ in hac parte Canonis, sed non nisi ratione jurisdictionis, cùm mens sit omnium Canonum pro jurisdictionibus Ecclesiasticis pugnare, & ideò jurisdictionis potius, quàm personæ habenda sit ratio.

Quod autem ad illam jurisdictionem, quæ Episcopis 23
ut locorum Ordinariis confertur ex speciali concessione juris, aut Conciliorum, præsertim Tridentini cum clausula, ut agant tanquam delegati Sedis Apostolicæ, distinguendum puto; quædam enim non conceduntur, denuò Ordinariorum jurisdictioni sed tantùm declaratur, ea illis convenire, & per eos esse, ac fuisse expedienda, licèt ex prætenso privilegio, vel aliàs aliquis in his

detrectarent eorum jurisdictionem. Ideò enim, ut facilis illis procedendi sterneretur via, dictum est cumulativè ut agant etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, ut qui negaret id ordinariè Episcopis competere, acquiescere teneretur iis, saltem ut procedentibus tanquam Delegatis Sedis Apostolicæ; quædam verò Ordinariis intra limites ordinariæ jurisdictionis non conveniunt, veluti procedere in personas, res, vel loca exempta, sed eis per specialem concessionem Sedis Apostolicæ, vel Conciliorum permittuntur, etiamsi aliundè congruenter id fiat, quatenus nulli congruentius committi possunt, quàm locorum Ordinariis, in usu jurisdictionis circa res prioris generis Ordinarii locorum hujus canonis protectione gaudent; quia spectant ad jurisdictionem ordinariam, nec illi agunt in his revera, ut Delegati Sedis Apostolicæ, quamvis privilegium habeant agendi tanquam tales. In usu autem authoritatis circa res secundi generis non proteguntur; quia revera non agunt, ut Ordinarii; siquidem aliàs sine delegatione ad ea non extenditur ordinaria jurisdi-16 ctio, sed ut veri Delegati.

Non obstat, quod hæc delegatio sit perpetua, & annexa dignitati; quia cùm simus in pœnalibus, standum est toti rigori verborum, secundùm quem non dicitur propriè in his Episcopus procedere authoritate propria ordinaria, sed delegata, seu tanquam Delegatus, ut dicitur in juribus, & in Concilio Tridentino; quod discrimen animadvertere est ex modo loquendi prædictorum jurium, & Concilii. Aliquando enim dicitur ampliativè, quod agant *etiam* tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, ut in *c.10 sess.24. & in c.8 sess.22.* ubi, cùm agatur de correctione subditorum, & de executione illarum piarum dispositionum, quæ à jure Episcopis conceditur, ac proindè certum sit utrumque authoritatem ordinariam Episcoporum non excedere, non opus erat hæc delegare, ideòque ampliativè dictum est, *etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati.* Hæc enim est vis particulæ *etiam* ex *cap. unic.* ubi Abb. *n.3.* Doctores *de commod.* Aliquando verò simpliciter dicitur, quod agant *tamquam* Apostolicæ Sedis Delegati, ut dum permittitur Episcopis punitio Regularis exempti, delinquentis extra monasterium *c.3. sess. 6.* & examen unionum perpetuarum à quadraginta annis citra factarum *c. 6. sess. 7.* Nam cùm in his, ac similibus agatur de personis, rebus, aut locis exemptis à jurisdictione Episcopali, non potest ad ea extendi ordinaria jurisdictio, alioquin exempta non essent. Ac per consequens delegatione Apostolica opus est; quod adhuc expressius cernitur *in Clem. quia contingit de relig. domib.* ubi dicitur, per Ordinarios locorum compelli debere Rectores piorum locorum ad præstanda aliqua, quæ ibi injunguntur, non exemptos quidem propria, exemptos verò & alios privilegiatos authoritate Apostolica. Idemque habetur *in cap. periculoso de stat. Regul. in 6.*

17 Subdit autem Bonacina *n.12.* cum Filiucio *n.279.* locis allegatis, effugientes excommunicationem hujus Canonis, quia non impediunt Ordinarios in usu Ordinariæ jurisdictionis, sed delegatæ, innodari adhuc Canone XIV. ejusdem Bullæ, tanquam impedientes Commissarios Apostolicos. Verùm ibi, quoad personas non solùm Commissarii Apostolici, sed etiam omnes alii Judices Ecclesiastici propteguntur. Actio tamen est diversa; quia ibi est impeditio duntaxat causarum, seu litium spiritualium, vel spiritualibus annexarum, ideò non semper quilibet quomodocumque impediens innodabitur, præsertim in sententia ejusdem Bonacinæ, qui negat, ibi satis esse impedire, nisi etiam quis se interponat tanquam Judicem. At hìc impeditio est generalis in omnibus quibuscumq; causis, & negotiis, ut supra dictum est.

18 Ne autem aliqui, ut Judices Ordinarios Ecclesiasticos retraherent ab usu jurisdictionis, nec posset immediatè contra ipsos obniti, eorum Agentes, familiares, aut conjunctos molestarent, visum fuit Summis Pontificibus specificè, & expressè hunc indirectum impediendi modum damnare, ut usus aliquorum Tribunalium, de quo non erat omninò certum, an esset damnatus, additum est, *aut aliàs*, ut iste sit clausulæ sensus, videlicet excommunicari, qui quomodolibet impediunt usum jurisdictionis ordinariæ, sive directè, sive etiam indirectè, puta molestando hac de causa Agentes, vel conjunctos Judicum Ordinariorum, vel aliud quidpiam agendo.

Ex his habetur, intentionem ejus, qui agit contra 19
hunc Canonem, debere tendere formaliter in finem impediendi, ita ut non excommunicetur qui aliquid facit etiam iniquum, ex quo impeditio sequitur, sed præter intentionem. Id enim colligitur ex clausula *hac de causa.*

Quid verò sit impedire, breviter dicimus, esse obsta- 20
culum ponere, quod de se efficere valet, ne Judex Ecclesiasticus Ordinarius sua jurisdictione utatur. Quare is non dicitur impedire, neque innodatur, qui precibus, pecunia, blanditiis, aliisque similibus tentat, ne prædictus Iudex sua utatur jurisdictione. Tum quia vis verbi *impedire* præseferre videtur violentiam, nisi aliud sit in contrarium, *l. fin. ff. & C. Si quis aliquem testari prohibuerit.* Tum quia hic canon præsertim tendit adversus violentias authoritatis laicæ, quibus læditur Ecclesiastica, quæ alioquin non læditur precibus, & suasione, Ita Bonacina, Filiucius, Ugolinus, Alterius, Duardus ad hunc Canonem, aliique apud ipsos. Qua ratione defendi, & salvari possunt simplices Hortatoriæ Neapolitanæ.

Receptum tamen est innodari impedientem metu in- 21
cusso, minis, imperio, &c quia Iudex Ecclesiasticus his actus abstinet invitus ab usu jurisdictionis, *arg. d. l. fin. & c. de sent. & re judic. in 6. ac Clem. 1. de hæret.* quod verum est, etiamsi metus non sit gravis, Doctores modò citati, licèt Filiucius quoad metum levem non videatur convenire; siquidem loquitur de metu tollente voluntarium, quod verum censeo.

Non est autem necessarium, quod de facto Iudex desi- 22
stat, dummodò impedimentum de se sufficiens fuerit facere, ne sequatur usus jurisdictionis, aut non ita faciliùs, & citò. Secus est, si actio non devenerit ad actum impediendi, ut siquis pecuniam dedisset alicui, ut impedimentum poneret, iste autem non posuisset. Nam, quamvis necessarium non sit, quod Iudex de facto ab usu desistat, necesse est tamen, quod de facto in usu impediatur, alioquin non verificaretur, quod quis impedierit, quod est contra Alterium, Duardum, Bonacinam, & Scortiam asserentes, necessariam esse actualem desistentiam; quia verba legum sunt intelligenda cum effectu, & delicto consummato ex Abb. *in c. Cum cunctis, §. Clerici num. 3. de elect.* Unde nec dicitur quis impedisse Iudicem, quibus tamen respondetur effectum hìc esse, quod impedimentum de facto operetur, etiamsi aliunde superetur. Alioquin qui non incidit ob non secutam desistentiam, obligatus erit Iudici Ecclesiastico, qui ob majores vires impedimentum superavit. Unde benè dicitur impeditus, ne jurisdictione utatur, qui ea utitur, dummodò in usu impedimentum expertus fuerit. Non enim ea verba: *quominus sua jurisdictione utantur*, significant effectum, sed finem, in quem debet tendere impedimentum.

Impedimenta hæc ad tria capita reduci solent. Ad ea, 23
quæ obstant, ne fiant à Iudice Ecclesiastico causarum cognitiones, delegationes, citationes, decreta, præcepta, sententiæ, & cætera hujusmodi. Ad ea, quæ obstant, ne prædicta postquam emanarint, executioni demandentur. Nil enim refert judicasse, nisi judicatum executioni fuerit traditum, Abb. *in cap. Pastoralis de offic. deleg.* Et ad ea, quæ faciunt, ut executioni demandata revocentur, idest non perficiantur; quodcumque autem impedimenti genus sufficiens est ad inducendam censuram.

Ac ita tamen, ut à tertio impedimentorum genere 24
excludantur ea, quæ ponuntur post factum, quod proportiona-

tionabiliter, ac respectivè de toto processu in causa accipiendum est. Etiamsi enim quis arbitraretur, se posse impedire usum jurisdictionis, si tamen in eo, quod vult impedire, jurisdictio jam exiit in usum, non verificatur, quod impediatur usus jurisdictionis. Et sic quod ait Graffius *lib. 4. dec. c. 18. n. 139.* non incurrere eum, qui laceraret, vel sordibus macularet sententiam, aut edictum, publicè affixum contra aliquem, procedit rectè, dummodò ex ea affixione non dependeat aliquo modo executio sententiæ. Etenim, exempli gratia, si tali edicto quis excommunicatur, aut declaratur excommunicatus, non debet tolli edictum, nisi excommunicatio ad reum devenerit, vel fuerit facta notoria, prout excommunicantis intentum erit. Et ita intelligendi sunt Duardus, & Bonacina, qui Graffium sequuntur.

25 Impedimentum autem damnatur, sive simpliciter, & absolutè impediat, sive tantùm apposita conditione, ut si quis Iudex laicus vellet per Ecclesiasticum judicium ferri in causa, & judicatum mandari executioni, sed non nisi ipsius consensu, vel concursu accedente. Nam dicitur, *Quomodolibet impediunt.* Et aliundè potestas Ecclesiastica independens est, & absoluta à laica, itaut notabiliter lædatur ab hac associatione.

26 Suscipere verò examen, aut judicium illius causæ, quæ ad Iudicem quidem Ecclesiasticum pertinet, ad ipsum tamen non est deducta, non dicit impedimentum in hoc canone damnatum, modò non appareat, vel probabile sit, Iudicem Ecclesiasticum velle cognoscere. Nam in primo casu Ecclesiasticus non dicitur propriè impediri, quod violentiam agenti posita significat. Siquidem nil agit, aut tentat. In secundo autem casu impedimentum habet locum, quatenus dum cognoscit laicus, impeditur Ecclesiasticus in eo, in quo ipse vellet, & tentat in causa procedere; quamvis & in primo innodari quis possit ex aliis Canonibus Bullæ, ut ex XIX si causa sit criminalis contra personam Ecclesiasticam, ex XV. si persona Ecclesiastica ob assumptum à laico judicium ad tribunal seculare trahatur, vel ex XIV. utpotè se interponens in cognitione causæ, sit tamen spiritualis, vel spiritualibus annexa, beneficialis, vel decimalis.

27 Non innodatur impediens Iudices ordinarios Ecclesiasticos, ne utantur jurisdictione laica, & temporali, quam habent ratione temporalis dominii, etiamsi dominium hoc sit ratione Ecclesiæ, vel beneficii Ecclesiastici. Nam in canone dicitur, *quominus sua jurisdictione Ecclesiastica utantur.*

28 Neque in eo protegitur jurisdictio, quæ in foro interno Sacramentali exercetur. Tum quia in hac parte Bullæ, quæ est pro jurisdictione, sermo videtur esse tantùm de contentiosa; cùm vix contra Sacramentalem quid possit audere laica potestas, à qua cavetur. Tum quia usus talis jurisdictionis non est *contra* aliquem, ut loquitur canon, sed *pro* aliquo; quare canon eò tendit, ut Judices ordinarii Ecclesiastici sine ulla perturbatione uti possint jurisdictione sua ordinaria fori contentiosi. Tum quia partitio illa potestatis, Ordinis, & jurisdictionis satis ex stylo jurium, & Curiæ, unde eam desumpserunt Doctores, est recepta, et colligitur ex dicto *cap. Transmissam*, juncta Glos. *fin. de elect.* Et potestas jurisdictionis subdividitur in coactivam, & voluntariam. In hoc autem Canone est sermo de coactiva; quamobrem quoadusque ea, quæ circa usum potestatis Ordinis emergunt, non fuerint deducta ad forum contentiosum, non dicuntur ad potestatem hujusce jurisdictionis, quæ coactiva est, spectare, etiamsi potestatem jurisdictionis voluntariæ includant, quatenus fiunt in subditos, & nequeunt, quæ validè, & quæ licitè, in non subditos fieri.

29 Dicitur in Canone *contra quocumque* ut nullus intelligatur exclusus, neque Clericus, neque laicus, neque alius cujusuis conditionis, status, sexus, ac dignitatis; quod adnotatur, nequis existimaret protegi Ordinariorum jurisdictionem tunc duntaxat, dum ea utuntur contra Clericos, qui iis subditi sunt, non autem contra laicos, qui ad forum laicum pertinent. Nam in iis, in quibus Ecclesiastico Judici facultas data est, & ipsi quoque subditi sunt. Ex illa autem particula *contra* aliqui videntur deducere, quod non protegatur usus jurisdictionis, dum Iudex Ecclesiasticus ordinarius ea utitur in beneficium alicujus, ut non innodari impedientes Episcopum, ne excommunicationem latam revocet, aut ne excommunicatum absolvat, putat probabile Bonacina *punct. 1. n. 5.* Nam, inquit, isti non impediunt, quominus Iudex utatur jurisdictione contra aliquem, sed quo minus utatur pro illo, cùm ei sit favorabile absolvi. Verùm dici posset, indirectè absolutionem, & aliud quidpiam beneficium unius in judicio contentioso, ferè semper esse odium alterius, as proindè semper usum talis jurisdictionis esse contra aliquem. Attamen quoad rem talis impediens innodatur regulariter *ex* §. 3. hujus canonis, tanquam decernens, vel exequens prohibitionem aliquam dictis judicibus ad instantiam eorum, qui ad Iudicem laicum recurrunt. Imò etiam aliquando ex clausula, *quive partes actrices*, Canonis XIV. & tandem *ex cap. un. de iis, quæ met. caus. lib. 6.* ubi excommunicantur, non tamen reservata absolutione, extorquentes ab aliquo Iudice Ecclesiastico absolutionem per vim, vel metum.

Ex hac particula *quomodolibet* deducitur excommunicari mandantes impeditionem. Significat enim particula *quomodolibet*, idem ac per se, vel per alium, & mediatè vel immediatè. Imò cùm excommunicentur principaliter Potestates laicæ, notum est, eas ferè semper aliquibus intermediis, ut Officialibus, & Executoribus uti, ac proindè esse mandantes; quod qui adhuc negaret ex eo, quod mandantes solent expresse recenseri quoties Bullæ mens est, quod innodentur, refellendus esset ex eo, quod in fine Canonis excommunicantur auxilium, & favorem dantes, sub quibus certum est, etiam mandantes comprehendi. 30

Quemadmodum verò non potest sine hac censura impediri Ecclesiasticorum Iudicum Ordinaria jurisdictio, dummodo ea utantur secundùm dispositionem juris Canonici, & Conciliorum, ita ex contrario sensu, quod argumentum in jure validissimum est per ea, quæ habet Everardus *in locis juris loco à contrario sensu*, aliter utentes impedire potest. Eo vel maximè quia, quæ de jure fit, non erat prohibenda impeditio, sed tantùm, quæ fit de facto, quomodo læditur ordinaria Ecclesiasticorum authoritas; quare præsenti censura damnatur tantùm prohibitio jurisdictionis, cujus usus est secundùm Canones, & Concilia. 31

Ex quo etiam habetur, censuræ non esse locum quoties judicium, vel usus jurisdictionis ex aliquo capite nulla sunt. Ut si Iudex sit à jurisdictione suspensus, vel excommunicatus notorius, seu denunciatus. Vel si is, contra quem exercetur jurisdictio non sit subditus. Vel si post sententiam legitimè appellavit ad Superiorem. Post appellationem enim judicium decidit à priore Iudice. Vel si de re manifestè pia, aut laudabilis quis condemnaretur, quomodo dicitur, sententiam continere errorem intolerabilem *can. qui præsules 11. quæst. 3. cap. Venerabilibus, § potest quoque de sentent. excommun. in 6.* quia tunc usus iste est contra Sacros Canones, non secundùm ipsos. Unde non obstat particula *quomodolibet* in alia clausula posita. Tum quia coarctatur consultò per clausulam præsentem. Tum quia significat tantum modos impeditionis, non motiva, ex quibus quis inducitur ad impediendum. 32

Non videtur tamen reputandus ab hac excommunicatione immunis, qui impedivit in judicio, quod deinde declaratum est nullum, non ex eo capite, contra quod viguit impedimentum, sed ex alio capite; quia in eo, in quo Iudex impeditus est, verè utebatur jurisdictione, secundùm quod permittit jus Canonicum, ut supponitur. Sed quia sumus in pœnalibus, & judicium ex alio capite 33

nullum regulariter irritatur ex toto, ideò benignè poterit sic impediens reputari immunis.

34 Secus autem est, si injustitia contra jus Canonicum non sit evidens, sed dubia; quia tunc præsumptio stat pro Judice Ecclesiastico, & in dubiis potiùs in favorem ipsius judicandum est. Et militat illud, quod in facto Superioris non præsumitur delictum. Et tandem quia possessio stat pro eo, pro quo stat juris præsumptio. In præsenti autem stat pro Judice, utente jurisdictione, quem in dubiis iniquè uti non præsumitur, sed potiùs justè. Unde innodaretur sic impediens, si de facto judicium postea non reperiatur nullum, vel saltem reputare se deberet excommunicatum, donec per Judicem Superionem non declaretur nullum.

35 Ex hac clausula, quę recens est, dumtaxat jus scriptum, infertur non induci excommunicationem ex impeditione Ecclesiasticæ jurisdictionis, dum ea Ordinarius Judex Ecclesiasticus utitur in negotiis, vel causis spectantibus ad ipsam ordinariam authoritatem ex consuetudine tantùm. Non enim tunc utitur jurisdictione secundum quod Canones, & decreta Conciliorum, & constitutiones Ecclesiasticæ statuunt, sed prout permittit consuetudo, quæ, & si habeat vim juris, non est tamen propriè jus. In pœnalibus autem verba in stricto rigore accipienda sunt.

36 Verùm qaia *in dict. cap. Quoniam de immun. Eccl. in 6.* approbantur consuetudines, ex quibus causæ cognoscuntur per Judicem Ecclesiasticum, si tamen causæ ratione personarum, negotiorum, vel rerum pertineant ad forum Ecclesiasticum; ideò illa solum probari videtur, ex qua discutiuntur illæ causæ, qua aliundè congruum est, aut æquum per Judicem Ecclesiasticum discuti, quatenus ratione personæ, negotii, vel rei Ecclesiasticum forum in aliquo respiciunt, cùm non omnes causæ hujusmodi cognoscuntur à Judice Ecclesiastico de jure expresso, cùm non sit in jure generale statutum præcipiens expresè omnes causas, non solum Ecclesiasticas, sed etiam, quæ aliquo modo ratione personarum, negotii, vel rei respiciunt forum Ecclesiasticum, discuti debere per Judicem Ecclesiasticum cum exclusione laici. Unde fatendum est, in his aliquid ab initio potuisse consuetudinem, sive deinde jure firmata sit, sive non, quod non refert. Ratio autem est, quia non habetur, unde conijciamus, Summos Pontifices voluisse approbare omnes consuetudines forenses, etiam continentes necessarium favorem Ecclesiæ, & alioquin valdè præjudiciales authoritati laicæ, quin potius oppositum colligitur *ex cap. Novit. in princ. de Judic. ex cap. Clericis Laicum. cap. Licet, & cap. Ex tenore de for. comp.*

37 Quod si quis velit cum Filiucio, & Bonacina omnem consuetudinem esse probatam. Primò oportet, esse antiquam, quæ eadem est, ac immemorabilis, & saltem debet esse longissima. Secundò dici potest, probatas eas tantùm consuetudines, quæ tempore editæ à Bonifacio VIII. dictæ decretalis *quoniam* vigebant, non autem quæ sequentibus temporibus fuerunt inductæ.

38 Ex eo etiam, quod tantùm Conciliorum generalium habetur mentio, infertur decreta aliorum Conciliorum non habere locum. Nomine enim Canonis, in rigore sumpto, significatur tantùm Constitutio edita, vel confirmata à Papa, ut notat Cardinal. *in Clement. quæst. 26. de privil.* Canon quippè est regula, & sola Constitutio Summi Pontificis potest esse certa, & infallibilis regula, vel à Concilio Generali per textum *in c. 1.* ubi Felin. *num. 1. de constitut.* Sicuti etiam Constitutio Ecclesiastica propriè dicitur, quæ pro communi Ecclesiæ bono, vel regimine à Papa emanat adinstar libertatis Ecclesiasticæ, sub qua intelligitur, ea toti Ecclesiæ convenit.

39 Quod verò ad delicta mixti fori, quæ sunt illa, quæ ab utroque jure, canonico scilicet, ac civili damnantur, & ideircò ab utroque Judice Ecclesiastico, & sæculari puniri possunt in personis laicis; nam Clerici pro delicto semper ab Ecclesiastico coercentur, cujusmodi sunt adulterium, usura, perjurium, & alia, de quibus Glossa, & Doctores *in cap. Cùm sit generale de for. compet.* & nos alibi, regula est in his delictis, Judicem prævenientem cognoscere, & judicare, ut consequenter judicatur in laicum censura, qui Ecclesiasticum ita prævenientem, seu præventum à partibus impediret. Utitur enim tunc de jure Ecclesiasticus jurisdictione, quia omni jure datur prævention locus, & præveniens causam facit suam *argum. l. Si pluribus ff. de legat. l. 1. ff. de offic. Præsid. & l. Siquis postea ff. de judic.*

Neque obstat, jurisdictionem Ecclesiasticam rigorosè 40
sumptam excludere mistam, ut aliquis posset assumere; nam judex præveniens non dicitur uti jurisdictione mista, sed propria. Mistum autem dicitur propriè de delicto, quatenus ab utraque jurisdictione cognosci potest; quæ denominatio impropriè extenditux ad jurisdictionem.

Et ex eadem ratione sequitur, Judicem laicum posse 41
prævenire sine periculo excommunicationis; prævenire enim in licitis non est impedire de facto, sed jure. Unde posset eo casu sine censura laicus impedire Ecclesiasticum, si non obstante prævention adhuc vellet se ingerere cum præjudicio Judicis laici, ut ex Abb. *in cap. 1. num. 3. de fortileg.* habet Ugolin. *loc. cit.* Secus autem videtur, si sine præjudicio. Nam cùm possit etiam Ecclesiasticus cognoscere, dum procedit absque præjudicio prævention, injustè impediretur à præveniente, ac perindè induceretur præsens censura. Sicuti è converso Judex laicus prævention facta per Ecclesiasticum non dicitur impedire, si sine præjudicio judicis Ecclesiastici sese ingerat, tanquam præparatoriè ad judicium suum.

Quę quidem procedunt de jure. At cum consuetudine 42
ferè communi locorum, & quidem non iniqua, teste Claro *in prax. crimin. §. fin. q. 37. & 57.* Covar. *lib. 1. variar. c. 10. n. 6.* Carol. de Graff. *effect. Cleric. 1. n. 601.* & aliis, res ad hanc praxim deducta sit, ut Judex Ecclesiasticus procedat tantùm per censuras, & per alia fori sui arma *argum. cap Statutum de maled. cap. Quanquam, & c. 1. de usur. in 6* laicus verò per pœnas corporales & alias similes, prævention non videtur habere ampliùs eandem vim, nec unus Judex alteri esse impedimento, cùm simul Ecclesiasticus procedere possit per censuras, & laicus pœna temporali. Unde Graffius ubi supra *n. 141.* & Duardus *loc. citato*, tum ex antiqua consuetudine, tum ex nonnullis Pontificum, præsertim Honorii III. constitutionibus, testantur in Regno Neapolitano, non obstante prævention Judicis laici, in delictis notoriis simul procedere posse per censuras Judicem Ecclesiasticum. Ideò inquiunt, jam duas potestates agere, ut separatas, & deductionem causæ ad unum forum non patere exceptionem alterius fori, sicuti nec pœna imposita, vel absolutio per unum forum parit exceptionem rei judicatæ juxta Bald. *cons. 260. lib. 3.*

Verùm quidquid sit de justitia hujus praxis, ex qua vi- 43
dentur, plura sequi inconvenientia, ut quod Judex Ecclesiasticus non possit personaliter retinere delinquentem. Quolibet enim tempore potest eum distringere Iudex laicus, sicuti quolibet tempore potest personaliter punire; quod damnatus in foro Ecclesiastico judicari possit innocens in laico; quod sibi sint impedimento, si uterque Iudex reum velit examini subjicere, & alia similia. Hoc recipiendum est, quod, si dum quisque procedit juxta stylum proprii fori, contingat alterum alteri esse impedimento, melior tunc sit conditio ejus, qui prevenerat, ita ut dum prævenit Ecclesiasticus, non possit sine periculo censuræ eum laicus impedire, puta volens tunc ipse, quando Ecclesiasticus, reum, vel testes examinare. Et è contra si prævenit laicus, possit is sine censura impedire Ecclesiasticum volentem examinare; quia in casu, cui consuetudo legitimè non prospicit, recurrendum est ad jus. Ius autem stat in omnibus pro præveniente.

Hæc,

44 Hæc, quæ de causis criminalibus dicta sunt de quibuscumque aliis causis mistis cum proportione sunt accipienda. Quod si causa dicatur mista in solidum, quia simul ab utroque Judice conjunctim procedentibus sit cognoscenda, & definienda, gaudet protectione hujus canonis, quatenus intervenit jurisdictio Iudicis Ecclesiastici, ut per Sousam *concl.* 3. Et hæc satis de prima parte hujus canonis. Nam monente Reginaldo *tom.* 1. *praxi fori pœnit. lib.* 9. *cap.* 24. *nu.* 365. in ejus tractatione, nisi valdè circumspectè procedatur: plus periculi tractantis, quam utilitatis aliis inesse posse.

45 Vt autem constet de validitate censurarum contra hujusmodi impedientes, utque Iudex ritè, ac rectè processisse in illis ferendis dicatur, capi debet informatio impedimenti præstiti contra exercitium jurisdictionis Ecclesiasticæ, citari delinquentes ad dicendum causas, quare non deberent declarari excommunicati, & præfixo illis termino competenti ad comparendum, eoque elapso illos declarari, & cedulones affigi mandandum est juxta praxim tradicam à Genuensi *in prax. Archiep. Neap. cap.* 23. *num.* 22. *& seqq.* quam sequitur, & laudat Alphonsus de Leo *de censur. recol.* 2. *sub num* 609.

46 Ad probationem verò facti circa impedimenta præstita executoribus Curiæ Ecclesiasticæ videtur posse inservire depositiones ipsorum Satellitum, eorumve Ducis, præcipuè si sint contestes, & numero tres, vel quatuor. Testium enim numerus supplet exceptiones, Glos. *in l. ubi numerus, ff. de test.* Butat. *decis.* 143. *num.* 12. Eminentiss. Otthob. *decis.* 00 *num.* 5. & in Signina census 12. Maii 1645 coram Ghislerio, ubi quod id procedit, etiamsi omnes defectum patiantur. Sique in casu difficilis probationis, Chartar. *dict. decis.* 87. *num.* 51. *& seqq. ac num.* 56. Farinac. *de test. quæst.* 56. *num.* 379. Estque difficilis probatio, ubi explicita veritas aliunde haberi non potest; quia licet factum esset notorium in loco publico, & populo acclamante, attamen ubi non agitur de delicto singulorum, neque de materia ad singulos spectante, sed de causa universali, ac delicto totius populi, ut si omnes Cives essent principales in causa, mortem potius subituri, quam testimonium ferre. Præsertim, si præter exequutorum dicta quæ communis praxis omnium Curiarum admittit sufficere ad inquirendum, & capiendum informationem, Farinac. *de carcer. qu.* 32. *n.* 82. *& de testib. quæst.* 66. *numer.* 395. concurrant depositiones aliorum deponentium de publica voce, & fama, ex qua cæteræ probationes efficaciter adminiculantur, Farinac. *in prax. quæst.* 47. *numer.* 50. Chartar. *decis.* 5. *num.* 29. *&* 55. Item si concurrat verisimilitudo materiæ stante præcedente mandato de exequendo, & prætensa exemptione reorum, nolentium pati hujusmodi executiones, ex quibus eorum depositione adminiculari, & probare concludunt Farinac. *dict. quæst.* 32. *nu n.* 83. *& quæstio* 56. eodem *numer.* 395. *in fin. & cons.* 100. *numer.* 20. *lib.* Ricc. *in praxi resolut.* 42. *num.* 1. Sperel. *decis.* 149. *num.* 20. *in fin.* Chartar. *decis.* 87. *num.* 20. *&* 55. *cum seqq.* quanquam enim depositiones exequutoris explicitè deponentis de facto proprio integram fidem non mereantur, id tamen proceditad effectum perfectæ, & concludentis probationis, itaut cum solo eorum dicto sine aliis probationibus vel adminiculis, ad condemnationem procedi non valeat non tamen ut non omnino sit eis fides deneganda, quoniam eorum depositiones sufficere ad torturam ex Isernia, Afflicto, & aliis habetur apud de Franch. *decis.* 379. Amendol. ad eundem *dec.* 147. cujus tamen rei limitationes aliquas mox afferemus,

47 Unde dubitari non potest quin possit ferri declaratoria ex depositionibus Executorum, conjecturis, & circumstantiis adminiculatis, quas isto casu sufficere probant Doctores, cum tamen materia ista, an illorum dictis credendum sit tota posita sit in arbitrio Iudicis, qui, pensatis omnibus circumstantiis potest illis adhibere, vel non adhibere fidem prout ejus religioni videtur, ut per Menoch. *de arb. cas.* 112. Amend. ad. Franch. *decis.* 747. Cabal. *resolut crim.* 126. *& à n.* 7. *& cas.* 127. *n.* 8. Farinac. *d. q.* 32. *n.* 83 Guazzin. *ad defens.* 1. *cap.* 37. *num.* 78. Et in his terminis ferendi excommunicationem præter Riccium & Guazzinum locis allegatis, & tradit Sperel. *dict decis.* 146. *n.* 22. ubi asserit, ita fuisse ab ipso servatum. Chartar. *d. dec.* 87. *n.* 51. Ex quibus omnibus factum esset sufficienter probatum in judicio, in quo solum agitur de probatione censuræ, cum licet in criminalibus probationes imperfectæ non conjungantur ad imponendam pœnam ordinariam delicti, ad imponendam tamen pœnam censurarum conjunguntur. Unde famam cum argumentis sufficere, tradit Genuin. *loc. cit. num.* 18. & Gemin. & Franch. *in cap.* 1. *de usur. in* 6.

Facta sufficienti probatione, & citatis reis, iisque maximè contumacibus, rectè contra eos procedi debet ad definitivam sententiam, & ad declarationem ex causa, ob quam fuerunt principaliter citati, ut advertit idem Genuens. *num.* 20. in quo firmat, quod ubi agitur de periculo animarum, procedi potest ad definitivam contra contumacem, vel absentem ex testibus receptis, lite non contestata. Idemque tradit Ciarlin. *controv. cap.* 147. *num.* 36. ubi quod sufficiunt ad ipsum reum citandum, & si non compareat ad excommunicandum, vel excommunicatum declarandum, & inde affigendum Cedulones ut in specie Chartar. *decis. crimin.* 62. *num.* 12. *&* 13. ubi multos refert Sperel. *decis.* 48. *num.* 51. Bellet. *disquisit. Cler. de favor. cleric. can.* §. 5. *numer.* 28. Estque generale, quod contra contumaces ferri possit sententia ex solis indiciis sufficientibus pro capienda informatione & transmittenda citatione juxta consuetudinem ubique receptam, de qua testatur Clar. *§. fin. quæst.* 11. *num.* 2. *& quæstio.* 44. *num.* 10. ubi ait, posse fieri condemnationem ex probationibus insufficientibus, ad inquirendum, Chartar. *de execut. cap. bandit. capit fin. numer.* 175. Farinac. *quæstio.* 11. *numer.* 105. & de consuetudine totius Italiæ, quod ita servetur in foro canonico, testatur Villagut. *in prax. lib.* 1. *capit.* 4. *conclus.* 10. Foller. *in prax. crimin. canon. fol.* 149. *numer.* 12. & Guaz. *defens.* 10. *capit.* 2. *numer.* 32. Concurrentibus præsertim adminiculis, nempè minis, & metu illatis ad terrendum, & impediendum executores in actu executionis, quæ cum afferantur ad coadjuvandum probationes jam factas, sufficiunt pro sustinenda declaratoria, etiamsi post illam afferantur, Cæsar. de Graff. *decis.* 2. *de judic. ac fin.* Duran. *decis.* 172. *n.* 7. & in Cæsaraugustana portionis 16. Novembris 1605. coram Iusto.

48

Neque obstabit, quod citatio contra reos executa fuerit, domi dimissa copia, non autem in personam; quia præter alia sufficit, quod talis citatio personalis non requiritur quando non sumus in excommunicatione, sed in sententia declaratoria excommunicationis, ut tradunt Genuen. *in practicab. Eccles. quæstio* 708. Ciarlin. *cap.* 148. *num.* 14. ubi ait neminem dicere, quod in declaratoria sit necessaria citatio personalis; Idemque tradunt Maceraten. *resol.* 171. *lib.* 1. Bellet, *disquisit. Cleric. part.* 1. *de favor. Cleric.* §. 4. *num.* 54. Rota *decis.* 48. *numer.* 20 *part.* 4. *recent. tom.* 2. ita ut non sit opus in hoc casu probare, quod citationes pervenerint ad notitiam reorum, multoque magis si ad notitiam peeveniſſe probaretur ex attestatione eorum, quibus fides habenda est in quo casu sustinentur censuræ, etiamsi citatio personalis fuisset necessaria, Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 12. *&* 14. Bellet. *ubi supra numer.* 54. Ciarlin. *controvers. part.* 2. *dict. cap.* 148. *num* 19. *&* 20. qui loquitur de notitia probata ex attestationibus, Maceraten. *loc. cit. resolut.* 71. *nu.* 8. & latissimè firmavit Rota in Leodien. Abbatissatus 8 Aprilis, & 20. Junii 1644 coram Ghislerio, & in Monopolitana jurisdictionis 11 Februarii 1647. coram Bichio, & in Cracovien. præposituræ S. Floriani 12. Decembris 1650 coram eodem, & in Leodien. decimarum 12. Junii 1649. coram Arguella

49

Et notandum, quod omnes Doctores affirmantes requiri citationem personalem, loquuntur de excommunica-

tione ferenda ab homine, quæ dicitur ferendæ sententiæ, secus autem quando agitur de declaratoria excommunicationis jam latæ à jure, ut in hoc casu. Tunc enim vera, & communis opinio est, quod sufficiat sola citatio domi executa, quam latè firmant Roman. *cons.* 481. *nu.* 5. *& seqq.* Mandos. *formul.* 20. *commiss. execut. vers. sexto quæro*, Maceraten. *dict. resolut.* 71 *nu.* 7. ubi reprobat Mohedanum, ac docent Beller. & Ciarlin. locis allegatis, Alph de Leon. *de censur. resolut.* 2. *n.* 615. Lauret. *in contr. quæst.* 8. Genuen. *in practic. Eccles. quæst.* 710. *nu.* 2. & tenuit Rota *dict. decis.* 48. *num.* 20. Attento præcipuè stylo Curiæ Episcopalis, & totius ferè Provinciæ citandi reos inquisitos domi habitationis, quod probari potest per simplices attestationes, quæ satis sunt, cùm agatur de probando stylo concernente ordinatoria judicii. Imò Iudex de illo potest extrajudicialiter cognoscere, Gratian. *discept.* 545. *nn.* 35. Rota coram Gregorio *decis.* 484. *n.* 6. ibique Add. *num.* 8. & coram Coccino *decis.* 141. *num.* 1. & alii, cumulati à Buratto *decis.* 124. *num.* 13. ubi Add *nu.* 32. quare, ubi viget talis consuetudo, sufficiunt citationes executæ domi dimissa copia, Maceraten. *dict. lib.* 1. *resol.* 57. *num.* 16. Ciarlin. *controv.* 148. *num.* 9. & 16. Ubert. *de citat. tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 346. & Rot. *in recent. dec.* 644. *num.* 5. *p.* 1.

50 Et præter ea, quæ alibi diximus de facti notorietate, certum est sufficere limitationem, ubi tutus non esset accessus, vel aliàs concurreret citandi impedimentum, maximè si accederet præsumpta scientia, ut sæpiùs firmavit Rota, nominatim in dicta Leodiensi Abbatissatus coram Ghislerio, in Romana, sive Albinganensi bonorum 1. Iulii 1648. coram Em. Cerro.

51 Constito de validitate censurarum ob violatam immunitatem, vel jurisdictionem Ecclesiasticam, absolutio ab illis spectat ad Sedem Apostolicam, sive ad Sacram Congregationem Immunitatis, à qua non aliter conceditur, nisi in forma Ecclesiæ, redintegrata priùs ipsa immunitate, vel jurisdictione Ecclesiastica, & satisfacta parte, quæ non potest audiri, nisi obtenta absolutione, & refectis expensis, ut firmat Decian. *in cap. Prudentiam*, §. *si verò num.* 2. *de offic. deleg.* Rota *in recent. decis.* 568. *num.* 21. *par.* 4. *tom.* 3. cùm certissima sit juris conclusio, quod ubi cessat nullitas, censuræ non revocantur, sed necessaria est absolutio, etiam quando allegatur injustitia, cùm excommunicatio sive justa, sive injusta, semper sit timenda juxta distinctionem textus *in cap. Per tuas*, §. *verum*, ibique Gloss. *de sentent. excommunic. cap. Cum contingat de offic. deleg.* Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 21. Rota *in recent. decis.* 568. *num.* 5. & 12. *par.* 4. *tom.* 3. & in Leopolien si censurarum 27. Ianuarii 1635. coram Cerro §. *absolutionem autem*; quia excommunicatio lata validè, jam injecit vinculum, quod necessarium est solvere per absolutionem, ne detur occasio contemnendi authoritatem Ecclesiæ. Et ideò frustra expectatur eventus, cujus nullus est effectus, ut probat textus *in d. cap. Cum contingat*, ibique Abb. *num.* 1.

52 Neque obstaret, si rei appellaverint, etiam ad Cardinales Legatos. Tum quia appellatio solùm admittitur à præceptis comminatoriis excommunicationis, non autem à declaratione excommunicationis jam incursæ, secundùm distinctionem communiter receptam, Scacc. *de appell. quæst.* 17. *limit.* 22. *num.* 1. & 6. Ricc. *in prax. p.* 4. *resolut.* 18. *num.* 2. & *seqq.* ubi quod ita servat Curia Romana, Sperel. *decis.* 48. *num.* 42. *lib.* 1. & *decis.* 160. *nu.* 57. *lib* 2. ubi, quod sæpiùs id declaravit S. Congregatio Immunitatis, alioquin nunquam possent ferri declaratoriæ contra violatores Immunitatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ.

53 Et tum quia appellatio interponeretur ad Iudicem incompetentem. Nam, quando agitur de censuris inflictis ob violatam immunitatem, vel jurisdictionem Ecclesiasticam, nullus alius potest se ingerere, & absolvere, nisi Papa, vel Sac. Gongregatio Immunitatis, quæ vice illius agit, multòque magis quando agitur de censuris impositis à Bulla in Cœna Domini, à quibus, ne Legatus quidem à latere absolvere potest, Rebuff. *in Bull. Cœn. §. non obstantibus*, Vgolin. *de censur. p.* 3. *cap.* 2. *sub num.* 5. Fragos. *de regim. Reipubl. tom.* 2. *disp.* 10. §. 2. *tit. de Lgat. à Latere num.* 31. *& seq* Alter. *de censur. lib.* 5. *cap.* 2. *disp* 22. *claus.* 2. *vers. Secunda dubitatio principalis.*

Minus obstaret si, ut fieri solet, ut eludantur censuræ, producantur fides eorundem Executorum, vel aliorum, qui pro impeditione jurisdictionis Ecclesiasticæ, antea deposuerant, contrarium testantes; vel dicerent tunc temporis fuisse ebrios, quia biberint vinum, vel aquam vini stillatitii. 55

Nam, quoad hujusmodi fides censentur affectatæ, & nullius momenti, cùm de jure attendatur primum dictum, maximè si sit juratum, Farinac. *de testib. quæst.* 66. *à num.* 124. Add. ad Gregor. *decis.* 230. *num.* 10. Rot. *in recent. decis.* 64. *num.* 3. *p.* 4. *& decis.* 66. *n.* 4. *& seq. & dec.* 82. *num.* 12. *& decis.* 87. *num.* 17. *p.* 6. Multòque magis, si primum dictum emanaverit tempore actus gesti, nulla tunc vigente suspicione, fueritque scriptura confirmatum, quo casu primum semper prævalet, nulla habita ratione secundi; quia præsumitur emanatum per subordinationem partis, ut per Farinac. *d. qu.* 66. *n.* 223. 56

Et quoad ebrietatem, unde & quomodo talis consensio in unam voluntatem bibendi cum excessu, & inebriari? Rursus, aut ebrietas fuit levis, aut magna. Si levis non officit, quia non tollit intellectum. Si magna privat sensum, & reddit inhabilem ad agendum. Præcipuè si biberint solam vini stillatitii aquam, quæ tenuissimo suo spiritu non inebriat, sed accendit quidem, & inflammat sanguinem, febresque & alios morbos generat, ut docet Iacob. Sachs. *de vitis vinif. effect. sect.* 7. *cap.* 2. cùm tamen ad effectum tollendi fidem testi ebrietas sit probanda aliunde, quàm ex dicto ipsius ebrii per probationes, & actus concludentes veram, & magnam ebrietatem tempore examinis, ut per Rot. *in recent. dec.* 50; *n.* 2. *p.* 4. *& dec.* 45. *n.* 27. *p.* 6. 57

E contra verò dicendum est censuras hujusmodi non sustineri, si interveniat defectus causæ, & processus, sive invaliditas, & injustitia. 58

Defectus causæ intervenit, quando asserta impeditio non fuit facta in contemptum jurisdictionis Ecclesiasticæ, & ad illam impediendam dolo malo, & de facto, sed innitendo alicui privilegio Apostolico exemptionis à jurisdictione Episcopi, & propterea dici non poterit contra Sacros Canones editos contra impedientes jurisdictionem Ecclesiasticam de facto, non autem si cum fomento juris contradixerint, ut per Duard. *in dict.* §. 16. *Bulla qu.* 1. *num.* 3. & tradunt Oldrad. *cons.* 81. *in pqinc.* Roman. *cons.* 482. *n.* 1. Felin. *in cap. Causam qu.* 18. *nu.* 20. *de rescript.* ac egregiè Socin. sen. *in l.* 1. *sub initio num.* 15. *ff. si quis jus dic. non obtemp.* Menoch. *cons.* 230. *nu.* 18. *& seq.* & nos supra. Vnde contra eos non erit relaxanda declaratoria per regulam, quam ponit Sanchez *de matrim lib.* 7. *disp* 33. *n.* 22. scilicet, quod potestas excommunicandi ejus est, qui jurisdictionem in foro externo ad id cogendum habet; estque decisio Buratti 146. Et hoc casu diceretur non solùm injusta, sed etiam nullo ipso jure, ut lata contra, & in odium juris, & privilegii exemptionis, ut explicat Abb. *in d. cap. Per tuas num.* 11. *de sent. excom.* Mirand. *in man. tom.* 2. *qu.* 35. *ar.* 13. *concluf.* 1. *caf.* 4. Chartar. *de pœn. innoc. pr.* 3. *num.* 24. *per cap. Cum ad quorundam*, ubi Glossa, & Doctores *de excess. Prælat.* Quando igitur sententia continet notorium errorem in facto, illa redditur ipso jure nulla *ex cap. Per tuas*, ibique Glos. *v. error. de sent. excom.* Chartar. *de pœn. innoc. art.* 3. *num.* 127. Fundatur enim præsuppositio impeditionis, vel resistentiæ, quæ nullo modo intervenit. 59

Ratio autem est, quia non dicitur turbare jurisdictionem Iudicis ille, qui aliquem turbativum actum facit pro aliquo suo jure conservando, ut per Farinac. *de crim. læs. Majest. qu.* 114. *nu.* 120. *& seq.* Præcipuè si gerens hujusmodi actum protestaretur, quod non habet animum 60

turbandi,

turbandi, & impediendi, ut post Papien. *in form. libelli pro turb. possess. v. animo, & intentione*, notat idem Farinac. *loc. cit.* & plenè Honded. *cons.* 100. *nu.* 28. & 75. *lib.* 2. Fusch. *litt. P. concl.* 938. *n.* 1.

61 Cessatque dolus malus, sine quo actus turbativus non est injurius, atque adeò nec punibilis, ut in specie arguit Menoch. *dict. cons.* 230. *numer.* 21. *cum seq. ac numer.* 45. Cephal. *cons.* 76. *numer.* 17. & 18. *lib.* Gabr. *consil.* 166. *numer.* 8. & 9. Vbi, quod si non potest colligi animus injuriæ inferendæ, multò minus turbandi jurisdictionem, & *cons.* 163. *num.* 2. *lib.* 2. Honded. *cons.* 95. *num.* 38. & 53. & *d. cons.* 100. *num.* 28. Vbi, quod circa hoc stari debet assertioni ejus, qui actum fecit, cùm consistat in ejus animo, Farinac. *dict. quæst.* 114. *num.* 110 & *seq.* ad textum *in l.* 1. *ff. de eo per quem factum erit*, sub initio illis verbis *dolum ejus coercere, & dolum autem malum*, & §. *seq. Si reus dolo actoris*, & in terminis Innoc. *in cap.* 1. *num.* 4. *de offic de leg.*

62 Si igitur omninò dolus abesset, & asserta impeditio haberet aliquod juris fomentum, nullam poterit considerati crimen in prætensa turbatione; quia causa quælibet etiam levis, & injusta excusat à pœna, Menoch. *d. cons.* 230. *num.* 37. & præsertim à pœna excommunicationis, cui non esse locum, si culpa facti, ob quod à canone requiritur inflicta, minuatur ex circumstantiis, optimè concludit Covar. *in cap. Alma mater pag.* 1. §. 9. *num.* 2. *in fin. de sent. excom. in* 6. Quare ad effectum revocationis censuratum sola credulitas exemptionis sat esset, dummodò excludatur ignorantia supina, crassa, seu affectata; quia cessat illarum fundamentum, quod est peccatum, & contumacia, sive contemptus clavium, sine quo censuræ non feruntur, Sperel. *dec.* 39. *num.* 3. & inducitur bona fides, ac tuta conscientia, necnon justissima præbetur excusatio à dolo, à peccato, à pœna, Farinac *qu.* 97. *à numer.* 109. Alex. *cons.* 57. *num.* 5. *lib.* 1. Afflict. *dec.* 328. *n.* 2. Et hac de causa Sacr. Congregatio Immunitatis in Faventina censuratum sub die 5 Aprilis 1661. declaravit, censuras de jure inflictas vigore canonis 15. Bullæ in Cœna Domini in Bagnacaballenses ob notoriam rebellionem à suo Episcopo, non sustineri propter justam eorum exemptionis à jurisdictione Episcopi credulitatem, quam habere potuerant ex litteris Legati Ferrarienſis, cujus jurisdictioni subiiciebantur.

63 Quod verò ad defectum processus hìc præcipuè resultare solet ex duobus: ex irrelevantia probationum, & ex defectu citationis. Ex irrelevantia probationum, ut si in materia impeditionis præstitæ in actu executionis credatur omninò ipsis Executoribus, ut per Boss. *de de renunc. num.* 12. ubi ait, quod id apud se nullam habet difficultatem, licèt viderit multos pauperes vexari ex solis dictis satellitum, quod sequitur Farinac. *de carcer. & carcerat. quæst.* 32. *dum.* 80. Vbi ex Alciato, & aliis id ampliat, dicens eorum fidem non suppleri ex numero, & *de testib. qu.* 56. *n.* 376.

64 Solùmque eorum dicta adminiculata possunt admitti in levibus, non autem in gravibus, ut conciliando contraria, inquit Farinac. *d. quæst.* 56. *nu.* 379. Et tunc demum possent habere locum, si supplerentur ex dictis aliorum testium omni exceptione majorum, ac præstantissimæ fidei, ut advertit idem Farinac. *quæst.* 62. *num.* 344. Neque admittitur supplementum probationum earumque conjunctio, nisi in casu difficilis probationis, & in quo aliter veritas haberi non potest, in quibus terminis intelligi debet Chartar. *alleg. decis.* 88. *num.* 29 & 30. dum citat Farinacium loquentem secundum distinctionem supra positam, cùm dicta Doctorum recipiant interpretationem à juribus, quæ allegant. Et alterius in casu Chartarii aderat dictum alterius testis de visu integerrimæ fidei, & contumacia, quæ juxta receptam praxim sufficiunt ad transmittendam inquisitionem, & ad condemnandum. Secus autem ubi adessent testes de auditu, & fama absque suis requisitis, cùm potuerit habere originem ab ipsis satellitibus, & quæ non facit ad tortu-

ram, tam de jure civili, quàm canonico, Farinacius alios adducens, & materiam declarans *de indit. & tort. qu.* 47. *n.* 15. & 16. *cum seqq.* secùs autem, ubi aderit copia probationum, & factum prætenderetur publicum, & manifestum, juxta doctrinam Butrii, sic distinguentis *in cap. Veniens* 1. *n.* 10. *de testib.* Vbi quod hoc casu non habet locum regula, quæ non prosunt singula, &c. firmatque Dec. *in cap. Cum causam n.* 30. *de probat.* Paris. *cons.* 57. *nu.* 36. *lib.* 1. & Mascard. *de probat. conclus.* 397. *nu.* 8. Imò constare debet, quod aliter veritas haberi non possit ad hoc, ut eorum dicta aliquid relevent, idque aliter quàm per dicta satellitum, post Afflictum, Follerium, & alios tradit Farinacius *dict. quæst.* 56. *n.* 397.

Idque præcipuè si ageretur de causis Confraternitatum laicorum, quæ uti merè laicales, & non habentes ullum jus Ecclesiasticum non gaudent privilegio fori juxta doctrinam Bart. *in l. id, quod pauperibus n.* 34. *C. de Episc. & Cler.* Paris. *cons.* 34. *nu.* 2. *lib.* 4. Natt. *cons.* 62. *n.* 6. Tiraquel. *in præf. de privil. & pia caus. col.* 2. *in princ.* Bobadil. *de Republ. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 228. quos latè prosequitur Ansald. *de jurisd. par.* 2. *tit.* 11. *cap.* 14. *nu.* 8. *ubi num.* 10. quod laicales, & profanæ de jure præsumuntur, quia esse Ecclesiasticum, & sub jurisdictione Episcopi non inest à natura rei, sicuti etiam dixit Rota in Mediolanensi bonorum 31. Maii 1649. coram Corrado. 65

Excluso autem privilegio fori Ecclesiastici clara resultaret injustitia censurarum; quia nunquam dici poterit læsa Immunitas, sive jurisdictio Ecclesiastica, prout requiritur ad hunc effectum ad textum *in d. cap. Quoniam*, ibi: *Super causis Ecclesiasticis, sive quæ ad forum Ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, & rerum de jure, vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, de immun. Eccles. in* 6. & secundùm dictam Bullam in Cœna Domini loquentem per verba restrictiva ad ipsam jurisdictionem Ecclesiasticam *in* §. *necnon*, ibi: *sua jurisdictione Ecclesiastica secundùm Canones.* 66

Et quoad defectum citationis præter alia à nobis aliàs dicta, certum est, quod ad effectum excommunicationis debet præcedere citatio personalis, ut in specie plenè probat Felin *in cap. Cum sit Romana nu.* 14. *de appell.* ubi addens cumulat decisiones antiquas Sacri Palatii, & admittit Rota *decis.* 48. *nu.* 18. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* Et omissio citationis, & ordinis judicialis in declaratoria excommunicationis latæ sententiæ non operatur ut quis remaneat excommunicatus ipso jure, ut declarat Aretinus *cons.* 163. *num.* 12. & tradunt alii supracitati, præcipuè Rota *d. dec.* 48. *n.* 19. & 20. 67

Quia licèt in promulgatione sententiæ declaratoriæ non requiratur citatio personalis, certum tamen est requiri in discussione facti, per quod quis prætenditur incidisse in excommunicationem, ut expressè distinguit Roman. *d. cons.* 482, *nu.* 6. ubi citat Glos. *in Clem. præsenti de censur.* & declarat Felin. *in cap. cùm non ab homine n.* 10. *de judic. & in cap. Rodulphus n.* 41. *de rescript.* & nos aliàs; quod præcipuè locum habet in notorio facti transeuntis, non autem permanentis, conciliatore Farinacio *quæst.* 21 *num.* 88. & Sperel. *decis.* 48. *num.* 45. quia in facto potest Iudex à testibus decipi. Ideòque reum citandum esse saltem ad videndum jurare testes, & examinari super facto, firmans in terminis declaratoriæ Clar. §. *fin. quæst.* 31. *num.* 3. & clariùs Covar. *in d. cap. Alma Mater*, §. 9. *num.* 5. *de sent. excom. in* 6. Farinac. *quæst.* 21. *num.* 99. ubi de communi Chartar. *dec.* 38. & 39. & firmat etiam Ciarlin. *contr.* 147. *num.* 39. aliique relati à Rot. *decis.* 110 *num.* 3. *p.* 1. *div.* 68

Maximè quando agitur de facto extra locum, & oculum Iudicis, & non permanente, sed transeunte ut distinguendo ait Farinac. *loc. cit.* subdens, quod opinio contraria procedit in delicto notorio permanente, ac evidente evidentia facti, vel confessione partis, quod non est juris ordine probandum, Sperel. *dec.* 48. *num.* 45. & Scacc. *de judic. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 43. Et quanquam ex informationibus extrajudicialibus de consuetudine possit procedi ad 69

sententiam, quod reus est contumax per Clar. §. *fin. quæst.* 11. *n.*3. & Farinac. *q. item* 11. *n.*105. id tamen procedit in pœnam contumaciæ, ex qua legitimatur inquisitio, & confirmatur delictum. Et ideo non comprobatur, nisi in vero contumace, nempè in eo, qui fuit citatus personaliter, vel dixit, se nolle venire, vel latitat, Farinac *quæst.* 18. *n.*51. Rota post ejusdem consilia *decis.* 84. *nu.* 18. & in terminis sententiæ excommunicationis tenent relati à Sperello *decis.* 48. *num.* 3.

70 Et nihilominus in criminalibus contra hujusmodi contumaces absentes non proceditur ad sententiam prævia unica citatione, domi dimissa copia, sed per affixionem prævio monitorio, & servatis quatuor terminis per dierum instertitia ad se expurgandum, & deinde elapsis saltem diebus triginta, in quibus non computantur dies itineris, proceditur ad definitivam Farinac. *d. quæst.* 11. *num.*43 *& seqq.* dicens, ita se in praxi observasse, & vidisse observari in Provincia Romandiolæ, & tota Italia Scacc. *de judic. lib.* 1. *cap.* 91. *num.*3. testans hunc esse stylum Urbis, Galliarum, & Flandriæ. De stylo Ferrariæ testatur Peregrin. Iannin. *inter conf. ejusdem Farinac.* 85. *num.* 168. Tusch. *litera F. conclus.* 95. *num.*78. subdens. quod aliter non habetur pro citato, & sententia est nulla. Et in specie de praxi deveniendi ad declaratoriam excommunicationis juxta formam supra traditam Ricc. in praxi insordescentiæ in excommunicatione *p.* 3. *resol.* 218. *ubi numer.* 4. Scaccia ponit præfatum terminum triginta dierum, alioquin absens, qui sic, ut supra, non fuit monitus, non potest dici contumax, Rot. *decisio.* 11. ubi addens post consilia Farinacii; qui stylus, quando tendit ad decisoria, scilicet ad constituendum contumacem, & confessum, qui de jure non est, probandus formiter, & non subscriptionem Notorii, qui processum conficit, Farinac. *conf.* 86. *numer.* 11. *& seqq.* & probatus non relevaret, uti improbus defensiones, Farinac *d. consil. numer.* 16. hujusmodi citationis defectus suppleretur ex illius prætensa scientia, nisi constiterit, quod fuerit præcisa, & tempore citationis, ut requiritur per Caputaq. *dec.*116. *num.*3. *p.*1. Ubert. *de citat. cap.* 113. *num.*149. *& seqq. tom.*3. Neque contrarium probant adducti per Guazzin. *def.* 10. *num.* 32. Quia loquuntur, quando reus est contumax; quod accidit, quando citandus latitat, aut fuit primò personaliter citatus, vel aliis modis, de quibus Genuen. *in cap.* 29. *num.*12. in quibus terminis loquitur etiam Spand. *conf.* 115. *num.*1. *&* 2. *lib.* 3.

71 Et licet regula sit, quod à sententia excommunicationis non detur apellatio suspensiva, quia secum trahit executionem, neque idcirco impediri denunciatio excommunicati, & affixio edicti per textum *in cap. Per tuas de sent. excomm.* Scacc. *de appell. lib.* 3. *cap.* 2. *quæst.* 7. *limit.* 22. *n.*1. 4. *& seqq.* Ricc. *in prax. for. Eccles. p.* 4. *resol.* 18. *numer.* 2. *cum pluribus seqq.* nullus tamen negat excommunicatum posse ab ea appellare, ejusdemque appellationem admitti ad effectum devolutivum adeo, ut superior, ad quem provocatum fuit, possit illum absolvere, nec teneatur absolvendum remittere ad Iudicem, à quo, licet possit, si maluerit, ex traditis *in d. cap. Per tuas*, §. *nos agitur* & in specie Specul. *tit. de appel.* §. *in quibus n.*17. Farinac. *quæst.* 101. *dum.*68. & Sacc. *dict. limit.* 22. *numer.*34. declarantes, id procedere quando Superior per viam appellationis cognoscit de toto negotio: secus autem si fuerit ad eum simpliciter reclamatum per modum querelæ, & Ricc. *d. resol.* 18. *num.*5. quare appellatio saltem ad effectum devolutivum semper admittitur, etiam in terminis censuratum, Capel. Tolos. *dec.* 299. ibique Adden. *in fine*, Rot. *decis.*100. *numer.*3. *p.*1. *div.* cum aliis, quos sequitur.

72 Neque refragatur, quod Sperel *d. dec.*48. *num.*42. *p.*1. *& decis.*160 *num.*57. *p.*2. dixerit, hodie post declarationes S. Congregationis Immunitatis non dari, neque amplius admitti à declaratoria appellatione ad effectum suspensivum. Tum quia non excludit illius admissionem quoad devolutivum operantem, ut causa, & illius cognitio transferatur ad Superiorem, ita ut possit excommunicatum, qui appellavit, absolvere, juxta *d. cap. Per tuas verf. verum de sent. excom.* ipsumq; appellantem in dicta causa existimat à jurisdictione Iudicis, à quo & subiiciat potestati, & jurisdictioni Iudicis ad quem, *cap. Non solum, & c. Si à Iudice de appel. in* 6. Et tum quia præallertæ declarationes S Congregat. emanaverunt in terminis Constitutionis Grægorii XIV. ob violatam immunitatem Ecclesiæ. In quibus in terminis etiam loquuntur litteræ à dicta S. Congregatione scriptæ Cardinali Magalotto Legato Ferrariensi, quod ne Legatus quidem, possit absque speciali facultate Summi Pontificis absolvere à censuris incursis per violatores immuniratis Ecclesiæ; quare non sunt extra illam trahendæ ad generalem correctionē juris communis canonici. Neque tollunt cognitionem gravaminis in devolutivo, ita ut non possit appellantem eximere à jurisdictione Iudicis à quo, & inde cognito gravamine adire Summum Pontificem pro absolutione, saltem ad cautelam, quatenus esset necessaria. Alias enim tolleretur indirectè jurisdictio Legatis, aliisque Superioribus Ecclesiasticis concessa ex dispositione juris communis *cap.* 1. *de affic. leg & c.* 2. *eod. tit. in* 6. & forsan etiam ex peculiaribus facultatibus.

73 Et quamvis hoc limitetur in notoriis ex Franch. & aliis relatis à Sperel. *d. dec* 98. *num.*43 & Riccio *in pr. d. resol.* 18. *num.*4. *& resol.*27. *num.*1. hujusmodi tamen limitatio non solum intelligitur de notorio inexcusabili quod nulla possit tergiversatione celari, seu post Alter. *de censur. tom.*1 *disp.*5. *l. c.*3 *art.*2. *litt. A.* & Suarez. *eod. tit. disp.*3. *sect.*15. *verf. quod intelligo, si ita constaret*, declarat Ricc. *d. resol.*27. *num.*2. Unde probato delicto non statim sequitur notorietas inexcusabilis; quia de qualitate notorietatis constare debet per testes examinatos, citata parte, & deponentes directè de visu suo, & totius populi, nec sufficiunt testes de audiţu, ac de publica voce, & fama, Farinac *quæstio.*21 *numer.*99. *& seqq.* Ubi dat formam examinandi, & interrogandi super notorio, Seraph. *dec.*393. *num.*15. quare ad hunc effectum constare debet de delicto, de notorietate, de reis inquisitis, & de inexcusabilitate. Sed etiam quia licet à notorio non detur appellatio secundum Glossam *in d. capit. Cum sit Romana de appel.* nihilominus à sententia declarante factum esse notorium datur appellatio ex annotatis à Franch. *in cap. Pervenit.* 13. *num.*13. *& seqq. de appell.* Felin *in d. cap Cum non ab homine sub n.* 12. *de judic.* & post alios relatos Scacc. *de apipel. lib.* 3. *cap.* 3. *quæst.* 17. *limit.* 4. *num.*65. Grat. *dec.*444. *nu.* 9. *& seqq.* Sperel. *d. dec.* 48. *num.*44 ac Ricc. *d. resolut.* 27. *num.*3. adeo ut satis, superque sit dicere *Apello*, quia non sum culpabilis, vel non fuit probatum, me incidisse in hanc censuram, sicut ex Baldo, & Felino ait Sperell. *d num.*44.

74 Non refragatur, quod Absolutio ab hac excommunicatione sit reservata Summo Pontifici. Tum quia nunc agimus de cognitione causæ appellationis ob notorium gravamen, quod illatum fuisse patere debet non autem de absolutione à censuris sine causæ cognitione. Tum quia Bulla in Cœna Domini loquitur de censuris ritè, ac rectè relaxatis non autem de nullis, & injustis. Nam adversus istas appellans auditur, Abb. *in d. cap. Per tuas de sent. excom. numer.*3. Navar. *in cap. Cum contingat.* 24. *de rescript. remed.* 2. *num.*3. Covar. *in d cap. Alma Mater*, §. 7. *numero* 5. *de sent. excom.* cum aliis adductis per Ansald. *de jurisd. p.*3. *tit.*8 *cap.*6. *num.*1. Videatur præ cæteris Ridolphinus *in prax. Iudic. Audit. Cam. p.*1. *cap.*14. *à num.*237. & Genuensis *in sua prax. Neapol. d. capit.*23. quæ praxis quoad citationem aliquibus, teste ipso Genuensi, visa est dura. Ità enim ille ait *num.* 19. *Decimotertio sciendum est, quod in Curia Episcopali, quando aliquis incidit in aliquam censuram, nempè ob violatam immunitatem Ecclesiæ, vel alias causas cœpta informatione, citatur ad dicendam causam quare non debeat declarari excommunicatus ob prædictam causam. Et si non*

comparet,

comparet, non excommunicatur, tanquam contumax, sed contra eum proceditur ad definitivam sententiam, & declaratur excommunicatus ex causa, ob quam fuit principaliter citatus; quæ praxis aliquibus fuit visa dura ex regula juris, quod contra absentes, & contumaces ex lite non contestata receptis, non potest procedi ad definitivam, tot. tit. lite non contestata, cap. omnia, cap. absente can. absens 3. qu. 9. in contrarium est veritas. Nam ubi de periculo animarum agitur, potest procedi ad definitivam contra contumacem, vel absentem, etiam ex textibus receptis, lite non contestata, textus est notabilis in capit. Quoniam frequenter, §. porro, ut lite non contest. Lap. *alleg.* 10. Marian. Socin. *in d. cap. Quoniam fall.* 58. Præpos. *in cap. de accusationibus 3. quæst 9. Et quando excessus est exemplaris, solet Curia Archiepiscopalis in prima citatione, sive monitorio præfigere competentem terminum ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus. & quod intra eundem terminum vel alium competentem valeat citatus allegare, deducere, & probare quidquid vult, potest, & intendit, quare non debeat declarari cum comminatione, quod dicto termino elapso, si nihil deduxerit prima die juridica compareat ad videndum se declarari excommunicatum, & pro excommunicato publicè denunciari, decerni, & affigi per loca solita, & consueta civitatis, ipso ulterius non monito, nec citato, nisi quatenus opus fuerit, & expediret, & ad valvulas Ecclesiæ Metropolitanæ, &c. Datum, &c. Et postea ipso non comparente, instante Fisco proceditur ad declarationem, & affixionem cedulonum.* Ita Genuensis.

75 Ex quibus constat ejusmodi praxis duricies, & rigor contra integrum titulum, *ut lite non contestata, can. omnia & can. absente, & can. absens 3. quæst 9.* At nihilominùs illam servandam esse jam diximus, & tradit Ridolphinus *loco allegato.*

CONSVLTATIO XIX.

De invaliditate, & injustitia censurarum Ecclesiasticarum, deque apellatione ab illis, aliqua in praxi non spernenda pro Episcopis, aliisque Prælatis Ecclesiasticis, tum ex jure communi, tum ex Sac. Concilio Tridentino.

1 IN *cap. Sacro de sent. excom.* prohibetur, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam promulgare præsumat, nisi competenti admonitione præmissa, & præsentibus personis idoneis, quas, si necesse fuerit, probari possit monitio. Quod si contra præsumpserit quisquam, etiamsi alias justa sit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum: alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire.

2 Ex hoc textu sententia excommunicationis dicitur injusta tribus modis, de quibus plene habetur *in c. Episcopus §. si ergo, & cap. Non debet, §. cum ergo 11. quæst. 3. & in cap. Cum medicinalis de sent. excom.* Primo enim dicitur injusta ex causa, idest quando non subest legitima, aut vera, ut patet *in d. cap. Sacro*, ibi: *absque manifesta, & rationabili causa.* Secundo ex animo, scilicet quando fertur potius ad vindictam, quam ad correctionem. Nam quod severiùs castigare necesse est, non plectatur sævientis animo, sed medentis, *can. odio 86. d.* Tertiò ex ordine, scilicet quando competens monitio non præcessit, ut *in d. cap. Sacro.* Sicut enim citatio prærequiritur ad alias sententias, ita etiam monitio ad sententiam excommunicationis; quia excommunicatio fertur propter contumaciæ perseverantiam, *can. num. 2. 11. quæst. 3.* Vnde monitio requiritur, ut à contumacia desistat, ut per Butr. *in d. cap. Sacro n. 2.*

3 Dicitur autem monitio competens, idest trina, *can. de illicita 24. quæst. 3. & cap. Contingit de sent. excom.* Si tamen Prælatus excommunicaret subditum unica tantùm monitione præmissa, non incurreret pœnas *d. cap. Sacro*, & quandoque expedit ita fieri secundùm Innoc. *ad d. cap. n. 1. arg. cap. Tuæ ut lit. non contest. & can. 1. in fin. 4. quæst. 5.* quinimò ex causa monitio arbitraria est, ut si partes parata sint ad arma, & ad monitionem Episcopi supervenientis nollent à pugna desistere; & ideò ad refrænandas ipsas statim excommunicat omnes pugnantes, utique ab omni pœna excusabitur, *arg. l. nequissimum, ff. de usufr.* & notatur *in cap. Statuimus, §. 1. de offic. deleg. in 6.* Plerumque enim nec tempus, neque locus patitur pleniùs deliberandi consilium, *l. 1. ff. de exercit. act.* Et propterea *d. cap. Sacro*, cautè non dixit trina, sed competenti, quasi dicat arbitraria, *argum. cap. fin. de transact.* Felin. *in d. cap. Sacro num. 4.* Vbi aliis relatis concludit, Prælatum posse excommunicare non præmissa monitione, quando periculum est in mora.

Id tamen locum habet, si excommunicatio feratur pro 4
culpis præteritis, secus verò si pro culpis futuris; quia tunc nulla requiritur monitio, ut in *d. cap. Sacro* declarant Innoc. *num. 1.* Ostien. *eod. num.* & Felin. *num. 5.* Nec procedit, si excessus sit notorius, quia tunc nulla requiritur monitio, dummodò tamen constet de contumacia, sive sit notoria. Tunc enim supervacua est, admonitio *c. Venerabilibus ff. porrò*, ibi: *secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de sua contumacia constet, de sent. excom. in 6.* Aretin *cons. 165. n. 9.* Si verò non constat de contumacia, monitio est necessaria, etiam in notoriis, ut post Innoc. Ost. Butr. & alios concludit Felin. *eo loco n. 3.* Cùm enim excommunicatio ab homine feratur, tantummodò contra perseverantem in contumacia semper requiritur admonitio, ut à contumacia desistat, quantumcumque delictum sit notorium, ut probatur *in cap. Illicita 24. quæst. 3* ubi delictum supponitur manifestum, & tamen requiritur trina monitio, vel una pro omnibus peremptoriè, ut si parere noluerit, adversus eum quasi in contumacem judicari possit, ut dicitur *in d. cap. Sacro*, & notat Glost. *in cap. Cum medicinalis, v. causam, de sent. excom. in 6.* & sic ponderatur contumacia, quæ insurgit post monitionem, licèt delictum sit manifestum, de quo aliàs. Neque etiam requiritur monitio, si excommunicatio feratur ad sui juris defensionem; quia tunc Prælatus potest vim propulsare & jus suum tueri armis spiritualibus, ut *cap. Dilecto de sent. excom. in 6.* de qua re nos alibi; quo in casu nulla requiritur causæ cognitio, aut monitio, quia non procedit, ut Iudex, sed ut pars, Innoc. *in cap. Venerabili num. 4.* ibique Butr. *num. 10. de censib.* quos sequitur Felin. *in d. cap Sacro num. 6* Lap. *alleg. 73. num. 3.* minusque id requiritur in Prælato Regulari. Vnde si Monachum excommunicat non præmissa monitione, & non in scriptis, non incidit in pœnam interdicti per mensem ab ingressu Ecclesiæ, de qua *in d. cap. Sacro*, ut concludit Felin. *ibidem num. 7* per textum *in cap. 1. de sent. excom. in 6.* & Lapum *alleg. 73.* ubi videtur loqui de culpis futuris, sed in *alleg. 13.* pro culpis præteritis ait, Prælatum, qui excommunicavit religiosum monitione non præmissa, non excusari ab errore juris, neque ab irregularitate, si sic suspensus ignoranter celebravit; quia, licèt exculetur, tamen quoad extenuandam gravitatem delicti, non quoad tollendum delictum ex toto. At Gregorius XIII. audita relatione Congregationis, dixit Prælatum regularem, qui non præmissa monitione, protulit sine scriptis contra subditum sententiam excommunicationis per viam præcepti, hoc modo: Præcipio tibi sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ad cautelam absolvendum esse, & de cætero servandam consuetudinem Religionis. Dictum verò Regularem Prælatum non comprehendi *d. cap. Sacro, & cap. 1 de sent. excom. in 6.* judicatum fuit.

Extra hos casus, aliosque hujusmodi, non debet quis 5
excommunicari, nisi monitione præmissa, & monitio debet esse trina, vel una pro omnibus cum aliquot dierum competentibus intervallis, ut decretum *in cap. Constitutionem, §. statuimus de sent excom. in 6.* & notant *in d. cap. Sacro* Butr. *num. 10.* Felin. *num. 1.* cujus praxim ponit Covar. *in cap. Alma mater de sentent. excomm. in 6. pag. 10. §. 9. num. 5.* viderit, moneo te ad hoc faciendum,

vel

vel non faciendum intra quindecim dies, quorum quinque pro prima, quinque pro secunda, & reliquos quinque pto tertia monitione assignamus. Itaque debent assignari dies pro singulis arbitrio Iudicis, ut non minus una dies, & communiter duo assignentur. Vide Menoch. *de arb.cas.*545. *num.ult.*

6 Quod si monitio non præmittatur, non propterea excommunicatio redditur nulla, nisi in casu *cap.Statuimus de sent. excom.in 6.* cùm scilicet excommunicatio fertur in participantes cum excommunicato, & ita intelligitur Glossa 2.*in d.cap.Sacro in fine*, ut ibidem declarat Felin. *num.*2.post alios,ac Federic. de Sen.*conf.*11.*num.*1.*&* 7.*ac* 10. quibus in locis firmat, excommunicationem latam, non præmissa trina monitione non esse nullam, sed injustam, & ideò timendam; quod etiam tenet Rota *decis.*7. *num.*1.*de sentent.excomm.in novis.* Ratio autem est, quia vis excommunicationis non ab admonitione, aut ordine judiciario,sed à clavibus Ecclesiæ,& jurisdictione ferentis dependet, quæ tam in delegato, quàm in Iudice Ordinario esse potest.

7 Et notandum primò est *ex cap.Romana de sentent excom.in 6.*quod nec in specie, neque in genere pro culpis præteritis, vel præsentibus Iudices Ecclesiastici ferre debeant censuras sine competenti monitione,alias sententia est injusta.

8 Secundò, quod dicitur *in d.cap.Sacro* de modo ferendi sententiam excommunicationis, idem etiam in aliis censuris, scilicet suspensionis, & interdicti observandum est,ut non ferantur sine monitione, ut supra, *cap. Reprehensibilis de appel.cap.Statutum de sent.excom.in 6.* Sayr. *lib.*1.*cap.*12.& Suarez *disp.*3.*sect.*12.*num.*4. Verùm pœna, de qua *in d.cap.Sacro*, scilicet interdicti ab ingressu Ecclesiæ, non incurritur nisi in illo casu,quando fertur censura excommunicationis, non servata dicta forma prævia, & non procedit contra ferentem sententiam suspensionis, vel interdicti,Suar.*disp.*37.*sect.*1.*n.*3.Bonac.*de censur.suspens.quæst.*5.*pun.*1.§.1.*num.*2. Tolet.*lib.*1.*cap.*48. §. *octava*, quamvis alii contra teneant apud Bonacinam, scilicet Felinus, Henriquez, & Alterius.

9 Tertiò, quod interdictum illud, seu pœna, de qua *in d. cap.Sacro*, non procedit contra Episcopos, quia de illis non est facta mentio, *cap. Quia periculosum de sent. excom.in* 6.Sayr. *lib.*1.*cap.*13. *num.* 15. & Suar. *d.disp.*37. *sect.*1.*n.*3.

10 Et quartò, quod non prærequiruntur monitiones, quando fertur præceptum sub censura ipso facto incurrendam in casu contraventionis *cap. Reprehensibilis de appell.*Suarez *disp.*3. *sect.*8,*num.*5. Sanch. *id decal. lib.*6. *cap.*4.*nu.*50. qui dicunt procedere, sive illud præceptum sit speciale ab homine extrajudiciale, sive generale à jure; quia illud præceptum satis monet. Sed neque requiritur monitio ad sententiam declaratoriam censuræ incursæ, sed requiritur tantùm una citatio ad dicendum causam, quare non debeat declarari, utque non feratur in contumaciam, Gloss. *in d.cap. Sacro, v. constituerit de sent.excomm.& in Clem.præsenti eod. v. de cens.* ac Genuen.*in prax.c.*20.*n.*16.Hactenus de injustitia excommunicationis ex causa, ex animo, & ex ordine in terminis juris communis.

11 Verùm ex jure novissimo S. Concilii Tridentini.Hæc tria non sufficiunt, sed requiritur ut excommunicatio in subsidium feratur. Nam Sancta Synodus animadvertens excommunicationis gladium, si temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari, præcepit omnibus Iudicibus Ecclesiasticis, ut in causis civilibus abstineant se à censuris,ubi executio realis,vel personalis propria authoritate ab ipsis fieri poterit; quod si hujusmodi executio non possit fieri, sitque erga Iudicem contumacia, tunc eos etiam anathemate arbitrio suo ferire possit. Sed & in causis criminalibus ita demum censuris uti licear, si executioni reali, vel personali facilè locus esse non possit, & delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, aliam per edictum, id postulet, *in cap.3.sess.*25. *de reform.* Quare gravissimam omnium Excommunicationis pœnam considerantes Patres, præcipuè Origenes *homil.*9.*in Hieremiam*, non nisi ex gravissima, & publica causa, & in contumaces dumtaxat adhibendam tradiderunt.

Ex his verbis primo colliguntur tria requisita ad hoc, 12
ut quis possit justè excommunicari. Primum est, ut præcedat monitio,saltem bina,& ita hac in parte recedituŕ à dispositione juris communis, quod regulariter trinam requirebat, vel unam pro omnibus cum competentibus dierum intervallis, ut dictum est supra. Item ex Concilio sufficit monitio, etiam per edictum, cùm tamen ex jure veteri debeat fieri personaliter, ut determinat Innoc.*in cap.Si adversarius num.*1. *de eo,qui mit. in poss.in caus.reser.* Rot. *decis.*28. *num.*5. *de appell. in antiq.* nisi in quatuor casibus. Primus est, quando excommunicatus latitat, vel in fraudem se absentat, Rot. *in nov.decis.*11. *in fin.de dol. & contum.* Secundus, quando semel fuit citatus personaliter, ut *in dec.un.de fer.in nov.* Tertius, quando monitio, vel citatio ad domum pervenit ad notitiam citati. Quartus quando fuit male absolutus, & agitur de reincidentia, Rota *dec.*7.*de sent. excom. in nov.* Covar.*in d.cap. Alma Mater in p.* 1. *relat.* §.9. *de sent. excom. in 6.*

Secundum requisitum ex dicto S. Concilio ad hoc, 13
ut quis possit justè excommunicari pro causa civili, est contumacia, veluti si peremptoriè citatus coram Iudice renuit comparere,de justitia responsurus, vel quia jussus, ut intra talem diem centum Titio solveret, ad quæ illi ex causa depositi tenebatur, facere recusavit, ut declarat Glos.*in cap.Cum medicinalis, v.causam de sent.excomm. in 6.* quod ex jure veteri sancitum erat, ut *dict. can.nemo* 2.11.*qu.*3. & alibi. Et in causis criminalibus præter contumaciam exigitur, ut delicti qualitas id postulet; quia pœna excommunicationis nulla est major in Ecclesia, *can.Corripiantur* 24.*qu.*3.*& can.non affirmamus qu.*1.Illa enim separat à corpore Christi,quod est Ecclesia *cap.penult.de sent.excom.& in can.Engeltrudam* 3.*qu.*4.Et ideò non infligitur, nisi pro culpa mortali cum contumacia *d.can.nemo* 2.11.*qu.*3. Capel.Tholos. *dec.*98.

Tertium requisitum est, ut censura in subsidium fera- 14
tur, scilicet ubi fieri non potest executio realis, vel personalis, sive causæ sint civiles,sive criminales; quod jure communi cautum non erat. Quin potiùs ordine inverso primo utendum erat gladio excommunicationis, eoque non proficiente, in subsidium deveniendum erat ad capturam, seu personalem districtionem,*cap.Odoardus*, ibique Abb.*in* 1.*&* 2. *notab. de solut.*

An autem excommunicationes latæ ab Episcopo non 15
servata forma *d.cap.*3 *sess* 25. sint ipso jure nullæ, vel invalidæ, S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres consulta respondit,*esse validas, & excommunicatum indigere absolutione*,per ea,quæ tradit Abb. post Glos.*in cap.*1.*de excess. Prælat.* & Felin. *in cap. Rodulphus num.* 26. *de rescript.* excommunicationem latam sine citatione, vel monitione,vel ejus ordine non servato, tenere, quamvis sit injusta.Placuit tamen S.Congregationi,ut per privatas literas moneretur Episcopus,validam esse excommunicationem, curandum tamen illi in posterum, ut omni diligentia servetur forma Concilii de hac materia, vide *can. Si quis frater* cum præcedenti, & sequenti 11.*qu.*3. Sed quid tum fiet, si injustè excommunicatio decernatur? Audi Gregorium *homil.* 26. *in Evangelia: Sub magno moderamine Pastores Ecclesiæ, vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum justè, vel injustè obliget Pastoris tamen sententia gregi timenda est,ne is,qui subest,& cùm injustè forsitan ligatur. ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur.*

Deinde colligitur *ex cit.cap.*3. §. *sanè*, excommunica- 16
tionis materia, & illius cognitionem ad Ecclesiasticos Iudices pertinere,privativè ad Iudices laicos. Idem habetur *ex can.coripiantur*, cum Gloss. 1. 24. *quæst.*3. *cap. Cum ab Ecclesiarum*, ubi etiam Gloss.1. *de Offic. Ordin.*

Nam

Nam excommunicatio mucro Episcopi dicitur, gladius Ecclesiasticus, spiritualis defensio,& nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, *can. visis* 16.*qu.*2.*cap. Dilecto de sent. excom lib.*6. cujusque usum fuisse in Ecclesia, etiam temporibus Apostolorum, patet ex *Matth.*18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Et 1.*ad Corinth.*5. *tradidit eam Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Nostri Iesu Christi*; quam quidem pœnam non modò, ut incestuosus ille à dæmone obsessus miserabiliter cruciaretur, esse intelligendam, sed etiam, ut à communicatione fidelium haberetur abscissus Patres omnes consentiunt, Tertul.*de pudicit.cap.*15. Ambros.*lib.*1. *de pœnit. cap.* 14. cum aliis relatis à Baronio in annum 57. ubi Spondanus *n.* 4. & simili excommunicationis modo per traditionem Sathanæ usus alibi Paulus adversus Alexandrum,& Hymenæum, qui à fide exciderant ad *Galat.*1. Vnde excommunicationem verè efficacem, & metuendam esse, asserunt Clemens Romanus *can. Apostol.*10.11.12.29.31. *& Constitut. Apostolic.lib* 2.*cap.*21.*cap.*41.*&* 47. Origenes *homil.* 7. *in Iosuem. & homil.* 21.*&* 11. *in Hieremiam, & tract.*35. *in Matth.* Petrus Alexandrinus *can.*4.*&* 5.*ac* 7. Eusebius Cæsarienſis *hist. Eccles.lib.*6. *cap.*27. Concilium Nicenum *can.*5. Antiochenum *can* 6 Sardinense *can.*13.*&* 14. Basilius Magnus *Epist.* 47. ad Athanasium, Gregorius Nyssenus *orat. ad adversus eos*, qui ægrè ferunt reprehensiones,Ioannes Chrysostomus *contra Gentiles* de Babyla martyre, & *lib.*3. *de Sacerdotio*, & in prioris ad *Corinth.Epist orat.*15. Palladius *histor. Sanct. Patr.c.*40. Synesius *Epist.*12.*&* 58 ad Episcopos,Ioannes Cassianus *lib.*2.*instit.b.*16 Cyrillus Alexandrinus, & Ægypti Synodus *Epist.ad Nestorium*, Sozomenus *lib.*2.*cap.*25. Theodoretus *Eccles.hist.lib.*5.*cap.*17.*& in cap.*5.*prioris ad Corinth*, Concilium Chalcedonense *act.*3. *Epist.* ad Valentinianum, & Marcianum Imp. Olympiodorus *cap.*3. *Ecclesiast.* Episcopi Orientales *Ep.ad Symmachum Papam*, Iustinianus Imperator *in auth.de Sanctis Episcop. §. omnibus, & in auth. de monach. & Asceteriis, & in auth. quomodo oportet Episc.& Cler.*§ *si quis autem*, Constantinus Scholasticus *in proœm.suarum collectionum*, Isychius *lib.*2 *in Levit.c.*10 Antiochus *homil.*122. Ioannes Damascenus *orat. de transfigurat.Domini*, Nicephorus Chartophylax *Epist.ad Theodosium Monach.* Theophylactus *ad cap.*16.*Matth.& ad cap.*3. *poster. ad Thessal.* Euthymius *ad cap.*18.*Matth.* Ioannes Zonaras *tom.*3. Michael Glycas *p.*4.*annal.* Nicephorus Callistus *lib.*6.*cap* 33.*& l.b.*13. *c.* 33.*& li.*14.*cap.*3. Emanuel Malaxus *in hist. de Patriarch. Constantinop.cap.*9.*de Maximo.*

17 Ex Patribus Latinis, Tertullianus *in apolog.cvp.*39.*& lib.*2.*ad uxor.de matrim. Cum gentilib.cap.* 3. *& adverſ. Marcian.lib.*4.*cap.*24. Calixtus *Ep.*2. Fabianus *Ep.*1. Cyprianus *Eq.*28.*& Epist.*55.*& Ep.*62. Sixtus Secundus *Ep.* 2. Eutychianus apud Gratian.23 *quæst.*8. Concilium Elibertanum *cap.* 8. Arelatense primum *cap.* 16. Arelatense secundum *cap.*8. Carthaginense primum *cap.*14. Ambrosius *lib.*1.*de pœnit.cap.*14.*& de jejunio cap.*22.*& lib.*2. *offic.cap.*27. Syricius *Ep.*1.*cap.*3. Hieronymus *Ep.*1.*ad Heliodorum cap.*7. *Ep.* 9.*nd Demetriadem cap.*10. *& Ep.*53. *ad Riparium. & ad cap.* 18. *Matth.* Concilium Carthaginense quartum *cap* 73. Augustinus *de fide, & oper.cap.* 5. & contra *adversar. leg.& Prophet.lib.*1.*cap.*17.*& tract.* 50. in Ioannem, & *ad Psal.* 54. Concilium Toletanum primum *cap.*15. *&* 16. Innocentius I. *Epist.*31. quæ est ad Arcadium Imperatorum, Paulinus Presbyter Mediolanensis *in vit. Ambrosii*, Cœlestinus I. *Epist.*6. *ad Ioan. Episb. Antiochen.* Concilium Arausicanum *cap.* 11. apud Gratian.11.*quæst.*3. ibidem, & apud Burchardum, Leo I. *Epist.*89.*ad Episcop. Viennensis Provinciæ cap.*6. Prosper. *de vit.contempl.lib.*2. *cap.*7. Eucherius Lugdunensis *ser.*3.*post* 3. *Dominic. Quadrag.* Faustus Reginensis *serm. ad Monachos*, Gelasius *Epist.* 8. *ad Episcop. per Dardan.& Illyric. constit.* Symmachus *apologet. ad Anastasium Imper.* Concilium Agathense *cap.*3. Eucherius Gallus *lib.*3. *Reg.cap.*17. Primasius *lib.*3. *in Apocal.* Benedictus Abbas *cap.*24. Regulæ, & *cap.* 26. Iustus Orgelitanus *in Cantica*, Concilium Turonense secundum *c.* 11. Lugdunense *cap.*4. Bracarense primum *cap.* 33. Martinus Bracarensis *in capitulis græcarum Synodorum capit.*36. Gregorius Magnus *homil* 26. *in Evangel. & lib.*3.*Ep.*24. Concilium Antisiodorense *cap.* 39. Audoenus Vitæ S. Eligii *lib.*2.*cap.*19. Concilium Toletanum 11.*cap.*6. Beda *homil.*in die Petri, & Pauli, & historiæ Anglicanæ *lib.*3. *cap.*22. Zacharias Papa *Epist. ad Bonifacium*. Concilium apud Palacium Vernis *cap.*9. Ambrosius Ansbertus *in Apocal.lib.*5. *cap.*11. Carolus Magnus *lib.*1. *legum cap.* 36.*& lib.*5. *cap.*23.*& lib.*6.*c.*140. Concilium Cabilonense secundum *cap.*25. Eugenius Secundus *decreto* 1. Vvalfridus Strabo *de reb.Ecclesiast. cap.*17. Rabanus Maurus *aa cap.*13. *Hieremiæ*, Concilium Vvormaticense *cap.*13. Metense *cap.*7 *& cap.*8 Arnulphus Imperator in Synodo Triburiensi *cap.*3. Regino Prumiensis *lib.*2. *annal.de anno* 866. Radulphus Flaviacensis *in Levit. lib.*18. *capit.* 4. Smaragdus *ad cap.* 28. Regulæ Benedicti, Synodus Remensis *c.*12. Osbertus Anglus vitæ S. Dunstani *c.*13. Radulphus Ardens *Dominica* 1.*post Pascha*, Petrus Damianus *Ep.*2. ad Gregorium VII. Gregorius VII. *lib.*4.*Epist.*2. Anselmus *ad c* 18.*Matth.& Epist* 8. quæ est ad Gulielmum Abbatem, Ivo Carnotensis *Ep.*98. Hugo Victorinus *de Sacr.lib.*1.*c* 26 Bernardus *Epist.* 303. ad Ludovicum Regem Francorum, Petrus Lombardus *l.*4 *dist.*18. Richardus Victorinus *de ligandi,& solvendi potest.c.*11. Fridericus I. Imper. *in auth. Item quacunque Cod.de Episc. & Cler.* Alexander III.*ep.ad Bononienses*, Hildegardis *lib.*2. *visione* 6. Concilium Lateranense sub Alexandro *p.*1.*cap.* 24. Innocentius III. Nidrosiensi Archiepiscopo Concilium Lateranense sub Innocentio *c.*47. Saxo Grammaticus *hist.Danicæ lib.*11. Concilium Alemaniæ *c.* 6. Guilelmus Alvernus Parisiensis *de Sacram. Ordin.c.*11. Alexander Alensis *p.*4.*qu.*26. *art.*2. Thomas Aquinas *in supplemento* 3.*p.qu.*22.*art.*1. *& ad cap.*11. *Apocal.* Bonaventura *p.*1.*centiloq.c.*27. Nicolaus Lyranus *ad cap.* 18. *Matth.* Ludolphus Carthusianus Vitæ Christi *p.*2.*cap* 1. Thomas Argentinensis *lib.*4.*dist.*18.*qu.*1.*art.*1. Thomas Vvaldensis *tom.*2.*de sacram. pœnit. cap.* 145. Laurentius Iustinianus *serm. in Dominica de ramis palmarum*, Dionysius Carthusianus *ad cap.*18. *Matth.* Gabriel Bielius *lect.* 26. *in Canonem*, Albertus Crantzius *in metropoli lib.*3.*cap.*10.

Sed ad quid hæc, & alia hujusmodi? Vt luce clariùs 18
appareat, quam temerè sola mentis caligine, & catholicæ Religionis, ac jurisdictionis Ecclesiasticæ odio non solùm hæretici, sed etiam Pseudopolitici asserant excommunicationem esse recens figmentum,nec licere Prælatis in quemquam,quantumvis contumacem sævire excommunicationis gladio.

Hoc anathematis non bruto fulmine percussi sæpiùs 19
fuere Imperatores, Reges, aliique Principes. De Theodosio Imperatore ob cladem Thessalonicensem è S. Ambrosio ab Ecclesia repulso post Augustinum *lib.* 5. *de civit.cap* 25. Ambrosium *ep.*28. ad Theodosium, referunt annales Baronii *anno* 390. Vbi Spondanus *num.*1.2. *&* 3. de Philippo Imperatore, qui post baptismum delinquit, cùm ab Ecclesiæ jure deberet esse extorris, idem facta exomologesi publica in Ecclesia, Fabiano Papa aliter eum ad preces cum reliquis celebrandas postrema vigilia Paschatis admittere recusante, magnæ pietatis exemplo lacrymis delictum diluit, Eusebius *lib.*6.*histor. c.* 25. Baronius *anno* 246.ubi Spondanus *nu.*2. Sicuti etiam Innocentius Papa Arcadium, & Eudoxiá conjugem à communione Ecclesiæ rejecit ob facinora in Ioannem Chrysostomum perpetrata,ut post Nicephorum,& alios refert Baronius *anno* 407.ubi etiam Spondanus *nu.*7. ac etiam Anastasius Imperator à Symmacho Papa excommunicatus ex eodem Baronio *anno* 502. *num.*3. Sic quoque Henricus Imperator à Gregorio VII. ab Alexandro III.

Federicus

Federicus I. ab Innocentio III. Otho III. à Gregorio IX. & Innocentio IV. Federicus II. ab Ioanne XXII. & Clemente VI. Ludovicus IV. Bavarus, quos etiam iidem Pontificis imperio privaverunt, & alii ab aliis apud historicos passim. Illud sanè horrendum fuit anathema, quod Theodorus Papa ad sepulchrum S. Petri accedens de sanguine Christi ex calice distillato in atramentum depositionem Pyrrhi olim Monothelitarum Patriarchæ excommunicati conscripsit ex Baronio *in anno* 648. ubi Spondanus *num.* 2. Simile quoque factum legimus apud Græcos in octava Synodo œcumenica adversus Photium intrusum in Ecclesiam Constantinopolitanam ex actis ejusdem Synodi, & apud Baronium *anno* 869. *num.* 5.

20 Ne igitur Magistratus seculares ex eo decreto *c.* 3. *sess.* 25. ansam arriperent sibi aliquam jurisdictionem vindicandi in materia excommunicationis, providè S. Synodus statuit hæc verba: *Nefas autem* (hoc est impium, & execrabile, quod ne fari quidem liceat) *seculari cuilibet magistratui prohibere Ecclesiastico Iudici, nequem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet sub prætextu, quod contenta in præsenti decreto non sint observata, cum non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.*

21 At nihilominus, cum in Curia Parlamenti Dolensis relatum esset à Regis Secretario, quod Concilii Tridentini decretis interdictus, & prohibitus erat usus gladii excommunicationis pro contumacia, & executione sententiarum Ecclesiasticarum, quotiescumque executio realis, vel personalis fieri possit, & quod ejus Majestas, ut tam sancto decreto effectum daret, voluerat ut omnes sententiæ Ecclesiasticorum Iudicum, quæ ipso jure deberent executioni mandari, non obstante appellatione suspendantur, donec obtentum fit mandatum in Curia dicti Parlamenti, in qua declarabitur, an sit locus executioni reali, vel personali. Prohibuit Senatus Curiæ, ne aliqui censuris non servata dicta forma lacessèrent, sub pœnis, &c. S. Congregatio Concilii censuit, hoc decretum convellere jurisdictionem Ecclesiasticam contra veteres Canones, contra Concilium, quod dedit hoc arbitrium Episcopis, contra Bullam Cœnæ Domini, quæ eos excommunicat, qui quomodolibet impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam. Regem autem, vel Senatum non potuisse sibi quicquam jurisdictionis vindicare in materia excommunicationis. Si qui autem in ea abusus irrepserint, debuisse consulere Pontificem ad quem solum spectat eos tollere, ut decreto ejusdem Concilii sancitum est eadem *sess.* 25. *de recip. & observan.* Id eoque scriptum fuit Nuncio, ut alloqueretur Regem, ut iste juberet revocari hoc edictum, & aboleri, & abradi de libris, in quibus scriptum est. Quod si Rex difficilem se ostenderet, diceret expresè, Sanctissimum, si viderit Regem non providisse, coactum iri exercere potestatem spiritualem contra Senatum Dolensem.

22 Porro si Iudex voluerit excommunicare contumaces *ex d. cap.* 3. *sess.* 25. est necessarium, ut constat ex actis per relationem Nuncii, realem, vel personalem executionem fieri non posse nec sufficit id extra Iudicium liquere. Quia cum excommunicatio sit pœnarum gravissima, tunc demum à Judice ferri permittitur in contumaces, cum nulla alia illis remedia prosunt. Non enim severiora sunt adhibenda, cum leviora sufficiunt. Itaque, si posset adversus reos fieri realis, vel personalis executio, non esset deveniendum ad excommunicationem. Non esse autem locum reali, vel personali executioni videtur necessarium quod constat ex actis, adhoc ut Iudex ritè adhibere valeat excommunicationis remedium. Non enim Judex ex seipso aliquid judicare debet, sed ex auditis visisque apud acta judiciorum, Glos. *in cap.* 1. *de offic. Ordin.* & Bartol. *in l.* 1. *num.* 4. *C. ut quæ des. advoc. part. Iud.* & etiam notoria, quæ nulla indigent probatione *can. de manifesta* 2. *q.* 1. *cap. Evidentia de accus. & l.* 1. *ff. de integr. test.* debent tamen constare Iudici, ut Iudici, ex actis esse notoria, Felin. *in cap. Pastoralis num.* 23. *de offic. Ordin.* & ubicumque non licet procedere ad actum, nisi aliqua præcedant, constare debet illa præcessisse, ut actus geri validè possit, nec statur assertioni agentis, ut probat Alex. *conf.* 101. *n.* 6. *vol.* 1. ubi ait non stari assertioni Principis alicujus bona ob rebellionem publicantis, nisi de rebellione constet, & notant Doctores *in l. Si fortè, ff. de castr. pec.* Notandum autem est hoc decreto ex Sac. Congregatione Auditores Rotæ non comprehendi.

Item licet censuræ de rigore relaxari possint in reum 23
contra quem executio realis, vel personalis fieri non potest, etiamsi alter reus similiter in solidum obligatus solvendo sit & contra eum executio facilis sit; quia quando duo sunt obligati in solidum, sunt etiam duæ principales obligationes paris potestatis, *l. si reus, & l. eadem in fin. C. de duob. reus*, nec una dependet ab altera, atque adeo concurrentibus in unum requisitis à Concilio, & secundum formam obligationis, censurarum relaxatio fieri poterit contra eundem. Et ubi sunt plures rei, creditor potest exigere debitum, à quo voluerit, *l.* 2. *C. de duob. reis*, nec auferenda ei est hæc electio *l. exprimere eod. tit.* sed auferretur, si omissa via censurarum contra unum, teneretur invitus alium excutere.

Æquius tamen videtur, & propius ad mentem Sacr. 24
Concilii, ut quandiu alter correus solvendo est, & contra eum executio fieri potest, abstineat Iudex à censuris contra alterum; quia cum re inspecta una tantum sit obligatio correorum *l.* 3. § *ubi duo eod. tit.* Et actio, quæ ex obligatione oritur, sit ejus prosequendi, quod sibi debetur, *instit. de act. in princ.* Sufficere debet creditori, ut quocumque sibi obligato debitum consequi possit, ut ab actione subsidiaria, quæ ultimum affert præsidium, excludatur *arg.* §. *sciendum institut. de satisd. tut.* Ergo similiter Iudex abstinebit à censuris, quæ dumtaxat in subsidium decernuntur, etiam in vim obligationis Cameralis ex Constitutione B. Pii V. 113. *incip. Illa.* Confirmatur, quia per Concilium quandocumque in una causa potest aliter fieri executio contra reos, à censuris abstinendum est *d. cap.* 3. §. *In causis vero.* Ac quando pro eodem debito duo sunt obligati in solidum, una causa est, & una obligatio. Et ita declaravit Sacr. Congregatio Concilii, quæ etiam declaravit cum pensionariis non esse necessario servandam diligentiam, quam requirit *d. cap.* 3. *sess.* 25. Hi enim vigore clausulæ in litteris Apostolicis insertæ, *elapso termino incurrant*, quòd verbum importat excommunicationem ipso jure, Tiraquel. *in l. Si unquam num.* 145. *& seqq. C. de revoc. donat.* lata jam à Papa sententia excommunicationis, statim illam incurrunt, cum non agatur amplius de illis excommunicandis, sed tantum de declaratoria in eos ferenda, ut proinde Auditor Cameræ, & quilibet alius inferior non potest non exequi sententiam, & licet Concilium dicat *in procedendo*, id intelligitur quando Iudex ex se procederet, non quando Papa jam excommunicavit. Id ipsum etiam declaravit, si obligatio contineret præceptum de solvendo sub pœna excommunicationis ipso jure secundum antiquam formulam, scilicet non intrare tunc decretum Concilii, cum in hoc casu non agatur de irroganda excommunicatione, sed de declarando tantum jam irrogatam fuisse legitimè, sicque sit declaratio excommunicationis jam incursæ.

Eadem S. Congregatio declaravit, jus decernendi ex- 25
communicationes, quæ pro rebus deperditis, vel subtractis ferri solent quoad subditos Abbatis exempti, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentis, non pertinere ad Episcopum, sed adeundam esse Sedem Apostolicam. Quæ tamen declaratio non videtur procedere in casu, quo Abbas habeat quandam jurisdictionem, quasi Episcopalem, sed apellationes ab eo ad Episcopum interponantur, sed locum habet in casu, quo nulla jurisdictio penes Episcopum remaneat, neque actu, neque habitu, ut si sit exemptus, & immediatè subjectus Papæ, quo casu,

data

data negligentia, vel impotentia ipsius, non succedit in jurisdictione Episcopus, sed Papa, Abb. *in cap. Grave in fin. de offic. Ordin.* Felin. *in cap. Irrefragabili in princ. eod. tit.* Papa enim est Judex ordinarius exemptorum, Doctores *in cap. Si Papa eod. tit.* & Glos. *in cap. Authoritate de privil.* Secùs autem in casu, quo inferior habeat jurisdictionem actu, ita, ut habitu remaneat penes Episcopum, ut puta per privilegium, quod tribuat huic inferiori jurisdictionem, sed eum non subiiciat immediatè Papæ. Vel si hic inferior non habeat ptivilegium, sed per præscriptionem acquisiverit jurisdictionem in certa parte diœcesis, quo casu non potest eam ita præscripsisse, ut constituat caput in eadem diœcesis parte, cùm una diœcesis non possit habere duo capita, sed ita potuit acquisivisse ut ipse sit sub Episcopo, & Episcopus habeat universalem jurisdictionem habitu secundum Ostien. & Butr. *in cap. Cum contingat de for. comp.* quare in hoc casu cum Concilium ademerit hujusmodi inferiori jus decernendi excommunicationes ad effectum revelationis, illud videtur pertinere ad Episcopum, & non esse necesse adire Sedem Apostolicam.

26 Vicarius verò generalis potest concedere has excommunicationes, si sibi ab Episcopo in specie talem facultatem habeat; quod locum habet etiam in Vicariis Capitulorum, Sede vacante. Et cum Concilium *d. c.* 3. dicat, ad solum Episcopum spectare, advertendum est, Decano Ecclesiastico, qui inferiori Prælato subditus est, non opus esse licentia sui Prælati ad hujusmodi monitiones ab Episcopo concessas, fulminandum, sicut etiam facta revelatione, causa non est cognoscenda ab Episcopo, sed à Prælato, à quo aliàs cognoscenda esset. Verba verò illa *d. cap. Ex re non vulgari* ex S. Congregatione intelligenda sunt juxta statum, & conditionem personarum petentium. Ideò si quis pauper, utputa villicus, aut alius similis amiserit rem valoris quinque, aut sex aureorum, & hujusmodi excommunicationem petat, sit concedenda, ut notatur *in cap. Episcopi, can. nullus Sacerdotum 11. quæst. 3. & d. cap. Sacro de sent. excom.* Et licere Episcopo, dixit eadem S. Congregatio mulctas pecuniarias in causis civilibus irrogare, & exactas locis piis esse assignandas.

27 Cum verò quæreretur, an Executor Apostolicus in partibus deputatus cum potestate excommunicatum nunciandi, postquam sibi constiterit per obligationem excommunicationis sententiam incurrisse, teneatur servare hanc formam, adeò, ut verba commissionis excommunicationem publicè nuntietis, & faciatis ab aliis nunciari, oppositis maximè per obligatum exceptionibus de nullitate pensionis, & consensus præstiti, & intelligantur in subsidium excommunicationis realis, vel personalis, *S. Congregatio censuit, non teneri, & verba allegata non esse intelligenda in subsidium.*

28 An autem debeant necessariò præcedere aliquæ aliæ monitiones ad hoc, ut contra insordescentem per annum in excommunicationem, uti suspectum de hæresi, procedi valeat, *S. Congregatio censuit, non opus esse monitionibus, ut respiscat, sed elapso anno, citari potest, tanquam suspectus de hæresi.* At de hoc alias exactè.

29 *In cap. Medicinalis de sent. excom. in* 6. habetur. *Quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis conscribat, exemplumque hujus scripturæ teneatur tradere excommunicato intra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fiat publicum instrumentum, vel litteræ testimoniales conficiantur sigillo authentico.*

30 Si quis autem Judicum hujus Constitutionis temerarius exiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ, & divinis officiis noverit se suspensum. Superior verò, ad quem recurritur, sententiam in tali casu relaxet, & latorem, seu Judicem qui talem sententiam protulit, condemnet in expensis, & interesse, & aliter arbitrio puniat. Et hæc etiam in suspensionis, & interdicti sententia mandat observari. Et declarat, quod si quis in dictis censuris divina officia fuerit executus, fiet irregularis, quod explicat Menoch. *de arbitr. casu* 541. *à n.* 14.

Hic textus primò declaratur, quod ista censura suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, est propriè loquendo interdictum. Suspensio autem hæc à divinis officiis est interdictum ab usu activo, & passivo divinorum, Suarez *de censur. disp.* 37. *sect.* 1. *n.* 2. Bonac. *de censur. in partic. disp.* 3. *qu.* 5. *pun.* 1. §. 2. *n.* 17. 31

Secundò, Episcopos non incurrere in pœnam interdicti, seu suspensionis, quia eorum non est facta mentio per *d. cap Quia periculosum de sent. excom. in* 6. Genuen. *in pr. c.* 24. *n.* 5. 32

Tertiò quod ad incurrendam hanc pœnam requiritur temeritas, Suarez *d. num.* 2. quare aliqui dicunt, requiri scientiam Suarez *ibidem*, & Cardinal. *in Clem.* 1. §. *porrò de sum. Trinit. & in Clem.* 1. §. *Si quis de stat Monach.* Sed communior sententia ait, sufficere culpam latam, sive ignorantiam crassam, Glos. *in d. cap. Medicinalis v. temerarius de stat. Monach.* quam ibi sequuntur Doctores communiter, & Genuen. *d. cap.* 24. *num.* 1. quia temeritas non dicit dolum, sed fatuitatem, & imprudentiam, Jo. Andr. *in d. cap. Medicinalis*, Angel. *in l. eum, quem temere ff. de judic.* D. Thom. 2. 2. *q.* 35. *art.* 25. dicens temeritatem esse defectum consilii, & speciem imprudentiæ; facitque textus *in l. Julianus* §. *item, qui furem in fin. ff. de act. empt.* 33

Quartò, ut non procedat, quando censura fertur per modum legis, vel edicti generalis, Menoch. suprà *num.* 6. Genuen. *d. c.* 24 *n.* 4. Item secundum aliquos, neque procedit, quando feratur censura per modum præcepti specialis pœnalis, extrajudicialiter facti, ita Coninch. *disp.* 13. *n.* 85. Tolet. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 6. Sed contraria est communis, ut per Genuens. *n.* 1. 34

Quintò declaratur, quod non procedit hæc constitutio in Prælatis Regularium, Genuen. *num.* 5. & dixi supra de præmissione monitionis. Reliqua vide apud Genuen. *d. cap.* 24. & apud Sayrum, qui inter Scriptores omnes de censuris Ecclesiasticis est princeps *lib.* 1. *cap.* 13. 35

Quod verò ad causam excommunicationis, debet illa esse certa, non autem erronea; alioquin sententia declaratoria censurarum, causæ erroneæ innixa, ipso jure erit nulla *cap. Per tuas de sent. excom.* Anchar. *consil.* 37. *num.* 2. & generaliter Gregorius XV. *dec. f.* 2. *num.* 4. & *dec.* 709. *num.* 7. *p.* 4. *div.* ita ut non valeat hujusmodi sententia declaratoria ex aliis causis veris existentibus sustineri, cùm ad causam expressam censeatur Judex se restrinxisse, Felin. *cap. Sicut de sent. & re re jud.* Alex. *in l. qui Romæ* §. *duo fratres de verb. oblig.* Afflict. *dec.* 47. *per totam.* 36

Quod verò ad nullitatem, & injustitiam excommunicationis, prima inter eas differentia est, quod dicens excommunicatorem nullum, auditur, licèt non petat absolutionem putè, vel ad cautelam, ut *in cap. Per tuas de sent. excom.* ibi: *ad probationem eorum, etiamsi absolutionem non petat, debet admitti*, & notant Abb. *in eo loco num.* 3. & Socin. *in* 11. *notab.* Jo. Andr. & omnes; quod locum habet non solùm in duobus casibus *in d. cap. Per tuas* expressis, *versinos igitur*, videlicet cùm sententia excommunicationis est nulla quia lata fuit post appellationem interpositam secundùm ea, quæ leguntur, & notantur *in cap. Pastoralis* §. *verum de appel. & in cap. Licèt de sent. excom. in* 6. Vel quia in ea fuerit expressus intolerabilis error, scilicet juris, ut *in d. cap. Per tuas* notat Glos. *v. intolerabilem*, sed etiam in omnibus aliis casibus, in quibus allegaretur nullitas, de quibus *in cap. Cum contingat de offic. deleg.* & per Socin. *in cap. Perpendimus. in* 10. *princip. art. q.* 10. Isti enim duo casus in *d. cap. Per tuas* ponuntur exempli gratia, & ideò non restringunt regulam, vel ejus rationem per *cap.* 1. Ubi Glos. 1. *ne Cler. vel Monach.* & tradit Abb. *in d. cap. Per tuas n.* 3. & Socin. *n.* 10. aliique. 37

At verò dicens sententiam excommunicationis inju- 38

stam non auditur probare volens ejus injustitiam, nisi ante omnia petat absolutionem,ut patet ex *d.cap.Per tuas ad finem*, ibi: *verum in aliis*, idest ubi non proponitur excommunicationis nullitas,sed injustitia,*nisi gratiam absolutionis imploret,non debet audiri*, & tenet Gloss.*v. in aliis*,Butr.*n.*14.& concordat *cap. Cum contingat de offic. deleg.*ubi qui dicit sententiam nullam,admittitur ad probationem,antequam absolvatur,sed qui dicit eam injustam,ante absolutionem non admittitur.

39 Ratio autem differentiæ est, quia excommunicatio etiam injusta ligat quoad Ecclesiam militantem *cap.*1.*& can.Si Episcopus* 11.*q.*3.*cap. A nobis de sent.excom.*Et cùm sit in omnem eventum necessaria absolutio, ne frustra expectetur eventus nihil operaturus, juxta notata *in l.Si quis ita scripserit hæred.ff.de petit. hæred. & l.aliquando §.fin.ff.ad Velleian.*meritò ante omnia debet peti absolutio;quinimò excommunicatus non petendo absolutionem videtur contemnere sententiam Ecclesiasticam, & ex hujusmodi contemptu magis ligatur, ut dicitur *in d. cap.Per tuas*,& notat Glossa adeò,ut tunc incipiat ligari etiam quoad Deum,Feder.de Sen.*conf.* 11.*in princip.* Sed cùm proponitur nullitas,tunc effectus est maximus,quia probata nullitate, non erit opus absolutione, ut declarant *in d.cap.Per tuas*.Butr.*num.*14.Abb.*num.*3.& Socin. *num.*10.

40 Non obstant jura,quæ dicunt excommunicatum posse appellare,& appellationem prosequi, licèt absolutionem non petat;quia appellatio est species defensionis,quæ excommunicato non denegatur, *cap. Cum inter priorem*, *cap.Significarunt,cap.fin.de except.& cap.intelleximus de judic.* Ac proindè frustra distinguitur inter injustitiam, & nullitatem sententiæ, cùm utroque casu excommunicatus sit audiendus in suis defensionibus,ut per Butr.*in d.cap.Per tuas in* 2.*not.*

41 Nam respondetur cum distinctione.Aut quis appellat ab ipsamet excommunicatione,quam dicit injustam, & sic litigium est super justitia,vel injustitia ipsius excommunicationis.& habet locum *in d.cap. Per tuas*;quia ex quo fatetur se ligatum,licèt injustè,debet ante omnia petere absolutionem præstita cautione,cùm nullus sit effectus hujus dilationis.Nam sive probetur injustitia, sive non probetur,in omnem eventum est petenda absolutio, ut *cap.Cum contingat de offic. deleg.* Aut excommuntcatus appellat super alio articulo, & adversarius excipit contra eum de excommunicatione.Et tunc, quia appellans non fatetur se excommunicatum, non est necesse,ut petat absolutionem.Imò si sibi opponatur de excommunicatione, poterit replicare, de hoc non esse disputandum, quia tenet locum rei, & in aliud tempus poterit differri quæstio super nullitate, vel injustitia. Ex hoc enim non impugnatur excommunicatio: & in hoc casu loquuntur jura contraria,ut declarat Abb. *in d.cap. Per tuas num.*7.*de sent.excom,& in d.cap.fin.numer.*6. *de except.*

42 Secunda differentia est inter injustitiam,& nullitatem excommunicationis, quia appellans ab injustitia,absolvitur purè,& simpliciter. Nam excommunicatio etiam injusta ligat quoad Ecclesiam, & si contemnitur, ligat etiam quoad Deum, ut dictum est,& ideò absolutio est simpliciter necessaria. Sed proponentes nullitatem excomunicationis, & intendentes eam probare, quamvis sint audiendi, licet absolutionem non petant purè,vel ad cautelam,tamen ad cautelam absolvi possunt; quia etiam tales Sedes Apostolica ad cautelam consuevit absolvere, ut dicitur *in d.cap.Per tuas*.Idque non obstante contradictione excommunicationis,vel adversarii, nisi ab eis diceretur, & intra octo dies probaretur excommunicatus pro manif. sta offensa, ut *cap. solet*, ibique Jo.Andr.& Doctores *de sent. excom.in* 6.

43 Tertia differentia est; quia ubi appellatur ab injustitia, devolvitur jurisdictio ad Superiorem,*can.re vera* 3.*quæst.* 9.*& cap Cum in Ecclesia de appel.* Sed effectus excommunicationis non suspenditur, & sic appellatum operatur effectum devolutivum, sed non suspensivum, ut in principio *d.cap.Per tuas*,ibi: *vocem non habent appellandi.& in cap Is,cui de sent.excom. lib.*6. *& in cap.Pastoralis*,§.*verum de appel.*ubi redditur ratio,quia executionem excommunicatio secum trahit,& quod non est homo,qui ligat,sed Deus, *can. nemo* 1.11. *quæst.* 3. Et quod nemo excommunicatur, nisi præcedente culpa mortali, & pro contumacia,*cap.Nemo* 2.*ead. caus. & quæst.* Et contumax non auditur appellans,*can.sunt, quorum* 2.*qu.* 6. Innoc.*in d.cap. Per tuas num.* 1. *&* 3. dicens appellationem nihil valere quoad excommunicationem, quia semper excommunicatio secum trahit executionem, sed facere quoad principale negotium; quia si justa causa est appellatum, illud trahit ad cognitionem Superioris.

Verùm ubi quis dicit sententiam excommunicationis 44
nullam,non modò causa,& jurisdictio ad Superiorem defertur,sed etiam suspenditur effectus sententiæ. Et sic dictio nullitatis *in dict.cap.Per tuas* operatur utrumque effectum,devolutivum,& suspensivum ex notatis ab Innoc. *in cap.Pastoralis n.*3.*de offic.deleg.*

Quarta differentia,quæ ex tertia resultat,est,quia si Ju- 45
dex citet aliquem ad dicendum causam, *quare non debeat excommunicari*, à tali excommunicatione datur appellatio ad utrumque effectum; quia cùm censura secum trahat executionem, & sic inferat gravamen irreparabile,ut *in d.cap.Pastoralis*,§.*verum de appel.*ratio postulat, ut citatus à tali gravamine se tueri possit præsidio appellationis,*ut l.*2.*ff.de appel.recep.*

Sed ubi Iudex citat ad dicendum causam,*quare non de-* 46
beat declarari incidisse in excommunicationem, à comminatione talis declaratoriæ non datur appellatio, quia à declaratoria postea lata poterit appellari;& appellatio operabitur utrumque effectum devolutivum, & suspensivum,ut per Rot.*dec.*2.*n.*5. *de dol.& contum.in nov.* Unde cùm gravamen declaratoriæ reparari possit remedio appellationis,consequens est,ut à comminatione talis declaratoriæ appellare non liceat,ut in Concilio Trident.*sess.*24.*c.* 0 ibi, *Neque appellationes recipiantur.*nisi à diffinitiva,vel à diffinitivæ vim habente,& cujus gravamen per appellationem à diffinitiva *reparari nequeat*; quod etiam antea jure civili sancitum fuerat *in l.*2.*ff. de appell. recip.* Et ita aliàs declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpretum.

Cæterùm si Episcopus declaraverit aliquem excom- 47
municatum, poterit talis à declaratoria appellare, & appellationem prosequi absque eo,quod priùs petat absolutionem;quia hoc casu appellans non fatetur se excommunicatione ligatum,nec contemnit censuram Ecclesiasticam,non petendo absolutionem, quæ est ratio, propter quam dicens excommunicationem injustam non auditur nisi priùs absolutionem petat, nec petitur litigium super justitia,vel injustitia excommunicationis,sed solùm super facto;quia appellans negat à se commissum esse delictum, pro quo à jure pœna excõmunicationis infligitur; nam per declarationem, seu denunciationem non ligatur,ut *d.cap.pastoralis* §. *verum de appel.* Et cùm super facto Episcopus potuerit decipi ex falsis testibus, Judex appellationis poterit pronunciare,benè appellatum.Quo casu nulla indigebit absolutione, nec appellationis effectus erit frustratorius, *cap.solicitudinem de appel.*& notat Innoc.*in d.cap per tuas in fine*,& consequenter in appellatione à declaratoria non militat ratio,quæ militat in excommunicatione injusta, à qua in quocunque eventu necessaria est absolutio,ut constat ex dictis.

Advertendum tamen est, quod licèt appellans à decla- 48
ratoria excommunicationis, non egeat absolutione,potest tamen à Metropolitano absolvi ad cautelam.Nam & & nulliter excommunicati,qui absolutione non indigent, à Sede Apostolica solent ad cautelam absolvi, & quod dicitur de Sede Apostolica, intelligunt Doctores etiam cùm nullitas excommunicationis proponitur coram aliis Judicibus,ut per Butrium *in d.cap.per tuas n.*23.

Quod

49 Quad limitatur, nisi appellans declaratus fuerit incidisse in excommunicationem Papæ reservatam, puta ex *can. Siquis suadente* 17. *q.* 4. Quia tunc Metropolitanus nullo modo potest eum absolvere, *cap. porrò de sent. excom.* ne quidem ad cautelam, sicut aliàs posset, cessante reservatione, *cap. soleri*, ibique Doctores cum Glossa *de sent. excom. in* 6. Quemadmodum & Auditor Cameræ, quamvis sit Judex Ordinarius appellationum, quæ à sententiis per quoscumque Ordinarios, etiam extra dictionem Ecclesiasticam latis, ad Sedem Apostolicam interponitur, ut *in Constit.* 28. *aliàs* 20. Pauli V. quæ incipit, *Eximiæ fidelitatis* §. 10. non potest tamen appellantes absolvere, ne quidem ad cautelam, vel cum reincidentia ab excommunicatione inflicta ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasticæ, cùm casus ille sit Papæ reservatus in *extravag. Et si Dominici de pœnit. & remiss.* & in Bulla Cœnæ Domini §. 15. & 22. de quo nos alibi, & constat ex subjecta declaratione S. Congregationis Cardinalium, & Prælatorum ab Urbano VIII. aliàs deputatæ, & ab Innocentio X. revocatæ super appellationibus, & inhibitionibus tribunalis Auditoris Cameræ, & aliorum tribunalium Curiæ Romanæ in præjudicium Nunciorum, Episcoporum, ac Superiorum Regularium hujus tenoris.

50 *Dubitatum fuit, an in tribunali Auditoris Cameræ, & in aliis Tribunalibus Curiæ Romanæ possint concedi inhibitiones seu monitoria cum absolutione, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam excommunicatis per Episcopos, & alios Ordinarios ex causa violatæ jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis ecclesiasticæ appellantibus, vel aliàs recurrentibus ad supradicta tribunalia.*

51 *Secundò, an in causis, quæ agitantur in supradictis tribunalibus Curiæ Romanæ possit recursus haberi ad S. Congregationem super immunitate, & controversiis jurisdictionalibus pro solutione, vel declaratione, an sit, vel non sit commissa violatio jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis ecclesiasticæ, & an sit locus reintegrationi hujusmodi violationis, & interim debeant dicta tribunalia supersedere usq; ad resolutionem, seu declarationem ejusdem S. Congregationis, illamque sequi, & exequi?*

Die 4. & 11. Augusti 1626. dubiis supradictis cum interventu omnium Illustrissimorum DD Cardinalium, & Reverendissimorum Prælatorum deputatorum maturè discussis, ac rationibus hinc inde deductis, diligenter ponderatis, unanimi consensu censuit quoad primum tribunal Auditoris Cameræ, nec non alia tribunalia supradicta non posse hujusmodi absolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam.

53 *Quo verò ad secundum, licere partibus ad dictam Congregationem, ut supra recurrere, & interim supradicta tribunalia expectare debere resolutionem, seu declarationem, & illam omnino sequi & exequi.*

54 Quibus quidem decretis eidem Sanctissimo die 5. Septembris ejusdem anni 1626. plenè relatis unà cum rationibus, & authoritatibus, Sua Sanctitas approbavit, & confirmavit, illaque omnino exequi jussit, & ad hunc effectum notificata fuerunt. Et subinde cùm de supradictis dubiis iterum actum esset in Congregatione habita die 27. Aprilis 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit, Auditorem Cameræ debere decreta, ut supra edita, omnino observare, ac præcipere, ut à suis ministris, & Officialibus exactè observentur.

55 Verùm quia circa primam declarationem dubitatum fuit, *nunquid in tribunali Auditoris Cameræ possint concedi inhibitiones, seu monitoria excommunicationis ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis ecclesiasticæ ex eo quod Congregatio nihil dixit de monitoriis, & inhibitionibus, sed respondit simpliciter, tribunal Auditoris Cameræ non posse hujusmodi absolutiones concedere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam.*

56 Pro solutione quæstionis distinguendum est. Nam quandoque reus appellat, non ab ipsa excommunicatione, sed ab alio gravamine, & in judicio appellationis opponitur ei exceptio excommunicationis, & tunc Auditor Cameræ procul dubio potest eum audire etiamsi absolutionem non petat, eique inhibitionem concedere. Quia hæc est species defensionis, quæ excommunicatio non interdicitur.

Quandoq; reus appellat à sententia excommunicationis, quam dicit injustam, & tunc Auditor Cameræ potest talem absolvere per seipsum, vel cum remittere absolvendum ad Episcopum excommunicatorem, sicut potest Metropolitanus ad suffraganeum, & consequenter post impertitam absolutionem poterit eum in judicio appellationis audire & Episcopo inhibere. Neque hoc casu obstabit declaratio S. Congregationis, quia loquitur in terminis excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ ex causa violatæ libertatis Ecclesiasticæ. Et quamvis dubium fuerit conceptum de excommunicatis ab Episcopo, tamen videtur intelligendum de declaratis, seu denunciatis. Aliàs enim non videtur, quomodo excommunicatio lata ab Episcopo, possit esse reservata Sedi Apostolicæ, cùm sit excommunicatio ab homine, & non à jure, & conditor canonis absolutionem concesserit excommunicatori, cùm eam sibi non retinuerit, ut *cap. nuper de sent. excom.* nec Episcopus possit quenquam excommunicare ob violatam immunitatem, sed tantùm denunciare, cùm excommunicatio ab homine ferri non possit, nisi pro contumacia, ut diximus supra. 57

Aliquando excommunicatus non appellat ab injustitia, sed dicit sententiam excommunicationis nullam. Et hoc casu absque dubio potest audiri in tribunali Auditoris Cameræ, & inhibitionem obtinere, quia non indiget absolutione, ut decidit *in d. cap. per tuas*, & diximus etiam supra. 58

Nonnunquam demum reus appellat non à sententia excommunicationis, sed ab illius declaratoria. Et tunc similiter Auditor Cameræ non prohibetur in causa procedere, & inhibitionem decernere, etiam si agatur de declaratoria excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ; quia à declaratoria, nisi excessus sit notorius, datur appellatio tam ad effectum devolutivum, quàm suspensivum, & interim appellans non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur petere absolutionem. Quare nihil obstat, quominùs audiri possit, & inhibitionem obtinere in tribunali Auditoris Cameræ, dummodo tamen sic declaratum ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Auditor Cameræ non absolvat, etiam ad cautelam, vel cum reincidentia. Obstat enim reservatio Apostolica & declaratio S. Congregationis, ut superiùs dictum est. 59

Atque ita die 27. Aprilis 1650. in S. Congregatione super hujusmodi appellationibus, & inhibitionibus dictum fuit, in tribunali Auditoris Camere posse quidem concedi monitoria, & inhibitiones iis, qui ab Episcopis, vel aliis Ordinariis declarati fuerint excommunicati ob violatam jurisdictionem, libertatem, vel immunitatem Ecclesiasticam, & ad Sedem Apostolicam appellarunt, cùm ab hujusmodi declaratoria, nisi excessus sit notorius, detur appellatio ad utrumque effectum devolutivum, & suspensivum, & Auditor Cameræ sit Judex Ordinarius quarumcunque appellationum, quæ à sententiis per Ordinarios latis etiam extra statum Ecclesiasticum ad eandem Sedem interponuntur, sed non posse eas absolvere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, obstante decreto hac de re edito, & à fel. Urbano VIII. approbato, quod S. Congregatio observari mandavit. 60

Dictum est, nisi excessus sit notorius, quia talis non auditur appellans per *cap. Cum sit Romana §. præterea, c. Pervenit 1. cap. Consuluit, cap. Proposuit de appel.* & notat Abb. *in d. cap. Per tuas n.* 2. post Innoc. *in cap. Tua nos n.* 4. *de cohab. cler. & mul.* & nos aliàs latè. 61

Quando, & quatenus excommunicatio suspendatur per appellationem. Vide etiam Genuensem *in prax. Archiep. Neapol. c.* 22. ubi plura. 62

Referam actionem, cui similes sæpiùs contingunt in 63

Civitate Neapolitana, ejus Regno, ac alibi, ut sit exemplo Judicibus Ecclesiasticis in formando processu & relaxanda declaratoria censuratum, quam in hoc casu sustineri, declaravit S. Congregatio immunitatis.

64 *Fatto transmesso del Signor Cardinale Arcivescovo di Napoli sopra la declaratoria delle censure contro N.N. Giudice della Vicaria.*

65 *Adi 10. di Febraro 1629. Sabbato verso le 18. hore Placito Galletta, aliàs Caldarone, essendo rifuggito nella Chiesa di S. Giovanni in Corte per Capitano Domenico Casale, & Genti di sua guardia fù estratto violentemente sotto pretesto, che poco prima haveva ferito in testa D. Michiele Sanfelice.*

66 *Il fisco della Corte Arcivescovale havendo nel medemo tempo havuto notitia di detta estrattione, dà Memoriale a Monsignor Vicario, e domanda si pigli informatione contro gli estrattori, & altri, che hanno commesso contro l'immunità Ecclesiastica, e viene ordinato, che* capiatur informatio, *ut fol. 1.*

67 *Si essaminano quattro Testimonii, e dicono, che detto Giovanni essendo fuggito dentro detta Chiesa, vi corsero appresso due con le spade rancate, che pareano Cavalieri, li quali fecero da doi sbirri, ch'erano corsi appresso, legare detto Giovanni, & sopravenuto il Capitano Domenico Casale, & Sebastiano suo Caporale, & altri cinque, ò sei sbirri, detto Capitano fù visto parlare in detta Chiesa con il Scrivano fiscale Francesco Balbino, & subito da detti Capitano, e sbirri detto Giovanni fu estratto.*

68 *Nel medemo giorno detto Capitano, Caporale, & altri di sua guardia furono citati ad dicendum causam quare si doveano dichiarare scommunicati per la causa di detta estrattione.*

69 *Nell' istesso giorno essendo inteso, che per li Giudici di Vicaria si procedeva contro detto Giovanni per condennarlo à morte, fu spedita significatoria da Monsignor Vicario, nella quale ad instanza del medemo fisco si significa alli Giudici di Vicaria, come detto Giovãni era stato estratto da detta Chiesa da detto Capitano, e Guardia secolare, & che constava anco detta estrattione per Informatione presa, & si monisca no, che debbano redurre, & restituire detto Giovanni à detta Chiesa, & non innovare cosa alcuna, altrimente contro essi si procedeva agl' opportuni rimedii de jure, & in particolare alla dichiaratione delle censure, & pene contenute nelli Sacri Canoni, & Constitutioni Apostoliche, & signanter nella Bolla di Gregorio XIV.*

70 *Quale significatoria à di 11. di detto Mese Domenica matina ad hore 16. fu intimata di persona al Consigliere Salgada, Avvocato fiscale di Vicaria, & alli Giudici D. Giovanni de Vera, D. Pietro Osorio, & Carlo Califano, i quali non volsero ricevere la copia di detta Significatoria come dalla relatione.*

71 *Nel medemo giorno circa hore 21. fu esseguita la sentenza di morte contro detto Giovanni, e fu appiccato.*

72 *Adi 12. di detto Mese Lunedì compare il Reverendo fisco, e dice, che essendosi proceduto da detti Giudici in detta causa con tanta celerità, in fraude, & pregiudicio dell' Immunità Ecclesiastica, non ostante la notorietà di detta estrattione, & non ostante detta Significatoria, & fà instanza, si procedi contro detti Giudici, & altri Ministri alla dichiaratione della scommunica per essi incorsa, & sopra di ciò,*

73 *S'essaminano tre altri Testimonii, & il primo dice, che li sbirri di detta guardia lo portarono in casa di detto Giudice N.N. e che vidde, che fu fatta pigliare una correa di Seggettaro, & intese che li fè dare una quantità di botte con detta correa, & che quello strillava.*

74 *Dice di più, che tiene per indubitato, che detto Giudice Califano sapesse, che quello era stato estratto dalla Chiesa, perche lo potè intendere al rumore delle genti, che le andavano mille persone appresso, e tutti à voce di Popolo publicamente gridavano, ch'era stato pigliato nella Chiesa, & che dopo battuto, come di sopra, fu portato in Vicaria, & il giorno seguente fu appiccato.*

Il Secondo Testimonio dice il medesimo, & che li sbirri, & altre genti, ch'erano in grandissimo numero à voce di Popolo dicevano tanto nella strada, quanto nel cortile della casa di detto Giudice Califano, ch'era stato pigliato dentro detta Chiesa & de auditu da uno sbirro, che Gio: Battista aliàs Titta sbirro l'haveva estratto dà detta Chiesa, & che doppo raccontarono al medemo Giudice N. che l'havevano pigliato dentro detta Chiesa. 75

Il Terzo Testimonio dice, che stando in casa del detto Giudice Califano vidde portare detto Giovanni da un Capitano, e sbirri, e che uno di detti sbirri, quale si domanda Gio: Battista disse al detto Giudice: Signore questo carcerato è quel assassino, che hà dato à D. Michele Sanfelice, Io l'hò sempre seguitato, & arrivatolo nella Chiesa di S. Giovanne in Corte, da dove l'havemo pigliato, & portato à V.S & che li vidde dare con detta correa di ordine del medemo N. & che doppo lo vidde portare in Vicaria, & che la Domenica giorno seguente fu esseguita la sentenza della morte. 76

A detto giorno 12. fu spedita citatione contro il detto Giudice Califano, che frà termine di sei hore assignatele per la prima, seconda, & terza monitione dovesse comparire à dire la causa, perche non si dovesse dichiarare incorso nella detta scommunica, & dedurre le sue ragioni, altrimente elasso detto termine frà un' altr' hora con continuatione dovesse comparire ad audiendam sententiam. 77

Detta citatione fù intimata l'istesso giorno ad hore 18. al medemo Giudice personalmente, e datoli la copia d'essa. 78

La sera di detto giorno in termine di detta citatione compare Loise Portio Procuratore del detto Giudice, & appella dalla detta citatione, quale appellatione da detto Signor Vicario non si admette, ma li concede gli Apostoli refutatorii. 79

Questa sopradetta citatione è conforme lo stile di questa Corte, nella quale testificano Genuese nella pratica ad cap. 29. n. 20. Bellet. in disq. Cler. de fav. Cler. can. §. quanta n. 24. e detto stile anco appare dall' altre informationi simili, che si conservano in archivio. 80

E per lo fisco anco si compare dicendo, che dagli atti della causa notoriamente consta detto Giudice Califano essere incorso in detta scommunica, e dimanda quello dichiarar si essere incorso senz' altra citatione per essere in fatto molto chiaro & notorio, & anche perche mentre have appellato, e la sua appellatione è stata rejetta, si può contro esso procedere senz' altra citatione à tutti altri atti, & anco à diffinitiva sentenza ex vulg. tex. in c. eum, qui de dolo & cont. in 6. cum aliis concordantibus. 81

Adi 14. detto fu proferita sentenza declaratoria di detta scommunica contro detto Califano, salvo jure di procedere alla dichiaratione contro gli altri, e furono affissi li Cedoloni. 82

Con quest' Informatione è unito un' altro processo formato nell' anno 1626. sotto il di 6. d' Aprile, nel quale il medemo Giudice viene inquisito, che non curando fare restituire due estratti dalla Chiesa di Santo Iacomo de' Spagnuoli, quelli havesse fatto appiccare. 83

Di più precedente citatione in contumacia furono dichiarati anco scommunicati li predetti Capitano, Caporale, e genti di guardia con affigersi anco contro d'essi li Cedoloni. 84

Si degni d'avertire, che dal fatto, e da quello si deduce per parte de Regii, i Cedoloni, & censure sono state contro N. publicate particolarmente ob non factam restitutionem Ecclesiæ dell'estratto. 85

Has censuras, ut prædixi, sustineri, ac fuisse, esseque validas, & justas declaravit S. Congregatio Immunitatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ, quamvis opponeretur à Judice Califano neminem ex Judicibus magnæ Curiæ extraxisse reum assassinii, quod interveniisse in hoc casu prætendebatur, neque hoc de ipsorum mandato esse factum, neque hujusmodi extractionis scientiam 86

habuisse,

habuisse, nisi post executionem sententiæ, & tunc neque judicialiter.

86 Quod extractio necessariò debeat probari judicialiter, prout in fortioribus terminis notarii dixit Farinac. *prac.crim.tom.1.q.21.nu.64* & notorium non solùm debet plenè probari per testes, sed etiam juris ordine servato, & reddita scientiæ ratione. idem *à n.45. ad 103.*

87 Quod magna Curia Vicariæ procedat in crimine assassinii, tanquam delegata, quod tum constat ex ipsius actis, tum ex pragmatica sanctione *tit. de assassinis*, & sic unus ex delegatis, nihil solus judicat, neque decernit, *cap. causam matrimonii* cum similibus *de offic. deleg. l. duo ex tribus de re jud.* neque disputandum, an adsit clausula, quod, si non omnes ex dispositione textus *in cap.prudentiam de offic.deleg.* Quia certum est, saltem in causis delegatis secuta delegationis forma quatuor Iudices esse debere, & sic omnia acta, & sententia subscripta sunt à septem Iudicibus. Atque adeò unius suffragium nil operabitur, & casu quo N. Iudex sciviſſet, reum extractum fuisse ab Ecclesia, nescitur tamen cujus fuerit suffragii. Quæ est ratio vera textus *in cap. Romana* illis verbis: *In universitatem & Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cùm nonnunquam contigerit, innoxios hujusmodi sententiis irretiri, sed in illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate, quos probabiliter culpabiles esse constiterit, promulgetur de sent. excom.*

88 Quod alter Judex post executionem Sententiæ fuerit citatus ad dicendum causam, quare non debeat declarari incursus in excommunicationem cum termino sex horarum pro trina monitione, aliàs eo elapso intra aliam horam cum continuatione debeat comparere ad audiendum sententiam.

89 Quod alter Iudex comparuerit, & allegaverit non esse vera contenta in citatione, ab ea appellans & instans in omnibus audiri, cum brevioris termini protestatione.

90 Quod fiscus Ecclesiasticus institerit, debere Judicem declarari incursum ex facti notorietate, & absque alia citatione diffinitiva sententia fuerit prolata incursus in excommunicationem.

91 Et quod reus, de quo quæritur, convictus fuerit de vulnere lethali, & prævis legitimis indiciis in tortura confessus fuerit assassinium.

92 Ex quibus constare aiebat de nullitate sententiæ. Neque novum erit asserere, subjungebat, quando Iudex, qui non extraxit, neque mandavit, si non remittit, non incurrat, cùm nulla constitutio id demonstret, sed ex interpretativa ratione id deduxit Farinac. *in comp. de immun.n.324.* relato Genuensi, cujus rationibus facillimè poterat respondere.

93 Neque notorii ratio attendenda in hoc casu ex his, quæ distinctè refert Farin. *d.q.21 à n.84.*

94 Non intervenerit citatio in sententia declaratoria.

95 Non obstare, quod Iudex magnæ Curiæ Vicariæ appellaverit à citatione, atque adeò, quod potuerit sine ipsa procedi ad sententiam ex regula textus *in cap. fin. de dol. & cont. in 6.* Nam respondebat primò in hoc casu non fuisse inductam protestationem recedendi à lite, & ideò, ut omnes in eo textu fatentur, tunc textus non habet locum.

96 Secundò, quia appellatio non fuit ab interlocutoria, seu gravamine, sed solum à citatione, quæ citatio non inducit gravamen, quod videtur sentire Glos. *in d.cap. fin. v. gravamine*, ubi asserit, interlocutoriam esse lite contestata, quæ contestatio in hoc casu non adfuit; Quod iterum asserit *v. ad sententiam.* Idque summa ratione, quia citare non est interloqui, neque gravare, sed solum judicium præparare.

97 Tertiò, quia ipse in comparitione asserit, non esse vera in citatione contenta, & attulit probationem facti. Vnde non videtur à judicio recessum, & appellatio tollitur facto contrario, *cap. solicitudine de appel.*

Quartò, quia textus *in d.cap. fin.* intelligitur, quando generaliter & absolutè appellat, sed in præsenti, non solum fuit appellatum, sed consensum in Iudicem, & sic nequaquam per hujusmodi appellationem à Iudice recessit, *cap. gratum de offic.deleg. cap. Cum novisset de test.* Neque in eo casu, potuit Iudex cognoscere, si recessit appellans à Iudicio, vel non, ex tam brevi temporis intervallo. 98

Quintò, quia prima textus decisio procedit, quando fuit appellationi renunciatum: cumque renunciatio inducatur dupliciter expressè, aut tacitè, Glos. *in eod.text. v. renunciet.* Hic autem tacita renunciatio inducta fuit, quia non petiit. Apostolos, quia id eadem citatione se obtulit probaturum, ut dictum est. 99

Sextò quia Iudex Califanus in comparitione petiit in omnibus audiri, protestando de termini brevitate, & ideò non dicitur recursum per appellationem in eodem libello ex mente Glossæ & Doctorum. Quod Iudex Ecclesiasticus cognovit, quia fiscus institit, non requiri monitionem, quia factum fuit notorium. 100

Addebat etiam pro nullitate sententiæ, quod testes non fuerint ratificati, quod est necessarium, etiam in judicio summario, *Clem. sæpè de verb. signif.* Et cùm ageretur de probanda notorietate, testes non probant, nisi citata parte, Farin. *d.q.21.n.91.* maximè quando Califanus non extraxit, neque extrahi mandavit, sed solùm agitur de probanda scientia. 101

Item quod in monitorio asserebatur, stante notoria extractione, & scientia, ex quo curavit restituere, & sic variat sententia à libello contra textum *in l. ut fundus ff. comm. divid.* 102

Et suffragatur terminus horarum sex pro trina monitione, etiam post dies tres ab executione sententiæ in reum assassinii, ideòque valde brevis contra *cap. Constitutionem de sent.excom.in 6.* pensata personarum qualitate, ut ait ibi Glos. *v. competentia*, maximè, ut dixi, tribus diebus elapsis à sententiæ executione. Quod etiam consideravit Glos. *ibi v. necessitas.* 103

Tandem omni jure assassinium ab immunitatis beneficio excludendum, agitur namque de reo confesso, & convicto. Neque necessarium est mortem ex vulnere sequi, quando ex vulnere animus occidendi clarè constat, prout desumitur ex *cap.1. de homicid. in 6.* quanquam mors ex hoc forsan non sequatur, ut per Clar. §. *assassinium nu.6.* Farin. *loc.alleg.q.28 n.26. & seq.* licet *in apend. ad immun. c.8.num.123.* disputando hanc quæstionem non resolverit, dum loquitur per verbum *cogito*, sed reliquerit dubiam, tamen absque ratione, ac fundamentis loquitur, & contra textum *cap.1. de homi.* quem ipse sæpius pro contraria allegavit, & contra bannimenta Civitatis Neapolitanæ, contra generalem Italiæ consuetudinem, de qua etiam meminit Tusch. *v. assassinium à nu.41.* & in Regno Neapolitano esset pervicacia contrarium asserere, exstantibus tot decisionibus, ut est videre apud Afflictum, Capycium, Grammaticum, & alios, allegatos à Claro, *ubi supra.* Et propter assassinii atrocitatem licet ordinem aliquando prætermitti, & ad torturam devenire, etiam sine indiciis, Tusc. *supra n.19. & 20.* Neque ex alio jure novo contrarium decernitur, ut per Farin. *d.q.28.n.27.* 104

At nihilominùs, his minimè obstantibus, tum quia de illis non liquebat, tum quia constabat de notorio, tum ex aliis rationibus, iterum ead. S. Congregatio declaravit, censuras sustineri. Semper tamen seculares possunt reclamare, & se tueri defectu citationis. & notorii. 105

CONSVLTATIO XX.

An fidejussor justè cogi possit, quod pretensus delinquens, quem fidejussit habiturum Vrbem, vel domum pro carcere, ad Ecclesiam confugerit?

AFfirmativè respondendum censeo, & cardinem causæ in hoc constituo. Quia hic prætensus reus contravenisse patet, dum ad Ecclesiam confugit, & 1

pro tuto carcere non habuit; frangit enim carceres non solum, qui tenetur sub clave in arcta custodia, sed etiam qui sublata, assignata Civitate, vel loco pro carcere, ut docent Oldrad. *co 15.65. num.1.* Jo. Andr. ad Specul. *p.2. tit. de præscript. §. species* Grammat. *c. crim. 57. n. 4.* Guido Pap. *d. 253. n. 1. & 2.* Boer. *dec. 215. n. 19.* Mascard. *de prob. concl. 266. n. 10. & seq.* Menoch. *de arb. cas. 301. nu. 9. & 10.* Bertaz. *ad consil. 35. addit. 1.* Becc. *cons. 44. n. 36* de Marin. *var. res. can. 194. n. 19.* Borgnin. *dec. 14. n. 5 & 6. p. 5.* Magon. *dec. Lucen. 90. n. 8. & 9.* & Franch. *dec. 709. n. 2.*

Et facientes hujusmodi promissiones eas frangunt, si non redeant ad carceres, sed confugiunt ad Ecclesias, licet inde non possint extrahi, ut tradunt Farinac. *de immun. Eccles. numer. 200.* Fagundez *ad præcept. Eccles. 2. lib. 4. c. 4. num. 58.* Castropal. *oper. mor. tom. 2. tr. 11. pun. 7. num. 13.*

3 Tenebatur igitur, quia pro tuto carcere prætensus reus non habuit civitatem, vel domum, sed confugit ad Ecclesiam, præsertim si interpellatus, ut se representaret, noluit se constituere in manibus justitiæ, prout juste potest interpellari ante sententiam, juxta praxim, de qua testantur Mill. *in pr. §. 1. in formul. denunciat. n. 65* Clar. *§. fin. qu. 46. nu. 10.* Farinac *q. 33. n. 68.*

4 Et quia pro nova querela poterat in carceres conjici, etiamsi habilitatus esset cum dicta cautione, ut in specie docet Bartol. *q. 6. incip. lapsus fuit captus num. 18* Ideo fidejussores tenentur, cum sufficiat, non præsentari habilitatum asserunt in terminis Bertaz. *cons. 63. num. 1.* Rimin. jun. *cons. 135. nu. 16. & seqq.* Mart. *vot. 234. an. 1.* Borgnin. *d. dec. 14. n. 1. & 2.*

5 Non obstat, quod non tenebatur se repræsentare absque novis indiciis, quia id non procedit, quando petitur repræsentatio pro ferenda sententia, ut declarant Milleus & alii supracitati. Ulterius id procedit in fidejussore de se repræsentando; tunc enim reus jam est liberatus à carcere. Secus autem in fidejussore de habendo locum pro carcere in quo casu reus est etiam carceratus, licet in laxiori loco ex supra deductis. Tunc enim potest quandocunque revocari ad arctiores carceres, & non excusatur, si hac de causa fugiat, Rimin jun. *d. cons. 135. nu. 23.* & Bertaz. *citat. cons. 63. n. 1.*

6 Neque etiam obstat prætensio, quod carceratio prætendatur injusta, quia cum princeps mandavit condemnari in pœnam carceris jam passi, & compelli ad præstationem fidejussionis, censetur etiam mandasse, ut ad carceres ad hunc effectum revocaretur, prout ex prædictis tenebatur, estque in mero arbitrio Iudicis, ut pro obtinenda cautione incipiat à captura, ut ait Herculan. *de caut. de non offend. cap. 5. sub nu.*

7 Pariter non obstat, quod apellaverit ab executione, quia cum esset cautio præstita apud acta, paratam habet executionem, & non poterat ab ea apellari, Bartol. *in l. Si quis reum in fin. ff. de cust. reor.* ubi etiam Angel. *num. 7.* Bald. *in l. eum, pro quo, n. 1. ff. de in jus voc.* ubi etiam Castr. *n. 1.* Alex. *n. 3.* & alii apud Farinac. *q. 34. n. 19.*

8 Pro coronide adduco verba, quæ Senatui Romano dixisse Marcellum refert Livius *decad. 3. lib. 6. Quæ feci ea vos rata habeatis Patres Conscripti, nec non magis Reipublicæ, interest, quam mea, mea quippè fides exsoluta est, ad Rempublicam pertinet, ne acta mea rescindendo alios in posterum segniores duces faciatis.*

CONSVLTATIO XXI.

1 *An Vicarii pro cura animarum parochialium Ecclesiarum S. Ioannis Lateranensis, & S. Petri in Vaticano, ac Sacrista, vel alius minister Ecclesiæ S. Mariæ Majoris præcedere debeant in ducendo funere proprio Parocho defuncti, dum ad ipsorum Ecclesias tumulandus effertur.*

2 *An inter eosdem Vicarios, & alios Rectores, sive Parochos Vrbis debeat in præcedentia aliarum quarumcumque processionum observari statutum Cleri Romani cap. 2. §. 8.*

AD 1. Respondeo, negativè, & observandum esse statutum Cleri Romani. Clarissima enim est illius dispositio *cap. 5. § 9.* his verbis: *Inter ipsos autem Parochos ille in cujus Parochia tumulandus obiit usque ad fores Ecclesiæ, ad quam funus defertur semper præcedat.* 1

Imo, si hoc dubium resolvendum esset de jure communi, certum est, hujusmodi Vicariis præcedere debere Rectores aliarum Parochialium. Primò quia dignitatem, quam ipsi Rectores habent, ex persona propria habent cùm omnia possint in suis Ecclesiis, tanquam illarum Prælati per textum in *cap. in Apibus 7. q 1.* & habent tantam authoritatem, quantam habent Prælati cum capitulis in Ecclesiis Cathedralibus, ut docet Abb. *in capit. 1. num. 26. de dol. & contum.* Major autem est dignitas, quam quis habet ex persona propria, quam dignitas, quæ dictis Vicariis competit ex persona alterius, ut per Bartol. *in l. quod Principi in fin. ff. de legat. 2.* Decian. *in cap. Sane numer. 2. de offic. ord.* benè ac latè Cagnol. *in rubr. ff. de offic. ejus num. 79.* ubi firmat, quod repræsentans personam alienam, dignitatem, quam habet, alieno jure habet, persona verò repræsentata ex jure in se radicato, dignitatem habet jure proprio, & propterea hæc dignitas illi præferenda est, *arg. l. si quid bello* cum ibi notatis à Gloss. & Doctoribus, *ff. de capt. & postlim. reversi.* cum aliis ibidem per Cagnol. deductis, & firmavit Rota *par. 1. diversi. decis. 326.* inquiens Vicarium Parochialis non dicitur possidere nomine proprio. Interque cætera requisita, ut aliquis dicatur Curatus, illud est ut exerceat curam nomine suo, & non alieno, ut in *c. extirpandæ, §. qui vero,* & ibi Doctores *de præb.* Anchar. *in Clem. 1. n. 4. de offic. Vicar. ac Rota in Ravennatensi parochialis 10. Maii 1577. coram Cantuccio.* Quo etiam census ait Bartol. *in l. Si quis in bello, ff de capt.* quod firmius retinetur illud, quod quis habet ex propria acquisitione quam ex aliena, & Rota inter *dec. nov. decis. 2. nu. 1* quod minus jus, & minorem utilitatem habet Vicarius in Ecclesia, quam Rector, quod probat ex variis juribus. Potentior siquidem est causa, quæ proprio jure, quam quæ alieno beneficio obvenit, *l si Augustæ, ff. de legat. 2. l. si filius §. erit, ff. de fid. liber.* Unde & olim triumphus: qui fuit honor redeuntibus in Urbem cum Victoria propositus omnium maximus, iis tantum à Senatu, populoque Romano decernebatur, qui suis auspiciis bellum gessissent; nam si alienis, ut Imperator, aut Proconsul per Legatos, non ipse, qui gessisset, sed is, cujus nomine gestum erat, triumphabat.

Secundo quia cum Rectores sint caput, & Prælati suarum Ecclesiarum, & nullum alium habeant supra se, ratione administrationis, ac dignitatis dicuntur majores illis qui habent Capitula supra se, saltem in cura habituali, & illa repræsentant, & iliorum tantummodò vices obtinent. Nulli autem dubium est, quin major in dignitate semper præferendus sit, *can. ad hæc d. 89. capit. 1. & cap. Statuimus de major. & obed. l. 2. Cod. ut dignit. ord. serv. l. 2. ff. de alb. scrib. & Abb. cons. 21. numer. 3. in fin. lib. 2.* 3

Nec juvat, quod hujusmodi Vicarii sint constituti à Pontifice, & non à suis capitulis. Rectores autem aliarum Parochialium non nisi ab Em. D. Cardinali Vicario ex quo videtur sequi præeminentiam deberi talibus Vicariis, cum à majori, vel digniori instituti sint juxta doctrinam Gloss. *in c. 1. v. major. de maj. & obedient.* Monachi *in cap. Statutum nu. 20. de rescript. in 6.* Decii *in l. cum quid ff. si certum petat. ac aliorum.* 4

Primò enim respondetur, quod à Summo Pontifice non sunt instituti ipsi Vicarii, sed Vicariæ; Vicarii autem instituuntur ab eodem Eminentissimo Vicario per concursum: quemadmodum, & ipsi Rectores. Secundo id procedere cæteris paribus, & cum æqualibus, itaut dicti Vicarii Parochiales præcedant omnes alios Vicarios Parochialium, non autem majores in dignitate, quales sunt Rectores, & Parochi ex Contilor. *in quæst. de præced. n. 43.* & ex Monacho, *ubi supra*, dicens id esse verum 5

nisi

nisi ordinati ab inferiori sint constituti in majori dignitate ac Dec. *loc. cit. n.* 12. dum ait, hoc procedere inter Doctores ejusdem professionis, & observatur in capella Pontificia. Sæpè enim contingit, quod aliquis Generalis. vel Vicarius Generalis Mendicantium sit institutus authoritate Apostolica, ideoque Apostolicus; at nihilominus non idcirco ullam præcedentiam habet super alios Generales vel Vicarios Generales jure Ordinum suorum institutos.

6 Secundo, quia licet institutus à Papa ad aliquam dignitatem vel officium habeat hanc prærogativam, quod inferior non possit recognoscere de tali institutione, aut illam in dubium revocare, nisi titulo subreptionis juxta *cap. 1. & 2. de confirmat. util. vel inut.* atque adeo talis dignitas, vel officium habeat majorem firmitatem, itaut ab inferioribus revocari non possit, saltem sine causa legitima ad tradita per Abb. *in cap. Postul. sti numer.* 10. *de Cler. excom. ministr.* ac Dec. *in cap. Ad nostram numer.* 16. & 17. *de confirmat. util. vel inut.* attamen institutio facta à Papa talis dignitatis, vel officii, nullum majus jus, nullumque majus privilegium, prærogativam, aut præeminentiam præbet quam si fieret ab Ordinario; tum quia Pontifex in illa concurrit cum Ordinario, & in ipsius defectum juxta *cap. 2. de præben. in 6.* tum quia in tali institutione nullo modo alterat, seu immutat naturam dignitatis, vel officii, quod instituit ex Doctoribus quos refert Sanchez *lib. 7. in decal. cap. 29. num. 133. & seqq.* Peyrin. *in addit. ad constitut. Clem. VIII. cap. 9. num. 22.* & & ad intentum nostrum patet ex constitutionibus B. Pii V. erectionis dictarum Vicariarum, in qua Pontifex solum ipsis concedit jura Vicariorum, non autem prærogativas Rectorum, & Parochorum, aut alia speciali forma præter communem. Quare non propterea sequitur, quod ipsi sint Prælati suarum Ecclesiarum, & quod idem honor iis debeatur, ac si essent creati Rectores, & Prælati in locum demortui, ut prosequitur idem Cagnol. *in d. Rub. à num.* 75. ubi sub *d. n.* 79 statuit, quod quando quis est constitutus in locum demortui, tunc pro se agit, non pro alio & omnis prærogativa sibi competit ad text. *in l. 2. C. de off. ejus*, ibique Doctores. Porro & Parochi, sive Rectores nedum à Pontificibus sunt instituti, *ut tot. tit. de Paroch.* sed etiam à Sacris Conciliis, & quod excellentius est ab ipso Christo, & ab Apostolis ipsis, ut constat ex D. Paulo ad *Timoth. ad Titum*, & ad *Ephesios* & *D. Petr.* 1. de quo alibi.

7 Neque pariter obstat, quod ejusmodi Vicarii exerceant curam animarum in Ecclesiis Patriarchalibus, atque adeò censeantur majores aliis Rectoribus, quemamodum majores sunt Ecclesiæ Patriarchales aliis Ecclesiis, ac illi, quos repræsentant.

8 Nam huic objectioni respondetur quod, etsi Ecclesiæ Patriarchales habeant in se majorem jurisdictionem non ideo tamen illarum Vicarii pro cura animarum habent majorem dignitatem, qua nihilo magis egreditur limites Vicariatus, atque adeo illos non facit absolutè Prælatos illarum Ecclesiarum, prout sunt Rectores in suis Ecclesiis, sed solum illarum Capitulorum Vicarios. Ad effectum autem præcedentiæ, non solet attendi, an quis habeat majorem Iurisdictionem, sed an habeat ex se majorem dignitatem per *l. 1. & 2. C. ut dignit. ord. serv. lib.* 12. Constat autem ex supra deductis majorem dignitatem habere ex se Rectores, quam Vicarii. Quis enim dixerit Oratorem Regis Christianissimi, qui repræsentat suum Regem præcedere debere Regi Portugalliæ, quando simul conveniunt? Licet enim Rex Galliarum sit dignior, ac potentior Rege Portugalliæ, non idcirco ejus Orator erit major Rege Portugalliæ, quia Orator habet dignitatem nomine alieno, Rex autem nomine proprio. Secus autem dicendum, si ageretur causa inter Oratorem Regis Christianissimi, & Oratorem Regis Portugalliæ, atque adeo inter Vicarios S. Ioannis, & S. Petri, & Vicarios aliarum Ecclesiarum Parochialium, non autem inter ipsos Vicarios, & Rectores Ecclesiarum. Undè non refragatur, quod honor, qui debetur Domino, idem debeatur illi, qui Dominum repræsentat, de quo allegetur textus in *capit. fin quæst.* 3. d. ubi dicitur, quod Diaconus tenens locum Patriarchæ honoratur, sicut Dominus suus: quem textum ad id allegat Abb. *in cap. fin. de offic. delegat.* Prærogativa enim, quæ est in principali, eadem esse debet in locum tenente suo, Angel. *in l. si prior ff. qui potior. in pignor.* & Anchar. *in c. grandi not. 5. de suppl. negl. Prælat. in 6.* Quoniam hæc conclusio procedit, quando Orator unius Principis contenderet cum oratore alterius Principis; nam quilibet locus & gradus assignaretur ex persona Domini sui. Sed ubi ex parte unius Principis interveniret orator ejus, ex alia vero parte esset alius Princeps in propria persona, tunc esset secus. Atque ita declarat Dec. *in d. cap. fin.* quod etiam docet Purpurat. *in l. 1. ff. de offic. ejus num.* 633. Præterea Vicarii non gaudent eadem auctoritate, iisdemque privilegiis, quibus fruuntur illi, quorum sunt Vicarii *l. filius l. filio & l. Vicarius ff. de legationib.*

Id, comprobatur etiam variis exemplis, ex quibus constat, quod illi, qui aliorum personas repræsentant prout sunt Vicarii, Procuratores, Vicesgerentes, vel similes, non sedent in eodem loco in quo sui principales sedere debent, sed inferiori. Primum desumitur ex cæremoniali Romano *lib. 1. cap. 3.* quod est de ordine sedendi in Conciliis. Ibi enim statuitur, quod Oratores Principum non sedeant in Conciliis in eo loco, ubi sederent ipsi Principes, quos repræsentant, idest inter Cardinales, sed in sedibus humilioribus pro Dominorum suorum dignitate. 9

Secundum de eisdem Oratoribus Principum, qui in Capellis Regum non habent locum Principis, quos repræsentant, sed inferiorem. Unde Rex Galliarum Ludovicus XII. voluit, quod Dux Sabaudiæ, qui ibi aderat, præferretur Legatis Venetorum, Dec. *in cap. Sanè v. num. 12. de offic. deleg.* quod refert, ac sequitur Purpurat. *d. num.* 533. 10

Tertium de Conciliis Generalibus, in quibus prout ex ultimo illorum scilicet Tridentino, constat Vicarii, seu Procuratores Episcoporum absentium non admittuntur, nec scribuntur in locis Episcoporum quos repræsentant sed in alio inferiori, & separato, & post Generalem Servitarum, cujus ordo est inferior ordine Carmelitano, Vicarius Carmelitarum. Idem quoque observatur in Conciliis Provincialibus, in quibus Vicarii, seu Procuratores Episcoporum, seu Abbatum absentium non admittuntur in eorum locis, quos repræsentant, sed in aliis inferioribus. Navar. *conf. 7. de major. & obed.* Franc. Leo. *in thes. for. Eccles. p. 1. c. 9. n.* 4. 11

Quartum est de Coadjutoribus Canonicorum, qui non sedent in loco Canonicorum, quorum sunt Coadjutores, sed in inferiori post omnes Canonicos, ex Rota in Salamantina Coadjutoriæ 25. Iunii 1593. coram Pegna; ea ratione, quod Canonici propria dignitate fulgeant, sintque veri Canonici, Coadjutores verò aliena, sintque fictè Canonici, ejus verba integra sunt ista: Quoniam licet coadjutor repræsentet personam illius, cui datur coadjutor, & subrogatus frui debeat eisdem prærogativis, quibus fruitur ille in cujus locum subrogatur; *l. si eum §. qui injuriarum ff. si quis cautionibus, l. filiæ suæ §. Titia ff. de condit. & demon. l. in duobus §. 1. ff. de jurejur.* Id intelligitur respectu aliorum inferiorum, quibus præferri quidem debet, non autem respectu aliorum Canonicorum parium ipsi coadjuto quos præcedere non potest, cùm illi propria dignitate, & prærogativa, Coadjutor autem aliena tantum præfulgeat, nec dubium sit, eos, qui propriæ auctoritatis lumine fulgent, illis præferri, qui aliena luce coruscant, aut vices aliorum gerunt, Purpur. *in l. 1. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. 632.* Dec. *in cap. Sane 2. n. 12. de offic. deleg.* Jacob. de Nigris *in rep. l. 1 ff. de offic. ejus n.* 14. Alciat. *resp. 199. num. 36.* & Menoch. *consil. 51 num. 24. lib. 1.* Hactenus Rota. Quæ *n.* 13. tradit, præcedentiam non competere ratione Canonicatus, sed ratione 12

antianitatis, quæ concernit prærogativam personæ, non officii. Et prosequuntur, Garz. *de benef. par. 4. c. 5. n. 66. & seqq.* Gonzal. *in regul. 8. §. 9.*

13 Quintum de Archipresbyteris, qui præferuntur Vicariis Parochialium, quamvis Curati, quos repræsentant tales Vicarii præcedant Archipresbyteros, Rot. *d. decis. 326. par. 2. div.*

14 Sextum de Vicario generali Episcopi, qui licèt ordinariam habeat jurisdictionem per Gloss. *in cap. Romana de appel. in 6. v. generaliter*, atque adeò ipsius Episcopi repræsentat personam, & authoritatem, eique debeatur idem honor, ac eadem prærogativa, Menoch. *cons. 51. nu. 16.* Nunquam tamen Vicarius Archiepiscopi, vel Episcopi antiquioris præsumpsit habere præcedentiam supra Episcopos minus antiquos, aut occupare locum Episcopi etiam absentis.

15 Septimum ex Contiloro *in consult. de præcedent.* Ubi refert sub anno 1510. sub Iulio II. Generalem Servorum in Capella pontificia sedisse ante Vicarium generalem Carmelitarum. Et sub Innocentio VIII. Vicarium generalem Prædicatorum cessisse locum aliis Generalibus Mendicantium in eadem Capella. Idem observatum sub Innocentio X. in P. Dominico Merino Vicario Generali Dominicanorum, qui cessit omnibus Generalibus Mendicantium, & præcessit Vicarium Generalem Augustinianorum. Ac generaliter in præeminentia, etiam Episcoporum attendendum esse tempus eorum ordinationis, non autem dignitatem Ecclesiarum, neque illarum ordinem, ac præeminentiam declaravit S. Congregatio Concilii in Constantinopolitana 13. Iuli 1631. referente Nicolio *in addit. ad flosc. v. Episcopus num. 64.* ante Indicem *p. 2* lucubrationum. Et S. Congr. Rituum sæpius censuit circa præcedentiam inter suffraganeos Episcoporum latinorum, & Episcopos græcos, & generaliter inter Episcopos latinos & Græcos cæteris paribus, nullam aliam rationem habendam esse, quam temporis, seu promotionis ad Episcopatum. Ita pro Polonia Februarii 1610.

16 Illud igitur juris axioma: Subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur, *l. si cum, §. qui injuriarum, ff. si quis caret*, ubi Bartolus Angelus, & alii, obtinet, quando subrogatus est æqualis conditionis cum eo cui subrogatur, Menoch. *cons. 784. nu. 12.* Ut autem ostensum est, aliud est esse Rectorem, sive Parochum, aliud esse Vicarium Rectoris, sive Parochi. Rectores enim, & Parochi Basilicarum sunt ipsa Capitula, quibus quoad solum exercitium Curæ, non autem quoad jurisdictionem, multoque minus quoad dignitatem instituti sunt à Pio V. ejusmodi Vicarii, & 21. Martii 1504. eadem Sacr. Rituum Congregatio in Segobiensi ita declaravit: *Episcopus prius promotus sive electus ad Episcopatum, debet alteri Episcopo post ipsum promoto, vel electo præcedere; etiamsi sit ipso dignior, & illustrior.* Secundo intelligitur quantum ad substantialia, non autem accidentalia, Surd. *de alim. tit. 9. quæst. 21. n. 22.* Tertio in subrogato per legem, non per hominem ex Rim. Iun. *consil. 18. numer. 88. & cons. 113. nu. 128.* Vicarii autem hujusmodi Parochialium non sunt à lege, sed ab homine subrogari. Quarto limitatur in privilegiis, quale est id de præcedentia, ut subscribunt Azeved. *l. 1. n. 27. lib. 6. nov. recop.* Girond. *de privil. in exempt. explic. num. 1313.*

17 Itaque jura, quæ in contrarium afferri possunt, solum probant hujusmodi Vicarios debere uti eodem jure, eodemque honore quantum ad jurisdictionem erga suos subditos, non autem quantum ad prærogativam dignitatis, & ordinis, egregiè Decius *in d. cap. Sanè, de offic. deleg.* dicens contra Abbatem *dum ex hoc infert, quod Vicerector debet honorari, sicut Rector, hoc benè inferri non videtur; quia licet quis debeat honorari, tanquam repræsentans delegatum, vel Rectorem, non tamen sequitur, quod debeat honorari tantum, quantum principalis quem repræsentat.* Et hanc doctrinam commendat Navar. *d. consil. 7.* Neque etiam in se id verum videtur, quia major reverentia debetur principali, ut probatur *ex l. Sed & si, §. fin. ff. de injus voc.* vel reverentia, quæ debetur patrono, non debetur administratori, ideòque ait Bald. *in d. l. Sed & si §. Prætor ait*, quod major honor debetur Episcopo, quàm ejus Vicario. Et Aponte *decis. 15.* ubi quod Balivi titulorum in Regno non tenent locum principalis Domini in Sessionibus, Gama *decis. 1. num. 48. & seqq.* Vbi quod substitutus, & locum tenens Patriarchæ, vel Metropolitani debet honorari, prout Patriarcha, vel Metropolitanus in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, non autem in iis, quæ competunt respectu dignitatis, vel ordinis.

Quæ omnia multò magis locum habent in Sacrista, vel alibi simplici Sacerdote S. Mariæ Majoris, qui nullo jure præcedere potest in funere ducendo proprio Parocho defuncti; tum quia Parochus defert stolam; tum quia est in actu sui officii Sacerdotalis, & tum quia est de hierarchia Ecclesiastica, de qua non sunt Sacristæ, neque alii simplices Sacerdotes. At de his hactenus. Plura enim Parochi, sive Rectores dicere possunt pro suo jure tuendo, sed nunc ipsis sufficit, quod observetur in hac re Statutum Cleri Romani superius adductum. 18

Neque obstat decretum S. Congregationis pro dictis Vicariis S. Joannis, & S. Petri, ac pro Sacrista S. Mariæ Majoris, quia fuit editum inauditis Rectoribus, ac Parochis Urbis. Et quia nulla in ipso facta est, nedum revocatio, sed ne mentio quidem supradicti Statuti Cleri Romani. Et tandem quia intelligendum, est quando in funere cum proprio Parocho defuncti intervenit Capitulum S. Ioannis, vel S. Petri, vel S. Mariæ Majoris, ut pro Capitulo Cathedralis declaravit hæc S. Congregatio 22. Martii 1631. apud Gavantum *in Enchir. v. Exequiæ in add. num. 15* nempè: *Quando in funere intervenit Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, Curatus, & Sacrista, licèt amovibiles sint, debent præcedere Parocho defuncti. Quemadmodum ipsi Canonici Cathedralis, & Collegiatæ præcedunt Parocho*, ex eadem S. Congregatione in *Viterbien. 25.* Junii 1611. *in nullius* 12. Maii 1612. & *in Prænestina* Canarum 14. Aprilis 1658. scilicet, *Canonici Cathedralis præcedere debent Parochum, etiam in funere, non autem alii*; quod etiam tradidit Cardinalis de Luca *de præmin. discurs. 21.* ubi refert, ita novissimè declaratum fuisse in *Parmen.* Sac. Congregatione Rituum, licèt etiam pro Parocho contra Capitulum Cathedralis contrarium doceat Grat. *alleg. discept. 298.* & Barbos. *in Pastor. alleg. 78. num. 18.* ac referunt ita decisum à Rota Rom. in Calaguritana præeminentiarum de Victoria die 16. Novembris 1592. & extant decreta antiqua ejusdem S. Congregationis in *Nucerina* die 14. Octobris, ac aliàs sæpius. Cùm itaque dicti Vicarii, & Sacrista seorsim à suis Capitulis intersint funeribus, nullo modo præcedere possunt proprio Parocho defuncti, cum nullo modo sint, neque dici possint pars, aut membrum Capitulorum; quod locum habet, etiamsi unus ex ipsis Canonicis seorsim à suo Capitulo interesset, ut firmat idem Cardinalis de Luca *loc. cit.* quibus concinit Statutum Cler. Rom. eo *cap. 5. §. 18.* ubi ita disponit: *Beneficiati vero etiam Patriarchalium, nulla ratione Parochis ipsis cum stola intervenientibus præcedere possint.* Ergo multò minus Sacrista, & Vicarii, qui non sunt pars Capituli, neque cum Capitulo intersunt funeri, ut supra diximus.

Ad 2. respondeo, observandum etiam esse Statutum Cleri Romani *cap. 2 §. 8.* ibi: *Ad evitandam confusionem, & pro majori decoro Collegii Parochorum curabit Camerarius, ut in processionibus tam Parochi Regulares, quàm Parochorum substituti incedant in capite processionis, reliqui verò Rectores juxta ordinem eorum antianitatis subsequantur*; quod non est dissonum à jure Communi. De jure enim is præcedit, qui in labore est antiquior instar militis, *lib. 2. C. de offic. Magistr. offic.* ibi: *Is cæteros antecedat, quem labor prolixior, vel stipendia meliora fecerint anteire, & l. fin. Cod. de tyron. lib. 12.* ibi: 19

Tyrones

Tirones loco semper posteriori ponantur, nec enim patimur quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui, & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragantur, traditque Gloss. *in cap. fin. v. antiquiores de consuet. in 6.* & in terminis præeminentiæ, ac prælationis est textus *in cap. 1. de major. & obed. & in l. 1. ff. de atb. scrib.* ubi Bartol. ac sequitur Peregrin. *cons. 3. numer. 60.* & Paris. *cons. 38. num. 1. vol. 4.* Antiquior quippè de Collegio aliis præfertur, Cassan. *in catal. glor. mund. par. 4. consid. 76. & par. 11. consid. 17.* Rebuf. *in tract. nomen. quæst. 21. numer. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. §. 3. procem. n. 23.* Cytiac *contr. 201. num. 44.* & Seraph *decis. 326. numer. 3.* & in hac specie declaravit sæpius S. Rituum Congregatio, præcipuè in *Macratensi* præcedentiæ inter Parochos referente Eminentiss. Sacchetto sub anno 1622. & alias; qua ratione etiam S. Congregatio Concilii declaravit, in professis eadem die præcedentiam deberi ei, qui prius habitum novitiatus suscepit, teste Barbosa *de jur. Eccles. capit. 46. numer. 56.* quæ declaratio est conformis d. decisioni Rotæ apud Seraph. & in S. Concilio Tridentino cum lis de Sessione mota fuisset inter Hispanos & Gallos, placuit Patribus, ut Theologorum, quisque, habita illius temporis ratione quoad Doctoratus, aut magisterii gradum promotus fuisset, sententiam ferret, ut per Vasquez in *præfat. illustr. contr. num. 13. & 17.* Quod si etiam consideretur stipendium hujusmodi Vicariorum, certum est, illud esse mercenarium, ac menstruum quatuor, vel quinque scutorum, ex quo gradum inferiorem ostendi, habetur *ex d. l. 2. & l. fin.* & tradit Vasquez *loc. cit. num. 19.* Ratio autem horum omnium est, quia jus, quod de novo alicui acquiritur, est merum jus absque injustitia, & ideo non debet esse præjudiciale alteri. Esset, autem si prævaleret contra jus alteri acquisitum; quia ipsum deturbaret de loco, quem jam acquisivit, & possidet. Unde cum in casu nostro Rectores, sive Parochi sint priores in tempore, sunt etiam potiores in jure. Hinc qui prius dignitatem, vel munus obtinuit, censetur dignior in ordine quem instituit illa dignitas, vel officium *can. fin. d. 17. cap. Statuimus*, ubi Gloss. *v. primum locum de major. & obed.* cum *simil.* & tradunt Bald. *in l. cum quid ff. si certum pet.* ubi etiam Bartol. Alex. Ias. & Soccin. Igitur Rectores, sive Parochi, qui prius obtinuerunt suam dignitatem, sive officium, sunt digniores in ordine Parochorum.

21 Confirmatur id ex observatione. Nam Episcopus promotus ad Cardinalatum post Clericum, quamvis dignior sit Clerico, sedet tamen post ipsum, quia est posteriori loco promotus. Sic etiam Episcopus sedens in Capitulo cum Canonicis, sedet in loco, quem obtinet, uti Canonicus, non in loco, quem habet uti Episcopus, quia ibi habetur ratio tantum Canonicatus, ut tradunt Glos. *in cap. In collatione de appel. in 5.* ibique Franch. & Gemin. Sic quoque Cardinalis, quando adscribitur de novo alicui Congregationi, tenet in ipsa locum sibi debitum, habito respectu temporis suæ promotionis, præcedens antea adscriptos, sed in posteriori tempore ad Cardinalatum promotos. Servandus est igitur ordo promotionis. Ex supra deductis.

22 Neque obstat prætensa consuetudo contraria; quia debet esse centenaria, & immemorabilis, cum illi resistat jus commune, & Statutarium, vel saltem quadragenaria, Purpurat. *in l. 1. num. 200. ff. de offic. ejus*, Barbat. *cons. 5. num. 2.* Rot. *decis. 410. num. 1.* coram Seraph. quæ quidem non est probata, neque probari poterit, cum præsentis Vicarii sint moderni in cura animarum, & sepius Rectores Parochialium illis in processionibus præcesserunt, ac proinde cum non sit probata aliqua consuetudo in eorum favorem. donec illa legitimè probetur observandum est Statutum Cleri Romani. Et quatenus etiam possessio pro utraque parte concurreret, adhuc esset præferenda illa Rectorum, tum ex adductis in superiori dubio, tum quia habet assistentiam juris communis, & Statuti, ut per Rot. *decis. 81. num. 1. par. 1. div.* Seraph. *decisio 1437. in fin.* & Post. *de man. obs. 71. numer. 74.* Ita quidem, ut non sufficiat, quod aliquando dicti Vicarii præcesserint, cum unus Rector, sive Parochus alteri præjudicare nequeat. Eo vel maximè quia præcedentia juxta antianitatem est data per Statutum Cleri omnibus Rectoribus, sive Parochis Urbis, & ideo esset necessarium probare, quod omnes Rectores interfuerint semper omnibus processionibus, & præcedentiam Vicariis cesserint spatio tanti temporis ad præscribendum necessario; quod tradunt Doctores, & Gloss. *in l. de quibus, ff. de leg. in l. 1. v. Prælatis, & in l. 2. C. quæ si longa consuet.* & Rot. coram Merlino *decis. 353. num. 54.* ac alibi quin & ipsa Vicariorum præcedentia in aliquibus processionibus non ex jure proprio contigisse videtur, sed ex ipsis Rectoribus, qui id neglexerunt, non quidem Vicariatum gratia, sed quia ita sibi expedire crediderunt; quod nihil obstat, quominus sibi suaserit Statutum Cleri, id facere possint, quod antea non fecerint. Ex quibus omnibus miror in tam raso tramite scirpum quæri, & in scirpo nodum.

CONSULTATIO XXII.

An sint licitæ litteræ exemptionis tum Ecclesiasticorum, tum secularium, vulgo Salvæguardiæ à jurisdictione Episcopi, ejusque tribunalis, tam in civilibus, quam in criminalibus, à Prorege Siculo concessæ, uti à Siciliæ Monarchia? Ubi asseruntur capitula super Regia Monarchia cum novis reformationibus, & declarationibus marginalibus transmissa à Regia Curia, & Consilio Catholicæ Majestatis.

NOn est nostrum in hac Consultatione agere de origine, institutione, & justitia hujus Siculæ Monarchiæ, de quibus jam olim hinc inde actitatum est à Viris clarissimis, præ cæteris verò à Cæsare Baronio *Annal. tom. 11.* & à nobis alibi raptim. Est enim expositio causæ sinuosa, & altè reperita, sed solum, an inter præjudicia jurisdictionis Episcopalis recenseri debeat hic novus abusus Salvæguardiæ, dixi jurisdictionis Episcopalis, non autem Ecclesiasticæ, nam & ipsa Monarchia, tanquam Legatus Apostolicus jurisdictionem Ecclesiasticam in Regno Siciliæ prætendit exercere. 1

Inter jura extraordinariæ protectionis, unum est, quod dicitur Salvaguardia, singularis, ac privilegiata. Illius causa efficiens, & finalis inde patet, quod cum in tanta hominum perversitate, ac mundi malignitate innocentes multifariam offendantur, ac opprimantur, inter alia, quibus succurri ipsis posse visum est, remedia, Summi Principes æquissimum judicarunt, Salvam ipsis guardiam largiri, ut eadem territi adversarii ab eorundem offensione abstinerent ad notata Bartoli, & Doctorum *in l. illicitas ne potentiores, ff. de offic. Præsid.* Felin. *in rubr. de tregu. & pac.* Ias. *in l. si super col. fin. C. de transact.* & Guidopap. *decis. Gratianop. quæst. 418.* 2

Hanc autem Salvamguardiam definiunt, esse protectionem, & securitatem, quæ minus potentibus contra potentiores à superiori potestate, vel etiam absolutè ad suam ac bonorum suorum tutelam petentibus amicis, aut alioquin charis, præstatur. 3

Dividitur non incommodè quatuor modis. Uno, & principaliter quidem; secundo modo ratione subjecti in secularem, & Ecclesiasticam. Hæc est, quando personæ Ecclesiasticæ, illa vero cum seculares in singularem protectionem, ac Salvamguardiam à liberis Principibus suscipiuntur. 4

Hujus partitionis ratio inde colligitur, quod tam laici quam clerici in specialem Principum clientelam recipi soleant, cujus rei innumera extant exempla, & idipsum clarè testatur Menoch. *arbitr. quæst. lib. 2. cas. 38. numer. 6.* ubi scribit, sed vidisse Serenissimum Ducem Sabaudiæ Abbati, & Monachis, Carthusiæ Vallis Pixii apud Montem Regalem Pedemontium amplissimam Salvamguardiam concessisse. 5

Tertiò

6 Tertiò generatim dividi solet in absolutam, seu generalem, & limitatam, uti eam dispartitur Bechtius *in disput. de securit. & Salv. conduc. cap.* 10. Generalis est illa, quæ omnem omnino tam facti, quam juris defensionem continet. Limitata autem, quæ certæ defensionis limitibus continetur, atque includitur, ut si defendendus cliens fortè plures habeat possessiones, ac subditos in diversis locis, & unam ex illis Princeps reliquis exclusis protegendam suscipiat.

7 Quartò subdividi potest in eam, quæ in genere & non contra certam personam, etiam nemine citato, & citra causæ cognitionem conceditur, & in eam, quæ adversus certas personas, à quibus impetrans se sibi metuere narrat, & regulariter quidem citatis eis, ac cum causæ cognitione tribuitur. Addidi verbum *regulariter*, quia interdum, & sine causæ cognitione conceditur, & nihilominus illi contra quem impetrata fuit, ob Principis, quem facilè adire, & revocationem obtinere potest, voluntatem solam observanda est, Menoch. *loc. alleg. n.* 8. *&* 9.

8 Quinta porro subdivisio est, qua dispartitur Salvaguardia in eam, quæ diplomatis, vel litteris patentibus in modum privilegii per notata Fabri *lib.* 3. *C. tit.* 12. *de fin.* 5. *n.* 1. Gail. *lib.* 2. *obs.* 54. *n.* 7. & in eam, quæ per signi titulive impositionem, de qua *in l.* 2. *C. ut nem. priv. tit. præd. suis.* Vel per appositionem custodum, Menoch. *d. loco nu.* 11. *&* 12.

9 Salvam autem guardiam habens nullo modo inquirendus, vel molestandus est per textum, & Doctores *in l. Sancimus* 25. *in princ. C. de admin. tut. lib.* 2. §. 1. *C. de quadr. præscript. lib.* 6. *de post im. reverf. novel.* 138 Farinac. *in pr. crim. p.* 1. *tit.* 4. *q.* 29. *n.* 1. *& seq.* Nec ullam debet experiri injuriam nullam ineurrere læsionem, damnum aut periculum, *lib.* 6. §. 2 *ff. de offic. Præsid. l.* 28. §. 7. *ff. de pœn. auth. habita C. de fil. propatr. novel.* 5. *c.* 2. §. 1. *novel.* 17. *cap.* 6. *argum. l.* 1. §. *quoties* 17. *ff. de ventr. in poss. mitt.* Glos. *in l. Si mandatum* 59. §. *ult. ff. mandat.* Angel. *in l.* 1. *ff. qui satisd. cog.* Butr. & Imol. *in cap. Quoties* 2. *de pact.* nos hanc in rem allegat Straccha *in præfat. de asseverat. n.* 60. & Corset. *in suis singul. v. Securus*, Zas. *cons.* 9 *nu.* 26. *& cons.* 10. *n.* 13. *tom.* 1. quia secuturus dici non potest, qui periculis, contumeliis, & oppressionibus est obnoxius, ut ex Plinio *lib.* 3. *epist.* 12. refert Petr. Brem. *in tract. de securit. pro miss. in princ.*

10 Hactenus de Salvaguardia in genere, nunc de Sicula. Excellentissimus Siciliæ Prorex, uti illius Monarcha concedit Salvamguardiam tum Ecclesiasticis, tum hominibus laicis, præcipiendo Episcopis, eorumque ministris, ne se ingerant in omnibus causis, civilibus, & criminalibus, activis, & passivis, motis, & movendis contra supradictos homines, nec contra eorum consanguineos, & affines usque ad secundum gradum de jure civili inclusivè: & casu, quo præfati homines, vel eorum aliquis commiserit delictum aliquod, cui pœna major relegatione est imposita, vel in flagranti crimine reperiantur, possint eos in carcerem secularem includere nomine Proregis, ac regiæ Monarchiæ, statimque illum certiorem reddere absque eo, quod ad actum aliquem deveniant sine ejus authoritate; quod si in flagranti non reperiantur, nullo modo, nullaque de causa, & ob nullum delictum etiam levius, in illos procedant, sed id ei significent, expectentque mandatum, ac interim inhibentur, ne secus faciant sub indignatione Catholicæ Majestatis & sub pœna scutorum mille Fisco regiæ Monarchiæ. Adversus verò Episcopos, qui officii sui partes implent, hujusmodi Salvas. guardias non exequendo, petitur à Frorege illatum observatio, & obtenta mittitur præsentanda Episcopis, vel eorum Vicariis à Nuncio Regiæ Monarchiæ cum præcepro pœnali, quod intra diem curent illam regerere in actis Curiæ Episcopalis, ut executioni demandentur. Et informatione facta in criminosos, ejusque maleficii affines procederetur, ut legibus, moribusque convenit.

His ita deductis certum mihi est, has Salvaguardias 11 esse illicitas.

Primò, quia est novum commentum, & nunquam ex- 12 pertum in Monarchia Sicula, estque aptum ad inducendum plura inconvenientia, perturbationes, & irreverentiam, ac odium erga Prælatos Ecclesiasticos ab eorum subditis, qui, ut eas obtineant, imponunt illis varias, & falsas calumnias, libellisque frequentibus litigando postulant, ut suæ causæ Curia det operam,

Secundo, quia si concederentur Magistratui Civitatis, 13 qui numerosus esse solet, & quotannis mutatur, ac ejus consanguineis, & affinibus usque ad secundum gradum tota ferè Civitas à jurisdictione Episcopi eximerentur.

Tertiò, quia cùm jurisdictio ordinatia pastoralis Epis- 14 coporum sit immediatè à Deo, & à Sede Apostolica, non potest transire ad Legatum Apostolicum, quemadmodum transiret hisce Salvaguardiis, cùm idem Legatus habeat à Sacris Canonibus, & Conciliis authoritatem restrictam, & limitatam dumtaxat ad secundas instantias, & in casu gravaminis per viam recursus tantum, qui cùm dari possit, quoties contingit casus gravaminis, cumque gravamen nequeat esse ita irreparabile, ut per recursum occurri non possit, nulla subest ratio auferendi Episcopis jurisdictionem ordinariam in suos subditos, illamque dividere, imo & convellere, ac discerpere. Undè non obstat quod dicitur de Syndico, qui si controversiam haberet cum Barone, obtinet Salvamguardiam; quia jurisdictio Episcopalis est à Deo, & à Sede Apostolica, Baronis ab homine tantum.

Quarto quia Prorex hoc modo, atque hac arte, ac no- 15 vitate eximendi etiam Ecclesiasticos à jurisdictione Episcoporum, aliosque subjiciendi Monarchiæ in brevi avocaret ad se omnes causas, & indirectè fieret Episcopus totius Siciliæ concedens exemptionem ex solis supplicibus libellis, & frivolis de causis, etiam quando allegatur causa interdicti Ecclesiastici impositi etiam auctoritate Summi Pontificis, atque ad nutum Judicis Monarchiæ, qui solum procedere potest servatis servandis. Cumque in hac specie Prorex ipse procedat, ut in causis merè laicalibus cum potestate absoluta, certum est præjudicium irreparabile propter exemplum, & finem quem hujusmodi Salvæguardiæ consecuturæ sint in Sicilia in omnibus causis, quę ab Episcopis avocari poterunt, de plenitudine potestatis; quemadmodum facit Summus Pontifex in signatura Gratiæ, & idem Prorex in causis merè laicis tribunalium laicorum sub obtentu, quod ita visum est Iudici Monarchiæ, qui licet sit clericus, & Iudex Ecclesiasticus, nequit tamen ullam authoritatem facere hujusmodi avocationi sine juris Ordine servato, & prout juris fuerit.

Quinto ex indecentia, & modo incivili, quo hæ Sal- 16 væguardiæ conceduntur, præcipiendo Episcopis, ne se immisceant, & quod coniiciant reos in carceres seculares, quodque significent alios, atque expectent jussa Proregis.

Ac demùm quia cum his Legatus non sit in his causis 17 Judex competens, quia S. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 20. *de ref.* tribuit Ordinariis cognitionem causarum primæ instantiæ privativè ad alios cum loquatur per dictionem taxativam, ibi: *Coram locorum Ordinariis dumtaxat*, quæ adimit cæteris jurisdictionem, Angel. *in l. C. ubi, & apud quem*, Felin. *in cap. Pastoralis n.* 2. *de offic. Ordin.* apertè constat ipsum Iudicem Legatum, qui jure proprio hanc jurisdictionem non habet, non posse cognoscere, nisi per devolutionem, per delegationem, aut per prorogationem jurisdictionis, quorum nullum in hoc casu potest habere locum.

Non quidem devolutio, quia illa requirit formam à 18 Concilio præscriptam *d. cap.* 20. §. *Legati quoque*, scilicet, ut Episcopus sit requisitus, & neglexerit procedere; quod in hoc casu non supponitur. Non delegatio, quia hîc non intervenit; & quia Episcopus non potest extra

propriam

propriam diœcesim causas committere, nisi & litigantium consensus accedat, ut notat Glos. 1. & penul. in cap. ut litigantes de offic. Ordin. in 6. quam ibi sequuntur Butr. n. 4. Anchar. n. 1. & alii communiter; quod maximè procedit post Concilium Tridentinum. Non denique prorogatio; quia quemadmodum Clericus subditus Episcopi non potest sine ejus consensu prorogare jurisdictionem Judicis Ecclesiastici non sui, ita nec Episcopus potest Clericum subditum suum invitum subiicere in aliqua causa jurisdictioni alterius Iudicis Ecclesiastici, nisi subditus consentiat, ut in cap. 1. de for. comp. ubi sic firmat Ostien. num. 2. Io. Andr. nu. 11 & latè Socin. in 3. princip. art. in 7. quæst. n. 41. quare inter alia requisita, quæ conjunctim concurrere debent, ut validè prorogetur jurisdictio Iudicis incompetentis, est non solùm consensus partium, sed Episcopi diœcesani.

19 Quare, ut hujusmodi controversiæ dirimantur, debent Episcopi Siciliæ, cùm casus iste evenerit, facere declarationem, & revocationem hujusmodi Salvæguardiæ. Ad Regem Catholicum querimoniam deferre super hisce gravaminibus, conquerendo, quod concessio Salvaguardiarum contra exemptos à jurisdictione Episcoporum Ordinariorum sit insolita, & mera innovatio, cùm illorum discussio semper facienda sit coram Sede Apostolica. Nec mihi videtur omninò improbandum remedium scribendi per S. Congregationem Immunitatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ litteras circulares Episcopis super eisdem Salvisguardiis, necnon super observatione generali S. Concilii Tridentini, & quod Nuncius Apostolicus apud Regem Hispaniarum hinc rem in se assumat, de qua edoceri debet.

20 Cæterùm specimen Salvæ guardiæ, cujus authographum cognovi, est hujusmodi.

21 *Philippus &c. Vicerex &c. Rev. Episcop. Catanensi, ejusdem Rev. Vicario Generali, Assessori, Notario, & aliis Officialibus, ac servis diœcesis majoribus, & minoribus, præsentibus, & futuris, salutem. Siamo stati supplicati, e Noi provisto del tenor, che siegue.*

22 *Illustr. & Eccel. Sig. i Sacerdoti N. N. & i Giurati, e Senato della Città di Catania N. N. dicono, che havendo cominciato la lite sopra le concessioni delle Terre del Vescovato nulliter factæ dal Rev. Vescovo avanti il Tribunale del Real Patrimonio &c. li scomunicò, e presentategli dal Procuratore di detta Città l'assoluttioni ottenute dalla Regia Monarchia, gli bravò, &c. Onde per li sudetti, & altri capi, de' quali V.E. è informata per lettere, i detti esponenti gli sono diventati nimici capitali, è però non deve ingerirsi negli esponenti, suoi parenti, e familiari usque ad quartum gradum. E per ciò supplicano V. E. d'ordinare se gli spediscano Salvaguardie con ordini penali di non molestarli in amplissima forma.*

23 *Panormi 10. Ianuarii 1630. Ex parte Excellentiæ suæ fiant litteræ Salvæguardiæ ad instantiam supplicantium sub visione Rev. Iudicis Regiæ Monarchiæ.*

24 *E perciò vi ordiniamo, che per l'avvenire non vogliate, nè dobbiate in modo alcuno intromettervi, nè impedire, nè fare intromettere, nè impedire, nè permettere, che niuno de' vostri Officiali, e persone suddite alla vostra giurisditione s'ingerisca, nè intrometta in niuna delle cause, civili come criminali, attive, e passive, mote, e movende, nè contro i detti N. N. Giurati della detta Città di Catania, & N. N. Sindico, nè loro parenti consanguinei, e affini usque ad secundum gradum de jure civili inclusivè, e in caso che N. N. esponenti, ò alcun de' sudetti loro parenti, consanguinei, e affini usque ad secundum gradum de jure civili, aut supra commettessero alcun delitto à relegatione sopra delle cose spettanti à noi, e alla vostra giurisditione, e fussero presi in flagranti crimine, all'hora procederete à carceratione à nome nostro, e del Tribunale della Regia Monarchia nelle carceri del Regio Demanio, e di subito ne avviserete del tutto, e non procederete interim ad ulteriora, in finche sarà dato da noi l'ordine, che sarà necessario, e non essendo presi in flagranti crimine tanto per delitti à relegatione supra, quanto infra, in tal caso non procederete in cosa alcuna, ma ne darete del tutto avviso, e aspetarete da noi l'ordine che sarà conveniente, come sopra, e così eseguirete tanto ad istanza de' sudetti supplicanti, quanto di ogn'uno de sudetti loro parenti usque ad secundum gradum inclusivè, seu di qualsivoglia persona per essi, e ogn'uno di essi comparenti, etiam senza procura &c. e sotto la pena di scudi mille &c. Datum Panormi 12. Ianuarii 1630.*

El Duque d Alburquerque
Vidit Neyla Iudex R. Monarchiæ.

Tenor verò ac formula Observatoriarum Salvæguardiæ est in hæc verba. *Philippus &c. Vicerex &c. Reve-* 25
rendiss. Episcopo &c.

Siamo stati supplicati &c. da N. N. che havendo essi ottenuto Salvaguardie, e presentatele col far molte instanze, non han potuto eseguire l'esecutione, tutto per 26
il Vescovo contro agli esponenti la sua rabbia, e sdegno per haverlo proseguito de' delitti in Roma, havendole fatto lettere osservatorie, nè anche sono state eseguite, havendosi 27
col progresso delle persecutioni esso Monsignore dichiarato per parole, e lettere capitalissimo nimico degli esponenti. Perciò supplicano V.E. per detta prosecutione, e di far di nuovo lettere dirette à tutti gli Abbati, Priori, e Superiori de Regolari per conseguire l'esecutione, e che vadi un Portiero della Regia Monarchia à notificare al Vecario Generale, e Mastro notaro l'emanatione, & esecutione di esse.

Dal qual memoriale fatta relatione per la Regia gran Corte in Conseglio di cause fiscali tenuto à 29. Luglio, fecimo in dorso di esso provista, quod fiant litteræ sub visione Iudicis Regiæ Monarchiæ. 28

E perciò in esecutione vi diciamo, e ordiniamo, che vogliate eseguire, & osservare le dette lettere di Salvaguardia ottenute de verbo ad verbum, & à prima linea usque ad ultimam, e conforme à quel vi diciamo, & ordiniamo, che per l'avvenire non vogliate, nè dobbiate &c. così contro i detti &c. come contro &c. 29

El Duque d' Alburquerque
Vidit Neyla &c.

Priusquam proferam capitula Viceregia super Regia Monarchia cum novis reformationibus, & declarationibus marginalibus transmissa à regali Curia, & Consilio suæ Majestatis Catholicæ, referam litteras, & aliqua capitula concordata, & litteras Excellentissimi viri D. Marci Antonii Columnæ Proregis Siciliæ, quæ sunt veluti apparatus ad dicta Capitula, & ostendunt religionem innatam Domus Augustæ Austriacæ in Deum, reverentiam, obedientiamque in Sanctam Sedem Apostolicam, observationem in Sacros Canones, præcipuè in S. Concilium Tridentinum, quod auspiciis dictæ Domus Augustæ incœptum, & absolutum fuit, & religiosissimè in omnibus Regnis etiam Iudicis, Catholicæ Majestati subjectis observatur, mandaturque observari, cùm sit Sacrorum Canonum, sacrorumque Conciliorum, quin & totius fidei catholicæ custos, protectrix, & propagatrix, & propugnatrix. Capitula, & litteræ Columnenses sunt hujusmodi. 30

Moli' Illustr. e Revirendiss. Sig.

Essendo nate alcune differenze trà il Reverendiss. Arcivescovo di Palermo, & il M.R.D. Nicolao Stitia, come Iudice delegato della Monarchia, & havendomi S.M. ordinato con sue lettere delli 24. di Luglio passato, che lo proveda, che il detto Molto Rev. di Stitia nel suo procedere osservi il Concilio Tridentino, e specialmente, che non metta mano nelle prime, & seconde cause, ma quelle lasci all'Ordinarii, con questa occasione havendo prima inteso li sudetti Reverendiss. Arcivescovo, & il M.R.D. Nicolao nelle loro differenze, ho preso l'appuntamenti, che vanno notati nell'allegato foglio, mi è parso mandarli à V.S. acciò possa valersene nell' occasione, pregandola ad avvisarmi quello, che intorno à questo l'occorresse, & à 31

V.S.

V.S. mi profero, & raccommando. Di Palermo li 27. di Settembre 1580.

Serv. di V.S. Molto Illustr. & Rev.
Marco Antonio Colonna.

Al Molto Illust. e Rev. Monsr. Arciv. di Messina.

Panormi die 26. Septembris 9. Indict. 1580.

Per S. E. appuntati li seguenti Capitoli.

31 ** Circa le cause, che vanno via gravaminis non si facci Supersessoria, eccetto conforme al Concilio Tridentino cap. 1. sess. 13. de ref. & c. 2. & 3. ejusdem sess. nell'atti irretrattabili, & irreparabili, nelli quali così l'Ordinario debbia sopraseder, ancorche non li venissero lettere Sue persessoriali. Ben e vero, che quanto alle Ingiuntioni fatte, da farsi de non conversando, non si debbano fare Supersessorie nè l'Ordinario habbia sopra sedere.*

32 *Le prime instanze non si trattino in altra parte, che avanti all' Ordinario, conforme al Concilio Tridentino, & le seconde instanze avanti all'Arcivescovo, e se saranno commesse ad altre persone, tali commissioni non si debbano esseguire, e s'intendano surrettitie.*

33 *Che quando l'Ordinario, & il Giudice della Monarchia saranno presenti, dove sarà S.E. non si faccino lettere, che veniant acta via gravaminis, se prima non si facciano lettere all'Ordinario, che informi delle cause, per le quali si gravino. Questo però s'intenda quando gl' aggravii sono reparabili per la diffinitiva, e l'Ordinario habbia da rispondere frà tre giorni.*

34 *Che quando per lo Giudice della Monarchia sarà retrattata alcuna sentenza, seu Interloquutoria di pena pecuniaria, la quale sarà stata assegnata dal Giudice à quo, e si faranno lettere di restituire tal somma, si debba prima dar pleggeria de restituendo in casu succumbentia.*

35 *Che s'habbi avertentia alli memoriali, che si danno dalle parti via gravaminis, se usano parole impertinenti dette contro li Prelati, dalli quali appellano, e si gravino, e se ne faccia particolare relatione à S. E.*

36 *Quando le parti si gravino alla Monarchia, si debbaano esprimere specialmẽte le cause del grauame nel memoriale dell'Instanze, accioche dalla Monarchia si possa conoscere.*

Ex libro actorum anni 9. Indict. 1580. 1581.
fol. 19.

Capitoli Viceregii sopra la Regia Monarchia con le nuove riforme, e declarationi in margine, venuti dalla Regal Corte, e Consiglio di Sua Maestà.

37 *Sogliono alle volte nel Tribunale della Regia Monarchia di questo Regno succedere controversie sopra l'osservanza nelle cause, che in detto Tribunale versono, d'onde nascono diversi abusi, per il che l'Illustr. & Eccell. Sig. Marco Antonio Colonna Vicerè, e Capitan generale in detto Regno hà ordinato s'habbia inviolabilmente da osservare, come di sotto siegue.*

38 *Primo. Nella Regia Monarchia vi sia uno Avocato, & uno Procuratore fiscale, sicome è stato ordinato, acciò li negotii del fisco non patiscano.*

39 *Secondo. Si tenerà la Corte, e faranno l'atti giuditiarii, che occorreranno farsi in detta Corte il Martedì nella Casa del sudetto Giudice.*

40 *Nelle cause, che si trattaranno inanti esso Legato, e Giudice deputato si debbia osservare la dispositione della legge Canonica, come Corte Ecclesiastica, e nell'ordinarii si guardi l'osservanza della Regia gran Corte.*

41 *† Tutte le cause appartenenti al foro Ecclesiastico nella prima Instantia non si trattino in altra parte, che inanti li loro Ordinarii secondo la forma data dal Sacro Concilio Tridentino, e le seconde Instanze inanti l'Arcivescovi Metropolitani quando non parerà altrimente al Vicerè in alcuno caso particolare.*

42 *In dette Cause Ecclesiastiche supplicando la parte, li Memoriali non si decretaranno Magna Curia referat, ma che il Giudice di essa Regia Monarchia riferisca.*

* cap. 1. sess. 13. de ref. & c. 2. & 3. ejusdem sess.
† E nel 4. V. M. guarde il Concilio, no otra cosa.

† *Nelle Cause di gravamine quando le parti si gravaranno delle provviste fatte dall'Ordinarii, tanto in Cause Criminali, quanto Civili, che altro si facci, si supplicarà al Vicerè, e si provederà secondo la qualità del negotio, ò che lo Prelato informi, ò che lo Giudice proceda.* 43

* *Se al Giudice deputato per sua Maestà sarà sospetto le parti recorreranno al Vicerè per provederle d'altro Giudice non sospetto.* 44

Le lettere, che si faranno per detto Giudice all'Ordinarii, quando che si drizzeranno all'Arcivescovi si dia titolo di Molto Illustr. Reverendiss. alli Vescovi d'Illustr. e Reverendiss. all'Archimandrita di Reverendiss. all'Abbati e Vicarii di Rev. 45

* *Le lettere, che si faranno per li Prelati, quando si transmetteranno l'atti per via di gravame, ò d'altro remedio, si habbiano da drizzare al Vicerè, e quelli, che si sottoscrivono per li Vicarii, ò d'altri officiali si drizzaranno al detto Giudice con il titolo d'Illust. e Molto Rev. e le lettere di Prelati, e di loro officiali li presentaranno al Mastro Notaro di essa Regia Monarchia.* 46

Nelle lettere, che vengono l'atti via gravaminis non s'inseriscano li Memoriali delle parti per estenso, ma solamente si farà mentione della sostanza del fatto, e della provista fatta per il Vicerè, e si ordinarà quel che sarà di giusto. 47

Nelle cause di gravame non si faccino lettere supersessoriali, eccetto secondo la forma del Sacro Concilio Tridentino in atti irretrattabili, & irreparabili, nelle quali cose l'Ordinario debba sopraseder, benche sopra ciò non si fossero date lettere. 48

Ricorrendosi via gravaminis, e trattandosi di gravamini reparabile, & retrattabile, quando sarà presente l'Ordinario dove sarà S. E. con il detto Giudice non si facciano lettere all'Ordinario, che s'informi delle cause, per le quali si gravano, e l'ordinario debbia rispondere frà trè giorni. 49

Tutte le lettere della Regia Monarchia, che per ordine si fanno sotto nome del Giudice di quella, si sottoscrivano da lei, dall'Avocato fiscale, acciò sia informato delli negotii del fisco, e delle parti, e si sigillino co'l sigillo del Giudice, ma quelli, che spettano all'Integratione di beni Ecclesiastici per conto delle visite di beneficii, che sono di Iuspatronatus regii, si faccino sotto nome del Vicerè, e con la sottoscrittione con la causa del Giudice, e dell'Avocato fiscale, e così alcune altre, che per più autorità, & esecutione pareße così espedirle, e questo co'l Sigillo del Vicerè. 50

Occorrendo concedersi lettere supersessoriali in cause delle Inventioni rotte, ò pleggerie de non conversando, non s'intenda mai per ciò, che le parti prohibite possino conversare, anzi resti l'Iniuntione, ò pleggeria nel suo vigore, ne anco che se li dicesse debbia in cio l'Ordinario sopraseder, ma tenere la lettera per sorretitia. 51

Li processi, e le scritture, che verranno per via di appellatione si potranno servata la forma del rito introdurre alla Corte della Monarchia, e se sarà bisogno si potranno mandare lettere del Giudice di drizzarsi al Giudice à quo della Introduttione del processo per citare la parte con le solite clausule, che al Giudice parerà di giustitia à fare altri atti necessarii. 52

Nelli memoriali, che saranno dalle parti, che appellaranno, ò si gravaranno si habbia da riconoscere per referendarii, se vi saranno parole impertinenti dette contra Prelati da' quali appellaranno, e si gravaranno, & essendone, si faccia di ciò relatione particolare al Vicerè. 53

Qualunque persona per occasione di gravame, ricorrerà alla Monarchia debba nelli memoriali specificare particolarmente le cause dell' aggravii. 54

Li

† E nel 6. ya sta dicho que S.E. no se pempache.
* E nel 7. no se può empachiar el Virei, pero se si declarare los Iuez arbitrarios por suspechiosos: su M. tien ordenado, que en Palermo sia l'Arcobispo y en Messina l'Arcovisbo.
* E nel 9. non se ha da empachar el Virei. y lo mismo ne 10.

55 *Li negotii spettanti all'officio di essa Regia Monarchia, che s'haveranno da riferire al Vicerè, si referiranno al Mercordi, ò Sabbato d'inanti le cause patrimoniali.*

56 *Li prosecuti, che haveranno appellato alla Monarchia staranno della maniera, che haveranno stato nel giudicio anteriore, ad instantia però del fisco di essa Regia Monarchia, facendovi instanza le parti, se ne facci nota alle carceri, e se saranno carcerati per la sola pena pecuniaria prestando pleggeria di paggare essendo condennati siano scarcerati.*

57 *Se il detto Giudice ritrattarà alcuna sentenza, ò Interlocutoria di pena pecuniaria, laquale è stata esseguita dal Giudice à quo, inanzi che si spediscano lettere, che si restituisca la somma riscossa, si faccia dare pleggeria in forma Curiæ de restituendo in casu succumbentiæ.*

58 *Le lettere, che si dicono di Salvaguardie non si concedano per il Giudice, ecceto per il Vicerè à matura discussione, & per evidenti cause, e quãdo si concederanno, la forma non sarà di maniera, che parrà, che quelli che l'otteranno s'estimono in toto dall'Ordinario, ma con dirli, che prima che proceda, il tale certifichi al Vicerè di quello che passa, e se la causa sarà grave, lo ligarà à pleggeria eccetto che al Vicerè paresse altramẽte, è quãdo l'Ordinario fosse dichiarato suspetto, in tal caso si proceda secondo i termini della legge.*

59 *Nelle Cause di reintegratione de beni Ecclesiastici resultanti delle visite delli Regii visitatori l'ordinario delle cause, mentre la causa non è terminata si spedisca no per il Giudice della Monarchia, come Consultore, e per lui si provedano l'articoli incidenti, & emergenti, senza farne relatione al Vicerè, ecceto se fossero gravi, e d'importanza, e quali siano questi si rimette all'arbitrio di esso, se vede male provisioni nella causa principale non si facci per modo alcuno senza farne relatione al Vicerè, e le sentenze si proferiscano sotto il nome del Vicerè, con far mentione del voto, e consiglio di esso Giudice, come consultore, e queste si faranno leggere da un Commissario in persona di esso Giudice.*

60 *L'Emolumenti dell'officiali di essa Regia Monarchia saranno conforme alle pandette della Regia gran Corte.*

Li sopradetti ordini si haveranno da osservare insino all'altr'ordine di Sua Maestà, e si registrino nell'officio di Protonotario. In Palazzo alli 17. di Giudigno 11. Ind. 1583.

Marco Antonio Colonna.

Antonius Xibacca Protonot.

Ex registro officii Regni Siciliæ Protonotarii extracta est præsens copia. Coll. Sal. Ioseph Gentilis Coadiutor.

61 An autem Bulla in Cœna Domini tollat hoc privilegium Monarchiæ Regni Siciliæ, & casus, quos privilegiatos appellant, certant sententiæ. Hos casus privilegiatos ponit Chassan. *super consuet. Burg. rubr. 1. tit. des justices* §. 5. *num.* 48. Bullam Cœnæ illos non tollere tenet Bovius in *resp. ad Paulum Servitam pro censuris Pauli V. p. 4. ad arg.* 10. Contrariam sententiam docet Binfeldius *in com. de injur. & damn. dat. cap. 7. concl.* 13. Et usum talium privilegiorum Regni Galliarum non audet damnare Navarrus, & alii, quos adduxit Dian. *p. 1. resol. 6.* Et quoad Monarchiam Regni Siciliæ, eam acriter impugnat Hieronymus Catena in vita B. Pii V. cum Cardinali Baronio ad annum 1097. sed illam defendit Antonius Xibecca in allegationibus manuscriptis ad Marcum Antonium Columnam Archiepiscopus Compostellanus in discursibus de origine, & usu Monarchiæ Regni Siciliæ, hispanicè conscriptis, ac editis Vallisoleti anno 1605. Videndus hac de re Henriquez *in sum. lib.* 10. *c.* 28. *n.* 3. & *lib.* 2. *de Sum. Pontif. clave c.* 10. §. 3. Camil. Borrel. *de præstantia Regis Catholici cap.* 50. Goffred. *lib.* 4. *de reb. gest. Rober. Guiscardi cap.* 29 Fasel. *lib.* 7 *poster. decad. c.* 1. Jo. Mariana *hist. Hispan. lib.* 10. *cap.* 5. Ferdinand. Mature *in responso pro imposit. gabel. contra Messanenses fol.* 24. Mauroleus *in hist. Sicil. lib.* 3. *ar.* 98. Laurent. Anania *in fabr. Mundi tr.* 1. *fol.* 129. Antonius Costa *lib.* 1 *cons.* 1. *n.* 75. & 85. Cumia *in Præl. cap. si aliquam nu.* 49. & 52.

Mihi autem certò sic constat. Dominantibus Græcis in orientales Italiæ oras, Saracenis in Siciliam, in quam irruperant Gulielmus Fortebracius, unus ex duodecim Tancredis Ducis Normandiæ filiis, tunc inter Italos agens, cum Capuano, & Salernitano Principe fœdus sanxit, in idemque Malochum Apuliæ, Calabriæque Constantinopolitanorum Cæsarum loco, pactis initis, ut Saracenis expulsis, quidquid acquireretur inter eos æquis portionibus divideretur. Nec mora in Siciliam itum. Saraceni tota fermè Insula ejecti. At Græcus, nuntio conditionibus, remisso totum illud sibi, Imperatorique suo Regnum adscripsit, detinuitque. Quare Gulielmus in Italiam reversus, ut primùm tulit occasio, Græcos invisit, eisque circiter anno 1040. magnam Apuliæ partem ademit. Gulielmo Draco frater successit, qui Marte secundo cum Græcis bella gessit. Draconi subiit Onfridus, Onfrido Gutifridus quartus frater. Hoc tempore Gisulphus, & ipse Normannus, Salerni Princeps Benevento potitus est, cujus Urbis recuperandæ gratia cùm sese Leo Nonus illuc contulisset, in hostium manus incidit, à quibus tamen non tantum libertate donatus, sed & humaniùs, officiosèque exceptus fuit. 62

Pontificatu in Victorem Secundum collato, Rupertus Guiscardus, & ipse Tancredis in Saracenos, qui Capuam oppugnabant, arma movit, & ab Civitate illa hostes propulsavit. Tum sub Stephani X. à nonnullis IX. nuncupati Pontificatu, Græcos ferè omnes è Calabria ejecit. Moriturus autem Gotifridus testamento hæredem Apuliæ, & Calabriæ Ballegardum, sive Bagelardum filium, nepotemve instituit. Quare indignatus Rupertus Ballegardum è ditionibus expulit, & Troiam, quæ Civitas Pontificibus parere consueverat, subegit. Hanc Urbem in Apuliæ limitibus, ut colonia Apulorum, & Calabrorum ingenia compesceret, & Romanorum vexaret fines, Balaganus Michaelis Græci Imperatoris Dux non multò ante ædificaverat, quam ei post quartum obsidionis mensem ademptam Henricus II. Imperator Benedicto X. Pontifici donarat. Troia à Ruperto capta Nicolaus II. Pontifex in Apuliam migravit, ubi pactis cum Ruperto initis ab eo, quidquid ad Ecclesiam spectabat, recepit. Quocirca diris anathematis lustratum Apuliæ, & Calabriæ Ducem renunciavit, atque in vassallum, & ligium Ecclesiæ suscepit, annuo duorum bourn, & duodecim denariorum censu constituto. Et hinc primùm Ecclesiæ jus anno 1062. in Neapolitano Regno ortum est, quod tempore incrementum acquisivit. 63

Illud Iurisconsulti feudum ligium appellant, cui binæ competunt conditiones. Altera, ut sese ipsum domino vassalus obliget, bonaque omnia, ea etiam, quæ à feudalibus seiuncta sunt. Altera, ut jurejurando spondeat, se perpetuò obsequium domino præstiturum, nulla cuiusvis alterius obligationis habita ratione. 64

Rupertus dein loca multa è Græcorum manibus abstulit. Prætereà frater eius Ruggerius, Ruperto copias, opemque suggerente, in Siciliam appulsus, quæ rursus in Saracenorum potestatem delapsa, Messanam primò expugnavit, tum priorem Regni partem, illum ideò frater Siciliæ Comitem creavit, & nos hoc illum nomine appellamus, ut ab aliis huius gentis Ruggeriis dignoscatur. Cùm verò Rupertus in Picenum irrumpere inchoasset, eum Gregorius VIII. iterum anathemate percussit. Sed citò convenere, Ruperto iterum in vassallum, & ligium Ecclesiæ recepto. 65

At illo è vivis erepto, in patris ditiones invasit Ruggerius natu minor, qui Capuam, & omne solum Ecclesiastici, & Romani juris ad Tyberim usque occupavit. Tum Boemundus major natu fratrem armis adoriri, nec priùs abscedere, quam sibi Apuliæ portionem relaxaret; Ruggerio cum Ducis titulo cætera omnia obtinente, qui Amalphim ad Urbanum II. transgressus sese protoligium Ecclesiæ constituit, Ducatus Apuliæ, qui tunc ad Siculum usque mare protendebatur, accepta confirmatione. Hinc in Siciliam appulsus Siracusas primò, tum Iusulam 66

totam subegit, quod tamen ab aliquibus non huic Ruggerio, sed Ruggerio Siciliæ Comiti, Ruperti Ducis fratri adscribitur, qui ab Urbano II. maximi beneficii loco Legatus Apostolicus ea in Insula est constitutus, qua præcellentissima juris eminentia nunc quoque Siciliæ Reges Augustæ Domus Austriacæ fruuntur; unde Siculæ Monarchiæ nomen emanavit. Occubuit Princeps iste anno 1101. cui Regni successores fuere filii, primò Simeon major natu, deinde Ruggerius II. Verùm in hac re standum est authoritati Cardinalis Baronii loco superiùs allegato.

CONSULTATIO XXIII.

1 *An & quatenus domus Ecclesiis conjunctæ gaudeant immunitate? In dubio, an gaudeant?*

2 *Anve ex illis extrahens confugam incurrat excommunicationem.*

1 AD primum non gaudent, quando sunt laicis locatæ, & habent ingressum ad viam publicam; quo in casu etiamsi ex alia parte respondeant in claustro, vel atrio Ecclesiæ dicuntur merè laicales, & non gaudent immunitate, ut in specie Aponte *dec.*35. Sanfelic. *dec.*136. Peregr. *de immun.*4.*num.*17. alii à me adducti in primo tomo, ubi & declarationes S. Congregationis Immunitatis, quæ etiam in Narnien. declaravit sub die 28. Februarii 1662. *apothecas sub palatio Episcopali in platea Ecclesiæ Cathedralis locatas laicis, non gaudere immunitate ecclesiastica.*

2 Quanquam enim domus Ecclesiæ contiguæ, vel existentes in atrio, vel porticu Ecclesiæ, sive claustro monasterii gaudeant immunitate, id tamen procedit, si habitentur à Canonicis, vel à Clericis ejusdem Ecclesiæ, quia dicuntur de appendicibus, & accessoriis Ecclesiæ tanquam ad habitationem ejus ministrorum deputatæ, vel si ad illas non potest haberi aditus, nisi per locum sacrum, & immunem. In quo casu etiamsi laici eas inhabitent, non potest fieri extractio, cùm necessariò transiri debeant per locum sacrum.

3 Quod ad secundum. Posita justa causa credendi, domus prædictas non esse immunes, non incurrit excommunicationem, si quis ab eis confugam extraxerit, licet revera gauderent immunitate, & extractus esset eis restituendus; quia cùm excommunicatio sit pœna spiritualis gravissima, ad eam incurrendam requiritur delictum temeritatis, & mali animi inducens peccatum mortale, sine quo excommunicatio non datur. Ideòque ignorantia, quæ sit affectata, sive alia causa probabilis excusat ab excommunicatione, ut latè per Sayrum *censur. lib.*1. *cap.*18 *num* 18. *& seqq.* & in terminis immunitatis Ecclesiasticæ tradit Farinac. *de immun. in append. num.*328. ubi solùm reprobat Decianum, quatenus teneat injustam causam excusare. Potest quippè simul esse, locum, vel personam esse immunem, ideòque extractum esse restituendum & extrahentes non incurrere censuras, exemplo eorum, qui in carcere conjiciunt Clericos non notorios in habitu laicali incedentes. Et in hoc casu ignorantia non est juris, sed facti, atque adeò excusatione digna, nisi probetur talis facti notorium.

CONSULTATIO XXIV.

1 *An Episcopus licitè retinere possit cymbam piscatoriam pro suo, suorumque usu, & pisces eos, qui supersunt vendere, pro eorumque pretium in eleemosynam, ac in stipendium piscatorum convertere?*

2 *An pretium horum piscium sit immune à vectigalibus?*

1 AD primum Affirmativè; tum ex jure divino. Apostoli enim, qui & Episcopi erant cymbam piscatoriam habebant, *Ioan.*21. ubi Chrysostomus, Augustinus, & Grogorius licitum fuisse fatentur, etiam post conversionem. *Negotium*, ait Gregorius, *quod ante conversionem sine peccato, extitit, post conversionem repetere culpa non fuit*, tradique Hieronymus, loquens de Monachis *ep. ad Rustic.* relatus *in can. nunquam* 33. *de consecr. d.*5. ait: *texantur & lina capiendis piscibus*: & Christus ipse jussit Apostolis, ut *mittant in dexteram navigii rete*. Ergo id est licitum. Non jubet enim Deus, nisi licita.

Tum ex jure gentium apud quas liberum ac licitum est 2
omnibus piscari, & ipsum mare est liberum, *instit. de rer. divis. §. & quidem & § flumina autem*, ibi: *Ius piscandi omnibus commune est*. Quare licitum est cuique in mare piscari *l. venditor, ff. de com. præd.* cum aliis ejusmodi.

Tum quia piscatio nullibi jure canonico Episcopis pro- 3
hibetur, ergo censetur permissa, *in can. Esau, disp.*86. in quo dicitur, non inveniri in scripturis Sanctis Sanctum aliquem venatorem, piscatores inveniri Sanctos. Cùm igitur licita sit piscatio Episcopo, multò magis erit licita ejus ministris. Cumq; pisces, qui capiuntur sint sub dominio capientis, *d. instit. de rer. divis. §. ferè*, iniquum est dicere, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis disponere, *l. non usque ad ò ff. si quis apparente.*

Non obstat Albericus *in l. legatis servis, ff. deleg.*3. Se- 4
bast. Medic. *de venat. & piscat. q.*59. *& seq.* quos refert Genuen. *in pr. cap.*77. in fine, dicentes, quod piscatores, vendentes pisces dicantur negotiatores. Negotiatio autem prohibita est Clericis, *cap. fin. de vit. & honest. Cler.* Nam respondetur prohibitam esse Clericis negotiationem lucrativam, non autem œconomicam.

Ad secundum etiam affirmativè; quia res Clericorum 5
sunt immunes à vectigalibus per textum *in cap. quanquam de censib. in* 6. *cap. non minus, & cap. adversus de immun. Eccles. l. Sancimus C. de Sacros. Eccles. & auth. Item nulla C. de Episc.* Pisces autem hujusmodi sunt Episcopi jure piscationis. Atque adeò immunes. Et quia possunt Clerici res abundè emere pro victu suo, suæque familiæ, & si quid supereſt, vendere, etiam cariùs, quàm emerant, neque hoc diceretur negotiatio, neque tenerentur ad vectigalia, ut docent Molin. *de just. & jur. disp.*342. *n.*41. Palaus *to.*3. *tr* 16. *disp.*4. *pun.*13. §. 3. *n.*6. & præ aliis Gabr. Pereira, Author. parum benevolus immunitati Ecclesiasticæ *tr. de man. Reg. p.*1. *c* 10. *n.*3. Nam hujusmodi piscatio non fit in fraudem ac directè ad pisces vendendum, & ad lucrum, sed primariò per se ac sincero animo ad proprium usum, & per accidens, ac præter intentionem ej est, quidquid supereſt vendi. Cumque licito modo, & citra labem negotiationis proprium ejus effectum sit, redditur immune à vectigalibus, sicut alia, quæ sunt Episcopi propria.

Et nihilominus in hac re mihi considerandum videtur, 6
an id sit novum, & contra solitum, ac præjudiciale Reipublicæ, cùm hoc modo aperiretur via multis fraudibus, exemplumque præberetur aliis Ecclesiasticis, qui emendo & ipsi hujusmodi cymbas, magnum præjudicium inferrent publicis vectigalibus; quare pro quiete utriusque Reipublicæ Ecclesiasticæ, & secularis, & ad obviandum fraudibus, quæ hac piscatione, pisciumque venditione committi poterint, detracta ex captis piscibus quantitate illa, quæ copiosè sufficeret Episcopo, suæque familiæ, reliquum, quod venditur non sit immune à vectigali.

Atque ita etiam censuit in Pisaurensi sub die 16. Ja- 7
nuarii 1652. S. Congr. Immunitatis Ecclesiasticæ, & controversiis jurisdictionalibus præposita, nempè *Episcopum Pisaurensem gaudere debere immunitate, & exemptione à gabella piscium pro usu suo, familiæ, & pro eleemosynis*, & 6. Maii 1653. *Episcopus potest retinere cymbam piscatoriam.*

CONSULTATIO XXV.

An hodiè sit in usu extensio privilegii immunitatis Ecclesiæ majoris per quadraginta passus, & per triginta in minoribus?

PRima sententia absolutè, & indistinctè affirmat per 1
textum *in can. Sicut antiquitus*, qui est Nicolai

Papæ

Papæ, *can. quisquis*, qui est Joannis Papæ VIII. ad omnes Episcopos, *& can. definivit*, qui est Concilii Toletani 12. omnes releti 17. *q.* 4. quibus in locis hoc privilegium expressè supradictis Ecclesiis conceditur, habeturque *in l. 3. C. de his, qui ad Eccles. confugiunt*, ad exemplum sex Civitatum refugii apud Judæos *Exod.* 21. & *Num.* 35. *nu.* 20. *Quod si ullo pacto exibit occisor iste termino civitatis &c.* Et docent Abbas, Henric. Boichius, & alii *in c. Ecclesiæ de imm. Eccles.* Sylv. *in Sum. v. immunitas* 3. Boss. *in pr. crim. tit. de captura nu.* 3. Clar. etiam *in pr.* §. *fin. q.* 30. testans ita jussu Senatus servatum fuisse, Oldrad. *cons.* 55. Rom. *cons.* 227. *nu.* 1. *in fin.* Doctores, quos sequitur Farinac. *in pr. crim. p.* 1. *to.* 2. *q.* 28. *tit. de carcer. & carcerat. nu.* 12. Remig. *de imm. ampl.* 6. *nu.* 5. Felin. *in cap. Cum pro causa de sent. excom. nu.* 2. Peregr. *de immun. Eccles. c.* 4. *nu.* 28. Ambros. *eod. tit. c.* 10. *nu.* 4. Tusch. *to.* 3. *concl.* 9. *nu.* 1. *& concl.* 10. *nu.* 4. *&* 5. ubi post Bartol. *in l. item apud Labionem* §. *cum vitium ff. de injur.* Angel. *de malef. v. in scalis S. Petronii*, Jas. *in l. plerique col.* 2. *ff. de in jus voc.* Socin. *in tr. de citat. ar.* 17. *in* 5. *q.* Ostien. *in sum. tit. de immun. Eccles.* §. *in quantum*, firmans, quod captura facta in dictis quadraginta, vel triginta passus sit nulla, & quod, etiam parte non opponente, Judex debet supplere, & captum relaxare, & *num.* 18. quod sufficit sola attestatio executoris de captura facta in Ecclesia, quia ejus attestatio dicitur de actis, & facit notorium, ut in specie respondit Roman. *d. cons.* 227. *num.* 3. & Dec. *tr. crim. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 29. *num.* 10. Ratio autem, cui Ecclesiis hi confines fuerint tributi, multiplex est, præcipua, quia nemini confugæ somnum intra templum, sive ipsum altare, vel cibum capere licet. Propterea enim tantùm spatii latitudinem etiam Imperatores *in d. l.* 3. Ecclesiis concesserunt, ne religio violetur, & reverentia loci Sacri profanetur, secùs si fiat, præferenda humanitati religio, & à divinis ad alia loca deturbanda temeritas.

2 Hinc Dianæ Ephesinæ asyli termini sæpè mutati sunt, Alexander ad stadium extendit. Mithridates paululum plus addidit. M. Antonius etiam Urbis partem comprehendit, Strab. *lib.* 14. Ab Hierocæsariensibus memorabantur Perpernæ, Isaurici, multaque alia Imperatorum nomina, qui non modo templo Dianæ Persicæ sed duobus millibus passuum eandem sanctitatem tribuerat, referente Tacito 3. *Annal.*

3 Non obstat contraria consuetudo. Quia quæcunque consuetudo contraria immunitati Ecclesiarum potius corruptela, quam consuetudo dici debet, cùm sit irrationabilis, quare ex quovis usu induci non potest, Glos. *in c. fin. v. rationabilis de consuet.* & tradit cum aliis Thom. del Bene *de immun. cap* 16. *dub.* 24. *sect.* 5. *num.* 6. Privilegium autem quadraginta, vel triginta passuum per Canonicas Sanctiones, & Summorum Pontificum decreta concessum est immunitati Ecclesiasticæ, atque adeò nulla potest contra illam induci consuetudo, ut in terminis horum passuum Tusch. *v. Immunitas concl.* 59. *à n.* 18. Diana *tract.* 1. *resol.* 2. *p.* 6. Peregr. *d. cap.* 4. *num.* 33. Quod pariter sentire videtur Farinac. *de immun. cap.* 18. *nu.* 294. & Mar. Ital. *cap.* 4. §. 2. *lib.* 1. Et confirmatur ex Sac. Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 20. in quo cùm innovavit omnes Sacros Canones de immunitate Ecclesiæ, ac personarum Ecclesiasticarum; abrogatam fuisse quamcumque consuetudinem illis contrariam, inferunt del Bene *d. sect.* 5. *num.* 1. *& dub.* 7. *num.* 2. Dian. *loc. cit. resol.* 29. & Donat. *de asyl. ref.* 209 *num.* 10.

4 Et quidem si hujusmodi immunitas esset per consuetudinem sublata; vel id esset per modum revocationis interveniente scientia, & sic tacito consensu Summi Pontificis, vel per modum legitimæ præscriptionis, quæ etiam ignorante Principe adversus legem fit. Neutrum autem dici potest. Non primum, quia cùm Pontifex ubique locorum præsens non sit, non præsumitur in illo talis scientia, sed potiùs ignorantia præsertim cum hujusmodi immunitatem pluribus in locis servari in Galliis, & Germania, probet Papiensis, quem sequitur Tusch. *d. concl.* 59. *nu.* 19. ubi præ cæteris in Italia servatam fuisse probat ex Genuensi, & Papiensi, ac restitutum fuisse quemdam Titium imputatum de uxoricidio, quia captus fuerat in quadam domo sita intra sexdecim passus ab Ecclesia majori, testatur Clar. *d. q.* 30. quem refert Mar. Ital. *d. c.* 4. *§.* 6. *n.* 6. ubi *n.* 2. refellit dicentes hanc immunitatẽ abiisse in desuetudinem propter ingentem Ecclesiarum numerum.

Neque secundum; quia cùm quæcumque consuetudo, 5
quæ adversatur immunitati Ecclesiasticæ, sit corruptela, manifestè sequitur, eam legitimè præscribi non posse, tanquam contraria Sacris Canonibus, & Ecclesiasticæ disciplinæ, *cap. ad nostrum de consuet. cap. Cum satis de offic. Archid. can.* 1. *& 2. d.* 11. Burat. *dec.* 800. *nu.* 10.

Præterea privilegium horum passuum continet Eccle- 6
siasticam immunitatem, igitur consuetudo huic privilegio opposita est sublata per Constitutionem Gregorii XIV. hac de re editam. Nam in illa quamcunque consuetudinem immunitati Ecclesiasticæ contrariam per decretum irritans annullatam esse, testantur Donat. *d. resol.* 209 *nu.* 6. *&* 7. Dian. *d. ref.* 29. Peregr. *de immun. c.* 2. *nu.* 16. Farinac. *d. q.* 28. *nu.* 74. & Delbene *d. c.* 16. *dub.* 7. *nu.* 1.

Denique ad inducendam consuetudinem contra Sa- 7
cros Canones requiritur necessariò scientia, & consensus Summi Pontificis, nec aliter unquam lex canonica per contrariam consuetudinem abrogatur; quia Summus Pontifex non recipit potestatem à populo, sed immediate à Deo, ideòque non est populus, qui inducit consuetudinem, sed authoritas Summi Pontificis permittentis, ut firmavit Rota in Trevirensi Abbatiæ 24. Januarii 1625. coram Coccino, quam adducit Diana *loc. cit.* ubi pluries id fuisse decisum refert.

Sed concedamus etiam, quod hæc immunitas in ple- 8
risque locis abrogata, adhuc tamen tenetur pars adversa plenè, & in specie ostendere consuetudinem hujusmodi in loco, in quo casus contingit, fuisse legitimè præscriptã, cùm certum sit consuetudinem non extendi de loco ad locum, maximè ubi juris correctio inducitur, *l. quod verò contra, & l. jus singulare ff. de legib.* Seraph. *dec.* 1159. *nu.* 6. Mantic. *dec.* 284. *nu.* 6. passimque alii. Imò probanda erit consuetudo, quæ fuerit obtenta in contradictorio judicio, Donat. *d. resol.* 209. *nu.* 7. *per l. cum de consuetudine ff. de legib.* & Glos. *in cap. Abbate de ver. signif.*

Secunda sententia vult, gaudere hoc privilegio Eccle- 9
sias illas, quæ sunt extra murorum ambitum, non autem Ecclesias intra muros populi continentis ex textu *in d. cap. quisquis* 17. *q.* 4. ubi Cappellæ, quæ sunt inter ambitum murorum castellorum non ponuntur in hac triginta passuum observatione, & tradit Glos. *in d. can. antiquitus v. passus* 17. *q.* 4. Decian. *tr. crim. liq.* 6. *c.* 25. *num.* 6. Germon. *de immun. Eccles. lib.* 3. *c.* 16. *nu.* 40. Farinac. *de carcer. d. q.* 28. *nu.* 1. *& in append. de immun. cap.* 17. *nu.* 281. *& c.* 18. *n.* 290. Abros. *de immun. c.* 10 *nu.* 4. & Bonac. *disp.* 3. *q.* 7. *de immun.* §. 2. *n.* 5. Tusch. *v. Ecclesia concl.* 9. *nu.* 5. Suarez *lib.* 3. *de relig. c.* 8. *n.* 3. *& cap.* 9. *nu.* 9. Sarp. *de jur. Asyl.* Delbene *d. cap.* 16. *dub.* 11. *sect.* 8. *n.* 6. Igneus *in l.* 1. *in princ. ff. ad Syllan. nu.* 58. Covar. *lib.* 2. *var. resol. cap.* 20. *nu.* 5. Oldrad. *cons.* 55. Roch. *resp.* 31. *num.* 2. *&* 31. *in fine.* Merlin. Pignatel. *contr.* 2. *cap.* 56 *num.* 22. *& seqq.* & Thorus *in comp. decis. p.* 3. *v. Immunitas Ecclesiastica.*

Tertia sententia firmat, id procedere in eo, qui jam 10
ad Ecclesiam confugit, ex illaque progreditur per 30. vel 40. passus, secùs verò de eo, quem Ecclesia nondum recipit. Sic probat textus *in d. can. definivit* 17. *q.* ut constat ex verbo *progredi* ibi: *qui Ecclesias petunt per omnia licitum eis est in* 30. *passus ab Ecclesiæ januis progredi.* Et infra: *Separatis ab Ecclesia domibus nullo modo abscedat.* Deinde requiritur, ut hujusmodi progressus ad requisitum naturæ usum sit, ut constat ex illis verbis ejusdem Canonis: *Qualiter ad requisitum naturæ usum debitis exeant locis, & nullo teneatur eventu necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint claustris.* Hanc sustinet Jo. de Vischis *de immun. Eccles. nu.* 12. *& seq.*

11 Quarta sententia est, hos passus competere quidem Ecclesiis per circuitum earum, sed ita tamen, ut excludat circuitum non ipsius Ecclesiæ, sed domus alterius particularis, vel viæ publicæ. Si enim, inquit, domus alicujus privati ibidem existeret, qua circuitus Ecclesiæ, ejusque territorium discontinuaretur nullo modo privilegio immunitatis ibidem existentis gauderet, quia talis domus, & via publica dici non potest Ecclesiæ circuitus, cum Ecclesiæ non sit, ita Albertic. *in l.2.vers.Ego credo, C.de his, qui ad Eccles.confug.* Mar.Ital. *de immun.lib.1.c.4.§.2.&* §.6.Farinac. *in append.de immun.d.cap.18.nu.*291. & probat textus *in d.cap.definivit* 17. *q.*4. ibi: *In hoc triginta passuum numero absque domorum extraneorum receptaculo progrediendi aditum obtinebunt.* Ex quo fit, non solùm domus laicorum, sed etiam particularium Clericorum existentes intra 30. passus Ecclesiæ hac immunitate non gaudere, sed necessariò requiri, ut domus aliàs illius Ecclesiæ sint, aliàs dici non possunt in circuitu Ecclesiæ esse. Decian. *cons.*80 *n.*28.*lib* 3.Tusch. *v.Immunitas concl.* 59 *num.*22.Mar.Ital. *de imm.d.cap.*10.*nn.*8.

12 Neque obstat textus *in d.can.quisquis* 17.*q.*4 ubi dicitur committere sacrilegium, qui infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiasticos passus, qui in circuitu Ecclesiæ fuerint, vel domus, quæ intra prædictos passus fuerint, ubi Glossa dicit, domus Clericorum, nam aliæ non debent ibi esse *can. nulla* 12.*q.*1.non obstat, aio, quia inde non convincitur, domus particularium Clericorum intra illum ambitum existentes gaudere privilegio immunitatis, sed solùm convincitur, sacrilegium esse domus illas diripere, vel auferre. Inquit enim textus: *Sacrilegium committitur si quis infregerit Ecclesiam, vel* 30. *Ecclesiasticos passus, qui in circuitu Ecclesiæ fuerint, vel domus, quæ intra prædictos passus fuerint, aliquid diripiendo, vel auferendo.* Nihil ergo circa immunitatem de domibus particularium definitur.

13 Verum istis, aliisque sententiis omissis, & quidquid sit de jure communi, & veteri, quod moribus abrogatum esse tradunt Navar. *in man.cap.*25 *nu.*18.Covar. *d.cap.*20. *num.*5. Clar. *d.q* 30.*num.*1.Vulpel. *cons.*230.*num.*4.Farinac. *d.q.*28.*num.*12. Ambrosin. *d.cap.*10.*nu.*4. Fagundez *præc.*2.*lib.*4.*c.*4 *nu.*61. Laym. *lib.*4.*tr.*9.*c.*3.*nu.*2 Gavant. *in add.ad man.Episc.v.immunitas nu.*5. Villalob. *in sum. to.*2.*tr.*39. Sanchez *to.*2.*consil.moral.lib.*6.*c.*1.*dub.*7. & alii apud ipsos, tenendum est, hos passus gaudere, si adsit in loco legitima consuetudo. Ita Suarez *d.lib.*3.*cap.*9. *nu.*8.& declaravit S. Congregatio Immunitatis tum alibi, tum præcipuè in Interamnensi 17. Julii 1663. & tradidi *to.*1.*consul.* 436. Quam quidem differentiam à jure antiquo, & immunitatem hodie hac consuetudine restrictam esse puto propter ingentem numerum Ecclesiarum, & multitudinem, ac frequentiam delinquentium. Aliàs enim facilè quilibet malefactor evaderet, nec penderet pœnas sceleris, cùm nulla ferè sit via in Civitatibus, & Oppidis, in qua non sit una, & quandoque etiam plures Ecclesiæ ita, ut priusquam caperetur, facillimè posset in aliquam earum se recipere, maximè nemine persequente. Quod tamen esset contra mentem eorum, qui Ecclesiis immunitatem hanc tribuerunt, non quidem, ut essent asyla delinquentium, sed ut præstarent refugium miseris, qui humana fragilitate, aut casu in aliquod crimen incurrissent. De qua re nos aliàs fusè, ac seriò. Undè hos passus non gaudere declaravit eadem S. Congregatio Immunitatis sub anno 1634. in Spoletana relata à Donato *de asyl. resol* 43.*num* 1.& 2. Sed forsitan quia non aderat consuetudo legitima, ad cujus terminos judicandum in hac re censeo, cùm sit laudabilis, & conformis Sacris Canonibus, ideòque observanda.

14 Non obstat, quod immunitati Ecclesiasticæ non possit derogari per consuetudinem; nam id procedit in derogatione generali immunitatis, non autem in particulari, ut alibi etiam diximus. Quare licet privilegium fori sit de jure divino, *can.fin.in pr.*27.*d.* ubi Glossa, Zabarel. *in Clem.perpendimus de sent.excom.* Jo.Andr.& Ostien. *in cap.2.de major.& obed.* tamen potest Papa non in toto, sed in uno, seu in alquibus dispensare, Zabarel. *in d.Clem.* & nota Archid. *in can.sunt quidam* 25 *q.*1. & facit *cap. un.de Cler.conjug in* 6.*& cap. Verum de for.comp.& cap. Romana §.debet de appel.in* 6. Nam prohibitio disponendi contra jus divinum in Papa procedit in dispositione universali, quæ tollit jus divinum, non autem in particulari, quæ illud interpretatur, & ea ratione, qua dicit Zabarella, quod Papa potest subjicere unum Clericum Judici laico, videtur posse dici de aliquibus Clericis in quibusdam casibus respectu alicujus Principis sæcularis, sicut *in can.præter hoc* 32.*d.* Papa commisit duobus Ducibus causam clericorum simoniacorum, & in *can.Mennam* 2.*q.*4. Papa commisit causam spiritualem Brunichildi Reginæ Francorum. Facit *can.nos si incompetenter* 2.*q.*7. *text.in can.illud* 10.*q* 3. ubi committitur Cresconio illustri laico, ne permittat aliquem Episcoporum Siciliæ de Parochiis, ad ipsos pertinẽtibus nomine Cathedratici amplius quàm duos solidos accipere, neq; compellere presbyteros, &c. Et Glos. *in cap. Clericum nullus* 11.*q* 1. quod hoc potest facere per delegationem, non minus id facere potest per privilegium, ex quo Rex Galliarum dicitur habere facultatem judicandi, ac puniendi civiliter Clericos in casibus, quos privilegiatos appellant, nunquam tamen criminaliter, nisi in expressis, ergo etiam per consuetudinem, quæ habet vim privilegii potuit derogari privilegio horum passuum. Denique respondetur, quod non tollitur, sed restringitur per modum interpretationis. Sic quoque licèt excommunicationi mulctam nongentorum solidorum jussit Concilium Tributiense *in can.si quis contumax ead.caus.*17.*q* 4.& *in can.seq* reo sacrilegii triginta libræ examinati argenti purissimi injunguntur, quæ pecuniaria pœna quandoque minor invenitur, ideòque ast arbitrio Judicis committenda, & debet reddiilli personæ, vel loco, cui facta est injuria, *cap.Parochianos de sent.excom. c.de hoc de sim.can. si quis in atrio* 17.*q.*4. Ost. *de jur.immun.nu.*14. hæc tamen mulcta hodie non exigitur. Nam per desuetudinem perdidit Ecclesia jus eam exigendi, Clar. *lib.*5.*sentent.§.fin.qu.*30.*nu.*1.

CONSULTATIO XXVII.

An si is, quem satellites insequuntur, dum ad Ecclesiam confugit, ejusque ostium tangit, vel ostii vectem apprehendit, ob metum adhuc insequentium cadat propè dictum ostium sub Ecclesiæ stillicidiis, ibiq; capiatur, sit restituendum? Ubi an ad id probandum sint idonei testes amici? Et in casu dubio an extrahentes incurrant excommunicationem? & quomodo sint absolvendi?

ET affirmativè respondendum videtur, quia confugiens est jam constitutus in quasi possessione immunitatis, atque adeò si per metum injustè illatum cadat, non potest tunc temporis capi; nam in tali casu metu interveniente moraliter non tam egredi, sed per violentiam ab Ecclesia extrahi censetur. 1

Et quamvis deprehendatur duobus, vel tribus palmis longè ab Ecclesia, nihilominus immunitate gaudet; quia tam modica distantia illum extra limites, & situm Ecclesiæ non constituit, cùm adhuc maneat sub stillicidiis, ac proindè dicitur captus in Ecclesia, cùm stillicidium, quod est supra domum, ostendat quantum extendatur proprietas loci inferioris per textum *in l.fin.§ Lucius Titius, ff.de servit.urb.præd.* ibique Florian.de S.Petr.Fulgos.Bald.Angel.aliique communiter; quod eo magis in hoc casu locum habet, cùm agatur de immunitate, cujus materia est favorabilis, & latè interpretando, ut per Sperel. *dec.*63. & vulgò alios. 2

Probatur autem id duobus testibus de visu, qui plenam fidem faciunt, *cap.in omni negotio, & cap.licèt universis de testib.can.si testis, & ubi* 4.*quæst.*3 & *l.ubi numerus, ff. de testib.* idque etiamsi alter illorum sit confugæ amicus. Nam & si solius amici testimonium non probet, supplet tamen ex integritate alterius contestis, contra quem 3

nihil

nihil opponitur, Farinac. *de testib. p.2. quæst.55. inspect. 5. num.246.* Mascard. *de probat. conclus.86. numer.9.* Angel. *cons.num.2.& 4.* Corn. *cons.131. num.9. volum.4.* Ruin. *cons.67.num.12.lib.1.* & in simili de domestico *cons.92. n. 4.d.lib.1.* Farinac. *d.p.2.quæst.54.nu.69.* Roman. *cons.486. in fin.* & Cravet. *cons.923. num.25.* Præcipuè si testis amicus sit vir probus, & verax apud omnes; quo casu non videtur quidquam detrahendum de ejus testimonio prætextu amicitiæ, Mascard. *de probat. conclus. 26. num.5.* Joan. de Amic. *cons. 120. num.18. & seqq.* Gabr. *lib.1.de testib.conclus.11.num.6.* estque textus *in cap.in litteris de testib.*

4 Quod & eo minus attendendum est, si testis arcta familiaritate confugientem non amplectatur, quemadmodum requiritur ad illum hac de causa repellendum, Glos. *in can.accusatores 1.vers. Nam non quilibet amicus 3.qu. 3.* Jason. *in l.exigendi num.6.& seq.C.de procur.* Roman. *cons.220.nu.2.l.latè*, §. *amicos, ff.de verb.signif.* Alex. *cons. 66.nu.8.lib.6.* Mascard. *concl.86.num.8.* Gabr. *d.lib.1.de testib.concl.11.nu 4* & Corn. *cons.131.nu.8.vol.4.*

5 Vel si testes ex adverso producti, dubii testentur, & non per certam scientiam, quo casu nihil omninò probant, Burat. *dec.611.num.7.* Farinac. *de testib.p.2.qu.68. §.1.num.1.& seqq.* ubi innumeri. Imò stante depositionis dubitatione testimonium illorum erit accipiendum contra eum, qui illos producit, ut decidit Rota *dec.6.de testib.in antiq.* & coram Seraph. *dec.469.num.5.& dec. 485.num.2.* Unde quamvis pro satellite adessent testes, qui per duos palmos longè à gradu Ecclesiæ capturam factam fuisse affirmarent, nihilominus cùm agatur de immunitate Ecclesiæ, præferendi sunt testes pro confugiente examinati, quia in dubio semper est favendum immunitati, Sperel. *d. decis. 63.num.10.* Decian. *cons. 80.num.22.lib.3.* & Ciarlin. *contr. for. cap. 116. num. 62.* Et in dubio potius præsumendum est, quod reus sit captus in loco sacro, quàm extra illum, ut per Farinac. *de immun.cap.2.num.56.*

6 Ex quibus, cùm clarè liqueat, satellites rectè declarari posse excommunicatos, tanquam læsæ immunitatis reos, non videntur absolvendi simpliciter, nisi prius captus fuerit restitutus Ecclesiæ, à qua extractus fuit, ac refecta fuerint omnia damna, quæ ex tali extractione passus est, ut per Thom. Delbene *d.cap.16.dub.34.nu.7.* Mar. Ital. *lib.1. c.6.§.2.num.22.* Dian. *d.p.6.tr.1.resol.27.* per textum in *can.miror*, ubi Glos. 17. *quæst.4.*

7 Veruntamen in hac re ponderandum puto, quod, etsi admittatur confugientem cecidisse propter metum, nihilominus, quia metus non cadit sub sensu corporis, atque adeò non dependet à judicio testium, Vermigl. *cons.382. nu.4.* debet ad hunc effectum plenè, & concludenter probari. Mar. Ital. *de immun.lib.cap.5.cap.5.§.1.nu.124.* Cùmque casu absque violentia, dolo, aut ministerio insequentium confugiens reperiri possit extra locum immunem, licita erit captura, ut annuit Bonac. *de censur.to.3.disp.2. quæst.3.pun.16.§.4.n.19.& seq.* ac Donat. *de asyl.resol.39. n.16.* etiamsi in ipso intervenerit metus, vel timor. Donat. *resol.21.nu.3.* & latè Sanfelic *dec.286.nu.56.& seq.p.2.* Si quidem captum aliquem fuisse in loco immuni ad effectum infligendi censuras, plenè, & concludenter probari debet, tum maximè si adsint depositiones satellitum, sive executorum concludentes, capturam in loco immuni non esse factam, ut per Mar. Ital. *d.cap.6.§.2.n.98.* & Sperel. *dec. 49 num.15.p.2.* Vel si adsit depositio tantùm unius testis, deponentis de captura in loco immuni, qui non sufficit ad relaxandum censuras, Vermigl. *cons.122.nu. 13.& cons.123.nu.16.* Vel si testes deponentes de captura in loco immuni vincerentur à majori numero testium contrarium probantium, quitum ex numero, tum quia sunt ad defensionem, ac conformes præsumptioni juris, sunt in concursu cæteris præferendi pro fisco examinatis, Vermigl. *cons.55.num.16.*

8 In omnem tamen eventum, quatenus ex timore, vel metu à Curia seculari non incusso, hæc teneretur restituere carceratum Ecclesiæ, non tamen teneretur ad damna, & expensas, ut firmant Ricc. *in pr.variar. resol.328.num.5.p.2.* & Sanfelic. *dict. decis.286. num.6. 8.& seq.*

Ideòque si post adductas hinc inde probationes adhuc 9 remaneat dubia, num ex timore injustè incusso, confugiens ceciderit, censeo concedi posse absolutionem ad cautelam, qua semel concessa, nequit postea absolutus denuò reintrudi in censuras, nisi nova causa, aut contumacia superveniente, etiamsi absolutio illegitima detegeretur, ut respondit Rot. *dec.4.nu.1. de sent.excom.* & Ricc. *de jur.person.lib.4.cap.66.num.45.*

CONSULTATIO XXVII.

An confugiens ad Ecclesiam, illamque clausam inveniens, si manibus tangat, vel amplectatur parietem, eique adhæreat, vel ostii Ecclesiæ vectem, aut catenulam apprehendat, gaudeat immunitate? Ubi quid quoque de tecto Ecclesiæ, aliorumque locorum immunium? De confugiente ad Crucem, & ad Sacerdotem deferentem Sacram Eucharistiam, vel Oleum Sanctum infirmorum, ubi non absre, an & quatenus extremo supplicio afficiendis sit danda Eucharistia? De consuetudine, quod morte damnatis non ministretur, & de ejusmodi aliis; quidve tandem de reo comprehenso in fenestra posita in pariete communi Ecclesiæ, & domus secularis?

ET quidem quoad parietem Ecclesiæ, licet negaverit Archid. *in cap.un.de reliq.& vener.Sanctor.in 6.* & Sarpus *de jur.syl.cap.4.* Nam, inquiunt, appellatione Ecclesiæ non venit pars exterior muri Ecclesiæ, quæ viam publicam spectat; neque reus in tali casu dicitur esse in Ecclesia. 1

Affirmativam tamen tuentur Ricc. *in pr.tom.3.resol. 590 num.8.* Bonac. *de legib.tom.2.disp.3 q.7.pun.4.num. 5.* Diana *p.3.tr.1.resol.73.* Scipio de Rub. *in aphor.Episcop.v immunitas num. 3.* Novar. *in summ. Bullar.de immun.num.16.* Trullench. *in decal.to.1.lib.1.cap 11.dub.1. num.4.* & Delbene *de immun.cap.16.dub.11.sect.8.num. 15.* & declaravit sæpius S. Congregatio super Episcopis per hæc verba, *Qui elapsus è manibus satellitum confugit ad Ecclesiam, vel apprehendit parietem, aut seras januæ, gaudet immuitate die 31.Martii 1604.& 18.1614.& 20. Decembris 1616.* & in Amerina 18. Februarii 1632. & in Camerinensi 13. Julii 1638. sic: *Adhærens muro Ecclesiæ gaudet immunitate.* 2

Rationes, quas Authores supradicti ex generalibus quibusdam regulis afferunt, futiles sunt. Primò, aiunt, quia privilegia immunitatis Ecclesiæ amplianda sunt. Secundò, quia, quæ religiosis adhærent, religiosa censentur. Tertiò, quia accessorium sequitur naturam sui principalis. Et quatò quia privilegium concessum Ecclesiæ dicitur etiam concedi per triginta passus in ejus circuitu. At mihi rationes magis idoneæ videntur primò, quod pro hac immunitate nomine Ecclesiæ, stricta etiam significatione, & in communi modo loquendi usitata, tota, ejus fabrica comprehenditur; atque adeò debetur toti ejus fabricæ reverentia, maximè in causa religionis. Secundò, quia si muri Civitatis Sacrosancti habentur adeò, ut pœna capitis in delinquentem in eos constituta sit §. *Sanctæ quoque inflit.de rer.divis.* quia debent civibus tutum præstare receptaculum, multò magis muri Ecclesiæ asylum, & refugium civium, protectio, & præsidium Reipublicæ dici, ac esse debent. Tertiò, quia Constitutio Gregoriana de immunitate Ecclesiarum loquitur de confugiente *ad* Ecclesiam. Dictio autem *ad* denotat exteioritatem, *arg l.quidam Hiberus de servit.urb.præd.* Bart. *in l. lex Cornelia, §.domum, & in l.item apud, §.vitium, ff.de injur.* Et quartò, quia confugientes ad statuam Principum, illamque tangentes immunes erant, cùm ex Plinii *c. 97. lib.10.* constet adorationis etiam cultum statuis, & imaginibus Principum fuisse exhibitum, estque clarum ex *l.28. ff.de pœn.& l.un.C.de his, qui ad stat.confug.* At servorum 3

ferè tantum refugia ad statuas fuisse inde colligo, quod leges civiles plerumque de servis loquantur, ut *l.1.& §.8. ff.de off.Præf.Vrb.l.17.§.12 ff de ædil.edict.* ubi Jurisconsultus cum, *qui ad statuam Cæsaris confugit, fugitivum non esse arbitratur, quia non fugiendi animo hoc fa it.* Et Tiberius tyrannus suam statuam pro asylo proposuit capitali pœna proposita iis, qui servum à statua detraxissent. Adduco etiam locum Senecæ *l.1.de Clem.cap.18. servis ad statuam licet confugere, cum in servum omnia liceant.* Et confugiens ad muros Ecclesiæ, in qua adorationis cultus veri Dei exhibetur, illosque amplectens, vel iis adhærens non erit immunis? Facit ad rem Epistola Demetrii Regis ad Judæos *lib.Machab.cap.10. Quicumque*, ait, *confugerint in Templum, quod est Hierosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii Regi in omni negotio dimittantur, & universa quæ sunt eis in Regno meo, libera habeantur.*

4 Quare non excusandos esse puto impios, ac crudeles Satellites, qui pretextu mandati judicialis capiendi aliquem insolentiùs, quàm reverentia loci postulat, se gesserint, ne videantur Christiani inferiores veri Dei cultu, & irreverentiores ipsis Ethnicis in idolorum, & statuarum religione conservanda.

5 Quod ad ostium, sive valvas Ecclesiæ negant Jo. de Visc. *de immun.num.12* & Sarpus *de jur.asyl.cap.4.* Cùm enim inquiunt, quæ Ecclesiæ in Civitatibus, & Castris finitima sunt, nihil habeant immunitatis, reliquum est, ut ea tantùm, quæ interius sunt, immunitates reos protegant; quamobrem, qui parietibus, aut valvis, aut etiam recto innititur, nulla defenditur Sacratum ædium immunitate, nihilque interest inter parietes, & ostium clausum, cùm pariter utrumque sit extra Ecclesiam. Imò propior est aræ proximus eidem paries, quàm Ecclesiæ janua; quare si quando de ostio facta sit mentio, dum de Ecclesiarum immunitate agitur, de illis Ecclesiis tantùm sermo est, quæ extra Civitatis, & Castrorum mœnia posita immunitatem ad quadraginta passuum spatium porrigunt.

6 Communis tamen sententia est, gaudere. Hanc sequuntur Bartol. *in l. præsenti num. 2. C. de his, qui ad Eccl.confug.* Angel. *de malef. v.quod fama publica num. 59.& v.in scalis num.3.* Barbos. *conf 33.num.9.& 10.* Megal. *in 3 p.lib.4.cap.2.qu.2.num.27.* Decian. *lib.6.cap 25. num.17.* ubi generaliter de tangente manu tantum locum Sacrum, vel fines ipsius Ecclesiæ, etiam quod totum corpus esset extra locum Sacrum, vel fines ipsius Ecclesiæ, & ita testatur vidisse observari, & observasse, dum erat assessor; Correa *in relect.de immun.p.2.num. 16.* Suarez *tom.1.de relig.lib.3.cap.9.num.8.* Ignæus *in d.l.1.ff.ad Syllan.* affirmans sic sæpissimè Rothomagi decisum. Navar. *in man.cap. 25.nu.17.in fine*, Farinac. *de carcer.qu. 28 nu.24.& in appen.de immun.c.17.num. 179.* Sanch. *in opusc.tom.2 lib.6 cap.1 dub.7.nu.2.* Villalob. *tom.2.tr.9. diff.5.num.4.* Bobadil. *in polit. tom.1.lib 2.cap.14 nu.81.* Chartar. *decis.crim.7 nu.1.& 11.* Locatel. *in breviar.de tort.inspect.5.nu.163.* Dian. *p.6.tr.1.resol 3* Franc.Leo *in thes.p.1.cap.13.nu.11.* Mar.Ital. *de immun.lib.1.cap.4.§ 6. nu.9.* Delbene *d.cap.16.dub.9.sect.6.nu.6.* & quod mireris Covarruvias, & Gambacurta immunitatis Ecclesiasticæ haud æqui Judices, ille *var.resol.lib.2.cap.20.nu. 18* inquiens id à ratione Sacrorum Canonum super hac re statutorum palam deduci, istæ Covarruviæ in omnibus sequax *lib.4.c.2 q.2.num.37.*

7 Et sanè id palam non solùm deducitur, sed etiam decernitur *in can.si quis contumax 17.quæst.4.* ibi: *Si quis contumax, &c.de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus quolibet modo Ecclesiæ adhærentibus per vim extraxerit, &c.* Ostium autem magis adhæret Ecclesiæ, quàm porticus, vel atrium; peropportunè Carolus Magnus in suis *Capitular.tit.de iis, quæ ad l.de Cler.occis.* statuuntur, ubi sic ait: *si quis ad Ecclesiam confugium fecerit in ipso atrio Ecclesiæ pacem habeat, nec sit necesse Ecclesiam ingredi, & nullus inde per vim eum extrahere præsumat.* Expressè ex jure civili *in l.3.C.de his, qui ad Eccles.confugiunt*, non autem in *dict.can.si quis contumax*, ut incautè Diana, & ejus assecla Delbene locis allegatis. Ita enim constituerunt Theodosius, & Valentinianus Imp. *ne sola altaria, & oratorium Templi circumiectum, qui Ecclesias quadripartito parietum septo concludit ad tuitionem confugientium sint proposita, sed usque ad extremas fores Ecclesiæ, quas oratum gestiens populus primum ingreditur confugientibus ara salutis.* Et lex ipsa divina præcipit, ut confugientes stent ante portam Civitatis, & loquantur Senioribus Urbis illius ea, quæ se comprobent innocentem, sicque suscipient eos, & dabunt eis locum habitandum, Josue 20. *num.5.* quod de summaria tantùm cognitione intelligendum, *Num 17.nu.10.v.cum examinatione in tempore mediocri*, ubi Glos. plenaria namque examinatio causæ fiebat in loco perpetrati homicidii, quod clarè demonstrant verba legis divinæ *Num. 3. num.24.& seq.*

Neque deest ratio, quia licet hujusmodi confuga non 8
sit intra Ecclesiam, est in illa magis, quàm si esset in Cœmeterio, & certò est intra concavum ejus non parietis Ecclesiæ, & ita est intra spatium ejus non minus, quàm si esset in superiori cubiculo. Hinc appellatione domus venit etiam ostium *in l.si quis aquæductum, C. de contrah. empt.* ergo etiam id venit appellatione Ecclesiæ, præsertim favore religionis. Atque adeò accedens ad ostium, licet non ingrediatur Ecclesiam dicetur immunis, quia ingredi, & accedere in ratione immunitatis æquiparantur, ita ut qui confugit ad fores Ecclesiæ, dicatur esse in Ecclesia, cùm sacræ dicantur, & Ecclesiæ nomine ad hunc effectum contineantur. Atque ita etiam declaravit Sac. Congregatio Immunitatis in Amerina 28. Maii 1628. his verbis: *Innixus stipiti portæ Ecclesiæ gaudet immunitate*, & in Firmana 13. Julii 1657. *Evadens è manibus birruariorum, & ut dicitur: si attaccò alla porta della Chiesa, gaudet immunitate.* Et in Brundusina 4. Septembris 1640. *Qui in actu carcerationis, ut vulgò dicitur: stava attaccato alla porta della Chiesa con un piede, & con una mano, gaudet immunitate.* Et in Caputaquensi 7. Septembris 1638. *Tenens annulum portæ Ecclesiæ gaudet immunitate*, & in Rossanensi 18. Februarii 1653. *captus à birruariis in porta Conventus gaudet immunitate.*

Ex quibus falsum est, quod asserit Sarpus, nihil inte- 8
resse inter exteriorem parietem, & ostium clausum. Nam licet utrumque sit pars Ecclesiæ, ostium tamen est intra parietem, est magis intrinsecum Ecclesiæ, & in legibus nominatim expressum, quæ omnes Ecclesias comprehendunt, cùm id non sit eis concessum ratione passuum, sed ratione ipsarum Ecclesiarum, quæ sine valvis esse non possunt, quemadmodum possunt esse sine spatio quadraginta, vel triginta passuum.

Quod verò ad tectum videtur non gaudere, quia non 9
est in Ecclesia, tanquam in loco, neque muris ejus ullo modo continetur.

At nihilominus tenendum est, gaudere. Id est contra 10
Sarpum *ubi supra*, adversus quem stant Villalob. *loco alleg. num.5.* Diana *dict.resolut.3.§.non autem*; Castropalaus *tom.2.tract.11.disp.un.punct.6 num 9.* Suar. *d.num.8.* Farinac. *num.282.* Fagundez *p.2.lib.4.cap.4.nu.6.* Peregr. *cap.4.de immun.nu. 40.* Delbene *dict.sect.6.num.1.* Mar. Ital. *num.24.& seq.* Acugna *de jubil.cap.7.dub.13.num. 20.* Persic. *de offic. Sacerd. lib.1.cap. 9.dub.11 num.98.* Sperel. *decis.62.num.9* ubi id ampliat ad tectum palatii Episcopalis, domorum Canonicorum, quem sequitur idem Diana, amplians, & ipse ad tectum Monasteriorum, hospitalium, & aliorum locorum, hujusmodi immunitate gaudentium.

Ratio autem est. Tum quia is re vera est in Ecclesia; 11
nam ibi dicitur aliquis esse, ubi pedes habet, licet à tali corpore non circumdetur. Tum quia licet is non sit intra Ecclesiam, est intra situm Ecclesiæ, & adhæret illi, atque adeò gaudet immunitate non minus, quàm qui est in Camera superiori. Is enim non tam videtur gaudere propter muros, quibus circumdatur, vel propter

pter tectum, quo regitur, quàm quia est supra ipsam Ecclesiam, & intra situm ejus. Tum quia domus nedum ex solo, sed etiam ex tecto constat, ex *l. Eum, qui in princ.* ibique Glos. *ff. de usucap.*

12 Et quoad confugientem ad nobile asylum Crucis certum est, gaudere. Fuit quippè Crux Christi Christianis semper Sancta, & venerabilis, *l. 26. C. de Episcop. & Cler.* Adeòque fuit signum Christi sanctum, ut in instrumentis pro fide, & subscriptione cederet, *l. ult. C. de jur. delib. Novel. Leonis 72.* Et collatione ejus profana loca expiari, & Deo consecrari solerent, *l. ult. Cod. Theod. de pag. sacris. Novel. 5. & 67.* Et præferri quoque in Litaniis publicis *Novel. 123.* Cujac. *in pand. C. nemini licere signum salvatoris Christi humi, vel in silice.* Doctores, quos allegat Forst. *in tr. Justin.* & Sanctorum Patrum testimoniis probat Ritterus. *in sacr. lect.* Et quoque declaravit S. Congregatio Immunitatis in Melitensi die 7. Decembris 16 8. in hæc verba: *Confugiens ad Crucem existentem in via, gaudet immunitate.*

13 Quod demum ad confugientem ad Sacerdotem deferentem Sanctissimam Eucharistiam, sunt nonnulli, qui cum Glossa *in can. quæsitum 13. quæst. 2.* id negant, suntque Baiard. ad Clar. *quæst. 30. num. 20.* & Covarrvias, qui dubitat *cap. 20. var. num. 6.* & Bonac. *de legib. disp. 4 qu. 8. §. 2. num. 11.* his ducti rationibus. Primò, quia immunitatem hanc à Canonibus statutam nullibi extra Ecclesias datam fuisse legatur. Secundò, quia communicans, & intra os habens Eucharistiam non gaudet immunitate ex communi sententia, teste Farinac. *de carcer. quæst. 28. num. 276.* Ergo multò minus confugiens ad Sacerdotem deferentem Eucharistiam. Tertiò, quia est privilegium Ecclesiæ, atque adeò non debet trahi ad consequentiam *cap. petisti 7. quæst. 1.*

14 At nihilominus tenendum est absolutè cum communi sententia juris utriusque interpretum, inter quos ex antiquioribus Archid. *in d. can. quæsitum*, Abb. *in cap. sanè de celebr. Missar.* ubi Ostiensis, ac cæteri Canonistæ, Speculat. *de immun. Eccles.* Oldrad. *cons. 54. nu. 5.* Addit. Raynald. Cors. *lit. C.* Jo. Igneus *ad l. 1. num. 5. ff. de S. C. Sylan.* Decian. *tract. crim. tom. 2. cap. 29. num 9. lib. 6.* Mant. *cons. 211. num. 22. vol. 1.* Joan. de Visch. *de immun. Eccles. nu. 50.* Viv. *com. opin. v. condemnatus lib. 1. opin. 45* ubi alios congerit, Guazzin. *defens. 1. cap. 37. nu. 36.* Boss. *tr. crim. tit. de captur. nu. 29.* Roman. *singul. 335.* Catel. Cott. *in dicta ratione identitas*, Albert. *in cap. 1. de hæret. in 6. qu. 13. nu. 18.* Ludov. Gomez, qui appellat communem *in §. pœnales de act. nu. 50.* Jo. Lup. *in rubr. de donat. §. 38. nu. 5.* Petr. Gregor. Tolos. *synt. jur. lib. 33. cap. 21. num. 15.* Bobadil. *in polit. tom. 1. lib. 2 cap. 14. num. 86.* qui in Gloss. *lit. G.* citat pro hac sententia triginta Doctores, quibus Diana *p. 1. tract. 1 resol. 28.* addit tredecim alios, quibus junge Delbene, & quos ipse adducit *d. cap. 16. dub. 9 sect. 16. a num. 1.* qui non rectè id concedit, ubi adsit consuetudo. Tenendum dixi *absolutè*, immunitatem scilicet asyli personalem tribui Sacerdoti deferenti Sacrosanctum Domini nostri Jesu Christi Corpus, ad quod confugiens liberatur carcere, in quem ducebatur, vel fustigationis pœna, vel morte.

15 Ratio, qua moventur, est, quia major honor exhibendus est Eucharistiæ, quàm ipsis Ecclesiis, quibus ob ipsam Eucharistiam plura privilegia conceduntur. Ergo multò magis debet ipsum gaudere immunitate, qua gaudent Ecclesiæ. Additque Suar. *loc. cit.* nomen Ecclesiæ non absurdè extendi ad locum, in quo actu est quamvis in transitu Corpus Christi. His adjungo authoritatem Evangelicam *Matth. 9.* ubi mulier, quæ patiebatur fluxum sanguinis, tangens fimbriam Domini nostri fuit salva; & ego subjicio has rationes. Si enim aræ asylum erant, multò magis, & Corpus Domini erit. Sanctificatur enim inde altare, & majus, digniusque est quod sanctificat, quàm quod sanctum factum est. Porrò aræ supplices immunes præstabant, & Sacrosanctorum altarium aliquoties meminerunt Imperatores *in d. l. 3.* Et Adonias, quod timens Salomonem surrexit, & abiit in Tabernaculum, tenuitque cornu altaris 2. *Reg. 1. num. 50.* Idemque fecit Joab 2. *Reg. 2. 28.*

Quod confirmo ex asylo Baptisterii Evagrii monitu, 16
qui *lib. 2. c. 8.* de Proterio Alexandrinorum Episcopo scribit: *Ipsum quo necem effugeret ad Sacrosanctissimum Baptisterium se recepisse. Quo in loco, & barbaris, & cunctis ferocibus hominibus reverentia quædam incutitur.* Ubi notandum Baptisteria apud antiquos quandoque ab Ecclesia separata esse, ut videre id est hic Romæ propè Templum S. Ioannis in Laterano, ubi est Baptisterium Constantini Imperatoris, quo Sacro lavamine ablutus fuit. Unde similiter alii ad fidem Christianam conversi inibi baptizantur. Senis itidem Baptisterium est ad radices Templi Cathedralis D. Virgini Sacri. Florentiæ è regione Templi Cathedralis S. Mariæ Floridæ Sacellum S. Ioannis Baptistæ, opus Urbis antiquissimum, olim Marti dicatum, non omninò rotundum, sed potiùs sexangulare ex nigro, albo, viridique marmore. De quo Angel. Polit. *ep. 2.* & Leo Albert. *descr. Ital. p. 44. & seq.* Visis quoque pulcherrimum est Sacellum juxta Templum Cathedrale, in quo præter suggestum ex alabastro, & marmore artificiosissimè elaboratum, ejusdem splendoris est Baptisterium opus Baldorum.

Item ex asylo cadaveribus Principum olim concesso. 17
Lepidus enim, & Marcus Antonius Triumviri cùm plus satis in eos, qui Iulii mortis conscii fuerant, sæviissent, & totam ferè urbem interfectorum sanguine maculassent, Iulio demum Cæsari sepulchrum construxerunt in foro, ubi ejus cadaver combustum fuerat, eosque, qui ad ipsum confugerent, tutos, & inviolatos esse voluerunt, Xiphilin. *in Augusto*, & Dio *lib. 47.* Theophilus Imperator tantum Mariæ filiæ defunctæ uxori Cæsaris Alexii honoris detulit, ut cadaver in arca argento obducta reposuerit, & cujuscumque flagitii reis sepulchrum ejus asylum constituerit, Cedrenus author. Neque tantùm sepulchra, sed etiam cœmeteria, ideſt dormitoria inviolabilia sunt, ut exprimitur *in rubr. tit. 49. lib. 3. decret. de immun. eccles. & cap. fin. cap. decet domum eod. in 6.* Panorm. *in cap. Cum Ecclesia num. 2. de immun. Eccles.* Et nos negabimus, hoc asylum concedi institutori baptismi, pani vivo Vitæ æternæ, quia extra Ecclesiam materialem?

Non obstat Glossa *in d. can. quæsitum*, & ex ea Co- 18
varruvias, & Bonacina; quamvis enim id non legatur expressè statutum extra Ecclesias, legitur tamen tacitè, & per consequentiam; nam si hæc immunitas conceditur Ecclesiæ propter Eucharistiam, ut ipse Covar. ait, multò magis concedi debet ipsi Eucharistiæ; & ratio cur liberetur ille, qui confugit ad Ecclesiam, & non ille, qui recipit corpus Christi, non est solum, ut ipsa Glossa inquit, quod corpus Christi est cibus animæ, non corporis, ergo animam liberat, & non corpus; sed etiam est, quod in communicante Eucharistia non se habet per modum venerationis, sed per modum Sacramenti sumpti, & consumpti Immunitas autem conceditur propter reverentiam, & venerationem debitam Ecclesiis; atqui reverentia, & veneratio debetur jure divino Corpori Christi existenti, non autem sumpti, atque adeò hæc immunitas est ei concedenda, tanquam illius fundamentum, ac itaut idem Covarruvias dixerit *d. cap. 20.* quod ratio concedendi Ecclesiis hanc immunitatem sit Scrificium, vel continua Christi Sacramentalis præsentia. Ergo etiam cùm Christus deferatur in Sacramento Eucharistiæ per Sacerdotem extra Ecclesiam. Facilius tamen admitto cum Claro *lib. 5. quæst. 3.* eo ipso die reum, qui sumpserit Eucharistiam non debere mori; quod & usus, ait, observat, Ac demum dici potest, quod non liberat corpus. quia est præventum à Curia seculari, & non invenit liberum, secus autem si non sit præventum, & inveniat liberum, ut de laico ordinato in fraudem aliàs dixi.

Minus obstat tertia ratio. Primò quia consequentia, 19
quæ hic fit, valdè probabilis est, quia, ut ait Suar. *loc. alleg*

corpus Christi est fundamentum Immunitatis Ecclesiæ. Secundò, quia privilegium extendi potest ultra casum expressum ex voluntate privilegiantis rationabiliter præsumpta, præsertim Principibus laicis consentientibus, ut per Abb. *in dict. cap. sanè num. 2. de celebr. Missar.* & Delbene *d. sect 16. num. 6.* Hinc, quamvis in casibus exceptis non liceat argui ex iis ad alios ex paritate, vel majoritate rationis, licet tamen in locis refugii per dictam Constitutionem Gregorianam assignatis argui ex iis ad alia loca ex paritate, vel majoritate rationis; quia istis est materia favorabilis Religioni, in illis est odiosa. Præcipua verò ratio est Religio Christiana, & ut Diana ait *loco citato*, concors omnium Doctores sententia, quibus omnibus addo sententiam alterius Glossæ marginalis *in dict. can. quæsitum*, quæ contra Glossam supradictam ait: *Sed tu defendas, quod talis est per Ecclesiam defendendus, corpori Christi aliqua res anteponi non debet, can. multi 1. quæst. 1. can. ecce d. 95. & can. nihil de consecr. d. 5.* ut proindè communem sententiam servandam esse in praxi censeo, & ut Ostiensis *loc. cit.* ait, tenendam esse usque ad effusionem sanguinis.

20 Hanc assertionem extendit Diana *d. resol. 28.* ad casum, in quo reus non potest tangere Sacerdotem, sed solum ingredi cubiculum, ubi Sacerdos Sacrum Viaticum ministrat infirmo. Item ad casum, in quo reus se immiscet inter alias personas, quæ associant per vias, & plateas Sanctissimam Eucharistiam, etiamsi non tangeret Sacerdotem, neque baldachinum; quia omnes repræsentant unam Ecclesiam, & ad id citat Peregrinum, & Marium Italiam, quibus adstipulatur Delbene *loc. cit. num. 1 & seqq.*

21 Et quamquam Tholosan. *d. cap. 21 nu. 5.* hoc recipiendum putet quandiù habuit locum immunitas in criminibus potissimum, quæ digna sunt misericordia, non autem in aliis, consequenter tamen ad dicta tenendum etiam est, quod reus in dictis casibus immunitate gaudeat simpliciter, ut per Doctores, quos refert, ac sequitur Delbene *d. cap. 16. dub. 9. sect. 16. num. 7.* quod intelligo juxta Constitutionem Gregorianam extra casus in ea exceptos.

22 Atque ita etiam declaravit S. Congregatio Immunitatis in Melitensi 28. Maii 1626. his verbis: *Carceratus sequens, & manutenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate.* Et in Beneventana 30. Septemb. 1636. *Associans processionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunitate.*

23 Quod autem ad confugientem ad Sacerdotem deferentem Oleum Sanctum infirmorum de jure non gaudere immunitate, communis sententia est apud Gambac. *de immun. lib. 4. cap. 6.* & Ricc. *p. 3. dec. 88, nu. 5.* Delbene, & Dianam locis superiùs adductis; tum quia non est ita dignum, ut est Eucharistia continens gratiam, & authorem gratiæ, tum etiam quia Oleum Sanctum non est Sacramentum, sed materia Sacramenti, quod tantùm consistit in unctione infirmi, & in forma verborum. Unde multò minus gaudebit confugiens ad solum ipsum Sacerdotem, quin & ad Episcopum, vel ad Sanctorum reliquias, vel imagines, quæ per plateas circumferuntur, ut per Delbene *num. 14.*

24 Secus autem ex consuetudine, ut per Corream *in relect in cap. inter alia de immun. Eccles. p. 2. nu. 25.* quem sequitur Delbene *dict. num. 14.* ubi *num. 15.* adducit Locatellum *in breviar. de tonsi. in sect. 5. nu. 164.* cujus opinionem ait probabilem, dum docet, quod Sacerdos superpelliceo, & stola indutus extra Ecclesiam, præcedente Cruce ad efferendum verbi gratia defunctum, non possit de licentia Episcopi à satellitibus capi, & ita coram Cardinali Vicario Urbis anno 1614. decisum fuisse testatur, ea ratione, quia Sacerdos in habitu Sacerdotali divina ministrat, & Ecclesiastica officia exequitur, repræsentat Ecclesiam, & Christum Dominum, cujus vices gerit; quare subdit Locatellus in his casibus, si Sacerdos caperetur, & interrogaretur ab Episcopo de aliquo delicto, propter quod captus fuerat, non tenetur ad mentem illius respondere, sed potest, utpotè illegitimè captus, capturæ nullitatem objicere.

Cæterùm morte ob delicta puniendis ministrandam 25
esse Eucharistiam, si sint baptizati, & sufficienter dispositi, decernitur *in dict. can. quæsitum quæst. 2.* Et de hæreticis relapsis, qui igne comburuntur *in cap. super eo de hæret. in 6.*

Negant verò ministrandam esse eis ipsa die supplicii, 26
Clar. *quæst 79. nu 31.* Chartar. *de execut. sent. contum. cap. ult. num. 334.* Vega *p. 1 summ. cap. 61. cas. 21.* Cuch. *lib. 5. instit. tit 5. nu. 107.* & Zerol. *in pr. Episcop. p. 2. v. damnati.* Quia est contra reverentiam debitam Sacramento, quod in illa die, in qua necandi sunt ministretur. Imò nec per tres, aut quatuor dies sequentes, ut per Ost. *in sum. de immun. Eccles. §. in quantum col. 3* An. de Falcon. *in addit. ad Abb. in cap sanè de celebr. miss. lit. B.*

Asserunt Corset. *sing. 38. in fine*, testans de praxi, Scapp. 27
de jur. non script. lib. 5 cap. 210. nu. 2. Majol. *lib. 3. de irregul. cap. 24 nu. 13.* Cened. *in quæst. can. 3. nu. 4.* Suarez *disp. 68. de Euchar. cap. 5. n. 11.* Villalob. *p. 1. sum. tract. 7. diffic. 39. n. 1.* Laym. *lib. 5. Theol. moral. tract. 4. cap 6. nu. 20.* Zambran. *in decis. cap. 3. de Eucharist. dub. 5. num. 6.* Sylvius *3. par. quæst. 80. art. 8.* Sot. *in 4. d. 12. quæst. 1. art. 12.* Navar. *cap. 25. man. nu. 23.* Tolet. *lib. 2. cap. 28.* Sylvest. *v. Eucharistia 3. qu. 5.* Angel. *eod. v. nu. 27.* Victor. *in sum. n. 83. à n. 2.* Coninch. *de Sacr. quæst. 80. ar. 9. nu. 50.* Reginald. *lib. 29. in pr. for. pœnit. c. 6. quæst. ult. nu. 120.* Fagund. *præc. 3. Eccles. lib. 3 cap 4. nu. 3.* Jo. Sanch. *in select. de Sacram. disp. 40 nu. 8.* Bonac. *disp. 4. de Euchar. qu. 7. punct. 1. nu. 5.* ubi alios citat Præpositi. *3. p. qu. 80 art 11. dub. 1. nu. 56. illat. 4.* Quintanadvena *sing. 13 de Euch. num 1.* Dicastil. *de Sacram. tract. 4. de Euch. disp. 10. dub. 2. num. 76.*

Hæc assertio est ad mentem Summorum Pontificum. 28
Siquidem B. Pius V. in sua *Constit. 91.* Concedit Confraternitati S. Joannis Decollati Urbis, ut ejus Capellanus possit de nocte celebrare, ne extremo supplicio puniendi careant Eucharistia; quinimò ministrare potest, etiam si paulò post, nempè post horam, mors sit inferenda damnatis, & dummodò non sint illicò ducendi ad patibulũ. Imò etiam statim, si ex urgenti causa debeat mors inferri. Ratio autem est, quia habent jus ad Eucharistiam, & illatio mortis, cùm sit actus justiæ vindicativę, ex natura sua non continet irreverentiam erga Sacramentum; & ideò etiam si exerceatur statim post sumptam Eucharistiam, non irrogabitur Sacramento aliqua irreverentia.

Hinc tenendum est absolutè, non posse induci consue- 29
tudinem, quod morte damnatis non ministretur Eucharistia, neque inductam posse subsistere, sed omninò esse iis ministrandam. Ita docent communiter Doctores Glos. *in Clem. 1. de pœnit.* ibique Cardinal. Anchar. & cæteri Canonistæ, Cherubin. *in comp. Bullar. ad const. 91. B. Pii V. Ichol. 2.* Gomez *to 2. variar. cap. 14. de delict. n. 6.* Hippol. *in pr. §. ulterius nu. 4.* Cosmas *pragm. sanct. tit. de excommun. non vit. §. statuit*, Aufrer. *in Clem. 1. tit. de potest. Eccles. super laic. as. 128. de offic. Ordinar.* Cassan. *in consuet. Burg. tit. de just. rubr. 1. §. 5. num. 12. & rubr. 2. §. 1.* Suarez *disput. 69. de Euchar. sect. 3. in fine*, Martha *de jurisdict. p. 2. cap. 47. n. 4.* ubi vocat talem consuetudinem crudelem, & contra omnem humanitatem, Dicastil. *de Sacram. tract. 4. de Eucharist disput. 10. dub. 2. num. 26.* qui illam vocat abusum, aliique apud ipsos.

Probatur *dict. Clement. de pœnit.* quæ licet expressè lo- 30
quatur *de Sacram. pœnitentiæ*, procedit tamen etiam de Eucharistia, ut cum Glossa notant ibi Doctores; siquidem in jure nomine pœnitentiæ venit etiam Viaticum, ut decernitur *in cap. quod in te de pœnit. & remiss.* ibi: *Per quod pœnitentiam morientibus non denegamus, Viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus.* Imò ab Ecclesia abrogati sunt illi Canones, quibus denegabatur aliquibus Viaticum ob certa delicta, & *in dict. can. quæsitum 13. quæst. 2.* præcipitur dari Eucharistiam iis, qui

ob

iis, qui ob delicta morte puniuntur, & *in dict. cap. super eo de hæret. in 6.* statuitur dandam Eucharistiam etiam hæreticis relapsis, igne comburendis, ac B. Pius V. in suo motu proprio edito anno 1569. hanc consuetudinem improbavit, & præcepit tolli, atque ministrari Eucharistiam omnibus morte afficiendis, qua occasione in religiosissima Hispania lege Regia cautum est, quod decretum Pontificis omninò servaretur.

31 Nam licet contra jus Ecclesiasticum possit induci consuetudo, non tamen induci potest contra jus divinum, quia consuetudinis vis non excedit vim legis humanæ, & solùm se habet tanquam lex non scripta, & proindè abrogat legem, tanquam altera lex, semper tamen est intra ordinem legum humanarum, & ideò tanquam inferioris ordinis non potest prævalere contra jus divinum, quod est superioris ordinis; quod autem detur Eucharistia morte plectendis est de jure divino; quia præceptum divinum obligat ad sumendam Eucharistiam in fine vitæ, aut saltem præceptum divinum de sumenda Eucharistia indeterminatè est determinatum ab Ecclesia, ut obliget in fine vitæ. Unde semper consuetudo erit contra jus divinum.

32 Et quamvis aliquando statuerit Ecclesia in pœnam quorundam delictorum, negandam Eucharistiam in fine vitæ iis, qui idolis sacrificassent, licet postea pœnitentiam egissent, ut desumitur ex Concilio Eliber. *can. placuit* ex Siricio I. *epist. ad Hincmarum Tarraconensem Episcopum cap. 3.* ex Concilio Sardicensi *can. 2.* ex Innocentio I. *epist. 3. ad Exuperium Episcop. Tholos. §. 2.* & ex Concilio Arelatensi I. *can. 22.* quia Christus ipse reliquit potestatem statuendi circa Sacramenta, salva eorum substantia, quæ ipsorum reverentiæ, & fidelium utilitati magis expedirent, ut habet Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 2.* ubi tamen non est talis potestas, non potest circa hoc aliquid decerni, ac proindè neque induci consuetudo. Hæc autem potestas non est apud Ecclesias particulares, & multò minus apud laicos.

33 Quare ne hanc quidem quoad milites, qui more militari in exercitibus morte plectuntur, valere consuetudinem, sed esse abusum omninò evellendum, & curandum, quod ad mortem damnati ita disponantur, ut ministrari iis possit Eucharistia, tenendum est. Nam decreta Pontificia procedùt universaliter de omnibus morti addictis, & hi quoque tenentur præcepto divino, & habent jus divinum sibi assistens pro obtinenda Eucharistia, & ideò quoad hos etiam consuetudo est irrationabilis.

34 Atque ex his communiter Doctores asserunt, Judicem teneri concedere tempus damnatis ad mortem non solùm ut possint confiteri, sed etiam ut possint sumere Eucharistiam, & si deneget, peccare mortaliter. Ii sunt Suarez *disp. 69. de Eucharist. sect. 3. in fine*, Petr. Navar. *lib. 2. de restit. cap. 3. n. 228.* Henriquez *lib. 8. sum. cap. 5. nu. 4.* Sylvest. *v. Eucharistia 3. quæst. 3. dict. 8.* Reginald. *lib. 29 prax for. pœnit. num. 7.* Rodriq. *p. 1. summ. cap. 68. num. 1.* Bonacin. *disp. 4. de Sacram. quæst. 7. punct. 1. nu. 6.* Ochagau *de Sacram. tract. 2. de Eucharist. qu. 14. nu 10.* Leand. *tom. 2. de Sacram. tract. 7. disput. 2. quæst. 14.* Dicastill. *de Sacram. tract. 4. de Euchar. disp. 10. dub. 2. num. 28.* Elicitur *ex d. Clem. 1. de pœnit.* ubi injungitur, quod compellantur Judices etiam mediis censuris ad concedendum tempus damnatis ad mortem pro Sacramento pœnitentiæ, quod de jure intelligitur etiam de Eucharistia, ut supra dixi.

35 Ratio autem est, quia Ecclesia præcipit, quod damnatis ad mortem detur Eucharistia, ut *in d. can. quæsitum 13. qu. 2.* & *in can. tanta d. 96.* & ex B. Pio V. *ubi supra.* Et urget etiam præceptum divinum sumendi Eucharistiam, cùm sint in fine vitæ. Atq; adeò tenetur Judex sub mortali concedere tempus, ut possint implere hujusmodi præceptum, cùm possit ne indirectè quidem impedire, ne impleantur præcepta divina, neque possit in re gravi contravenire dispositioni Ecclesiæ.

36 Unde non potest Judex negare tempus sufficiens pro sumenda Eucharistia damnato ad mortem ex eo, quod timeat recursum ad Superiorem Judicem, non obstante quod probabiliter credat, quod Superior Judex sit avocaturus ad se causam, & reum liberaturus; quia cùm hujusmodi recursus sit licitus, sicut etiam avocatio causæ, peccaret graviter, si, ut impediret aliquid licitum, negaret aliquid debitum. Imò ex eo etiam capite peccaret, quod impediret id, quod nequit impedire. Quamvis enim non teneatur concedere tempus, ut possit recurrere ad superiorem Judicem, adhuc tamen nec impedire potest recursum, quia hoc esset detrahere jurisdictioni superioris Judicis. Et ideò, si aliàs adsit tempus recurrendi, & neget hoc tempus in hunc finem, ne recurrat, impedit data opera id, quod impedire non potest.

37 Quod si damnatus ad mortem non posset ob aliquam indispositionem sumere Eucharistiam, ut esset tussis, vomitus, non teneretur Judex differre supplicium, donec cesset indispositio, nisi fortè brevi speraretur cessatura. Tunc enim esset eadem ratio de ipsis, ac de infirmis, qui ob talem indispositionem non possunt suscipere Viaticum. Unde haberentur pro incapacibus Sacramenti, & & ideò non teneretur Judex concedere tempus, seu expectare, quod fiant capaces.

38 Quando tamen Judex timet, si mors differatur, quod reus eripiendus sit Curiæ, non debet statim denegare tempus pro suscipienda Eucharistia, sed debet res ita disponere, ut obviet periculo, quoad fieri poterit: quod si ex dilatione mortis timeatur aliquod grave scandalum, aut grave damnum Reipublicæ, non tenetur Judex concedere tempus pro sumenda Eucharistia. Nam in hoc casu concurrit utilitas, & necessitas publica cum privata, & jus naturale divinum, quo tenetur Judex procurare quietem, & utilitatem Reipublicæ, atque adeò jus, quod respicit publicum commodum cum jure divino, quo obligatur reus sumere in illo casu Eucharistiam, atque adeò respiciente privatum commodum. Ergo debet præferri publica necessitas, & utilitas privata, & jus naturale divinum respiciens publicum commodum juri tantùm divino respicienti privatum commodum.

39 In casu verò, quo Judex timet reum eripiendum, etiamsi nullum scandalum, aut damnum sit sequuturum, non tenetur concedere tempus pro sumenda Eucharistia, quando aliter periculo occurri non potest; quia in eo casu concurrunt publica necessitas, cui Judex tenetur providere, & privata necessitas, cum hoc tamen discrimine, quod si non subveniatur publicæ necessitati, respublica positivum damnum patietur, nempè læsionem jurisdictionis, & violentiam in suis ministris; si verò non occurratur privatæ necessitati, reus patietur tantùm damnum negativum, nempè subtractionem illius auxilii, quod præbet Eucharistia. Atque adeò debet præferri publica necessitas, & illi occurri non potest.

40 Etenim Judex tenetur ex officio providere indemnitati Reipublicæ, & curare, ne aliquod damnum patiatur, & proinde potest uti illis mediis, quæ sunt in ipsius potestate, etiamsi inde proveniat alicui damnum aliquod, quia in hoc utitur jure suo, & nemini injuriam facit, *l. 1. §. denique, ff. de aqu. plu. arc.* & *l. fluminum, § fin. ff. de damn. infect.* & *cap. cum Eccles. de elect.* tunc enim alterius damnum est præter intentionem. Cùm ergo Judici nullum aliud medium suppetat pro avertendo periculo, & damno, quod imminet Reipublicæ, poterit juri suo utens tradere reum morti quamprimum. Neque in hoc casu periclitatur salus spiritualis proximi, quia potest elicere actum contritionis, & confiteri, nec si adesset aliquod periculum esse notum. Unde non consurgit obligatio subveniendi proximo, præsertim cùm non possit subvenire, nisi cum notabili damno.

41 Si autem damnatus ad mortem habuit sufficiens tempus se præparandi, & noluit, imò adhuc perseverat in sua pertinacia absque spe emendationis, non tenetur Judex concedere aliquam dilationem, quamvis si concederet, rectè faceret; quia cùm habuerit tempus

pus sufficiens se præparandi, sibi debet imputare, quod non se præparaverit. Cùmque non adsit spes emendationis, neque etiam adest motivum differendi excutionem sententiæ.

42 At quando Judex concessit debitum tempus damnato ad mortem, & reus noluit se præparare, si adsit spes, quod concessa dilatione se præparabit, tenetur Judex illam concedere. Si verò confessus est, quamvis non teneatur concedere ulteriorem dilationem, ut possit sumere Eucharistiam, expediens tamen erit, quod concedat. Ita Petr. Navar. *dict cap.3.num.227.* Bonac. *dict. punct. 1 num. 6.* Reginald. *loc.cit. num.70.* Quintanad. *dict.singul. 15. num. 2.* & Dicastil. *dict. dub. 2. num. 28.* Nam ratione Charitatis tenetur quisque succurrere proximo constituto in gravi necessitate, præcipuè quando id præstare potest absque suo gravi incommodo, imò etiam cum gravi incommodo, quando necessitas est spiritualis; quia spiritualia proximi præferenda sunt temporalibus propriis juxta communem doctrinam, quam tradit D. Thom. *2.2.quæst. 25.art.5.* Damnatus autem ad mortem, qui non se præparavit, est in gravissima necessitate, & potest ipsi succurri, si concedatur tempus; siquidem adest spes, quod se præparabit: & ideò tenetur Judex ratione Charitatis concedere dilationem. Cùm verò sumpserit Sacramentum pœnitentiæ, non est in illa gravi necessitate, in qua aliàs esset, & si non habet tempus sumendi Eucharistiam, sibi imputare debet, quia non est usus tempore concesso: & ideò non tenetur Judex concedere ulteriorem dilationem. E contra verò cùm damnatus sit dignus misericordia, & Eucharistia sit illi valdè necessaria ad vincendum tentationes, erit valdè expediens, quod concedatur dilatio.

43 Quæ omnia ita vera sunt, ut ne in pœnam quidem cujusvis delicti denegari possit Eucharistia reis ad mortem damnatis; quia jus commune præcipit concedi Eucharistiam omnibus damnatis ad mortem, quantumvis facinorosis, ut ex *dict.can.Quæsitum, & d.can.Tanta*, ita ut etiam hæreticis relapsis sit ministranda *ex dict.cap. Super eo*, & B. Pius V. præcipit absolute concedi tempus damnatis, ut sumere possint Eucharistiam. Ergo non relinquitur locus, ut in pœnam delicti denegari possit Eucharistia. Siquidem pœna non potest esse contra Canonicas sanctiones, quia cùm sit effectus justitiæ non potest esse aliquid injustum, sicuti esset, si esset contra Canonicas sanctiones. Et ita docent Angles *in flor.q.2. de Eucharist.art.9.diff.3.* Chamerot. *de Eucharist.cap.10. dub.1.* Graff. *p.1.decis.lib 2.cap.38.num.28.* Suarez *d.disp. 69.sect.3.* Reginaldus, Bonacina, & Quintanadueña *locis allegatis.*

44 Ac ita quidem, ut nullo pacto induci possit consuetudo denegandi Eucharistiam damnatis ad mortem ex quibuscumque delictis. Desumitur ex Glossa *in d.Clem.1.de de pœnit.* ubi Cardinalis & Ancharanus, & ex Cherub. *in comp. Bullar. ad d. const.9.* B. Pii V. quatenus talem consuetudinem appellant abusum. Si enim est abusus, est irrationabilis, & ideò non potest prævalere contra jus etiam merè Ecclesiasticum *ex cap.fin. de consuet.*

45 Etenim consuetudo non potest induci contra legem divinam, ut communiter docent Doctores cum D. Thoma *1.2.q.97.ar.3.ad 1* quia lex divina dependet à voluntate divina, contra quam nulla alia voluntas prævalere potest, quia semper est voluntas inferioris, qui mutare non potest, quæ sancita sunt à Superioribus, *Clem.ne Romani de elect.* Unde Christus reprehendit Judæos, quod propter suas consuetudines transgrederentur præcepta Dei, *Matth.5.nu.15. Transgredimini*, inquit, *præceptum Dei propter traditiones vestras.* Ac proindè non potest induci consuetudo præscribens contra ministrandam Eucharistiam damnatis ad mortem; quia ex præcepto divino est ministranda.

46 Quinimò, licet Eucharistia denegari debeat iis, qui duxerunt vitam improbam, & ex circumstantiis formatur judicium moraliter certum, quod non sint dispositi, in dubio tamen est iis administranda, etiamsi dubium sit positivum, & pro utraque parte adsint motiva, ut per Baun. *p.1.Theol.mor.tract.5.de Eucharist. quæst. 26.* Cùm enim quisque habeat jus ex vi institutionis Christi ad illam petendam, & sumendam, non potest ratione cujuscumque dubii privari hoc jure, nec super re incerta proferri sententia certa, quod debeant carere Eucharistia, *can.grave 11.quæst.1.* & *can.habuisses d.33.* Hinc non potest denegari Viaticum, & multò minus consuetudinem induci, quod denegetur recenter conversis ad fidem ex dubio, an sufficienter sciant discernere inter cibum, & cibum, aut an ex corde conversi sint; quia si res relinquitur dubia, non possunt privari suo jure, neque ipsis infligi pœna certa ex incerta causa. Et subintrat regula generalis, quod in dubio quisque debet præsumi bonus. *l. meritò, ff pro socio, & l.quoties, §.qui dolo, ff.de prob. cap dudum, & cap.fin.de præsumpt.*

47 Potest insuper ministrari Eucharistia damnatis ad mortem, etiamsi non sint jejuni, Suar. *disput. 66.de Euchar.sect.5.* Navar. *cons. 40. in fin.de pœnit. & remiss.* Granad. *contr. 6. tract. 10.disp.8.num.9.* Tanner. *tom.4. sum.disp.5.quæst.8.dub.4.nu.84.* & alii; quia præceptum de jejunio ante Eucharistiam non extenditur ad tempus, in quo implendum est præceptum divinum de sumptione pro extremo vitæ tempore. Cùm enim tunc non solùm urgeat præceptum divinum, sed etiam Eucharistia sit maximè necessaria ad superandas tentationes, quæ speciali modo urgere possunt damnatos, noluit Ecclesia ponere aliquod impedimentum, aut causare aliquam difficultatem in ordine ad sumptionem, qualis nasci posset, stante tali præcepto. Et ideò non extendit ipsum ad hujusmodi tempus, ut proinde sit privilegium Viatici, quod possit ministrari non jejunis, consequenter etiam damnatis ad mortem.

48 Neque damnati ad mortem tenentur servare jejunium, quando debent sumere Eucharistiam, etiamsi absque notabili incommodo id possint; quia damnati ad mortem pervenerunt ad extremum, & cum majori certitudine, quàm quilibet graviter, & cum periculo ægrotans. Et ideò tenentur præcepto de sumenda Eucharistia, cujus ipsi omnium maximè indigent, utpotè expositi ratione circumstantiarum gravioribus tentationibus, ideòque à fortiori militat in ipsis ratio, ob quam Ecclesia non extendit præceptum de præmittendo jejunio ad moribundos; & causa finalis, ob quam Ecclesia non extendit suum præceptum ad infirmos ex Concilio Constant. *sess.13.* est, quia vult, adimpleri præceptum divinum Sacræ communionis, quocumque modo impleri possit, & per Eucharistiam ipsis succurri. Quod autem non possit servari regulariter jejunium ab infirmis, nisi cum notabili incommodo, est causa impulsiva, qua cessante non cessat dispositio, quia, ut casum comprehendat, sufficit similiter eadem ratio, & causa finalis, *l.illud, C.de Sacrosanct.Eccles. & l.his solis, § satis etiam, C.de revoc.donat.* & notant Alex. *in l.peregrè, § 1 ff.de acq.poss.* Ruin. *in l.2.num 95.ff.de leg.1.* & Riminald. *instit.de donat.num.227.*

49 Et non solùm licèt, sed etiam stante bona ipsorum dispositione valdè eis expedit quotidiana sumptio Eucharistiæ ab intimatione sententiæ, ut per Jo. Sanchez *in select.disp.40.num.40.* Quintanaduen. *singul.14.de Euch.nu. num.1* Quia tunc maximè indigent roboratione, & antidoto spirituali pro vincendis tentationibus, & præservatione à peccatis. Unde in die suplicii esse ministrandam tradunt Maiol *lib.3.de irreg.cap.34.num.15.* & de praxi testantur Corsetus, & Scappus locis supracitatis. Non potest tamen pluries non jejunis ministrari Eucharistia, nisi ex aliquo accidenti differatur supplicium ultra quatuor dies, postquam non jejuni illam sumpserunt; quia juxta Rituale Romanum Pauli V. *tit.de communi.infirm.* non potest Viaticum ministrari de novo, nisi infirmus per aliquot dies supervivat & ideò à prima sumptione usque ad secundam quatuor dies regulariter requiruntur. Iura-

litas

litas enim dictionis *aliquot* importat plurativum significati dictionis *aliquis*. Dictio autem *aliquis* habet vim pluralem, *l.si verò plures*, §. *ait Prætor*, *de his*, *qui dejec.* Rot. *dec.*668. *num.*2. *p.*2. *ret.* Unde cùm pluralis numerus saltem duo requirat, *l.ubi numerus. ff. de testib. & cap. pluralis de reg. jur. in* 6. deberent inter unam, & alteram sumptionem viatici intercedere saltem duos dies. Cùm ergo dicat *si aliquot dies vixerit*, necesse erit, quod intercedant saltem quatuor dies, quia pluralis dictio *Aliquot* importat pluralem significationem dictionis *Aliquis*, atque adeò pluralitatem saltem quatuor dierum.

50 Si quis verò pridie ad supplicium sumpsit Eucharistiam, poterit in die supplicii non jejunus cómunicare; nam Eucharistia per modum Viatici est ministranda de proximo morituris, & quando probabile est, quod eam amplius non sint sumpturi, ut habet Rituale Romanum Pauli V. *loc.cit.* Ergo damnatus potest differre adimpletione præcepti ad ipsum diem mortis, & tunc potest sumere non jejunus, cùm hoc sit privilegium Viatici; quod si damnatus ad mortem pridie ante supplicium sumpsit Eucharistiam per modum Viatici, non poterit amplius sumere die sequenti, in quo morte afficiendus est, nisi sumat jejunus, etiamsi ex inadvertentia sumpsisset cibum; quia jam implevit præceptum Viatici, & Eucharistia non potest ministrari per modum Viatici non jejuno, nisi post aliquot dies juxta Rituale Pauli V.

51 Quod demum ad fenestram Ecclesiæ, probato quod reus comprehensus fuerit in illa, gaudebit immunitate, Donat. *de asyl. resol.*39. *num.*8. *& seqq. & resol.*59. *num.*8. Giurb. *cons.*20. *nu.*40. *cum seqq.* Mar. Ital. *de immun. Eccles. lib.*1. *cap.*4. §.9. *nu.*24. *& seq.* Dian. *d.p.*1. *tract.*1. *resol.* 73. *& p.*6. *tract.*1. *resol.*5. Trullench. *in decal. tom.*1. *lib.*1. *cap.*11. *dub.*1. *num.*4. Sperel. *dec.* 63. *num.* 8. *& seqq. lib.*1. & pluries à S. Congregatione declaratum, testatur Donat. *d. resol.*59. *num.*8. Ideòque articuli ad id probandum admittendi sunt. Quinimò ad hunc effectum sufficit sola depositio Archipresbyteri, vel alterius Sacerdotis ejusdem Ecclesiæ sic affirmantis, cui plena fides adhibenda est, cùm habeat vim duorum testium, Honded. *cons.*77. *nu.*38. *vol.* 1. Menoch. *cons.*92. *num.*89. *lib.*1. Roland. *cons.*24. *nu.*52. *vol.*1. Costa *cons.*40. *num.*13. & Rota coram Mantica *dec.* 125. *num.*1.

52 Præsertim si examinatus sit ad instantiam fisci, & Curiæ Episcopalis, qui propterea licet unicus plenè probaret, Alduin. *cons.*22. *num.*38. Turret. *cons.*72. *nu.*20. *lib.* 3. Honded. *cons.*99. *num.*17. *vol.*1. Farinac. *cons.*89. *num.*11. *lib.*1. *& cons.*193. *num.*50. *lib.*2. Vel si ad hunc effectum à comprehenso vocatus fuerit in testem suæ capturæ factæ in loco immuni, & sic plenius probaret, cùm de facto proprio deponeret. Rota in Romana separationis bonorum 20. Aprilis 1646. coram Verospio. Accedentibus etiam depositione ipsius rei comprehensi, & aliis circumstantiis, res erit concludentissimè probata, Rota *dec.*325. *num.*4. coram Mantica.

53 Ex quibus articuli omninò admittendi sunt, eòque facilius, si testes reperiantur in Urbe, in qua examen passim, & facillimè admittitur, Rota coram Verallo *dec.*47. *p.* 2. *& in rec. dec.*416. *num.*5. *p.*5. & in Romana census 1. Julii 1641. coram Bichio, & super omnibus articulis, etiam quod unus tantùm articulus relevans esset, ut latè firmat Rota in Toletana decimarum 16. Martii 1648. coram Celso. Et facilius cùm omnes sint relevantes, & relevantia sit manifesta, cùm tamen articuli sint absolutè admittendi, etiam quando ipsa relevantia esset dubia, ut pariter firmatum fuit in dicta Toletana decimarum *sub* §. *Rota enim.*

54 Quæ articulorum admissio eòque magis concedenda erit, si ageretur de præjudicio fidejussorum, quod dictus reus comprehensus de tuto carcere exhibuit.

55 Cæterùm comprehensio præsumitur ritè, ac rectè facta, ita ut contrarium asserenti incumbat onus probandi; quod dici non potest adimpleri ex probationibus summariè, & absque Sac. Congregationis Immunitatis mandato factis, attenta præsertim potestatione partis, quæ est citanda juxta textum *in cap. si Iudex laicum de sentent. excomm. in* 6. Gratian. *discep.*190. *num.*17. quare probationes hujusmodi non solent referri in d.S. Congregatione, nisi factæ sint ejus mandato, & partibus auditis.

CONSULTATIO XXVIII.

An Episcopus in declaratione facienda, an reus confugiens ad Ecclesiam, gaudeat immunitate, debeat procedere servato juris ordine?

NEgandum, ac proindè aliqualem etiam extrajudicialem informationem sufficere videtur, quæ opinio videtur magis consona verbis, ac menti Bullæ Gregorii XIV. ut per Farinac. *in append. de immun. Eccles. cap.*9 *nu.*135 *& cap.*22. *nu.*375. *& in addit. ad cons.*168. *lit. A. & B. & in cons.*211. *nu.*9. Gratian. *discept. for. cap.*596. *nu.*22. *& seqq.* Giurb. *cons.*100. *nu.*28. *& cons.*50. *nu.*2. *&* 10. Gambacur. *de immun. Eccles. lib.*6. *cap.*5. *signatè nu.*5. *&* 6. Donat. *de asyl. resol.*188. *nu.*2. *&* 3. Remig. *eod. tit. quæst.*2. *num.*3. Novar. *in sum. Bullar. de immun. Eccles. cap.*94. *num.*96. *& alios.* 1

Primò quia in Constitutione Gregoriana nulla est præfinita forma, sive modus hanc rem cognoscendi, ita ut ejus verba in quacumque cognitione verificentur, atque adeò non est necessaria rei confugientis citatio, neque plenaria cognitio, sed summaria tantùm, ac semiplena, & extrajudicialis. 2

Secundò, quia hæc cognitio commissa est judicio Episcopi per hæc verba: *Si præfata delicta, eorumve aliquod judicio suo commissa videbuntur.* Hæc autem verba boni viri arbitrium denotant, & æquiparantur verbis discretioni tuæ, ut tradunt Felin. *in cap.*1. *num.*51. *de constitut.* Menoch. *de arbitr. quæst.*8. *num.*17 Gratian. *loc.cit. num.*29. Giurb. *dict. cons.*100. *num.*28. *in fine.* Quare sufficit rei gestæ examen ad institutionem tantùm Episcopi, cùm præsertim in quæstionibus emergentibus non requiratur plena causæ cognitio, sed satis est cognitio extrajudicialis, Bartol. & Bald. *in l. jus alimentorum, ff. ubi pupil. educ. deb.* & Gratian. *num.*25. 3

Ac tertiò, quia immunitatis privilegium primo, ac principaliter non est concessum reis confugientibus, sed Ecclesiis, *cap. inter alia de immun. Eccles. & l. pateant, C. de his, qui ad Eccles. confug.* Et licet rei confugientes in hoc habere possint commodum in consequentiam, inde tamen non fit, ut eorum citatio requiratur, quia illi, de quorum commodo agitur in consequentiam citandi non sunt, *l. de uno quoque*, ubi Glossa, & Alex. *num.*17. *de re judic.* 4

Ex quibus sufficere, quod Episcopus aliqualem cognitionem pro securitate suæ conscientiæ adhibeat, etiamsi illa sit extrajudicialis, ac etiam absque processu se instruat, concludit Remigius *loc. alleg.* ubi has informationes secreto, ac sine vocatione partis sumendas esse ait, Gratian. *ibid. num.*21. *& seqq.* ubi tenet, satis esse informationes à Judice laico captas, Giurba *d. cons.*50. *nu.*10. *& cons.*70. *nu.*13. ubi præsumptivam probationem sufficere tradit & latius *cons.*100. *nu.*28. ubi non solùm asserit, sufficere extrajudicialem cognitionem, & informationem à Judice laico captam, sed Farinacium, & Ambrosinum contra sentientes ineptia redarguit ipse Farinac. *in addit. ad cons.*168. ubi ex Breve Clementis VIII. concludit contra ea, quæ non à se, sed ab aliis in præcedenti Consilio deducta fuerunt, ac idem confirmat *cons.*211. *nu.*19. Novar. *loc.cit.* ubi contrariis respondet, & de praxi Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanę testatur Gambacurta eo loco, ubi tuetur non exigi rei citationem, neque cognitionem majorem ea, quæ ante Bullam Gregorianam exigebatur. Idem firmat Donat. *ubi supra.* 5

Horum sententia confirmata videtur litteris in forma Brevis Clementis VIII. sub die 6. Februarii 1597. quibus scripsit Archiepiscopo Panormitano, ut super qualitatibus 6

delictorum

delictorum immunitatem Ecclesiæ excludentibus se instrueret summariè, simpliciter, & extrajudicialiter, & quantum pro suæ conscientiæ informatione sufficere ipsi visum fuerit. Unde Farinac *in appendic. de immun. Eccles. cap.* 22. *num.* 375. & *in addit. ad cons.* 168 ait juxta hanc declarationem Clementis VIII. intelligendam esse Bullam Gregorianam, neque ampliùs esse quærendum; sed secundùm hanc declarationem Episcopos judicare debere, Novar. *bidem cap.* 9. de quo meminit Giurb. *d. cons.* 50 *num.* 2. qui post dictas litteras hanc sententiam usu receptam testatur. Et hanc eandem sententiam pluries sequuta est Sac. Congregatio Immunitatis, ut refert idem Donat. *d. resolut.* 89. in Melitensi 9. Martii 1632. his ijsdem verbis, *Bullam Gregorianam non præscribere certam, & determinatam formam adhibendam in declaratione per Episcopum facienda, an confugiens debeat gaudere immunitate, vel ne, sed sufficere qualem cognitionem, etiam extrajudicialem.*

7 At nihilominus contrarium tenendum est, tum ex albi adducti s, tum etiam quia, licèt non desint Doctores dicentes, quod processus fabricatus super delicto ad effectum cognoscendi de immunitate Ecclesiastica non indigeat legitimatione, moti ex eo, quod satis est causam immunitatis cognosci summariè, & sine partis citatione, ut Merlin. Pignatel. *controv. for. cap.* 64. *num.* 8 Nam huiusmodi processus non formatur, nisi ad effectum cognoscendi de qualitate criminis, non autem condemnandi delinquentem, quæ non requirit exactam judicii solemnitatem. Sufficit enim, quod probationes sint tales quod ex illis tortura inferri possit, Giurba *cons.* 22. *num.* 1. Et ideò admitti probationem per indicia, & coniecturas, firmat Rota in Cathacen. Ecclesiæ 1. Iulii 1644. coram Coccino, & Castil. *decis.* 156. *num.* 9.

8 Alii tamen docent, requiri probationem plenam, ac veram, ut Bonac. *d. tom.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 3. *punct.* 16. §. 12. *num.* 8 ac cæteri cum Vermigliolo *cons.* 99. *num.* 2. & *seqq.* ac ita ut semiplena probatio non sufficiat; cùm non veniat appellatione veræ, ac plenæ probationis, *l. huius, ff. de condit. & demonstr.* Glos. *in cap. statutum de rescript.* Roman. *in l.* 1. *de testam. milit.*

Quare juxta hanc secundam opinionem dicimus, quod
9 re quiritur vera, & plena probatio, idque ex authoritate Constitutionis Gregorianæ, ibi: *Cognito prius per Episcopum, ut ipsi verè crimina superius expressa commiserint.* Quæ verba significant, quod delictum exceptum sit manifestum, & clarum, non autem præsumptum, *arg. textus in l. Cum hi. §. modus, ff. de transact.* Nam cùm huiusmodi probatio sit gravis præjudicii, non sufficit præsumptiva probatio, sed requiritur plena indagatio, *auth. hodie, C. de repud. l. miles, §. pen. ff. de adult.* Bald. *in l. tabularum. §. si dubitetur nu.* 3. *ff. quemadm. testam. aper.* Dum ergo requiritur, quod plenè, ac verè probetur delictum, utique dicendum est requiri, quod testes legitimentur. Quia non dicitur verè constare de delicto, nisi legitimato processu, quia tunc dicitur constare secundùm regulas juxta ea, quæ tradit Clarus *qu.* 10. *numer.* 2. *qu.* 45. *numer.* 13. Farinac. *qu.* 72. *numer.* 103. & Cabal. *cas.* 279. *numero* 4.

10 Neque obstat, quod ex qualitate criminis, nempè grassationis, proditionis, vel assassinii potest procedi ex abrupto, & ex solo processu informativo, ut tradunt Afflict. *decis.* 201. *numer.* 5. & 20. Grammat. *cons.* 64. *num.* 4. & *vol.* 3. *n.* 33. *seqq.* Bursat. *cons.* 201. *n.* 102. *lib.* 2. Osasch. *decis.* 79. *num.* 19. Farinac. *q.* 39. *n.* 31. & *cons.* 103. *n.* 5. Et sic nulla videatur requiri legitimatio

11 Nam quod judicium immunitatis est potius judicium facti civilis, quàm criminaliis, quia disputandum est, an reus delinquens gaudeat immunitate, necne, notat Anast. Germon. *tit. de immun. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 22. Jura enim imunitatis non admittunt hunc modum procedendi ex abrupto, cùm immunitas sit privilegium Ecclesiæ principaliter attributum, quod non est restringendum hisce modis dispensavit, & à naturali jure exorbitanti-

bus. Præterea non videtur constare, quod inquisiti verè crimina excepta commiserint, nisi testes fuerint legitimati. Nam verbum *cognito* idem est, ac legitimè cognito, adeò quod citato reo testes fuerint examinati, & sic per citationem contra eundem inquisitum executam, admonetur idem inquisitus ad præparandum suas defensiones, & fiscus ad tuendum jura Ecclesiæ, ut per Peregrin. *de immun. cap.* 3. *num.* 11. Bero. *cons.* 168. *n.* 39. apud Farinac. *in append. ad immun. cap. ult.* Pelliz. *in man. Regul. to.* 2. *tract.* 8. *cap.* 5. *num.* 43. Castropal. *p.* 2. *tract.* 11. *disp. un. punct.* 13. *num.* 1011. *ac seq.* qui contrarium negat, esse in praxi receptum, Tho. Delbene *cap.* 16. *de immun. dub* 44. *sect.* 1. Ciarlin. *cap.* 10. *num.* 149. Imò si reus non citatus sponte compareat, & petat audiri, audiendus est Ciarlin. *loc. cit n.* 152. Grasset. *annot. nec. prodit.* §. 92. *nu.* 107. ac proinde postea publicandus est ei processus, ut volunt Farinac. *in d. append. num.* 376. Vermigl. *cons.* 103. *num.* 2.

Si ergo publicandus est processus, legitimatio quoque 12
adhibenda est; quia legitimatio est quædam solemnitas, quæ si non adsit, processus est validus, imò non subest ulli exceptioni, quia non interest partis ratione commodi, neque ratione vindictæ per ea, quæ tradit Bald *in d. l. Tabularum, §. Testamentum n.* 2. *ff. quemadm. testam. aper.*

Ad literas Clementis VIII. respondi *tom.* 1. *Consult.* 13
127. *à num.* 11. ac alibi, quos locos adi. Et ad declarationem Sac. Congregationis Immunitatis respondeo, verum esse, quod ad effectum extrahendi delinquentes non requiruntur probationes concludentes, sed pro arbitrio, & conscientia Episcopi, ut etiam declaravit eadem Sac. Congregatio die 5. Julii 1618. in Melevitana, idque tamen ut extracti in Ecclesiasticis carceribus constituantur, donec ab Episcopo cognitum fuerit, an aliquid ex criminibus exceptis commiserint: eadem Sac. Congregatio in Neapolitana 30. Septembris 1606. & etiam Sac. Congregatio Episcoporum negotiis præposita in Neapolitana 23 Aprilis 1602. & in Messinensi 4. Maij & in alia Neapolitana 1. Julij 1622. declaravit, ad licentiam extrahendi concedendam non requiri certitudinem delicti, sed sufficere dubium, neque esse necessarium, quod talis optnio, vel dubium resultet ex notitia judiciali, sed sufficere extrajudicialem, etiam quæ resultat ex processu laici. Ad effectum verò consignandi reum Curiæ sæculari non sufficit sententia contumacialis, sed requiritur plena probatio, eadem S. Congregatio super Episcop in Cremonen. 24. Februarij 1612. & in Lucensi 27. Julii 1618. Nec potest consignari reus propter solum processum factum à Judice laico, eadem S. Congregatio Episcop. in Neapolitana 25. Junij 1600. & in Vestana 15. Octobris 1613. & Sac. Congregatio Immunitatis declaravit die 7. Novembris 1651. in Laudensi ad privationem privilegii Immunitatis requiri concludentem probationem. Et 1. Julij 1622. eadem Sac. Congregatio super Episcopis, in Neapolitana dixit, Decretum Clementis VIII. ad Archiepiscopum Panormitanum fuisse locale.

CONSULTATIO. XXIX

An Clerici creditores possint tutò provocari ad judicium concursus unà cum laicis creditoribus coram Magistratu sæculari, cui ex statuto laico de modo procedendi in causis decoctorum hoc munus incumbit? Ubi quid de edicto laico, ut compareat coram se, qui sua putaverit interesse in causa?

AFfirmant Anchar. *in cap. ea, quæ* 26. *num,* 21. *de* 1
regul. jur in 6. adducens exemplum Clerici authoris laudati, Aloys. de Leo *in l. cum salvit nu.* 11. *C. qui bon. ced. poss.* Viu. *decis.* 38. *num.* 8. Ursil. ad Afflict. *decis.* 380. *num* 7. Mastril. *decis.* 79. *num.* 5. asserentes, ita fuisse judicatum, Anton. de Amat. *resolut.* 38. *num.* 8. Ceval. *de cognit. per viam viol. p.* 2. *qu. num.* 3. & fusè Salgad. *in labir. credit. p.* 1. *c.* 6. *num.* 8. *cum seq.* ac Thom. Delbene *de immun. Eccl. cap.* 9. *dub.* 12.

Raio

2 Ratio autem est primò, quia in hoc casu nulla intervenit læsio immunitatis Ecclesiasticæ; quia in hoc judicio Ecclesiastici non sunt rei necessarii, sed actores voluntarii, dum non possident; sed provocantur solùm ad exhibendum sua, & ideò non sunt audiendi, quatenus opponant declinatoriam. Actores autem tenentur sequi forum rei, *c. si Clericus de for. comp.* quod autem Clericus ubi non possidet, verè sit actor voluntarius provocatus ad exhibendum sua jura, non autem reus, probat Ubert. *de cit. c. 5. n. 130.* post Bald & alios *in l. Testamenta, C. de testam.*

3 Secundò, quia cùm judicium concursus sit ex sua natura universale, quia in illo agitur de toto patrimonio communis debitoris, ac de cessione omnium bonorum à communi debitore simul facta, ut post plurimos allegatos firmat idem Salgad. *d. par. 1. c. 1. n. 12.* ideóque in hujusmodi judicio nihil aliud agatur, quàm de dividendo inter omnes creditores patrimonio communis debitoris juxta eorum anteriotitatem; & potioritatem, est utique judicium individuum, ut rectè idem Salgad. *d. p. 1. c. 3. n. 4. & seq.* Et propterea omnes creditores etiam Ecclesiastici tenentur comparere, & tanquam actores jus suum deducere coram Magistratu sæculari ad id deputato, quando introductum est in ejus Tribunale judicium universale dicti concursus.

4 At nos negativam amplectimur cum Martha *de jurisd. p. 4. centur 2. cas. 123. n. 9 & seq* Duardo *in Bull. Cœn. lib. 2. can 15. q. 11. n. 53.* Diana *p. 1. tract. 1. resol. 22.* & generaliter asserimus, Judicem, sive Magistratum hujusmodi provocantem ad hoc judicium Clericos, Ecclesiasticas personas, loca pia incurrere in excommunicationem *can. 15. Bullæ in Cœna Domini* inflictam in trahentes ad forum laicum personas Ecclesiasticas *quovis quæsito colore.* Quæ clausula roborat prohibitionem, ne prætextus, etiam beneficii ipsorum Clericorum, qui trahuntur possit suffragari.

5 Ratio autem est, quia omnis actus juridicus laici in Clericum etiam in favorabilibus, cùm fiat per modum superioritatis, est invalidus, & illicitus ex Doctoribus *in c. Ecclesia S. Mariæ Constit.* Undè optime ex hac clausula adnotavit Bonacina *pun. 5. n. 13.* in hunc *can. 15.* non excusari trahentem ex intentione absolvendi; quia absolutio est actus judicii, & superioritatis; quod etiam tenet Carol. de Grass. cum aliis *effec. Cler. 1 n. 257.* Et ex hac ratione evertitur fundamentum Salgadi, Delbene, & aliorum.

6 Neque obstat, quod exemptio Ecclesiastica favore Ecclesiasticorum inducta, non debeat verti in præjudicium eorumdem, ut priventur utilitate, quæ posset sperari ex hujusmodi judiciis laicis Nam favor potior omnibus est exemptio, qui cùm sit generalis totius Ordinis Clericalis, non debet prætermitti ob privatorum interesse. Et hanc sententiam olim sequuta est S. Congregatio Immunitatis, quæ supplici libello ab Alexandro VII. sibi transmisso pro Consulibus Mercatorum Civitatis Anconitanæ supplicantibus, posse provocare Clericos in hujusmodi judicio, respondit, *Nihil.*

7 Hinc Judex laicus innodatur d. *can. 15* tanquam indirectè trahens generaliter in aliqua causa edicens, ut compareat coram se, qui sua putaverit interesse in ea causa, si novit, vel probabile putavit interesse tangere aliquem ex Clericis, quoties intendit inducere, etiam Clericos, ut coram se compareant; secus si de solis laicis intendat, cùm Clericos suo foro relinquere mens sit; quamvis ubi Clericorum, & laicorum simul urget interesse, & causa disjungi non potest, pertineat id ad Judicem Ecclesiasticum, argumento, quod dignius trahit ad se minus dignum; quod si nihil de Clericis cogitavit, præsumitur ad solos laicos edictum extendi, cùm nullus præsumatur eos in jus vocare, in quos jus non habet; quare comparentem Clericum tenetur non admittere, sed remittere ad suum Judicem.

8 Et quamvis sint, qui absolutè putent, hujusmodi edicta, etiam ad Clericos extensa nihil præjudicare Ecclesiasticæ exemptioni à foro laico; nam, inquiunt nullus cogitur ad comparendum, cùm in Clerici arbitrio sit comparere, vel non; undè & nulla arguitur ex hac citatione superioritas in citante, argumento eorum, quæ Glossa *in c. Cum causam, v ad illis duobus, de offic. deleg.* & est potius monitio, quàm citatio, & ad voluntatem exquirendam, non ad causam. Ideò enim citatus non comparens non dicitur contumax, quia accedit voluntarius, & voluntariè reus est quasi actor, ut post alios latè Dec. *in c. Cum inter n. 36. & seq. de except.* Felin. *in c. intelleximus de judic.* Doctores *in l fin De de edict. D. Adr. toll.* Clericus autem, ut actor, non prohibetur à judicio laicorum, ut per Bald. Castr. & Jas. *in l testam. n. 4 C. de testam.* & alios, quos citant, & sequuntur Surd. *dec. 26.* Afflict. *dec. 24. & 85.* Ubi etiam Ursillus, cùm hæc sit praxis Regni Neapolitani ex Constitutione Regni, cujus initium: *Omnis deprædatio,* Roland. *cons 29. vol. 2* Graff. *lib 4. dec. c. 18. nu. 128.* loquens, dum agitur de spolio, seu manutentione in possessorio; & alii apud Dianam *d. p. 1 tr. 2. resol. 20.* qui proponit hunc casum de citatione facienda in confectione inventarii.

9 Horum tamen sententiam reprobo cum Martha *loc. cit.* Duardo *q. 11. nu 50.* Grammat. *dec. 51.* Ambrosino *de immun c. 22. n. 73.* & aliis. Tum quia hujusmodi citationes ĕ lictales exorbitant a jure communi, præsertim canonico, ut habetur ex *Clem. 1. de judic. & Clem. causam de elect.* Undè quando sumus certi de persona, ut est in hoc casu, in quo suppono esse notum Judici, quod tangatur interesse Clericorum, citatio generalis est invalidida, ut habetur ex dictis juribus, & ex Bart *in Extravag. ad reprimendum n. 16.* Tum quia hujusmodi citatio est actus jurisdictionis, qui nullo modo potest exerceri in Clericum. Nam negari non potest dum Clericus virtute hujus citationis comparet, quin dicatur trahi saltem indirectè, quod tamen est *in d. can 15.* Bullæ Cœnæ expressè inhibitum. Tum quia non comparendo, & si formaliter non damnetur contumacia, procedituramen ad ulteriora in præjudicium ipsius; quamobrem dicitur cogi, in quantum si non compareret, ejus interesse periclitaretur; neque est tantùm actor, qui cogitur in judicio respondere aliorum actionibus, si aderunt, verbi gratia, quando ipse Clericus possideret, quo casu, cùm certum sit sua interesse, non potest esse reus voluntarius.

10 Si ergo fiat hæc generalis citatio ad effectum, ut Clericus compareat, innodabitur Judex, etiamsi de facto Clericus non compareat. Non enim stante clausula, *Vel trahi procurant,* necessariam est ad hanc censuram incurrendam, quod Clericus compareat, & multò minus, quod audiatur, vel judicetur, quidquid in contrarium videatur sentire Duard. *q 10 n. 4.* & sentiat revera Bonacina *d pun. 4. n. 18. & seq.* Ubi ait, citationem secundùm se non inducere censuram, quia simplex citatio non trahit, tunc autem inducere, si virtute illius Clericus compareat; quin addit, nec per capturam, seu mandatum illius ea secuta, induci hanc censuram, si ad actum judicii captus non trahatur: quæ omnia clausula dicti *canonis* 15. considerata neqneunt admitti; quia ad minus verificatur, quod *trahi procuret* de eo, qui ad hunc effectum citat, capit, mandat, &c. Unde sententia hæc Bonacinæ non est bona Cœnæ Domini interpres.

CONSULTATIO XXX.

An simplex præceptum Curiæ Ecclesiasticæ sub pœna excommunicationis super excarceratione coloni partiarii modicæ quantitatis terrarum mensæ Episcopalis, à quo fuit illico appellatum, & declaratoria censurarum intra sex horas sine citatione personali, comparente tertio, ac protestante post appellationem prolata absque citatione ad videndum jurare testes, sint valida, & justa? Ubi quid si colonus obtinuerit inhibitionem ab Episcopo, & pro majori

majori parte anni viveret ex fructibus Coloniæ? quidve de conductoribus, & affictuariis?

1 HUjusmodi censuræ non solùm sunt revocandæ, uti nullæ, & injustæ, declarando Judicem sæcularem non esse illis irretitum, quia excommunicatio notoriè nulla, & injusta non ligat, neque indiget absolutione ad textum *in c.cum contingat ibique* Abb.*n.2.de offic.deleg.can.cui est illata* 46.*q.*3.ibi: *Et se non absolvi desideret, qua se nullatenus prospexit obligatus*, Sayr.*de censur. lib.*1.*c.*16.*n.*21.Suar.*eod.tr. disp.*4.*sect.*7. Farin.*in fragm. p.*1.*lit.E.n.*29.Sperel.*dec.*48.*n.*12.*tom* 1.*& dec.* 191.*c.*22. *tom.*2.ac Rot.*in rec.dec.*568.*n.*5.*p.*8.

2 Sed etiam Episcopus, qui nulliter, ac injustè processit, condemnandus est ad omnia damna, & interesse per textum in *c.Sacro* 48.ubi Glo.*v.interesse de sent.excom.* Sayr.*d.lib.*1.*c.*15.*n.* 16. ubi ait, id procedere sive nullitas processerit ex ignorantia, sive ex temeritate, sive ex negligentia excommunicantis, Monet.*de distrib.p.*2.*q.*15.*n.* 45.Farin.*loc.cit.n.*42.

3 Nullitas resultat primò, quia præceptum hujusmodi non continet terminum ad allegandum causas, si quas citatus haberet contra illud, neque clausulam justificativam, si te senseris gravatum, sed est simpliciter præceptum de excarcerando, in quo casu dicitur nullum, & inconsultum, cùm nemini debeat auferri defensio, atque adeò non solum corruit ipsum præceptum, sed etiam excommunicatio illi accessoria, Ugolin. *de censur.tab.*1.*c.* 18.*n.*4.*in fin* Sayr.*d.lib.*1.*c.*12.*n.*28.Nava..*in Man.c.*27. *n.*11.& in *c.Cum contingat in* 8.*caus. nullit.n.* 4. *de rescr.* Secundò ex defectu citationis personalis per textum *in c.Sacro de sent.excomm.*& per alia alibi adducta. Adeóque, ut non obstet, quod citatio convalidetur per comparitionem citati; quia id potest procedere, quando citatus, vel ejus legitimus procurator comparuit; secus est, quando comparet tertius, de cujus mandato procuræ non constat; quia factum non legitimi procuratoris, non potest dominum afficere, neque ei præjudicare, Bald. *in l.si falsi col.*2.*C.de furt.*Card.*in Clem.pastoralis* §.*cæterum de re jud.*Dec.*cons.*457.*in princ.*Vant. *de nullit. ex def. et.mand.n.*60.

4 Et nihilominus, quatenus comparitio esset valida, debet attendi protestatio comparentis, nec potest deveniri ac declaratoriam, si ab illo appelletur, ut mox dicetur.

Tertiò ob brevitatem termini sex horarum, quibus Episcopus jussit excarcerationem, & sententiam excommunicationis protulit. Monitio enim debet continere aliquot dierum intervallum, nec potest restringi, nisi periculum esse in mora, quod in hoc casu abest, per textum *in c.Constitutionem in fine de sent.excom.in* 6.ibique Doctores, & tradit Covar.*in c.alma mater p.*1.§.9.*n.*5.*eod. tit.*Sayr *d.c.*12.*num.*32.*& seqq.*Bellet.*disq.Cler.p.*1.*tit.de fav.Cler.can* §.4.*n.*43.

5 Quare stante hac imprudenti brevitate termini, non solùm monitio, & citatio fuit nulla, neque arctavit citatum ad comparendum, ut post Bartolum, Abbatem, & alios tenet Gravat.*ad Vestr.in pr lib.*7.*c.fin.n.*29.Afflict. *dec.*124.*n.*3.& Vant.*de nullit. ex defect.cit.nu.*67 verùm etiam ipsa excommunicatio, ut in terminis excommunicationis latæ post terminum sex horarum Sperel. *dec.* 48.*num.*15.& Rota in Leodiensi Abbatiæ 6.Novembris 1620.coram Sacrato, quæ sic ait:

6 *Quantum ad secundum processum factum vigore litterarum expeditarum in forma gratiæ, videbatur aliquibus ex dominis, quod ex quo Nicolaus elegerat viam ordinariam, non potuerit postea convolare ad viam executivam, Cæsar.de Gra.dec.*2.*n.*2. *&* 3.*de sent.excom.Rot.decis.*53. *n.*6.*lib.*3.*p.*3.*div.cum aliis per Gonzal.super reg.*8.*glos.*6. *nu.*492. *Omnes tamen amplexi fuerunt illud fundamentum, quod iste Judex processerit nimis præcipitanter, dando scilicet solum terminum sex horarum pro tribus terminis ante incursum excommunicationis necessariis juxta c. Constitutionem* §.*statuimus de sent.excomm.in* 6.*ubi Gemin. & Franch.in princ.Covar. in c.alma mater p.*1.§.9. *n.*3.*Navar.in man.c.*27.*n.*11. *Est enim certum, sententiam ob nimiam præcipitantiam reddi nullam, & dari appellationem, ubi aliàs non daretur, juxta notata in c.præterea de appell.& in can.Sciendum* 29.*d.Bartol.in l.prolatam in fin.C.de sent.Abb.cons.*46.*num.*1.*lib.*2.*Alex.cons.*123.*nu.* 24.*lib.*4.*Barbat.cons.*1 *nu.*32. *Ideóque cum, & Vvinandus ab istis decretis præcipitantibus appellaverit, appellatio fuit juridica ex modo dictis, atque gesta post istas appellationes fuerunt nulla, & attentata ex allegatis in principio.*Ita Rota.

7 Quod eo minùs fieri potest, quando citatio non est personalis, prout servatur in Curia, ubi si citatio non sit personalis, non potest fieri ad hodie per totam, Specul. *cit.*§.1.§. *Item quia, facta ex intra nimis angusta tempora*, Afflict.*dec.*124.*in fin.*Cassador.*decis* 6.*in fin.de dol.& cont.*Vant.*de nullit.ex defectu cit.nu* 67. *& seq.*Idemque dicendum, si citatio moneat excommunicandos ad comparendum in termino, exempli causa, viginti quatuor horarum sub comminatione, quod alias hora immediatè sequenti procederetur ad excommunicationem, & nihilominùs sententia declaratoria promulgaretur ante horam cadentis citationis. Nam hoc casu censura esset nulla, Felin.*in c consuluit num.*3. *&* 4.*de offic.deleg.& in c.*1. *num.*22.*de judic.*Rot.*dec.*340.*num.*1.*par.*1. Ideóque non potest reddere contumacem citatum non comparentem, & sub hoc prætextu contumaciæ illum censuris innodare, Felin.*dict.cap.*1.*num.*22.*de judic.*Rot.*d dec.*34. *num.*1.

8 Præcipuè cùm Episcopus præceperit positivè sub pœna excommunicationis, quæ verba sunt latæ sententiæ, Sayr.*d.lib* 1.*c* 11 *n.*7. Undè multò magis apparet nullitas, & præcipitantia Judicis; quia cùm intra tam breve tempus non potuerit Judex adhibere causæ cognitionem, neque audire defensiones citati, sententia tam præcipiti festinatione prolata ob termini brevitatem remansit nulla, *c.Cum ex litteris de in integr.restit. lib.*2. *&* 1. *fin.C.de sent.ex brevit.*Cravet.*cons.*150.*n.*2. *& alii* quos sequitur Mascard.*de prob.concl.*141.*n.*2 *& seqq.*Rot.*dec.* 507.*n.*5.*p.*4.*& dec.*570.*n.*2.*p.*4. *tom.*3.*rec.*

9 Quartò excommunicatio fuit, & est nulla, atque attentata, uti lata post interpositam appellationem à dicto præcepto comminatorio censurarum. Licèt enim à sententia excommunicationis non detur appellatio, ut declaravit sæpiùs S.Congregatio Immunitatis, & ab illius declaratoria in materia immunitatis; certum tamen est quod datur à præcepto de aliquid faciendo sub comminatione excommunicationis, & excommunicatio postea lata est nulla, & attentata, neque ligat, sive appelletur judicialiter, sive extrajudicialiter, *c.*1.*de appell.c.per tuas de sent.excomm.*Franch.*in c.Sæpè num.*30.*& in c.pervenit nu.*6 *de appell.*Angel.*cons.*188. Navar. *in c.Cum contingat. in* 14. *caus.de rescript.*Covar.*in c.alma mater p.*1.§.7. *nu.* 5 *de sent.excomm.in* 6.*c.dilecti* 2.ibique Abb.*num.*2.*de appel.* Scacc *q.*101.*num.*70.Farin.*de appel.q.*7.*limit.*22.*n.*47.*& n.*54. Ubi quod taliter excommunicatus potest celebrare, exercere officia, omniaque alia, non obstante excommunicationis sententia, Borgnin.*decis.*33.*num.*2.35. 49.*& seq.p.*2.Tomat.*dec.* 18.*nu.*1. & Sperel.*dec.*48 *nu.* 7. & alii adducti à Ridolph.*in pr. par.*2.*c.*8.*nu.*198 Eóquè magis, si expedita fuerit, & Episcopo præsentata inhibitio Auditoris Cameræ, & S. Congregatio Immunitatis avocaverit ad se causam ad effectum illam cognoscendi, & nihilominùs Episcopus, contempta inhibitione, & Sac. Congregatione, nec expectato illius judicio, protulerit sententiam excommunicationis, & jusserit affigi illius edictum. Nam justitia, & æquitas non patitur, quod partes, quæ legum præsidio tuentur, decipiantur sub fide publica, & liceat partibus temere sibi jus dicere in contemptum Supremorum Tribunalium Urbis, ut per Vermigl. *cons.* 212. *numero octavo, & seq. & cons.* 246. *numero* 21. ac Rotam in Viterbiensi fideicommissi sive attentatorum 12. Maii 1645. coram Eminentiss. Cerro,

bis

his verbis: *Proinde dum ultra deducta in actis, ex quibus attentata plenissimè justificantur, etiam possessio partis, visum fuit Dominis, non esse amplius ambigendum de eorum revocatione, quia attentata sunt privilegiatissima, & ante omnia revocanda tam ratione Judicis, cujus majestas fuit læsa, quàm ratione præjudicii partis, quæ ab attentante fuit contra dispositionem juris temerè sua possessione spoliata, & denique ratione publici interesse, quia publicè interest, quod juris, & legum ordo servetur, Judicibus obtemperetur, & partes, quæ sub clypeo legum securè dormiunt, illæsæ remaneant text. in cap. Cordi in fin. de appel. in 6. Franch. in cap. benè nu. 14. eod. tit. Alex. cons. 99. n. 9. & 10. lib. 5 Natt. cons. 568. n. 4. Rot. dec. 5. num. 2. de restit. spol. in nov.*

10 Neque Episcopus se tueri poterit, si S. Congregatio rescribat, ut sæpè solet, ad D. Secretarium cum A. C. juxta mentem; ex hoc enim magis resultabit ejus contemptus; quia debet expectare decretum S. Congregationis, non autem facere se interpretem, & judicem causæ, cujus cognitionem illa sibi reservaverat, ut sæpè respondit Rota arguendo Judices de partibus, qui volunt interpretari inhibitiones Curiæ, & facere se Judices causarum, quarum cognitio pertinet ad suprema Tribunalia Urbis, Ridolph. *in pr. p. 3. c. 5. nu 231. & seqq. & 261.* cum binis aliis, Rot. *div. dec. 201. n 1. p. 2. & in rec. dec. 179. n. 2. & seq. p. 7.* & coram Merlin. *dec. 152. n. 5 & 6.*

11 Ac denique obstat nullitas totius processus, quia non est facta citatio ad videndum jurare testes, ut requiritur, juxta notata *in c. 1. de test. l. si quando C. eod.* adeò ut testes examinati, parte non citata ad videndum jurare testes, ne faciant quidem indicium, Cresc. *dec. 2. n. 6. de test.* & cessante probatione, quæ prætenditur desumi ex depositione testium, sententia declaratoriæ non justificatur ex actis, prout requiritur Rot. *in rec. dec. 333. n. 4. & dec. 346. num. 1. p. 2.* & sic remanet notoriè injusta, Cæsar de Grass. *dec. 2. n. 6. de solut.*

12 Injustitia liquet, cùm lata sit sub prætextu quod Colonus modicæ quantitatis terræ mensæ Episcopalis gaudeat privilegio fori; nam, quidquid sit de illa quæstione, an Coloni partiarii Episcoporum gaudeant immunitate, & privilegio fori, pro qua pugnant hinc inde sententiæ, etsi numerantur Doctores, communior opinio est negativa, ut patet ex adductis à Ciarlin. *contr. 186.* & à Delbene *de immun. c. 4. dub. 15 n. 27 & seqq.* ubi sub *n. 30.* ingenue fatetur, quod consuetudo stat contra hujusmodi Colonos, de quibus nos alibi; attamen certum est in casu, quo terræ mensæ Episcopali sint modicæ quantitatis, cessat privilegium fori juxta distinctionem, quam sæpiùs amplexa est tum Sac. Congregatio Immunitatis tum S. Consultæ, quæ pluries declararunt, Colonum partiarium gaudere privilegio fori, quando in alicujus integri, & magni prædii cultura toto tempore anni, vel pro majori anni parte occupatur, secùs quando est Colonus alicujus modicæ quantitatis terræ, ut ex declaratione emissa 9. Januarii 1610. Et ex illa Perusina, quam refert Sperel. *dec. 128. n. 33. par. 2.* & nos alibi. Ac cessat quoque in affictuario, & conductore, qui terras conducit, conventa mercede alicujus responsionis. Hoc enim casu, quidquid sit de exemptione à vectigalibus, de quo alibi, omnes fermè Doctores tenent, quod isti non gaudent privilegio fori, ut Thom. Delbene *ubi sup. nu 27. & seqq. & n. 31.* ubi restringit hoc privilegium ad solos Colonos partiarios Episcoporum, Grat. *dec. March. 235. nu. 4. & 5* ubi distinguit inter affictuarios, & Colonos partiarios, Farin. *in pr. q. 8. n. 46.* qui pariter ita distinguit, & in fortioribus Ciarlin. *contr. 20 n. 36 p 1. & contr. 186. n. 35. p. 2.* & alii communiter. Declarationes verò S. Congregationis Immunitatis loquuntur de Colonis partiariis, non autem de conductoribus, & affictuariis, respectu quorum S. Congregatio, & omnes Curiæ servant contrarium.

13 Multóque magis, si hujusmodi colonia procurata sit in fraudem jurisdictionis laicalis, ut si extorta fuerit inhibitio, nedum pro ipso Colono, sed etiam pro tota ejus familia; quod de jure non procedit, cùm ejusmodi exemptiones, ubi locum habent, sint personales, & ipsorum Colonorum personas non egrediantur. Undè tanto magis est injusta; nam sicuti æquum est, quod immunitas Ecclesiæ intacta servetur, ita etiam æquum est, ne sub illius prætextu, & clypeo jura alterius fraudulenter lædantur.

At verò si Colonus obtinuerit ab Episcopo inhibi- 14
tionem super exemptione fori, ut ne alibi, quàm coram Ecclesiastico Judice judicari posset ad formam Sacrorum Canonum sub pœna excommunicationis, eamque præsentaverit Judici laico, & nihilominùs in contemptum dictæ inhibitionis Colonus ex mandato ejusdem Judicis fuerit in carcerem conjectus, factoque processu super contraventione dictæ inhibitionis, eaq; plenè probata emanaverit à Curia Ecclesiastica præceptum super excatceratione dicti Coloni cum citatione ad allegandum causam, quare declarari non debeat excommunicatus intra sex horas, prout fuit declaratus ob dictam contraventionem, & non paritionem in excarcerando Colonum, videtur ritè ac rectè relaxatam fuisse declaratoriam excommunicationis, quia Judex laicus non debet cognoscere de viribus actus Judicis Ecclesiastici, ex traditis per Sperell *dec. 9. n. 53. cum seq* Eóque magis in casu, quo fuerit canonicè concessa Colono partiario mensæ Episcopalis, qui pro majori parte anni incumbit culturæ, & de ejus fructibus vivit, nam uti talis gaudet privilegio fori juxta plures declarationes S. Congregationis Immunitatis, relatas à Sperel *dec 42. nu. 21. & d. dec. 128. n. 35.* à Thom. Delbene *de immun. c. 5 dub. 28. nu. 2.* & à Barbosa *in collect. Bullar. v. Coloni in fine*; nec probetur, esse occupatum in cultura suorum prædiorum pro majori parte anni, sicuti probari debet à parte, quæ se fundat in exceptione regulæ firmantis, Colonum partiarium gaudere debere privilegio fori.

Neque dictus Judex laicus debet judicare de justitia, 15
vel injustitia dictæ inhibitionis, sed tenetur illam servare, tum ex regula, quod Judex inferior non cognoscit de subsistentia actus superioris, tum ex eo, quod inhibitio superioris, sive justa sive injusta est timenda.

Quare objectum de brevitate termini non habet lo- 16
cum; quando in inhibitione præsentata continetur pœna censurarum, quatenus dictus Colonus vexaretur à Curia sæculari, & consequenter per illam dictus Judex fuit monitus, ut firmat Delbene *c. 2. n. 7.* Ea ratione quia agitur de censuris illatis à Canone contra violatores jurisdictionis Ecclesiasticæ, & contraventores inhibitionis Episcopalis, in quibus trina monitio non requiritur, nisi ex urbanitate. Undè non esse reprehendendam coarctationem ad sex horas latè defendit Sperel. *dec 48. n. 55. cum seqq*

Maximè in casu, quo est resistendum executioni de fa- 17
cto cum periculo inflictionis pœnæ corporalis, in quo casu relaxantur censuræ, non servatis de jure servandis, juxta textum *in c. reprehensibilis*, ibique Gloss. *v proferatur de appell.* & ad fusè tradita per Sayr. *de censur. lib. 1. c. 12. num. 26.*

Sicuti etiam Judex Ecclesiasticus potest pro violata 18
jurisdictione sine monitione ad excommunicationem procedere per textum *in cap. dilecto de sentent excom. in 6.* & latè Sperel. *d. dec. 48. n. 52. & seqq.* ubi quamplures congerit.

Cessatque nullitas, quæ infertur ex appellatione, si fuit 19
interposita adversus citationem legitimè transmissam à Judice Ecclesiastico, ad quem solùm spectat cognitio, an quis sit declarandus excommunicatus, attenta dispositione S. Concilii Tridentini *sess. 25 c. 3. de reform.* Præsertim si Judex laicus appellaverit sine expressione causæ, & ad protrahendam obedientiam in excarcerando Colonum ac se fovendum in contraventione inhibitionis, in quibus casibus appellatio est rejicienda, ut dixit Rota coram Pegna *dec. 544. n. 5.* & in specie Sperel. *d. decis. 48. n. 39. cum seq.*

20 Et quamvis aliqui firment, appellationem dari à declaratoria, hodiè tamen juxta declarationes S. Congregationis Immunitatis non datur ad effectum suspensivum, ut refert idem Sperel. *d. decis.* 48. *num.* 42. de quo tamen nos aliàs fusè.

21 Decisio verò S. Rotæ in Leodiensi coram Sacrato loquitur de excommunicatione inferenda ab homine, non autem illata à jure contra contemptores inhibitionis Judicis Ecclesiastici, ideóque non adaptatur.

22 Et quidem pernicioſi esset exempli, quod Judex laicus posset, contempta inhibitione Judicis Ecclesiastici, procedere ad carcerationem personæ gaudentis vel gaudere prætendentis privilegio fori. Nam certum est, hanc inspectionem competere Judici Ecclesiastico, & interim laicum abstineri debere ab ulteriori processu, donec terminetur articulus, an talis persona, quæ habet inhibitionem Tribunalis Ecclesiastici, gaudeat, vel ne privilegio fori, ex latè congestis à Carolo de Grass. *effect. cler.* 1. *nu.* 1262. *& seq.* à Sperel. *decis.* 8. *num.* 23. Thoma del Bene *de immunitate c.* 1. *dub.* 15. *num.* 5. à Ciarlino *contr. for. c.* 164. *n.* 13. *tom.* 2.

23 Quæ verò objecta sunt ex defectu citationis, alibi examinavimus, an, & quando citatio personalis requiratur in materia hujusmodi censurarum.

CONSULTATIO XXXI.

Reprehenditur, castigaturque negligentia Prælati Ecclesiastici, qui non tuetur immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam à potestate seculari, ejiciente Ecclesiasticos à sua ditione, & imponente illis angarias, & perangarias, aliave onera &c. & exigente census, tributa &c.

1 PLuries liquet de negligentia Ordinariorum juxta monitum D. Gregorii, relatum à Gratiano *in can.* 1. *& 2. d.* 84. his verbis: *Nunciatum est nobis Campaniæ Episcopos ita negligentes existere, ut immemores honoris sui neque erga Ecclesias, neque erga filios suos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monasteriorum solicitudinem gerant, seu in oppressorum, & pauperum se tuitionem impendant.* Ubi Archid. ait; *sed non videtur esse astutus, qui in his, quæ debet agere pervigil non est, & solicitus, & in d. can.* 2. *non enim*, ait, *superintendit, qui debitam curam subditis non impendit*, ubi etiam Gemin. *non debet*, inquit, *esse desidiosus, vel negligens, sed sollicitus*, & ibidem. *Episcopus debet esse intentus defensioni, & auxilio suæ, & aliarum Ecclesiarum, monasteriorum, & Clericorum, & pauperum oppressorum jurisdictionis suæ, & illos diligere, & fovere.* Ibi autem Paschasius Episcopus in duobus delinquebat, scilicet quia non curabat defendere monasteria, & pauperes oppressos,

2 Negligendo autem delinquent, si v. g. expellatur à Regno, vel ditione Principis laici clericus suæ diœcesis, & non curabunt monere expulsores pro illius redintegratione, vel si timeant Principem laicum, debent certiores facere ministros S. Sedis Apostolicæ, quod si facere omittant, nequeunt excusari à negligentia, quæ est omissio actuum rationis, qui necessarii sunt, ut opus suo tempore fiat, Less. *de just. & jur. lib.* 1. *c.* 2. *num* 19. Ventigl. *de jurisd. Archiep c* 4. *num.* 7. *&* 8. & clarè *in can.* 1. *d.* 39. *& in can. Deus ergo* 3. *quæst.* 1. Delinquit itaque, qui non curat libertatis Ecclesiasticæ defensionem; *qui negligenter*, ait *d. can.* 2. *pascit dominicum gregem, toties commendatum, convincitur, summum non amare pastorem*; quod comprobat *can. nulli* 4. *can. violatores* 5. 25. *quæst.* 1. ubi Archid. *num.* 1. ait, *habentes decreta Romanorum Pontificum, & non observantes, de temeritate sunt corripiendi.* Dictusque Gratianus *in can. facientis d.* 86. inquit, *facientis culpam proculdubio habet quidquid potest corrigere, negligit emendare, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, participes judicantur*, & ibi: *negligere, cum possis deturbare perversos, nihil aliud est, quam favere. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum.* Et Eleutherius Papa *in can.* 55. 2. *q.* 7. ait, *non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare*; quod repetunt Anastas. & Damasius, ut *in can. qui potest* 8. & ex August. in *Ps.* 81. *in can. fin.* 23. *q.* 3. Jo VIII. *in can. Præterea* 12. post multa sic ait. *Qui crimina, cum potest emendare, non corrigit, ipse committit. ead. caus.* 23. *q.* 8.

Et licèt laici prætexant causam justam expulsionis, 3
atque adeò non incurri pœnas Ecclesiasticas apud Deum tamen, & Ecclesiam incurrunt in sacras Sanctiones. Hinc Urbanus VI. Constitutione sua tertia *in Bull. tom.* 1. in procem. sic ait: *Non attendentes, quod laicis in Clericos, & personas Ecclesiasticas, & illorum bona nulla sit tributa potestas; nihilominus ministros Ecclesiæ, etiam interdum in dignitatibus constitutos temeritate propria bannire, seu relegare, aut proscribere non verentur.* Et § 1. *Nos adversus temeritatem hujusmodi remedium apponere cupientes, omnes &c. qui hujusmodi sacrilegii principaliores existerent, excommunicationis sententias incurrere, nec non &c. in quibus talia fierent, Civitates, Terras, Oppida, Castra, & alia loca Ecclesiastico interdicto subjacere volumus ipso facto.*

Hæc Urbani VI. sacra Sanctio originem duxit à Con- 4
stitutione Imperiali Friderici II. Imperatoris, relata in Constit. I. Honorii III. ejusdem Bullarii *tom.* 1. ubi damnantur omnia contra libertatem Ecclesiasticam, prohibentur laicæ potestati collectæ, exactiones, angariæ, perangariæ Ecclesiis, vel aliis piis locis, aut Ecclesiasticis personis imponere, ut *in §. Item nulla, & § seqq.* quæ Sanctio Imperalis fuit ab eodem Honorio III. Summo Pontifice comprobata, & excommunicationis gladio munita.

Carolus IV. Imperator anno 1377. quinto Kal. Julii 5
inter cætera sancivit §. *Item pronunciamus, & declaramus Imperiali auctoritate, quod quicumque laicus cujuscumque status, vel conditionis existat, ausu sacrilego, & propriæ temeritatis audaciæ Sacerdotem, vel Clericum secularem, vel religiosum diffidaverit, vel capitaverit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in his præstiterit, præter pœnas à Sacris Imperialibus, & canonicis Sanctionibus eis inflictas sunt ipso facto infames.*

Quam Imperialem sanctionem inhærendo Constitu- 6
tioni Honorii III. observari jussit sub pœna excommunicationis Bonifacius Nonus, ut in sua *Constit.* 4. *d. tom.* 1. Viget quoque in his Constitutio 10. §. 11. Leonis Decimi *eod. tom.* 1. Bullarii, quæ omnes Constitutiones robur, & ampliationem accipiunt à Bulla in Cœna Domini *can.* 11. quarum amplæ formulæ regestæ reperiuntur in Constitutiones Apostolicas, præcipuè Pauli III. *Constit.* 10. §. 11. cum binis *seqq. tom.* 1. Greg. XIII. *Constit.* 81. §. 14. *& seqq. to.* 2. Pauli V. *Constit.* 63. *alias* 41. à §. 15. *tom.* 3.

Ratio autem est, quia laica potestas nullam habet in 7
Ecclesiasticos jurisdictionem, ergo multo minùs coercitivam, seu punitivam, valdéque indecens est, atque in contumeliam ordinis Clericalis cedit, ut minus dignus judicet, ac puniat digniorem. Episcopi autem, Sacerdotes, aliique Clerici digniores sunt laicis, *can. duo sunt d.* 6. Quam rationem affert Leo Primus *ep.* 96. *ad Episc. & presbyt. Thraciæ*, & Gregorius VII. *lib.* 7. *& lib.* 8. *Epist.* 21. ad Hermannum Metensem Episcopum, relata *in can.* 9. *d.* 96. & Concilium Matisconense Secundum *c.* 9.

Porrò, quod Ecclesiastici quoad personas habeant 8
plenissimum fori privilegium, quo personæ ordine, aut professione Deo dicatæ eximuntur, & liberæ sunt à temporali jurisdictione, & laico tributo, vel onere, ac quolibet sordido opere seculari, aut profano, earum dignitati non congruente, adeóque, ut coram Judice seculari conveniri, judicari, aut puniri nullo modo possint, constat ex

ex Concilio Chalcedon. *can.* 9 Milevitano *can.* 13 Matisconense *can.* 8. Agatense *can.* 32 Carthaginense III. *can.* 8. Toletano III. *can* 8 Constat item ex *c. 2. de for. com. can. juxta Sanctionem, can. generaliter, can. placet* 16 *q. 1. can.* 1. *& seqq.* 17. *q.* 4. Ac etiam ex *l. ult. C. de muner. & honor. l. 2. C de Episcop. & Cler.* & Caio Papa *in Epist. ad Felicem Episc.* Marcellino Papa *in Epist.* 2. Gregorio Magno *lib.* 8 *registr. ep.* 45. *& lib.* 11. *Epist.* 54. *ad Joannem defensorem*, Ambrosio *Ep.* 78. Hieronymo *ad c.* 17. *Matt.* Augustino *ep.* 162 Severo Sulpitio *lib.* 2. *sacr. hist.* Ruffino *lib.* 10. *hist. c.* 2. & ex aliis.

9 Quare legenti jus Cæsareum, ac Pontificium manifestum est utroque jure sancitam immunitatem, exemptionem, seu libertatem Ecclesiasticam, cujus tam multa in Scripturis sacris cùm legantur exempla, non potest etiam dubium esse, quin & juri divino id maximè congruat, Genes. *c.* 47. Num. 3. 1. Esd. 7. *Psalm.* 114. *Matth.* 17. Concilium Nicenum generale *in hist.* Lateranense sub Alexandro III *in c. non minus pe iminun. Eccles.* Lateranense sub Innocentio III. *in c. nimis, & in c. adversus eodem tit.* Lateranense sub Leone X. *sess.* 9. *in Bull. reform. Curiæ*, § *& cum à jure*, Colonience *par* 9. *c* 20. Tridentinum *sess* 25. *c.* 20. *de reform. can præsertim, can. relatam, & can placuit* 11. *quæst.* 1. *c.* 10. *& seqq. de immunit. Eccles. in* 6. *cap. dudum de decim. cap. nullus Judicum, dict. cap si diligenti, & cap. conquestus de for. comp.* Symmachus Papa *in* 3. *synodo Romana*, Joannes VIII. *in can. Si Imperator d* 96. Gregorius Magnus *lib* 4. *Epist.* 75. III. Nicolaus I. *in Epist. ad Michaelem Imperat.* Innocentius III. *in c. 2. do major. & obed.* Bonifacius VIII. *in c. quamquam de censib. in* 6.

10 Eamdemque exemptionem Imperatores Christiani agnoverunt, & decreverunt. Constantinus Primus apud Ruffinum *d. lib.* 2 *hist. c.* 2. ubi habetur: *Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Vos verò non potestis ab hominibus judicari*; quod dictum etiam refert Gregorius Papa *in Epist. ad Mauritium Imperat. & libro* 16. *Cod. Theodosiani lib.* 7. *de Episcop. & Cler.* Idemque Constantinus decrevit, ut Clerici minimè ad Curias revocentur, sed immunitate plenissima potiantur. Et impiè violatam à Juliano Apostata integrè revocarunt Theodosius, & Valentinianus Imperatores *lib.* 45. 46. *& 47. ejusdem C. Theodor. tit. eod.* Ubi manifestè ostendunt immunitatem, libertatem, & exemptionem Ecclesiasticorum, adeò omni jure divino, & humano firmatam esse, ut sine tyrannide, & sacrilegio à Principibus laicis violari non possit.

11 Nec dissentit Justinianus Imper. *in l. Sancimus C. de Sacrosanct. Eccles. l. nemo C. de Episcop. & Cler. & l. rescripto ff. de muner. & honor. & in instit. lib.* 2. *de rer. div.* §. *sacræ res sunt.* qui licet postea Ecclesiasticam immunitatem non parum diminuere inceperit *Novel* 83. *collat.* 6. *tit.* 12. ubi decernit, quod Clerici saltem in civilibus criminibus, ut furto, homicidio, &c coram seculari Judice conveniri possint, & si reos illos esse appareat, priùs ab Episcopo spolientur Sacerdotali dignitate, & ita laico Judici subdantur; quod propter temporum illorum injuriam Matisconense Concilium permisit, hæ tamen, multæque aliæ leges, quas Justinianus limites suæ potestatis excedens de Ecclesiasticis causis, & personis condidit, ut *in c. de Episc. & Cler.* nullius roboris, & momenti sunt, ipsaque Constitutio, ut in civili crimine Clerici ad secularem Judicem trahantur, correcta fuit à Friderico II. Imperatore *in auth.* ubi sic ait: *Statuimus, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel civili trahere ad judicium seculare præsumat contra Constitutiones Imperiales, & Canonicas Sanctiones; Quod si actor fecerit, jure suo cadat, judicatum non teneat, & Judex ex tunc potestate judicandi privetur.* Cui concinit *d. cap. ac si Clerici, & dict. cap. cùm non ab homine de judic.*

12 Et quidem injuria est supremi Principis, aut Regis, ejus familiam, seu bona ab inferiori, ac altero illius subdito Principe judicari, aut disponi. Injuria igitur etiam Dei erit si bona illius in alios, quàm divinos, ac pios usus convertantur, & personæ obsequio emancipatæ divino, alii subjectæ sint Principi quàm Deo, aut illi, quem in rebus divinis constituit Principem, & caput, seu Judicem Deus *Matt. c.* 17. in quem locum S Hieronymus, D. August. *lib.* 1. *qu. Evangel. qu.* 231. Bellarm. *tom.* 2. *contr. lib.* 1. *ae Cler. c.* 28.

Et speciatim quod ad personas Ecclesiasticas spectat, 13
ipsas naturali, ac divino jure exemptas esse suadetur, quia superior potestas non judicatur ab inferiori, neque oves pastores regunt, neque subditi Judicem, aut Principem judicant, seu puniunt, *can. lege Imperatorum, can. non licet, can. certum est, can. Constitutiones, canon. Imperium, can. suscipitis, can. si non adjutorium, & can. quoniam d.* 10. *can. quis dubitet d.* 96 *can. Episcopo, can. nemo, can. aliorum, can. facta, can. ipsi sunt, & can. cuncta per mundum* 9. *q.* 3. Sacerdotes autem potestatem spiritualem habent, rectores, atque pastores animarum sunt, & in iis, quæ ad salutem animarum spectant præsunt non solùm populo, sed etiam Principibus, quos & benedicunt, superiorque non benedicitur ab inferiori Atque adeò indignum est illos judicari ab alio Judice, quàm Ecclesiastico, *can. satis evidenter, can. in scripturis, d. can. quis dubitet, can. Si Imperator can. nunquam, can. Constantinus* 1. *& 2. d.* 96. *c.* 1. *& seqq. de for. compet.* Alioquin Dei ministri, quibus debetur honos, contemnerentur, nec, dum arguunt, aut corripiunt, in viamque salutis dirigunt, audirentur. Et dum contra rectam rationem operarentur Principes, vel temporales Judices, temporali abutentes facultate contra fas, ac justum, non possent à Sacerdotibus salubriter corripi, si Principum secularium essent jurisdictioni subjecti.

Idque cùm omnium Sacerdotum dignitati in foro 14
saltem interiori competere possit, ut sint ipsi Judices, peculiari tamen quodam jure Episcopis competit, qui sunt in Ecclesia Principes, & in utroque foro in iis, quæ pertinent ad conscientiam, Judices. S. Concilium Trid. *sess.* 14. *c.* 5. *de Sacr. pœnit.* Malè possent suum exercere officium, risumque moverent, dum potestate ligandi, atque solvendi à Deo sibi tradita in exteriori foro uti vellent. Statim namque alicujus saltem colorati criminis ficta specie, à malis Principum ministris accusati, atque in carcerem detrusi, tanto & ipsi, & alii terrore afficerentur, ut rationabiliter judicare possent, se potestate tradita frustra uti, & ab officio proprio absque conscientiæ scrupulo desistere possent. Quemadmodum iis contingit Episcopis, qui in partibus infidelium Ecclesiæ usu, ac dispensatione non residunt quia absque ullo fructu esset eorum residentia in iis locis, ad quos Sedes Apostolica judicat non decedere ut unitiliter accedant Episcopi. Igitur non est rationi consentaneum, ut rectores, atque pastores animarum, quales sunt Sacerdotes, & Episcopi, laico, seu temporali Principi in causis etiam civilibus, aut temporalibus subdantur.

Quod si hæc ratio in aliis Ecclesiæ Sacerdotibus, at- 15
que Episcopis valet, valebit plurimùm in Romano Pontifice, qui est Summus Sacerdos, totius Ecclesiæ Episcopus, cui subesse est de necessitate salutis omnibus hominibus, qui sunt de Christi grege, vel ovibus, ut ex Scripturis, Concilia, Sacri Canones, & Sancti Patres docent. Deuteron. *c* 17. Matt. 16. Luc, *c.* 22. Joan. *c.* 21. Concilium Nicen. *can.* 1. 2. *&* 39. Sardicense *c.* 4. *&* 7. Synodus Ephesina *in Epist. ad Cælestinum Papam*, Concil. Lateranen. sub Leone X. *sess.* 11. *c. pastor æternus*, Florentinum sub Eugenio IV. *in litteris unionis*, Tridentinum *sess.* 7. *canon.* 3. *de baptismo, sess.* 14. *c.* 7. *de cas. reser. c.* 3. *de extrema unct. & sess.* 25. *c.* 1. *& 2 de reform. c. per venerabilem qui fil. sint legit. c. antiqua de privileg. cap. ubi periculum de elect. in* 6. *c.* 1. *de Summ. Trinit. & fid. cath. in* 6. *Clem. un. de Summ. Trinit. & Clem. de jurejur.* Bonifacius VIII. *in Extravag. Unam Sanctam de major. & obed.* S. Irenæus, *lib.* 3. *c.* 3. S. Cyprianus *in lib. de dupl. martyr. ad Fortunat.*

in lib. de unit. Eccles. & Ep. 52. 55. & 67. S. Athanasius *in apolog. 2. contra Arianos & in Epist. ad Marcum Papam*, S. Basil Magn. *in Epist. 52. ad Athanas. & in Epist. data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum*, S. Ambros *in Epist. 78. ad Theophyl. & in Epist. 81. ad Syricium*, S. Hieronym. *in Epist. 57. ad Damasum*, S. Augustin. *in Epist. 106. 157. 162. & 165.* S. Joan. Chrysostomus *in Epist. ad Innocentium Papam*, S. Cyril. Alex. *in Epist. ad Cœlestinum Papam*, S. Leo Magn *in serm. 2. de assumpt. sua ad Pontificatum*, Theodor. *in Epist. ad Leonem Papam*, Agatho Papa *Epist. ad Michaelem Imperat.* S. Bernard *lib. 3. de consid. c. 8. in Epist. 125. 131. 183. 190. & 273. & in serm. de privilegiis S. Joannis Baptistæ.*

16 Qui judicare potest, ac debet, & judicavit etiam de legibus temporalibus, quæ, etsi politicum tantùm regimen respiciant, divino tamen juri, atque Ecclesiastico, quo homines in viam salutis æternæ diriguntur, repugnare non debent; quod & naturalis ratio suadet, & Ecclesia à Spiritu Sancto edocta decrevit sæpiùs, 2. *Paralip. c. 23. & 26.* 4. *Reg.* 11. 1. *Corinth. c. 6.* Concil. Trident. *sess 24. c. 6. de reform. matr. can. quis dubitet, can. si Imperator, & seqq. d. 96. Can. quædam 35. qu. 3. c. non debet de consangu. Cap. cum secundum de secund. nupt. c. fin. de præscript. c. per venerabilem qui fil. sint legit. c. ad Apostolicæ de sent. & re jud. in 6. c. grandi de supplen. neglig. Prælat. in 6.* Bonifac. VIII. *in d. extr. unam Sanctam de major. & obed.* S. Gregor. Nazianz. *in orat. ad populum*, Hugo de S. Victore *lib. 2. de Sacram. par. 2. c. 4.* Thom. Walden. *lib. 2. de doctr. fid. c. 78.* Theodoret. *lib. 5. histor. c. 17.* S. Bernard. *in lib. 1. & 4. de consid. ad Eugen.* S. Bonifacius Episc. Moguntin. *in Epist. ad Zachariam*, Paul. Diacon. *lib. 6. histor. cap. 5.* Cedren. *in vit. Leonis Isauri*, Blondus *decad. 2. lib. 3. & 6.* Bellarm. *tom. 1. controv. lib. 5. de Roman. Pontif. c. 6. 7 & 8.* Suarez *libro 4. de leg. c. 9.* Azorius *par. 1. institut. moral. lib. 5. c. 20. & 21.* Ut & nostri temporis, & anteacti piorum Principum, Summorumque Regum, atque Imperatorum facta declarant, legesque demonstrant, quibus naturali ratione ducti ea, quæ ad Ecclesiasticam immunitatem tuendam spectarent, sancire voluerunt, *C. Theodosian. libro 16. tit. 2. leg. 16. & 26. l. Sancimus C. de Sacros. Eccles.* quos vicissim Deus regnorum dator, cui magnificentia debetur, felici bellorum exitu, & pacis tranquillitate reddita, prosperis eventibus cumulavit, locupletavit, auxit, sicut vindicem, ac ultorem signis, atque portentis in eos se demonstravit, qui Christos suos tangere, eorum bona dilapidare, Ecclesiasve facinoribus polluere, atque contaminare sunt ausi. Quos si hîc non puniat, æternis reservantur suppliciis, ni à suo peccato per pœnitentiam Deum convertantur, quæ damna, quasve injurias in Ecclesiam, Ecclesiasticasque personas intulerunt, reficiant.

17 Objiciunt præ cæteris Principes seculares. Juris naturalis est, ne quis jure suo privetur absque culpa. Antequam autem aliquis sit Sacris initiatus, in causis temporalibus, & in iis, quæ spectant ad civile, & politicum regimen, erat subditus Principi, ac seculari Judici. Ac proinde non potest Princeps laicus in tali casu jure suo privari.

18 Respondeo, Principes sæculi, qui immediatè expresso, aut tacito populi consensu præficiuntur, quibusque præfectis naturali, ac divino jure debetur honor, reverentia, subjectio, obedientia, & tributum, Exod. *cap. 22.* 1. *Reg. cap. 10.* Proverb. 29. Sap. 6. Matth. *cap. 17. & 22.* Luc. 2. Joan. 19. ad Rom. *c. 13.* 1. Timoth. 2. ad Tit. *c. 3.* ad Hebr. *c. 13.* 1. Petr. *c. 2.* S. Clement. *lib. 4. Constit. Apost. c. 12. & lib. 7. c. 17. & can. 48. Apostol.* S. Dionys. Areop. *c. 12. de div. nom.* S. Ignat *in Epist. ad Smirnenses, & in Epist. ad Antiochenos*, S. Justinus *in orat. ad Antoninum Pium*, S. Irenæus *lib. 5. c. 24.* Theophil. Antioch. *in leg. 1. & 3. ad Autolyc.* Origenes *lib. 9. in Ep. ad Roman.* Eusebius Cæsarienſis *lib. 4. histor. Eccles. cap. 14.* S. Basilius Magnus *in moral. cap. 79.* Didymus Alexandrinus *enar. in 1. Epist. S. Petri*, S. Gregorius Nyssenus *in orat. adversus eos, qui agre ferunt reprehensiones*, S. Chrysostomus *hom. in Psalm. 148. & hom. 23. ad c. 13. ad Rom.* S. Cyrillus Alexandrinus *de recta in Deum fide ad Theodosium Imper.* Isidorus Pelusiota *lib. 2. Epist. 216.* Theodor. *ad c. 13. ad Rom.* Epiphan. Constantinop. *in Ep. ad Hormisdam Papam*, Procopius Gazæus *ad c. 12. Exod.* S. Maximus *serm. 9. de magistrat Roman. 13.* S. Damascenus *orat. 2 de imagin.* Photius, & Theophylactus *ad c. 13. ad Roman.* Simeon Metaphrast. *de S. Melania*, Oecumenius *ad d. c. 13. ad Roman.* Euthymius *ad Psalm. 148.* S. Martialis *in Ep. ad Tholosanos c. 8.* Tertullianus *ad Scapul. c. 2. in apolog. c. 30. & 31. & de idolatria c. 15.* S. Cyprianus *de baptism. Christi, & lib. 3. testimonior. ad Quirin. c. 38.* S. Ambrosius *ad c. 5 Lucæ*, S. Hieronymus *ad c. 3. Epist. ad Titum*, S. Augustinus *in Epist. 48. & 54. ex Epist. ad Roman. c. 72. & 74. & lib. 3. conf. c. 8.* Innocentius I. *in Ep. 2 ad Exuperium c. 2.* S. Leo Magn *in Ep. 82. ad Julianum Episcop. Coensem*, Sedulius *ad c. 13. ad Roman.* S. Prosper. *in epigr. 34.* Salonius *explicat. in parabol. Salom.* Symmachus Papa *in apolog. adversus Anastasium Imper.* Hormisda Papa *in Epist. 22. ad Justinum Augustum*, S. Primasius *in c. 13. Epist. ad Roman.* S. Gregorius Magnus *in lib. 1 Reg. c. 10. lib. 4. Epist. 52. & lib. 7. c. 120.* Isidorus Hispalensis *lib. 3. de Summ. bon. c. 49.* Beda *ad c. 12. Marci*, Alcuinus *præf. in lib. de S. Trinit. ad Carolum Magn.* Haymo *ad c. 13. ad Roman.* Remigius Antisiodor. *ad Psal. 88.* Petrus Damiani *in Epist. ad Carolum*, S. Anselm. *ad c. 13 ad Roman.* ubi etiam S. Bruno, Ivo Carnotensis *in Epist. 214. ad Ludovicum Francorum Regem, & in Epist. 250.* Hugo Victorinus *de Sacram. fidei lib. 2. Epist. 2 c. 8. & 9.* Bernardus *in Ep. 170.* Petrus Blesensis *in Epist 80.* Alensis *p. 3. q. 137. membr. 3.* Albertus Magnus *lib. 2. sent. dist. 44.* S. Thomas *lib. 1. de regim. Princ. c. 8. & lib. 2. c. 15.* S. Bonaventura *in lib de Ecclesiastica hierarch par. 1.* aliique innumeri, recipiunt quidem facultatem in iis, quæ ad politicum, & temporale regimen spectant, ut populi tranquillam, & quietam vitam possint agere, quæ ex discordia civium, seu maleficorum, & bellis, quæ ab externis excitantur, impediri cùm possit, Principis prudentia, & virtute, ut hæc repellantur, populorum consilium, & animus fuit.

At non sibi auferre voluerunt aut rationabiliter po- 19
terant gentes, potestatem, seu libertatem eligendi statum, quem magis, & ad alia bona, & ad vitam præsertim æternam conducere sibi arbitrarentur, ut per Bellarm. *tom. 2. lib. 1 de Cler. c. 30.* post medium. Non igitur Principi, si libertate, ac facultate, quam sibi reservarunt in electione status, utantur, etiamsi ab ejus subjectione subtrahantur; quare nullo suo proprio jure privantur Principes, dum ii, qui sunt de populo juxta sacras Sanctiones eligunt statum, quem sibi magis proficuum existimant.

Item objiciunt factum Christi Domini, qui interro- 20
gatus, *an liceret dare censum, vel tributum Cæsari*, recepto numismate, respondit: *Cujus est hæc imago?* Et cùm respondissent, *Cæsaris*, dixit: *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* In quo dicto neminem excepit à solutione census, sive tributi, quin & omnes videtur inclusisse Matth. *cap. 22.* & ad Roman. *cap. 13.* quique jussit Petro, ut solveret tributum pro se, & pro ipso.

Sed respondeo. Christus docuit tributum dari Cæsa- 21
ri ab iis, qui debebant, sed non docuit Dei, & Ecclesiæ ministros ad id teneri, S. Hilar. *in c. 12. Matth.* ad quod etiam S. Hieronymus, Bellarminus *loco relato, cap. 28.* Et quando dixit: *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, docuit censum, seu tributum, quod est quid temporale debeti Cæsari, & esse illius, quia illi debebatur solutio; non autem quod esset dominus totius signati argenti, aut æris, aliàs privatæ personæ, civesque singuli omnem pecuniam Cæsari, tanquam illius, reddere tenerentur; quod

nemo

nemo tamen unquam somniavit, ut diceret privatas personas, ac cives nec obolum unum, tanquam proprium possidere, & totum signatum æs, aut argentum Cæsaris esse. Ex quo sequeretur, debito justitiæ satisfacere, quicumque res à privatis civibus ablatas Principi restituerent. Necesse ampliùs quærendum, justæ, an injustæ essent gabellæ, tributa, portoria, pedagia, & quæcumque aliæ fiunt decreto, atque authoritate Principis exactiones.

22 Quando verò dicitur, Christum jussisse Petro, ut solvereret stateremi pro se, & ipso, id fecit ad scandalum fugiendum, non quia teneretur. Nam Principes, qui in regimine politico locum Dei tenent, sicut non exigunt tributa à propriis filiis, ita neque à filio Dei, Matth. *cap.*17. ubi Origenes, & S.Hilarius, ac S. Hieronymus, S.Augustinus *libro* 11. *quæst. Evangel. cap.*23. Theophylactus, & Euthymius *in eodem cap.*17. *Matth.* D. Thomas *in* 2. *dict.* 44. *quæst.*2. *art.*2. *ad* 1. S. Bonaventura dicta *d.*44. *artic.*1. *quæst.*1. *ad* 1. ubi etiam Richardus *articul.*3. *quæst.*1. *ad* 1. Caietanus 2.2. *quæst.*104. *articul* 6. Bellarminus *d.tom.*2. *libro primo, de Cleric cap.* 28. Azor. *parte prima, institut, libro* 5. *cap.*12. quæ est Rex Regum, & Dominus Dominantium, Genes 1. & *seqq.* Deuteronom. *cap.*6 1. *Reg. cap.*2. Psalm 17. & 85. Sap. *cap.*12. Isai. 43. Malach. 2. Marci *cap.*12. ad Galat. *cap.*3. ad Ephes. *cap.*4. 1. Timoth. *cap.*2. Apocalyp. *cap.*17. & 19. Concil. Nicen. Constantinopol. Ephesin. & Chalcedon. *in symbol.* Concil. Toletanum 1. 4. 6. 8. & 11. *in profess. fidei,* S. Dionysius *cap.*1. *de div nom.* S. Cyprianus *de Idol. vanit* Lactant. *lib.*1. *justit cap.*3. S Hilar. *com. in cap.*1. *Matth.* Boer *de consol. lib.*3 *prof.*10. S. Gregor. Magn. *hom.*27. *in Ezech.* Petr. Blesens. *ep.*99 S. Thom. *p.*1. *quæst.*11. *art.*3. Scot. *in* 1. *d.*1. jure exigere potuisset, qui etiam quatenus homo ratione unionis hypostaticæ æterni Patris erat filius naturalis, *Psalm.*67. ex Apostolo Ephes *cap.*4. Baruch. *cap.*3. Joan. *cap.* 8. Actor. 20. ad Roman *cap.*9. 1. Corinth. 12. & 13. *ad Hebr.*1. & 2. Consil. Ephesin. *cap.* 4. Chalcedon. *Actor.*1. & 5. Sexta Synod. *Actor.*4. 11. & 18. Concil. Lateran. sub Martino 1. *consult.*5. *canon.* 4. & 9. Lateranense sub Innocentio III. *cap. firmiter de Summ. Trinitat. & fid. cath.* Cathechism. Roman. *in explicat. artic.*2. 3. & 4. Symbol. Apostol. S. Hilar. *lib. de Trinit.* Nazianzen. *in ep. ad Didymum*, S. Basil. *in Psalm.* 48. S. Leo Magn. *in ep.*10. 11. 83. & 97. S. Fulgent. *de fid. ad Petrum cap.* 2. Agatho Papa *in ep. ad Constantinum*, S. Thom. 3 *p. q.*2. *art.*3. *ad* 1.

23 Quare nec filius, nec qui in Dei sortem vocati sunt Sacerdotes, tributa solvere tenentur, quinimmò & Sacerdotibus non solum de fructibus agrorum, aut pecorum, sed de labore, atque militia debentur decimæ, Genes. *c.*14. & 28. *Exod. c* 22. Levit *c* 27. Num *c.*18. Deuter. *c.*12. 14. & 26. 2. Paralip. *c.*31. 2. Esdr. *c.*10. & 12. Tob. *c.* 1. Malach. *c.*3. 1. Corinth. *c.*9. ad Hebr. *c.* 7 *can. Statuimus, can. revertimini, & canon. decimæ* 16. *qu.*1. *c.*1. & *seqq.* præcipuè *c. ex parte, & c. non est de decim.* S. Hieronym *in c.*3 *Malach* S Augustin. *in serm.*1. *dominicæ* 12. *post Trinit. & ser.*119. *de temp.* S. Thom. 2.2. *qu.*87. *art.* 1. & *seqq.*

24 Ex his solvi possunt, quæ ex dictis, & factis Apostoli Pauli in contrarium etiam ducuntur. Nam D. Paulus à Cæsaris ministris, à quibus injuriam patiebatur, cùm se auferre non posset, *Act. c.*25. & 28. Azor. *p.*1 *institut. lib.*5. *c.*12. facto ad Cæsarem appellando, ab illorum judicio se exemit, qui si ad Petrum, ad quem de jure poterat, appellasset, risu, ac sibilo exceptus nihil profecisset, & scientiæ, prudentiæ, ac sapientiæ, quam à Deo acceperat, illique necessaria erat ad Evangelium cum fructu, & authoritate propagandum, derogasset multùm.

25 Et quando asseruit omnem animam sublimiori potestati subjectam esse, etiamsi inter sublimes potestates regiam posuerit, cui etiam Sacerdotes debent honorem, & quam contemnere magnum esset peccatum, numquam tamen docuit, Ecclesiasticas personas in sortem Dei vocatas temporali Principi esse subjectas. Quamobrem ex eo loco colligitur tantùm, unamquanque animam, seu quemcumque hominem subjectum esse debere superiori illi potestati, ad quam pertinet, ad *Roman. c.*13. 1. Petr. *c.*2. D. Chrysostom. Theodoretus, Theophylactus, & Oecumenius *in d. cap.*13 *ad Rom.* Azor. *d. c.*12. & Bellarm. *d. c.*30. *de Cler.* Ecclesiastici autem viri ad Ecclesiasticam potestatem cùm pertineant, illi tantùm subjecti erunt

Unde minimè defendi potest, quod asserunt Bobadilla 26
*in polit. tom.*1. *lib.*2. *c.*10. *nu.*66. Callistus Ramirez *in reg.* §.27 *n.*12. Jo de Hevia in Curia Philip *p.*1. §.5. *n.* 35. Pereira *de man reg. c.*12. *n.*12. Francisc. Pradilla *p.*2. *c.*8. *n.*4. Mar. Giurba *cons. crim.*48. *n.*16. Ant de Ballis *tr. var. lib.* 5. *pragm.*1. *tit.*10 *nu.*4. Fusch *de visit lib.*2. *c.*20. *nu.*25. Humada *in l.*65. *tit.* 5. *p.*1. *glos.*8. Cevallus *in tr. de cognit. per viam viol. glos. 6. nu.*65. Azevedus *tom* 2. *lib.*4. *tit.*1. *leg.*4. *n.*12. Cenedo *in qu. can* 45. *n.*24. Salgadus *de protect. reg. tom.*1. *p.*1. *c.*2. *à n.*273. Sotomajor *de Tertiis tom.*7. *c.*41. *n.* 190. Cutellius *ad leg. Feder. c.*22. *not.*25 *n.*5. aliique apud ipsos, quod nimirùm Episcopi, & quicunque alii Ecclesiastici, tanquam inobdientes mandatis Principum justis vel ex quibusvis aliis delictis, licitè possint etiam per viam jurisdictionis contentiosæ, & judicialis è Regno ab ipsis Principibus ejici, vel saltem per viam jurisdictionis œconomicæ, ac politicæ, quemadmodum licitè potest paterfamilias è sua domo expellere Clericum famulum, si inobediens & perturbator sit. Non enim tenentur Principes impunè relinquere in Regnis suis Episcopos, vel alios Ecclesiasticos, si seditiosos, & pacem, ac Rempublicam perturbantes viderint, cùm id tendat in damnum boni communis, cui Principes ex officio providere tenentur. Denique, & si Ecclesiastici nequeant ejici è Regno, possunt tamen transmitti ad Summum Pontificem, ut ab illo tanquam à legitimo Judice, plectantur per text. *in can. si filius* 26. *q.*6.

Id, inquam, defendi non potest; quia licèt debeant 27
Ecclesiastici obedire mandatis Principum justis, & eorum leges servare, cùm sint pars Reipublicæ, ad hoc tamen non tenentur vi coactiva, sed directiva, idcóque si iis non obediant, non possunt licitè à Principibus puniri, & à Regno ejici, ut præ aliis docent Molina *tom.*1. *tr.* 2. *disput.*3. *conclus.*6. Vasquez *in* 2 *p. tom.*2. *disput.*167. *c.* 4. Becan. *in Summ. Theolog. p.* 2. *tract* 3. *c.*1. *sect.*11. *num.*11. & præter Doctores, quos refert, ac sequitur Bonacina *de legib. disput.*1. *quæst.*1. *pun.*6. *num.*29. & alios, docet ex ipsis Juristis Valenzuela *in defens. monit. Paul. V. part.* 4. *num.*101.

Neque distinctio illa in jurisdictionem judicialem, & 28
politicam, minusque exemplum de patrefamilias hic locum habent. Siquidem *in can.* 11. *Bullæ in Cœna Domini* punitur omnis ejectio injuriosa, & violenta, qualis censetur esse omnis facta inscio, & non assentiente Pontifice, cui non alii subduntur personæ in illo canone expressæ; Quare ad ipsum esset recurrendum, & ad alios proprios Judices Ecclesiasticos, qui possunt judicare personas Ecclesiasticas, & in eas delinquentes jurisdictionem exercere, causa tamen cognita, secus autem injustitiam committerent condemnando reum inauditum, essetque etiam contra Sanctionem Friderici Imperatoris *tit.*1. §. *si Clericus de pact. tenend. in usib. feud* ubi sancitur coram suo Episcopo conveniendum esse Clericum violatorem pacis, & ab eodem puniendum. Facitque *c. Olim. cum* Glo. *v. banniverat de injur. & damn. dat.* & sentit Alter. *c.*4 *col.*13. *ad d. can. Bullæ*, citans Victoriam *relect.*1. *de potest. Eccles. sect.*7 *propos.*9.

Famulus autem Clericus à patrefamilias constituitur 29
ad serviendum domui suæ, idcóque licitè potest ab illo expelli, non solùm si inobediens, & domus ejus perturbator fuerit, sed etiam si obediens, & pacificus, nullaque injuria ipsi infertur, cùm nullum jus habeat commorandi in aliena domo At Episcopi, & Clerici constituuntur à Summo Pontifice in Regnis ad servitium, ac regimen

Ecclesiarum. Et ideò si aliquando ii delinquunt, non possunt licitè à Principibus ejici, quia habent jus commorandi in eorum Regnis, non solùm ut cives, sed etiam ut personæ ad servitium, ac regimen Ecclesiarum constitutæ, non solùm à Summo Pontifice, sed etiam à Deo, juxta illud *Marc. 16. Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ:* atque adeò habent ex jure divino, ut liberè possint ubicumque habitare, & Ecclesiastica officia exercere.

30 Quare non possunt Principes, Clericos, si quas Ecclesias in suis ditionibus à Summo Pontifice obtinuerint, ab illis ejicere, nisi de licentia ejusdem Pontificis; alioquin tum ipsi, tum mandantes ratum habentes, & auxilium, consilium, aut favorem præstantes incurrunt in excommunicationem 11. *Bullæ Cœnæ*, ut communiter tradunt Theologi, nominatim Henriquez *lib. 14. c. 12. n. 6. & in Gloss. lit. V.* Suarez *de censur. disp. 21 sect. 2. num. 70.* Filiuc. *tom. 1. tr. 16. c. 9. nu. 247.* Reginald. *tom. 1. lib. 9. c. 20. nu. 313.* Scortia in *Bull. Pontif. epit. 166. theor. 420.* Alter. *de censur. tom. 1. disp. 12. lib. 5. cap. 4. §. quod verum est*, Sayr. *eod. tit. lib. 3. c. 15. nu. 8.* Coriol. *in d. can. 11.* ubi etiam Duard. *q. 9.* & Sousa *n. 3. & disp. 69* Gambacurt. *de casib. reser. c. 11. n. 4* Megal. *in part. lib. 3 c. 11. nu. 4. q. 1.* Navar. *in man. c. 27. n. 67.* quem sequitur ex Juristis Martha *de jurisd. p. 2. c. 34. n. 24.* quidquid in contrarium dicant Pereira *de man. reg. c. 12. num. 12.* & Salzed *in addit. ad pr. crim. D. c. 102.* adeò quidem, ut ex ipsis Juristis hanc sententiam consulere non audeat Josephus Sesse *de inhibit. c. 8. §. 3. n. 103. & seq.* & periculosam illam vocet Joannes de Hevia in Curia Philip. *p. 3. §. 3. num. 30.* quod ampliat Martha *loc. citat. part. 4. centur. 2. cas. 140. numer. 8.* ad Prælatos, qui ad instantiam Principum secularium oretenus, & causa non cognita, præciperent alicui Ecclesiastico, aut illum cogerent, ut à sua diœcesi discederet ex eo, quod talis est Principis voluntas; quia cùm hujusmodi præceptum, seu preces fiant ad instantiam Principis secularis, sunt illius quodammodo executores. Maximè quia in hoc casu non id faciunt, ut Episcopi, sed ut privati.

31 Et quamvis non teneantur Principes impunè relinquere in Regnis suis Episcopos, vel alios Ecclesiasticos seditiosos, & pacem publicam turbantes, in his tamen, ac hujusmodi casibus Episcopi, ac cæteri Ecclesiastici à Summo Pontifice, & ab ejus Judicibus id poscentibus Principibus reprimi, ac puniri possunt ac debent, quin & ab ipsis Principibus è Regno ejici, de licentia tamen ejusdem Summi Pontificis; quod si Pontifex consuli nequeat, tantaq; esset necessitas, quod evidenter periculum esset in mora, eo casu licebit Principi seculari in Clericos, & Episcopos per modum justæ defensionis facere id, quod recta ratio ad impediendum damnum Reipublicæ imminens opus esse dictaverit; quia tunc præsumitur consensurus Pontifex, & ratum habiturus, ac proinde idem censetur, ac si antecedens ipsius licentia intercessisset; licèt Alterius absolutè loquens, nunquam posse ejici videatur asserere. Secùs autem si res ita se non haberet; quia quando periculum non est in mora, non habet modus locum justæ defensionis. Nam ad justam defensionem conditio necessaria est, ut fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quando autem Princeps potest à Summo Pontifice, vel à Prælato Ecclesiastico defensionem petere, inculpatè se defendit. Atque ita docent Molina *d. to. 1. tr. 2. disp. 31. concl. 4.* Salas *de legib. tr. 14. disput. 4. sect. 9. n. 111.* Tanner. *in 2. 2. disp. 4. q. 4. dub. 1. n. 30.* & Suarez *in Reg. Angl. lib 4. c. 34.*

32 Transmissio denique Ecclesiasticorum ad Summum Pontificem, ut ab eo puniatur, est quoque regulariter contra immunitatem Ecclesiasticam; quia cùm non sit ex se necessaria, est quædam colorata ejectio. Hinc communiter Doctores concedunt Judici laico, ut tantùm capere possit Clericum, quando reperitur in flagranti crimine, vel quando is probabiliter præsumitur incedere ad delinquendum, ad effectum illum præsentandi Prælato Ecclesiastico, si sit de fuga suspectus. In his enim solis casibus ex tacita voluntate Prælatorum, vel à jure censetur cuilibet capiendi Clericum facta potestas juxta *l. raptores C. de Episc. & Cler.* non autem titulo jurisdictionis, ut *ex c. non ab homine de judic. & c. si vero de sent. excom. & c. Si Clericus de for. comp.* Et præter præsumptionem fugæ requiritur etiam, ut non potuerit à proprio Prælato impetrari mandatum, & quod statim Judici proprio remittatur, scilicet intra spatium viginti horarum, & ut docet Palaus, breviori tempore, si fieri potest; quia in tali casu neque Superior Ecclesiasticus præsumitur consentire, neque secularis Judex rationabilem causam habet Clericum diutiùs retinendi, & si alii Doctores absolutè negent Judicem laicum capere posse Clericum etiam in flagranti crimine, ut sistat illum Prælato Ecclesiastico, ut Martha *d. par. 4. cent. 1. cas. 42. num. 17.* Megal. *in 3. p. lib. 3. c. 11. num. 7.* & Sousa in *Bull. Cœna cap. 16. disput. 82. num. 8.* quod si secùs factum est, factum est de facto, non autem de jure. Non enim quid factum sit, sed quid fieri debeat, spectandum est, *l. g. sed licet 12. de offic. Præsid. & cap. cum causam de elect.* Neque exempla, nisi bona, sequenda sunt, ut rectè ait Gell *lib. 10. noct. Attic. c. 19.*

Textus verò *in can. si filiis 16. q. 6* non solùm non tri- 33
buit Principi laico, quod possit transmittere Episcopum ad Summum Pontificem ut ab illo puniatur, sed tantùm permittit, quod apud eundem Pontificem instet, rogando illum, ut providere velit, sed per subsequentes canones est abrogatus.

Hoc autem subjicio, quod, si grave periculum, aut 34
scandalum timeatur ex admissione Episcopi ad suum Episcopatum, vel aliorum Ecclesiasticorum ad suas Ecclesias, nec tunc possit admoneri Pontifex, non inducatur censura ex ea pro interim non admissione, quæ est ad majus malum vitandum Imò Abbas, Innocentius, & alii in *c. 2. & c. cum terra de elect.* volunt, Episcopos scandalosos, & temporalibus Principibus meritò, ac valdè suspectos posse sine aliqua pœna non admitti.

Quod si ad locorum possessionem, vel residentiam se 35
mel admissi, & deinde ad tempus discessi, dum redeunt, prohibeantur admitti, asseverant aliqui absolutè non induci censuram; quod alii distinguunt. Vel enim discessus fuit dolosè affectatus ad effectum non admittendi, dum redire contigerit, & tunc volunt induci; minimè verò, si secus. Nam in priori casu adest vera ejectio licet, quia subdola, & palliata, non videatur talis, id quod potiùs injuriam aggravat, quàm tolerabiliorem reddat Præsumitur quippe ita facta vel in fraudem dicti *canon. 11.* Bullæ Cœnæ, ne dicatur quis propriè ejector, dum tamen idem sequitur ejectionis effectus, vel quia manifesta expulsio fortè non habitura esset effectum, puta ob majorem personæ ejiciendæ potentiam, vel aliam ob causam. Unde talis non admissio est saltem indirecta ejectio; quod sufficere ad censuram contrahendam, tradit Alter. *d. c. col. 13.* Dicitur quippè ejici, qui discedit invitus alterius machinatione, estque saltem indirecta ejectio, qua nimirùm id fit, ex quo cogitur Prælatus discedere, quæ & debet præsumi damnata. In posteriori autem casu, etiamsi sit injuria, non tamen est aliquo modo ejectio, quod sufficit ad censuram effugiendam.

Porrò quod Ecclesiasticæ personæ sint immunes 36
etiam ab angariis, & perangariis, ut in notatis *in l. fin. §. cursus, & §. legati, & §. fin ff. de muner.* Gloss *in leg. neminem 11. C. de Sacr. Eccl. l. maximarum 12. C. de excus. lib. 10. l. 1. C. de quib. mun. vel præstat. nem. lic. se excus. l. ult. C. de fabricens. lib. 11.* voluit & Fridericus II. loco relato, & tradit Sixtin. *de regal. lib. 2. c. 13. nu. 11. & 14.* Jo. Arze *de nobil. Hispan. p. 1. c. 2. n. 23. & 26.* quas injustissimam, & gravissimam extorsionem appellat *num. 34. & nu. 36. & 37. ac 39.* Ripol. *de regal. c. 19. nu. 1. ac 9.* ubi ait: conclusio in hac regalia hæc est, quod in casibus necessitatis vassalli teneantur operas Regi præstare tam personales, quàm cum jumentis, curribus, & aliis. A quibus omnibus

omnibus non solùm exemit Fridericus II. verùm etiam & antea Magnus Constantinus, ut *in l. 2. C. de Episc. & Cler.* & Bulla in Cœna Domini *can.* 18.

37 Unde si fuerint Ecclesiasticorum coloni gravati ad angarias, & perangarias committeretur *in can. Ecclesiarum 69. 12. q. 2.* ubi Archid. *nu.* 1. Gemin. *nu.* 1. & 2. docent Thom. del Bene *de Immun. p.* 1. *c.* 5. *dub.* 28. ubi refert plures resolutiones S. Congregationis super Episcopis, & Immunitatis Ecclesiasticæ, Bellet. *disq. Cler. p.* 1. *rubr. de exempt. Cler.* §. 7 *num.* 1 ubi communissimam ait, Sperel. *dec.* 41. *n.* 52. ubi de qualitate oneris *n.* 56. & 8. Fagnan. *in c. non minus nu.* 1. *ac 7. de Immun. Eccles.* latè Spad. *lib.* 1. *cons.* 131. ubi articulum examinat, distinguit, & comprobat; ut si cogerentur ad perducendum currus sine subministratione expensarum, ac mercede juxta explicationem Affl. *in Constit. Regn. lib.* 1. *rubr.* 87. *§. omnes officiales num.* 1.

38 Quod autem Coloni Clericorum non possint gravari angariis, & perangariis, docent Paris. *cons.* 25. *num.* 10. *lib.* 1. Mandel. Alban. *cons.* 441 *nu.* 14 *lib.* 3. Bursat. *cons.* 25. *nn.* 1. ubi, quod etiam de jure communi non solùm Clerici, sed etiam eorum Coloni non subeunt munera personalia, factionesve aliquas, Dec. *cons.* 51. *num.* 42. *lib.* 3. Eugen. *cons.* 96. *n.* 8 & 13. *lib.* 1. Carec. *de locat. p.* 4. *tit.* 1. *de collect. n.* 40. cum aliis cumulatis à Lancel. Gall. *cons.* 59. *nu.* 49. quem sequitur Sperel *dec.* 41. *n.* 79. & 80. & *dec.* 42. *n.* 1. & 13. *dec.* 43 *n.* 45. Gambacurt. *lib.* 1. *de Immun. c.* 2. *n.* 8. & *lib.* 3. *c.* 1. *nu.* 5. Ubi latiùs explicat in quibus versatur immunitas Ecclesiastica, Flav. Pap. *de libert. Eccles. c.* 23. *n.* 6. ubi ait, multos Doctores docere, Colonos Ecclesiæ esse immunes ab oneribus personalibus, atque adeò ab angariis, & perangariis, cùm militet eadem in omnibus ratio. Declarationes Sacrarum Congregationum aliàs adduxi.

CONSULTATIO XXXII.

An acta per Judicem secularem post allegatam à reo in suis constitutis immunitatem Ecclesiæ, ante subsequutam Judicis Ecclesiastici declarationem, sint valida?

1 REspondeo negativè. Nam exceptione immunitatis opposita Judex laicus remanet incompetens, & quidquid deinde agit, tanquam privatus agere dicitur *in l. 3 ff. de offic. Præsid.* Ber *cons.* 113. *nu.* 7. *lib.* 3. Sperell. *decis.* 116. *nu.* 38. Nec ullo unquam tempore sanantur, quia ex Constitutionis Gregorianæ verbis *irritum, & inane decernitur, si secus scienter, vel ignoranter contigerit attentari*; quod etiam in hac specie libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ habetur *in auth. cassa C. de Sacrosanct. Eccles.*

2 Neque suffragaretur decretum Judicis laici, si posteà mandaret certiorem reddere Judicem Ecclesiasticum; quia certioratio post jam incursam nullitatem actorum substantialium, & decretum subsequens Judicis Ecclesiastici non possunt convalidare acta, quæ perpetuo nulla, atque irrita sunt, teste Donato *de immun. Eccles. re. resol.* 26.

3 Idque præcipuè si in carcerem secularem extractus à loco immuni conjiceretur; esset enim contra dictam constitutionem Gregorianam §. 5. ubi delinquentes laicos ad Carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi mandat, nec tradit Curiæ seculari, nisi cognito priùs per Episcopum, an delicta verè commissa sint.

4 Minùs obstarent satellitum relatio, ac depositiones, quod delinquentem comprehenderint extra locum immunem. Quoniam in judicio formando super immunitate Ecclesiæ nulla fides satellitibus, deponentibus super exclusione immunitatis, adhibetur, ut per Mar. Ital. *de immun. lib* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 98. Dec. *tr. crim. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 29. *nu.* 10. Viv. *dec.* 19. *num.* 6. Sed sola comprehensi assertio sine alio documento veritatis cognitionem capturæ illicò devolvit ad Judicem Ecclesiasticum, & interim Judex laicus tenetur abstinere ab ulteriori processu, quia agitur de re Ecclesiastica, & ad Ecclesiasticam immunitatem spectante, ut per Dian. *part.* 3. *tr* 1 *resol* 32. Peregr. *de imun. lib.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 100. & *seq.* Et in dubio semper præsumitur, reum potiùs fuisse comprehensum in loco immuni, quàm extra, Donat. *d. resol.* 26. Maxime autem si accesserit depositio saltem unius testis deponentis de visu extractionem, & alterius de auditu, quorum dicta simul juncta sufficiunt in hac materia, nulla in contrarium existente probatione, ut advertit Donat *loco citato resol.* 82. *n.* 6.

CONSULTATIO XXXIII.

An sit recedendum à declarationibus aliàs emanatis à S. Congregatione Immunitatis, quas alibi retulimus, præsertim 18. Martii, & 14. Junii 1625. quibus firmatur, Colonos, & custodes Ecclesiasticorum damnum dantes in bonis laicorum cum animalibus eorundem Ecclesiasticorum, conveniendos esse coram Judice Ecclesiastico?

REspondeo negativè, ac proinde cognitionem hujusmodi causam spectare ad Ordinarium, non obstantibus laicorum objectionibus. Tum quia Butr. *in c. gravem* 53 *num.* 18. *de sentent. excomm.* Felin. *in c. Ecclesiæ S. Mariæ num.* 104. *ad fin. de constit.* Grammat. *consil. civil* 102 *num.* 8. *& seq.* per aliis per Surdum *cons.* 301. *nu.* 8. *lib.* 3. loquuntur in damnis datis propria culpa, & malitiâ, aut negligentia custodum permittentium animalia damnum inferre, neque ea aliter arcendo, ne damnum inferant, non autem in damnis datis ab animalibus non ex proposito, & ex consulto sed fortuitò. Siquidem in hoc eventu cessat ratio prædicta, cùm pœnæ in hoc casu non sit locus, sed ad damni emendationem dominus animalium teneatur, ut per ipsos Doctores laicos nominatim Luc. de Pen. *in l. 2. C. de pasc. publ.* Frec. *de feud. libro 2. tit. de aut. & potest. Baronum. 46. num* 3. Afflict. *dec. 190. num.* 5. & *lib. 1. Constit. rubr.* 37. *numer.* 7. *ad fin.* Quare cognitio hujus controversiæ, an damnum illatum fuerit data opera, vel casu, pertinet ad ipsum Judicem Ecclesiasticum, ut per eundem Butr. *in c. Cæterum num.* 9. *de judic.* Covar. fautor laicæ jurisdictionis *pract. qq. cap.* 33. *num.* 1. & Farinac. *quæst.* 8. *num.* 33. ubi de communi.

Tum etiam quia receptissima est limitatio contrariæ conclusionis, ut illa non procedat, quando indirectè resultaret præjudicium Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis, prout resultat in casu, quo bona Baronum cohærent bonis Ecclesiasticorum, ut pro inde difficillimum esset ita animalia custodire, ut aliquando damnum non inferant. Unde si coloni, & custodes possent conveniri à Judicibus Baronum, aliisve Ministris laicis, Ecclesiastici neminem invenirent, qui suos agros, & animalia coleret, & custodiret, ut per Fed. tic. de Sen. *to. 1. f.* 111. *num.* 10. Felin *in d. c. Ecclesia S. Mariæ num.* 99. *de constit.* Capra *regul.* 96. *num.* 86. Menoch. *de arbitr. cas.* 552. *num.* 54. Carol de Graf *de effect. Cler. effect.* 3. *nu.* 1 Anton. Macerat. *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 111. *nu* 32. & *seq.* idem Surd. *d. consil.* 301. *num.* 74. & *seqq.* Leo *in thesaur. for. Eccles. p. ar.* 1. *c.* 14. *num.* 6. 2

Atque hac ratione merito eadem S. Congregatio Immunitatis noluit attendere objectum prætensum immemorabilis consuetudinis cognoscendi causas damnorum dictorum contra colonos, & custodes laicos damna inferentes cum animalibus ecclesiasticis. Cùm enim consuetudo, ubi probaretur cum requisitis, non sit majoris potentiæ quàm jus commune, ideò ex causa præcedentis limitationis, ne Ecclesia indirectè lædatur, recedendum est à consuetudine, sicuti receditur à jure, *l. omnes populi*, ibi: *legibus, vel moribus*, ubi Bart. *n.* 1. *de just. & jur.* Caval. *dec* 447. *n.* 2. 3

Non obstat prætensa declaratio ejusdem S. Congregationis, in qua declaratum esse dicitur, quod ubi coloni, ac ministri Ecclesiarum, & Clericorum damnum inferunt cum animalibus Ecclesiarum, vel Ecclesiastico- 4

rum,

rum, cognitionem quoad personas spectare ad laicum, quo verò ad animalia ad Curiam Ecclesiasticam. Nam præterquamquod hujusmodi divisio fieri nequeat saltem, ubi damnum est illatum ab animalibus fortuitò, cùm tunc, ex quo causa respectu emendationis damni concernit interesse Ecclesiæ, debet ab Ecclesiastico Judice cognosci tanquam digniore ne continentiæ causarum dividantur, & in materia damni procedentis à facto individuo contingat super eadem re diversas, vel contrarias ferri sententias, *l qui de crimine* 9. ubi Gloss. *v super utroq. C. de accus.* Boss *de for. comp. n.* 114. *ac seq.*

5 Adhuc tamen retenta dicta declaratione, pro vera intelligenda videtur, ubi non applicatur limitatio supradicta, secus verò ubi applicatur. Alioquin læderentur Ecclesia, & Ecclesiastici in non reperiendo colonos & custodes ex Feder de Sen. *d. cons.* 111. *num.* 10. Felino, Menochio, & Surdo locis allegatis.

CONSULTATIO XXXIV.

An Præses Romandiolæ possit cognoscere causas appellationum ab Archiepiscopo, & Episcopis Provinciæ ad ipsum interpositarum?

1 AFfirmativè respondendum videtur. Nam habet pro se juris assistentiam, & est in quasi possessione immemorabili cognoscendi hujusmodi causas. Et licèt ad hunc effectum sibi sufficeret quælibet simplex quasi possessio *lib.* 1. §. *interdictum ff. uti possid.* Rot. *dec.* 147. *n.* 1. *p.* 2. *rec.* cum aliis passim multò tamen magis ei prodest quasi possessio immemorabilis. Quamvis enim ex longæva possessione oriatur præsumptio tituli adeò, ut ex eo possit concedi mandatum de manutenendo, etiam inferiori adversus Superiorem habentem assistentiam juris, ut per Covar. *pr. q. c.* 17. *num.* 2. ubi in terminis *c. Cùm personæ de privil. in* 6. dicit sufficere titulum præsumptum, qui oritur ex longæva possessione. Rot. *dec.* 534. *n.* 2. & 7. & *dec.* 595. *n* 4. *p.* 1. *div.* nihilominùs hæc sine dubio procedunt, quando non solùm docetur de longæva possessione, sed etiam de immemorabili; habens enim immemorabilem potest allegare meliorem titulum, & etiam privilegium Apostolicum, Rot. *in rec. dec.* 11. *nu.* 4. *p.* 2. cum vulgo aliis.

2 Et rursus multò magis suffragatur aut simplex, aut longæva, aut immemorabilis quasi possessio, dum concurrit assistentia juris, quinimò ipsa sola sufficit pro habendo mandato de manutenendo *d. c. cum personæ*, Rot. *rec. dec.* 332. *n.* 1. & *dec.* 491. *n.* 2. *p.* 1.

3 Quod autem jus assistat huic Præsidi, satis superque patet, quia est deputatus Præses cum facultatibus Legati de latere, Dec. *cons.* 149. *sub n.* 6. *in fin.* adducens textum *in c.* 2. *de offic. deleg.* ubi Legatus Proconsuli adæquatur, Paris. *cons.* 17. *lib.* 4 *nu.* 4. Navar. *in c. Cum contingat nu* 2. *de rescript.* ubi, quod paria sunt, quem esse Cardinalem, & Legatum de latere, & Legatum cum potestate Legati de latere.

4 Præses autem cum facultatibus Legati de latere est major omnium in Provincia post Romanum Pontificem Franch. *in c. Si Abbatem n* 2. *de elect. in* 6. Gambar. *de offic. legat. lib* 8. *n.* 110. & potest omnia, quæ specialiter non sunt reservata Sedi Apostolicæ in signum specialis privilegii, Barbos. *in collect. ad c. Quod translationem nu.* 7. *de offic. legat.*

5 Et in specie, quod ab Episcopo, qui etiam sit Legatus natus, ut Cantuariensis, & Remensis, tenet Gambar. *loc. cit. nn.* 111. & 113. dum quærit quis cognoscat appellationem interpositam ab Episcopo ad Legatum, ad Archiepiscopum, & ad Papam, Franch. *in c. A collatione n.* 4. *de appell.* dum ait, quod Archiepiscopus legatus in sua Provincia aliquid facit, ut Archiepiscopus tunc ad eum non potest appellari, ex quo actum solum gessit; ergo si non judicasset esse causam appellationis interpositæ ab Episcopo, cognosceret tanquam ejus Superior, ut clariùs tenet Villadieg. *in tract. de Legat. p.* 1. *q.* 8. *n.* 6. inquiens, talem legatum esse Judicem talis appellationis ab Archiepiscopo, etiam quod cognoverit solus, Scac. *de appel. qu.* 8. *num.* 86 Gemin. *in dict. A collatione num.* 8. Rot. *decis.* 313. sive *prima de suppl. Præl. in nov.* Mil. *in reperi. v. appellatio* à sententia Episcopi, Villadieg. *loco allegato.*

Non obstat, quod jurisdictio Præsidis sit jurisdictio 6
Judicis temporalis. Nam etiam est Ecclesiastica & ideò potest cognoscere de omnibus causis Ecclesiasticis, *c.* 1. *de offic. deleg. in* 6. & per hunc textum Villadieg. *d. q.* 8. *n.* 3. etiam quod vertantur inter duos Episcopos, ut per eundem Villadieg. *ibid. n.* 24.

Id, quod specialiter statutum est per Constitutionem 7
Ægydianam *lib.* 6. *c.* 5. quæ licèt emanaverit à Cardinali Ægydio repræsentante Principem temporalem, in iis tamen, quæ expressè disponuntur de personis Ecclesiasticis, eas ligat, ut de statuto confirmato à Papa, eo quod dicatur Papale, Rota apud Statil. *de salv. decis.* 237. *numer.* 3. & 2.

Præterea D. Præses circumscripta quacumque dispo- 8
sitione juris communis, & specialis, debet manuteneri ex sola quasi possessione præscripta ex allegatis sub initio, ùm saltem non possit dubitari, quin hujusmodi jurisdictio non sit præscriptibilis, *cap. Romana* §. *debet de appell. in* 6.

At nihilominus negativè respondendum esse censeo; 9
nam Constitutio Marchiæ *lib.* 6. *c.* 5. aut non est valida, aut non afficit subditos Provinciæ Romandiolæ. De invaliditate autem constat ex defectu jurisdictionis statuentis per ea, quæ adducit Grammat. *dec.* 61 *num.* 10. nam Clerici, & eorum bona sunt etiam de jure divino exempta, & immunia à jurisdictione Judicis secularis per textum *in can. Si Imperator*, ubi Gloss. *v. discuti* 96 *d. cap. quamquam*, ibiq; Gloss *de censib. in* 6. ad quos textus Doctores communiter. Ac ita, ut ne quidem possint Clerici in illam tacitè, vel expressè consentire, *c. significasti, & c. Si diligenti de for. comp.* quinimò si forum secularare non declinantes in dictam secularem jurisdictionem expressè consentirent, deberent per Judicem Ecclesiasticum pœna extraordinaria puniri, ut per Grammat. *d. dec.* 61. & tam Judices, quàm Notari, & Advocati, ac Procuratores, necnon partes ipsæ inciderent in excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ *can.* 15.

Siquidem à sententia Suffraganeorum appellatur ad 10
Metropolitanorum per textum *in d. c. Romana de appel. in* 6. *can. placuit* 2. *q.* 6. & omisso medio ad Sedem Apostolicam *can. Si quis vestrum, can. ad Romanam, can arguta, & can. Si quis putaverit* 2. *q* 6.

Non obstat, quod ejusmodi Constitutio sit confirma- 11
ta à Papa; quia cùm ejus confirmatio sit in forma communi, & juri antiqui tantùm præservativa, nihil de novo tribuit, nullumque tollit obstaculum, defectum, seu impedimentum, n. 1. ubi Gloss 2. *c. cum dilecta, & c examinata de confir. util. vel inutil.* Cassador. *dec. un. eod. tit.* Præterquam quod non videtur obligare subditos Provinciæ Romandiolæ, cùm sit localis, ideóque non extendenda ad alias Provincias ultra Marchiam. Nam Constituens in Provincia Romandiolæ nullam habebat jurisdictionem, *c. ut animarum de const. in* 6. *l. fin. ff de jurisd. omn. jud.* Aliter enim sequeretur absurdum, quod scilicet potentia finita produceret actus infinitos, ut in terminis docet Gail *lib.* 2. *obser.* 14. *n.* 5. & 6.

Et in omnem eventum Ægydianæ Constitutiones 12
non comprehendunt personas, aut bona Ecclesiasticorum, ut sapiùs fuit decisum à Rota Romana in decisionibus allegatis ab Hondedeo *cons.* 20. *n.* 6. & *plurib. seqq. vol.* 2. & in Romana domus coram Coccino, ut apud Farinac. *in* 2. *vol. crim. dec.* 305.

Quod autem ad præmensam consuetudinem, seu qua- 13
si possessionem, cùm illa sit contra libertatem Ecclesiasticam, induci non potuit, neque inducta valet, *cap.*

ars

at si Clerici, & in c. Clerici de judic. can. placuit, & can. inetitia 11. *q.* 1. *authen. statuimus C. de Episcop. & Cleric* & magistraliter Rota *in antiqu tit. de consuet. docis.* 840. & omninò tollitur, & abrogatur per Bullam Cœnæ Domini *d. can.* 15.

CONSULTATIO XXXV.

De veste, ut dicitur, virgine, nempè indumento fœtus nascentis, posita sub mappis super lapide Sacrato altaris, ejusque abusu ad Sortilegia, & de probatione hujusmodi delicti.

1 AD triplicem delicti speciem valet hoc referri, nimirùm ad sacrilegium hæreticale perficiendum cum dicta veste postquam missæ sacrificium fuisset super ea celebratum, pacto inito cum dæmone perquirendo de eo, quod nec facere, nec cognoscere potest.

2 Ad sortilegium non hæreticale absque pacto expresso cum dæmone, id tamen quærendo, quod ille facere & cognoscere potest, sicut ex traditis à Martino Delrio *disq. mag. lib.* 5. *sect.* 5. tradit Farin. *in pr. q* 20. *nu.* 84. *& de hæres. q.* 181. *§.* 1. *sub n.* 20. loquendo de hostia non consecrata, super qua fuit celebratum sacrificium Missæ, quamvis contrarium senserit Scaccia *de judic. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 34 & Caren. *de mod. proced in caus. offic. tit.* 12. §. 8. *n.* 57. speciatim de cute, & vestimento pueri nascentis supposito, & oblato in Sacrificio Missæ docet Paul. Ghirland. *de sortil q* 3. *n* 20. *&* 22. existimans Sacrilegium hoc casu fieri, cooperante Sacerdote qui Sacrificio Missæ preces nefarias, & inhonestas immiscet de quorum Sacrilegiorum pœnis plenè agit Farin. *d. q.* 181. *§.* 1. *n.* 51. *& seqq.*

3 Ad simplicem superstitionem apponentis dictam cutem, seu vestem virginem super altare, inscio sacerdote ibi celebraturo, credendo, quod illa virtutem assequatur adversus inimicorum arma, vel ad mortem subitaneam evitandam, seu quid aliud, de quo loquitur Moronus *resp.* 95. *n.* 154. 155. *&* 192.

4 Ad quam autem speciem ex relatis id referendum sit, inquirendum est. Et in primis apponi debet corpus delicti, scilicet dicta cutis, seu vestis ex notatis à Caren. *d. tit.* 12 § 20. *n.* 173. Et de ipso delicto in genere, nempè de reperitione dictæ cutis sub mappis super lapide sacrato altaris, in quo Missæ sacrificium à Sacerdotibus offertur, debent adesse depositiones testium, qui debent esse contestes, ac deponere, quod antequam altare fuerit inspectum, in eo dicta cutis fuerit reperta, alioquin non junguntur in judicio criminali, etiam ad faciendum indicium, quod probari debet per duos contestes, ut inquiunt Bero. *in c. at si Clerici ex n.* 138. *de judic.* qui articulo ad partes discusso ita distinguendo concludit *sub num.* 139. Marsil. *in l. de minore §. plura num.* 90 aliàs 115. *ff. de qu.* Paris. *cons.* 154. *num.* 26. *& seq.* Plot. *cons* 65. *num.* 11. Foller. *in pr. crim. 2. part. 3. p. princip. v. & si confitebuntur num.* 2. Bost. *tit. de indit. num.* 21. Farinac *de testib. qu.* 64. *nu.* 145. Rot. coram Puteo *decis.* 165. *num.* 6. *lib* 2. in correctis, Seraph. *decis.* 1029. *n.* 11. loquens de crimine simoniæ, quod in civilibus etiam ab ea servari testantur Put. *dec.* 466. *num.* 1. *lib.* 1. *& dec.* 3 *de probat.* Cæs. de Grass *decis* 4. *n.* 4. *de sent. & de re jud.* Pegn. *dec.* 430. *n.* 3. Millin. *dec.* 278. *n.* 11. Sacrat. *dec.* 664. *nu.* 6. *p.* 1. *rec.* Merlin. *dec.* 170. *nu.* 3. cum aliis.

5 Et quamvis quamplures recenseantur de auditu ab illo, qui dictam cutim apposuit, attamen ultra regulam, quod testes de auditu alieno nihil probant ex congestis à Farin. *de testib. q.* 69. *c.* 1. *nu.* 2. *cum seqq.* eis oberit, si singuli audirent ab uno. Nam ad hoc, ut testimonium de auditu aliquam fidem mereatur, opus est, quod illi, à quibus testes audiverunt, sint plures, quàm unus, aliàs nihil probant, *c. licet quadam de testib.* ibi: *non utique ab uno, cùm non sufficeret ille, si videret, sed duobus ad minus,* cum notatis à Gloss. *v. ab uno,* Innoc. *v. duobus,* Ost. *nu.* 6. *&* 11. Jo. Andr. *num.* 4. *&* 6. Bald. *in princ.* Butr. *num.* 7. *in* 4. *notab. ac n.* 6. Abb. *n.* 8. Imol. *n* 3. & Jo. de Anan. *n.* 1. Rip. *in l.* 1. *n.* 88. *in fin.* & Curt. jun. *n.* 59. ubi ait communem, *ff. si cert. pet.* & alii plena manu cumulati à Farinac. *d. q.* 99. *c.* 1. *n.* 79.

Quæ fortiùs urgerent, si qui dictam cutim in altare 6
apposuerit, non fuerit examinatus. Nam testes de auditu nullum prorsus indicium faciunt, quando illi, à quibus dicunt audivisse, sunt in humanis, nec fuerunt examinati, Aym. *de antiq. temp. p.* 1. *n.* 1. Menoch. *de arbit. lib.* 2. *c.* 475. *n.* 6. *& cons* 98. *n.* 54. *vol.* 1. *& cons.* 207 *nu.* 13. *vol* 3 *& cons.* 410. *n.* 53. *vol.* 5. Rimin. jun *cons* 360. *nu.* 55. *vol.* 4. Honded. *cons.* 17. *n.* 46. *vol.* 1. & alii, quos refert ac sequitur Farinac. *d. q* 69. *c.* 1. *n.* 92.

Minùs attendenda depositio alterius testis de confes- 7
sione extrajudiciali; nam uti unicus nihil probat. Non enim valet consequentia: duo testes contestes de loco, tempore, & verbis plenè probant, ergo unus testis comprobare debet semiplenè, ut per Rot. apud Puteum dixit in præcitata *dec.* 446. *ante nu.* 1. *lib.* 2. & Ubald. *sent. dec.* 496. *n* 3. *p.* 2. *rec.* præcipuè si sit inimicus. Siquidem testimonium inimici non facit indicium, nec aliquam præsumptionem, ut docent Marsil *cons.* 15. *n.* 5. *& cons.* 20. *nu.* 29. Roland *cons* 95. *n.* 29. *vol.* 4. Bursat. *cons.* 20. *n.* 34. *vol.* 1. dicens communem, Bertaz. *cons. crimin.* 8. *n.* 43. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. lib.* 1 *q.* 88. *n.* 5. Farin. *de testib. q.* 53. *nu* 12. etiamsi inimicitia causata fuerit facto, & culpa illius, contra quem testis producitur, ut post alios ibidem subdit Farin. *n.* 18.

Vel si esset testis olim famulus expulsus à prætenso 8
reo Nam obstaret dictum Baldi *in l Lucius Titius* 90. §. *Lucius Titius de leg* quod expulsus de domo præsumitur odiosus expellenti, & ideò non potest testificari contra expellentem, & Alexandri *in addit. ad Bart. in l.* 2. *litt. B. ff. de testib.* quod præsumitur inimicus, quem expello è domo. Quob approbarunt Marsil. *in l* 1. §. *praterea nu.* 22 aliàs 55. *ff. de q.* Bertaz. *cons. crim.* 283. *n.* 10. *lib.* 2. & alii relati à Farin *q.* 49. *n.* 81.

Cætera, quæ opponi possunt, pendent ex processu.

CONSULTATIO XXXVI.

An, & quatenus domus, sive palatium Episcopi gaudeat immunitate? Et quid de illius pariete, tecto, janua &c.

GAudere, dummodò non distet ab Ecclesia Cathe- 1
drali ultra quadraginta passus, aiunt Oldrad. *cons.* 55. Covar *var. resol. lib.* 2. *c.* 20. *num* 6 Corrad. *in pr. tit. de capt. n. item* 6. Clar. *q* 30. *n.* 2. *in fin.* ibique Baiard. qui testantur de frequentiori opinione, & servata praxi, Doctores relati ab Abb. *in c. Ecclesiæ nu* 9. *de immunit. Eccles.* Innoc. *in cap. inter. alia col.* 1. *eod. tit.* ubi etiam Butr. *nu.* 9. Anan. *num.* 10 Turrecrem. *in can. id constituimus* 17. *q.* 4. Decian *in tr. crim. lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 14. qui hanc sententiam in jure credit esse veriorem, & forensi praxi observatam testatur. Hunc sequi videtur Farinac. *in addit. in q.* 28. *nu.* 38. Doctores adducti à Tusch. *pr. concl. v. Ecclesia conclus* 10. *nu.* 7 Ambrosin, *de immun. c.* 10. *num.* 7. Cutellius *de immun. Eccles. lib.* 1. *q.* 27. Bobadil. *in polit. tom.* 1. *lib* 2. *c.* 14. *num.* 85. qui in Gloss *lit. C.* de communi praxi testatur, Piasec. *in pr. Episc part.* 2. *c.* 4. *art.* 8. *num.* 2. Sarp *de jur. asyl. c.* 4. *Elis.* Danza *de immun. Eccles. c.* 2. *num.* 1. Bonac. *disp.* 3. *qu.* 7. *de immun.* § 2. *num.* 8. Ratione, sunt.

Primò quia Palatium Episcopale non debet distare 2
ab Ecclesia per textum *in can. Episcopus d.* 41. *& can. Episcopus de consecr. d.* 3 ideóque si distat, cùm hoc sit contra jus, non debet gaudere privilegio immunitatis. Secundò, quia hoc privilegium non datur personis, atque adeò neque Episcopo, vel Clericis, sed datur loco Sacro ob illius reverentiam. Quare cùm domus Episcopi non sit sacra, neq; loco sacro adhæreat, non potest gaudere privilegio immunitatis. Et tertiò, quia Constitutio Greg. XIV. de locis confugii nullam facit mentionem de palatio

Episcopi,

Episcopi. Et cùm in ea reducantur omnia ad unicam formam, non est, cur palatio Episcopi ab Ecclesia cathedrali ultra quadraginta passus distanti privilegium immunitatis tribuatur.

3 Volunt alii, gaudere, quamvis distet ab Ecclesia cathedrali quadraginta passus, dummodò tamen habeat oratorium, sive Capellam, in qua divinum celebretur Sacrificium. Ita ex antiquioribus Hugo relatus à Jo. Andr. *in d. c. inter alia n. 2 de immun. Eccl.* ubi etiam Butr. *n.* 9. Anania *n.* 10. Archid. *in d. can. id constituimus n.* 3. Bellam. *n.* 6. Turrecrem. *n.* 1. in quam sententiam omnes conveniunt, eamque prosequuntur Decian. *d. c.* 25. *nu.* 14. Farin. *d. q* 28. *n.* 38. *& in append. nu.* 273. Ambrosin. *loc. cit.* monens: *Ideo cauti debent esse Episcopi ad Oratoria constituendum in ædibus Episcopalibus, quando distant ab Ecclesia, in quibus per seipsos, vel per alios missam faciant, ut hanc immunitatem habeant.* Germon. *de sacror. immun. lib. 3. c. 16. sub num.* 46. Ubi propterea dixit, pauca, aut nulla admodum Episcopalia palatia inveniri posse, quæ careant Capella, Azor. *instit mor. p. 2. cap. 9. qu.* 5. Guazzin. *loc. alleg. num.* 23. Thom. del Bene *de immun c. 16. dub.* 11 *sect* 14. *nu.* 7. Ratio est unica; quia saltem ratione Oratorii est locus sacer.

4 Communis verò sententia est, gaudere indistinctè, sive adhæreat Ecclesiæ cathedrali, sive non adhæreat, sive distet ab illa quadraginta passibus, sive non distet, verbo, ubique positum, ac sive habeat Oratorium, vel Capellam, sive non habeat. Doctorum, qui eam amplectuntur, chorum ducit Gloss. *in d. c. id constituimus v. vel domus* 17. *q.* 4. ubi Archid *nu.* 3. qui post aliorum relatas opiniones hanc sequitur sententiam, Bellam. *n.* 5. *in fine, & nu.* 6. Innoc. & Ostien. *in d. c. inter alia nu.* 1. *de immun. Eccles.* ibique Jo. Andr. *n.* 2. Zabarel. *n.* 4. Abb. *in e. Ecclesia n.* 9. *eod. tit.* ibique Henric. *n.* 9. Anchar. *in Clem. 2. n.* 4. *de pœnit. & remis.* ubi quoque Jo. de Imol. *n.* 8. Barbat. *cons.* 33. S. Antonin. *in sum. p.* 3. *tit.* 12. §. 1. Rosel *v. immunitas* 2. *nu.* 14. Navar *in man. c.* 25. *n.* 18. ubi de communi Clar. *q.* 30. *n.* 10. ibique Baiard. Germon *d. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 45 *& seqq.* ubi testatur de communi Tusch. *pr. concl. v. Ecclesia conclus.* 9. *num.* 11. *& concl.* 10. *num.* 8. ubi aliis relatis testatur de communi, & *in v. Immunitas concl.* 59. *n.* 24. ubi pariter de communi, de qua etiam testatur Covar. *d. c.* 20. *n.* 5. Azor *instit. moral. d. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 8 *q.* 5. Sylv. *v. immunitas* 3. *q.* 1. Suarez *de relig. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 9. Franc Leo *in thesaur. for. Eccles. p.* 1. *c.* 13 *de immun. Eccles. num.* 14. Mar. Ital. *de immun. lib.* 1. *c.* 4. §. 9. *n.* 1. *& seqq.* Ubi respondet Deciano, & alii, quos refert, ac sequitur Farinac. *d. q* 28. *nu.* 38 *de carcer. & append. de immun. nu* 272. ubi de veriori Eamque admittunt Fagundez *pracept. 2. lib.* 4. *c.* 4. *n.* 60. Persic. *de offic. Sacerd. lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 11. *nu* 97. Acugn. *in decret. Grat. p.* 1. *d.* 87. *c.* 2. *n.* 2. Correa *relect. de immun. p.* 2. *nu.* 19. Alzed *in prax. Episc. p.* 1. *c.* 12. *nu.* 77. Peregr. *de immun. c.* 4. *n.* 69. Megal. *in* 3. *p. lib.* 4. *c.* 2. *q.* 7. *n.* 36. Villadieg. *in polit. c.* 4. *n.* 101. Gambacurt. *de immun. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 7. Dian. *p.* 1. *tr.* 1. *resol.* 27. Castropal. *p.* 2. *de rev. deb. loc. sacr. disp. un. p.* 6. *num.* 20. Giurb. *cons.* 10. *num.* 13. Novar. *in sum. Bullar. tit. de immun. Eccles. num.* 10. Bellet. *p.* 1. *tit. de favor. Cler. real.* §. 4. *num.* 35. Ciarlin. *contr. for. c.* 116. *num.* 4. Gavant. *in manual. Episcop. v. Immunitas num.* 4. Tasson. *in pragmat. de antifat. ver.* 13. *obser.* 3. *num.* 3 Thomas del Bene *d. sect* 14. *nu.* 7. Genuens. *in prax. c.* 22. *n.* 10. Guazzin. *d. c.* 27. *n.* 20. Fagnan. *in d. c. Ecclesiæ de immun. Eccles. num.* 29. aliique.

Rationes, quas adducit Abbas *loco relato*, quasque
5 omnes alii sequuntur, sunt hujusmodi. Prima, quod textus in *d. can id statuimus* loquitur indistinctè. Secunda, quod in re simili familia Episcopi licèt sit secularis, gaudet privilegio fori. Tertia, quod cùm materia ista sit favorabilis, non debet restringi, sed potius ampliari. Quarta ratio est Ostiensis *in d. c. inter alia in princ.* quod aliàs palatium Episcopi nullum privilegium haberet; nam & domus, quæ intra præd ctos fines existunt, hoc privilegio gaudent indistinctè, ut *can. quisquis* 17. *qu.* 4. Quinta est Peregrini, Dianæ, Thomæ del Bene, & aliorum *locis allegatis*, quod hoc privilegium non solùm de jure est concessum Ecclesiæ, sed etiam sponso Ecclesiæ ratione ejus dignitatis. Ideóque dato, quod palatium Episcopi sit extra spatium privilegiatum Ecclesiæ, & quod non habeat Oratorium, gaudet immunitate.

Ad rationem oppositam respondent, quod licèt con- 6
gruum sit, ut palatium Episcopi sit propè Ecclesiam, tamen verum non est, quod de jure ad præsens non teneatur Episcopus ibi habitare, quia illa jura per contrariam consuetudinem, sciente Summo Pontifice, sunt abrogata. Nec quia distat ab Ecclesia ultra quadraginta passus contra jura antiqua, privari debet immunitate, cùm non quidquid fit contra jus, tollit immunitatem à jure concessam. Et Canones illi editi fuerunt, quando Clerici habitabant simul cum Episcopo, & ideò præcipiebant, quod palatium Episcopi non abesset ab Ecclesia majori; quod, cùm hodiè non observetur, locum non habent. Et quod ad Constitutionem Gregorianam, licèt illa mentionem non fecerit de palatio Episcopi, fecit tamen de loco sacro, & religioso ibi: *super aa ducendis, vel extrahendis ab Ecclesia, monasteriis, sacellis, domibus secularibus & regularibus, locis sacris, vel religiosis, aliàs quam, &c.* Appellatione autem loci sacri, vel religiosi venit, utpotè locus pius, Palatium Episcopale, etiamsi Capellam, vel oratorium non habeat; quod inde patet, quia pœnæ, & eleemosynæ pro piis operibus relictæ possunt pro fabrica palatii Episcopalis applicari, ut docent Doctores, quos sequitur Suarez *de relig. tom. 2. lib.* 4 *c.* 30. *n.* 19. Et hanc sententiam sequitur S. Congregatio Immunitatis, quæ sæpiùs declaravit, *palatium Episcopi quamvis locatum gaudere immunitate Ecclesiastica.* ut in Aquinatensi die 6. Decembris 1666. Et in Cervien si 17. Septembris 1658. *Executiones non possunt fieri in palatio Episcopi.* Alias declarationes alibi adduxi. Idem declaravit de domo parochiali, ut in subjectis declarationibus. *Domus parochialis gaudet immunitate Ecclesiastica* 18. Februarii 1631. in Mutinensi. *Gaudet immunitate etiam respectu bonorum ibi existentium* 19. Aug. 1630. in Nullius Castri Duranti.

Gaudet immunitate etiam pro civili 3. Maii 1661. in 8
Ariminensi.

Gaudet immunitate, etiamsi distet ab Ecclesia, & non 9
sit locata laicis 18. Novembris 1653. in Cæsenatensi.

Delinquens in domo parochiali gaudet immunitate 4. 10
Maii 1626. in Nepesina.

Domus Ecclesiæ contigua gaudet immunitate ecclesia- 11
stica 17. Novembris 1654. in Oppidensi.

Domus contigua Ecclesiæ confraternitatis gaudet im- 12
munitate 23. Julii 1652. in Civitatis Castelli; quæ omnia multò magis locum habent in palatio, & domo Episcopali.

Hæc sunt quæ ex aliorum sententia producere potui; 13
quod si & meam quæsiveris, licèt hanc communem opinionem propter Scriptorum consensum non impugnem, rationes tamen eorum mihi non placent; sunt veluti monetæ Caracallæ, pro aureis auratæ. Censeo igitur, de jure veram esse sententiam illam, quæ requirit, palatium Episcopi ad hoc, ut gaudeat privilegio immunitatis, non distare ab Ecclesia Cathedrali ultra quadraginta passus, de consuetudine verò, & ex communi praxi gaudere, etiamsi distet ultra dictos passus, etiamsi non habeat Oratorium sive Capellam. Adducor *ex d. can. id constituimus* 17. *q.* 4. qui est Concilii Aurelian. celebrati ann. 508. vel ut placet Baronio 507. vel ut aliis 512. in quo ita decernitur. *Id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi reos abstrahere omninò non liceat.* Ecclesiastici autem Canones decreverunt, & lex Romana constituit *in can. Sicut antiquitus ead. caus. & q.* per hæc verba: *Sicut antiquitus à sanctis Patribus statutum est, statuimus, ut major Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat,*

habeat, Capellæ verò, vel minores Ecclesiæ triginta. Qui autem confinia eorum confringere tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousque emendet, & nisi, quod rapuerit, reddat, excommunicetur. Et licèt hic canon adscribatur Nicolao Papæ, qui vixit anno 858. atque adeò post Concilium Aurelianense, ille tamen non fuit illius author, sed promulgator, ut liquet ex verbis Canonis, quibus statuitur, quod à Sanctis Patribus antiquitus statutum est. Item Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit in Concilio Carthaginensi quarto sub anno 398. relato *in can. Episcopus d.* 41. in hunc modum: *Episcopus vilem supellectilem, & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ authoritatem fidei, & vitæ meritis quærat. Hospitium quoque non longè ab Ecclesia habeat.* Ergo, ut palatium Episcopale gaudeat immunitate, est observandum, quod observari constituit *d. can. Id constituimus*: Ac proinde, quod domus Episcopalis non distet ab Ecclesia majori ultra quadraginta passus, neque habeat Episcopus hospitium longè ab Ecclesia. Notanda insuper est dictio illa, *vel*, quæ legitur *in d. can. Id constituimus*, ibi: *ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi.* Hæc enim dictio *hic* significat idem, quod *ideſt*. Dictio autem *ideſt* habet vim restringendi, *l.* 1. *ff. ad leg. Aquil.* cum similibus, atque adeò restringit domum Episcopi ad atrium Ecclesiæ, quod proximum januæ esse debet ex Vitruvio. Hinc D. Ambrosius relatus in *can. Convenior* 23. *q.* 8. nequit, *ad Imperatorem pertinent palatia, ad Sacerdotem Ecclesiæ*, cui congruit *can. Duo* 12. *q.* 1. Sunt enim in palatia loca usibus Imperialis majestatis destinata, & veluti consecrata *l. quicunque C. de oper. publ.* & Regalibus annumerantur, Cothman. *in Comm. ad lib.* 1. *C. ad rubr. n.* 17. Cassan. *in catal. glor. mund. p.* 5. *consid.* 24. §. 17. ubi scribit, quod solis Principibus competat habere palatia, & quod propriè sint domus Principum.

13 Confirmo id ex illa summa ratione, qua constitutum legimus ab Eugenio Papa, *can. necessaria* 12. *quæst.* 1. ut Clerici, ac Sacerdotes domicilia propè Ecclesias haberent. Olim enim canonicis in claustris juxta Ecclesiam erat communitas vitæ, atque victus, *can. in omnibus de consecr. d.* 5. Juo. *p.* 7. *cap.* 402. In Concilio Meldensi apud Ivonem *p.* 6. *cap.* 184. presbyteri assidui esse in Ecclesia jubentur, nec alibi habitare permittuntur. Hæc verò non solùm vim obtinent in presbyteris, sed in Episcopo, qui in Ecclesia sua sacerdotali more assiduus esse debet, *can. pervenit* 7. *quæst.* 1. qua ratione dicto Concilio Carthaginensi constitutum fuit, ne Episcopus hospitium habeat procul ab Ecclesia, *d. can. Episcopus vilem d.* 41. Neque adversatur, quod ex dicto Concilio Aurelianensi primo *can. Episcopus de consecr. d.* 1. Episcopus jubetur adesse Ecclesiæ diebus tantùm dominicis. Concilium enim minimè indulget Episcopum aliis diebus, quàm dominicis abesse ab Ecclesia, verùm diebus dominicis Episcopum adesse arctiùs, & accuratius adstringit. Neque enim permittit abesse diebus dominicis, nisi premat infirmitas, quasi illis diebus nulla alia excusatio accipienda sit. Sanè, sicut & Episcopus alios superat honore ordinis, ita, inquit Gregorius *in past. p.* 2. *cap.* 1. omnibus devotior, & humilior esse debet, Hieronym. *in Levit. Si quis, ait, vult. Pontifex non tam vocabulo esse, quàm merito, imitetur Moysen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? Quod non discedunt de tabernaculo Domini.* Et postea: *Oret ergo & Sacerdos Ecclesiæ indeficienter, can. Si quis d.* 36. Causa igitur finalis, quod domus Episcopalis gaudeat immunitate est Ecclesiarum assidua religio, & veneratio per Episcopi habitationem propè illas.

14 Non obstant Doctores, qui indistinctè hoc privilegium admittunt; quia aliqui loquuntur de consuetudine, non autem de jure, ut del bene. Alioqui fuerunt coacti canere palinodiam, ut Farinacius, qui se retractavit in appendice *ad Immunit. Eccles. in multis*, quæ liberè scripserat *in d. quæst.* 28. *n.* 38. In ista enim scripsit, quæ voluit, in illa, quæ noluit. Præclarè Quintil. *declam.* 7. *Genus servitutis est coacta libertas, & eadem iniquitas, quidquid, de homine invito facias.* Alii responderunt rationibus Abbatis, ut Decianus.

Et quidem facillimè rationes adductæ avertuntur. 15
Prima: quia falsum est, textum *in d. can. Id constituimus* loqui indistinctè, sed tantùm relativè ad canones Ecclesiasticos, & ad legem Romanam, qui canones, quæve lex decreverunt, & constituunt immunitatem Ecclesiæ per circuitum quadraginta passus, & hospitium Episcopi non longè ab Ecclesia abesse. Secunda similitudo non habet locum, quia hìc agitur de immunitate locali juxta canones antiquos, & legem Romanam, illic de privilegio fori personali, quod absolutè, ac indistinctè conceditur familiæ etiam seculari Episcopi, ut *in cap. fin de offic. Archid.* Tertia: toties repetita, est sanè favorabilis Episcopo, sed præjudicialis jurisdictioni laicæ, ideòque servandum est, quod *d. can. Id constituimus* observandum constituit. Quarta: Falsum item est, quod domus, quæ intra triginta Ecclesiasticos passus existunt, gaudeant indistinctè hoc privilegio. Nam secundum Glos. *in d. can. Quisquis* 17. *quæst.* 4. domus Clericorum tantùm hoc gaudent privilegio, atque adeò domus Episcopi, cùm aliæ domus non debent esse intra ambitum Ecclesiæ, ut *in can. nulla* 12. *quæst.* 1. & Glossa ibidem. Adde, quod hi passus competunt Ecclesiis per circuitum earum, & excluditur circuitus non ipsius Ecclesiæ, sed alterius particularis, vel viæ publicæ. Si enim domus alicujus privati ibidem existeret, qua circuitus Ecclesiæ, ejusque territorium discontinuaretur, nullo modo privilegio immunitatis ibidem existens gauderet, quia talis domus, & via publica dici non potest Ecclesiæ circuitus cùm Ecclesiæ non sit, Alberic. *in l.* 2. *C. de his, qui ad Eccles. confug.* Mar. Ital. *de imm. lib.* 1. *cap.* 4. §. 2. *&* 6. Farin. *in append. de immun. cap.* 18. *n.* 291. & probat textus *in can. definiunt ead. caus.* 17. *quæst.* 4. ibi: *In hoc triginta passuum numero absque domorum extranearum receptaculo progrediendi aditum obtinebunt.* Ex quo fit, non solùm domus laicorum, sed etiam particularium Clericorum existentes intra triginta passus Ecclesiæ hac immunitate non gaudere, sed necessariò requiri, ut domus illius Ecclesiæ sint, aliàs dici non possunt in circuitu Ecclesiæ esse. Cùm ergo palatium Episcopale sit Ecclesiæ, ut existat intra ambitum Ecclesiæ, utique gaudebit hoc privilegio, quo aliorum privatæ domus non gaudent, etiamsi intra dictum spatium sint. Præterea *in d. can. quisquis* non est sermo de immunitate quoad personas, sed quoad bona. Neque ex eo textu convincitur, domus particularium Clericorum intra illum ambitum existentes gaudere privilegio immunitatis, sed solùm convincitur sacrilegium esse, domus illas diripere, vel ab eis aliquid auferre. Quinta nullibi reperitur, quod hoc privilegium, etiam de jure concessum sit Episcopo, uti sponso Ecclesiæ ob suam dignitatem, sed tantùm Ecclesiæ, illiusque spatio assignato. Ultima de Oratorio diluitur, quia est Oratorium privatum, atque adeò non gaudet, ut communiter Doctores, & in hac specie Thomas del Bene *d. cap.* 16. *dub.* 9. *sect.* 14. *nu.* 10. & Castropal. *p.* 2. *de vener. deb. loc. sacr. disp. un. pun.* 6. *n.* 22. Immunitas verò conceditur ob locum publicum Sacrum, qui est Ecclesia. Domus autem Episcopi ultrà quadraginta passus existens, neque est Ecclesia, neque illius confinis; quod autem palatio Episcopi applicentur eleemosynæ, atque adeò sit locus sacer, non rectè infertur; nam etiam eleemosynæ applicantur carceri Episcopali. Ergo carcer est locus sacer. Pernego consequens.

Secùs autem dixi de consuetudine. Cùm enim am- 16
pliùs presbyteri simul cum Episcopis vitam non ducant communem, non est necessarium, quod habeant domum, sive palatium propè Ecclesiam, sed satis est, quod munia Episcopalia exerceant in Ecclesia cathedrali, & ad præscriptum Sacrorum Canonum, & S. Concilii Tridentini ita, ut antiquorum Canonum mens adimpleatur

quoad religionem, & venerationem Ecclesiarum, atque adeò locum habet privilegium immunitatis palatii Episcopalis ubicumque positi; quæ quidem consuetudo cùm juri sit consona, sitque laudabilis, observanda est; quod verò ad contrariam praxim, quam asserit Covarruvias; illa quatenus extet, restringi debet ad consuetudinem Hispaniarum, in qua erat versatus, ut respondet Farinac. *d. quæst.* 28. *nu.* 28. Et licèt Baiardus ad Clar. *d. quæst.* 30. *n.* 10. Affirmet, se vidisse aliquando capi reos in palatio Episcoporum, id tamen credit evenisse de Episcoporum licentia. Ideòque religiosè servanda sunt decreta S. Congregationis superiùs adducta.

17 Extenditur hæc immunitas, etiamsi Episcopus abesse contigerit à suo palatio, ac etiam Sede vacante; quia per absentiam, & per obitum Episcopi non desinit ejus palatium esse, quod fuerat; etiamsi illud sit extra propriam diœcesim, ut declaravit eadem S. Congregatio Immunitatis in Castren. de qua *tom.* 3. quod est contra Peregrin. *d. cap.* 4. *n.* 73. Mat. Ital. & alios.

18 Habetque locum non solùm quoad partes interiores palatii, sed etiam quoad totam superficiem, & partes exteriores fabricæ, nempè tectum, parietes, januam, scalam, & alia hujusmodi, ut in specie Bonacin. *in* 1. *præc. decal. disp.* 3. *quæst.* 7. *punct.* 4. *prop.* 1. Sperel. *dec.* 63. *num.* 8. *&* 9. *tom.* 1. Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 3. del Bene *d. dub.* 9. *sect.* 6. *n.* 9. Cùm enim sint partes integrales palatii, non debent diverso jure censeri, *l. eum, qui ædes, ff. de usucap.* Accedente præsertim consuetudine, quæ sola sufficit ad tribuendam jurisdictionem, *cap. cum contingat de for. comp.* Ambrosin. *de immun. cap.* 14. *nu.* 1. adeò, ut transgressor hujus consuetudinis puniri debeat, sicut transgressor legis, ut latè Sperel. *dec.* 73. *n.* 3. *&* 4. *p.* 1.

19 Quare, constito de extractione ab hujusmodi palatio, ejusque partibus, debet extractus ad illud remitti, vel saltem ad carceres Ecclesiasticos pro custodia, donec cognoscatur, an gaudeat immunitate, ne interim violata remaneat, ut post multos tradit Ambrosin. *d. cap.* 10. *n.* 2. Guazzin. *cap.* 31. *nu.* 6. *defens.* 1. & Giurb. *d. cons.* 20. *n.* 23.

CONSULTATIO XXXVII.

An habens utramque jurisdictionem cognoscendi, ac puniendi tum delicta laicorum, tum Ecclesiasticorum, in puniendo inquisitum, comprehensum, & existimatum ut laicum, & in suo constituto dicentem se esse Clericum, teneatur procedere secundum jus Pontificium?

1 AFfirmo per textum *in cap. quod Clericus de for comp.* Turrecrem. *in can. continua* 11. *quæst.* 1. *n.* 2. *in can. inter hæc* 33. *quæst.* 2. *& in can. lege Imperatorum d.* 10. & tradit Marth. *de jurisd. p.* 4. *cas.* 50. *nu.* 1. Cartat. *dec.* 1. *n.* 74. *&* 223. Unde debet habere diversos Judices, ut certus esse possit de sua jurisdictione, Rot. *dec.* 21. *de concess. præb. in nov. & dec.* 143. *p.* 2. *rec. & dec.* 265. *n.* 3. *p.* 7. & certus de conditione illius, quem præcipit pœna capitali puniri *ex l. qui cum alio ff. de reg. jur.* quæ locum etiam habent in criminalibus, & in delictis, Bartol. *in l. per alios in fin. ff. de adult.* Alex. *cons.* 77. *n.* 6. *lib.* 3. Cartat. *de cap. bannit. cap. fin. n.* 26. & successivè, an uti Judex Ecclesiasticus procedat, & procedere debeat, an verò uti secularis extraditis à Felino, Gigante, & aliis apud Sperel. *dec.* 133. *n.* 48. quòd si utramque potestatem non exerceat, sed temporalem tantùm, debet statim, ostensis litteris clericatus inquisiti, ab ulteriùs procedendo in causa abstinere, ut observant omnia Tribunalia verè Catholicorum, præcipuè nostri Religiosissimi Regni Neapolitani, non obstante ritu antiquissimo Magnæ Curiæ Vicariæ, ut ex Vincent. de Franch. *dec.* 329. *n.* 1. *& seqq.* Merlin. Pignatel. *cent.* 1. *cap.* 49. *n.* 22. Campan. *in prax. foro jud. resol.* 4. *n.* 2. & Guazzin. *defens.* 12. *cap. un.* 49.

2 Productis igitur litteris Clericatus, erit procedendum contra citatum, uti Clericum, non uti laicum, licèt prætenderetur, non habere Sac. Concilii Tridentini requisita, atque adeò, quod privilegio fori non gaudeat ex illius dispositione *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* quia non idcircò privilegio Canonis privatur, ut per Bonacin. *de legib. disp.* 20. *quæst.* 2. *pun.* 1. §. 4. *n.* 20. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *resol.* 36. Squillant. *de privil. Cler. cap.* 12. *dub.* 1. Sanfelic. *dec.* 2. *n.* 4. de Marin. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 47. *n.* 73. Comitol. *responsa. moral. lib.* 6. *quæst.* 20. quod etiam in Clerico, qui in fraudem clericatum assumpsit, locum habere ait Sanfelic. *d. dec.* 2. *n.* 24.

Vel si in contumacia Judex laicus procedat, tunc enim 3
visis litteris Clericatus debet supercedere absque alia requisitorum probatione, ut etiam observant ipsi judices laici, & Sacrum Consilium Neapolitanum, cùm multa in facto deduci possint, vel ad excusationem requisitorum Tridentini Concilii, vel ad illorum probationem, nec interim procedi debet ad condemnationem, Merlinus, & de Franchis *locis assignatis.*

Vel quia resumptio habitus etiam in fraudem, suffra- 4
gatur Clerico, ut privilegio fori Ecclesiastici gaudeat, saltem quoad districtionem personalem, Marth. *de jurisd. p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 121. *à n.* 10. Ricc. *dec.* 357. *p.* 4. Dian. *de resol.* 26. Carleval. *de judic. dis.* 2. *nu.* 448. & 909. Squillant. *de privil. Cler. cap.* 7. *n.* 13. de Marin. *cap.* 48. *n.* 6. & *cap.* 50. *nu.* 9. & 10. Barbos. *ad d. cap.* 6. *sess.* 23. *n.* 31. Giurb. *cons.* 15. *n.* 34. Sanfelic. *dec.* 2. *n.* 23. *& seqq.* Cartar. *dec.* 17. *n.* 25. *&* 26. aliique ab eo relati, & ita declaravit S. Congregatio Concilii in Consentina 26. Septembris 1630. in Firmana 7. Augusti 1640. in nullius S. Laurentii in Campo 17. Decembris 1630. passimque aliàs.

Vel demum quia coram Judice utramque jurisdictio- 5
nem laicam, & Ecclesiasticam exercente non exiguntur requisita Concilii Tridentini, cùm semper possit Episcopus suum subditum punire, judicare, & cognoscere, donec trina monitione præmissa eum fori privilegio non privaverit, Sperellus *dec.* 17. *nu* 33. del Bene *de immun. cap.* 4. *disp.* 8. *n.* 42. cùm in præjudicium ipsius Clerici, non autem Episcopi dispositio Concilii locum habeat.

Nec videretur admittenda declaratio Judicis Eccleia- 6
stici in præjudicium Ordinis clericalis, declarando, hujusmodi Clericum privilegio fori non gaudere; tum quia saltem gauderet privilegio canonis, quo impeditur Judex laicus, in Clericum manum injcere, ut per Sanfelic. *d. dec.* 2. *n.* 24. Barbos. *in l. Si quis posteaquam n.* 233. *ff. de inof. testam.* & Cartar. *d. dec.* 17. *n.* 27. tum quia falsa est opinio Thomæ del Bene, & aliorum, qui volunt, Clericatu non obstante procedi posse à Judice seculari contra Clericum etiam ad districtionem personalem, si post inquisitionem præsumatur in fraudem suscepisse Clericatum, ut latè nos alibi.

Minusque obstaret renunciatio beneficii ab ipso Cleri- 7
co antea facta, sed potiùs illi suffragaretur, cùm beneficium Ecclesiasticum jam obtinuerit juxta *d. cap.* 6. Concilii Tridentini, cùm semper remaneant vestigia. Neque ex eo, quod beneficium renunciaverit, renunciasse censetur & Clericatum, neque post Clericatus renunciationem impeditur habitum resumere, atque adeò Clericatus privilegio gaudere, nisi renunciatio in manibus Episcopi fieret, & pœna amissionis privilegii apponatur in casu resumptionis, ut refert decisum de Marinis *lib.* 1. *cap.* 49. *n.* 4. *&* 5. &, me teste, quoties hic casus contigit in Tribunali Illustrissimi Gubernatoris Urbis, qui utramque jurisdictionem exercet, ita judicatum fuisse, & monitorium emanatum in pœnam ultimi supplicii, & confiscationis bonorum, moderatum in pœnam triremium. Et jure quidem, ne ex facto subditi præjudicium fiat Episcopo, Superiori Ecclesiastico, juri pontificio, ac toti ordini clericali. Referam haud prorsus inopportunè resolutionem Gregorii XIII & S. Congregationis super Episcopis de commissionibus causarum feudalium Episcoporum sub die 3. Julii 1582. *Che i Vescovi possano deputare chi par loro per giudicare nelle cause suddette frà*

meri

meri laici, e ancora tra Ecclesiastici, e laici, quando il Chierico sarà attore, ma non già quando fusse reo, nel qual caso il Giudice dee esser persona Ecclesiastica. E che pur anche nelle sudette cause, acciocche apparisca chiaramente, che i Vescovi sono padroni della sudetta giuriditione, si mutino qualche volta questi Giudici, overo Commissarii, e che i Vescovi medesimi, e loro Vicarii decidano qualche causa particolare tra laici, e ne deleghino alcune a' Giudici chierici, e anche ad altri laici della Città, e Diocese.

CONSULTATIO XXXVIII.

An, & quatenus domus Collegii scholarium, quam ingreditur per atrium, quod conducit ad Oratorium publicum dicti Collegii, gaudeat immunitate?

1 AFfirmativè respondendum est; quia cùm hujusmodi domus sit contigua, & cohærens Ecclesiæ, sive Oratorio publico dicti Collegii, quinimmò per eandem januam pateat ingressus in dictam domum, sicut in Ecclesiam, sive Oratorium, sequitur, quod, gaudeat immunitate, cùm confugiens ad ambitum, vel septa Ecclesiæ non minùs illius immunitate gaudeat, ac si ad ipsam Ecclesiam confugeret, ut latè per Farinacium, qui pluribus comprobat, Ecclesiæ ambitu, vel septis intelligi tota fabrica, *de immun. Eccles. cap.* 17. *n.* 268.

2 Idque præsertim, si in dicta Ecclesia celebretur publicè Missæ Sacrificium, aliaque divina officia, si habeat Campanile cum campana pulsari solita, adsint presbyteri ad divinorum celebrationem deputati, ut benè Eugen. *cons.* 88. *n.* 45. *& seqq. lib.* 2.

3 Eòque faciliùs, si dictum Collegium fuerit erectum authoritate Apostolica, vel ordinaria. Nam sicut propterea totus locus reputatur religiosus, *cap. fin.* ibique Canonistæ *de cens. cap.* 3. *de relig. dom.* cum aliis per Eugen. *d. cons.* 88. *n.* 1. *&* 43. ita præfata domus gaudere debet privilegio immunitatis, tum ex juris communis dispositione per Abb. *in cap. Ecclesiæ n.* 7. *de immun. Eccles.* Felin. *in cap. de quarta n.* 3. *de præscript.* Angel. de Castr. cum Paulo ejus genitore inter consilia Castri *cons.* 458. *n.* 1. *lib.* 2. Decian. *tr. crim. lib.* 6. *cap.* 24. *n.* 32. Bellenz. *de remed. subsid. quæst.* 38. *n.* 11. Farinac. *d. cap.* 17. *n.* 251. Eugen. *loc. cit. num.* 6. tum ex Constitutione Gregorii XIV. quæ expressè loquitur de locis sacris, & religiosis, ut latè per eundem Farinac. *d. cap.* 17. *num.* 252. Et ubi etiam res dubia remaneret, adhuc favendum est immunitati, & pro ea pronunciandum, ut per Decian. *cons.* 80. *n.* 22. *lib.* 3.

4 Secùs autem dicendum est, si locus non est sacer, neque religiosus. Non sacer, quia ab Episcopo non fuit consecratus, *cap. nemo de consecr. d.* 1. Non religiosus, quia in illo non humantur mortui §. *relig. instit. de rer. divis.* neque inhabitant Religiosi, aut personæ Ecclesiasticæ, sed juvenes seculares, *cap. ad hæc de relig. dom.* Decian. *in cap. quanto nu.* 51. *de judic.* Non prius, si non est institutus ad opera pietatis, sive religionis, sed tanquam Collegium adolescentium, quod non est locus pius, Capr. *cons.* 54. *n.* 10. & Gabr. *tit. de pia caus. cons.* 1. *n.* 29. ubi alii.

5 Nec oratorium, sive Capella in eo existens reddit hujusmodi locum sacrum, sive religiosum; quia Capellæ, sive Oratoria laicorum non faciunt locum religiosum, vel sacrum ex Abb. *in cap. fin. col.* 1. *de censib. & in cap. patentibus de privil.* Calder. *cons.* 4. *tit. de relig. dom.* Patis. *cons.* 34. *lib.* 4. Becc. *cons.* 148. *n.* 1. & de istis Collegiis laicorum Capr. *d. cons.* 54. *nu.* 9. Decian. *tract. crim. lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 19. & hanc esse communem post Remig. *de immun.* testatur Clar. *in §. fin. quæst.* 3. *vers. sed quid dicendum.*

6 Neque obstat, si in dicta Capella celebrentur missa, & alia divina officia, quia non idcircò illa gaudet immunitate juxta communem opinionem, de qua Clar. *loc. cit.* Nam istæ Capellæ, sive Oratoria sunt loca privata, quæ ad dominorum voluntatem destrui possunt, etiàm quod in eis celebretur missa, ut docet Henric. Boich. *d. cap. Ecclesiæ n.* 1. *de immun.* Suar. *de relig. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 10. Farinac. *de carcer. quæst.* 28. *n.* 71. & declaravit semel, ac iterum S. Congregatio super Episcopis per hæc verba: *al Vescovo di Marsi essendo stato referito nella Sac. Congregatione il caso di quel laico, che trovandosi carcerato nella Cappella della medesima Rocca, e pretendendo di godere l'immunità Ecclesiastica, questi Illustrissimi miei Signori à relatione del Sig. Cardinal Lanti mi hanno ordinato di scrivere à V. Sig. che non impedisca l'estrattione del sudetto laico, stante che le Cappelle de' Palazzi privati non godono il privilegio dell' immunità Ecclesiastica. Di Roma li* 17. *di Novembre* 1617.

7 Minùsque Campana facit locum religiosum, si non est apposita ad vocandum populum, sed scholares, seu familiares Collegii, quemadmodum fit in palatiis Em. Cardinalium, Decian. *d. cap.* 25. Tusch. *lit. B. concl.* 59. *num.* 24. ubi de communi, & Decian. *d. cons.* 148. *n.* 1.

8 Authoritas verò Pontificia, vel ordinaria non facit locum sacrum, religiosum, vel pium, nisi quando ab ipso Pontifice, vel Ordinario consecratur, vel ad usum pium, sive religiosum destinatur, ut docet Capr. *d. cap* 54. & Farinac. *de immun. Eccles. d. cap.* 17. *n.* 255. *&* 258. non autem quando ab eis conceduntur aliqua privilegia, quæ respiciunt gubernium, & præeminentiam Officialium, & alia hujusmodi, quæ non faciunt locum Ecclesiasticum, sive immunem, ut de Collegio adolescentium, Petr. de Perus. *in tr. de canon. port. q.* 14. *nu.* 24. Rot. *de jurepatr. v. in Ecclesia qu.* 5. quos sequitur Gabr. *loc. alleg. concl.* 1. *n.* 19.

9 Præcipuè verò si hujusmodi Collegium coactum fuerit ad solvendum vectigalia laicorum, si gubernetur à laicis, jusque in eo reddant illius gubernatores laici, non autem Judices Ecclesiastici. Hæc enim, & id genus alia faciunt, quod locus sit laicalis, & non Ecclesiasticus, etiamsi aliquando ab Episcopo fuisset visitatus, juxta ea, quæ tradit Decian. *d. cons.* 148. *n.* 1. & nos alibi.

CONSULTATIO XXXIX.

CUm *in can.* 11. *Bullæ in Cœna Domini* feratur excommunicatio in interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos, ut prospiciatur indemnitati, ac dignitati Episcoporum, quos sæpè hostiliter insequuntur Barones, quæritur?

Quid comprehendatur nomine ejusmodi hostilis insecutionis? An comprehendantur verba injuriosa, insultus? an requiratur effectus, & quod Episcopus fugiat, & alius eum insequatur hostiliter?

1 NEgativè respondendum videtur; quia hujusmodi excommunicatio non incurritur pro ter verba injuriosa, aut insultum, sed requiritur effectus, & actus realis, ut per Archid. *in cap. Felicis n.* 10. Jo. Andr. *n.* 1. Gemin. *n.* 5. *&* 6. Anchar. *n.* 1. Franch. *n.* 5. & alii *de pœn. in* 6.

2 Et requiritur, quod Episcopus fugiat, & alius insequatur hostiliter, ut denotant illa verba, *insequatur hostiliter*, ad tradita per Archid. Jo. Andr. Gemin. & alios *in d. cap. Felicis*, & in terminis hujus Canonis Bullæ, Cœnæ, Navar. *cons.* 32. *vers.* 5. *de sent. excom.* Suar. *de censur. disp.* 22. *sect.* 3. *vers. tertia excommunicateo*, Duard. *in com. ad d. Can.* 11. *q.* 5. Alter. *disp.* 12. *lib.* 5. *cap.* 4. *lit. C. tom.* 1.

3 Non obstat Bulla B. Pii V. cujus meminit Navarrus; quia ipse non allegat, quænam sit ista Bulla, nec ea reperitur, & contrarium tenuit ipsemet Navarrus *d. cons.* 32. Neque obstat distinctio inter proprium, & alienum Episcopum; quia sufficit dicere, quod jure non probatur, nec alia allegatur excommunicatio in Bulla Cœnæ. Denique non potest prætendi excommunicatio *in can. Si quis suadente* 17. *q.* 4. quia requiritur actualis percussio,

Sylvest *v. excommunicatio 7. nu.* 23. & Suar *d. d sp.* 22. *sect.* 1. *vers. quarto loco.*

4 At nihilominùs, cùm hæc materia frequens sit, operæ pretium est, illam accuratè discutere, ut Episcopi, & Barones invicem se honorent, illi ob finem Beatitudinis supernaturalis, isti ob finem felicitatis politicæ ordinatæ ad supernaturalem.

5 Est igitur hostilis insecutio persecutio omnis personalis manifesta, animo quomodocumque offendendi in vita, honore, aut in rebus, etiamsi offensio non deveniat ad effectum.

6 Dicitur persecutio personalis, seu corporalis primò ad excludendam eam, quæ fraudibus, dolis, aut calumniis fit. Quare qui his utitur, non irretitur, quia sicuti aliæ actiones damnatæ sunt personales, idest inter personas lædentis, & læsi immediatè consistentes, ita etiam ejusdem generis censeri debet esse hæc hostilis insecutio.

7 Et ideò licèt dixerimus insecutionem esse, etiamsi fiat animo offendendi in rebus, nolumus tamen comprehendi sub censura rapinam rerum Prælatorum hujusmodi, sed tantùm illam insecutionem, quæ, licèt ultimò tendat ad rapinam, est personalis, dum scilicet quis insequitur personam, ut rebus potiatur, quod grassatorum, seu latronum viatum proprium est, Filiuc. *in Bull. Cœnæ nu.* 246. Unde qui insequitur tantùm subdolè, & sine aperta persecutione, ut nacta occasione occultè furetur, & sine vi, non innodatur.

8 Secundò persecutio personalis dicitur ad excludendam persecutionem, quæ verbis tantùm contumeliosis fit cum Ugolino *ad d. can.* 11. *n.* 6. Alterio *cap.* 4. *col.* 7. & 8. Duardo *d. quæst.* 5. *n.* 3. & *quæst.* 22. *n.* 10. Scortia *Theor.* 156. *in fine*, Bonacina *pun.* 1. *n.* 6. in eundem *Can.* Non enim est hæc persecutio physica, & realis, sed impropria, & moralis, & ideò non inducens censuram. Quidquid in contrarium dicat Jo. de Anan. *in cap.* 1. *de maled.* & Felin. *in cap. non dubium de sent. excom.* sententes afficientem convitiis, & contumeliis Cardinales, saltem tanquam percussorem reum esse, *d. cap. felicis de pœn. in* 6. ducti tum authoritate Bartoli, qui *in l. aut facta in princ. ff. de pœn.* dixerit, sub percussione comprehendi aliquando percussionem verbalem, tum ex eo, quod dispositio *d. cap. felicis*, ut favorabilis Ecclesiæ, latè est extendenda.

9 Negant tamen prædicto capite excommunicationem contrahi Covar. *lib.* 1. *var. resol. cap.* 11. *nu.* 5. Diaz. *pr. crim. cap.* 66. & ad eum Salzed. *v. protulerit*, alios citans, estque communis sententia *ad d. can. Si quis suadente*, non dici Clericis inferte vim, aut percutere, qui tantùm verbis eos afficit injuriosis. Ad fundamenta autem contrarium opinantium, quæ pluribus optimè insequitur Covarruvias, respondetur ob rigorem, qui in pœnalibus attenditur, non satis esse in præsenti, quod aliquando sumpta percussio in latissima, & impropria significatione comprehendat etiam verbalem injuriam. Atque ita vel eadem de causa, quia scilicet canon magis interpretandus est, ut pœnalis, quàm ut favorem inducens, vel etiam quia admisso tanquam privilegio, verba non debent usque ad sensum omninò improprium extendi, ruit alterum argumentum.

10 Advertendum autem est, non esse necessarium, quod personalis hæc insecutio fiat per motum localem, aut progressivum, quo scilicet uno fugiente, ut manus insequentis evadat, alter à tergo insectatur, & urgeat, ut loquuntur Graff. *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 116. Filiuc. *loc. cit. n.* 246. Bonac. *eod. n.* 5. & videtur sententia Sylvest. *in sum. d. verb. Excommunicatio* 7. *n.* 23. Navar. *d. cons.* 32. *n.* 4. D. Antonini 3 *p. tit.* 24. *cap.* 2. Fuitque opinio Geminiani referentis Archidiaconum *in d. cap. felicis n.* 6. Ancharani *n.* 1. Franchi *n.* 5. & aliorum *de pœn. in* 6. Licèt alioqui quoad capturam loquantur, non solùm sistendo in sola hostili insecutionem, ut Archidiaconus, qui nititur testimonio Innocentii *ad cap. nuper de sent. excom.* Innocentius autem præcessit tempus edicti *cap. felicis*, ubi primùm hostilis insecutio damnatur. Dicuntur autem hujus esse sententiæ, quatenus, vel dicunt, insecutionem debere esse publicam, & manifestam, idest notam insecuto, vel quatenus volunt, obsidentem in domo, & insultantem non innodari, eo quod obsessus non fugiat, nec de facto personalem patiatur injuriam. Fundantur, qui insecutionem in tali motu consistere dicunt, in vi grammaticali verbi compositi ab *in* & *sequor*, motum sequentis post fugientem indicantis.

Sed videtur certè minuta hæc consideratio, dum aliàs 11
verè dicitur hostilem pati persecutionem, qui malo animo personaliter expetitur, etiam si ipse non fugiat, vel quia non advertat, vel quia non timeat, vel quia sit in loco tuto. Negatur autem primo, eam esse ita propriam verbi vim, ut ampliora comprehendere non possit. Est enim idem, quod *insector*, seù *persequor*, quod etiamsi sit à *sequor*, persecutio inde derivata injustam omnem offensam significat. Deinde, data etiam vi ejus verbi secundùm communem sensum, qui in legibus interpretandis est attendendus, nomine hostilis insecutionis comprehendi omnem actum, vel conatum hostilitatis, etiàsi non intercedat motus unius post alium fugientem.

Undè patet similiter non esse insecutorem, & innoda- 12
ri, qui domum, in quam aliquis ex Prælatis expressis in Canone se receperit, adit cum animo obsidendi ad injuriam inferendam, si daretur ingressus, vel Prælatus exiret; intervenit enim vera hostilis persecutio, non minus, quàm si Prælatus in via esset & fugeret. Ita Alterius *cap.* 4. *col.* 5. qui id pluribus probat, licèt non cuncta convincat.

Patet etiam cum eodem Alterio contra Bonacinam 13
cit. n. 6. Filiucium *nu.* 245. & Sayrum *nu.* 6. eum dici insequi, & innodari, qui domum circuit hostili modo, & animo non ad inferendam corporalem læsionem, sed tantùm ad ignominia, dedecoreve afficiendum media illa actione. Nam hujusmodi impetuosa, & violenta accessio, ad domum habet omnes ex parte persequentis conditiones hostilitatis. Subdolas autem calumnias, & verba contumeliosa excluimus à censura, non quia persecutionis, & hostilitatis rationem habere nequeant, sed quia non dicuntur injuriæ personales, ut supra explicatum est. Illud tamen crediderim probabile, non incurrere hos ita obsidentes domum, statim ac incipiunt accedere animo prædicto, sed postquam actualiter pervenerint, simulque conati fuerint offendere aut id fecerint, ex quo dedecus & ignominia obsessi consequitur.

Distinguendum autem est inter eam injuriam realem, 14
& insultum in facto consistentem ad inferendum dedecus, seu ignominiam ordinatum, ac inter verba contumeliosa, quæ similiter in dedecus redundant. Aliqui enim, ut Duardus, & Bonacina utrumque confundentes supponunt Alterium, quem nos sequimur, utrumque voluisse sub excommunicatione esse contentum, cùm tamen ipse Alterius *col.* 8. *vers. Itaque respondentes*, apertè dicat, verba contumeliosa non puniri censura *& col.* 6. *vers. quarta ratio*, asserat puniri eum, qui Præsulem à domo, vel castro exire non permittit, etiamsi non agat, ut illum sub custodia retineat, sed tantùm, ut pudore, & verecundia afficiat.

Insecutio autem debet esse manifesta, non quidem, ut 15
necessarium sit notam esse insecuto, ut volunt Graffius, Filiucius, Sylvester, Navarrus, D. Antoninus, Geminianus, Archidiaconus, Ancharanus, & Franchus supra relati, sed ut excludatur latens, & subdola insecutio, quæ fieret sine aperto impetu, ac vi. Hæc enim etiamsi fieret ad læsionem inferendam, si non sequatur effectus, non inducit censuram, quia more hostium, & belli manifesta vi debere injuriam fieri, significatur verbo illo *hostiliter*. Et ita loquitur Sylvester *loc. cit.* Duard. *ea quæst.* 5. *nu.* 2. Bonacin. *d. num.* 6. & alii communiter. Nec tamen addidi, insecutionem debere esse publicam,

ut

ut prædicti Auctores addunt, quia nullam video rationem, cur insecutio, quæ fit in privato, aut paucis inspicientibus, non sit subijcienda censuræ.

16 Neque necessarium est, quod aliqua actualis læsio facto ipso sequatur, sed sufficit conatus, Ita Glos. *in d. cap. felicis v. insecutionem*, Ancharan. *ibidem*, Sylvest. *loc. cit.* Bonac. & Duard. *ubi supra* Alter. *d. cap. 4. col. 8.* Ugolinus referens Decium, & Navarrum, §. 1. Undè siquis Cardinalem, aut Episcopum persequens telum in eos torserit, aut lapidem injecerit, vel aliud simile conatus fuerit, irretitur, etiamsi non vulneraverit, aut percusserit, aut aliquid damni sequutum fuerit. Ad hunc enim effectum principaliter videtur appositа hæc ratio, ut includat eos, qui attentantes in persecutione aliquam ex superioribus actionibus nequiverint perpetrare. Undè non habet hìc locum regula, quod lex excommunicans præsertim non punit conatum, sed actiones consuetas. Nam apertè conatus exprimitur, alioquin redundaret hæc actio, & consequenter lex satis ostendit suam intentionem. Præterquam quod hæc hostilis insecutio non habet solam rationem conatus, sed participat per se conditiones particularis actionis. Ille autem diceretur tantùm fuisse conatus, nec innodaretur, qui parasset arma, vel alia necessaria ad insequendum, vel etiam iter suscepisset ad hunc finem, sed tamen non pervenisset ad Prælatum, realemque actum insequendi illum, vel impotentia fuisset deterritus, ut per Ugolin. *num. 4.* & Alter. *col. 9.*

17 Et quia in nostra sententia non est necessarius actualis motus, seu cursus post invisum Episcopum, consequenter advertimus, non declinare censuram, qui sine prævio cursu conaretur lædere, puta jaciens telum, vel lapidem, etiamsi ictus vel inanis fuerit, vel declinatus. Id quod tenentur admittere pletique etiam adversæ sententiæ, qui tamen inficiantur, esse locum excommunicationi, quando quis domui Episcopi assistit animo interficiendi, vel vulnerandi, si per occasionem quamlibet dabitur facultas, ut tenet in specie Ugolin. *d. n. 4.* citans ad id Gemin. *in d. cap. felicis.* Cùm ergo id fieri possit sine fuga, & cursu, non erit defectu hujus excusandus à censura, qui telum, aut quid simile sine alia prævia insecutione, contorquet, dummodò intersit aperta vis, & non tantùm subdolum quid, & occultum, ut supra dictum est.

18 Ille verò non est censendus innodari, qui sine animo directè ipsos offendendi, sed aliundè inductus, obsideret Castrum, vel locum, in quo detineretur Episcopus ad Castro potiendum, Alterius, Duardus & Bonacina *pun. 3. n. 4.* Et quidem si bellum, vel obsessio sit justa, nullum dubium esse potest; quia præter voluntatem vis redundat in Episcopum, nec censetur canon jus suum ab aliquo auferre. Lis est aliqua, quando bellum esset injustum. Qui affirmant excommunicationi esse locum, suadentur, quia illicita est hæc vis, sicuti illicita res, cui datur opera. Qui negant, moventur ex eo, quod animus offendendi Episcopum desideratur. Utraque sententia probabilis est. Ego tamen censeo, quod animus, si non formalis, virtualis esse possit.

19 Videtur etiam & ille excusandus, qui insequeretur non ad realiter offendendum, sed tantùm ad incutiendum timorem, vel verbis contumeliosis afficiendum, dummodò non sit expressus animus in cogendo ad fugam, aut conviciorum prolatione ignominiam, & dedecus afferendi, ut supra dictum est. Quia læsio honoris attenditur, quando personaliter lædens facit insultum. Undè aliud est simpliciter verba contumeliosa proferre, aliud eo animo, & circumstantiis, quo manifestum dedecus inferatur, & hoc quidem videtur censuræ subijci, illud autem minimè. Si quis tamen persequendo ad incutiendum timorem esset proxima causa alicujus alterius inhibitæ actionis, puta mortis, ut si quis exploderet manuale tormentum ad timorem, Episcopus autem improviso timore correptus exanimaretur, tunc induceretur censura, ut probabile videtur. Quia tenebatur præcavere periculum, in quod illicito opere incidit. Undè est vera causa mortis, ut in simili docet Bonac. *tom. 3. disp. 2. quæst. 3. pun. 6. sect. 1. §. 2. n. 13.*

Minùsque est necessarium, ut aliqui volunt, & præ- 20
cipuè Duard. *loc. cit.* ex Germano *in d. cap. felicis*, quod in insequente sit animus graviter offendendi, & tanquam capitalem hostem. Hostium enim, inquiunt, esse persequi capitaliter. Et ratio, cur id non admittimus est, quia videtur nimia verborum restrictio, si Bulla ab iis tantum insecutoribus protegat, qui ad instar hostium ad mortem expetunt, cùm aliundè etiam simpliciter percutientes innodet. Nobiscum Sayrus *num. 7.* & fortè nullus discrepat, si capitale odium, & hostile dicamus, non esse illud solum, quod ad mortem expetit, sed etiam ad alias injurias. Nam ipse Duardus fatetur disertè, eum incurrere, qui animo tantùm pecutiendi insequitur. An autem protegatur hoc Canone etiam familia Epis- 21
coporum, affirmat Alter. *ubi supra col. 4.* Ego nego, nisi fortè ad effectum familiæ commodiùs lædendæ, ipse Episcopus hostiliter haberetur.

CONSULTATIO XL.

An committens homicidium, vel mutilationem in viri dario Conventus, vel Hospitalis, aliisque in locis, Ecclesiæ adhærentibus, gaudeat immunitate?

IUre asylorum gaudere Monasteria certum est, utrum 1
authoritate privilegiorum omnibus Ecclesiis concessorum, an ex speciali quandoque gratia, dubitatur. Non nescio quidem Monasteria cum aliis Ecclesiis, & locis piis pari jure censeri, ut patet ex *nov. 120.*

Imò expresè Monasteria nominantur in jure canonico, & *in can. quisquis 17. qu. 4.* ubi dicitur: *Si qui Monasteria, & loca Deo dicata, & Ecclesias infringunt, & deposita, vel alia qualibet exinde abstrahunt, damnum novies componant, & immunitatem tripliciter, & velut sacrilegi canonicæ sententiæ subigantur*, & notat Archid. *in can. diffinivit n. 1. v. in loco sancto ead. c. & q.* ubi dicit nec de hospitali, nec de domo religiosa quem extrahi debere, ut docent Jo. de Visch. *de immun. Eccles. nu. 48.* Doctores, quos citant, & sequuntur Sanchez *de matr. l. 9. disp. 15. n. 42.* & Farinac. *in append. de immun. c. 17. n. 268.* Palaus *to. 2. tr. 11. disp. un. pun. 6. n. 18.* Peregr. *de imm. cap. 4. n. 58.* Raphael de la Torre *tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 99. ar. 7. disp. 7.* Navar. *cap. 25. n. 17.* Correa *in relect. de immun. p. 2. nu. 2. & seq.* Portell. *in dub. Regul. v. Ecclesiæ, immunitas*, Lezana *in sum. eod. v. n. 3.* Bonac. *tom. 2. disp. 3. q. 7. pun. 4. n. 10.* Rodriq. *tom. 2. quæst. regul. 75. ar. 2.* Villal. *in sum. to. 2. tr. 39. diff. 5. n. 6.* Diana *p. 6. tr. 1. resol. 6.* del Bene *de immun. cap. 16. dub. 9. sect. 11. à n. 1.* Qui id extendunt etiam ad Grancias Religiosorum, id est ad parvas domos Religiosorum, quæ sunt veluti spatia ipsorum, & membra Monasterii, quæ subduntur potestati, & jurisdictioni Superioris Monasterii, cujus sunt Granciæ, quamvis contrarium sentiat Trullench *tom. 1. lib. 1. c. 11. dub. 1. n. 6.* ego tamen censeo quoad dictas Grancias gaudere, si sint locus sacer, sive religiosus, hoc est, si in eis adsit Capella, in qua publicè missa celebretur. Atque ita decernitur in Constitutione 7. Gregorii XIV. §. 2. his verbis: *Ab Ecclesiis, Monasteriis, sacellis, domibus regularibus, locisve sacris, aut religiosis.*

Et licèt aliqui querantur, res venum exponi prohibi- 2
tas, in Monasteriis detineri, & si emptor reperiatur, inde peri solere; quod quid aliud, aiunt, est, quàm immunitatibus, atque privilegiis suis ad malitiã abuti? sub pietatis velo authoritatem Magistratus politici eludere, & subditos ad inobedientiam, atque rebellionem animare? Meminerint tales illius dicti Quintiliani: *dum proximos existimat transfugis, à quibus transfugæ recipiuntur*, hoc natura similes esse ait, facere scelus, & probare.

Audiant Marcianum Jurisconsultum *in l. 1. ff. de rapt. Pessimum genus est receptarum, sine quibus nemo latere diù potest,* & præcipitur, *ut perinde puniantur atque latrones*, in pari causa habendi sunt; quia cùm apprehendere latrones possent, pecunia accepta, vel subreptorum parte, dimiserunt. Quadrat huc distichon nescio cujus Poetæ.

Quot monachorum ædes olim, tot asyla fuerunt.
Ipsi nunc sylan incipiunt monachi.

Hæc tamen non loci sacri, aut religiosi, sed hominum improborum sunt, & abusus immunitatis, quem nos non tuemur, si fortè detur, quod non credimus. Quare impiè hoc dicitur.

3 Hospitale etiam gaudere immunitate habetur ex Glos. *in l. 17. §. 12. ff. de ædi. edict.* Panorm. *in cap. Cum Ecclesiæ n. 6. de immun. Eccles.* Parlador. *lib. 1. rer. quotid. cap. 3.* quo de decimis agit, laudans Lasartem in tractatione illius quæstionis. Sanè pari cum Ecclesiis jure censeri Xenodochia, Orphanotrophia, Gerontocomia, Prochotrophia, Nosocomia, Brephotrophia, quæ vulgò Hospitalia audiunt, manifestum est *ex l. 12. l. 13. l. 15. l. 17. l. 19. l 22. C. de sacror. Eccles.* Et tradunt Abb. *in cap. Ecclesiæ n. 6. de immun. Eccles.* Archid. *in d. can. diffinivit n. 1. per auth. de Eccles. tit. in princ. & §. ad hoc.* Quod tamen intelligendum est, si authoritate Episcopi sit constructum, aliàs secus, ut notat Innoc. *in cap. cum inter dilectos n. 4. de donat.* Abb. *in d. cap. Ecclesiæ, n. 7. & in cap. ult. n. 4. de censib.* Jo. de Visch. *d. n. 48.* Fagnan. *in d. cap. Ecclesiæ n. 27.* Decian. *lib. 6. cap. 25. n. 18.* Sylvest. *v. immunitas 3. n. 1.* Navar. *d. cap. 25. n. 17. & 18.* Lezan. *eodem v. nu. 2.* Tusch. *v. Ecclesia concl. 10. n. 2.* Scott. *Theor. 385.* Raph de la Tor. *d. to. 2. in 2. 2. quæst. 99. ar. 3.* Layman *lib. 4. tr. 9. c. 5. n. 3.* Palaus *to. 2. tr. 11. disp. un. pun. 6. n. 17.* Farinac. *q. 28. n. 36. & seq. & in app. n. 285. & 266* Sayr. *lib 3. de censur. c. 29. n. 16* Gambacurt. *de immun. lib. 4. c. 4.* Filiuc. *tr. 15. c. 6. q. 5. n. 150.* Mar. Ital. *lib. 1. c. 4. §. 8.* Covar. *lib. 2 var. resol. c. 20. n. 4.* Suar. *lib. 3. de relig. tom. 3. c. 9. n. 3. & 9.* Sanchez *d. lib. 9. disp. 15. n. 39. & in opusc. to. 2. lib. 6. c. 1. dub. 7. n. 2.* Megal. *in 3. p. lib. 4. cons. 2. q. 2. n. 37.* Villalob. *in sum to. 2. tr. 39. dif. 5. n. 2.* Sperel. *dec. 55. n. 19.* Ciarlin. *discept. for. cap. 116. n. 7.* Diana *d. p. 6. tr. 1. resol. 6.* Persic. *de offic. Sacerd. lib. 1. c. 9. dub. 11. nu. 97.* Peregr. *de immun. c. 4. n. 69.* ubi ex Paulo de Castro *cons. 458. lib. 2.* & ex Tuscho satis probabiliter subdit, id verum esse, etiamsi in hospitali authoritate Episcopi erecto altare non sit, nec campanile, neque Ecclesia, si tamen ex aliis signis colligitur, authoritate Episcopi esse erectum, ut si institutum sit sub nomine alicujus Sancti, & visitetur ab Episcopo, del Bene *d. dub. 9. sect. 10.*

4 At verò, an Hospitalia, vel Oratoria in dubio censeantur publica, atque adeò, gaudeant immunitate, vel privata, cùm non appareat, an authoritate Episcopi sint constructa, si ibi est campana elevata, quæ publicè pulsatur, signum est ea esse publica, & Episcopo subjecta, & idem dicitur, si ibi celebratur. Sunt enim ista signa loci publici, *arg. can. unicuique, & can. seq. de consecr. d. 1.* & notat Archid. *in can. nemo n. 3. ead. d.* & plenius idem Abb. *in d. can. inter dilectos n. 1.* & latè consuluit Feder. de Sen. *cons. 130.* Et advertendum, quod actus solius celebrationis missæ necessariò non concludit, locum esse publicum, ut probat textus *in cap. ult. de censib.* ubi dicitur in Oratoriis privatis interdum celebrari, & sic non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *cap. 2. de translat. Episc. & l. neque natales C. de prob.* Quod notandum ait Abb. *in d. cap. ult. n. 1.* Tunc ergo celebratio Missæ signum est loci publici, & sacri, si actus celebrationis sit publicus ita, ut omnes indifferenter admittantur, prout intelligunt Archid. *in d. Can. Nemo n. 3.* & declarant Butr. *in d. cap. ult. in 3. notab.* & Abb. *n. 1. de censib.* & nos alibi, & Sac. Congregatio super Episcopis declaravit in Januensi 7. Junii 1605. *quod in dubio censetur Oratorium publicum authoritate Episcopi constructum, si publicè campanam habeat, aut si publicè, & in quibusvis anni solemnitatibus in eo celebretur.* Nam in altari Oratorii privati solet ex privilegio Apostolico concedi celebratio missæ, exceptis solemnioribus festis, nempè Natali Domini, Epiphania, Paschate, Pentecoste, Annunciatione, & Assumptione B. Virginis, festo Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, eadem S. Congregatio super Episcop. 17. Novembris 1607. & hoc modo intelligenda est declaratio S. Congregationis immunitatis, qua declaravit, hospitale uti Ecclesiasticum, hoc est, erectum authoritate Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiastica, 8. Aprilis 1631. in Civitatis Castellanæ.

Atque adeò gaudere quoque eorum hortos, certum 5
etiam est ex constitutione Theodosii, & Valentiniani Imp, *in l. 3 C. de his, qui ad Eccles. confug.* ibi: *Ut inter templa, quod parietum descripsimus cinctu, & post loca publica, & januas primas Ecclesiæ, quicquid fuerit interiacens sive in cellulis, sive in domibus, hortulis, balneis, areis, atque porticibus confugas interioris templi vice tueantur*; & in casu homicidii commissi, vel in ostio, vel in scalis, vel in atrio, vel in alio quovis loco Ecclesiæ adhærent, communiter affirmant Merlin. Pignatel. *controv. for. 55. n. 25. & seqq. cent. 2.* Carol. Marant. *resp. 36 àn. 1.* de Marin. *quotid. resolut. cap. 170. n. 12.* Diana *p. 1. tract. 1. resol. 7.* Viscont. *in addit. ad Franch. decis. 704.* Ricc. *decis. 250. n. 1. p. 3.* Mastril. *decis. 22. àn. 5. lib. 1.* Sperel. *decis. 60* signatè *n. 14. lib. 1.* & nos alibi, & declaravit sæpiùs Sac. Congregatio Immunitatis apud Marantam *in fine resp. 45. tom. 2.* & in Barensi die 8. Junii 1658. per hæc verba: *Viridarium Ecclesiæ gaudet immunitate Ecclesiastica.* Quod etiam sequuta sunt alia totius Orbis Tribunalia, præsertim Regni Neapolitani, & Siculi, ut testantur idem Merlinus, qui plurimas resolutiones recenset *d. controv. 55. n. 31. & seqq.* Marant. *d. responsi. 36. n. 16. & resp. 46. n. item 16.* de Marin. *loc. cit. l b. 1. cap 170. n. 11.* Viscont. *ad decis. Franch. 709.* Thor. *in compend. dec. par. 1. v. Immunitas*, Ricc. *decis. 250. sub init. lib. 3.* Mastril. *d. decis. 22. n. 5 in fine lib. 1.* malè reclamante Sarpo *de jur. asyl. cap. 4.* & Barbos. *de jur. Eccles. lib. 2. cap. 3. n. 73.*

Ratio desumitur ex Constitutione Gregoriana *de im-* 6
mun. Eccles. quæ expresè loquitur de occidente, vel mutilante in Ecclesiis, vel Cœmeteriis Homicidium autem, vel mutilatio commissa in viridario, Ecclesiæ propinquo, non dicitur commissa in Ecclesia, cùm dictio *in* denotet intrinsecitatem, & restringatur ad homicidium, vel mutilationem intus Ecclesiam patratum, ut comprobat Bero. *cons. 177. n. 16. cum pluribus seqq. vol. 3.* Marant. *dict. res. 36 n. 5. & resp. 45. n. 12.* Mar. Ital. *de immun. lib. 1. cap. 4. n. 20.* Sperel. *dict. decis. 60. n. 9. lib. 1.* & Mastril. *decis. 22. n. 9.* Et, ut clarius restrictionem ostenderet, addidit aliam dictionem restrictivam nempè *ipsis*, ibi: *in ipsis Ecclesiis.* Quod etiam advertunt Marant. *dict. resp. 36. n. 8. & resp. 4. n. 13. n. 2.* Sperel. *dict. decis. 60. n. 11. lib. 1.* & Ricc. *de decis. 250. p. 3.*

Neque obstant Doctores affirmantes, etiam viridaria, 7
claustra, alias partes, & Ecclesiis adhærentes, in materi immunitatis Ecclesiæ comprehendi. Nam loquuntur in casu, in quo agitur de favore immunitatis, non autem de excludenda immunitate, & sic de materia pœnali, & odiosa, ut distinguunt Bellet. *disquis. Cler. p. 1. §. 2. nu. 34.* Marant. *resp 36. n. 20. tom. 2.* Sperel. *dict. decis. 60. nu. 27.* & Mastril. *ea decis. 22. n. 7. lib. 1.* At ego percipere non possum, cur viridarium, cella vinaria, & alia loca hujusmodi, quæ adhærent Ecclesiæ, debeant esse magis privilegiata, quàm ipsa Ecclesia; quod si sunt Ecclesiæ accessoria, dum committens in illa, quæ principalis est, homicidium, vel mutilationem, non gaudet, multò minus gaudere debent accessoria, quæ ob reverentiam Ecclesiæ principali debitam, immunitate gaudent. Ducor tamen magis authoritate Doctorum,

quàm

quàm ratione ad sequendum hanc opinionem, in qua declarationem Pontificam desidero.

8 Minus obstat, si dicatur pro excludenda immunitate esse in Viridario Cœmeterium, quod excipit homicidium, & mutilationem; quoniam hæc qualitas super qua fundatur exclusio immunitatis, à parte opponente probari debet, ut firmat Chartar. *decis. crim.* 46. *n.* 56. ac ita ut non sufficiant præsumptiones, & conjecturæ, sed plenissimè ac omninò concludenter probanda est, ut per Farinac. *cons.* 76. *n.* 3. *& seqq. lib.* 1. *& cons.* 168. *à n.* 1. *lib.* 2. *& de immun. cap.* 22. *n.* 374. Vermigliol. *cons.* 105. *n.* 1. Mar. Ital. *de immun. lib.* 1. *cap.* 6. §. 1. *n.* 8. *& seqq.* Quæ probatio desumi non potest ex processu Judicis secularis, sed ex solo processu Judicis Ecclesiastici competentis, ut in specie comprobant Vermigliol. *d. cons.* 105. *n.* 2. Farinac. *d. cons.* 67. *n.* 1. *& 2. lib.* 1. *& cons.* 168. *n.* 26. *& seqq. ac de immun. Eccles. n.* 367. *& seqq.* Mar. Ital *de immun. lib.* 5. *cap.* 6. §. 1. *n.* 79.

9 Ut autem probetur, quod in Viridario sit Cœmeterium, debet constare, quod fuerit deputatum, sive benedictum authoritate Episcopi ad sepeliendum mortuos, Sperel. *decis.* 62. *n.* 13 quod adsint Crux marmorea, vel lignea, vas aquæ benedictæ cum aspersorio, & alia requisita à Synodis, ut per Mar. Ital. *de immun. lib.* 1. *cap.* 4. §. 7. *n.* 33.

10 Eoque magis gaudent viridarium, atrium, scalæ, & alia generis hujusmodi, si homicidium, vel mutilatio ex pura, & subita rixa sequatur, in quo casu etiamsi id eveniat in ipsa Ecclesia, occidens, vel mutilans gaudet, ut communiter tenent Doctores, nominatim Vermigl. *cons.* 103. *n.* 5. *& cons.* 104. *n.* 9. Merlin. Pignatel. *dict. controv.* 55. *n.* 31. *& seqq. tom.* 2. Gutier. *pract. quæst.* 1. *lib.* 3. *n.* 10. Azeved. *lib.* 1. *tit.* 2. *leg.* 3. *n.* 26. *tom.* 1. Farinac. *de immun. cap.* 16. *n.* 238. *&* 240. Dian. *d. p.* 1. *tract.* 1. *resol.* 11. *& p.* 4. *resol.* 107. *& p.* 6. *tract.* 1. *resol.* 7. Cartar. *decis. crim.* 74. *n.* 12. Tusch. *v. Ecclesia concl.* 11. *n.* 13. *&* 14. Azor. *p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 9. *quæst.* 9. Sesse *decis.* 141. *n.* 8. Novar. *in summ. Bullar. tit. de immun. n.* 58. Zambel. *in repert. mor. v. Ecclesia quoad ejus immun. n.* 13. Sperel. *decis.* 59. *n.* 36. Mar. Ital. *de immun. dict. lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *n.* 1. *& seqq.* Moventur *ex cap. inter alia de immun. Eccles.* Ratio vera est, quia in hoc casu provocatus in rixa, si per modum defensionis cum moderamine inculpatæ tutelæ occiderit, vel mutilaverit, non delinquit, cùm de jure naturæ vim vi repellere liceat; quod est contra Abb. *in d. cap. inter alia,* Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *n.* 15. Navar. *cap.* 25. *nu.* 20. Suar. *de relig. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 6. *in fin.* Clar. *pr. §. fin. quæst.* 30. Farinac. *de carcer. qu.* 28. *n.* 54. Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *n.* 6. Peregr. *de immun. cap.* 6. *n.* 15. Gambacurt. *lib.* 5. *cap.* 23. Decian. *lib.* 6. *cap.* 28. *n.* 5. Germon. *de sacr. immun. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 79. Bonac. *disp.* 5. *qu. de immun.* 7. §. 4. *n.* 7. & Cutel. *de immun. Eccl. lib.* 1. *quæst.* 11.

11 Præcipuè si rixa cœpta fuerit longè ab Ecclesia, aut viridario, scalis, &c. & mors sequuta in Ecclesia. Ac præsertim si quis non occiderit, neque mutilaverit, sed tantùm fuerit socius occidentis, vel mutilantis, cùm dicta Constitutio Gregoriana privet duntaxat occidentem, & mutilantem, ut in specie tradit Gambacurt. *de immun. lib.* 5. *cap.* 34. *n.* 14.

CONSULTATIO XLI.

An ob penuriam Ministrorum, qui haberi non possunt feria 5. *Cœnæ Domini pro consecrandis Oleis eo die, concedi possit facultas illa consecrandi Dominica in albis, vel alio die commodiori? Ubi quinam sint ritus, qui à recta fidei regula discrepant, ita ut tolerari non possint, plura disquiruntur, discutiunturque?*

1 FAbianus Martyr, & Pontifex, *Epist.* 2. quæ habetur in *can. litteris de consecrat. dist.* 3. severè scribit Episcopis Orientalibus in hæc verba: *Litteris vestris invenimus, quosdam Religionis vestræ Episcopos à vestro, nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in Cœna Domini Chrisma conficere. Errant verò qui talia excogitant, & mente vesana potius quàm recta sentientes hoc facere audent. Sicut enim ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius Chrismatis sancti confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renovanda, & fidelibus est tradenda. Quia novum Sacramentum est, & per singulos annos in jam dicta die innovandum, & vetus in sanctis Ecclesiis est cremandum.* Additque: *ista à sanctis Apostolis, & à successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus.*

Ex hac constitutione disertè constitutum est, singulis annis Chrismatis confectionem instauraudam, & renovandam in die Cœnæ Domini, vetusque Chrisma cremandum. Idque Romanam, Antiochenam, Jerosolymitanam, Ephesinam Ecclesias à temporibus Apostolorum custodire; quodque consecratio Chrismatis fieri debeat in die Cœnæ Domini, Missam celebrando, habetur ex *cap. Te referente de celebr. Missar.* Vel quia, ut ait S. Eligius Novionensis Episcopus *homil.* 8. *in die Cœnæ Domini ad Cler. & pleb. Eodem denique die Cœnæ Domini proinde sanctum Chrisma conficitur, quia ante biduum Paschæ Maria caput Domini, ac pedes unguento perfudisse perhibetur, vel quia,* ut inquit idem Fabianus *loco cit. in illa die Dominus Jesus postquam cœnavit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes, sicut à Sanctis Apostolis Prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, chrisma conficere docuit.* Quare Suarez *disp.* 32. *sect.* 2. *in* 3. *p. D. Thom. qu.* 72. *art.* 2. videtur sentire, hunc ritum pertinere ad substantiam hujus Sacramenti. 2

Atque hinc Episcopis Clerum per paucum habentibus, præsertim in patribus infidelium existentibus, concedi solet, ut sacra Olea feria quinta in Cœna Domini consecrare possint cum minori numero assistentium. Extra verò diem Cœnæ non invenio concessum à Sac. Congregatione de propaganda fide, nisi semel Archiepiscopo Antiborensi 2. Augusti 1625. idque sub conditione, si Sanctissimo placuerit. 3

Petente verò Episcopo Tinensi facultatem consecrandi Oleum in die Cœnæ Domini cum Sacerdotibus, Diaconis, & Subdiaconis, quos poterit habere, attenta penuria Ministrorum Ecclesiasticorum, eadem S. Congregatio de propaganda fide censuit posse dispensari, sicut factum est cum aliis Episcopis 4. Februarii 1625. Idemque obtinuerat tempore Clementis VIII. ex Congregatione super Episcop. 7. Novembris 1601. 4

Quare censeo in præsenti casu dispensandum potius esse, ut oleum conficiatur cum eo tantùm ministrorum numero, qui haberi poterit, quàm ut conficiatur extra diem Cœnæ Domini. Nec suffragatur consuetudo illud conficiendi in Dominica in Albis, quia à Fabiano, ubi supra vocatur error. 5

Et nihilominus, quoniam Suarez loco allegato intelligit Sacramenti Chrismatis institutionem potius inchoatam, quàm perfectam esse in nocte Cœnæ, seu in futurum potius traditam per instructionem, quàm de præsenti per facultatem, & efficaciam datam; nam soli Episcopi habent potestatem administrandi hoc Sacramentum. Apostoli autem, licèt in nocte Cœnæ fuerint ordinati Sacerdotes, non tamen Episcopi, ut probabilius creditur, usque ad Christi resurrectionem, & ideò in nocte Cœnæ non fuit hoc Sacramentum in eo statu constitutum, in quo posset & administrari, & recipi, & hac ratione dicit, non fuisse tunc plenè institutum, sed quando *Joan.* 20. Christus dixit Apostolis, *Accipite Spiritum Sanctum, &c.* quatenus tunc Christus fecit Episcopos suos Apostolos, atque dedit illis potestatem conficiendi hoc Sacramentum, suppositâ instructione præcepti, & promissione, quæ prius in nocte Cœnæ eisdem tradiderat. 6

Ac quoniam Apostolorum instituta, decreta, & ritus non iidem fuere apud omnes. Nam licèt Apostolorum 7

sanctiones aliquæ hinc fuerint editæ, ut ab omnibus Christi fidelibus pariter servarentur, ut puta symbolum Apostolicum; aliæ tamen pro ratione loci, & temporis sic ab illis sunt statutæ, ut non omnes iisdem legibus, ac ritibus adstringi voluerint, quos alicujus privatæ causæ occasione cæteris locis præscripserint, ut de Idolothytis, de quibus Apostoli, & cum ipsis Paulus, diversa dederunt præcepta Syriæ, ac Ciliciæ populis, ut constat *Act.* 15. *&* 16. diversa verò Paulus Corinthiis, ut patet 1. *Cor. ch* 8. Neque vel in minimo lædi fidem variis Ecclesiarum consuetudinibus Sancti Patres tradiderunt, in primis S. Augustinus ad Januar. *Epist.* 118. *Hæc est commendata regula, ut faciat unusquisque, quod in ea Ecclesia, in qua reperitur, invenerit.* Et ad eundem *Epist.* 119. *miror sanè, quod ita volueris, ut de his, quæ variè per diversa loca observantur, tibi aliqua conscriberem, cùm & non sit necessarium, & una in his saluberrima regula retinenda sit, ut quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicumque instituti videmus, vel instituta cognoscimus, non solùm non improbemus, sed etiam laudanda, & imitanda sectemur, si quorum infirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum sit.* Gregorius *lib.* 1. *Epist.* 4. item hæc ad Leandrum Episcopum Hispalensem in eandem sententiam scribit: *In una fide nihil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa.*

8 Quare licèt apud Græcos, & Orientalium nationes plures sint ritus, atque diversi inter Cophtos, Syros, Maronitas, Æthiopes, Armenos, atque inter Christianos alios, quos prudenter ratione diversarum gentium Apostoli instituerunt, non ob id Religio Christiana læditur, si diversi ritus in Oriente, atque in Occidente retineantur. Circundata est enim Ecclesia Dei mira varietate, quæ potius ejus pulchritudinem ornet, & auget, quàm orthodoxè fidei contrarietur. Hinc mos est Catholicæ Ecclesiæ ab Apostolorum tempore inductus, ut naquæque Provincia servet ea, quæ à suis Apostolis, & à legitimis successoribus accepit, ut proindè admoneat D. Hieronymus *Epist.* 28. *ad fin.* traditiones Ecclesiasticas præsertim, quæ fidei non officiunt, ita esse observandas, qualiter à majoribus traditæ essent, & aliorum consuetudinem contrario more non subverti, addens: *Ita unaquæque provincia abundet in suo sensu, ut præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur.* Undè rectè consuevit Ecclesia ritus Hæreticorum, Schismaticorum, aut etiam Gentilium tolerare, qui cum ratione, aut fide divina non pugnât.

9 Neque solùm Ecclesias, quos à diversis Apostolis ritus, moresque imbiberant, retinuisse comperimus, sed etiam quæ apud Gentes superstitioso cultu impiè agebantur, eadem expiata sacro ritu ad pietatem transtulisse. Inter alios Gregorius Thaumaturgus, ut auctor est Gregorius Nyssenus *orat. de ejus vit.* Gentilium ferias superstitionibus cumulatas in festa, ac celebritates Sanctorum Martyrum commutavit. In eodemque sensu Theodoretus de Gentilium feriis in honorem Martyrum piè, sanctèque translatis multa differit.

10 Qui verò sint ritus, qui à recta fidei regula discrepant, vel à ratione dissentiunt tam in Schismaticis, sive hæreticis, quàm in aliis infidelibus, etiam Ethnicis, non facilè erit unicuique discernere. Et ut rei ita gravi, & difficili lucem aliquam afferamus, oportebit speciatim præcepta aliqua tradere, sive talia demonstrare principia, quibus apertè dignosci possit, qui ritus cum naturali ratione, aut fide divina non conveniant, aut qui ab his dissentiant, ac proinde qui tolerandi, qui verò omninò reijciendi, & extirpandi sint.

11 Ea igitur est potissimum pro ritibus discernendis regula, ut quando id commodè fieri potest, Apostolica sedes consulatur, maximè si subsit justa, & rationabilis dubitandi occasio. Si tamen Romanus Pontifex non ita facilè aditi possit, tunc ex sequentibus capitibus de rituum puritate tam inter Ethnicos, quàm inter Schismaticos ad Ecclesiam venientes erit judicandum.

Si ille ritus nationibus aliis, sive Ecclesiis, quæ com- 12
munionem retinent cum Catholica Ecclesia, sit ab eadem permissus.

Si ritus ille non pugnet cum naturali, & recta ratione 13
præseferens inhumanitatem, (qualis erat olim Romanorum, quo damnatos feris objiciebant) inhonestatem, ut totius corporis nuditas, vel si alii actus inhonesti, & turpes, etiam inter conjuges publicè fierent. Ac demum ea omnia, quæ humanæ vitæ politiam offendunt, abolenda, & exterminanda sunt, & cogendi Barbari, ut non belluino, sed humano more vivant.

Ritus omnes instituti ad protestandum aliquod dog- 14
ma fidei contrarium, omninò sunt delendi; ita Armeni, ut profiteantur Dioscori errorem unam tantùm naturam in Christo asserentis, cùm celebrant, vino aquam non immiscent. Et idem etiam censendum erit de quocumque alio signo, sive nomine cujuslibet erroris protestativo, ut Monophysitæ cognomen, de quo hæretici olim gloriabantur, ut etiam nomine ipso unius in Christo naturæ post unionem assertores viderentur, ut refert Prateolus verbo *Monophysitæ*, quo etiam de Monothelitis asserit, hanc eos sibi appellationem usurpasse ab una tantùm voluntate, & actione Divina, quam ipsi Christo temerè tribuebant. Nec solùm cognomina, à re ipsa, sive à dogmate hæretico derivata supprimenda sunt, sed etiam ea omnia, quæ ab Heræsiarchis, quorum se profitentur sectatores, descenderunt; sicut & Jacobitarum, & Severianorum, aliorumque similium, qui à Jacobo, & Severo hæretico denominationem acceperunt; quare cùm multiex Nestorianis Catholicæ Ecclesiæ adjunguntur, anathematizatis Nestorii nomine, & erroribus, Chaldæi Orientales appellati sunt.

Ritus omnes, & Legalia veteris legis si eo fine reti- 15
neantur, ut lex vetus observetur, omninò damnanda sunt; nam de fide est, omnia veteris Testamenti Legalia, & cæremonias post Evangelii promulgationem omninò extincta esse, & non solùm mortua, sed & observantibus fore mortifera, ut definitum est in Concilio Florentino. Dixi si eo fine Legalia retineantur, ut lex vetus observetur, quia licèt hac ratione damnata sit Legalium observatio, tamen si non eo fine, & respectu observentur, sed tantùm materialiter, ut dici solet, licita est, & permissa aliquorum veteris testamenti Legalium, non ut Legalia sunt, observatio. Ex his fit olim, apud Orientis Ecclesias non immeritò fuisse in usu ritum Sabbathum observandi, & hodie etiam apud Græcos, & Ruthenos illicitum reputatur Sabbatho, ac Dominico die jejunare, quod apertè colligitur ex Epistola D. Ignatii *ad Philippenses*, & ex Concilio Gangrensi, atque Apostolorum canonibus. Ille tamen ritus, vel observandi Sabbathum, vel non jejunandi in Orientali Ecclesia inductus est ob hæreticos Simoniacos in Oriente ortos, qui mundum, à cujus creatione Deus Sabbatho requievit, opus ejus esse negabant. Tum quia divinitus afflati Apostoli prænoscebant futuros quoque hæreticos in Oriente Manichæos, Eustachianos, Marchionistas, Lampetianos, & Messalianos, qui in Paphlagonia apparuerant, qui quidem Sabbatho simulatè jejunabant in contumeliam resurrectionis Christi, cui resurrectioni à vespere Sabbathi ut ait Magnus Leo Pontifex *in Epist.* 81. *cap.* 1. initium constat adscribi. Porrò quia in Occidente eadem causa non erat, nec illa hæresis vigebat, prohibitum non est, quin ipsa die Sabbathi alium ad finem jejunare, laborare, sive à carnibus abstinere cum laude possent. Videndus Turrianus *l.b.* 7. *in Canon. Apostol.* & Baronius *tom.* 1. *Annal. ad an. Christi* 57.

Hodie verò ritus colendi Sabbathum tanquam diem 16
festum manet apud Abyssinos, apud Græcos, & alios Orientales, licèt Sabbathum non observent, in eo tamen, sicut nec in Dominica die nefas ducunt jejunare.

Deinde apud Orientales Ecclesias mos est, & ritus, 17
consuetudine receptissimus, quem veluti præceptum strictissimè observant, non ut à lege veteri dimanantem,

sed

sed ex Apostolorum decreto, quo ipsi ignorantia ducti existimant ad hanc etiam teneri observationem, non considerantes id adversus idolorum cultores latum fuisse, qui immolatum, & idolothytum edebant, aut Calicem, quem Apostolus vocat Dæmoniorum, bibebant, servandum autem esse sicut & à Catholicis servatur, decretum illud ubicumque inter gentes, quæ idola adorant, immolatitia sint. Porrò eo decreto immolatitia, non autem reliqua fuisse prohibita gravissimi testes sunt Patres quamplurimi Orientalis Ecclesiæ. Quare hæc observatio nec Græcis, neque Ruthenis interdicitur.

18 Ritus, & consuetudines circa Sacramentorum administrationem examinandi sunt. Primò an peccent in substantia, ideſt circa illa substantialia requisita ad conficiendum Sacramentum, scilicèt materia, forma, ministro, intentione. Deinde an contraria sint præceptis Divinis, à Sacra Scriptura, vel à traditionibus Ecclesiæ emanatis circa eorum administrationem. Tunc enim similes ritus omninò erunt extirpandi; tolerandi verò si tantùm præceptis, ac sanctionibus juris positivi, & Canonici prohibeantur; qui verò speciatim abrogandi, & qui permittendi, faciliùs constabit, si breviter per Sacramenta singula discurramus.

19 De Baptismo. Quod ad Baptismum attinet, Græci utuntur hac forma: *Baptizetur servus Christi, &c.* quæ approbata est ab Ecclesia Catholica in Concilio Florentino in unione Græcorum. Si tamen hac forma Græci schismatici utantur, existimantes formam apud nos usitatam non esse validam, in hoc à Catholica, & Orthodoxa fide dissentiunt. Deindè ritus, qui apud Græcos etiam, & Ruthenos, aliasque nationes servatur, ut Baptismus fiat integra corporis immersione, Baptismi substantiam non variat. Sive enim immergendo semel, aut bis, aut tantùm capitis perfusione, ut in Occidentali Ecclesia, aut tantùm aspersione baptizetur quis, parum interest, quia utrobique re idem est.

20 Apud Cophtos ritus est praxi usurpatus, ut etiam ratum non habeant hoc Sacramentum, ne quidem in extrema necessitate, si ab alio, quàm à Sacerdote conferatur, idque præcisè in Ecclesia, etiamsi baptizandus periclitetur. Sed mos hic expresè pugnat cum decreto Concilii Florentini, ac cum Ecclesiæ antiqua traditione, quibus cavetur hoc Sacramentum administrari posse à Laico, sive viro, sive fœmina tempore necessitatis, quamcumque Sectam illi profiteantur, sive Gentiles, Judæi, aut hæretici sint, modò habeant propositum faciendi, quod Ecclesia Catholica in administratione Baptismi facit, & utantur forma, & materia, qua ipsa Ecclesia utitur, quocumque loco, sive in Ecclesia, sive extra illam conferatur.

21 Mos est etiam apud ipsos, ut parvulis etiam in vitæ periculis existentibus, nulla ratione ante quadragenarium diem Baptismi Sacramentum conferatur. Imò & aliquando ad annum, & ultra soleat differri, qui etiam intolerabilis est. Quia præceptum Divinum suscipiendi, aut conferendi Baptismum maximè obligat necessitatis tempore, ac necessitate secluſa irrationabilis est consuetudo Baptismi tempus ultra annum, tam in pueris, quàm in adultis prorogare; secluſa tamen necessitate, jure Divino non est præfixum tempus parvulorum Baptismo.

22 Cophtorum quoque, & aliorum Orientalium mos est, statim à Baptismo parvulos chrismare, oleoque sancto ungere in fronte, in pectore, in juncturis, & in renibus; qui ritus laudabilis est, & antiqua Ecclesiæ cæremonia, ita tamen, ut non concedant Chrismatis usum esse de substantia Baptismi, ut falsò sentiunt Armeni apud Alphonsum à Castro *v. Baptismus.* Sine hujusmodi enim unctione consistit vera Baptismi ratio, ut constat *Joan. 3.* illis verbis. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, &c.* Unde & usus Ecclesiæ obtinuit, ut in casu necessitatis Baptismus administretur sine unctione, & absque aliis cæremoniis.

23 Pueris statim ac Sacro Baptismate abluuntur, Eucharistia ferè apud Orientales omnes confertur; sed in hoc retinent antiquum Ecclesiæ usum approbatum à S. Synodo Tridentina *sess. 21. cap. 4.* quod si existimant Eucharistiæ Sacramentum necessariò parvulis statim post Baptismum conferendum, turpiter errant contra prædictam Synodum Tridentinam, & ideò in hac parte corrigendi, & instruendi erunt.

Jacobitæ, imò & alii ex Orientalibus ferrò candenti 24
figuram Crucis in fronte Baptizatis imprimunt. At si ipsi hoc ritu, & cæremonia loco aquæ in Baptismo utantur, ut refert Bernardus Luxeburgensis, existimantes verba illa Joannis Baptistæ apud Matth *cap. 3. Ego Baptizo vos in aqua, ille autem vos Baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*, accipienda esse de igne materiali, pessimè errant cum hæreticis Manichæis, & Seleucianis ut auctor est D. Augustinus *lib. de hæres. cap. 59.* Si verò post ablutionem aquæ, ac post alia ad substantiam Baptismi requisita Baptizati Crucis imagine in fronte, ut omnibus constet de Religione, quam profitentur, sive alio honesto fine signentur, consuetudo potius laude, quàm vituperio digna videtur.

Denique circa Baptismi ritus illud se offert memo- 25
randum apud Abyssinos, dum in festo Epiphaniæ, ut latiùs refert Franciscus Alvaresius, benedicto priùs aquarum stagno, trina immersione tam mares, quàm fœminæ præmissa forma Baptismi quotannis rebaptizantur. Qui ritus in usu est, ut Possevinus tradit *in Commentario de rebus Moscoviticis*, ad Religionem spectandam apud Græcos Orientales. Error tamen hic, quantum conijci potest, à Novatianorum hæresi ortum habuit, qui falsò existimantes, non esse in Ecclesia potestatem reconciliandi lapsos, ut illi sine spe non remanerent, alterum Baptismum Abyssini admisere, ut ex eodem Alvaresio non obscurè colligitur.

At non desunt, qui Abyssinos excusandos credant, quia 26
id non tam rebaptizandi gratia, quàm in honorem Christi Domini Baptizatis faciunt. Ita Romæ interrogati aliqui ex Abyssinis ipsis responderunt.

Circumcidunt etiam pueros Baptismi tempore tam 27
Abyssini, quàm Cophti; qua in re duo sunt examinanda. Primum, an Abyssini, & Cophti servent Circumcisionem, ut Legalem, vel ut figuralem, quia neutro modo sine manifesta hæresi licet. An verò tantùm materialiter hoc abutantur ritu. Secundum, an suppositò, quod excusentur à culpa, an ratione circumstantiæ scandali aliarum Ecclesiarum sit ab Ecclesia Romana tolerandus hujusmodi abusus.

Prima quæstio partim pendet à facto, nempè quo 28
fine circumcidantur. Nam in hoc non est una sententia illorum Authorum, qui Abyssinæ gentis ritus, moresque referunt. Alii namque more Hebræorum affirmant circumcidi. Alii ob Christi imitationem. Alii denique, ut profiteantur se à Judaica prosapia originem ducere. Tamen quicquid sit de opinionum diversitate circa finem, primum constituo si Abyssini circumcisionem observent, ut Legalem, vel figuralem, eos errare cum hæreticis Ebionitis, qui temerè legem veterem cum nova observandam existimabant. Secundùm deindè assero: Circumcisio, si ab Abyssinis non Religionis, sed honoris causa observetur, nempè ut profiteantur se à Davidica prosapia ducere originem, non ob id erunt damnandi; quia Circumcisione tantùm materialiter utuntur. Unde optimè Gulielmus Reginaldus in *suo Calvino Turcismo lib. 2. cap. 9. Abyssini*, inquit, *Christianè quidem, & cum vera Christianorum fide infantes baptizant, & circumcidunt, nobilitatis antiquissimæ nullo meriti, aut Judaicæ fiduciæ respectu. Quo posito nollem eos propter Circumcisionem magis damnare, quàm si propter Medicinæ causam abstinerent à carne porcina, quam tamen lex Mosaica prohibebat.*

Solùm ergo est difficultas, an si circumcidantur ad 29
imitationem Christi Domini, sit licita Circumcisio? Caietanus *in 3. par. quæst. 37. art. 1.* tenet partem affirmativam,

mativam, cui adhæret Medina 1. 2. *quæst.* 103. Contrariam sententiam tenet Sotus *lib.* 2. *de justit. quæst.* 5. *art.* 4. qui expressè hujus gentis de Circumcisione ritum damnat, & Sotum sequuntur Suarez *in* 3. *part. dict. quæst.* 37. *art.* 1. & Valentia 1. 2. *disput.* 7. *quæst.* 7. *punct.* 7. ea potissimum ratione, quia Christus servavit Circumcisionem, ut Legalem, sed Abyssini servant Circumcisionem ad imitationem Christi. Igitur videntur servare ut Legalem; quod fieri non potest sine errore. Quæ sententia probabilior, & certior apparet, quam eruditè confirmat Valentia *loco citato.*

30 Secunda difficultas est, an dato, quod circumcisio in sensu præfato in illis gentibus excusetur à culpa, an ob scandalum aliarum Ecclesiarum sit permittenda? Caietanus in affirmativam partem manifestè inclinat, quamvis tandem, utpotè in re gravissima, Ecclesiæ judicium desideret his verbis: *Ego verò tam in hac difficultate, an oporteat Ecclesiam Romanam in illis gentibus circumcisionem approbare, vel saltem permittere, libentius ipsam Ecclesiam quàm alios audirem Auctores.* At ego censeo, quod hunc ritum, quantumvis ipsi non tam Religionis, quàm honoris causa facere contendant, ob aliarum tamen Ecclesiarum scandalum minimè tolerari debet.

31 De ritibus circa Confirmationis Sacramentum, aliqui ex Ecclesia Orientali simul cum Baptismo Sacramentum Confirmationis conferunt, ut de Abyssinis affirmat Zagizabus illius gentis Episcopus in libello, quem in Lusitana de fide, ac religione Abyssinorum edidit. Divus quoque Augustinus *in quæst. nov. Test. qu.* 42. graviter quæritur de corrupta Ægyptiorum, & Alexandrinorum consuetudine, quorum Sacerdotes audebant Confirmationis Sacramentum administrare. Sed nunc examinandi sunt ritus, qui Baptismi tempore adhibentur, an sufficiant ad conficiendum hoc Sacramentum.

32 Primum constans est apud Catholicos de fide tenenda sententia, ad Confirmationis Sacramentum de necessitate Sacramenti, saltem requiri, ut Chrisma sit ex oleo Olivarum, quod apud nos solùm Episcopi Consecratione conficitur, quamvis non defuerint graves Auctores, qui etiam necessitate Sacramenti, ut Balsamo esset admistum, requirerent. Quod verò oleum sit consecratum ab Episcopo, ut probabilis tenet opinio, non requiritur necessitate Sacramenti.

33 Forma verò substantialis his verbis definitur. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ad formam etiam reducitur, quod confirmandus Chrismate in fronte signetur, quamvis Romanus Cathechismus hoc ad cæremonias extrinsecas, & quasi de præcepto tantùm necessarias, referre videatur.

34 Minister hujus Sacramenti Ordinarius est Episcopus, extraordinarius verò, & tempore necessitatis ex commissione tamen Summi Pontificis, est quilibet simplex Sacerdos. Ita colligitur ex Concilio Florentino, à quo etiam ex Summi Pontificis delegatione Chrisma potest consecrari.

35 Cætera verò, ut quod confirmandus manu in maxilla ab Episcopo cædatur, quod fiat hoc Sacramentum in die Pentecostes, cæremoniæ sunt, quæ non ad substantiam Sacramenti spectant.

36 His igitur stabilitis, facilè erit indicare, an ritus, qui post Baptismum celebratum interveniunt, sufficienter materiam, formam, & ministrum hujus Sacramenti saltem necessitate, quam vocamus Sacramenti, contineant; nam tunc non erit Sacramentum Confirmationis iterandum.

37 Ex quibus apertum fit, Sacramentum Confirmationis à Presbytero collatum irritum esse; quare Gregorius XIII. Pontifex Maximus in quadam Synodo suo tempore apud Maronitas celebrata, ei, qui Synodo præsidebat, injunxit, ut qui in illis Regionibus à simplici Sacerdote erant confirmati, si vellent, possent iterum ab Episcopo chrismari. Si tamen scandalum timeretur, non oportere confirmationem reiterari, & si nullum esset Sacramentum, tamen cùm non sit de necessitate salutis, ad scandalum securè prætermittendum. Eamque Summus Pontifex reddit rationem, quia, & si Florentinum in unione Armenorum doceat, posse Presbyterum ex Papæ dispensatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit d. Gregorius *lib.* 3. *Registri ep.* 26. hanc tamen Apostolicam dispensationem non legimus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui Maronitæ subsunt, collatam esse, idcircò à Presbytero Chrisma collatum irritum est.

De Sacramento Eucharistiæ. Jacobitæ, & aliæ natio- 38
nes Orientales sæpè Eucharistiam impuberibus, maximè altari ministrantibus, absque prævia confessione conferunt, qui ritus irrationabilis est, & non tolerandus in iis, qui conscientiam alicujus culpæ lethalis habent. Ita colligitur ex Tridentina Synodo *sess.* 13. *cap.* 7. *&* 11. Quare vera sententia Theologorum tenet, esse de jure divino præceptum confitendi ante Eucharistiæ sumptionem, nisi aliàs Sacerdoti celebranti desit copia confessoris, quo in casu tenetur confiteri, & post celebrationem quamprimum confiteri.

Sunt & alii ritus circa Sanctissimæ Eucharistiæ mini- 39
sterium in usu apud Orientales, qui si attentè considerentur, omnes ferè ab Apostolorum doctrina, vel traditione in illas emanarunt nationes.

In primis Ecclesiæ primitivæ usus de quotidiana com- 40
munione usque adhuc in multis Orientalium servatur nationibus, quæ utinam æquè, & antiquam Christianorum consuetudinem, & eorum circa hoc Sacramentum reverentiam, & fervorem imitarentur.

Deinde omnibus etiam laicis non solùm apud Orien- 41
tales, sed & apud Græcas nationes Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie confertur, quàm fuisse olim in Ecclesia receptam consuetudinem luculenter docet Concilium Constantiense *sess.* 13. Et, quamvis similis ritus illis jamdiù permissus sit ab Ecclesia, in Ecclesia tamen Latina justissimis de causis laicis prohibitus est communicandi ritus sub utraque specie; quare nationes Orientales, quæ Ecclesiæ Catholicæ manus, obedientiamque dederunt, pedetentim arcendæ sunt à communione sub utraque specie, cùm id tanti faciat Tridentina Synodus *sess.* 21. *cap.* 1. Quod si id fieri nequeat, est hic ritus eis tolerandus, dummodò tamen credant in unaquaque specie integrum esse Corpus Christi. Verissimum namque est tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri; totus enim, & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte. Totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit, ut definitur in Trident. Concilio *sess.* 13. *cap.* 3. *& can.* 3.

Tertiò vetus mos erat illius primitivæ Ecclesiæ, quo- 42
Christianis permittebatur Eucharistiam propriis manibus acceptam, vel in Ecclesia statim sumere, aut illam domum asportare, sumptionemque in aliud tempus opportunum differre. Illud tamen erat discriminis inter viros, ac fœminas, quod illis nuda manu Eucharistiam tangere erat permissum, his verò prohibitum erat manu nuda, sed linteamine nitido utebantur, quod Dominicale vocabatur, ut in Concilio Antisiodorensi expressè legitur *can.* 36. *&* 39.

Ritus verò iste Eucharistiam propria manu domum 43
asportandi, teste Baronio *tom.* 1. *Annal. an. Christi* 57. ideò fuit potissimum introductus, quia cùm olim minus liceret ad sacras synaxes tempore persecutionis Christianos in unum coire, ut qui quotidie de vita periclitarentur, quotidiè Eucharistiam sumerent, secundùm quod ita Cyprianus *epist.* 56. *considerantes se quotidie calicem Sanguinis Christi bibere, ut possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere, ideò fuit concessum, ut cùm in Ecclesia, vel aliis locis abditis Missæ peragerentur, fideles non solùm ibi communicarentur, sed Eucharistiæ particulas à Sacerdote acceptas domum ferendas sumerent, quas reverenter asservatas singulis diebus summo manè jejuni participabant.* Hæc autem consuetudo teste eodem Baronio,

nio, cùm communis fuerit & Orientali, & Occidentali Ecclesiæ, in Occidentali usque ad Concilium Cæsaraugustanum perduravit, in quo *can.* 3. in Hispania hæc consuetudo abrogata fuit. In eo enim Canone legitur, Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum. In Orientali verò Ecclesia etiam post dicta tempora adhuc ejusmodi consuetudinem viguisse, plura exempla declarant, quæ in Prato spirituali habentur descripta.

44 Quartò in itinere etiam secum Eucharistiam ferre aliquando concessum fuisse (tanta enim erat tunc Christi fidelium pietas) Sanctus Ambrosius *in orat. funer. fratris sui* scribit, ubi de Satyro fratre agens id manifestè significat. Testatur idipsum D. Gregorius *dialog. lib. 3. cap.* 36. de Maximiniano Episcopo Syracusæ, & ejus sociis Eucharistiam secum portantibus, dum mare Adriaticum navigarent. Eam quidem consuetudinem apud Ecclesiam Orientalem alicubi etiam viguisse temporibus Alexandri Papæ III. acta S. Laurentii Episcopi Dublinensis in vita S. Laurentii Episcopi *cap.* 8. apud Surium *tom. 6. die* 14. *Novembris* testantur, in quibus hæc leguntur: *Quatuor Sacerdotes cum magna turba hominum transire comperiunt, qui Eucharistiam, sicut tunc moris erat pluribus, secum pro tuto viatico, ac securo duce itineris publicè deferebant.*

45 Hic etiam mos perseverasse videtur inter Orientales usque ad nostra tempora. Hic autem ritus in Occidentali Ecclesia solùm remansit apud Summum Pontificem, qui in itinere Eucharistiam publicè, atque honorificentissimè ante se gestat; ea verò fuit causa, ut olim tam Clerici, quàm laici in itinere Eucharistiam secum deferrent, quia cùm hoc Sacramentum viaticum sit, ac hominibus quibuscumque in mortis articulo necessarium, prudenter olim fiebat, ut tam Clerici, quàm laici ob mortis pericula, quæ in itinere se offerebant, maximè persecutionis tempore, secum in itinere conficiendo deferrent, ne, si illis mori contingeret, viatico privarentur; & quamvis hæc consuetudo ob majoris hujus Sacramenti reverentiam hodie tantùm apud Summos Pontifices fuerit conservata, apud Orientales tamen non video alicubi fuisse damnatam, nec auderem Evangelii ministros in illis Regionibus, aut aliis infidelium provinciis conversantes, si imminente mortis periculo secum viaticum, occultè tamen deferrent, condemnare.

46 Quintò, Eucharistiam quoque absentibus deferri mos fuit apud antiquos, qui etiam hodie manet apud Orientales aliquos. S. Ireneus *epist. ad Victorem Papam* apud Eusebium *lib. 5. hist. Eccles. cap.* 24. testatur moris fuisse, Papam mittere aliis Episcopis Eucharistiam in signum pacis, & communionis. Dionysius etiam Alexandrinus *in epist. ad Fabium* apud eundem Eusebium *lib. 6. histor. cap.* 36. ait, Serapionem in extremis agentem accepisse Eucharistiam missam per puerum à Sacerdote tunc domi ægrotante.

47 Sextò, ritus Græcorum consecrandi in fermentato approbatus etiam est ab Ecclesia, ita tamen ut potior sit in Azymo, ut fit in Ecclesia Latina.

48 Septimò Armeni, & orientales alii non miscent in Sacrificio Missæ aquam vino; quod si hoc faciant, ut profiteantur Eutychetis hæresim, unam tantùm naturam in Christo agnoscentis, manifestus est, & intolerabilis error. Si verò hoc fiat, vel quia non existimant esse de necessitate Sacramenti, vel in significationem alicujus Christi Mysterii, forte tolerabilis esset consuetudo; quia hæc aquæ mistio, ut optimè probat Suarez 3. *tom. in 3. p. D. Thomæ disp.* 45. *sect.* 2. tantum est de necessitate præcepti humani; quare cùm hæc cæremonia non pertineat ad Sacramenti substantiam, posset ab Ecclesia dispensari. Tamen urgendi sunt Armeni, ut præcipit Concilium Florentinum, ut sese cum universo Orbe conforment.

49 Octavò, mustum ex uvis maturis expressum in rigore est sufficiens materia consecrationis Calicis; ita tenent cum D. Thom. 3. *part. quæst.* 74. *art.* 8. communis Doctorum sententia, & colligitur *ex can. Cùm omne crime de consecrat. d.* 2. ubi dicitur, si necesse fuerit, posse botrum in Calice exprimi, & aqua misceri, & ita confici. Undè Aristoteles 4. *meteor. cap.* 10. mustum vocat vinum recens, licèt non sit purum, & satis coactum, quia nondum separatus aqueus humor, flos, & fex, quæ per decoctionem vini secerni solet. Idem etiam censeo de musto expresso ex uvis passis, ut moris est apud Abyssinos; quare in hujusmodi musto conficientes non peccant; quod si ab hoc ritu, tanquam minus convenienti, sive potius indecoro, retardari nequeant, ferendi sunt, si aliter fieri non possit.

De Sacramento Ordinis. Primò ritus apud Orientales 50
nationes usitatus Ordinandi pueros ante rationis usum, licèt non sit contra fidem, imprimatque characterem Ordinis sacri etiam in hac ætate, irrationabilis tamen valdè est, atque adeò extirpandus, si ferat illarum nationum conditio.

Deindè Ordines collati absque eo, quod suscipientes 51
materiam cujusque Ordinis propriam tangant, ut verior sententia tenet, irriti sunt, nulliusque valoris, aut effectus; quare sic ordinati iterum saltem sub conditione debent ordinari. Ita Romæ fuit decretum, ac executioni mandatum cum fratre Tecla Abyssino, & Monacho S. Antonii anno 1594.

Cùm Stephanus Papa *in can. aliter dist.* 31. tradat 52
Orientalium veterum esse traditionem, ut eorum Sacerdotes matrimonio copulati sint, cùmque id illis nunquam interdixerit Ecclesia, nulla ratione id interdicendum videtur, dummodò ante Sacerdotium matrimonium contrahatur: Nam contractum post Sacerdotium est irritum, ut nos aliàs fusè; lex enim cœlibatus semper gravis visa est Græcis, & Orientalibus aliis, propterea conjugium permissum est illis ab Ecclesia.

De matrimonio. Primò ritus, sive consuetudo contra- 53
hendi in aliquibus gradibus sine Summi Pontificis, aut Episcopi dispensatione jure divino non est prohibitus, quales sunt omnes alii, ultra primum in linea transversali, ut verior sententia docet, & in linea recta omnes in infinitum.

Mos, qui cõmunissimus est inter Schismaticas natio- 54
nes, quo permititur ob fornicationem matrimonium dissolvi, est contra fidem, & ob id non tolerandus.

Hæc sunt, quæ exempli gratia à nobis interim sunt 55
allata. Adjiciam nihilominus interrogationes Patriarchæ Maronitarum, & responsa Summi Pontificis Gregorii XIII. super fide, ac ritibus Catholicis, manifesta in Synodo, quæ celebrata fuit circa festum Paschatis anno 1579.

Interrogationes de Baptismo; quantum ad Sacramen- 56
tum Baptismatis. *Primò*, nos benedicimus, & consecramus aquam, quoties volumus baptizare, non autem consecramus in Sabbatho sancto secundùm ritum Ecclesiæ Romanæ. *Secundò*, non simul baptizamus masculos, & fœminas, credentes hoc pacto affinitatem contrahi, *Tertiò*, ordo etiam Baptismatis nostri diversus est ab Ecclesia Romana, quanquam forma sit eadem. *Quartò*, item quia gens nationis nostræ habitat mista Schismaticis, hinc quandoque fit, ut nostrorum filii ipsorum ritu baptizentur.

Responsio. Ad primum, laudabile est benedici fontem 57
Baptismi in Sabbatho sancto, idque paulatim in Ecclesiam Maronitarum esset introducendum, quia, ut patet *de consecrat. dist.* 4. antiquissimus fuit omnium Ecclesiarum usus ab Apostolis acceptus, in Paschate, & in Pentecoste conferre Baptismum, in Paschate præcipuè, quia propriè inquit Leo Papa *can. propriè ead. dist.* in morte Crucifixi, & in Resurrectione ex mortuis potentia Baptismi novam creaturam condidit ex veteri, ut in renascentibus, & mors Christi operetur, & vita, dicente Apostolo: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem,*

ut

ut quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Imò Syricius Papa *ead. dist. can. non ratione*, temeritatis arguit Claraconensem Episcopum, quod extra hæc duo tempora baptizaret. Qui mos licèt modò non servetur, quod ea tempora adultis essent attributa, qui nunc rarò veniunt ad Baptismum, decet tamen retinere Consuetudinem sub ipsum Pascha benedicendi fontem Baptismi, & sine ullo scandalo videtur id introduci posse apud Maronitas.

58 Ad secundum. Hujusmodi affinitas nulla est, cùm veteres Canones, scilicet *can. Pyctatium* 30. *q.* 3. & in *lib.* 6. *de cognat. spi it.* non aliam agnoscant affinitatem ex Baptismo, nisi paternitatem, compaternitatem, & fraternitatem, quæ sit inter regeneratum, & liberos tum regenerantis, tum susceptoris. Imò Tridentinum Concilium *sess.* 24. *cap.* 2. *de matrim.* statuit, ut inter susceptores, & Baptizatum, & illius patrem, & matrem, necnon inter Baptizantem, & Baptizatum, Baptizatique patrem, & matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur.

59 Ad tertium. Cùm Florentinum Concilium suas Græcis cæremonias reliquerit, possunt & suæ permitti Maronitis in Baptismo, dummodò per viros doctos ab omni superstitionis, aut erroris specie expurgentur.

60 Ad quartum. Licèt permittendum non sit, ut Catholicorum filii à Schismaticis baptizentur, valet tamen eorum Baptismus, ut habetur *de consecrat dist.* 4. *can. si non sanctificatus*, *can. Romanos*, *can. à quodam Judæo*, & in Concilio Florentino *in unione Armenorum*, si tamen debita forma, & materia adhibita sit cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, dummodò non intendat Baptizans profiteri, vel inducere suum errorem, vel hæresim, addendo formæ aliqua verba orthodoxæ fidei repugnantia; quapropter servandum est, quod statuitur in Concilio Arelatensi relato *in can. de Aria is de consecr. dist.* 4. ut videlicet ab Hæreticis Baptizati interrogentur, qua forma fuerint Baptizati. Nam, si constabit ritè baptizatos, nihil agendum est; si irritè simpliciter baptizentur; si probabiliter dubitetur, baptizentur sub conditione.

61 Interrogationes de Chrismate; quantum ad Sacramentum Confirmationis attinet. *Primo*, quia Chrisma nostrum hoc anno præsenti antiquo ritu consecravimus, offenderetur populus noster, si ex propria mea authoritate id ipsum per iguem absumerem. Idem dico de Chrismate, quod, divina favente gratia, hoc die Jovis sancto secundum ritum Ecclesiæ Romanæ, & Pontificium consecraturus, quod servatum velim pro aliquo anno eandem ob causam. *Insuper* non ita facilè hìc reperitur Balsamum. In posterum Chrismate sancto pueros ungemus circa annum ætatis eorundem octavum. *Scire* etiam aveo, quid statuendum sit circa nostrates antiquo nostro ritu Chrismate inunctos, idque à Sacerdote, & tem ore Baptismi.

62 Responsio. *Ad primum.* Per hæc initia liberandi à Chrismatis annua combustione ad populorum offensionem, & inopiam Balsami, modò moneantur, ut pedetentim studeant, hortari populos ad recipiendum hunc Ecclesiæ Romanæ ritum, de quo Fabianus Papa Martyr. *de consecr. dist.* 3. *can. litteris.*

63 Ad *secundum.* Concilium Aurelianense, relatum *de consecr. dist.* 5. *can. ut jejuni* sancire videtur, ne ante usum rationis pueri chrismentur; sic enim ait, *ut jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, ut moneantur confessionem facere prius, &c.* Nec immeritò; hac enim de causa dum quis confirmatur, alapa cæditur, ut admoneatur, quemadmodum juxta verbum Evangelicum ante Reges, & Præsides flagella pro fide æquanimiter ferre debeat, & mortem. Pueri autem ante usum rationis tam ad pugnam, quàm ad hujusmodi cæremonias inepti sunt. Cæterùm, quoniam id solo Ecclesiæ usu tenetur, non malè sentit Sotus *in* 4 *sent. dist.* 7. *quæst. un. art.* 8. si aliquibus nationibus usus esset confirmare infantes, retineri posse, cùm id etiam factitarit Ecclesia primitiva, ut ex Dionysi *c.* 2. *Ecclesiast. Hierarch.* colligitur.

Ad *idem Secundum.* Sacramentum à Presbytero col 64
latum irritum est, ut ait Eusebius Papa *de consecrat. dist.* 5. *can. manus.* Id, quod Innocentius I. Epistola ab Eugubinum Episcopum *cap.* 3. docet, non solùm consuetudine Ecclesiastica demonstrari, sed etiam actis Apostolicis, quæ asserunt Petrum, & Joannem esse missos, qui Baptizatis traderent Spiritum Sanctum, tametsi, ut Florentinum Concilium in unione Armenorum docet, possit Presbyter ex Papæ dispensatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius *lib.* 3. *regist. Ep.* 26. quam dispensationem Apostolicam, quia Hierosolymitanæ Ecclesiæ collatam esse non legimus, idcircò, si quis à Presbyteris Chrismati vellent iterum ab Episcopo chrismari, possent chrismari, cùm cæteris verò, qui sine scandalo ejus rei nequeunt admoneri, dissimulandum est, cùm non sit Sacramentum necessarium saluti.

Interrogationes de Eucharistia. De Sanctissimo Sacramento Missæ. *Primò*, nos missam celebramus in solo azymo, laici vero nostri sub utraque specie communicant, *Secundò*, neque pluries, quàm semel uno, eodemque die super eodem, & uno Altari celebramus *Tertiò*, itidem apud nos mos obtinet, quod uno Sacerdote celebrante missam, quotquot alii præsentes sunt Presbyteri, habitu tamen dicentium Missam carentes, neque etiam consecrantes, communicantes tamen, omni onere, atque obligatione tam pro vivis, quàm defunctis, eleemosynisque eam ob causam acceptis, Missam celebrandi, absoluti, & satisfecisse censeantur. *Quartò*, diebus verò jejunii circa Vesperam, imò quandoque exacto die solemus Missam celebrare. *Quintò*, communicantibus autem administratur particula de ipsamet hostia majori sub qua celebratur, etiam si magnus foret communicantium numerus sub hisce verbis Christi: *benedixit, fregit, deditque, &c. Sextò.* Timore infidelium non asservatur Sacramentum Eucharistiæ, neque, ubi pro infirmis conservatur, lampas ulla accensa præponditur.

Responsio *ad primum.* Si volunt in azymis consecrare, 65
non videntur prohibendi, laici verò à communione sub utraque specie pedetentim arcendi sunt, cùm id tanti faciat Tridentinum Concilium *sess.* 21. *cap.* 2. Totus enim Christus in una specie continetur, & in usu Calicis magnum est periculum effusionis.

Ad secundum. Non peccatur sæpiùs una die in eodem 66
altari celebrando, tametsi ea consuetudo mala non sit.

Ad tertium. Non satisfaciunt eleemosynis pro Missa 67
collatis, nisi qui sigillatim ritè celebrant, & consecrant, tametsi dissimulandum non est quod asserunt Palud. *in* 4. *distinct.* 45. *quæst.* 2. D. Antonin. *par.* 1. *tit.* 10. *cap.* 2. §. 4. & Sylvest *verb. Missa* 1. *quæst.* 10. videlicet, Sacerdotem posse una Missa satisfacere multis, quibus missam promisit ob acceptas diversas eleemosynas, si ipsi id sciunt, vel scire tenentur, quia scienti, & volenti non fit injuria. Hæc illi. Quæ sententia, quia probabilis est, tolerari posset mos Sacerdotum Maronitarum, si inter se conveniant, ut Missa, quæ in communi dicitur, aut legitur à multis, applicetur iis, qui eleemosynas contulerunt, cùm ipsis ea consuetudo Sacerdotum perspecta jam sit, ut probabile est.

Ad quartum. Hujusmodi mos mutandus non vide- 68
tur, nam antiquus fuit in Ecclesia, cùm Concilium Cabilonense, relatum *de consecrat. dist.* 1. *can. solent: percipiat in jejuniis quatuor temporum circa Vespertinas horas, in Sabbatho verò sancto circa noctis initium Missarum solemnia celebrari.* Id, quod licèt jamdiù Latinis Ecclesia remiserit, nostræ consulens imbecillitati, ubi tamen servari potest, non tamen tollendum non videtur, sed collaudandum etiam, quo diutiùs protrahatur jejunantibus hora comedendi, quàm non nisi Vespertinam olim fuisse tota Quadragesima, idem Concilium declarat; quæ consuetudo ad tempus usque D. Thomæ Aquinatis ferè perduravit, quia, ut ipse testatur 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 7. suo tempore jejunabatur usque ad horam nonam, quæ ut ibidem annotat Caietanus, est hora tertia post meridiem,

ut

ut nempè jejunantes Christo compaterentur usque ad horam nonam, qua expiravit; qua item hora quia peractum est cruentum Sacrificium, non indecorè in eandem horam defertur incruentum. Quoad tamen fieri potest, servanda est Rubrica Missalis Romani.

69 *Ad quintum.* Non damnandus videtur is ritus, si non ex superstitione fiat, sed ex pio affectu in ea Evangelii verba: *Benedixit, fregit, dedítque.* Et dummodò talis consuetudo sit antiqua.

70 *Ad sextum.* Servetur quod in ipsorum *Synodo* 12. constitutione decernitur, & quod necessitas jubet.

Interrogationes de Confessione; quoad confessionem

71 attinet. *Primò*, ob raritatem Sacerdotum peritorum singulis terris, & oppidis, villisque proprio Pastori constituendo non sufficit eorum numerus, hinc ad diversa loca diversi Sacerdotes confessiones excepturi mittuntur, sic ut ovilia Pastore privata quandoque remanere cogantur. *Secundò.* Et quia hactenus auctoritatem à Sancta Sede Apostolica mihi particulariter concessam ignoro, etiam me latet, quousque in alios eadem extendenda sit; quapropter Sanctitas vestra hac in re mihi limites præscribere non dedignetur. *Tertiò.* Insuper informatum me velim Brevi Sanctitatis vestræ, quod & aliis ostendere possem num antiquæ pœnitentiæ observandæ sint, num verò arbitrariæ imponendæ,

72 Responsio. *Ad primum.* Propter magnam ex proprio-rum Pastorum in suis Ecclesiis residentia utilitatem gravissimè in Sacris Canonibus, & Tridentino Concilio commendatam, magnoperè conãdum esset, ut quoad ejus fieri poterit, proprii Pastores singulis parochiis, oppidisve deputentur. Et per hæc initia Summo Pontifici supplicandum esset, ut aliquos eò Sacramentorum idoneos ministros mitteret, qui & præsentem ministrorum paucitatem sublevarent, & alios subinde alerent, ac docerent, qui sibi deinceps succederent.

73 *Ad secundum.* Huic Patriarchæ concedenda videntur priscorum Patriarcharum privilegia, quæ habentur *de privil. & excess. privileg. cap. antiqua*, cùm expositione Doctorum. Nec deneganda facultas absolvendi in omnibus censuris, & casibus propter molestiam transmarinæ navigationis evitandam. Atque hæc concessio quo fuerit amplior, eò minus ipsis videbitur laboriosus; & gravis, novus ad Ecclesiam Romanam reditus, ac subjectio,

74 *Ad tertium.* Arbitrariæ pœnitentiæ concedendæ videntur, commendandæ tamen antiquæ, & ad eas populus suaviter inducendus, cùm experiamur, rigidarum pœnarum relaxatio ad quantum licentiæ in pecando Christianum populum deduxerit, dummodò illorum antiquæ pœnitentiæ recognoscantur, & si oportuerit, expurgentur.

75 Interrogationes de Matrimonio; quantum ad matrimonium attinet. *Primò.* Gens nostræ nationis induci non potest ad intelligendum illicitam esse repudiationem uxorum, etiam in adulterio repertarum, quas ita repudiatas rursus matrimonio associari posse, existimant. *Secundò*, quomodo cùm utriusque sexus hominibus taliter repudiatis postmodum de novo matrimonio copulatis sit disponendum? *Tertiò.* Et num eorum proles legitima sit, & in Clerum admittenda, necne? *Quartò.* Item credimus, viros ad quartas nuptias, fœminasque ad easdem non esse admittendos. *Quintò.* Itidem num licitum sit Catholicis cum Schismaticis matrimonium contrahere, quod proh dolor! sæpè fit, aut non? *Sextò*, Scire etiam desidero quousque mihi liceat matrimonium dispensare? *Septimò*, de impedimento publicæ honestatis non cognoscimus, quod tamen quandoque incurritur, desideroque cum talibus dispensari. *Octavò*, credimus etiam illicitum esse patrem, & filium cum matre, & filia, duosve fratres cum duabus sororibus matrimonio posse copulari.

76 Responsio. *Ad primum.* Constat divortio ob fornicationem habito matrimonii vinculum non solvi; sed quia affirmat Patriarcha id suæ nationi incredibile videri, percommodum esse hanc Catholicam veritatem illis promulgare certissimis scripturarum, Patrumque authoritatibus, & rationibus communitam.

Ad secundum. Quia prioris matrimonii vinculum ad- 77
huc durat, faciendum est, quod Apostolus præcipit 1. *Corinth. 7. Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Separandum itaque est secundum matrimonium, & redeundum ad primum, si ambo conjuges vivant, alioquin manere possunt cum iis, quibus jam juncti sunt, dummodo denuò sponte contrahant, perinde ac si nihil ante contraxissent.

Ad tertium. Liberi ex hujusmodi matrimoniis, quæ 78
vera putabantur, cùm non essent suscepti, ut in Clerum recipi possint, authoritate Apostolica legitimi declarentur, cùm legitimi filii in jure censeatur nati ex matrimonio, quod vel legitimum erat, vel legitimum putabatur, ut colligitur ex *cap. Cum inter, & cap. ex tenore, qui fil. sint legit.*

Ad quartum. Hic usus est contra illud Hieronymi, re- 79
latum *in can. Aperiant* 31. *qu.* 1. *Non damno*, inquit, *bigamos, imò nec trigamos, & si dici potest octogamos.* Et infrà: *Ego nunc voce proclamo libera, non damnari in Ecclesia bigamiam, nec trigamiam, & ita licere quintò, & sextò, & ultra, quomodo & secundo marito rectè nubere.* Ratio autem in promptu est; quia ex nuptiis quotiescumque repetitis existunt & bonum prolis, & remedium concupiscentiæ. Catholicè itaque non sentit, qui id licere negat.

Ad quintum. Non licèt contrahere cum Schismaticis, 80
& Hæreticis, cùm id prohibeatur 28. *qu.* 1. *can. Cave*, ex D. Ambrosio, *& can. non oportet*, ex Concilio Agathensi, item *can.* 13. Concilii Chalcedonensis. Hoc tamen impedimentum non dirimit contractum, tenet enim matrimonium ratione characteris baptismalis ex D. Thoma *in* 4. *distinct.* 39. *qu.* 1. *art* 1. *ad* 5. & ex communi Doctorum sententia; quoad habitationem tamen separandi essent, si fidei periculum Catholicis immineret, *cap. quæsivit de divort.*

Ad sextum. Idem videtur dicendum, quod supra ad se- 81
cundum de confessione.

Ad septimum Libera est Summo Pontifici dispensatio 82
in hoc impedimento, cùm nihil habeat divini juris.

Ad octavum. Putandum non est, non licere contrahere 84
duos fratres simulcum duabus sororibus, aut patrem cum matre, & unius filium cum filia alterius. Affinitas enim non est in cognatos contrahentium, sed inter unum contrahentem, & cognatos alterius contrahentis *ex cap. Quod super his de consang. & affinit.*

Interrogationes de ordine. Quantum ad Sacramen- 85
tum Ordinis attinet. *Primò*, in nostro Pontificali conferuntur Ordines sine forma per modum precationis dicendo *Ut eligas hunc in Diaconum, Presbyterum, &c.* Et si quid in hoc sit dubii, nobis insinuare dignemini, quamquam in posterum secundùm Pontificale Romanum, quod modò de novo à Legatis sanctitatis vestræ in linguam nostram vulgarem est traductum, illos conferemus. *Secundò*, creamus insuper pueros quinque, vel sex annorum Subdiaconos sine obligatione legendi horas Canonicas. *Tertiò*, neque etiam confertur apud nos Diaconatus, vel Sacerdotalis dignitas, nisi his, qui prius contra tamen usum Ecclesiæ Romanæ, cum Virgine contraxerint; cum vidua, vel corrupta non item; quibus tamen secundæ nuptiæ sunt interdictæ. *Quartò*, dubium insuper nobis est, an iis, qui ordinati sunt sine auctoritate, vel literis dimissorialibus Patriarchæ, vel proprii Episcopi, in tali sint ordine vel suspensi vel irregulares, similiterque Episcopi sine ordine, auctoritateque Patriarchæ.

Responsio *ad primum.* Posthac juxta Pontificalis Ro- 86
mani ritus habeantur ordinationes; quæ verò antehac præter illud factæ sunt, quales fuerint, judicati cer-

tò non potest, nisi huc mittant illi suum Pontificale, ut ejus ritibus, & cæremoniis perspectis faciliùs de re tota statuatur.

87 *Ad secundum.* Sapienter Ecclesia *distinct.* 77. & 78. in ordinandis non solùm usum rationis requirit, sed perfectam plus, minusve ætatem pro ordinum varietate, idque tum ratione characteris, qui cùm sit potestas exercendi, conferendique, quæ ad Dei cultum pertinent, tradi non debet, nisi in ea ætate, quæ hujus potestatis exercendæ sit capax, tum ratione annexi voti castitatis, quo nullus, nisi sciens, & volens debet obstringi. Itaque in sexta Synodo Constantinopolitana *can.* 14. & 25 statuitur, ne Diaconus ante 25. annum creetur, nec subdiaconus ante 20. nec Presbyter ante 30. quæ tempora licèt variè mutata sint, inducendi tamen sunt Maronitæ, ut Tridentini Concilii tempora observent *sess.* 23. *c.* 12. dummodò intelligatur, Ordines ante usum rationis collatos valere ex communi sententia Theologorum *in* 4. *distinct.* 25. Tenentur etiam omnes ordinati ad horas Canonicas saltem illi nationi consuetas, & à viris doctis recognitas, non solum beneficiati, sed etiam qui sunt in sacris sine beneficio ex D. Thoma 6. *quodlib.* & *in* 4. *ead. d.* ex Panorm. *in c.* 1. *de celebrat. Missar.* & Cardinal. *in Clem.* 1. *eod. tit.* & communi sententia.

88 *Ad tertium.* Cùm Stephanus Papa *can. aliter dist.* 31. tradat Orientalium veterem esse traditionem, ut eorum Sacerdotes matrimonio copulari sint, cúmque de illis nunquam interdixerit Ecclesia, nec videtur interdicendum Maronitis. Sic enim scribit Clemens III. *in cap. quæsitum de pœnit. & remiss. Sacerdotibus Græcis legitimo matrimonio licet uti.* Et clariùs Innocentius III. *in eap cum olim de Cler. conjug. Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit, quoniam Orientales in minoribus Ordinibus contrahunt, & in sacris utuntur matrimonio jam contracto.* Permittendum id itaque videtur Maronitis, dummodò ad matrimonium non compellantur, qui cœlibes esse vellent; sed ad id potius piis hortationibus inducantur.

89 *Ad quartum.* Benè se res habet, sed admonendi sunt, quod illi Episcopi, qui ante ordinationem non sunt à Patriarcha legitimè electi, etiamsi consecrarentur, vel, ut ipsi dicunt, ordinarentur, sunt suspensi ab executione ordinationis Episcopatus.

90 Interrogationes de Conciliis. De sacris verò Conciliis nullam aliam notitiam habemus, quàm de quatuor generalibus. Hinc quid alia Concilia generalia circa consuetudines innovaverint, vel abrogarint, prorsus ignoramus.

91 Responsio; quoniam quatuor tantùm Concilia generalia habent, & postulant de reliquis edoceri, necessarium videtur ad tantæ rerum divinarum ignorationi consulendum jussu Summi Pontificis ab aliquot Theologis colligi in libellum omnes Catholicas, & Orthodoxas propositiones à cæteris Conciliis sancitas, tametsi Concilium Tridentinum totum posset ad eos mitti in Arabicam linguam convertendum; idem de Cathechismo ad Parochos.

92 Interrogationes de variis rebus. Quoad diversas verò res alias attinet. *Primò*, quæro, quid statuendum mihi erit circa certum populum diœcesis nostræ vulgariter Bianchi nominatum, metu tributorum, seu mortis, Mahometicæ legis ritus externos obeuntem, qui tamen nostro ritu baptizatur, & jejunat, confessionem, sacramque communionem maximè exoptans. *Secundò*, Item num modus noster jejunandi sit validus, qui sic instituitur, ut toto die in jejunio transacto, vesperi tamen interruptam cœnam in dormiendi usque tempus protrahamus. *Tertiò*, Cavetur insuper exactissimè, ne mulieribus menstruum patientibus sacra Synaxis, vel Oleum sanctum administretur, multóque minus in Ecclesiam intromittantur. *Quartò*, lapides altarium nostrorum sacri Oleo Chrismatis uncti sunt, non adhibitis sacris Sanctorum reliquiis, super quibus num rectè celebretur, necne? *Quintò*, ordinatus itidem Ecclesiarum nostrarum, velaminaque alba altarium bombycina sunt propter lini penuriam. *Sextò.* Præterea cùm Pontificale Romanum statuat, jubeatque singulos Episcopos Ultramarinos omni triennio Romam venire ad Ecclesiarum ipsorum statu deposituros, num & nostri de idem teneantur, necne, sufficiatque propter itineris difficultates, Turcarumque pericula quempiam eorum nomine delegare?

Responsio *ad primum.* D. Thomas, & Caietanus 2. 2. 93
qu. 3. docent aliud esse occultare suam fidem in Christum, aliud profiteri religionem falsam. Illud non semper malum; non enim necessaria confessio fidei, nisi cùm interrogamus, vel urget necessitas proximorum, vel scandalum. Hoc verò nunquam licet, nec verbo, nec facto, cùm utroque modo Christus æquè negetur, etiamsi corde credatur. Inde qui in tormentis Christum negant, quamvis animo fidem retineant, damnantur in *can. existimat* 12. *q.* 3. à Hieronymo, *in can. non solum*, ab Augustino, *in can. nolite* à Chrysostomo, & credere id licere pertinet ad hæresim Elcesaitarum, de quibus Eusebius *lib.* 6. *c.* 28. contra quos Origenes *in Psalm.* 82. scribit *Quia corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem; qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis est.* Ex quo patet hos populos Alborum in statu damnationis esse, si metu tributorum, seu mortis, vel obeunt externos ritus Mahometicæ legis, vel habitum aliquem gerunt per se institutum ad eam profitendam, ut disertè Caietanus *ibidem*, ac Sylvester *v. fides §.* 5. aliique.

Ad secundum. Conandum est, ut jejunium non mul- 94
tis interruptis comestionibus fiat, sed unica tantùm. Id enim Ecclesiastico jejunio necessarium esse, asserit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 6. & Theologi reliqui *in* 4. *dist.* 25.

Ad tertium. Menstruatis nec Eucharistia, nec Oleum 95
sanctum, nec Ecclesiæ ingressus inhibendus, nisi ipsæ ex devotione abstineant; sic enim de eis D. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo scribit *can. ad ejus dist.* 5. *Mulier dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet; quia ei naturæ superfluitas in culpam reputari non debet, & pro hoc, quod invita patitur injustum est, ut Ecclesiæ ingressu privetur. Novimus namq; quod mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur, post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti ejus fimbriam tetigit, atq; ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo influxu sanguinis posita laudabiliter potuit vestimentum Domini tangere, cur etiam quæ menstrua patitur sanguinis, ei non liceat Ecclesiam intrare? Si enim ea bene præsumpsit, quæ vestimentum Domini in languore posita tetigit, quod una personæ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? sancta quoque communionis ministerium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præsumpserit, laudanda est; sed si susceperit, non est judicanda.*

Ad quartum dispensari posset, donec mittantur com- 96
modè reliquiæ, quæ portatili altari inserantur.

Ad quintum concedendum videtur, ut utantur in Ec- 97
clesia ornamentis ex telis bombycinis ob lini penuriam.

Ad sextum ob magnam locorum intercapedinem de- 98
negandum non videtur, quod petunt, ut satis sit unoquoque triennio unum Episcopum omnium nomine Romam destinari.

CONSULTATIO XLII.

An à sententia favore libertatis in materia S. Officii Inquisitionis detur appellatio, & ad quem effectum?

CEnseo affirmativè respondendum idq; saltem quo- 1
ad effectum devolutivum; quia si in eodem crimine hæresis sententia absolutoria ad favorem rei inquisiti, etiam ut innocentis lata, & sic diffinitiva, nunquam transit in judicatum, & propterea sic absolutus potest

iterum

iterum de eadem hæresi inquiri,& molestari,novis supervenientibus indiciis,ut ex relatis à Farinac.*de hær.q.*185. §.13.*n.*197. multò magis ab ea sententia admitti poterit appellatio,ut cognoscatur, an reus odii gratia, vel amoris,lucri,aut commodi temporalis obtenti ab Inquisitoribus damnatus,vel liberatus sit juxta Clem. *multisaum de hæret.*

2 Ad summum autem dicendum in hac re videtur, quod licèt in iis casibus appellatio denegari videatur, Judicis tamen officium potest implorari, & ita per viam querelæ quis comparere corum Judice superiore, ut rescindatur sententia,ut per Jo.à Royas *de hæret.singul.* 19. *nu.*7. Lex enim, aut statutum excludens appellationem, non videtur excludere officium Judicis,Royas *loc. cit.num.*8. Præsertim si aliquo modo constiterit, vel probabiliter dubitetur de injustitia sententiæ, ut per Felin. *in cap. ad abolendam n.3.in fin.de hæret.*& Farinac.*dict.qu.*185.§.15. *num.*233.

CONSULTATIO XLIII.

Quidam Regularis professus procuravit irritari suam professionem, probando falsis testibus illam emississe per vim,ac metum,& deinde uxorem duxit. Post aliquod tempus comparens sponte in S. Officio confessus est,se validè professum fuisse falsumq; esse,quod de vi,ac metu per testes probaverat;quare commissa causa principali de validitate,vel nullitate matrimonii ad S. Congregationem Concilii,ista censuit, prævia separatione Conjugum, utatur suo jure coram Ordinario. Verum quia ex falsis testibus unus tantùm vivit,qui solit se retractare, ideóq; nequit probare hujusmodi falsitatem, supplicat propterea sibi concedi,vel ut convivat cum dicta uxore, vel ut illa liberetur à vinculo matrimoniali, nulla facta mentione de muliere, cùm non sit complex falsitatis, & concedere eidem Regulari reditum ad suam Religionem. Quæritur an sit annuendum

1 IN hujusmodi casibus magna cum circumspectione procedendum est; ego autem censeo,nullo modo huic sponte comparetii nlibendam esse cohabitationem cum sua conjuge,sed convivere debet cum ipsa,donec probetur judicialiter validitas professionis,atque nullitas matrimonii; quia pœnitentis confessio valet contra se ipsum,non verò contra tertium, *cap.*1. *de confess.*Sanchez *de matrim.lib.*10.*disp.*12*n.*50.solúmque obtinet, ut evitentur pœnæ contra reos S. Officii ex jure inflictæ, non autem, ut evitentur probationes judiciales criminum; neque propriæ confessioni credendum est in alterius possessionis præjudicium, ut colligitur *ex cap.vidua de regul.*Hæc autem mulier est in possessione matrimonii, supponitur enim bona fide cum viro soluto illud contraxisse,ac proinde non debet ex sola ipsius sponte comparentis confessione eo spoliari. Ac insuper quia ad dissolvendum matrimonium non est standum conjugum confessioni,*cap.super eo de eo qui cogn.consangu.*& redditur ibi ratio;*quia sæpè adversus matrimonium,ut illud dirimatur,conjuges inter se colluderent.* Quod in hoc casu valdè suspicor intervenire. Porrò si ad solam separationem thori requiruntur plenæ probationes ex Rota *dec.* 115.coram Burat.multò magis requiruntur ad dissolutionem matrimonii.

2 Quare ita in hoc casu procedendum esse arbitror,Recepta judicialiter spontanea professi confessione,nec circipsum, neque circa uxorem quicquam decernendum e,sed procedendum ad capiendam informationem validitatis professionis,& interim prohibere ipsi professo, ndebitum matrimoniale petat,sed tantùm reddat,quia ulier habet jus ad illud petendum,donec non constiteride nullitate sui matrimonii ex *cap. laudabilem ut lit. pd.*quemadmodum cum polygamis sponte comparentibus agendum esse docent Caren. *p.*2.*tit.*18.§.3. *nu.* 16.& Grzia in *prax.Hispan.S.Offic.fol.*7. his verbis: *contra personas que se casan dos,ò mas vezes, &c. aunq; ellas mismas espontaneamente se vengan à denunciar, y confessar su delitto,nò si puede ni debe proceder sin primero verificar todos los matrimonios.* Constita tandem validitate professionis,tunc procedendum ad declarationem nullitatis matrimonii, ad pœnitentiam salutarem ipsi sponte comparenti arbitrio Inquisitorum, & ad illius reditum ad Religionem.

Non obstat *cap.Consultationi de sent.excom.*Nam intelligitur de eo, qui mala fide contraxit, cui non favet possessio,utpote malæ fidei,& ideo eum non posse petere,quamvis teneatur reddere alteri,qui bona fide contraxit. Præterea *in d.cap.Inquisitioni* est sermo in foro interiori conscientiæ. Nam in eo Innocentius loquitur.Et sola injustitia non reddendi est majus peccatum quàm fornicatio,etiam incestuosa,habens duplicem malitiam, ut docet Montesin.*disp* 39.*q.*4.*num.*31. Vide Magistrum *in* 4.*dist.*33. 3

CONSULTATIO XLV.

An de erroribus falsitatis, vel hujusmodi,qui committuntur in examine testium pro statu libero contrahere matrimonium volentium, examinatorum coram Camerario Cleri, vel alio ad id deputato, teneatur Notarius, qui scribit,an Camerarius,vel deputatus, qui assistit, an uterque? 1

An cognitio testium,qui examinantur,pertineat ad solum Notarium? & omittens Notarius clausulam,mihi cognitus, vel saltem cognitus ab alia persona, ipsi Notario cognita, quà pœna puniri possit juxta dispositionem juris communis,præter pœnam arbitrariam, impositam in Instructione pro hujusmodi testibus recipiendis à S.Officio Inquisitionis? 2

An fides, aliaque documenta, quæ producuntur pro statu libero probando, nempè obitus, matrimonii alterius conjugis defuncti, attestationes ordinariorum super statu libero examinari debeant à solo Notario, an etiam à Camerario Cleri,vel alio deputato? cumque sint ex vitio visibili falsæ, quisnam sit censendus reus,& qua pœna puniendus. 3

An dicta fides, quæ mittuntur ex partibus,sint recognoscenda à testibus, licèt sint legalitate munita, & ad quemnam spectet facere hanc recognitionem? 4

Si testes, qui asseruntur à Notario,recognovisse hujusmodi fides,& attestationes, negent recognovisse, cuinam credendum sit? Num Notario,an testibus,maxime si testes sint personæ civiles,& qua pœna puniendus sit Notarius, vel testis? 5

AD primum. Tenetur uterque ex Instructione S. Officii §.*Pro testibus*,ubi utrique præcipitur,quod interfint examini hujusmodi testium. Quamobrem providè,cautéque à jure statutum est, ut in causis arduis,& criminalibus,cujusmodi videntur esse,quæ spectant ad S. Officium non committant Judices testium examen tabellionibus, sed ut præsentes sint huic examini,per text. *in Auth.apud eloquentissimum C.de fid. instr. & in auth. de testibus §.hæc omnia.* Quidquid sit in civilibus,de quo Covar.*l.*2.*var.c.*13.*n.*10. 1

Ad 2.spectare ad solum Notarium ex *d. Instruct.*§.*cit.* Cumque ipse omiserit hanc solemnitatem à d.Instructione,à jure,& à consuetudine requisitam; puniendus est ex jure communi de falso,nec auditur aliquo modo probare volens errorem.Nam eo ipso, quod omittit debitam, & consuetam solemnitatem,præsumptio juris,& de jure est,quod scienter commiserit falsum. Casus est in *l.Iubemus in fin.C.de testam.*& ibi Glos.*ult.*Estque communis opinio,quam tamen cum Menoch. *lib.* 2. *de arbitr.cas.* 370.*n.*4.*& seq.*intelligerem,*non quod ordinaria falsa pœna,sed extraordinaria,sive arbitraria puniatur*, ex quo saltem sit in dolo præsumpto commissi falsi, qui pœnam ordinariam non meretur. 2

Ad 3.Hujusmodi fides,aliaque documenta recognosci debent à Deputato,& à Notario, non autem à Camera- 3

rio, qui solùm assistere debet examini testium, ad quod deputatus dumtaxat deputatur. Deputatus verò, & Notarius pro recognoscendis aliis documentis ad statum liberum probandum necessariis, ut ex d Instruct. §. *fides aliaq; documenta, quæ producuntur à partibus, non admittantur, nisi sint munita &c.* Deputatus autem, & Notarius hujusmodi fides, & documenta admittunt, non autem Camerarius, ideóque ii censendi sunt rei, ac puniendi pœna arbitraria.

4 Ad 4. Affirmativè *ex cit. Instruct. d. §. fides*, ubi id expressis verbis præcipitur; spectatque id munus ad d. Deputatum, & Notarium, qui eas admittere debent *ex d. §. fides.*

5 Ad 5. Si Notarius sit non admodum probus, sed suspectus, testes verò contra deponentes sint omni exceptione majores, tunc potiùs testibus habebitur fides secundum Bart. *in l. 1. §. 1. ff. quemadmodum test. aper.* Menoc. *de arbitr. cas. 195. n. 44.* Mysing. *cent. 4. obs. 39.* Zasius *lib. 2. sing. resp. c. 23. per tot.* Covar. *pract. 9. c. 20. num. 9. & lib. 2. var. resol. c. 13. n. 11.* Granat. *ad Vestr. lib. 6. c. 1. n. 23.* Ideóque hoc judicium arbitrio Judicis relinqui, docet Menoch. *loc. cit.* ac rei puniendi de falso, pœna tamen extraordinaria, sive arbitraria, ut supra dictum est ad 2. Censeoque, ut in posterum testes, qui recognoscunt hujusmodi fides, & documenta, debere illas manu sua subscribere, quod si nesciant scribere, recipiatur recognitio coram testibus.

6 Non omittendum putarim decretum S. Inquisitionis, quod est hujusmodi. Testes, qui inducuntur ad probandum aliquem esse solutum ad effectum contrahendi matrimonium, non examinentur per Notarios Urbis Vicarii solos, sed cum interventu Judicis, & per Vicesgerentem considerentur depositiones testium, an concludenter probent 12. Ianuarii 1602. fol. 20.

CONSULTATIO XLV.

Quidam Monachus Basilianus Græcus Schismaticus ad triremes damnatus in ditione Latinorum Catholicorum in articulo mortis communicavit in fermento, quod penes se conservabat, alium pariter schismaticum concaptivum in eadem trireme his præcisis verbis: N. Mangia il corpo, & il sangue di Christo. Quæritur, an talis communio sit delictum? Et dato quod sit delictum, an spectet ad S. Officium, & qua pœna puniendum?

1 REspondeo, id totum pendere ab intentione ministrantis hujusmodi communionem. Ideóque primò interrogandus est, unde habuerit sacram Eucharistiam, an ipse, anve alius ritè illam confecerit, & ad quem finem apud se illam conservabat? Si respondebit, illam retinuisse ad malum finem, puniendus est pœna contra abutentes usu Sacramentorum, nempè contra hæreticos, abuti enim sacramentis sapit hæresim. Quare Inquisitor potest punire tales abutentes, quando abutuntur Sacramento Altaris ad sortilegia, ut dicitur in Glos. *v. saperent §. sane cap. accusatus de hæret. in 6.* & habetur per Panorm. *in glos. fin. c. 1. de sortileg.* Oldrad. *cons. 210.* & Gemin. *cons. 54.* Si verò respondebit, licere in itinere Eucharistiam ferre pro viatico: id aliquando concessum fuit. Cujus rei extat testimonium D. Gregorii *Dial. lib. 3. c. 36. de Maximiano Episcopo Syracusæ, & ejus sociis Eucharistiam secum portantibus, dum mare Adriaticum navigarent.* Hanc quidem consuetudinem apud Ecclesiam Orientalem alicubi etiam viguisse temporibus Alexandri Papæ Tertii alibi diximus.

2 Non videtur obstare, quod dictus minister versetur in ditione Latinorum, quia cùm ipse sit Græcus, debet uti ritu Græco, atque adeò in fermentato, ut jubet B. Pius V. & Concilium Florentinum in literis unionis.

3 An autem id fateri debeat in tortura, quod scilicet non ad malum finem, sed ad servandam consuetudinem Orientalium Eucharistiam in fermento secum detulerit pro viatico, arbitrio Inquisitorum remittitur, attentis circumstantiis personæ, & responsionibus super interrogatoriis de intentione supradicta.

Pariter interrogandus est super verbis illis, *N. mangia il corpo, & il sangue di Christo*, An scilicet credat, esse de necessitate salutis usus calicis nempe Sanguinis Christi, & non sufficere solum corpus, in quo totus Christus continetur. Si rectè non respondebit, est tanquam hæreticus puniendus ex Trid. *sess. 21. c. 1. & can. 1.* verbum *mangia* tolerari potest ex institutione Christi, qui eodem est usus verbo, cùm Apostolos communicavit, dicens: *accipite, & comedite, Matth. c. 26.* 4

Denique interrogandus est, cur schismatico impœnitenti Eucharistiam administraverit? Si malè respondebit, vel malè credat de potestate Ecclesiæ, ac usu clavium, & quod liceat etiam schismaticis impœnitentibus Eucharistiam in articulo mortis præbere, est puniendus tanquam hæreticus. Secus autem si contrarium responderit, & credat, *ex cap. super eo de hæret. in 6.* quem textum ad omnes pœnitentes ex identitate rationis extendunt communiter Doctores, quos sequitur Suarez *de fid. disp. 25. sect. 2. n. 12.* Simancha *tit. 63. n. 7.* 5

Atque ex his pater, hanc rem spectare id S. Officium, saltem ut cognoscat de intentione hujus schismatici, & juxta ejus responsiones se ingerat in causm. 6

CONSULTATIO XLVI.

Canonicus quidam Cathedralis Germinicæ, in qua juxta concordata pacis Monasteriensis una pars Canonicorum est Catholica, alia est hæretica, cùm fuerit Canonicus Lutheranus, & modò ad fidem Catholicam secretò conversus, sitq; dominus Territorii, & nobilis, magnæq; authoritatis apud Principem hæreticum Lutheranum, unde si sciretur, quod ad fidem Catholicam sit conversus, magnum damnum ipsi, aliisq; Canonicis Catholicis inferretur. Supplicat.

Primò, quòd cùm non benè calleat linguam latinam, & ne observetur in recitando Divino Officio, ac Horis Canonicis, cum eo dispensare possit Confessarius ad psalmos tantùm pœnitentiales, Rosarium, vel hujusmodi aliud.

Secundò, ut promoveri possit secretò ad primam tonsuram, quæ ipsi collata non fuerit.

Tertiò, ut absolvi possit à Simonia ob pecuniam acceptam pro suo suffragio ad Canonicatum Lutheranum dato, & ab obligatione illam restituendi. Quæritur, an sit indulgendum.

AD 1. non posse cum beneficiato, sive Canonico in hoc dispensari, asseruerunt aliqui antiquiores, quia existimarunt obligationem beneficiatorum ad persolvendum officium divinum esse de jure naturali, in quo Pontifex non potest dispensare Ita Angel. *in sum. v. Horæ q. 6.* Rosel. *eod. v. n. 13.* Abb. *in c. 1. de celebr. miss.* & Turrecrem. *in can. Eleutherius d. 91. qu. 5.* 1

At verò certum est, existente hac justa causa, posse Summum Pontificem cum hoc Canonico dispensare, quia certum pariter est, obligationem beneficiati ad solvendum officium esse etiam de jure Ecclesiastico, ut pt Bellarm. *lib. 1. de bon. oper. cap. 19.* atque adeò potest in o Pontifex dispensare, ut ex communi testantur Suarez, Bonacina, Barthol. de S. Fausto, quos sequitur Leander. *part. 4. in præcept. decal. tract. 8. de hor. Canon. disp. 5. q. 65.* Et observatur in praxi. 2

Imò in hac specie non est necessaria hæc dispensatio; quia Officii Divini præceptum non obligat, quando illud recitans magnam timet jacturam bonorum, vitæ vel honoris, ut in hoc casu. Non enim obligat cum tanto incommodo, ut loquendo de aliis Ecclesiæ præceptis, docent Theologi, & in specie firmat Tambur. *lib. 1. in decal. cap. 5. §. 8. num. 2.* qui rectè ad rem notat, quod licèt id rarò inter Catholicos evenire soleat, solet tamen contingere in locis hæreticorum, vel infidelium, etiam præscindendo à contemptu Religionis, & ure 3

ium

ipsum tradiderat Suar. *lib.4.de hor.c.28.n.30.* & alii apud Leandrum *loc.cit quæst.63.*

4 Quare facta prius hæresis abjuratione saltem in foro conscientiæ potest cum illo dispensari.

5 Ad 2. pariter, præmissa absolutione à suspensione, & dispensatione ab irregularitate; quatenus in suspensione ordines exercuerit, qua de causa effectus fuit irregularis potest Summus Pontifex cum illo dispensare, ut per Borgas. *de irreg.p.6.tit. de Cler. per salt.promot. numer.7.* & Sayr. *de censur.lib.7.cap.10. num.39* quam suspensionem & irregularitatem, si ministraverit, etiam incurrit recipiens ordines omissa prima tonsura, ut per Sayr. *loc.alleg. lib.4.c.14.nu.26.* ubi refert, ita declarasse Sac. Congregationem Concilii Trid. quia satis dicitur per saltum promoveri, cum à statu laicali immediatè ad ordinem clericalem transeat, quod valdè abhorret Ecclesia, ut per Thes. *in prax Ecclesiast.v.ordo c.13.ubi §.fin.* advertit, quod cum promoto per saltum Sacra Pœnitentiaria non dispensat, nisi quando in occultis periculum adesset gravium scandalorum nisi dispensaret, & tunc concedit litteras ad effectum omissum Ordinem recipiendi à quocunque Catholico Antistite &c. etiam extra tempora, etiam non servatis interstitiis & absque dimissoriis proprii diœcesani; quod periculum cum in hoc casu probabiliter timeatur, ideo dispensandum.

6 Ad 3. Licet dispensationes super Simonia remittantur ad S.Pœnitentiariam, non autem ad S.Officium, ut declaravit S. Congregatio ejusdem S.Officii sub anno 1642. Nihilominus facta prius restitutione Ecclesiæ, vel pauperibus, ut per *cap. de hoc, &c. audimus de Simon.* vel quatenus ipse Canonicus sit pauper, facta eidem per Summum Pontificem applicatione pecuniæ acceptæ per modum eleemosynæ, vel erogata per eum parte aliqua ejusdem pecuniæ pauperibus arbitrio Confessarii, potest absolvi ab excommunicatione ob hanc rem incursa, per *Extr.cum detestabile § Statuentes de Simon.* & Bull.B.Pii V. *incip.Cum primum* § 8. ac etiam dispensari ab irregularitate, quam, si ministraverit, contraxit per *text.in c.1.de sent.& re jud.in 6.& cap.15. cui de sent excom.* pariter *in 6.& tot.titul. de Cler. excom. minist.* ibique Canonistæ communiter.

CONSULTATIO XLVII.

An decreto Concilii Trid.sess.24.c.10.de reform.matr. prohibeatur sub peccato mortali Sponsæ traductio solemnis, an etiam non solemnis ad domum Sponsi, & carnalis copula? Hinc rationes ad utramque partem.

1 Disputant hac de re variæ Theologi, Canonistæ, & qui eos sequuntur. Equidem D.Prosper Fagnanus in affirmativa defendenda valdè laborat *in c. Capellanus de fer.à num.8.* ubi asserit, traditionem quoque uxoris ad domum viri his temporibus esse interdictam, satisque liquere ex *can. Nec uxorem 33.qu.4.* explicans verba illa textus *nec uxorem ducere*, idest, *traducere* cum Abbate, & Sylvestro Ac sequutus rationem, quam reddit D.Thomas *in 4.dist 32.quæst.1.ar.5.quæstiun.c.4.* his verbis: *Quia quando novæ sponsæ traducuntur, animus conjugum magis ex ipsa novitate ad curam carnalium occupatur, & ideo in nuptiis consueverunt signa multa lætitiæ dissolutæ ostendi. Et propter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipuè debent se ad spiritualia elevare, prohibitum est nuptias celebrari*, tenet, quamcumque traductionem uxoris ad domum viri esse prohibitam. Tum quia textus *in dict. can. Nec uxorem* simpliciter dicit, *uxorem ducere*, atque ita interdicitur ibi non tantum solemnitas, sed etiam traductio, tum quia etiam cessantibus conviviis, & aliis solemnitatibus militat ratio D. Thomæ, quod ex ipsa novitate traductionis animus circa carnalia, & voluptuosa occupetur; tum denique quia cum feriarum tempore prohibita sit copula carnalis, est etiam prohibita traductio privata, per quam ad carnalem copulam pervenitur. Confirmat hanc opinionem declaratione Sacr.Congregationis Concilii, & decreto Concilii Provincialis Mediolanensis, atque authoritate Sylvestri, Rosellæ, & aliorum, quos citat Sanchez *ce matrim.desp 7.num.14.* & ante eos Cardinalis *in d.cap.Capellanus n.2.*

Affirmat id similiter idem D. Fagnanus quoad copulam carnalem, appellans contrarias rationes valdè inanes, & rationem D.Thomæ superius adductam, ne statis temporibus animus conjugum circa carnalia, & voluptuosa occupetur, potissimum vigere in consummatione matrimonii. Quare contra opinionis contrariæ authores ait, stare communem Canonistarum ferè omnium sententiam, adducitque Glossam *in dict.cap. Capellanus* Petrum de Samps, & post eum Abbatem antiquum, Io. Andream, Baldum, Buttrium, Cardinalem Ancharanum Imolam. Ananiam, Abbatem Siculum. Idemque firmare inquit, Glossam, Raymundum, Ferrariensem, Ostiensem, Henricum Boich, Sthephanum de Gaeta, concludens, hanc esse unanimem Canonistarum sententiam, quam etiam tenuerunt ex Theologis Paludanus, Cajetanus, S.Antonius, Sylvester, & alii, relati à Sanchez, eamque probavit S.Congregatio Concilii, cujus declarationes licet ipse non adducat, eas tamen ego referam, quæ sunt hujusmodi. 2

In Interamnensi 27.Martii 1591.S.Congregatio Concilii censuit quocunque tempore posse denunciationes fieri, & matrimonium contrahi coram Parocho, sed nuptiarum solemnitates, convivia, traductiones ad domum, & carnalis copula prohiberi decreto Concilii cap.10.sess.24.de ref.matr.lib.7.decretor.pag.6. 3

In Mantuana 31.Ianuarii 1597. Præterea ab Adventu Domini Nostri Iesu Christi usque ad diem Epiphaniæ à feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paschatis convivia, nuptiarum solemnitates, traductiones ad domum, & carnalem copulam decreto Concilii cap.10.sess.24.de refor.matr.prohiberi, sed matrimonium coram Parocho, & testibus, etiam dicto tempore contrahi posse lib.9.decret. pag.18. 4

Clarissimè in Laodiensi 17. Augusti 1600. *Ad primum S.Congregatio Concilii sæpius respondit decreto dicti cap. ult. intelligi prohibitam etiam hujusmodi traductionem non solemnem lib.9.decret.pag.97.* 5

Die 8.Ianuarii 1619. *An matrimonium coram Parocho quocumque tempore contrahi possit; S.Congregatio Concili censuit, posse quorunque tempore matrimonium contrahi, sed temporibus comprehensis in cap.10.de reform.matrim. sess.24.nuptiarum solemnitates, convivia, traductiones ad domum, & carnalem copulam prohiberi lib.12.decret. pag.4.* 6

In Veronensi; *quocumque tempore potest matrimonium contrahi coram Parocho, sed nuptiarum solemnitates, convivia traductiones ad domum, & carnalis consummatio certis temporibus prohibentur.* 7

Tandem adducit Fagnanus Concilium Toletanum celebratum anno 1473. sub Sixto IV. *tom.4.Concil.p.1.vol.1.* cujus verba refert, quibus prohibet, ne fiant nuptiæ, nec carnales commixtiones, nec solemnitates tempore jure vetito. 8

At negativam sententiam, quoad primam partem dubii defendunt ex Canonistis Goffredus, Ostiensis referens Tancredum, Hugo, Archidiaconus, Turrecremata, Rebuffus, Navarrus, Cajeta, Cavalcanus. Ex Theologis autem Garbriel, Astensis, Paludanus, Angelus, Armilla, Eman.Sà, Petr.de Ledesma, Graffius, Alexander Philiarcus, Bellarminus, Ludovicus Lopez, Manuel Vega, quos refert, ac sequitur Sanch *d.lib.7.c.7.n.16.* illam existimans veriorem, quatenus docent solam solemnem traductionem sponsæ in sponsi domum prohiberi; quibus addo Pontium *de matr.lib.6.cap.8.n.8.* ubi firmat à tempore S.Concilii Trid. non solum consuetudine id receptum, sed etiam ipso jure Tridentini decreti, in quo planè indicatur antiquas prohibitiones quoad solemnitatem nuptiarum in suo robore permanere. Dicit enim 9

antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones servandas, diligenter, statimque concludens inquit: *Tantum ergo jure Tridentini Concilii prohibetur solemnitas nuptialis; quo nomine intelligit benedictiones nuptiales, traductionem solemnem, quam convivia, & lætitiæ signa comitantur.* Et in hunc sensum accipit decretum Concilii Mediolanensis à Fagnano relatum. Id ipsum docuit Villalob. *in sum. tom. 1. tr. 14. diffic. 2. nu. 4.* Diana *p. 3. tr. 4. resol. 264.* reprobans Doctores contrarios, Martin. Perez *de matr. disp. 22. sect. 2. num. 5.* Bonacin. *eod. tr. q. 3. pun. 14. num. 4.* Castropal. *de Sponsal. disp. 4. pun. 2. §. 1. num. 4.* asserens nomine nuptiarum solemnium, benedictiones nuptiales intelligi secundum omnium sententiam, & traductionem Sponsæ vel domum Sponsi, quam convivia publica, choreæ, aliaque signa lætitiæ comitantur; quod antea asseruerat Coninch. *disp. 30. dub. 3. num. 23. & 36.* Iacobus Baius *l. 4. instit. Relig. Christ. lib. 2. c. 143. §. secundum,* ubi ait, vetari solemnem in Ecclesia benedictionem, & Sponsi ac Sponsæ cum pompa deductionem; Nicol. *in flosc. v. matrimonium nu. 6. & p. 1. lucubr. l. 1. tit. 10. de nupt. nu. 72.* Hurtad. *disp. 25. de matrim. disc. 1. num. 2.* dicens, *prohiberi eam antiquo, quam novo jure Tridentini, non matrimonium contrahere, sed solemnitas consistens in benedictionibus nuptialibus, traductione Sponsæ in domum Sponsi comitatu solemni, seu splendido convivio & aliis lætitiæ signis, ut paucis quibusdam exceptis docent communiter Doctores, & indicat Tridentinum,* dum ait: *antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones Sacra Synodus observari præcipit,* aliique innumeri, & recentiores ferè omnes. Ex quibus liquet hanc sententiam post Tridentinum esse veriorem, atque communem.

10 Non obstat *can. Nec uxorem.* Primo, quia illo canone non solum benedictiones solemnes, sed etiam contractus matrimonii, quæcunque traductio, & copula carnalis prohibetur, ut constare probat Pontius *loc. cit.* ex Conciliis Laodiceno, Illerdensi, & Ravennate 2. Salegostadiensi, & Toletano; reprobant Glossam, & Abbatem minus rectè verba illa *uxorem ducere* pro *traducere* interpretantes. Quemadmodum autem consuetudine inductum est, ut non obstante illo canone contrahantur matrimonia, ita etiam quod Sponsa traduci possit ad domum sponsi traductione non solemni, etiamsi de sponsæ traductione non solemni canon loquatur, quem consuetudine abrogatum esse, tradunt Doctores adducti. Secundo, quia Nicolaus Primus in illo canone, non de obligatione, sed de convenientia loquutus est. Sic enim ait: *Nec uxorem ducere, nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire posse ullo modo arbitror.* Tertio demus etiam, quod loquatur de obligatione, id tamen intelligendum est de solemni traductione, ideoq; postquam dixerat *nec uxorē ducere,* statim subjunxit, *nec convivia facere,* hoc est non traducere uxorem traductione solemni cum convivio publico, & aliis vanæ lætitiæ signis quibus olim Ethnici sua matrimonia celebrabant, ut apud Tholosan. *syntagm. jur. l. 9. c. 5.* ubi etiam refert formulam jungendi matrimonii inter Iudæos, quæ extat in Tobiæ historia *c. 7.* quam Christiani imitantur, & præter scripturam conjugii fiebat epulum, & Dei benedictio, ut etiam nunc hodie fit convivium septem dierum, ut habetur in libro precum illorum qui dicitur *Mahazor,* sed ea cum modestia, quæ Christianos decet. Unde post Concilium Valentinum, Carthaginense 4. Nicolaum Primum ad consulta Bulgarorum *c. 3.* quod habetur *can. nostrates 30. q. 5.* quibus in locis solemnitas, honor, ac reverentia in matrimonialem conjunctionem ostenditur, ita sanxit Concilium Laodicenum *c. 55. Quod non oporteat Christianos eunies ad nuptias plaudere, vel saltare, sed venerabiliter prandere sicut Christianos decet.* Quare in nuptiarum lasciviam acriter inveheuntur Chrysostom. *homil. 56. in Genes. & 42. in Act. Apostol.* Ambros. *serm. 80. ad plebem, & lib. 3. de Virgin.* Augustin. *serm. de nupt. sub initio.* De hac igitur solemni, ac indecenti traductione intelligitur canon *nec uxorem,* non autem de traductione non solemni. Et quarto, quia demus etiam quod loquatur de traductione non solemni, *id tamen servandum est, si uxor consensum adhibere voluerit. Caterum sine ejus consensu nec causa orationis continentia servari debet,* sunt verba ejusdem Nicolai in *d. can. nec uxorem 33. quæst. 4.* Unde Augustinus ait; nisi ex consensu communi orationi conjuges vacare non possunt, & Apostolus nec ad tempus, ut vacent orationi nisi ex consensu voluit conjuges, nec carnali invicem fraudari debito, & habetur *in can. Apostolus eod. caus.*

Et quamvis Glossa interpretetur hunc locum de oratione privata, vel privato loco, non autem de solemni oratione, missa, tempore, & officio à Canonibus, & universali Ecclesia indicto, quo casu vacare licet, debet, ac potest, ut in *can. omnis homo de consecr. dist. 2.* 11

Nihilominus semper in conjuge attendi debet periculum incontinentiæ in casu præsertim, quo sine scandalo fit traductio non solemnis; quo spectat Gregorius *in resp. 10. ad interrog. Augustini,* habeturque *in can. Vir. d. caus. 33. quæst. 4.* his verbis: *Si quis sua conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur, ipse profecto sive de ingressu Ecclesiæ, sive de sumendo Dominici corporis, sanguinisque mysterio suo est judicio relinquendus; quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne, positus nescit ardere;* quibus respondetur canoni *omnis homo,* in quo decernitur, quod ante Sacram Communionem à propria uxore quisque abstinere debeat tribus, aut quatuor, aut octo diebus, ubi Glossa *v. abstinere* ait, *quantum in se est, ut non exigat, exactus tamen reddere debet quolibet tempore,* & adducit *can. si dicat 33 qu. 5* subdens, *non enim est præceptum, quod hic continetur,* ut notatur *in can. vir. 33. q. 4. & can. ult. 23. dist.* 12

Ergo multo minus continetur præceptum *in d. canone nec uxorem,* alioquin Pontifex non requireret consensum uxoris, quod debet saltem habere locum in traductione uxoris non solemni, quæ tantum præsefert quamdam modestiam, & honestatem Christianam, & ut ipse Nicolaus *in d. can. nec uxorem* ait, convenientiam, ut fiat statis temporibus. 13

Minus obstat secunda ratio Fagnani ex D. Thoma deducta. Cum enim inter Christianos non res humana, sed divina sit matrimonium, ad illud cum summa pietate, religione, atque sanctimonia accedendum est. Providè igitur Ecclesia decretis suis prohibuit sponsi, ac sponsæ cum pompa deductionem, convivia publica, saltationes, & hujusmodi, quæ fidelium devotionem, quietem, jejunia, & commodam præparationem ad sumendam Eucharistiam impediunt. De quo tantum impedimento intelliguntur Canones relati *33. quæstio. 4.* Concilium Agathense *can. 18.* Laodicenum *cap. 25.* & Tridentinum *d. sess. 24. cap. 10. de ref. matr.* Hoc autem impedimentum non reperitur in traductione absque solemnitate, & vanæ lætitiæ signis, quæ mentem à divinis avocant. Quod convincit ratio D. Thomæ, qui solum id prohiberi ait ob signa multa lætitiæ dissolutæ, quæ illis temporibus consueverunt ostendi. Ergo si non ostendantur, non erit prohibitum. 14

Tertia quoque ratio minus obstat; supponit enim id quod nos negamus ut mox constabit. Denique non obstat declaratio Sacr. Congregationis Concilii, de qua etiam infra, neque Concilium Mediolanense, quia intelligitur de traductione solemni, quemadmodum illud intelligunt Poncius *loc. cit. d. num. 8.* & Bonacina loco etiam *cit.* cui tanquam Thoologo Mediolanensi, suæque Ecclesiæ rituum egregiè perito magnam fidem habere debemus. 15

Quod vero ad copulam carnalem præter adducta pro se à Fagnano stant etiam pro ipso argumenta cum eorum responsionibus apud Sanchez *decisio. lib. 7. disp. 7. numer. 21. & 24.* quibus minimè obstantibus tenendum est, nullam extare prohibitionem consummandi matrimonium 16

temporibus

temporibus ab Ecclesia statutis. Ut id manifestè evincatur examinanda sunt verba Concilii Tridentini, quæ sunt hujusmodi: *Antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari Sancta Synodus præcipit.* Inter autem antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones nullibi legitur prohibita consummatio matrimonii temporibus ab Ecclesia statutis. Canones enim, qui ad hoc adduci possunt, quales sunt *can. non oportet 2. d. can. nec uxorem 33. quæstio. 4. & canon. aliter 30. quæstio. 5. & cap. capellanus de fer.* solam benedictionem nuptialem, & traductionem solemnem sponsæ ad domum Viri eo tempore prohibent; atque adeo carnalis copula decreto Tridentini non prohibetur, & sanè, si ut ait Sanchez *d. disput. 7. numer. 23.* ob temporis reverentiam prohibita esset consummatio matrimonii, non minus sanctitati illius detraheretur per primam consummationem, quam per sequentes, sive Sponsa sit benedicta, sive non: & tamen Doctores contrarii in hoc duplici casu copulam excusant. Et tandem quia tempore orationi dicato multo verior sententia est, teste ipso Sanchez eo loco, vacare culpa copulam conjugalem, & solum esse consilium tunc abstinere, ut latè firmat *lib. 9. tot. disput. 11.*

17 Ideoque huic sententiæ faaet D. Thom. *in 4. d. 32. q. un. ar. 5. quæst. 4. ad 2.* quem minus rectè pro se adducit Fagnan. ad Turrecrem *in can. non oportet 1. 33. q. 4. art. 1. num. 1. ad 3.* ubi admittunt indistincte, esse licitum iis temporibus petere, ac reddere: illamque docent expressè Petr. de Soto *lect. 14. de matr. §. huic proximum est.* Navar. *in sum. cap. 22. num. 71.* vir prius, qui vivebat tempore Concilii Tridentini, inquiens, *consumare autem matrimonium per copulam absque solemnitate nuptiarum, & absque traductione solemni in domum nullo tempore prohibetur*, additque Paludanum, & alios, qui contrarium tenent, *sine ratione necessaria id tenere*, Philiarcus *de Offic. sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 2. cap. 4.* Vega *to. 2. sum. cap. 34. cas. 179.* præ multis Bellarminus *lib. 1. de matrim. cap. 31. ad fin. §. in altero*, Em. Sà *in summm. v. matrimonium numer. 2.* Ludovic. Lopez *2. p. instruct. de matrim. cap. 46. in fin.* clarè Petr. de Ledesma *de matrim. quæst. 58. art. 88. col. penul.* dicens omnia esse licita eo tempore præter traductionem uxoris, nuptiarum benedictionem, & convivii celebritatem, Sanchez *ea disp. 7. num. 23.* Palaus *loc. citat. numer. 4.* ubi certum existimat, licere eis temporibus sponsalia, & matrimonium absque solemnitate celebrate, & à fortiori consummare, quia hæc comprehendi non possunt sub nuptiis solemnibus. Id quod etiam tradunt Poncius loco item allegato *numer. 8.* quare *numer. 9.* infert consequenter cum cæteris Doctoribus post Tridentinum Concilium nullum prorsus commiti peccatum mortale, nec veniale in ducenda uxore, nec introducenda, si absque solemnitate fiat, neque in consummatione matrimonii, si ante tempora illa contractum esset, Nald. *in sum. v. matr. nu. 2.* docens, solam benedictionem, traductionem solemnem, & covivia contineri prohibitione S. Concilii Tridentini, Iacobus Bayus *d. c. 143.* his verbis: *Ab Adventu Domini usque ad Epiphaniam, & à die cinerum usque ad octavam Paschæ Concilium Tridentinum hanc prohibitionem redegit; quia his temporibus passim fideles se ad communionem præparant, & tempora sunt luctui magis accommoda; quam lætitiæ. Quibus tamen temporibus, licet Ecclesia solemnitates conjugii prohibuerit; non tamen inhibuit celebrari matrimonia per verba de præsenti, neque matrimonii consumationem*, Hurtad. *dict. disp. 25. difficult. 1.* asserens id, quod à nonnullis dicitur pro dictis temporibus etiam prohiberi actum conjugalem, *absque fundamento dici*, Coninch. *de Sacram. disp. 30. dub. 3. conclus. 4. num. 37.* Filiucius *tom. 1. tract. 10. p. 2. cap. 9. numer. 271.* Diana *d. part. 3. tract. 4. resol. 266.* reprobans Authores contrariæ opinionis tanquàm probabiliter loquutos, Nicolius *in tucubr. jur. civil. lib. 1. tit. 10. de nupt. num. 72.* ubi ait matrimonium quolibet tempore contrahi, & consummari posse absque alia Superioris licentia, cum id concedat Rituale Romanum *in rubr. matr. circa fin.* amplectens in hoc opinionem Sylvestri *v. matrimonium par. 2.* ibique refert declarationem Sac. Congregationis in Perusina 6. Martii 1614. Quare hanc sententiam post Sacr. Concilium Trident. & Rituale Romanum esse communem inter Theologos liquet, Fagnano, pauciscque aliis ex Canonistis perperam reclamantibus, cum nullo idoneo, canonicoque fundamento nitantur, nisi authoritate D. Thomæ, quæ rectè explicata, & intellecta eorum opinioni minimè favere dignoscitur. Quare non infirmæ, ut visæ sunt Fagnano, sed robustissimæ pro hac sententia militant rationes. Quod ut melius suadearur, respondemus singillatim rationibus D. Fagnani.

Quod ad rationem D. Thomæ jam diximus illam habere duntaxat locum in traductione solemni, non in consumatione matrimonii, quia ut ait Caietanus *in Sum. v. matrimonium num. 9.* id non invenitur prohibitum, nec cadit sub prohibitione Ecclesiæ, ut prohibitum, sed ut finis prohibiti; aliud enim est quod præcipitur, & aliud quod est finis præcepti. Unde finis præcepti non cadit sub Præcepto, ut communiter docent cum D. Thoma *1. 2. quæstio. 96. art. 3.* Sicuti finis præcepti jejunii est elevatio mentis, si tamen quis jejunat, & non elevatur mente non est transgressor præcepti. Quod etiam tradit Palaus *d. disp. 4. punct. 2. §. 1. num. 4.* quamvis id congruat ut fideles certis temporibus orationi, & præparationi ad communicandum deputatis ab officio conjugali abstineant, ut ex Apostolo *1. Cor. 7.* colligitur, *& Exod. 19.* Iudæi legem à Deo accepturi triduo præparari jubentur nec accedere ad uxorem. Et *1. Reg. 21.* continere debuerat panes propositionis manducaturus. Multo ergo magis panem cœlestem, panem Angelorum sumpturus, ut argumentatur Hieronymus *lib. 1. contra Iovinianum, & in Apologia.* 18

Ex quibus respondetur authoritatis Glossæ *in d. c. Capellan. v. quocunque tempore de fer.* cujus verbis videntur esse compositæ declarationes S. Congregationis Concilii. Quinimò, si diligenter ejus verba examinentur, favent potius nostræ sententiæ. Sic enim ait: *Quocunque tempore potest matrimonium contrahi, sed nuptiarum solemnitas tantum his diebus, ne carnaliter conjungantur, prohibetur.* Ergo permittuntur nuptiæ absque solemnitate. Quo vero ad carnalem copulam, hariolatur, cum sicuti diximus; id nullibi reperiatur prohibitum, tantumque ex ipsa Glossa nuptiarum solemnitas prohibetur, ergo cætera permittuntur, quia non prohibita. Neque id patitur Sanctæ Matris Ecclesiæ pietas, benignitasque; præberetur enim occasio iis temporibus committendi plura carnis peccata, si non possunt homines tunc matrimonium consumare, quod in concupiscentiæ remedium est institutum, possent illud contrahere. Unde retorqueo argumentum: Permittitur contrahi quocumque tempore matrimonium ergo & illius consummatio; permisso enim medio permittitur finis, ad quem medium est ordinatum, dummodo tamen id absque solemnitatibus fiat, quæ tantum ex dicta glossa prohibentur. 19

Ad Canonistas, quas D. Fagnanus congessit, verbo respondetur. Ducuntur; neque errantium multitudo parit errori patrocinium; novumque non est, multas opiniones publicè defendi, non quia veræ, sed quia communes existimentur. Interim nego ex citatis Doctoribus esse opinionem communem, sed saltem complurium antiquorum Canonistarum, à qua discedere ob rationes fas est. Et licet esset sententia communis, tamen sententias communes sæpè corrigi non insolès est, de qua re alibi fusius. 20

Ex quibus etiam respondetur Concilio Toletano sub Xisto IV. illud scilicet interdicit convivia publica; strepitus, choreas, histriones, aliaque vanæ lætitiæ signa, cum quibus ad Ecclesias plerumque Sponsi accedebant; quod & nos interdicimus. Quatenus verò prohibet iis

temporibus matrimonium contrahi, illudque consummari, non solùm est contra mentem Sacrorum Canonum, sed etiam contra communem Hispaniarum consuetudinem, ut ex Manuali Salmantino testatur Poncius insignis Theologus Hispanus *d.num.8. & 14.* Ac denique respondetur declarationibus Sacr. Congregationis Concilii, quæ sæpius juxta Regionum consuetudines solet respondere per texum *in d.c.Capellanus de fer.* ibique Glos. *v. alii vero*, ubi ait, in his, quæ ad solemnitatem spectant, diversa tenere, non est peccatum, quia unaquæque provincia abundat in suo sensu *can. utinam 76. dist. can.illud 12. distinct. & cap.certificari de sepult.* cum similibus. Quare non dubito quin ob rationum momenta, Doctorum gravitatem, temporum circumstantias, consuetudinem etiam Romanam, quæ rerum omnium est Domina ipsa Sac. Congregatione, ac Summo Pontifice scientibus & non reclamantibus, Reverendissimo Vicesgerente, Eminentissimo Cardinali Vicario, præcipuè post Rituale Romanum, aliter sit decretura cum Villalobos *loc. cit.* quemadmodum eadem Sacr. Congregatio, sive Sacr. Congregatio super Episcopis jam declarasse in antedicta Perusina, refert Nicolius *supra.* Verba Villalobi sunt hujusmodi: *En este tiempo llevar à la muger à casa con solennidad y señales de alegria, dizen muchos, que seria peccado mortal, aunque Sanchez con otros dice, que solas las benediciones serian peccado mortal, por que esta assi recucido en uso, la qual sententia es mas mansa, y probable, y se puede seguir,* & cum Clemente V. in Concilio Viennensi relato *in cap unic.de Sum.Trinit. & fid.cath.in fine*, approbante illam opinionem tanquam probabiliorem, quæ Doctorum modernorum Theologiæ magis est consona. Præterea cum secundùm stylum S. Congregationis Concilii non exhibeantur declarationes in forma authentica, nisi iis, ad quorum instantiam factæ sunt, & nulla sit eis fides adhibenda, nisi sint in forma authentica, ut decrevit eadem Sacr. Congregatio ex speciali mandato Urbani VIII, die 2. Augusti 1631. ideò nulla consurgit obligatio universalis ad illas sequendum; quia nemo potest obligari ad impossibile. Est autem impossibile, quod servet legem, qui eam ignorat; quod est per accidens, ex eo quod declaratio non habetur ab omnibus in forma authentica, ad quos pertineret observatio, non autem quia ex se non habeat vim obligandi. Et est intelligendum de declarationibus, quæ fiunt ab ipsa Congregatione juxta formam à Xisto V. præscriptam, qui inter alias conditiones requirit, quod hujusmodi declarationes fiant, consulto Summo Pontifice, ut habetur in ejus Bulla 74. Secùs autem erunt tantum resolutiones observandæ in illis specialibus casibus pro quibus emanant, etiam si sint in authentica forma. Et idcircò solet procedi ad exequutionem illarum per Brevia Pontificia, & monitoria Auditoris Cameræ, & Sacr. Rota Romana fundare in eis suas decisiones, ut in Abulensi Canonicatus 17. Aprilis 1589. coram Mantica. & in Aversana Beneficii 3. Julii 1606. coram Sacrato ac aliàs sæpè.

CONSULTATIO XLVIII.

An Canonici noviter erecti ab Episcopo perfectè acquirant omnia jura Canonicalia?

An iidem debeant participare de omnibus distributionibus quotidianis, ac rebus aliis?

Et an Canonici antiqui teneantur ad restitutionem fructuum, ac distributionum perceptarum ex novis Canonicatibus pro eo tempore, quo novi Canonici habuerunt litem propter discordiam, & varietatem præsentationum habitarum à compatronis?

1 ANtequam hæc dubia resolvamus, ordo postulat, ut prius resolvatur, an hi Canonici sint veri Canonici, an tantum supernumerarii. Illos autem esse veros Canonicos, ostenditur primò, si ex dispositione fundatorum constet erigi hos novos Canonicatus pro novis Canonicis. Canonicorum enim appellatione in dubio non veniunt supranumerarii: sed tantum veri, & numerarii, ut advertit Bellam. *cons.34. num.5. in fin.cum seq.* ea ratione quia de jure verba debent intelligi cum effectu, & de principaliori suppositu, ac potius in significatu naturali, & ordinario, quàm in accidentali, & extraordinario.

Quod eò facilius suadetur, si Capitulum, & Canonici 2
antiquæ fundationis ita interpretati sunt voluntatem fundatorum, dum non devenerint ad erectionem novorum Canonicatuum cum protestatione, quod Canonici noviter recepti sint supernumerarii, quo casu ipsi non assequuntur jura canonicalia; quia Capitulum recipiendo cum tali protestatione censetur, noluisse numerum infringere, sed tantum quoddam jus extraordinarium dare, & sic taliter recepti non habent jus integrum, & ordinarium, sed solùm jus quoddam præparatorum ad jus integrum obtinendum, quod interim est inane; sed devenerint ad erectionem simpliciter, quo casu taliter recepti assequuntur plenum jus Canonicatuum, & consequenter omnia jura canonicalia. Tum quia sibi imputare debet Capitulum, quod voluntariè elegit; tum quia per receptionem simpliciter factam ultra numerum, dicitur fractus ipse numerus, quando etiam esset præfixus, ceu distinguendo tradit D. Fagnan. *in cap. dilectus 1.numer. 21. & seqq. de præbend.* & ante ipsum docuerat Abb. *in cap. cum M. Ferrarienſis de constit. num. 31.* ac ibi Felin. *numer. 23.* Monet. *de distribut. p.2. quæst.1. num. 12. in fin.* Mandos. *ad reg. Cancell.11. qu.10. numer. 5.* quod etiam sentire videtur Rot. *dec.93. num. 4.* coram Buratto, dum decidit, Canonicos noviter receptos assequi omnia jura Canonicalia, si Canonicatus fuerunt creati ultra numerum per modum augmenti, & non uti supranumerarii.

Neque his obstaret, si Canonici noviter recepti so- 3
lum stallum in Choro, nullaque alia jura consequuti fuerint, atque adeò debeant intelligi illis per Capitulum concessa ea, quæ sunt chori ad limites tantùm installationis, non autem ea, quæ sunt Capituli juxta Barbos. *de Canon. & dignit.cap.3. num. 26.* Nam, omissa hujusmodi denegatione instillationis in Capitulo, & quod Canonici novi simpliciter recepti dederunt causam liti, & propterea in illa nullum posse constitui fundamentum, attenta præcipuè dispositione fundationis erigendi veros Canonicos, quæ omninò servanda est, juxta text. *in cap. cum dilectus de jurep.* & Rot. *dec.484. num.13.* coram Buratto; respondetur, id procedere, quando in Ecclesia adest consuetudo, quod Canonicus non possit administrare jura canonicalia, nisi prius habuerit stallum, in quibus terminis loquitur Barbosa, & alii, ut rectè vidit Fagnan *in d.cap.dilectus num.10. & seq.de præb.* advertit idem Barbos. *loc.cit.cap.21.nu.14.* Vnde cum de tali consuetudine, sive statuto non constet, clarè sequitur, Canonicos novos, licèt nunquam capitularibus actibus interfuerint, adhuc ex ipsa tantum installatione sequuta in choro acquisiviſſe omnia alia jura canonicalia, atque adeò etiam possessionem, quamvis injustè denegatam loci in capitulo, ad tradita per Rot. *dec.175. num.2.* apud Posthium *de manut.* ea evidenti ratione, quia in beneficialibus per ademptionem possessionis quoad aliquos actus dependentes ex titulo, sive jure universali beneficii, censetur etiam adepta possessio quoad omnes alios actus ab illo jure, ac titulo dependentes, ut differunt Tondut. *qu.benef.c.111. nu.14* & Angel. *de acquir. poſſeſſ. qu.3.ar.5.n.261.* & Cancer. *var.res.p.1 c.23.nu. item 23. & 25.ac p.3.c.4.n.123. & seqq.* ac generaliter quod magis attendatur causa actus, quàm ipsius actus exercitium adstruit Bald. *in l.1.n.24. C.de re emanc.*

Et hæc maximè procedere debent in casu, quo Capi- 4
tulum docere non potest de aliqua consuetudine, sive statuto jurato, aut confirmato per Sedem Apostolicam, quo mediante sit præfixus in Ecclesia certus numerus Canonicorum. Quo casu Capitulum, consentiente Episcopo, potest augere numerum Canonicorum, ut ait

D. Fagnan.

D. Fagnan. *in d. cap. dilectus nu.* 24. quia hujusmodi augmentum cedit in utilitatem Ecclesiæ, cujus interest habere plures consiliarios, & defensores, ac Ministros; unde sequitur, quod Canonici noviter admissi aliàs non possunt dici erecti ultra numerum, ut firmant Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 11. qu.* 14. & Barbos. *de Canon. & dignit. c. 3. nu.* 13. Et quatenus adhuc vigeret aliqua consuetudo, sive statutum in contrarium, non obstaret, cum in constitutione Ecclesiæ, qua taxatur certus Canonicorum numerus subintelligatur tacita conditio, nisi Ecclesiæ redditus augmententur, ut annotat D. Fagnan in sæpè citato *cap. dilectus num.* 22. *& seqq. de præb.* quod repetit *in cap. Cum M. Ferrarienſis nu.* 43 *de constit. num.* 46. ubi addit, hoc procedere, etiam si confirmatio constitutionis facta fuerit à Papa cum decreto irritante.

5 Cessatque omnis difficultas ex literis Apostolicis super provisione Canonicatuum noviter erectorum, si Pontifex non mandet novos Canonicos recipi simpliciter; Quo casu tantùm contingit dubitare, an sic recepti consequantur jura, quæ competunt Canonicis numerariis, ut distinguendo firmat D. Fagn. *in d. cap. dilectus n.* 25. *& seq.* Et quod talis clausulæ virtus sit, novos Canonicos ad omnia jura, emolumenta, & præeminentias aliorum admittere, asserit Barbos. *d. cap.* 3. *nu.* 15. cum aliis ab eo relatis *claus.* 36. *num.* 6. & in efficacioribus terminis tradit Seraph. *dec.* 98. *n.* 1. dum loquitur de Dignitatibus, quæ de jure communi non sunt de capitulo.

6 Quinimò idem procederet, si in ipsis literis adesset clausula, *sine præjudicio*; quia adhuc intelligeretur præterquam quod ad expressa, ut in puncto respondit Rot. *decis.* 520. *num.* 6. *p.* 3. *rec.* & *dec.* 193. *num.* 22. & 24. coram Buratto, ubi amplius advertit, quod quamvis per expressa inferatur aliquod præjudicium Canonicis antiquis, propter tamen eorum privatam utilitatem admitti non debet utilitas publica, honor, ac decus Ecclesiæ, quæ consistunt in augmento Canonicorum, quorum idcircò erectiones intelligi debent non strictè, sed cum omnibus prærogativis, quæ de jure, & consuetudine aliis fuerunt concessæ, & sic juxta textum *in cap. Pro illorum de præb.* quem ad rem ponderat Monet. *de distrib. p.* 2. *cap.* 1. *nu.* 8. & prosequuntur Lotter. *de re benef. qu.* 14. *nu.* 31. ac Barbos. eo *cap.* 3. *n.* 16. & in *collect. ad d. cap. Pro illorum nu* 1. Imò etiamsi quis jure proprio privaretur, Marescot. *var. lib.* 4. *cap.* 120. *n.* 4. cum aliis relatis à Corrad. *in prax. dispen. lib.* 20. *c.* 4. *n.* 58.

7 Unde non obstaret, quod novi Canonici recepti fuerint, atque admissi absque præjudicio antiquorum. Nam prætermisso, quod hujusmodi protestatio sit contra expressam dispositionem Summi Pontificis, & consequenter minimè suffragetur, cum, ut ante dictum est, ipsi Canonici simpliciter ab initio fuerint admissi, quemadmodum exposcebat dispositio fundatorum, vel ea intelligenda est de omni alio præjudicio præter illud, quod venit in necessariam consequentiam, ad tradita per Seraph. *dec.* 1445. *n.* 4. cum aliis adductis à Barbos. *claus.* 157. *n.* 5. & 6. vel saltem, ut ait idem Barbos. *n.* 14. uti incompatibilis, cum receptione simpliciter facta, vitiat, ne actus reddatur negatorius, vel tanquam protestatio contraria facto non potest prodesse, ut in specie respondit D. Fagnan. *in d. cap. Cum M. Ferrarienſis nu.* 18. & 19. *de constit.* Præsertim si ad probandum hanc protestationem non detur nisi simplex fides extracta ex libris capitularibus descriptis ab ipsis Canonicis antiquis, ad quorum favorem propterea non probant juxta ea, quæ tradit Rot. *dec.* 159. *nu.* 2. coram Greg. XV. & *dec.* 181. *n.* 3. *p.* 4. *rec.* & Afflict. *dec.* 364. *n.* 7. Imò ipsas Scripturas extractas ex Archivo existente penes capitulum, non citata parte adversa, non probare pro capitulo dixit Rot. *dec* 549 *p.* 4. *div.*

8 Atque ex his patet responsio ad primum dubium. Habito enim pro constanti, Canonicos noviter erectos esse veros Canonicos, utique sequitur illos perfectè acquirere omnia jura canonicalia secundùm Abb *in d. cap. cum dilectus n.* 7. *de præb. & d. cap. cum M. Ferrarienſis n.* 30. & ibi Felin. *nu.* 23. & Dec. *nu.* 129. *de constit.* quos approbat Rot. *dec.* 109. *n.* 8. coram Cavalerio, atque adeò vocem in capitulo. Ratio autem est, quoniam Canoniæ nil aliud est, quam vis Spiritualis in Ecclesia, qua jure communi competit locus in Choro ad divina officia, & cætera, quæ debent fieri in capitulo, ut definiendo Canoniam, inquit D. Fagnan. *in d. cap. Cum M. Ferrarienſis n.* 25. & 26. ibique Barbos. *in collect. n.* 18. *& de Canon. & dignit. cap.* 13. *nu.* 1. ac proinde uti quid inseparabile ab ipsa Canonia, statim ac quis eam obtinet, vocem habet in capitulo juxta Doctores *in d. cap. Cum dilectus de præb.* Monet. *de distribut. p.* 2. *qu.* 4. *n.* 15. & Hoied. *de incompat. benef. p.* 1. *c.* 12. *n.* 1. Lotter. *de re benef. p.* 1. *c.* 19. *n.* 5. ac Rota in Abulen. jurisdictionis 6. Februarii 1566. coram Pamphilio. Quam ob causam non valere statutum auferens vocem Canonicis, decidit Rot. *dec.* 201. *nu.* 7. coram Em. Cardinali Otthobono, ubi refert, ita fuisse declaratum à S. Congregatione Concilii, præsertim dum Canonici antiqui non docent in aliquo Statuto inhabilitante Canonicos noviter receptos ad dandam vocem in capitulo ad tradita per Rot. *dec.* 78. *n.* 7. *p.* 9. *rec.*

Cùm igitur non agatur de Canonicis supranumerariis, 9
nec de merè honorariis, in quibus posset esse difficultas ex traditis per Cescoper. *lucubr. can. lib.* 1. *nu.* 178. *& seq.* sed de Canonicis verè, ac propriè ejusdem Ordinis, validè ab Episcopo recenter creatis cum sua præbenda licèt inferiori, prout firmavit S. Congregatio Concilii in Eugubina 4. Decembris 1666. non videtur in controversiam revocari posse, quod frui debeant omnibus honoribus, & præeminentiis absque ulla prorsus differentia cum antiquis, sicuti eadem S. Congregatio expressè declaravit in Senogallien. 25. Februarii 1617. referente Aldano *in comp. Can. resol. lib.* 2. *tit* 29. *num.* 2. & Barbos. *in sum. Apost. dec. coll.* 87. *num.* 3. & in Feretrana 9. Februarii 1664. fuerunt approbatæ conditiones appositæ in erectione novorum Canonicatuum, quod scilicet novi æquè, ac antiqui debeant habere stallum in Choro, & præcedere aliis, qui postea fuerint admissi secundùm antianitatem. Ita quoque sensit S. Rituum Congregatio in Rhegien. 8. Iunii 1652. dum ad quæsitum, an Canonici noviter introducti debeant in Choro sedere semper in novissimo loco, vel occupare sedes Canonicorum antiquorum, quando aliquis ex illis non adsit, prout etiam thurificari sicut antiquiores: respondit, tractandos esse, ut antiquos; & iterum die 28. Septembris ejusdem anni magis præcisè dixit, novos occupare posse sedes antiquorum nedum quando abest aliquis, quia hoc esset per accidens, sed quando moritur, itaut provisus in locum antiqui cedere ipsi debeat.

Et quoad vocem in Capitulo minor potest esse diffi- 10
cultas, dum competit etiam Canonicis supranumerariis, quando habent plenum jus Canoniæ, sicuti probant Zuch *de republ. Eccles. lib.* 24. *de Canon. nu.* 4. Barbos. *de Can. d. c.* 3. *n.* 15. & Cescoper. *lucubr. can. lib.* 4. *num.* 34. Imò competit etiam Coadjutoribus, qui tamen non sunt verè Canonici, sed ficti, ut ait Gonzal. *ad reg* 8 *glos.* 5. §. 9. *nu.* 101. *cum seqq.* Et quod hi vocem habeant activam, & passivam in Capitulo, resolvit Rota in Salamantina Coadjutoriæ 1. Iulii 1594. coram Pegna inter ejus decisiones impressas *dec.* 398. Fortiùs itaque debita vox Canonicis noviter erectis, qui sunt verè, ac propriè Canonici, & habent jus Canoniæ, quod eos reddit pares, & omnino æquales in omnibus prærogativis cum cæteris, ut in specie, quod Canonia non recipiat magis, & minus, dixerunt Lancellottus, Mascardus, & alii citati à Cescoper. *d. lib.* 4. *n.* 7. Hinc meritò Sac. Rituum Congregatio sub die 14. Augusti 1666. censuit, Canonico Coadjutori non competere præcedentiam super Canonicos ab Episcopo de novo erectos. Agnovit enim, quod hi sunt veri Canonici omninò pares coadjutoi, & ex hac ratione coadjutorem cedere debere locum omnibus Canonicis, etiam receptis per gratiam Coadjutoriæ, dixit Rot. in d. Salamantina 25. Iunii 1593. coram Pegna *dec* 3 4. quam refert,

ac

ac sequitur Gonzal. *d.§.q.n.*101.*cum seqq.* & in Hispalen-
si præeminentiarum coram Damasceno *dec.*456. *n.*8. *p.*1.
rec.& latè Barbos. *de Can.cap.*29.*n.*22. *& seqq.*

11 Idque etiamsi isti Canonici non habeant æquale ser-
vitium, nec æquales redditus cum antiquis, quoniam
ex hoc dici non potest quod in substantia non sint veri
Canonici, ut antiqui. Nam quoad servitium potuit ab
Episcopo, præsertim in fundatione, remitti diebus fe-
riatis, ut jam S. Congregatio in d.Eugubina resolvit; &
quoad redditus non est novum, quod aliqui Canonici
præbendas non habeant in ipsa Ecclesia, & tamen sunt
verè, ac propriè Canonici, ut ex Corrado probat Ces-
coper. *lib.*1. *n.*179.

12 Ad secundum respondetur etiam affirmativè, ut præ-
suppositis iis, quæ supra diximus, firmat D. Fagnan. *in*
*d.cap.dilectus à nu.*21. & tradunt Monet.*de distribut.p.*2.
*q.*1.*n.*7. Tondut. *lib.*1.*quæst.benef. cap.*111. *nu.*12. Barbos.
*in collect. ad d.cap.cum M. Ferrarienſis ſub num.*18.*de*
*consti.& de Canonic.& dignit.cap.*21.*nu.*13.*& seqq.* cum
aliis relatis à Gratian. *discept.*867.*nu.*5.*&* 9. Ac licèt ipse
videatur inclinare contrariæ opinioni, attamen non re-
fragatur, cùm ibi admissio facta fuerit à Summo Ponti-
fice sine præjudicio antiquorum Canonicorum, ut ad-
vertit Tondut. *d.cap.*111.*num.*13.quia ante *nu.*6. ita expli-
cat à se tradita *in cap.* 68. & secundùm hanc explicatio-
nem videtur intelligendus Castrens. *cons.*170. ut patet ex
ipsa hypothesi; nam certi juris est, quod Canonicus eo
ipso, quod recipitur in Canonicum, debeat compos, ac
particeps fieri omnium bonorum, privilegiorum, ac di-
stributionum quotidianarum, quæ ratione residentiæ, at-
que interessentiæ conceduntur, ut præcisè tradit Rot.
*dec.*720.*num.*1. *&* 2.*p.*3.*rec. & decis.*193. *num.* 10. coram
Buratto. Et quod omnes illi, qui sunt de Capitulo de-
beant esse participes omnium emolumentorum, egregiè
tradit Rot. *dec.*124.*n.*9.*p.*4. *tom.*2. *rec.* omninò videnda,
ubi addit, hoc procedere, licèt dictæ distributiones non
sint conflatæ ex fructibus dotis ipsorum Canonicatuum;
quia non ideò minus sunt debitæ omnibus Canonicis
interessentibus.

13 Neque diversè judicandum est respectu temporalium,
tum attentis verbis universalibus literarum Apostolica-
rvm, quæ nullam patiuntur restrictionem, ut observat
Rot. *d.dec.*720.*n.*2.*&* 3.*p.*3.*rec.* tum quia cùm à fundato-
ribus fuerit demandata aggregatio, & massa bonorum
mensæ Capitularis cum bonis ab ipsis relictis sequitur,
quod dum agitur de bonis communibus Canonicis anti-
quis æquè, ac novis, & non solum de bonis distributio-
num, festivitatum, anniversariorum, & similium, quæ
debentur ob servitium personale, non autem respectu ti-
tuli, nec tanquam Canonico, sed tanquam inservienti di-
vinis, verùm etiam de bonis omnium aliorum, ex mensa
capitulari provenientium, utique eorum omnium parti-
cipes esse debent, ad tradita per Rot. *d.dec.*720. *num.*4.
& *dec.*193.*num.*7.*&* 8.*ac* 17.*&* 18.coram Buratto, & vi-
detur sentire D.Fagnan.*in d.cap. M. Ferrarienſis*, *verſ.*
Tertia ſolutio, ubi ait, communicationem præbendarum
antiquarum inter omnes Canonicos justam esse.

14 Id quod etiam procedit in casu, quo per fundatores
Canonicis novis fuerint assignata bona distincta à bonis
Mensæ Capitulari jam aggregatis, & sic dro omni eo-
pum congrua portione. Nam valde inverisimile esset,
fundatores voluisse, quod sint melioris conditionis Cano-
nici extranei, quàm ab ipsis creati cum reservatione juris
patronatus, qui propterea juxta ea, quæ tradunt Docto-
res in vulgari *l.cum avus C. de fideic. & l. cum acutiſſi-*
mis ff.de condit.& demonſtr. præsumuntur prædilecti, &
consequenter, attenta præsertim pingui hæreditate, ultra
dictam portionem, vocati ad bona communia Mensæ
Capitularis, cùm ad interpretationem actus semper veri-
simile respiciendum sit, Cravet. *cons.*348. *num.*9. Lancell.
Gall.*cons* 55.*n.*23. cum aliis pluribus relatis à Barbos. *in*
*tract.loc.*221.*n.*1. quæ interpretatio eò magis justa, & æqua
videtur, si Canonici antiqui participent de ipsis bonis
distinctè assignatis Canonicis novis, ut proindè iniquum
esset si versa vice isti non deberent participare de bonis
communibus, relictis communi Mensæ Capitularis, pon-
derando præcipuè, ipsa bona relicta fuisse cum condi-
tione illa aggregandi aliis bonis Mensæ Capitularis, quæ
idcircò efficiuntur ejusdem naturæ actione aggregatio-
nis cum bonis ipsius Mensæ Capitularis, quæ sicuti om-
nia inserviunt pro distributionibus quotidianis, assigna-
tis singulis horis, ita & ista bona relicta à fundatoribus,
& per consequens, ex quo omnia bona inserviunt pro
distributionibus quotidianis, habito respectu ad interes-
sentiam, & servitium personale, sunt merè spiritualia, &
sic benè procedunt auctoritates superiùs allegatæ, spe-
ciatim Rotæ *dec.*124.*p.*4. *tom.* 2. *rec.*

Ex qua ratione, quod bona omnia effecta sint ejusdem 15
naturæ, omnis tollitur difficultas. Ex quo enim omnia
bona dicuntur fructus supercrescentes, prout certè di-
cuntur bona relicta à fundatoribus, de quibus propterea
uti tales debent participare omnes Canonici per textum
in d.cnp.Cum M.Ferrarienſis de conſtit.& ibi D.Fagnan.
*n.*1,*&* 51.ubi ait, id procedere etiam favore Canonico-
rum ultra numerum, qui tali casu, nimirùm supercres-
centium fructuum debent augeri, quia, ut ipse ait, *num.*
40. hoc favore cultus divini introductum est in am-
pliandis Ecclesiæ Ministris, & præclarè decidit Rot. *dec.*
98.*n.*2.coram Seraph. qui loquitur in casu, quo Canonici
habebant propriam dotis assignationem.

Ad tertium patet ex Constitutione 106. B Pii V. incip. 16
Durum nimis, ubi hujusmodi fructuum acquisitio, pen-
dente possessione, prohibita est capitulo, & applicatur
provisо de Canonicatu, licèt aliàs capitulum haberet
statutum, concedens si eorundem fructuum exactio-
nem; quia statutum debet intelligi, quatenus steterit p r
Canonicos noviter provisos, quominùs possessionem
adepti fuerint, non autem quando Canonici noviter crea-
ti habuerunt legitimum impedimentum, ut scite decidit
Rot. *dec.*733.*nu.*7. coram Pegna, & tradit Grat. *discept.*591.
*n.*34. *& seqq.*

Neque obstat, quod una pars contra aliam protestari 17
teneatur, ut obtinere possit in lite distributiones, scilicet
quod sit parata residere, itaut aliàs non consequatur
etiamsi victoriam litis reportet. Nam auctoritates, quæ
ad hanc rem allegari possunt, solùm procedunt, quando
lis vertitur inter duos præsentatos, quorum unus jam est
in possessione Canonicatus, & percipit distributiones, &
sic agitur de illis recuperandis à Canonico contra alium
præsentatum, seu provisum eodem Canonicatu; secùs
autem quando agitur de recuperandis distributionibus
perceptis ab ipso capitulo, & restituendis Canonicis no-
viter provisis, quo casu nullam requiri protestationem,
resolvit Rot. *dec.*21.*n.*3. *&* 4. coram Coccino cum pluri-
bus ibi relatis.

CONSVLTATIO XLIX.

An Beneficiati ex antiqua conſuetudine teneantur
thus dare Clericis Seminarii in Miſſa, veſperis, & lauda-
bus etiam, ſi ſint induti dalmatica, vel pluviali?

REspondeo affirmativè; quia debent incensari om- 1
nes qui sunt de choro ex Cæremoniali Episcop.
*lib.*1.*cap.*23.*& lib.*2.*cap.*3. Clerici autem Seminarii cen-
sentur de choro; nam juxta declarationem S. Congrega-
tionis Concilii Trid. *ad ſeſſ* 23.*cap.*18. *de ref.* Episcopus
cum duobus Canonicis senioribus curare debet, ut pueri
Seminarii diebus festis cum superpelliceo, & in gradi-
bus inferioribus choro inserviant. Ergo debent incensa-
ri. Ita etiam omnes de Choro asperguntur aqua benedi-
cta à Canonico induto pluviali.

Quod autem possit capitulum hujusmodi Clericos
facere de choro, probatur, quia in concernentibus ordi-
nationem chori habet à jure plenissimam potestatem
absque ulla participatione inferiorum, ut in fortioribus
terminis Rot.*dec.*606.*per tot. p.*4. *recent.* & in Illerden.

Statuti

Statuti 3. Decembris 1593. coram Corduba, & tradit Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 14. *nu.* 88. Neque dubium est, quin penes capitulum residеat potestas ferendi leges super gubernio Ecclesiæ, & circa omnia concernentia tranquillum illius regimen ad divinum cultum promovendum, quibus Beneficiati tanquam Ministri Ecclesiæ patere debent, ut per Rot. *decis.* 321. & 351. *p.* 6. & *dec.* 76. *p.* 7. *rec.* per doctrinam Glossæ quam sequuntur Anchar. Franch. & omnes *in cap.* 2. §. *cæterum de verb. signif.* Calder *cons.* 2. *de constit.* & Oldrad. *cons.* 81. Maximè in illis Ecclesiis, in quibus ex Constitutionibus Apostolicis Beneficiati præcisè subsunt Canonicis, & capitulo, quamvis & id jure etiam communi subsistat, Cavaler. *dec.* 57. Rot. *dec.* 183. *p* 1. *rec.* Cùm Canonici solùm habeant omnimodam administrationem in Ecclesia, Graf. *dec.* 131. Caputaq. *dec.* 84. *pag.* 1. Duran *dec.* 418. 444. & 445. Solique faciant unum corpus cum suo Prælato sine Beneficiatis, ac soli repræsentant Ecclesiam, *c. cum Clerici de verb. signif.* Seraph. *dec.* 426. *nu.* 4. Eòque magis si accedat authoritas Episcopi, quo casu capitulum etiam in arduis, & concernentibus universalem statum suæ Ecclesiæ, potest statuere Rot. *d. dec.* 606. *p.* 4. *rec.* & latissimè Lotter. *d. quæst.* 14. *à n.* 88. etiam circa præeminentias in choro, ut fuit decisum in Hispalen. præeminentiarum coram Andrea apud Rotam *dec.* 494. *n.* 6.

3 Cùm igitur sint choro incorporati, & tanquam speciale membrum exerceant suum munus in servitio chori, dicuntur esse de communitate, qua chorus constituitur juxta doctrinam Gemin. *in cap. si propter de rescript. in* 6. Abb. *in c. pro illorum n.* 6. *in fin. de præben.* Felin. *in c. Grave de offic. ord.* Atque adeò tanquam de choro incensandi sunt juxta Cæremoniale Episcoporum.

4 Idque præsertim, quia sunt in possessione, ut incensentur à Ministro pluviali, vel dalmatica induto. Siquidem cùm consuetudo obtineat, quod omnes de choro incensentur ab eo, qui defert pluviale, dum ipsi quoque fiunt de choro, debent secundùm eandem consuetudinem incensari; qui enim incorporatur alicui Communitati, vivere debet iisdem legibus, statutis, & consuetudinibus, atque iisdem frui privilegiis, ac cæteri, ut notant Bart. *in l. si maritus* 2. §. *legis ff. ad leg. Iul. de adult.* Boer. *qu.* 260. citans Bald. Angel. Roman. & alios, ac Ruin. *cons.* 76. *num.* 14. *lib.* 3. & Menoch. *cons.* 738. *num.* 6. quæ quidem consuetudo octo, vel novem annorum sufficere debet pro observatione interpretativa, tam Cæremonialis, quàm Seminarii, quod ejus Clerici debeant thurificari, tanquam de choro, Crescent. *dec.* 1. *de constit.* Put. *decis.* 12. *in fine lib* 3. Seraph *decis.* 1410. *num.* 17. Cæs. de Graf. *decis.* 11. *num.* 6. Rot. *div. dec.* 574. *num.* 4. *p.* 1. Multòque magis consuetudo immemorabilis. Vnde consuetudo incensandi chorum, ac cæteros de choro, etiam inferiores extenditur etiam ad inferiores de novo erectos, vel creatos, ut per Rot. *div. dec.* 17. *num.* 8. & *seq.* & *per tot* & *dec.* 2. *n.* 3. *de præscript. in nov* & apud Seraph. *dec.* 1047. & 1297. *num.* 6 & fuit sæpissimè decisum, ut in Burgen. processionum 4. Maii 1588. coram Plato, & in aliis.

5 Ac præsertim si hæc consuetudo Beneficiatorum, etiam indutorum pluviali, vel dalmatica, incensandi etiam inferiores de choro, nedum esset immemorabilis ante confirmationem cæremonialis, & sic præservata, sed etiam post illam per quadraginta & amplius annos, quietè, ac pacificè continuata pro majori decore, ita ut si in aliquo discordaret, non esset contraria, sed præter regulas Cæremonialis, quæ cessant ubi per quadraginta annos non sunt receptæ cum augmento decoris juxta declarationes relatas à Barbos. *d. v. consuetudo*, & comprobatur per Rot. *decis.* 356. *p.* 1. *rec.* & in aliis sæpè. Ac præcipuè quoque si hæc consuetudo viguit nedum in thurificando Clericos Seminarii, sed etiam in præferendo illos aliis Capellanis, & Musicis chori, quos Beneficiati semper incensarunt, etiam si ii fuerint mercenarii, & & amovibiles ad nutum. Vnde fit locus regulæ: *Si vinco vincentem te*, Menoch. *cons.* 52. *n.* 38. & Contilor. *in disser. de præced. n.* 27. & 46.

Neque obstat, quod hujusmodi Capellani, & musici 6
uti amovibiles non possint juvari immemorabili. Nam hæc immemorabilis non acquiritur à quolibet Capellano, vel musico in particulari, cum sit hoc impossibile, quia repugnat naturæ immemorabilis, sed acquiritur à toto illorum corpore, quod tanquam nomen collectivum nunquam moritur. Quæ deinde immemorabilis juvat dicto corpori, uti corpori, & omnibus, uti singulis. Decisio verò 240. *p.* 5. *recent. nu.* 7. *in fin.* non asserit, quod corpus integrum non præscribat, sed quod Capellani uti amovibiles non præscribant uti singuli, atque adeò hi Capellani, ac musici debent incensari, suo servitio durante, propter jus incensandi præscriptum à suo corpore, non verò postquam fuerint à Capitulo dimissi. Et hoc est, quod ait dicta decisio, ut rectè illam consideranti liquet.

Neque adversatur Cæremoniale *d. cap.* 23. *lib.* 1. *vers.* 7
Ipsi autem, ubi expressè ponit casum, quo thurificans sit majoris dignitatis thurificando Nam paulò infra inquit, quod ipse thurificans alios post Canonicos parum, vel nihil versus eos caput inclinet pro eorum qualitate. Et rursus in *vers. sed si celebret*, mandat explicitè, quod Diaconus paratus thurificet alios de choro, & sic etiam inferiores. Idem repetit *lib.* 2. *cap.* 8. *vers. Diaconus verò, & in cap.* 1. *lib.* 2. dicitur, quod Cæremoniarius ducat Subdiaconum, vel alium, ad quem de consuetudine Ecclesiæ spectat, ad intonandum in habitu, in quo reperitur, & sic etiam cum pluviali, idque ipsum servari mandat in thurificando ut ibi est legere.

Vnde non obstat, quod in *d. cap.* 23. thuriferarius acce- 8
pto de manu presbyteri thuribulo omnes Canonicos ordine suo, deinde cæteros de choro thurificet. Nam etiam ibi præsupponitur, quod reliqui de choro esse possint inferiores presbytero thurificante. Quare nullo pacto repugnat, quin thuriferarius possit etiam ipse indutus pluviali, tum ad evitandam contrarietatem dicti *c.* 23. quod loquitur de Diacono induto dalmatica veste longa digniore; tum etiam ad conciliandam consuetudinem inveteratam, & immemorabilem tot Ecclesiarum, quæ dederunt regulam ipsi Cæremoniali, itaut propterea non sit ab illa recedendum, non obstante confirmatione Clementis VIII. ut censuit S. Rituum Congregatio in Brundusina, & in aliis à nobis alio in loco relatis, ac Rot. Hispalensi præeminentiarum 26. Iunii 1615. coram Sacrato. *dec.* 506. *n.* 5. & *seq. p.* 1. *rec.*

Et nihilominùs adeò verum est, quod Diaconus, etiam 9
paratus, ad Evangelium debeat thurificare totum chorum, & sic etiam inferiores, ut consuetudo contraria fuerit reprobata ab eodem Sacr. Congregatione in Alexandrina, ut per Barbos. *in collect. Bullar. v. Consuetudo.* Quia munus thurificandi est Diaconi parati, ea tantùm distinctione, ut Canonici Canonicos, reliquos verò alius pro Ecclesiæ consuetudine incensare debeat, ut censuit eadem Sacr. Congregatio in Lucensi, de qua Barbos. *ibidem v. thuribulum.* Et cùm pro parte Ecclesiæ Turritanæ in Sardinia quæreretur, à quo incensari debeant Canonici, & Beneficiati, ac Magistratus in Vesperis, quando assistunt Beneficiati cum pluvialibus: S. Rituum Congregatio respondit, incensationem in casu proposito fieri debere per aliquem ex Beneficiatis assistentibus, pluviali indutis. Die 5. Iulii 1631.

Neque in Ecclesiis Patriarchalibus, Cathedralibus, ac 10
etiam Collegiatis Canonici distinguuntur ab omnibus reliquis Clericis secundi gradus, Sylva *de benef. p.* 1. *q.* 3. *n.* 5. Io. Montaig. *de auct. Magn. consil. n.* 8. Chassan. *in catal. glor. Mund. p.* 4 *consid.* 47. Vnde non debet permitti, quod Beneficiati, vel alii ordinis inferioris thurificent chorum, mutando thuriferarium per alios gradus, cùm omnes æqualiter debeant obedire, atque inservire choro, & Capitulo, Abb. *in cap. Cum non liceat n.* 2. *de præscript.* Cæs. de Graff. *dec.* 131. *num.* 8. & multa in proposito congerit

Alberic.

Alberic. *in v. Assisii*, Host. *in cap. Cum ad hoc n.* 1. ubi cæteri Canonistæ, *de Cler. non resid.* ac Rot. *in d. Hispalen.* 4. Iunii 1612. *p.* 1. *recent.*

11 Minusque facit ad rem, quod id videatur esse indecorum. Nam contrarium evincitur ex ipso Cæremoniali, & ex rationibus adductis, quibus additur, quod etiam si juxta ritum primitivæ Ecclesiæ, cùm in ipsa non Beneficiatus, vel Clericus pluviali indutus, sed Episcopus ipse indutus vestibus pontificalibus, non solum incensabat chorum, & populum à summo ad imum Ecclesiæ, verùm etiam cathecumenos, & energumenos, teste D. Dionysio Areopagita *lib. de Eccles. Hierar. 2. c.* 3. his verbis: *Episcopus precem sacram ad altare Dei celebraturus, ejusdem suffitione initium faciens universum circuit chori, sive sacri loci ambitum, donec rursus ad altare divinum rediens sacram incipit psalmorum melodiam, omni ordine Ecclesiastico sacram ipsi psalmodiam succinente. Per Ministros exinde consequenter Sacrarum scripturarum lectio recitatur, qua finita, sacro ambitu arcentur cathecumeni, & cum iis energumeni, & pœnitentes, illis, qui divinorum aspectu, & communione digni sunt, remanentibus.* Idem *cap.* 4. §. 3. *de mystica liturgia contemplatione*, ait, *Antistitem divino prorsus modo à divino altari ad extremitates usque Templi cum odoris suavitate prodeuntem, & ad illud ipsum proficiendi sacri causa revertentem.* Ex quibus docemur, Pontificem ipsum, ubi orationem factam super altare peregit, ex ipso incensum adolere, omnemque Fani ambitum circuire.

CONSULTATIO L.

An bonorum redditus, qui pertinent ad Ecclesiam, non autem ad Capitulum, possint Canonici convertere in usum proprium, hoc est in reparationem ruralium domorum, ac cætera hujusmodi?

1 NOn possunt per *Clem. Quia contingit* §. *ut autem de relig. dom.* & Gratian. *discept.* 395. *numer.* 28. *& seq.*

2 Ad cognoscendum verò an bona relicta sint capitulo, Canonicis, vel fabricæ, inspici debet eorum distinctio. Si enim fabrica Ecclesiæ distincta est à Canonicis, & capitulo, bona Ecclesiæ relicta, ipsi acquiruntur, non autem capitulo, vel Canonicis, ut benè deducit Rot. in Romana pensionis 19. Novembris 1640. coram Em. Cerro. Quin etiam absque alia distinctione loquendi legatum Ecclesiæ non censetur legatum Canonicis, vel Monachis illius, ut advertit Navar. *cons.* 9. *per tot. de testam.* Roderic. *quæst. reg.* 127. *art.* 5. & Rot. *in rec. dec.* 365. *num.* 30. *p.* 5. Vnde quemadmodum legatum factum Canonicis non fit de Mensa Capituli, sed inter ipsos distribuitur, ut per Felin. *in cap. Auditis num.* 24. *de præscript.* Bald. *in cap. requisitis col.* 4. *de testam.* Et legatum factum Capitulo non cedit commodo fabricæ; ita quoque hæreditas delata fabricæ sub diversa, & distincta ratione prodesse non debet ruralibus Capituli. Imò, etiam si adesset aliqua dispositio, in qua de Canonicis fieret mentio, quotiescunque tamen reperitur nominata Ecclesia, semper Ecclesiæ, non autem Canonicis relictum censetur, cùm personæ in hoc casu stent solùm demonstrativè, & legata debentur Ecclesiæ, cujus ipsi custodiam, & curam habent, Rot. *dec.* 697. *num.* 16. *&* 17. coram Merlino. Et sanè cùm specialiter in hanc causam relicta fuerint, non possunt in alios usus converti sine Apostolica dispensatione *ex d. Clem. Quia contingit v. sedis Apostolicæ, l. legatum ff. de admin. rer. ad Civit. pertin.* Lap. *alleg.* 48. *n.* 1. ac Rot. in Mutinensi Bonorum 21. Iunii 1642. coram Ghislerio, *vers. verum*, & in Carpentoratensi hæreditatis 15. Martii 1660. coram Bevilaqua *sub initio*, Cardinalis. Imola, & Lapus *in d. Clement. Quia contingit*, ubi ampliant, ut nec fieri possit communicatio à legato de latere, etiamsi accederet consensus hæredis, quia non agitur de utilitate ipsius, cui possit renunciare, sed de servanda voluntate defuncti.

Atque ita, ut non relevet, quod non doceatur, de originali institutione fabricæ. Quia ex geminatis actibus, in quibus semper actum fuit de fabrica Ecclesiæ, oritur observantia interpretativa, declarans hujusmodi redditus ad Ecclesiæ fabricam pertinere, atque in ejus usum dumtaxat erogari posse, ut in specie dictum fuit in Barchinonensi alimentorum 17. Maii 1647. coram Dunozetto.

Idque fortiùs, si Canonici tanquam fabricæ administratores, libros, scripturas, & inventaria retineant. Dum 3
enim sunt administratores, fatentur non possidere jure proprio, sed jure Ecclesiæ, cujus redditus administrant, Cravet. *cons.* 27. *sub num.* 5. & dixit Rot. *in rec. & in citata Barchinonensi vers. secundus verò articulus.* Et dum libros Ecclesiæ non exhibent, ex quibus facilè dignosci posset pertinentia reddituum, præsumitur, quod contra se faciant, ut rectè infert Cravet. *cons.* 6. *n.* 8. Menoch. *lib.* 2. *præsumpt.* 91. *n.* 4. Greg. *dec.* 521. *n.* 6.

Cùm itaque bona ad Ecclesiam pertineant, ejusque 4
fabricam, Capitulum, & Canonici, qui illorum redditus administrant, tenentur de eis rationem reddere suo Episcopo, tam ex dispositione juris communis, de qua *in d. Clem. quia contingit*, ubi Glos. *v. reddere rationem* §. *Oeconomus auth. de sanctis Episcop.* quam S. Concilii Trident. *sess.* 22. *cap* 9. *de reform.* non obstante quacunque consuetudine in contrarium. Idque sive Capitulum sit principalis administrator, sive subordinatus, ac deputatus ab alio. Vbi autem est principalis, soli Episcopo rationem reddit; ubi verò est subordinatus, eam reddit Episcopo, ac deputatis juxta declarationem S. Congregationis Concilii *ad d. cap.* 9. relatam in *decis.* 473. *nu.* 10. coram Merlino. Aliàs Canonici essent melioris conditionis ipso Episcopo, qui etiam rationes reddere tenetur Metropolitano. Et in specie de Capitulo administrante bona fabricæ, Gratian. *discept.* 395. *per tot.* Rot. *dec.* 335. *nu.* 4. *&* 10. *pag.* 1. *rec.* ubi causa maturè discussa recedendo ab aliàs decisis, firmatum fuit, rationem omninò reddendam esse in manibus Ordinarii, non obstante Consuetudine, seu immemorabili. Ac successivè redintegrare tenentur Ecclesiam de eo, quod converterunt in alium usum; quia obligatio reddendi rationem continet obligationem restituendi reliquum, *l. cum servus ff. de condit. & demonstrat.* Gregor. *dec.* 554. *num.* 2. Aliter dicendum puto, si officium fabricæ non spectet ad Ecclesiam, sed ad Capitulum, non tanquam principalem administratorem, ut erat casus dictæ *dec.* 355. *p.* 1. *rec.* sed tanquam verum Dominum. Capitulum enim in iis, quæ ad ipsum spectant, & concernunt, administrationem suorum bonorum, ac sua particularia negotia potest quæcumque gerere, & statuere, Glos. *in cap.* 1. §. 2. Bart. *in cap. Constit. n.* 35. *de restript.* & Felin. *in cap. Cum omnes n.* 9. *de Constit.* Maresc. *var. res. lib.* 2. *c.* 32. *num.* 22. *& seq.* Rot. coram Greg. *decis.* 65. *num.* 11. & Fagnan. *in d cap. Cum omnes numer.* 37. ubi quod ex jure communi, & Sacr. Congregationis Concilii declaratione, etiam Episcopo competit ista facultas in iis, quæ propria ipsius Capituli negotia respiciunt.

CONSVLTATIO LI.

An, & quatenus Canonico debeantur distributiones Capellaniæ, quam ex dispensatione Apostolica in provisione sui Canonicatus obtinet sub eodem tecto?

DEbentur, si non agatur de duobus beneficiis habentibus residentiam, siq; non doceatur ex particulari consuetudine, vel statuto, aut fundatione residentiam præcisam requirere, cum de Iure præsumatur beneficium simplex, ut probat Gonzal. *ad reg.* 8. *gl.* 5. *n.* 80. & Garz. *de benef. p.* 3. *c* 2. *n.* 4. *&* 5. quamvis aliquod onus, seu servitium habeat, ut est in specie decisio 489. *pag.* 2. *rec.* Etiamsi adesset statutum, quod Capellani teneantur interesse horis canonicis, & divinis officiis inservire, fuitque confirmata *dec.* 631. *p.* 3. non obstante Constitutione Apostolica,

quæ

quæ faciebat capellaniam incompatibilem cum Canonicatu, *p.* 8. *dec.* 182. non obstante fundatione, quod Capellanus teneatur canere Primam, & Completorium cum Litaniis, ac celebrare quotidie Missas. Idem habetur in Aquilana Capellaniæ 17. Junii 1657. coram Royas, ac plenissimè in Tirasonensi beneficii 20. Maij 1658. coram Priolo, pariter confirmata, in cujus fundatione erat impositum onus interessentiæ in choro horis nocturnis, & diurnis cum personali residentia, & onere coadjuvandi, Curatum, & Vicarium Ecclesiæ, etiam cum distributionibus, & nihilominus Rota noluit recedere à distinctione recepta Innocentii, & aliorum *in cap. fin. de Cler. non resid.* inter residentiam præcisam, & causativam. Qui textus loquens de Assisiis intelligitur à Glossa de beneficiatis, qui servire debent Ecclesiæ, & de beneficiatis in Ecclesia Sanctæ Mariæ Majoris erectis cum titulo residentiæ loquitur *dec.* 607. *n.* 13. *p.* 5. *rec.* & in Romana Anniversariorum coram Merlino inter ejus impressas 685.

2 Cessante igitur statuto, aut fundatione, aut consuetudine, & Capellania non consistente in distributionibus, quæ debentur interessentibus, ut declarat Gonzal. *cit. glos.* 5. *à n.* 100. sed habente præbendam, consuetudo participandi de distributionibus importat solùm residentiam causativam ad eas lucrandas, sicut in d. Tirasonensi, & advertit *decis.* 483. *n.* 2. *p.* 1. *div.* quæ non causat incompatibilem, sicut causat præcisa, respectu tituli, Gonzal. *ad reg.* 8. *glos.* 15. *n.* 20. & in specie respondetur *dec.* 489. *n.* 3. *p.* 2. *rec.*

3 Quæ multò magis admitti debent propter consuetudinem tam in provisionibus Apostolicis earundem Capellaniarum, quam in dispensationibus illas retinendi cum Canonicatibus, concurrente ultimo statu, qui sufficit ad decidendam quæstionem de illius qualitate ex adductis *in dec.* 737. *n.* 5. *p.* 2. *rec.*

4 Item si non agatur de duplici distributione uno, eodemque servitio, sive una, eademque interessentia, in qua quæstione opinionem affirmativam J. Andreæ tuetur Abb. *in cap. cum olim à n.* 3. *de sent. & re jud.* & consulit Bald. ac Zabarel. *cons.* 53. ac veriorem testatur Covar. *var. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 6. cum aliis per Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 15. *n.* 45. ubi refert decisionem Rotæ coram Lancellotto, & communem, magisque communem fatetur Moneta, qui contrarium sequitur *p.* 2. *de distribut. q.* 4. *n.* 6. Præsertim si Canonicatus nullas habeat distributiones, & quatenus haberet, in hoc casu adhuc amplecti debemus opinionem affirmativam, sive quia concurrit consuetudo, cum qua etiam tenentes contrarium illam admittunt juxta citatum consilium Baldi, Zabarellæ, *in fine*, & Covar. *alleg. c.* 23. *n.* 6. ac Monet. *d. q.* 4. *n.* 6. *in princ. & n.* 16. ac pleniissimè Barbos. *de Canonic. cap.* 21. *n.* 18. quæ consuetudo sufficit esse decennalis, etiam ad duplicandas distributiones, Monet. *d. q.* 4. *n.* 18. sive quia distributiones Capellaniæ debentur pro servitio, vel interessentia, non in choro horis canonicis, & missa in quibus Canonici tenentur interesse, sed pro aliis precibus diversis horis, ac tempore, quibus Canonici non intersunt, ac proinde cùm interessentia, & servitium se mutuo non impediant, & istud augeat laborem Canonico Capellano, debetur etiam in sententia negativa duplex distributio, quemadmodum declarat Monet. *cit. q.* 4. *n.* 11.

5 Unde cùm Canonicus inserviendo verè sufferat laborem Capellani, & Capellaniæ onus adimpleat, ad illud, uti Canonicus non tenetur, juxta doctrinam Felin. *in c. cum olim n.* 2. *de sent. & re jud.* ubi limitando conclusionem duplicandi distributiones, declarat non procedere, quando constat, quo jure persona utitur, & dicitur uti jure Capellani, si celebrat in Capella, in qua solent Capellani celebrare, non autem Canonici, jure verò dignitatis, si celebrat in festivitate, in qua dignitates solent celebrare, non autem Canonici. Quod videtur sentire Rot. *dec.* 288. *sub n.* 5. *p.* 1. *rec.* admittens deberi Canonico habenti dignitatem commodum, & distributiones Canonicatus juxta præcitatum *consil.* 53. Zabarellæ.

Quibus non applicatur controversia, de qua Lotter. *d. lib.* 1. *q.* 15. *à n.* 40. quæ versatur in eo, an persona habens duo jura in aliquo actu faciendo, censeatur uno, vel altero uti *ad text. in cap. à Collatione de appel. in* 6. quia functionibus Capellanorum, & tempore, quo peraguntur, non intersunt Canonici, atque adeò Canonicus Capellanus dicitur interesse, tanquam Capellanus sustinendo onera Capellaniæ ad effectum lucrandi distributiones juxta citatam Doctrinam Felini. Et in simili de eo, qui habet duo jura conferendi ratione Vicariatus, & ratione Canonicatus, dum contulit in Capitulo simul cum aliis Canonicis in quo, ut Vicarius non debet conferre, uti Canonicus, quamvis Vicarius appelletur. Et quod fortiùs est ad declarandum nullam collationem, quæ uti Vicarius potest sustineri, plenè Rota in Montisalti beneficii 28. Junii confirmata 15. Decembris 1656. coram Bichio. Accedente insuper Consuetudine, qua, uti Canonico, non uti Capellano distributiones fuerunt consignatæ, ut *in d.* 2. *dec.* Montisalti. Quodque in actu æquivoco, & dubio dependente à voluntate illum gerentis, regulariter statur ejus declarationi, Burat. *d.* 228. *n.* 2. unà cum regula juris, qua dicitur, actus geri semper titulo necessario, & ad satisfaciendum propriæ obligationi potius, quàm titulo merè voluntario, Cravet. *cons.* 106. *à n.* 9. *& cons.* 304. *n.* 5. Adeò ut videatur servanda consuetudo, hactenus servata in hac materia, ut evitentur confusio, dissensiones, & scandala, quæ aliàs timeri possunt, juxta *dec.* 288. *p.* 1. *rec.* & resolutionem S. Congregationis Concilii sub anno 1651. in hac re editam pro hujusmodi Canonico, & Capellano.

Quia si vigeat consuetudo interessendi Canonicos Capellanos in stallo, & habitu canonicali illa servanda est, Merlin. *d. dec.* 685. *n.* 28. *ac seq.* & in fortiori de consuetudine quando debeantur distributiones totius diei interessentibus, vel non integris horis, vel aliquibus tantùm Barbos. *de Canonic. cap.* 21. *n.* 22. & in materia præcedentiæ est axioma, sicut de consuetudine præcedendi Archidiaconum, idem Barbos. *cap.* 5. *n.* 39. *cum seq.* Præcipuè quia censetur rationabilis, ne aliàs cogantur Canonici Capellani finita interessentia in choro ratione Canonicatus exire, ac spoliare se vestibus canonicalibus, & induere superpelliceo, ut inter Capellanos assistant in inferiori loco ejusdem chori, quod admittitur in citata *dec.* 288. *n.* 5. *p.* 1. *rec.* 7

CONSULTATIO LII.

An Canonici, & Præbendati interessentes, Matutino, & Laudibus, lucrentur distributiones Primæ, licèt illi non interfint, & à tempore fundationis ex Indulto Summi Pontificis ante Sacrum Concilium Tridentinum, existant in consuetudine immemorabili, quæ continuata est à tempore publicationis dicti Concilii?

VIdetur hanc consuetudinem non posse sustineri, quia adversatur juri communi *in cap. licet de præb. in cap. inter quatuor, & cap. fin. de Cler. non resid.* in quibus verbum *residere* accipitur cum effectu, id est, Ecclesiæ in divinis officiis deservire, *cap. relatum de Cler. non resid. & cap. conquerente eod. tit.* & tradunt Doctores apud Covar. *lib.* 3. *var. cap.* 13. *n.* 3. Canonicatus enim ad divinum cultum, & Ecclesiastica munia sunt constituti, *cap. cum ad hoc eod. tit.* & habetur in decreto S. Concilii Trident. *c.* 13. *in princ. sess.* 21. Est item contra dispositionem ejusdem Concilii *cap.* 12. *sess.* 24. *de reform.* & ita intellexisse Canonicorum residentiam S. Congregationem ejusdem Concilii, testantur Fagnan. *in d. cap. licet num.* 24. Spectato enim jure communi præceptum obligat omnes Ecclesias Cathedrales, & Collegiatas recitandi omnes Horas canonicas in choro, ut habetur expressè *in Clem.* 1. *de celebr. miss.* ubi leguntur hæc verba: *In Ecclesiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis devotè psallatur, in aliis verò convenienter, & debitè celebretur Divinum Officium diurnum pariter & nocturnum,* 1

nocturnum. Et colligitur *ex can. ult. d. q. 2. & ex cap. dolentes de celebr. Miss.* Divinum autem Officium constat septem Horis Canonicis, ex Concilio Cabilonensi *can.* 59. & docent Canonistæ *in d. cap. 1. de celebr. missan. & in d. Clem. 1. eod. tit.* & B. Pius V. in sua Constitutione, ac Doctores omnes. Quare poterit Episcopus demandare, ut in posterum interessentes Matutino, nequeant lucrari distributiones Primæ.

2 At nihilominùs contra censeo. Nam Constitutio, quæ reperitur adjecta in limine fundationis est valida, quia per Concilium Tridentinum non fuit ullo modo derogatum fundationis ordinationibus præcipuè Regiis, ut declaravit ejus Sacr. Congregatio, testante Garzia *de benef. p. 3. cap. 2. n. 493.* Quinimò *sess. 22. cap. 1. de reform.* illas in quacunque dispositione Juris novi inductiva præservat, sicuti advertit Lotter. *de re benef. lib. 1. qu. 32. n. 18.* Estque clara juris regula, fundatorem in limine fundationis posse apponere quaslibet conditiones sibi benè visas juxta Rot. *dec. 331. n. 2. p. 4. rec.* etiam contra jus commune, quotiescunque accedit consensus Ordinarii, ut decidit *dec. 21. n. 3. & decis. 61. n. 2.* coram Buratto, & sequuntur Lotter. *dicta q. 92. n. 2.* & Vivian. *de jurepatr. lib. 2. c. 8. n. 10. in fine.* Optima quidem ratione; quia cùm possit quisque ad libitum de rebus suis disponere, *l. 2. in fin. ff. si quis à par. fuer. manum.* ita ut privatio istius facultatis dicatur contra bonos mores, *l. penult. ff. de pact.* ubi Doctores, *& l. nemo exterus C. de Judæ.* ibi: *Justum est enim sua cuique committere, & l. dudum C. de Contrah. empt.* & annotat Cravet. *cons. 217. n. 2.* atque adeò sit contra justitiam, *Injuriam, §. si quis me prohibeat ff. de injur.* Ecclesia admittit illas conditiones, quas opponunt fundatores in aliqua fundatione. Neque novum, atque inconveniens est, quod in statuendis hisce legibus tantùm deferatur voluntati fundatorum; quia tota ratio consistit in favore Ecclesiæ, ne scilicet quis retrahatur à fundationibus, sed potiùs alliciatur, ideòque proculdubiò unicuique pro arbitratu suo de suis rebus disponere licèt; quo casu non intelligitur Episcopus quicquam contra jus moliri, cùm id efficiat juris permissu, ut optimè ait Lotter. *de re benef. d. lib. 1. q. 32. n. 14. & seqq.* cum aliis ibi allegatis, quibus *n. 17.* addit, quod si Episcopus denegat his legibus absque causa legitima consentire, possit fundator recurrere ad superiorem, qui eum cogat ad consentiendum, vel si contumax sit, ipse superior consentiat.

3 Quapropter, etiamsi demus Constitutionem, qua disponitur, Canonicos, & præbendatos interessentes Matutino, & Laudibus lucrari distributiones Primæ, licèt illi non intersint, esse contra jus, adhuc tamen cùm sit apposita in limine fundationis, & authorizata, atque adjecta ab ipso Episcopo ad instantiam fundatoris, debet profectò religiosissimè servari juxta *dec. 774. n. 1.* coram Seraph. cùm nullus à Papa inferior fundatoris voluntates commutare possit, ut docet Corrad. *in praxi benef. lib. 2. c. 15. n. 7.* & Vivian. *de jurepatr. p. 3. lib. 14. cap. 3. n. 46.* ne de consensu quidem patronorum, ceu firmant Garz. *de benef. p. 7. cap. 1. n. 107. & seqq.* ac Rota *decis. 216. n. 4. p. 2. recent.* Imò neque in melius ad tradita per Tondut. *quæst. benef. cap. 112. nu. 5. & 14. p. 1.* Quia commutatio, aut alteratio ultimarum voluntatum est contra jus: non potest autem Episcopus contra jus aliquid statuere; nam id soli Pontifici summo est reservatum.

4 Neque obstat, hujusmodi constitutionem esse specialem, à jure & Concilio Tridentino reprobatam, ut pluries censuit ejus S. Congregatio, declarando esse nulla statuta quarumvis Ecclesiarum, ut interessentes uni Horæ lucrentur distributiones alterius, cui non intersunt. Nam, omissa responsione, quod Sacr. Concilium deroget tantùm consuetudinibus, aut statutis, quorum nomine non veniunt ordinationes in fundatione appositæ, ut firmat Corrad. *loc. cit. cap. 12. n. 135.* & antea *cap. 10. n. 9.* ubi ait, fundationis leges majorem vim habere, quàm consuetudo, vel privilegium: respondetur allegatas declarationes non loqui in terminis ordinationum, quæ fuerunt adjectæ in limine fundationis, & cum consensu Episcopi, præsertim uti Delegati Apostolici: quo casu idem est, ac si Pontifex ipse approbasset, ordinationemque fecisset, ut tradit Rot. *dec. 115. n. 25. p. 6. recent.* quod adeò verum est, ut eadem S. Congregatio pluries improbaverit consuetudinem immemorabilem, qua licebat Canonicis ultra tres menses abesse, declarando eam esse sublatam per Sac. Concilium, nisi tamen reperiatur confirmata à Sede Apostolica, aut id adjectum in limine fundationis, prout referunt Garz. *de benef. p. 3. cap. 2. nu. 216.* & Corrad. *d. lib. 2. cap. 14. n. 46.* & explicat Card. Bellarm. *ad d. cap. 12. sess. 24. de reform.* & in Valentina 28. Januarii 1576. censuit, quod per decretum Concilii *d. cap. 12.* non abrogatur Statutum confirmatum à Sede Apostolica, per quod conceditur abesse ultra tres menses ab Ecclesia Cathedrali, & Collegiata. Si autem tale statutum in desuetudinem abijsset, contraria consuetudo est servanda.

Quæ omnia faciliùs procedere videntur in Canonicatibus, qui non habent præbendam distinctam, aliosve fructus præter distributiones, in quibus dumtaxat Canonicatuum redditus consistunt. Hòc enim casu, etiamsi ad rationem dierum, atque horarum pro interessentibus fiat divisio, dicuntur fructus præbendæ, nec sortiuntur naturam, quam habent veræ distributiones quotidianæ juxta Glossam communiter receptam *in cap. un. de Cler. non resid. in 6. v. receperit, & in cap. licet 32. de præbend. & dignit. v. distributiones*, ac decidit in specie Rot. *decis. 694. n. 2.* coram Buratto. Nam aliàs Canonicatus remaneret absque præbenda, quod esse non debet per *text. in cap. Cum super de concess. præb.* & Glos. *in cap. un. de Cler. non resid. in 6. v. receperit*, ibique Prob. ad Monach. *sub n. 26.* ac Rot. *in Alerien. Canonicatus* 27. Novembris 1645. §. *neque etiam in fin.* coram Verospio cum aliis ibi allegatis. 5

Hinc non est ulteriùs quærendum, an pro tuenda hac constitutione in fundatione apposita suffragari possit consuetudo maximè in præsenti, cùm illa originem habeat ab ipsa erectione, & suffragari affirmat Tondut. *quæst. benef. cap. 52. p. 1.* ubi clarè asserit, quod stante immemorabili Ecclesiæ consuetudine, quod Canonici teneantur interesse duntaxat certis Horis maturinis, & vespertinis magni officii, ac Missæ, non posse Episcopum illos cogere ad interessendum omnibus Officiis tam minoribus, quàm majoribus, ac Horis Canonicis. Idemque tradit Sandoval. *de Offic. Eccles. p. 6. cap. 27.* ubi ait tolerabilem esse consuetudinem, quod qui interest matutinis, lucretur distributiones Primæ. Ac in fortioribus valere consuetudinem, ut Canonicus, qui in aurora missam celebrat sit immunis à cæteris servitiis Ecclesiæ, totasque lucretur distributiones quotidianas, luculenter confirmat Gratian. *discept. 800. n. 1.* ubi testatur, fuisse approbatam à Sacr. Congregatione Concilii. Receptumque est in omnibus ferè Ecclesiis Hispaniarum, quod quis lucretur præbendam, sive, ut inquiunt, grossam, residendo una Hora. Quam consuetudinem esse validam, scribit Garz. *de benef. par. 3. cap. 2. n. 330.* pro qua refert Cæsar. de Gras. *dec. 5. n. 8. de præb. ac dignit.* ubi similiter deciditur sustineri consuetudinem residendi, ac interessendi divinis pro parte anni, & lucrandi distributiones pro toto anno. Verùm de his, aliisque consuetudinibus vide *tom. 1.* 6

CONSULTATIO LIII.

1 *An omnes Beneficiati tam Cathedralis, quàm Collegiatarum Civitatis possint ex immemorabili consuetudine unà cum Dignitatibus, & Canonicis Cathedralis eligere Vicarium Capitularem, cæterosque Officiales ad Ecclesiæ regimen necessarios?*

2 *Et*

2 *Et an qualibet ex tribus fratribus Canonicis in sacris Ordinibus Constitutis debeat vocem habere in Capitulo?*

1 AD 1. Negativè respondendum videtur ex S. Concilio Trid. *sess. 24. cap. 16.* ubi decernitur, quod Capitulum officialem, seu Vicarium intra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omninò teneatur. Beneficiati autem maximè Collegiatarum non sunt de Capitulo Cathedralis. Quod etiam constat ex sequentibus declarationibus.

2 *In Aretina 13. Septembris 1647. sacra &c. censuit, Vicarium Capitularem capitulariter, & per secreta suffragia eligi debet intra octo dies à morte, vel translatione Episcopi, vel ejus notitia, & à Capitulo Cathedralis, non Collegiatæ Cathedralis subjectæ.*

3 *In Sypontina 6. Aprilis 1656. sacra &c. censuit non constare de Cathedralitate Ecclesiæ Montis S. Angeli, seu Gargani, ac proinde non esse locum electioni Vicarii Capitularis, à Capitulo Garganico, vacante Sede Episcopali Sypontina.* Unde eadem S. Congregatio 8. Novembris 1658 declaravit *nullam electionem Vicarii capitularis factam à Capitulo Garganico.*

4 Nihilominùs affirmativè puto respondendum. Quoniam, licèt ex dispositione S. Concilii Tridentini loco allegato Capitulum, Sede vacante, Vicarium constituere teneatur, & regulariter soli Canonici faciant Capitulum, attamen per consuetudinem immemorabilem tam Dignitates, quàm Beneficiati possunt effici de Capitulo, & sub Capituli nomine comprehendi, *Rot. dec. 296. n. 5. & seqq. p. 1. & dec. 708. n. 2. p. 3. rec.* Unde in hac specie Beneficiati, qui aliàs elegerunt Vicarium Capitularem, debent manuteneri in possessione illum eligendi, Rot. *dec. 8. n. 1. & 5. p. 5. recent.*

5 Non obstant declarationes adductæ. Nam loquuntur in casu, in quo non adest consuetudo immemorabilis.

6 Ad 2. Respondeo affirmativè ex Sacr. Congregatione Concilii in Hydruntina 27. Martii 1653. ad cap. 4. sess. 22. de ref. & in Fesulana 4. Maij 1639. quæ in simili censuit patruum, & duos nepotes habentes in eadem Ecclesia Canonicatus, posse votum habere in actis capitularibus, præciso statuto, vel consuetudine in contrarium.

CONSULTATIO LIV.

An beneficiatis, & Capellanis indulgendus, sit habitus Canonicalis?

1 NEgativè. Aliàs enim confunderetur ordo non solùm in tertis, *c. Cleros 21. de tot. tit. ut dignit. ord. ser. lib. 12.* Chassan. *in Catal. glor. Mund. p. 1. cons. 77.* sed etiam in cœlis *c. principium 45. de pœnit. d. 2.* Chassan *p. 3. consid. 20.* Tiraquel. *de nobil. c. 37. n. 157.* Ut igitur humana societas, & concordia conservetur, quæ alioquin importuna quasi confusione perturbaretur, ordo servandus est, *c. ult. 89. d.* Decian. *cons. 7. n. 71. & seq. lib. 3.* Undè Natt. *cons. 637. nu. 1. & cons. 638. nu. 2.* voluit, has controversias non esse ambitiosas, neque arrogantes, sed tendere ad bonos mores. & institutionem vitæ politicæ. Quod probat Peregr. *cons. 84. n. 1. lib. 1.* esseque justas, firmat Menoch. *cons. 51. n. 1. cum seqq.* Becc. *cons. 192. n. 1.* Cost. *cons. 24.* Greg. Tholos. *in Republ. lib. 4. c. 10. n. 21.* adeò, ut Canonici, alijve Dignitatem habentes non debeant pati eam imminui, aut contemni, sed ad illius conservationem teneri, Cyriac *contr. 201.* id, quod sæpiùs fecêre. Nam cum beneficiati S. Petri in Urbe prætendere cœpissent, interesse Capitulo, partemque habere in administratione massæ, rejecti fuerunt à Canonicis per Sac. Rotam apud Caval. *dec. 57.* Controversia inter Canonicos S. Mariæ Majoris, & beneficiatos profligata *dec. 59. p. 7. recent.* Aliæ aliarum Ecclesiarum penè ad clausulam deductæ apud Caputaq. *dec. 84. p. 1. & dec. 309. & 351. p. 6. & dec. 76. & 112. p. 7.* ac de illa nobiliori, ne inferiores se denominarent Canonicos, seu insignia, & alias prærogativas assumant, Rota in Ampurien. denominationis Canonicorum 20. Aprilis 1646. coram Meltio, ubi licèt nomina, & alia id genus multa sint ad placitum, attamen, si id queat alteri præjudicium afferre, prohiberi potest.

Et certè, ut primùm nomina imponuntur ex placito, 2
ita & vestium distinctiones ex communi consensu primùm inductæ, & convenientia probata retinent honestatem, atque decorem. Cùm autem ab illis sine causa, & ad confusionem Ordinum receditur, inhonestum, atque indecens videtur. Et quidem prætexta pueritiæ Romæ fuit; qui pueritiam excessissent, deposita prætexta cum virili animo Togam sumebant, & ita civibus data generaliter Romanis hæc vestis, ut Stola mulieribus. Dictique Romani, gens Togata, ut Palliati Græci, Gell. *lib. 1. c. 2.* Moresque Togati opponuntur Barbaris à Theodorico, Cassiod. *lib. 3. var. c. 17.* Carebant namque usu Togæ Peregrini, Barbari, & hi, quibus aqua, & igni interdictum est, Jul. Paul. *lib. 3. recept. sent. tit. 4.* è contra qui efficiebantur cives usum Togæ accipiebant, *l. sed & si accepto 32. de jur. fisci,* Plin. *lib. 4. epist. ad Cornel. Minutianum,* & Cic. *pro Cornel. Balbo.* Refert diversas sententias Macrob. *lib. 1. Saturn. c. 6.* de prætexta purpura intexta, de Bulla & Toga Nobilium, & Plebeiorum, & quando apud Romanos Bulla aurea insigne nobiliorum erat, lorum verò Plebeiorum, ut tradunt Ascon. Pedian. *in 3. in Verem act.* & Plin. *lib. 33. c. 1.* ex quo Juven *satyr. 5.* & Plaut. *in Asin. act. 2.* sed & apud eosdem Romanos Patricii lunulas in pedibus deferebant, nobilitatis signum, ut scribit Plutarch. *probl. 101.* cujus rei rationem videbis apud Cœlium *lib. 20. cap. 28.* Ad quod alluserit Statius noster Sylv. *lib. 5. in protrept.* ad Crispum, & Juvenal *sat. 7.* & Martial. *lib. 1. epigr. 17.*

Quin etiam phaleris utebantur nobiles; Undè illud 3
Persii *sat. 3. Ad populum phaleras,* illudque D. Hieronymi: *Noli aspicere ad phaleras.* Item annulis aureis insigne nobilitatis ex Livio *1. dec. ad lib. 9. ad fin.* & Plinio *lib. 33. c. 1.* Prætereà purpura utebantur Patricii, non etiam cæteri, Plinius enim *lib. 9. c. 36. purpura,* inquit, *distinguit ab equite Curiam.* Quod tamen abusu abolitum fuisse, conqueritur Juvenalis *sat. 3. Æquales habitus illic similemque videbis Orchestram, & populum.* Per Orchestram enim intelligit Senatores, qui in Orchestra sedebant, ut tradit Vitruvius *lib. 5. c. 6.* Sed quia hic nihil interest ea scire, & sufficiat annotasse, in ea Republica Romana distinctas fuisse vestes puerorum, nobilium, libertinorum, servorum, & ingenuorum, ac Magistratuum, judicum, triumphantium, & aliarum Dignitatum lubens fileo; sed tamen legendus Tholosanus *lib. 9. syntagm. jur. c. 19.* ubi reperies destinasse Romanos singulis Dignitatibus certum genus vestimenti, & ita habitus arguebat, vel indicabat honorem, quem gerebant. Id, quod & Carolus V. anno 1530. omnibus ordinibus præscripsit. Ita quoque in Republica Hebræorum fuerunt vestes Sacræ, & ornatus Sacerdotii distincti, Exod. *c. 28. & 29.* Levit. *c. 6. 8. 10. & 16.* Vestesque primogenitorum erant meliores, Gen. *25. 15. & 27.* ac tradunt Jo. Andr. & Panorm. *in cap. licèt de vot.* Bald. *in l. cum antiquioribus col. 4.* & ibi etiam Jac. à S. Georg. *C. de jur. delib.* & latius Matt. Laud. *de primog. sub init.* Barbat. *cons. 100. col. 5. lib. 2.* Curt. sen. *cons. 67. col. 10.* D. Hieronymus, Glossa ordinaria, & Lyrinensis ad dictum locum Geneseos. Ita etiam purpurati, qui ad latus Principis sunt, quique venerantur Sacram purpuram, qui gladium, quo animadvertitur in noxios, & funditur impiorum sanguis, dicti sunt; ut Sacri Concilii, & Senatus Pontificalis, Cardinales consiliarii habent galerum & vestimentum purpureum, quod non ad pompam, sed in symbolum gerunt, tanquam existentes parati effundere pro Christi fide, cui destinantur, sanguinem proprium, caput nostrum Jesum Christum, qui torcular calcavit solus, qui ascendit de

Edon tinctis vestibus cum rubro vestimento, seu veste aspersa sanguine, Isai 63. v. 2. & 3. & vocatur nomen ejus Verbum Dei.

4 Debet itaque Canonicus à beneficiato, & Capellano distingui habitu, sede, loco in quibus præcipuè præeminentia consistit ex Altrograd. *cons.* 1. *lib.* 2. arguens qualitatem denotantem dignitatem Canonici comparativè ad beneficiatum, sicuti & honor ipse dicit quid relativum, ut docet Leonel. *de præc. homin. q.* 1. *art.* 2. & 12. & Altograd *loc. cit. n.* 25. Differre enim debet Dominus à servo, superior à subdito. Ideòque voluit Augustus purpura distinguere personam, & Dignitatem imperantis, eorumque, qui ejus jussu & potestate præerant à reliquo populo apud Gratian. Valent. Theod. *C. in l.* 1. & 2. *quæres ven. non pos. lib.* 4 *tit.* 40. & Theodoricus Rex Gothorum, ut est apud Cassiod. *lib.* 1. *var. ep.* 2. *regale opus* dixit tincturam purpuræ, *quia color*, inquit, *nimio lepore vernans, obscuritas rubens, nigredo sanguinea Regnantem discernit, dum conspicuum facit, & præstat humano generi, ne de aspectu Principis possit errari.* Undè quilibet alendus est, ac vestiendus secundum Dignitatem suam, etiam servus, *l. sed & si quid*, §. *sufficienter ff. de usufr.* & notat Glos. . *in cap. quia nonnulli, de Cler. non resid.* ac Boer. *in addit. ad tr. de auth. magn. consil. num.* 29.

5 Atqui rectè Domini, & servi comparatio instituitur inter Canonicos, & beneficiatos; nam isti non dicuntur pars Capituli, sed servi, ut liquet ex allegatis decisionibus, & ex Glos. *in cap. penult. v. Assistos de Cler. non resid.* ubi Butr. Abb. & cæteri, dixitque Rota in Cæsaraugustana portionum, ac nos alibi. Quicquid autem de hoc sit, certum est, quod Canonicis non sunt æquales, sed inferiores ex institutione, ut ordo sedendi in choro, aliaque in Cæremoniali contenta planè ostendunt; quod eo magis procedere debet in Capellanis, nullum titulum collativum habentibus, undè sunt simplices Clerici manuales, seu adscripti ad servitium, qui Collegium non constituunt, nullumque jus proprium, & radicatum habent in Ecclesia, cùm careant titulo ex deductis per Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. glos.* 11. *n.* 12. *cum seqq.*

6 Est igitur hac in re æmulatio pernicioſissima, quæ jus perimit, quod aliàs competeret, *l. opus novum*, ibique Bart. *ff. de oper. public.* Nam imminuit dignitatem, atque honorem Ecclesiasticæ Hierarchiæ, dum inferiores, ac servi redduntur in vestibus æquales domino, ac superiori, contra ordinationem libri Cæremonialis, qui ideò tandem beneficiatis vel Capellanis condecorè usum almuttiorum concessit, ut dum ingrediuntur chorum, vel functiones agunt coram Canonicis, illa ab humeris ad brachia in signum reverentiæ, atque obsequii dimittant. Nobilioribus quippè vestibus major honor exhibetur ex Florian. *in d. l. sed & si quid §. mancipiorum ff. de usufr.* Luc. de Pen. *in l.* 2. *C. de vestib. eleb. lib.* 11. Specul. *tit. de advocato §. sequitur videndum col.* 2. ubi ait, quem Judex magis ornatum inspiciet, majoris existimabit esse authoritatis, & ei assurget salutatione debita, & honorifica, ad quod tenetur *l. fin. in fin. C. de offic. div. Jud.* & eum præ aliis honorabit. *l. pen. C. eodem*, textus, *in c.* 1. 21. *qu.* 1. & in *cap.* 2. *de custodia Euchar.* subjungens, quod vestis debet esse conveniens statui, ordini, & officio, pro quo facit textus *in l. id vestimentum ff. de pecul. & cap.* 3. *lib.* 2. Esdræ, ubi vestiri purpura est honor.

CONSULTATIO LV.

An constitutio præcipiens, quod beneficiati, & Capellani obedire debeant statutis Ecclesiæ factis à Canonicis in iis, quæ pertinent ad servitium ejusdem Ecclesiæ, extendatur ad facienda in futurum?

1 QUod beneficiati, & Capellani Canonici solùm esse debeant morigerati, in reliquis verò esse subjecti suo Episcopo, habetur *ex cap. Omnes Principes* 4. *de major. & obed.* Hilar. *in D. Matth. c.* 17. Vayas *de Episcop. jurisd. axiom.* 3. *prop.* 1. Benzon. *de Jubil. lib.* 2. *cap.* 30. Maurit. de Alzed. *de excell. Episcop. p.* 1. *c.* 8. *n.* 48. *& seqq. & c.* 9. *n.* 18. 39. & 41. & ex Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 12. *& sess.* 24. *c.* 11. *&* 20. *ac sess.* 25. *c.* 2.

Undè licèt in Constitutionibus contineatur, quod debeant parere ordinationibus per Canonicos factis circa Divinum officium, non idcircò in illorum potestate est nova condere statuta, quia functiones ferè omnes Ecclesiasticæ sunt ordinatæ à Cæremoniali Romano jussu Clementis VIII. quod in universali Ecclesia servandum est cum prohibitione addendi, vel minuendi, vel immutandi, & cum clausula derogatoria statutorum Ecclesiarum, eatumque consuetudinum, ut ex illius constitutione 69. *Bullar. tom.* 3. 2

Verùm contra resolvendum esse censeo. Primò, quia solùm agitur de servitio Ecclesiæ, in qua nulla potest assignari sufficiens differentiæ ratio, cur potius servari debeant ordinationes jam factæ, quàm faciendæ, maximè quod in dies plura immutantur, nedum quoad dominia, verùm etiam quoad morum, ac rituum reformationem. Undè vigere debet eadem juris dispositio. 3

Secundò, quia verbum *factis* non adeò strictè accipiendum est, ut referatur solùm ad præterita; respicit enim tempus executionis, & obedientiæ per beneficiatos, & Capellanos præstandæ, postquam fuerint factæ constitutiones, cùm impossibile sit eas exequi, antequam sanciantur. Et sicuti lex omnis prospicit futuris casibus, & non præteritis *l. leges C. de legib. cap.* 2. *& ult. de Constit.* Ita hoc verbum, quod non ab homine, sed à lege est, respicit omne tempus, haberque tractum successivum, ac perpetuum, Bart. *in l. si ita legatum n.* 2. *ff. de aur. & arg. leg. & in l. cum lex n.* 2. *ff. de legib. & in l. illicita sub p. inc. ff. de offic. Præsid.* ubi ponit exemplum de statuto rescindente venditiones factas à minoribus, quod intelligitur etiam de faciendis, traditque *glos. in l.* 1. *v. nova lege in fin. ff. de condit. ex leg.* & Rot. coram Mart. Andr. *decis.* 100. *n.* 39. in qua resolvit, constitutionem loquentem de Protonotariis creatis, intelligendam quoque esse de creandis, quandoquidem lex semper viget, loquiturque *l. Arrianı C. de hæret.* etiamsi proferantur per verbum *hodie*, quod verificatur semper, & quandocumque eædem leges leguntur, Bartol. *in l. certa fortuna C. de jur. fisc. lib.* 10. 4

Tertiò, quia sicut omni tempore Capitulum, & Canonici habent jus condendi statuta, præsertim pro cultu divino, & servitio Ecclesiæ, de quo nunc agitur, ut sæpius firmavit Rota coram Cæs. de Graff. *de his, qua sunt a major. par. Capit. dec.* 4. *n.* 4. Seraph. *dec.* 548. *&* 1447. *n.* 1. *&* 2. *p.* 2. *rec. & dec.* 328 *n.* 2. *& p.* 7. *dec.* 107. *nu.* 4. ac plenius in Patavina Sedilim. 26. Januarii 1618. coram Sacrato, ita quoque ne reddantur elusoria, servanda sunt omni tempore à beneficiatis, & Capellanis, quemadmodum observantur ab ipsis Canonicis, qui sunt illorum superiores; aliter enim multa inconcinna, atque absurda sequerentur. Nam exempli causa Canonici convenient in chorum in aliqua particulari Capella propter insignem Reliquiam ibi existentem, & beneficiati, aut Capellani voluerint alibi residere. Item quod nollent Missam propriam de aliquo Sancto cantare, dum illam Canonici ordinant, & ejusmodi alia, quæ Canonici exercere possunt, ac debent circa divina, & non disposita in Cæremoniali. 5

Atque ita censuit, ac declaravit Sacr. Rituum Congregatio in Januensi, in cujus Ecclesiæ statutis illa verba legebantur nimirùm. *Expositum fuit Congregationi Sacrorum Rituum præpositæ, pro parte Canonicorum Ecclesiæ Metropolitanæ Januensis, sæpius oriri dissensiones, & controversias in grave Ecclesiasticæ disciplinæ detrimentum inter ipsos, & Capellanos de Massa super obedientia præstanda in Choro ejus pro tempore Præfecto, ad quem, absentibus prima, secunda, & tertia Dignitate, spectat ejusdem Chori directio in celebrandis Divinis Officiis. Quocirca Eminentissimi Patres ad dirimenda hujusmodi dissidia,* 6

partibus

partibus auditis, referente Eminentissimo D. Cardinali Sacchetto, decreverunt Capellanos de Massa subjectos esse Præfecto Chori in iis tantùm, quæ ipsius Chori directionem concernunt, die 28. Martii 1651.

Cùm referente Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Sacchetto fuerint denuò propositæ controversiæ exortæ inter Capitulum, & Canonicos Metropolitanæ Ecclesiæ ex una, & Capellanos de Massa ejusdem Ecclesiæ partibus ex altera super obedientia præstanda in Choro, Capitulo, & Canonicis in iis, quæ concernunt servitium Ecclesiæ super usu nominis Collegii, & super aliis prærogativis per eosdem Capellanos prætensis, Sacra Rituum Congregatio censuit, ac declaravit servandum esse decretum aliàs editum sub die 28. Martii 1651. Capellanos scilicet de Massa esse subjectos Capitulo in iis, quæ spectant ad servitium Ecclesiæ, prout subsunt Capitulares, & alii ejusdem Ecclesiæ, die 24. Augusti 1652.

CONSULTATIO LVI.

An depositiones testium scribendæ sint idiomate, quo proferuntur?

ITa omninò censeo, ne forsan aliquando eveniat, ut Notarii non adeò periti linguæ Latinæ vim depositionis non exprimant, vel aliqua verbis vulgaribus, & alia verbis Latinis modica cum dignitate exprimere cogantur, tradente Asinio *de execut.* §. 6. *c.* 39. *n.* 10. & Posth. *de manut. obser.* 92. *n.* 14. Quare Cavalcan. *de testib. p.* 5. *n.* 229. monuit, quod si verba testis sint in vulgari sermone prolata, non possunt redigi in Latinum. Cùmque post medium referat, quod dum esset delegatus in quadam causa, & testis coram se examinaretur per quendam Actuarium Papiæ, qui verba illius redigebat in linguam Tuscam, ut melius intelligeretur ejus depositio, animadvertisse, quod ille scribebat id, quod testis non deposuerat in suo sensu, sed quid diversum, ideòque valdè admiratum Actuario dixisse, quod illa praxis non erat vera, neque juridica. 1

Et quidem dicta testium non alio, quam idiomate, quo proferuntur, scribi debent. Ut enim Romani rerum potiti omnibus suis Provinciis Latini sermonis usum non solùm in judiciis, *l. decreta* 48. *ff. de re judic.* verum etiam in aliis hominum actionibus mandarunt, ita Principes, ad quos Reipublicæ administratio pertinet, patrio sermoni hunc honorem adhibere debent. Multos enim simpliciores plebis antea Latina scriptione deceptos fuisse constat. *Surdi namque sumus omnes in linguis*, ait Cicero *lib.* 5. *Tusc. quæst. quas non intelligimus.* Quapropter omnium rectè sentientium judicio, ob plurimas commoditates obtinendas, Legatum etiam ad exterum, quique suæ linguæ insolens est, eum mittendum esse, qui peritiam ejus idiomatis, ad quem mittitur, habeat, Alberic. Gen il. *lib.* 3. *c.* 7. *de Legation.* Gratior enim illi erit, quod hunc honorem sermoni suo haberi, quo ab exteris compelletur, videat, & majore attentione audiet, quàm si per interpretem oratio referatur. Vis enim illa movendi affectus, quæ in dicentis locutione consistit, si per interpretem reddatur, lenescit, intentio vanescit, acumen habescit. Interpretamenta enim tantùm nativo cedunt sermoni, quantum aut signum, aut tabula corpori effigiato. Paschal. *cap.* 48. *de legat.* Multò ergo magis status Reipublicæ, cùm ad officium Actuarii, qui ejus linguæ, qua testes sua dicta exprimunt, peritiam non habet, ablegare debet. 2

CONSULTATIO LVII.

Habet Archiepiscopus quidam suum Vicarium in spiritualibus, suffraganeum Archiepiscopum titularem. Quæritur, an iste præcedere debeat Episcopum Provinciæ, qui est antiquior suffraganeus, quando ambo reperiuntur in istius Diœcesi, quando in Provincia, quando in loco tertio, & sic tam extra Diœcesim, quàm extra Provinciam?

PRimus casus pro Episcopo resolvendus videtur. Quia in sua Diœcesi præcedit omnes, etiam majores ordine, vel Dignitate, cùm ibi sit Pontifex, Chassan. *in Catal. glor. mund. p.* 4. *consid.* 44. Barbos. *de jur. univers. Eccles. c.* 12. *n.* 11. Sicuti habetur de Parocho, qui in propria Parochia præcedit Dignitates, ac omnes alios Rot. in Pampilonensi præeminentiarum 22. Martii 1604. coram Litta, confirmata 1. Junii 1609. coram Innocentio X. & in Zamorensi juris Parochi alium 23. Maii 1644 coram Peuting. ac in aliis.

Neque consideranda est distinctio inter functiones Episcopales, & alias: Tum quia conclusio firmatur indistinctè. Tum etiam quia indistinctè militat eadem ratio actualis jurisdictionis, ac superioritatis; constatque ex eo, quod Episcopus in quibusvis locis, & actibus suæ Diœcesis indifferentibus, etiam deambulando recreationis causa, utitur exomide, vulgò Mozzetta, atque impartitur benedictionem; quorum neutrum facere potest Archiepiscopus non Metropolitanus. Ac proinde nullo pacto dici potest, ut non deferens exomidem præcedat deferentem, & ille, qui tanquam ovis benedicitur à Pastore, præcedat benedicentem, & Pastorem. Quare circumscripta lege urbanitatis, quæ est actus merè voluntarius, in hoc primo casu nulla videtur esse difficultas. 2

Secundum casum subdistinguo in functiones publicas Provinciales, tam Ecclesiasticas, quàm temporales, puta in Synodo Provinciali, Constitutionibus Episcoporum comprovincialium, in Comitiis Regni, in Coronatione Regis, vel Reginæ, & ejusmodi aliis, quæ geruntur ab Episcopis, & Prælatis Regni, seu Provinciæ jure proprio illius particularis Prælaturæ, & in functiones privatas indifferentes, sicuti sedere in mensa, congredi privatim, & id genus plura. 3

Circa functiones primi generis videtur pariter respondendum pro Episcopo; quoniam illi sunt actus, qui geruntur in titulum sub nomine Prælaturæ, & in quibus Archiepiscopus titularis nullum jus habet interveniendi. Siquidem aut consideratur tanquam Archiepiscopus titularis, & in his actibus est tanquam unus de populo, nihil in dictis functionibus peracturus. Aut tanquam Vicarius Archiepiscopi, & similiter nullum jus habet peragendi hæc officia, vel occupandi locum. Quia si Archiepiscopus est præsens, ipse cum Episcopo repræsentat unum corpus eodem planè modo, quo Capitulum cum Episcopo. Si est absens, spectant ad Episcopum antiquiorem, ut sæpius fuit resolutum à S. Rituum Congregatione inter primam Dignitatem Cathedralis, & Vicarium Episcopi. 4

Circa verò functiones privatas indifferentes videtur esse aliqua difficultas contra Episcopum, cùm in illis non jus particulare suæ Prælaturæ, sed dignitas in abstracto consideratur. Sed tamen puto pro Episcopo respondendum esse propter rationem habitualis jurisdictionis, & præeminentiæ, quam Episcopus Provincialis habet in Provincia, quia scilicet intervenit in Conciliis, ubi habet votum decisivum, tanquam Conjudex, cognoscit causas Coepiscoporum, supplet aliquando vices Archiepiscopi, & in casu ejus negligentiæ, aut non residentiæ, judicat juxta dispositionem S. Concilii Tridentini *sess.* 23. *de ref. cap.* 23. adeò, quod videtur etiam dici posse superior prædicto Archiepiscopo titulari, tanquam privato existente in Provincia, ideòque videtur militare eadem ratio, quàm prædiximus in Ecclesia, & Diœcesi propria. 5

Hancque rationem comprobat observatio totius ferè Germaniæ, ubi frequens est usus Archiepiscoporum habentium hos Episcopos titulares in Vicarios in spiritualibus. Nam passim Episcopi provinciales, quinimmò, & omnes alii Episcopi eos præcedunt. Cùm enim officium inferius Vicarii, quod exercent, sit indivisibile à persona, indecens, atque absurdum videtur, ut ille, qui gerit personam Officialis, & ministri inferioris, præcedat illum, cui in titulum, & jure proprio partes superioris saltem habitu competunt. 6

Neque obstare potest observatio Romanæ Urbis, & 7

Capellæ Pontificiæ, ubi Episcopi titulares antiquiores præcedunt recentiores actuales. Quoniam hìc agitur in loco tertio, ubi nullus ex Episcopis neque actu, neque habitu habet jurisdictionem, sed omnes sunt æquales, & æqualiter gerunt personam Episcopi; ibi verò Episcopus suffraganeus habet in Provincia quendam habitum, seu participationem jurisdictionis, & Archiepiscopus titularis gerit munus Vicarii, ac suffraganei conductitii.

Quatenus verò in dictis actibus indifferentibus privatis contra censendum videatur, id tamen admittimus, quatenus sint actus omninò voluntarii, & nonnullam connexionem habeant cum peculiari jure Prælaturæ, puta in mensa amicabili, in rheda recreationis causa, aliisve. Nam, si etiam extra actus Pontificales, alios gestari occurrat titulo Prælaturæ, idem dicendum est: Puta iturus est Archiepiscopus cum suis Coepiscopis, tamquam repræsentans corpus Ecclesiasticum ad visitandum Regem, vel alium Magnatem, utique in rheda, vel alio modo incedendi non poterit Archiepiscopus titularis, & Vicarius prætendere locum, vel præcedentiam, quia ipse, tanquam Archiepiscopus titularis in hoc publico munere est unus de populo, ac prorsus extraneus, & tamquam Vicarius non debet habere locum digniorem.

8 Ad tertium casum etiam pro Episcopo respondeo. Nam habens dignitatem cum actuali possessione, & exercitio jurisdictionis, videtur alteri habenti eandem dignitatem cum solo titulo præferendus, ut de Rege, vel Duce habente actu Regnum, vel Ducatum, quod præferendus sit alteri carenti actuali possessione, firmat Mastrill. *de Magistrat. lib. 4. cap. 13. n. 71. & 82.* ubi alii. Et in specie de Episcopis, actualem jurisdictionem, ac potestatem habentibus, præferendis in loco tertio Episcopis, quorum Diœceses ab infidelibus occupantur, quamvis antiquioribus, tenet Jacobat. *de Concil. lib. 1. art. 2. n. 72. & seq.*

CONSULTATIO LVIII.

Utrum in processionibus una tantùm Crux deferri debeat? & quid in funeribus? Ubi, an consuetudo possit abrogare Constitutiones Pontificias.

1 IN processionibus, seu supplicationibus Cruces, & vexilla deferri consuetum, testantur Ado Vienensis *in Chron. de 6. æt. cap. 3.* Gregorius Turonensis *de glor. confes. c. 10. & 79.* Rupertus *lib. 7. de divin. offic. c. 20. ad fin.* Innocentius *lib. 2. Myst. Miss. c. 12.* supplicationem celebratam cum Cruce in Cæsarea Palestinæ, probat Synodus Nicena 2. *act. 4.* & ne litaniæ, hoc est supplicationes sine Sacerdotibus, & honorandis Crucibus fiant, vetat disertè Justinianus August. *novel. 123. c. 34.* cujus initium est, *omnibus autem, auth. de Sanctiss. Episc.*

2 Causæ multæ. Ut qui sequuntur eas, intuentes in Jesu Christo Crucifixo Deum præsentem recognoscant, & majori modestia incedant, ac devotione, eumque reverenter adorent, Jacob. Eucillon. *de processionib. tit. de ordin. & appar. proces. c. 3.*

3 Vel quia teste Durand. *lib. 4. rational. c. 6.* cùm sit Crux ipsa, quasi regale vexillum, ac triumphale signum, consentaneum utique videtur, quod in processionibus omninò præmittatur, ut fugiant, qui oderunt eum à facie ejus, juxta *Psal. 67.*

4 Vel etiam quia cum Apostolo *ad Galat. Absit nobis gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mundus nobis Crucifixus est, & nos mundo crucifigi debemus.*

5 Vel quia cùm processio in hoc mundo Ecclesiam peregrinantem, ac militantem significet, æquum propterea judicetur, etiam ad bellum procedere sub signis Christi Imperatoris, cujus auspiciis viget, ac militat ex memoria, & exemplo Constantini, qui sanxit, Crucem in Cœlo visam exercitibus suis adversus hostes dimicaturis semper præferri, ut refert Euseb. *lib. 1. de vit. Constant. c. 29.*

Vel tandem quia processionum alias tristes, & solliciti 6
agimus in tribulatione, quam peregrini hoc exilium peragrantes patimur, veniam peccatorum, & misericordiam deprecantes; alis lætas ducimus in modum Cœlestis cujusdam exercitus, de Christi gloria, & triumpho exultantes, & canentes, Crucis signa, & vexilla in aëra sustollentes, ad significandum aereæ potestatis expugnationem, ut in formula reformationis à Cæsare propositæ in Comitiis Augustanis. Quo argumento Synodus Augustana *c. 20* processionum quasdam appellat lætas, alias lugubres *c. 23.* lætæ etiam, quæ ad gratiarum actionem ob res benè, feliciterque gestas, de quibus Jo. Stephan. Durantus *de ritib. Eccles. Cathol. lib. 2. cap. 10. àn. 8.* & Casal. *eod. argum. c. 41.*

Atque hinc haud erit difficile ad dubitationem respon- 7
dere, nimirùm, quod quisque Ordo, aut Religio suam propriam Crucem in processionibus deferre possit. Idque, nedum ex Consuetudine universali, verùm etiam ex Constitutione Leonis X. Pontificis Maximi in *Bullar. 27.* per quam apertè mandatur, ut unaquæque Religio in cunctis Ecclesiasticis functionibus incedat sub propria Cruce cum decreto irritante, & clausula sublata; ita sanè, ut neque obstet hujus Constitutionis inobservatio contraria. Quandoquidem tam usus, quàm observatio in Constitutione Pontificia non requiritur, saltem de forma substantiali, quicquid dici possit de accidentali, ut in terminis docuit Rota coram Cavalerio, sequens doctrinam Felyni *in cap. 1. de tregu. & pac. dec. 77. n. 14.* Quinimmò nec posset allegari non usus, vel contrarius usus, nisi data scientia ejusdem Pontificis, Caval. *d. dec. 77. n. 3.* junctis decisionibus III. *n. 1. & dec. 423. n. 2.* ubi quod contrarius usus deberet probari cum scientia, & patientia Papæ, Burat. *decis. 795. nu. 3.* ibique Add. *lit. B. n. 9.*

Neque præscriptio. Nam perfecta præscriptio non da- 8
tur contra Constitutionem sine scientia ipsius Pontificis, ut in puncto respondit Rot. *decis. 221. n. 4. p. 1. rec.* ubi *sub n. 5.* subdit, quod scientia Papæ debet esse certa, positiva, & expressa ad effectum, ut inducta dici valeat legitima præscriptio contra Constitutionem Pontificiam; quod sequitur Caputaq. *decis. 204. n. 2. p. 3.* ubi desertè habetur, Constitutionem non posse elidi ex non usu, vel contrariis actibus sine expresso consensu Principis, quem consensum debere esse explicitum, & non tacitum, probat Franch. *in cap. cum de beneficio nu. 4. de prab. in 6.* Archid. *n. 2.* quia Pontificis authoritas non est ab homine, sed à Deo. Undè ab homine nihil prorsus fieri potest, quod firmum sit, absque illius consensu, Rot. *dec. 221. n. 5. in fin. par. 1. recen.* ubi sub *n. 6.* reprobatur opinio Turrecrematæ, admittentis tacitum consensum in derogatione Constitutionis Pontificiæ, & asseritur, quod non possit ullo modo induci consuetudo rationabilis legitimè præscripta contra Apostolicas Constitutiones. Præsertim quando agitur de Constitutione publicata, ut optimè Rota coram Buratto *d. dec. 795. nu. 5.* ibi Add. *n. 10.* cum ibi congestis.

Verùm circa hoc communissima sententia admittit, 9
Pontificias quoque leges non usu, & consuetudine abrogari. Ita communiter Theologi cum D. Thoma *1. 2. q. 97.* Summistæ *v. consuetudo*, & Canonistæ *in cap. fin. de consuet.* ubi id expressè declaratur his verbis: *licèt etiam longevæ consuetudinis non sit utilis authoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabiliter, & legitimè præscripta.* Vis ergo abrogandi jus positivum tribuitur consuetudini secundùm se, nec requiritur scientia Pontificis, & ita etiam tenuit Rot. coram Mohed. *dec. 1. de constit. & dec. 8. nu. 1. de locat. & dec. 896. nu. 1. lib. 3. par. 3. divers.* Nec obstat, quod authoritas Papæ sit immediatè à Deo; quia ex hoc solùm fit, quod possit leges ferre independenter à Populo, non autem, quod consuetudo non possit eas abrogare. Quia adhuc censentur positæ servata natura legis, quæ est talis, ut possit contra ipsam prævalere consuetudo rationabilis. Siquidem cùm

vis

vis legis consistat in ratione, debet etiam cedere, quando cedit ratio alteri rationi. Præsertim quia naturalis ratio habet vim legis, *l. cum ratio, ff. de bon. damnat. & l. scire oportet*, §. *sufficit, ff. de excus. tutor.* & ideò quando informat consuetudinem, dat illi robur abrogandi quamcumque legem.

10 Quod ergo aliqua Constitutio Pontificia non sit usu abrogata, ex eo desumendum est, quod in judiciis manutenetur in suo robore, & secundùm ipsam judicatur. Sic, verbi gratia, Constitutionem Xisti V. privantem Clericos beneficiis, & pensionibus, si non incedunt in habitu clericali, esse usu receptam, manutenet Rota, quia secundùm ipsam judicavit *in dec.* 158. *n.* 16. *par.* 1. *rec.* & in Eborensi pensionis 7. Junii 1627. coram Ubaldo, & in Cæsaraugustana pensionis 3. Junii 1623. coram Coccino, & coram Merlino *dec.* 382. *num.* 1. Hoc autem sufficit ad manutenendam Constitutionem in suo vigore, & quod non sit usu abrogata. Et quamvis aliqui eas non servent, non potest hinc concludi consuetudo contraria, sed potiùs violatio legis, quia prædicti actus non observantiæ, etiam si essent majoris partis, non sunt actus inconcussi, sed interrumpuntur per sententias in contrarium, quæ evertunt consuetudinem, & tamquam actus contrarii non sinunt vires sumere, juxta quæ tradunt Bartol. *in l. semper in fin. ff. de regul. jur.* Cagnol. *n.* 12. Surd. *cons.* 393. *n.* 23. Schrader. cum aliis *de feud. p.* 10. *sect.* 20. *n.* 557. ac Rota coram Ludovis. *dec.* 162. *n.* 9. & & coram Merlino *dec.* 554. *nu.* 3. si tamen aliquo in loco aliqua Constitutio, ut plurimum, non servaretur, sufficeret ad pœnam evitandam juxta doctrinam, quam tradunt Bartol. *in l.* 1. §. *Apud labeonem nu.* 1. *ff. de ædil. edict.* Surd. *cons.* 327. *n.* 51. Roland. *cons.* 96. *n.* 26. *lib.* 2. Gutier. *can. quæst.* 8. *nu.* 9. Lotter. *de re benef. q.* 25. *n.* 42. *lib.* 3. & Rot. *decis.* 356. *n.* 9. *par.* 1. *rec.* Non quidem, quasi prætendi posset non usus, sed quia quælibet causa licèt non justa excusat à pœna, ut docent communiter Doctores, præsertim Alex. *cons.* 23. *num.* 12. *lib.* 6. Cravet. *cons.* 6. *n.* 89. Bald. *in l.* 2. §. *quod observari, C. de juram calum.* Jas. *in l.* 2. *n.* 61. *C. de jur. emphyt.* Menoch. *de recuper. remed.* 4. *n.* 49. Marsil. *in l.* 1. §. *Præterea nu.* 13. *ff. ad leg. Cornel. de sicar.* & Clar. *in pr.* §. *fin. q.* 60. *v. & generaliter.*

11 Aliter igitur id probandum est, & ex eo maximè, quod non usus legis non solùm non reddit illicitum usum illius, sed neque tollit jus ad usum legis: & proinde adhuc stat in arbitrio operantis illa uti, ut cum communi Legistarum sententia notat Jo. Andr. *in cap. Joannes nu.* 14. *de Cler. conjug.* Butr. *ibidem n.* 11. Quod præcipuè verum est, quando lex est obligatoria, haberque decretum irritans, nam tunc quisque potest se subijcere obligationi legis.

12 Porrò Crucem deferre debent Clerici talari veste induti cum duobus luminibus, *Concil. Prov. Mediol.* 5. Canonici autem Lateranenses illam ferre debent cum velo, seu panno appenso, S. Rituum Congregatio 14. Januarii 1617. Capuccini quoque ferre possunt Crucem propriam, Paulus V. anno 1617. Curateque debet Ordinarius, ut Regulares cùm in processionibus publicis, tum in iis, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & aliis similibus bini cum omni modestia, & decentia incedant, & ut Ordines ipsi minimè confundantur, Sac. Congregatio super Episcop. & Regular. in Toletana 25. Augusti 1593. Nec sub alio vexillo incedant, nisi propriæ Crucis, eadem Sac. Congregatio in Neritonensi 16. Maij 1588. ac Cruces distinctè deferantur, non verò omnes simul, eadem Sac. Congregatio in Verulana 31. Maij 1597. Processionibus autem, in quibus quilibet Clerus Ecclesiarum sub propria Cruce incedit, sub eadem Cruce propria incedere debet. In processionibus verò, in quibus non intervenit, nisi unica tantùm Crux, Cleri illius Ecclesiæ, cujus est Crux, quæ defertur, digniorem locum obtinere debet; Sac. Rituum Congregatio in Senogallien. 29. Novembris 1632.

Sed quid dicendum in funeribus? Regula est, quod 13 semper Crux illius Ecclesiæ deferatur, in qua defunctus sepeliri debet. Ita Sac. Congregatio super Episcopis decrevit, observandum esse ubique, ut in Castellanetensi 1593. & in Barensi 29. Julii 1616. & in Potentina 14. Junii 1647. Declaravitque Sac. Rituum Congregatio in alia Barensi Terræ Medagni 2. Augusti 1631. & in Messanensi 12. Februarii 1635. Ejus hæc sunt verba: *In funeribus deferenda est unica tantùm Crux illius Ecclesiæ, ad quam corpus transfertur, post quam sequi debent immediatè personæ illius Ecclesiæ, & deinde cateri secundùm antianitatem, ut censuit eadem S. Rituum Congregatio in Narnien si 30. Septembris 1614. & in Anarien si 22. Novembris 1631. ad* 3. & elicitur ex Rituali Romano *in rubr. de exequiarum ordine*, atque Romæ observatur.

Id tamen intelligendum est, dummodò non interveniat 14 Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, sub cujus Cruce omnes funus associantes incedere debent. Et hinc Curatus, & Sacrista Cathedralis, etiam quod sint amovibiles, quando intervenit Capitulum dictæ Cathedralis, debent præcedere proprio Parocho defuncti, eadem S. Congregatio Rituum in Pisaurien si 22. Martii 1631. Vel dummodò non extet consuetudo à tempore immemorabili observata, quod in associatione cadaverum, etiam quando interveniunt Capitulum, & Canonici Cathedralis, non deferatur solummodò Crux ejusdem Cathedralis, sed etiam Crux Ecclesiæ, ad quam corpus defuncti defertur, aliorumque etiam Regularium, qui fuerint vocati.

Nam licèt Capitulum Cathedralis habeat pro se regu- 15 lam, quod cadavera defunctorum associari debeant cum unica tantùm Cruce, quæ debet esse vel illius Ecclesiæ, in qua corpus defuncti tumulatur, vel Ecclesiæ Cathedralis, quoties intervenit ejus Capitulum, id tamen non procedit in iis locis, in quibus adest consuetudo in contrarium, quæ sit in viridi observatione, & maximè quando in propriis Regularium Ecclesiis cadavera sepelienda sunt, ut expressè habetur in Concilio Lateranensi disponere, Regulares non ingredi in Parochias alienas cum Cruce ad levanda funera illorum, qui apud ipsorum Ecclesiam elegerint sepulturam, & excipiente Consuetudinem in contrarium, ait: *nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi observantia, & cum pacifica possessione suffragaretur.* Idem referendo dictum Concilium, firmat Roderic. *in Compend. quæst. Regul. resol.* 109. *n.* 7. ac censuit Sac. Congregatio Rituum die 12. Januarii 1604. ut in resolutione edita pro declaratione ejusdem decreti Conciliaris apud Quarant. *in sum. Bullar. v. Privilegium Regularium.* Et non obscurè declaravit eadem Sac. Congregatio super Episcopis 29. Julii 1616. nimirùm, quod Crux Parochialis regulariter deferri tantùm debeat, nisi probetur contraria consuetudo canonicè præscripta, servandamque esse in hac re consuetudinem locorum, resolvit Sac. Congregatio Rituum in Camerinensi 21. Novembris 1637. in responsione ad 4. relata à Peyrino *tom.* 3. *in decret. novis*; *Sacr. Congreg. decret.* 10. *& in apostil. margin.* ita habetur *Ubi unica tantùm Crux deferri solet. in cadaveribus efferendis, deferenda est tantùm Crux Ecclesiæ, ad quam corpus defertur.* Et generaliter, quod in similibus materiis plurimum deferendum sit consuetudini præsertim immemorabili, adeò quod nec etiam liber cæremonialis illam tollat, declaravit pluries Sac. Congregatio apud Barbosam *de Canon. & dignit. cap.* 33. *nu.* 24. 1. *in Sum. Apostol. collect.* 78. *n.* 5. *& 6.*

Hæc autem consuetudo sufficienter probatur ex fide 16 suscripta à viris gravibus, & formiter recognita, Add. ad Greg. *dec.* 214. *lit. B.* Rot. *dec* 525. *n.* 5. *par.* 2. *rec. & dec.* 248 *n.* 8. *par.* 6. Sed tamen in omnem eventum supplicari poterit pro concessione literarum remissorialium, quæ non videtur deneganda: sicut in terminis ad probandam consuetudinem cujusdam Confraternitatis deferendi propriam Crucem (quod circumscripta consuetudine non est permissum) remissoriam concessit Sacr. Rituum

Congregatio in Anconitana 20. Julii 1609. apud Selell. *in select. cap.* 50. *n.* 32. & Barbos. *in sum. Apost. dec. collect.* 207. *n.* 36. assentiente Concilio *Prov.* 1. *Mediolan.* quod Cruces tot adhibeantur, quot Collegiatæ vocantur, & sub Cruce Rectoriæ procedant alii invitati Clerici.

At cur in funeribus una tantùm Crux deferatur? An quia sunt processiones mœstæ? An ut differant à processionibus, quæ fiunt pro vivis? An ut sciant fideles, in quam Ecclesiam convenire debeant ad orandum pro defuncto? An ad denotandum prærogativam Ecclesiæ tumulantis? An ut doceamur, quod pallida mors æquo pede pulsat pauperum tabernas, Regumque turres? Omnes una manet nox, & calcanda semel via lethi? Quodque, mista senum, ac juvenum densantur funera, nullum sæva caput Proserpina fugit, & tendimus huc omnes, metam properamus ad unam, ac omnia sub leges mors vocat atra suas? scilicet omne sacrum mors importuna profanat, ac tandem quod omnia mors æquat?

CONSULTATIO LIX.

An Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ possint levare Cadavera defunctorum ex alienis Parochiis sine proprio Parocho?

1 NOn possunt. Quia cùm de jure non liceat tam Regularibus, quàm secularibus, irrequisito Parocho, levare de domo cadavera, imò nec Parochiam cum Cruce ingredi sine licentia Parochi ad levanda corpora defunctorum in eorum Ecclesiis sepelienda, *c. nullus 9. quæst.* 2. Oldrad *cons.* 82. *nu.* 2. Gratian. *discept.* 492. *n.* 28. *& seqq.* hujusmodi Canonici, qui id contra juris dispositionem prætendunt, vel debent exhibere privilegium clarum, & indubitatum, vel probare immemorabilem, aut saltem præscriptionem quadragenariam cum titulo, ut requiritur ad præscribendum contra jus dispositionem, Glos. *in cap. pervenit v. Census de Censib.* ibique Abb. *nu.* 3. traditque Rot. *dec.* 97. *n.* 3. *p.* 1. *rec.* & apud Merlin. *dec.* 8. *n.* 7.

2 Atque ita non posse declaravit S. Rituum Congregatio in Novariensi, cujus hæc sunt verba: *Capitulum, Archipresbyter, & Canonici Cathedralis Navarien. sis conquesti sunt de Canonicis Collegiatæ Ecclesiæ S. Gaudentii ejusdem Civitatis, quod ausi sint processionaliter ingredi limites Parochiæ Cathedralis pro efferendo quodam cadavere, intra cujus fines decesserat, ad eorum Collegiatam absque licentia, & interventu proprii Parochi, supplicantis mandari restitui cadaver unà cùm emolumentis funeralibus, & provideri in posterum ad evitanda scandala, & pro bono pacis.*

3 *Sacra Rituum Congregatio respondit, in casu proposito nullo modo licuisse Canonicis Collegiatæ S. Gaudentii, ingredi fines Parochiæ Cathedralis, irrequisito, & non expectato proprio Parocho, & cadaver fuisse sepeliendum, in Parochiali, sub qua decesserat; sed non propterea justis de causis exhumandum. Omnia verò emolumenta funeralia esse per Canonicos d. Collegiatæ restituenda Parochiali Cathedralis absque ulla replicatione, prout cum effectu integraliter restituit, & à similibus abstinendum in posterum omninò præcepit, & mandavit die* 15. *Januarii* 1633.

4 Et in Valvensi. *Archipresbyter Terræ Raiani conquestus est de Regularibus S. Francisci de observantia, quod non obstante decreto aliàs, per hanc S. Rituum Congregationem, audeant sepelire cadavera defunctorum in ipsorum Ecclesiis sub prætextu, quod in vita mandaverint testatores sepeliri velle cum habitu S. Francisci, & hoc etiam sine interventu proprii Parochi. Et S. Rituum Congregatio respondit, servanda esse decreta per S. Congregationem edita, & cadavera non posse extrahi de Parochia sine interventu, aut de consensu proprii Parochi, die* 12. *Junii* 1638.

5 *In Aversana. Eminentiss. Pallotto referente dubia exhibita pro parte Parochorum Civitatis Aversanæ, prædictis dubiis sic respondendum censuit. Ad primum, vocato ad funus Capitulo Cathedralis non aliam Crucem quàm ipsius Capituli deferendam esse. Ad secundum. Capitulo interveniente, ut supra, proprium Parochum defuncti, etiam quod sit stola indutus, incedere debere ante Canonicos Cathedralis. Ad tertium. Ad solum Parochum spectare aspergere aqua benedicta cadaver, antequam levetur de domo, & ad eundem pertinere intonare antiphonam: si iniquitates, & officium super Cadavere in sua Ecclesia peragere. Die* 15. *Septembris* 1640.

Iterum in Novariensi Vicariо. *Rev. Pater. A Parochis Civitatis Novariæ supplicatum fuit S. Congregationi* 6
juxta decreta aliàs lata declarari, Capitulum, & Canonicos S. Gaudentii non posse Parocho inconsulto cadavera defunctorum ex ulla Parochia levare, & ad unumquemque Parochum spectare munus benedictionem faciendi super eadem cadavera, & illa aqua benedicta aspergendi, antiphonam, Exultabunt Domino intonandi, quando effertur cadaver, officium defunctorum peragendi, omniaque alia ad funus pertinentia. Eminentissimi verò Patres eorum decretorum exemplar adjunctum tibi remitti voluerunt, cujus partes erunt illorum observantiam curare. In quo si aliqua difficultas orietur, mandabis, ut in hac Sac. Congregatione jura deducantur, non suspensa tamen dictorum decretorum executione. Datum Romæ Die 21. *Septembris* 1651. *Alex. Card. Capponius.*

Quod est decretum generale non solùm S. Rituum 7
Congregationis in declarationibus recensitis à Barbos, *in sum. decret. v. Defunctus*, ut in Thelesina 18. Augusti 1619. & in Novariensi 12. Junii 1626. sed etiam decretum generale S. Congregationis super Episcopis, & Regularibus contra omnes Regulares, editum anno 1604. Jan. cum abrogatione quarumcumque contrariarum consuetudinum apud Quarant. *in sum. Bullar. v. Privilegia Regularium vers. ne liceat.* Extatque hac in re decretum Concilii Lateranensis sub Leone X.

Ex quibus probè colligitur, quod ad proprium Pa- 8
rochum, non autem ad alios spectat peragere officium super cadavere in ejus propria domo, illudque aspergere aqua benedicta, intonare antiphonam, quando effertur, ac peragere omnes alias cæremonias funeris, ut speciatim ultra dispositionem Rituàlis Romani *tit. Exequiarum ordo*, habentur quoque declarationes S. Congregationis Rituum in d. Aversana 15. Septembris 1640. in in Pientina 1. Martii 1636. & in eadem 8. Augusti 1637. in qua requisita fuit probatio immemorabilis temporis ad firmandum contrariam consuetudinem.

CONSULTATIO LX.

An beneficiati deferre possint Carbasinam præsularem, vulgò Rocchetto, sicuti eam deferunt Canonici?

ET affirmativè resolvendum videtur: Nam illam an- 1
tea detulerant, atque adeò habent usum eam deferendi, ac proindè ex hoc usu, & consuetudine perpetuò servata acquisiverunt jus illam deferendi, ita ut nil aliud sit innovandum ex vulgari illa regula, quod in ejusmodi prærogativis attendatur usus, & consuetudo, Felin. *in cap. Pastoralis n.* 9. *de offic. deleg.* Rot. *dec.* 4. *n.* 1. *in fin. cum seqq. de elect. in nov.* & nos passim, sufficitque solus usus, & consuetudo servata spatio decem annorum, ut notat Add. *ad decis.* 124. Gregorii XV. sub *lit. A.* fuisse resolutum in Seguntina præcedentiæ, 3. Junii 1609. coram Innocentio X. Quinimmo etiam si usus iste, & consuetudo esset contra jus, adhuc per lapsum quadraginta annorum esset præscriptus, *cap. ult. in fin. ubi Glos. ult. in princ. de consuet.* ibique Cardinal. *n.* 27. Butr. *n.* 39. & Bellam. *n.* 21. *in* 2. *quæst.*

Neque obstat, quod non interceserit scientia Pontifi- 2
cis Maximi. Tum quia publica, atque assidua delatio Carbasinæ cum tolerantia Episcoporum, ac scientia totius populi æquipollet cuivis sententiæ, ac inducit apud omnes, atque etiam apud ipsum Principem, scientiam certam,

certam, Eugen. *cons.* 9. *n.* 4. *& seqq. lib.* 1. ubi de communi Becc. *cons.* 15. *n.* 9. *lib.* 1. & Anchar. *q. fam.* 50. *n.* 13. Præsertim in superioribus plenè edoctis de statu Ecclesiarum, atque advertentibus ea, quæ respiciunt incrementum honoris Ecclesiastici, & divini cultus, Rot. *dec.* 129. *n.* 2. *p.* 6. *rec.* & Clarius *dec.* 93. *n.* 10. *p.* 5. *rec.*

Tum quia non agitur de præscribendo contra titulum, 3
sed de demonstrando qualis titulus ab initio fuerit, & sic non videtur necessaria scientia Principis, Rot. *dec.* 93. *n.* 99. *& seq. p.* 5. *rec.*

Accedit, quod delatione Carbasinæ præsularis dignitas redditur splendidior, decor Ecclesiæ, & cultus Divinus venerabilior. Id, quod hisce in rebus præcipuè consideratur, Rot. *dec.* 252. *n.* 11. *p.* 6. *rec.* Inhonestus quippè esset aspectus beneficiatorum cum sola *Cappa*, sufficitque, quod differant à Canonicis præeminentia dignitatis, sicut in simili dixit Rot. *dec.* 288. *n.* 19. *p.* 6. *rec.* 4

At verò negativè respondendum est. Etenim nulla est 5
difficultas, quod Ecclesia repræsentatur per solum Capitulum, non autem per Beneficiatos, Seraph. *dec.* 426. *n.* 4. quodque Capituli appellatione soli Canonici, non Beneficiati continentur, Cæs. de Grass. *dec.* 131. alias 4. *n.* 6. *& 7. de his, quæ fiunt à major. par. Cap.* Ac proindè quod Beneficiati tamquam ministri, & servi Ecclesiæ non faciunt partem cum Capitulo, ut per Rot. *d.* 309. *n.* 4. *cum dec.* 351. *n.* 2. *p.* 6. *rec.* Ideòque beneficiati subjacent Capitulo, ut in eadem *decis.* 351. *n.* 13.

Hinc autem cùm absque dubio Ordo Beneficiatorum 6
sit inferior Capitulo, illique debeat inservire, ut etiam per Cæs. de Grass. *dec.* 4. *n.* 8. consequenter dicendum est, quod quilibet ordo vestes sibi congruentes assumere debeat juxta textum in *Clem.* 2. *incip Quoniam sub princ. de vit. & honest. Cler.* & per hunc textum Benedictus Capr. *n.* 1. notat, quod quisque uti debeat vestibus suo ordini convenientibus, adeout si inconvenientes assumat, indignus reddatur privilegio illius ordinis. Æqualis enim habitus delatio arguit dignitatis æqualitatem, ut ex Geminiano, & aliis firmavit Rot. *p.* 6. *rec. dec.* 252. *n.* 13. Beneficiatus autem cum Canonico proculdubio comparandus non est, neque decet ordines confundi, & eadem prærogativa inferiorem, & superiorem gaudere, ut per Rot. *dec.* 288. *n.* 18. *& seqq. p.* 6. Et sicuti in sedendo, ac in aliis est inferior, talis etiam esse debet in habitu, quæ duo tanquam æquiparata ad invicem argumentum præbent, Rot. *d. decis.* 252. *n.* 13.

Et quidem est planè indecens, quod constitutus in 7
dignitate inferiori utatur vestibus majoris Dignitatis, *cap. ut Apostolicæ* 6. *cum glos. v. dignitatum de privil. in* 6. Menoch. *cons.* 502. *n.* 16. *&* 17. *lib.* 10. Quamobrem cùm Rocchetti in nullis Ecclesiis deferantur à Beneficiatis, sed à solis Canonicis, idque servetur, etiam in Urbe, tam in Basilica Lateranensi, quàm Vaticana, & Liberiana totius Orbis insignioribus, utique ejusmodi delatio prohibenda est beneficiatis, & præcipuè ubi Canonici Cappa, & Rocchetto utuntur ex indulto speciali Pontificis; Beneficiati verò in limine eorum erectionis solo Capparum privilegio, ut per eundem Capr. *in eadem Clem. Quoniam n.* 11. quatenus firmat, vestes congruere debere qualitati, & conditioni personarum; & ab Ecclesia S. Petri, quæ omnium Ecclesiarum exemplar, & magistra est, cæteræ Ecclesiæ addiscant, Rot. *d. dec.* 288. *n.* 21. *p.* 6.

Atque hinc delatio Cappæ, & Rocchetti minimè 8
permittitur, nisi ex solo Summi Pontificis privilegio, vel ratione dignitatis, cui hoc privilegium consequenter inhæret, Anast. Germ. *de sacr. immun. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 72. *& seqq.* Campanil. *in diverse. jur. can. rubr.* 9. *c.* 5. *n.* 3. Grat. *discept.* 845. *n.* 50. *cum seqq.* & constat ex declaratione, quam hìc apponimus. *Nolanam Ecclesiam ex antiquissimis totius Regni Neapolitani multis Sanctorum reliquiis speciosissimam Sacro Cœmeterio, numeroso Clero, copiosa diœcesi, & multis insignibus qualitatibus dotatam, & refertam esse pro parte R. P. D. Fabricii Galli, ejusdem Ecclesiæ Episcopi Sanctiss. D. N narratum est, & petitum pro ejusdem Ecclesiæ Nolanæ Canonicis, & præbendatis usum Cappæ, & Rocchetti ad instar Canonicorum, & præbendatorum Ecclesiæ Aversanæ eidem vicinæ, & prout in Urbe Canonici, & beneficiati Basilicæ S. Petri deferre solent. Quod præterdictæ Ecclesiæ Nolanæ qualitates tanto magis concedendum videtur, quanto similis gratia, & prærogativa deferendi Cappas concessa fuit in sua Diœcesi Ecclesiæ Collegiatæ Terræ, seu oppidi Summæ, cujus Ecclesiæ Canonici cùm aliquando pro facienda Synodo, vel alia de causa cum Canonicis Ecclesiæ Cathedralis conveniant, indecens videtur, ut nobiliori habitu, & dignioribus insignibus ornati Collegiatæ Ecclesiæ Canonici, & præbendati appareant, quàm Canonici, & præbendati Ecclesiæ Cathedralis. Et cùm idem Sanctiss. D. N. negotium hoc examinandum S. Congregationi Rituum remiserit, eadem S. Congregatio, si Sanctitati suæ ita placuerit, censuit gratiam petitam posse concedi. Et ita declaravit* 28. *Aprilis* 1607.

Hinc etiam delatio Almutiorum permittitur solùm 9
vel Canonicis Cathedralium, vel ex privilegio, ut per Cardin. Zabarel. *in Clem.* 1. *n.* 3. *ad med. de stat. Monachorum.*

Et præcipuè cùm hæc quoque regula statuatur pro personis in dignitate, in officio, & in Magistratu seculari constitutis; nam & in iis vestes debent convenire statui, ordini, & officio, *l. sed si quid* §. *mancipiorum ff. de usufr.* Joan. Licier. *de primog. q.* 3. *lib.* 2. *n.* 21. *per tot. in tr. novis. tom.* 10. *p.* 1. & Mastrill. *de Magistrat. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 14. *& seqq.* Adeò ut vestium usus extra qualitatem Dignitatis permitti à solo Principe possit, ut per eundem Mastril. *eo loco n.* 28.

Neque obstat, quod beneficiati spatio quadraginta 10
annorum, & amplius Rocchettum detulerint. Tum quia cùm illorum erectio concessa à Pontifice cum inclusione privilegii deferendi cappam excludat delationem Rocchetti ex conclusione recepta, quod unius privilegii inclusio sit alterius exclusio, Ruin. *cons.* 112. *n.* 3. *lib.* 5. Becc. *cons.* 74. *n.* 32. *lib.* 1. Surd. *cons.* 294. *n.* 18. *lib.* 2. Rot. in Romana vigesimæ 15. Martii 1627. confirmata 7. Aprilis 1628. coram Pirovano, sequitur quod stante hac exclusione proveniente ex litteris Apostolicis, non possit dari de observatione, & consuetudine contraria, quantumvis præscripta, non probata Summi Pontificis scientia, ut per Rot. apud Caval. *dec.* 91. *n.* 1. *&* 6.

Tum quia cùm subreptione id factum præsumatur, 11
non autem Romani Pontificis concessione, ut dicit textus *in c. Illud autem* 22. *d.* 93. ubi Glos. *v. præsumptum* admonet, antiquitatem, & longam consuetudinem non dare privilegium, quia hoc de jure communi possideri non poterat. Ideòque concludit, in hujusmodi materia præscriptionem non dari. Idemque dicit Archidiaconus *eo loco*, loquens in fortioribus, nimirùm de Clericis, qui in curia Romana usi erant mappulis, quibus concludit, non profuisse præscriptionem, sed semper intelligi usurpasse, cùm non ex eo, quod factum fuerit in Curia Romana, dicatur Papa id sciviſse, sed potiùs ignorasse præsumatur.

Tum etiam quia consuetudo, quamvis præscripta, 12
non suffragatur, quando est irrationabilis ex textu in *cap. fin.* ibique Glos. *v. Rationabilis de Consuet.* Quod autem hujusmodi consuetudo sit irrationabilis, liquet ex *c. pervenit* 21. *dist.* 93. quatenus D. Gregorius firmat, Diaconus Ecclesiæ Catinienſis calceatos compagis procedere præsumpsisse; quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodò Diaconis Ecclesiæ Messanensis, quibus olim ab ejus prædecessoribus fuerat concessum, fuit temeritatis, & usurpationis ausus judicatus, subdens, quod si negligenter ea, quæ malè usurpantur, omittimus, excessus viam aliis aperimus.

Undè Rocchettum, tanquam vestis primariis Ec- 13
clesiæ viris reservata, & jurisdictionem denotans, non nisi ex Principis concessione deferri potest, ut de compagis

pagis est textus allegatus *in d. c. pervenit*, & de mappulis *in can. Illud autem 22. ead. d. 93.* & generaliter *in l. 2. . & 4. C. de vestib. holos. & aur. lib. 11.* ubi Luc. de Pen. *in l. nemo sub numer. 1.* Chassan. *in Catal. glor. mund. p. 12. consid. 26* ubi etiam citat Jo. de Plat. post Glos. *in d. l. 2.* & prosequitur Gratian. *discept. 845. nu. 53.* & de almutiis pluries dixit S. Rituum Congregatio apud Barbos. *in collect. Bullar. v. Almutia*, & nuperrimè in Balneoregensi, iterum confirmata, ac de Rocchetto loquitur etiam Gratian. *ubi supra*, & ostendunt decreta ejusdem Sac. Congregationis, relata per Barbos. *loc. alleg. v. Rocchettum.*

14 Quæ autem dicuntur de decore Ecclesiæ, potiùs in illius dedecus, atque ipsius habitus vilipendium tendunt; est enim inhonestum, quod servientes uti debeant Rocchetto, quo nonnisi Ecclesiæ Prælati uti debent. Hinc ad delendam hanc maculam quilibet de populo admittitur, cùm agatur de publico dedecore, atque adeò satis est, quod unus ex Canonicis contradicat, licèt alii consentiant. Quia ubi actus tendit in damnum, ac dedecus universitatis, unus solus potest obsidere, ut ex pluribus optimè expressit Garz. *de benef. p. 3. c. 2. nu.* 455. Imò etiam si versetur in actu voluntario, & non damnoso, adhuc unius contradictio sufficeret juxta decisiones, quas plena manu coacervat Rubeus *in suis singul.* ad Seraph. *decis.* 708. & *ad decis.* Bubuli 187.

CONSULTATIO LX.

1 *An, & quatenus extensio Officii proprii concedenda sit? ubi an pro ejusmodi concessione, requiratur quod Sanctus sit canonizatus?*

2 *An concedi possit de Beatificatis tantùm, qui habent cultum limitatum? Et*

3 *An sit licitum utentibus Breviario Romano accipere officia propria ex aliis Breviariis?*

1 POsse officia propria Sanctorum, vel Beatorum extendi etiam ab Ordinibus regularibus ad Ecclesiam, vel Diœcesim, aut Provinciam, vel Regnum, constat ex officio S. Theresiæ, approbato pro Religione Carmelitarum, & permissum à S. Congregatione pro Regnis Hispaniarum decreto suo sub die 18. Augusti 1629. & S. Alberti Carmelitæ die 8. Augusti 1637. in Mazarensi.

2 Pro responsione autem advertendum est, quod, licèt agatur de Sancto non canonizato, debet tamen esse de iis, de quibus potest fieri, officium, nempè de Sancto, qui reperitur descriptus in Martyrologio Romano, cùm is non sit dicendus Sanctus tantummodo enunciativè per nuncupationem Papæ cum titulo Beati, vel acclamativè per populum juxta doctrinam traditam à Molpheso *cons. 45. n. 26. & seq.* sed declarativè, de quo licèt officium facere limitatè, ut *ibidem* per eundem Molphes. *nu. 25.* Aliàs enim, si requireretur specifica Canonizatio, vel Beatificatio in Sanctis, præsertim antiquis, ubi de specifica approbatione proprium officium apparere deberet, multa officia expungenda essent non solùm ex Breviariis Monasticis, sed ex Romano. Sola enim appositio in Breviario, quæ fieri non debet inconsulta Sede Apostolica, impottat approbationem.

3 Ex quo ad 2. est locus Rubricæ Breviarii *in cap. 1.* ut liceat facere officium duplex de Sanctis non descriptis in Calendario, qui apud quasdam Ecclesias, vel Religiones honorari solent cum officiis propriis approbatis per Sedem Apostolicam. Undè potest extendi non quidem universaliter, sed tantùm ad particularem Ecclesiam, vel Diœcesim.

4 Ad III. Non licet, & ideò supplicandum est pro licentia, quæ concedi, ac commendari meretur, cùm nullum aliud habeat fundamentum, nisi devotionis erga Sanctos, præsertim cives, in quorum honorem, si ab immemorabili Clerus alicujus Diœcesis celebraverit, & celebret officium de communi juxta declarationes Sac. Rituum Congregationis, continuare etiam poterit post decretum de tollendis abusibus: ut fuit responsum in una Venetiarum 27. Novembris 1632. & in Perusina 11. Martii 1641. Quod procedit etiam quoad Sanctos non canonizatos, ut declaravit eadem S. Congregatio die 8. Octobris 1628. ad primum dubium super decreto de tollendis abusibus his verbis: *Ad primum de Episcopis, &c. fuit responsum, quod aut habent officia propria, & à Sede Apostolica approbata, & debent continuare modo concesso.*

Neque de non canonizatis est diversa ratio ab iis, qui 5
sunt canonizati, ut Sanctus Albertus, & S. Theresia quoad hujusmodi extensionem. Nam Beatus Philippus Benitius non erat canonizatus, & tamen de illius officio concesso Fratribus Servitis, facta fuit extensio primùm ad Civitatem Florentinam, deinde ad Civitatem Tudertinam, ac demum ad totam ditionem Florentinam, ac nuper ad Germaniam ex decreto S. Congregationis 3. Januarii 1626. Idem factum fuit de officio proprio B. Laurentii Justiniani in una Venetiarum 10. Januarii 1631. ad omnes Ecclesias Civitatis, passimque alibi. Si enim extensio deneganda esset ex capite non Canonizationis, vel specialis Beatificationis, non Justificationis legitimæ eorum, quæ leguntur in officiis propriis, eadem sanè ratio debuerat impedire primam concessionem. Hac autem posita non debet ex hoc capite denegari extensio.

Minùsque subsistit, quod per ejusmodi extensionem 6
officium contra prohibitiones Sacr. Congregationis elevetur ad altiorem ritum. Tum quia id prohibitum Ordinariis non esset prohibitum S. Congregationi. Tum quia elevare ad altiorem ritum non est extendere, sed de simplici facere semiduplicem, ut docet eadem S. Congregatio in dicto decreto 28. Octobris 1628. in responsione ad 2. dubium, scilicet. *Ad secundum fuit dictum, non potuisse, neque posse Episcopos, neque Regulares elevare festa Calendarii Romani ad nobiliorem ritum, puta è semiduplici ad duplicem sine licentia Sedis Apostolicæ.*

Quod autem de quatuor lectionibus, quæ sunt in Bre- 7
viario Romano id facillimum est absque ulla mutatione historiæ, deberque fieri pro observatione Rubricarum.

CONSULTATIO LXI.

1 *An pro veneratione Reliquiarum antiquarum, recens tamen repertarum, sit licentia concedenda? ubi aliqua de probanda identitate corporum Sanctorum.*

2 *Et an reliquiæ Sanctorum existentes in Ecclesiis Regularium, quæ exponuntur publicæ venerationi fidelium, possint ab Episcopo visitari, eo quod non constet unquam fuisse ab ipso visitatas, aut approbatas juxta dispositionem S. Concilii Trid. sess. 25. de invoc. ven. & reliq. Sanctorum?*

AD 1 Censeo affirmativè. Quoniam non agitur de 1
veneratione novarum Reliquiarum, sed antiquarum, recens tamen repertarum post illarum amissionem, quo casu licentia conceditur, si ex aliquibus signis probetur illas esse reliquias antiquas Sancti jam canonizati. Est conco dis theorica Canonistarum desumpta *ex cap. fin. de reliq. & vener. Sanctorum:* qui textus, licèt prohibeat Reliquias recens inventas, à nemine publicè coli, nisi fuerint approbatæ authoritate Romani Pontificis, ubi *glos. v. auctoritate*, requirit, quod in ista approbatione recipiantur testes super vita, & miraculis illius Sancti, cujus esse Reliquias asseritur juxta textum *in cap. venerabili de testib.* Nihilominùs concludunt ibi Doctores, illum textum procedere in Reliquiis omninò novis, non verò in antiquis recens inventis; istæ enim sunt venerandæ. Ita Butr. *nu. 5.* Abb. *nu. 1.* & antea Hostiens. *n. 9.* ubi, quod, si invenirentur aliquæ Reliquiæ cum scriptura in eis existente, quod essent alicujus Sancti antiquitùs approbati, tunc tales Reliquiæ debent coli ex solo testimonio illius scripturæ, inconsulto Romano Pontifice; quod prosequitur Azor. *par. 1. instit. moral. lib. 9. c. 8. q. 8.* & Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg.*

alleg. 97. num. 11. & seqq. neque videtur dissentire Jo. Andr. *in eod. cap. 1. de reliq. & ven. Sanct. n. 6.* quatenus ait, quod possit Episcopus diem festum alicujus Sancti instituere, si antiquitùs Sanctus ille fuerit approbatus.

2 Et in his terminis loquitur S. Concil. Trid. *sess. 25.* in decreto *de innovat. & reliq. Sanct.* ad quem locum ejus S. Congregatio adhibuit eandem distinctionem inter novas Reliquias, in quibus declaravit in Cæsaraugustana, quod Sanctorum Reliquiæ, si sunt antiquæ, habendæ sunt in ea veneratione, in qua hactenus habitæ sunt, si verò sunt novæ, Episcopus servet decretum Concilii.

Ideò summa rei est in comprobanda identitate, quod sit illa ipsa Reliquia, quæ antea colebatur, quod probari potest ex multis circumstantiis, ex quibus admodum verisimilis redditur probatio ejusmodi identitatis, speciatim ex miraculis, ex quibus sumi debet argumentum sufficiens. In qua enim materia Ecclesia contenta est ordinariis probationibus, ut patet ex Glos. *in d. cap. fin.* Hostien. *ibidem* cum aliis supracitatis, cui probationi ordinariæ circa identitatem cumulatè satisfit per leviores probationes, etiam conjecturales, ac per indicia, Corn. *cons. 206. n. 6. lib. 4.* Cassador. *dec. 3. de procurat.* Mascard. aliique *concl. 875.* ubi agitur de probanda identitate personæ.

3 Adeò, ut concurrentibus demonstrationibus per antecedentem famam publicatis non solùm probata videatur omninò identitas, sed etiam omnis impostura scrupulus cessare censeatur, ut in simili arguit D. Augustinus contra *Manich. lib. de util. cred. cap. 3.* ubi ait, illos Hæreticos jactantes Manetè posteà Manichæum, eorum caput, fuisse Spiritum Sanctum, & Evangelio attestanti, Spiritum Sanctum tempore Apostolorum venisse longè ante nativitatem Manetis, respondere solitos ante nativitatem Manetis, nescio quos corrupisse Evangelium, ubi D. Augustinus replicat: quomodò illi potuerunt divinare futurum aliquando Manichæum, qui se Spiritum Sanctum esse diceret, & ideò Evangelium corrupisse, ut futuro postea Manichæo præjudicarent?

4 Sed quid si interveniat aliqualis nominis diversitas? Ex diversitate nominis arguitur diversitas corporis secundùm Bald. *in proœm. C. n. 18.* negantem posse nomen mutari, quia hoc ingereret difficultatem probationis, nam ex diversitate nominis præsumitur diversitas corporum, nisi probetur, quod sit idem corpus. Quin etiam *cons. 194. col. fin. vol. 1.* dixit: quæ sunt diversa in nomine, non sunt idem, ut *in l. ex legato 18. num. 1. C. de legat.* quod ex nominata esse diversa in substantia. Quare Glos. *in cap. 1. v. formam d. 99.* asseruit, quod diversitas nominum debet designare diversitatem rerum, *& in cap. olim 5. v. Toleremus d. 95.* quod distinctio nominum differentiam rerum declarat.

6 Idem dicendum de diversitate temporis. Certum enim est, quod diversitas temporis inducit diversitatem factorum, ut Gloss. inquit *in can. 1. v. honestissima in fin 35. quæst. 1.* Siquidem acta diversis temporibus dicuntur numeri discreti, qui non debent aggregari, teste Baldo *in l. Sancimus, §. quis autem sub init. C. de donat.* Imò nec temporis incertitudo aliquid probationis habet, cùm obstet regula sine præfinito 23. *ff. de pœn. & l. servus 10. C. de præscript. long. tem.* cum similibus, quod dictum sine præfinitione temporis certi, intelligitur de solo decennio. Qua ratione Bald. annotavit *in l. 1. n. 2. ff. pro Socio*, quod appellatione temporis indefinitè prolati intelligitur decennium, ut *in d. l. servus num. 2.* & sic est, quod ubi fit mentio de tempore incerto, intelligitur de decennio.

7 Neque videtur referre, si exprimatur patria, professio, locus Martyrii, & hujusmodi alia; quandoquidem identitas personæ sufficienter probatur duabus demonstrationibus, etiamsi alia non conveniant. Nam præterquam quod Bartolus antesignanus dictæ theoricæ *in l. demonstratio falsa 16. quæst. 27. n. 14. & 15. ff. de cond. & demonstr.* exigit omnimodam identitatem, non diversitatem nominis non solùm dicendo *in princ. n. 14. Debuit scire, quod ad demonstrandam personam perfectè debet exprimi nomen cum duobus aliis accidentibus, vel indiciis*, addendo etiam in fine. *Ille, qui vult probare quid de corpore; ut sit falsa demonstratio, non intret, si ostendit nomen cum duabus demonstrationibus, seu duabus evidentiis congruis huic personæ, ipse habet fundatam intentionem, quam quia de corpore constat, & licèt aliqua alia demonstratio fuisset adjecta, quæ reperitur falsa, hoc non nocet.* Et ratio est evidens, quia nomina sunt inventa ad recognoscendum singulos, *& l. ad recognoscendos 10. Cod. de ingenu. & manum.* quod etiam sentit Aristot. 4. *Metaph.* Ideòque Tullius *de invent. lib. 2.* dixit, nomen esse, quod unicuique personæ datur, quo suo quoque proprio, & certo vocabulo appelletur.

Respondetur primò, dicta accidentia patriæ, professionis, & loci Martyrii esse generica, quamplurimis communia, quæ non attenduntur ad firmandam identitatem, requirentem demonstrationes speciales, non convenientes aliis, ne res inde ponatur in obscuro, sicque dicatur, non constare de corpore certo, sicut *in d. l. demonstratio falsa* supponunt Bartol. *n. 15.* & Castr. *nu. 6.* traduntque Corn. *cons. 91. nu. 46. & 111. n. 14. vol. 1. & cons. 165. ad fin. volum. 3.* Ruin. *cons. 30. num. 60. vol. 1.* Roland. *cons. 98. n. 29. vol. 3.* Surd. *cons. 201. n. 14. vol. 2.* Rot. coram Gregor. XV. *decis. 455. n. 10.* ubi Add. *litt. F.* Cavaler. *decis. 578. n. 1.* & Buratt. *decis. 132. n. 8.* qui alios recenset. 8

Respondetur secundò, dictam conclusionem, quod identitas probatur duabus demonstrationibus, licèt aliæ non verificentur, procedere solùm, quando aliæ demonstrationes non sunt adaptabiles alii corpori, secus quando conveniunt alteri; quia tunc res ponitur in obscuro; nec propterea potest asseri, quod constet de identitate certi corporis, ut inquiunt Castr. & Alex. *l. si in homine 4. C. de testam.* ille *nu. 3. hic cons. 38. nu. 5. vol. 5.* Ruin. *cons. 115. n. 4. volum. 2.* Abb. *cons. 10. n. 13.* Surd. *cons. 325. n. 18. vol. 2.* Rot. *dec. 245. n. 9. par. 1. rec.* Add. ad Burat. *d. dec. 132. n. 10.* 9

Undè liquet, quod postulatores teneantur probare, quod Sanctus, cujus officium proprium petunt, sibi concedi, vel Reliquias publicè exponere, sit idem in substantia cum descripto in Martyrologio, ut concludere debent pro fundamento suæ intentionis; quia identitas concludenter probanda est ab eo, qui eam allegat, & in ea se fundat, Corn. *cons. 144. post. n. 11. vol. 4.* Purpur. *cons. 414. nu. 8. & cons. 434. n. 7. & 503. n. 14. vol. 2.* Afflict. *dec. 23. n. 3. in princ.* Surd. *dec. 55. n. 1.* Gregor. XV. *decis. 195. n. 5.* Aliàs succumbit, qui specificè non probat identitatem personæ, Signorol. *cons. 16. n. 5.* Aym. *cons. 294. n. 4.* Surd. *decis. 336. n. 22.* Quòd non solùm repetit Valenz. *cons. 110. n. 17. vol. 2.* sed pro ratione subdit *n. 18. & seqq.* hoc provenire ab incertitudine, cùm probatio debeat esse certa, aliàs non relevat tam in causa odiosa, quàm favorabili. 10

At nihilominùs unum, atque eundem Sanctum esse ultra nominis uniformitatem, ostendunt patriæ, ac professionis identitas, ac prorsus idem Martyrii genus, locus, & dies, cùm aliàs ad probandum identitatem personæ sufficiant duæ demonstrationes specificæ, quales sunt prædictæ juxta veram sententiam; quam tradit Bartol. *d. l. demonstratio falsa 17. n. 14. & seqq. ff. de condit.* Gratian. *discept. 555. n. 56.* Cyriac. *cap. 281. n. 6.* & Rot. *dec. 641. n. 12. p. 3. rec. ac dec. 600. n. 2.* coram Merlino, ubi sufficere alteram demonstrationem particularem, asserit *n. 3.* & in Bononiensi fideicommissi 5. Junii 1651. *§. neque Domini* coram Eminentissimo Otthobono, ubi ex identitate exercitii, ac loci, in quo quis obiit, infertur identitas personæ. Idque præcipuè, si confirmetur ex Historicis, Rot. *dec. 212. n. 8. p. 7. rec.* in Papiensi fructuum 15. Januarii 1638. §. *supradictis* coram Ghisleno, & in Cordubensi decimarum 5. Julii 1638. *§. Unde* coram Reverendiss. Compostellano, & videtur agnovisse 11

visse S. Rituum Cõgregatio, dum die 19. Novembris 1650. approbavit sub ritu semiduplici lectiones S. Crescentiani, qui uti præceptor Typherni colitur cum celebratione propriiOfficii, & Urbini ut patronus sub nomine Crescentini, licèt Rota ad effectum quæstionis Primatus noluerit Chronologis deferre, *ut decis. 60. n. 42. & per tot. p. 8. rec.*

12 Hinc non obstat levissima in nomine varietas, quando superiùs ponderatæ demonstrationes conveniunt, *l. si in nomine 32. ff. de verb. obl.* Rot. *decis. 617. n. 4. par. 7. rec.* Audimusque in dies juxta diversitates regionum, præsertim apud Italos aliquam in pronunciatione nominum varietatem irrepere, dum Petrus dicitur Piero, e Pietro, Paulus Paolo, & Polo, Bartholomæus Bartholomæo, e Bartolo, Jacobus Giacomo, Jacopo, Jacomo, & in aliis innumeris. Undè Baronius observavit, Bibianam aliquibus dictam Vivianam, imò & fortè melius Vibianam *in Martyrol.* sub die 2. Decembris. Et frequenter *lit. B. in. V.* mutationem observavit Rhodius in votis ad Scribon. *n. 60. & n. 122.* Imò etiam *B.* veluti *M.* prolatam fuisse *n. 231.* & Salvator noster *Christus* Dominus facta tenui mutatione dicitur *Christus* apud Suetonium in *vit. Claudii c. 25.*

13 Contra idem Baronius nominis similitudine deceptus ex duobus Gabinis, qui Turribus in Sardinia Martyrium subierunt, unum fecit ex eo, quod unus dicatur Gabinus, alter Gavinus In quo quidem erravit; quia olim apud Latinos, & nunc apud Græcos, & alias nationes V. & B. inter se passim permutantur. Porrò duos esse Gabinos, firmiter asserunt J. Franciscus Fara *de rb. Sardois lib. 1. fol. 75. an circiter* 300. Joannes Arca de Sanctis Sardois *lib. 2. fol. 1. & seqq.* Pintus *lib. 3. tit. 4. loc. 12. n. 22.* de Christo crucifixo, & Ferrarius in *catal. general. Sanctor. qui in Martyrolog. Rom. non sunt.* Nec mirum est, quod viro alioquin diligentissimo in longo, & difficillimo opere somnus obrepserit: rerum enim singularium notitia abstrusior est, & plerumque in re historica, quæ ad factum pertinet, id contingit, ut quæ in patria alicujus viri Sancti omnibus notissima sunt, alibi deliteſcant, neque insolitum est, quod nominum similitudine, etiam viri magni interdùm decipiantur. Aliquot hujus generis hallucinationes in suis notis ad Martyrologium nuper impressis, animadvertit Luc. Holstenius. Atque penè infiniti ostendi possunt errores gravissimorum Doctorum, ac Rotæ Romanæ super statutis, & consuetudinibus, vel moribus quarumdam Civitatum, & Regionum, etiam per Italiam; undè propterea receptum est in jure, quod solis Doctoribus Regionis, vel in ea versatis aliqualiter deferatur circa consuetudines, aliaque in facto consistentia, non autem aliis. Mascard. *de probat. concl.* 528 Gabr. *de prob. concl. 4.* Capyc. *consul. 98. n. 19.* Adeoque verissimum esse agnoscimus, illud quod ait Fabius: *Et magni auctores labuntur aliquando, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendũt animum, & nonnunquam fatigantur, cùm Ciceroni dormitare interdùm Demosthenes, Horatio verò etiam, Homerus ipse videatur.*

14 Neque applicantur authoritates in contrarium adductæ. Quia procedunt præsuppositа totali nominis diversitate, non autem quando concurrit unius syllabæ, vel unicæ litteræ variatio, quæ nullam arguit diversitatem, *arg. text. in cap. ex parte de fid. instr. text. in l. qui habebat* 54. ubi *qui habebat, servum Cratistum, testamento ita cavit: servus meus Cratinus liber esto,* & tamen Cratistum liberum esse respondit Jurisconsultus, dicens, *nihil obesse, quod in syllaba erraſſet, ff. de manum testam.*

15 Ad 2. Respondeo negativè. Ita Sac. Congregatio Concilii in Urbinatensi 10. Martii 1663. ad dictum Concilii locum. Sanctorum enim Reliquiæ antiquæ habendæ sunt in illa veneratione, qua hucusque fuerunt. Si verò sint novæ, Episcopus servet hoc decretum Concilii, nempè visiret, atque cognoscat, etiam in Ecclesia exempta. Undè, quamvis in Ecclesia Regularium proponi publicè non possint Reliquiæ Sanctorum sine Episcopi approbatione, prout ex declaratione S. Congregationis apud Sellium *in select. Can. cap. 3. n. 11.* & Novar. *in Lucern. Regular. v. Reliquiæ n. 3* colligitur, attamen quando apud eorum Ecclesias fuerint aliquæ Reliquiæ, quæ ab antiquis temporibus in veneratione fuerunt, tunc tales Reliquiæ publicè proponi poterunt; quia S. Congregatio declaravit expressè, quod Reliquiæ antiquæ habendæ sint in illa veneratione, quam hucusque habuerunt, teste Naldo *in sum. v. Reliquiæ Sanctorum nu. 1.* Quoniam tunc possessio, & præsumptio stat pro ipsis Reliquiis.

CONSULTATIO LXII.

An Consules, Syndici, Nobilesve Civitatis in processione Sanctissimi Corporis Christi incedere liceat cum cereis funalibus post Capitulum, & sic immediatè ante Sanctissimum?

REspondeo, non licere ejusmodi laicis præfatum 1
locum occupare. Siquidem cùm in libro Cæremoniali mandetur, quod post Confraternitates laicorum sequantur Religiosi, & successivè Nobiles, ac Magistratus, atque deinde Clerus, & Canonici, ac ultimo loco Dignitates cum pluvialibus, sequitur, quod ista loci occupatio sit abusus, atque adeò tolli debeat, dum Clemens VIII. Constitutione sua 69. confirmata ab Innocentio X. mandaverit, formam dicti libri Cæremonialis omninò servari, quibuscumque consuetudinibus non obstantibus, ut habetur *§. 6.* & in terminis hujus processionis, quod fieri debeat, servata forma Cæremonialis, declaravit S. Rituum Congregatio in Insulana de Forio 19. Junii 1604. apud Barbos. *collect. 606. n. 3.* ea ratione, quia Cæremoniale Romanum facit jus commune, Rot. *decis. 701. n. 2. par. 4. recent. tom. 3.*

Neque urget, quod antea tenuerint eundem locum. 2
Quoniam in materia præcedentiæ attenditur solummodò consuetudo, quæ sit rationabilis, alioquin dicitur corruptela, & per consequens est impræscriptibilis, Abb. *cons. 21. n. 4. lib 1.* Gregor. XV. *decis. 110. n. 5. & 6.* cum aliis, quos adducit Eminentiss. Cardinal. Otthobon. celebratissima illa *dec. 4. n. 36. cum duob. seqq.* Et quod hæc distinctio procedat etiam in terminis consuetudinis immemorabilis ex mente ejusdem S. Congregationis, firmare videtur Gratian. *decis. March 16. n. 5. cum n. 7.* In præsenti autem esse omninò irrationabilem ejusmodi consuetudinem, quod scilicet laici præcedant Canonicis, & Dignitatibus, capitulariter incedentibus cùm pluvialibus, atque habitu Sacerdotali, extra dubium est, cùm non sapiat honestatẽ, quod minor præcedat majorem, Abb. *d. cons. 21. n. 4. lib. 1.* & in dutioribus Gratian *d. decis. March. nu. 7.* & Card. Otthob. *alleg. dec. 4. n. 29.*

Quæ quidem irrationabilitas augetur ponderando, 3
quod, si hujusmodi laicis daretur præcedentia in processione Sanctissimi Corporis Christi, ejusque Octava, esset illis quoque concedenda in Ecclesia, ad quam processionaliter itur, cùm ille etiam sit actus processionis, licèt in illa decantaretur Missa, ut Rota in Cæsaraugustana præeminentiarum 27. Aprilis 1627. quam refert, ac sequitur in Calagoritana præeminentiarum 27. Novembris 1665. coram Ottalora.

At Nihilominùs Sac. Rituum Congregatio sub die 4
13. Februarii 1666. in Taurinensi præcedentiæ censuit, ejusmodi Syndicos, & Consules manutenendos esse in sua possessione. Quod & aliàs censuit in Forolivien si 4. Aprilis 1606. his verbis: *Magistratus in processionibus Sanctissimi Sacramenti debet incedere in loco, in quo secundùm antiquam consuetudinem consuevit incedere.* Nam prælatio minoris respectu majoris ita demùm in aliquibus casibus toleratur, quatenus subsistit ratio aliqua dignitatis, vel officii, aliàs omnis cõsuetudo reprobatur tamquam irrationalis, & inpræscriptibilis, Doctores *in cap. 1. de major. & obed.* præsertim Buttius, qui benè declarat *n. 11.* & judicavit Rot. *in d. Calaguritana* præeminentiarum 14. Martii 1668. coram Ottalora. Dummodò tamen Magistratus non incedat supra Clerum, neque

neque dividat corpus Cleri. Hæc enim sunt impræscriptibilia.

CONSULTATIO LXIII.

1 *An Regulares prohibere possint Parochis celebrationem processionis die Dominica intra Octavam Corporis Christi, vel alio die?*

2 *An in suis processionibus possint mutare viam semel electam?*

3 *An extra propria claustra, dum processionaliter incedunt intra limites alienæ Parochiæ, possint deferre stolas.*

1 AD 1. negativè. Nam de jure ad Parochos spectat facere quascumq; processiones intra limites suarum Parochiarum privativè quoad omnes etiam Regulares, qui nequeunt eas facere sine Parochorum licentia, ut per Barbos. *ad Concil. Trid sess. 25. de Regul. c. 13. n. 45.* Nil. refragantibus Constitutionibus B. Pii V. & Clementis VIII. pro Dominicanis. Nam illæ non comprehendunt Parochos, nec tollunt eorum jura cùm non fuerit iis derogatum, & propterea concessæ censentur sine præjudicio juris Parochialis. Et in specie, quod illæ non comprehendant Parochos, neque ex eis Regulares possint impedire illorum processionem die Dominico intra dictam Octavam, resolutum fuisse à S. Rituum Congregatione in Materanen. 15. Maii 1632. refert Barbos. *de offic. & potest. Paroch. c. 12. n. 14.* Præsertim si constet de possessione Parochorum, vel Capituli à tempore, cujus non extat memoria, quæ in materia processionum, & præcedentiarum habet vim legis, Glos. *in cap. deliberatione, v. electionis, de offic. delegat. in 6.* Mastril. *de Magistr. c. 14. nu. 1. lib. 4.* Rot. *dec. 229. n. 1.* apud Posth. *de manut.* coram Merlino *dec. 779. n. 1. & dec. 4. n. 35.* coram Eminentissimo Otthobono, & ideò sunt in ea manutenendi, ut censuit Sac. Rituum Congregatio in Taurinensi 9. Aprilis 1633. & tradit Bellett. *disquis. Cler. p. 1. de fav. Cler. real. §. 2. n. 7.* Novar. *in sum. de præcedentia in proces. n. 3.* Pax Jord. *lib. 11. tit. 2. de proces. n. 62.* & dixit Rot. *dec. 817. n. 2.* coram Pegna. Adversaturque ordini hierarchico, juri Canonico, Cæremoniali, Constitutionibus Apostolicis, & decretis Sacrarum Congregationum, quod Regulares præcedant Clericis, illisque prohibeant per suos limites ducere processiones, ut egregiè Sperell. *dec. 179. n. 11. & seq tom. 2.* Rot. in Oppidensi processionum 15. Junii 1648. coram Verolpio.

2 Idque, etiamsi Parochi, vel Capitulum associentur à Confraternitate recens erecta in eorum Ecclesiis, & è contra Regulares associentur à Societatibus antiquioribus illis unitis; quia cùm illa sit eorum membrum, est præferenda, tamquam unita, atque effecta unum, ac idem corpus cum Capitulo, vel Parochis, militant sub eadem Cruce, ut in proximis terminis, quod ille, qui alios non præcedit, uti solus, præcedat, quando est conjunctus cum eo, qui de sui natura habet præcedentiam, tradit Ferr. *de præced. q. 52. n. 6.* Ricc. *in prax. resol. 557. n. 4. & seq. par. 1.* & Ventrigl. etiam *in prax. annot. 14. de proces. §. un. à n. 20.*

3 Et confirmatur. Quin ne Parochus quidem impedire potest alteri Parocho, ne faciat processiones in propria Parochia, ut decisum est à Rota apud Burat. *dec. 43. num. 1.* & in Cæsaraugustana dedicationis 18. Decemb. 1618. coram Manzanedo. Nam quilibet Parochus habet jus ad omnia Parochialia exercenda in sua Parochia, quorum unum est processiones facere. Si igitur aliquis attentat impedire processiones, attentat ipsum privare proprio jure, atque adeò facit contra justitiam, atque incurrit in excommunicationem Papæ reservatam, latam in Bulla in Cœna Domini, & in Concil. Trid. *sess. 22. c. 11. de reform.* Deindè nemo potest se ingerere in iis, quæ sunt alterius Parochiæ, *cap. nullus alterius, c. nullus primus 9. q. 2.* neque debent Ecclesiæ, & Parochiæ confundi, nec Parochus unius se immiscere in iis, quę sunt alterius; si autem alter Parochus vellet prohibere processionem alteri, se immisceret in iis, quæ sunt alterius Parochi, & confunderentur jura.

Neq; obstat, quod attentans prohibere sit in possessione faciendi processionem illa die, alter vero non consueverit facere. Nam ob id non est derogatum juri, quod habet faciendi processiones. Quia eo ipso quod Parochus retinet in communi jus Parochiale, exercendo aliqua Parochialia, retinet omnia jura, quæ sibi competunt. Sufficit enim aliqua exercere, ut omnia retineantur juxta tradita per Innoc. *in cap. dilectus n. 3. Capell. Monach.* Card. *ibid. q. 1.* Boich. *n. 11.* Jo. Andr. *n. 7. & 8.* Anchar. *q. 21.* atque Abb. *n. 19.* 4

Quod ad horam autem faciendæ processionis, standum est provisioni Ordinarii, cui ad evitanda scandala in processionibus est tributa specialis facultas à S. Concilio Trid. *sess. 23. c. 13. de Regul.* maximè quia in dictis Constitutionibus nihil de hora disponitur. 5

Ad 2. etiam negativè, cùm non possint mutare viam semel à principio electam, sicut resolvit eadem S. Congregatio in Pisaurien. 14 Novembris 1613. & in d. Materanen. apud Barbos. *loc. alleg. & n. 15.* & tradunt Portell. *n addit. ad dub. Regular. v. Processiones n. 18.* Novar. *in sum. Bullar. tit. de process. Regular.* Lezana *v. Processio quoad Regular. n. 11.* Nil obstante, quod via primò electa intelligi debeat de illa electa, in qua primùm Regulares fecerunt processionem die Dominico, quia potiùs est intelligendum de via, per quam processionaliter prima vice ire cœperunt, ut per Portell. *loc. cit.* & in specie de Patribus Dominicanis, quod, licèt ii sint manutenendi in processione facienda die Dominico intra Octavam, non tamen possint mutare viam prima vice electam, tradit idem Barbos. *ubi supra*, & ad Concil. Trid. *sess. 25. de regul. d. cap. 13. num. 29.* In prima namque processione fuit consumpta facultas viam eligendi *ad text. in l. apud Ausidium, ff. de opt. legat.* & statim atque elegerunt, juris fictione translatum fuit in illos dominium, *l. à Titio de furt.* 6

Ad 3. item negativè. Quoniam delatio stolæ est de Juribus Parochialibus, & proinde spectat privativè ad Parochos, ut in puncto resolvit Rot. in Romana jurium funeralium 4. Julii 1653 *§. Quibus consequens, & §. seq.* coram Reverendissimo Zarate Vallisoletano, & tradit Lezan. *in sum. quæst. Regul. c. 12. num. 41.* ubi *vers. 3.* subdit, fuisse declaratum à S. Congregatione Concilii sub die 2. Julii 1620. non posse Regulares deferre pluviale, aut stolam extra Ecclesiam, aut claustrum per alienas Parochias. 7

CONSULTATIO LXIV.

An sit licita consuetudo immemorabilis cantandi Missam de Requiem pro defunctis die qualibet ex devotione fidelium?

1 NOn esse licitam videtur respondendum, cùm obstent Rubricę Missalis, quoad illam celebrandam diebus Dominicis, ac festis officii ritus duplicis *tit. 5. n. 2.* Undè absolutè negant Gavant. *in rubr. Missal. d. tit. 5. n. 2. litt A.* Garz. *in sum. tr. 3. difficul. 8. dub. 6. pun. 2. n. 21.* Lezan. *tom. 1. qq. regul. c. 21. n. 28.* & Quar. *in d. rubr. Missal.*

2 At ego puto, ejusmodi consuetudinem posse tolerari, atque indulgendum devotioni, ac pietati fidelium erga defunctos, exceptis tamen iis diebus, quos S. Rituum Congregatio excipere mandaverit. Primò quia immemorabile solitum non est sublatum per Rubricas, propter quod in simili jam S. Rituum Congregatio solet respondere, licitum esse continuare celebrationem Missæ votivæ de B. Maria in Aurora, etiam in quibusvis diebus festis, licèt obstent Rubricæ, ut in sequentibus declarationibus.

3 *In Burgensi. Utrum Missa B. Mariæ dotata perpetua in Sabbato, quæ in Cathedrali dicitur de memoria, stante regula Missalis, quæ disponit, quod non dicantur Missæ votivæ*

votiva in diebus duplicibus, poterit dici, cùm non sit principalis tum propter devotionem maximam populi confluentis, tum quia motus proprius præcipit regulas Missalis observari?

S. Rituum Congregatio anno 1594. singulis singulariter respondit, ut infra: Ad secundum censuit utramque esse dicendam.

4 *In Vallisoletana. Cùm immemorabili tempore servatum fuisse, asseratur in Congregatione Vallisoletana Ordinis S. Benedicti Congregationis Hispaniarum post Primam immediatè canere singulis diebus Missam votivam de B. Virgine, & in Capitulo generali dicti Ordinis novissimè habito decretum fuerit continuari debere prædictam Missam votivam, magister frater Alphonsus de S. Victore modernus Generalis præfatæ Congregationis Hispaniarum, & Concionator Regis Catholici supplicavit pro approbatione, & confirmatione prædicti decreti.*

Et S. Rituum Congregatio approbavit, & confirmavit, exceptis tamen Dominica prima Adventus, feria quarta Cinerum, Dominica prima, Quadragesima, Dominica Palmarum cum tota majori hebdomada, Dominica Resurrectionis cum duobus sequentibus, Dominica Pentecostes cum duobus pariter diebus sequentibus. Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Corporis Christi, & omnibus diebus, in quibus celebrari debet peculiare festum in honorem B. Virginis juxta præscriptum in Calendario Romano, ac dummodo diebus, in quibus celebratur dicta Missa votiva, præter dictam Missam votivam celebretur etiam Missa votiva, præter dictam Missam votivam celebretur etiam Missa Conventualis diei, seu festi currentis, hac die 19. Novemb. 1633.

5 *In Marsicensi. Cùm in Oppido Vigiani amplissimo finitimorum concursu festivitatis S. Mariæ de Monte in primis Dominicis Maii, atq; Septembris annis singulis ab immemorabili tempore celebretur, supplicavit Archipresbyter, & Clerus ejusdem loci, ut vice officii, & Missæ currentis, ibidem recitari possit Missa B. Mariæ, S. Rituum Congregatio, attentis narratis, indulsit, ut post peractum officium occurrens, Missa votiva de B. Maria in eadem Ecclesia celebrari possit, servatis in reliquis rubricis Breviarii, & Missalis Romani, die 16. Aprilis 1644.*

6 Secundò, quia Rubricæ non derogant consuetudinibus immemorabilibus, præsertim in iis, quæ se compatiuntur in reliquis cum Rubricis, ut in hoc casu, quod propter hanc Missam non relinquitur Missa Conventualis qualibet die.

7 Tertiò, quia ubi periculum est, quod homines retrahantur à bonis operibus, & agitur de devotione populi, quam pro ipsis, & pro Ecclesia expedit aliquando in quibusdam locis promoveri, indulgeri convenit, quoad fieri potest. Rubricæ enim non obligant cum gravi incommodo, earumque observantia in tali casu esset impeditiva majoris boni; nam esset causa, cur fideles non facerent celebrare Missas pro defunctis, atque adeò, quod defuncti privarentur hujusmodi suffragiis. Undè non est verisimile, quod in hoc casu velit Ecclesia præferri observantiam Rubricarum pietati suæ, ac fidelium, quæ oritur ex gravi motivo.

CONSULTATIO LXV.

An Fratres Ordinis Prædicatorum, ac sodalitates Rosarii erectæ in eorum Ecclesiis ducere possint processionem Rosarii prima Dominica Octobris cujuslibet anni per alienas Parochias absq; interventu, vel licentia Parochorum?

2 AFfirmandum videtur juxta privilegium B. Pii V. illius concessum *in Constit. 86. Inter desiderabilia* §. 4. Præsertim si sint in possessione hujusmodi processionem faciendi, in qua manuteneri debent non solùm ex vi dicti privilegii, sed etiam ex consuetudine, quam in his casibus attendi debere nedum pluries in S. Rituum Congregatione decretum est, ut in Melitensi 9. Februarii 1606. & in Fundana 24. Maii 1644. ac in Senogallien si 15. Septembris 1657. sed etiam in Sacris Congregationibus Concilii, atque Episcoporum, & Regularium sancitum in hæc verba: Sacra Congregatio negotiis Episcoporum, & Regularium præposita in una Leopolien. 14. Februarii 1642. ad instantiam Mendicantium decrevit, ut infra videlicet. *Oratores, quando habeant ad ipsorum favorem consuetudinem legitimè præscriptam faciendi processiones extra ambitum ipsarum Ecclesiarum, atq; Conventum non posse prohiberi à Parochis, seu locorum Ordinariis, ne de cætero ipsas processiones, sic ut præmittitur, faciant sine ipsorum licentia, prout hactenus facere consueverunt, præmissis, cæterisq; contrariis quibuscumq; non obstantibus.*

Sacra verò Congregatio Concilii in specie loquens 2
processione Rosarii in una Nuscana prima Martii 1581. de cum ex parte Conventus Prædicatorum Balneoli invocata fuisset, ut manuteneret eum in possessione habendi processionem Rosarii per vias publicas, ita rescripsit. *Sac. Congregatio Concilii censuit de his processionibus Rosarii servandam esse consuetudinem B. Mariæ super Minervam.* Et quidem in ea manutenendos esse habetur in *cap. fin. de consuet.* ubi Doctores communiter, sufficitque consuetudo decennalis. Nam S. Congregatio super Regularibus consulta nomine Conventuum Prædicatorum Cremonæ, & Soncini pro manutentione in possessione ducendi processionem Rosarii extra ambitum Ecclesiæ per Civitatis vias, præcipuè in festivitatibus B. Mariæ Virginis sub die 6. Decembris 1591. ita respondit: *Censuit Sac. Regularium Congregatio servandam esse Consuetudinem, quæ ab annis decem retrò servata fuit in processionibus faciendis in quatuor festivitatibus B. Virginis pro Rosario per totam Civitatem, seu Terram.* Cujus decreti meminit Barbos. *de offic. Episc. alleg. 78. num. 7. & in sum. Apost. collect. 651. num. 5.* Peyrin. *ad Const. 7. Pii V. nu. 13.* Fast. *in sum. par. 1. cap. 23.* & Lezan. *tom 1. quæst. Regul. c. 15. num. 62.*

Quod est conforme juri communi. Quando enim con- 3
suetudo est circa id, quod innititur rationi, & æquitati juris, etiam de jure Canonico sufficit consuetudo decennalis juxta Glos. *v. Consuetudo d. cap. fin. de consuet. in 6.* & ibi Gemin. *n. 9.* Hęc autem consuetudo tota innititur rationi, & æquitati juris; nam evidens est, quod in solemnitatibus præcipuis Beatæ Mariæ Virginis, inter quas numeratur solemnitas Rosarii, quæ celebratur prima Dominica Octobris ex decreto Gregorii XIII. in memoriam Victoriæ obtentæ contra Turcas à Classe Catholica interceſſione ejusdem Beatissimæ Virginis die 7. Octobris 1571. evidens, inquam, est, quod in hujusmodi festivitatibus ducere processiones per vias Publicas maximè conducit ad Dei, ac Beatissimæ ejus Matris honorem promovendum, atque ad excitandam, & formandam devotionem fidelium summè necessariam propter ingentem populi concursum ad vitandum confusionem, & ut omnes devotè, ac ordinatè processionem associare possint. Ideò rationi, & æquitati juris etiam divini, cui omne jus privatum Parochorum subordinatur, quàm maximè convenit, ut hujusmodi processiones in his festivitatibus per vias Publicas extendantur, sicque fidelium devotioni, ac Dei, ejusque Matris honori consulatur.

Et hoc præcipuè locum habet in supremis Tribuna- 4
libus. Nam, ut inquit Aristoteles 3. *Polit.* eos Judices, quibus ex bono, & æquo judicare, aut legibus, aut moribus licet, cujusmodi sunt suprema Tribunalia, quæ scripto juris usquequaque non adstricta sunt, id est, qui interdùm pro re nata liberam causarum disceptationem habent, æquo & bono ita uti debere, ut cœmentarii fabri, & structores Lesbia norma utuntur. Cùm enim cæteri fabri soleant structuras suas ad normam exigere, Lesbii soli plumbeam normam habentes, pro arbitratu suo flexibilem, & subinde mutabilem ita ad normam structuram suam exigunt, ut interdum si lapidis natura non facilè ad structuram æquabilis pervicerit, normam ad structuram inflectant, & structuræ normam,

non

non normę structuram accommodent, quo scilicet opus suum consummari possit. Sic & suprema Tribunalia interdùm non modò juris præscriptum, sed ne suarum quidem sententiarum præjudicia sequuntur, prægravante æqui, bonique lance in perpendendis temporum, personarum, locorum, & aliis qualitatibus. Et hac ratione æquum, & bonum emendatio est juris scripti, quatenus scilicet aliter de nonnullis statuit, de quibus lex ferri non potuit in universum, quod ipsum, ut fiat, decreto opus est, vel plebiscito. Quippè indefinitarum rerum indefinita & norma esse debet, ut quemadmodum in Lesbia structura, ut dixi, plumbea norma adhiberi solet, quæ ad lapidis formam transformari possit, & subindé immutari, sic ad hujusmodi species rerum, cùm usus venerit, decreta accommodari oportet legi derogantia.

5 At verò tenendum est, non licere, nisi ex privilegio. Id probo, tùm ex præscripto juris communis, tum ex decretis Sacrarum Congregationum Concilii Episcoporum, & Rituum, quibus vetitum est quibuscumquè Regularibus, & ac sodalitatibus facere processiones intra limites alienæ Parochiæ absque licentia Parochi.

6 Ex præscripto quidem juris communis, quia facere processiones est actus jurisdictionis, ut asserit Ricc. *par. 1. dec. 90. n. 2.* Jurisdictio autem in alieno territorio exerceri non potest, atque adeò nec fieri queunt processiones, ut rectè concludit P. Donatus *in pr. rer. Regular. tom. 1. p. 2. tom. 13. qu. 8. n. 1. & seq.* & ante ipsum Tambur. *de jur. Abb. disput. 15. qu. 7. n. 39. tom. 2.* & Zerol. *in prax. v. processiones num. 4.*

7 Ex decretis autem sacratum Congregationum, quia sic pluries fuisse resolutum, referunt quamplures Regulares, nominatim Peyrin. *tom. 2. privil. constit. 7. Pii V. §. 10. n. 11.* Novar. *in Luoern. Regul. v. Processiones num. 25.* & post Dianam, Lezam, & alios idem Donatus *loc. alleg. num. 5. & 6.* ubi inter cætera ponit integrè duo decreta S. Rituum Congregationis, quæ mandant: *quod in processionibus faciendis, tam per Regulares, quam per Confraternitates laicorum servetur, ut in Ecclesiis habentibus claustrum, processiones fieri non possint, nisi intra claustra, & non extra. In Ecclesiis verò carentibus claustris fieri possint intra ambitum, hoc est propè muros Ecclesiæ, sive exeundo à ianua Ecclesiæ, & per aliam intrando, sive per eamdem, & propè muros Ecclesiæ, extra verò ambitum Ecclesiæ non licere neque Regularibus, neque Confraternitatibus facere processiones, nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quæ habent in hoc speciale privilegium faciendi processiones per alia loca.*

8 Idem decrevit S. Rituum Congregatio 26. Februarii 1628. in hunc modum: *in Regularium Ecclesiis habentibus claustra fiant processiones intra claustra tantùm. Si non habent claustra, fiant propè muros Ecclesiæ, sive exeundo ab una porta, & intrando per aliam Ecclesiæ portam, sive per eandem. Extra ambitum Ecclesiæ non licèt Regularibus facere processiones, nisi de licentia, consensuve Parochi, salvis privilegiis, si quæ sunt. Processiones verò Confraternitatum non debent extendi per vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt.* Quod etiam declaravit in Limana 15 Decembris 1632. & in Aretina Montis Sancti Savini 19. Maii 1614. & antea in Aretina 1613. & in Gaballicensis Insulæ 28. Augusti 1615. & 18. Februarii 1617. & in Hispalensi 28. Februarii 1618.

9 Id ipsum sæpè sanxit S. Congregatio super Episcopis, ut in Placentina 26. Aprilis 1605. in Tarracinensi 26. Maii 1645. in Corronensi 22. Novembris 1593. in una Conuentualium 5. Februarii 1602. & luculenter decrevit S. Congregatio Concilii, cujus verba hæc sunt: *Sacra Congregatio censuit Regularibus, & Confraternitatibus in Regularium Ecclesiis erectis, permissum esse processiones facere intra eorum Ecclesias, & claustra tantùm, & non extra. Si verò Ecclesia claustro careant, eisdem Regularibus, & Confratribus licere processiones facere intra ambitum dumtaxat ejusdem Ecclesiæ, sive exeundo ex una janua Ecclesiæ, & intrando per aliam, sive per eamdem, & tunc propè muros Ecclesiæ, & non extra ambitum, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus. Privilegiis Apostolicis Sacro Concilio Tridentino posterioribus in suo robore permanentibus, quibus per hoc decretum minimè censeatur derogatum. Die 27. Julii & 21. Augusti ac 19. Septembris* 1628. Quod decretum fuit à Sanctissimo expressè approbatum, & confirmatum, ac successivè observatum, ut retuli *tom. 1. consult. 121. n. 1.* Hoc ipsum decernunt eædem Sacræ Congregationes apud Barbos. *in Collect. Bullar. v. Processio* apud Gavantum, & Nicolium *eodem v.* ut proinde ociosum sit in re aperta inculcare decreta, atque exempla, quę vulgò sunt plurima.

Neque obstat, quod in processionibus Rosariis ex specialibus privilegiis res diverso modo procedat. Quia processiones Rosarii in hoc non esse privilegiatas, ostendit primo loco P. Donatus, qui fuit ex ordine Prædicatorum, ubi optimis rationibus reiicit Fastum contrarium asserentem. 10 11

Minùs obstat prætensa Consuetudo etiam immemorabilis. Quia vel Regulares ad illam probandam intendunt uti actibus gestis post decreta Sacrarum Congregationum, & huic intentioni resistunt decreta, quæ specificè derogant consuetudini etiam immemorabili, sicque introductionem novæ consuetudinis impediunt, ut loquens de dictis decretis ingenuè scribit Donatus *d. quæst. 81. num. 9.* Vel illam probare intendunt ex gestis ante annum 1628. quo emanavit decretum Sacr. Congregationis Concilii, & Sacr. Rituum Congregationis, & satis est dicere, hanc probationem esse impossibilem ratione ætatis testium, cùm reperiri debeant testes, qui eo tempore essent ætatis quinquaginta quatuor annorum, ut in puncto ad exclusionem immemorabilis fuit dictum *in recent. par. 6. dec. 142. num. 5. & dec. 166. ex num. 16.* quod probavit Rota in Calaguritana decimarum 26. Julii 1654. coram Zarate §. *Præterea, eo clauditur.* 12

Textus autem *in cap. fin. de consuet.* admittit sane consuetudinem, sed cum duabus qualitatibus, nempè quod sit rationabilis, & legitimè præscripta; Utrumque hìc desideratur. Etenim nequit dici rationabilis eo ipso, quod sit processio intra fines alienæ Parochiæ, quia turbatur illius jurisdictio, & prohibetur à jure. Neque dici potest præscripta, quia non docetur processiones factas fuisse absque licentia Parochi, & Ordinarii. Quare non relevat declaratio Sacr. Congregationis Episcoporum, & Regularium in contrarium adducta, quia loquitur in casu consuetudinis legitimè præscripta. Alia verò mandat solùm servari consuetudinem quæ semper intelligitur de legitima, & præscripta ideò non adversatur. Imò probata non relevaret, quia cùm Parochi habeant juris assistentiam, contra ipsos immemorabilis non suffragatur, nisi fuerit approbata per tres sententias conformes, Rot. in Beneventana Jurisdictionis 27. Januarii 1655. *§. præterea* coram Zarate. Et quia ipsi etiam derogatur per decreta posteriora. 13

Præsertim si testes, quos ad illam probandam induxerint, sint omnes sodales Societatis Rosarii; ratione enim affectionis fidem non merentur, Rot. *dec. 193. num 4. p. 4. recent.* neque concludunt prohibitionem, & acquiescentiam Parochorum, cùm in his facultativis prohibitio, & acquiescentia maximè probanda sit, ut multis relatis firmavit Rot. in d. Calaguritana Decimarum 17. Aprilis ejusdem anni coram eodem Zarate §. *Et insuper.* Vel si Episcopus, vel ejus Vicarius testetur, se dedisse licentiam pro faciendis hisce processionibus intra limites alienæ Parochiæ. Id enim excludit immemorabilem, cùm illa se non compatiatur cum quolibet etiam minimò actu contrario, ut post aliàs fuit dictum in Calaguritana Cathedralitatis 27. Maii 1658. coram 14

Eminentiſs.Cerro,*§. tum etiam ex quo continuatio*,propè finem.

15 Ex quibus liquet, agi non poſſe de manutentione. Vel quia petitorium clarum manutentionem abſorbet,Poſth.*de manut. obſer.* 42. *num.* 146.& pluribus *ſeq.* ubi innumeri. Vel quia poſſeſſio ante decreta Sacratum Congregationum non probatur, & illa, quæ poſt decreta probata eſt,non ſuffragatur, cùm habeat contra ſe eadem decreta, quæ conſuetudini derogant, etiam immemorabili.

16 Pariter neque obſtat privilegium B. Pii V. quia non loquitur de hac proceſſione, ſed de facultate accedendi ad proceſſiones alienas. Tandem neque aſylum æquitatis; quia Cauſa Parochorum non modo æqua probatur,& certa, ſed æquitate quoque, non modò jure niti.

17 Quare iterum dico, non licere,niſi ex privilegio.

CONSULTATIO LXVI.

An in Conſtitutionibus Apoſtolicis pœnalibus comprehendantur Clerici,de quibus nulla in eis ſit mentio ſpecialis? Et

Quid ſi in eiſdem Conſtitutionibus nominentur quacunq; perſonæ cujuſcunq; gradus,dignitatis,Ordinis,& inſtituti, an comprehendantur etiam Clerici, de quibus nulla ſit mentio in dictis Conſtitutionibus Apoſtolicis pœnalibus?

1 AD primum comprehendi omnes in univerſum,atque adeò Clericos in materia eis adaptabili, per textum *in cap. Canonum Statuta de conſtit.* ubi Innoc.*n.* 1.*o.Si quis omnem* 1.*q.*7.*&can. ſi Romanorum* 19. *d.* dummodò tamen Conſtitutiones ſint generales,*cap.Cum longè* 63.*d.cap.nihil de elect.*Glo.1.& omnes *in d.cap.Canonum ſtatuta.* Quia lex imponitur ſubditis, ac proinde obligat etiam Clericos.Lex enim de ſe habet vim obligativam, quia præſcribit, quod eſt neceſſarium ſecundùm exigentiam boni communis. Clerici autem ſunt capaces talis obligationis,quia tamquam membra totius Reipublicæ ſunt propter totum,atque adeò tenentur cooperari bono ipſius.Eo igitur ipſo, quod lex pœnalis Canonica generaliter imponitur, conſurgit in ipſis obligatio ad pœnam ſuſtinendam. Alioquin multi Canones,ac Conſtitutiones Apoſtolicæ,præſertim *can.*14.15.16.*&* 17.*Bulla Cœna Domini* non comprehenderent Clericos, quos tamen ex ſubjecta materia, & quia de ſe ſunt generales, nullum excludere, & ad Eccleſiaſticos extendi, docent ibi expoſitores Ut proinde Conſtitutionem *Si de protegendis* B.Pii V.utpotè generalem comprehendere etiam Clericos, docet Scortia,quem ſequitur Carena *de offic S.Inquiſit.lib... cap... n...* Sic etiam Conſtitutio Sixti V. contra Aſtrologos comprehendit Clericos, licet in ea non exprimantur,ut praxis quotidiana declarat. Comprehendere autem Conſtitutiones de materia ad S. Officium pertinent omnes, & quoſcumque Regulares exemptos,niſi illis in edendis excipiantur,declaravit Urbanus VIII.Conſtitut. quæ incipit *Cùm ſicut accepimus* edita anno 1631.

2 Quod abſque dubio locum habet,primò quando Conſtitutio generalis fertur de aliqua re, quæ mala eſt. Etenim *in cap.Si quis ſuadente* 17.*q.*4.qui eſt pœnalis,comprehendi non ſolùm Clericos, ſed etiam Cardinales, quamvis in ea non fiat de illis expreſſa mentio, aſſerunt Jo. Monach. *in extravag. Excommunicamus de ſent.excom.v.Clericus*,Felin.*in cap. Quod ſuper his de fid. Inſtrum.verſ.Tertiò.* Ac ſecundò, quando aliquid per Conſtitutionem generalem ſtatuitur ad tollendum fraudes; ſub illa enim Conſtitutione comprehendi, nedum ſolos Clericos, verùm etiam Cardinales, notant Pariſ. *de reſign.lib.*8.*q.*8.*num.*146.*&lib.*12.*quæſt.*4.*num.*8.Caputaq. *lib.*1.*dec.*211. Ac tertiò, quando Conſtitutio fertur ob ſalutem animæ, comprehendit etiam Clericos, ut aſſerunt Jo.Monach.*loc.cit.*Præpoſit. *in cap. Non licèt ſub in.t.diſt.*10.

Ac denique quando non continent odium irrationabile.Tunc autem ſolùm continent odium irrationabile, quando verſantur circa ea,in quibus Clerici ſunt ſpecialiter privilegiati. Eodem modo namque de Cardinalibus reſolvunt communiter Doctores,ut nimirùm teneantur legibus,ac Conſtitutionibus Pontificiis univerſaliter latis,licèt odioſis,quando non continent odium irrationabile, ſeu quando ſunt de iis, in quibus Cardinales non ſunt ſpecialiter privilegiati. Ita Mantica *dec.* 230. Caputaq.*dec.*83.*par.*2.Calladr. *dec.*1.*num.*1.*de decr.* Simonet.*dec.*51. lib.1. Rota in Valentina Archidiaconatus 1531. & in Caurienſi Canonicatus apud Gomez *ad reg.Cancel.Gloſ.*24.*num.* 13. & in Aretina penſionis coram Litta apud Marcheſ. *de commiſ.p.* 1. Put. *dec.* 137. *lib.* 2. *in correct.* Rota *dec.* 46. *num.* 10. *&dec.* 464. *num.*2. *& ſeq p.*5.*rec.*ubi teſtatur, Rotam ita ſemper judicaſſe. 3

Ratio autem generalis eſt,quia generalis diſpoſitio eſt propter bonum Communitatis,atque adeò ex natura ſua, tamquam regula publica dirigit totum corpus Communitatis in ordine ad bonum intentum, & in dicto corpore perſonas ſingulares, tamquam membra hujus corporis, quæ bono,& commodo totius tenentur cooperari; quia ſicuti membra ſunt propter corpus,ita etiam ſunt propter bonum ipſius,ac proinde afficit omnes,qui ſunt membra corporis,quatenus tenentur regulatè vivere in ordine ad bonum Societatis. Omnes autem perſonæ, quantumvis conſpicuæ & ſpeciali nota dignæ,tenentur regulatè vivere tanquam membra corporis civilis in ordine ad bonum communitatis. Et ideò ligantur legibus in eo,in quo non ſunt ſpecialiter privilegiatæ, quia privilegium declarat, quod non tenetur in tali materia cooperari commodo Communitatis.

Atque hinc eſt,quod lex,& ſtatutum generale comprehendat etiam perſonas,& cauſas privilegiatas, quando in illa ſpeciali materia non habent ſpeciale privilegium *l.in fraudem.§.fin.ff.de teſtament.milit.* ibi:*Quia generalis eſt iſta determinatio*,& notant Bald.*ibid.* Tiraquel. *de retract.lignag.*§.1.*Glo.*14.*n.*97. *& ſeq.*Rot.*dec.*46.*n.*16.*p.*5. *recent.*quia lex obligat ſecundùm exigentiam publicæ utilitatis, propter quam fertur.Publica, autem utilitas exigit omnia membra Communitati, quæcunque illa ſint,obligari. 4

CONSULTATIO LXVII.

Quis inter Parochos præcedere debeat?

ILle,qui prior fuit aſſumptus ad regimen ſuæ Parochialis.De jure enim is præcedit, qui in labore eſt antiquior inſtar militiæ,*l.*2.*C.de offic.Magiſtr.l.fin.C.de iyron.lib.*12.Cyriac.*contr.*201.*n.*44 & Seraph *dec.*326.*n.*3.& reſolvit S. Rituum Congregatio in Maceratenſi præcedentiæ,referente Em.Sacchetto,atque habetur in ſtatuto Cleri Romani *d.*2.§.6. 1

Præcipuè,ſi uti antiquior per plures annos permanſit in quaſi poſſeſſione præcedendi, quæ poſſeſſio potiſſimum in hac re conſideratur,tum ex diſpoſitione Conſtitutionis 84.Gregorii XIII.quam omninò obſervandam, pluries reſpondit Sac.Rituum Congregatio, ut dixit Rota in Mutinenſi præcentiæ 25. Junii 1638. coram Merlino. Tum etiam quia jus præcedentiæ magis competit ratione poſſeſſionis,quàm tituli anterioris, *l.*1.*C.de conſul.lib.*12.Fab.de Ann.*conſ.*4.*n.*10.Menoch.*conſ.*51.*n.*4.*& conſ.*162.*n.*3.*&* 6.Gratian.*diſcept.*867.*num.*26.*& diſcept.* 940.*num.*7.Cyriac.*dict.controv.*201. *num.*173. Novar. *in lucer.Regul.v.præcedentia nu.*8.Campanil.*in diverſ.jur. Canon.rubr.*12.*c.*12 *num.*12.*&cap.*13.*num.* 121. Lotther. *de re benef.lib.*2.*quæſt.*25.*num.*38. Rot *dec.*483.*num.*1. *& ſeq.par.*5.*recent.*cum aliis allegatis in d.Mutinenſi coram Merlino. 2

Conſuetudo verò in præcedentia inducitur per decem annos,eaque præſcribitur, Cyriac *loco cit.num.*169. Rota in Seguntina præcedentiæ 23. Junii 1609. coram 3

Pam-

Pamphilio,& Add.Gregor.XV.*dec.*124.*lit.A.* ubi conciliat opiniones. Ideóque est observanda, cùm habeatur pro jure, & prævaleat prioritati originis, ac etiam ipsi juri,Cyriac.*n.*171.Seraph.*dec.*964.*num.*1. Greg. *dec.*124. *n.*2.Sperel.*dec.*36.*n.*4.Rot.*dec.*483. *num.*1. *p.*5.*rec.*& in d. Mutinensi præcedentiæ, accedente præsertim scientia,& patientia adversarii, Greg.*dec.*417. *n.*2. Rot.*dec.*717.*n.*3. *p.*2.*rec.*Coccin.*dec.*26.*n.*4.*&* *dec.*32.*n.*6. apud Posth.*de manut.*

4 Licèt autem de jure antiquior præferatur juxta Glos. *in cap.fin.v.antiquiores,de consuet.in* 6.cum similibus,id tamen procedit solùm inter æquales, Marches.*de commiss. p.*1.*c.*1.*de refer.n.*21.Cyriac.*contr.* 201. *nu.* 131. secus verò quando concurrit persona majoris qualitatis,sive dignitatis,Caval.*dec.*650.*n.* 7. Dignitas enim tribuit assistentiam juris in materia præcedentiæ, Rot. *dec.* 483.*n.*1.*p.*5. *rec.*eoque casu attenditur,ordo qualitatis secundùm quem posterior majoris qualitatis præfertur antiquiori,Cyriac. *d.contr.*202.*n.*70.

CONSULTATIO LXVII.

1 *An parochus possit peragere functiones Sacerdotales,& solemnes,tam in Capellis,aut Ecclesiis,vel Oratoriis Confratrum sitis intra limites suæ Parochiæ, quàm in sitis in propria Ecclesia? Et*

2 *An, peractis per Parochum exequiis, possint Capellani Sodalitatum reiterare in eisdem Ecclesiis,vel Oratoriis Officium super cadavere cum Stola,& aspersorio?* Ubi plures Confraternitatum abusus castigantur, coercenturque.

1 AD primum, seclusa legitima consuetudine,vel privilegio Apostolico, affirmativè respondendum est. Nam Ecclesia parochialis habet intentionem fundatam ex jure communi super omnibus Ecclesiis, & Oratoriis sitis intra Parochiam,ut colligitur ex Concilio Cabilonensi, relato *in c.Ecclesiæ* 16.*qu.*1. & ex Concilio Wormacensi *in c. Quicunque eadem caus. & qu.* atque ex *c. Ad audientiam* 3. *de Eccles. ædif.* & tradunt Canonistæ ad hæc loca,& *in c.Pastoralis de iis,quæ fiunt.& in rubr. de Paroch.* quibus adhæret Rot. *dec.* 1120.coram Seraph. Id, quod de Capellis, & Oratoriis sitis intra Ecclesiam parochialem, est omninò certum, ne contentum sit diversum à continente ad textum *in l. Eum, qui ædes, ff. de usucap.* Et regula est, quod dispositum de Ecclesia intelligatur,& habeat locum in omnibus Capellis per textum *in cap.si Civitas, vers. ratione quoque, de sent.excommun.in* 6.*& cap.unic.de consecr. Eccles.vel alt.* difficileque creditur,quod sine privilegio, vel legitima consuetudine Capella, vel Oratorium intra Parochialem Ecclesiam situm, Parocho,vel Prælato illius non sit subjectum, licèt non sit impossibile, ut consideratur per Rota *dec.*686.*num.*2.*&* 3.*p.*4.*dec.*697.*num.* 2. *tom.*3. *rec.* Cúmque Parochus in sua Ecclesia Parochiali sit Prælatus, *argum.cap.in apibus qu.* 1. Abb. *in cap.Decernimus num.*16.*de judic.*ubi Dec.*num.* 34. debet præcedere omnes in functionibus solemnibus, Chassan. *in Catal. glor. mund.p.*4.*consid.*81.Rota *dec.s.* 204. *num.*17. coram Pegna,Gonzal. *ad regul.*8.*Cancel.glos.*6.*nuu.*104. Et licèt quilibet Sacerdos habeat ad id potestatem Ordinis, non tamen habet potestatem jurisdictionis, nisi eam accipiat ab Episcopo,vel à Parocho, vel nisi saltem ei competat ex legitima consuetudine præscripta, vel ex privilegio. Alioquin in eadem Ecclesia duo essent capita, quod est monstruosum, ut de Capella Lauretana dixit Rota *dist.dec.*686.*nu.*13.*&* 14.Estque constans Sacr. Rituum Congregationis sententia, ut in Neapolitana 18. Maii 1602. etiamsi Ecclesia parochialis sit sub gubernio Confratrum.Ita enim declaravit: *Sacra, &c. censuit,ad Parochum pertinere functiones Sacerdotales in Ecclesiis quæ sub laicorum sunt gubernio,non ad Capellanos, atque ad Sacristam,nempè benedictiones cinerum, candelarum, ramorum olivæ,ovorum, fontis Baptismatis, delationes Sacramenti,celebratio Missæ feria V. in Cœna Dmini, aspersiones Domorum; & quæ fiunt die Dominico,Orationes quadraginta Horarum, & similes.* Et Sacra Congregatio Episcop. & Regular. in Senogallien si 5. Julii 1585.& in Ferrarien sis 22. Septembris 1598. & declaravit, Parochum, si velit, posse persolvere officium funeris in Ecclesia Confraternitatis. De quo Lavor. *variar.tit.*2. *cap.*11.*num.*106. Idem de Missis solemnibus, & delatione Sanctissimi Sacramenti, modò faciat officium gratis, alioquin liberum sit Confratribus uti suis Capellanis,censuit in Laudensi 20. Augusti 1601. & 2. Augusti 1647. Ubi etiam declaravit, posse Parochum i nterveninire in funeribus, quæ fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licèt defuncti non sint de sua Parochia, ac debere hujusmodi functiones Capellanis Confraternitatum permittere, si vocatus nolit accedere. Et præ cæteris extat resolutio ejusdem Sacr. Rituum Congregationis in hunc modum: *Cum in Civitate Cæsaraugustana intra fines vetustissimæ Parochiæ Sancti Pauli ejusdem Civitatis situm sit quoddam Hospitale cum Capella sub invocatione B.Mariæ Conceptionis, & Sanctarum Iustæ, & Ruffinæ, cujus Hospitalis Confratres sub prætextu, quod dictum Hospitale extitisset in Monasterio fratrum Carmelitarum, obtinuerunt aggregari Hospitali, sive Ecclesiæ Lateranensi de Urbe,& ex dicta aggregatione prætenduni per Capellanum, sive Capellanos suos dicto Hospitali inservientes. exercere posse omnia, & singula, quæ ad solum Parochum pertinent, ut Missas cum cantu solemniter celebrare, confessiones audire,communicare,sepelirè mortuos,prædicare, Sacramenta ministrare,in die Cœnæ Domini sepulchrum facere, Sanctissimum Sacramentum asservare,& alia hujusmodi exercere,etiam sine consensu, & licentia Ordinarii, & Parochi proprii, quæ ex dispositione juris ad solum, & proprium Parochum spectant. Et quia notorium esse asseritur,dictum Hospitale nullam habere dependentiam,seu connexionem cum dicto Monasterio fratrum Carmelitarum; imò omnia prædicta in maximum dānum,& præjudicium tam ipsius monasterii, propè quod dictum Hospitale existit,quàm etiam Parochi prædicti Sancti Pauli, & jurium dictæ Parochiæ resultare; propterea tam pro parte Parochi prædicti,quam Prioris,& Fratrum dicti Monasterii Carmelitarum supplicatum fuit in Sacr. Rituum Congregatione, ut dignaretur declarare supradicta omnia, dictis Confratribus non licere absque expressa licentia Ordinarii. Et cùm negotium ab eadem S. Congregatione commissum fuerit Illustrissimo,& Reverendissimo Domino Cardinali de Monte,qui audire voluit etiam Vicarium, & Canonicos Ecclesiæ Lateranensis de Urbe pro eorum interesse ob prædictam assertam aggregationem,& tandem, audita de omnibus prædictis relatione ejusdem Illustrissimi,ac Reverendissimi Domini Cardinalis de Monte, eadem S.Rituum Congregatio censuit,non licere dictis Confratribus Hospitalis prædicti,& Capellæ Beatæ Mariæ Conceptionis, & Sanctarum Iustæ,& Ruffinæ,sitæ sub Parochia Sancti Pauli in Civitate Cæsaraugustana prædicta facere sine expressa licentia Ordinarii, & ipsius Parochi. Et ita declaravit die* 14.*Ianuarii* 1612.Et generatim in Verulana Sacra Rituum Congregatio respondit, functiones omnes in Ecclesia propria spectare, & pertinere ad proprium Parochum privativè quoad omnes alios.Et ita observari mandavit,non obstante quacunque consuetudine die 12.Martii 1641.Expressim verò in Thelesina pro Terra Cereti Sacra Rituum Congregatio respondit, Cappellanos in Ecclesiis laicorum, seu Oratoriis non posse benedictiones facere candelarum,cinerum, palmarum, & ciborum Paschalium, sed hæc omnia peragi debere per Curatos in suis Parochialibus.Prout nec posse eosdem Capellanos,sive Sacristam in supradictis Ecclesiis, & Oratoriis Missam celebrare in feria quinta, nec Sacramentum in sepulchro eodem die custodire, cùm hæc munia exerceri debeant in Ecclesiis parochialibus. Die 3. Aprilis 1632.

Et in Assisiensi 16. Aprilis 1639. In qua Confratres Societatis S. Sebastiani supplicarunt declarari, licere ipsis Missas celebrare in suo Oratorio, & Sacramentum Eucharistiæ ministrare, excepto Paschate, etiam renuente Parocho, S. Congregatio respondit, servari decreta aliàs in his terminis edita.

3 Ac in dicta Thelesina eadem S. Congregatio ad primum respondit, in Ecclesiis non parochialibus non posse ullo modo asservari Sanctissimum Eucharistię Sacramentum. Ad secundum, neque Capellanos Ecclesiarum non parochialium, neque Regulares posse publicè exponere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & ita, &c. die 7. Julii 1630. & 2. Aprilis 1632. In eadem Thelesina: *l'Arciprete di S. Martino diocese di Telese supplica l'Eminenze Vostre à dichiarare, se si possa portare in Santissimo Sacramento nelle 40. hore negli Oratorii, e Chiese di Confraternità di laici. S. Rituum Congregatio respondit, nihil ex supradictis licere Confraternitatibus laicorum, aut Capellanis earum, neque cuique alteri Sacerdoti sine expressa licentia, aut consensu proprii Parochi.* Eadem die 20. Julii 1630. & 2. Aprilis 1632.

4 Hoc etiam tanquam certum supponit Concilium Provinciale Mediolanense *tit. de Societatibus*, apud Bonac. *tom. 1. disp. 4. qu. ult. punct. 7. §. 4. n. 1.* in quo statuitur, quod in Ecclesiis, vel Oratoriis Confratrum, &c. neque ullæ benedictiones candelarum, ramorum olivę, ovorum, aliarumque novarum frugum, ad Parochi jurisdictionem spectantes habentur. Et ita servandum, nisi obstet consuetudo in contrarium, rescripsit Sacra Episcoporum Congregatio Episcopo Caietano sub die 26. Martii 1602. & Senogalliensi die 7. Januarii 1604.

5 Et licèt quoad Ecclesias, sive Oratoria sita intra limites parochiales dissentiat Rota, tradens Ecclesiam parochialem nullum jus super illis habere, ut *dec. 552* ex *num. 3. par. 5. recent. tom. 2.* & Tondut. *qu. civil. cap. 53. n. 35. & seq.* nihilominus contrarium verius est, ac juri magis consentaneum, atque à Sacris Congregationibus receptum, ut supra ostensum est; accedente præsertim antiquissima quasi possessione Parochi exercendi ejusmodi functiones in iis Ecclesiis, sive Oratoriis, quæ vel habet vim præscriptionis, Rota apud Seraph. *dec. 2410. n. 26.* cum aliis per Burat. *dec. 484. n. 12.* Vel saltem tamquam interpretativa excludere debet functiones solemnes, *l. si de interpretatione. ff. de legib.* Rota apud Cavaler. *dec. 117. num. 6.* Undè Confratres, aliive, qui prætenso jure quasi ad se pertineant nolunt Parochum fungi officio suo, juraque sua parochialia in ejusmodi Ecclesiis, sive Capellis, vel Oratoriis exercere, incurrunt excommunicationem 17. Bullæ Cœnæ Domini inflictam contra usurpantes jurisdictionem, seu fructus, redditus, & proventus spectantes ad Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum, ut aliàs tradidi, ac docet Navar. *cap. 27. num. 21.* Caiet. *excom. 5. cap. 27.* Bonacin. *disp. 1. qu. 18. p. 2.* & Bordon. *in decis. Miscel. 411.*

6 Ac ita quidem, ut non obstet, quod Ordinarius in erectione hujusmodi Sodalitatum decernat, functiones Sacerdotales, ac solemnes ab earum Capellano, sive Sacrista celebrandas fore, etiam si adsit consensus Parochi, intra cujus Ecclesiam, vel Parochiam Capellæ, Oratoria, vel Ecclesiæ existunt. Nam Ordinarius nequit id decernere, & Parochus assentiri cum præjudicio jurium parochialium absque beneplacito Apostolico, in quo semper etiam ponitur clausula, sine præjudicio ejusmodi jurium, *text. in c. Ecclesiæ antiquitus, &c. seq. 16. qu. 1. c. 1. de nov. oper. nunc. c. Cum olim de elect. c. Ad audientiam* 1. cum ibi notatis *de Eccles. ædif. Extravag. Ad Apostolicus de concess. præb.* Cardin. *cons. 8. n. 3. dec. 360.* Mandos. *super signat. grat. v. Erectiones*, Lapus *alleg. 41. n. 3.* & alii quamplures

7 Confirmatur; quia Ordinarius, & Parochus nequeunt facere, quæ sunt in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, quia non sunt domini, sed administratores, & ideò tenentur conservare, non autem destruere jura parochialia; quod si præjudicent, possunt, ac debent revocare ea, in quibus præjudicarunt, non obstante etiam juramento, ut statuitur *in cap. Intellecto de jurejur.* ubi Glos. *sub init.* Et proinde successor in Parochia non tenetur stare iis, quæ in suum detrimentum à Prædec. sore facta sunt, ut tradunt Doctores *in l. prohibere, §. planè, ff. quod vi, aut clam, & in c. quicunque 16. q. 1.*

Quare cùm in hujusmodi concessione, sive erectione 8
non intervenerit beneplacitum Apostolicum, prout requiritur, cùm hoc sit species alienationis, Lapus *alleg. 78. n. 3.* sed fortè fuerit tantùm reservatum, erectio, & concessio remansit imperfecta sub tali conditione, & in suspenso, ut notant Olasch. *dec. 164. num. 7.* Rot. coram Durano *dec. 83. n. 27.* Et ex hoc capite non fuit translata jurisdictio in Capellanum, vel Sacristam sodalitatum, ut observat Rota coram Puteo *decis. 2. de transact.* aliàs *dec. 343. lib. 1.* Ideóque subintrat regula, quod nihil censetur factum quandiù supereſt aliquid faciendum, ut desumitur *ex l. Titia, ff. de verb. oblig. & l. Cum Silanianum, C. de his, quib. ut indign.* ibique Jas. *num. 3.* Rot. *dec. 725. n. 8. p. 2. recent.*

Minusque obstaret, quod aliquando Capellanus soda- 9
litatis has functiones peregerit. Nam, vel id evenit ex licentia, & consensu Parochi, vel quatenus etiam possessio pro utraque parte concurreret, adhuc esset præferenda illa Parochi, cùm habeat assistentiam juris, Rot. *dec. 81. n. 1. par. 1. divers.* Seraph. *dec. 1437. in fin.* Post. *de manut. observ. 71. n. 74.* Vel cùm sint facultativæ, & dependeant à voluntate Parochi, non poterunt Confratres acquirere quasi possessionem negativam, nisi præcesserit ipsorum negatio, & Parochorum acquiescentia, Caputaq. *dec. 215. par. 2.* Rot. *dec. 565. num. 1. p. 1. rec.* & apud Post *dec. 164. num. 3.*

Atque hinc etiam Parochus cumulativè cum Sodali- 10
bus potest in Ecclesia, vel Oratorio existente intra limites Parochiæ, quando necessitas, & occasio exposcat, etiam Missæ sacrificium celebrare, & Sacramenta ministrare, aliaque jura parochialia exercere. Nam hujusmodi Ecclesiæ laicis sodalitatibus conceduntur cum clausula, sine præjudicio jurium Parochialium. Hæc autem clausula adjecta in concessionibus usus Ecclesiarum præservat jura parochialia quoad omnia, quæ Parocho de jure debentur, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii adducta per Barbos. *de Paroch. part. 1. cap 11 num. 2.* Cavaler. *dec. 100. sub n. 4.* & Rot. *dec. 69. n. 8. p. 1. rec.* Adeò, ut per hujusmodi limitatam concessionem ad effectum, ut Parocho hujusmodi concessio non sit præjudicialis, Ecclesia dicitur stare in primævo statu, & prout erat ante concessionem, Cavaler. *d. dec. 100. sub n. 5.* Inter alia autem jura parochalia illud est præcipuum, quod Parochus in Ecclesiis existentibus intra limites Parochiæ non possit impediri, quin per seipsum, vel per alium ab eo deputandum functiones parochiales exerceat. Dicitur enim Ecclesia existens intra limites parochiæ membrum Parochialis, ita ut Parochus sit Prælatus utriusque Ecclesiæ ratione subjectionis, ut est Glos. *notab. in cap. eam te 20. v. pendeant de æta. & qualit.* ibi: *Item si Ecclesia parochialis in fundo suo aliam constituat, nihil impedit in ea Vicarium instituì, & Prælatum majoris Ecclesiæ Prælatum esse utriusque.* Quod valdè norandum dicit Abb. *n. 11.* Glos. & Butr. *sub num. 10.* & in fortioribus terminis Host. etiamsi Ecclesia habeat suum Rectorem sub *num. 5.* ac ibi Cardin. *num. 3.* ac Felin. *in cap. ex parte 2. nu. 5. de rescript.*

Neque Parochus poterit hoc jus parochiale amittere 11
ob non usum. Quia præter quod quasi possessio in Parochialibus per non usum non amittitur, ut in specie est decisio Buratti 43. *n. 6.* traditque posth. *de manut. obs. 58. nu. 16.* in actibus facultativis non usus nunquam præscribit, cùm requiratur prohibitio, & acquiescentia, Add. ad Gregor. *dec. 262. n. 16.* Seraph. *dec. 1086. n. 1.* & Rot. *dec. 530. n. 1. ac seq. p. 2. rec.*

12 Ad 2. respondeo negativè. Nam id est jus parochiale, *v. parochialibus, cap. Quia ex eo tit. 3. de pact.* siquidem jus sepulturæ competit Ecclesiæ parochiali ex eo, quod talis est ex allegatis per Canonistas *in tit. de Paroch. & de sepult.*

Neque obstat, quod non repugnet, quin Capellanus sodalitatis stolam deferat ex plenè deductis per Gratian. *discept. 298. num. 55.* & signatè *num. 66.* Primò, quia id solùm illi conceditur ex consensu Parochorum, & per viam tantùm; unde non potest extendi ad alios actus. Secundò, quia Parochi non denegant reiterationem officii defunctorum, sed tantùm usum stolæ, & aspersorii, qui spectat regulariter ad Parochos, *Clem. Dudum, §. hujusmodi de sepult.*? Stola enim est signum spiritualis jurisdictionis, qua intra fines Parochiæ non possunt alii, nisi Parochi uti, præsertim in functionibus parochialibus. Et ita censuit Sacra Rituum Congregatio in Cavensi sub anno 1665. nempè posse Capellanos sodalitatum reiterare officium defunctorum super cadavere parochiani, *absque tamen stola, & aspersorio.*

13 Quin etiam non licèt confratribus laicis psalmos ad modum officii canere, ac celebrare, ut in puncto respondit Innoc. *in cap. presbyter nu. 4. celebr. Miss.* Oratorium namque non instituitur, ut in eo celebretur, sed ut oretur, Dec. *cons. 148. n. 1.*

14 Quod autem ad celebrationem Missarum possunt quidem Confratres illas celebrare facere in suis Oratoriis privatim duntaxat, & post Missam parochialem, ut ex Gavanto *in manual. Episcop. v. Missa num. 10.* non autem solemniter, Barbos. *in collect. Apost. 207. num. 17.* & *in collect. Bull. v. Confraternitas*, ubi refert binas resolutiones S. Congregationis. Imò neque id videtur indistinctè eis permittendum, ut colligitur ex decreto S. Congregationis in relata Assinensi 16. Aprilis 1639. cùm Oratoria non sint instituta ad celebrandum, ut diximus, & tradit Mantic. *decis. 38. n. 5.*

15 Minus etiam confiteri queunt in suis Oratoriis januis apertis, cùm hoc sit munus parochiale, & Confessionalia debeant retineri in Ecclesiis tantùm, Gavant. *loco cit. v. Confessarius num. 3.* Nicol. *eod. verb. num. 26.* Fusch. *de visit. cap. 12. num. 1. lib. 1.* & Sacra Congregatio apud Barbos. *v. Confraternitas, §. 2. & de jur. Eccles. cap. 11. nu. 105. lib. 2.*

16 Neque illis permissum est campanas habere, cùm unica tantùm solis fratribus Mendicantibus sit permissa, Franch. Marc. *decis. Delph. 1049. num. 3. tom. 1.* & regulariter usus campanarum non debet concedi Confratribus laicis in præjudicium jurium parochialium, ut latè Tondut. *resol. benef. cap. 53. num. 4. & seqq. tom. 1.* Fusch *de visit. cap. 14. num. 6. lib. 6.* Barbos. *alleg. 22. num. 8.* nec sine licentia Sac. Congregationis Rituum retineri possunt, quæ sub die 27. Septemb. 1608. concessit tintinnabulum cuidam Oratorio, Prohibetur quippè in Oratoriis privatis campana publica, Dec. *dict. cons. 145. nu. 1.* Abb. *in cap. Inter dilectos num. 8. de d. nat.* Solùm igitur iis permittitur usus tintinnabuli, nec quidem publicus, sed privatus, Abb. *in cap. patentibus num 2. de privil.*

18 Nequeuntque de jure in suis Oratoriis festa solemniter celebrari facere, Nicol. *v. Festum nu. 5. in fin.* Barbos. *in collect. d. v. Confraternitas, §. 2. & de jur. Eccles. 11. nu. 105. lib. 5.*

19 Celebratio verò anniversariorum Confraternitatibus regulariter non permittitur, nisi duntaxat in die commemorationis Omnium Defunctorum, non autem in tertio, & trigesimo die, quod propriè spectat ad Parochum. Et quatenus per earum Capellanum anniversarium aliquod celebretur, mortuaria tamen ad illum non spectant, sed ad Parochum, Mantic. *dec. 298.* Sicut etiam eleemosynæ, quæ fiunt in Oratorio, distribuendæ sunt per Parochum, Cavalcan. *de contract. decis. 17. aliàs 63. n. 69.* Mar. Anton. *var. resol, cap. 112. n. 4. & 9.*

Et quoniam usu probatum est leges egregias, & exempla honesta apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic Oratorum licentia Cinciam rogationem, candidatorum ambitus Iulias leges, Magistratuum avaritia Calpurnia scita pepererunt, verba sunt Poeti Thraseæ apud Tacitum *lib. 5. annal.* Ideò producamus S. Congregationis super Episcopis decreta, quibus Sodalitatum ejusmodi penè abusus coercentur. Cùm igitur S. Congregat. super negotiis, & Consultationibus Episcoporum D. Episcopus Bergomensis difficultates quasdam & dubia proposuerit, quæ partim nunc intercedunt, partim videntur intercedere posse inter ipsum Episcopum, & Confratres Civitatis, ac diœcesis Bergomensis, etiam unitos, & aggregatos Archiconfraternitatibus almæ hujus Vrbis, eadem S. Congregatio ad singula capita earumdem controversiarum, seu dubiarum quæstionum respondens, ita declaravit, censuit, & decrevit, ut hìc inferiùs explicatur.

Primò. *Se essi Confrati, e Discipliniati, non ostante qualsivoglia pretesa esentione, siino sottoposti alla giuriditione Ordinaria, così in esser visitati, come in qualunque altra attione, spettante al culto divino, & alla salute dell'anime, conforme al Sagro Concilio Tridentino sess. 22. cap. 8. & al Concilio Provinciale Milanese 2. titul. qua ad bona, & iura Ecclesiæ, piorumque locorum pertinent, decreto 22.* 20

Serventur decreta Sacri Concilii Tridentini, & Concilii Provincialis Mediolanensis in hoc articulo allegata de Iurisdictione Ordinarii & illius visitatione in hujusmodi Oratoriis, & societatibus, & super sodalibus Confratriarum. 21

Secundò. *Se sii lecito ad essi Confratri publicare qualsivoglia Indulgenza senza licenza dell'Ordinario contro il Concilio Tridentino sess 21. c. 9. & al Concilio V. Provinciale Milanese p. 1. titul. de Indulg. & Sacr. Reliq. e contro la Bolla di Pio IV. sub datum Romæ 7. Calend. Maii anno secundo, & all' altra 13. Calendas Octobris anno 3. e a quella di Gregorio XIII. Calendas Aprilis anno 4.* 22

Indulgentias solis Confratribus concessas, semel ab Ordinario visas, & publicatas, poterunt sodales sibi, & inter se, quoties velint, sine alia nova Ordinarii licentia publicare. Alias verò Indulgentias omnibus Christi fidelibus in eorum Ecclesia concessas non debent publicare sine singulari Ordinarii licentia, quoties hujusmodi publicatio erit facienda, ut divini cultus ordini, ac decori, ac Christi fidelium spirituali utilitati, ac devotionis argumento rectius consulatur. 23

Tertiò. *Se i Capellani di essi Confratri debbano essere approvati dall' Ordinario conforme al Concilio Milanese 1. p. 2. tit. qua pertinent ad Sacramenti Pœnitentiæ administrat. & Concil. 4. p. 2. eod. tit.* 24

Capellani societatis, alii non sint ulli, nisi approbati ab Ordinario, etiam juxta decreta Conciliorum Provincialium Mediolanensium. 25

Quartò. *Se possano assolvere da' casi riservati da esso Ordinario contro il decreto del Concilio di Trento sess. 14. c. 7. & il Concilio 5 Provinciale Milanese, tit. qua pertinent ad sacr. pœnit. adm.* 26

Capellani, seu Confessores societatis non possunt absolvere sodales, aut alios in casibus Ordinario reservatis, sine ejus licentia, nisi eis sit indultum per privilegia Sedis Apostolicæ, qua tenentur Ordinario edere, ut ei de hujusmodi facultate Apostolica constare possit. 27

Quintò. *In che modo possano i detti Capellani assolvere da' casi riservati nella Bolla in Cœna Domini.* 28

Confessores societatum hoc ferè semper habere solent in privilegiis Apostolicis, ut sodales in ingressum in societatem, & in mortis articulo possint absolvere à casibus reservatis Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla in die Cœnæ Domini legi solita contentis. Sed de hujusmodi, vel alia simili facultate Apostolica Ordinarius debet certior semel fieri ex lectura hujusmodi privilegium, priusquam Confessores ea utantur. 29

Sextò. *Se possano i detti Confratri conservare nel loro Oratorio il Santissimo Sacramento dell' Eucarestia,* 30

31 *Nisi Ecclesia societatis sit Parochialis, vel id societati privilegio Apostolico, de quo Ordinario constet, sit expresse indultum, non possunt sodales hujusmodi in suo Oratorio Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum conservare, quod in Ecclesia parochiali conservari debet.*

32 Septimò. *Se i detti Confratri possano esporre il Santissimo Sacramento dell' Eucaristia senza licenza dell' Ordinario contro il Concilio IV. Provinciale Milanese pag.2. tit.qua ad Sanctiss. Euch.Sacr. pert.*

33 *Sacra Congregatio censuit, in hoc articulo servandum esse decretum Concilii Provincialis Mediolanensis, nec sine licentia Ordinarii in Oratorio societatis palam esse proponendum Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, nisi Ordinario constet privilegio Apostolico, id esse societati indultum, cujus privilegii formâ Ordinarius faciet servare.*

34 Octavò. *Se, dovendosi esporre il Santissimo Sacramento con la sudetta licenza dell' Ordinario, possano i detti Confratri metter fuori tavola, bacile, o altro vaso per raccogliere elemosine, ma solamente le loro cassette serrate con chiavi, conforme al Concilio 4. Milanese tit. qua ad Sanctiss. Euch.Sacram. pert. vers. Nec verò.*

35 *Servetur Concilium Provinciale Mediolanense de eleemosynarum collectione, ejusq; modo, & forma in hac sacra actione Sanctissimi Sacramenti altaris palam proposuit.*

36 Nonò. *Se, non servandosi hospitalità, per ragione della quale espongono le dette cassette, possano tenerle in modo alcuno contro il Concilio di Trento sess.25. c.6.*

37 *Si privilegio Apostolico facultas eleemosynas queritandi non sit societati indulta, id non nisi ex Ordinarii licentia fieri debet, & secundum modum ab eo præscribendum.*

38 Decimò. *Se possano far queste di sorte alcuna contro il concilio di Trento sess.21. cap.9. & alla detta Bolla di Pio IV. sub datum Romæ 13. cal. Octobris anno ejus 3.*

39 *Serventur decreta Sacri Concilii Tridentini, & literæ Apostolicæ fel. record. Pii IV. de quæst. Eleemosynarum prohibit.*

40 Undecimò. *Se possano senza licenza dell' Ordinario in scritto, & intervento del Rettore della lor Parochiale portare in processione il Santissimo Sacramento.*

41 *Licèt Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in processionibus sine interventu Rectoris Ecclesiæ parochialis, & licentia Ordinarii non videatur deferendum, non debet tamen Ordinarius negare licentiam id faciendi, quod aliquo privilegio Apostolico concessum repererit. Verùm Ordinarius provideat, ut Sanctissimum Sacramentum reverenter, & honorificè de more deferatur.*

42 Duodecimò. *Se possano i Capellani di detti Confratri communicare altre persone, che i medesimi Confratri per gl'inconvenienti, che nascano.*

43 *Tametsi nullus debeat Sacramenta Christi fidelibus ministrare, nisi ad id admissus fuerit, & secundum suæ admissionis limites; rectè tamen faciet Ordinarius, si ad augendam Christi fidelium devotionem permittat Capellano societatis in illius Oratorio extra tempus paschale, non solum sodales, sed alias quascunque personas devotas, sibi notas, communicare, nisi lateat aliquod magnum periculum, vel impedimentum.*

44 Decimotertiò. *Se possano i Capellani di detti confratri essercitare alcun' atto di cura d'anime senza licenza del Rettore della Parochiale.*

45 *Observetur illud, quod aliàs per literas hujus Sacræ Congregationis decretum fuit de cura animarum per Capellanum societatis sine licentia Rectoris Parochialis non exercenda.*

46 Decimoquartò. *Se havendo privilegii di sepellire ne' loro Oratorii, possano sepellire alcuno, che di sei mesi innanzi la morte non sia stato accettato nella Compagnia conforme al Concilio V. Provinciale Milanese par.3. tit. qua ad schol. & Confratr. vers. Ne in Confratriarum: E che in articulo mortis non si habbia eletto la Sepoltura in esso Oratorio. E in tali casi il Rettore solo della Parochiale, e non altro dee recitar l'Officio sopra i cadaveri, come s'usa nelle Chiese Parochiali.*

Observetur de sepeliendis sodalibus in societatis Oratorio privilegium illis super sepultura concessum, ac illud quod statuit Concilium Provinciale Mediolanense ad obviandum fraudibus, ut videlicet sepeliendus verè fuerit sodalis illius societatis sex mensibus ante mortem, & saltem in articulo mortis ibi quoque elegerit sepulturam. Et quamvis in ejusdem sepulturæ officio Rector parochialis solus stola indutus debeat peragere officium juxta ritum Ecclesiæ, & sepelire mortuos quoscunque intra limites suæ Parochiæ, non arceatur tamen societatis Capellanus, si is quoque velit Rectori assistere, & simul cum eo officium sepulturæ pro defuncto sodali suæ societatis, in illo tamen Oratorio recitare. 47

Decimoquintò. *Se possano far celebrare la Messa ne' loro Oratorii in tempo, che si dice la Messa Parochiale contro il decreto quinto Provinciale Milanese par. 2. tit. qua pertinent ad Sanctiss. Missæ sacrif. vers. si verò plures, & al Concilio V. Provinciale pag.3. tit. qua ad Schol. & Confr. vers. Quo tempore.* 48

Censuit Sacra Congregatio, illud esse observandum, quod secundum Sacrorum Canonum instituta, Concilium Provinciale Mediolanense constitutum est, ut in Oratorio societatis diebus Dominicis, & festis Missa non celebretur tempore, quo celebratur Missa parochialis, seu conventualis in Ecclesia parochiali, nec etiam ante illam finitam, ut confratres hujusmodi possint frequentiùs convenire ad Ecclesiam Parochialem, & ibi sui Pastoris vocem, & monita salutaria audire, & quæ ille in nomine Domini Episcopi sæpè denuncianda, & proponenda habet præcipere, & exequi valeant. 49

Item servari debet decretum, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in festis diebus ante parochialem, dummodo Parochus celebret hora competenti, eadem S. Congregatio in Crotonensi 9. Ianuarii 1587. & in Senogalliensi 29. Ianuarii 1613. 50

CONSVLTATIO LXIX.

An reductio Missarum ex legato cum expressa obligatione, & substitutione, obtenta à Sac. Congregatione Concilii sine expressione dictæ obligationis, & substitutionis, sit valida, ita ut Fabrica Sancti Petri in ea se ingerere non possit?

Et an hujusmodi reductio commissa Episcopo fieri possit ab ejus Vicario?

PRæmitto, Fabricam S. Petri non posse se intromittere in executione legatorum quoad pias causas, atque adeò pro missis, nisi data negligentia, aut malitia omnium executorum testamentariorum, ut etiam notat Paul. de Rub. *de testam. cap* 86. *nu.*52. & liquet ex *constit.* 31. §.15 Pauli III. & *ex constit.* 96 §. 2. Pii V. Nequeunt enim per privilegia ei concessa voluerunt Summi Pontifices impedire, ne ad amussim defunctorum voluntates servarentur, cùm æquitas naturalis exigat servari, *l. in conditionibus ff. de cond. & demonstr. & l. Cum de lanionis ff. de fund. instr.* cum aliis, observatque Rot. coram Emin. Otthobono *dec.*254. *num.*16. & in Romana, seu Ianuensi legati 1. Iulii 1652. coram Verospio. 1

Et ad primum affirmat Pasqualig. *de Sacrif. Miss. qu.* 1031. *à nu.*3. ex rationibus ibi relatis. At verò tenendum est negativè. Quia onus Missarum non provenit ex simplici legato, sed ab obligatione ex legato, & ab expressa promissione, & obligatione. Reductio autem ex stylo S. Congregationis non solet concedi, quando adest promissio, & obligatio instrumentalis, & stylus potissimum inspicitur in discernendo, an ea, quæ tacita sunt, inducant subreptionem ex traditis *in annot.* ad Gregorium XV. *dec.*150. *num.*11. *ante med.* Deinde quia non fuit expressa substitutio per testatorem adjecta. Et ideò necesse erat vocare substitutos, cùm fortè potuissent se obligare ad integra onera. Vnde diminutio oneris, non vocatis substitutis, de quorum præjudicio agebatur, & non impleta voluntate testatoris, est minus legitima, ut in 2

terminis

terminis tradit Genuen. *pract. Eccles. c.* 263. & Tiraquel. *privil. pia caus.* 191. uterque *in fine*, idque approbat Alphons. de Leon. *de offic Capell. qu.* 5. *sect.* 22. *n.* 322 semper enim gratiam, quæ alteri præjudicium infert, præsumitur Principem non concedere, vel saltem difficilius, ut per Rot. coram Gregor. XV. *decis.* 150. *n.* 4 Et cum hujusmodi onera sint pacto firmata, debet pactum servari, *lib.* 7 §. *Prætor*, *ff. de pact. & capit.* 1. & 2. *de pact.* Sicut enim est in uniuscujusque potestate paciscí, vel non paciscí ita secuto pacto, non est amplius alicui liberum venire contra pactum, *l. per fundum*, *ff. de pact.* ubi Bart. & Doctores ex quibus respondetur rationibus Pasqualig. *ea qu.* adductis.

3 Id, quod intelligitur non mutatis rebus, & circumstantiis. Quia quando initur pactum aliquod, habet semper tacitam conditionem, quod obliget rebus sic stantibus, *l. quæro*; §. *interlocutores*, *ff. locati*, & *l. Cum quis ff. solut. matrim.* per quem textum annotat Bartol. *in lib. quoties*, §. *si duo*, *ff. de hæred. institut.* Ergo si status rerum mutetur, habet locum ex natura ejusdem pacti, quod reducatur onus ad terminos æquitatis juxta præsentem rerum statum, vocatis tamen vocandis, ita ut tale fiat, quale imponeretur, stante præsenti rerum statu & habita ratione æquitatis. Præsertim quia hujusmodi pactum tendit in præjudicium Ecclesiæ, ac successorum. Nam facit, quod publici ministri non habeant ex ministerio offerendi sacrificium congruam sustentationem, quæ illis debetur ratione hujus muneris ex decretis S. Congregationis *de celebrat. Missar.* Et ideo esset capax reductionis quatenus non debet permitti, quod privatorum pactis publica utilitas mutetur, juxta *l.* 2. §. *sed quis veremur*, *C. de jur. calumn.* & observant ibi Doctores ac tradunt Ruin. *cons.* 10. *n.* 5. Fulgos. *cons.* 29. Cæphal *cons.* 375. Plot. *cons.* 198. *num.* 52. & Paris. *cons.* 69. *num.* 111. *lib.* 3. Quare cessat regula fundata in jure naturali, quo pacta sint servanda. Quia cum aliquo modo lex resistat, non comprehenduntur sub dicta regula juxta *l. A duo*, *ff. de rit. nupt.* & *l. non dubium*, *C. de legib.* & tradunt Bald. ac cæteri Doctores *in l. nemo potest*, *ff. de leg.* 1. & Viv. *dec.* 369. *num.* 13. *tit.* 3.

4 Ad secundum etiam negativè. Quia Vicarius causam Episcopo delegatam non potest cognoscere, nisi additum fuerit, sive ejus Vicario generali, ut post alios Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg.* 54. *num.* 111.

5 Neque obstat, quod sit causa commissa, sed remissa. Quia non remittitur reductio; sed libellus, in quo continetur rescriptum Episcopo directum, qui reducat authoritate S. Congregationis Unde cum non agatur de remissione ad Ordinarium super re ad ejus jurisdictionem pertinente, sed super negotio ei prohibito, & per ipsum expediendo vigore specialis commissionis auctoritate S. Congregationis, intrat conclusio, quod Vicarius de eo cognoscere non possit.

6 Eoque minus quando reductio à S. Congregatione non solum est commissa Episcopo, sed cum clausula consueta, qui pro suo arbitrio, & conscientia moderetur, quæ fortius restringit commissionem ad personam nominatam & omnino subdelegationem excludit, *l. nulli*, ubi Bald. *num.* 4. *C. de Episc. & Cler.* Marches. *de commis. p.* 1. *cap* 6. *num.* 90. cum hæc clausula non sit posita circa executionem rescripti, sed circa factum ipsum reductionis, præcipuè commissam juxta distinctionem traditam à Marchez *loc. cit.*

CONSULTATIO LXX.

1 *Vir quidam laicus, & quædam mulier alias contraxerunt matrimonium inter se per verba de præsenti per mandatum procuræ ab hinc decem annis, à quo tempore illud non consummarunt, neque consummare intendunt. Tum quod dicta mulier vi, & metu ad id inducta fuerit, tum quod inter dictos graves dissensiones ortæ fuerint, & de præsenti vigeant; unde si dictum matrimonium fieret neces inter eos, & scandala magna inter eorum consanguineos probabiliter timeri possent, & fierent. Ad tollendum igitur omne inconveniens, quod modo inde, & in futurum posset nasci, quæritur, an sit cum eis dispensandum ad effectum remanendi in eo, quo ante præmissa erant statu?*

REspondeo. Cum metus cadens in constantem virum, vel mulierem non fuerit purgatus copula spontanea ex affectu conjugali, vel diutina cohabitatione etiam spontanea, quæ talis non est, dum non cessat metus, quantuncumque temporis intervallum distet; & quandiu censeatur causa metus durare, vel iis actibus, qui sunt indicia sufficientia consensus, ut, si omnino cessante metu se amplaxabantur, uti conjuges, vel se tales affectu maritali appellabant, dicendum est, hunc contractum matrimonii esse nullum, quia defecit consensus ad matrimonii necessarius. Quod etiam habet locum in constitutione Procuratoris ad matrimonium, cum in ea includatur constituentis consensus ad matrimonium, cujus virtute operaturus est postea, & contracturus procurator constitutus. Quare si per hos actus præsens matrimonium non fuerit purificatum, non solum petita dispensatio concedenda videtur, in forma tamen commissaria, sed etiam irritum declarandum. Ita elicio ex Sanchez *de matrim. lib.* 4. *disp.* 18. Pontio *eo tract. lib.* 4. *cap.* 14. & ante eos ex Covarruvia, censuitque Sac. Congregatio Concilii in Platensi matrimonii 28 Iulii 1662. *ad sess.* 24. *de reform. matr. c.* 5. *& cap.* 1 *&* 9.

CONSULTATIO LXXI.

Quidam Confraternitate laicali authoritate Ordinarii erecta accepit ad lucrum mille oves cum solutione annua ducatorum septem pro contenario, eas in fine restituendo in eodem numero, & qualitate. Nunc à Communitate seculari cogitur, ut dictas oves in Catastrum referat, ac pro illis tanquam propriis solvat omnia onera, & pascua quæ ab aliis civibus solvuntur. Ideo quæritur.

Primò, an Communitas possit eum cogere, ut dictas oves ponat in Catastro, cum sint loci pii?

Secundò, an pariter possit illum cogere ad solvendum omnia onera, quæ à civibus ob propria animalia solvuntur?

Tertiò, an etiam possit vendere pascua communia in præjudicium Ecclesiarum, piorumque locorum? Et

Quartò, an quoque possit illum adstringere ad solutionem pascuorum, quæ dictis ovibus necessaria sunt? Vbi alia obiter.

QUamquam disputatum sit utrum istæ Confraternitates haberent favorem piæ causæ, & an illis relictum, dicatur relictum ad pias causas, ut notat Tiraquel. *in præf tract. de privil. piæ causæ*, Nam ad pias causas videri relictum dixit Petrus Perusin. *de quart. Canon.* Pancirol. *cons.* 31. *& cons.* 32. Paul. de Castr. *cons.* 5. *lib.* 2. Io. Andr. *ad cap. Ioannes de testam.* & alii. Sed in contraria sententia sunt Bald. *ad l. Illud col.* 2. *vers. Quod de ea*, *C. de Sacros. Eccles.* Idipsum notat *ad auth. hoc jus porrectum, eod. tit. & ad l. Id quod pauperibus de Episcop. & Cler.* Imol. & Panor. *ad cap. Offic. de test.* & alii citati per Tiraquel. prædicto loco, ubi aiunt quod fraternitas non dicitur propriè pium collegium per *d. textum*, *l. Illud*, *v. nullis.* Si quidem postquam Iustinianus statuit donationes etiam ultra quingentos aureos valere sine insinuatione factas Ecclesiæ, xenodochio, nosocomio, orphanotrophio, ptochotrophio, gerontocomio, blephotrophio, vel pauperibus, adiicit clausulam, *Nulli danda licentia quacunque alia causa, quasi pietatis jure subnixa præter eas, quas specialiter exposuimus, introducenda veterum scita super intimandis donationibus permutare.* Disputat & Alexander *cons.* 102. *vol.* 7. *per l.* 1. §. *quibus quod cujusq. univ. nim* quod corpus fraternitatum potest res suas vendere, quia non est pium collegium, sed omnino profanum, & seculare, & non privilegiatum. Unde potest omnino disponere de bonis suis, sicut cætera collegia secularia, Bartolus etiam *ad l*

Cum

Cum Senatus de reb.dub.& ad leg fin.de colleg.illic. concludit, quod hujusmodi fraternitates debent conveniri coram Iudice seculari, ut & Baldus *ad l. Si quis ad declinandum, C.de Episc.& Cler.* dum tractat, an de relicto facto fraternitati disciplinatorum S. Domini possit detrahi Episcopo quarta, quæ non detrahitur de relicto, etiam pio loco, nisi & is sit religiosus, nec de legato facto hospitali privato juxta Alexandrum *lib.cons.*130. Requiritur enim, ut fiat pro anima, & opus sit pium, & pro loco relinquatur, *cap. fin.de testam.* quod non videtur comprobari in fraternitatibus. Cæterum hic animadvertendum est cum Alexandro *d.cons.*102. *nu.*2. *& seqq. vol.*7. quæ sint fraternitates, & num bona illarum consueverint, vel debeant distribui in pios usus, & num fuerint institutæ propter pietatem servandam, & propter opera pietatis, & charitatis exercenda de quibus constare poterit ex privilegiis, & concessionibus factis ab Episcopis, per quas appareat, eas fraternitates habere loca erecta cum authoritate Episcopi, ad divinum cultum & ad pietatem ibi servandam. Subinde si habeant proprium templum, tunc deberetur ex illorum relictis quarta Episcopo, ut ait ibidem Alexander; alioquin minimè. Nam debetur de relictis Ecclesiæ *cap. Requisivisti de testam.* & personis, & non loco relictum videtur Panorm.& Imola *ad dict. cap. Officii eod. tit.* licet ibi Barbatia teneat contrarium, & *consil.*1. *in* 4. *vol.* super quo distinguit Petr.de Perus.*de tract.de Canon. Episcop. lib.*1. *qu.*14. quia fraternitas alioquin non est de jurisdictione Episcopi, cum Episcopus in eam non exerceat jurisdictionem, nec sint loca sacra, vel religiosa, vel Ecclesiastica quibusque Ecclesiæ possunt accedere, vel alia jura spiritualia, *Clem. Per litteras de præb.* facitque *cap. Sacrosancta, & cap. Massana de elect.* Doctores *ad Clement. quia contingit de relig.domib.*& notat Rebuff.*tom.*2.*comment. in Constit. Regias, tr.de confratr.sive artific.conventib.& colleg.*

2 Nihilominus tenendum est tanquam certum, ejusmodi Confraternitates esse merè laicales, quando non sunt erectæ authoritate Episcopi, quod nec distinguuntur aliquo signo Religionis, secus vero si sint institutæ authoritate Episcopi ad aliquod pium opus ut putà venerationis Sanctissimi Sacramenti, Rosarii, &c. habentes Ecclesias, vel Oratoria, aliave Ecclesiastica signa. Ita magistraliter Rota in Romana beneficiatus S. Laurentii in Damaso 7.Februarii 1628. coram Durano *par.* 3. *divers. decis.*144. *num.*1. & coram Cerro in Caietana bonorum 3.Decembris 1646.ac sæpè alibi. Quare ad ea, quæ proponuntur,

3 Respondeo negativè. Ratio manifesta, & inconcussa est, quia sunt res Ecclesiasticæ, atque adeo immunes ab oneribus, & à jurisdictione laica. Et ita etiam declaravit Sacra Congregatio Immunitatis in Montis Casini die 23.Augusti 1967. Donantur enim hujusmodi res Deo ad pios usus, ac proinde sunt extra commercium hominum, *l.*1.*de rer.div.* §.*Nullius, Instit.eodem tit.* ubi dicuntur in nullius bonis esse, facitque *l.Inter stipulantem* §.*sacram.de verb.obligat.& Institut.de inutil.stipul.* Item *l.servitutes, §.fin.ff.de servit.l.Caveri, ff.commun.præb.* Ita etiam jure Canonico asseritur, quod omne, quod offertur Ecclesiæ Sanctum Sanctorum efficiatur Domino & ad jus pertineat Sacerdotum, *cap. Nulli* 12. *quæst.*2. *cap. Qui abstulerit eadem caus.& quæst.* quod & tradit Glossa *in capit. Causa Carpensis de verb. signif.* Unde quod bona Hospitalium, & Confraternitatum potiantur iisdem privilegiis, ac bona Ecclesiastica, declaravit Sacra Congregatio Episcoporum in Barensi 30. Junii 1617.

4 Hinc priores Confraternitatum, & Administratores Capellaniarum fundatarum authoritate Episcopi, quarum redditus converti debent in celebrationem Missarum, aliorumque divinorum officiorum, ac piorum operum quamvis sint laici, quoad administrationem talium reddituum sunt conveniendi in foro Ecclesiastico, ut declaravit S.Congregatio Immunitatis die 4.Septembris 1662. in Carilonensi.

Episcopus vero non potest prohibere Confraternitatibus laicorum, erectis authoritate ordinaria, ne faciant expensas extraordinarias excedentes summam scutorum viginti sine sua licentia quemadmodum declaravit Sacra Congregatio Concilii in Vrbinatensi 10.Martii 1663. *ad cap.*9.*sess.*22.*de reform.* Non enim Episcopus potest se ingerere in administrationem bonorum Confraternitatum laicorum, dum illa non dilapidant ex Sac.Congregatione super Episcopis in Castellanatensi 14. Novembri 1605. 5

Nec laicorum Confraternitates, quæ ad formam Gregorianæ Constitutionis tenentur subvenire pauperibus monasteriis Monilium, possunt compelli, sed moneri tantum ab Episcopo ad præstandam annuam subventionem dictis pauperibus monasteriis juxta annuam indigentiam eorundem. Nec quia Eleemosynæ ab ipsis Confraternitatibus distribuendæ in victum, & alimenta, pauperum, de quibus loquitur dicta Constitutio, sunt tenuissimæ, eædem Confraternitates possunt compelli ad subveniendum pauperibus monasteriis ex aliis redditibus, qui supersunt necessitatibus earumdem Confraternitatum. Ita etiam censuit eadem S.Congregatio Concilii in dicta Vrbinatensi 10.Martii 663. ad *d.c.* 9.*sess.*22.*de ref.* 6

CONSULTATIO LXXII.

An milites S.Iacobi de Spatha, Calatravæ, & Alcantaræ, qui emittunt tria vota castitatis conjugalis, paupertatis, & obedientiæ, ac professionem, solemnem, gaudere debeant privilegio fori quoad personas, & immunitate ab oneribus, quoad bona. Vbi quid de Equitibus Hierosolymitanis, S. Stephani, militiæ Christi, S.Mauritii, & Portugalliæ.

CErtant sententiæ. Prima est, ejusmodi milites non esse personas Ecclesiasticas, nec privilegio aliquo Ecclesiasticorum gaudere, sed esse mere seculares. Hujus sententiæ sunt Sarmiento *de reddit. Eccles. p.*1. *mon.* 55. Lassart. *de gabell.* sive Alcala, vel decima *vendit. capit.*19. *numer.*92.Montalv. *in lib.*8.*glos.*1. *titul.*1. *lib.*2. *forum.*Pueron.*ad Bull. Cœn. capit.*15. *numer.*26.*§. Magis tamen.* 1

Secunda sententia vult, quod nec ex toto laicali, nec ex toto Ecclesiastici, & Religiosi sint, magisque participent de natura, & conditione laicorum, quam Religiosorum, Covarruvias referens Sotum *in* 4.*d.*2.*p.cap.*3. §.1. *nu.*18. Gregorius Lopez *lib.*1.*tit.*7.*p.*1.*in glos.mag.* Avendan.*de exequ. manual. capit.*26. *numer.*11. Bellug. *in spec. Princip.cap.*1.*rubr.*7.*numer.*7 Molin.*de Hispan. primog.lib.*1.*cap.*13.*num.*98.Azeved.*lib.*4. *tit.*5. *lib.*3. *recopil. hispan.num.*3. 2

Tertia sententia defendit, quod verè sint Religiosi, ac personæ Ecclesiasticæ, canonis, & fori, ac aliis quibusvis Ecclesiasticis privilegiis gaudentes. Hanc sententiam tuentur Navar.pluribus in locis, præsertim *de redditib.Eccles. cap.*3. *monit.*55. *quæst.*1. *& per tot.* Menoch. *consil.Illustr. lib.*3. *cap.*105. *num* 49.50. *& de successor. creat.lib.*3.§.30. *numer.*302. *& seqq.* Didac. Perez *lib.*10. *titul.*11.*lib.*4.*ord.Reg. Hispan.glos. v. hijos dalgo col.*1. *in fin.* Gregor. Lopez *lib.*1.*glos.*1. *tit.*7. *p.*1. & istam pro militibus de Alcantara laudavit Rota *divers. impres. decis.*266.*par.*2.*num.*2. & extat consilium Fortunat. Garz. pro militibus S.Jacobi, ubi hæc opinio latè discutitur ac præ omnibus Delbene *de Immun.cap.*1.*dub.*11.*sect.*1. *per tot.* 3

Vltima fuit eorum, qui voluerunt, quod, quicquid sit de aliis militibus, tamen milites de Calatrava sint verè Religiosi, ac personæ Ecclesiasticæ, omnibus Religiosorum, & Ecclesiasticorum privilegiis gaudentes sub regula Cistercienſium militantes, & eam profitentes.

Ita

Ita Oldrad. *cons.* 300. *in princip.* & Gregor. Lopez *ubi supra ver. De aliis verò Ordinibus*, & extat celebre consilium Burgos. de Paz 17. *per tot.* Anton. Gomez *in l. Si Tauri num.* 68. Joan. Gutier. *pract. quæst. lib.* 2. *quæst.* 111. *num.* 2. Azeved. *ubi supra.* Videndus Diana *p.* 1. *resol.* 49. & *p.* 4. *resolut.* 86.

5 Tenendum tamen est, ejusmodi Milites connumerandos esse inter personas Ecclesiasticas, si & quatenus professionem expressam emiserint. Atque ita declaravit sæpius S. Congregatio Immunitatis, præsertim in Reatina die 5. Martii 1652. pro Michaele Vincentio Equite S. Iacobi. Quibus adiicio has declarationes.

6 *Equites Hierosolymitani gaudent immunitate juxta eorum privilegia, S. Congreg. Immun. in Novarien si* 28. *Martii* 1626.

7 *Gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus, eadem S. Congreg. in Tudertina* 19. *Ianuarii* 1638.

8 *Gaudent immunitate à collectis, & gabellis, exceptis iis, in quibus comprehenduntur à Sede Apostolica, ead. S. Congreg, in Anconitana* 13. *Iulii* 1637.

9 *Novitii hujus Religionis gaudent privilegio fori, ead. Sac. Congreg. in Meliten.* 12. *Ianuarii* 1646.

10 *Non comprehenduntur in contributionibus, nisi fuerint in specie expressi, ead. Sac. Congreg. in Cæsaraugustana* 20. *Iunii* 1671.

11 *Equites S. Stephani gaudent immunitate à Collectis, & aliis oneribus, ead. S. Congreg. in Mantuana* 27. *Novembris* 1626. & 19. *Aprilis* 1627.

12 *Gaudent exemptione à quibusvis impositionibus, ead. Sacr. Congr. in Urbevetana* 24. *Ianuarii* 1646.

13 *Equites militiæ Christi gaudent exemptionibus in eorum privilegiis expressis, & à Sede Apostolica confirmatis, ead. S. Congr. in Reatina* 10. *Febr.* 1632.

14 *Gaudent privilegio fori, ead. S. Congr. in Assisien.* 28. *Februarii* 1640.

15 *Eximuntur à represaliis, ead. S. Congr. in Anagnina* 11. *Februarii* 1684.

16 *In eorum erectione non requiritur, exequatur Regium, sed sufficit auctoritas Apostolica, ead. S. Congr. in Salernitana* 11. *Iunii* 1627.

17 *Equites S. Mauritii gaudent immunitate pro bonis patrimonnialibus, ead. S. Congr. in Assisien.* 13. *Augusti* 1629.

18 *Gaudent immunitate quoad bona commendæ, ead. S. Congr. in Camerinensi* 13. *Augusti* 1647.

19 *Gaudent immunitate ab oneribus, ead. S. Congreg. in Tudertina* 7. *Maii* 1651.

20 *Gaudent privilegio fori, ead. S. Congr. in Neapolitana* 10. *Septembr.* 1629.

21 *Equites Portugalliæ gaudent privilegio fori, & exemptione Ecclesiastica, ead. S. Congreg. in Tudertina* 12. *Novembris* 1647.

His subnecto eruditum scriptum Gasparis Aborghi Mantuani, Viri genere, doctrina, probitate præclari, quod est hujusmodi.

Pro Illustrissimis Equitibus Sacræ Religionis Militaris S. STPHANI, IVRIVM ALLEGATIONES.

ARGVMENTVM.

Agitur de Equitibus Sacræ Religionis Militaris, & ostenditur eos esse Personas Ecclesiasticas, ac gaudere privilegiis Canonis, & Fori, etiam in Civilibus, necnon omnium eorum bonorum etiam Patrimonialium exemptionibus, referendo Catalogum Doctorum id affirmantium, ac refellendo objectiones contrarium asserentium.

SVMMARIVM.

1 *Opus aliquod non dicitur vile, licet consurgat ex alienis laboribus, & studio.*

2 *Opus Araneorum vilius quamvis ex se proprio marte, & sudore fila gignant.*

3 *Opus Apum pretiosius, etsi ex floribus mela libant.*

4 *Religio ordinata est, sive ad opera vitæ contemplativæ, sive activæ, seu mixtæ.*

5 *Religio illa major est, quæ exercet opera activa.*

6 *Majus bonum minori bono, & communis utilitas speciali utilitati præfertur.*

7 *Militaris Religio ordinatur ad majus bonum, nempè Charitatem majorem aliarum Religionum.*

8 *Nulla major Charitas illa, qua quis ponit vitam pro defensione aliorum.*

9 *Militaris Religio instituta est pro conservatione Fidei, & defensione Catholicorum contra Turcas, & Hæreticos, &c. & n.* 12.

10 *Militaris Religio habet perfectiorem cæteris Religionibus dilectionem.*

11 *Militaris Religio cæteris nobilior.*

13 *Militaris Religio consistit in summa Charitate, & justitia.*

14 *Militaris Religio habet in Cœlis plurimos Sanctos Martyres, & Beatos Patres, & supra sub nu.* 10. & *seqq.*

15 *Sancti Stephani Militaris Religio instituta est ad Fidei Catholicæ defensionem.*

16 *Ad Maris Mediterranei ab Infidelibus custodiam & tuitionem, & n.* 25.

17 *Milites Sancti Stephani Charitatem expressè profitentur.*

18 *Honorem Dei rebus universis præferunt.*

19 *Decertant pro Fide Catholica, & n.* 31. & 40.

20 *Iustitiam colunt.*

21 *Pauperibus eleemosynas largiuntur.*

22 *Captivos redimunt à Turcis.*

23 *Exponunt facultates, & vitam cuicumque periculo pro Christianæ Religionis defensione, & n.* 27.

24 *Indulgentias plures ob tot pia opera consequuntur.*

26 *Indefessi Iesu Christi Athletæ appellantur, & n.* 39.

28 *Invigilant publicæ quieti per maria undique discurrentes.*

29 *Occurrunt insidiis, & frudibus Piratarum, & multoties eos subegerunt, & n.* 33. & 43.

30 *Tutantur bona, corpora, & animas Christianorum ab Infidelibus.*

32 *Italiæ ferè totius oras Maritimas tuentur, & tutati sunt, & n.* 41 & 44.

34 *Regularem habitum suscipiunt.*

35 *Nobilitate, Opibus, & virtute præstant.*

36 *Ingentes sumptus pro Fidei Catholicæ defensione faciunt.*

37 *Sanguinem, & vitam pro Fidei Catholicæ propagatione profundunt, & amiserunt, & n.* 53.

38 *Victorias multas contra Turcas reportarunt.*

42 *Fortes, & strenui vocantur à S. Pontifice.*

45 *In Infidelium dominia irruperunt.*

46 *Oppida eorum expugnarunt.*

47 *Insignes Victorias retulerunt.*

48 *Formidabiles se Turcis reddiderunt magna Christiani nominis commendatione.*

49 *De Italia, ac tota Republica Christiana optimè meriti dicuntur à S. Pontifice.*

50 *Magnanimitatis famam etiam apud exteras nationes consequuti sunt.*

51 *Sancti Stephani Militia clarior, & illustrior in dies evadit.*

52 *Magnum propugnaculum Reipublica Christiana adversus infideles fuit, est, & erit.*

54 *Maximum, & admirabile pariter incrementum.*

55 *Sacra Religio nuncupatur.*

56 *Equites Ordinis Militaris gaudent privilegiis personarum Ecclesiasticarum, licèt Conjugati.*

57 *Dispensatio Apostolica facit compatibile statum Conjugalem cum statu Clericali, & sub n.* 63. & 96.

58 *Religio*

58 *Religio Militaris, in quâ contrahitur Matrimonium ex dispensatione Apostolica, sive ex forma ita profitendi, est vera Religio.*
59 *Cardinal. de Luca carpit Navarrum, & malè.*
60 *Navarrus laudatur.*
61 *Eques Religionis Militaris liberatus fuit à morte juxta opinionem Navarri.*
62 *Sotus taxatur novæ, & scandalosæ opinionis.*
63 *In Lusitania Religio Militaris habetur ut vera Religio.*
64 *Et est communis sententia DD. secundum Navar. & n.121. & sub n.137.*
65 *Omnes Religiosi faciunt Votum Paupertatis, nec tamen pari modo illud servare tenentur.*
66 *Franciscani, & Capuccini servant Paupertatem in communi, & in particulari.*
67 *Cæteri non Mendicantes servant Paupertatem solùm in particulari, & non in communi ex Papæ dispensatione.*
68 *Equites S. Stephani sunt verè Religiosi in sensu veritatis.*
69 *Amicus Plato, Amicus Socrates, sed magis Amica veritas.*
70 *Equites Sancti Iacobi, & cæteri gaudent privilegio fori, & n.74.93.103.163. & 179.*
71 *Connumerantur inter Personas Ecclesiasticas, & nu. 178. & 222.*
72 *Profitentur Religionem approbatam à Summ. Pontifice.*
73 *Novitii eorum gaudent exemptione Gabellarum, & n.80.85. & 86.*
75 *Equites prædicti gaudent prædicta exemptione ubique, & n.83. 95.133.171. & 198.*
76 *Sunt verè Religiosi, & n.79.82.91.97.& 137.*
77 *Eorum privilegium est absolutum.*
78 *Et procedere debet in omnibus mundi partibus.*
81 *Equites Sancti Stephani gaudent privilegio Fori, & exemptione Gabellarum.*
84 *Equites S. Iacobi, &c. sunt saltem Personæ Ecclesiasticæ, & largo modo Religiosi. Et numero 92. & 101.*
85 *Panormi absoluti fuerunt à solutione Gabellarum.*
87 *Novitii Religionum Regularium gaudent privilegio Fori ante emissam professionem.*
88 *Valet argumentum de Statu Regularium ad Statum Religiosorum Militarium.*
89 *Declaratio Sacræ Congregationis Immunitatis pro dictis Equitibus.*
90 *Consuetudo contraria Immunitati Ecclesiasticæ reprobatur.*
94 *Vxores, & Viduæ Equitum Militarium gaudent eisdem exemptionibus, & n.172.*
96 *Equites prædicti sunt Religiosi Militares.*
98 *Gaudent privilegio Canonis, & n.102.*
99 *Equites Sancti Stephani sunt verè Religiosi, & n.108. 111.120.147.153. & sub n.172.*
100 *Equites Divi Stephani emittunt Votum Charitatis loco Paupertatis ex dispensatione Sancti Pontificis.*
104 *Equites Sancti Stephani gaudent privilegio Canonis, & Fori, & num.110.127.140.145.151. 156. 170. & 177.*
105 *Emittunt tria vota, & n.139.*
106 *Consuetudo dictis Equitibus contraria non valet.*
107 *Vtentes consuetudine contraria dictis Equitibus incurrunt excommunicationem.*
109 *Equites S. Stephani sunt Personæ simpliciter Ecclesiasticæ, & n.112.114.121.126.138. & 176.*
113 *Non sunt tamen propriè Religiosi secundùm aliquos; sed contra sub n.172.*
115 *Deputantur publica authoritate Ecclesiastica servitio Dei.*
116 *Et impugnationi Infidelium in defensionem Fidei Catholicæ.*
117 *Equites etiam Novitii sunt Personæ Ecclesiasticæ, & num. 122.*
118 *Monachi, & Religiosi gaudent omnibus privilegiis Clericorum.*
119 *Equites Militares professi fruuntur eisdem privilegiis Clericorum.*
123 *Veniunt sub nomine Clericorum in favorabilibus, & numer. 150.*
124 *Equites Sancti Stephani sunt immunes à quibuscunque oneribus, & Tributis, & numer. 143.148. & 152.*
125 *Nec subjacent jurisdictioni Principum Secularium.*
128 *Equites S. Stephani Professi fruuntur exemptione in eo um propriis bonis, & n.149.*
129 *Contrarium asserere videtur nimis licentiosum, imò nefas, & n.134.136.155.& 162.*
130 *Qui gaudet privilegio Canonis, gaudet etiam privilegio Fori.*
131 *Privilegium Canonis est Iuris positivi.*
132 *Privilegium Fori est Iuris Divini.*
135 *Bullæ Pontificiæ sunt ejusdem virtutis, cujus Textus, vel Canones.*
141 *Rota non determinavit contra exemptionem Equitum Divi Stephani.*
142 *Sacra Congregatio Immunitatis pluries decrevit favore dictorum Equitum, & n.146.*
144 *Qui non subjicitur, non collectatur.*
154 *Religiosi Militares sunt verè Religiosi, Ecclesiastici, & Regulares Sedi Apostolicæ subjecti.*
157 *Equites prædicti non possunt eorum privilegiis renunciare.*
158 *Sunt exempti à Laica Iurisdictione, & etiam Ecclesiastica pariter quoad eorum bona.*
159 *Sunt feudorum capaces, licèt sint Religiosi, seu Ecclesiasticæ Personæ, quia sunt tales, quibus arma non prohibentur, imo armorum Militiam profitentur.*
160 *In Hispania sunt excluſi ab officiis secularibus, quia sunt Personæ Ecclesiasticæ, & immunes à Regia jurisdictione.*
164 *Qui eximuntur à jurisdictione Ecclesiastica, censentur priùs exempti à Laica, licèt de hac nihil dicatur.*
Equites Commendatores licèt sint verè Religiosi, non tenentur tamen ad recitationem Divini Officii, ibidem.
165 *Sacra Congregatio sæpiùs declaravit, prædictos Milites esse Personas Ecclesiasticas, ubi expressè professi sunt.*
166 *Sunt capaces pensionum Ecclesiasticarum.*
167 *Tam antè, quam post professionem.*
168 *Equites Portugalliæ gaudent omnibus privilegiis, quibus aliæ Militiæ, licèt bigamiam contraxerint.*
169 *Sunt verè Religiosi, & ideò incapaces beneficiorum Secularium, nisi dispensentur.*
173 *Militia Sancti Stephani appellatur Religio Militaris à Card. de Luca.*
174 *Commendæ Religionum Militarium regulantur eodem modo, quia beneficia Ecclesiastica.*
175 *Ordo Militaris S. Stephani ratione observantiæ, & communis opinionis in Statu Ecclesiastico reputatur verè Ecclesiasticus.*
180 *Plura Decreta Sacræ Congregationis Immunit. inter quæ quatuor in causis Mantuanis, quibus decernitur exemptio Militibus S. Stephani ab omnibus collectis, & impositionibus Laicalibus, etiam pro eorum bonis Patrimonialibus referuntur.*
181 *Mantuæ fuit observatum privilegium Fori in Persona Equitis Paleologi usque de anno 1564.*
182 *Aliud simile Mantuæ observatum de anno 1617. refertur.*
183 *Militia S. Stephani fuit instituta, & approbata omnino similis Militiis Regni Hispaniarum.*
184 *Imò similis Melitensi secundum aliquos.*

185 *Magnus*

185 *Magnus Magister Militiæ Sancti Stephani fruitur omnibus privilegiis, quibus aliarum Militiarum Magistri.*

186 *Particula*, ad Instar, *denotat imitationem, & veram similitudinem.*

187 *Si quid est ad Instar alterius, idem de utroque debet determinari.*

188 *Privilegia, & Gratiæ aliarum Militiarum concessæ fuerunt Militiæ S. Stephani.*

189 *Referuntur Pontifices qui Militiam S. Stephani, & ejus Milites appellunt Religionem, & Religiosos, & loca aliqua indicantur.*

190 *Equites S. Stephani fruuntur pensionibus Ecclesiasticis.*

191 *Non solvunt decimas, nec ipsi Pontifici.*

192 *Eorum Prior utitur habitu Pontificali cum Mitra, & Baculo Pastorali.*

193 *Duces Serenissimi admittendo Equites S. Stephani in eorum Statu, videntur consensisse eorum exemptionibus.*

194 *Observantia assistit Equitibus S. Stephani in Statu Mantuano pro eorum exemptionibus.*

195 *Pontifex potest eximere Laicum à jurisdictione Seculari ex justa causa.*

196 *Quilibet potest mutare jurisdictionem, & cursum ejus Vitæ.*

197 *Vita humana non est propter jurisdictionem, sed jurisdictio propter ipsam.*

198 *Religiosi Militares debent potiri eorum privilegiis in omni loco, & Regno Catholicorum, & Principum.*

199 *Res hominibus serviunt, non homines rebus.*

200 *In praxi est receptum, quod Milites prædicti gaudeant privilegio Fori, etiam in Civilibus.*

201 *Trahentes Ecclesiasticas Personas ad Tribunalia Laica, tam in Criminalibus, quàm in Civilibus indistincte, excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini.*

202 *Consuetudo contraria non potest induci, stante dicta Bullæ impeditivæ publicatione anniversaria.*

203 *Decretum irritans extensum in Bulla erectionis dictæ Militiæ destruit quamcumque consuetudinem contrariam.*

204 242 *Standum esse observantiam circa exemptionem Militum S. Stephani, qui dixerint. Sed contra ibi, & supra n. 106 & 107.*

205 *Observantiæ probatio incumbit eam allegantî.*

206 *Equites S. Stephani non possunt prorogare jurisdictionem Iudicis incompetentis.*

207 *Hirundo una ver non facit; & unum exemplum pluribus vincitur exemplis.*

208 *Equites S. Stephani non possunt æquiparari Clericis conjugatis.*

209 *Clerici conjugati gaudent exemptione in Civilibus, & Criminalibus.*

210 *Suspecta non existentiæ allegatur declaratio una Sanctæ Congregationis in contrarium deducta, & probatur.*

211 *Declarationes S. Congregationis non authenticæ nullam fidem faciunt.*

212 *Afferuntur novem objectiones Cardinalis de Luc. contra exemptionem Equitum S. Stephani.*

213 *Resolvuntur prædictæ objectiones, & n. seqq.*

214 *Equites S. Stephani de jure exempti sunt à jurisdictione Laica.*

215 *Et pariter vigore Privilegiorum.*

216 *Particula*, Etiam, *dicitur ampliativa.*

217 *Equites Maltenses exempti sunt à jurisdictione Ordinariorum ad præscriptum S. Concilii Trident.*

218 *De majoritate jurisdictionis Ecclesiasticæ, & Laicalis remissivè.*

219 *Pontifex non subtrahit Laicum à jurisdictione Principis secularis, ut subdat alterius Principis jurisdictioni Secularis Ecclesiasticæ.*

220 *Pontifex in concessione Privilegiorum facta Militiæ Sancti Stephani noluit inferre præjudicium aliis Militiis.*

221 *Clausula*, sine præjudicio, *nihil operatur, ubi emergit incompatibilitas.*

223 *Exemptio competit Personis Ecclesiasticis, licèt non Religiosis.*

224 *Militiæ Hispaniarum non asseruntur exemptæ à jurisdictione Ordinariorum.*

225 *Dispensatio Pontificia tollit omnem defectum.*

226 *Sine approbatione Apostolica Religio non consistit.*

227 *Milites S. Stephani vovent omnipotenti Deo Charitatem, Castitatem Conjugalem, & Obedientiam.*

228 *Non observantes eorum Statuta non peccant mortaliter, secus in votis data materia capaci.*

229 *Qualitas Religiosi Militaris exprimenda est in Confessione in materia læsæ pudicitiæ, attento voto illam servandi.*

230 *Votum debet aliquid operari.*

231 *Immunitas Ecclesiastica provenit à jure divino.*

232 *Observantia, etsi longissima contraria Immunitati Ecclesiasticæ, non officit.*

233 *Exemptio competit Militibus S. Stephani, ubi maximè non est observantia in contrarium.*

234 *In Statu Ecclesiastico adest observantia exemptionis pro Militibus S. Stephani.*

235 *Nomine Clericorum veniunt Milites S. Stephani, uti Personæ Ecclesiasticæ, & Clericalibus gaudent privilegiis, etiam secundùm de Luc.*

236 *Declarationes Sacræ Congregationis inducunt observantiam.*

237 *Sacra Congregatio habet jurisdictionem in causis Militarium Religionum.*

338 *De Luca in causa Militum S. Stephani scripsit more Advocati in discurs. 92. de jurisdictione.*

239 *Magnus Dux cognoscit causas omnes Militum S. Stephani, non ut Princeps Secularis, sed ut magnus Magister Ordinis.*

240 *In concernentibus dictam Militiam Magnus Dux reputatur Prælatus Ecclesiasticus, & Delegatus S. Pontificis.*

241 *Et uti talis Pontifici maximo subjicitur.*

242 *D Torre, & Caponus sequuntur opinionem de Luca in dicto discurs. 92. asserendo attendendam esse observantiam circa exemptionem Militum S. Stephani.*

243 *Caponus scripsit in eademmet causa, in qua de Luca more advocati.*

244 *D. Torre Lucensem in Legali scientia, omnique re litteraria nemini secundum favore Patriæ, cujus amor dulcis est, scripsisse dicendum est.*

Necnon Caponi intimi ejus Amici, qui dicitur alter ego, in cujus erudito Musæo versabatur, dum pactorum futuræ successionis Opus aureum effingeret, ut ipse retulit.

245 *Bibliotheca Caponi fuit in pretio Ducatonorum 18000.*

246 *Delbene non sincerè allegatus à Capono.*

247 *In Statu Mantuano adest Consuetudo favorabilis exemptionibus Militum S. Stephani.*

248 *Affertur Modernum Decretum Eccellentissimi Consilii Serenissimi Domini Nostri Ducis favore dictorum Equitum.*

249 *In dubio pro Ecclesiastica jurisdictione, & Reo pronunciandum est.*

250 *Ecclesia, & Reus sunt favorabiles.*

Ad majorem Dei Gloriam.

EQuites Illustrissimæ Religionis Militaris S. Stephani esse verè Personas Ecclesiasticas quicquid sit, an existant Religiosi simpliciter, aut secundùm quid, ut ferè omnes concludunt, & infrà videbimus & gaudere Privilegio Canonis, & Fori, necnon omnium eorum

bonorum exemptione, prout cæteri Eccleſiaſtici, citra ullam dubitationem requiſitus reſpondebam, nixus fundamentis rationum, ac auctoritatum infraſcriptis habitis ex aliorum monumentis, quæ omnia originaliter viſa
1 afferam, colligabo, ac in faſciculum reducam; † Et hinc non opus hoc meum vilius, quia ex aliis coadunetur
2 juxta Lypſianam ſententiam ibi: † *Nec Aranearum ſanè*
3 *texius ideò melior, quod ex ſe fila gignant*; † Nec noſter vilior, quod ex aliis libamus, ut Apes, quod noluit pariter dicere Gonzales. *ad regul. 8. Cancell. in præfat. ſub n. 6.* David. Mevius *in dedicat. de Arreſt. §. in hoc*, Fagnan. *in 3. decretal. cap. ſanè nu. 24. uſque ad n. 44. de Regularibus*
4 * docet, Religionem ordinatam eſſe, vel ad opera vitæ contemplativæ, de quibus Carthuſienſes, &c. vel ad opera vitæ activæ, ſeu mixtæ, de quibus, alia conſiſtunt in prædicatione, & Doctrina, ut apud Prædicatores, Carmelitas, &c. & alia in Militia, ut apud Equites Calatrenſes, S. Jacobi, S. Mariæ Theutonicorum, & his ſimiles.

5 Item † majorem illam exiſtere Religionem, quæ habet opera activa, per rationem, quam affert Text. *in c. licèt de regul.* ibi, * *Quoniam ſicut majus bonum minori bono præponitur, ita communis utilitas ſpeciali utilitati præfertur*; quod pariter confirmat ipſe Author *in d. c. licèt n. 17.* * Sed Militaris Religio ordinatur ad majus bonum, nempè ad Charitatem majorem aliarum Religio-
8 num.* Quis enim habere poteſt majorem Charitatem,
9 quàm qui ponit vitam ſuam pro amicis ſuis? *Jo. 15.* * Ergo Militaris Ordo inſtitutus pro conſervatione fidei, & defenſione Catholicorum cum effuſione proprii Sanguinis contra Turcas, & Hæreticos major cenſeri cæte-
10 ris deber, unde Gloſſ. *ad illud Hebr. 12.* * Perfectior in hac vita dilectio nulla eſt ea, ad quam Sancti Martyres pervenerunt, qui contra peccatum uſque ad ſanguinem certarunt: Certare enim uſque ad ſanguinem competit interdum Religionibus, quæ ad Militiam ordinantur ſe-
11 cundùm D. Thom. ibi citatum. * Hinc activum opus Militiæ, quod eſt ordinatum ad publicam utilitatem videtur eſſe nobilius; quia ut dicitur, melius eſt bonum
12 gentis, quàm unius hominis; * Nam opus Militiæ in Religione ordinatum non ad mundanum commodum, ſed ad defenſionem Divini cultus, & publicæ ſalutis, ſubſidium Terræ Sanctæ, perſonarum miſerabilium, & Patriæ, inter opera activa eſt nobilius; Unde de Juda legitur 1. Machab. 3. *Præliabatur prælium Iſrael cum lætitia, & dilatavit Gloriam Populo ſuo*: Item: *pugnabimus pro animabus noſtris, & pro legibus noſtris. Sic cæteri Sancti, & Juſti*, ut habetur *in c. Noli 23. qu. 1.*

13 *Cap. fortitudo 23. q. 3. ubi* * Ordo Militaris non tantùm
14 ſummæ Charitatis, ſed & juſtitiæ plenus eſt. * Hinc jure merito perorando in Concilio Lateranenſi coram Leon. X. Jo. Baptiſta Gargii Sennenſis miles exclamavit: *O ſalutifera, & præ omnibus expetenda Chriſti Militia, in qua certa, & pretioſiſſima ſunt Trophæa, quibus tot Martyres, ac Beati Patres Cœleſti imperio gloriantur, ac perpetua pace quieſcunt!* Habetur *in Concil. tom. 3. fol.* 629. quæ collegit Petrus Crabbe.

Hujuſmodi autem exiſtere Ordinem Militarem Sac. Religionis S. Stephani, habetur inſequentibus Pontificiis Conſtitutionibus

Pius IV. in ſuo Brevi impreſſo in principio Statuto-
15 rum hujus Militiæ, quod incipit; *Eximiæ*, ibi, * *Cum itaque tu ad Dei laudem, & gloriam, ac fidei Catholicæ defenſionem. Mariſque Mediterranei ab infidelibus cuſtodiam, & tuitionem, &c.*

Idem in Bulla pariter ibi impreſſa, quę incipit, *His*
16 *quæ*, prædicta verba præciſa repetit, & infra ſubjungit. † *Cum ideo Coſmus Omnipotentem Deum honorare, proximo prodeſſe, & vitam beatam promereri deſiderans, Militiam S. Stephani in Majeſtatis Divinæ Gloriam, &*
17 *honorem erexerit,* * *ut ejus Milites Charitatem expreſsè*
18 *profitentes*, † *Honorem Dei rebus univerſis præponant,*
† *pro fide Catholica pugnent,* † *juſtitiam colant,* † *Pauperibus ſubveniant,* † *captivos ab infidelibus vinculis recu-* 19
perent, * *& finaliter ſeſe ultroneos cuicumque periculo* 20
pro Chriſtianæ Religionis defenſione, & augmento non ſo- 21
lùm facultates, ſed & propriam vitam exponant. 22

Idem in alia Bulla ibi impreſſa, quæ incipit, *Altitudo*, 23
ubi concedit Indulgentias dictis Militibus, † ut animo ferventiori Catholicæ Eccleſiæ, & fidelium defenſionem 24
contra infideles ſuſcipiant

Xiſtus V. in Brevi impreſſo in dictis Statutis, quod incipit, *Præclara*, ibi, *Nos ipſius Militiæ, quæ à clar. me. Coſmo Medices Magno Etruriæ Duce Progenitore tuo* † 25
ad Maris Mediterranei incurſibus infidelium infeſtati cuſtodiam, & defenſionem inſtituta fuit, incrementum, paternis exoptantes affectibus, ac attendentes, quod illius Milites, † *tanquam indefeſſi Jeſu Chriſti Athletæ pro fide* 26
Catholica, * *etiam vitæ, & ſalutis incolumitati non par-* 27
centes, † *dictæ Militiæ triremibus per maria undique* 28
diſcurrunt, ac publicæ quieti invigilantes, † *piratarum, ſi-* 29
ve Maritimorum latrunculorum inſidiis fraudibus oc- 30
curere, * *ac Chriſti fidelium tum bona, tum corpora, & animas ab illis tutari, atque defendere non ceſſant.*

Idem Xiſtus in ejus Conſtitutione ibi impreſſa, quæ incipit, *Circumſpecta*. ibi, *Nos animadvertentes noſtris* 31
potiſſimum temporibus * *hujuſmodi Milites pro Dei, & Chriſtiani nominis gloria, ac fidei Catholicæ defenſione,* 32
non ſolum ſæpius in diverſis expeditionibus contra infi- 33
deles fortiter, & magna cum laude dimicaſſe, ſed earum Triremes, & Maritimas copias ad Maris Mediterranei, † *& Oræ Maritimæ totius ferè Italiæ tuitionem,* * *& ad* 34
coercendas Turcarum, & aliorum Piratarum incurſiones 35
magnum jugiter adjumentum afferre, ipſamque Mili-
tiam nunc maximè ſub felici regimine, & gubernio dile-
cti filii Nobilis Viri Ferdinandi Magni Etruriæ ſibi
ſubjectæ Ducis, ac Moderni Magni Magiſtri in dies ma-
gis florere, † *& complurium Militum, qui regularem illius* 34
habitum ſuſceperunt, † *nobilitate, opibus, & virtute præ-* 35
ſtantium, quaſi egregio, ac numeroſo fœtu multiplicato au-
ctam eſſe, & quotidie augeri, ac propterea, tam ipſum Fer-
dinandum Magnum Ducem armis, opibus, potentia, vir-
tute inclytarum Civitatum, & Populorum ejus ditioni
ſubjectorum amplitudine, ac Militum copiis inter Chri-
ſtianæ Reipublicæ Principes, valdè inſignem, præcipua verò
erga Nos, & Sedem Apoſtolicam reverentia, & devotio-
ne, ſummoque Catholicæ fidei tuendæ, & propagandis zelo
accenſum, † *quam etiam eoſdem Milites, qui in tam egre-* 36
gio, & laudabili exercitio non ſolum ingentes ſumptus aſ-
ſiduè faciunt, * *ſed ſanguinem ipſum, & vitam, cùm ſe of-* 37
fert occaſio, promptè, & libenter profundunt, &c.

Paulus V in conſtitutione ibi impreſſa, quæ incipit, *Dum generoſa Militum Militia S. Stephani Papæ, & Martyris, ſub felici Religioſiſſimi Principis Ferdinandi Magni Etruriæ ſibi ſubjectæ Ducis, & dictæ Militiæ Magiſtri auſpicio, gubernio, & directione plurimum pro-*
gredientis † *geſta, laudabileſque, & glorioſas contra nefa-* 38
rios Turcarum auſus reportatas victorias animo perpen-
dimus, dignum, quin potius debitum arbitramur, ut † *eoſ-* 39
dem Milites, utpotè Domini noſtri Jeſu Chriſti Athletas
acerrimos peculiari beneficentiæ noſtræ largitate proſe-
quamur, eorumque commodis, & congruæ ſuſtentationi op-
portunè conſulamus; ut ipſi exindè ad majora ab ipſorum
Turcarum copiis trophæa reportanda alacriores reddan-
tur, & promptiores, &c. Et infrà ibi: † *hujuſmodi Milites* 40
pro Dei, & Chriſtiani nominis gloria, & fidei Catholicæ
defenſione non ſolum ſæpius in diverſis expeditionibus
contra Infideles fortiter, & magna cum laude dimicaſſe,
* *ſed eorum Triremes, & Maritimas copias ad Maris* 41
Mediterranei, & Oræ Maritimæ totius ferè Italiæ tui-
tionem, & ad coercendas Turcarum, & aliorum Pirata-
rum incurſiones magnum jugiter adjumentum afferre. &c.
Et infrà ibi: *Cùm autem, ſicut nobis innoteſcit, dicta Mi-*
litia ſub felicibus ipſius Ferdinandi Magni Ducis auſpi-
ciis

42 ciis † fortium, & strenuorum Militum, Triremiumque,
& aliorum navigiorum bellicis, & nauticis apparatibus
43 optimè instructorum numero copioso aucta, * ipsique illius
Milites Piratarum Infidelium oras, Tyrrhenique Maris
passim infestantium excursionibus, & depræda tionibus
44 armata classe obsistentes, † non solum Italiam ipsam plu-
ries ab incursionum hujusmodi damnis, & incommodis
45 magno ejus bono egregia animi fortitudine tutati sint, †
sed etiam in ipsorum met infidelium dominia, & regiones
magnis ausis summo cum vitæ, fortunarumque discrimine
46 irrumpentes, graves ei clades * Oppidorum expugnatio-
47 nes, & diruptiones intulerint, * ac partis, non semel de
illis insignibus victoriis eorundem audaciam repressérint,
48 vires fregerint, impios conatus contulerint, † ac perindè
sese magna sui gloria, & nominis Christiani commenda-
tione formidabiles eis reddiderint. Hisce & aliis rebus
49 præclarè gestis de * ipsa Italia, atque adeò tota Repu-
50 blica Christiana optimè meriti, † & apud etiam exteras
nationes inclytam magnanimitatis, reique Militaris pe-
ritiæ famam adepti sint, ipsaque Militia, tum dicti Ferdi-
nandi Magni Ducis, qui majorum suorum vestigiis insi-
stens in hoc ejus eminentiori animi studio, & cura incum-
bit præstanti virtute, & potentia, tum etiam propriorum
51 Militum fortitudine eximia, † clarior, & illustrior in
52 dies evadat, & quemadmodum hucusque Reipublicæ Chri-
stianæ adversus Infidelium incursiones magno propugna-
culo fuit, ita etiam de cætero in expeditionibus contra
eosdem Infideles pro Fidei Catholicæ defensione pari, vel
majori adjumento esse possit, &c.

Card. Seraph. in una Pisana Hospitalis ibi impressa ait
53 in fine: Sicut est realis, & perpetua ejus causa * cùm fuerit
eo tempore in recompensam laborum, & sanguinis ef-
54 fusionem, quos Milites tulerunt, & postea * maximum,
& admirabile incrementum fuisse, totius penè Orbis fa-
ma testatur.

Hæc de Instituto, & Religiosis operibus hujus Sactæ
Militiæ approbatis, & laudatis à præ dictis Summis Pon-
tificibus, & aliis, Batbos. *in sum. Apost. dec. collect.* 311, *n.* 4.
Tambur. *de jur Abbat. tom.* 2. *disp.* 24. *q.* 5 *n.* 85.

Nunc sequitur sententia illorum; qui dictam S. Mili-
tiam Religionem, & ejus Milites Religiosos verè, vel
saltem secundùm quid existimant, & appellant, conclu-
dendo hinc esse propriè Ecclesiasticas Personas, Ecclesia-
sticorumque Privilegiis omnibus gaudere.

Cosmus Secundus Magnus Dux Etruriæ, & simul
Magnus Magister hujus Sacræ Militiæ in suis litteris
Privilegiorum dictæ Militiæ concessorum ibi impressis,
55 pluries eam appellat † Sacram Religionem S. Stephani,
quàm ad Christianam Rempublicam tuendam, propa-
gandamvè fundavit.

In toto libro Statutorum sexcenties appellatur Sac.
Religio Militiæ S Stephani

Fagnan. *in 2 part. 1. decretal. cap. à nobis n.* 35. *de bigam.*
56 scribit: * Equites Ordinis Militaris potiri privilegiis
Personarum Ecclesiasticarum, licèt Matrimonium con-
57 trahant ex dispensatione Papæ † cum status conjugalis,
nec incomparibilis sit cum Clericali, imò nec cum S.
Ordine Subdiaconatus in vim Apostolicæ dispensatio-
nis, sequitur Sancius *disp.* 49 *n.* 11. *in medio.*

Navar. *lib. p. tit.* 39 de his, quæ vi, metusque causa fiunt
58 *cons.* 5 ubi: Tum quia † non est verum quod aliàs Reli-
giones militares, in quibus per dispensationem, vel for-
mam profitendi contrahi potest matrimonium non sint
verè Religiones, ut nos efficaciter probavimus decem
argumentis nervosissimis in *tract. de redd. Eccles. qu. 1.*
monit. 55. *per totum, & q* 3. 27. 28. & 29. (quem prædictis
59 in locis fortè non vidit Card de Luca aliàs * ipsum non
taxasset *in suo discurs* 92 *n.* 20. *de jurisd.* sicut enm carpit,
60 quod tumultuario studio * ut ejus solita, & notoriissi-
ma Navarri modestia, imò Sanctimonia fatetur in *cons.*
61 23. *de regul. lib.* 3.) † per quæ nostra scripta liberatus fuit
Eques S. Jacobi à morte, quæ ei imminebat ob contra-
riam opinionem Soti, † quæ certè nova, & scandalosa 62
fuit in Hispania. Idque denuò refert *in cons.* 13. *n.* 5. *de re-*
gul. lib. 3. ubi † idem etiam practicari in Lusitania, cùm 63
dictæ militiæ sint vetæ Religiones approbatæ à Sede
Apostolica, non implicante, quod hujusmodi Religiosi
Matrimonium contrahant, quia per dispensationem
Pontificis id fieri potest, * secundùm communem senten- 64
tiam de qua ibi *n.* 2. & infra 121 Nam † sicut omnes Re- 65
ligiosi emittunt votum Paupertatis, non tamen omnes
pari modo eam servare obligantur, quippe † Franciscani 66
& Capucini servant in communi, & in particulari, & † 67
cæteri non Mendicantes servant tantùm in particulari,
non autem in communi, & hoc quidem ex Papæ dispen-
satione.

Idem Navar. *lib.* 3. *conf.* 23. *de regul* latè probat, & benè
more suo † Equites prædictos S. Stephani esse verè Re- 68
ligiosos coactus veritatis amore id sustineri † etiam 69
contra Amicum, sicut testatur ibi in fine.

Diana *resol. mor. p.* 3. *tract.* 1. *resol.* 61. ait, * dictos milites 70
gaudere privilegio Fori, † quia connumerantur inter 71
Personas Ecclesiasticas, * & profitentur Religionem 72
approbatam à Summo Pontifice, † necnon etiam eo- 73
rum novitios gaudere exemptione Gabellarum.

loc. cit. resol. 86. *vers. sed ego*; Confirmat † Equites hu- 74
jusmodi gaudere privilegio Fori Et in fine ejusdem resol.
firmat * gaudere etiam exemptione Gabellarum ubique 75
cùm sint verè Religiosi, ut patet ex Bullis Pontificiis, & 76
* eorum privilegium sit absolutum, & † eo gaudere de- 77
beant in omnibus mundi partibus, sicut cæteri Equites. 78
Et licèt Diana loquatur in locis prædictis de militibus
S. Jacobi Calatravæ, &c. minimè miretur Lector, quia
ut infrà apertè probabimus dictorum militum privile-
gia competunt, paritet militibus S. Stephani, quorum
militia erecta, & instituta est ad instar militiarum Hispa-
niarum.

Idem *par* 4. *tract. p. resol.* 36. tenet † dictos milites esse 79
verè Religiosos, & * etiam eorum novitios gaudere pri- 80
vilegio fori, & exemptione Gabellarum; Nec non statuit
in specie † ita dicendum esse de Militibus S. Stephani, 81
ut ibi *in fine, d. resol vers. nota etiam.*

Idem *par.* 1. *tract.* 2. *resol.* 50. ubi Equites Divi Jacobi,
&c. † esse verè Religiosos, & non esse collectandos, † sed 82
immunes existere à Gabellis, quia dato, & non concesso, 83
quod non sint verè Religiosi, † sunt tamen Personæ Ec- 84
clesiasticæ, & largo modo Religiosi, & ita obtinuisse, ait
* Panormi ab illo sapientissimo Senatu, qui dictos Equi- 85
tes etiam adhuc Novitios à solutione Gabellarú exemit.

Idem *part.* 5. *tr.* 1. *resol.* 17. ampliat † ad novitios Equi- 86
tes, qui pariter gaudent privilegio Fori ea ratione, quia
sicut † novitii aliarum Religionum Regularium gaudent 87
privilegio Fori ante emissam professionem: sic etiam no-
vitii harum Religionum Militarium; Nam * valet argu- 88
mentum de statu Regularium ad statum Religiosorum
Militarium, & * ita declarasse S. Congregationem, subjun- 89
gendo, quod si * adesset in contrarium consuetudo, hæc 90
non esset attendenda, ex quo feriret immunitatem Ec-
clesiasticam à S. Canonibus, & Bulla Cœnæ singulis an-
nis reprobata.

Idem *parte sexta tract.* 8. *resolut* 6. Suppono ex his, 91
quæ alibi sæpius firmavi dictos * Equites, vel esse verè 92
Religiosos, vel * saltem esse Personas Ecclesiasticas, & † 93
ideò gaudere privilegio Fori; Hoc supposito, quod nega- 94
ri non potest, idem assero de † eorum uxoribus, & Vi-
duis; & in fine *d. resol.* pariter sustinet * gaudere exemptio- 95
ne Gabellarum.

Emanuel. Roderic. *quæst. regular. tom.* 1. *quæst.* 2. *art.* 6.
vers. de aliis, &c. ait duplicem adesse opinionem, unam
Jurisperitorum affirmantium Equites hujusmodi esse
verè Religiosos, & alteram Theologorum dicentium es-
se Religiosos secundum quid; at ipse Roderic. tenet † es- 96
se Religiosos Milites ibi *vers. in hac, &c.* ubi usque
ad finem in probat. Nam Religio cum additamento

Militaris utique compatitur cum Uxoribus ex Pontificis indulgentia, Sperell. *dec.2.num.93.* ubi hoc,& altero modo, de quo ibi *n.92.* explicat illud D. Thomæ dicentis esse hujusmodi Milites Religiosos, secundum quid, & *sub n.120.infra.*

Idem *ubi supra q.13.artic.2.versic. nec is in fine*, dicit
97 dictos Milites † verè Religiosos existere,& ut † tales gau-
98 dere privilegio Canonis, ibi *versic.ex qua Bulla.*

99 Joannes Sancius *in select.disp.49.nu.13.* ubi & * verè Religiosos esse Equites S.Stephani,& alios similes pro-
100 babiliter censet, licèt † Equites Divi Stephani loco pauperta tis, emittunt Votum Charitatis vigore Bullæ Pii IV.

Bonacin. *de excommunic.tom.1.disp.4.punct.3.nu.9.& in Bulla Cœnæ tom.3.disp.2.quæst.1.sect 3.punct.6 nam.9.*
101 postquam dixit ex sententia Garziæ, † Equites Divi Ja-
102 cobi,&c. esse Personas saltem Ecclesiasticas,& † † gau-
103 dere privilegio Canonis,* & Fori subjungit; Idem * va-
104 let in Equitibus Sancti Stephani, & similibus, qui privi-
105 legio sunt exempti, † & tria vota emittunt, contra quos,
106 † nec valet consuetudo, uti contra libertatem Ecclesiasticam se referens ad ea, quæ dixit in Bulla Cœnæ *disp.1.*
107 *qu.16.punct 3.nu.8.* ubi firmat: † utentes hujusmodi consuetudine incurrere excommunicationem *e. noverit de sent.excom.*

Pelizar. *in manual.regul. tract.1.c.3.sect.1.nu.29.* ait, ex
108 eo autem, quòd Milites talium Ordinum * nempè S. Stephani, S. Mauritii, & similium, de quibus supra sunt
109 propriè Religiosi, quoad statum, * sequitur illos esse Per-
110 sonas simpliciter Ecclesiasticas, & ut * tales gaudere privilegiis Canonis, & Fori, quam ejus sententiam testatur ibi *n.28* tenuisse priùs.

Suar. *tom.4 de Relig.tract.9.l.1.c.4.num.26.* ibi, Igitur
111 absolutè asserendum censemus † hos Milites quoad statum esse propriè Religiosos.

Mastrius *in Theol.moral.disp.14.n.4* ibi: ex quo etiam deducitur eos, qui in ordinibus Militaribus ab Ecclesia approbatis Castitatem non absolutam, sed limitatam, seu
112 conjugalem profitentur, * licèt Ecclesiasticæ Personæ
113 censeantur, non † tamen esse propriè Religiosos ex Divo Thoma qui explicatur supra remissivè *sub n.96.& infra sub n.169.*

114 Bordon. *de pr.vil.Cleric.c.1.q.9.nu 26.* ibi: * Religiosi Militares sunt Personæ Ecclesiasticæ: deputantur enim
115 publica auctoritate Ecclesiastica ad serviendum Deo, †
116 impugnando Infideles in defensionem Fidei Catholicæ,
117 * & idem dicendum est de eorum Novitiis.

118 Idem ibi: *c.4.q.6.n.20* postquam dixit † Monacos, & Religiosos gaudere omnibus privilegiis Clericorum, nempè Cononis, & Fori in Civilibus, & Criminalibus, necnon à Gabellis, cùm eorum bona sint sub Patrimo-
119 nio Christi, cui se cum bonis dedicarunt; subjungit: † dicta procedunt etiam de Militaribus professis, ut docent
120 omnes; * sunt enim verè Religiosi, † & Personæ Ecclesiasticæ ex communissima opinione, cui nullus contra-
121 dicere debet, negando esse Personas Ecclesiasticas, † quod
122 etiam procedit in eorum Novitiis.

Idem ibi *c.16.q.13.nu.27.* ubi quærit an hactenus dicta de Clericis locum habeant in Religiosis Professis, tam Claustralibus, quàm Militaribus, & respondet affirmativè; nam privilegium Fori Civilis commune est omnibus Personis Ecclesiasticis; Sed hujusmodi Personæ, nempè Milites veniunt, non tam sub nomine Perso-
123 narum Ecclesiasticarum, quàm * sub nomine Clericorum maximè in favorabilibus; ergo dicta de Clericis applicanda sunt his Religiosis,& Militaribus S.Stephani ibi *n.30 & seqq.*

Thomas del Bene *de Immunit. Eccles. parte 1.cap.1.*
124 *dubil.11.sect.1.num.1.& 2.* ibi: † Equites Sancti Stepha-
125 ni, & similes sunt immunes à Gabellis, Tributis, † &
126 Principum secularium Jurisdictione, quo ad Forum ju-
127 diciale, quia † hi omnes inter personas Ecclesiasticas, † ut Gabellarum Fori,& Canonis privilegio gaudeant, reputantur; ut apud Doctores innumeros, quos ibi citat, videri potest. Et in sententia etiam negantium dictos Equites esse verè Religiosos, † esse tamen exemptos, 128
quoad bona eorum propria, si sunt professi, refert ibi *nu.* 6,& probat *numero 7. & seq.* ita ut † contrarium videa- 129
tur nimis licentiosè dictum; confirmatque suam opinionem ibi *sub num.15.uni,* † qui gaudet privilegio Canonis, 130
gaudet etiam privilegio Fori: * quia primum est positivi Juris. † Secundum est Juris Divini, & sic fortiùs 131 132
hoc competit Personæ, quàm illud. Et quod † ubique 133
Terrarum debeant esse immunes absque ulla loci restrictione ibi *numero 16.* Sperell. *decis.2.num.49.* de Equitibus Sancti Jacobi dicit † nefas esse asserere, ipsos non 134
esse Religiosos, qui tales † vocantur à Sede Apostolica 135
in Bullis, quod idem est, ac si vocarentur in aliquo Textu, vel Canone, non implicando, quòd arma tractent, quia id faciunt pro fide, exemplo Machabæorum. Et idem replicat ibi *sub numero 59.* ubi ex sententia Pontii, asserit se adeò existimare prædictos Equites esse verè,& substantialiter Religiosos, ut * oppositum judicet nimis 136
licentiosè dictum, ne dicat gravius, cùm pleno ore * Lit- 137
teræ Pontificiæ eos appellent Religiosos. Et *num.97.* ait gaudere privilegio Fori de jure communi, cùm sint Religiosi, pro ut cæteri regulares, tam in Civilibus quàm in Criminalibus,& hanc opinionem esse in praxi receptam. Imò quod licèt non essent verè Religiosi, sed secundùm quid, vel simpliciter personæ Ecclesiasticæ, adhuc gauderent Fori privilegio, pro ut tenent omnes & etiam contrarii negantes eos propriè Religiosos non existere *nu.* 98.& quod tales appellati sint à Clemente V. ibi *n.99.* & probat *nu.100.& seqq.*

Quæ omnia supra observata inquit procedere etiam in Equitibus Divi Stephani, Lazari, & similium; Nam, † 138
hi sunt Personæ Ecclesiasticæ, † emittunt vota, † & gau- 139
dent privilegio Fori; ibi Sperell. *nu.120.* qui licèt habeat 140
contradictores, firmat tamen hujusmodi Equites esse saltem Personas Ecclesiasticas, ac gaudere privilegio Fori, † nec contrarium determinasse Rotam, imò * S.Congre- 141
gationem id pluries decrevisse, ut in una Assisien. Dec. 142
1627.& altera 28.Febr.1640. respectu Equitum Christi, & in Mantuana 25.Septemb.1617. respectu Equitum S. Stephani.

Idem Sperell. ibi *nu.124.* asserit,& mordicus defendit prædictos Equites, sive sint Religiosi, sive Personæ Ecclesiasticæ † collectari non posse, sed à Gabellis,& colle- 143
ctis esse immunes juxta communissimam regulam; * Qui 144
non subjicitur,& collectatur.

Barbos. *de offic.& potest.Episcop.parte 2.allegat.12.nu.* 45. tenet † Militares Religiosos Sancti Stephani,& simi- 145
lium gaudere Fori privilegio, ubi post infinitos DD. re- 146
fert per extensum † idem Decretum Sacræ Congregationis in una Mantuana supra allatum à Sperell.& *num.48.* firmat * dictos Equites esse verè Religiosos, licèt juxtà 147
alios secundùm quid, quod ex cujusque ordinis regulis facilè dignosci potest. Idem ibi *alleg.13.nu.14.* dicit * hos 148
Equites exemptos esse à Daciis, Gabellis, Vectigalibus, Tributis,& Oneribus, tam realibus, quàm personalibus, * quoad omnia eorum bona, licèt aliqui limitent solùm 149
quoad bona Commendæ.

Novar. *tract.de elect.variat Fori sess.2.quæst.69 num.* 18. ibi: sic etiam de Militibus S.Stephani, & similibus, quia, & illi pariter sub nomine Ecclesiasticorum comprehenduntur imò,& veniunt * appellatione Clericorum 150
taliter * ut sint exempti, & Fori privilegio gaudeant, uti 151
aliæ Personæ Ecclesiasticæ: Et *nu.22.* prosequitur. Et hinc sicuti Clerici, & aliæ personæ Ecclesiasticæ non tenentur solvere collectas,& Gabellas: sic pariter * hujusmo- 152
di Milites, neque Gabellis, & collectis gravari possunt, imò neque contributionibus, ut refert decisum, & *n.28.* repetit dictos Milites esse Personas Ecclesiasticas, imò & † esse verè Religiosos tenet cum aliis ibi *sub num.31.* 153

ver.

ver. nam non, & nu. 32. ubi quod ideò à seculari jurisdictione sint omninò exempti.

Franciscus Amostazo *de causis piis lib.* 8. *c.* 2. *n.* 28. & 50. defendit prædictos Equites esse personas Ecclesiasticas viventes sub certis Regulis à S. Pontifice præscriptis ad defendendam fidem Catholicam.

Thomas Carleval. *de jud. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 1 *disp.* 2. *qu.* 6.
154 *sect.* 3. *num.* 416 *in fine*, affirmat hujusmodi *Equites esse propriè Religiosos; nam vovent, & servant, quod necessarium est, ut sint Religiosi Militares, & hæc sententia ei videtur verissima, & sic statuit esse Religiosos *n.* 422. Ecclesiasticas Personas *n.* 423. & Regulares immediatè subjectos Sedi Apostolicæ *n.* 424.

Idem ibi *nu.* 48. dicit gaudere privilegio Canonis, & Fori in Criminalibus, & etiam in Civilibus, quando agitur de bonis Commendarum aut juribus earum; & *nu.*
155 423. 425. esse subjectos Ecclesiasticæ jurisdictioni, * ita ut obstinationi, & inflexibili pertinaciæ tribui possit de hac veritate dubitare, aut eam in controversiam deducere, ibi *n.* 428.

156 Caball. *resol. crim.* 225. *nu* 15. ibi: semper tenui *Milites Sacræ Religionis Divi Stephani non habere alium Judicem in criminalibus, quàm dictæ Religionis Conci-
157 lium, vel à Magno Magistro depuratos,* nec tali privilegio posse renunciare, quod idem prosequitur *nu.* 23. & *seq.* & hic Author carpitur à de Luca *in cit. disc.* 92. *de jurisd.* uti d. Militiæ stipendiarius, sed non justè.

Ansald *de jurisdict. parte* 2. *tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 8. & *cap.*
158 6. *num* 25. & *tit.* 11 *cap.* 5. *num.* 147 defendit † Milites Sancti Stephani exemptos à Jurisdictione Laicali, & etiam Ecclesiastica, necnon eorum bona, vigore Bullæ Pii IV. *Altitudo*; sed tantùm subjectos esse eorum Magno Magistro.

Petrus Jordan. Ursin *de succes. feudal. parte* 1. *q.* 9. *art.* 4. *n.* 6 ubi quærit, an Milites Sancti Jacobi, &c. succedere possint in feuda; Et postquam dixit multorum opinionem esse quod sint Religiosi, & verè, ac propriè personæ Ecclesiasticæ, ideòque prohibiti à successione Feudo-
159 rum, *ipse resolvit, eos posse succedere, ibi *vers. in hac re*, non obstante, quòd Religiosi, vel quodammodo Religiosi sint, ea ratione, quia armorum Militiam profitentur, quibus Dominum Feudi possunt pugnando defendere; Quam conclusionem ampliat etiam ad alios hujusmodi Milites. Et idem repetit *in fin.* ibi *vers.* 2 respondetur, nempè, quod licèt detur esse verè, & simpliciter Religiosos, Feudorum esse capaces.

Antonel. *de regim. Eccl. Episc. lib.* 4. *c.* 1 *n.* 17. quod nomine Monachorum gaudentium privilegio Canonis, & Fori intelliguntur omnes Regulares, & *n.* 8. eodem: Equites qui emittunt tria vota, quales sunt etiam Equites S. Jacobitæ, qui licèt verè, & strictè loquendo Religiosi non sint; sunt tamen Personæ Ecclesiasticæ servantes tria vota suo modo. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 8 *nu.* 55. affert duo dicta Mendosii; nempè quòd Religiosi Militares non dicuntur propriè Beneficiati, eò quòd sunt in continuo armorum exercitio, & ideò debere esse ultrà alios privilegiatos; cui ipse Gonzalez ibi *sub num.* 65. & *num.* 667. respondet quòd licet non sint propriè Religiosi nec eorum Beneficia Regularia, sunt tamen secularia, & cadunt sub reservatione, etsi militant pro Fide Catholica pari modo Clerici seculares dicuntur Milites Cœlestes, & pro Fide Catholica Militantes Ergo cum non æqualiter indicantur.

Spada *cons.* 140 *n.* 16. *lib.* 3 sequitur sententiam Navarri probans Equites S. Stephani esse verè Religiosos,

Pet. Quesada Pillo *contr. forens. cap* 50 *sub num.* 82. ibi; Equites Ordinum Militarium, ut Personæ Ecclesiasti-
160 cæ, &c dixi, Equites Militarium Ordinum * ut Personas Ecclesiasticas ab iis officiis jacere exclusos, & meritò, cùm sint Personæ Ecclesiasticæ, & sic immunes à jurisdictione regia ut in primo meo Tomo dissertationum *c.* 22 *nu.* 83. & *seqq.* defensavi, pluresque Doctores cumulavi.

Didac. Ant. Frances de Urrutigoyri *de compet. Jur. inter Cur. q.* 75. *nu.* 4 ubi † Equites Sancti Jacobi, &c. esse 161
verè Religiosos, & *n.* 8. ex sententia Ramirez * esse teme- 162
ritatem arbitrari contrarium post confirmationes Apostolicas; sed sive etiam largè, & extensivè sint Personæ Ecclesiasticæ, quomodocumque considerentur * gaudent 163
Fori, & Canonis privilegio, pro ut etiam eorum Novitii ibi *n.* 29. & *seq.*

Idem *n.* 33 & 34. eosdem eximit à Jurisdictione Ordinarii, ubi refert, & explicat dispositionem Concil. Trid. † 164
nec per hoc eos subjicit Judici seculari, quamvis ab hujus Jurisdictione nullum verbum habeatur in d. Concilio, sed eorum Magno Magistro contra extraneam interpretationem Card. de Luca de qua infra videbimus.

Hyacint. Donat. Laynens *in prax. Regul. tom.* 4. *tr.* 18. *q.* 12. ubi: Equites Commendatores, licèt sint verè Religiosi, non tenentur ad recitandum Divinum Officium sub mortali.

Jacob. Pignatel. *to.* 6. *consult.* 72. *n.* 5. censet * hujusmodi 165
Milites connumerandos esse inter Personas Ecclesiasticas, si & quatenus professionem expressam emiserint, & ita sæpius S. Congregationem declarasse testatur.

Idem ibi *consult.* 73. *nu.* 1 quærit † an hujusmodi Mili- 166
tes sint capaces pensionum Ecclesiasticarum, & affirmativè respondet, quia inquit, licèt non sint Clerici; sunt tamen Personæ Ecclesiasticæ, ut in proxima consultatione probavimus, ubi Decretum S. Congregationis Concilii sub die 10. Decembris 1600. statuens Milites Regulares Militiæ S. Jacobi, & alios hujusmodi non emittentes omnia tria Vota substantialia, videlicet Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ esse capaces beneficiorum Secularium, sive simplicium, sive curatorum, ac etiam pensionum.

Idem *tom.* 1. *consult.* 229. *nu.* 7. ibi: † Equites admissi ad 167
Religionem Militarem fruuntur pensionibus absque ulla distinctione ante, vel post professionem.

Idem *tom.* 2. *consult.* 1 ibi: † Equites Portugalliæ con- 168
numerantur inter Personas Ecclesiasticas, & sic gaudent privilegio Fori, & Immunitatis, quemadmodum aliæ Militiæ, non obstante, quod in habitu Laici videantur, & bigamiam etiam contraxerint ex Decretis S. Congregationis Immunitatis ibi relatis.

Idem *tom.* 1. *consult.* 254. quærit, an † Sacerdotes Pro- 169
fessi Ordinum Militarium Portugalliæ possent consequi, seu retinere beneficia secularia cum cura, & sine cura, necnon Canonicatus sine dispensatione Apostolica, & negativè respondet ex S. Congregatione Concilii, quia sunt verè Religiosi, & ideò incapaces beneficiorum prædictorum.

Idem *tom.* 5. *consult.* 13. *n.* 4. ait, hinc etiam est, quod in omnibus favorabilibus, sicuti & cæteri Equites Ordinum Militarium veniunt nomine Religiosorum.

Fermosin. *de for. compet. cap* 2. *qu.* 16. *per tot.* Prædictos Milites esse Personas Ecclesiasticas, & ideò à tributis immunes esse, nec à Principibus posse collectari tenet cum aliis ibi *n.* 7.

Flav. Cherubin. *in compend. Bullar. tom.* 3. *ad Bull.* 41. *Pauli V. schol.* 2. *n.* 2. ait veros Religiosos esse, verius puto ex his, quæ scribit de similibus Militibus Roder. &c. *Et tom.* 1. *ad Bull.* 5. *Alex. II. schol.* 2. ait veriorem esse hanc supradictam opinionem altera D. Thomæ stantibus Constitutionibus Apostolicis, cùm hi Religiosi promittant Paupertatem, Castitatemque Conjugalem ordinatam ad eundem Statum Militarem, ac Obedientiam Magno Magistro.

Joseph. de Januar. *de casib. reserv. resol.* 59. *nu.* 18 sic habet; * Religiosi Milites S. Stephani, & alii similes erecti 170
authoritate Papæ gaudent Privilegio Fori etiam * extra 171
loca Commendarum, cùm privilegium sit personale, seu personæ, non loci, eodemque gaudent eorum Novitii, * 172
Uxores, & Viduæ honestè viventes, necnon exemptione gabellarum.

Card. de Luca *de Jurepatronatus discurs.* 20. in sua illa famosa

famosa Pisana Commendæ, seu de Grifonibus appellat
173 Militiam S. Stephani † Religionem Militarem, & *nu.* 2.
174 ait:† Commendas Religionum Militarium regulari eodem modo, quo beneficia Ecclesiastica, & *nu.* 16. ibi ipsa Religio, &c.

175 Idem *de cred. & debit. discurs.* 118. *n.* 8. ibi: Ordo † Militaris S. Stephani saltem ratione observantiæ, & communis opinionis in statu Ecclesiastico reputatur verè Ecclesiasticus; de cujus Authoris sibimetipsi contradictione, & sententia plura infra videbimus.

Rota coram Pamphil. *dec.* 404. *nu.* 1 ubi Milites S. Jacobi, & similes largo modo sunt Personæ Ecclesiasticæ;
176 sed ibi Additionat D. Cardin. Albitius † absolutè fatetur
177 esse Personas Ecclesiasticas,* & gaudere privilegio Fori, aliisque exemptionibus post plures Doctores, quos citat ibi *n* 7.

178 Rota coram Bich. *dec.* 288. *n.* 46. ibi: † Equites Ordi-
179 nis de Calatrava, &c. sunt Personæ Ecclesiasticæ, † ac uti tales gaudent privilegio Fori.

Sacra Congregatio Immunitatis in una Mantuana die
180 6. Octob. 1626. injunxit Episcopo, † ut juxta præscriptum Sacr. Canonum tueatur Immunitatem Equitis Mundini Ordinis Stephani à collectis, & impositionibus Laicalibus.

Eadem S. Congr. in eadem Mantuana die 22. Novem. 1626. dedit litteras Episcopo, ut omninò curet restitutionem soluti dicto Equiti cum expressione, quod indebitè fuit solutum, uti ab exempto, qui non poterat gravari pro suis bonis, & hujusmodi declarationem inserat in actis Curiæ Episc.

Eadem S. Congregatio sub die 2. Septembris 1656. in causa sæpius proposita censuit Equites S. Stephani quoad bona Patrimonialia gaudere exemptione ab oneribus Laicalibus; cujus declarationis litteræ extensæ, unà cum prædictis Decretis habentur apud Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 441. & Sperell. de Ben. & Barbos. *sup. cit.*

Eadem S. Congreg in una Mantuana die 27. Novemb. 1626. & altera Mantuana 19. Aprilis 1627. declaravit Equites S. Stephani gaudere immunitate à collectis, & aliis oneribus.

Eadem S Congr. una Urbe-Vetana 24. Januar. 1646. declaravit Equites S. Stephani exemptos esse à quibusvis impositionibus; Quæ declarationes una cum aliis circa cæteros Equites Militares & omnes quidem favorabiles habentur extensæ apud Pignatel. *tom.* 6. *consultat.* 72. *num.* 11. & 12.

181 Carleval. *cit. disp.* 2. *q.* 6. *sect.* 3. *nu* 438. *in fin.* testatur* observatum fuisse Mantuæ privilegium Fori in Persona D. Flaminii Paleologi Equitis Divi Jacobi de ann. 1564.

182 Aliud † simile Mantuæ observatum ex Decreto S. Congreg. die 25. Septembris 1617. habetur ex Barbos Apost. *dec. collect.* 303. *nu.* 4. ubi quòd Camerales, & complices carcerationis hujusmodi Equitis absolverè ur à censuris. Ergo Eques Ecclesiasticus; non enim incurrerentur censuræ ob carcerationem alicujus Laici, patet tamen
183 ad oculum. Quod autem Militia S. Stephani † reguletur ad similitudinem Militiarum Divi Jacobi Calatravæ, Alcantaræ, imò omnium aliarum ritè institutarum expressè patet in Bullis erectionis ipsius Militiæ. In prima siquidem Pii IV. impressa in libris Statutorum ipsius Militiæ, quæ incipit: *Eximiæ*, sic habetur: *cum itaque &c. cupias unam Militiam sub certo approbato ordine per te eligendo cum convenienti Dote per te ex tuis propriis bonis assignanda pro uno Magistro, ac certo numero Militum ad instar aliarum Militiarum in Regnis Hispaniarum, vel aliàs ritè institutarum in dominio tuo erigere, & instituere, &c.* Et infrà ibi: *per Nos, & Sedem Apostolicam postmodum approbandis (scilicet Statutis,) & confirmandis ad instar aliarum Militiarum in dictis Regnis Hispaniarum, vel aliàs ritè institutarum*; ut est
184 † *Militensis*, *cujus instituto ferè vivunt Equites Divi Stephani, & tesseram omninò similem ferunt*, ait Barbos. *decis quæst. collect.* 312. *numero* 5. imò ad instar Ordinis Hierosolymitani Militiam Sancti Stephani instituisse Pium IV. voluit Tamburin. *de jur. Abbat. nu.* 2. *disp.* 34. *q.* 5. *n.* 85.

Idem Pius IV. in Constitut. quæ incipit: *His quæ*, impressa pariter in dictis Statutis sic habet: *dudum siquidem, &c. unam Militiam sub certo approbato ordine per eum eligendo, &c. ad aliarum in Hispaniis, vel alibi ritè institutarum Militiarum instar in ejus dominio erigere, &c.* & infrà: *cum stabilimentis per nos approbandis ad aliarum Militiarum prædictarum instar erigere, &c.* & infrà: *ac eundem Cosmum † in Magnum Magistrum ejusdem Militiæ cum honoribus, oneribus, prærogativis & facultatibus, quibus alii aliarum Militiarum authoritate Apostolica confirmatarum Magistri inter suos Milites quomodolibet utuntur, fruuntur, & gaudent similiter, perpetuò constituimus, & deputamus, &c.* 185

Nam particula illa, † *Adinstar*, demonstrat veram, propriam imitationem, ac omnimodam æquiparationem, Palma sen. *conf.* 84 *num.* 30 Militiæ S. Stephani cum Militiis Hispaniarum, ita ut quæcumq; privilegia concessa sunt dictis Militiis Hispaniarum cum eadem extensione, & limitatione concessa censeantur Militiæ S. Stephani ad aliarum prædictarum Militiarum instar erecta, & instituta ideóque* quicquid determinetur de illis, determinari pariter debeat de ista, ut ostendit Bonac. *de legib. disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 7. §. 1. *n.* 20. & expressè, quod † Equitibus S. Stephani concessa sint privilegia, & gratiæ aliarum Militiarum à Pio V. (voluit dicere IV.) in Constitutione, quæ incipit: *His, quæ*: firmat Card. Lauria *in Epit. Canon. verb. Equites S Stephani in princ.* 186 187 188

Nec deficiunt Pontifices (quos supra allegare debebam,) qui Militiam, & Milites S. Stephani Religionem, & Religiosos appellent. † Pius enim IV. in citata Bulla; *Altitudo*, ibi: *& insuper quod nullus, &c. ab ipsa Religione rebellionem, &c.* & paulò post ibi: *quodque Religionis, & Militiæ hujusmodi bona, &c.* & in altera citata Bulla *His, quæ*, ibi: *at eosdem Milites, & Religiosos ab illis nullatenus resilire posse.* 189

Xistus V in ejus Constitutione, quæ incipit, *Circumspecta*, disponit, quod licèt Clericis, & Ecclesiasticis Personis de jure prohibiti sint actus bellici, nimirùm Militares, nihilominus vult* ipsos Equites gaudere posse pensionibus, & idem pariter dicit, & approbat Paulus V. in ejus Bulla, quæ incipit; *Circumspecta*, impressa *in lib. Statut. fol* 62. ex quibus clare infertur prædictos Pontifices habuisse nostros Equites uti Ecclesiasticas Personas Clericis, & Ecclesiasticis personis comparando, alias superflua fuisset prædicta dispositio; necnon* liberatio à quibusvis decimis impositis, seu imponendis per Romanos Pontifices, apertè monstrat eos habitos fuisse Ecclesiasticos, cùm hæ, nonnisi Ecclesiasticis Personis pro rebus Ecclesiasticis imponantur, de qua liberatione patet in præmissis Bullis Pii IV. Xisti, & Pauli V. & ex Barbos *in sum. Apost. decis collect* 311. *nu* 3. *in fin* imò ex aliis multis, quæ habentur in supracitatis Bullis, mens Pontificum elicitur censuisse dictos Equites Religiosos, Regulares, & Ecclesiasticos, ut ibi: *unam Militiam sub Regula S. Benedicti*; Item ibi: *ac habitu Regulari donando eum, & ad Regularem Ordinis hujusmodi professionem*: Item ibi: *super pœna transgressoribus Regulæ, super modo Milites ad professionem recipiendi, illorum habitu, Ecclesia, & cultu Divino, Hospitalitate, &c.* & ibi: *per Milites Fratres, & alias ejusdem Militiæ Personas*; & ibi: *singulos ipsius Militiæ Milites, Priorem, cæterosque Ministros Ecclesiæ dicti Conventus*, & ibi: *ac Priori Ecclesiæ dicti Conventus pro tempore existenti, ut quoties sibi placuerit Missam, & alia Divina Officia in prædicta, aliisque dictæ Militiæ Ecclesiis in habitu Pontificali cum Mitra, & Baculo Pastorali celebrare, aliique pluribus in locis.* 190 191 192

At multa contra superiùs firmata objici solent; ab adversantibus, ad quorum aliqua, sive ratione, sive aut horitate meo videri fortè validiora juxta vires respondere congruum duco.

Et

Et primò objicitur, non posse Pontificem in præjudicium Jurisdictionis Principum Secularium eximere tot eorum subditos, & illis privilegium Fori, & Immunitatis bonorum concedere.

Respondeo (applicando objectionem præsentibus temporum conditionibus in hoc Statu Mantuano, ubi vertitur controversia, quod & similiter infra peragam) nullum posse considerari præjudicium factum Serenissimo Nostro Duci Domino Clementissimo,* attento ipsius, & anteriorum Ducum consensu, qui habetur in admissione Equitum Sancti Stephani, & † observatione hucusque eorum privilegiorum, ut videtur practicatum præteritis temporibus ex casibus relatis supra à Doctoribus, & decisis à Sacra Congregatione Immunitatis prodictis Equitibus in hoc eodem Statu, ita ut observantia totalis & plena introducta dicatur, & totaliter assistere, ut omninò nefas esset ipsi contraire, ut ipse censet pariter de Luc. *de jurisd. discurs.* cui observantiæ omninò concludit esse deferendum, ut infra fusiùs videbimus. Hæc de præjudicio; de potestate autem Pontificis Respondeo cum Carleval. *de judiciis lib. 1. tom. 1. disp. 2. q. 6. 6 sect. 3. n. 427.* & post Dianam, & Januar *de casib. reserv. resolut. 59. n. 16. in fin.* * posse Pontificem eximere quemcumque Laicum à jurisdictione Seculari (quod ausus non fuit negare de Luc *in d. discurs. 92. nu. 4* id transiens sub silentio, & veritati relinquens) cùm eidem Laico addatur aliqua qualitas, seu causa Ordinis, vel Religionis, ex qua immediatè provenit exemptio, prout videmus in Clericis conjugatis, in novitiis, & aliis absque ulla injuria Principum, quam nec pariter infert Laicus ipse se eximens; † nam quilibet potest mutare jurisdictionem, & cursum vitæ, subjiciendo se Ecclesiæ; quia † cursus & via vitæ humanæ non est propter jurisdictionem, sed jurisdictio propter ipsam constituta est. Ultra quam quod potestas clavium, quæ residet apud Pontificem, id operatur.

Secundò objicitur, privilegia Equitum S. Stephani restricta esse ad loca, in quibus ad instantiam eorum Principum prædictorum Equitum militia erecta fuit, & non alibi.

Respondeo cum eodem Carleval. *ubi supra num. 436.* quod dicti Equites * debent frui eorum privilegiis in omni loco, & Regno Principum Catholicorum; nam cùm dicta privilegia illis sint indulta, ob id quòd sint Religiosi Militares, quæ qualitas pertinet ad statum Personæ, succedit doctrina Bartoli, quod pœnæ, beneficium, & privilegium, quæ respiciunt statum Personæ, sequuntur Personam, sicut lepra leprosum; non enim coarctantur loco, sed ubique locorum eidem adhærent, præsertim quia cùm privilegia se extendant ad ea omnia loca, ad quæ se extendit potestas concedentis, & privilegia dictorum Equitum sint indulta à Pontifice, ad omnes Catholicas provincias extendi debent, in quibus decreta Summorum Pontificum in causa Religionis vigent, & servantur. Et hoc etiam censet del Bene *de Immunit. parte 1. cap. 1. dubit. 11. sect. 1. numero 16 de quo supra numero 133.* & alii supra citati *numero 75. 83. 95. 133. & 171.*

Tertiò objicitur, Equites D. Stephani gaudere quidem exemptione personali, non autem reali.

Respondeo cum eodem Carleval. *loc. cit. nu. 427.* quod non Domo Dominus, sed Domino Domus honestanda est, & non possessione Viros, sed Viri possessiones nanciscuntur, & † vniversim res hominibus accedunt, non rebus homines per *leg. justissimè 43. in princ. ff. de edilit. edic.* Rocca *disq. jur. c. 82. nu. 4. vol. 1.* & quidem decreta Sacræ Congregationis supra relata, ultra plures Doctores satis probant, num prædicti Equites gaudeant tantum exemptione personali, non autem reali; & ideò ulterius non insisto.

Quartò objicitur ex Carleval. *ubi supra nu. 450.* non gaudere prædictos Equites Fori privilegio in Civilibus, quorum Forus est necessarius, quem declinare non possunt civiliter conventi apud Judices seculares.

Respondeo non procedere allegatam Carleval. opinionem, quam reprobant tot supra citati Doctores qui statuunt prædictos Equites Fori privilegio etiam in Civilibus frui, & quidem recta ratione, quam nec ipse Carleval declinare potest, qui admittendo hujusmodi Milites esse Personas Ecclesiasticas, utique, ad instar aliorum Ecclesiasticorum conveniri debent, & sic etiam in Civilibus coram propriis Judicibus, aliàs sequeretur absurdum, quòd essent personæ Ecclesiasticæ, & non essent respectivè ad Forum Criminalem, & Civilem, sicque eorum privilegia existerent mutilata, jusque commune, quod hoc etiam statuit in Personis Ecclesiasticis, claudicaret, quod non est dicendum; imò hanc nostram opinionem † esse in praxi receptam, neque contradici à negantibus dictos milites esse verè Religiosos, testatur Sperell. *d. dec. 2. n. 97.* Verum quod ait Carleval. circa Civilem Forum procedit in Regnis Hispaniarum vigore Brevis Pontificii, & concordatorum inter Regem, & Equites, non autem extra, ubi cessante concordia, sive privilegio attendi debet jus commune, ut clari juris est, & defendit Sperell. *loc. cit.* Tanto magis, quod * Bulla in Cœna Domini excommunicat indistinctè, eos qui Ecclesiasticas Personas ad Laica Tribunalia trahunt, tam in Criminalibus, quàm in Civilibus, ut notum est; Neque * consuetudo, si qua adesset contraria relevaret; quia illa met impeditur quotannis à publicatione prædictæ Bullæ, necnon * destruitur à Decreto irritanti appositio in Bulla erectionis prædictæ Militiæ, Sperell. *d. dec. 2. nu. 128. & seqq.*

Quintò objicitur, omninò deferendum esse authoritati Card. de Luca, qui sustinet † standum esse observantiæ circa exemptionem horum Militum, quæ observantia in hoc statu minimè probatur.

Respondeo magnificare authoritatem de Luca; at in hac ejus opinione non multi, ut infrà videbimus; verum hæc admissa nostris favet etiam Militibus; quia hujusmodi observantiam prædictis Equitibus in hac maximè Mantuana ditione assistere supra monstravi, *n. 194.* verum etiam dato, sed non concesso, quòd non adesset, in contrarium certè non extat, † cujus probationis onus incumbit alleganti, Sperell. *loc. cit. n. 116.* & ubi daretur aliquando observatum fuisse contrarium id pariter non officeret, quia prædicti * equites non possunt prorogare jurisdictionem, & consentire in non suum Judicem, cùm non de suo, sed de totius Ordinis, ac ejus superioris præjudicio tractetur, Sperell. *ibi n. 117.* Cherubin. *supra citatus tom. 2. ad Bullam 104 Xisti V. schol. 1. & ad Bullam 6. Gregorii XIII. schol. 2.* ultraquam quod, ubi aliquis casus allegaretur in contrarium, respondet Carleval. *d. q. 6. n. 443.* * hirundinem unam ver non facere, cùm unum exemplum multis vincatur exemplis.

Sextò objicitur, nostros Equites æquiparari Clericis conjugatis, qui in Civilibus non eximuntur à Potestate Laica.

Respondeo * non benè procedere æquiparationem; quia in nostris Militibus major militat ratio exemptionis, respectu Votorum, quæ emittunt, & Religionis approbatæ à Sede Apostolica, quam profitentur: ultraquam quod * etiam Clerici conjugati, & in Civilibus, & in Criminalibus gaudent exemptione ex plurimis Decretis Sacræ Congregationis Immunitatis citatis à Sperell. *d. decis. 2. num. 125. cæterum,* & à Pignatel. *tom. 1. consult. 488.*

Septimò objicitur, Sacram Congregationem declarasse sub die 28. Septembris 1666. Equites S. Stephani non gaudere; his præcisis verbis refert Pignatel. *tom. 1. consult. 441. in fin.*

Respondeo * dubiam in hoc mihi esse dictam declarationem, ita ut de ea prudenter dubitari possit; Nam contra quem, quo in loco, pro quavè causa lata sit, non

legitur, contra stilum Pignatel. qui cæteras omnes declarationes, tam in citata consultatione, quàm in altera *consult. 72. tom. 6.* per extensum retulit, indicando personam, locum, & causam; Tantò magis cùm sit contraria de directo cæteris memoratis declarationibus S. Congregationis omnibus favorabilibus Militiæ S. Stephani; quæ suspicio maximè augetur, ex eo quod cùm ipse Pignatel. cæteras omnes declarationes S. Congregationis extensas *in d. ejus consult. 441. tom. 1.* repetierit in ejus *consult. 72. n. 6.* illam tamen in contrarium deductam, in hac altera ejus *consult. 72.* Vir prudens inserere neglexit, ita ut justè dici possit contra allegatam in contrarium declarationem habere locum Constitutionem Urban. VIII. die 11.
211 Augusti 1636. statuentis;* quod hujusmodi similes declarationes fidem nullam faciant, refert Dian. *part. 5. tract. 12. resol. 52.*

Ultimo objicitur loco omnium nobis obstare summam authoritatem Card. de Luc. *in discurs. 92.* de jurisdictione, & foro competenti, qui pluribus objectionibus impetit Equites S. Stephani, eorumque exemptionem argumentorum vi enervare, eliminari, & totaliter proscribere contendit.

212 Prima objectio talis est. Equites S. Stephani† non sunt exempti ex causa privilegii, quia Bulla Pii IV. quæ eos eximit ab omni jurisdictione Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, subjiciendo illos Magno Duci, uti Magno Magistro Religionis, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, eosdem non subtrahit à jurisdictione Principum Secularium, de quibus in dicta Bulla nulla fit mentio *d. discurs. 92. num. 2. versic. quatenus.*

Secunda Equites S. Stephani non dicuntur exempti ex causa prædicta privilegii à jurisdictione Principis secularis; quia consuetudo Pontificis est non subtrahere subditos alicui Principi, & eos subjicere alterius Principis jurisdictioni; ex qua consuetudine rectè in hoc nostro casu Pontificis voluntas dignoscitur ibi *n. 4. & 5.*

Tertia, nec pariter prædicti Equites censentur exempti à jurisdictione Seculari, ex prædicta causa privilegii, attenta clausula, sine alicujus præjudicio, apposita in dicta Bulla, cujus clausulæ virtus est, servandi quodcumque alterius jus, vel præjudicium.

Quarta, Equites S. Stephani, nec dispositione juris communis sunt exempti à jurisdictione Seculari, quia Auctores, & decisiones negant dictos Equites esse verè, & propriè Religiosos, & licèt admittant esse Ecclesiasticas Personas, id procedit, quia loquuntur de Militibus Hispaniarum, à quibus nostri Milites valdè differunt, ut ex sequentibus apparet.

Quinta, Equites S. Jacobi, &c. Hispaniarum gaudent exemptione Fori Laicalis; quia id disponitur in Bullis Pontificum recensitis ibi *n. 11.* de Equitibus autem Divi Stephani, nihil de hoc in eorum Bullis habetur; ergo, &c.

Sexta, Equites Hispaniarum faciunt professionem post annum probationis, & servant Concilium Tridentinum circa ætatem profitendi, at secus Milites Divi Stephani, *ibi n. 12.*

Septima, Militiæ Hispaniarum in sua primæva Institutione habebant proprium Generalem, aliosque Prælatos per electionem sibi constitutos de eorum ordine, licèt nunc ex dispensatione Pontificis habeant perpetuò pro Magno Magistro Regem Hispaniarum pro tempore existentem; quod secus est in Militia S. Stephani, quæ in ipso erectionis initio nata subdita Magni Ducis Etruriæ, illi pariter statim fuit subjecta ad instar Militiarum aurei Velleris in Hispania, & S. Spiritus in Gallia.

Octava, in Militiis Hispaniarum fit solemnis professio cum formali emissione votorum obligantium, nedum ad peccatum, sed etiam ad sacrilegium, licèt votum continentiæ, quod antea emittebant, nunc commutatum habeant in castitatem conjugalem ex dispensatione Pauli III. de anno 1540. de qua Barbos *in Apostol. decis. collect. 306. numer. 5.* at secus in Militia S. Stephani, in qua non emittuntur dicta formalia vota, sed solùm quædam promissiones super Statutorum observantia non obligantes ad peccatum, ut expressè habetur in dicta Bulla Pii IV.

Nona, & ultima in Militiis Hispaniarum, in quibus tot circumstantiæ concurrunt, & differentiæ à Militia S. Stephani attenditur observantia circa exemptionem Fori secularis; Ergo multò magis attendenda venit in militia S. Stephani longè differenti, minusque privilegiata aliarum Militiarum.

Quæ objecta cujus ponderis sint videbit Lector, certè Cardinalis sapientissimi authoritas præponderat rationes non itidem, quibus sic audeo respondere, &

Ad primam sicut eo ipso, quod quis efficitur Clericus, consequitur omnia privilegia, *quę competunt Clericis, inter quæ, quòd eximatur à jurisdictione Laica, & subjiciatur Ecclesiæ, quod si aliàs, separaretur qualitas à subjecto, & accidens à substantia, ut ratiocinatur Pignatel. *tom. 2. consult. 61. n. 2*** ita pari er eò ipso quòd quis est actu Miles S. Stephani, gaudet privilegiis omnibus dictæ Militiæ, quæ cùm erecta sit authoritate Apostolica, & ejus Professores Ecclesiastici dicantur, ut supra visum est, nec contradicit ipse de Luc. licèt largè, & impropriè tales appellet *in d. suo disc 92. nu. 17.* hinc est,* quod ita tim ac quis profitetur dictam Militiam, subtrahatur à seculari jurisdictione, & Ecclesiasticæ subjiciatur propter qualitatem illam Religiosæ Militiæ, quæ ei superadditur, ut differui cum Carleval *alias supra nu. 195* absque eo quod necesse sit eos eximere; quod quidem nec adiolet id facere Pontifex, ut ipse affirmat de Luc *ibi nu 4* ex quo esset superfluum, cùm id efficiat natura ipsiusmet actus; ad quod demonstrandum eo magis probat exemptio dictorum quitum facta ab omni jurisdictione ordinaria Episcoporum, cui pernecesse est affirmare, antequam eximerentur, fuisse uti Ecclesiasticos subjectos, aliàs frustranea evasisset hujusmodi exemptio, ut pariter considerat Sperell. *dec. 2. sub n. 109. 2 vers. illario vero.* pad. *conf. 127. nu. 3. lib. 1.* imò damnosa. ut adem arguit Fermosin. *de judic. & for. compet. p. 1 c. 2. q. 24. u. 9* Ad instar Regularium, qui ex privilegiis habent, ne subjiciantur jurisdictioni Ordinariorum, de qua essent, ni eximerentur, Fermosin. ibi *p. 2. c. 1 de for. impet. q. 3. u* 20 ergo ne dici possit, quòd subjecti sint Laicæ jurisdictioni, à qua non eximuntur; non equidem. cùm eximantur à jure. Imò ausim dicere, quod etiam † Milites S. Stephani vigore etiam privilegii exempti sint à Laica jurisdictione. Nam in Constit. Xisti V. quæ incipit, *Circumspecta*, impressa apud statuta Militiæ fol. 52. ubi Pontifex refert exemptiones ipsi Militiæ concessas, subjungendo: *etiam à jurisdictione Ordinariorum*; & hujusmodi pariter cum dicta particula, *etiam à jurisdictione Ordinariorum*, loquitur Paulus V. *in Constit. Dum generosa*, ubi suprà impressa, per quàm † particulam, *Etiam*, quæ dicitur ampliativa, Spad. *conf. 168. n. 15. lib. 1.* arguitur dictos Equites statim, ac Militiam suscepêre, à jurisdictione Laicali exemptos extitisse, non autem ab illa Ordinariorum, à qua ideò necesse fuit eximere, ampliando eorum exemptionem etiam à jurisdictione Ecclesiastica, eosdem totaliter subjiciendo eorum Magno Magistro. Nemo neget Milites Hierosolymitanos, uti verè Religiosos exemptos esse à Jurisdictione Laicali, & tamen * cùm hi prætenderent se etiam exemptos ab illa Ordinariorum, non obtinuerunt nisi ad terminos Sacri Concilii Tridentini, ut refert Galet. *in Marg. verb. Miles, &* Nicol *in flosc. verb. Hierosolymitani. De* majoritate jurisdictionum non disputo*, de quibus Franciscus à Victoria *in Arbor. magno Jurisdict. Ecclesiæ relect. 1. sect. 4. numero secundo, & sequentibus, & sect. 6 numero 1. & 10. & relect. 2. sect. 1. numero quarto*, hoc tamen scio, quòd Ecclesiastica prævenit Laicam contra ejus subditos in causis mixtis;

Laica

Laica autem nunquam Ecclesiasticam in quibusvis causis contra Ecclesiasticos, Bordon *de privileg. Cler. c.* 18. *n.* 25. Ecquis igitur dicet Milites S. Stephani exemptos ab Ecclesiastica, Laicali subjectos esse jurisdictioni? *de Luca in* tenebris lucet.

Ad secundam transeat, imò concedatur, ut suprà dixi allegata Pontificis consuetudo, quia in hoc jus operatur, ut pariter suprà tetigi; Libertas namque humana concedit, ut quisque ambulet in via, quam sibi elegit; hinc est quod sæpiùs lamentatur: positus est mihi laqueus in via, qua ambulabam, ubi eidem impeditur vivendi sub quo Principe magis arridet. Non tollit, nec tollere præsumitur Serenissimus Dux Noster subditum alieno Principi, si quis cum focis, & laribus huc commigraret, & felicissimæ hujus Civitatis incola fierer; ita à pari, nec Pontifex tollit, sed se quisque tollit, dum arctius Religioni se mancipat; imò nec se quisque tollit hujusmodi in casu, sed qualitas, quæ ex susceptione habitus Religiosi superadditur, suscipientem eo fermè inscio, & invito, Pontifici nihil operanti, uti Dei Vicario, jure Divino statuente, addicit. Ubi verò insisteretur non sibi, sed alii Seculari Principi Pontifex alienum subditum subjicere, pili pariter habenda esset instantia; quia quilibet jus, quod habet, potest in alium transferre. Nonne Pontifex Dominus est omnium Ecclesiasticorum, & tamen aliquos eorum subjicit Ordinariis, ut Clericos; alios eximit, ut Regulares, subjiciendo eorum Prælatis, sicut Maltenses eorum Magno Magistro, simul, & Melitæ
219 Principi Seculari, ita * & Equites S. Stephani, quos in ordine ad susceptionem habitus, & professionem Militiæ, propriæ acquirit jurisdictioni, eorum gubernationem alteri demandat, non ut Seculari principi, sed ut Prælato Ecclesiastico sub nomine Magni Magistri; ergo non tollit subditum Seculari Principi, nec dat alteri Seculari, sed Ecclesiastico hoc quod supra negat *de Luca*, fatetur in *disc.* 20 *nu.* 18. *de jurepatronatus*: Magnus, inquit, Dux Etruriæ gerit in Spiritualibus, & Ecclesiasticis personam Prælati, seu Generalis Religionis, vel Militiæ Ecclesiasticæ authoritatem sumens à Papa, licet aliàs in suis statibus sit supremus Princeps in temporalibus. En sibimet contradictor.

Ad tertiam ultraquamquod magis favorabilis est objectio, quàm responsio allata à de Luca, ut ibi videre est; dico non ibi in citata per eum Bulla agi de præjudicio
220 alicujus Principis Secularis, † sed de præjudicio aliarum Militiarum, quibus nullibi derogare intendit Pontifex per erectionem similitudinariam Militiæ Sancti Stephani, ut aperte legitur in Constitutionibus Pii IV. supracitatis, nempè in prima, quæ incipit, *Eximiæ*, per hæc eadem verba. Ad instar aliarum Militiarum in Regnis Hispaniarum, vel aliàs ritè institutarum, sine tamen alicujus præjudicio; Et hinc est quod ibi in fine subjungitur. Non obstantibus constitutionibus, privilegiis &c. quibusvis, quorumcumque Regnorum Militiis, aliarumque administratoribus aliàs concessis, & approbatis. Et in secunda, quæ incipit *Hus, quæ*, ibi: ad aliarum Militiarum instar sine tamen alicujus præjudicio; Et quod voluntas Pontificis sola fuerit reservandi præjudicia aliarum Militiarum, patet etiam in ejus tertia, quæ incipit *Altitudo*, ubi concedens Indulgentias omnes, quas consequuntur Benefactores Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani subjungit, sine illorum præjudicio. hæc quidem clara sunt, nec indigent interpretatione; verum ubi
221 ambigua, ita statuenda foret ad tolendum † absurdum incompatibilitatis, quæ haberetur ex eo, quod totalitet Militia subjiceretur Magno Magistro etiam in præjudicium Ordinariotum, & simul subjiceretur aliis Principibus ratione cujus evitandæ, ipse etiam *de Luc.* agnovit ibi *n.* 6. clausulam illam, sine præjudicio, nihil operari. De Luca de luce demit.

Ad quartam satis de hoc suprà degustatum esse, & ideò amplius non insisto, cum etiam sine hac qualitate Religionis possit dictis Militibus exemptio competere; quod agnovit etiam *de Luc.* ibi *n.* 9. admittendo † Milites His- 222
paniarum esse Personas Ecclesiasticas, † quibus satis est, 223
ut competat exemptio, & mihi etiam, dum quæ favet dictis Militibus, favet & nostris S. Stephani ob similitudinem inter eos intercedentem, & privilegia ad instar illorum his nostris concessa, ut suprà visum est.

Ad quintam fidem esse penes Authorem, qui ideò loquitur per verbum, supponitur non enim ibi affert contextum Bullarum allegatarum continentem hanc exemptionem à jurisdictione Laicali; sed etiam hoc dato, id fortè processit, instantibus Regibus uti Magnis Magistris, qui certè Litteras dederunt judicibus Provinciarum, quas vocant, Regium exequatur, ut prædictis Militibus exemptionem servarent, Barbos. *de post. Epis. allega.* 12. *n.* 45. verum cùm † dicti milites fortasse non libe- 224
rentur à jurisdictione Episcoporum, de qua nihil dicit de Luc. & Barbos *in Apost. de. is. collect.* 105. 106. *& seqq.* in quibus agit de Hispaniarum Militiis & tamen ubi tractat de Militia S. Stephani, S. Lazari, & Maltensi, ait has esse exemptas à jurisdictione Ordinariorum, quod certè Scriptor diligens Barbosa non tacuisset, si pariter prædictæ Hispaniarum Militiæ ab Episcoporum jurisdictione fuissent exemptæ, imò Ecclesiasticæ jurisdictioni subjectos existere dixit Carleval. *loc. sup. cit, n.* 425. quo hic suprà *sub n.* 154. *in fine*, quare opus hinc fuit eosdem eximere à potestate Laica, ut Ecclesiastici reputarentur; Sed quidquid sit, cùm Militia S. Stephani erecta, & instituta sit ad instar Militiarum Hispaniarum, quidquid de istis determinantur, de altera pariter determinari debet, ut suprà probatum est.

Ad Sextam ita Pontificem admisisse, ut promptiores nulla interjecta mora triremes conscenderent ad profligandos Turcas mediterranei Maris infestos Piratas; hic est eorum Novitiatus, & probatio Papa authorizante quis contra ibit? Authoritas Clavium est. Papa potest o- 225
mnia? † Effectus Pontificiæ dispensationis est, quæ tollit omne discrimen inter professum, præmisso probationis anno, & illo omisso professum, per ea quætradit Ottobon *dec.* 187 *nu.* 11. *&* 12. asqualig *qu. jurisd.* 69. *n.* 65.

Ad Septimam nihil referre, quod ab initio erectionis Hispaniarum Militiæ proprium haberent Magnum Magistrum ab eisdem electum, dum tamen in præsentiarum habent Regem pro tempore existentem à Pontifice Adriano VI. datum anno 1522. de quibus Barbos *Apost. dec. collect.* 12. *n.* 1. *& collect.* 306 *n.* 4. quo pacto habet Militia S. Stephani pro Magno Magistro Magnum Etruriæ Ducem; nam qui poterat alterare electionem Magistri Hispanicarum Militiarum constituendo eis pro perpetuo Magistro Regem pro tempore existentem loco Magni illius Magistri, qui ab ipsis Militiis eligebatur, potuit etiam à principio erectionis Militiæ Magistrum eligere, eidem concedendo omnia privilegia Magnis aliarum Militiarum Magistris concessa, ut legitur in Bulla Pii IV. quæ incipit. *Hus, quæ*, At inconveniens, ait de Luca, quod Princeps alienis in Statibus exerceat jurisdictionem; igitur, & inconveniens hoc caderet in Magno Magistro Melitense; sed absit. Aliud simile Authoris agnoscere in comparatione illa; quam facit Militiæ S. Stephani cum illa Aurei Velleris, quam certò scimus erectam à quondam Ducibus Burgundionibus absque ulla Sedis Apostolicæ authoritate, & ideò omnimodè Secularem, ut ipse habet, ibi *nu.* 15. *in fin.* cum * approbatio Apostolica illa 226
sola sit, quæ imprimis Religiosam, sive Ecclesiasticam qualitatem, pro ut ipse Author ibi testatur, & sequitur Pignatel. *tom.* 1. *consult.* 112. *n.* 4. *& tom.* 4 *consult.* 197. *nu.* 3. & Cherubin. *ubi sup. tom.* 1 *ad Bullam.* 1. Alex. 4. *schol.* 2. quàm tamen inspectionem negligit examinare, ut effugiat objectiones, in quas impingeret ibi *n.* 14.

Ad octavam in hoc allucinatum de Luca, cùm le- 227
gantur expressa vota charitatis, castitatis conjugalis, sive pudicitiæ, & obedientiæ facta Omnipotenti Deo in ipsius

Militiæ

228 Militiæ Statutis *fol. 94.* † quæ quidem vota obligant ad peccatum mortale, ubi transgrediantur, si eorum transgressio ad tale peccatum pertingat, ut legitur in citata Bulla. *Altitudo, ibi: Et ob alios casus peccatum hujusmodi ex divinis præceptis, Sacrisque Canonibus generantes*, & in simili Tamburinus *de jur. Abbat. tom. 2. disput. 6. quæst. 21. num. 5.* Sed advertendum est quod Pontifex ibi liberat Milites à peccato mortali incurrendo propter transgressionem Statutorum, non autem Votorum, de quibus ibi nulla mentio, ideòque mea quidem est Sententia, nec
229 procul à communi Moralium: † Militem pudicitiam labefactantem teneri in confessione exprimere qualitatem ejus Militiæ cum voto servandi pudicitiam profes-
230 sæ. † Votum enim illud debet aliquid operari, & hinc cum à Sacrilegio non liberarem cum magis communi Doctorum, de qua Roderic. *quæst. regul. tom. 1. quæst. 13. art. 2.* Sperell. *d. decis. 2. num. 55.* ubi etiam referuntur contrarii sentientes, sed quod prædicta vota sint tantum promissiones, non abnego, quippe Votum nihil aliud est, quàm promissio facta Deo, & huic Equites nostri promittunt; nego tamen prædicta Vota promissiones tantum esse servandi Statuta Militiæ, ut fallitur de Luca, quia horum observantia consequens est ad prædicta Vota, ut legitur post emissionem Votorum in *d. fol. 94.* ibi: *e vivere secondo la regola, e Statuti di quest' Ordine*, ob quorum Statutorum inobservantiam mens fuit Pontificis liberandi Milites à peccato mortali, quatenùs tamen in se tale non esset, ut supra dixi, non autem ob transgressionem Votorum; sed quæro à de Luca, si votum transgrediendo Milites Hispaniarum, Sacrilegium committunt, cur non idem Milites S. Stephani ad instar illorum instituti?

Ad nonam, & ultimam non constare, quod servetur observantia circà Forum in Militiis Hispaniarum, cùm circa illam varient Doctores, attendentes ut plurimum Exequatur Regium; at hoc etiam non convincit; eadem enim ratio, quæ in Regibus Hispaniarum uti Militiarum Magnis Magistris, procedit pariter in Magno Duce, Magno Magistro hujus Militiæ, qui vigore indulti Apostolici ad eorum libitum in subjectas Militias jurisdictionem exercent; verum quidquid sit: observantia hæc Militibus Divi Stephani non resistit, imò assistit, ut suprà visum est; attamen non possum non mirari de Luca,
231 † qui fatetur Immunitatem Ecclesiasticam à Jure Divino, & quidem benè, & Equites prædictos admittit Ecclesiasticos, licet largè, & impropriè, & quidem malè, cùm DD. omnes appellent eos propriè Ecclesiasticos;
232 determinet tamen standum esse observantiæ, † quam certò certius ipse non ignorat Immunitati Ecclesiasticæ licet longissimam officere non posse, ut ibi *n. 17.* Spad. *cons. 127. n. 22. 23. lib. 1. & sup* ex Dian. & Bonac. *dixi nu. 76. &*
233 *seqq.* quarè concludit de Luca *n. 19.* † exemptionem competere Militibus etiam S. Stephani, ubi observantia non
234 est in contrarium, vel ubi assistit † quam adesse in Statu Ecclesiastico fatetur *in discurs. 118. n. 4. & de Credit. &*
235 *debit.* ubi: † Milites S. Stephani, uti Professores Ecclesiasticæ Militiæ, inquit venire nomine Clericorum, & Clericalibus privilegiis gaudere, licet in cit. *nu. 19. disc. 92.* parvi pendat hanc exemptionem in Statu Ecclesiastico ex duplicitate gladii, quem gerit Pontifex, & quidem malè, quia recti Principis, & potissimum Sanctissimi non est confundere ejus Ministrorum jurisdictionem, jurgia, & inconvenientia causando, sed cuique jus, jurisdictionemque suam conservare; per tradita in *Capitulo pervenit 11. q. 1.* Ertl. *in theatr. superior. territor. apparat. 3. fundamento 14. §. verum fol. 69.* ultraquamquod non neplures aliæ practicantur differentiæ in eodem Statu inter Seculares, & Ecclesiasticos? bene igitur, & circa Equites, absque eo quod suspicetur duplicem jurisdictionem Secularem, & Ecclesiasticam concedere, quod non debetur, vel auferre quod competit; Ideoque non est somniandum, quasi dolo agere Pontificem, declarando Ecclesiasticas Personas dictos Milites, ut alienis in statibus tales habeantur, licèt ipse in suis Provinciis, & si tales declaret, tales non habeat ex duplicitate gladii, cùm in eos quo Ministro animadvertat nihil referat. At ne intactum aliquid relinquatur de allegatis à de Luca, mox subjungit declarationes S. Congregationis, quæ circumferuntur, emanasse pro Statu Ecclesiastico, vel pro locis, ubi viget observantia, ego autem dicerem, ubique processisse de jure, nec loco attento, nec observantia, ut bene videri potest in præmissis declarationibus, & aliis, de quibus Pignatel. *loc. cit.* Verum † cùm declarationes S. Congre- 236
gationis inducant observantiam, ut ait de Luca *de cred. & debit. d. disc. 118.* & multæ pro hoc Statu Mantuano hujusmodi declarationes legantur sive de jure, sive vigore observantiæ, omnò censendi sunt Milites S. Stephani immunes à collectis, & oneribus Laicalibus, quam exemptionem admittit etiam de Luca, dum extra Statum Ecclesiasticum asserit hujusmodi exemptionem innixam observantiæ Equitibus S. Stephani competere. S. Congregationem declarasse, † cui jurisdictionem hujusmodi tri- 237
buit Xistus V. in Bulla 74. quæ incipit, *Immensa æterni Dei*, ut videri potest apud Cherub. n. ubi suprà *tom. 2. §. Congregationem undecimam.*

Ita de Luca, & ego, dispari tamen gressu, ingenuè fateor ausum meum, quid tamen? Quisque abundet in sensu suo, Vera ego scripsisse profiteor de Luca † more Ad- 238
vocati causæ opportunitatem *in d. disc. 92.* ipsemet testatur *discurs. 118 n. 5. de cred. & debit.*

Demum opponitur Magnum Ducem Etruriæ non concedere exemptionem in propriis Statibus prædictis Militibus S. Stephani; ergo &c.

Respondeo, quatenus ita sit (quod tamen negatur) id peragere vigore indulti Pontificis, ut videre est in Bullis suprà recensitis, nempè Pii IV. quæ incipit, *His quæ*, ibi: *ac eundem Cosmum, & pro tempore existen em Florentiæ ducem in Magnum Magistrum ejusdem Militiæ cum honoribus &c. Similiter perpetuo constituimus, & deputamus, illique prædicta Statuta immutandi, & reformandi, ac alia quæcumque ad ejusdem Militiæ directionem facientia, quoties sibi videbitur condendi facultatem concedimus*; & in altera, quæ incipit, *Altitudo*, ibi: *dicto Cosmo Duci, & Magno Magistro in Spiritualibus, & temporalibus Milites, res, Commendas, Ministros Ecclesiæ dicti Conventus, & alias Personas etiam in Sacris constitutas &c. immediatè subjicimus, & supponimus.* Qua attenta facultate mirum non est, si Magnus Dux, uti Magnus Magister Ordinis jure suo utatur, quo quidem cæteri non utuntur Principes, ut notum est, imò nec ipse Pontifex in Statu Ecclesiastico. Quod si ad imitationem Magni Ducis negarent alii Principes ipsis Militibus exemptionem in Civilibus negent pariter in Criminalibus, quam tamen asserunt concedere, dum † Magnus Dux pariter, 239
hujusmodi causas cognoscit per se, sive per ejus Consilium, & hoc quidem, uti Magnus Magister Ordinis, vigore dictarum Constitutionum, Sperell. *d. dec. 2. num. 84.* Cherubin. *loc. cit. tom. 2. ad Bull. 104. Xisti V. schol. 2.* qui licèt aliàs in suis Statibus sit Supremus Princeps in tem- 240
poralibus, tamen in concernentibus Milites S. Stephani reputatur Prælatus Ecclesiasticus, de Luc. *de jure patr. disc. 20. num. 18.* D. Torre: mox visus, *de pact. fut. success. lib. 1. c. 20. num. 21.* & Delegatus Summi Pontificis, † cui 241
uti Ecclesiæ Capiti subjicitur, sicut cæteri Militiarum Magistri, quà tales, & si Reges subjecti sunt, Barbos. *de cis. Apost. collect. 12. num. 1.* Et præsumitur actum gerere tamquam Magnus Magister, ex notatis per Bartol. & alios relatos à Martha *voto 9. numero trigesimo tertio.* Certi namque Juris est, & apud sanctores J. C. quasi canonizatum, quòd una eademque Persona diverso Jure censeri possit, & sic sub diverso respectu multiplicem repræsentare Personam, atque tunc diversi respectus non considerantur secundum idem, & idem, sed secundum aliud, & aliud, Ertl. *in supraallegat. Theatr. apparat.*

appareat. 1. §. *attamen fol.* 23. Sanc. Alex. VIII. *decis.* 103. *num.* 9.

Finem feceram scribendi in hac materia, dum mox allegati fuerunt contra exemptionem prætensam ab Equitibus Divi Stephani, D. Torre *de pact. fut. succ. lib.* 1. *c.* 20. *n.* 21. *& seqq. de success. in Primogen & major. c.* 30. §. 6. *nu.* 121. & §. 7. *n.* 126. & Capon. *discept. forens. cap.* 121. *per tot. tom.* 2. quorum scripta, statim lecta, & æqua lance perpensa reperi †in sententiam Card. de Luca inclinare, ejusdemque Farinæ existere. Et in * eadem causa scripsisse, nempè Caponum more Advocati, & Dominum Consiliarium Torre * post hæc scripta mihi in amicitiis officiosissimè junctum, Patriæ gratia, & Caponi, cujus in studio, quod †octo suprà mille Romanis scutis valuit, ut ipse mihi asseruit, tunc temporis Minervæ palmas metebat, videlicet attendendam esse observantiam, sive consuetudinem locorum circa eorum exemptionem, allegando inter alios pro hac opinione del Bene, qui totum tenet contrarium,* ut suprà monstravi. licèt apud eum alii aliud sentire, & male concludat. Quarè nollem ex hac parum ingenua citatione, quid de aliis apud Caponum allegatis suspicari deberem, in medium proferre, dum tempus non supereſt ulteriùs chartas implendi in re tam clara; Ideoque finem impono, cùm etiam eorum sequendo sententiam, hæc pariter † favorabilis sit Equitibus Divi Stephani in hoc Serenissimo Statu Mantuano, ubi ex Decretis supracitatis introducta apparet consuetudo conservandi ipsis Equitibus exemptionem,* quam quatuor ab hinc annis favore D. Co. Borsati Equitis S. Stephani Illustriss. & Eccellentiss. DD. de Consilio intimo S. C. S. pariter approbarunt, ut patet ex Fide subscripta ab ipsius Consilii Secretario infrascripti tenoris.

Il Sig. Co. Odoardo Borsati creato Cavaliere di S. Steffano sotto li 12. Novembris 1687. come per fede dell' Instromento, rogato Gio: Battista Bambino, esibita al Conseglio, doverà in avvenire godere l'esentioni Ecclesiastiche ne' termini, che la godono li altri Cavalieri di quest' Ordine; con che però dal giorno sodetto in adietro saldi li Datii, Gabelle, & altri dritti del Serenissimo Padrone.

Adi 12. *Giugno* 1688. *approvata dal Conseglio.*

Zucca

Unum advertendo, † quod in dubio, potiùs pro jurisdictione Ecclesiastica, dictisque Equitibus [cùm Ecclesia, &* Reus sint favorabiles] quàm pro Laicali, standum est, del Bene *de Immun. tom.* 1 *c* 1. *dubit.* 5. *sect.* 3. *n.* 5.

Et ita &c. sub censura &c. Ad Majorem Dei &c. hac die 8. Aprilis 1692. respondebat.

Gaspar Dec. Alborghi &c.
J. C. de Colleg.

Atque ex his omnibus S. Congregatio Immunitatis literas dedit Episcopo Mantuano in hæc verba: *Illustre molto Rever. Monsign. come fratello. Havendo altre volte questa S. Congregatione dell' Immunità Ecclesiastica dichiarato, che i Cavalieri di S. Stefano debbiano godere l'esentione de' pesi laicali respetto a' loro beni patrimoniali, sarà cura di V. S. il procurare, che in occasione delle contributioni, che si pagano costì per le Truppe Alemane siano i medesimi considerati come gli Ecclesiastici, e non in altra forma, e Dio la feliciti.*

Di Roma a' 20. di Gennaro del 1693.

Quare hac de re non est amplius dubitandum.

CONSULTATIO LXXIII.

1 *An Milites regulares sint capaces pensionum Ecclesiasticarum? Et.*

2 *An per exercitium juris dictionis secularis absque tamen sententia sanguinis pensionem amittant?*

3 *Et quid si sententiam sanguinis cum effectu pronunciaverint?*

4 *Quidve si damnatus ad mortem, veniret in potestatem Curiæ, & morte afficeretur?*

AD 1. Affirmativè respondendum est; quia, licet non sint Clerici, sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, ut in proxima Consultatione probavimus. Et declaravit S. Congregatio Concilii die 10. Decembris 1600. *S. Congregatio Concilii censuit, milites Regulares militiæ S. Jacobi, & Spathæ, aliosque hujusmodi non emittentes omnia tria vota substantialia, videlicet paupertatis, castitatis, & obedientiæ esse capaces beneficiorum secularium, sive simplicium sive curatorum, ac etiam pensionum.* 1

Ad 2. Respondetur negativè; quia communis sententia tenet, quod irregularitas non habet locum, quando effectus non sequatur; nam fundamentum hujus irregularitatis est homicidium; si quidem homicidiū, licèt justum, infert defectum lenitatis. Si ergo deficit fundamentum, non habet locum irregularitas. Undè neque habet locum irregularitas ex delicto ob homicidium, nisi sequatur effectus. Et ita docent Hostien. *in c. Significasti, de homicid.* ubi Boccin. *nu.* 4. Sylvester. *v. Homicidium nu.* 3. *qu.* 2. Navar *in manual. c.* 27. *num.* 11. Sayr. *lib.* 7. *de censur. c.* 16. *num.* 4. *in fin. & num.* 5. Henriq. *lib* 14. *Summ. cap.* 12. *num.* 1. Suar. *disput.* 47. *de censur. sect.* 1. *num.* 7. Villalob. *part.* 1. *sum. tr.* 21. *diffic.* 25. *num.* 2. Coninch. *de censur. disp.* 18. *de irregul. dub.* 10. *num.* 92. Avil *de censur. par.* 7. *disp.* 5. *sect.* 2. *dub.* 1. Gasp. Hurtad. *de censur. disp.* 2. *de irregul. diffic.* 11. *num.* 38. Machad. *tom.* 1. *de perfect. confess. lib.* 1. *par.* 4. *tr.* 18 *decis.* 5. *num.* 1. & communiter Doctores *in c. Sententiam sanguinis, ne Cler. vel Monach. & in c. Ad audientiam de homicid.* 2

Quin etiamsi esset Clericus, & non solùm dictasset sententiam sanguinis, sed etiam esset, verus homicida, non idcircò pensione privaretur; quia Doctores, & jura agentia de hac materia semper loquuntur de beneficiis Ecclesiasticis, non de pensionibus reservatis super proventibus beneficiorum. Certùm est autem in materia odiosa, qualis est causa privationis, appellatione beneficiorum non venire pensiones, Crescent. *decis.* 296. aliàs *decis.* 14. *tit. de re jud.* Pegn. *decis.* 311. *num.* 39. *& seq.* Undè neque in constitutione pœnali privante, vel inhabilitante contineri pensionem nomine beneficii tenent expressè Navar. *cons.* 12. *num.* 13. *de rescript.* & Gonzal. *glos.* 5. §. 5. *n.* 26. & declaravit S. Congregatio Concilii in sequenti declaratione. 3

Proposito dubio, an homicida voluntarius, ejusque socius possit obtinere, & obtentas retinere pensiones absque dispensatione, non obstante c. 7. *sess.* 14. *quod de beneficiis tantum loquitur? Die* 11. *Julii* 1577. *Sacra Congregatio Concilii omnium sententiis censuit dicto c.* 7. *non comprehendi pensiones. Tamen faciendum verbum cum Sanctiss.mo, & in memoriam revocandum, quod Cancellaria in Bullis dicit: cum retentione quorumcumque beneficiorum aliàs compatibilium, & pensionum. Referentibus die* 19. *Julii* 1577. *Cardinalibus Morono, & Alciato, Sanctitas sua non habuit pro bono argumento, quod Cancellaria ita exprimat; id enim fit ad majorem declarationem. Tamen dixit, in materia favorabili, ut illa privilegii fori, appellatione beneficii venire pensionem, non autem in materia odiosa. Die* 8. *Augusti* 1577. *Congregatio generalis, cùm hæc essent relata, dixit, servandam esse hanc distinctionem, & ita rescribendum.* 4

Quod præcipuè procedit in hujusmodi Militibus, ut decidit Rota in Tirasonensi pensionis coram Seraphino 11. Decembris 1570. ea ratione, quia milites regulares non comprehenduntur in odiosis. 5

Quo verò ad privilegium fori Sanctissimus audita relatione Congregationis die 18. Decembris 1576. declaravit, pensionarium censeri beneficium ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur; idque duabus rationibus. Primò, quia Cancellaria 6

haben

habet pensionarium pro beneficiato, undè vult exprimi in Bullis pensiones, sicut beneficia. Secundò, quia Pius V. constitutione sua coegit pensionarium ad recitandum Officium, saltem B. Mariæ. Quare postea S. Congregatio consulta, an Clericus primæ tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tamquam Clericus pensionem, sed non beneficium, nec Ecclesiæ jussu Episcopi deservit, gaudeat privilegio fori, censuit, gaudere ad instar obtinentium beneficium. Quamvis non desint, qui affirment in pœna privationis beneficiorum, vel inhabilitatis ad beneficia lata ex ipso jure contineri pensiones, quia dicunt nomine beneficiorum veniunt etiam pensiones, Gloss. *in Clem. 2. v. Quodcumque de vit. & honest. Cler. & in c. Quicumque*, §. *Hæretici v. Beneficium de hæret. in 6.* Et quod licèt privatus, vel inhabilitatus per sententiam hominis quoad beneficia, non censeatur inhabilis quoad pensiones, tamen secùs in privato, seu facto inhabili à jure, seu per legem pœnalem quoad beneficia, quia hæc pœna continet pensiones, & sententia hominis est stricti juris. Idque tenent Garz. *de benef. p. 1. c 5. nu. 123.* cum Rota, Sarnensi, Crescentio, & Parisio, traditque Fatinac. *de hæres. q. 191. §. 2. n. 60* & sequitur Castropal. *tom. 2. de relig-tr. 13. de benef. disp. 7. pun. 11. §. 3. nu. 6.* ubi probabiliorem, & stylo Curiæ receptam asserunt. Alii verò putant tunc contineri pensiones, quando lex pœnalis utitur particula universali beneficiis quibuscumque, ita Sanch. *in decal. lib. 2. c. 28. n. 36.* ubi plures adducit. At nihilominus non est recedendum à citato decreto S. Congregationis cum approbatione Sanctissimi.

Ad 3. Videtur effici irregularis; quia tunc ponitur effectus, atque adeò irregularitas. Verùm existimo, quod neque tunc fiat irregularis, si pro inferenda morte sit necessarius novus processus, & nova sententia. Tunc enim mors non infertur ex vi prioris sententiæ, quæ se non habet in genere efficientis respectu mortis sed in genere objecti qualificantis reum, & reddentis dignum morte. Idem quoque censeo, si per sententiam damnatus ad mortem contingat, tamquam proscriptus, ab aliquo interfici; quia non potest licitè interfici ab aliquo, tamquam ministro justitiæ, nisi ultra sententiam, qua adjudicatus fuit morti, sequatur etiam sententia proscriptionis, & solùm in virtute hujus proscriptionis interfici potest. 7

CONSULTATIO LXXIV.

An in funere, cui Capitulum Cathedrale interest, possint Regulares suam erigere Crucem?

1 NEgativè, sed omnes incedere debent sub Cruce Cathedralis, quæ omnium matrix est, & præ omnibus debet honorari, ut notant Gemin. *in c. Quamvis*, §. *Quamquam not. 3. de præb. in 6.* Felin. *in c. Postulasti, de rescript. & in c. meminimus, de accus.* Chassan. *in Catal. glor. mundi p. 4. consid. 32. ver. Sed intellige*, Boer. *tr. de auctor. Magn. Consil. num. 15. in fin.* Atque ita censuit S. Rituum Congregatio in Andriensi die 12. Novembris, & in Pisaurensi die 22. Martii 1631. & Aretina 1664. Idque competere etiam Ecclesiæ Collegiali censeo: nam est dignior, ac proinde debet præcedere, *l. Omnes, C. ut dignit. ordo serv.* & tradunt Gloss. §. *Aliam instit de bonor. possess. & in l. Quisquis, C. de postul. & in c. Licèt 2. d. 45.* Lara *de alim. n. 24. & in l. honor, §. gerendorum, ff. de mun. & honor.* Dec. *in l. Cum quid n. 7. ff. si certum pet.* & alii passim, resolvitque eadem S. Congregatio die 14. Maii 1644. *Sacra, &c. censuit, ac declaravit in funeribus unicam Crucem adhibendam esse illius Ecclesiæ, ad quam cadaver defertur, nisi Capitulum Cathedralis, vel Collegiata funeri interfuerit; quo casu Crux Capitularis privativè adhibenda est.*

2 An autem, si favore Regularium concurrat immemorabilis consuetudo circa delationem propriæ Crucis, ipsis suffragetur, affirmat, relatis declarationibus ejusdem S. Congregationis Passerinus *de homin. stat. qu. 187. art. 4. n. 185* cum *seqq. tom. 2.* Non gravabor tamen adducere quædam decreta ejusdem S. Rituum Congregationis, quæ huc spectant suntque hujusmodi.

An Parochus, & Clerici parochiali Ecclesiæ Matrici addicti sint præferendi Capitulo, & Canonicis Collegiatæ. 1

An Parochus uti Protonotarius, possit uti almutio? 2

An Parochus Protonotarius Apostolicus possit uti habitu prælatitio in processionibus, & functionibus Ecclesiasticis? 3

An Capitulum quamvis non invitatum interesse possit generalibus processionibus? 4

An Parochus Matricis Ecclesiæ possit ad suum libitum inchoare generales processiones, non expectatis Canonicis Collegiatæ, vel potius eligenda sit conveniens hora? 5

An decreta alias per dictam S. Congregationem emanata, quod Capitulum Collegiatæ in omnibus sit præferendum Archipresbytero Matricis Ecclesiæ, quamvis Archipresbyteralis Ecclesia sit unica parochialis, & Collegiata animarum cura penitus careat, & cùm Capitulum invitatum fuerit ad levanda funera, debeant omnes tam seculares, quàm Regulares convenire in Ecclesiam Collegiatam, & sub unica Cruce Capituli incedere, debeant servari, etiam in processionibus generalibus, in quibus inceditur, etiam sub Cruce parochiali, & nullum afferri potest præjudicium juribus parochialibus, & Parocho? Et quis debeat facere functiones benedicendi campis, & maledicendi animalia, & à quo debeat præscribi, & intimari hora hujusmodi processionum? 6

An Archipresbyter in propria Parochia assistens tam in Vesperis, & Missis decantatis, quàm in Concionibus, uti possit habitu Protonotarii? 7

An dum Capitulum fuerit invitatum ad funus, & illud renuat Parochus levare, possit idem Capitulum ab hæredibus requisitum illud levare, prævia tamen protestatione Parocho facienda? 8

An Capitulum Collegiatæ, dum non habet jus funerandi, & corpus est sepeliendum in ejus Ecclesia ex electione defuncti, possit erigere Crucem intra limites Parochiæ, cujus jurisdictio, & territorium spectat ad Archipresbyterum? 9

An Officium faciendum in Ecclesia Archipresbyterali circa funus ad eandem delatum pro sepultura, spectet ad Archipresbyterum? & Capitulum, postquam illud associavit ad portam Ecclesiæ, teneatur recedere? 10

An Officium faciendum in Collegiata circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Parochum, vel potius ad Dignitatem Collegiatæ. 11

S. Rituum Congregatio ad 1. respondit Anno 1666. mense Augusti, Capitulum, & Canonicos Parocho Matricis Ecclesiæ in omnibus esse præferendos.

Ad 2. Non posse.

Ad 3. Non posse uti habitu prælatitio in processionibus & functionibus Ecclesiasticis.

Ad 4. Non solùm posse, sed etiam esse laudandum.

Ad 5. Non posse, sed spectare ad Collegiatam, & indicenda est hora conveniens.

Ad 6 Affirmativè. Et functiones benedicendi spectare ad Parochum, & hora debet præscribi, & intimari à prima Dignitate Collegiatæ.

Ad 7. Posse.

Ad 8. Posse, requisito, & spectato Parocho, & renuente venire.

Ad 9. Posse.

Ad 10. Spectare ad Archipresbyterum, Capitulum verò posse exspectare, vel recedere.

Ad 11. Spectare ad Dignitatem uti in propria Ecclesia.

CONSULTATIO LXXV.

Pater instituit suum filium hæredem sub hac conditione; dummodò sit absolutus à S. Inquisitione, sicque liber ab ejus carceribus, in quibus detinetur. Cùm autem filius in

pœnam

pœnam, sive pœnitentiam, tamquam hæreticus reconciliatus, sit damnatus, ad carceres perpetuos S. Inquisitionis, quæritur, an sit locus hæreditati? Ubi plura de pœnis, & pœnitentia.

1 PRincipio discutiendum est, an Pœnitentia sit pœna Ecclesiastica. Et quidem Pœna Ecclesiastica in genere est læsio, quæ ponit, vindicat, quod quisque committit, inflicta à potestate Ecclesiastica, ut colligitur à S. Augustino relato *in c. Pœnitentia, d.* 3. & ideò continet pœnam, quæ pro foro externo, seu corporis infertur, quæ magis propriè, & in specie dicitur pœna. Item continet pœnam, quæ infertur pro foro interno, seu animæ, quæ dicitur propriè Pœnitentia, quæ ut definit ibidem Augustinus, est dolentis vindicta, puniens in se, quod dolet commisisse. Quæ rursum est duplex. Alia enim imponitur pro foro pœnitentiali, seu Sacramentali. Alia verò pro foro conscientiæ, seu quasi pœnitentiali juxta tradita à Canonistis *ad tit. de pœnit. & remiss.* Abb. *in cap. de his n.* 3. *de accus.* Præpos. *in cap. Præterea*, 2. *de sponsa.* Sanch. *de matr. lib.* 8. *disp.* 34. *n.* 29. Menoch. *de arb. cas.* 539. *nu.* 32. cum ibi allegatis. Differt autem pœna à pœnitentia. Primò, quod pœnitentia imponitur, ut satisfiat Deo, & animæ. Pœna autem, ut satisfiat Reipublicæ. Ideò pœnitentia non excusat à pœna. Ita Abb. *in d. cap. De his nu.* 3. & Menoch. *loc. cit.* Secundo, pœna infligitur invito, & independenter ab ejus voluntate; pœnitentia autem acceptatione indiget, & consensu pœnitentis. Imò regulariter ab ipso delinquente accipit executionem, ut S. Augustin. *loco allegato.*

2 Potest tamen peccator cogi ad acceptandam pœnitentiam. Et primò in foro Sacramentali etiam per denegationem absolutionis. Quia habet Confessarius potestatem, non solùm absolvendi, sed etiam ligandi, ut Trident. *sess.* 14. *c.* 8. *in fin.* Ex quo Decreto communis Doctorum sententia asserit, pœnitentē teneri sub mortali peccato acceptare & perficere pœnitentiam, à Confessario injunctā, rationabilem, nisi velit alium confessarium adire, ut Suar. *de pœnit. disp.* 38 *sect.* 7. *n.* 4. qui contrariam sententiam temerariam ait, Bellarm. *de pœnit. lib.* 4. *c.* 15. Tolet *lib.* 3. *c.* 9. *num.* 3. Et hanc conclusionem de fide definitam ex dicto Tridentini decreto, ait Vasquez 3. *p. tom.* 4 *q.* 94. *ar.* 2. *dub.* 1. *nu.* 5. Unde non admitto, quod quidam Authores putant, non obstante dicto decreto, non teneri sub peccato mortali pœnitentem pœnitentiam acceptare, sed sufficere, si habeat Propositum satisfaciendi Deo hìc, vel in Purgatorio. Quod asserit Novar. *in man. cap.* 26. *n.* 20. & alii recentiores apud Dianam *resol.* 52. *miscell.* 1. *tom.* 1. Addo, quod secundùm probabiliorem sententiam potest Confessarius cogere pœnitentē pro crimine publico, & scandaloso acceptare pœnitentiam publicam, Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 10. *nu.* 3. Sylv. *v. Pœnitentia q.* 2. Vasquez *loc. cit. dub.* 2. *n.* 2. Suarez *de pœnit. disp.* 10. *num.* 74. & alii multi, & probatur ex Trid. *sess.* 24. *c.* 8. *de ref.* Quamvis contrarium aliqui teneant; quia putant, hoc fore contra sigillum confessionis. Ita Novar. *c.* 8. *num.* 10. Em. Sà *v. satisfactio, num.* 12. Beya 3. *p. cas.* 1. & alii. Præterea cogi poterit delinquens pro crimine publico, & scandaloso ab Episcopo, seu Prælato per censuras Ecclesiasticas ad acceptandam, & perficiendam pœnitentiam publicam, ut Turrecrem. *in c. Pœnitentes* 50. *d.* & probatur ex eodem Tridentino *d. cap.* 8. *sess.* 24. quod puto intelligendum de pœnitentia publica, non solemni. Nam solemnes pœnitentiæ hodie desuetudine abrogatæ sunt, ut Bernard. Diaz *in prax. c.* 23, & ibi Salzed. Sanch. *de matr. lib.* 7. *disp.* 6. *num.* 10.

3 Et non potest quis ab Episcopo cogi ad eam suscipiendam nisi fiat in Ecclesia universalis reformatio, seu restitutio hujusmodi pœnitentiarum, ut sentit Bernard. Diaz *ibi.* Etenim continent rigorem nostris temporibus nimis gravem; nam solemniter pœnitens per manus Episcopi impositionem accipere debet cilicium, & habitum mutare, & statum pœnitentiæ profiteri. Unde & religiosa persona efficitur, & de foro Ecclesiastico, ut Simanch. *de cathol. instit. c.* 47. *n.* 21. Sacra quoque Pœnitentiaria interdùm cogit pœnitentem pro publicis, & scandalosis delictis acceptare publicam pœnitentiam non solemnem, etiam sub cautione præstiti juramenti de ea perficienda. Quidquid in contrarium dicat Navar. *cons.* 28. *de pœnit. & remiss.* 2

Tertia differentia, quæ sequitur ex præcedenti est, quod 4
nulla pœnitentia reperitur latæ sententiæ, seu quæ ipso facto incurratur, seu ad quam quis teneatur ante sententiā Prælati, seu Judicis fori animæ. Et quidem de pœnitentia solemni apparet, quia à solo Episcopo imponitur per illius manus impositionem, & non ab alio sacerdote, nisi de illius mandato, *c. si verò, & c. Pœnitentes* 50. *d.* ibique Turrecrem. *n.* 1. Præp. *n.* 11. traditque Bellarm. *tom.* 2. *lib.* 1. *tit. de Pœnit. c.* 1. §. 5. Similiter pœnitentia publica non solemnis, licèt in multis casibus imponatur à jure, non solùm per antiquos canones pœnitentiales, sed etiam decretales; tamen non obligat in foro conscientiæ, nisi imposita fuerit ab Episcopo, vel proprio sacerdote. Imò Episcopus potest tales publicas pœnitentias à jure statutas commutare in secretas, quando sibi visum fuerit expedire, Trid. *sess.* 24. *c.* 8. *de ref.* licèt de jure communi antiquo non posset illas in privatas commutare, ut Tiraquel. *de pœn. temp in præf n.* 28. *cum alleg.* Et idem dicendum de aliis pœnitentiis à jure statutis, ut catinæ, aliàs carenæ, aliter Carentenæ, hoc est 40. dierum jejunii cum septem annis sequentibus. de qua *in cap.* 2. *de sponsa. duor. & c. Accusasti, de accus.* Nam etiam potest eas proprius Sacerdos pro foro conscientiæ moderari, ut Barbos. *in d. c.* 2. *n.* 3 Et generaliter quod omnes pœnitentiæ, etiam à jure Canonico statutæ, hodie sunt arbitrariæ, id est arbitrio Episcopi, vel confessarii commissæ, ait communem Clerus §. *fi. prax. q.* 83. *in fin.* Excipe tamen aliquos casus, in quibus absolutio est reservata Papæ, & statuitur in Canone, ut absolvantur rei cum cautione juratoria de publica certa pœnitentia agenda, ut *cap. Felicis, de pœn. in* 6. Vel quando à S. Pœnitentiaria imponitur sub simili cautione præstiti juramenti, ut supra dictum est; in istis enim casibus non poterunt ab inferiore, etiam Episcopo commutari.

An autem possit in aliis casibus Episcopus, vel Con- 5
fessarius commutare pœnitentias à Papa, vel à S. Pœnitentiaria impositas pro casu reservato, communis sententia negat, quam tenent Sylvest. *v. Confessio, q.* 27. Suar. *de pœnit. disp.* 38. *sect.* 10. *n.* 14. Coninch. *disp.* 10. *de Sacram. pœnit. n.* 100. Henriq. *lib.* 5. *c.* 22. *n.* 5. Et hanc sententiam servat stylus Curiæ. Unde Pœnitentiariis S. Petri specialiter concessum est, pœnitentias hujusmodi alicui injunctas ab alio Pœnitentiario communari, si tamen non fuerint determinatæ à majori Pœnitentiario, seu Regente. Quamvis Bonacina *tr. de Sacram. Pœnit. q.* 5 *sect.* 3. *punct.* 3. *n.* 6 cum aliis teneat, posse commutari à quolibet Sacerdote, quia putant, ablata reservatione per absolutionem pœnitentiam illam non manere reservatam. Illud concedendum est, pœnitentiam impositam à Papa in casu non reservato, posse mutari ab inferiore. Quia manus appositio Papæ in iis, quæ concernunt forum interius, non ligat manus Ordinariorum, ut Gonzal *super. reg.* 8. *glos.* 52. *n.* 62. cum ibi allatis.

De Pœnitentiis verò, quæ in Dataria injunguntur pro 6
dispensationibus matrimonialibus, concessis in forma commissaria, aliqui dicunt, posse ab Episcopo commutari ex causa rationabili, ut Genuen. *in prax. c.* 20. *n.* 2. ubi ait, ita fuisse ab Urbe rescriptum. Quod puto, non procedere de pœnitentiis, quæ debent præcedere actum dispensationis. Quia illæ sapiunt formam, & sunt loco compositionis.

De pœnitentiis injunctis per commutationem pro 7
votis Papæ reservatis in materiam non reservatam, multi dicunt, posse à quolibet Confessario cōmutari ex ratione illa, quod materia nō sit reservata, quos allegat, & sequitur Sanch. *de matr. disp.* 9. *n.* 20. *lib.* 8. & in *decal. lib.* 4. *c.*

40.*n.*46.& hæc ſententia eſt frequentiori calculo recepta.Sed contraria eſt tutior in praxi, quam tenent multi allegati à Sanch.*loc.cit.de matr. n.*20. Quia ſubrogatum ſapit naturam ejus,in cujus locum ſubrogatur. At de his hactenus.

8 In hac autem re certum eſt, hæreticum durante hæreſi eſſe incapacem. hæreditatis, ut docent communiter Doctores apud Farinac.*de hæreſ.q.*190.*n.*93. à qua ſententia, inquiunt,non eſt recedendum tam in conſulendo, quàm in judicando.Probant *ex l.Manichæos*, §. 1. *C. de hæret.* ibi:*Ipſos quoq; volumus amoveri ab omni liberalitate, & ſucceſſione quolibet titulo veniente* Hoc ipſum habetur *ex l.Ariani*,§.*Cunctis*,*C.eod.tit.*Item ex *cap.excommunicamus* 1.§.*Credentes de hæret.*ibi: *Nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat.*

9 Hæc tamen doctrina non obtinet in hærerico reconciliato.Is enim per reconciliationem nanciſcitur utramque teſtamenti factionem, quæ ſibi ſuffragatur, ut poſſit teſtari,ac hæres inſtitui, Doctores apud Sanchez *de Decal.tom.*1.*c.*14.*n.*40.

10 Obſtare tamen videtur condemnatio ad perpetuos carceres, quæ cùm æquiparetur pœnæ condemnationis ad metalla,reddit incapacem cujuſcunque hæreditatis, Boſſ.*in pract.tit.de his,quibus ut indign.bon. auſer.*& patet *ex l.*3.*de his,qui pro non ſcript.habent.* Cum ſimiliter Quod videtur ſentire Vaſquez *opuſc.de teſtam.cap.*9.§.4. *dub.*2.*n.*123.

11 Verùm reſpondetur primò,quod cùm pœnæ ſint odioſæ,non ſunt extendendæ de caſu ad caſum etiam graviorem,ſed ſolùm locum habent in caſibus, in quibus expreſsè à jure cavetur.A jure autem expreſsè cautum non eſt,quod damnatus ad perpetuos carceres ſit incapax hæreditatis. Secundò reſpondetur, quod cùm incapacitas ſuccedendi non oriatur ex pœna,ſive pœnitentia ob peccatum hæreſis,ſed ab ipſa hæreſi, utique ſublata hæreſi per reconciliationem,ac pœnitentiam, tollitur etiam incapacitas.

12 Reſtat dumtaxat in hoc caſu interpretari mentem teſtatoris,quæ videtur eſſe, ut ejus filius ſit hæres,ſi fuerit abſolutus ab omni hæreſis ſuſpicione, ac liber à carceribus.Quæ cùm ſit conditionata debet impleri in totum, quia conditio eſt de genere indiviſibilium,*l.Qui duobus*, & *l.cui fundus.ff.de condit.& demonſt.*Surd.*conſ.*156.*n.*15. & ſub aliqua conditione conceſſum, ſub oppoſita cenſetur ademptum,*l.ſi legatur purè,ff.de adim. leg.*& obſervant Doctores,quos ſequitur Surd. *conſ.* 157.*nu.* 9.Atque ideò videtur dicendum,quod,aſſignatis alimentis Pro filio,hæreditas deferri debeat hæredi ſubſtituto à patre,ſive condemnatio hujuſmodi ſit in pœnam, ſive in pœnitentiam.Potuit quippè pater in odium hæreſis, & ob infamiam à filio contractam & in ſuam familiam diffuſam ex perpetua carceratione in S. Officio reddere illum indignum hæreditatis.Carceratio enim cum condemnatione in S.Officio infamat.Bordon.*de S.Tribun.* S. *Offic.c.* 12.*n.*69.*& ſeqq.*

CONSULTATIO LXXVI.

Poſito,quòd aliàs S.Congregatio Concilii in una Nullius,ſive in Squillacenſi ſub die 15. *Novembris* 1626. *declaraverit,preſbyteris,& Clericis licereterras patrimoniales, ac beneficiales opera laicorum colere, & pro neceſſaria cultura uſu boves,aliaque animalia emere,illorumque fructus vendere, eoſque ſi in propriis bonis habeant quercus,& caſtaneas,poſſe animalia, quæ illarum fructibus veſcuntur,emere,eaque alere,ac pro ſua, & familiæ ſuſtentatione vendere,quæritur, an prædictis preſbyteris, & Clericis liceat abſque negotiationis Clericis interdictæ nota, oves, boves, aliaque hujuſmodi animalia emere, eaque locationis,aut ſocietatis titulo conductori, aut ſocio tradere,ac lucrum ex hujuſmodi locatione, ſive ſocietate percipere?*

AFfirmat Jo.Medin. *de reſtit. q.* 20.*art.*2. tum quia 1
ceſſat ratio prohibitionis.Quippè cùm negotiatio per alium neque diſtrahat,neque Clerici animum occupet, & modò pecunia ad liciram tradatur negotiationem,peccata, quæ committit is,per quem fit negotiatio, Clerico non imputantur, ut alibi diximus; tum etiam, quoniam jura ſolùm videntur prohibere Eccleſiaſtico negotiationem per propriam perſonam,ut patet ex *Clem.* 1.*de vit.& honeſt.Cler.* tum quia negotiationem per tertium non eſſe Sacris perſonis illicitam, etiam extra neceſſitatem, cenſet Sà. *v.Clericus*,*n.*2. Valent.2.2.*d* 5. *qu.* 20.*pun.*5.Leſſius,Molina, Rebellius, Aragon. Sal.& alii quos profert Salas *tr.de empt.& vend.dub.*2. *numer* 8. & Diana *tr.de contr. reſol.* 72. qui pro contraria ſententia adducit Magalam, Genuenſem, Riccium, Hugolinum, Salcedum, & Proſperum ab Auguſtino. Patetque ex eo, quod ſcribit Alber. *in l.humilem*, *C. de inceſt. nupt.* & quod ibi dicitur, tabernarium inter abjectas perſonas connumerari, procedere tum demum, ſi per ſe exerceat, non ſi per alios *per l.qua adulterium in princ. C.de adul.*in illis verbis, *an domina caupona,an miniſtrafuerit.* Nam etiam, inquit, honeſtæ dominæ vinum vendi faciunt in taberna, nec ibi miniſtrant, nec aſſiſtunt, nec ideò eas dici viles. Et ſequitur Alciat. *de præſ. reg.* 1. *præſ.* 48. *numer.* 10. *& in lib.* 2. *verb. ſign. & in l.mercis*, *ff. de verb.oblig.* & Petr. Rebuf. *in interpr. auth. habita*, *v. Et à viliſſimis ſæpè hominibus*, *C.ne filius pro patre.*

Et ad hanc ſententiam adfert Alciatus textum in *Clem.* 2
1.*de vit.& honeſt. Cler.* dum illic prohibetur, ne Clerici carnificum,ſeu macellariorum, aut tabernariorum artem perſonaliter pœna illius Clementinæ, ut dicit Gloſſ.*ibi*, *publicè*,*& perſonaliter*,quam ſequuntur Butr. Anchar. *in* 4.*not.*Car.Flor.*in* 5. *not.*& Imol.*col.*3. Nam,ut dicit Anchar. *in cap. Nulli* 44.*d.*Clericus qui non per ſe, ſed per alios eam artem exercet,non notatur, ut tabernarius. Et idem dicit Gemin.*ibi*,*& in cap.*1. *col.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.lib.*6.ubi,& ad hoc citat textum *in cap.Significante*, *de appel.*ubi Canonici habebant jus vendendi carnes, & ſubdit Geminianus, ſe aliquando defendiſſe Clericum, qui in domibus Eccleſiæ tabernam tenuerat, vendendo vinum,quòd ex ſuis vineis collegerat,non tamen adminiſtraverat in propria perſona,ſed per alium. Idem aſſerit Franch. *ibi col.* 2, & Dec. *in* 2. *not.* qui & ad hoc citat textum *in cap.ult.ne Cler. vel Monach. lib*, 6. ubi Clerici per alios poſſint exercere juriſdictionem criminalem ad eos pertinentem, licèt per ſe facere non poſſint, *ex text.in Clem. ne in agro*, §.*Porrò*,*in fin.v.Perſonalem*,*de ſtat.mon.*Lambert.*de jurepatr.art.* 26.*q.*9. *princ. p.*1.*lib.*2.

Facitque textus à contrario ſenſu *in l.In honoribus*,§. 3
1.*ff.de vac.mun.*ubi ſcribitur, non alios fiſci vectigalium redemptores à muneribus excuſari,quàm eos, qui præſentes negotium exercent. Quaſi ſcilicet id exercere non cenſeantur,niſi ipſi præſentes, & per ſe exerceant. Et eſt ſimilis propemodum textus *in l. ult.ff. de excuſ.tut.* ubi qui in collegio piſtorum ſunt, à tutela excuſantur,ſi modò per ſemet piſtrinum exerceant. Ex quo notat Baldus, quod Doctor non debet habere ſalarium, niſi per ſe legat, non etiamſi per ſubſtitutum.Et illum textum ad hoc expendit Roman.*in repert.l.Si verò*, §. *de viro in* 24. *fall.* quod privilegia artis non competunt his, qui eam non exercent per ſemetipſos, ut & idem facit *ſing.* 64. ubi dicit,illum textum ad hoc ſingularem. Et ſuffragatur Gloſſa *in l.*1.*v.uſurpantes*,*C.de mancip.& col.lib.*11.Vide Panorm.*conſ.*5.*lib.*1.

Alii tamen diſtinguunt. Nam, ſi ille alius, per quem negotiatio exercetur, non ſit niſi adminiſter,nec habeat rationem concauſæ principalis, putant, negotiationem illam per alium eſſe Clericis, & Religioſis illicitam. Quia is, qui ita negotiatur per tertium, eſt verè, & propriè negotiator.Sicque accipiunt quæ habet Straccha

p.1.de marcat.n.26. monstrans negotiationem,per alium constituere verum negotiatorem. Ad hæc talis negotiator,etiamsi tertium adhibeat, ferè tamen obnoxius est omnibus illis inquietudinibus,& fluctibus curarum, ob quas negotiatio per se ipsos vetatur sacris hominibus.Videmus enim maximos quosque negotiatores, etiam si pluribus administris non destituantur,agitari animo, & irrequietos semper esse, ac procul ab illo sancto otio, quod in sacris hominibus Ecclesia,& ipsum eorum institutum deposcit.Itaque talem negotiationem per alium illicitam esse sacris hominibus ponunt extra dubium,sicq; accipiunt Rodericum *tom.3.quæst.regul.qu.47.art.8.* At si agatur de negotiatione per alium,qui sit concausa principalis,& curas omnes, & sollicitudines negotiationis exorbeat, admittunt negotiationem per tertium posse per sacras personas, & Deo dicatas exerceri. Quare volunt, fas esse Ecclesiasticis, ac Religiosis inire contractum societatis cum capsore, aut mercatore conferente totam operam. Religiosis ex parte sua non nisi nervos negotiationis,sive pecuniam conferentibus, in quo ne venialiter quidem peccant. Nam hujusmodi negotiatio caret admixtione defectuum illorum,ob quos negotiatio malè audire solet, nimirùm obnoxietate mentiendi,vel etiam peierandi,& rixandi, nec habet adjunctam eam mentis dissipationem, quæ avertit negotiatorem ab otio, ministeriis Ecclesiasticis, & vitæ Religiosæ consentaneo.

4 Nihilominùs tenendum est,in nullo unquam modo licere;quia ordinatur ad lucrum, & veram negotiationem. Ita Redoanus, & alii *de spol.q.* 2. Difficile enim est inter hujusmodi contractus non intervenire peccatum, *c.Qualitas de pœnit.d.5.* Et semper intelligitur causa cupiditatis hoc fieri,nisi necessitas probetur,Glos.*in cap.Decrevit,v.conducere.* Est autem cupiditas mater usurarum, *c.Virum 45.d.* Et quamvis aliqui non existiment,culpam lethalem esse ita per alios negotiari,aliquid tamen fœditatis,atque indecentiæ ratione status Clericalis intervenire arbitrantur. Quocirca improbandum id esse,quantum est ex se, tenent Molina *de just. & jur. tract.2.disp.* 342.Guttier.*de gabell.q.92.num.30. & seqq.* Lessius atque alii.

5 Et quidem Capsor, aut Mercator, qui operam, aut etiam partem pecuniæ collaturus à sacris personis accipit pecunias,verè negotiatur. Igitur Clerici, qui hac in parte mercatorii socii sunt, & dicuntur, ut patet ex nomine contractus societatis, citra dubium negotiantur.

6 Quamvis autem in contractu societatis solus capsor, aut mercator ponat totam operam,tamen cùm cooperatores habeat Clericos,& ita quidem, ut iis se subducentibus, collapsa esset mercatoris opera, perspicuum est, non minori jure dici negotiatores, quia negotiationis nervos conferunt, quàm mercatorem, qui ferè tantùm confert,quod minùs præcipuum est, operam scilicet, & industriam.Sunt igitur personæ sacræ hac in parte negotiatores.

7 Ad quod facere videtur textus *in l.2.§.1.de admin.rer. ad civit.pert.* ubi quod quis suo nomine exercere prohibetur,id nec per subjectam personam agere debet.Et ideò si Decurio subjectis aliorum nominibus, prædia publica colat,quæ Decurionibus conducere non licet secundùm legem usurpata revocantur;& ibi notat Glossa,quod non possum per me,nec per alium quoque possum, & allegat alios multos textus concordantes; qui enim per alium facit,per se ipsum facere videtur, juribus vulgatis, & id quidem propriè, ut plurimis placere video,quos congerit Tiraquel.*in legib.connub.glos.3.v.Contracter n.*181. Ex quo Bart.*in l.3.§.si procurator,ff. quod quisq; juris tradit,* statutum loquens in personam facientis, habere locum in eo,qui per alium facit.

8 Nec obstat,id verum non esse, ut propriè facere dicatur,qui per alium facit ex sententia ipsius Bart. *in l sed si minus §.servus,ff.de injur. & in l.si is,qui pro emptore in* 5.*q.princ.* & ibi quoque Imol.*ff.de usucap.* Nam, & si id verum esset,non tamen procederet,ut dicit Alciat.*d præsumpt.*40. quando lex, vel statutum consideraret actum ipsius personæ exercentis, quæ considerari videtur, ut quis dicatur negotiator ob eum actum. Non tamen omninò vacet culpa,qui & hujusmodi artes prohibitas per alios exercet,ut dicit Glos.*in d.Clem.v.publicè,& personaliter,de vit.& honest. Cler.lib.6.* quam & in hoc sequuntur Butrius.Imola, & Ancharanus.

Atque ita in hac re censuit S Congregatio Concilii in Romana negotiationis die 7.Octobris 1662. 9

Hinc non solùm censetur Clericis, & Religiosis prohibita negotiatio,sive exercere mercaturam *ex can.Negociatorem,c.fornicarii,c.Consequens, c.ejiciens* 88.*d.cap. ult.de vit.& honest.Cler.c.1. Ne Cler.vel Monach.& d. Clem.1.de vit.& honest.Cler.* Idque sub peccato mortali ex genere suo,Sylvest.*v.Clericus 3.qu.1.* Salzed.ad Diaz. *in prax.c.58.§.& ex ea pœna.*& de communi testatur Filliuc.*tr.35.n.20.* Luysius Turrian.*de just.disp.59.dub.2.n.* 4.Verùm etiam conducere à laicis maximè vectigalia, ut censuit S Congreg.Episcoporum, ac Regularium in Tarracinensi 11. Januarii & 5. Aprilis 1647. Item conductionem aliorum bonorum, nisi ex urgenti, & præcisa necessitate, nempè pro eorum necessaria sustentatione ab Ordinario declaranda, & petendo prius licentiam à S.Congregatione Immunitatis, ut declaravit 30. Maii 1620. Quando quidem *quæstus omnis*, inquit Livius,*patribus indecorus visus est.* Et quadrat in hanc rem locus Apostoli vetantis Antistitem, & quemcumque præterea addictum divinæ militiæ, esse turpis lucri cupidum ad *Tit.2.* Quamquam enim turpe lucrum potest accipi pro lucro injusto,quale esset,si Clericus circumveniret suum proximum, eumque litibus involveret, ut haberet quomodo eum exsugeret,quod Paulo Samosateno exprobratum est à Patribus Concilii Antiocheni apud Eusebium *lib.7.hist.cap.26.* tamen propriè lucrum turpe à lucro injusto est secernendum, & benè notavit Abulens. *in cap.* 25.*Matth.q.*223.*&* 225. existimans lucrum illud dici injustum, quo læditur jus alienum, verbi gratia, quia res venditur ultra justum pretium; illud verò lucrum dici turpe,quod,quamvis non pugnet cum justitia,quia caret immoderatione,tamen caret honestate,non quod propterea sit malum in se,& absolutè,itaut respectu cujuscumque sit inhonestum,sed quod ex se sit indifferens, & vacuum honestatis, ac laudis. Hæc tamen turpis lucri interpretatio non placet; quia tale lucrum juxta Abulensem non est malum, sed indifferens. Quorsum ergo dicitur turpe? Non enim quod pulchritudine, & deformitate æquè caret, dici potest deformè, ac turpe, præcisè quia non est pulchrum; quare dicendum est, idcirco lucrum aliquod denominari turpe respectu certi cujusdam status,aut certæ personæ,quia est ei dissentaneum,etiamsi in alio aliquo,à cujus statu non abhorreat, minimè dicatur turpe,& ex bono fine captatum possit justum,& honestum esse.Tale ergo est respectu personarum sacrarum lucrum,quod ex negotiatione patatur, cùm negotiatio lucri causa nititur,ut faciunt vulgares negotiatores. Id quippè lucrum respectu Clericorum dicitur lucrum turpe.Quia quamvis supponatur non esse lucrum injustum, tamen dedecet nobilem statum Clericorum, & Religiosorum,sicut etiam passim censetur dedecere statum nobilium. 10

CONSULTATIO LXXVII.

An per omissionem professionis fidei amittantur etiam distributiones quotidianæ

REspondeo negativè.Ità S. Congregatio Concilii in Pistoriensi, ac alibi sæpè *ad sess. 24. de refor.* Per omissionem enim professionis fidei amittuntur tantùm fructus præbendarum,nō autem distributiones quotidianæ quas quis serviendo acquisiverit;quia appellationem fructuum,quos suos facere nō possunt professionem fidei 1

non emittentes ex Trid. *d. sess. 24. c. 12.* non veniunt distributiones, Cassador. *dec. un. de Cler. non resid. n. 1. in fin. & dec. 6. de præb. n. 6.* Oldrad. *cons. 118.* Covar. *lib. 3. var. c. 13. n. 1.* Paris. *de resign. benef. lib. 6. q. 2. nu. 30.* Rota apud Cæsar. de Graff. *dec. 116. alias 5. de præb. n. 1. & in nov. dec. 2. eod. & dec. 33. de sent. in antiq.* Azor. *mor. instit. to. 2. lib. 7. c. 2. q. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 2. proœm. n. 17.* ubi testatur, pro opinione ita respondisse S. Congreg. Concilii, sicut etiam testatur Garz. *de benef. p. 3. c. 3. n. 59.* & firmavit Rot. *in Varnien si* Canonicatus 28. Aprilis & 13. Junii, ac 4. Februarii 1611. coram Sacrato; quia Concilium loquitur de fructibus, quorum appellatione continentur illa tantùm, quæ recipiuntur in absentia, non autem distributiones, quæ dantur ratione ministerii personalis, & de illis testari quis potest, Doctores omnes *in cap. un. de Cler. non resid. in 6.*

2 Sic etiam distributiones quotidianæ non dicuntur de corpore beneficii, sed sunt diversi generis, & naturæ, Cæsar. de Graff. *d. dec. 5. n. 4.* Oldrad. *ibid. n. 4.* & patet ex Tridentino eodem loco, *§. Præterea.* Nam dantur ratione personalis servitii; & ex hoc infertur, quod qui habet privilegium, ut in absentia possit percipere fructus beneficii, non propterea potest accipere quotidianas distributiones, ut benè notant Glos. *in d. cap. un. de Cler. non resid.* Rebuff. *in prax. p. 3. tit. de Brev. Apostol. n. 45.* Cald. *cons. 1. tit. de Cler. non resid.* Cassador. *dec. 1. eod. tit.* aliique communiter. Sic etiam si alicui esset concessum privilegium, ut absens posset percipere fructus beneficii eo modo, quo posset percipere, si esset præsens in Ecclesia, non poterit propterea percipere distributiones, Azor. *to. 2. lib. 7. c. 7. q. 2.* Gig. *cons. 144. n. 23.* Viv. *in com. opin. v. Distributiones in fin.* & tradunt Jo. Andr. *in d. cap. un. in novel. n. 3.* & ibi Gemin. *n. 5.* & Cassad. *d. dec. un. de Cler. non resid.* Sic etiam qui est condemnatus, ut restituat fructus beneficii, non tenetur vi hujus sententiæ restituere distributiones; & qui est privatus ob delictum fructibus beneficii, non censetur esse privatus distributionibus, Boer. *dec. 340. n. 4.* Gig. *d. cons. 144. n. 18. & 25.* Caputaq. *dec. 29. n. 1. p. 1.* Put. *dec. 383. n. 7. lib. 1.* & Rot. *dec. 1170. n. 2. p. 3. div.* si verò condemnaretur ad fructus perceptos, & qui percipi potuissent, tunc etiam condemnaretur ad restitutionem distributionum, Pontan. *tr. de spol. lib. 4. n. 21.* & Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœmial. n. 157. & 160.* ac censuit S. Congreg. Episcoporum & Regularium in Avellinensi 29. Novemb 1600. *Sacra &c. censuit, distributione non esse inter fructus computandas, licèt Canonicatus nullos alios fructus habeat.*

3 Quod etiam locum habet si distributiones non solvantur dietim, sed post longum tempus, & in fine anni, dummodò in solutione habeatur ratio ad singulas horas, Achill. de Graff. *dec. 12. de præb.* Seraph. *dec. 1140. n. 2.* licèt contrarium teneat Verall. *dec. 29. n. 4. & 5 p. 2.* sed immeritò id Verallo imponitur, cùm eas decisiones uti spurias pro suis habere noluerit, teste Ricciull. *de jur. person. lib. 1. c. 13. n. 53.* Item locum habet in Anniversariis Defunctorum, Azor. *loc. cit.* Sanch. *in decal. lib. 2. c. 2. q. 5.* ante *nu. 11.*

4 Id tamen limitatur primò in distributionibus, quæ percipiuntur ex interessentia alicujus partis anni; quia tunc non dicuntur verè distributiones, sed magis æquiparãtur fructibus, Rot. *dec. 330. n. 4. p. 1.* Ricciull. *loc. alleg. n. 54.* Secundo quando beneficium, sive Canonicatus non habet aliquos fructus, sed emolumenta omnia consistunt in distributionibus quotidianis. Tunc enim, ut pœna per Concilium adjecta possit in aliquo comprobari, debet intelligi de distributionibus, prout dicitur de condemnatione facta in fructibus perceptis, quibus si beneficium careat, comprobatur in distributionibus quotidianis, ut dictum est, & tradunt etiam Mohedan. *dec. 6. num. 1. & per tot. de præb.* ac Put. *dec. 357. sub n. 6. & seq. lib. 2.*

CONSULTATIO LXXVIII.

Quidam Apostolicum Indultum ad sacros Ordines extra legitima tempora suscipiendos obtinuit solita verborum formula concepium, nempè: Et subindè ad sacros Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus Ordines tribus Dominicis, seu aliis festis diebus continuis, vel interpositis, etiam extra tempora à jure statuta, &c. Apostolica authoritate concedere, & indulgere &c. Itaque cum Episcopus die Sabbati quatuor temporum Subdiaconatu initiavit, proxima verò die Dominica Diaconatum, subsequenti verò altera die Dominica Sacerdotium eidem contulit. Nunc quæritur, an iste ritè ordinatus fuerit?

REspondendum videtur negativè. Quia conditio, sive forma in Indulto Apostolico præscripta non fuit servata. Quando enim conceditur facultas exercenda sub aliquo certo modo, & forma præscripta pro usu concessæ facultatis, nulliter, aut minus ritè fit defectu potestatis. Quia cùm sit concessa sub tali modo, & forma, non est sine ipsis concessa, imò denegata, nam cùm deficiat requisitum in concessione, deficit etiam concessio, *l. 4. §. Toties, ff. de damn. infect. & l. 2. §. loquitur, ff. de aqu. quot. & ast. & cap. Indemnitatibus, §. Periculum, de elect. in 6.* Quod autem indultum inducat formam, satis colligitur ex eo, quod inducit modum, & ordinem, cum quo conferendi sint ordines sacri. Quod operatur, ut dicatur inducta forma, ut notant Bart. *in l. Cum hi, §. Si Prætor. num. 2. ff. de transact.* Dec. *in cap. de appellationibus num. 10. de appel.* Alber. Brun. *de form. solemn. cap. 10. conclus. 5. & 7.* Menoch. *cons. 695. num. 8.* Rot. coram Durano *dec. 22.* 1

Secundò, quia dum potuit extra tempora ordinari, stante Indulto, & non est ordinatus, sed adhibuit solemnitatem de jure communi, per actum contrarium videtur renunciasse Indulto. Siquidem per usum contrarium amittitur Indultum, *cap. Gratum, de offic. deleg.* ubi Glos. *v. Recursum, & cap. Ex ore, de his, quæ fiunt a major. par. cap.* ubi Glos. *v. Renunciasse*, & communiter Canonistæ, *& in cap. Cum accessissent, de constit. & in cap. si terra, & in cap. Accedentibus, de privil.* & Juristæ *in l. fin. ff. de constit. princ.* 2

At verò tenendum est, ritè ordinatum fuisse. Desumitur ex Glos. *in l. ejus militis, §. Militia, ff. de testam. milit.* Nam quando quis potest dupliciter rem agere, nempè secundum jus commune, & ex privilegio absq; solemnitatibus juris communis, quocumque modo eam agit, validè, ac ritè agit, nempè sive de jure communi, sive de jure privilegiativo, ut habet Glossa *ibi v. Quocumq; modo. l.* Qui autem habet Indultum suscipiendi Ordines sine solemnitatibus juris communis, potest utroque modo illos suscipere; nam jus commune semper illi assistit, & potest Indulto non uti. Et rursus potest redire ad Indultum, quia durat, donec durat potestas suscipiendi ordines, cùm sit in ordine ad ipsam, ut habetur etiam ex dicta *l. Ejus Militis, §. Militia*, ubi miles, qui testatus fuerat secundum jus commune, potest postea jure militari testari, & valet posterius testamentum, & ideò qui reliquos ordines suscepit ex Indulto absque solemnitatibus, ritè ordinatus est, licèt antea primum ordinem susceperit solemniter, & juxta jus commune. 3

Quod adeò verum est, ut etiamsi non constet, quod ordinatus voluerit uti Indulto, debet ordinario ritè sustineri, tamquam de jure speciali privilegiativo facta. Imò etiam si voluisset de jure communi ordinari, & deficeret aliqua solemnitas, deberet quoque sustineri ordinatio de speciali jure per textum *in d. l. similes, ff. de testam.* ubi militem, qui proposuit communi jure testari, & non potuit, aut defecit aliqua solemnitas, utiliter adhuc testatum decernitur de jure speciali; quia quando quis potest ex duplici jure operari, licèt proponat operari ex uno, non tamen excludit alterum, sed habet interpretativam voluntatem, quod actus, si non potest valere 4

de

de jure, de quo proposuit, valeat de alio jure, cum quo potest operari, ut in eo textu dicitur, nempè: *Neque enim qui voluit jure communi testari, statim beneficio militari renunciavit. Nec credendus est quisquam genus testandi eligere ad impugnanda sua judicia, sed magis utroque genere voluisse propter fortuitos casus.* Et proinde quando actus non potest valere de jure communi, præsumitur factus, stante Indulto de jure speciali, & privilegiativo, ut tradunt Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 36. n. 6.* Alex. *in l. Quanquam C. de testam. milit.* Galiaul. *in l. Centurio, num. 143. ff. de vulg. & pupil. subst.* Paul. Leon. *tract. de substit. tit. de compend. num. 128.* Sfort. Odd. *eod. tit. p. 5. præmiss. 5.* quos sequitur Menoch. *lib. 6. præsumpt. 6. n. 4.*

5 Confirmatur, quia dispensatio, cùm sit relaxatio obligationis legis, non tollit dispensato usum juris communis, si eo velit uti, aliàs non esset gratia, sed gravamen, tunc maximè quando dispensatio cumulativè se habet, ut in præsenti, ibi: *Etiam extra tempora à jure statuta.* Dictio enim *etiam* non excludit, sed includit tempus à jure statutum. Præsertim quod tunc cessat dispensatio, quando non est sortita suum ultimum effectum, Glos. *in cap. Abbate, de verb. signif.*

6 Nec dicatur, quod qui semel dispentationi renunciavit, non potest amplius, mutata voluntate, dispensatione uti. Etenim respondetur, quod quandiù superior non acceptaverit renunciationem dispensationis, sed in eadem voluntate perstiterit, quod præsumitur *ex cap. Majores in fin. de baptis. & l. eum, qui ff. de probat.* potest is, cui conceditur, non obstante, quod impetrationi contradixerit, mutaritque voluntatem, ea dispensatione, vel privilegio uti ex *cap. literas, de procur. in 6.*

7 Adducta in contrarium habent locum in forma substantiali, & in iis, in quibus lex præter jus commune aliquid de novo introducit. Tunc enim quicquid in ipsa exprimitur, reputatur de forma, ut docent Rolan. *consil. 82. n. 61. lib. 3.* Ancharan. *cons. 241. nu. 6.* Surd *decis. 298. n. 9.* Boccat. *ad constit. March. glos. 6. n. 163. & 165.* Rot. in Romana societatis 5. Decembris 1616. coram Remboldo; quia nimirum se habet, ut regula ordinativa illius, quod est faciendum, & determinativa substantiæ actus. & ideo quicquid exprimit, substantiale est, & pertinens ad formam actus. Cùm autem dictum Indultum non tollat jus commune, totum, quod in ipso præscribitur, censendum est non pertinere ad formam, & propterea eo in hac parte non servato actum subsistere.

8 Nec obstat secunda ratio. Non enim ex eo, quod quis utatur de jure communi in eo, quod potest facere ex jure speciali, censetur renunciare privilegio, nedum pro tempore subsequenti, sed neque etiam pro illo actu, quem potest facere de jure speciali, ut expressè decernitur in citata *l. similes.* Neque uti jure communi est actus contrarius indulto; quia Indultum non tollit facultatem juris communis, ut dicebam, sed aliam cumulat; & ideò remanet in potestate privilegiati uti ad libitum una, aut altera facultate, vel utraque simul, *ut in d. l. similes.* Accedit etiam, quod contrarius usus, quo amittuntur privilegia, habet dumtaxat locum in privilegiis negativis, quæ eximunt ab aliquo actu præstando, ut solvere tributa, nunc autem agitur de privilegio positivo, per quod confertur specialis facultas Ordines sacros suscipiendi. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii in Surrentina Ordinum die 28. Iulii 1662. *nempè Ordines prædictos rite, ac rectè fuisse collatos.*

CONSULTATIO LXXIX.

An cognitio negociationis illicitæ Ecclesiasticorum spectet privativè ad Nuncios Apostolicos?

1 Respondeo in hac re dari inter Nuncios, & Ordinarios prævention em. Ita declaravit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Beneventana die 2. Maii 1660. & in Oppidensi die 7. Ianuarii 1603.

2 Hinc Emin. Marcus Gallius nobilitate generis, doctrina, & prudentia clarus olim Sedis Apostolicæ in Regno Neapolitano Nuncius, Edictum publicavit tenoris sequentis: *Havendoci gli Arrenditori del jus prohibendi del tabacco di questa Città, e Regno rappresentato, che molte persone Ecclesiastiche così secolari, come Regolari nelle Provincie di Basilicata, e di Capitanata contro la convenienza del grado loro, e con scandalo de' popoli fanno incetto, e mercantie di tabacco, che poi vendono di contrabando senza pagare i dritti in grave danno della Regia Corte, e di essi supplicanti, e in oltre danno ricetto, e proteggono altre persone, che s'impiegano in simili fraudi, & havendoci perciò fatto instanza di opportuna provisione, noi, per ovviare à tal pregiudicii, e fraudi, siamo condescesi di commettere all' Abbate Giuseppo Vitale, che proceda all'informatione contro quelli Ecclesiastici, che s'impiegano in dette indebite industrie, che gli saranno denunciati da' supplicanti, e le transmetta à questo tribunale della Nunciatura, con dichiaratione però, che non debba procedere contro quei, che si ritenessero due sole libre di tabacco, e se prima non havrà provato, che nego ii annualmente, e sia solito negotiare, e far contrabandi. E perche dalla Santità di Nostro Signore è stato conceduta à noi facoltà con lettera della Sacra Congregatione dell' Immunità Ecclesiastica delli 21. Febraro 1668. di fare estraere da qualsivoglia Chiesa, ò luogo immune con l'intervento de' ministri Ecclesiastici, e con la dovuta decenza le robbe nascoste, e trafugate di contrabando in fraude in detti luoghi immuni, à fine di fargli consignare con inventario à Giudice competente, il quale ne disponga, come sarà di ragione, commettiamo al detto Abbate Giuseppe Vitale, che trovando tabacco incettato, e di contrabando nelle case di detti Ecclesiastici, overo nelle Chiese, & altri luoghi immuni, gli annoti, e sequestri in nome della Camera Apostolica con consignarlo a' superiori de' luoghi con obligo di tenerlo, & esibirlo ad ogni nostro ordine, con mandarne poi subito à noi nota à fine di poter dare la licenza per l'estrattione, communicandogli per mezo di questa la facoltà necessaria, etiandio di valersi, oltre al braccio secolare, delle censure Ecclesiastiche. Ma dichiaramo, che il tutto debba farsi à sole spese degli esponenti, a' quali sarà riservata la ragione di ripetterle, mentre si provi quel, che si pretende contro gl' inquirendi. Dichiarando che la presente sia solo valitura per sei mesi. Prohibendo espressamente al detto Commissario, che non possa ammettere à transattione alcuno degl' Inquisiti, ò assolvergli, ò fare altra provista giudiciaria à pro di essi; ma subito compilati i processi mandargli quà per via sicura. Dato in Napoli nel Palazzo della Nunciatura Apostolica, &c.*

3 Simile Edictum promulgavit Eminentissimus Julius Spinola, olim etiam in dicto Regno Neapolitano Nuncius Apostolicus, cujus verba fuere pauca, & sensu permodesto. Illud est hujusmodi. *Essendosi rappresentato dal Magnifico Andrea Brancato, Regio Arrendatore del jus prohibendi del tabacco, che in questa fedelissima Città, e Regno di Napoli vi siano molte persone Ecclesiastiche tanto secolari, come Regolari, le quali giornalmente commettono contrabando in comprare, e vendere tabacco in fraude, pregiudicio, & interesse gravissimo, non solo di detto Magnifico Arrendatore, ma anche de' poveri pupilli, vedove, luoghi pii, e persone miserabili interessate in detto Regio Arrendamento: & havendoci giuntamente fatto instanza sopra di ciò di debitamente provedere, ci è parso fare il presente editto col quale ordiniamo, e commandiamo à tutte, e qualsivoglia persona Ecclesiastica, tanto secolare, come Regolare di qualunque stato, grado, e conditione si sia, che sotto pena di ducati cinquecento per ciascheduno secolare d'applicarsi alla Rev. Camera Apostolica, e di privatione di voce attiva, e passiva, e d'altre pene à nostro arbitrio riservate in quanto alle persone Regolari, non ardiscano, e ciascheduno di essi non ardisca comprare, e vendere in contrabando qualsivoglia sorte, o quantità di tabacco, eccetto che tanto,*

quanto potesse servire per mero uso di ciascheduno di essi. Altrimente in caso di contravention da provarsi, etiandio per testimonii si procederà contro di loro, e ciascheduno d'essi respettivamente all'esecutione, incameratione, e dichiaratione di dette pene irremissibilmente. Et acciocche il presente editto venghi à notitia di tutti, e di nissuno si possa allegare causa d'ignoranza, habbiamo ordinato, che le copie d'esso si rilascino, & affiggano ne' luoghi soliti della Città, Terre, e Castelli di questo presente Regno, le quali habbiano tanta forza, e vigore, come se fussero à tutti, e ciascheduno di essi personalmente notificate. In quorum fidem, &c. Dato in Napoli dal Palazzo Apostolico della Nuntiatura li 15. di Decembre 1664. Vndè hujusmodi Edicta Sac. Congregatio Immunitatis, non obstante reclamatione Archiepiscopi Neapolitani, substinuit 13. Novembris 1668.

4 Eadem edicere possunt Ordinarii, atque agere præventivè. Vbi adverto, res Ecclesiasticorum, quæ ex edicto apprehenduntur, & in fraudem repertæ sunt, non spectare ad Curiam secularem, sive ad Conductores, vel exactores laicos gabellarum, sed ad Cameram Apostolicam, sive ad Ordinarium, ut declaravit Sac. Congregatio Immunitatis in Melphitensi die 13. Novembris 1668.

CONSVLTATIO LXXX.

An Capellani Majores Regii habeant jurisdictionem spiritualem in Arcibus, & Castris privativè quoad Episcopos?

1 REspondeo negativè. Etenim Episcopi habent pro se suam intentionem fundatam in jure communi, & S. Concilio Tridentino; quare Capellani hujusmodi tenentur ostendere privilegium, quod habere prætendunt. Nam Breve Clementis VIII. concessum Regi Philippo III. continet solummodò exemptiones spectantes ad personas, non loca, neque in eo legitur, quod Capellani Majores possint deputare personas administrationi Sacramentorum, nisi ex approbatis ab Ordinario. Atque ita declaravit S. Congreg. Immunit. in una Massæ 13. Novembris 1668. pro Ecclesia Portus Longonis.

2 Vnde S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Tarentina 3. Aprilis 1618. & in Neapolitana 4. Augusti ejusdem anni rescripsit, quod Capellanus Regius Major Neapolis concedere non audeat licentiam celebrandi, ministrandique Sacramenta sine consensu Ordinarii loci; alioquin Confessiones, & Matrimonia nulla erunt, & ipsi non conceditur amplius semestris prorogatio suarum facultatum, ut resolvit eadem S. Congregatio in Brundusina 5. Septembris 1607. in Gravinensi 2. Maii 1615. in Salernitana 16. Februarii 1619. in Neapolitana 11. Aprilis 1620. Quæ etiam declaravit, hujusmodi Capellanos non habere jurisdictionem in Clericos, ut in Lucertina 15. Februarii 1622.

CONSULTATIO LXXXI.

An Episcopus confirmans Constitutiones suorum Prædecessorum, in quibus quadraginta dies de pœnitentiis injunctis per Indulgentiam remittuntur, possit addere alios quadraginta dies?

1 NEgativè. Id enim vitasse videtur Episcopis omnibus Innocentius III. in Concilio Lateranensi, relato *in cap. Cum ex eo, de pœn. & remiss.* & Innocentius IV. *in cap. Romana, eod. tit. in 6.* & ibidem Bonifacius VIII. *cap. ult.* ut rectè advertit Sylvester *v. Indulgentia* 95. § *sextum*, his verbis: *Si Episcopus dedit 40. dies Indulgentiæ, & successor ejus totidem, non valet utraque secundùm Geminianum in cap. fin. de pœnit. & remiss. lib. 6. ex mente Io. Andreæ in addit. ad Specul. Quia per talem multiplicationem veniri posset contra Concilium in cap. Cum ex eo supra allegatum.* Ita ille.

2 Et sanè si Episcopis successoribus hoc permitteretur, ita quidem brevi hujusmodi Indulgentiæ multiplicarentur pœnitentialis satisfactio propè enervaretur contra mentem summorum Pontificum *in cap. cit.* & Tridentini Concilii *sess. 25. sub fine.*

Verùm ego in his non acquiesco. Nam duplex est limitatio hujusmodi potestatis Episcopalis. Vna in quantitate Indulgentiæ, altera in personis, quibus concedi potest; quod attinet ad primam, ea est, ut Episcopus solum possit concedere unum annum Indulgentiæ in dedicatione alicujus Ecclesiæ, in anniversario autem die talis dedicationis solùm Indulgentiam quadraginta dierum, quam etiam concedere potest in quo umque casu, in quo ei occurrit causa sufficiens ad concedendas Indulgentias. Ita statutum est *in d. cap. Cum ex eo, de pœnit. & remiss.* Rationem autem tantæ limitationis aliqui fuisse credunt, quia thesaurus uniuscujusque Ecclesiæ tenuis est. Sed hæc ratio supponit falsum, quia particularis Episcopus non solum concedit Indulgentias ex illis meritis, quæ in sua diœcesi superfuerunt, alioquin, si illa deessent, quod fieri potest, indulgentia esset nulla ex defectu thesauri, & proinde semper esset incerta; quod absurdum est. Habet ergo Episcopus jurisdictionem ad dispensandum simpliciter de thesauro Ecclesiæ, & de omnibus meritis ejus, quæ ad effectum sibi proportionatum sufficiunt quorumcumque fidelium fuerint. Idcircò existimo, nullam aliam fuisse hujus rei rationem, nisi quia secundum prudentem existimationem ad Episcopale munus hoc suffi iebat, & ad impediendas superfluas, & indiscretas Indulgentias erat maximè conveniens. Quæ ratio *in d cap Cum ex eo*, insinuatur, additurque in fine, summum Pontificem in ordinariis casibus uti solere hac moderatione, ac si diceretur sufficere aliis Episcopis, ut id possint, quod Pontifex in ordinariis casibus solet efficere. Nam quæ majora sunt, Papæ conveniunt propter excellentiorem potestatem. 3

Advertendum autem est *in d. cap. cum ex eo*, cùm conceditur facultas dandi annum Indulgentiæ in dedicatione Ecclesiæ, non addi particulam de injunctis pœnitentiis, quæ postea additur in Indulgentiis quadragenariis. Unde videtur prior facultas amplior quoad hanc partem. Existimo tamen ex vi illius textus, particulam illam cum tota illa concessione conjungi; nam est illa clausula, veluti suspensa usque ad finem ejus. Deinde illa particula non limitat pœnam remittendam, sed declarat, quales dies, & anni pœnæ remittantur. Et ideò puto, quadraginta dies Indulgentiæ absolutè posse concedi ab Episcopis, & valere ad remissionem tantæ pœnæ, & peccatis nondum confessis. Et ita, ut opinor, est in usu hæc concessio. Postremò observandum est discrimen inter has duas Indulgentias; nam indulgentia unius anni uno actu extinguitur; solum enim potest concedi pro die dedicationis Ecclesiæ. Indulgentia verò quadraginta dierum concedi potest, ut duret perpetuò, donec revocetur. Potest enim semel concedi pro omnibus diebus anniversariæ dedicationis, vel pro aliis similibus causis. Demùm notanda est alia differentia. Nam in priori anno Indulgentiæ additur, quod neque ab uno solo, neque à pluribus Episcopis, etiamsi contingat, eos ad dedicationem concurrere, possit major Indulgentia concedi. In altera verò Indulgentia hæc restrictio non additur. Et ideò non videtur prohibitum, quod à pluribus Episcopis, vel successivè, vel simul, si jurisdictionem habeant, possint plures quadragenæ concedi pro anniversario die dedicationis, vel alia simili causa. Quia nec locus fit incapax secundæ Indulgentiæ propter priorem, neque actio unius Episcopi impedit alterius potestatem, neque illa conditio in eo textu, vel in alio tanquam necessaria ponitur. 4

Neque ignoro hac de re plura legi apud Hostien. *in sum. lib. 15. tit. de remissionibus, §. Quid ergò.* Geminianum *in cap. ult. de pœnit. & remiss. in 6.* Sylvestrum *v. Indulgentia*, Navarrum *comment. de Indulgentiis notab. 31. numer. 12.* supplementum Gabriel. *d. 45. qu. 3. art. 2. propos. 8.* Cordub. *quæst. 14.* Qui neque inter se, nec nobiscum 5

conve-

conveniunt. Nam Hostiensis judicat, Episcopum, & Archiepiscopum posse etiam duplicatum annum concedere in Ecclesiæ dedicatione, itaut subditi Episcopi suffraganei duos annos Indulgentiæ consequantur. Sed hoc planè repugnat textui. Unde idem postea id negare videtur etiam de Indulgentia quadragenaria. Existimat enim limitationem additam in priori clausula ad posteriorem extendi. At hoc neque ex textu colligitur, neque oportet favorem restringere, ubi jus non cogit. Geminianus verò negat, Episcopum, & successorem ejus posse distinctas quadragenas eidem loco concedere. Quod Corduba limitat, si pro eodem casu, seu die concedantur. Sed neque hoc modo video sufficientem rationem, cùm neuter excedat suam potestatem, & ex vi illius textus unus alium non impediat.

6 Neque ratio in contrarium me movet. Nam cum sit institutus duplex modus satisfaciendi, unus per opera propria, & alter mediante thesauro Ecclesiæ, quemcumque quisque ex his duobus modis eligit, prudenter se gerit. Et Ecclesia, sive Episcopus dispensans thesaurum in his quoque prudenter se gerit, quia se conformat institutioni Christi. Atque etiam in eo prudenter se gerit, quod videns homines tepidos, & negligentes in satisfaciendo Deo pro peccatis, subvenit ipsorum infirmitati. Siquidem est actus prudentiæ subvenire propriis membris, & coadjuvare, quoad fieri potest. Quod si pro indignis, & inimicis Christus mortuus est, exercens in hoc prudentissimè suam misericordiam, neque ex hoc potest dici prodigus proprii sanguinis, & indiscretus profusor, multo minus Episcopus poterit dici indiscretus, & prodigus dispensator Thesauri, si dispenset amicis Dei, licet negligentibus in satisfaciendo.

CONSULTATIO LXXXII.

An Clericus habens facultatem subdelegandi, ac procedendi contra Ecclesiasticos, eos visitando, ac perquirendo in locis immunibus occasione fraudum, quas in gabellis committunt, possit subdelegare laicum, qui Ecclesiasticos ipsos in carcerem conii iat.

1 REspondeo ad utrumque non posse. Et quoad primum, quia laicus est incapax jurisdictionis in personas, & loca Ecclesiastica, Sperel. *decis.* 126. *num.* 34. & *seqq.* Bellet. *disbuis. par.* 1. *de favor. Cler.* §. 3. *num.* 31. & 33. Quoad secundum vero, quia facultas visitandi, ac perquirendi Ecclesiasticos in locis immunibus non potest extendi ad carcerationem, fractionem januarum, ablationem bonorum, & extractionem, cum etiam in fortioribus terminis procedendi contra grassatores, confugientes ad loca immunia servanda sit forma tradita in Constitutione 7. Gregorii XIV. de qua in Bullario *tom.* 2. cujus forma multo magis servanda est in his casibus, in quibus simpliciter agitur de inveniendis fraudibus, Sperell. *dec.* 14. *n.* 18 ubi quod si judex secularis ex speciali commissione est cognitor causæ contra Clericum, non potest suam exequi sententiam, nec auferre illi bona, sed executio facienda est ab Ordinario, & sic saltem facultatem strictè interpretari debemus in favorem immunitatis, Delben. *de Immun. tom.* 1. *cap.* 1. *dub.* 15. *sect.* 1. *n.* 11. & *tom.* 2. *cap.* 16. *dub.* 9. *sect* 14. *n.* 12. Atque ita, quod non possit procedi in hoc casu absque incursu censurarum contra violatores libertatis, ac immunitatis Ecclesiasticæ, censuit S. Congregatio Immunitatis in Perusina die 20. Martii 1668.

CONSULTATIO LXXXIII.

An oblationes, quæ fiunt Oratoriis, atque Ecclesiis, sive Capellis suis intra limites Parochiæ debeantur Parocho?

1 AFfirmativè. Habet enim Parochus intentionem fundatam de jure super omnibus oblationibus factis intra limites suæ Parochiæ juxta textum *in cap. Quia Sacerdos, &c. Sanctorum* 10. *q.* 1. & notant Canonistæ *in rubr. de Paroch.* ubi nominatim Hostien. *n.* 1. & Abb. *n.* 4. ac in *cap. Pastoralis, de his, quæ fiunt à Prælat. sine consens. Capit.* Capel. Tholos. *dec.* 483. Leo *in thesaur. for. Eccles. p.* 2. *c.* 13. *n.* 19. Marescott. *lib.* 2. *var. resol. c.* 42. *n.* 7. Rot. *dec.* 256. *n.* 1. *p.* 4. *rec. & dec.* 37. *n* 3. *p.* 5. Quod quidem procedit etiam respectu ilarum oblationum, quæ fiunt Capellæ, sive Ecclesiæ sitæ intra limites Parochiæ, quæ non debentur beneficiario dictæ Capellæ, seù Ecclesiæ, sed Parocho, Butr. & Abb. *in d. cap. Pastoralis in* 2. *notab.* idem *in cap. Dilectus sub n.* 4. *de offic. ordin.* Ferret. *cons.* 143. *n.* 4. Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 15. Genuens. *in prax. Cur. Archiep Neap. cap.* 57. *n.* 3. Marescott. *d. c.* 42. *n.* 8. & 9. Ricc. *dec.* 170. *n.* 8. & *seqq. p.* 4.

Ac præsertim quando Parochus præter assistentiam juris reperitur etiam in quasi possessione exercendi jura Parochialia, & percipiendi oblationes in dicta Capella, sive Ecclesia, idque præcipuè probetur ex depositione Sacerdotum quibus tamquam de facto proprio deponentibus, plurimum est deferendum ad tradita per Glos. *in c. Monachus* 17. *dist.* Ruin. *cons.* 117. *n.* 2. & 13. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 92. *n.* 89. Capyc. *dec.* 12. *n.* 14. & 15. Rot. *dec.* 242. *sub.* 5. *post* 2. *vol. consil. Farinac. & dec.* 252. *num.* 2. *p.* 2. *recent.* Et maximè si extarent decreta facta ab Episcopis in visitationibus. Tum quia hæc materia oblationum in visitationibus est cognoscenda Fusch. *de visit. lib.* 1. *cap.* 24. *in princ.* Tum quia in his plurimum defertur judicio Episcopi qui præsumitur informatus de redditibus Ecclesiarum suæ diœcesis, ut animadvertit Rot. *dec.* 1 026. *nu.* 3. coram Seraph. & *dec.* 482. *nu.* 6. coram Gregorio XV. & *dec.* 3 *n.* 11. *p.* 6 *rec.* 2

Nec refragatur doctrina Felin *in d. cap. Dilectus nu.* 3. *de Offic. Ordin.* Quod scilicet non agitur de simplici Capellania, sed de titulo, ac Rectoria prorsus separata, & distincta ab Ecclesia Parochiali. Nam si oblationes factæ alteri habenti proprium Rectorem, & bona separata non debentur Parocho, sed ipsi Rectori, multo magis quando est distincta ipsamet Ecclesia, ut infert idem Felinus, & conferunt, quæ tradit Abb. *in cap fin. in* 1. *not. de præb.* Cald. *cons.* 28. *in pr. eod. tit.* Callad. *dec.* 11 etiam *de præb.* cum aliis deductis in Urbeveterana beneficii 15. Decemb. 1625. coram Urgellensi, in qua resolvitur, Ecclesiam mensæ Episcopali unitam non comprehendere beneficium distinctum in eadem Ecclesia existens, maximè quod volūctas offerentium potest esse individua ad illam Ecclesiam, quo casu non est flectenda, & Parochus remanet excluſus, ut de veriori firmat Lotther. *de benef. lib.* 1. *q.* 30. *n.* 31. & declaravit S. Congr. super Episcopis in Cæsenatensi 2. Aprilis 1601 non obstante Episcopi visitatione, quia auferre uni Ecclesiæ, & dare alteri, non spectat ad Episcopum visitantem, sed requiritur authoritatem Pontificis, & causam, Lap. *alleg.* 66. *n.* 3 Garz. *de benef. p.* 12. *c.* 3. *n.* 4. & fuit dictum in Bononiensi dismembrationis 22. Junii 1633. coram Ghislerio. Neque de causis statur assertioni Ordinarii, sed sunt aliundè comprobandæ, Oldrad. *cons.* 261. *n.* 2. Caputaq. *dec.* 450. *p.* 3. Garz. *loc. cit. c.* 2. *n.* 120. & Rot. *in d. Bononiensi*, unde licet à decreto Episcopi apellare, non obstante cōlore visitationis, Dec. *in cap. ad nostram nu.* 1. & *seqq. de appel.* Pavin. *tr. de visit. p.* 4. *q.* 10. *per tot.*

Hæc, inquam, doctrina non refragatur, quia procedit 4
quando non solum altare, seu Ecclesia habent bona distincta, sed ulterius oblationes fiunt per fideles intuitu ipsius Altaris, vel Ecclesiæ, itaut si id non constet, debeantur Parocho, ut bene se explicat idem Felin. *d. n.* 3. quem sequitur Genuens. *in d. c.* 57. *n.* 3. ubi ait, non præsumi factas intuitu Altaris, vel peculiaris Ecclesiæ. Et ita declaravit S. Congregatio Concilii in Fulginatensi oblationum die 6. Aprilis 1647. per hæc verba *Sac. Congregatio &c. censuit Rectori Parochialis Ecclesiæ S. Nicolai Belfioris Diœcesis Fulginatensis deberi oblationes, quæ fiunt in Ecclesia simplici S. Mariæ Prati existente intra limites dictæ Parochiæ.* Et iterum 26. Aprilis 1652.

Estque regula, quod oblationes factæ capellæ alicujus 5
Parochiæ,

Parochiæ, imo etiam imagini depictæ in pariete alicujus domus, de jure cómuni pertinent ad Parochum, in cujus Parochia existunt, nisi ea ratione offerrentur, ut in honorem, ornatumque sacelli, vel imaginis insumerentur. Tunc enim offerentium intentio servanda esset *cap. causa 13. de verb. signif.* Angel. *v. Ecclesia* §. 9. Bonac. *to. 2. de leg. disp. ult. q. 5. pun. ult. n. 4.* Rot. apud Farin. *p. 1. to. 1. dec. 256.* S. Congreg. Episcopi in Tridentina 20. Martii 1601. in Favensi 27. Junii 1659. & alibi. Nam cum hujusmodi Capellæ, sive Imagines sint sitæ intra limites Parochiæ, jus Parochi, quod habet supra Parochiam, extenditur etiam ad Capellas, & Imagines, & ideo oblationes factæ iis Capellis, vel Imaginibus, pertinent ad Parochum, nisi offerentes aliud disponerent; tunc enim eorum dispositio servanda est, *arg. ex cap. Porro de privil.* & notant Seraph. *dec. 774. n. 1.* Caval. *dec. 639. n. 6* ac Rot. in Tolet. Capel. 16. Junii coram Merlino. Vide Fagnanum *in cap. Pastoralis de his, quæ fiunt à Præl.* & nos alibi.

CONSVLTATIO LXXXIV.

An, & quatenus Hospitalia, eorumq; Hospitalarii laici gaudeant privilegio immunitatis, & privilegio fori?

RESpondendum videtur, non gaudere. Primo, quia Hospitalia non sunt Domus Dei, sed hominum. Secundo; quia licet Hospitalia sint loca pia, & Religiosa non tamen exinde sequitur, quod Hospitalarii gaudere debeant privilegio fori. Nam exemptio, quæ concessa est Hospitalibus, non est concessa eorum administratoribus quando ii sunt merè laici in iis, quæ illorum personam respiciunt, ut tradit Barb. *in Clem. fin. super Glos. v. Statuimus, de rescript. & Clem. 1. de relig. domib.* in qua sententia est item Cochier. *de jurisd. judic. ordin. in exempt. p. 1. q. 31. num. 8.* & Zipæus *de jurisd. Eccles. & Civil. lib. 1. cap. 12. n. 2.* ubi ait: *Eum autem, qui ex commissione dumtaxat Episcopi administrat Hospitale, Episcopi auctoritate erectum, non ob id gaudere privilegio fori probabilius est, nisi fortè sit Clericus, & administratio pro officio Ecclesiastico habeatur.* Et ita etiam declaravit S. Congreg. Immunitatis in nullius, seu Foropompilienſi jurisdictionis sub die 18. Novembris 1664. quamvis illud Hospitale haberet omnia requisita, quæ habere debet locus Religiosus, & pius, cujus administratio concedi non debet laicis, sed viris Religiosis, vel Clericis non conjugatis, & qui perpetuo illi incumbant, ut decernunt Concilium Ravennatense sub Clemente V. *cap. 25.* & Senonense *de visit. cap. 29.*

2 Nec obstat, quod hujusmodi Hospitalia visitentur ab Ordinariis, rationesque administratorum ii recipiant. Quod fieri posse non videtur, nisi essent loca Religiosa & Episcopi authoritate constructa, eo quod in privatis, & profanis Episcopus non habet jurisdictionem, ut dicit Bald. *in auth. hoc jus porrectum, C. de Sacros. Eccles.* Undè necessario est præsumendum Episcopi authoritate erecta, ut tenet Regens de Ponte *cons. 18. n. 2. 3. & 8.* Nam respondetur, id non rectè inferri, quia Ordinariis permissum est, non solum Religiosa loca visitare, sed etiam pia quæcumque sint, quamvis profana, ex dispositione S. Concil. Trid. *sess. 22 cap. 8. & 9.* exceptis tantummodo iis, quæ subsunt immediatè Regum protectioni. Idque efficiunt non jure ordinario, sed ut Sedis Apostolicæ Delegati, & ita pluries censuit S. Rota Romana, prout refert Garz. *de Benef. p. 5. numer. 602. in fin.* ac dissentit Marth *de jurisd. p. 4. cent. 2. cas. 113. numer. 30. & 31.* Anzald. etiam *de jurisd. p. 2. titul. 11. cap. 13. numer. 37. & seqq.* ac Duard. ad Bul. Cœnæ *lib. 2. can. 15. q. 7. concl. 6. num. 15.* Greg. XV. *dec. 4. n. 16.* Quare cum provisio ista sit specialiter facta in illis duobus casibus tantummodo in eisdem capitibus S. Conc. expressis, non est trahenda ad consequentiam, sed in cæteris recurrendum est ad jus commune. Hospitalia autem, & Confraternitates sunt de foro laico ex Generali regula juris communis, nisi contrarium probetur, Marth. *ibid. p. 2. cas. 18. n. 1.* & visitari nequeunt ab Ordinariis, Gabr. *cons. 195. n. 15.* Ac proinde Hospitalarii gaudere non debent privilegio fori, Marth. *d. cas. 113. n. 2.* & Felin. *in cap. 2. n. 8. de for. comp.* Idque, etiamsi sint hospitalarii hospitalis verè Ecclesiastici, Clar. *in pr. § fin q. 35. n. 23.* & constanter Doctores, quos adducit Carol. de Grass *de effect. Cler. eff. 1. n. 18. & seqq.* ac etiamsi sint deputati ab Ordinario, nisi deferant aliquod signum habitus Ecclesiastici. Alias enim sequeretur, servientes Hospitalibus laicorum esse melioris conditionis, quam Clerici qui licet inserviant Ecclesiæ, si tamen non deferant Clericalem habitum, & tonsuram, privilegio fori non gaudent, Concil. Trid. *sess. 23. c. 6. de ref.*

Quin dato etiam, quod sint loca Religiosa quoad effectus, ut illa subsint Judici Ecclesiastico, reputenturq; loca immunia, atque gaudeant privilegiis Ecclesiasticis, nunquam tamen dicendum est, quod talia sint habenda ad effectum, ut eorum Rectores laici, aliique inservientes sint subjecti Iudici Ecclesiastico in iis, quæ non concernunt hospitalium administrationem. Quoniam ultra illa duo requisita, scilicet exercitii pietatis, & erectionis cum auctoritate Ordinarii, requiritur etiam copulativè, quod personæ ita addictæ sint loco pio, ut nequeant seorsum considerari, ut rectè asserit Marth. *loco alleg. p. 4. cent. 2. cas. 113. n. 24.* & Duard. *d. can. 15. q. 7. concl. 1. n. 4.*

4 Vt autem persona loco addita pro tali cognoscatur, requiritur, ut sit adeo ipsi loco obligata, ut penè inserta eidem sit; ab eoque discedere non valeat, nec se ullo modo separare, ut in specie docet Bald. *in l. si quis 48 §. In omnibus num. 19. C. de Episc. & Cler.* Quare benè Doctores communiter statuunt, quod Hospitalarii, cæterique Officiales hospitalium, etiam Ecclesiasticorum, & auctoritate Apostolica, vel ordinaria erectorum, non gaudeant privilegio fori quoad sua delicta, vel res proprias, si sint laici, & perpetuo non sint addicti Hospitalitatis servitio Id quod magno numero docent apud Lambert. *de jure patr. art. 10. q. 1. p. 1 lib. 1. n. 6.* Valasch. *consul. 105. num. 31. & seqq.* Borgnin. *decis. 17. n. 96. p. 2.* Carol de Grass. *de effect. Cler. eff. 1. n. 118.* & tradunt Ansald. *de jurisd. p. 2. titul. 11. cap. 13. à num. 56.* Barbos. *de jur. Eccles. cap 39. §. 2. num. 51.* Duard. *ad d. Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. q.... concl. 3 sub nu. 9.* Bonacin. *tom. 3. de censur. disput. 1. p. 6. sect. 1. pun. 4. nu. 19. & 20.* aliique passim, & admisit Rota *dec. 482. num. 39. par. 4. tom. 2. recent.*

5 Quibus non refragatur, quod quando dicti Officiales sunt deputati ab Ordinario, contrarium tenent Doctores adducti à Diana *resol. 66 tr. 1. de Immun. p. 3.* Nam Valasch. *d. consil. 105.* non loquitur simpliciter, prout refert Diana, sed ulterius addit quod sint perpetuo deputati. Barbosa verò *de potest. Episcop. p. 2. alleg. 12. n. 40.* licet loquatur simpliciter, est tamen intelligendus cum dicta qualitate perpetuæ deputationis juxta ea, quæ tradiderat *d. cap. 39. §. 2. n. 51.* Imo Diana monet, recurrendum esse ad Decianum, & Duardum, at isti tenent, quod requiratur deputatio perpetua Ordinarii, ita ut non sufficiat illius confirmatio, quæ non potest extendere electionem Hospitalariorum, à laicis factam ad privilegia sibi non competentia, cum dumtaxat roboret electionem in statu, quo est Bald. *in lib. Item quiv numer. 1. ff. de pact.* & in terminis hujusmodi electionum, quæ fiunt per laicos sub confirmatio ne superioris perspicuum est, quod jurisdictio Officii, & potestas illud exercendi pendet ab electione, non autem à confirmatione, Bald. *in l. Privatorum 3. num. 2. & 3. ac l. Periniquum 7. num. 4. in fin. C. de jurisd. omn. Iud.* Ac denique Doctores contrarium sentientes intelligendi sunt de iis servientibus, qui promiserunt obedientiam, & vivunt intra septa Hospitalium; sicuti ii, qui Concilio Trid. *cap. 11 sess. 24. de ref.* sunt etiam exempti à jurisdictione ordinaria respectu Hospitalium Regularium, cum non sit verisimile, sed summæ æquitatis, quod qui sunt illius speciei, quos Concilium vult Ordinariis plenè in omnibus subjectos esse gaudere debeant exemptione à jurisdictione laicali,

ut

ut videtur sentire D. Fagnan. *in cap. Nullus, de for. comp. n. 33. in fin.*

6 Porrò ad effectum cognoscendi an Hospitale sit laicum, sufficit sola institutio, vel destitutio ejus Rectoris, facta à persona laica, ut post Roman. *cons. 457. num. 8. & 10.* ac plures alios firmavit Rota *decis. 725. nu. 1. p. 1. div.* Vndè non potest dici, illud habere requisita necessaria ad hoc, ut gaudeat privilegiis locorum piorum, quamvis adsit campana, & in eo sacrum celebretur. Quia hæc signa ostendunt, esse Ecclesiasticum, quando versaretur in dubio, non autem quando plura concurrunt ad judicandum, locum esse laicum potius, quàm Ecclesiasticum, Roman. *ubi supra nu. 14.* Ac præsertim quando administratio majoris partis bonorum fuit relicta Magistratui seculari, quod suffragio suo ponderavit in similibus terminis Rota coram Durano *dec. 130. n. 2.*

7 Nihilominùs tamquam certum tenendum est. Quando Hospitale est Publicum, hoc est erectum auctoritate Ordinarii, vel Pontificis, ad textum *in cap. Ad hhc, de relig. domib.* ubi Doctores, vel alia concurrunt, ex quibus possit judicari locus Religiosus, aut Ecclesiasticus, tunc habet omnia privilegia, quæ conceduntur Ecclesiis, ut ex Imperiali rescripto expresso *in l. omnia, C. de Episc. & Cler.* Bald *in l. si quis ad declinandam, C. eod. & in auth. hoc jus porrectum, C. de Sacror. Eccles.* Archid. *in c. Definivit 17. q. 4.* Io. And. *in cap. Quia contingit, de relig dom. & in clem. dispendiosam, v. Beneficia, de judic.* ubi etiam Anchar. *n 2. & 5.* Soccin. *in l. rem, quæ nobis, de acquir. possess.* Barbat. *in cap. Nulli, de reb. Eccles. non alien.* Paul. de Castr. & Angel. filius *cons. 458. vol. 2.* plenè Remig. *de immun. ampl. 17. v. Hospitalia,* & nuper Renatus Chopp. *in lib. 2. Monasticon,* sive *de jure cœnobiorum tit. 1. art. 27.* Matth. de Afflict. *dec. 67. num. 4.* Roman. *consil. 477.* Tiraquel. *de privil. piæ caus. in præf. Item relictum hospitali,* melios allegans Franc. Marc. *decis. 1021. num. 2. vol. 1.* Jo. del Castil. Sotom. *quotid. contr. jur. de usufr. c. 54. num. 24.* Gonzal. *ad reg 8. Cancel. glos. 5. §. 4. num. 21.* Ioseph. Ludovic. *decis. Perus. 30. num. 6.* ac tradunt Doctores, quos sequitur Covar. *lib. 2. var. cap. 20. num. 4.* Farinac. *in prax. p. 1. tom 2. qu. 28. tit. de carcerib. num. 36.* Decian. *in tr. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 25. num. 18.* & Ant. Gabriel. *com. concl. lib. 6. & 10. cons. 2.* Sylvest. *in sum. v. Immunitatis 3. nu. 1.* Suar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 9. numer 9.* Tusch. *tom. 3. lit. E. concl. 10. num. 2. & tom. 4. lit. I. concl. 59. numer. 24.* Delbene *de Immunit. cap. 16. dub. 9. sect. 10. numer. 2 & 3.* Ciarlin. *contr. for. cap. 116. num. 7.* Sperel. *dec. 51. numer. 19.* Novar. *de elect. for. tom. 1. sect. 2. qu. 54. numer. 3. & per tot.* aliique, ac judicavit Rota Rom. *dec. 725. num. 2. par. 1. in novis.* Quam conclusionem pluribus comprobat Dec. *cons. 488. num 4 & cons. 504. num. 1.* Grat. *cons. 204. nu. 22.* & alii, quos refert idem Tiraquel. *sub princ. loci allegati num. 5.* Farinac. *de immun. num. 266.* Regens Carolus de Tapia *in Comment. ad cap. Reg. 95.* quod incipit: *Item statuimus, quod Ecclesiæ n. 7. tit. de his, qui ad Eccles. confug. lib. 1. juris Regni,* ac latè Gabr. *d. concl. 2. n. 1.* & Valasc. *d. concl. 105. & seq.* Idque procedere, etiam quod in eo non celebretur, docet idem Tusch. *ubi supra concl. 10. num. 2.* & Castr. *d. cons. 458. in princip. lib. 2.* Quia cùm sit Episcopi auctoritate constructum, factus est locus Religiosus, ita ut ad profanos usus converti non debeat *text. in d. cap. Ad hæc, de relig. dom.* Quicquid dixerit Felin. *in cap. de quarta, de præscript. nu. 11.* allegans Cardinalem Zabarellam *in cap. fin. de cens ib.*

8 Etenim affinia Ecclesiæ sunt loca pia, ut Orphanotrophia, Ptochotrophia, Xenodochia, &c. *l. omnes 33. C. de Episc. & Cler.* Monasteria, *tot. tit. extr. de relig. dom.* ubi Panor. Host. & alii, Oratoria, *§. si quis in auth. de Eccles. tit.* Quæ larga hujus significatione comprehenduntur, non propria, *cap. 2.* ubi Panor. *num. 1. & 2. de consuet.* Card. *in clem. 1. qu. 3. de judic.* Et in favorabilibus, non odiosis Ecclesiæ appellatione, ac jure comprehenduntur, *cap. Grandi, de suppl. negl. Præl. cap. 2. de in integr. rest. lib. 6.* & privilegiis gaudent, *§. de temporalibus in auth. de Eccles. tit.* Hoc distant, quod hæc usibus, ac alimentationi Religiosarum, aut miserabilium personarum, Ecclesiæ verò cultui præcipuè Divino dedicentur, *instit. de rer. div. §. Sacra cum seq.* Affinia etiam sunt loca Religiosa, Sancta, & publica, *l. 10. inst. de rer. div. §. 2. & 3.* quibus cum eodem plurimùm jure, ac privilegio Ecclesiæ utuntur, *l. ult. C. de sacros. Eccles.* Quæ omnia, sicut Ecclesiæ ipsæ Episcopo loci subsunt, *cap. 3. & 4. de relig. dom.* nisi doceantur exempta, *clem. 2. eod. tit.* Concil. Trid. *sess. 22. cap. 8. & sess. 25. cap. 8. de reform.*

Idque multò magis, quando ex longi temporis cursu, 9
ut rectè post plures observat Menoch. *de præsumpt. lib. 3. cap. 132. nu. 51.* ubi de solemni erectione specificè non constat, adsunt signa, & conjecturæ, ad quas recurrendum est ex Felin. *loc. cit. n. 13.* ex quibus Hospitale efficitur locus sacer, & Ecclesiasticus, ut nimirum si habeat formam Ecclesiæ, & in eo sit altare, sive Oratorium consecratum cum campanile, & campanis, si in eo celebretur Missa, aliaque fiant, de quibus *in tomo primo.* Hæc enim esse signa indubitata, quod sit erectum auctoritate Ecclesiastica, docet Archid. *in c. nemo de consecr. d. 1.* Innoc *in cap. Inter dilectos, de donat.* ex cujus dictis fuisse decisam Florentiæ magnam quæstionem, refert Felin. *loco proximè cit.* & multos congerit Mascard. *de prob. conclus. 869. sub princ.* Gabr. *loco alleg. n. 5.* Guttier. *can. quæst. lib. 1. c. 35. num. 20.* cum innumeris, nemine contradicente, ac signare Romanus *cons. 477. nu. 13.* ubi Add. *litt. B.* alios refert Lother. *de re benef. lib. 3. capit 6.* Marth. *dec. seu vot. Pisan. 169 n. 3.* quibus subscribit Rota inter *divers. d. dec. 725. n 3.*

His verò deficientibus conjecturis, ac signis, non illi- 10
cò Hospitale judicandum est profanum, & privatum, quanquam in eo Hospitalitas, aliave opera pia exerceantur, ut voluit Bald *in d. l. si quis ad declinandum,* Alex. *cons. 120. num 3 lib. 1.* Ias. *cons. 218 num. 1.* Cur. jun. *cons. 1. per tot.* Ioseph. Ludovic. *decis. 90. n. 9 p. 2.* Mastr. *dec. 100. n. 16.* vel saltem tale est præsumendum, ut post Federic. de sen. *cons. 125.* Roman. *sing. 35.* Riminal. sen. *cons. 486. nu. 13.* decisum per Rotam Florentinam, testatur Magonius *dec. 61. numer 15.* Ea ratione, quod non omnis locus pius est Sacer, & Religiosus, & proinde immunis. Nam hæc qualitas distincta, & separata est à pietate, ut benè considerat Roman. *d. cons. 477. in fine,* Bald. *cons. 5. vol. 3.* cum cæteris relatis à Gabr. *concl. 2. n. 1.* Cùmque sit fundamentum intentionis, non præsumitur, nisi probetur, ut advertit Regens de Ponte *cons. 18. n. 5.*

Sed ad alia recurrendum est ex natura exemplorum, 11
quæ declarant regulam, non restringunt, *l. regula in fin. de jur. & fact. ignor. § hactenus, instit. de gradib. cap. Romana, §. si autem, de appel.* Ad alia igitur recurrendum est, quæ locum efficiunt sacrum, & Religiosum, prout rectè sentit Gutrier. *d. cap. 35. nu. 26.* Et primò si ut tradit Host. *in cap. cum olim 2. § Iudices autem, de privil.* ad erigendum Hospitale Episcopus ante omnia locum Deo consecravit, figens in eo salutis nostræ signum. Quod sequitur Mar. Ital. *de imm. Eccles. lib. 1. c. 4. num. 19.* Item si Hospitale est subjectum Dominio alicujus Ecclesiæ. Impossibile enim est, quod Hospitale sit de Dominio Ecclesiæ illi unitæ, & quod possit reputari profanum, & laicum, subsitque foro laicali. Nam Hospitalia Ecclesiis unita, sunt de foro ipsius Ecclesiæ, & tamquam quid accessorium sequuntur suum principale, Rebuff. *tr. de nomin. qu. 15. num. 14.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. glos. 5. §. 4. num. 16.* Ita in fortioribus, si Ecclesia habet dumtaxat Dominium directum in bonis, semper agendum est in foro Ecclesiastico, licèt agatur de solo Dominio utili inter laicos. Quia Dominium directum Ecclesiæ est inseparabile ab utili, & tamquam dignius trahit utile minus dignum juxta celeberrimam Rotæ decisionem in Romana domus de Seapuccis coram Coccino, quæ est impressa post Pacific. de Salv. *inter d. decis. 237. per tot.* & coram Merlin. *decis. 893. n. 1. & seq.* ac *num. 7. & seqq.* quæ est in appendice excusa post indicem, ac in Romana census, seu emphyteusis 30. Maii 1655. coram Priolo, & declaravit

ravit S. Congregatio Immunitatis in Carmolensi die 4. Septembris 1669. & in Sorana die 20. Novembris 1657. ac alibi sæpè, scilicèt *S. Congregatio &c. censuit meros laicos pro bonis emphyteuticis, ac redditiis Ecclesiæ pro eo, quod spectat ad dominium directum, non posse convenire in foro laicali.*

12 Ac etiam quando Hospitali laico unitum est, atque aggregatum aliud Hospitale Ecclesiasticum, exigente ab eo Camera Apostolica pro dicta unione, & aggregatione quindennia, quæ debentur loco annatarum, & solvi solent pro solis beneficiis Ecclesiasticis unitis vigore Constitutionum Apostolicarum, quas referunt Paris. *de resignat. lib. 4. q. 10. n. 4.* Lotther. *de re benef. lib. 1. qu. 29. n. 1. & seqq.* Modern. *de styl. Datar. lib. 1. cap. 18. §. 4. num. 1. & seqq.* Novar. *in addit. ad sum. Bullar. tit. de quindenn. solut. num. 8. & seqq.* ac Rot. *dec. 474. num. 18. in fin. & num. seqq. pag. 9. recent.* Hinc enim non solùm resultat qualitas Ecclesiasticitatis, sed tollitur possibilitas, quod ejusmodi Hospitale possit esse laicum, dum conflatum est ex unione bonorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum, in quibus laici nullam possunt habere, neque exercere jurisdictionem.

13 Aut si in Hospitali Hospitalitas servetur. Hæc enim reddit rem certam pro fori privilegio, Gabr. *d. concl. 2. n. 6. tit. de pia causa.* Nam, ut Hospitale dicatur locus pius, sufficit, quod opera pietatis exerceat, quia privilegium non datur loco, sed causæ, ex adductis ab Antonell. *de regim. Eccles. cap. 10. §. 7. n. 72.* Vel si Hospitalarius residet cum sua familia in Hospitali, addictus illius servitio. Tunc enim gaudere debet, ut in terminis de Hospitalario habitante cum uxore, & familia in Hospitali, quod gaudeat immunitate, etiam si sit uxoratus, quotiescumque Hospitale est erectum authoritate Episcopi, tradit Lap. *de Hospital. q. 1. nu. 11. & 12.* inter *tract. univ. jur. tom. 14. fol. 164.*

14 Et insuper si in Hospitale sit deputatus Rector ab Episcopo. Vndè consequitur, illud præsumendum erectum ejusdem auctoritate, ut expressè decisum fuit per Rot. *d. dec. 725.* ac tenet Marc. Anton. *var. resol. lib. 1. c. 14. nu. 4.* De quâ institutione constare debet per legitimam, & authenticam Bullam; testes enim non sufficient. Nam compertum est in jure, eum, qui se fundat in aliquo actu, qui scripturam desiderat, vel saltem de communi stylo per scripturam solet expediri, teneri eam exhibere, eo quod hoc casu scriptura est essentia, ut docet Butr. *in propria materia in cap. In nostra de script.* & latissimè Afflict. *dec. 398. & 253. n. 3.* Vel saltem debet probari scripturæ, seu literarum amissio ex theorica Bart. *in l. Sicut, C. de fid. instr.* & notat Guido Pap. *in com. ad statut. Delphin. si quis per litteras in proœm. num. 43. & qu. 474.* ubi Ferer ejus addit. Et testes deponentes super tenore scripturæ amissæ debent esse periti, ut cognoscere possint vitia scripturæ, aliàs non probarent, ad notata per Bart. *in l. 2. § Divus, de jur. fisci, & in auth. Si quis in aliquo n. 19. C. de eodem* cum aliis relatis per Cancer. *var. resol. tom. 3. c. 3. de privil. & rescript. n. 171.*

15 Fateor tamen & ego non ex eo solùm, quod Episcopus hoc unum jus Episcopale in Hospitale exercuerit, inferri necessariò, fuisse ipsius authoritate constructum. Nam doctè satis, & eleganter in specie respondet Abb. *in cap. 1. n. 5. de relig. domib.* non idcircò Hospitale esse Religiosum, nisi aliundè constet. Nam, inquit, contrarium consuluit Federicus de Senis *cons.* 225. quia ex possessione unius articuli non inferendum ad alios articulos, *ut in d. cap. Cum contingat*, cum similibus, nec obstat iste textus, quia locus ille necessariò debebat esse subjectus alicui Episcopo, ideò præsumptio est pro eo, qui exercuit ibi aliqua jura. Sed non sic est in Hospitale, quia Hospitale non Religiosum non tenetur Episcopo ad Episcopalia, *cap. ad hæc de relig. dom.* ideòque sumus extra terminos hujus capitis, ut sic dicamus tantùm fuisse præscriptum, quantum probatur fuisse possessum, & confert hoc plurimum ad multas quæstiones diluendas; quam doctrinam meritò celebrat Mascard. *d. concl. 869. nu. 8.* Et tandem potest id fieri ab Episcopo, & quod mortuus sit Hospitalis fundator. Quo casu etiam in profanis, & privatis cura ipsorum ad eum pertinet, ut docet Abb. *in cap. de Xenodochiis nu. 3. de relig. domib.* Federic. de Sen. *cons. 111. sub princ.* & Gratian. *discept. for. tom. 3. cap. 481. nu. 9.* Quare hoc solum signum non est omninò infallibile erectionis Episcopalis.

Ac præterea si constat de expressa dotatione ad tradita 16
per Felin. *d. cap. de quarta n. 11.* Menoch *de præsumpt. l. 6. cap. 79. n. 4.* Rot. *dec. 508. par. 1. in novis*, & expressiùs post alios tenet Cavalcan. *dec. 17. n. 65. p. 2.* Nam aliàs si solum stipendium, vel introitus quorumdam bonorum essent pro operibus piis designati, tunc locus esset profanus. Verùm id non approbo; sufficit enim, quod sit locus pius, qui Ecclesiæ nomine includitur, *cap. Requisisti extr. de testam.* Lap. *de hospit. n. 14.* Giron. *de privil. n. 520.* Garz. *de benef. p. 5. c. 1. n. 602.* ubi tradit, ita quandoque S. Congregationem declarasse. Præterea non ex eo, quod hospitale, vel Capella non habeat dotem, sequitur illud nunquam ullo tempore fuisse dotatum. Quia potuit dotem, & proventus usurpatione, vel alia causa amittere, Lambert. *de jure patr. lib. 1. art. 2. q. princ. 1. p. num. 10.* Rota coram Cardin. Mantica *dec. 65. n. 7.*

Hæc autem immunitas non solùm competit hospita- 17
libus, eorumque bonis, sed etiam personis, sive ministris inservientibus, ac deputatis ad illa regendum, quando eorum electio confirmatur ab Ordinario. Etenim ista quoque sive inserviant hospitalibus Regularium, sive aliorum, adhuc gaudent privilegio fori, sive sint regulares sive laici; quia censentur personæ Ecclesiasticæ, sicuti sunt ipsa hospitalia ut post alios egregiè probant Lezan. *tom. 1. sum. c. 6. n. 17.* & ante ipsum Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg. 12. n. 40.* Dian. *tr. 1. de immun. resol. 66.* Castro Palaus *oper. mor. tr. 1. q. un. pun. 2. num. 10. in fin.* Quod procedit, etiamsi hospitalarii soleant præfigi ad tempus. Quotiescumque enim confirmantur authoritate Ordinarii, gaudent, & reputantur, tamquam perpetui; nam privilegium non conceditur ratione personæ, sed ratione Officii, ac muneris, quod exercent; quam ob causam S. Congregatio Immunitatis sæpissimè rescripsit, *laicos inservientes mensæ Episcopali gaudere privilegio fori.* Quin sæpè etiam censuit, non solùm villicum Episcopi, sed etiá ipsos operarios, & colonos hoc privilegio gaudere, quamvis sint conductitii ad breve tempus, ut in Ariminensi 13. Iunii 1631. confirmata in Auximana mense Octobr. 1663. Quare multò magis gaudere debent hospitalarii, qui aliquando toto vitæ cursu hospitalibus inserviunt, ac reputantur tâquam personæ Religiosæ exemplo Iotici, qui hujusmodi pietatis officia inveniisse dicitur ex adductis per Lap. in ante allegato loco *n. 1.* estque textus in *d. l. Omnia, C. de Episc. & Cler.* ubi Glossa referendo, & ipsa exemplum Iotici apertè innuit, privilegia omnia concessa Iotico, primo hospitalario, extendi ad omnes successores, similia opera pia exercentes, atque etiam ad cæteros omnes hospitalibus inservientes, idque intuitu pietatis.

Hanc sententiam uti de jure veram sequuntur Specul. 18
in tit. de stat. Monach. num. 41. Butr. *cons. 40.* Felin. *in d. cap. 2. sub num. 8. de for. comp.* & alii relati à Carol. de Grass. *d. eff. 1. num. 117.* Valasch. *d. cons. 105. num. 32.* Squill. *de privil. Cler. cap. 7. num. 45.* Quibus manum porrigit Fermosin. *in d. cap. 2. qu. 15. num. 6. de for. comp.* Rationem autem, mirum est, quam variè, & confusè Authores expediant, quantamque eis difficultatem jam olim, ac nunc facessit, ut videre est apud ipsos, quorum plerique affirmant, hospitalarios hujusmodi non posse dici personas Ecclesiasticas, atque adeò non gaudere privilegio fori, nisi promiserint in manibus Episcopi castè vivere, & uxore mortua aliam non ducere, ac propriis renunciaverint; quod videtur sentire Abb. *in d. c. 2. n. 11. de for. compet.* & prosequuntur ii, quos plena manu adducit Carol. de Grass. *d. eff. 1. n. 118.* ubi post Aloys. de Leon. *in auth. Cassa, num. 21. C. de Sacros. Eccles.* videtur etiam requirere,

ut

ut deferant Crucem, vel aliud signum in vestibus. At hi Doctores loquuntur de hospitala iis, qui vivunt in domibus propriis, & non sunt addicti hospitalibus, sed tantum præsident eorum negotiis exemplo Tutorum, & Curatorum, qui habent quandam generalem, & externam administrationem. De hisce autē nos nihil asserimus, sed tantum de personis, quæ necessario servitio hospitalis addictæ sunt. Istæ enim cum degant intra septa hospitalis, & versentur circa frequens ministerium, dicuntur pars ipsius hospitalis, cum hospitale esse non possit sine personis, adeo ut locus, & personæ constituant unum corpus integrum, cum personæ sint de forma, & nequeant separatim considerari, ut benè advertit Duard. *ad Bull. Cœn. can. 15. qu. 7. numer. 4.* ubi considerat tria requisita, quæ huc spectant. Primò, ut locus, & personæ, quæ exiguntur ad necessitatem servitii, nequeant separatim considerari; quia non potest considerari hospitale actu, nisi adsit hospitalarius, qui serviat. Secundò, ut locus sit ordinatus ad pia opera exercenda. Tertiò, ut sit erectus auctoritate Papæ vel Ordinarii. Id quod scitè comprobatur ex Baldo *in d. l. Si quis ad declinandum sub numer. 19. C. de Episcop. Cler.* ubi concludit, quod quando persona est obligata, & inserta loco, censetur unum, & idem, ac dicitur inter personam, & locum adesse inseparabilis conjunctio, adeo quod unum sine altero considerari nequeat. Pulchrè Oldrad. *cons. 11.* ubi tenet, quod privilegium Xenodochio concessum extendatur etiam ad Oeconomos, & administratores Xenodochii, quorum opera pauperes carere nequeunt. Facitque ad hoc textus elegans *in l. hujus, qui potior in pign.* ibi: *sine quibus navis salva pervenire non poterat, text. in l. administrantes, §. 1 ff. de excus. tut. text.* notabilis *in l. 1. §. si vir, aut uxor, ff. ad S. Syllan.* ibi *sed quia commixta familia est, & una domus, ita judicandum atque in propriis servis*, Hippol. *sing.* 180. Bald. *in cap. fin. n. 6. in fin. de juram. calum.*

19 Quo pertinet vulgaris regula, aliquem ex alterius persona consequi, quod ex sua consequi nequit, *text. in cap. authoritate, fin. de concess. præb. lib. 6. & in l. si communem ff. quemadmodum serv. amit. & in l. Is, qui duos, ff. de l. leg.* Jas. *in l. Si emancipati num. 5. cum seqq. C. de collat.* Regulariter enim uno concesso, & reliqua concessa intelliguntur, sine quibus illud commodè explicari nequit, text. *in l. 3. §. Qui habet, ff. de ser. rust. præd. & in l. 1. §. 1. ff. si usufr. pet. & in l. 2. ff. de jurisd. omn. Iud.* ubi communiter Doctores, latissimè vero Jason per multa exempla hujus necessariæ consequentiæ, quem ad hoc omnino vide *text. in cap. Præterea, de offic. deleg.* Bart. *in l. de quib. in 2. lect. n. 2. ff. de legib.* dicens feudo præscripto, omnia ejus accessoria præscripta censeri. Idem tenet Jas. *in d. l. 2. nu. 11. in 2. limit.* Everard. *in loco à concessione antecedentis* per text. *in l. si aliena, §. 1. ff. de usurp.* Panorm. *in cap. venientes num. 3. de jur.* & Oldrad. *d. cons. 11.*

20 Quod adeo verum est, ut non sit opus, quod hujusmodi servientes servitio hospitalis adddicti voveant castitatem; quia dicuntur personæ Ecclesiasticæ, etiamsi non teneantur ad continentiam, sed utantur legitimo matrimonio, ut post Glossam *in c. Duo sunt 12 q. 1.* advertit Vasquez *contr. illustr. lib. 3. c. 105. n. 52.* ubi probat à simili de Acolythis, & Templariis, qui sunt Ecclesiastici absque voto continentiæ. Insuper vota hujusmodi emitti non possunt extra Religionem à Papa approbatam, atque adeo neque ab his hospitalariis, ut in specie non obscurè judicat Abb. *cons. 104. n. 4. lib. 1.* imo neque à Clericis secularibus. Minusque necessario exigitur, quod deferant Crucem, vel signum aliquod in vestibus, cum eos necessitas servitii faciat de foro Ecclesiastico non autem diversitas vestium, Fermosin. *d. q. 15. n. 6.*

21 Atque ita declaravit sæpius S. Congregatio Immunitatis, præsertim in Beneventana 20. Martii 1630. ibi: *Hospitalarius perpetuo addictus servitio gaudet privilegio fori, & exemptione pro bonis*, & in Ripana die 24. Iunii 1644. *nempè S. Congregatio, &c. censuit, hospitalarium Terræ Columellæ, dum permanet in servitio hospitalis, & hospitale est erectum authoritate Ordinarii gaudere privilegio fori.*

Et in Sulmonensi die 28. Augusti 1663. *Sac. Congregatio &c. censuit, Iosephum, Custodem hospitalis Sanctissimæ Annunciatæ, durante servitio, gaudere privilegio fori, si dictum hospitale sit erectum auctoritate Ordinarii.* 22

Et in Albanensi die 4. Septembris, & 2. Octobris 1668. *S. Congregatio censuit, hospitale erectum authoritate Ordinarii gaudere immunitate, sicut etiam ejus hospitalarium, durante servitio*, & quod hospitale, uti Ecclesiasticum, gaudeat immunitate Ecclesiastica declaravit eadem Sacra Congregat. in Civitatis Capellanæ 8. Aprilis 1651. 23

Hospitalis vero apothecæ locatæ usui profano non gaudent immunitate, eadem Sac. Congr. in Verulana 13. Iulii 1637. 24

Undè non obstat, quod requiratur hospitalarios ita perpetuo esse hospitali addictos, ut separari non possint juxta tradita per Felin. *in d. cap. de quarta num. 11.* Nam talis perpetuitas dari non potest extra Religionem, Abb. *decis. cons. 104. num. 4.* nec reputatur necessaria ad effectum exemptionis, & immunitatis, Vasquez *d. cap. 105. num. 52.* exemplo etiam Eremitarum, qui suo libitu possunt ad sæculum redire, & sine aliqua professione gaudent privilegio Ecclesiæ, ut *16. quæst. 1. cap. Qui verè*, & notat Innoc. *in cap. Cum Monasterium, de elect.* Item exemplo familiarum, ac ministrorum Episcopi, qui pro eo tempore tantum gaudent, quo sunt addicti ejus servitio, ut alibi probavimus. 25

Nec obstat, quod non sint electi ab Episcopo, sed tantum confirmati. Quia hæc confirmatio non pertinet ad Episcopum nisi quando hospitale est locus Ecclesiasticus ut firmat Roman. *d. cons. 477. n. 8.* Marth. *d. dec. 169. n. 6.* & Rot. *diversi dec. 725. n. 1. p. 1.* 26

Minusque obstant Doctores firmantes, hospitalarios non gaudere privilegio fori; quia eorum dicta procedunt in hospitalariis conductitiis, qui pro certa mercede fortuito conducuntur, & dimittuntur, secus autem in illis, qui ab Episcopo destinantur, tamquam ministri hospitalium vel perpetuo, vel ad aliquod tempus ibidem inserviturі. Isti enim privilegio fori potiuntur, ut distinguendo probat Abb. *in d. cap. 2. n. 11. de for. compet.* & ibi Barbat. *n. 68.* Carol. de Grass. *d. effect. 1. n. 117. & seqq.* 27

Tandem non applicatur decretum Sac. Congregationis Immunitatis in nullius, seu Foropompilien. jurisdictionis, cum in eo casu nec hospitale erat subjectum Episcopo, neque ab eo erectum, neque hospitalarius ab eo deputatus, neque tandem aliquod signum apparebat, ex quo esse Ecclesiasticum dignoscebatur. 28

CONSULTATIO LXXXV.

An Episcopus cogere possit ad Clausuram Moniales exemptas, & Regularibus subjectas? Ubi plura eodem spectantia, præsertim de pœnis contra violatores clausuræ.

PRæmittendum est cum communi Doctorum sententia, quod omnes de Clausura tractantes supponunt & videri possunt Bonacina, Miranda, Sanchez, Tamburinus locis infra citandis, Azor. *lib. 13. instit. moral. cap 8. qu. 2.* & colligitur evidenter ex Constitutione Bonifacii VIII. quæ incipit, *Periculoso, & ex cap. 9. sess. 25.* Concilii Tridentini, atque ex motu proprio B. Pii V. *Circa Pastoralis*, scilicet Moniales esse in triplici differentia. Aliæ enim sunt immediatè subjectæ Episcopis. Aliæ immediatè Sedi Apostolicæ. Aliæ vero immediatè Regularibus, quæ etiam dicuntur exemptæ. Insuper duplex in Episcopo potest dari potestas. Alia ordinaria. Alia degata, de quibus Doctores passim. 1

Expendendo igitur hoc triplex Monialium genus cum hac duplici Episcoporum auctoritate, certum est, quod jus cogendi ad clausuram Moniales Episcopo subjectas est ipsius Episcopi auctoritate Ordinaria. In Monasteriis vero Sedi Apostolicæ immediatè subjectis est jus 2

ejusdem

ejusdem Episcopi auctoritate delegata Sedis Apostolicæ. Certum etiam est apud omnes, Episcopum non habere jus super Clausuram Monialium exemptarum auctoritate Ordinaria. Ideo enim vocantur exemptæ, quia non subduntur jurisdictioni Ordinariæ Episcoporum Hujus ratio est generalis exemptio Regularium à jurisdictione Episcopi, de quo nemo hucusque dubitavit. At Moniales exemptæ Regularium regimini subjectæ, sunt in numero Regularium, potiunturque respectivè Regularium exemptionibus, & immunitatibus spiritualibus, ac temporalibus, ut ex diversis Summorum Pontificum Constitutionibus, præsertim Sixti IV. & Leonis X. demonstrat Tambur. *de jur. Abbatis. disp.* 12. *q.* 1. Rodriquez *tom.* 2 *quæst. regul.* 20. *ar.* 22. Atque adeo etiam Moniales exemptæ ab ordinaria jurisdictione Episcopi eximuntur. Tota igitur difficultas reducitur ad potestatem delegatam, an hanc habeant Episcopi quoad clausuram super Monasteria exempta?

3 Qui favent Episcopis præ cæteris, ut Zerola *in prax. Episcop. par.* 1. *v. Moniales ad* 4. *&* 8. *quæs.* asserentes nonnullos Doctores, colligere putant ex decreto Concilii Trid. *sess.* 25. *c.* 5. quod in omnibus, & per omnia innovavit B. Pius V. motu suo proprio, quod sit delegatum jus Episcoporum interdicendi, atque excommunicandi Moniales exemptas in ordine ad Clausuram.

4 At Regulares rationibus, & Doctorum auctoritatibus ducti certissimè tenent, nullam Episcopis delegari jurisdictionem super Moniales exemptas, etiam in ordine ad Clausuram. Ad id probandum adducunt verba Concilii *eo cap.* 5. quæ sunt ista: *Bonifacii VIII. Constitutionem, quæ incipit, Periculoso, renovans Sancta Synodus, universis Episcopis sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinaria, an aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maximè procurent inobedientes, atque contradicentes per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes.* In hoc autem decreto, inquiunt Episcopi, annotata sunt illa verba, nempè *ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram &c.* Ex his enim manifestè datur à Concilio Episcopis auctoritas delegata super clausuram in aliis Monasteriis sibi non subjectis.

5 Verum Regulares aiunt, quod medullitus considerando intentionem, & verba Concilii, constat per particulam illam, *In aliis*, non intelligi Monasteria exempta Regularibus subjecta, sed tantum Monasteria subjecta immediatè Sedi Apostolicæ. Nam particula hæc *in aliis* solum potest intelligi in sensu, quem patiuntur, & possunt admittere aliæ particulæ, aliaque verba ejusdem decreti, aliàs sibi ipsi contradiceret. Priora autem verba decreti solum possunt admittere, & manifestè inferunt, quod illa particula *In aliis*, intelligatur de subjectis immediatè Apostolicæ Sedi dumtaxat cum exclusione exemptarum. Quippe priora verba clara sunt: *Bonifacii VIII. Constitutionē, quæ incipit, Periculoso renovans Sancta Synodus.* Atqui Bonifacii Constitutio clarissimis verbis determinat, quod Monasteria exempta quoad clausuram, subsint propriis Prælatis Regularibus, & Episcopis dat delegatam solum super subjecta immediatè Sedi Apostolicæ. Cum itaque Concilii Tridentini decretum sit renovatio Constitutionis Bonifacii, intelligendum est juxta Constitutionem, quam innovat, non contra. Alias non esset innovatio, sed abrogatio.

6 Confirmatur afferendo integrum *cap.* 9. ejusdem Concilii *cit. sess.* 25. ubi sic habetur: *Monasteria Sanctimonialium S. Sedi Apostolicæ immediatè subjecta ab Episcopis, tamquam dicta Sedis delegatis gubernentur: Quæ à deputatis in Capitulis generalibus, vel ab aliis Regularibus regantur sub eorum cura, & custodia relinquatur.* Concilium autem in hoc capite se non retractavit, nec determinavit oppositum ejus, quod decreverat in *c.* 5. Igitur, ut Concilii decreta consequenter loquantur, dicendum est, ex *d. cap.* 5. conferri auctoritatem delegatam Episcopis super Moniales exemptas, & Regularibus subjectas, quæ expresè ipsis denegatur *in decisio. cap.* 9.

Nec juvat effugium, quod hoc *cap.* 9. non sit ad rem, 7
quia in eo nullus est sermo de Clausura, sed de cura, & custodia. Nam custodire aliquem quid aliud est, quam à perturbantibus, invadentibus, insidiantibus præcavere. Quænam autem quęso est propriissima Sanctimonialium custodia inter alia, ut earum puritas, & innocentia præservetur à mundi insidiis, quam ipsa clausura? Per hanc enim verè, ac propriè custodiri dicuntur. Si igitur Moniales exemptæ sub custodia Regularium relinquuntur, sanè Regularibus datur potestas super clausuram. Vndè non frustra post verbum *cura* additum est *custodia*, ut scilicet per illud intelligeretur earum regimen quoad alias observationes Regulæ, per hoc auctoritas in Clausuram.

Minus facit pro Episcopis dictus motus proprius B. 8
Pii V. *Circa pastoralis.* Nam Pontifex initio Constitutionis dicit se sancire quod servetur Clausura juxta formam Constitutioni Bonifacii VIII. *Periculoso*, in Sacro Concilio Tridentino approbatam, & innovatam: *quam*, inquit, *nos auctoritate præfata etiam approbamus, & innovamus.* Sed, ut jam diximus. Bonifacius clarè statuit Prælatos Regulares, & non Episcopos esse Iudices, & superiores quoad clausuram Monialium exemptarum sibi subjectarum. Ergo & Pius volens, ut in omnibus, & per omnia servetur Bonifacii Constitutio, districtè præcipit Episcopis, ne se intromittant in clausuram Monialium exemptarum, & se explicans sic habet *Mandantes Patriarchis, &c. quatenus in Monasteriis Monialium sibi Ordinario jure subjectis, sua; in his vero, quæ ad Romanam mediatè, vel immediatè spectant Ecclesiam, Sedis Apostolicæ auctoritate, una cum superioribus eorumdem Monasteriorum clausurā servari procurē.* Quibus verbis Pontifex suis respectivè superioribus, sivè Episcopo respectu propriorum, injungit curam clausuræ. Illa enim particula una cum superioribus eorumdem Monasteriorum, non facit sensum copulativum, quasi quod & Episcopi, & Prælati Regulares simul junctim ex æquo debeant talem clausuram procurare in Monasteriis exemptis, id quod etiam Adversarii docent, volentes, quod clausuræ custodia Episcopis, tantum sit demandata cum exclusione Regularium; sed facit sensum distributivum, ac commodum ita, quod tam Episcopi, quàm superiores Regulares respectivè in Monasteriis sibi subjectis clausuram procurent. Hunc autem esse germanum Pii V. sensum patet. Tum quia alias contrarium sanciret ei, quod in eadem Constitutione clarè statuit, præcipiens, ut servetur Constitutio Bonifacii, in qua clausuræ custodia injungitur expresè superioribus Regularibus respectu Monialium sibi subjectarum. Tum quia circa finem ejusdem Constitutionis, ut omnis tolleretur dubitatio his verbis concludit: *Per hoc autem in Monasteriis exemptis Ordinarii locorum nullam sibi credant jurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributam.*

Solum quispiam inquirere posset: Cur si Episcopis da- 9
tur delegata auctoritas super clausuram Monialium immediatè subjectarum Sedi Apostolicæ, non detur etiam super Moniales, Regularium, cum illæ sint majoris prærogativæ, utpotè insignitæ immediata subjectione Sedis Apostolicæ? Respondetur disparem esse rationem. Nam Monasteria Sedis Apostolicæ ideo subjiciuntur delegatæ auctoritati Episcoporum, & non exempta, non quia illa sint minoris prærogativæ, quam ista; sed quia, cum Monasteria requirant immediatam custodiam, nec Pontifex per seipsum possit esse ubique, delegat Episcopos uti suos ministros. At monasteria exempta cum habeant præsentes suos proprios Prælatos, à quibus possunt custoditi, non erat necessarium, ad hanc Episcopos delegare.

Ut

10 Ut verò Doctorum sententiis, qui à tempore Concilii Tridentini usque adhuc idipsum docuerunt, rem illustremus, occurrit imprimis Navarrus, vir in utroque jure, ac in moralibus omnibus omnium censensu peritissimus. Is enim *comm. 4. num. 6. de Segular.* sic ait: *licèt Concilium videatur significare, quod Episcopi possint includere omnes Moniales etiam exemptas sui Episcopatus; tamen mens ejus clara est, quod Episcopi possunt, & debent includere omnes Moniales sibi subjectas auctoritate sua, & etiam exemptas, S. Sedi Apostolicæ immediatè subjectas auctoritate illius. Non tamen exemptas ab eis, & subditas aliis Prælatis exemptis aliorum Ordinum. Nam potestatem includendi hujusmodi Abbatibus, & superioribus suis concedit Constitutio Bonifacii, secundum quam intelligi debet c 5 sess. 25. Concilii Tridentini, cum Constitutio interpretans in dubio sit intelligenda secundum interpretatam. Id quod sentire videtur Pius V. in extravaganti incip. Decori.*

11 Thomas Sanchez scriptor rerum moralium Princeps, utinamque haberemus ejus opus in decalogum absolutum, Hic *tom. 2. in Decal. lib. 6. c, 15. q. 3.* inquirens, cujus sit Moniales ad Clausuram cogere, sic habet: *Circa hanc partem ansam dubitandi præbet decretum Tridentini sess. 25. c. 5. Ubi clarè ea facultas concedi videtur Episcopis, tam respectu Monasteriorum, etiam exemptorum, quæ Regularibus subjiciuntur, ut sustinet Thomas Zerola, Cæterum dicendum est, nullam Episcopis facultatem concedi indicendæ clausuræ Monialibus exemptis, quæ Regularibus subjectæ sunt; sed id esse superiorum Regularium, quare mens Tridentini est, ut Episcopi auctoritate ordinaria Moniales sibi subditas ad clausuram cogant, auctoritate autem Apostolica Moniales, quæ immediatè Sedi Apostolicæ subjectæ sunt, non tamen exemptas ab eis, & subditas aliis Prælatis exemptis aliorum Ordinum; quod apertè probatur ex cap. Periculoso, §. ult. de stat. Regul. in 6. cui decreto Tridentinum non derogat, imò se illud renovare protestatur, atque illud interpretatur: at Constitutio interpretans in dubio est intelligenda juxta eam, quam interpretatur, etiamsi nova lex declarans loquatur strictius, ut ex multis probavi lib. 7. de matr. disp. 46. num. 2. Præterea quia id etiam ferè expressis verbis dicit Pius V. in suo motu proprio, Circa Pastoralis, & Tridentinum sess. 25. cap. 9. non statuit Monasteria exempta, Regularibus subjecta, ab Episcopo gubernanda, sed quæ Sedi Apostolicæ sunt immediatè subjecta.*

12 Bonacina *de Clausur. qu. 1. pun. 6. n. 1.* hoc idem quæstum resolvens, ita inquit: *Onus cogendi Moniales ad clausuram incumbit Episcopo auctoritate ordinaria in suis Monasteriis, auctoritate verò Sedis Apostolicæ delegata in Monasteriis Sedi Apostolicæ subditis, ut constat ex Tridentino sess. 25. c. 5. In Monasteriis verò exemptis hæc facultas non competit Episcopo, sed Superioribus illorum Ordinum ex cap. Periculoso, de stat. relig. in 6. ex Trident. sess. 25. cap. 9. & ex motu proprio Pii V. qui incipit, Circa Pastoralis.*

13 Ascanius Tamburinus *de jur. Abbatiss. disp. 24. qu. 9. n. 5.* idem asserit ipsissimis verbis Sanchez. Idem docet *disp. 84. q. 4. n. 6.* sic habens; *Colligitur Moniales jugo clausuræ adstrictas cogendas esse ad illam servandam, per Episcopum quidem auctoritate ordinaria ergà suas, delegata verò ergà subjectas Sedi Apostolicæ. In Monasteriis autem Regularibus subjectis hoc munus spectat ad Prælatos Regulares, quibus Moniales subjiciuntur.*

14 Ludovicus Miranda *de S. Monial. q. 2. art. 14.* ita inquit: *Quia aliqui interdum Episcopi ex decreto Concilii Triden. sess. 25. cap. 5. colligere volunt, quod possunt ingredi Monasteria Monialium etiam exempta, Prælatisque Regularibus subjecta ad videndum utrum ipsarum clausura sit coll ipsa, ne hac in re decipiantur, sequentem statuo conclusionem certissimè tenendam. Ingredi nullo modo licet Episcopis Monialium Monasteria exempta, Prælatisque Regularibus subjecta, etiam prætextu videndi, an violata ibidem fuerit clausura, nisi solummodò in casu, quo publicè constaret ipsam esse violatam; nec in tali casu, nisi postquam eadem de re semel, & iterum admonuerint ipsarum Prælatos ordinarios. Hæc conclusio satis constat ex cap. Periculoso, de stat. regul. in 6. §. Et quoniam, ubi cura reparandi clausuram in Monasteriis, Prælatis regularibus subjectis, ipsis conceditur in illis verbis, Abbates verò, & alii, &c. Per quæ verba satis datur intelligi, quod hoc ipsorum, non autem Episcorum officio incumbat.*

Pellizarius *de Monial. c. 5. sect. 1. q. 5.* quærens, ad quem 15
spectet ex officio adstringere Moniales ad observantiam clausuræ Regularis, respondet, *spectare ad Episcopum quoad Moniales quidem ipsi immediatè subjectas ex potestate ordinaria, delegata verò erga subjectas Sedi Apostolicæ. Ad Prælatos autem regulares quoad Moniales ipsis subditas. Ita Navar. Sanch. Tambur, aliique docti recentiores à me consulti.*

Nec refragantur aliqui Doctores ut Castropal. *tract. 16.* 16
disput. 4 pun 6. num. 2. Barbos. *de offi. Episc. alleg. 102. nu. 7. & 8.* qui talem potestatem Episcopis tribuere videntur. Nam ii non quomodocumque, nullaque urgenti ratione, aut scandalo, aut pro cujuslibet Episcopi sensu eis tribuunt hoc jus innovandi, ac immutandi clausuram, sed cùm necessitas scandali, & publicæ fractionis exigit. Sicque sentire omnes Doctores, quotquot Episcopis tribuunt, delegatam auctoritatem super exempta Monasteria, tradit Andreas Victorellus, relatus à Tamburino *loco citato.* Et hanc sententiam probabilem censet Thomas Delbene *de Immun. cap. 14. dubit. 22. num. 20*

At nihilominùs ego non solùm improbabilem, sed 17
etiam fallam existimo post Concilium præsertim Tridentinum, ac post Constitutionem sa me Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, de qua *infra* Quia verò hæc delegata potestas, quæ Episcopis competit vel à Romanis Pontificibus, vel à Conciliis specialiter eis demandari oportet, ideò cardo hujus controversiæ in eo versatur ut videamus, an illa verè demandata sit. Itaque audiamus Sacram Congregationem Concilii Tridentini interpretem. Hæc autem scribens Cardinali Paleotto sic ait: *Più volte è stato risoluto, etiam di mente di Nostro Signore, e scritto si anche à diversi Prelati, che i Vescovi visitando la Clausura delle Monache governate da' Regolari, conforme alla facoltà, che dà loro il sacro Concilio di Trento, possono, e debbono con questa occasione investigare diligentemente, & informarsi, se la clausura è in alcun modo viola, parlando sopra di ciò particolarmente alle Monache per intendere secretamente da loro, se vi è mancamento alcuno. Il che per tanto utile, e quasi necessario in questa materia à chi vuol far l'ufficio di Visitatore nella maniera, che conviene, che non si dovrà lamentar niuno di questa risolutione. E però doverà V. Sig. Illustrissima così eseguire, à 26. di Aprile 1583. & 24. Februarii 1583. licèt Episcopis in visitatione clausuræ Monasteriorum Regularibus subjectorum investigare diligenter, & informationem capere, etiam à Monialibus, an clausura aliquo modo sit violata.*

Et Sacra Congregatio Eminentiss. DD. Card Conc. 18
Trident. Interpr. aliàs censuit: *licere Episcopo quoties opus esse judicaverit Monasteria Monialium Regularibus subjectarum quoad Clausuram visitare. Monialesque ipsas in his, quæ ad clausuram pertinent, alloqui, & examini subjicere absque Regularium interventu, & ipsis inconsultis.*

Fr. Card. Verospius, Locus ✠ sigilli, Fr. Paulutius S. C. C. Secret.

Et scribens Archiepiscopo Mediolanensi, dixit: *Episcopus visitans clausuram Monialium Regularibus subjectarum potest eas examinare in his, quæ pertinent ad clausuram, & potest etiam sermonem habere ad Moniales intra vel extra ad crates, & Sacramenta ministrare, die 23. Martij 1578.* 19

20 Ac in eadem Mediolanensi: *Episcopus in Monasteriis Monialium suæ diœcesis, alteri Episcopo subjectis, ex Concilio Tridentino habet jus visitandi quoad clausuram, & eamdem potestatem quoad alia, quam habet in Monasteriis subjectis Regularibus, die 24. Aprilis* 1579.

21 Et in Viterbiensi die 26. Junii 1627. *Sacra, &c. sæpius censuit, Episcopum ad clausuram custodiendam, etiam in Monasteriis Regularibus subjectis, posse excommunicationis latæ sententiæ pœnam sibi reservatæ imponere circa aperitionem ostii clausuræ extra casus indigentiæ, nec non circa accessum, & colloquia cum Monialibus, ac per dictam excommunicationem ligare nedum Regulares accedentes, verum etiam Moniales, si de ipsis mentio fiat adeò, ut superior Regularis ab eadem excommunicatione absolvere nequeat, cap. Monasteria 8. de vit. & honest. Cler.* Hanc declarationem afferunt etiam ex Regularibus Peyrinus *in addit. decret.* 5. Delbene *d. cap.* 15. *dub.* 22. *num.* 24. Id

22 autem spectare ad Ordinarium cumulativè quoad superiores Regulares, non autem privativè declarat S. Congregatio Episcoporum in Fossanensi 31. Augustini 1658. independenter tamen à superioribus Regularibus. Ita quod superior regularis non possit prætendere visitare nelle clausuram Monialium sibi subjectarum simul cum Episcopo, vel assistere illius visitationi, ut declaravit eadem Sac. Congregatio Episcop. in Fulginatensi 10. Januarii 1648. & sæpius decrevit Sacra Congregatio Concilii. Ac censuit novissimè in Urbinatensi die 10. Martii 1663. *ad cap.* 5. *sess.* 25. *de regul.* cùm enim quæreretur, *an in edicto, quod nemo ingrediatur Monasteria Monialium, vel cum ipsis loquatur sine licentia Archiepiscopi, possint comprehendi Moniales Sanctæ Claræ exemptæ à jurisdictione Archiepiscopali, Sacra &c. respondit affirmativè.*

23 Luculenter autem idem declaravit eadem Sacra Congregatio Concilii in Ratisbonensi die 24. Martii 1647. Cùm enim alias Abbas Monasterii in Allerbarsch Ordinis Cisterciensis Ratisbonensis diœcesis prætenderet, Episcopo Ratisbonensi vigore Concilii Tridentini, ac Bullæ tan mem. Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili*, non competere jus visitandi circa clausuram Monasterii Sanctimonialium loci, quem vocant Vallis beata diœcesis, & Ordinis eorumdem, tamquam non comprehensum in dispositione ejusdem Concilii, & Bullæ; ideò prædictus Episcopus, & Abbas supplicavit S. Congregationi, ut declarare dignaretur, an in Tridentino, & Bulla prædicta comprehendantur Monasteria etiam ordinis Cistercienses.

Die 24. Martii 1647. Sacra Congregatio respondit, comprehendere omnes Ordines etiam Cistercienses.

24 Et inter cætera, quæ in infrascripta responsione, quam Eminentissimi Patres ejusdem Sac. Congregationis Episcopo Sarzianensi Sacra limina visitanti dederunt, hoc etiam continetur. Omnia, licèt non ad rem, ita se habent. *Nos Petrus Asoysius tit. S. Martini in montibus S. R. E. Cardinalis Carafa nuncupatus, &c. attestamur, & c. retulisse Em. Patribus, qui mirati sunt, executum adhuc non fuisse mandatum in præcedenti visitatione factum, ut cura animarum Ecclesiæ Cathedralis alicui certæ præbendæ perpetuò injungeretur ad hoc, ut subjectus populus certum pastorem agnosceret. Tum Capitularium appositiones, & inhibitio à Tribunali Auditoris Cameræ emanata potuissent per recursum ad ipsum Auditorem Cameræ, vel sanè ad S. Congregationem, vel ad Tribunale signaturæ Iustitiæ è medio tolli.*

25 *Pro instaurando servitio Ecclesiæ Cathedralis ob amissas ex popularibus tumultibus distributiones quotidianas, tertia pars fructuum in distributiones quotidianas erit erigenda juxta Sacri Concilii c. 3. sess. 24. de ref.*

26 *Contra debitores Monasteriorum Monialium ita demum per censuras procedi poterit, si & Camerali obligatione teneantur; quo cessante aliis mediis à jure permissis experiendum erit.*

Competit Episcopo, indubitatum jus visitandi Monia- 27
les S. Iacobi Regularibus subjectas, nedum ex S. Concilio Tridentino, verum etiam ex Constitutione fan. me. Gregorii VI. de exempt. privil. Ideò eadem visitatio nullo pacto differenda erit.

Absolutio excommunicationis incursæ ob non servatam 28
formam Brevis Apostolici in alienatione bonorum à Sanctissimo petenda erit, à quo Breve emanavit.

Contra Clerum non solventem Cathedraticum, & de- 29
cimas Episcopo debitas debet Amplitudo sua jure proprio, servandis uti.

Quoad Canonicum theologum commissionis subcollecto- 30
riæ spoliorum clypeo servitium Ecclesiæ debitum detrectantem, monebitur R. D. Nuncius Apostolicus, ut dictam commissionem omninò revocet, licèt illius exemptio ad servitium Ecclesiæ non possit se extendere. In quorum, &c. Romæ 27. Februarii 1649. Alia decreta retuli *in primo tomo.*

Sed pergamus audire S. Congregationem Episcopo- 31
rum, & Regularium negotiis præpositam. *Sacra, &c. die 24. Augusti* 1594. *censuit, quod Moniales Regularium licèt subjectas, alloqui nemo possit absque licentia Episcopi vel ejus deputati.*

Quod decretum non solum fundatur in doctrina Sact. 32
Concilii, quod clausuræ custodiam Ordinario committit, sed etiam in ratione boni regiminis ad Sac. Congregationem Episcoporum, & Regularium, etiam absque alio Canone, vel Decreto ex officio spectanti, ut declaravit eadem Sacr. Congregatio in Bononiensi 26. Augusti 1597. in Auximana 3. Septembris, in Novariensi 24. Novembris ejusdem anni, & in Aquilana 22. Februarii 1647.

Item die 25. Junii 1596. *Sacra, &c. censet, Episcopum* 33
visitare posse clausuram Monialium non sibi subditarum sine assistentia superiorum Monasterii.

Die 25. Februarii 1583. *Sacra, &c. censuit posse Episco-* 34
pum interrogare Moniales Regularibus subjectas de pertinentibus ad clausuram. Et idcircò Monasterium ingredi, ead. Sac. Congr. 28. Aprilis 1584. *Idque etiam si nunquam aliàs visitatæ fuerint, ead. S. Congr. 24. Novembris* 1617. *Ac toties quoties expedire judicaverit, ead. S. Congreg.* apud Gallettum, Zerolam, & Armendariz. *Ac interrogare Moniales de omnibus pertinentibus ad clausuram, ac providere* ead. Sacr. Congr. in Mediolanensi 24. Aprilis 1581. *Et superiores Regulares non possunt illum impedire* ead. S. Congr. in Ferrariensi 2. Maii 1600. *Neque Nuncius Apostolicus* ead. Sacr. Congregat. 19. Junii 1648.

Die 17. Junii 1605. in Januensi, *Sacra, &c. censuit* 35
accessum ad collocutoria, vel Rotas, vel alias Monasteriorum Monialium paries esse materiam pertinentem ad clausuram, & per consequens spectare ad Ordinarium, etiam in Monasteriis subjectis Regularibus, qui ea ad libitum visitare potest. Quod decretum quoad primam partem est contra Pasqualigum *quæst. moral.* 167. ubi perperam defendit, facultatem Episcoporum quoad clausuram Monialium exemptarum, non se extendere ad allocutionem. Cura enim, atque custodia clausuræ Episcopis demandata intelligi debet non solùm materialiter, sed formaliter. Sed quid tergiversamur? Ita enim ad eludenda omnia subterfugia declaravit S. Congregatio Concilii, approbante Sanctissimo D. N. Clemente IX. Die 11. Maii 1669. *Sacra Congregatio Eminentiss. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, habita notitia, quod nonnulli Regulares absque licentia crates Monasteriorum Monialium adire, & frequentare non dubitent, prætendentes non esse interdictum per breve tempus etiam usque ad quadrantem horæ cum dimidia, quod horologio arenario aliquando metiuntur, Moniales, aliasque personas intra clausuram existentes alloqui. Et hanc opinionem tamquam tutam affirmant, disseminent, & forsan etiam scriptis evulgent, proprias graviter illaqueantes conscientias, & scandala confoventes; ad*

hujusmodi

hujusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem prædictam improbans, reiiciens, ac damnans declaravit, Regulares cujuscumq; Ordinis, Militiæ, Societatis, Congregationis, Instituti, etiam de quibus specialis mentio foret habenda, qui ad Monasteria Monialium, quamvis ab Ordinarii jurisdictione quomolibet exempta, & etiam ipsis Regularibus subjecta, vel aliàs speciali mentione digna, absq; legitima facultate acceduni, colloquendo, etiam per quodcumq; modicum temporis spatium cum Monialibus, aut alius intra clausuram degentibus, peccare mortaliter eosq; sub excommunicationis, privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque contra Regulares accedentes sine licentia ad Monasteria Monialium statutis pœnis, posse ab Ordinario tamquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri. Et die 7. Junii ejusdem anni, facta relatione Sanctiss. D.N. Sanctitas sua præsentem declarationem approbavit, ac typis dari, servariq; jussit. Quæ declaratio omnem cunctationem dubitandi, ac solemnem ansam summæ, & ultimæ tergiversationis, non minùs inanem, quàm impudentem, exemit.

36 Imò eadem S. Congregatio censuit, neque ipsos superiores Regulares ingredi posse in Monasteria Monialium sibi subjectarum sine licentia Ordinarii in scriptis. Ita habetur authenticè in Taurinensi 23 Januarii 1651. ac in Civitatis Pennensi 18. Junii ejusdem anni.

37 Verùm omnium maximè ita rem clarissimè decidit Gregorius XV. ut non verear, ne ullius mentis habeat sapientibus, si alia produxero. Summus igitur Pontifex in illa sua salubertima Constitutione, quæ incipit, *Inscrutabili*, inter cætera hæc ait, *Sanè Tridentinæ Synodi decretis providè cautum est, &c. ut Episcopi universi sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maximè procurent, inobedientes, atque contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumq; appellatione postposita, compescentes, &c. verum quia, &c. hac generali, ac perpetuo valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, &c. ut deinceps tam Regulares, quàm seculares nullis privilegiis, aut exemptionibus tueri se possint, quominus, si deliquerint circa personas intra sepia degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem Monasteriorum, ab Episcopo loci similiter, tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, ac corrigi valeant; Et quia dubitabatur, an sub illis verbis, si deliquerint circa personas intra sepia degentes comprehenderetur alloquutio cum Monialibus, Sac. Congregatio, Concilii respondit, comprehendi.* Ita autem declaratio se habet. *Quæritur, an posita dicta Constitutione, Regularis absque legitima licentia accedens ad Monasterium Monialium Regularibus subjectarum, ibique in loco colloquiis destinato cum Moniali colloquens, à diœcesano Episcopo, tamquam Sedis Apostolicæ Delegato coerceri, & puniri possit? Sacr. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum censuit posse; quàm Congregationis sententiam Urbanus VIII. ad se relatam approbavit.*

38 Quid ad ista? Ità enim clara sunt, ut à nemine, qui vel tantillum habeat mentis negari possint; valdéque miror, viros alioquin doctos, nempè Tamburinum, Delbene, & Pellizarium, atque alios post Gregorianam Constitutionem contrarium, tamquam probabile, scriptis suis consignasse. Quasi verò iis ea temporibus statuerit ille, quæ non ab omnibus recepta Episcopi publicè profiterentur.

39 Jam respondeamus ad adducta ab Adversariis, & ex Concilio Tridentino petita. Ex inspectione enim ipsius Concilii, cujus verba modò relata sunt in Constitutione Gregorii, collata citatione asserti *cap. Periculoso de stat. Regul.* patebit rationes Adversariorum æquivocatione laborare, sicut & illorum alia quamplurima, quippè ita in eo legitur: *Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis universis, districtè in virtute Sanctæ obedientiæ sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in Civitate, ac diœcesi propria, in Monasteriis Monialium, sibi ordinario jure subjectis sua, in iis verò, quæ ad Romanam immediatè spectant Ecclesiam, Sedis Apostolicæ auctoritate; Abbates verò, & alii tam exempti, quàm non exempti Prælati Ecclesiarum, Monasteriorum, & ordinum quorumcunque in Monasteriis hujusmodi sibi subjectis de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum Monasteriorum expensis, & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis Monialibus includendis, quamprimum commodè poterunt, providere procurent.* Ex his enim elucet, Bonifacium in hoc capite loqui de clausura, quæ non erat, extruenda, & de Monialibus in ea concludendis, at Concilium loquitur de clausura violata restituenda, & de inviolata conservanda.

Ad *cap. 9. sess. 25.* ejusdem Concilii respondetur, ibi relinqui Moniales, quæ à Regularibus reguntur, sub eorum cura, & custodia non quoad clausuram, sed quoad alia, nempè rerum temporalium, & hujusmodi; ibi enim custodia diligenter rei curam, & qualem bonus, ac diligens paterfamilias in suis rebus præstare solet, diligentiam significat, *l. 13. §. ultim. de pign. act. l. 2. usufruct. quam cau. l. 5. §. quod verò, & §. usque adeò commod. l. 14. in princ. & §§. seqq. de furt. l. 35. si vendita, de contr. empt. l. 4. & 28. C. de loc. l. 17. §. Si cum mihi ff. de Præf. Urb l. 52. §. Damna, ff. pro soc.* & apud Paul. *lib. 2. sentent. titul. 4.* Nec præsumendum est, quòd Concilium statim, ac in continenti se ipsum corrigat, *l. Cum hic status, §. 1. C. de donat. inter vir. & uxor. & l. Præcipimus in fin. C. de appell.* Imò semper vitanda est correctio, quoad fieri potest, *l. Si quando, C. de inoff. testam. & cap. 1. de nov. op. nunc. & cap. Cum expediat de elect. in 6.* passimque Doctores. Quod præsertim verum est, quia praxis, & consuetudo interpretatur legem, *cap. Dilectus de consuetud. & Clement. exivi, §. Item quia de verb. signif. & l. Minimè, & l. si de Interpretatione, ff. de legib.* Præcipuè si fundetur in publica auctoritate, qualis est praxis visitandi Monasteria Monialium quoad clausuram, licèt Regularibus subjecta; nam hujusmodi visitatio est actus publicus, & auctoritativus. Reliqua ipsis aranearum telis inaniora prætereo.

Quoniam verò utili materia devoluti sumus, placet huic rei paulisper insistendo alia eodem pertinentia, & tanquam theoremata adducere. Et in primis adducam Capitula, & Ordinatione Monialium à S. Congregatione anno 1572. promulgata, quæ sunt ista.

Curent Archiepiscopi, & Episcopi, ac locorum Ordinarii omnia cujuscumque Ordinis, & Religionis Mulierum Monasteria, ubilibet constituta juxta Sacrorum Canonum, ac novissimi Concilii Tridentini præscriptum, necnon Bullas Pii V. & Gregorii XIII. in debita custodiri clausura, eamque inviolatam, illibatamque perpetuò servari.

Sicubi ex Concilii Tridentini præscripto certus Monialium numerus pro modo reddituum, vel solitarum eleemosynarum nondum præfixus est, prædicti omnes in Monasteriis quorumcumque Ordinum sibi subjectis, intra duos menses, in aliis verò Regularium, sive aliorum Superiorum curæ commissis, intra tres menses à die, quo superiores eorum moniti comparere neglexerint, numerum certum pro reddituum, & eleemosynarum solitarum facultatibus justè, ac proportionabiliter præscribant, nulla tamen interea, donec numerus statuatur, recipiatur, aut receptæ vestiantur, vel ad professionem admittantur. Quod si secus factum fuerit, ipsorum Ordinariorum culpa, præterquamquod neglectæ Tridentini Concilii Constitutionis, Sanctissimi D. Papæ rationem reddent; noverint se præterea in foro conscientiæ teneri ad illa

damna, monasteriis resarcienda, quæ ex hujusmodi transgressione quoquomodo obvenerint.

44 Superiores verò Regulares, si ad hoc eorum accesserit consensus, omni officio priventur, atque ipso facto inhabiles reddantur ad vocem tam activam, quàm passivam. Quam pœnam Abbatissæ incurrant etiam, & aliæ Monialium Superiores, quæ consensum præbuerint.

45 Si in Monasteriis plures esse reperiantur, quàm præscriptus numerus patiatur, nullæ amplius admittantur quoad intra dictum numerum fuerint reductæ, nisi Episcopus aliter expedire judicaverit. Quo casu nulla monasterium ingredi, vel profiteri permittatur, nisi eam dederit dotem in bonis stabilibus, aut certis, & legitimis censibus, ex cujus fructibus una Monialis commodè possit ali, aut eam pecuniarum summam, ex qua tantundem emi possit, & cum effectu ematur. Ac præterea ipsius Monialis parentes, aut propinqui obligare, se efficaciter teneantur ad certam summam pro locorum, & Monasteriorum qualitate, supradictorum Ordinariorum, & Superiorum arbitrio terminandam annis singulis, quoad vixerit, eidem dependendam.

46 Porrò si quæ puellæ ultra præscriptum numerum in Monasteriis jam acceptatæ, vel etiam introductæ, non tamen sint vestitæ, illæ ne introducantur cum dote, quàm fortasse persolverint, domum remittantur, nisi tantum dederint, ut supra statum est.

47 Puellæ vestitæ, non tamen professæ, si numerus nondum æquatus fuerit, ad professionem non admittantur, nisi dote aucta pro modo facultatum.

48 In his Monasteriis, ubi redditus, & consuetæ eleemosynæ per se Monialium victui sufficiunt, vel per Bullas Pii V. & Gregorii XIII. aliarum necessitatibus subventum fuit, vel non plus una, aut altera numerum excedat, nullæ moniales, sive sorores, aut albæ, aut conversæ quæstuandi causa egredi permittantur. Quod idem longè magis servari debet, ubi hucusque clausura fuit inviolata.

49 In illis verò Monasteriis, in quibus ob Monialium multitudinem, & reddituum exiguitatem ad petendas eleemosynas data est exeundi licentia, si juxta Bullas Pii V. Gregorii XIII. commodè eis provisum non fuerit, ea quæstuatio ad Monialium necessariam sustentationem tandiù erit toleranda, quandiù ad præfixum numerum sint reductæ. Circa quæstuandi verò modum illæ conditiones serventur, quas anno superiori quarto idus Februarii mandatum fuit observari, admonendo interim, ut Conversis potissimum, aut aliis hæc quæstuandi sollicitudo committatur.

50 Monasteria Tertiariarum in quibus nec vota Religionis emittuntur, nec clausura servatur, quæque nisi mendicando sustentari non possunt, supprimantur, ita ut illis decedentibus, de cætero nullæ amplius recipiantur.

51 Mulieres, seu puellæ, quæ in hujusmodi Tertiariarum Monasteriis, ubi Clausura nulla servatur contra ordinationem literarum Pii V. receptæ, vel etiam professæ sunt, cùm illarum professio irrita sit, & nulla, juxta illarum tenorem domum remittantur.

52 Si in dictis Monasteriis accepta sit clausura, ipsæque Tertiariæ vota emiserint, redditusque, & eleemosynæ Monialium congruenti numero suffecerint, constituendus nihilominus eisdem erit numerus, & aliarum acceptatio ultra præfixum numerum prohibenda, concessa interim mendicandi licentia.

53 Ne in Monasteriis, quæ ex decreto extingui debent, amplius Monialis ulla ad habitum recipiatur.

54 Facultas generalis accipiendi Moniales cum minori dote præter taxam præscriptam, nunquam ulli monasterio concedatur, sed tantùm in casibus singularibus: Item & ista.

55 Che le Zitelle introdotte, e vestite, quando gli Ordinarii per la verità conosceranno che i parenti loro non potranno dar più dote della promessa, nè meno potranno dare, ò obligarsi di dare ogni anno in grano, vino, ò danari, ò altre cose commestibili, durante la vita della Monaca, tanto quanto possa corrispondere alla dote statuita dagli Ordinarii, nè parte alcuna, ancorche poco, se le permetta far la professione.

56 Il medesimo si osservi con le introdotte, e non vestite, quando hanno pagato la dote, ò maggior parte di essa, & il Monasterio non haverà modo di poter restituire, gravando in ciò sempre la coscientia de' Vescovi.

57 I quali dui capi così dell' introdotte, e vestite, come dell' introdotte solo, non s' intendono haver luogo ne' Monasterii de' Tertiarii, che non hanno professione, nè clausura.

58 Che per le Zitelle accettate, le quali hanno pagato la dote, e furono cacciate dal Visitatore, obligandosi i parenti à dare ogni anno durante la vita delle Monache, tanto di più, quanto bisognarebbe à fare una dote secondo gli ordini nuovi, si possino rimetter dètro de' Monasterii, e non havendo commodità di poterla crescere ancora in questo modo, nè il Monasterio commodità di poter restituire la dote pagata, i Vescovi possano di nuovo farle introdurre ne' Monasterii con minor dote, ò augmento ad arbitrio loro, gravando loro in ciò la coscienza.

59 Che le putte accettate da' Monasterii prima della proibitione del Visitatore, e dove non è stato il Visitatore, prima della proibitione fatta dalla Congregatione, le quali hanno dato parte, ò tutta la dote, e non potendo i Monasterii restituirla, nè esse commodità di crescerla in denari alla mano, ò in altri redditi fermi à beneficio perpetuo del Monastero per la quantità tassata dagli Ordinarii, per quelle si vogliono monacare, si concederà il poter' essere intromesse, & esser vestite e far la professione, dando esse per il supplimento, che manca alla dote, statuita dall' ordinario in pane, vino, ò denari ogni anno, durante la lor vita, quanto si comprerebbe per la dote statuita, se si borsasse il restante in danaro; ò non potendo accrescerla nel modo sudetto, si serbino loro i primi luoghi, doppo che il numero sarà riddotto alla prefissione fatta.

60 Quelle, che si sono mandate fuori de' Monasterii per sapere la volontà loro, e sopravenendo l'ordine del Visitatore, ò della Congregatione non hanno potuto reintrare, godino il privilegio di quelle, che sono ancora ne' Monasterii.

61 Le doti delle Monache si possino spendere in estinguere gl' interessi, che havenano i Monasterii, e le compagnie degli officii.

62 Che delle doti delle nuove Monache se ne possino pagare i debiti fatti per la Clausura.

63 Che ne' Monasterii molto bisognosi, ne' quali il numero sopravanza di molto all' entrata, si possano accettare Monache, e delle doti di esse una parte, arbitraria all' Ordinario, si debba impiegare onninamente, & il restante in vivere, e pagare i debiti, obligando però i parenti di essa à dar quel tanto di più ogn' anno, durante la vita della Monaca, che computato il reddito dell' impiegato, la Monaca non venga ad essere onerosa al Monastero, il quale con tratto di tempo, avanzando parte della dote sudetta, venga à rimettersi, andando però ritenute in pigliarne, quanto meno si potrà.

64 Le doti, ò beni che si compreranno con esse per le Monache, che si riceveranno oltre il numero prefisso fin tanto si ridurrà al numero statuito, servano ad augmento al detto numero, come per esempio: Se oltra il numero di quaranta, mentre si riduca questo numero, se ne pigliassero dieci, che le doti di queste dieci restino nel Monastero, il qual s'intenderà haver da sostentare cinquanta Monache, cioè dieci sopra le quarantà, e morendo una dell' accettate sopra il numero, s'intenda esser mancata una di quelle, ch'erano sopra il numero, accioche tanto più tosto si finisca il sopra numero.

65 Che il numero si prefigga ne' Monasterii, che non ponno possedere beni stabili, & in prefiggerlo s' habbiano in considerazione non solo l' elemosine quotidiane, ma quelle,

quelle, che si ricevono per le dotti frà tanto, che si determinerà, se hanno da possedere immobili; & il numero in queste, se saráno Monasterii, che al presente nó si trovano in debito, o altri disordini, si potrà stabilire nel numero, che si trovano, caso che non si possa temer della qualità de' tempi; ò de' luoghi, la diminutione dell'elemosine, e i Monasterii restino con buon numero. E caso, che i Vescovi à chi si scrive, non paresse altrimente, e che si possa pigliar una, ò più Monache à giudicio dell' Ordinario con le doti, delle quali si possano sodisfare à i debiti, e questo di più s' aggiunga al numero, che s'haverà da pigliare, non dovendosi verisimilmente temere, che l'augmento di una, ò di due in Monasterii numerosi, e regolari possa cagionar disordine considerabile.

66 Che alle Converse non si possa prefiggere il numero ma sì bene che le doti s'impieghino.

67 Alle Terzarole, che fino à quest'hora non hanno fatto la professione, non prefiggendo la Bolla di Pio V. tempo à doverle fare, volendo di presente farla, s'ammettino.

68 I beni de' Monasterii delle Terziarie, estinti che saranno, s'applicheranno à gli altri Monasterii di Clausura. E quando le Terzarolle saranno ridotte à poco numero, e che sopravanzera loro buona parte d'entrata, qual sopravanzo s' havra da dare à' Monasterii di Clausura, etiandio vivendo il resto delle Terzarolle.

69 Che le Converse, ancorche siano delle incluse ne' Monasterii, & ancorche doppo la Clausura non havessero havuto la licenza d'andar fuori, possano andar questuando, etiandio fuori della Città, è pernottare, allogiando in Monasterii, ò in casa de' parenti, ò di persone da bene.

70 Le Converse s'intendano annoverate nel numero prefisso a' Monasterii, ma la dotte loro possa esser meno, computandosi in parte di dotte sotto un certo modo di quotidiana fatica, che hanno in servire, l'altre, e le accettate di lungo tempo ne' Monasterii si lasciano perseverare.

71 Che le serve, che si sono date à' Monasterii, e che i Monasterii similmente hanno accettate, possano andar questuando nel modo, che vanno le Converse.

72 Il medesimo d'andar questuando si concede alle Monache, che altre volte solevano andare, se bene di questo ancora non si è parlato specificamente, nè apertamente detto, che possano pernottare.

De Tertiariis vero ista:

73 Moniales Tertiariæ, sive de pœnitentia dictæ, quæ tria vota substantialia solemniter emiserunt, cogendæ sunt omnino, ad observandum clausuram. Quod vero attinet ad illas Tertiarias, quæ dicta vota non emiserunt, si quidem illæ in Hispania sunt servandam esse in illis præcisè Bullam Pii V. editam anno 1566. 4. Kal. Iunii, sicque declarandum esse Breve, alias à Pio V. 20. Septemb. 1567. scriptum Nuncio Hispaniarum pro Tertiariis Hispanis quæ ea vota emiserunt, quatenus in eo concessit, ut permanerent, prout antea vixerant, intelligatur hæc permissio juxta præscriptum dictæ Bullæ, hocque sensu nunc scribendum ad Episcopum Zamorensem, & ad Nuncium Hispaniarum. In aliis autem Tertiariis, ubicunque locorum degentibus, quæ dicta tria vota non emiserunt, servandam esse, & exequendam illam jussionem, quæ ab eodem Pio V facta fuit in hunc modum. Quod præfigeretur illis terminus quindecim dierum, aut viginti votorum substantialium, & si facerent, Episcopi eas intra monasterium clauderent, & ad perpetuam clausuram servandam cogerent, earumque curam gererent. Quod si nollent, tunc eas è monasterio eiicerent, ut ad domos parentum, aut propinquorum remitterent, easque amplius non sinerent neque in monasterio, neque in Congregatione degere. Quæ quidem per plures litteras, præsertim in Congregatione Concilii, & à nonnullis protectoribus Regularium scriptas, nec non etiam per Episcopos, generales Visitatores significata jam fuit, & in pluribus locis executa. In illis autem locis, in quibus adhuc significata non fuit, vel significata, nondum executa, significetur, & executioni mandetur.

Secundo adducam moderationem circa clausuram 74
Monialium Tertii Ordinis S. Francisci obtenta à s. m. Gregorio XIII. Id. Febr. 1573. quæ est hujusmodi.

Sanctissimus D.N. auditis querimoniis Sororum, vel 75
Monalium S. Claræ, & Tertii Ordinis S. Francisci, quæ subsunt Ordini Fratrum minorum de Observantia circa necessitatem, quam asserunt se pati ob novam formam clausuræ, quam hactenus observare coactæ fuerunt, & attendens, quod applicatio eleemosynarum facta per Sanctitatem suam Monasteriis Monialium egentium, & clausuram hujusmodi observantium non ita præsentaneum remedium, sicut oporteret, afferre possunt, propterea concessit, & ordinavit, ut Episcopi, intra quorum fines diœcesis Monasteria hujusmodi sita sunt, etiamsi alias oppida, Terræ, ac loca, ubi dicta Monasteria sunt sita, exempta, & nullius diœcesis esse dicuntur, una cum Ministris Provincialibus dicti Ordinis quamprimum diligenter judicent, an ejusmodi Monialium prædictarum necessitati per remedia in Constitutione Pii V. expressa, vel alia remedia provideri non potuerit, neque possit sufficienter. Quod si ita esse repererint, tali casu iidem Ministri Provinciales eligant ex singulis Monasteriis hujusmodi pro qualitate ipsorum certum numerum Conversarum, tam professarum, quam non professarum, vel etiam ubi Episcopus una cum Provinciali ministro id valdè necessarium judicaverit, & ante dictam Constitutionem Pii V. id per alias Moniales blancas, vel aliter nuncupatas, fieri consueverat, ex eisdem monialibus blanchis, seu aliter nuncupatis, quæ tam Conversæ, quam Moniales hujusmodi in totum non excedat numerum octo, quæ saltem binæ simul incedant; sintque ætatis non minus annorum quadraginta, & vitæ exemplaris, bonæque ædificationis, quæ per tres menses à data præsentium, & non ultra Monasterium exire, & ad quærendum victum, & alia necessaria pro Monialibus liberè, & licitè possint, & valeant, dummodo non exeant extra Civitatem, Terras, & loca, in quibus Monasteria hujusmodi consistunt, nisi si ex loci angustia, & paupertate secus Episcopo & Ministro Provinciali visum fuerit esse necessarium, & dummodo extra sua Monasteria non pernoctent. Oneratque S. D. N. super omnibus, & singulis præmissis Episcoporum, & Ministrorum Provincialium conscientias. Quodque interim durante dictorum trium mensium spatio omni diligentia curari debeat ab aliis, ad quos Bulla Sanctitatis suæ dictæ applicationis eleemosynarum executio pertinet, & omni mora cessante, executioni demanderur.

Tertio adducam Edictum Visitatoris Apostolici. Trà 76
molte cure Pastorali, importantissima cura è l'invigilare, e con gran studio attendere, che niuna cosa possa macchiare coloro, e massimamente donne, che sotto il soave giogo della Religione, & holocausto di castità, servono a Christo Redentore, è Signor nostro. E perciò la santa memoria di Pio V. con gran pietà, e providenza con le sue lettere Apostoliche volle, ordinò, e commandò, che ogni, e qualunque Monaca, così da all' hora come nell' auvenire, fusse pur di qualsivoglia Religione ordine, ò militia, anche Gerosolimitana, le quali fossero allora accettate, ò per l'avvenire si accetteranno in qualsivoglia Monastero, ò Casa espressamente ò tacitamente professe, ancorche fossero Monache converse, ò d'altro nome, e ancorche per l'instituto loro antico, ò per fondatione, ò per regola loro, non fussero obligate alla clausura, nè mai ne' loro Monasterii, ò Case da tempo immemorabile fosse stata servata clausura alcuna, dovessero nondimeno per l'avvenire ne' loro Monasterii, ò Case star sotto perpetua clausura, come nell' altra simile Constitutione di Bonifacio VIII. suo Predecessore nella quale comandò, che se alcuna delle Monache sudette si

ritrovasse, che fusse per instituto della sua Regola ò per antichissima consuetudine immemorabile volesse star renitente, overo ostinata, e che perciò ricusasse d'osservare perpetua clausura, dovesse, e con rimedii di ragione, e di fatto, come rubelle, e incorrigibili esser costrette perpetuamente all' obsservanza della perpetua clausura, e come più amplamente appare nelle sudette lettere, e Bolla sopra di ciò fatta, e publicata in Roma l'anno 66.

77 Noi dunque, che visitando in Monasterii habbiamo nuova di molte Monache professe, anche espressamente, le quali sotto pretesto, che le loro Regole, e Monasterii non l'astringa ò à clausura, dicendo, che mai à memoria di huomo contraria le loro antiche l'hanno osservata, mà sono andate ad ogni loro volere alle Chiese per la Terra alle processioni, e alle case de' loro parenti, pernottando dovi ancora à loro voglia, e che non solo di presente non servano la clausura, ma con vanità superba ricusano ancora per l'avvenire d'osservarla, dicendo esse di voler vivere, come hanno fatto sempre le loro antiche, presupponendo quasi di non esser sottoposte ad altre leggi, nè ad altra disciplina, poco prezzando altra riforma. E sapendo noi, che per altro non sono fatte le leggi, se non per raffrenare l'umana presuntione, e col timor della pena introdurre il zelo, e la carità, con le presenti intimiamo, notifichiamo, deduciamo à notitia di ciascuna Monaca di qualsivoglia Ordine, Religione, e militia la Constitutione, e ordinatione Apostolica sudetta, il tenor della quale è stato pienamente riferito, & in virtù di santa ubbedienza, e sotto la pena di scommunica, e maledittione eterna, con l'autorità Apostolica, che noi havemo, commandiamo à ciascheduna Monaca, come di sopra ò velata, ò Conversa, ò Professa tacitamente, ò espressamente, che per l'avvenire debbiano, e debba ciascheduna osservare perpetua clausura, nè mai uscire di Monasterio, ò Casa loro, se non ne' casi permessi da' Sacri Canoni, e da altre Constitutioni Apostoliche e con licenza de' loro Prelati, e Superiori, e caso che le Monache fossero renittenti, ò trovate disubidienti in tal caso con l'autorità Apostolica sudetta commandiamo a' Prelati e Superiori loro, che chiamando l'aiuto del braccio Secolare, quelle, che saranno state disubbedienti primieramente le dichiarino scommunicate, e maladette, e poi per forza le faccino condurre in altri Monasterii, dove poste in stretto, e formal carcere, da esso non siano mai liberate, se non con l'espressa licenza di Sua Santità. E in evento che tal renitenza, e inobbedienza si cagionasse dal commun volere di tutte le Monache, ò maggior parte di esse, in tal caso le debbano dichiarare non solamente scommunicate, ma ancora rubelle, e incorrigibili, e poi arrestin loro ogni, e qualunque reddito, frutto, e provento del Monastero, e non permetta che sia loro condotto à casa cosa alcuna di detti redditi ma stiano ritenutti in sequestro: e non si rilascino senza licenza di Sua Beatitudine. E in caso, che ancora stessero indurate, e non volessero ubbidire con osservar la clausura, come si è detto, ordiniamo, che tutte le Monache di quel Monastero una, ò più che saranno, siano compartite in piu Monasterii, e per forza siano ivi condotte, e carcerate di perpetuo carcere, e i loro Monasterii, ò Case con ogni, e qualunque beni, s'intendino applicati ad altri Monasterii, o ad altre Monache, che voranno esser nell' istesso luogo piu ubbidienti, e osservare la Clausura, overo che siano dispensate, riservati gli alimenti di esse Monache rubelle, mentre viveranno in carcere, secondo piacerà, e sarà ordinato da Sua Beatitudine.

78 Quarto referam decreta generalia ejusdem S. Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ sub Gregorio XIII.

Acciò che le cose, che ponno esser contrarie al proposito della Castità, si levino come è di dovere, da' Monasterii delle Monache; ordiniamo, e commandiano intimarsi, e publicarsi, come per il presente intimiano, e publichiamo all' istesse Monache, e loro Rettori, Governatori, Operarii, Abbadesse, Prioresse, e altre Superiori i decreti del Sacro Concilio Tridentino, tutte le Bolle Apostoliche, o massime l'ultima di Papa Gregorio XIII. di fel. mem. sopra la Clausura delle monache ultimamente publicata.

Et acciò che alcuno non possa delle cose predette 79
pretendere ignoranza, & allegare cosa alcuna, ordiniamo à tutti, e singuli predetti, insinuarsi, come per il presente insinuamo le gravi pene, che incorrono, se commettono alcuna cosa, ò omettono contro la debita Clausura, e che oltre à quelle, che per officio sono tenute à visitare Monache, non ammettino, nè lascino andare quasivoglia altr' huomo, etiandio, che fosse del medesimo Ordine, e Religione non solo dentro i Claustri, mà nè anche alle stanze del Confessore, ne alcun confessionale, nè à Parlatorii di esse Monache.

E che per editto publico s'inibisca, come per il pre- 80
sente inibiamo à qualsivoglia persona che non vada a' Monasterii di Monache senza licenza de' Superiori in iscritto sotto pena pecuniaria ad arbitrio, e in sussidio di scommunica.

L'Abbadessa, e Prioressa, che permetterà, e tollererà 81
contraventioni al presente Capitolo, incorra, e sia punita nella pena di carcere per un mese, e la Monaca che contraverrà, sia privata per sei mesi del velo irremisibilmente.

Et acciò che la Clausura delle Monache si conservi in- 82
violata, e le cose spettanti ad essa siano con diligenza eseguite, ordiniamo, che tutte le fenestre nelle mura principali, che chiudono essi Monasterii si chiudino in tutto, che il muro sia uguale, e tutti gli edificii, & arbori che posono far scala dentro, e fuori, siano rovinati, e spiantati, e quando per necessità di lume s'havesse da lasciare qualche apertura, benche picciola, si facci à tromba di legno, ò di mattone, perche siano impediti tutti i sopra sotto riguardi indecenti. E perche le Monache desponsate à Christo Nostro Signore conviene, che stiano ascose, & aliene dal secolo, ordiniamo, che ogni fenestra di parlatorio, & audienza loro sia con due crate di ferro, e di fuori sia una lama di ferro perforata, la quale sia talmente da tutte le bande confissa, che non si possa in alcun modo muovere, e tutte le ruotte, che ci sono di legno siano circondate con trè cerchi di ferro.

E per esser sopra l'altare, ò al lato di esso ordinaria- 83
mente le fenestre, ò crate, dalle quali si sentono le Messe, ordiniamo, che à ciascuno si faccia una fenestra di legno con una fodra, e si curi, che si veda chiudersi, e non s'apra mai, se non quando si hà da celebrare la Messa e quella finita, si chiuda, e si tenga sempre chiusa sotto pena ad arbitrio.

A fine che le confessioni delle Monache siano, come 84
si deve, ascoltate, ordiniamo, che in ciascuna Chiesa di esse sia una fenestrella con crate di ferro perforata, ben confitta nel muro, con telaro, e tela negra, dove si habbiano d'ascoltare in confessione. Et accioche questo luogo non sia così publico, che facilmente ci possa ciascuno entrare, ordiniamo, che ciascuna bossola, ò cancello composto di legno sia serrato con chiave, da tenersi sempre dal Confessore.

E meno convenendo, che nelle camere, e luoghi, 85
dove si stanno, ò mangiano, ò dormono i Sacerdotti, sia commodità di guardare, ordiniamo, che tutte le fenestre nelle Camere, e luoghi predetti siano affato murate, e che si levi in tutto il prospetto, & il riguardo come sopra.

Per la Communione delle Monache ordiniamo, che dal 86
lato del Vangelo di quell' altare, al quale son solite udir Messa, s'accommodi una fenestrella di larghezza, & altezza d'un palmo, e non più, la quale sia molto ben dipinta, & ordinata, e fortificata con due fenestre di legno una dentro, l'altra fuori con diverse chiavi serrate, delle

quali

quali una si tenga dall' Abbadessa, ò Prioressa, e l'altra dal Confessore.

87 E perche non sia in potestà delle Monache, nè delle Superiore introdurrere ciascuno per leggier causa nel Monastero, ordiniamo, e commandiamo à tutte le Superiore di tal Monastero, che ogn' anno scrivano i nomi di quelli, che devono esser permessi per qualche urgente causa entrare nel Monastero, e ne diano una nota alla Supperiora, l'altra la tengano appresso di se, e cosi ogni anno rinovãdola, e diligentemente pensando alla qualità delle persone, mutino quelle, che dovranno esser mutate.

88 Perche i Monasterii non siano gravati di piu peso in quello che ponno, in conformità de' decreti del Sacro Concilio di Trento, e delle Constitutioni de' Summi Pontefici, ordiniano, che non si ricevano più figliuole da monacarsi di quelle del numero prefisso à ciascun Monasterio, e che l'ordine dato ultimamente per la Santità di Nostro Signore Papa Gregorio XIII. sopra il numero delle Monache sia in tutto osservato

89 Le Monache chiamate Converse, mentre sia fatta la provisione di Casa per habitation loro appresso loro Monasterii secondo la disposition della Bolla di Pio V. permettendo solo per causa di necessità uscire à cercare le limosine ordiniamo siano di quarant' anni, e non vadino sole, mà à due à due, e che si osservi la Bolla di Sua Santità, e tutti gli ordini de' Superiori, e che in tanto dette Converse siano ammonite, che in tutto si portino modestamente, e come conviene non entrino in botteghe d'artigiani, ne in case private.

90 E perche i Monasterii non siano macchiati, e i costumi delle Monache non siano corroti, ordiniamo che non si permetta habitare appresso Monasterii meretrice alcuna, nè infami, e disoneste persone, ma si cerchi con tutte le forze invocando anche il braccio secolare, se bisognerà, per discacciarle lontano da' Monasterii.

91 Che le porte del Monasterio debbano continuamente star serrate, nè si possano aprir mai, se non per necessità d'introdurre coloro, c'haveranno havuto licenza d'entrare, se non per urgente necessità, conforme alla Bolla di Nostro Signore, nè si possano far visite, nè ragionamenti in dette porte, quando anche fussero aperte per necessità, come di sopra, sotto pena di scommunica.

92 Che sopra tutto alle porte del Monastero siano posti due forti catenacci, l'un di dentro, e l'altro di fuori con le serrature diverse per ciascheduna porta, delle quali chiavi una per porta sia tenuta, e custodita dall' Abbadessa, ò Priora, che sarà di tempo in tempo, e l'altre dalle portinaie deputate; si che non si possano aprire senza licenza della Superiora, sotto pena in caso di contravention alla Superiora, e portinaie della privatione dell' Officio, e della voce attiua, e passiva per cinque anni.

93 Che i Carreggiatori, i quali saranno introdotti per la porta per le some, non possano entrar dentro nelle Clausure, ma stiino fuori, & ivi scarichino, e spedischino le loro facende, eccettuando il portare del vino nella Caneva, i formenti, le farine, le legna ne' luoghi deputati; nel qual tempo dovranno tutte le Suore star talmente riserrate, che non siano mai vedute.

94 Che mai per tempo alcuno, nè per qualsivoglia ragione le Suore possano introdurre nel Monastero nè Donne, nè Huomini, piccioli, ò grandi di qualsivoglia età, e conditione per vedere il Monastero, ò per fermarvisi dentro ò poco, ò molto. E caso che alcuna figlivola fosse dispensata di poter entrar dentro, ò stare nel Monastero in dozzena, ò in provisione, se una volta uscirà fuori, non possa mai più entrar dentro, salvo se poi fusse accettata, ò volesse entrare per pigliar l'habito, e farsi Suora.

95 Che le deputate alle ruote non siano di minor età di quarant' anni, ò d'altra età approvata secondo la discretione del Superiore, purche siano discrete, e prudenti, nè altra che esse sole possano dare, ò ricevere alcuna cosa per la ruota, la quale dovrà star sempre serrata, e le chiavi dovranno esser tenute dalle Ruotare.

Che nell'uscio di parlatorii di dentro sia buona serratura, e la chiave sia custodita da una delle deputate, nel qual Parlatorio non possa andar niuna Suora per parlare à niuna persona, se non sarà prima stata presentata, & accettata la licenza de' Superiori, nè anche senza la presenza d'una Ascoltatrice à ciò deputata. 96

Che non possa le Suore parlare ad alcuno ne' giorni di Festa, e di Solennità principale, nè anche ne' giorni di Domenica, e meno nel tempo dell'Avvento, e della Quaresima, nè tampoco in que' giorni ne' quali si saranno communicate, eccettuando da questa obligatione i Fattori, Agenti, Servitori, ò altri messi, che verr nno per la necessità del Monastero, e questi ancora cerche anno di spedirsi il più presto, che sarà possibile. 97

Che nel giorno della Festa, titolo del Monastero, nè meno in altre Solennità si possano far musiche nella Chiesa di fuori, ma debbano le Suore esser contente del loro solito canto nelle loro Chiese, e si proibisce anche loro il dar pranzo a' Sacerdoti, ò altro, ancorche fusse dell'istesso Ordine; ma debbano i Ministri del Monastero dare in denari contanti quella somma, che sarà necessaria per quel pranzo, purche mai passi la somma di tre scudi in tutto. 98

Che quando vi saranno persone con le licenze, & altre osservanze di sopra ordinate à ragionare con le Suore, gli usci de' Parlatorii di fuori debbano star sempre aperti, accioche coloro, che ragioneranno, possano esser veduti da tutti. 99

Che se occorrerà, che una Suora per malitia parlasse nel Parlatorio, ò nella Ruota con alcuna persona simulata, ò vero supposta, che non fusse quella, che si era espressa nella licenza, sia detta Suora subito privata del velo, e della crate per sei mesi, con penitenza poi di digiunare ogni Venerdì in pane, & acqua per detto tempo. 100

Che non possano le Suore scriver lettere, nè polizze, nè mandar presenti ad alcuno, nè accettarne da altri, se prima e le lettere, e i presenti non saranno stati veduti dalla Superiora. 101

Che il Medico, Barbiere, Procuratori, ò altri servienti, dell'opera de' quali le Suore haveranno da servirsi, habbiano però prima veduto, e considerato così circa l'età, come la vita, e i costumi loro, quelli solamente, che saranno approvati, e con licenza in scrittura, esser ammessi, e non altri, con dichiaratione, che alcuno degli ammessi non possa star dentro doppo il tramontar del Sole, nè entrarvi prima, che sia levato il Sole, riservando il Confessore in caso di amministrare il Sagramento a qualche Suora inferma, & anco il Medico in caso d'incidente, ò altro caso repentino, e di necessità urgente, dove il Confessore non doverà mai in tempo alcuno entrare, salvo che con la cotta, e con la stola. 102

E perche la faccia delle dedicate à Dio deve conservarsi solamente per esser pretiosa nel cospetto del Signore, dovranno le Suore tutte in ogni occorrenza, ò necessità c'havranno di parlare à qualsivoglia persona, c'haverà licenza, ancorche fusse Superiore, tirarsi talmente il velo su gli occhi, che non possano totalmente esser vedute. 103

Che non s'introduca mai nel Monastero persona alcuna nè per burattar farina, nè far pane, mà debbano le Suore per se stesse far tali esercitii, e sopra ciò si dovranno sempre deputare alcune sufficienti per tale ufficio, nè alcuna dovrà ricusare tal servitio sotto pena della carcere per venti giorni. 104

Che i panni di lino si facciano bianchi ne' Monasterii da quelle Suore, che si dovranno sopra di ciò deputare. O se pure accaderà per qualche incommodo dargli a far bianchi fuori di casa allora una delle Ruotare, e non altra, habbia il carico di dargli, e di ricevergli, e non per altro luogo, che per la Ruota, e non mai per la porta.

Che non possano le Suore accettare, nè introdurre nel 105

Monastero novitia alcuna, se prima l'Ordinario, e Superior loro, considerate l'entrate del Monastero, non haveranno conosciuto, che ivi sia il modo d'alimentarla, overo che le sia proveduto da' suoi parenti di dote, che sia competente per alimentarla, & anche di provisione mensuale, non minore d'un quarto di Scudo il mese, conforme alla mente del Sacro Concilio di Trento, e di Papa Gregorio XIII. per Bolla particolare sopra ciò fatta, e publicata.

107 Che non possa alcun Sacerdote, ò secolare, ò claustrale, che sia, ingerirsi per servire à Suore, nè anche in dir loro la Messa, e amministrare i Santissimi Sagramenti, se prima non sarà approvato dall' Ordinario, e Superiori del Monastero, il quale anche doverà esser d'età matura, diprovata vita, e pii costumi, sotto la pena della suspensione à divinis per un' anno.

108 Che i Medici, Barbieri, & altri Deputati alla cura, e al servitio delle Suore non possano, ancorche fussero legitimamente impediti, mandare in suo luogo altra persona, se però non fusse anch' essa approvata dall'Ordinario, e Superiori sotto pena di esser privato perpetuamente di tale ufficio.

109 Che niuna persona così secolare come Ecclesiastica, possa esser' ammessa da qualsivoglia Superiore, tanto per Medico corporale, come per Medico Spirituale, overo agente a qualsivoglia negotio di qualsivoglia sorte, la quale fosse stata inquisita, ò processata nel Sant'Officio dell' Inquisitione, ò che fusse stata condennata ad abjurare in publico, ò in privato, ò fusse stata giudicialmente riputata fautore d'Eretici, ò legiermente, ò gravemente sospetta d'eresia. E se per caso alcuno di questi tali al presente fusse impiegato ne' servigi di Suore, sia ciascuno di essi rimosso, proibendogli espressamente, che per l'avvenire non debbano più ingerirsi in simili esercitii, sotto pena a chi contraverrà di scudi mille, e di scommunica in suffidio.

110 Che i Medici, Barbieri, Ortolani, Fattori, & altri servienti, che dall'Ordinario saranno ammessi al servitio delle Suore non possano entrare ne' Monasterii, se prima non haveranno giurato nelle mani dell'Ordinario, ò suo Vicario generale con l'assistenza de' Superiori de' Monasterii nel modo, e forma, che sarà descritto nel fine de' presenti Capitoli, mutatis mutandis, & singula singulis congruè referendo.

Che ciascuna chiave delle porte, ruote, parlatorii, & altri luoghi di Clausura, debbano ogni sera esser presentate alla Superiora, le quali essa dovrà tenere sempre appresso di se, e custodire ogni notte, nè confidarla à persona alcuna con dichiaratione, che se alcuna delle officiali mancasse di consignare ogni sera tali chiavi, come di sopra, questa la mattina seguente sia denunciata a' Superiori, acciochè sia ripresa, e penitentiata à loro arbitrio.

111 Che in tutti i casi di contraventioni di qualsivoglia de' sopranominati Capitoli, dove non sia specificata la pena, sia in arbitrio dell'Ordinario, e d'altri Superiori importe quella pena, che parrà loro, dev' esser più espediente, e più profittevole per l'osservanza inviolabile di essi.

112 Tenore, e forma del giuramento. Io. N N. Medico fisico, di età approvata, eletto, e deputato alla cura del Monastero N. per medicare l'inferme, che saranno in esso, giuro, e prometto, che io non entrerò nel detto Monastero à mio piacere, ma solamente ne' casi, ch'io giudicherò di urgente necessità per medicare, e curare l'inferme, e anderò io in persona, e non manderò alcuno altro in mio luogo, se non sarà approvato, e con l'istesso giuramento, e licenza de' Superiori. Et ogni volta, che io entrerò nel Monastero, anderò al luogo dell'Inferma per la più brieve strada, & ivi fatto, & ordinato, c'haverò quello, che spetta all'officio mio, me ne tornerò senza fermarmi à parlare, nè andando, nè tornando con alcuna Suora, eccettuando con quelle, con cui non si può far di manco di ragionare sopra le cose necessarie per l'inferme. E di più, che mai entrerò solo nella Camera dell'Inferme, ma sempre anderò accompagnato dalle deputate a quest'ufficio. E più, che non m'intrometterò per fare accettare veruna putta, nè per Monaca, nè per istare in altro modo nel Monastero, nè nuovi fattori, lavoratori, nè altri ufficiali per servitio del Monastero; mà il tutto lascierò alla cura de' Superiori. E tutto ciò giuro, e prometto osservare. Così Iddio m'aiuti, e questi Santi Vangeli.

Quintò adducam decreta particularia ejusdem Sacræ 113
Congregationis Episcoporum, & Regularium. Reggio al Vescovo. V.S. si assicuri, che non si può dar certa regola a i casi, che si chiamano necessarii, per entrare nella Clausura delle Monache; percioche il tempo, e il luogo suol mutare, e variar la natura de' casi sudetti secondo gli accidenti. E perciò è di bisogno, che la prudenza del Prelato distingua, e consideri bene le cose che occorrono, e poi risolva, secondo, che alla coscienza sua parrà, che sia maggior servitio di Dio nostro Signore. E così si è detto anche ad altri Prelati, che hanno fatto il medesimo quesito di V.S Quanto poi alla facoltà dell'Ordinario ne' Monasterii esenti, non si estende oltra la visita, e riforma della Clausura esteriore, & interiore, per occasione della quale si può anche domandare alle Monache, se sanno cos' alcuna, che pregiudichi à detta clausura dentro, ò fuori del Monastero secondo che il Prelato giudichera essere espediente. E così si osserva altrove.

Verum Sacra Congregatio Concilii declaravit quod 114
causa necessaria, propter quam permittitur Episcopo ac Superiori dare licentiam ingressus, solum intelligitur, quando necessitas militat à parte Monasterii, non autem solum à parte externorum, qui ingressuri sunt. Ita in Ravennatensi 9. Septembris 1611. quod autem censuerat Glos. *in d. capit. Periculoso, Causa in princip. de stat. Regular. in 6.* Undè non licet Episcopis licentiam concedere vel permittere mulieribus, ut securitatis gratia sequestrentur apud Monasteria Monialium ex causa litium matrimonialium, vel adulterjorum, aut dissentionum inter viros, & uxores. Imo ingredientes etiam ex tali causa, & cum hujusmodi permissione, vel licentia incidere in excommunicationem à Concilio impositam, tradit ex Sac. Congregatione in Salmantina Diana *p. 3. tract. 2. resolut.* 130. quam licentiam, & ipla S. Congregatio raro, & cum difficultate concedit. Pro casibus tamen repentinis præcisæ necessitatis consuevit ab Ordinariis, & Legatis anticipari licentiam, obtinendo pro aliquo parvo numero, d Ravennatensi. Liceret tamen in conservatoriis, in quibus Clausura non servatur. Alias in Monasteriis, ubi est Clausura, Ordinarii nullam auctoritatem habent introducendi mulieres, vel puellas nisi ad effectum habitus illic suscipiendi in locis numerariis, ac directo ad locum novitiatus eundi. Salernitana 10. Februarii 1645. & 11. Iunii 1646. & in Ostunensi 21. Augusti 1648. Nisi consuetudo esset, puellas in habitu seculari detinendi per duos, vel ad summum per tres dies. In Brixiensi 13. Iunii 1594. Alias tam ingredientes quam recipientes incurruut in censuras, & pœnas Bullæ Gregorii XIII. in Auximana 13. Novemb 1689. in Astensi 18 Decembris ejusdem anni. Hinc non est causa sufficiens ad ingrediendum clausuram videre an locus sit capax pro recipiendis puellis, Sac. Congreg. Episcop. in vercellensi 15. Novembris 1606. Neque collocandi in Monasterio Virginum aliquam mulierem, ne revertatur ad vomitum, in Mediolanensi 18. Augusti 1588. Neque ad discendum aliquam artem puta serici, vel texturæ, nisi cum Conversa perita non poterit reperiri, in Mediolanensi 11. Martii 1586. 16. Maii 1588. 14. Februarii 1614. in Ianuensi 28. Novembris 1920. in Neapolitana 2. Decembris 1624. & in Lucensi 20. Decembris 1652. ac alibi. Neque regulariter, ac conficiendum panem, in Ravennatensi 15. Iulii, & 19. Augusti 1603. Neque aquam inferendi gratia ingredientium, & egredientium mulierum continua conversatio permitti debet, sed intus

accommodari

accommodari cisternæ, in Alatren. 3. Maii 1603. Multo minus videndi comœdias, vel representationes recitatas à Monialibus, neque de licentia Ordinarii, in Anconitana 4. Septembris 1627.

116 Ametino Episcopo. Veramente la moltiplicatione ne' Monasterii di Monache per le molte necessità, nelle quali si trovano li gia fatti, e instrutti, e da evitarsi. Ma poiche V.S. dice, che la Terra di N. e grossa, e popolosa, e che fa instanza del Monastero per haver dove collocare le loro figliuole, che vogliono servire alla Maestà di Dio in castità, la Congregatione viene in parere, che si possa conceder loro questa gratia di erigere questo novo Monastero, quando sia ridotto à perfettione di Monastero e capace di quaranta almeno, come ella afferma, che sarà, e con la certezza delle rendite, & entrate, che ella dice; nel qual caso e di poi che haverà provisto di Monaca atta al governo delle novitie, e non prima, porrà cominciare à ricever le Zitelle, che stanno preparate à questo con la dote conveniente. Avertendo sopra tutte l'altre cose à quello, che altre volte se le scrisse, di non fondar questo Monastero, se non s'assicura d'haver in quel Castello preti secolari, ò religiosi atti, e buoni per ogni tempo alle Confessioni, overo che il Monastero habbia tanta entrata, che oltre il bisogno per la spesa delle Monache, potrà sostentare un Confessore forastiero a tal effetto, a' 7. di Ottobre 1575.

117 Parmensi Episcopo. A i due quesiti, che V.S. hà fatto con la sua, se le Monache consacrate non da' Vescovi, ma da' semplici Sacerdoti, siano mal consacrate, o di nuovo si debbano consacrare, e similmente se quelle, che sono consacrate, non precedente la professione, siano mal consacrate. Rispondo in nome della Congregatione, che le Monache solo di S. Benedetto si sogliono consacrare, la qual consacratione non può fare, se non il Vescovo. Però queste, che sono state consacrate da' Sacerdoti, essendo nulla la consacratione, s'havranno da consacrar di nuovo. Quelle poi, che senza la professione sono state consacrate, se bene è stato errore, dovendo preceder prima la professione, pure essendo consacrate, si possono tolerare, nè si ha da far altro con esse, che far loro supplire cautamente la professione, a' 17. d'Aprile del 1577.

118 Papiensi Episcopo. Subito, che ricevei la vostra de' 25. del passato, m'occorse andar da Nostro Signore, & havendogli esposto ancora il desiderio, che V.S. hà d'introdurre le spetierie in cotesti Monasterii, e di servirsi a questo effetto d'una delle Monache di Valenza, ne ottenni la gratia come referirò in Congregatione, e il Signor Cardinale Alessandrino ne scrivera secondo il solito, al quale è bene, che V. S. scriva simili occorrenze, che in ogni modo io la servirò ugualmente

119 Quanto alle Compagnie, che sono nelle Chiese de' Regolari, e non erette con facoltà Apostolica, overo ordinaria, non si dovranno comportare, & in ogni evento sono sotto alla giuriditione dell' Ordinario, quanto al visitarle, e riveder i loro conti. Circa poi alle Monache non è dubbio alcuno, che per penitentiarle non si possano trasferire da uno all'altro Monasterio senza facoltà particolare di questa Santa Sede; la quale, se bene secondo le occorrenze de' casi alle volte si è concessa, com'ella dice, nondimeno questo è di raro, e solo in certi casi particolarissimi, a' 3. di Novembre 1587. Quindi si scrisse a' 28. d'Ottobre passato al Vescovo d'Agubbio doppo essersi più volte parlato in Congregatione del negotio di quella Suora N. Monaca nel Monasterio di N. che diede il vetro pisto all Abadessa, e ad altre, havendo finalmente questi miei Illustrissimi Signori con molta diligenza studiato la causa, concordemente la giudicarono degna di molta pena, conforme all'eccesso, che fù atrocissimo, e che contro di lei si usasse tutto il rigore della legge, in modo che, come dicono alcuni Canoni per più bene della sua vita, le fusse grata la morte, e che fusse fatta specchio di vendetta, come fù di sacrilegio. Poiche qual Superiore sarà sicuro, se un'Abadessa di Vergini, che hanno rinunciato al Mondo, e a tutte le vanità, e concupiscenze, sia insidiata nella vita da loro stesse, perche cerchi di governarle santamente, e più lontano dal peccato che può, com'è tenuta? Con tuttociò si mostrarono questi miei Illustrissimi Signori miti nella sentenza, e nelle pene, che se le diranno qui a basso, havendo havuto qualche consideration e all'età sua, e con speranza, che la pena, che le diedero, fusse in modo, che possa esser di quell'essempio, che altre, e altri di correttion tale, che si debba emendare, e ritornare alla buona vita, e col parere anche di Nostro Signore si risolvette di dar carico al detto Vescovo di far eseguire quanto si è ordinato circa la detta pena, che fù la seguente.

Che si chiuda per cinque anni in una stretta prigione nel medesimo Monastero, ov' ha fatto il delitto, e che stia serrata in modo, che non si possa aprire, se non quando sarà finito il tempo sudetto, ò per qualunque necessità d'amministrarle i Sagramenti in caso d'infermità. E deve ancor esser riserrata in modo, che nissun' altra Monaca le possa parlare, se non con licenza, dell'Abbadessa alle volte per intendere il profitto, che farà in questa penitenza, & anco per confortarla alla perseveranza con patienza, per sodisfare più compitamente, a' suoi gravi peccati.

Che, come privata in perpetuo di voce attiva, e passiva, non intervenga mai più ne' negotii del Monastero.

Che ogni Lunedì di questi cinque anni dica l'ufficio de Morti, oltre à gli altri oblighi, che ella hà.

Che ogni Venerdì del medesimo tempo dica i sette salmi con le litanie, e preci ordinarie.

Che il prim' anno digiuni i Venerdì tutti in pane, & acqua.

Che resti anche in perpetuo privata del Velo. Riservandosi questa Sacra Congregatione di mitigare, & anche accrescere la sudetta pena, secondo che intenderà i portamenti della delinquente. Farà dunque V.S. che così s' eseguisca, e avvisi minutamente di tutto quello, che ella havra fatto.

Ariminensi Episcopo. V.S. faccia mettere in prigione 120
tutti quei Frati, che si trovarono à i Monasterii di Monache etiam soggetti agl'istessi Regolari, se però non saranno tali, che per officio loro vi convenga andarci, e potrà poi consignarli a i loro Superiori, che gli gastighino, e facciasi il tutto senza scandalo, e senza levare il buon nome delle Monache. E tanto V.S. eseguisca, ch' è mente di Nostro Signore, a' 14. di Luglio del 1578. Quinimò neque ipsi Superiores Regulares ingredi possunt in Monasteria Monalium sibi subjectarum sine licentia Ordinarii in scriptis. Taurinensi 23. Ian. 1651. & Civitatis Pennæ 18. Iunii ejusdem anni.

Spoletano Episcopo. Se il dubbio, che V S. hà man- 121
dato di quella Zitella, che fece professione infra annum probationis contro la forma del Concilio, sta simplicemente, come V.S. lo scrive con la sua, si deve restituire al Padre la sua dote, detrahendosi però le spese fatte per la Zitella dal Monastero, a gli 11. di Novembre del 1.78.

Ariminensi Episcopo. Essendosi inteso, che la frequen- 122
za de' Religiosi a' Monasterii, governati da loro medesimi, & ancora da altri, è molto scandalosa, vuole la Sacra Congregatione, che costì si osservi ciò, che si è ordinato altrove. E questo è, che niun Regolare, che non habbia da fare ne' Monasterii, etiam proprii, non vi possa andare. Ond' ella farà decreto, che eccettuando il Confessore, ò Capellano loro, e i Superiori Ordinarii, ò Visitatori, altri non possino andarvi, e contravenendosi, V. S. ordini al Vicario, che gli facci pigliar prigioni, i quali si dovranno poi consignare a i loro Superiori, che gli gastighino. Il che si farà intendere anche quì a Generali, acciochè anch' essi diano l'ordine, che bisogna in questo senso, a' 2. di Genaro del 2579.

Pistoriensi Episcopo. Si son letti in Congregatione 123
tutti i capi del memoriale, che V.S. hà fatto dare, a i quali questi Illustrissimi miei Signori hanno ordinato, che si risponda

risponda in questo modo. Quanto al primo dell' augumento della dote, che ella hà fatto, considerati i bisogni grandissimi de' Monasterii, la Congregatione lo hà havuto per bene etiam che fusse stato maggiore, e se altri verrano a richiamare, si farà loro la risposta, che conviene. Quanto al secondo par brutta cosa il tolerare, Che il Capellano entri ne' Monasterii per dirvi la Messa, per communicar le Suore fuori de' casi di necessità. Però si tolga in tutto questo abuso, e si proveda di luogo commodo per la Communione. Quanto al terzo, V. S. non manchi d'assegnare un termine ad arbitrio suo proportionato, che in quelle Chiese di Monache, che hanno i Parlatori si levino, e mettinsi in luogo più decente fuori. Quanto al quarto circa alla stanza di coteste Monache, ove sogliono ordire le tele, e che V. S. hà ridotto prudentemente in Clausura, dicono questi miei Signori, che vi si può provedere facilmente, che le Monache non usciranno della Clausura, e le donne forastiere potranno vedere ordire, facendo un fenestrino sicuro di fuori, per il quale le donne possano vedere il fatto loro, e assicurarsi di non esser gabate. Ma avertisca V S. che quel fenestrino non serva ad altro uso che ac suderto, proibendo sotto gravi pene. Quanto al quinto, meritano gastigo grande quelle Monache, c'hanno havuto ardire d'accettar Zitelle senza licenza di V. S. e senza farnegli pur moto: onde dovrà ella punirle, secondo la forma del Concilio, in modo che non ardiscano mai più di far un simil' errore; nè meno hora si deve permettere, che possano vestire altre, e valersi de' danari di quelle doti, che piglieranno per comprarsi da vivere, mà s'havranno da impiegare in tanti stabili, secondo ch'è stato ordinato per tutto. Circa i casi urgenti di necessità, che alle volte occorrono, ne' quali alcuna Monaca è ricercata à dare udienza al Padre, ò ad altri suoi parenti, ne' giorni, che si sarà communicata, la Congregatione se ne rimette à V. S. che ad arbitrio suo possa, quando le piace permetterlo con la prudenza, che si ricerca, e ch'ella conoscerà a' 24. di Febraro del 1579.

124 Eidem, l'Ambasciatore, che ultimamente fù qui per i Monasterii di coteste Città, fè otto petitioni, le risposte delle quali son queste.

Alla prima, e seconda delle porte de' Monasterii, ch'entrano in Chiesa, la Congregatione non hà voluto concederle, solo si è contentata che per il Monastero di N. V. S. assegni un brieve termine d'accommodare la difficoltà, passato il qual termine subito farà murare quella porta, ch'entra in Chiesa.

125 Circa la terza petitione, V. S. havrà inteso il senso della Congregatione, che non vuol permettere, che i Capellani entrino nella Clausura, fuori de' casi della mera necessità.

126 Alla quarta di cercar le limosine, si contentano questi miei Signori, che i Monasterii poveri talmente, che secondo la conscienza di V.S. la quale s'incarica efficacemente, non possono vivere altrimente, che con cercar le limosine in tempo del raccolto del grano, vino, e castagne, mandino fuori quattro, ò sei Monache Converse d'età maggiore di quarant' anni, e d'aspetto meno pericoloso, e sopra tutto V. S. eleggerà delle più mortificate che vi siano, le quali occorrendo loro pernottar fuori de' loro Monasterii, dovranno alloggiare in altri, se ve ne sarà commodità, overo in casa de' parenti, ò di persona da bene, e di buona fama. Alla quinta dell'ordir delle tele, già si è scritto à V.S.

127 La Congregatione in modo alcuno non vuol conceder la sesta petitione. Perciò V. S. non permetterà mai, che i Monasterii possan mandar fuori le loro servigiali per far le facende di Casa, fuori del caso suderto del cercar le limosine a' tempi debiti con le conditioni prescritte.

128 Nè anche vuol conceder la settima domanda di permetter, che le figlivole etiam piccioline entrino, & escano de' Monasteri, quando lor pare per imparare à cucire, e leggere, come già si costumava. E però V.S. lo proibisca sotto gravi pene.

Parmens. Quanto a i decreti, che toccano alle Monache circa la proprietà, Nostro Signor vuole, che l'Abadessa tenga tutte le cose, che sono date alle Monache particolari, ò che esse guadagnano, per spenderle primieramẽte in servitio di quella Monaca alla quale saranno state date, e quello ch'avanza, si potrà spendere per commodità del Monastero; & habbiate cura, che alla Monaca, che havrà havuto le sudette cose, non se le manchi in modo alcuno. 129

Alle Monache, etiamche sia Abadessa, si deve in ogni modo levare, come prudentemente ordinò il Visitatore, mà la penitenza à quelle, che contraveranno sia moderata, come parrà al Vescovo, il quale non cessi per questa via levar questo abuso. 130

I Camini nelle Camere si potranno tolerare per quelle vecchie solamente, che l'hanno fin hora: mà per l'avvenire non si dovranno concedere a niuna, sia chi si voglia, e morendo le Monache, che hora hanno detti camini, si levino in ogni modo, guastandosi affato. 131

Quanto alle doti di trecento scudi, e dieci scudi l'anno, mentre che viverà la Monaca, si hà da intendere in que' Monasteri, che hanno le Monache sopra il numero; mà se fussero sotto il numero, la Congregatione vuole, che il Vescovo serbi que' luoghi più, che potrà per dargli alle povere Zitelle, e con quella dote, che à lui parrà. Perche in que' Monasterii sotto al numero, la dote, hà da essere arbitraria al Vescovo. E quando vi sarà alcun caso degno di consideratione; che non si potesse dare la dote di trecento scudi, e i dieci in que' Monasteri, ove le Monache sono sopra numero, scrivendosene quà, si havrà consideratione secondo che la Congregatione giudicherà conveniente, la qual concede anche liberamente al Vescovo, che quanto alli dieci scudi sopra la dote possa dispensar quelle, che le parrà, etiam che la Monaca, che le dovrà dare, fusse sopra il numero. 132

L'armi, ò insegne delle famiglie proprie, che alcune Monache si son fatte fare nelle celle loro, per compatire all' imbecillità di quelle, si potranno tolerare, ma che non se ne facciano più dell'altre, sia chi si voglia, che simili vanità non convengono, a' 24. di Giugno 1579. 133

Nuncio Portugalensi. Si è referito à Nostro Signore la presuntione, ch' alcuni Prelati di coteste Regno hanno havuto di levare di propria auorità le Monache da un Monastero, e metterle in altro, ò per causa di reformar quelle, dove si trasferiscano, ò per castigare le traslate; credendosi essi che la Bolla di Pio V. de Clausura Monialium non comprenda questi due casi Il che è parso à Nostro Signore assai nuovo, e contro l'osservanza ricevuta ormai in ogni luogo, etiam da alcuni Prelati di coteste Regno, i quali hanno fatto domandare quì la sudetta facoltà, e se si considera bene la detta Bolla, è così chiara, che non lascia luogo da dubitare probabilmente. Però V.S. faccia intendere, ove bisogna, che non si ponno levar le Monache fuori de' loro Monasteri, se non ne' tre casi specificati nella sudetta Bolla, e controvenendosi s'incorre nelle censure, che in ella si contengono, a' 25. Maggio 1580. Contrarium consuluit Navar. *cons.* 48. *de Regul.* sed frustra. 134

Hinc non datur Moniali licentia exeundi ad balnea, mutandum aerem propter quamcumque infirmitatem extra casus contentos in dicta Bulla B. Pii V. scilicet incendii, lepre, & epidemiæ, licet morbus esset aliàs contagiosus 20. Septembris 1594. & 2. Martii 1602. & 27. Maii 1603. Vel phreneticus, sed Monialis includi debet in cella Monasterii 3. Iulii 1589. & 26. Martii 1591. Novitia verò, quæ detegitur infirma morbo contumaci, remittenda est ad curandum in domum suam 10. Februarii 1649. in Salernitana. Ex quacumque tamen causa exivit ante professionem; non potest postea recipi sine licentia S. Congregationis 29. Ianuarii 1601. & 15. Aprilis 1603. Caveant sibi locorum Ordinarii, vel Superiores Regulares, ne 135

ne aliquam ex Monialibus sibi subjectam, vel causa seditionis, vel incorrigibilitatis, vel criminis perpetrati ab uno ad aliud Monasterium transmitti curent, multòque minus inde expellant, vel exeundi licentiam concedant, ne contentis in Pii V. Constitutione censuris, ac pœnis innodentur 27. Maii 1603. in Tortonensi.

136 Isernia al Vescovo. Si è dato conto in Congregatione de' dubii, che V.S. mi hà mandato intorno al Governo di coteste Monache dell' Ordine di S. Benedetto, sopra i quali hanno questi miei Signori prese l'infrascrite risolutioni, secondo le quali V.S. si dovrà governare. E prima quanto al velo bianco, che dette Monache portano in capo in fino alla loro consacratione, si dice ch'ella non deve innovare cosa alcuna, perche ciò si osserva anche in molti altri luoghi di coteste Regno. Circa poi il mangiar carne, che fanno contro la legge di S. Benedetto, si risponde à V.S. quello, che Nostro Signore hà fatto dire ad altri Prelati, che proposero simil dubio; cioè, che si vadi dissimulando senza farsi rumore alcuno. Et ella sappia, che quasi tutte le Monache d'Italia di quest' ordine sono nel medesimo stato. Del l'Officio, V.S. non ne faccio altro motivo, purche lo dicano ogni dì letto in Chiesa, come sono tenute. Quanto al tener Zitelle per educatione, quando in ciò si osservino le conditioni, e circostanze solite, si può permettere, e sono queste. Che il Monastero sia solito educar Zitelle. Che n'intervenga il consenso dell' Abbadessa, e della maggior parte delle Monache, da ottenersi per suffragi segreti capitolarmente. Che si dia buona cautione, di pagar gli alimenti a' tempi debiti. Che vesti modestamente. Che non possa condurre seco serve. Che osservi la medema legge di clausura, e parlatorii delle Monache. Che escendo una volta fuori non possa reintrare senza nuova licenza dell' istessa S. Congregatione, nella quale si dovrà fare espressa mentione di tale uscita, se pure non sarà uscita di licenza della detta S. Congregatione, ò se pure non vorrà monacarsi. Che sia maggior di sette anni, e minore di venticinque, e se doppo i 25. anni ricuserà d'uscire con iscusarsi, che si voglia far monaca, dovrà il Vescovo prefiggerle un termine, dentro al quale ò esca, ò riceva l'habito e a questa nuova deliberatione la S. Congregatione suol concedere sei mesi, & anche un' anno à quelle, ch'entrano maggiori per fare sperienza dell' Instituto. Suole ancora la S. Congregatione dispensare con lettera con le Zitelle, che han compiuto il sesto anno, e con le maggiori non si dispensa, se non con beneplacito, del Papa regolarmente, che non sia sopra il numero delle Zitelle proprie del Monasterio. Che stii in luogo separato dal dormitorio delle Monache, e dal loro lavoriero.

137 Circa gli Ufficiali del Monastero, V. S. deve havere buona cura, che siano buoni, & utili, e trovandoli altrimente, levarli, e farne provedere de' nuovi, che siano sufficienti, & ella non permetta, che alcuno così maschio come femina vada à parlare alle Monache, se non con licenza di lei, eccetto il Padre, Madre, Fratelli, e Sorelle, e lei, con i quali non si dee osservare, il rigore, che si conviene con gli altri, ma questi ancora nelle feste solenni, e certi tempi deono astenersi d'andarvi, come nella Quaresima, Avvento, e quando le Monache si communicano ne quali tempi è necessaria la licenza, anche ad essi. E chi contraverrà, V.S. lo castighi, e massime le Monache, che haveranno dato audienza, e le Superiore, che l'haveranno permesso, à' 17. d'Ottobre del 1581.

138 Prohibitio alloquendi Moniales non solet comprehendere seculares conjunctos in primo, vel secundo gradu. Perusina 19. Ianuarii 1618. Monopolitana 6. Martii 1625. Excepto casu, in quo ex Constitutionibus Monasterii, vel speciali Episcopi decreto prohiberetur, etiam conjuncti in primo gradu Moniales alloqui sine licentia, quæ tamen, nisi aliud obsistat, conjunctis in primo gradu concedi debet ad annum pro alloquendis Monialibus sibi conjunctis, semel in mense, Verulana 10. Februarii 1599. Monasteria verò Pœnitentium, vulgò Convertitarum, puellas ad educationem recipere neque solent neque possunt, stante prohibitione S. Congregationis sub die 12. Martii 1619.

Malfi all'Arcivescovo. Col parere anche del Cardinal 139
Carrafa si risponde à V.S che in modo alcuno si deve permettere, che coteste Monache, le quali fanno i tre voti sostantiali, stiano alle case loro, ma si hanno da constringere à vivere insieme e in Clausura. Et è stato error notabile à tolerarlo sin' hora. Et però V.S le farà assolvere da ogni censura per ciò incorse, e poi le riduca insieme, come si è detto conforme alla Bolla di pio V non solo le predette, che fanno i tre voti in mano del Proposto ma anche l'altre Tertiarie di S. Francesco, che pure fanno i medesimi voti. E così ella non manchi di eseguire, usando altretanta diligenza, e sollicitudine, quanto e stato il fallo della tolerantza passata, a' 5. di Decembre del 1582.

Viterbo al Vescovo. Suora N. ritrovandosi spiritata 140
nel Monastero di N. hà fatto supplicare questi Signori, che volessero contentarsi che alcuna buona persona entrasse nella Clausura per esorcizarla. E perche pare questo caso veramente necessario; però sarà bene che V. S. dia licenza, che possa essere esorcizata da qualche Sacerdote timorato di Dio, con entrar la Clausura à questo effetto solamente. a' 10. di Novembre del 1582. Nulla Monialis energumena intra Monasterij septa à quocunque Presbytero seculari, vel regulari etiam Confessario exorcizetur, sed ad Ecclesiam exteriorem ejusdem Monasterii (obtenta prius à S. Congregatione licentia) ea de causa deducatur, vel transferatur. In translatione autem hujusmodi, sicut & in actu exorcizationis, honestæ personæ consanguineæ, vel aliæ mulieres provectæ ætatis, ac probæ conversationis energumenam comitentur. Exorcista sit ad actum hujusmodi ab Ordinario approbatus. Exorcizatio minori, quo fieri potest, fiat strepitu. Ecclesiæ janua, eòusque occlusa remaneat, quousque exorcizatione completa, ad Monasterium energumena reducatur. Cæterùm tam in reditu, quàm in accessu ad Ecclesiam, & Monasterium respectivè, rectà, & sine diverticulo tendatur, 1. Iulii 1606

Aversa al Vescovo. Si è riferito a Nostro Signore 141
quanto V.S. hà scritto intorno à quelle due Monache del Monastero di N. una delle quali vorrebbe ritornare al suo primo Monastero della Consolatione, e l'altra venir costà in un'altro Monastero per curarsi d'una sua infermità, con animo di tornar poi, come sarà guarita. E così come Sua Santità si è contentata di far gratia per la prima, parendole conveniente, che possa ritornare al Monastero, dove hà fatto la professione, e d'onde uscì per ubedienza, e per venire ad ajutare il detto Monasterio, così la seconda non le piace, ch'esca di Monastero suo per causa di curarsi, non essendo il suo male di quelli, che sono compresi nella Bolla di Pio V. a' 2. di Decembre del 1562.

Pisa all' Arcivescovo. Si è parlato con Nostro Signo- 142
re del negotio scrittoni, e quanto all'Abadessa del Monastero N. decrepita, e inferma, dice Sua Beatitudine, che il levarla hora dall'Officio, e privarla, non sarebbe altro, che accelerarle la morte, che non può esser molto lontana, e che però se le dee haver compassione per questi pochi giorni, ne' quali, accioche il Monastero non patisca, dovrà V.S. fare, che il Convento elegga un' altra Monaca per coadiutrice dell'Abadessa con futura successione, se detta Abadessa morisse dentro il triennio, in maniera che mancando l'ufficio di Coadiutrice, non si duri di più di trè anni, come anco non potrà durare l'Abadessa, se non fusse perpetua, conforme alla Bolla del Papa, a' 12. d'Aprile del 1583.

Al Priore N. Si è dato conto à questi miei Signori di 143
quanto mi scrivete intorno à coteste Monache Ierosolimitane, & è stato caro d'intendere, che il negotio della visita sia passato bene. Del capo della perpetuità dell' Abadessa si è dato cõto à Nostro Signore, il quale hà detto, che se l'Abadessa moderna fù eletta perpetua, e se è buona,

non

non è bene di levarla, ma quando non fusse il caso del Monastero, e per la riforma, etiamche sia stata eletta perpetua, andate considerando, se ella hà fatto qualche cosa, massime contra la Clausura, per la quale si possa secondo le Bolle Apostoliche, e Sacri Canoni privare, e trovandola dichiararla privata, che sapete bene, che i Prelati Regolari facilmente si ponno privare, e poi ordinate all'altre Monache, che ne eleggano una triennale secondo la forma della Bulla di Gregorio XIII. E se esse ricusassero di volerla eleggere, dateci avviso, che si provederà con nuova facoltà di farne una nuova senza esse, a' 17. di Genaro del 1584.

144 Doppo essersi discorso in Congregatione sopra il dubio, che mosse V. S. intorno alle donne Tertiarie di S. Francesco, hanno finalmente risoluto, che presuppostо per vero, ch'elle non facciano i voti solenni, nè alcuna professione, nè meno habbiano cosa propria, nè habitino insieme in forma di Congregatione, e non siano sottoposte a' Superiori dell'Ordine sudetto, mà à V.S. come Ordinario loro, non si deono molestare in conto alcuno, come non comprese nella Bolla di Pio V.E. perciò attenda pure V.S à favorirle, & aiutarle, accioche vadino seguitando nelle buone operationi, che hanno cominciato a salute di molte anime, & edificatione di tutta la Città, e non dubiti V.S che il Superiore de' Frati Osservanti le dia più fastidio, perche se gli scrive assai chiaramente la risolutione suddetta, accertando però V. S. à far levar loro il sottogola, che è proprio delle Monache, se pure lo portano, a' 20. di Marzo del 1584.

145 Al Cardinal Palcotto. Nostro Signore, il quale in diverse occasioni è stato informato, quanto incommodo apporti a' Monasterii di Monache, oltre à qualche dissolutione, il permettere che nelle feste loro vi vadino musici à cantare, overo à sonare. Et havendo questo inteso, che tale abuso era in molti Monasterii di cotesta Città, hà cómesso, che io scriva a V S. si come si è fatto altrove, con ordine, che non si permetta più per l'avvenire in qualsivoglia Monastero, etiam soggetto a' Regolari, si faccia più alcuna musica da' forastieri, dovendo bastar quella sola, che sapranno far le Monache di dentro. E però sarà V.S servita far' intendere à tutti i Monasteri di cotesta Città, che osservino quest'ordine, e non lasci, che in niuna maniera sia violato, avvisandone quanto per quelli, che sono governati da' Regolari, i loro Superiori, assicurandoli, che se non s'ubbidirà intieramente, se ne farà il risentimento, che conviene, a' 20. di Marzo del 1584.

146 Spoleto al Vescovo. V.S. sà che hormai si osserva in ogni luogo la risolutione, che fecero questi miei Signori alcuni anni sono, che non si permetta più alle Monache il mandare altre Monache intorno à cercar la limosina, violando in questo modo la clausura, essendosi conosciuto per isperienza che non permetteva conto il tolerarlo più lungamente per li scandali, & altri abusi, che ne seguivano. Con tuttociò quando un Monastero è ridotto a tal termine di povertà, che le Monache si moritebbon di fame, se non andassero attorno alcune di esse à raccoglier le limosine, è stato solito di conceder loro licenza in numero conveniente, purche siano di età matura, e non vistose, che per l'avvenire non si accettino più Monache in quel Monastero, mà si estingua a poco a poco, e si trasferisca, ò si unisca ad altro più commodo, ove si osserva intieramente la Clausura. E perche s'intende, che il Monastero delle Monache di N. è ridotto alla sudetta povertà, V.S. per ordine di questa S. Congregatione dee permettere, che alcune di esse possano andar fuori per raccogliere le limosine nel modo sudetto, purche accettino il decreto dell'estintione, che V.S. dovrà fare in virtù di questa mia, e tener poi saldo, che in modo alcuno non si accettino più Novitie in quel luogo, sopra il quale dovrà V. S. diligentemente invigilare, accioche vivano nel resto conformi a' voti, e allo stato loro, a' 14. di Luglio del 1584.

147 In Monasteriis, ex quibus Moniales ad quæritandas Eleemosynas emittantur, ad habitum regularem puellæ deinceps non admittantur, nisi à Sacr. Congregatione per litteras particulares, non autè per licentias impressas, hæc facultas eis fuerit impartita. Convertitarum tamen Convêtibus exceptis, quibus peculiariter concessa sit facultas recipiendi ad habitum suæ qualitatis mulieres, etiamsi Moniales ad eleemosynas conquæritandas emittant.

Pavia al Vescovo. Circa poi alle Monache, non è dubio alcuno, che per penitentiarle non si possano trasferire da uno in altro Monastero senza facoltà particolare di questa Santa Sede, a' 3. di Novembre del 1584. 148

Parma al Vescovo. Quì in Roma, e in ogni altro luogo, dove si tiene buona cura de' Monasterii delle Monache, si suol fare una lista di persone, che sono necessarie, come fornaro, muratore, falegname, ferraro, facchini per certe occasioni, oltre il medico, cirusico, e barbiere, a quali per una volta si da licenza per sempre, sin tanto che non è rivocata, di poter secondo i bisogni entrar nel Monastero per far ciò, che occorre di loro mestiere, avvertendo di pigliar persone approvate di età, e costumi buoni, e così dovrà fare anche ne' suoi, con proibire insieme, che non entrino altre persone, che quelle, che sono necessarie, che così è stato scritto, e ordinato in molti luoghi, a' 20. di Novembre del 1584. 149

Al P. Generale de' Camaldoli. Oltre à quello, che si dirà a bocca a V.P. sopra i dubii dati, questi miei Signori mi hanno commesso, che io per sua sodisfattione le dica, con questa mia, che V.P. hà la medesima autorità, e Superiorità ne' Monasterii di Monache soggetti all'Ordine, che hanno gli altri Superiori Regolari ne' proprii percioche non vi è nè legge, nè ordine che gliele habbia levato, se bene i Vescovi Ordinarii sopra i medemi Monasterii hanno così ancora quell'autorità in certi casi, ch'è stata concessa loro dal Concilio di Trento. 150

Non può già ella sola, come nè anche altri Superiori Regolari, far monacar Zitelle senza sapura dell'Ordinario. Percioche in questo caso vi bisognano molte cose, che non si deono fare senza intevuento dell'Ordinario. 151

Parimente nè ella, nè altri Regolari hanno facoltà di dar licenza alle Zitelle di educarsi ne' Monasterii, mà si domanda quì, dove si concede licenza con otto conditioni. 152

Non dee il Confessore entrar mai nel Monastero, se non è necessario d'esercitar l'ufficio suo, e non per altra occasione. 153

Quei, che portan legna, vino, grano, e simili cose, deono essi ancora haver licenza ogni volta. Ma non è necessario, che queste persone entrino sempre ne' Monasterii, perche si può far con iscaricare le robbe alla porta. E ben vero, che certi manuali necessarii, come muratori, falegnami, ferrari, facchini, e simili devonsi una volta approvare, in modo che possano senz'altra licenza entrarvi sin tanto, che non sarà rivocata a' 30. di Novembre del 1584. 154

Stabulum, & alia necessaria pro servitio animalium, & jumentorum esse debent extra Clausuram. in Capuana 9. Ianuarii 1595. & in Bononiensi 2. Ianuarii 1601. 155

Pistorienſi. Resolutiones super quinque dubiis propositis Reverendissimo Domino Episcopo Coadjutore Pistorienſi, factæ in Congregatione die 16 Iulii 1585. 156

Se le Monache spiritate si hanno da esorcizare dentro la Clausura ò fuori, e alla presenza di cui.

Exorcizentur per bonos, & peritos ad feneſtram, vel inter Clausuram, si erit necesse.

Si ritrovano nella Diocese alcuni Monasterii, che per esser poveri mandano questuãdo non solo le servigiali, ma altre Monache, si domanda, se si dee permettere.

Nulla Monialls egrediatur, nisi licentiam in ſcriptis hic datam ostendant.

Se si dee permettere, che le Monache Forastiere in occasion di viaggio, debbano alloggiare dentro alla Clausura, com'è stato solito.

Nulla

Nulla hospitetur intra Clausuram.

Se dee permettersi, che dentro la Clausura entrino huomini, e donne per misurar panni di dette Monache, accioche non siano ingannate, com'è stato tolerato.

Hæc negotia omninò agantur ad cratem, & non intra portam Clausuræ, Episcopus paternè consulat indemnitati Monialium sua providentia alio modo.

Se si debba permettere, atteſa la strettezza de' Monasterii, che il Sacerdote parato, entri dentro la Clausura à celebrare, e predicare.

Intra Clausuram nemo celebret, nec sermonizet.

Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinales Sacræ Regularium Congregationi Præfecti. Ad occurrendum scandalis, quæ contingere possunt, aliisve justis, & rationabilibus causis, animum ipsorũ piè moventibus, de speciali, & expresso mandato Sanctissimi D. N. D. Sixti, divina providentia Papæ V. vivæ vocis Oraculo eis facto, decreverunt, & mandarunt, nulli posthac Religioso cujuscunque Ordinis, gradus, qualitatis, & dignitatis existat (Superiore, cui Monasterii, seu domus cura incumbit, visitatore, vel visitatoribus, Confessarioque Ordinario, & extraordinario cùm ad tempus deputabitur duntaxat exceptis) licere absque licentia expressa ejusdem S. Congregationis accedere ad Monasteria, seu domus quarumcunque Monialium, vel sororum, sive sui, sive alterius cujusvis Ordinis ad colloquendum, sive tractandum cum eis. Quod si aliquando mandato sui Superioris aliquos Religiosos ad prædicandum verbum Dei, vel ad celebrandas Missas in ipsarum Monialium, seu sororum Ecclesiis, sive Oratoriis exterioribus, sive extra claustra existentibus, mitti contigerit, prohibuerunt, ne dicti Religiosi ullo quæsito colore, Moniales, sorores, aut quamlibet aliam personam intra Clausuram degentes, alloqui possint. Confessariis autem similiter interdixerunt, ne in ædibus Monasterii seu domus, vel Monasterio, seu domui Monialium, aut sororum contiguis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, vel aliàs secum retineant, neve extra tempora generalium confessionum, quibus soli tantum confessario refectionem diurnam vix accipere permittitur, & tunc demum cum sua habitatio, aut virorum domus, vel Monasterium, in quo degit à Monialium, seu Sororum Monasterio, vel domonimium distat, nisi tamen ex eo casu contrarium specialiter constitutum sit, ibi nullo modo comedant, reficiantur, aut cibum sumant. Quæ omnia & singula sub pœnis privationis officiorum, ac vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrendis, aliisque ejusdem Congregationis arbitrio præceperunt inviolabiliter observari. Injungentes cunctis Reverendiss. Patribus Generalibus, Provincialibus, & aliis quorumvis Monasticorum, & Mendicantium, ac non Mendicantium Ordinum, & Congregationum Superioribus, ad quos spectat, quatenus intra terminum unius mensis à die, quo præsens decretum ipsis notificatum fuerit, computandi, debeant ejusdem decreti copiam cum hujusmodi præcepto omnibus suorum Ordinum, & Religionum Monasterii, domibus, & Conventibus intimare, & notificare, ac intimasse, & notificasse, ne ullam aliquando desuper ignorantiam allegare in futurum, aut prætendere quoquo modo possint. Nonis Maii 1590. Vide motum proprium Alexandri VII. de quo in primo tomo.

158 Sacra, &c. Attentis narratis, & dubio ipso mature discusso, & examinato, censuit, & declaravit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium contra formam decreti, quo hujusmodi accessus per Sacr. Congregationem prohibetur, ultra pœnas privationis officiorum, vocisque activæ, & passivæ, & incurrere etiam pœnam peccati mortalis, 1. Julii 1606. & 20. Martii 1621. in Neapolitana, & ita etiam censuit S. Congregatio Concilii 12. Januarii 1619.

159 Per hoc decretum non prohibetur, quin Regulares prædicent Monialibus capitulariter congregatis, die 1. Junii 1593. Episcopo Interamnensi.

160 Ma non potranno già accommodar differenze, nè risolver casi, ò fare altra cosa in particolare, Caranzana' 22. d'Ottobre del 1593.

Neque hoc decretum habet locum in Gallia, die 23. Junii del 1593. Provinciali Capuccinorum Lugduni. 161

Hoc decreto non cavetur, quo minus Regulares possint alloqui ad crates cum secularibus fœminis, quæ in Monasteriis degunt; Al Vescovo di Ferrara a' 9. d'Agosto del 1593. 162

Procuratores Monasteriorum Monialium si sunt Fratres, aut Monachi, non possunt; absque incursu pœnarum hujus decreti alioqui cum Monialibus, A Don Elia da Milano 3 di Novembre del 1593. 163

Decretum hoc non comprehendit Regulares Militiarum, Januensi 16. Maii 1594. 164

Sacra tamen Congregatio Concilii censuit in Placentina 9. Decembris 1651. per Episcopum fieri posse præceptum Regularibus, ne absque sua licentia accedant ad Ecclesias Monasteriorum Monialium pro celebrandis ibidem missis. 165

Potest tamen hodie concedi licentia quater in anno Regularibus conjunctis in primo, vel secundo gradu, etiam per Ordinarium, cum quibusdam conditionibus in sequenti decreto expressis. Cùm aliàs de anno 1590. per Sacram, &c. fueritque postmodum declaratum etiam Equites S. Joanni Hierosolymitani sub eodem decreto comprehendi; & quoscunque contravenientes ab alio, quam à Sede Apostolica, aut à Sacra Congregatione absolvi, aut rehabilitari non posse, amplissimi ejusdem S. Congregationis Patres decreta hujusmodi innovanda, ac inviolabiliter observanda statuerunt. Verùm quia experientia compertum est interdum ob pias, & rationabiles causas, easque ita ferente casu repentinus ut ab eadem S. Congregatione licentiam expectari summè incommodum, vel inutile sit Regularibus supradictis colloquendi cum Monialibus sibi attinentibus necessitatem obvenire. Facto verbo cum S. D. N. Urbano VIII. ac de Sanctitatis sua expresso ordine, & mandato, facultatem tribuerunt in posterum locorum Ordinariis, ut quatenus sibi visum fuerit in domino licentiam concedere possint per quatuor vices ad summum quolibet anno cuicunque Regulari, ut Moniales sibi primo, & secundo tantùm consanguinitatis gradu conjunctas convenire, & alloqui possit, id verò non aliter, quàm servata ad unguem forma scripta. Ut id nullo modo liceat diebus festis, aut in Adventu, Quadragesima, feria sexta, Sabbatho, & vigiliis Prædictaque licentia obtenta ab Ordinario, & ab alio ad quem spectat, eam concedere, consignetur Confessario Ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, iisque associet, & præsens sit & auscultatrices de more, non autem aliæ assistant. Prædictaque licentia pro die, & hora certa, & in scriptis concedatur, ac in libris Cancellariæ ejusdem Ordinarii adnotetur; quod si prædicti locorum Ordinarii per plures vices, vel in ulteriori gradu conjunctis, aut aliter, quàm servata forma supradicta, licentias concesserint, vel permiserint, sciant se intentionis S. D. N. & S. Congregationis transgressores, iudiciumque reformident. Regulares autem pœnis in supradicto decreto contentis, ac si nullam licentiam obtinuissent, eo ipso se noverint esse addictos, & arbitrio S. Congregationis severiùs puniendos. Romæ 12. Kal. Decembris 1623.

Milano 23. Novembre 1592. al Commissario Apostolico osservante. Che il sopraſcritto decreto non comprende il Ministro delle Provincie, nè gli altri Superiori per quei Monasterii, che sianno sotto il governo, e cura loro

Al Vicario Apostolico d'Vrbino 25. di Genaro 1593. che un Frate, il quale era stato nell' Ospicio del confessore d'un Monastero per alcuni giorni ad effetto di curarsi, non era incorso nella pena del sopradetto decreto, purche non havesse parlato con Monache, ò mangiato nel Monastero.

Al Vicario di Ferrara 10. di Febraro 1593. Che rivocasse la,

la proibitione fatta al Confessore, Medico, e Barbiero di poter entrare ne' Monasteri sonata l' Ave Maria senza sua licenza, bastando la licenza generale, che così si osserva in Roma.

Al Commissario Apostolico, mandato à Napoli per riforma de' Monasteri a' 12. di Ottobre 1593. Che ne' Monasteri, ne quali non si può far l' Infermeria formalmente, si deputino in luogo di essa alcune stanze separate, e rimote dall'altre provedendole del debito servitio.

Al Coadiutore di Verona 5. di Febraro 1593. Che la Congregatione di mente di Gregorio XIV decretò, che ne' Monasteri di Monache si debbano mutare i Confessori ogni tre anni, massimamente dove non mancano suggetti. E che ciò facesse eseguire così ne' Monasteri tuoi come ne gli altri, sottoposti a' Regolari, & esenti.

Al Vescovo di Faenza 29. di Marzo 1593. Che per una Monaca pazza, e furiosa non ci è miglior rimedio, che tenerla prigione in una stanza più rimota dall' altre che si possa, purche sia dentro la Clausura.

Al Vescovo di Spoleto 29 di Marzo 1593. Che le licenze, le quali si concedono generalmente a' Medici, Confessori, & altri Ministri ordinarii de' Monasterii sottoposti a gli Ordinarii inferiori, debbano esser sottoscritte ancora dal Vescovo.

166 Al Nuntio di Napoli 29. di Marzo 1593. Due figliuole fuggite di casa de' loro padri per sospetto della vita si ritirarono in un Monastero di Convertite, e ivi presero l'habito. E perche la Corte temporale voleva procedere contro alcuni, che havevano tenuto mano à detta fuga pretendeva d'haver dette figliuole nelle mani per poterle esaminare. La Congregatione risolverte, che dovesse bastare alla Corte secolare esaminar le figliuole per quel che toccava à Complici senza che uscissero dal Monastero, giache il fallo di esse si perdona con la dedicatione fatta a Dio, e alla Religione.

167 Al Vescovo di Como 16. di Marzo 1593. Che le porte de' Monasteri, che servono per uso de' Carri, e delle some si tengano sempre serrate di fuori con catenacci, e le chiavi si tengano dal Confessore, ò da altra persona deputata dal Vescovo, lequali porte non s'a-
168 prano mai se non per l'uso narrato.

Che non si possa introdurre per le porte ordinarie quelle cose, che ponno entrare per le ruote, che le Suore non possan parlare nelle dette porte con persona alcuna

169 Che le novitie stiano tutte sotto la cura, e governo della Maestra. Che il medesimo facciano l' Educande, per le quali si dee deputare habitatione particolare, nella quale non istia, se non la Maestra, e sua Compagna, e si prescrive il numero di tali educande secondo la capacità delle stanze.

170 Al Vescovo di Potenza 26. d'Aprile del 1593. Che potrà permettere, che delle due chiavi della porta della Clausura una sia tenuta dal Confessore, e l'altra dal procurator del Monastero.

171 Montefiascone al Vescovo 20. Settembre 1593. Questi Illustrissimi miei Signori havendo veduto, e diligentemente considerato i capi degli Ordini, fatti da V. S. per la riforma delle sue Monache, e per ridurle all' Osservanza della Regola, e de' decreti del S. Concilio di Trento, doppo haver lodato la cura, e vigilanza, che mostra in beneficio del suo gregge, si sono contentati di riformare, & approvargli ordini sudetti nel modo però, che seguirà appresso, e prima.

172 Che ne' Monasterii delle Monache sottoposti alla sua cura, si habbia da vivere in commune tanto circa il mangiare, bere, vestire, quanto circa tutte l'altre cose senza poter tener cos' alcuna di proprio, ancorche minima eccetto che quello, che sarà concesso alle Monache dall' Abadessa per uso de' bisogni loro, che dovranno anche esser pronte, e preparate di tendere, e restituire cessato il bisogno, overo giudicandosi così espediente dalla detta Abadessa, sotto pena di privatione di voce attiva, e passiva per due anni, e di esser punite secondo le Constitutioni della Regola, conforme al decreto del sacro Concilio di Trento.

Che per mantenere più facilmente questo vivere in commune, e levar via affatto la proprietà, si deputi una Maestra sopra i lavori, per mano della quale passino tutte le robbe, che si mandano al Monastero per farle lavorare, e che la maestra sola sia quella, che dispensi il lavoro alle Monache particolari, il qual finito, ritorni in mano della Maestra per consignarlo poi a' padroni, e riscuoterne la mercede.

Che per dar animo alle Monache di lavorare, e fati- 174
care in commune, si faccia una cassa del deposito con tre chiavi, una delle quali tenga l'Abadessa, l'altra la depositaria, e la terza la più vecchia delle discrete, nella quale non solo si metta il prezzo, che si cava da i lavori dati sotto nome di quella Monata, che lo fà, ma ogn' altra cosa, che sarà data, ò mandata, donata, ò lasciata particolarmente à qualche Monaca, con ordine espresso, che in caso di necessità si habbi il danaro da impiegare prima per beneficio della Monaca istessa, che lo ha guadagnato, e dipoi si possa spendere sempre, che vi sarà bisogno urgente per beneficio, e servitio commune del Monastero.

Che in niuna Camera privata si possano tener vesti- 175
menti, ò altre robbe di qualsivoglia sorte sotto qualsivoglia pretesto, eccetto quelle, che sono necessarie per uso quotidiano, o le saranno concesse dall' Abadessa, e se alcuna ardirà di fare altrimente, incorra irremisibilmente nella detta pena delle proprietarie.

Che niuna Monaca particolare possa vendere, dona- 176
re, o prestare cos'alcuna, nè tampoco lavorar gratis per alcuno, nè far elemosina senza licenza della Superiora sotto pena di perdere il velo per un mese, e di far tre volte la disciplina: non proibendo però à detta Superiora il poter concedere, che a i parenti, e benefattori si possa donare qualche cosa di devotione, e far qualche lavoro di poco momento.

Che l'Abbadessa non possa dar licenza a Monaca alcuna 177
di tener danari sotto qualsivoglia pretesto, ancorche fusse menoma la somma, e guadagnala da esse stesse; ma il tutto si habbia da metter nella cassa del deposito da conservarsi, e distribuirsi, come di sopra sotto pena di privatione dell'ufficio, e di voce attiva, e passiva per tre anni.

Che l'Abadessa insieme con la Vicaria faccia tre volte 178
l'anno diligentemente la Visita per il Monastero, e per tutte le celle, e trovando alcuna con proprietà proceda alle pene, da noi poste di sopra, contro le proprietarie, e se trroverà qualche cosa, alla quale per se stessa non possa rimediare, ne dia notitia al Vescovo, ò al Confessore del Monastero sotto la pena, che meriterà la delinquente.

Che le Ruotare non chiamino alcuna, che sia do- 179
mandata alla Ruota, ò alla Crata, se non vi concorrano queste tre conditioni. La prima che la persona di fuori habbia la licenza sottoscritta da V. S. ò da chi sarà da lei deputato, la quale si faccia mostrare. La seconda, che la Monaca che sarà chiamata habbia havuto la licenza dal l' Abadessa; altrimente le Ruotare, che lasceranno parlare senza le dette licenze, siano ipso facto private per tre mesi di voce attiva, e passiva, nel qual tempo facciano la disciplina ogni Venerdi, e le Monache, le quali parleranno, non solo incorrano nella detta pena, ma di più siano private di poter parlare per lo spatio de' detti tre mesi a persone esterne di qualsivoglia sorte. La terza, che la Monaca, la quale havrà da parlare nella Ruota, dovendo ragionar con huomini, non le sia lecito senza la presenza di una Ascoltatrice, la quale havrà d'avvertire, che i ragionamenti siano brievi, e honesti, come è conveniente.

Che le medesime Ruotare non diano presenti, lettere, 180
ò altra cosa, nè dentro, nè fuori, che prima non l'habbiano mostrato all'Abadessa, e da lei havutane la licenza

nè le

licenza sotto l'istesse pene contenute nel precedente Capitolo.

181 Che l'Abbadessa debba leggere tutte le lettere che verano di fuori alle Monache, e quelle, che saranno da esse scritte fuori, non solo habbia da leggerle, mà suggellarle, ò farle suggellare nella sua presenza e così suggellate, accioche non si mandasse una lettera per un'altra, mandarle subito per la deputata da lei, à chi anderanno, sotto pena di privatione d'ufficio.

182 Che le Zitelle per educatione siano tutte sotto la cura d'una Maestra, ò due, e se occorrerà, che alcuna vi habbia dentro qualche Monaca parente, questa non le sia Maestra principale, ma sopranumeraria.

183 Che dette Zitelle quanto alla Clausura, silentio, parlare, ricevere, ò mandar presenti, lettere, ò altra cosa, osservino lo stesso, che sono tenute osservare le Monache per vigore della lor Regola, e secondo che è stato ordinato di sopra.

184 Che quelle Zitelle, che usciranno una volta di Monastero, non vi possano più reintrare, se non per farsi Monache, se però non havranno nuova licenza dall'istessa Congregatione, ò da N. Signore istesso.

185 Che le dette Zittelle stiano tutte in un luogo tanto alla scuola, quanto al mangiare, e dormire, e con esse stia la Maestra, ò altra deputata dall'Abadessa.

186 Che niun Prete di qualsivoglia sorte, e conditione, eccetto i deputati da V. S. alla cura de' Monasterii, possa sotto pena riservata ad arbitrio di lei, andare à parlare alle Monache senza licenza, sottoscritta da lei medesima di sua propria mano, e con detta licenza vi possano parlar solo con l'intervento dell'Abadessa, e non altrimente.

187 Che nè meno i laici di qualsivoglia, sorte, e conditione possano andare à parlare alle dette Monache senza la licenza, sottoscritta da V. S. ò da chi sarà da lei deputato sotto pena d'uno scudo per ogni volta, che saranno trovati parlare senza detta licenza. Dichiarando però, che i Governatori del luogo, che saranno pro tempore, e il fattore, il giardiniero, e i garzoni ordinarii del Monastero possano senz'altra licenza parlare all'Abadessa, & ufficiali per l'occorrenze, e servitio del Monastero, e non ad altre.

188 Vogliamo ancora, che i padri, le madri, fratelli, e sorelle carnali, fuori però della Quaresima, ò dell'Avvento, e i giorni, che le Monache si comunicheranno, possano senz'altra licenza parlare con le figlie, e sorelle una volta la settimana solamente.

189 Brindisi, all'Arcivescovo, a' 20. di Settembre del 1593. Fù fatta relatione a questi Illustrissimi miei Signori degli ordini, stabiliti da lei per la riforma, e buon governo delle Monache di cotesto Monastero di S. Benedetto, e doppo matura discussione si è risoluto, che lasciate da banda quelle cose, nelle quali non si è trovata difficoltà, io habbia d'avvisarla per mezzo della presente sopra d'alcuni particolari, che dovrà riformare, secondo che si dirà apresso.

190 E prima, quanto al numero delle Monache dovrà rimanere avvisata, che hà da esser tale, che possano le Monache cõmodamente vivere delle entrate loro, avanzando ogn' anno qualche cosa per la fabrica, & altri bisogni, che potranno loro occorrere, rimettendosi nel resto alla prudenza di V. S.

191 Che la limosina dotale à ben stabilita in 300. ducati. Mà sappia, che di essi si dee consignare cedola di deposito nel giorno, che si riceve all'habito la Novitia, e non si può riscuotere parte alcuna, se non doppo, che la Novitia havrà professato, con questa dichiaratione però, che durante il novitiato s'han da pagare per la Novitia gli alimenti, & il denaro sudetto non si può spendere, nè impiegare in altra cosa, che in compra de' Censi perpetui, ò beni stabili senza ordine espresso di questa Santa Sede.

192 Che si levi all'Abbadessa la facultà di dar licenza alle Monache di poter fare siroppate, e confettioni ò cuocere altre vivande per i parenti, dissimulando con tutto ciò, se in questo ultimo caso alcuna contravenisse per parenti molto stretti, e massime, se infermi.

193 Che dovrà proibire assolutamente a i proveditori del vino, & altre cose necessarie, d'entrare nel Monastero, ordinando, che se occorrerà caso di necessità, habbiano da venire da V. S. per la licenza, la quale non dovrà loro negare ne' bisogni.

194 Che non è bene deputar nominatamente ne gli ordini il Confessore straordinario, dovendosi dare quando uno, quando un'altro secondo il decreto del Concilio di Trento.

195 Che quanto all'introdurre Monache secolari dentro al Monastero, dovrà esser cauta di non permettere, che si faccia nè per causa di servitio, nè per educatione, siano di qualsivoglia età, e prerogativa senza espressa licenza di questi Illustrissimi Signori, essendo ciò proibito per una Constitutione della fel. me. di Gregorio XIII.

196 Che dovrà anche avvertire, che essendo vietato alle Monache di S. Benedetto il mangiar carne per virtù della Regola loro, non si dee mai dispensare dal Superiore, se non di rado, e mai per tutto il Convento, essendo solito concedersi la carne nel giorno della ricreatione, la quale si dee fare dividendo le Monache in modo, che sempre ne resti una parte in Refettorio, che faccia l'osservanza della Regola.

197 Che quanto a i fuochi, che si tengono per il Monastero, e per le Cociniere private, dovrà per ogni modo proibirsi, ordinando, che se ne faccia uno, oltre a quello della cucina, e dall'infermeria in una stanza commune per certe hore solamente, come si costuma in tutte le Religioni.

198 Circa la pena della Scommunica, la qual dichiara in molti casi, si è giudicato, che debba raffrenare, e particolarmente contro il Confessore, che non avviserà quelle, che mancano di confessarsi. Si come non si approva, che i Chieri, che havranno in qualche modo aiutato à cosa contra la Clausura, habbiano da essere sospetti di sacrilegio bastando loro quella pena, che si dichiara contro di loro nella Constitutione della fel. mem. di Gregorio XIII. nè tampoco, che chi assolverà le Monache, ò altri incorsi in scommunica per conto loro, s'intendano cascati in quelle pene, che son poste contro di chi assolve ne' casi riservati a questa S. Sede.

199 Si avvertisce a V. S. che nella Chiesa delle Monache non dee esser altra Crata, che quella per la quale hanno esse da vedere il Santissimo Sacramento, mentre si alza alla Messa, & hà da esser posta tanto alta questa Crata, che non possano le Monache per essa veder persona alcuna, che stia in Chiesa. E però converrà, che ella faccia levare le fenestre de' parlatorii, lasciata solo a canto all'altare maggiore la fenestrella della Communione, che si dovrà tenere serrata con chiave da conservarsi in mano dell' Abadessa.

200 Ultimo intorno all'età delle Zitelle, che si dovranno ammettere per causa d'educatione, si è risoluto, che V. S. habbia da osservare il decreto di questa S. Congregatione, cioè c'habbiano da esser maggiori di sette anni, e minori di ventincinque.

201 Giacen. al Vescovo a' 13. d'Ottobre 1593. La Santità di Nostro Signore è informata, che ne' Monasteri di cotesta Città, e sua Diocese, e massimamente ne' sugetti a' Regolari, occorrono molte cose, che hanno bisogno di riforma. Et essendosi compiaciuta la Santità sua di commandare a questi miei Illlustrissimi Signori Cadinali della S. Congregatione sopra i negotii de' Vescovi, e Regolari, che debbano provedervi doppo matura discussione sopra quello, ch'è stato proposto d'ordine delle Signorie loro Illustrissime: dirò io quì a V. S. quanto dovrà fare eseguire.

202 E vogliono, che V. S. con suo editto proibisca generalmente, che niuno possa andare a' parlatori delle Monache per parlare con gente, che viva dentro la Clausura senza sua espressa licenza, sotto quelle pene, che a lei parerà di

rerà di specificare, eccettuato la scommunica, che si dea riservare per maggior cosa, con dichiaratione quanto a' Monasterii sottoposti a' Regolari, che oltre la licenza di V.S. debbano anche havere quella del Superiore del Monastero, e debbiano essere escluse della proibitione le persone congiunte in secundo gradu, per le quali sia bastante la licenza del Superiore sudetto Regolare.

203 Che V. S. debba provedere, che i Confessori non pernottino in stanze contigue a' Monasterii, ma nelle case, e Conventi loro. Et essendo ciò incommodo per la lontanaza, ò altro giusto rispetto, sia la loro habitatione disgiunta dalle mura del Monastero, facendo con effetto murare di buona fabrica qualsivoglia fenestra, che troverà corrispondente dentro la Clausura, levando ogni crata, e ruota, che fusse fuori del Parlatorio, accettuato se sarà bisogno haver nella Chiesa una Crata per fare i sermoni, e gli scrutinii, la quale si potrà tolerare, anche non serva ad altro effetto; avvertendo, che i ferri tanto di questa, come di quella del Parlatorio siano doppi, ben fermi nell'estremità del muro, e così stretti, che le fenestrelle non siano più larghe di due dita, e che dovrà lasciare quelle, che troverà più strette ne' termini loro, eseguendo questa riforma ne' Monasterii sottoposti a' Regolari con l'intervento de' loro Superiori, e non altrimente.

204 Che si debba proveder, che niuna Monaca possa donare nè al Confessore, nè ad altre persone cosa alcuna, ne anche di mangiare sotto pena di privatione d'ufficii, e di voce attiva, e passiva.

205 Che a' Confessori, e Predicatori non si debba dar da mangiar nelle stanze contigue a' Monasterii, ma nelle lor case, e Conventi, con far loro assignate, se sarà possibile, un tanto il mese in danari, ò in cose comestibile, come si và introducendo in questi nostri Monasterii d'Italia, la qual riforma in questi due ultimi capi vogliono le Signorie loro Illustrissime, che V. S. faccia eseguire subito ne' Monasterii suoi; e quanto a quei de' Regolari con avvertire à' Superiori loro, che commandino l'istesso, e con le medesime pene, avvisando, se mancheranno de' nomi delle persone, e di qual' Ordine, perche l'assicuro, che vi si farà efficace provisione. Habbia dunque V. Sign. a cuore questa riforma necessaria pel buon governo, e honor di Dio, e del suo gregge.

206 Confessarii accipere non debent à Monialibus victum dietim, nec utensilia, vel lineam suppellectilem, sed tantummodò annuam provisionem eadem Sac. Congregat. in Bononiensi 19. Junii 1601. in Januensi 28. Jan. 1603. in Recanatensi 19. Aprilis 1624. Quæ non excedat duos Julios pro quolibet die, eadem Sac. Congregatio in Neapolitana 27. Septembris 1652. Quæ merces non solvitur ex capitalibus, sed ex fructibus in Narniensi 27. Septembris 1652. Nec pro ea sequestrandi fructus omnes, sed accipienda paulatim, in Assisiensi 6. Septembris 1652. Nemo Regularium quacumque de causa comedat, aut refectionem corporalem sumat in locis, ubi sunt crates, vel rotæ in Monasterium correspondentes, vel in locis adeò vicinis, ut videri, vel audiri possint à Monialibus; neque ante portam Clausuræ eadem refectio corporalis permittatur. Multò minus intra Clausuram, etiamsi Superiores Ordinum essent, 13. Septembr s 1583.

207 Al Vescovo di Reggio a' 9. d'Agosto 1563. d'ordine di Nostro Signore, che faccia esseguire gl'infrascritti ordini non solo ne' Monasterii ad esso sottoposti, ma etiam in quelli, che sono sudditi a' Regolari.

208 Primo, che i parlatorii si habiano da levare dalle Chiese, accomodandogli fuora di esse in luoghi opportuni con la sua ruota, e ferrate doppie in ogni fenestra, e così strette che da un ferro, e l'altro non sia più di due dita di larghezza, e si pongano nelle due estremità del muro con la landa di ferro perforara, e con la tela, ò velo secondo l'uso, che costà si trova introdotto

209 Secundo, che i Confessionali debbano levarsi dalle stanze private, e mettersi dentro in Chiesa in luogo conspicuo construtti con fenestra ferrata da landa parimente di sorro stabile, e fermo in maniera che non si possa muovere.

210 Terzo, che le habitationi de' Confessori habbian da esser disgiunte, e separate dalle muraglie de' Monasterii, se in esse havranno da pernottare, ò da mangiare; ma se le stanze havessero da servir per un ricovero, se li permettono anche contigue, & attaccate al Monastero, purche non sia in essa ruota, nè fenestra, che corrisponda dentro alla Clausura.

211 Al Patriarca di Venetia a' 21. di Settembre 1593. Che non dee irritarsi l'ammissione, nè il tempo del novitiato d'una figliuola, che havveva preso l'habito nel Monastero senza l'esame dell'Ordinario; mà ben sì hà da correggere il Superiore, il medesimo Ordinario dovrà esaminare l'istessa figliuola dalla crata senza cavarla di Clausura, lasciandola continuare, se si troverà ben disposta, e facendola ammettere alla professione, computatole l'anno del novitiato dal giorno dell'ingresso, come se al tempo debito fusse stata esaminata.

Idem decrevit die 22. Novembris 1593.

212 Al Vescovo d'Assisi a' 13. d'Ottobre 1593. Acciòche ne' Monasterii poveri si mantenga Capellano sufficiente, restringa, e supprima due luoghi del numero già prefisso, e stabilito.

213 All'Arcivescovo di Zara a' 27. d'Ottobre 1593. Non permetta, che le Monache si faccino scrivere trà le Consuore delle Compagnie del Rosario, e del Cordone, ò d'altre.

214 Al Vescovo di Terni a' 6. di Luglio 1593. Una novitia trovata gravida partorì nel Monastero segretamente per opera d'una sua Zia Monaca, e nel cavare il parto fra certi panni, l'Abadessa lo scuoprì, e tutte le Suore volevano cacciar via detta novitia. Il Vescovo operò di quietarle, come fece, mostrando, che essendo il caso palese solo alle Suore, e la figlivola nobile, cacciandola, i parenti l'ammazarebbono, e così si fermarono; e consultato il caso in Congregatione, fù risposto, che si tenesse detta Novitia in carcere dentro ditto Monastero, con proibitione, che niuna Suora tratti seco, e da detto carcere non si muova senza ordine della Congregatione, e trattanto non le corresse l'anno del Novitiato.

215 Al Patriarca di Venetia a' 9. d'Agosto del 1595. Perche nelle Chiese esteriori de' Monasterii si ritrovavano molte capelle con obligo di Messe da dirsi da Frati, la Congregatione per levar quella pratica, ordinò, che dette Cappelle si trasferissero nelle proprie Chiese de' Frati lasciando in quelle delle Suore solamente due Messe per ciascheduna.

216 All'Arcivescovo d Milano a' 29. d'Agosto 1593. che nelle Chiese di Suore non si faccia musica da forastieri. Non permittatur accessus secularium ad Monasteria Monialium sub prætextu eas docendi sonum cymbalorum, vel alterius instrumenti, aut etiam musicam, vel cantum, etiam ad Crates, 17. Septembris 1583.

217 Al Vescovo di Nocera a' 5. d'Aprile 1593. Per convention de' Monasterii poveri, stante la carestia, la Congregatione hà fatto gl'infrascritti decreti.

218 Che si accettino figliuole sopra il numero prefisso con dote duplicata, applicandone la metà per lo vivere, e l'altra metà in censi, e beni stabili.

219 Se ciò non basta, si costringano i luoghi pii alla terza parte delle limosine, che sogliono fare a' poveri ne' luogi, dove sono Monasterii, estendendo a questo caso la Constitutione di Greg. XIII. che comincia: *Deo sacris Virginibus* e questi luoghi pii non sono obligati, se non a' Monasterii al luogo, dove sono, al Vescovo di Rimini, a' 3. di Maggio del 1593.

220 Si concede licenza di mandare alla cerca delle limosine due, ò al più quattro Converse, overo Monache professe d'età matura sopra quarant'anni, nel qual caso non pernottino fuori del Monastero, eccetto in caso di necessità, e all'hora in casa di persone honeste, e parenti alle Suore, se ve ne saranno.

Che si

221 Che si debbano constringere i parenti delle Suore, ciascuno a sostentare quelle, che gli sono più congiunte di sangue.

222 All'Arcivescovo di Sorrento a gli 8. di Giugno 1593. che haveva fatto male in ammetter l'appellatione interposta da uno, che pretendeva esser procuratore d'un Monastero, & era stato escluso dal Vescovo suffraganeo, perche non non havea quarantacinque anni, però rivocasse l'inibitione, non essendo questa materia da trattarsi in giudicio, dovendo definire dalla prudenza del Vescovo.

223 Al Vescovo si scrisse, che in tal materia dee attendersi più la buona vita, i costumi, che l'erà.

224 Al Prior di S. Dominico di Camerino. Consultando, se le figliuole, le quali si trovano nel Monastero, debbano uscire in Chiesa, quando hanno da pigliar l'habito. La Congregatione rispose, che in ciò dovesse osservarsi la consuetudine, parendo tolerabile, che possano uscire, come si usa in Roma, & altri luoghi. Onde circa il dar l'habito deesi osservare, che la figlivola esca da Clausura nella Chiesa esteriore, & ivi sentir la Messa, e ricever il Santissimo Sacramento dell'Eucaristia, il che finito, con una ghirlanda, e con una Croce sopra la spalla torni dentro, dove se le dovrà dar l'habito con le solite cetemonie, senza che niuno vi entri, a'14. di Aprile del 1594.

225 Quidam Vicarius volens visitare Monasteria Monialium, intravit septa Monasterii associatus à sex laicis tantum, & cùm dubitaretur, an incurrisset censuras in Bulla Gregorii XIII. contentas, dictum fuit, quod non, sed graviter erasse, cùm assumendi sint Sacerdotes seniores, & non laici in hujusmodi functione.

226 Corneto a'4. di Aprile 1594. Il Vescovo consultò, se doveva permettere che il Confessore d'un Monastero entrasse nella Clausura ad effetto di dar l'acqua benedetta nelle stanze, e la Congregatione rispose, che nò, ma l'Abadessa pigliata l'acqua benedetta di fuori facesse tale officio.

227 Torcollo a'16 di Maggio del 1594. la consecratione delle Suore dee celebrarsi da' Prelati, stando le Monache dentro la clausura, imponendo esse il velo della consecratione per un fenestrino corrispondente nella Chiesa esteriore.

228 In Cathacensi die 15. Februarii 1595. fù giudicato dalla Congregatione caso necessario quello di dar licenza al Notaro, e testimonii per entrare nella clausura ad effetto di fare il testamento per qualche persona secolare, che si trovasse ivi dentro inferma.

229 Ordine dato dalla S. Congregatione à tutti i Procuratori degli Ordini, e delle Congregationi sotto i 24. d'Agosto del 1594.

230 Essendo le persone secolari più conosciute da i loro Prelati Ordinarii, che da' Religiosi di qualsivoglia Ordine per abbondare in cautela, questi Signori Illustrissimi della Congregatione hanno risoluto, che per l'avvenire non si habbia da ammettere persona alcuna à parlare alle Monache, nè tampoco dentro alla Clausura di esse ne' Monasterii suggetti, e Regolari senza espressa licenza in scritto dagli Ordinarii de luoghi, oltro a quella, che si dovrà perciò ottenere da' Superiori Regolari, non obstante qualunque legge, statuto, e consuetudine anche di tempo immemorabile in contrario, con ordine, che io debba avvertirla P. V. accioche lo significhi al P. Generale, e a tutti i Provinciali, perche facciano osservare in ogni luogo la sudetta risolutione senza eccettione alcuna.

231 Confessarii Monialium nullatenus ingrediantur Claustra Monasterii pretextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos, vel alios, Vigilienſi 20. Augusti 1600. Si verò ingrediantur ad ministranda Sacramenta rectà, & absque diverticulo, eant, redeantque, nec ad aliam Monasterii partem divagentur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio minimè sit necessaria. Scientes autem, infirmam ad Confessionale Ecclesiæ accedere posse, nullo modo audeant Monasterium ingredi, ut ei Pœnitentiæ Sacramentum ministrent. Ingredientes insuper Sacramentum pœnitentiæ ministraturi absque socio ingrediantur, idemque faciant in administratione Eucharistiæ Unctionis. Dum verò confessiones audiunt infirmarum, Cellæ ianua remanere debet aperta, & ambæ comitatrices ad eamdem Cellæ januam, ita ut ibi manentes Confessarium, & infirmam commodè cernere possint, audire tamen non possint, 13. Septembris 1583.

Cùmque Sanctiss. D. N. Bulla cautum sit, ne quis 232
Monasteria Monialium, sine urgentibus necessitatibus ingrediatur, quæsitum fuit, an Sacerdotibus in Monasterium sæpiùs introire liceat, ut iis Monialibus, quæ perpetuo, aut diuturno aliquo morbo laborant, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta sæpiùs administrent, licèt aliàs, cum ægrotare cœperint, semel Sacram Eucharistiam sumpserint? S. Congr. Conc. die 18. Maii censuit licere.

Item concedendus est ingressus eidem confessario ad 233
assistendum morienti, eiusque animam ritè Deo commendandam. Tanta est enim necessitas existentium in articulo mortis, ut ei nulla diligentia par esse possit. S. Congr. Episc. in Lucen. 29. Martii 1589. & 22. Decembris 1620. Ad quem effectum cùm aliqua Monialis laborat in extremis, conceditur confessario pernoctatio in sua solita mansione extra Clausuram, ut ingruente necessitate, illicò præstò esse possit vocatus, eadem S. Congr. 22. Decembris 1592.

At eadem Sacra Congregatio 13. Septembris 1583 cen- 234
suit, quod, administrato Sacramento Extremæ Unctionis Monialibus infirmis, ac animabus earum Altissimo Commendatis, Confessarii non amplius ibi morentur, sed exhortari easad benè moriendum aliis Monialibus sit curæ. Sacramentum Pœnitentæ in casu necessitatis administraturus, ingrediatur in Clausuram sine socio. Idemque in administratione Sanctissimæ Eucharistiæ, & extremæ Unctionis observetur. Sciens, infirmam ad Confessionale Ecclesiæ accedere posse, nullo modo audeat Monasterium ingredi, ut pœnitentiæ Sacramentum ei ministret. Non liceat ei, nec aliis Regularibus ingredi Monasterium sub prætextu sepulturæ tradendi cadaver alicuius Monialis, aut officia funeralia peragendi, sed hoc officii, si intra Clausuram sepelienda est, ab aliis Monialibus, vel à duodus operariis, ab Ordinario approbandis peragatur, vel si in Ecclesia exteriori humanda, cadaver ad portam Clausuræ deferatur; receptumque à Regularibus ibi sepeliatur. Non ingrediantur Monasterii septa Confessarius, aut alter Superior, nec etiam Episcopus, aut Ordinis Generalis prætextu concedendi habitum novitiis, vel recipiendi professionem. Multò minus ad interessendum electioni Superiorum, aut officialium Monasterii, cùm hæc functio ad crates fieri debeat juxta dispositionem S. Concilii Tridentini. Neque etiam occasione benedicendi, vel consecrandi Abbatissas, ac solemniter velum concedendi, ubi solitum est ea benedici.

Præter autem ordinarium debet bis, aut ter in anno 235
Confessarius extraordiarius ab Episcopo Monialibus offerri ex Tridentino *sess.25. cap.* 10. *de Regul.* coram quo omnes se præsentare successivè debent, etiam quæ confiteri nolunt, ne discerni possit, quoniam indigeant, necne, Sac. Congreg. Episcop. in Tornacensi 19. Octobr. 1621. in Canariensi 26. Julii 1651. Undè Confessarius extraordinarius nunquam datur pro Moniali particulari, eadem S. Congr. in Panormitana 27. Maii 1603. Nec perpetuus, neque ad tempus; eadem S. Congr. in Januensi 17. Aprilis 1657. ex *d. sess.25. cap.* 10 Nisi per Sacram Pœnitentiariam pro vna vice tantùm, vel de licentia S. Congregationis, ut decrevit die 1. Septembris 1645. & 11. Jan. 1647. S. tamen Congregatio Concilii censuit, supradictum decretum non procedere in viris Regularibus, licèt ex suis Constitutionibus prohibeantur peccata confiteri aliis, quàm Regularibus sui Ordinis. Monialibus subiectis Regularibus deputentur Confessarii extraordinarii,

etiam qui eiusdem Ordinis non sunt Regulares S Congreg. 12. Julii 1577. in Neapolitana.

236 Confessarij verò pro Monialibus quantumcumque exemptis, etiam Regularibus subiectis, ab Episcopo sunt approbandi, aliàs confessio est nulla ex d. Constitutione Gregorij XV. *Inscrutabili* §. 5. cum declaratione Sacræ Congregationis Concilij, cuius occasione quæsitum fuit à nonnullis Regularium Superioribus. Primò an stante eadem Constitutione Gregorij XV. Prælatus Regularis, cui Monialium cura commissa est, possit aliquibus ex ipsis Monialibus facultatem concedere ad plures annos, seu indeterminatè duraturam, confitendi Sacramentaliter peccata sua Sacerdoti qui ordinarius, seu extraordinarius Confessarius non sit totius Monasterij? Secundò, an stante dicta Constitutione quælibet Monialium Regularibus subiecta, sentiens se non gravatam mortali culpa, possit de venialibus validè confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti, etiam non approbato ab Ordinario, & hoc absque licentia: imò & renuente Superiore eiusdem Monialis? S. Congregatio secundùm ea, quæ proponuntur respondit, non posse in utroque casu, die 9. Junij 1597. in una Januensi.

237 Quæ Constitutio Gregorij XV. servari debet etiam in Urbe, ut ex sequenti decreto sa.me. Alexandri VII. *Cùm nuper Sacræ Congregationi Visitationis Apostolicæ innotuerit in quamplurimis Monasteriis, ac domibus Monialium Urbis maximè servari Constitutionem fel. record. Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, quæ incipit: Inscrutabili Dei providentia edita anno 1622. & Urbis Vicarium in eisdem Monasteriis, & domibus emisisse electionibus Abbatissarum interesse, ac præsidere, ab illorum administratoribus rationes administrationis exigere, Confessores approbare, & alia facere, quæ in eadem Constitutione providè sancita sunt; his ad S.D.N. delatis, Sanctitas sua ex ipsius Congregationis sententia innovandum duxit, & præsenti decreto innovavit memoratam Constitutionem, jussitque eam in omnibus, & singulis Monasteriis, ac domibus Sanctimonialium Almæ Urbis à quibusvis personis cuiuscumque status, gradus, conditionis existant, etiam S.R.E. Cardinalibus eorundem Monasteriorum, ac domorum, vel Ordinum, seu Congregationum Regularium apud Sedem Apostolicam Protectoribus inviolatè observari, non obstantibus indultis, exemptionibus, & privilegiis, aliisque omnibus, quæ Constitutio ipsa voluit non obstare. Quibus omnibus, & singulis quoad ea, quæ prædicta Constitutioni, aut præsenti decreto quomodolibet adversantur, illis aliàs in suo robore permansuris, Sanctitas sua specialiter, & expressè derogavit, cæteriisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ die Septembris 1669.*

238 Sanè Episcopus removere potest Confessarios, & Administratores Monialium, si eorum Superiores ab eo admoniti, id facere renuant, nec Superioribus Regularibus causam, cur id faciat, significare tenetur; quæ tamen facultas non competit inferioribus Prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, nec Episcopis in personas nullius Diœcesis, eadem Constitut. Gregor. XV. Post autem triennium removeri, seu mutari debent, nulla alia subsistente causa. Triennio enim elapso non possunt amplius audire Confessiones in eodem Monasterio per aliud triennium absque licentia S. Congregationis, aliàs declarantur suspensi ab audiendis confessionibus, eadem S. Congreg. in Comensi 4. Maii 1591. in Ragusina 2. Octobris 1626. & die 27. Martii 1647. ac alibi quod habet locum etiam in Confessario Conservatorii puellarum, vel aliarum quarumcunque mulierum, eadem S. Congreg. 18. Martii 1649. & in Lucensi 25. Junii 1655. *cap. Indemnitatibus* 43. §. *supradicta siquidem de elect. in 6.* Confessarii verò Dominicani, vel Cassinenses non possunt durare in hu usmodi officio audiendi Confessiones Monialium, nisi per biennium ex eorum Constitutionibus, eadem S. Congreg. 17. Novembr. 1645. & 8. Junii 1657. Generaliter verò ab Episcopo approbati, non possunt vigore illius generalis approbationis confessiones Monialium audire, sed egent speciali approbatione, & approbatus ad audiendas confessionis Monialium unius Monasterii, non potest audire confessiones Monialium alterius Monasterii, extraordinarius toties approbari debet, quoties deputatur, nec sufficit esse semel approbatus, nisi pro iis, quæ obtinuerint Indultum S. Pœnitentiariæ eligendi ex approbatis pro Monialibus semel tantùm. Eorum verò porta respondere debet in viam publicam, eadem S. Congreg. 10. Januarii 1648. & tam ipsi, quàm alii Ministri Monialium neque ab Universitate, neque ab ipsis Monialibus eligi debent, sed ab Ordinario deputari, ead. S. Congreg. in Lauretana 20. Septembris 1588. in Tusculana 25. Octobris 1601. in Regiensi 4. Septembris 1602. in Vallisoletana 26. Octobris 1604. Vicarius verò non potest esse Confessarius Monialium, quia Moniales de ipso non confiderent, ead. S. Congreg. in Sorana 23. Julii 1587. in Mutinensi 3. Februari 1597. Neque Curatus, si exinde Cura notabiliter pateretur, eadem Sac. Congreg. in Venetiarum 26. Julij 1594. in Parmensi 7. Martii 1652. in Taurinensi 2. Augusti e usdem anni, & alibi passim. Neque Minores Conventuales, quibus id prohibitum fuit à Pio V. ead. Sacr. Congreg. in Ottonensi 30. Junij 1599. & in Neapolitana 20. Martii 1621. Neque observantes Provinciæ Reformatæ S. Antonij Lusitaniæ, quibus prohibitum fuit à S. Congregatione sub die Novemb. 1653. & generaliter Regulares, non solùm non possunt esse confessarii ordinarii, sed neque Capellani Monialium Ordinario subiectarum, eadem S. Congreg. in Pistoriensi 16. Maij 1653. Confessionalia verò amoveri debent ex sacristia, ac locis occultis Monialium, & collocari in Ecclesiis exterioribus, ead. S. Congr. in Camerinensi 19. Novembris 1605. Ita tamen tecta ut confessiones audiri non possint, in Fulginatensi 15. Novembris 1652.

Hæc autem Clausura introduci debet, non obstante 239
qualibet contraria consuetudine, eadem Sacr. Congreg. in Virdunensi 15. Januen. 1602. & in Constantiensi 25. Junij 1603. Dummodò Monasteria habeant necessaria, aliorum extinguenda sunt in Calaguritana 18. Septembris 1618. & si renuant, prohibetur receptio ad habitum, in Pampilonensi 10. Februarij 1593. in Tarracinensi 5. Martii 1603. & in Constantiensi 13. Augusti 1616. Non tamen tenentur Moniales emittere quartum votum de Clausura, quia comprehenditur sub tribus, in Zamorrensi 7. Februari 1592. In aliquo tamen casu jussæ fuerunt illud expressè emittere, in Attrebatensi 3. Aprilis 1916.

Ubi verò relaxata fuerit, remitti debet sine rigore cum 240
suavitate, & cautela, ac temporis beneficio, in Salutiensi 12. Januarij 1604. Et nimis ampla debet restringi, in Cassanensi 6. Julij 1618. Eiusque clavis ad custodiendam januam à parte interiori per Abbatissam tenenda debet fieri d versa ab exteriori, quam tenet Confessarius, in Marsicana 5. Decembris 1600. Vel alia persona moribus, ac ætate gravis ab Ordinario eligenda, quæ non ideò licentiam habere censeantur ingrediendi Monasterium, in Gallipolensi 29. Martij 1589. Non autem illam tenere debet Capellanus junior, vel Magistratus secularis, eius Syndicus, vel alius quilibet laicus, nisi in defectum Ecclesiasticorum, & ad nutum, in Telesina 17. Februarij 1601. in Marsicensi 27. Maij 1603. in Licien si 4. Junij 1610. in Tarentina 26. Novembris eiusdem anni. Multò minus Superior Regularis ipsarum Monialium, in Perusina 19. Augusti 1603.

Cùm exteri, quicumque sint, etiam Confessarius, ingre- 241
diuntur clausuram, Moniales omnes secedere debent, nec sinere se conspici præter Superiores, & comites in Januensi 1. Octobris 1602. in nullius Carpensis 23. Decembris 1603. in Neapolitana 10. Junij 1616. licentia verò tam manuscripta, quàm impressa pro ingressu debet concedi ministris, ac servientibus necessarijs pro illis solis servitijs, quibus non possunt supplere Conversæ, & quo brevius, ac parcius fieri potest cum renovatione

crime-

trimestri, in Placentina 6. Junij 1614. Nec debent admitti licentiæ ingrediendi, nisi ipsæ Moniales capitulariter, secretisque suffragijs consentiant, in Mediolanensi 20. Septembris 1604. Urbanus VIII. 27. Octobris 1624. Constitut. quæ incipit: *Sacrosanctum.*

242 Nequit tamen Episcopus etiam de mandato Sacræ Congregationis ponere puellas ad explorandam voluntatem in Monasterijs subiectis Regularibus, in Ferrarien si 12. Decembris 1581. in Pisana 22. Maij 1582. in Regiensi 6. Decembris 1593. Vicarius verò foraneus non potest concedere hujusmodi licentias sine facultate speciali, in Pistorien si 3. Decembris 1602. In Monasteriis autem à Civitate remotis debet Ordinarius personam Ecclesiasticam delegare ad has licentias concedendum, quas ipse tamen in principio anni recognoscet, in Papiensi 5. Februarij 1607. Nec debet procurator, vel Syndicus habere licentiam ingrediendi, in Lycien si 15. Martij 1595. & 4. Junij 1610. & in Tarentina 26. Novembris eiusdem anni. Neque cum Sacerdote ingrediente ad ministranda Sacramenta, in Senogallien si 26. Januarij 1603. Neque cum alijs Superioribus intrantibus in casibus necessarijs, non obstante contraria consuetudine, quæ sublata fuit per Constitutionem Gregorij XIII. in Ariminensi 10. Januarij 1617. Factor verò, si non patiatur exceptiones, habitare poterit in Camera intra collocutorium, sed extra Clausuram, in Novarien si 9. Decembris 1600. in Januensi 15. Martii 1606. Et ingredi potest, prout moris est, ad accomodanda dolia, recondendum vinum, & alia necessaria servitia peragenda, in Perusina 9. Octobris 1618.

243 Introducens verò infantes cuiusvis sexus, vel ætatis, incurrit in censuras violatæ Clausuræ, in Tudertina 7. Aprilis 1679. in Neapolitana 22. Martij 1580. in Taurinensi 10. Junij 1650. Quod est contra Sanchez *lib. 6. in decal. cap. 16. num. 5.* Dian. *resolut. 67. tract. 2. tom. 2.* & Laym. *lib. 4. tract. 5. cap. 12. num. 2.* Unde tolerari non debet, quod puellæ licèt parvulæ ingrediantur, & egrediatur ad libitum, in Pistorien si 24. Februarij 1579. Et Abbatissa, quæ hoc permittit, privatur officio, voceque passiva, S. Severi 8. Maij 1595. At intrusæ permittunt remanere in casibus præcisæ necessitatis, in Maceratensi 23. Julij 1649.

244 Prohibetur comedere, ludere, pernoctare, &c. intra septa Monialium. Cùm nuper ad notitiam Sanctissimi, &c. Ut nulli mulierum hujusmodi, &c. liceat ibi pernoctare, aut refectionem sumere, sed neque libros profanos, longèque minus amatorios, vel obscœnos, neque aleas, vel taxillos eò inferre, aut cum Monialibus, vel alijs intra Clausuram ludere. Præterea quæ facultatem habent ingrediendi simul cum una, vel pluribus matronis, aut ancillis, non possint eas, quas semel duxerint prætextu, vel causa cuiuslibet, etiam legitimi impedimenti, mutare, aliasve in earum locum substituere. Quod si adversus ea, quæ superius præscribuntur, vel eorum aliquod contrafacere præsumpserint, gratia, quam impetraverunt ingrediendi clausuram, nulla sit eo ipso, & sic ingressæ, tanquam si nullam licentiam obtinuissent ob violatam latæ sententiæ excõmunicationem incurrant, à qua non ab alio, quàm à Beatissimo Romano Pontifice absolvi possint, &c. 5. Julij 1630.

245 Intra eandem clausuram non potest Missa celebrari, non obstante qualibet contraria consuetudine, in Bononien si 2. Januarij 1601. Neque ibidem Monialibus Eucharistia ministrari, in Cracovien si 23. Aprilis 1616. Et in hoc Sac. Congregatio regulariter dispensare non solet, in Mantuana 13. Junij 1591. Estque abusus non ferendus, quod aliquæ Moniales exeant ad audiendum Missam in Ecclesiam exteriorem sub prætextu, quod interior non sit omnium capax, in Camerinensi 3. Septembris 1597. Quæ tamen licentiam habe t extra clausuram degendi, ire possunt ad Missas, & alias devotiones per Ecclesias Civitatis ea modestia, & comitatu, quæ habitum minimè dedeceat, in Tiburtina 15. Augusti 1586. clausæ

ra men in curru, & licentia Ordinarij in casibus particularibus obtinenda, in Neapolitana 17. Februarij 1607.

Limitare januæ valdè foras porrectum debet amoveri, 246
vel extra clausuram, declarari, in Civitatis Castelli 12. Martii 1601. Nec Sacristana, nec Priorissa, nec alia Monialis egredi potest in Ecclesiam exteriorem occasione claudendi illius januam, vel quolibet alio prætextu, in Brixien si 12. Decembris 1608. Neque in hoc datur licentia, in Amerina 22. Januarii 1577. in Comensi 8. Decembris 1579. in Neapolitana 1. Octobris 1599. in Theanensi 27. Octobris 1603. sed pro necessitate claudendi januam respondentem in viam publicam debet provideri de nocte cum sera à parte exteriori, cuius clavis teneatur à Confessario, vel Procuratore, vel alia persona vicina scne, ac timente Deum, 20. Septembris 1594.

Conversarum in locum teneri non possunt mulieres 247
seculares, maximè quæ facultatem habeat eundi, ac redeundi ad arbitrium suum, vel Monialium, Baruli 27. Julii 1604.

Sextò adducam pœnas contra violantes Clausuram 248
Monialium, & quidem *ex cap. 1. de stat. Regul. in 6.* nulli aliquatenus in honestæ personæ, nec etiam honestæ, nisi rationabilis, & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia ingressus, vel accessus pateat ad easdem. Et ex Tridentino *sess. 25. cap. 5. de Regul.* ingredi intra septa Monasterii nemini liceat cuiuscumque generis, conditionis, sexus, vel ætatis fuerit sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtinenda sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis; neque alius ullo modo possit, etiam vigore cuiuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.

Hæc excommunicatio, quatenus ex vi huius decreti 249
non est reservata, si tamen violatio fiat clausuræ per ingressum ad malum finem, ideſt luxuriæ extra Urbem Romam per totam Italiam est reservata Papæ, ut neque privilegiati possint absolvere ex decreto Sacr. Congregationis, seu Clementis VIII. de quinque casibus reservatis. Item secundùm opinionem multorum, quam sequitur stylus Curiæ in omni casu, etiamsi ingressus fiat non ad malum finem, excommunicatio est Papæ reservata ex aliis Constitutionibus de quibus mox dicemus, ut neque Episcopus possit absolvere, nisi tamen casus sit occultus, juxta Trident. *sess. 24. cap. 6. de ref.*

Incurrunt autem hanc excommunicationem Triden- 250
tini etiam intrantes cum licentia, sed subreptitia ex falsis narratis. Facultas verò generalis concessa verbi gratia Abbatissæ ad concedendas licentias non requiritur, ut sit in scriptis, neque licentia concessa pro ingressu in necessariis casibus debet esse toties, quoties, sed potest esse generalis pro casibus specificatis ex *dict. cap. 1. de stat Regul. in 6.*

Alia excommunicatio Papæ reservata lata est à Gre- 251
gorio XIII. in sua Constitut. quæ incipit, *Ubi gratiæ* contra quascumque personas, etiam Comitissas, Marchionissas, Ducissas, aut Comites, Marchiones, Duces ingredi audentes prætextu facultatum, ibi revocatarum Clausuram Monialium; excommunicatio quoque simili tenore lata est à Paul V. in Constitut. quæ incipit, *Monialium*, & licèt hæ Constitutiones videantur loqui de ingredientibus prætextu dictarum facultatum, tamen ex stylo Curiæ intelliguntur generaliter, etiam de intrantibus sine tali prætextu. Ita tenent Navarrus, Beia, Villagut, Azorius, Zecchius, & Graffius apud Sanchez *d. lib. 6. cap. 16. num. 77. in fin.* Cherubin. *in compend. supee Bulla 28. Gregorii XIII.* Bonacin. *tract. de suspens. punct. 5. num. 35.* & si contrarium teneant Suarez *de censur. disp. 22. sect. 6. num. 14.* Saar. *de censur. lib. 3. cap. 31. num. 10* Sanchez *loco citato num. 78. & 79.* & alii.

Unde in excommunicationem Papæ reservatam inci- 252
dere, qui sine necessaria licentia intrant in clausuram,

licet id faciant propria auctoritate,& sine prætextu privilegiorum, declaravit Sac. Congreg. Episcop. in Comensi 5. Septembris 1578. & in Mediolanensi 19. Maii 1579. Et etiam cum licentia casibus non necessariis, puta ad visitandas Moniales consanguineas etiam infirmas; & illæ mulieres, seu viri, qui cū uno saxo, vel ligno, vel qualibet alia re intrant sub prætexru deferendi necessaria pro fabrica, & Moniales, quæ tales introducunt, 11. Junii 1583. Et qui licentiam habet intrandi pro servitio, si postea intret pro alio, 6. Augusti 1601. & 14. Junii 1630. Secus qui ingreditur etiam sine licentia ad extinguendum incendium, vel ad servandum seipsum, aut Monasterium ab incendio, vel ad succurrendum in aliis casibus repentinæ ruinæ. in interamnensi 18. Decembris 1601. in Alatrina 12. Martii 1602. in Urbevetana 18. Martii 1603. Et tamen datur ad cautelam absolutio, si petatur, in Æsina 11. Julii 1603. Puella verò, vel Vidua, quæ temerè ingreditur ad suscipiendum habitum, & Abbatissa recipiens, incidunt in censuras. Hæcque debet graviter puniti, illa expelli nec amplius admitti sine licentia speciali Sac. Congregationis, 8. Novembris 1601. & 5. Februarii 1649. & 8. Novembris 1652. Nec pro educandanda, nec ad probandum institutum 5. Decembris 1600. 3. Decembris 1601. & 8. Octobris 1649. Si tamen ingressa fuit non ad malum finem, postquam exivit, absolvitur cum pœnitentia salutari absque ulla pœna pecuniaria 20. Novembris 1654. Qui verò intrat pro uno servitio, & postea vagatur per Monasterium, plusquam requirit suum officium, vel permittit licentia, incidit in excommunicationem, sicut & Moniales id permittentes 4. Augusti 1602. in Assisiensi, & 17. Septembris 1602.

253 Ex alia verò Bulla Pauli V. quæ incipit, *Facultatum*, declaratur, quod quoties facultas à Sede Apostolica conceditur alicui, verbi gratia mulieri, etiam Comitissæ, Marchionissæ, Ducissæ ingrediendi aliqua Monasteria Monialium certis vicibus, verbi gratia *bis*, intelligitur illa particula *bis*, aut similis, collectivè, ideſt, de omnibus Monasteriis concessis, non autem distributivè, seu de singulis. Et additur, ut mulieres aliter tales licentias interpretantes, aut illis utentes, seu abutentes, incurrant ipso facto pœnas ex Concilio, & Constitutionibus Apostolicis inflictas intrantibus sine licentia. Idque accipi debet de interpretatione practica, seu non separata ab ipso usu. Quia dictio alternativa *aut*, vel *seu* posita post genus resolvitur in expositivam, seu declarativam, Rot. *p.* 1. *decis.* 200. *num.* 26. *recent.* Et Idem est, quando aliàs recederetur à jure communi, & fieret dispositio exorbitans, cùm debeat sic intelligi, ut juri communi magis adaptetur. Et de tali interpretatione, quæ sufficiat ad incurrendas pœnas violationis clausuræ, & in simili Seraphin. *decis.* 397. *num.* 7. *& seqq.* ubi quod in tali casu dictio alternativa potest stare expositivè.

254 Moniales verò sive alii aliquem introducentes, seu intrare permittentes in Clausuram sine licentia legitima non incurrunt excommunicationem ex vi decreti Concilii Tridentini *dict. sess.* 25. *cap.* 5. *de Regular.* quia de iis nulla est facta mentio, sed solùm de ipsis intrantibus. Verùm ex Bulla Gregorii XIII. *Ubi gratiæ*, fertur excommunicatio Papæ reservata, & pœna privationis dignitatum, beneficiorum, officiorum, & inhabilitatis ad hujusmodi contra Abbatissas, Abbates, Conventus, & alios Superiores utriusque sexus Monasteriorum Monialium, & personas quocumque nomine vocentur, si quemquam prætextu licentiarum, quas ibi revocaverat Papa, ingredi faciant, vel permittant, & omnes istæ pœnæ sunt latæ sententiæ. Item ex Bulla Pauli V. *Monialium*, fertur excommunicatio Papæ reservata, & privatio officiorum, & inhabilitas contra Monasteriorum Abbatissas, Priorissas & Superiores alias, si quemquam prætextu licentiarum ibi revocatarum introducere, admittere, vel admissum quocumque modo retinere ausæ fuerint, aut præsumpserint. An verò solùm incurrant Superiores viri, vel fœminæ introducentes, an aliæ etiam personæ Religiosæ particulares, masculi, aut fœminæ, Sanchez *dict. cap.* 16. *num.* 48. Mirand. *tom.* 3. *man. de Monial. quæst.* 2. *art.* 12. *conclus.* 3. Roderic. *quæst. regul.* 47. *art.* 3. *tom.* 1. & Dian. *resolut.* 33. *&* 34. *miscel. tom.* 1. dicunt solùm Superiores contineri, non privatas personas; quia illam particulam, *& personas quocumque nomine vocentur*, in Bulla Gregorii positam putant, intelligi de personis eorum Superiorum; in Bulla verò Pauli solùm Superiores fœminæ exprimuntur. Contrarium tamen tenet Llamas apud Sanchez *ibid.* & Filliuc. *tract.* 15. *num.* 119. asserentes ex Bulla Gregorii, etiam privatas personas incurrere excommunicationem, & pœnas; quam sententiam videtur sequi Sacra Congregatio in Assisiensi 4. Augusti 1602. & in Cremonensi 17. Septembris eiusdem anni. Estque conformius dictæ Constitutioni *Ubi gratiæ*, in qua id prohibetur non solùm utriusque sexus Superioribus, sed etiam personis quocumque nomine vocentur, ac poindè etiam Monialibus

Excepta autem excommunicatione, aliæ pœnæ se- 255
cundùm aliquorum opinionem non obligant in conscientia ante declaratoriam. Ita Suarez, qui de magis communi testatur *tom.* 4. *de relig. lib.* 1. *cap.* 7. *in fin.* Quamvis alii dicant, pœnam inhabilitatis obligare ante declaratoriam criminis commissi. Et hæc est magis communis; quia hæc pœna est purè privativa, non requirens factum hominis positiuum ac sui executionem, Caietan. 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 3. & multi, quos allegat Sanch. *in decal lib.* 2. *cap.* 39. *num. ult.* & communum dicit Suar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 2. Alii tamen probabiliter tenent, non ligare in conscientia ante declararoriam, ut Navar. *de dotis, & promiss. num.* 31. *&* 44. Molin. *disp.* 96. *tom.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disp.* 20 *num.* 1. *& opuscul. lib.* 2. *cap.* 1. *dub.* 52. *num.* 11 *&* 12. Filliuc. *tract.* 10. *nu.* 264. Tanner. *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 8. *n.* 97. Souf. *super Bull. nu. VIII. de largit.* §. 9. Castellen *de elect. can. prælud.* 1. §. 6. *num.* 20. Malder. 2. *quæst.* 96. *ar.* 4. *memb* 4. Quia esset valdè grave, quod quis ante declaratoriam privetur jure quæsito, vel civili, vel naturali, vel Ecclesiastico magni momenti; sed hæc sententia nullo modo intellligi potest, ut procedat in censuris, & irregularitate. Nam ex antiquissima Ecclesiæ universalis consuetudine semper obligarunt absque alia declaratoria, ut Tiraquel. *in l. si unquam, v. Revertatur num.* 401 Sayr. *in clau. Reg. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 30. Salas *de legib. disp.* 15. *sect* 2. *sub princ.* Suar. *de censur. disp* 3. *sect.* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disput.* 30. Alii verò distinguunt, Si pœna inhabilitatis apponatur simul cum aliis pœnis. quæ non obligent in conscientia ante declaratoriam, ut cum pœna privationis officii, vel beneficii, tunc neque hæc obligabit; aliàs secus, si ponatur per se, vel cum aliis merè privativis, Molin. *d. disp.* 96. §. *duo*, cum Covarruvia, & tenet Filiuc. *tr.* 34. *num.* 79.

Media tamen sententia tutior, & in praxi passim rece- 256
pta, præsertim ex stylo Curiæ, quod dicta privationis officiorum Ecclesiasticorum pœna obliget in conscientia, quando casus est manifestus; quia tunc Superioris acta incipiunt esse nulla, cessante titulo colorato ob privationis notorietatem, quandiù autem privatio est occulta non videtur obligari in conscientia; quia eius actaratione publici officii sunt valida, manente titulo colorato, ut Doctores, quos allegat Garz. *p.* 5. *cap.* 4. *nu.* 329.

Atque hinc fit, quod manente reo in possessione sui 257
juris, seu bonorum cum titulo colorato, non possint subditi jura denegare, vel obedientiam, nisi vel delictum, & commissio pœnæ sint notoria, vel si sint occulta, saltem probari possint, & ipse excipiens, & denegans jura id faciat cum intentione recurrendi, & probandi coram Judice competente; quamvis si velint, possint jura reddere usque ad declaratoriam. Post declaratoriam autem non poterunt subditi parere, nisi quando ob nimiam potentiam Superioris cogerentur, non in contemptum clavium Ecclesiæ, & ita tenet Sylvest. *v. hæresis* 1. *nu.* 14.

nu. 14. *vers.* 11. Bonet, Valentia, & alii, quos allegat Farinac. *quæst.* 189. *num.* 66. Illud autem communiter receptum est, pœnam inhabilitatis ad officium pro illa vice, vel quoad illum numero officium, obligare in foro conscientiæ ante omnem declaratoriam. Idem dico de inhabilitate proveniente ex censura, vel irregularitate.

258 Nomine verò officiorum in lege pœnali continentur aliquando officia publica tam Ecclesiastica, quàm laicalia, quæ tantùm sunt officia dignitatis, ut administratio publica cum honore coniuncta, Castr. *cons.* 462. *nu.* 2. *tom.* 1. & his non formaliter quis privatur ob crimen proprium, sed aliam ob causam, ut propter infamiam, vel propter hæresim paternam. Aliquando lex ipsa pœnalis inhabilitat, vel privat tantùm Ecclesiasticis officiis in pœnam propriè dictam, & tunc nomine officii intelligitur munus habens administrationem rerum, vel personarum Ecclesiasticarum cum superioritate. Undè continentur officia habentia jurisdictionem ordinariam, ut Generalis, Provincialis, superioris localis, & Vicarii. Item continentur habentes jurisdictionem Delegatam ratione certi officii, seu personatus, vel ita, ut sint in ea majores Ordinariis, ut Visitatores Provinciarum. Non verò continentur Diffinitores, Discreti, & Procuratores ad Capitula generalia, & Provincialia. Nec continentur officia Concionatoris, Lectoris, Confessarii, Regentis studiorum, Assistentis Generalis, Magistri Novitiorum, Consultoris, Admonitoris, & Præfecti sacristiæ. Aliquando tamen lex non privat, sed inhabilitat ad officia Ecclesiastica, non propriè ratione pœnæ, sed propter bonam gubernationem, & inconveniens avertendum. Et tunc latior fit interpretatio, cùm sit lex favorabilis, & sic nomine officiorum continentur etiam officia Sacristæ, Oeconomi, Lectoris, Concionatoris, & aliorum. Nomine verò gradus secundùm aliquos continetur gradus Doctoris, Baccalaurei, Lectoris, & Prædicatoris. At secundùm alios continentur tantùm dignitates; quod consonat Bullæ 71. Sixti V. *Ad Romanum*, ubi cùm declarasset, illegitimos in Religione professos inhabiles esse ad honores, gradus, & dignitates, ostendit, hæc tria tamquam synonyma intelligenda, & iis contineri officia superiorum Regularium, ut Generalis, Provincialis, & localis, ac similia cum honore, & superioritate coniuncta, non autem Magistri, Regentis, Prædicatoris, neque vocis activæ, & alia hujusmodi, quæ sunt magis onetis, quàm honoris

259 Advertendum tamen est, quod sacra Pœnitentiaria, quando absolutionem, vel dispensationem concedit Regularibus super introductione mulierum intra eorum Claustra ad malum finem, scilicet luxuriæ, solet decernere, ut remaneant privati officiis, & dignitatibus eorum ordinum, & inhabiles in futurum ad similia. Quia non intendit cum talibus dispensare in totum, sed super sola irregularitate, si celebrarunt in talibus censuris. Quando autem introductio non fuit ad malum finem, tunc solet in totum eos rehabilitare.

260 In sæpe citata Constitutione Gregorii XIII. incipiente, *Dubiis, quæ emergunt*, statututum est, ut Prælati Monialium tam seculares, quàm regulares facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria prædicta, uti possit tantùm in casibus necessariis, & paucis, iisque senioribus, & Religiosis personis comitati, etiamsi tales superiores sint Episcopi, aut Cardinales. Aliàs transgressores, Episcopi quidem incurrant eo ipso interdictum ab ingressu Ecclesiæ pro prima vice, pro secunda autem suspensionem à munere Pontificali, & à divinis, tertia autem, & ulteriori incurrant excommunicationem. Superiores autem regulares incurrant pœnam privationis omnis Officii Monasterii, & excommunicationem similem.

261 Hæ autem excommunicationes non sunt reservatæ. Undè Episcopus, seu Prælatus, qui inciderit in hanc excommunicationem, antequam sit nom natim denunciatus, potest delegare facultatem Sacerdoti, vel Confessario, à quo ipse absolvatur, quia, dum non est denunciata excommunicatio, non privat eum jurisdictionis usu, ut de communi testatur Sayr. *de censur. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 6. Et licèt Episcopus, sive Prælatus excommunicatus peccet ultrò cum aliis communicando, etiam in usu jurisdictionis; tamen id non procedit, quando ob bonum, & justum finem emendationis suæ, ac pœnitentiæ uteretur; post denunciationem verò non potest delegare. Similiter neque supradicta suspensio est reservata, neque interdictum illud, ideòque potest Episcopus delegare hanc facultatem Sacerdoti, à quo absolvatur, sive in Sacramenti Confessionis actu, sive extra, cum ei competat ad id jurisdictio de jure communi.

Pœna etiam privationis officiorum non obligat in fo- 262
ro conscientiæ ante sententiam. Nec incurrunt in pœnam inhabilitatis ad similia; quia non est hìc lata talis pœna, neque sunt inhabiles ad recuperanda ea, quibus sic privati simpliciter fuerint. Secùs tamen esset, si fuisset appositа particula *perpetuò privati*, vel, *ut depositi existant.*

Illa quoque suspensio à munere Pontificali est suspen- 263
sio ab exercitio Pontificalium, non autem jurisdictionis Episcopalis; in pœnis enim strictior fit interpretatio. Hæc autem suspensio rectè prohibet actum apparatus Pontificalis, scilicet insignia Pontificalia, ut usum baculi, mitræ, pallii etiam in illis, quibus pallium competit. Sic igitur suspensus, quamvis Missam privatam celebrare non prohibeatur, aut alia facere sine ornamentis Pontificalibus, quæ ei ratione Sacerdotalis officii competunt, ut baptizare, pœnitentias dare, & hujusmodi; Missæ tamen sacrum cum mitra, & baculo celebrare non potest. Imò verò consequenter etiam suspensio hæc omnem actum Ordinis Pontificalis prohibet, cùm actus Ordinis Episcopalis non debeant, nec soleant sine ipsis insignibus Pontificalibus exerceri; qua de causa Glossa *in extr. Suscepti regiminis in v. A Pontificalibus, de elect.* docet, suspensum à Pontificalibus prohiberi etiam ab iis quæ sunt sibi aliàs ut Pontifici permissa, & à dependentibus ab eis, puta ab Ordinum celebratione, frontis Chrismatione, Basilicarum, seu Virginum consecratione, & similibus; quod si quis actus sit, qui sine istis insignibus solet exerceri, ille non est prohibitus.

Istæ autem pœnæ non militant contra Vicarios Gene- 264
rales, vel Prælatos seculares Episcopis inferiores, habentes quasi Episcopalem jurisdictionem in Moniales; quia hic non sunt expressi. Neque aliam censuram incurrunt, aut pœnam latæ sententiæ, quià nullibi lata est. Neque procedunt contra Prælatos intrantes ex causa necessaria, sed associatos à multis, vel junioribus, vel secularibus, licèt malè faciant, sed solùm si sine causa necessaria intrent.

At ex decreto Sac. Congregationis casus violationis 265
clausuræ Monialium est reservatus Papæ per totam Italiam extra Urbem Romam cum derogatione ad omnia privilegia, etiam Regularium. Tenor autem decreti est huiusmodi. *Sacr. Congregatio S. R. E. Cardinalium, negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita justis, & gravibus causis id exigentibus, ac de S. D. N. Clementis Papæ VIII. speciali mandato, vivæ vocis oraculo desuper habito Sacerdotibus omnibus, tam secularibus, quàm regularibus per universam Italiam extra Urbem degentibus ad confessiones audiendas approbatis quorumvis Ordinum etiam Mendicantium, Militarium, aut Congregationum, etiam Societatis Jesu, & generaliter quarumcumque aliarum quovis nomine nuncupentur, jubet, & præcipit, ne quis eorum sub prætextu privilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè scripto, aut vivæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel eius authoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, vel Societatibus, aut Archiconfraternitatibus secularium, aut singularibus personis, seu aliàs quomodocumque sub quibusvis etiam*

Impera-

Imperatoris, Regum, aut alierum Principum instantiam, concessarum, seu confirmatarum alicui cuiusvis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis tam Ecclesiasticæ, quàm secularis etiam Regiæ, vel Imperialis ab ullo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla die Cœnæ Domini legi solita contentis, vel alias quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, eiusve successores pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reservandis, nec etiam à casibus, quos Ordinariis locorum hactenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum nova, vel speciali Sanctitatis suæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum quoad casus ab ipsis tantum reservatos, respectivè impetrata in scriptis licentia, Ordinariis locorum exhibenda, absolutionis beneficium de cætero impendere audeat, vel præsumat, sed eum opus fuerit pœnitentes ad superiores, legitimosque Iudices suos accedere consulant sub pœna contrafacientibus tam Regularibus, quàm secularibus, excommunicationis, privationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quæcumque officia, prælaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto absque ulla alia declaratione incurrenda. Super quibus à nemine, nisi à Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquàm in mortis articulo possit impertiri. Sanctitas enim sua, quatenus opus sit, facultates, & concessiones ipsas in hac parte uti cassas, & irritas haberi de cætero voluit, & vult, non obstantibus quibuscumque. Præterea nouerint Pœnitentes absolutionem, si quam obtinebunt contra hujusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, vel momenti, &c. Datum Romæ 9. Mensis Ianuarii 1601.

266 Cùm autem dubia quædam, ac difficultates circa eiusdem Decreti interpretationem emersissent, eadem Sacr. Congregatio, ne ullus deinceps obscuritati, scrupulo, ambiguitative locus relinquatur, & ut clariùs appareat in quibus casibus vigore eiusdem decreti reservatis intelligatur prohibita absolutio, speciali mandato eiusdem S. D. Clementis Papæ VIII. similiter vivæ vocis oraculo super ea habito, ipsum decretum ita moderatur, ac declarat, videlicet sub eiusdem prohibitione illos tantùm imposterum comprehendi casus, qui in Bulla die Cœnæ legi consueta continentur, ac præterea violationis Immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis fel. rec. Gregorii XIV. quæ incipit, *Cum aliàs nonnulli*, violationis clausuræ Monialium ad malum finem, provocantium, & pugnantium in duello juxta decretũ Sacr. Concilii Tridentini, & Constitutionem fel. rec. Gregorii Papæ XIII. incip. *Ad tollendum*, Iniicientium violentas manus in Clericos juxta *Can. si quis suadente* 17. *quæst.* 4. & juris dispositionem, Simoniæ realis scienter contractæ, atque etiam confidentiæ beneficialis. Item omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi reservarunt, vel imposterum reservabunt. In quibus omnibus iam enumeratis casibus dumtaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi Confessiones eadem Sac. Congregatio vult, & mandat dictum Decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere. Ac præterea declarat eos quidem Sacerdotes tam Seculares, quàm Regulares, qui aliquo ex privilegiis, indultis, & facultatibus in supradicto Decreto expressis suffulti fuerint, posse juxta eorum privilegia, indulta, facultates, usu ante idem decretum receptas, & quæ sub aliis revocationibus non comprehenduntur, tantùm, & non aliàs absolvere à casibus in præsenti declaratione non comprehensis; aliis verò Sacerdotibus hujusmodi privilegia non habentibus nihil de novo concedi, &c Facultatem verò, & licentiam absolvendi à casibus reservatis, quæ in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viva voce concedi posse declarat, &c. Contrariis quibuscumque non obstantibus, Romæ die 26. Novembris 1602.

267 Casus igitur violationis Clausuræ Monialium est Papæ reservatus, quod intellige ad malum finem, ideſt luxuriæ. Non tamen continetur casus, quo quis cum legitima licentia ingressus, ibi deinde subsistit, & fornicationis, seu luxuriæ peccatum cum Moniali committit, Diana *resol.* 67. *tr.* 2. *tom.* 2. cum ibi allegatis. Possunt autem Episcopi absolvere ab hoc casu, si sit occultus; quia non est derogatum in hoc decreto Concilii Tridentini *sess.* 24. *capit.* 6. *de reformat.* Doctores apud Dian. *resolut.* 35. *miscel.* 2. *tom.* 1.

Peccatum verò fornicationis cum Moniali est sacri 268
legium gravissimum contra votum castitatis eius, vel etiam contra consecrationem, & est crimen depositione dignum in Clericis, Diaz. *cap.* 84. *prax.* Farinac. *q.* 146. *num.* 26. *text. in can. si quis Episcopus, & in c. si qua* 27. *q.* 1. Undè condemnatus de hoc crimine, efficitur eo ipso de jure infamis, & irregularis per ea, quæ *alibi* dixi, & est detrudendus in Monasterium, seu ergastulum ad pœnitentiam ex eodem textu; sed hodie aliter punitur arbitrio Judicis loco dictæ detrusionis, Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 360. *num.* 58. laicis autem de jure statuta est pœna mortis, *auth. de Sanct. Episc.* §. *penul. can. si quis rapuerit* 27. *q.* 1. Farinac. *d. q.* 146. *n.* 3. Hæc tamen pœna non habet locum pro copula attentata, nisi sit cum raptu, saltem attento, Farinac. *q* 146. Et in hoc casu etiam condemnatus efficeretur infamis. De jure autem Canonico laicus ob fornicationem præfatam, etiam sine violatione Clausuræ est excommunicandus *ex d. can. Si qua, & can. Virginibus, ibidem*, tametsi Aloysius de Leo *in rubr. C. de rapt. Virg.* dicat illam esse excommunicationem latæ sententiæ, quod etiam sentit Menoch. *de arb. casu* 389. *num.* 24. sed planè absque fundamento.

Ex dicto *cap.* 1. *de stat. Regul. in* 6 statuitur, ne Mo- 269
niales tacitè, vel expresè professæ valeant quacumque ratione, vel causa, nisi fortè tanto, & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari, è Monasterio egredi. Ex Tridentino verò *d. sess.* 25. *cap.* 5. *de Regul.* nemini Sanctimonialium liceat post professionem exire è Monasterio, etiam ad breve tẽpus, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo aprobanda, indultis, & privilegiis quibuscumque non obstantibus. At ex Bulla Pii V. *Decori*, declaratur ad prædictum egressum requiri causam urgentem, ut magni incendii, lepræ, aut epidemiæ simul, etiamsi Monastarium sit sub superiore Regulari, & ea licentia debet esse in scriptis, quando de infirmitate agitur. Aliter egredientes, & licentiam exeundi concedentes, & comitantes, & receptantes incurrere excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam.

Item tam ipsas egressas, quàm Præsidentes, & alios 270
superiores prædictos licentiam dantes incurrere ipso facto privationem officiorum, & administrationum, & inhabilitatem ad illa, & alia hujusmodi obtinenda. Hanc Bullam explicat Sanchez *lib.* 6. *in decal. cap.* 5.

Absolvere autem ab hac censura potest Episcopus vi- 271
gore Tridentini *d. sess.* 24. *cap.* 6. *de ref.* si casus sit occultus (quod vix potest contingere) Sanchez *d. cap.* 15. *n.* 76. Et idem de dispensatione super dictis pœnis privationis, & inhabilitatis dicendum, aliqui aiunt, alii negant, ut apud Sanchez *n.* 77. & 78. Et quidem regulariter loquendo nullus inferior dispensare potest antecedenter super pœnis statutis à lege superioris ipso facto incurrendis, ideſt præservare ab illarum commissione casu, quo tale delictum committatur; quia inferior non potest dispensare super lege, vel præcepto superioris, nisi ubi id ei reperiatur concessum *cap. Cum inferior, de major. & obed. cap. Dilecti, de temp. ordin.* estque communis sententia. At circa pœnas latæ sententiæ ex ipso jure iam commissas, seu incursas, variæ sunt Doctorum sententiæ.

Prima asserit, inferiorem Prælatum posse dispensare 272
super pœnis hujusmodi ubicumque non reperitur prohibitum, etiam si sint latæ à jure Pontificio, quia eo

ipso

ipso censetur esse de genere permissorum, Diana cum multis *resol. 87. miscel. 6. tom. 2.* Secunda tamen, ac probabilior sententia asserit, Episcopum, seu Prælatum non posse dispensare super pœnis latæ sententiæ, nisi ubi ius tacitè, vel expressè illi dispensare concessit, ita Archid. *in cap licèt canon, de elect. in 6.* Felin. *in cap. At si Clerici, §. de adulteriis, num. 4. de judic.* ubi testatur de communi; & Tiraquell. *in l. si unquam, v. Revertatur, num. 370. C. de rev. don.* Et generaliter de omni pœna tenent multi, quos allegat Barbosa *all. 33. num. 19.* qui eam dicit magis communem recentiorum. Et quod dicitur de Episcopo, idem per extensionem dicunt de Prælato regulari, Sanchez *d cap. 15. num. 77.* & Bonac. *de Clausur. quæst. 1. punct. 5. num. 5.* Privilegiati autem
273 poterunt absolvere, etiamsi casus non sit occultus, ab excommunicatione etiam in Italia; quia decretum Clementis VIII. de supradictis quinque casibus loquitur tantùm de violatione clausuræ Monialium per ingressum ad malum finem, non per egressum. Sed adverto, quod quoad Moniales absolvendas debet esse Confessarius à diœcesano approbatus specialiter pro Monialibus ex Constit. Gregorii XV. *Inscrutabilis.* Nec requiritur licentia, quando grave periculum esset in mora eam expectandi, ut in gravi subito incendio, terræ motu, ruina, &c. Neque incurrunt in dictam censuram, & pœnam comitantes, vel recipientes Monialem egressam in gravi necessitate illius ex misericordia.

Tandem ex Trident. *d. Sess. 25. cap. 5.* præcipitur Epis-
274 copis sub interminatione maledictionis æternæ, ut in omnibus Monasteriis, etiam exemptis, vel aliis, Prælatis regularibus subiectis in ipsorum diœcesi clausuram, ubi violata fuerit, seu disrupta, diligenter restituant, inobedientes per censuras Ecclesiasticas, & alias pœnas, appellatione remota compescendo, invocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Hortaturque S. Synodus Principes, ut tale auxilium præbeant, & præcipit omnibus Magistratibus secularibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ut moniti tale auxilium præstent. Sed non est excommunicatio reservata, & est solùm contra Magistratus, non contra Principes, nec procedit, nisi ii fuerint de tali auxilio requisiti.

275 Quid autem appellatione Clausuræ veniat? dic venire totum illud spatium Monasterii, seu domus Religiosarum personarum, ad quod liber est accessus ipsius Religiosis, & non secularibus personis. Undè non continetur Ecclesia, nec locutoria exteriora. Ita definivit Gregorius XIII. *in cit. Constit. Deo sacris.* Incipit autem clausura ab ea porta, in qua sedes est Janitoris ad clausuram servandam, cuius limites statuere pertinet ad Prælatum loci illius, qui habet jus visitandi clausuram, sive Ordinarium, sive delegatum, quod intelligendum est non de qualibet domo, ubi habitant aliquot personæ Religiosæ, sed ubi in forma Monasterii, seu Conventus, vel Collegii vivitur cum Ecclesia, & Eucharistia secus si per modum hospitii ad tempus sine Ecclesia, & sine Eucharistia Quarant. *v. Monasteria pag. 206. in fin. §. Addit. Navarrus.* Ea consistit in indivisibili; undè non potest in huius violatione dari parvitas materiæ. Nam sive parum ultra lineam Clausuræ transeas, sive multum, dummodo totus transeas, perfectè diceris clausuram violasse. De limine verò Portæ quidam dicunt, illud neque esse intra, neque extra clausuram. Sed inspiciendum est, qua parte Porta claudatur. Quia si ea clausa limen remanet intra, erit comprehensum in clausura; si verò extra remanet, dicetur extra clausuram, ut per Bartol. *in l. 1. ff. de cloac.* Franch. *dec. 402. num. 11.* An verò rectum contineatur sub clausura? Negat Diana *par. 5. tr. 13. resol. 88.* At affirmativè resolvit S. Congregatio, dum mandavit absolvi cum pœnitentiis salutatibus ad arbitrium quasdam Moniales, quæ bona fide ascenderant supra tectum ad siccanda frumenta, & pastas ab ipsis elaboratas, sive ad videndum quoddam festum, cum speciali prohibitione illuc ultra ascendendi propter quamcumque causam. Ita in Comensi 18. Septembris 1609. & in Lycensi 16. Septembris ejusdem anni.

Cum dubitaretur, an prata, & horti Religiosorum Monasteriis eorum contigui comprehendantur constitutione fel. rec. Pii V. ita ut mulieri absque incursu in censuras in eos ingredi non liceat; S. Congregatio 13. Septembris 1583. censuit, comprehendi mulieresque, si ingressæ fuerint, absolutione indigere.

Porrò non licet S. R. E. Cardinalibus Monasteria Monialium ingredi sine licentia speciali Sedis Apostolicæ, aut nisi ipsa Monasteria sint eisdem aliqua ratione subjecta, & in casibus necessariis tantum, ut probat Mirand. *de Sac. Monial. q. 2. ar. 13.* Tambur. *de jur. Abbatis. disp. 24. q. 9. num. 1.* & desumitur ex d. Constitutione Gregorii XIII. in declaratione §. 1. quæ in specie loquitur etiam de Cardinalibus Inquisitores non possunt, neque debent ingredi, vel ire ad Monasteria Monialium, nisi ex causa S. Officii, cùm sint etiam comprehensi in Constitutione Clementis VIII. in hanc rem edita, ut declaravit S. Congregatio S. Officii 16. Febr. 1628. Regulares Vicarii S. Officii. dum non agitur de rebus spectantibus ad S. Officium, non accedant ad Monasteria monialium sine licentia Episcopi, vel Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præposita, eadem Sac. Congregatio S. Officii anno 1640.

Vltimo adducam formulam visitationis Monialium præsertim quoad clausuram.

An clausura inviolatè servetur, & ubi violata sit restitui studiosè curetur.

An quæ de ingressu intra Monasterium sepia tum Sac. Concilii Tridentini decretis, tum Sanctionibus Apostolicis, vel Ordinum Constitutionibus statuta sunt, exactè atque inviolatè serventur.

An ad Monasteria Monialium contra Sac. Congregationis decretum quispiam accedat, aut accedendi facultas detur?

An licentiæ ad præscriptum serventur?

An quæ de collocutione locis, cratis, & caminis, aut per Visitatores Apostolicos, aut per superiores decreta sunt, executioni demandata sint?

An Confessarii tum Ordinarii, tum extraordinarii Sac. Congregationis decretum servent?

An superiores debitè admoniti, vel requisiti transgressores puniant?

An in Ecclesiis Monialium sine superioris licentia, earum permissu quisquam celebret?

An quæ de secularibus recipiendis, novitiis profitendis, puellis in Monasterio educandis, aut S. Concilii Tridentini decretis, aut Sanctionibus Apostolicis, aut Sac. Congregationis Ordinationibus & statutis præscripta sunt, exactè serventur?

An instrumenta Musica præter Organum, in Ecclesiis Monialium contra Ordinum Constitutiones adhibeantur, vel in Monasteriis serventur?

An ulla sit quæ pecuniam extra communem eleemosynarum capsulam teneat, vel quicquam ut proprium possideat?

An Monasteriorum bona, facultate non impetrata alienentur.

An calculi, sive computi ad Constitutionum præscriptum reddantur.

An communis vitæ usus retineantur.

An Sacræ peccatorum Confessiones, itemque Sacra Communio ad Regulæ, sacrique Concilii Tridentini præscriptum fiant.

An diebus festis ab externorum collocutionibus abstineant.

An congruis temporibus Confessarii extra ordinem dentur.

An ulla sit, quæ contra Constitutionum dispositionem literas det, recipiatve.

An,

An iterum munera contra præscriptum dentur, recipianturve?

An amicitiæ cum externis quibusvis contrahantur, retineanturve iam contractæ?

An sanctæ Obedientiæ, Paupertatis, & Honestatis vota inviolatè serventur?

An nulla sit, quæ libros profanos, figurasve obscœnas habeat?

An Animalia, & præsertim canes, equi, muli, & asini in Monasteriis sint? Alia in tomo nono.

CONSULTATIO LXXXVI.

An & quatenus Ecclesiastici obligentur legibus, ac statutis laicorum?

1 AFfirmant quidam. Primò ex Rom. 13. v. 1. *Omnis anima potestatibus superemineutibus subdita sit.* Si omnis, erga & Clericorum; quis enim eos excepit ab Universitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere, D. Bernard. *ep.* 42. Secundò, quia Christus ipse Magistratui tum in personalibus, tum realibus subjectionem, & obedientiam præstitit. Matth. 17, *n.* 27. Joan. 19. *nn.* 11. Tertiò, quia etiam Apostolus Paulus coram Cæsaris Tribunali judicari oportuit, Act. 25. *n.* 11. Quartò, quia nec in primitiva Ecclesia ullam sibi jurisdictionem Pontifices in Sacerdotes arrogabant, teste ipso Justiniano in *Novel.* 23. *l. repetita, C. de Episcop.* Ecclesia enim ut Optatus Milevit. *lib.* 3. ait, in Republ. non Respubl. in Ecclesia est, ex quibus ritè colligitur, Clericũ æque ac laicum crimen læsæ Majestatis committere posse, adeòque à Magistratu politico debitè puniri, ac coerceri, *Nove.* 83 § 2. 123. *c.* 24. *&c.* Certè nihil potest cogitari Reipublicæ perniciosius, nihil iniquius, quàm si dicatur, Clericos subditos non esse, cogi pro Pontifice contra Rempublicam pugnare. Hæc enim doctrina immediatè Regum parricidia parit, nonnumquam etiam gravissimorum impunitatem scelerum. Nec obstat, quod superior non sit subjectus inferiori. Sacerdotes autem, & Clerici sunt superiores Magistratibus secularibus. Nam hoc argumento turpiter confunditur superioritas, & potestas spiritualis cum seculari, juxta quam Magistratui politico adhuc subsunt.

2 At nihilominus assero, tamquam omninò certum, leges civiles, quæ aliquo modo pugnant cum Ecclesiasticorum dignitate, aut contrariantur legibus Canonicis, illos non obligare. Ista statuitur *in cap. Noverint, de sent. excom.* & in S. Concilio Trid. *sess.* 24. *de refer. cap.* 2. Quæ verò non repugnant statui Ecclesiastico, & legibus Canonicis obligant Ecclesiasticos in conscientia in ordine ad communitatem civilem. Nam, si Ecclesiastici non servarent has leges, inverterent debitum ordinem politicæ civilis, quippè hæ leges eo ipso, quod sunt justæ, sunt etiam necessariæ pro conservatione Communitatis cum debito ordine. Ecclesiastici autem ratione exemptionis non possunt invertere ordinem, & gubernationem politicam. Præterea qui sunt de diversa Communitate, tenentur servare leges illius communitatis, ubi est res, de qua agitur, aut ubi fit contractus, ut proinde ibi sortiatur forum, *cap. licet de for. comp.* Quando igitur materia, de qua est lex, concernit publicum commodum politiæ civilis, aut requirit consortium aliorum, tenentur Ecclesiastici servare leges; quia agitur de eo, quod est sub dispositione civili, cui Ecclesiastici se immiscent. Non tamen obligantur legibus civilibus quæ disponunt de actionibus mere personalibus, etiamsi non repugnent statui Ecclesiastico; quia, lex non obligat neque directè, neque indirectè eos, qui sunt de de alia Communitate, nisi quatenus volunt simul communicare. Personæ autem Ecclesiasticæ sunt de alia Communitate sub alio capite. Sunt enim omninò exemptæ à jurisdictione laicorum, ita vt laici nullam habeant facultatem imperandi, ut decernit Innocentius III. *in cap. Ecclesia S. Mariæ, de constit.* Atque ita Bartol. *in l. Cunctos populos, C. de Sum. Trin.* Medin 1. 2. *q.* 96. *a.* 5. Malder. *tit. de Ecclesiast.* & communiter Theologi, ac Legistæ.

Neque obstat, quod laici nullam habeant potestatem 3
in personas, & res Ecclesiasticas, *c. Bonum quidem, d.* 96. *&c. Inter hæc* 33. *q.* 1. lex autem non obligat in conscientia, nisi proveniat ab eo, qui habet potestatem, Navarr. *consil.* 4 *num.* 5. *de const. in* 1. *edit.* Graff. *tom.* 1. *dec. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 14. Nam obligatio in conscientia, licèt non proveniat à potestate laica, provenit tamen vel ex naturali æquitate, ut vult Medin. *cap. de restit. quæst.* 36. Azor. *par.* 1. *lib.* 15. *cap.* 12. *q.* 3. Laym. *lib.* 1 *tr* 4. *cap.* 9. *num.* 6. Maldet. 1. 2. *q.* 69. *ar.* 1. & alii, vel quia leges civiles approbantur per Sacros Canones, ut placet Decio *in d. cap. Ecclesia, n.* 27. *de constit.* Panorm. *num.* 13. Butr. *num.* 17. Suar. *ib.* 3. *de leg. cap.* 34. *num.* 13. Vasquez. 1. 2. *disp.* 133. *cap.* 2 aliisque. Vel quia Ecclesiastici illis subiiciuntur directè quoad vim directivam, ut arbitratur Bart. *in d. l. Cunctos populos, C. de sum. Trin.* Victor. *de potest. Eccles. quæst. ult. n* 4. Sot. 2 *de iust. & jur. q.* 6. *ar.* 7. Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 3. *num.* 20. Mærat. *tom.* 1. *sum. disp.* 16. *de legib. sect.* 4.

Vel tandem quia obligatio servandi leges civiles in Ecclesiasticis provenit ex jure naturæ, & ex ipsa lege civili, non ut imperativa, sed ut directiva, ita ut conjuncta cum lege naturali compleat unam vim obligativam, quatenus lex naturalis obligat in communi, & lex civilis determinat obligationem. Lex namque naturalis obligat ad servandum unicuique jus suum, atque adeò obligat Ecclesiasticos ad servandas leges civiles. Communitas autem habet jus ad rectum regimen sui ipsius, & Ecclesiastici tenentur illi servare hoc jus, alioquin læderent ordinem politiæ civilis, ac proindè jus Communitatis. Undè secluſa approbatione Ecclesiæ tenentur Ecclesiastici servare leges civiles; quoniam si non servarent has leges, secluſa probatione, inducerent defectum in ordine publico, non secus ac laici. Hinc leges civiles non obligant Ecclesiasticos jurisdictionali modo ex vi legis, atque adeò nec ex vi potestatis legislativæ, quæ est in laicis, quia Principes laici non habent aliquam jurisdictionem in personas Ecclesiasticas in ordine ad temporale, *cap. secular. 5, de for. comp. in 6. & d. cap. Ecclesia S. Mariæ, de constit.* Leo X in Concil. Later. *sess.* 9. in Bulla *de reform. Curiæ*, ubi decernit, quod tam jure divino, quàm humano nulla competit potestas laicis in personas Ecclesiasticas ut nos alibi.

Nec refragatur primò, quod laici non habent pote- 4
statem supra Ecclesiasticos seorsum à laicis, secùs autem quoad leges communes tam laicis, quam Ecclesiasticis. Secundò quod plures Patres doceant, Ecclesiasticos esse subjectos legibus Regum terrenorum. Tertiò, quod Episcopus, si occupatur à Rege sine fraude, excusetur à præcepto Metropolitani, *c. si vobis* 23. *q.* 8. Quartò, quod Princeps tenentur ex justitia defendere Ecclesiasticos, non tenetur autem, nisi respectu suorum subditorum. Quintò quod si Ecclesiastici essent exempti à legibus civilibus, esset contra rationem ad ipsas obligari, quia exemptio esset rationabilis: cum autem non sit contra rationem, non erunt exempti. Sextò, quod leges civiles valeant etiam apud Ecclesiam. Septimò, quod Justinianus Imperator sancivit plura circa res, & personas Ecclesiasticas.

Ad primum enim respondetur. Si laici possent im- 5
ponere leges in communi, adhuc Ecclesiastici essent sub communi jurisdictione cum cæteris, ac proinde non esset verum, quod laici nullam habent jurisdictionem in Ecclesiasticos contra definitionem summorum Pontificum. Ad secundum: Patres sunt intelligendi de subjectione impropria, quæ solùm dicit obligationem modo explicato. Ad tertium: Episcopus excusatur ex indulgentia juris Canonici, non autem quia subiectus sit Regi. Ad quartum: Defensio ex titulo justitiæ non solùm est debita titulo subiectionis, sed etiam ex alio capite,

ut ex

ut ex protectione assumpta. Princeps autem tenetur defendere Ecclesiasticos in compensationem ministerii, quod exhibet laicis. Ad quintum. Esset contra rationem obligari ex eo capite, ex quo sunt exempti, non autem ex alio capite. Sunt autem exempti, quatenus leges civiles sunt actus jurisdictionis, & ideò est contra rationem ex hoc capite obligari. Ad Sextum: Leges civiles valent etiam apud Ecclesiam, non ex vi potestatis civilis; sed quia Ecclesia disponit esse servandas, quatenus conducunt ad proprium finem. Quod fit vel generaliter, quatenus disponit, quod deficiente jure Canonico, subintret civile; vel quia in speciali accipiat aliquam legem civilem. Et tunc requiritur specialis approbatio Pontificis. Et in hoc casu lex civilis fit Canonica, & acquirit diversam materiam secundùm determinationem. Ad septimum: Non sunt veræ leges, quatenus respiciunt Ecclesiam, cùm excedant potestatem legislativam, *c. literas, de jur. calum. & l. Privilegia, C. de sacr. Eccl.* Undè fuerunt factæ illæ leges ad obligandos Ministros Imperiales in ordine ad ea, quæ servanda erant pro Ecclesia.

6 Quare Ecclesiastici nullo pacto subjiciuntur potestati coactivæ legum civilium in ordine ad laicos, Sot. *in 4. d. 25. q. 2. art. 2.* Azor. *1. p. lib. 5. c. 12.* Salas *disp. 14. de legib. sect 10.* & Doctores communiter *ex c. lege Imperatoris d. 10. & ex c. si Imperator, & c. Numquam d. 96. & c. Noverit, & c. Graviter, de sent. excomm* ubi passim reprobatur quicquid præjudicat immunitati Ecclesiasticæ. Maximè autem præjudicat vis coactiva laicorum, qui nullam habent in Ecclesiasticos jurisdictionem, atque adeò nec etiam possunt exercere vim coactivam. Solùm itaque leges civiles obligantes Ecclesiasticos accipiunt vim coactivam à lege naturali. Nam vis coactiva sequitur vim obligativam legis respectu subditorum; quia potestas obligativa, sive coactiva posset frustrari suo fine. Cùm autem lex naturalis communicet legi civili vim obligativam in ordine ad Ecclesiasticos, communicabit etiam vim coactivam.

7 Non obstat textus *in c. filiis 16. q. 7.* ubi habetur, quod si Metropolitanus defraudet res Ecclesiæ, denunciandus est Regi; ergo debet cohiberi à Rege. Nam esset denunciandus in ordine ad id, quod est in potestate Regis, ut nimirùm moneat, & instet de provisione apud summum Pontificem. Ita Archidiaconus, & Panormitanus in hunc locum.

8 Minùs obstat textus *in c. Principes 23. q. 5.* Ex quo Ecclesiasticus contemnens Ecclesiasticam Disciplinam debet cogi rigore Principum; quia debet cogi, quando ab Ecclesiasticis imploratur brachium seculare juxta *c. 1. de offic. ordin. & c. Postulasti, de homicid.* non autem quando non imploratur.

9 Ad initio deducta respondet egregiè Bellarminus *lib. 1. de Cler. c. 28.* & Martha *de jurisd. Eccl. p. 2. c. 6.* ac nos hîc, & alibi.

CONSULTATIO LXXXVII.

An clavis capsulæ, in qua Sanctissimum Corpus Christi feria quinta in Cœna Domini servatur, tradenda sit laicis?

1 NEgativè respondendum est; quia laici nullam sibi auctoritatem attribuere possunt super Ecclesiis, & Ecclesiasticis, tum personis, tum rebus, *cap. Ecclesia S. Mariæ de constit. c. fin. de reb. Eccles. non alien* Glossa *in c. Quamvis 17. de decim.* Roman *cons. 299. nu. 9.* Sunt enim incapaces juris spiritualis, Glossa *in c. Causa, v. Detinere,* & ibi Abb. *in 1. notab. de præscript.* Jo. Monach. *in c. 2 n. 1. de præb.* & Joan. Andr. *col. fin.* Card. *cons. 88. sub princ. & cons. 57.* ac prudentissimè declaravit S. Rituum Congregatio, *id non licere,* damnavitque contrariam consuetudinem, tamquam abusum; quia tempus etiam immemorabile non facit laicum capacem spiritualium, *c. Quanto,* & ibi Abb. *cap. 2. in 1. notab. de consuet.* Quippè cursus temporis per se sine possessione non operatur; possessio autem ex eo deficit, quod laici sunt incapaces hujus possessionis, ad tradita per Gloss. Abbat. Joan. Monach. Joan. Andr. & Cardin. locis allegatis, & cùm eadem consuetudo ex sententia ejusdem S. Congregationis sit irrationabilis, nullo unquam tempore potest præscribi, *cap. fin. de consuetud.* & resolvit Rot. *decis. 232. num. 15. part. 7. recent.*

Accedat quod cùm *ex c. 1. de custod. Euchar.* hæc custodia spectet ad Parochum, & quidem sub pœna suspensionis in casu negligentiæ, nulla ratio permittit ut possit invitus cogi ad tradendum alteri claves, ac tantæ rei, sibi specialiter creditæ, & ut ait Clossa ult *in c. fin. 24. q. 1.* laicis de omnibus, quę spectant ad officium Sacerdotis id solùm licet, etiam in necessitate, quod in jure expressum invenitur. 2

Quod etiam procedit respectu laicorum habentium jus patronatus in Ecclesia; quia patroni nihil proprii juris acquirunt in Ecclesia, *c. Piæ memoriæ cum tribus seqq. 16. q. 7.* nec minùs possunt vigore patronatus se ingerere, nec in spectantibus ad sacramenta, nec in visitatione ornamentorum, nec in hujusmodi aliis ex S. Concilio Trid. *sess 24. c. 3. in fin. de refor.* Declarationes S. Congregationis sunt istæ. 3

Sacra Rituum Congregatio respondit Episcopo Civitatensi, Sanctissimum Sacramentum feria quinta in Cœna Domini sub unica tantùm clave asservari debere, retinendæ per Sacerdotem in crastinum celebraturum, & nullo modo apud personas laicas, & seculares cujuscumque status, gradus, vel conditionis existant, non obstante quacumque contraria consuetudine, quam abusum esse declaravit. Item præfatum decretum afficere omnes Ecclesias tam seculares, quàm Regulares quovis modo à jurisdictione Ordinarii exemptas; & ita omninò in Civitate, & Diœcesi Civitatensi Provinciæ Compostellanæ servari mandavit die 22. Decembris 1631. 4

In Pacensi. *Cùm Episcopus Pacensis à S. Rituum Congregatione declarari procuraverit, cuinam consignanda sit clavis capsulæ, in qua feria quinta in Cœna Domini conservatur Sanctissimum Sacramentum, sumendum in crastinum, quam ipse honoris causa, ut moris est, in multis Ecclesiis Hispaniarum, consignavit Gubernatori Civitatis; & quam Decanus Ecclesiæ sibi consignandam prætendit. Eadem Sacra Rituum Congregatio respondit, nequaquam Gubernatori Civitatis dictam clavem esse consignandam, sed potius illi Dignitati, vel Canonico, qui in crastinum feria sexta in Parasceve erit celebraturus. Et ita eadem Congregatio censuit; & declaravit die 30. Januarii 1610.* 5

Ita fuit etiam decretum in Caurensi die 15. Decemb. 1632. & in Hispalensi die 28. Martii 1637. 6

Et in Calaguritana. *Capitulum Ecclesiæ collegiatæ Civitatis de Victoria petiit mandari observantiam decretorum S. Congregationis, quod clavis sacrarii, sub quo Sanctiss. Corporis Christi Sacramentum in feria quinta in Cœna Domini asservatur non custodiatur à laicis, etiamsi illustribus, qui plerumque id sibi usurpare conantur.* 7

Sacra Congregatio, decretis antiquis inhærendo respondit, clavem Tabernaculi, in quo Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum feria quinta in Cœna Domini asservatur, nequaquam laicis, etiam illustribus, tradendam esse, sed potius Dignitati, vel Canonico in crastinum celebraturo. Et ita in Ecclesia præfata servari mandavit die 13. Septembris 1642. 8

Sed quid si consuetudo generalis, ac immemorabilis vigeat in toto aliquo Regno tradendi personis secularibus Illustribus unam ex dictis clavibus? Pro observatione respondendum videtur: quia consuetudo generalis unius Regni in omnibus Ecclesiis illius est servanda, *cap. Cùm olim,* & ibi Gloss. *v. in Anglicanis Ecclesiis, extr. de consuet.* talisque consuetudo immemorabilis vim habet privilegii Apostolici, Rot. *dec. 11. n. 2. & seqq. par. 2. recens.* Quod facilius procedit in patrono, cui debetur 9

jus honorificum, quale censetur dicta retentio clavis, præsertim si reperiatur in possessione, *cap. Nobis in fin. de jurepatr.* Rocch. de Curt. *de jurepatr. v. Honorificus num.* 1.

10 Nec obstat, quod decreta deducta contineant derogationem quarumcumque consuetudinum in contrarium; quia sub tali derogatione comprehenduntur consuetudines inferiores, & particulares numquam autem immemorialis, quæ propter sui excellentiam est digna speciali nota, Gonzal. *glos.* 33. *n.* 5. & 6. Grat. *discept.* 492. *n.* 6. sicuti non comprehenditur consuetudo generalis, ut in puncto casus nostri post emanatas resolutiones fuit ab eadem S. Rituum Congregatione decisum in Hispalensi 1637. Et propterea ordinatum, ut non publicaretur decretum antea factum super prohibitione traditionis clavis secularibus, attento quod ut ibi dicitur, in tota Hispania contrarium servatur in honorem Magnatem; ex consuetudine igitur immemorabili, ac generali simul id licere puto. Hoc idem Romæ in Ecclesias S. Jacobi inclytæ Nationis Hispanæ servatur, & in toto penè Regno Siciliæ.

CONSULTATIO LXXXVIII.

An Ecclesiæ Regularium, ac aliæ quæcumque ullum habeant jus, ullaque eis competat actio super Quarta funeralium eorum, qui in eis sibi eligunt sepulturam, quando in eisdem Ecclesiis dicta funeralia non fiunt?

1 REspondeo negativè, sed actionem omnem petendi integrum funerale non factum pertinere pleno jure ad solam Ecclesiam Parochialem.

2 Primò ex Concilio Viennensi *in Clem. Dudum, §. Verum de sepult.*, ubi postquam Regularibus concessum fuit, ut in Ecclesiis, vel locis suis liberam habeant sepulturam ita, ut omnes ad eam recipere valeant, qui in illis sepeliri elegerint, subditur, ut ipsi Regulares de funeralibus, relictis, datis, donatis fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem quartam partem Parochialibus Sacerdotibus, seu Curatis largiri integrè teneantur. Solùm igitur quartam funeralium, quæ in ipsorum Ecclesiis fiunt, relinquuntur, dantur, donantur, sibi retinere possunt, non autem petere quartam funeralis non facti, non relicti, non dati, non donati; quare cùm iste Textus concedat solùm sepulturam in Ecclesiis Regularium ex electione defuncti, & oblationes ab eo factas, vel legata ab eo relicta, non autem ex ejus actione obvenientia; ideò non est à verbis legis recedendum *l. 1. §. si quis, qui navem, ff. de exercit.* Hinc Perr de Ubald. *de can. port. Paroch cap. 4. num. 15.* animadvertit, quod ea, quæ gratiosè Regularibus conceduntur, tamquam à jure exorbitantia, sunt restringenda, *c. odia de regul. jur. in 6.* Ea verò, quæ conceduntur in favorem Curatorum, ut sunt emolumenta sepulturæ, cùm sint à jure communi concessa imò in eis jus commune limitetur, sunt etiam ad consequentiam tradenda per *d. Clem Cudum §. verum.*

3 Deindè clarissimè id probatur, quia funeralia sunt jus Parochiale, atque adeò Parochis tantùm actionem competere illa petendi, non autem aliis. Illa enim inter jura Parochialia Romæ connumerari, tradit Lavorius *variar. elucubr. tit. 2. c. 10. num. 21.* & generatim pluries firmavit Rota Romana coram Merlino *decis. 480. n. 8.* his verbis: *Oblationes, & eleemosynæ, quas pro defunctorum ope, vel ad cohonestandum eorumdem funus Christi fideles elargiri consueverunt, ac ipsa funeralium emolumenta debentur Parocho, quia recensentur inter dictas obventiones, & eleemosynas, quæ sunt de juribus Parochialibus, & etiam eidem Parocho debita sunt in recompensationem laborum, avos sustinet in celebrando divina officia, & in administrando Sacramenta defuncto, dum viveret; neque id propter se* (notandum) *hoc est ratione salarii, seu laboris humandi corporis, sed propter Ecclesiam, cui præsidet, quæ super eis habet intentionem fundatam, tam ratione curæ specialis, quàm ratione ipsius immediatæ Parochiæ.*

Idipsum breviùs firmaverat antea coram Mantica *dec. 194.* per hæc verba: *Funeralia inter jura Parochialia connumerantur, & Parochiali Ecclesiæ debentur c. 1. c. relatum, & c. Cùm liberum de sepult. Abb. in rubr. de Paroch. num. 2. Undè Parocho debentur, qui curam exercet animarum, non propter se, hoc est ratione salarii, sed laboris humandi corporis, sed propter Ecclesiam, cui præsidet,* Bonifac Vital. *in Clem. Dudum, §. Verum n. 9. de sepult.* Idem deciditur coram Caval. *decis. 101. nu. 1.* coram Coccino *in Aversana funeralium 23. Junii 1634. dec. 552. n. 8 part. 5. recent. tom. 2.* & coram Seraph. *decis 802. nu. 1. ac 2. & decis. 1092. nu. 1.* Ac proindè soli Parochi actionem habent petendi funerale non factum, non autem alii quicumque. 4

Tertiò quia in urbe maximè funeralia subrogata sunt loco decimarum, ut per Roman. *cons. 344. §. hoc autem,* Tusc. *v. sepultura concl. 105. n. 5.* & Grat. *discept. 210 num. 27. in fine.* Decimæ autem debentur solis Ecclesiis Parochialibus jure divino, naturali, positivo, de quibus D. August. *in can. Decima 16. q. 1.* estque Textus *in can. Quæsti, & in can. statuimus 16 q. 1. in c. fin. de Paroch. & in c. ad Apostolicæ de decim.* Neque ex eo, quod quis in Ecclesiis Regularium, aut in aliis audiat divina, & percipiat Sacramenta, debentur illis decimæ, sed soli Ecclesiæ Parochiali, in qua habet domicilium, cùm in ea divina audire, & Sacramenta percipere debeat, *cap. 2. de Paroch. & c. cum quis § 1. de sepult. in 6.* Paria enim sunt recipere, vel recipere posse, & per aliquem non stare, quominùs recipiat, *l. quod te, ff. si cert. pet.* & cùm per Parochos non stet, non est eis imputandum, *l. in jure, ff. de reg. jur.* cum aliis, traduntque Navarrus, Rebuffus, Federicus de Senis, D. Thomas, Caietanus, & Sotus apud Monetam *de decim. c. 7. q. 2. n. 20.* 5

Quartò quia funeralia debentur, ut inquit Roman. *d. cons. 344.* loco canonicæ portionis Ecclesiæ Parochiali debitæ, aut tanquam pars congruæ, quæ sive respectu altaris, & Divini Cultus sive in honestam sustentationem, aut ipsius Ecclesiæ, aut ejus Rectoris ac ministrorum, aut etiam in ejusdem Ecclesiæ, aut Curæ onerum supportationem, sive etiam ad instar quartæ, quæ debetur filiis in bonis Parentum, Parentibus in bonis filiorum, viro in bonis uxoris, & uxori in bonis viri, ac tanquam alia legitima portio, qua Ecclesia, uti mater, seu pater, aut filius fraudari non debet. Quod prosequuntur Surd. *decis 255. n. 12. 15. ac seq.* Ostiens. *in sum. de sepult. n. 10.* ubi tradit quod filius spiritualis Patrem spiritualem scilicet Ecclesiam Parochialem in hac parte exhæredare, aut fraudare non potest, Petr. de Ubald *loc. alleg. c. 2. num. 9.* Feder de Sen. *cons. 3. num 8 ac 9.* Anchar *in cap. Officii de testam. num. 5.* ibique Abb. *num. 3. & 5.* ubi quod *Ecclesia Parochialis est creditrix ex dispositione juris, quia jus vult, quod Testator omninò relinquat Ecclesiæ Parochiali,* Tusch. *v. quarta concluf. 2. num 1. & 2. & v. sepultura d. concl. 195 n. 5* ac Bonac. *de contract. disp. 3. q. 21. pun. 2. nu. 1.* passimque alii. Idque adeò verum est, ut neque in hoc libera sit ipsius Testatoris voluntas, ut egregiè D. Augustin. *in can. placuit, § sed non videtur libera, & in can. si quis irascitur 13 q. 2.* Quæ omnia nullo modo convenire possunt aliis Ecclesiis, atque adeò nullatenus illis competit jus, atque actio ulla super funeralibus in illis non factis. 6

Tandem quia funeralia debentur Ecclesiæ Parochiali ratione administrationis Sacramentorum juxta ea, quæ tradunt Abb. *in c. extirpandæ, §. Qui verò n. 11 de præben.* Rebuff *in concord. tit. de collat. §. statuimus, v. Parochialis,* Novar. *de nov. jur. Pontif. concl. 1. tit. de decim.* Ricc. *in prax. resolut. 291. num. 2. p. 4.* Quia jus ad funeralia sequitur jus administrandi Sacramenta. Jus autem administrandi Sacramenta solis Parochis competit; atque adeò solis Parochis competit actio petendi funeralia non facta, non autem aliis. 7

Non

8 Non obstat quòd Regulares, atque alii fortassè habeant privilegium, ac jus sepulturæ, atque adeò ad funeralia. Nam primò id ultrò concedimus de funeralibus, quæ in eorum Ecclesiis fiunt, de quibus tantùm loquuntur statuta Cleri Romani, *& d. Clem. Dudum, §. Verum*; secùs autem de iis, quæ non fiunt. Deindè habent quidem privilegium ad sepulturam tantùm, non autem ad petendum funerale non factum. Hæc enim duo jura sunt inter se distincta. Illud est jus funerandi, quod aliis Ecclesiis potest competere. Hoc est jus solius Ecclesiæ Parochialis, ut docet Lapus *alleg. 59. n. 3.* & Abb. *in c. 1. de sepult. & in c. cum super in fin. eod. tit.* Peir. de Ubald *de can. Paroch. c. 7. q. 12. post n. 17. & q. 18. n. 24. vers. Dices ergò, Canonicam deberi soli Ecclesiæ Parochiali.* Quod sequitur Franch *in c. Cum quis post princ. & c. seq. post n. 2. de sepult. in 6.*

9 Minùs obstat *c. Cum liberum de sepul.* in quo mandatur restitui corpus illius mulieris, & beneficia, quæ occasione sepulturæ ipsius recepta fuerunt; quia mulier illa non erat Parochiana Ecclesiæ spoliantis, ut verius putat Glossa ad dictum Textum, *v. ait spoliavit*, sed erat Parochiana Ecclesiæ spoliatæ, cui de jure corpus, omniaque alia debebantur, atque idcircò fuerunt restituta, ac proindè non refragatur id Ecclesiis Parochialibus, sed potiùs eis suffragatur. E contra autem videtur pro Parochis casus decisus *in c. fraternitatem tuam eodem tit. de sepult.* ubi mandatur Parocho reddere corpus dumtaxat illius, qui elegit sepulturam apud Monachos S. Stephani, non autem beneficia, quæ occasione ipsius sepulturæ Parochus acceperat; quid quid autem de his sit, observanda nunc est in hac materia *d. Clem. Dudum* tamquam lex posterior, quæ edita fuit in Concilio Viennensi pro dirimendis hujusmodi controversiis inter Parochos, & Regulares, idque juxta ea, quæ à nobis initio dicta sunt.

10 Solus igitur Parochus actionem habet petendi funerale non factum, Judicis officio implorato, ad Text expressum in *c. ad Apostoli am de Sim.* ubi Glossa *v. Laudabilem*, & in *d. c. abolendæ v. exigere*, traditque Abb. *in c. suam nobis eod. tit. à n. 5. & in d. cap. ad Apostolicam*, ubi post verba Textus, *& pias consuetudines præcipimus observari* ita concludit *ergo fiet compulsio cum effectu; nam licèt alibi ipsi Clerici compellantur desistere à molestia, per hoc tamen necessario non observaretur consuetudo, cujus contrarium hic præcipit Papa, quod scilicet honestas consuetudinis omninò observetur.* De quo etiam Divus Thomas 2 2. q 100. *art. 3.* & Rituale Romanum *in rubr. de exeq. §. Caveant.* ibi: *Sed eis elemosynis Parochi contenti sint, quæ aut probata consuetudine dari solent, aut Ordinarius constituerit.* Idque juxta qualitatem, & facultates personarum, ut fusè tradidi *tom. 4. integr. consult. 225.*

CONSULTATIO LXXXIX.

An decretis Concilii Provincialis confirmati à Sede Apostolica derogari possit per visitationem Apostolicam?

1 REspondeo. Præsuppositò, quod hujusmodi confirmatio sit ex certa scientia, & cum causæ cognitione, sive in forma specifica, non potest, nisi id habeat expressum in suis facultatibus, quod ratò, vel numquam conceditur. Primò quia nomine visitationis continetur correctio, idcircò enim instituitur visitatio, ut corrigantur, quæ sunt corrigenda, *arg. c. ea quæ v. & tam in spiritualibus, & v. si verò Abbates de stat. Monach.* Concil. Trid. *sess. 21. c. 8. & sess. 24. c. 3. de ref.* Decreta autem Concilii Provincialis confirmata à Summo Pontifice nulla indigent correctione, quia in fide, ac moribus errare non possunt, & contrarium existimare, est temerarium, erroneum, & hæresi proximum. Si enim Summus Pontifex errare non potest, certè neque Concilium, quamvis exiguum ab illo comprobatum, ut docet Bellarmin. *lib. 2. c. 5. n. 10. de auctor. Concilior.*

Deindè quia ex confirmatione Pontificis confertur rei confirmatæ jus perpetuum, & irrevocabile, *c. 2.* ibique Innoc. Ost. & Jo. Andr. cæterique *de confirm. util. vel inutil. c. super his de accus.* Glossa *in can. frater v. auctoritate 17 q. 4.* Undè præter cæteros effectus hujusmodi confirmationis, quos annotat Glossa *in cap. cum accessissent, v. confirmatum de constit.* & fusiùs Abb. *in c. si quis de confirm. util, vel inutil. n. 6. & 7.* hæc confirmatio ligat manus visitatoris etiam Judicis, quominus possit cognoscere de quæstione exorta super re confirmata sine mandato Papæ, ut *in d. c. si quis in fine.* 2

Postremò, quia confirmatum à Summo Pontifice fit proprium ipsius, quando illud sibi assumit, & de ipso plenè informatus procedit cum plena informatione negotii, ut per Text. expressum *in c. si Apostolicæ ae Præben. in 6.* Quando autem Pontifex confirmat decreta Concilii Provincialis in forma specifica, procedit cum plena informatione negotii, atque adeò fiunt illa ipsius propria, & proindè non possunt Visitatores eorum auctoritati derogare sine expresso mandato Pontificis; sed ad summum possunt, ac debent de iis certiorem reddere vel Summum Pontificem, vel Sac. Congregationem super Episcopis, à qua cum approbatione Pontificis solent mitti ejusmodi visitatores. 3

Idq; præcipuè si decreta confirmata à Pontifice, seclusa confirmatione, nullam haberent vim obligandi, sed ab ipsa confirmatione eam totaliter acciperent. Tunc enim hujusmodi decreta non subsistunt, nisi auctoritate confirmantis, ac proindè ab ipso censentur facta, suntq; Pontificia; quod est juxta doctrinam Bart. *in l. Omnes populi q. 3. in princ. quæstiunc. 4. ff. de just. & jur.* Felin *in d. c. cum accessissent n. 5 de constit.* Bellon. *cons. 57. n. 8.* Suarez *lib. 6. de legib. c. 76. n. 16.* Granad. *t. 2. contr. 7. p. 2. tr. 3. disp. ult.* & aliorum. Imò Bald. *in l. ex placito C. de rer. permut.* vult, statuta confirmata à Pontifice dici Pontificia, si unum tantùm statutum confirmet specificè. 4

CONSULTATIO XC.

An Indulgentiæ omnes, etiam illa, quæ dicitur Portiunculæ, in quibus porriguntur manus adjutrices, sint revocatæ?

VIdetur hujusmodi Indulgentias etiamnum valere sicut primitiùs valebant: quia Indulgentiæ istæ concessæ sunt perpetuis futuris temporibus, nec fuerunt, ab ullo subsequente Pontifice hactenus revocatæ, cùm talis Bulla revocatoria non existat. Atqui hujusmodi Indulgentiæ sunt perpetuæ, perpetuòque durant, & valent, ut cum communi docet Gobat. *de indulg. tr. 4. part. 2. c. 36. n. 643.* 1

Non obstat, quod Paulus V. revocavit omnes Indulgentias Regularibus concessas; quia revocavit omnes Indulgentias personales, non autem reales & locales, quales sunt istæ. Non revocari autem à Paulo V. Indulgentias Ecclesiis Regularibus concessas pro omnibus Christi fidelibus illas visitantibus, est communis opinio Doctorum, qui post dictum Pontificem scripsere, ac in specie docent Petr ab Angelis, Novarinus, Quintanaduegna, Rodriquez, Portellus, Peyrinus, qui testatur ita fuisse declaratum à Sacra Congregatione super Regularibus, Leana, Diana, quos citat, & sequitur Murga *tom. 2 opin. can. moral. tit. 3. q. 8. n. 15.* Gobat *tr. 4. n. 546.* Bonagratia *v. Indulgentia n. 222.* & alii. Et certè aliàs revocatæ essent etiam Indulgentiæ plenariæ omnibus Christi fidelibus concessæ visitantibus Ecclesias Regularium; quod nemo hucusque affirmare ausus est, esset que contra communem praxim, ac sensum fidelium. 2

Minùs obstat Bulla B. Pii V. *Et si Dominici* data sub anno 1567. in qua revocavit omnes Indulgentias quibusvis Hospitalibus, Monasteriis, Ecclesiis, Ordinibus, &c. concessas, pro quibus consequendis manus sunt 3

porrigendæ adjutrices, quia Beatus Pius V. in sua revocatoria non dixit simpliciter, ac præcisè, revocamus omnes Indulgentias pro quibus porrigendæ sunt manus adjutrices, sed cum additione, & quæ quæstuandi habent facultatem, ubi particula, *&*, accipitur copulativè, uti communiter accipi solet. Quæ autem dispositio copulativa, utriusque partis veritatem exigit, *l. si hæredi plures, ff. de condit.*

4 Et quod præcipuum est, Indulgentiæ illæ, de quibus loquitur Constit. Beati Pii V. fuerunt revocatæ non propter porrectionem manus adjutricis, sed propter scandalosas quæstuationes, seu potiùs propter gravissimos excessus, & scandala ad longum ibidem à Pontifice enumerata, quæ in variis Mundi partibus à Quæstoribus sub prætextu, ac nomine illarum Indulgentiarum fuerunt perpetrata, ad quæ proindè præscindenda, necessarium erat quæstuarias illas Indulgentias revocare. Vide Concilium Trid. *sess. 21. c. 9* ubi ex professo has indulgentias quæstuarias abolet ob pravos eleemosynarum quæstorum abusus. Hæc autem omnia longissimè absunt ab Indulgentiis pro porrigentibus manus adjutrices.

5 At nihilominùs tenendum est tamquam certum, hujusmodi indulgentias esse revocatas à Beato Pio V. constitutione sua 30. quæ incipit. *Et si Dominici*, in qua Indulgentias omnes à Sede Apostolica concessas, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adjutrices, & quæ quæstuandi facultatem, quomodolibet continent, generaliter, ac perpetuò revocavit; quod intelligitur sive verba accipiantur conjunctim, sive separatim, ut communiter ab omnibus accipiuntur, quod nimirùm revocatæ sint tam Indulgentiæ concessæ, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adjutrices, quàm illæ, quæ facultatem quæstuandi quomodolibet continent. Atque ità docent Francis. Leo *in thes. for. Eccl. p. 3. c. 2. n.* 120. P. Thesaur. *in prax. Eccl. v. Indulg.* 2. Fagnan. *in c. ne pro dilatione nu 29. de pœnit. & remiss.* & resolvit Navar. *cons. 2. n. 7.* aliàs *cons. 17. nu. 2. p. 2. ejusd. tit.* estque communis fidelium praxis, & sensus, qui post præfatam Constitutionem id semper, ac ubique servarunt. Adeòque ut tantùm revocatæ non sint Indulgentiæ concessæ, pro quibus consequendis debeat fieri aliqua eleemosyna pauperibus indeterminatis. Nam & hoc injungi solet in Bullis Jubilæi.

6 Nec solùm ratio præcipua revocationis Beati Pii V. fuit quæstuatio scandalosa, sed illud etiam, quod asseritur in dicta ejus Constitutione, ac refertur à Bzovio in illius vita ad annum Christi 1567. §. 21. *n.* 2, hoc est ne cujusvis Indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu Christi fideles ad illicita procliviores in posterum committenda redderentur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribueret incentivum, & exindè clavium auctoritas deduceretur in contemptum, & Christi fideles quamplurimum scandalizarentur, omnes Indulgentias, pro quibus consequendis manus essent porrigendæ adjutrices, & quæ facultatem quæstuandi quomodolibet continerent, revocavit, cassavit, irritavit, & annullavit 6. Idus Februarii.

7 Accesserunt etiam abusus, qui in his irrepserunt, & quorum occasione Indulgentiarum nomen ab Hæreticis blasphemabatur, quos emendatos, & correctos voluit B. Pius illa sua Constitutione generali; qui sanè abusus non solùm in pravis quæstibus, sed etiam in porrigentibus manus adjutrices damnabat Kemnitius, qui aiebat, satisfactionem ex Thesauro Ecclesiæ per Indulgentias, applicari illis, qui eas vel pecunia, vel aliis operibus redimunt, atque hanc esse dicebat Catholicorum doctrinam, ut legitur apud Bellarm. *de indulgent. lib. 2. c.* 9. §. 4. Nec aliquid novi adderet in dicta sua Constitutione Beatus Pius, si de quæstoribus tantùm illam sanxisset, cùm jam illos abrogaverat antea Concilium Trid. *sess.* 21. *c.* 9. *& sess.* 25. *in decr. de Indulg.* de quo nulla fit mentio in Constitutione Piana.

CONSULTATIO XCI.

An bona donata pro erigendo Monasterio Monialium, Hospitali, vel Societate Ecclesiastica, & hujusmodi aliis, sint immunia à vectigalibus, aliisque oneribus laicalibus?

Affirmo. Eo enim ipso, quod bona tam mobilia, quàm immobilia à fundatoribus, vel aliis fidelibus ad Dei honorem oblata, donata, vel legata sunt, ut à Prælatis Ecclesiarum ad pauperum sustentationem, Templorum, vel Monasteriorum fabricam, & similia convertantur, redduntur immunia ab omni vectigali, collecta, tributo, ut habetur *ex c. non minus de immun. Eccles.* ibi: *De bonis Ecclesiarum, & Clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis, ac generatim ex c. adversus eod. tit. c. 1. & Clem. 1. eod. c. 1 de censib. & c. quamquam eod. in 6. & Constit. Item nullæ*, quæ est Friderici Imper. posita post *l. 1. C. de Episc. & Cler.* 1

Ratio autem est; quia hæc bona fidelium voluntate ad Dei cultum specialiter destinata, & oblata sunt, ut non nisi in pios usus convertantur, ac proindè omnes exactiones, quibus à secularibus illa gravantur, cedunt in Divini cultus diminutionem, injuriam, atque irreverentiam Dei, cùm talia bona, tamquam patrimonium Dei, & Christi existant; undè res Dominicæ appellantur *in can.* 40. Apostolorum. Atque adeò exemptio hæc est de jure Divino, quia Deum ab exactione Regum terrenorum liberum esse, necesse est. 2

Non obstat, si dicatur cum Navar *in apolog. de reddit. Eccles.* bona ista Ecclesiastica, saltem priusquam Ecclesiæ ministris, vel pauperibus, vel Monasteriis, Hospitalibus, &c. particulatim applicentur, non esse sub humano dominio, sed illorum solam administrationem Prælatis Ecclesiasticis competere. 3

Nam subsunt humano dominio Ecclesiæ particularis illius Diœcesis, in qua existunt, aut universalis cum annexo tamen onere, seu obligatione, ut in pios usus constructionem Monasteriorum, Hospitalium, &c. convertantur. Propter hanc enim solam ipsorum habitudinem negari etiam non potest, ipsa aliquo modo sacra esse, ac peculiari ratione ad Deum pertinere, ut tradunt communiter Doctores *in tract. de Relig.* & in specie Jo. Faber. *tit. de instit. de rer. div.* §. *nullus*, Suar. *videndus lib. 4. defens. fid. cath. c. 17. num. 8. ac 9.* D. Thom. 2. 2. *q. 99. art. 3.* S. Ambros. *ep. 33. ad Marcell.* quæ refertur *in can. Convenior q. 8.* & colligitur *ex c. 27* Levit. *v. 14. Homo si voverit domum suam, & sanctificaverit Domino, & v. 28 quidquid semel fuerit consecratum Sanctum Sanctorum erit Domino, & ex can. 3. 12. q. 2* ibi: *Nulli liceat ignorare omne, quod Domino consecratur sive homo, sive animal, sive ager, &c. Sanctum Sanctorum Domino erit, & ad jus pertinebit Sacerdotum.* Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui Domino, & Ecclesiæ, cui competunt, aufert, vastat, invadit, vel eripit, & usque ad emendationem, Ecclesiæque satisfactionem, ut sacrilegus judicatur. 4

Ea quidem ratione, quia hoc ipso, quod ista bona sunt sacra, & Ecclesiastica, utpote à fidelibus ad Dei Cultum, atque ob supernaturalem finem in manibus Ecclesiasticorum Prælatorum oblata, necessariò fit, quod istorum administratio, dispositio, & applicatio quæcumque ad eosdem Ecclesiæ Prælatos & non ad seculares potestates pertineat; quia bona ista ex prima sui institutione, atque offerentium voluntate eam conditionem habent, ut quia ad Dei honorem oblata, ac destinata sunt, non in alium usum, nisi pium convertantur. 5

Atque ita etiam declaravit Sacra Congregatio Immunitatis in Tropiensi die 15. Januarii 1641. *lib. 3. decretorum Panucii fol.* 138 his verbis: *Donatio bonorum pro erigendo Monasterio Monialium, est immunis ab omni onere laicali.* 6

CON-

CONSULTATIO XCII.

An electio Vicarii Capitularis sit valida, quando in concursu comparet aliquis idoneus, & de facto rejicitur à numero concurrentium, & eligendorum? ubi alia.

REspondeo negativè; quia quilibet idoneus de jure 1
potest eligi, atque adeò non potest à concursu repelli, Rota *in rec. dec. 65 n. 6. & 7. par. 1.* Eademque ratione non potest Episcopus repellere concurrentem ad Parochialem, ut per Garz. *de benef. par. 9. c. 2. n. 100.* & Rota coram Eminentiss. Otthobono *dec. 37. n. 3 & 4.* Rejectio enim idonei vim habet voluntariæ coarctationis ad certum numerum eligendorum, quæ non permittitur electoribus in præjudicium aliorum, ut declarat Rota *d. dec. 37. nu. 8. ac 9.* solumque coarctationes permittuntur post factum scrutinium, dummodò omnes in eo fuerint admissi, & tamquam minus idonei rejecti, at à scrutinio non debent repelli, & si quis repellatur, ex hoc ipso electio dicitur restricta, & coarctata, ut etiam tradit Lavor. *var. lucubr. tit. 4. c. 21. n. 15.* Barbos. *vot. 33. nu. 22. in fin. & 33. ac vot 37. n. 66.* Rot. *d. dec. 65. n. 6. ac 7. p. 1. rec.* Rodriq. *to. 2. q. regul. 52. n. 10. & 11.* ubi refert se vidisse plures electiones ob id nullas declarari.

Idoneus autem est ille, qui est Doctor, & qui sæpius 2
in Vicarium Capitularem fuit electus, ut proinde non esset super hoc iteranda inquisitio per Textum *in c. accepimus de æt. & qualit.* Peyr. *de subd. tom. 1. quæst. 1. cap. 31. num. 10.* Castellin. *de elect. cap. 13. numer. 21.* Gonzal *ad reg. 8 Cancell gloss. 4. num. 84. ac seqq.* Rota in Pampilonen. Beneficii de Arcala 9. Decembris 1620. coram Remboldo, & in Melevitana Commendæ 17. Martii 1645. coram Bichio.

Esset que hæc electio non solùm irrita, sed etiam atten- 3
tata, si ab hujusmodi declaratione electorum super inhabilitate appellatio interponeretur, quia discussione pendente, non poterit fieri electio per Textum *in cap. si postquam de elect. in 6.* Barbos. *vot. 35. n. 71. & 72. cum seqq.* & dixit Rota coram Eminent. Otthobono *dec. 29. nu. 55. & dec. 37. num. 30.* & in Melevitana Marescallatus 26. Maii 1642. coram Dunozetto.

Neque discutiendum est, an appellatio fuerit judicia- 4
vel extrajudicialis; & si enim electio ex sua primæva natura sit actus extrajudicialis, fit tamen judicialis ex concursu, & contradictione oppositorum, ut in specie declarat Barbos. *d. vot. 35. numer. 8.* Postquam enim gravamen comprobatur ex causa appellationis, electio interim facta, semper est attentata, quamvis appellatio fuerit extrajudicialis, ut per Rotam apud Burattum *decis. 77. n. 4. & 5.* & coram Eminentiss. Otthobono *d. dec. 29. num. 56.*

Idque maximè si quis prima vice electus post decla- 5
ratam nullitatem primæ electionis interfit novæ electioni, & suffragium det unà cum aliis. Sic namque fatetur, & admittit nullitatem, sine qua non potest electio iterari; quare non poterit illam impugnare, per Textum *in c. Cum Ecclesia Sutrina, §. non igitur de caus. poss. & propriet.* Qui enim alium admittit ad scrutinia Capitularia, fatetur illum idoneum ad eligendum, adeout pro ea vice non possit electionem impugnare, Guttier. *cons. 3. n. 1.* Rota coram Eminentiss. Otthobono *decis. 164. num. 15.* Etiamsi protestaretur, quod per novam electionem non censeatur juri suo præjudicatum, quia tamquàm protestatio contraria facto, nihil operatur juxta doctrinam Bart. *in l. non solum n. 17. ff. de nov. oper. nunc.* & Seraph. *decis. 754. n. 2. & 5.*

Quod eò faciliùs admittendum videtur, si vigore re- 6
solutionum S. Congreg. super Episcop. & Regular. Capitulum alium elegit, in quo casu, data etiam validitate primæ electionis, prævia tamen revocatione, potuerit Capitulum devenire ad alterius deputationem, ut per Garz. *de benef. par. 5. cap. 7. nu. 23.* quod absque difficultate procedit ex causa benevisa eidem Sacræ Congregationis, ut per Ricc. *dec. p. 5 dec. 7.* ac relatis pluribus declarationibus tradit Barbos. *de Canon. & Dignit. c. 41. n. 47. & decis. apost. collect. 125. n. 9.* Quare mediante hac nova electione est jus quæsitum noviter electo, cui sine causa non videtur posse derogari, ram ex capite Justitiæ quàm æquitatis.

Porrò S. Concilium Trident *sess. 24 c. 16 de ref.* omninò jubet eligi intra octo dies Doctorem, & ejusd. Sac. Congregatio sub die 14. Febr. 1549. respondit, existentibus Doctoribus in Capitulo, necessariò unum ex illis in vicarium esse eligendum, alioquin deputationem ad Metropolitanum devolvi, ceù refert Garz. *in addit. ad 5. p. de benef. c. 7. num. 12.* & comprobat Barbosa referens aliam declarationem sub die 19. Septembris 1620. *in collect. ad Concil. d. c. 16. n. 27. & seqq.* 7

Ex quo sequitur, quod restrictio ad certum genus per- 8
sonarum, nempè ad habentes certam qualitatem non potest dici prohibita, dum est præcisè injuncta à S. Concilio, & approbata per Sacros Canones, ut communiter tradunt Doctores, nominatim Panorm. *in cap. Abbate numer. 4. de verb. signific.* his verbis: *Tunc ergo tollitur libertas, cùm præcisè compelluntur eligere unum, & tunc diceretur electionem esse nullam, secus si compelluntur eligere unum de certo genere personarum; nam tunc non tollitur libertas,* Navar. *cons. 7. numer. 1. constitut.* Rodriq. *in summ. tom. 2. quæst. 51. artic. 11.* Mirand. *in man. Præl. quæst. 23. art. 22. concl. 2. tom. 2.* Lavor. *variar. lucubr. tit. 4 cap. 21. nu. 14.* Barbos. *de jur. Eccles. lib. 1. cap 19 num. 23.* Pelliz. *in man. Reg. tom 2. tr. 9. cap. 2. nu. 34.* Castellin. *de elect. cap. 3. num. 9. ac plenè* Pasqualig. *q. moral. centur. 2. qu. 125. nu. 3 ac 4.*

Undè non obstaret, quod aliquis non Doctor fuerit 9
aliquando electus in Vicarium, atque adeò quod debeat iterum eligi. Potuerit namque dari casus, quod tunc in Capitulo non extarent Doctores, in universitate publica laureati, in quo casu potest eligi etiam non Doctor, ut satis clarè desumitur ex ipso Sacro Concilio illis verbis, *vel alias quantum fieri poterit idoneus*, & probant Doctores relati à Barbosa *loco citato num. 31.* At ubi adsunt in concursu Doctores; nullatenus est considerandum, quod quis alias fuerit electus citrà violationem manifestam decreti Sacri Concilii Tridentini; quare quod ne confirmari, quidem possit Vicarius Episcopi defuncti actu existens, nisi sit Doctor, tradit Barbosa eo loco *n. 26. infine*.

Idque præcipuè si in parentibus literis Vicarii prius 10
electi contineatur, ut sæpiùs fieri solet, quod procedere non possit contra Capitulares, nisi cum interventu duorum Canonicorum, quo in casu electio irrita est. Tum quia debet esse libera, ut rescripsit Sacra Congregatio Concilii Capitulo Caietano sub die 28. Octobris 1587. referente Barbosa *de jur. Eccles l. b. 1. cap. 32. num. 45. & sep.* Tum quia non potest continere hanc conditionem illicitam, cùm Vicarius Capitularis non solùm procedere possit contra Canonicos, uti singulos, sed etiam illos excommunicare sine adjunctis, ut per Navar. *cons. 7. num. 3. de offic ordin. in antiq.* Quarant. *in summ. Bullar. v. Capitulum sede vacante, §. ulterius*; maximè quando Episcopus sine ipsis procedebat, ut per Garz. *loc. alleg. cap. 7. nu. 13.* ubi refert resolutionem Sacræ Congregationis Concilii, Pax. Jord. *elucubr. div. tom. 2. lib. 12. tit. 2. nu. 4.*

Hinc sæpè à dicta S. Congregatione decretum est ele- 11
ctionem hujusmodi fuisse nullam, ac proindè ad ipsam S. Congregationem devolutam, quæ ibidem ex benignitate intra octo dies faciendam Capitulo remisit, dummodo eligatur alius quod facere potest etiam ad instantiam excluſi de facto à scrutinio, non obstante propria idoneitate, ptout in specie firmat Rodriq. *tom. 2. q. 51. art. 11.* alias 12. Peyr. *de subd. tom. 1. quæst. 1. cap. 31. §. 10.* Mirand. *in man. tom. 2. quæst. 23. artic. 21. concl. 3.* ac etiam uti unius de Capitulo juxta Textum *in cap. bona memoriæ*

de elect. in 6. ubi Abb. *num.* 1. cujus declarationis vigore cùm validè deveniatur ad novam electionem, non potest prius electus illam impugnare prætextu, quod non potuerit privari voce passiva, quia cùm S. Congregatio in nova electione non teneatur requirere consensum Capituli, stante dicta devolutione, Abb. *in c. ne pro defectu nu. 6. de elect.* eò magis potest ex causis sibi notis excludere prius electum, cùm etiam possit quemcumque sibi benevisum deputare.

CONSULTATIO XCIII.

An Vicarius Capitularis ita dicatur excessisse in suo officio, ut iterum eligi non possit, si fuerit maculatus, & uti reus criminum delatus? Si Regularem in carceres intruserit absque sufficienti causa? Si concurrant plures reclamationes? Si luserit ludo alearum, vel taxillorum publicè; Ubi de ludo alearum plura, de Clericis aleatoribus, & in eos pœnis?

1 REspondeo affirmativè. Portò ille dicitur maculatus, qui de crimine aliquo delatus est, ut per Doctores ad Textum *in l. his verbis* 48. §. *Interdum*, ibique Glossa *v. accusatum ff. de hæred. instit.* §. *Est tamen casus, vers. servum*, ubi Glos. *v. maculatum, id est accusatum Instit. eod. tit.* ac refertur *lib. Sap* de Josepho: maculaverunt me impii; & alibi Divina Scriptura mendaces ostendit, qui maculaverunt eum id est, accusaverunt eum, traditque Alber. *in d. lit. M. v. macula*, §. *maculatum*.

2 Undè, si accusatum rectè dicimus maculatum, & infamia facti affectum, juridicè loquendo, cum Glossa *in c. fin. de restit.* quæ nihil aliud est, nisi opinio apud aliquos graves ac bonos viros de aliquo delato crimine, Glos. *in c. Infames, v. infamia 3. q. 7.* Campanil. *in divers. jur. can. rubr. 11. c. 18. n. 5.* Antonel. *de regim. Eccles. Episc. lib. 2. c. 6. n. 7.*

3 Neque à macula contracta ex hujusmodi infamia facti quis videtur purgatus per sententiam liberatoriam, in qua continetur clausula ex hactenus deductis, per quam dicitur tantùm absolutus ab observatione judicii, non autem ex capite innocentiæ, Covar. *var. resol. lib. 3. c. 1. n.* 8. Scacc. *de sent. & re jud. q. 3. nu. 164. & seqq.* Farin. *de inquisit. q. 3. n. 24.* & sic non præcluditur via fisco deducendi nova indicia, & prosequendi processum, ut per eumdem Farin. *loc. cit. nu. 27.* Quare non videtur macula purgatus; quia in jure verbum *purgare* comprobari non potest, nisi in eo, qui suam ostendit innocentiam. Ulpian. *in l. Is, qui reus ff. de publ. indit.* ubi sic respondit: *Constitutionibus enim observatur, ut non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. l. Reum criminis, C. de procur.* ubi constitutum defensorem causæ, suscipere non posse, antequam purget innocentiam suam, Gloss. 1. ibi: *accusatione scilicet proposita*, Clausula autem, *ex hactenus deductis*, excludit innocentiam secundùm Farinacium, ubi supra *n. 24. & 28.* & accusatus potest iterùm vexari. Non enim talis sententia nomen sententiæ mereretur juxta veram juris explicationem ex ratione Textus *in c. Romana* § *Caveant, de sent. excom. in 6.* quam ponderat Innoc. *in c. præterea de appell.* Archid. *in cap. Ut animarum de constit. in 6.* Bald. *in l. Aretusa ff. de stat. homin.* quos sequitur Alber. *in d. lit. 5. v. sententia debet, vers. Item illa non dicitur sententia, quæ finem causæ non imponit.* Et aliter semper remanet infamia facti, quæ sufficit ad exclusionem, Abb. *in cap. super eo de elect.* & solam suspicionem, seu diffamationem sufficere, quando agitur de prælatione obtinenda, dicit Accoramb. *dec. 47. lib. 2. Rota in Beneventana Parochialis 13. Junii 1590. coram Orano*, traditque Castel. *de elect. c. 4. n. 63.* & hac infamia non purgatur per pœnitentiam, neque per rescriptum Principis, cùm constet in facto, sed solùm per actus contrarios, Abb. *in cap. cum te num. 9. de re judic. & in cap. 5. de elect. num. 8.*

4 Hoc autem solum caput sufficiens crederem ad excludendum aliquem ab ambitu per Text. *in l. unica C. ad leg. Jul. de ambit.* vel eum consideremus, ut criminosum, cùm sufficiat, quod unico crimine fuerit notatus ex ratione Textus *in c. Testimonium de test.* Campanil. *loc. allegat. rubr. 11. c. 32. nu. 28.* eòque magis si pluribus criminibus notatus ostenditur, ideòque inhabilis, *c. Meminimus de accus.* Campanil *d. cap. 32. num 1.* Castellin *de elect. canon. cap. 4. num. 45.* Antonel *d. cap. 6. num. 1.* Vel ubi notatum saltem sola infamia facti, Campanil. *d. rubr. 11. q. 18. num. 2.* Castellin. ubi supra *c. 11. num. 38.* Peyrin. *de regular. tom. 2. q. 2. c. 5.* § 4. *n. 54. & seq.* Inter autem alia crimina ludus alearum, & taxillorum secum trahit saltem infamiam facti secundùm Barbos. *de offic. & potest. Episc. par. 2. alleg. 43. n. 11.*

Ratio autem est, quia ad regimen Populi præcipuè in 5
iis, quibus spiritualia sunt annexa, & agitur de gubernio animarum, vir probus el gendus est juxta Sacros Canones, & D. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art. 3* quæ qualitas probitatis à Canonibus requisita multa expostulat ad hoc, ut possit comprobari secundùm Ostien. *in sum.* § *si quis dicatur*, carere debet omni suspicione mali, licèt qualitas hæc requisita à lege esset probanda, Surd. *dec. 56. n. 2.* cum non sufficiat sola juris præsumptio tamen sufficeret, ne illa boni præsumptio esset elisa ex contrariis præsumptionibus, *vulg. l. Divus ff. de rest. in integr.* Quare non est redintegrandus ad statum, nisi prius laudabiliter vivat, saltem per triennium ut notata abolantur.

Portò non levis momenti est ad totaliter quempiam 6
reddendum inhabilem ad munus Vicariatus imputatio excessus commissi in Regularem, excedendo terminos suæ jurisdictionis; nam ex dispositione Sac. Concilii Tridentini *sess 25. de Regul. c. 14.* interdictum est omnibus Ordinariis Regularem in carceres conjicere, ac punire, sed tantùm debent terminum superioribus Religionis statuere ad corrigendum eorum subditos notoriè delinquentes cum scandalo Populi, ut latè per Rodriq. *quæst. regul. tom. 2. quæst. 63. art. 2.* Præcipuè si excesserit in retinendo eum in carceribus publicis, & non remittendo ad suos Judices contra Textum *in l. 1. & l. De his, C. de custod. reor.* Maximè pro causa colorata ingressus in domum mulieris; quod per se non est reprehensibile etiamsi concurrat fama, & mulier esset formosa, Matthæ. fil. *sing. 119. num. 1.* Farinac. *cons. 78. num. 17. & cons. 8. nu 10.* Ideòque peccavit contra Justitiam, ut imprudens, atque inconsultus juxta ea quæ ponderat Alciat. *reg. 3. præsumpt. 9. num. 14.* & Bertazzol. *cons. 51. num. 27.* undè sive per malitiam, sive per imperitiam id commiserit, non solùm non est promovendus, ac eligendus, sed electus removendus, Doctores cum Glossa *in cap. 1. v. insufficientem de renunc. in 6. & l ut gradatim* §. *reprobari, ff. de mun. & honor.* Alciat. *reg. 3 præsumpt, 10. num. 5.* Quin etiam dicendum videtur, si quis id commiserit contra Canones de vita, & honestate Clericorum, & ne Clerici, vel Monachi, ac de excessibus Prælatorum, irregularitati obnoxium esse, Specul. *in prax. lib. 1. part. 1. tit. de dispensat. rubr. quid sit irregularitas*, §. *Juxta propositionis ordinem n. 1.*

Maximè autem si concurrerint quamplures Populi 7
reclamationes, quæ faciunt probationis gradum ex relatis à Farinac. *indit. & tort. q. 52. num 157.* & ludus alearum, & taxillorum in locis publicis. Ejusmodi enim electioni resistunt S. Canones, eam irritando, *c. inter dilectos de excess. Prælatorum, c. Clerici de vit. & honest. Cler.* Barbos *cit. par. 2. alleg. 43. nu. 12.* Tambur. *de jur. Abbat. tom. 1. disp. 5. q. 21. n. 48.* Peyrin. *tom. 1. de Præl. q. 2. c. 2.* §. *5. nu. 94. & seqq. & c. 1.* §. *5 nu. 69.* ubi adducit plures Sanctorum Patrum auctoritates. Cùm lusores ex consuetudine sint infames.

Ac præcipuè, si concitatur in Judicum, & accusato- 8
rum factiones, quæ solùm sufficiunt ad eum excludendum, Rot. *in Leodien. præpositura 19. Januar. 1650.* coram Eminentissimo Otthobono, Abb. *in c. 1. num. 6. ac seqq. de elect.* Sigism. de Bonon. *de elect. dub. 45. num. 7. & 8.* &

Rota

Rota coram Seraph. *dec.* 516. *nu.* 4, Neque remanet purgatus ex fidibus extrajudicialibus, quasi ex illis insurgat bona fama in genere, namque non data contraria fama mala non solvunt indicia specialia, ut per Farinac. *de inquis. q.* 11. *nu.* 77. ubi testatur de communi consuetudine; & convincuntur à contrariis fidibus à dignioribus, & magis edoctis subscriptis, quibus credendum est *c. in nostra* 52. *de test.* Farin. *de test. q.* 65. *part.* 3. *n.* 114. Rot. *decis.* 294. *num.* 16. *part.* 5. *rec.* quæ in concursu vult majorem fidem præstari unico testi informato, quàm numero majoribus.

9 Porrò ludus aleæ, seu fortunæ propter mala, quæ indè nascuntur, damnatus est tam de jure civili, quàm Canonico. *can. Episcopus* 15. *d. l. alearum C. de Relig. & sumpt. fun. & aleat.* Hinc. Plato rectè videtur annotasse *in Phedro*, aleam, & reliquas pernicioſas artes à Dæmone, quem nominat *Theuth* inventas esse, & ad Thamum Ægypti Regem delatas. Rationes aliquot luculentas prohibitionis aleæ Joannes Salesberiensis adfert in suo *Polycratico de nugis Curialium lib.* 1. *c.* 5. In Constantinopolitana Synodo sexta, quæ quintam explicat unde dicta *quinti sexta*, sic scriptum *in can.* 50. *Nullum omninò sive Clericum, sive laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere oportet; qui secus fecerit, excommunicetur.* Prohibet Justinianus *const. novel.* 123. Unde *auth. Interdicimus de Episc. & Cler. Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Lectoribus, & aliis Ecclesiasticis personis, ne ad tabulas ludant, aut tali ludo ludentibus se associent, aut spectatores sint, aut ad quodcumque spectaculum, seu theatrum stetlandi gratia veniant.* Itaque est crimen mixti fori, ut per Menoch. *de arb. cas.* 399. *num.* 5. Salzed. ad Diaz. *in pr. cap.* 73. Sed specialiter, ac multò magis est Clericis interdictus, *ut d. can. Episcopus, & c. Clerici* 15. *de vit. & honest. Cleric & c. Inter dilectos ac excess. Prælatorum.* Et quamvis hodie laici aleis ludentes etiam frequenter, per se loquendo, seu ex hoc solo non censeantur peccare mortaliter, quia leges pœnales contrariæ quoad eos censeantur consuetudine contraria derogatæ, Navar. *c.* 20. *num* 11. Medina, Soto, Alcozer, Castro, quos allegat, & sequitur Sanchez *opusc. lib* 8 *dub.* 25. *num.* 5. tamen Clerici in Sacris, vel beneficiati, multóque magis omnes Religiosi, & Episcopi ludentes ludo prohibito peccant mortaliter, si id faciant frequenter, seu ex consuetudine, *ut d. can. Episcopus*, ibique Glos. *v deserviens*, quam ibi sequitur Hugo, & Turrecremat ac Præpos. *num.* 6. Boich. *in cap. Clerici* 15. *num.* 6. *de vit. & honest. Cleric.* Cost. *in tr. de ludo v.* 14. *& seq* cum aliis per Farinac. *quæst.* 109. *num.* 98. traditque Navarr. *cit. nuu.* 9. Alcozer, Caietanus, Angelus, & Palatius, quos sequitur Sanchez *loc. cit. dub.* 28. *num.* 7. Tum quia pœnæ impositæ à Sacris Canonibus contra lusores sunt graves. Tum etiam quia non continent consilium, sed præceptum, ut contra Innocentium scribunt omnes *in cap. Clerici* 15. *de vit. & honest. Cler.* cum aliis per Farinac. *quæst.* 109. *num.* 92. Quod multò magis procedit, ubi ludus esset vetitus sub excommunicatione per Constitutiones Synodales, ut scribit Azor. *inst. moral. lib.* 5. *c.* 27. *q.* 2. & tum quia licèt consuetudo secundùm se non faciat de veniali mortale nec mutet materiam actus prohibiti, secus tamen, quando in specie sub gravi pœna prohibetur ipsa consuetudo, ut per Sanchez ibidem; neque excusantur ratione consuetudinis loci, quia est corruptela, *d. c. Inter dilectos de excess. Prælat.*

10 Et quamvis in hac materia nomine Clericorum venire tantùm Clericos beneficiatos, & in sacris constitutos scribant Lopez *instr. p.* 2. *c.* 31. Novarr. *in sum. c.* 20. *n.* 9. & 10. Sanchez *cons. moral. lib.* 8. *dub* 28. *nu.* 8. Azor. *p.* 3. *lib.* 5. *c.* 27. *q.* 2. *in fin.* Venire tamen omnes etiam in minoribus constitutos, tradit Alcozer. *de ludo c.* 11 quæ opinio verior videtur. Primò ex *d. can.* 1. *d.* 35. ubi licèt major imponatur pœna Episcopo, Sacerdoti, & Diacono, quàm aliis, nihilominus omnes puniuntur. Secundò quia quamvis in Clericis constitutis in sacris, & beneficiatis lusus habeat majorem deformitatem, quàm in Clericis simplicibus, tamen semper verum est, quoscumque Clericos obligari ad Clericalem honestatem *tot. tit. de vit. & honest. Cleric.* & idcircò dispositio loquens de re concernente honestatem Clericalem, complectitur omnes Clericos, quod procedit etiamsi ludentes inspiciant, *l. fin. C. de relig. & sumpt. fun.* Navar. *loc. cit. n.* 14. Lopez *instr. p.* 2. *c.* 31. post Glos. *in §. Interdicimus, auth. de S. Episcop.* Quod quidem intelligunt Salic. & Angel. *in v. ludus*, dummodò sint causa ludi, vel delectantur in ludo mortali, vel omittunt corrigere, quando tenentur, & idem probat Sanch. *ibid. dub.* 29 *n.* 2.

Ex *d. l. alearum C. de relig.* statutum est, ut ludo aleaum vincenti petitio, seu actio in judicio denegetur, & 11
qui victus solvit, repetere possit, conditione ex data lege, ut notat ibi Albericus, & alii, & hujus causæ Episcopus est Judex competens, etiam inter laicos, qui potest ad executionem invocare brachium seculare, ut dicitur in eo Textu, & notat Albericus ibidem, undè Glos. *fin. in l. fin. ff. de aleæ lusu* ait, quod vincens in ludo prohibito tenetur lucrum victo restituere, & de communi testatur Caccial. *tract. de ludo num.* 40. Alii dicunt tutiùs Pauperibus restituere, ut de communi testatur Rocchus apud Clarum *§. Ludus vers. Item vincens.* Tamen quoad laicos consuetudo contrarium obtinuit, ut non detur repetitio, neque teneatur vincens ad restitutionem, ut de communi Theologorum, & Legistarum testatur Clarus *ibidem.*

An autem saltem laicus victus possit in conscientia re- 12
tinere, quod promisit, & an victori agenti in Judicio sit deneganda audientia? Respondetur primò, denegandam esse petitionem in judicio vincenti actori, licèt non detur victo repetitio soluti; quia licèt in foro externo toleretur in laicis ludus alearum, non tamen expressè fovendus est, ex *d. l. alearum.* Respondetur secundò, magis probabile esse, quod victus prædicto alearum ludo in summa gravi, seu extra causam honestæ recreationis teneatur in conscientia solvere victori, quod promisit, quamvis etiam contraria sententia sit probabilis, & Doctores pro utraque parte habes apud Filiuc. *tract.* 37. *n.* 72. & apud Dianam *p.* 1. *tr.* 3. *miscell. resol.* 8. si autem agatur de ludo inter Clericos, respondendum est, non teneri Clericum victum ad solvendum, & si solverit, dandam repetitionem, & victori denegandam actionem, ut per Sanch. *d. lib.* 1. *c.* 8. *dub.* 1. *nu.* 8. ubi testatur de communi cum Covarruvia, & aliis. Sed victor poterit tuta conscientia retinere, quod vicit etiamsi illa pecunia esset ex fructibus beneficii Ecclesiastici donec per sententiam fuerit restituere condemnatus, secundùm probabiliorem sententiam recentiorum, quam tenet Less. *lib.* 2. *de just. & jur. c.* 4. *n.* 43. Sanch. *opusc. lib.* 2. *c.* 2 *dub.* 38. *nu.* 14. cum multis Doctoribus, licèt communis sententia antiquorum teneat, quod si de redditibus beneficiorum Clericus ludo exposuit, teneatur victor restituere, & tenet Navar. *c.* 20. *n.* 10. Menoch. *de arbitr. d. cas.* 399. *nu.* 4. & etiam hodiè probabiliorem ait Laym. *lib.* 4. *tr. de benef. c.* 3. § *ad alteram.* De Religiosis autem est certum, quod sit restituendum Monasterio ipsorum, quidquid extra causam honestæ recreationis cum licentia superiorum in ludo amiserunt. Quod procedit etiam de Religiosis militaribus Sancti Joannis, Suar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 8. *c.* 16. *n.* 25. Sanchez *in Decal lib.* 7. *c.* 8. *num.* 38. Beia *resp. p.* 4. *cas.* 31. & probabiliorem fatetur Diana *d. p.* 1. *tr.* 3. *Miscel. resolut.* 54. & in praxi tenendam per ea, quæ habet Rota apud Burat. *dec.* 2. *nu.* 11.

Aleatorum verò susceptores, idest, qui, ut dicitur *in* 13
l. 1. *ff. de aleæ lusu, & aleat.* receptant collusores alearum, paratum locum commodare soliti omnibus ludere aleis volentibus, sunt in statu reprobo, quia semper peccant mortaliter, cùm sint causa proxima fraudum, rixarum, & blasphemiarum, ut patet ex *d. l.* 1. *& l. alearum C. de relig. & sumpt. fun.* & tenentur in conscientia in subsidium,

restituere, quidquid collusores ibi, seu in ipsorum statione damni passi fuerint, sive ex rixa, sive ex fraude, aut aliter per injustitiam, ut per Sanch. *loc. cit. dub. 21. nu. 1. & 5.* cum aliis Doctoribus; & quamvis pro foro externo reprobatum sit exercitium susceptorum, quando publicè susciipiunt, Menoch. *de arbitr. d. cas. 399. n. 18.* & propter aliquod emolumentum receptant, saltem accipiendo mercedem pro aleis, vel pro candelis, sive luminibus, ut per Joannem de Aret. *in d. l. 1.* Par de Put. *tr. de ludo nu. 46.* Tamen pro foro conscientiæ, & Canonico non sunt hæc necessaria, ut teneantur, & arbitrariè puniantur, si tamen frequenter susciipiunt; undè licèt ad hoc, ut prohibitum sit, ludum domi retinere, requiratur lucri, & emolumenti causa, ut innuere videtur Gloss. *in d. l. 1. in princ. ff. de aleæ lusu, & aleat.* ibique Alber. *n. 1.* Salic. *in l. fin. n. 2. C. de relig. & sumpt. funer.* Capr. *concl. 86. n. 69.* Conrad. *in pract. rubr. de lusor. n. 5.* Contrarium tamen, quod scilicet retinente ludum prohibitum domi, sive causa lucri, sive gratis puniantur, tenet Aretinus, Paris de Puteo locis allegatis & Caccialup. *de lud. nu. 66.* quæ sententia videtur verior; quia cùm utroque casu vigeat odium lucri prohibiti, eadem debet esse juris dispositio, *l. Illud, ff. ad leg. Aquil.* Domus autem pro habitatione, ac domicilio, in quo ludus habetur, intelligitur, *d. l. 1. §. Domum ff. eodem*, prout etiam *in l. qui domum, & l. nec in ea, §. sed Domus, ff. ad leg. Jul. de adult. & l. Cornelia, §. Domum, ff. de injur.*

14 Sanè domum sceleri præbere detestabile semper fuisse, docet *d. l. qui domum, ff. ad leg. Jul. de adult.* sive Domus sit in villa, sive in agro, vel rure, *dict. l. Lex Cornelia, §. Domum. ff. de injur.* & sive fiat amicitiæ causa, sive alia ratione, *l. & si amicis, ff. ad leg. Jul. de adult.* Atque adeò jure punitur, veluti qui causa facinoris est, *dict. l. & si amicis*, ubi notatur, *& d. l. 1. §. domum, ff. de aleæ lusu, & aleat.*

15 Prima autem pœna tenentis ludum domi est, quod si quis eum verberaverit, vel damnum dederit, non poterit contra injuriantem, vel damnum dantem agere, quia in odium ludi judicium ipsi non redditur, *d. l. 1. in princ. ff. eodem*, Par. de Put. *in tr. de lud. nu. 46.* Caccialup. *eod. tr. n. 65.* Corset. *singul. 114. v. furtum*, Menoch. *de arb. d. cas. 399. nu. 23.*

16 Quod procedit primò non solùm ubi verbera, & damnum sunt illata in ipso ludo, sed etiam ubicumque, & quandocumque, occasione tamen ludi, *d. l. 1. §. Item notandum*, ubi gloss. *v. ubicumque, & quandocumque*, ibique Odofred. *in princ.* Florian. *nu 7.* Salic. *in l. fin. sub n. 2. C. de relig. & sumpt. fun.* Jo. Andr. *in c. Clerici sub n. 13. de vit. & honest. Cler.* ubi & Card. *sub nu. 11.* Imol. *nu. 16.* Archid & Præpos. *in can. 1. d. 35.* illa sub *n. 3.* hic sub *n. 4. in fin.* Par. de Put. *loc. cit. n. 1. in fin. & nu. 46.* ubi testatur, ita in facti contingentia judicasse Neapoli, quos atque alios refert, ac sequitur Menoch. *cas. 400. n. 16.* & Crammat. *dec. 40. n. 5.*

17 Procedit secundò non solùm quoad pœnam criminalem, sed etiam quoad civilem, nec sit locus rei vindicationi, Cæpol. *cons. 55.* Menoch. *d. cas. 399. num. 23. & seq.* At contrarium, quod judicium non reddatur respectu pœnæ criminalis, sed possit agi rei vindicatione, tenet Paris de Put. *d. nu. 46* ductus ex Textu *in d. l. 1. §. si rapinam*, qui tamen apertè loquitur inter collusores, à quibus ad ludi susceptorem non inferri, docet idem Textus *d. §. si rapinam*, quare veram puto opinionem Cæpollæ, quæ probatur *in d. l. 1.* ubi reprobans opinionem Pomponii, intelligit edictum Prætoris, non solùm quoad actionem pœnalem, sed etiam quoad vindicationem & conditionem. An autem Judex pro hac injuria illata susceptori ludi possit agere ex officio, consulendus est Soccin. *in c. Inter dilectos n. 79. de excess. Præl.*

18 Procedit tertiò, sive inferens injuriam, aut damnum, sit unus ex lusoribus, sive non, *d. l. 1. §. Item notandum ff. de aleæ lusu, & aleat.* ibique Alber. *num. 3.* Soccin. *in d. cap. Inter dilectos num. 72. ad fin.* Caccialup. *de ludo nu. 65.* & Farinac. *q. 109. n. 145.*

Hæc tamen limitantur, ut procedant in verberibus, & damno illatis, secùs in offensa graviori; quia impunitas data *in d. l. 1.* pro verberibus, & damno illatis, non extenditur ad offensam graviorem, Soccin. *in d. c. Inter dilectos n. 77.* quem sequitur Vitalin. *in tr. ludo* Azard. *n. 7. in fin.* Par. de Put. *eod. tit. n. 46.* Caccialup. *n. 70.* Menoch. *cas. 400. n. 17.* & Farin. *loc. alleg. n. 168.* 19

Secunda pœna est, quod si ipse ludi susceptor aliquem verberaret, punitur pœna arbitraria, Caccialup *ubi supra n. 70.* Menoch *d. cas. 407. n. 17.* Quod intelligendum est, dummodò receptator non verberet, verbera à se repellendo; quia cùm hoc liceat ex dispositione juris naturalis, *l. ut vim ff. de just. & jur.* non est præsumendum, leges voluisse tollere defensionem naturalem, *§. sed naturalia, Instit. de jur. natur.* 20

Tertia pœna est, quod si tempore, quod luditur domi susceptoris, in dicta domo fuerit aliquid subtractum, non competit illi actio furti, sed furtum erit impunibile, *d. l. 1. in princip. ff. de aleæ lusu, & aleat.* ibique notant Odofred. Bartol. & Florianus, ubi testatur in facti contingentia, scholarem quemdam se patrocinante fuisse absolutum, Salin. *in d. l. fin. num. 2. C. de relig. & sumpt. fun.* Bald. *in l. Advocationis num 2. de condit. caus. dat.* Archid. *in d. can. 1 num. 3. dist. 35.* Soccin. *in dict. cap. Inter dilectos num 72. de excess. Præl.* Foller. *in pract. crimin. v. Nicolaus numer. 211. in fin.* & Grammat. *dec. 54. num. 5.* Quod autem dicitur subtractum, intelligi debet, quod sit ludi susceptoris, secùs si fuerit alterius, Gloss. *in dict. l. 1. v. subtractum.* Proceditque etiamsi furtum sit, dum in domo sit ludus licitus de per se, si illicitus ratione excessus, vel ex alia circumstantia, Bursatt. *cons. 116. numer. 1. cum seq.* ubi loquitur in ludo pilæ, Farinac. *quæst. 109. numer. 124.* Item intelligitur, quod domi susceptoris subtractum sit, nam si extra domum ludi susceptoris furtum factum sit, erit punibile, quia hæc pœna cohæret loco, ubi ludus exercetur, *dict. l. 1.* ibi: *Domo ejus subtractum fuerit, & in §. Item notandum*, ibi: *Verum furtum factum domi, ff. de aleæ lusu, & aleat.* ibique Gloss. *v. & eo tempore*, Odofred. *n. 2.* Caccialup. *de ludo n. 70.* & Amad. *de sindic. n. 75.* 21

Et in hoc tantùm differt verberans à furante; quia verberàs est impunis, ubicumq; verberet ex causa ludi, furans autem impunis erit, si furatur tempore, quo ludebatur, *d. l. 1 ff. de aleæ lusu, & aleat.* ubi propterea Bartolus tradit praxim probandi ad hoc, ut probatio suffragetur, Doctores, quos refert Farinac. *q. 109 num. 154.* Et quamvis quod non liceat ludi susceptorem verberare impunè nisi tempore ludi, videntur sentire Salicet *in d. l. fin. num. 2.* Paris. *d. num. 46.* & Farinac. *loc. cit n. 56* Nihilominus à præcedenti distinctione recedendum non est, quæ apertè probatur *in d. l. 1.* 22

Quarta pœna est, ut domus, in qua ludus habetur, applicetur fisco, *d. l. fin. § fin. C de relig. & sumpt. fun.* ibi: *domibus eorum publicatis* Angel. *de malef. v. metitor, n. 5.* Jodoch. *in prax. crim. c. 326. n. 8.* Par. de Put. *de ludo n. 45. in fine*, Caccialup. *eod. tract. n. 64.* Vitalin. *in tract. de Ludo*, Azard. *nu. 3. 13. & seq.* Jo. Bonif. *in tr. de furt. num 86.* Grammat. *dec. 40. nu. 4.* Quod accipi debet si retineatur scienter, secùs si ab alio eo ignorante retineatur. Vitalin. *loc. alleg. n. 10.* Paris. de Put. *ibid. n. 45.* Caccialup. *eo loco n. 64.* cum aliis per Farin. *q. 109. n. 61.* 23

Quinta pœna est, quod retinens domi ludum, ultra prædictas pœnas potest puniri pœna extraordinaria, Angel *loc. cit. n. 6.* Amad. *de Sindic. nu 95.* Bonacos. *quæst. crimin. v. ludus, vers. statutum loci in fine.* At quod demptis pœnis prædictis non possit retinens domi ludum alia pœna de jure puniri, quàm supra enumeratis, tenent Soccin. *in d. c. Inter dilectos nu 75. de excess. Præl.* Angel. *de malef. loc. cit. n. 9.* Menoch. *de arb. d. cas. 399. nu. 16.* Farinac. *ibidem n. 138.* Quod videtur verissimum. Nam cùm 24

in d.

in d.l.1.ff.de aleæ lusu,& aleat.& in d.l.fin C.de relig.& sumpt.fun. in quibus sunt statutæ pœnæ contra lusores, non legatur ista pœna extraordinaria, neque nos eam inducere debemus, *l.illam*, ubi Jas. *C.de collat.* cum vulgò aliis. Extant verò alicubi leges municipales imponentes alias pœnas, ut in Ditione Ecclesiastica, in qua vigore edictorum generalium ludi susceptores, quos vulgari nomenclatura nuncupamus retinentes barattariam, ultra domus publicationem puniuntur pœna triremium, aut perpetui exilii, & infamiæ, ut in citatis edictis *c.9.* In Regno quoque Neapolitano exrant speciales sanctiones contra lusores, de quibus D Regens Rovitus *in pragm. 111.de aleæ lusu,& aleatoribus.*

25 Aleatores autem, scilicet publici lusores alearum, id-est qui, ut ait Menoch. ubi supra, & Rot *div.dec.426.p.1.* indifferenter, seu cum diversis, & ad longum tempus, ac de notabili quantitate, ac frequenter ludunt. Idemque aleatorum susceptores sunt personæ viles, & infames, ut habetur *in d.c.Inter dilectos de excus.Præl.* ibique Abb. *n.1.& 2* Barb. *n.3.* ubi plures allegat, & Garz. *de benef.p. 7.c.8.à nu.38* sed intellige, ut sint infames infamia facti, & non juris, ut Abbas *d.nu.2. & 8.* Garz *à nu.38 & seqq.* Quare per triennalem constantem vitæ emendationem infamia cessat ut per Genuens *in pr. cap 45. num.5.* Salicet. *in l.1st minorem nu 2.C.de integr.restit.min* Clar. *§.fin. q.21.num.1.in fin* facitque *auth.Inter dicimus C.de Episc. & Cler.*

26 Hinc sequitur, quod aleatores, & susceptores sunt repellendi à testimonio ferendo, quando tempore ferendi testimonii retinent talem consuetudinem, Rol. à Valle *cons.4.n.2.& 4.lib.2.* Gutier. *de controv jur.c 53.nu.5* & ut testis repellatur, uti lusor, oportet probari, quod talis erat tempore lati testimonii, & quod ita communiter reputabatur ab omnibus ipsum cognoscentibus, Dec. *cons.163.n.10.& seq* Grammat. *d.dec.11.n.12* In Regno tamen Neapolitano, ut testis repellatur à testimonio ferendo tamquam lusor, oportet quod de ludo vivat, & nulli alii officio vacet, Grammat. *loc.cit. n.7.& dec.40.n.7.* Regulariter tamen lusor repellitur à testimonio ferendo, Alex *cons.151.col.3.lib.5.* Dec. *loc. alleg* Cravet. *cons.169.n.5.* Gramm. *cons.35. n.59 & d.dec.11.nud.6.* Quia lusor præsumitur criminosus, blasphemator, & dilapidator bonorum, *l.fin.C.de relig.& sumpt.fun* Bertran. *cons.222.n.3.* Gerard *sing.83.* Menoch *d cons.399.in princip.* Gramm. *d.dec.11.à n.3.cum seqq.* quod limitatur primò, ut procedat quoad effectum condemnationis, sed faciunt indicium ad torturam, Bal. Soccinus, & alii, quos refert, ac sequitur Gram. *d.dec.11 n.9.* Limitatur secundò, quando cum Testibus lusoribus concordarent alii, qui non patiuntur exceptiones, Alber *in l.3.§.ejusdem.ff. de testibus*, Calcan. *cons.109.* Gramm *d.dec.11.n.11.* Limitatur tertiò, ut non procedat, ubi agitur de probanda re in ludo gesta; quia tunc admittuntur etiam lusores. Salic. *in l.ea quidem, C.de accusat.*

27 Sequitur item, quod isti sunt irregulares, ut promoveri non possint ad Ordines, Gloss. *in c. Clerici 15. v.ad aleas de vit.& honest.Cler.* Maiol *l.3 de irregul.c.1.nu.7.* durante scilicet infamia prædicta, secùs post triennalem vitæ emendationem.

28 Item sequitur secundùm multorum sententiam quod isti ratione infamiæ facti sunt inhabiles ad obtinenda beneficia Ecclesiastica, itaut collatio eis facta sit ipso jure nulla, ut tenet Abb. *in d.c.Inter dilectos nu.6.* Vitalin. *de lud.n.6.* Sola *ad Constit.Sabaud.lib.3.* Marquard. *in tr.de calib.p.3.q.11.n.7.* Menoch *de arbitr.d.cas.399.nu 3.* Molin. *de contr.disp.52.n.6.* Diaz. *ict pr.c 73.n.2* & plures alegat, & sequitur Barbos. *in d.c.Inter dilectos nu.4.* & tenet Rot. *diversf.dec.426.n.2.* ubi quod collatio facta Clerico publico notorio aleatori est ipso jure nulla: Quod procedit sive beneficium sit liberæ collationis, sive de Jurepatronatus, Lambert. *de jurepatr.lib.3.art 9.q.2.n.10.* & sive collatio fiat liberè, sive ex causa resignationis, Paris. *loc.cit.n.65.* Si autem non erat publicus notorius aleator, est irritanda *d.c. inter dilectos*, & Rot. *ubi supra nu.1.* Paris. *n.66.cum seqq.* & ibi habes modum probandi, seu articulandi super publicitate, & notorietate, & consuetudine ludendi, Paris. *de resignat.lib.4.q.3.n.65.* Contra tamen alii multi tenent, quod collatio beneficii facta infamia facti, ut aleatori publico notorio, non sit ipso jure nulla, sed annullanda. Hos allegat, & sequitur Garz *loc. cit nu.47.* & Salzed. ad Diaz. *d.c.73.lit.D.* qui dicunt secus esse in collatione facta infamia juris; quia tunc concedunt fore nullam ipso jure, utraque autem sententia est probabilis, & ferè æquali numero Doctorum suffulta.

Id tamen certum est, quod si agatur de beneficio alea- 29
tori conferendo, vel de eo instituendo, vel confirmando, repellendus erit, & cassanda præsentatio, nominatio, seu electio *ut.d.c.Inter dilectos*, ibique Abb. *n.6.* Rot. *diverf. loc.cit.n ult.* Garz *supra n.60* Et ad effectum quod Clericus reddatur inhabilis ad obtinendum beneficia, non requiritur aliqua monitio, ut à ludo desistat, sed illa requiritur tantùm quando agitur ad privationem obtenti, Gloss *in d.c.Clerici 15 v.ad aleas de vit.& honest.Cler.* ibique Ostiens. *n.6.* Abb *nu 11* Gloss. *in d.c.Inter dilectos v.aleatorum*, ubi etiam Ostien. *n.4.& seq.* Jo. Andr. Card. & Anchar. *princ.* Butr. *n.13* Boich. *n.1.* Soccin. *n.12.de excef.Præl* Archid. *in can.Episc.n.1* ibique Præpos. *n.3.d.35.* Menoch. *d.c.399.n.3.* Monald *cons.17.n.7.l 1.* Undè pariter certum est, quod si Clericus aleator, vel susceptor monitus non desistat, ab officio, & beneficio deponi poterit, ut Abb. *in d.c.Inter dilectos n 6.* Sylvester, Præpositus, Geminianus, & Caccialupus, quos sequitur Maiol. *d.cap.1.num.7.lib 3.* Quamvis de hoc dubitet Diaz. *cap. 73.cit.num.2.* qui putat pro arbitrio Judicis esse puniendos.

Alia pœna Clerici lusoris est detrusionis in Monaste- 30
rium pœnitentiæ agendæ causa, & suspensionis ab Altari per triennium ex dispositione, *d authentica Interdicimus de Sanct Episc.* ibique Gloss. & Doctores *in d.c.Clerici 15.v.aleas de vit.& honest.Cler.* Sed quia pœna hæc à jure Canonico probata non reperitur meritò Judices Ecclesiastici consueverunt suo arbitrio procedere pro modo culpæ, & ludentium consuetudine, Salzed ad Diaz. *c.73 sub lit.C.* Menoch *de arbitr.cas.398.n.9.* Farinac *q.109 n 97.* Quemadmodum etiam regulariter puniri solent lusores, Farinac. qui alios refert *d q.109.n.57.* In Canonibus Apostolorum ita habetur. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel definito, vel deponito, can.41.* Qui canon inter decreta Gratiani transcriptus est, *canon. Episcopus 35.d.* Ex quo colligunt interpretes, monitum aleatorem, nec se corrigentem beneficiatum posse Sacerdotio privari. Apud Agarenos, seu Mahumetistas lusores pro pecunia quocumque genere ludi ignominia afficiuntur, & deinceps graviori supplicio, Jo Cuspinian *lib.de instit.Turc. c.de cat.mor.Turc.* Sunt & placita Curiarum supremarum Galliæ quæ ludos aliquos vetant omninò, potissimùm sacris diebus, & horis, quibus oportet Divinis interesse orationibus, vel concionibus, neve quis aleatoria, vel loca publica ad trunculorum, seu metarum ludos exhibeat, pœna corporali indicta. Solent & politici Judices hos lusores publicos, festis maximè diebus deprehensos, ad torquem infamem damnare.

Et nihilominùs, ut quis tamquam aleator eligi non 31
possit, opus est quod non semel, aut pluries luserit, sed requiritur ludendi consuetudo, Farinac. *q 109.nu.10.* Bellet. *disquis.Cleric part.2.§.16.numer.3.* Neque infamis facti, vel juris repellitur ab electione, nisi post Judicis declarationem, etiamsi agatur de delicto notorio, Bursat. *cons.14.n.18.* Sanch. *in decalog.lib.2.c.26.n.1.* Donat. *rer. rer.regul tom.2 tract.5.qu.20.v.4.& 6.* ubi in specie de lusoribus. Minúsque incurritur infamia, vel irregularitas ad effectum, ut quis eligi non possit ad dignitates, quando reus damnatus est in pœnam extraordinariam, vel arbitrariam. Talis enim sententia nullam infert irregularitatem,

tatem, aut infamiam juxta Text. *in leg. & si securior, C. ex quibus caus. infam. irrog.* ibique Gloss. & Bart. *nu.* 1. *& 6.* Bald. *in princ. & n.* 25. Salic. *n.* 8. & alii communiter. Neque infamia juris contrahitur ubi quis damnatur in pœnam pecuniariam, sed requiritur condemnatio in pœnam corporalem deportationis damnationis ad opus publicum, ad triremes, vel aliam pœnam corporis afflictivam juxta gloss. *in l.* 1. *C. de mod. mulct.* Par. de Put. *de Sindic. tit. quod condemn. pœn. extraord. non sunt infam.* Rnbuff. *in constit. Reg. tit. de sent. execut. art.* 15. *gloss.* 1. *n.* 4.

CONSULTATIO XCIV.

Inter ordinarios Ecclesiasticos quinam sit competens? An Ordinarius domicilii delinquentis, an verò loci commissi delicti? Et quid ratione contractus? ubi ad rem alia in praxi tutiora.

1 PRima sententia vult, esse Judicem competentem Ordinarium loci commissi delicti. Nam in cujus Territorio quis delinquit, ejus jurisdictioni subjicitur, licèt aliàs ei subjectus non sit, *c.* 1. *de rapt. can. placuit* 7. *q.* 3. *c. postulasti de for. compet.* Causæque criminales perfici debent, vel ubi delicta commissa sunt, vel ubi causa inchoata est, vel ubi reperitur, qui reus esse criminis perhibetur, ut scribunt Divi Severus, & Antoninus *in l.* 1. *C. ubi de crim. agi oport.* Ex autem Judicibus, quibus aliqua ex præfatis rationibus competit in reos jurisdictio, ille præfertur, qui est Judex loci delicti, itaut ad eum requisitus Judex alterius loci, ubi reperitur reus delinquens, teneatur illum transmittere ex Textu expresso *in Auth. ut omnes obed. Jud.* §. *hæc considerantes, & in Auth. ut nulli Judic.* §. *si quis verò comprehensorum*, traduntque Jo. Andr. *in c.* 2. *n.* 7. *de conflit. in* 6. latè Avendan *resp.* 40. *n.* 2. Farin *qu.* 7. *n.* 5. Thesaur. *decis.* 90. *nu.* 1. Hoppen, *decis. Germ.* 43. *nu.* 12. Merlin. Pignat. *contr. cent.* 1. *cap.* 95. *num.* 3. Sanfelic. *decis.* 68. *nu.* 5. Carpzov. *in prox. crim. part.* 3. *q.* 110. *nu* 15.

2 Neque in hoc casu videtur esse locus quæstioni, Judex ratione originis, sive domicilii possit punire reum, qui extra Territorium deliquit. In qua pro utraque parte Doctores affert Farinac. ubi supra; sed tantùm disputari solet, ubi Judex loci delicti vel non vult, vel negligit procedere. At quando ipse vult reum punire, & requirit Judicem loci originis, sive domicilii pro remissione, nulli dubium est, quin teneatur requisitioni parere, ac reum remittere, ut apertè disponit Textus *in d.* §. *hinc considerantes auth. ut omnes obed. Judic. & in d.* §. *si quis verò, auth. ut nulli Jud.* Quorum jurium dispositione perpensa, non posse Judicem ratione originis, sive domicilii procedere contra reum, si pro remissione requiratur à Judice loci delicti, probant Bart *in d. l.* 1. *C. ubi de crim. agi oport. n.* 1. Felin *in c. fin. nu.* 11. *de for. comp.* Clar. §. *fin q.* 38 *n.* 19 Farin. *d. q.* 7. *nu* 23. Fachin. *contr. jur. lib.* 9. *c.* 20. ac Thesaur. *d. dec.* 90. *n.* 10.

3 Minúsque refragatur, quod ait Farin. *loco allegato n.* 23. locum non esse remissioni, ubi alter Judex originis, vel domicilii prævenit in procedendo, ad quod allegari soler decisio Franchi 505.

4 Nam contrarium est verius, ut firmant Alciat. *resp.* 13. *n.* 2. *lib.* 7. Gomez *var. to.* 3. *c.* 1. *n.* 87. Thesaur. *d. dec.* 90. *n.* 6 quos refert, ac sequitur Sanfelic *cit. dec.* 68. *n.* 7. Scip. Rovit. videndus *in pragm.* 1. *tit. ubi de delict. nu.* 11. *ac seq. ubi n.* 10. reprobat in specie dictam decisionem Franchi, & comprobat Ferdinandus ejus filius in allegatione ibi impressa *à num.* 45. *cum seqq.* fusissimè autem Giurb. *cons. crim.* 48. *à n.* 4. qui etiam Franchum impugnat.

5 Neque ex eo, quod hæ duæ Curiæ distinctam, & seiatam habeant jurisdictionem, recusari potest remissio. Nam id locum habet quando de remissione reorum concontenditur inter Curias seculares duorum Principum superiorem non habentes, non autem ubi res agitur inter Curias Ecclesiasticas, inter quas indistinctè remissiones faciendæ sunt, quia omnes sunt subditæ eidem superiori, nempè Summo Pontifici, ut per Cassan. *ad consuet. Burgund. rubr.* 12. §. *unic, n.* 14. Baiard ad Clar. *d. q.* 38. *nu.* 80. Guazzin. *defens. l. c.* 17. *n.* 37. aliosque apud ipsos, traditque Tondut *de prævent. p.* 2. *c.* 11. *nu.* 2. inquiens quod hoc casu non est deneganda remissio, imò Judex ad illam concedendam proclivior esse debet; Eòque præsertim quia Judex domicilii non habet corpus delicti, ut proindè juxtà communem Doctorum sententiam remanet ejus processus, tamquam cadaver sine anima.

Atque ita etiam in hac ferè specie declaratum fuisse videtur à S. Congregatione super Episcopis, ac Regularibus. Nam in controversia vertente inter Curiam Episcopalem Civitatis Aversanæ, & Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam super cognitione causæ vulnerum illatorum per Clericum Carolum Florellum oriundum ex Terra Fractæ Majoris Diœcesis Aversanæ in personam Francisci Russi. Eadem S. Congregatio, auditis Partibus, & negotio me referente maturè discusso censuit, cognitionem causæ prædictæ spectare ad Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam, ac proindè Clericum Carolum prædictum unà cum processu contra eum fabricato per Curiam Episcopalem Aversanam fore, & esse remittendum ad Curiam Archiepiscopalem præfatam. Romæ 31. Julii 1643. M. Card Ginettus. 6

Idque præcipuè si processus Judicis domicilii non sit legitimus, ex quo non potest allegari prævention ex ejus parte, contra verò appareat legitimus processus Curiæ loci commissi delicti; undè ipsi data prævention ex relatis à Giurb. *d. cons.* 48. *num.* 39. adeòut non possit ei præjudicium inferri per alium Judicem, à reo non sine suspicione electum, ut per Farinac. *d. quæst.* 7. *num.* 58. *& cons.* 134. *num.* 2. 7

An autem inspiciatur locus, ubi delictum est inchoatum, an verò locus, ubi est consummatum, Jo Andr. *in c. in obscuris de reg. jur. in* 6. *in mercur.* tenet, utrobiq; censeri commissum delictum, & ideò utrumque Judicem posse procedere, & hanc dicit esse communem sententiam Aret. *in c. licèt n.* 7. *de for. comp* qui tamen distinguit, cujus conclusiones reassumit Felin *n.* 13. *& seq* & an Judex delicti possit citare extra Territorium, vide Angel. *in sua disp. quæ incipit Bononiensis n* 4. ubi relatis, & confutatis quinque opinionibus pro regula existentem extra Territorium citantis nec materialiter, neque verbaliter citari posse, eamque limitat sex modis, quos *in d. c. licèt n.* 2 prosequitur Felinus. 8

Secunda sententia tenet, quod licèt inter Doctores controverratur, an Judex originis, vel domicilii possit cognoscere ex officio de delicto commisso extra suum Territorium: anve causa solùm pertineat ad Judicem loci, ubi delictum commissum est, ut plenè per Farin. *d. q.* 7. *à n.* 19. in qua multos refert Doctores pro utraq; parte cum plerisque ampliationibus, ac limitationibus; cessat nihilominus omnis disputatio, quando Judex Originis, vel Domicilii non procedit ex Officio, & per inquisitionem, sed ad postulationem Partis. Illa enim dicitur excitare jurisdictionem Judicis Ordinarii, ut proindè ad Judicem delicti amplius reum remittere non teneatur, Guaz. *defens. l. c.* 14. *n.* 5. Clar *q.* 39. *n.* 3. ubi quod hoc procedit, etiamsi deindè eadem postulatio fuerit porrecta in loco delicti; quia tunc præjudicate non potest Curiæ, quæ prævenit, quod comprobat Thesaur. *dec.* 90. *n.* 2 qui testatur de veriori, & magis communi, Caball. *q. crimin.* 162. *n.* 2. & pluribus probat idem Farin eo loco *nu.* 2. ubi testatur de praxi universali, hancque ait esse communem Doctorum opinionem. 9

Hac autem conclusione suppositâ, tamquam certa in jure, sequitur necessariò, utrumque Judicem esse competentem in his casibus, illumque præferendum in causa, quæ prævenit in processu, multòque magis in comprehen- 10

prehensione fontium ob regulam, quod inter plures Judices competentes, ac ordinarios semper sit attendenda præventio, propter quam Judex præveniens nequit adstringi ad remissionem, ceù firmant in hac specie Guid. *dec.*202 *n.*3 Guazzin. *d. defens.*1. *c.*17. *n.*34. Caracciol. *de for. comp. remis. q.*11. *num.*1. Franch *decis.*129. *& decis.*505. Ricc. *decis* 182. *num.*9. *&* 111. *part.*1. Squillant. *de privil. Cler. cap.*2. *num.*74. Covar. *pr. quæst c.*12. *num.*6. aliique. Imò quod id procedat tam ad postulationem Partis, quàm etiam ad solam inquisitionem fisci, cùm adhuc de jure canonico post comprehensionem rei non fieri remissionem ad Judicem perpetrati delicti, tradit Vinc. de de Franch. *decis.*88. *n.*5.

11 Idque faciliùs locum habet in casu, quo non solùm delictum commissum est in loco posito in confinibus utriusque Diœcesis, in quo casu uterque Judex potest procedere, sed solùm attenditur præventio pro cognitione causæ, ut per Abb *in c. fin. n.*26. *de for. comp.* Carleval. *de jud. q.*7. *lect.*1. *n.*7. 1. Farinac. *d. q.*7. *nu.*51. Guazzin. *loc. cit. c.*26. *n.*26. cum aliis, quos refert Scialoya *de for. comp. c.*38. *tit. de foro delicti nu.*59 Verùm etiam quia Ordinarius loci commissi delicti sit suffraganeus Ordinarii originis, vel domicilii, qui propterea jus habet procedendi, cùm Judex superior, qui comprehensum tenet delinquentem, non potest adstringi ad remittendum Judici inferiori, ut firmat Capoblanch. *de Baronibus tom.* 2. *c.* 60. *in princ.* Scialoya ubi supra *n.*60.

12 Has duas sententias ita concilio. Præcipuus modus sortiendi forum est ratione domicilii, *c. ex parte de for. comp. l. Cives. C. de incol. lib.*10. cum aliis adductis ab Innoc. *in c. licet de for. comp. num.*1 Et hic propriè dicitur esse verus, & naturalis forus, Innoc *nu.*3. Butr. *ibid nu.*16. & Felin. *nu.*23. Hinc appellatione alicujus Diœcesis in dubio comprehenditur Diœcesis domicilii, ut notat Compostel. *in c. nonnulli in* 4. *gloss. de rescript.* & Specul. *in tit. de citat* §.1. *in princip.* & sic ait Jo Andr se disputasse *in cap. statutum gloss.*5 quæ incipit, *dicebamus in fine de rescript. in* 6. Hinc etiam appellatione subjecti in dubio venit subjectus ratione domicilii, Gloss. *in c. nuper, v. absolutio de sent. excom.* & Gloss. *in Clem.*3. *v. subditos de for. comp.* quam ibi omnes sequuntur.

13 Et de Diœcesi dicitur tantùm, qui est subditus ratione domicilii, Archid. *in c. cum nullus v. Parochiæ de temp. ordinat. in* 6. subjectus etiam propriè non dicitur, qui subest potestati delegatæ, ut dicit Gloss. *in c. pervenit* 7. *q.* 1. Quia tales submissiones sunt secundùm quid non autem simpliciter, & naturaliter, sed per accidens; unde solus forus domicilii est verus, & ordinarius forus ita ut propterea secundùm communem opinionem, de qua testatur Abbas *in d. c. licet v.*41. *de for. compet.* Ordinarius domicilii non solùm possit procedere contra subditum, si sit præsens, qui quolibet casu potest in eum exercere omnimodam jurisdictionem, ut *in Clem. pastoralis de re judic. & in c. cum contingat de offic. Ordin. c.*1. *& cap. cum Episcopus eod. tit. in* 6. *& l. Congruit de offic. Præsid.* cum similibus. & eum convenire tam pro contractibus alibi gestis, & re alibi sita, quàm pro delictis alibi perpetratis, ut *in c. dilecti de for. comp. & in d. c. cum contingat*, ibique que plenè per Abbatem; sed etiamsi sit absens, nam potest citari per Judicem domicilii, quoad omnes effectus, scilicet ut procedat contra eum, vel ad missionem in possessionem, vel ad condemnationem, si status causæ patiatur; quia, ubicumque sit, ejus subditus remanet, & citatio decernitur in proprio Territorio ipsius Judicis, licèt nuncius exequatur extra Territorium. Nam illa executio non est actus judicialis, & ideò potest exerceri extra Territorium, ut notatur *in c. novit, de off. l. & in c. Roana*, §. *Contrah. de for compet. lib.*6. ac tenet Ostiensis, & Jo Andr. *in c.*7. *de rapt.* Quinimò potest Ordinarius domicilii contra absentem procedere etiam ad sententiam excommunicationis, ut contra Paul. de Leazar. & Calderinum, tenet *in d. c. licet*, Jo. de Lignano, & Federic. de Sen. *cons.*16. quorum opinio communis est, ut similiter testatur Abb. *supra n.*42.

At secus est in Ordinario ratione delicti, vel contractus quia ita demum potest procedere contra delinquentem, vel contrahentem, eos excommunicando, & mittendo in possessionem, si sint præsentes in loco, sin autem sint absentes contra personam procedere non poterit, sed tantùm contra res, mittendo in possessionem earumdem rerum, si reperiantur in loco delicti, vel contractus, ut determinat Innoc. *in cap. licet in princ. de for. comp.* & Ostien. *nu.*3. ubi reddunt rationem, cur subditus absens non possit excommunicari, quia scilicet non potest dici contumax, cùm citatus extra Territorium non teneatur comparere. Idem tenet Butr. *n.*6. ubi concludit, delinquentem, si sit præsens in Territorio, ubi deliquit, esse subjectum quoad omnes effectus, & personam, & bona ibi existentia concernentes. Si verò sit extra Territorium, esse subjectum tantummodò quoad potestatem distringendi bona sita in Territorio Judicis perpetrati delicti, ut notatur *in d. c postulasti de for. comp.* Et idem in contractibus concludit *nu.*5. diversi. ita demum aliquem sortiri forum ratione contractus, si ibi inveniatur quoad effectus personam concernentes. Ideòque si Ordinarius vellet eum excommunicare, non posset eum quoad hunc finem in contumaciam constituere. Idemque putat, si vellet eum de debito, directè condemnare, nisi esset præventus, ut ait Innoc. *in cap. præterea de dilat.* Vel nisi ibi aliquando comparuisset, ut inquit Gloss. *in l. si quis Romæ, ff. de jud.* & subdit, se hoc in facto habuisse. 14

Quod ad effectus res concernentes, benè posset citari, & in contumaciam constitui, ac missionem pati, dummodò tamen res sint in loco initi contractus, ut dictum est supra in delictis. Idem tenet Barbosa *in d. c. licet n.*5. *de for. comp* dicens judicem contractus posse contrahentes citare extra locum, ac Diœcesim contractus; quia citare est jurisdictionis voluntariæ, *d. c. præterea de dilat.* & ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis Judex potest extra Territorium exercere ut notatur *c. novit. de offic. leg.* Verumtamen hujusmodi citatio non est efficax ad constituendum citatum in contumacia, si non compareat quoad hoc, ut Judex citans ad excommunicationem, mulctam, vel aliam pœnam possit contra eum procedere, sed missionem facere poterit, ut expressè habetur in *d. §. Contrahentes*, ubi hoc tenet Jo. Andreas. 15

Contrahens igitur in loco contractus inventus potest per nuncium, vel epistolam citari, & trahi invitus ad Judicium Judicis contractus, & si legitimè citatus, non adsit judicio, potest omni juris remedio in res, & personam ipsius, prout negotium petitur, procedi juxta dispositionem *c Quoniam frequenter extr. ut lite non contest.* Idem juris est, si ante erat citatione præventus, quàm indè decesserit, undè si Judex fuerit Ecclesiasticus, poterit ferre sententiam excommunicationis, & ipsum in principali negotio si status causæ patitur, condemnare, quemadmodum Judex domicilii, vel originis hoc potest. Ex quo enim contrahens præventus, Judex in personam jurisdictionem habet, sicuti alius quivis competens, Innoc. *in c.* 2. *nu.*2. *& seq. de dilat. d. l. si is, qui Roma*, juncta Gloss. *de jud. arg. c. proposuisti de for. comp.* 16

Si verò in loco contractus non reperiatur, nec sit citatione præventus, utrum tunc Judex contractus possit contrahentem citare in alieno Territorio, ut missio in bonorum possessionem decerni possit, nos affirmativè respondemus, licèt de hoc tam inter legum quàm Canonum interpretes non satis conveniat. aliis citationem in alieno Territorio fieri non posse, aliis contra asserentibus. 17

Et quidem Jac. de Bellovisu *in reper. d. §. Contrahentes in c. Romanæ nu.*13. *& seq. de for. comp. lib* 6. approbat sententiam Joan. Fab. *in §. ult. in fin. Instit. de pœn. temp. litig.* & Salic. *in l. omnes, C. de Episc. & Cler.* ut tutiorem, ac veriorem in praxi receptam, eamque sequitur, quidquid 18

quid alii fuerint opinati. Covar. *pr.q.c.*10.*n.*7. sentit enim eodem loco Fab. citationem tam realem, quàm verbalem in alieno Territorio fieri non posse, quia extra Territorium jus dicenti impunè non paretur, *leg.ult.ff.de jurisd.omn.jud.cap.*2.*de Constit.in* 6.*Clem.Pastoralis cum similibus de sentent.&re judic.* Ita & Salicetus, ubi supra, vult citationem in alieno Territorio fieri non posse, nedum ubi sunt distinctæ Principum jurisdictiones *dict. Clem.Pastoralis*, sed etiam ubi jurisdictiones ab eodem Principe dependent, veluti quando sunt constituti diversi Præsides Provinciarum. Si tamen Territorium Præsidis esset per varias Civitates distinctum, possit Præses in omnibus istis Civitatibus citare, & ita intelligendus est secundùm eum versiculus *Verùm*, ubi Textus non loquitur de alia Provincia, sed de ea, quam sortitus est Præfectus; ex quo concludunt, quod si essent diversi Magistratus constituti in una Provincia, & uni Præsidi subjecti, non potest unus in alterius Territorio citare, quasi jure Præsidis id faceret. Quia quemadmodum unus Præses in alterius Provincia hoc non potest, ita nec unus Magistratus in alterius jurisdictione, ducto argumento à respectivis, cùm ejusmodi jurisdictiones sint separatæ, & ideò debet Judex domicilii, ubi reus degit, literis Judicis contractus requiri, ut illum citet, sive faciat illum coram se venire, & sic si non venerit, mittet actorem in possessionem rei petitæ, *l.hæres absens* §.1.*de jud.*

19 Nec obstat *l.ult.ff.de offic.Præf.Urb.* Quia differentia est inter delegationem, & citationem. Actus enim delegationis aliquem non afficit, donec exerceatur in loco permisso. Citatio verò statim absque dilatione personam ligat, vel res ipsas.

20 Minùs obstat *d.*§.*Contrahentes*, dum dicit eorum auctoritate citari, quidquid dicat Phil. Franchus, & alii Doctores; quia intelligendus est, si fuerit, vel reperiatur contrahens in Territorio Judicis citantis, tunc ejus auctoritate citatur, alioquin opus est requisitione, per quam providebitur actori contra ipsum Contrahentem absentem secundùm Jacob. de Bellovisu *ubi supra.*

21 Neque ad rem pertinet, si quis dicat in contractu remissioni locum non esse, *ut d.*§.*Contrahentes.* Quia non est hæc vera remissio, quæ fit solo verbo ad eum effectum, ut decernatur missio in possessionem bonorum, quæ in loco contractus constituta sunt.

22 De hac quæstione plenè Gaill *lib.*1.*observ.*56. ubi eam asserit valdè dubiam, & Cæsarea decisione indigentem, ac Pontificia quidem quoad Judices Ecclesiasticos, tres citandi modos referens, quorũ primus per nuncium, non ad effectum procedendi in personam, sed in missionem in bona. Sed hic reprobatur, aliasque secundùm Gaillum periculosus quia nuncii plerumque malè, & indignè tractantur. Secundus per literas ad judicem alterius Territorii, sub quo citandus degit ad dictum effectum missionis in bona, qui probatur, & à Gaillo observari visus, & probatus in Text. *l.*1.§.1.*ff.de requir.reis*, Covar. *d.c.*10 *nu.*7. ubi *n.precedenti* de his plura, & aliquot casus, in quibus remissio in contractibus locum habeat, quos ibi plenius vide, & apud Franch. *in d.c.Romana*, §. *Contrahentes n.*9.*de for.comp.in* 6. Tertius modus omnium tutissimus per edictum publicum, ut videlicet reus, quoad dictum effectum missionis in bona per edictum citetur in locis vicinis, ac finitimis, quibus verisimiliter ad notitiam ejus pervenire possit.

23 His tamen minimè obstantibus, tenendum est, quod supra ex communi Canonistarum sententia inter Judices præsertim Ecclesiasticos adduximus, & observatur.

24 Porrò delinquentis Judex dicitur is, in cujus jurisdictione quis deliquit, nam potest in personam delinquentis, ibi comprehensam, & etiam bona alibi constituta pro qualitate delicti animadverte *can.*1.3.*q.*6. Panorm. *in cap.ult.num.*6.*de for.comp.d.c.postulasti eodem tit.c.*1.*de rapt.l.*1.*& auth qua in provincia, C.ubi de crim.agi opor.* Si verò non fuerit ibi apprehensus, ita demùm poterit Judex pro qualitate causæ in personam animadvertere, si priusquam locum delicti exiret, citatione illum prævenit, sed si latitet, quominùs citari possit, aut citatio ad eum perveniat, citabitur per edicta in loco delicti promulganda, & valvis portarum, vel Ecclesiarum affigenda per ea, quæ habentur *in d.auth.nulli Judicum*, § *si quis vero comprehensos colum.*9 ad effectum scilicet, ut missio fiat in bonorum possessionem, quæ in loco delicti habet, non ut in personam quidquam statuatur, Panorm. *in d.c.ult n.*6.*& seq.* Potest etiam Judex delicti, si crimen atrox sit, requirere Judicem loci, in quo delinquens degit, ut ipsum citet, & remittat. De hac re vide rationes & latiorem interpretationem ex Covar *pract. qu.c.*11.*n.*3.5. *ac seq.*

Quod tamen non obtinet in crimine hæreseos; quia 25
cùm hæreticus ubique dicatur deliquisse, *l Arriani C. de hæret.* potest ubique puniri. Hinc fit, ut Ordinarius in pœna imponenda censeatur Delegatus Pontificis, *c.ad abolendum* 10.*de hæret.* Et ideò possit exemptum, vel privilegiatum punire per Textum. ac ibi Hent. Boich *in d.c.ad abolendam.* Alios autem casus, in quibus non fit remissio, & quid circa eam juris sit, vide *in d. auth.nulli Judicum*, §. *si quis comprehensorum, & in d.*§. *contrahentes, & d.c.ult.*

Insuper annotandum est, Judicem ratione contractus 26
vel delicti ita competentem esse, si laicus contrahens, vel delinquens Judicis secularis, Clericus Ecclesiastici forum sortiatur, Glossa. omnibus probata *in l.*1.*ff.si quis in jus voc.non iter.* Et si quis Officialis, vel Judex secùs egerit processus erit nullus, tamquam ab incompetente Judice factus, *ut per tot.tit.C.si à non comp.Jud.* Undè si Clericum capitaliter delinquentem capiat Judex secularis, tenetur illum remittere Judici Ecclesiastico puniendum, si aut Clericus se remitti postulet, aut Prælatus illum remitti requirat, Text. *in cap.si Judex laicus de sent. excomm.lib.*6. ubi Doctores, *& in cap.si diligenti de for. comp.& c.at si Clerici de judic.* Quod verum quando in habitu Clericali invenitur, secùs si in habitu seculari, Guidop. *qu.*128. Quod apud me falsum est, cùm ordo ipsum eximit à jurisdictione laicali de quo plenè Covar. *p.q.c.*31. qui adeò impressus, ut per extraneum habitum non exuatur. Quare verum, ac tutum erit, constito de ordine Clericali, & eo casu remittendum; quod & observatum memini.

Quinimò si jam Clericus esset per Judicem secula- 27
rem pro crimine capitali ad mortem condemnatus, deberet nihilominùs Clericus tradi Judici suo Ecclesiastico secundùm Doctores *in d. cap.at si Clerici*, quia hæc exceptio fori declinatoria potest post sententiam opponi, & judicium retrò nullum constituit secundùm ea, quæ notat Felin *in c. exceptionem de excep.* & plenè Covar. *pr.qu.c.*33.*n.*2. E contrario verò si Judex Ecclesiasticus ratione contractus, vel delicti per laicum commissi velit sibi usurpare jurisdictionem in laicum, & quia sibi non paret, fert sententiam excommunicationis, illa est nulla, quantum ad Deum, & Ecclesiam, ut annotat Hent. Boich. *in cap.si celebrat de Cler.excom.ministr.* Nec obstat, quod sententia excommunicationis sive justa, sive injusta sit timenda *can* 1.11.*quæst.*3. quia hoc verum est de sententia, quæ non est nulla sed alicujus momenti, & ritè lata, quæ tametsi apud Deum non liget, nisi ex contemptu, ligat tamen apud Ecclesiam, *c.à nobis* 2.*de sent. excom.c.cum æternis de sent.& re jud.in* 6. secùs est, ubi est prorsus nulla.

Nisi tamen esset tale delictum, de quo ipse cognosce- 28
ret, ut est causa sacrilegii, usurarum, hæresis, simoniæ, perjurii, & adulterii, vide Gloss. *ult. in c. cum sit generale de for.compet.* Guidop. *quæst.*178. qui dicit, perjurium, sacrilegium, adulterium esse crimina communia, & posse etiam coram laico tractari. Item violatæ pacis, *c.novit*, §. *ult.de judic.excommunicationis, canon.multi* 2.*q.*1. causa matrimonialis, sive petitoria sit, sive possessoria, *cap.*

causam

causam matrimonii de offic. Iudic. deleg. cap. 1. de consang. & affin. Causa decimarum cap. tua nos de decim. Causa nativitatis, cap. Nator qui fil. sint legit. Causa juris patronatus, & omnium spiritualium, & spiritualibus annexorum, cap. de cæteris, cap. quanto de judic. & aliæ enumeratæ per Glos. 2. in cap. licet de for. compet. & à nobis alibi accuratiùs. Adde de consuetudine causam dotis, & causam testamentariam; nam ubi de viribus constitutæ dotis, vel testamentorum disceptatur, ejus cognitio de usu, stylo; & consuetudine Civitatis, & Diœcesis solùm, ac principaliter ad Tribunal Ecclesiasticum pertinet, licèt consuetudo alibi aliter ferat, prout in Gallia, ubi ex decreto Curiæ Parisiensis causa dotis non nisi incidenter coram Judice Ecclesiastico tractari debet, quod & juri consentaneum putat Costalius l. 1. ff. de jur. dot. & & fusiùs probat Lapus in cap. per vestras notab. 2. de donat. videlicet Judicem Ecclesiasticum non posse opposita exceptione incompetentiæ inter laicos principaliter de dote cognoscere. Doctores tamen communiter causam dotis, saltem eo casu, quo vidua soluto matrimonio eam repetit, mixti fori esse existimant, ut videre est apud Bald. novel. in tr. de dot. p. 9. special. 16. Stephan. Aufrer. in tr. de potest. Eccles. super laic. limit. 27. Quare cujuslibet fori consuetudo defendi potest. His itaque causis auctor adversarii Iudicem Ecclesiasticum adire debet, & si secùs egerit, processus erit nullus, tamquam ab incompetenti Iudice factus, d. cap. ai si Clerici de judic.

29 Sed qui si reus nusquam domicilium constituerit, sed quovis terrarum vagetur, quæritur, quo loco convenire debeat? & dicendum breviter talem ubicumque locorum inveniatur tam civiliter, quàm criminaliter impeti posse, ut notatur in l. 1. & 2 C. ubi de crim. agi opor. in l. 4. §. Prætor. ff. de damn. infect. & per not. Specul. tit. de comp. Iud. a leun. §. 1. & ibi Io. Andr. & Bald. in addit. Hic accedit Regionum annis jam multis inveterata consuetudo, de qua pleniùs ex tr. Peckii de jure sistendi, & Gail. lib. 2. obser. 44. n. 10. & in tract. de pignorat. observ. 1. n. 6. qua creditor suum debitorem etiam de fuga non suspectum, neque etiam vagabundum, sed alibi domicilium habentem quovis locorum inventum arrestari procurare potest, ut ibi se judicio sistere teneatur, & nota hanc arrestationem, ut vocant, dici posse violentam, sive realem citationem, quæ etiam jure communi interdùm fit in causa civili per loci Ordinarium, §. si verò etiam quidam in auth. de exhib. & introa. reis col. 5. & in l. Consentaneum C. quomodo, & quando Iud. à qua tum demum liberatur, si id, quod juris ratio exigit, impleverit, ut d. l. Consentaneum. Dici quoque potest quædam personæ sequestratio, de qua inter alias rerum Sequestrationes tractat Salic. in l. unic. C. de prohib. sequestr. pec. col. pen. à qua etiam interdùm inchoari potest, ut ibi notant Doctores.

30 Iudex quoque rei dicitur Iudex originis propriæ, vel paternæ ipsius rei, l. Cives, C. de incol. lib. 10. l. assumptio, §. filius, ff. ad municip. sed hoc ita demum verum est, si alibi domicilium non habeat; nam aliàs domicilium ejus sequi oportet per notata Glossæ v. unam diætam in cap. Statutum, §. 1. de rescript. in 6. Ostiensis in summ. tit. de for. comp. § 1. n. 6. Gail. lib. 2. obser. 36. n. 6 Quod intelligo, nisi in loco originis propriæ, vel paternæ inveniatur; quia tunc ibidem conveniri potest, Bart. d. l. assumptio, §. filius n. 2. Ratio quod ex me Cryptalensi, matre verò extranea natus, dicatur Cryptalensis municeps, & Civis, prout de nato ex Patre Campano exempli loco adfert Iurisconsultus in l. 1. ff. ad municip. de incol. sed ultra originem paternam non extenditur, ne deveniamus ad agrum Damascenum, in quo formatus est Adam, Ostiens. d. §. 1. n. 6. eodem modo quantum ad honores, & munera personalia retinet quis domicilium originis propriæ, ac paternæ, etiamsi aliò sedes suas perpetuò transtulerit, Bart. d. §. filius, Gail. d. observ. 36. nu. 5. ex quo hujusmodi domicilium naturale, ac proindè immutabile, d. l. assumptio in princip. ibique Bartol. l. Origine C. de municip. & orig. lib. 10. Patrimonialia verò onera non sustinet, nisi ibi possessionem habeat, Bartol. d. §. filius, sed de consuetudine ubique recepta Civis originarius renuncians Civitati, & domicilium aliò transferens civis esse desinit, non solùm quoad munera, verùm etiam quoad jurisdictionem, teste Gaillio d. obser. 36. n. 7. nisi specialis consuetudo alibi aliter ferat, cùm in hoc quælibet ferè Civitas separatum habeat morem, qui proindè diligenter inspiciendus.

Mulier quoque de jure communi statim contracto matrimonio perdit domicilium originis, & efficitur de foro mariti, l. Cum quædam puella, ff. de jurisd. & ibi glos. Bartol. Bald. & Doctores communiter. Adeout Zasius existimet l. 2. sing. intellect. ad l. cum quædam, mulierem citatione præventam, nihilominùs eximi à jurisdictione originarii, nisi lis contestata, vel sententia prolata esset; quare mulier suæ familiæ, & caput, & finis rectè à Iureconsulto appellatur in l. pronunciatio 195. in fine, ff. de verb. signif. quemadmodum soror, quasi seorsum nascatur, separeturque ab ea domo, in qua nata, & in aliam familiam transgrediatur ex sententia Labeonis, Frater verò quasi ferè alter ex sententia P. Nigidii, referente Gellio lib. 15. noct. att. c. 10. 31

Dicitur etiam rei Iudex, in cujus jurisdictione reus contraxit, vel promisit. Nam coram eo super contractu conveniri potest, d. cap. dilecti, cap. ult. de for. comp. l. hæres absens, ff. de judic. d. auth. qua in Provincia C. ubi de crim. agi opor. l. Unic. C. ubi conven. qui in cert. loc. dar. promis. Contractum verò hic accipe non solùm pro ultrò, citróque obligatorio, l. Laveo de verb. signif. sive sit bonæ fidei, sive stricti juris, nominatus, aut innominatus re, verbis, aut literis, sed etiam pro quasi contractu, & qualibet administratione, veluti tutelæ, vel Curæ. Item pro transactionibus, donationibus, & generaliter pro omni pacto sive utrinque, sive ex altera tantùm parte obligatorio, sive pro alio quolibet facto, ex quo obligatio oritur. Omnia enim eo nomine contractus veniunt, d. l. hæres absens, §. 1. l. Omnem, ff. de judic. l. Contractus, C. de fid. instrum. Et hoc sive super rebus spiritualibus sint, sive temporalibus. Ergo qui renunciationem in aliquo fecit, si servare nolit, cogi potest ad observationem in loco, ubi renunciavit, aut obligationem dissolvit, pro quo adeunda est Glossa in auth. Sacramenta puberum C. si adversus vendit. Glos. Bald. in l. 8. contrarium, ff. de contr. Iud. tut. Doctores in l. ab emptione, ff. de pact. 32

Convenitur autem quis ratione contractus secundùm interpretationem d. l. hæres absens, §. proindè, quando contrahens habet in loco contractus officinam, pergulam, armarium, tabernam, horreum, aut quidpiam simile, alioquin si sic venit, ut confestim discedat, & quasi viator, & advena, ibi contraxit, non cogitur se eo loci defendere, sed oportet domicilium ejus sequi. Durissimum est enim, inquit Vlpianus, quotquot locis quis navigat, vel iter faciens delatus est, tot locis se defendere; quod tamen moderare, nisi is, qui ab eo, quid comparavit, vel ei vendidit, ignoraverit eum advenam, vel viatorem esse, vel eum inde confestim profecturum, quod præsumendum est, si ibi, ut alius quivis Civium incedebat, Bart. in d. §. proindè auth. Butr. Panormit. & Doctores in cap. ult. de for. comp. 35

Advocatus tamen forensem in loco Iudicii pro suo Salario convenire poterit, etiamsi sciverit illum esse forensem, & advenam. Verisimiliter enim videtur actum, ut ibi solutio præstetur, nec velit advocatus, seu procurator insequi clientem ad domicilium suum, cùm quandoque posset esse major expensa itineris, quàm sit debitum, arg. §. quid enim erit durius auth. ut in obed. Iudic. col. 5. & l. mediterraneæ C. de ann. & trib. lib. 10. Panorm. d. cap. ult. n. 33. Peckius de jur. sist. c. 2. n. 6. Quod verum intelligo, quando ibi invenitur, secùs si non inveniatur propter Textum in d. cap. Romana, §. nec etiam de for. comp. in 6. 34

35 Moderare secundò, nisi ex contrahentis præsumpta voluntate, vel contractus natura, vel denique communi loci observantia, statim fuisset numerandum Pretium, vel contractus perficiendus, ut ecce si emero à viatore equum, vel numero illicò pretium, videtur tacitè actum, ut statim quoque tradat equum. Similiter si emero in nundinis aliquot ulnas panni, vel aliud quidpiam non magni pretii ex consuetudine tacitè actum videtur, ut statim numerari debeat pretium. His itaque, & similibus casibus potest advena, vel viator confestim indè profecturus in loco contractus conveniri, & ipse quasi suspectus, & fugitivus, vel res ejus attestari, Paul. de Castr. *in d. §. si quis tutelam, & § proinde in fine.*

36 Ad hæc non convenitur, quis in loco contractus initi, si alio in loco contractus ex conventione ad effectum perducendus sit, vel si alibi facienda sit solutio. Tunc enim contractus quidem ex consuetudinibus, & statutis loci contractus initi interpretationem, formam, vel efficaciam accipit, *arg. l. si fundus ff. de evict.* Bart. *in l Cunctos Populos in 1. q. C. de sum. Trin. & fid. cath.* Gail. *lib. 2. obs. 8. n. 5. & 6.* sed non efficit, ubi conveniri possit, debet enim in loco, ubi contractus adimplendus est, vel facienda solutio conveniri, *d. cap. dilecti de for. comp. l. contraxisse, ff. de act. & oblig. l. unic.* ibique Gloss. *C. ubi conven. qui cert. loc. dar. prom.* Panorm. *in d. cap. ult. n. 30. de for. comp.* quem vide: Undè si in Instrumento debiti essent ad scripta verba: Titius promisit se Romæ soluturum, Romæ conveniri debebit, vel etiam in loco domicilii per not. *in l. 1. ff. quod cert. loc. in d. l. unic. C. ubi conv. qui cert. loc. & in l. Eum, qui insulam, ff. de judic. & in d. cap. dilecti de for. comp.*

37 Quo circa quæritur, quid si ita scriptum sit, Titius confessus se debere Sempronio summam centum scutorum ex mutuo promisit se eamdem pecuniæ summam eidem ad festa Paschalia proxima sub pœna excommunicationis Neapolis Campaniæ exoluturum, submittens se, ac suos hæredes, ac bona jurisdictioni, ac coercioni, compulsioni, & mero examini quorumcumque Judicum, &c. constituês procuratores tales ad promissa in judicio, &c. extra recognoscendum, & suo nomine confitendum, pœnas, sententias, & censuras subeundum, necnon in literarum quarumcumque expeditionem consentiendum, propterea comparendum coram quibuscumque. Poteritne hic, qui hujusmodi confessionem, & Judicis prorogationem fecit, coram quocumque Judice conveniri?

38 Et quidem quod attinet ad Clericum, qui in sacris, etiam minoribus ordinibus constitutus est, vel beneficium habet, extra controversiam est, quod quemadmodum nullo pacto in Judicem secularem consentire, ita nec ex ejusmodi suo consensu coram eo conveniri possit per Text. *in cap. si diligenti de for. compet.* Covar. *pract. q. c. 81. n. 5. ac 6. c. 32. in princ.* Marant *p. 4. princip. disp. 11. n. 3. 4. & seq.* sed hodie minoribus ordinibus initiati non aliter gaudent privilegio fori, quàm si beneficium habeant, aut Clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui de mandato Episcopi inserviant Ecclesiæ, aut in universitate, & scholis de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versentur, idque ex Concilio Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* de quo Menoch. *lib. 6. præsumpt. 76. n. 38.* & nos alibi fusiùs.

39 At quia in Judicem non suum Ecclesiasticum ita demum consentire potest, si Episcopi domicilii voluntas accesserit, *cap. significasti de for. compet.* ibique Doctores, ideò si ea intercesserit, poterit Clericus ex ejusmodi suo consensu coram non suo Iudice Ecclesiastico conveniri, modò aliàs ordinariæ jurisdictioni præsit, non autem si delegatæ, *c. 1. & glos. de offic. deleg.*

40 Quod ad laicum verò attinet, quoniam is in re temporali Iudicis non sui etiam Ecclesiastici jurisdictionem, irrequisito proprii Iudicis consensu, prorogare potest, *l. 1. & 2. ff. de judic. l. 1. C. de jurisdict. omn. judic. l. Episcopale, G. de Episc. aud. & d. cap. significasti de for. comp.* Idcircò poterit quoque juxtà conventionem coram quolibet Iudice etiam Ecclesiastico, ordinario tamen, conveniri.

Et quia hæc clausula, qua quis enumeratis aliquot lo- 41
cis jurisdictioni cuilibet Iudicis sese subjicit, & convenit, quod ubicumque locorum inveniatur, conveniri valeat, quotidiana, & plurimùm usitata teste Zasio, & Mynsing. ipsaque experientia rerum, ut dicitur, magistra, *ca. p statutum in princ. de rescript. in 6. cap. quam sit de elect. eod. lib.* placuit eam juxtà doctrinam Iurisconsulti *in l. le. gavi 2. in princ. ff. de liber. legat.* ejus intuitu pleniùs tractare. Idque eò magis, quod aliter praxis, & usus videatur observare, quàm ipsa Iuris dispositio, & communis Doctorum schola diffinierit. Textus enim *in l. si convenerit, ff. de jurisdict. omn. judic.* ostendit, neminem compellendum stare conventioni, qua placuit, ut alius Prætor, quàm cujus jurisdictio esset, jus diceret, quin priusquam adiretur, voluntas mutari possit; quare in vim hujusmodi clausulæ, & pacti nemo coram non suo Iudice usque adeò efficaciter conveniri valet, ut ante litem contestatam judicium declinare non possit secundùm Doctorum intellectum *in d. l. si convenerit*, cùm hoc pactum de competentibus tantummodò intelligatur, nisi juramento esset vallatum. Tunc enim ob juris jurandi Religionem pœnitentia nullatenus admittitur, prout habet communis Doctorum opinio, quam ut veriorem firmat Covar. *in cap. quamvis p. 5. relect. §. 4. n. 12. de pact. in 6.* Castel *in dict. l. si convenerit*, Fachin. *lib. 1. contr. jur. c. 61.* Quemadmodum si coram ipso Iudice, sive in Iudicio hujusmodi prorogatio, sive pactum factum esset, *l. 1. ff. de judic. l. 1. C. de jurisdict. omn. Iudic.* Paul. Castren. *in l. si quis in conscribendo num. 5. C. de pact.* Quare Zasius *in d. l. si convenerit*, imperitiæ arguit notarios, qui hanc clausulam, sive pactum ita simpliciter, ac generaliter extrajudicialibus contractibus adjiciunt. Vide consultationem nostram *tom. 1.*

Quia tamen, ut dixi, ubique ferè hoc ita invaluit, ut 42
quis in vim illius pacti cogatur coram Iudice, sub quo invenitur, respondere, ut videre est ex Castren. *in d. l. si quis in conscribendo num. 5. C. de pact.* Guidopap. *dec. 77. num. 1.* Covar. *d. §. 4. num. 13.* eorum consuetudo mihi aliquatenus defendenda videtur, quam, & juri consenteneam asserit, & si forsan inadvertenter sibi contrarius Mynsig. *in vers. plus autem in fin. nu. 7. Institut. de action.* & ante cum tanquam talem ex proposito defendit Raphael, prout refert Castrens. *in d. l. si quis in conscribendo num. 6.* certè hac non insubtili ratione, quod omnium votis receptum sit, quem ubicumque locorum conveniri posse, si ibi solvere promiserit, quasi tunc forum sortiatur ratione destinati effectus, & solutionis, *per l. Contravenisse, ff. de act. & oblig. l. 3. ff. de bon. auctor. Iud. possid.* Doctores, præsertim Jas. *in dict. l. si convenerit n. 17.* Castren. *loc. cit. num. 6.* Gail. *lib. 2. observ. 36. in fin.* Idem dico, si ibidem promiserit respondere, cùm respondere præter responsionem judicialem significet solvere, *l. eam, quam*, & ibi Bald. & Castren. *C. de fideicomm.* Atqui iis, qui promittit ubicumque locorum se velle conveniri, promittit, & ibidem solvere, *argum. l. in bonæ fidei, ff. de eo, quod cert. loc. d. cap. dilecti de for. comp.* Quod nec Castrensi displicet *d. loco*, si videret responsionem *d. l. si convenerit*, cui tamen plures adferuntur, Alciat. enim *lib. 2. paradox. cap. 17.* intelligit eam, quod non nisi utriusque partis consensu hujusmodi conventio possit revocari. Idem post eum, non habita illius mentione, Coras. *lib. 2. miscell. cap. 5.* Ita & alii, quos refert, ac sequitur Covar. *in d. cap. quamvis, §. 4. num. 13.* & si hoc nemini, nisi ultro sequi volenti persuaderi posse putet Costal. *in d. l. si convenerit.* Alii existimant, illam legem loqui in nudo pacto, quod de jure civili non producit actionem, *vulg. l. Iuris gentium, §. sed cum nulla, ff. de pact.* quare aliud de jure canonico, aut si stipulatione vallatum esset, de quibus Covar. *dict. loc.* Alii quod *dict. l. si convenerit*, corrigatur *à l. si quis in conscribendo, C. de pact.* quæ vult,

vult, quemlibet suo favori, & foro renunciare posse, & communiter à Doctoribus intelligitur in privilegio exemptionis, quod quis possit prorogare Jurisdictionem Judicis sui, à qua aliquo privilegio exemptus est, non quod cujuslibet Judicis non sui, quod magis arridet, quàm quod dicit Goveanus *in d.l.si convenerit partem adversam, in l.si quis non aliter voluisse contrahere, quàm fori præscriptioni renunciatum esset.* Alii alias solutiones, & concordantias afferunt, quibus adde Fachin. *lib.* 1. *controv.jur.d.cap.*61.

41 In tanta igitur varietate praxim, & consuetudinem, ut legum interpretem, juxta *l.si interpretatione, ff. de legib.* sequi, ac defendere præstat, etiamsi aliter alibi judicatum asseratur, cùm in iis casibus qualitas, & circumstantia causæ forsan hoc ita suaserit, aut adhuc aliquando judicari possit, ex quo novum non sit, in eadem facti specie contraria reperiri præjudicia, ut patet non semel apud Mynsingerium, Gaillium, & alios, ob quod tamen Tribunalia inconstantiæ, & varietatis non rectè arguuntur per tradita à Sichardo *in l.De tutela n.*6. *C.de in integr.rest.* Et id consentaneum est declarationi Sacræ Congregationis Immunitatis, de qua *in d.tom.*1.

44 Judex rei conventi is quoque dicitur, in cujus jurisdictione res, de qua controvertitur, constituta est, *cap.sanè, & cap.ult.de for.compet. l.ult.C.ubi in rem actio.* Hoc tamen intellige verum cum Butrio *in dict.cap. ult.nu.*20. modò tria intercedant. Primum, ut reus possideat, & detineat eo loco rem, & tanquam illius possessor, vel detentor conveniatur, *d.cap. ultim.* ibi: *sive rei, de qua contra Possessorem causa movetur.* Secundum, ut actor agat actione reali *d.l.ult.* vel in rem scripta, *l.unic.C.ubi de poss. agi oport.* Vel etiam actione mixta, utpotè petitione hæreditatis, *l.fideicommissum, ff. de judic.* secus si actione merè personali, licet etiam ad rem, utpotè contra Commodatarium, vel Depositarium, *l.Officium, ff. de rei vend.* Illi etenim ratione solius rei eo loco detentæ conveniri non possunt. Butr. Panorm. & alii *in d. cap.ult.* Bartol. & Doctores *in d. l. ultima.* Ratio differentiæ est, quod actio realis principaliter rem sequatur non personam, personalis verò contra personam, non rem. *l.ult.ff.de contrah. empt.* Ideóq; cùm de reali agitur, consentaneum est, in eo loco potius agi, ubi res est, quàm alibi, cùm ibi sententia executioni mandari debeat. In personali verò non item. Butr. *in d.cap.ult.d.num.*20. Tertium, ut res, de qua agitur, sit immobilis, vel si mobilis sit, ut in eo loco in quo possideatur, sit animi destinatione permansura. Tunc enim etiam ibi reus conveniri poterit, Albericus, Cynus, Bartolus, & Doctores cum *gl.s in d.l.ult.* Butr. Panorm. & Glos. *in d.cap.ult.de for.compet.* secus si non sit permansura, ut quia custodiæ solùm causa in eo loco est, mox in alium transferenda; quod si probare possit reus ibi non cogetur judicium suscipere; nam non propriè res in eo loco esse dicitur, in quo ad modici dumtaxat temporis spatium sit permansura, *arg.l.quæsitum in princ.ff.de leg.*3. *arg.l.generali, ff. Uxori.ff. de usu, & usufr. leg.*

45 Hinc notant Doctores *in d.cap. ult.* & Panorm. *n.*43. quod si quispiam per Civitatem Tarentinam equum duxerit, eumque, quod illum meum esse putem, illis rei vendicationis judicio ab eo petiero, ductorem non cogi illicè se defendere; posse tamen equum, vel ductorem arrestari, sed tamen liberabitur, si de equo exhibendo, ac de judicio sisti, in loco sui domicilii idoneè caverit per *l.si fidejussor, §.ult.ff.qui satisd. cog.* Bald. *in d.l.ult. C. ubi in rem act.* & Doctores *in d.cap. ult.* ubi de his brevitatis causa vide plura, & inter cæteros Sicard. *in d.l. ultim.nu. fin.* qui dicit sententiam Azonis, volentis sine discrimine rem mobilem *in* loco, in quo invenitur, vendicari posse, tutissimam esse, & à Canonistis, & à consuetudine probatam propter summam æquitatem, cùm equum sit, ut ibi quis cogatur respondere, ubi rem præsentem habet.

46 Hoc tamen prætereundum non est, Episcopum, in cujus Diœcesi Clericus secularis Sacerdotium habet, etiam non requirens residentiam, dici Judicem competentem in materia Sacerdotium concernente adeò, ut Clericus in loco domicilii, quod fortè alibi habet, in materia Sacerdotium concernente conveniri non possit, Felin. *in c.dilectus 2.n.9.de rescript.* quod si residentiam requirat, etiam in aliis rebus ad illud minimè pertinentibus respondere cogitur, Costald. *in d.l.hæres absens. §.proinde, ff. de judic.* quia domicilium ibibem residendo contrahere censetur, Panor. *in c* 1, *in fin.de for.compet.* Cùm tamen interim laicus alibi quàm in loco rei sitæ, domicilium habens, vel in loco domicilii, vel rei sitæ, prout actor elegerit, conveniri possit secundùm Goff. Innoc. Jo. And. Butr. Card. Imol. & Panorm. *in d.c.*1. *nu.*4. ubi hanc communem, *& in cap.ult.n.*43. Glos. & Doctores *in d.l.ult, C. ubi in rem act.* Non aliter tamen in loco rei sitæ reus conveniri poterit, quàm si ibidem inveniatur; quod tanquam notabile, & non ita à reliquis Doctoribus observatum, rectè notandum monet Castrens. *in d.l.ult.n.*2. *& in l.ult.n.*3. *C.de long.temp præscript.*

Privilegii denique ratione Judex rei dici potest is, cui 47
juris, vel Principis privilegio in reum data est jurisdictio; qua de causa miles coram Magistro militum conveniri, vel accusari debet, *l.Magisteria, C.de jurisdict.omn. judic.* Item scholaris, optione sibi data, vel coram magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo, aut loci Rectore, *§.Illud verò cum §.seq. in procem ff. auth. habita, C. ne fil. pro patr.* Item Vasallus coram Domino feudi, *cap. Cæterum de judic. cap.ex transmissa. cap.verum de for.comp.* & consimiliter Clericus coram Judice Ecclesiastico, *cap. si diligenti de for.compet.* Gail cum aliquot limitationibus *li.*1. *obs.*37. Mynsing. *cent.*1. *obs.*22. Et si quis Clericum coram Judice seculari convenire præsumpserit, causam, & rem petitam perdere debet, quæ Reo injustè sic pulsato applicabitur; & si condemnatus nolit satisfacere, poterit ad hoc districtione Ecclesiastica, idest excommunicationis sententia compelli *d.c.si diligenti junctâ gl. ver. perdant, can.inolita* 11.*q.*1. *auth.statuimus, C. de Episc. & Cler.* At si Clericus sponte litigaverit coram Judice seculari, si actio civilis sit, perdit causam, etiamsi per Judicis secularis sententiam obtinuerit. Si verò criminalis sit, Clericus locum suum amittere, & ab officio deponi debet, *d.cap.si diligenti*, & ibi notat Card. Anchar. Imol. & Panorm.

Utrum autem Clericus coram seculari litigans, per- 48
dat causam ipso jure, an per sententiam, quæritur? Et secundùm Ancharanum magnum in eo consistit momentum, nam si pœna imponitur ipso jure, transit etiam in hæredes, sin autem imponatur per sententiam, tunc non transit in hæredes, nisi lis fuerit contestata cum defuncto, *ut l.*1. *ff. de privat. delict. & cap. cum secundum leges de hæret in* 6. Gail *lib.*1. *observ.*86. *num.*5. *ac* 6. In quæstione ergo proposita Glossa *d.v. causam perdat*, communiter approbata *in d.cap.si diligenti*, ait, quod perdet causam per sententiam, & non ipso jure per verba *in d cap. si diligenti, & d.can.inolita*, scilicet causam perdat, & *in l.in criminali, C.de jurisd.omn. Judic.* dicitur, *actione mulctetur*; quia constitutio pœnam irrogans per verba futuri temporis, ut perdat, privetur, excommunicetur, intelligitur per sententiam Judicis condemnatoriam, nisi adjiceretur aliqua dictio privativa, ut puta, mox, statim, ipso facto, vel eo ipso. Tunc enim intelligitur ipso jure, *ut in cap. quam sit de elect. in* 6. Glos. *in cap. in pœnis de reg jur. eod. lib.* 6. Glos. *in cap. quicumque hæret. eod. lib.* Si verò Constitutio pœnam irroget per verba præteriti temporis, ut sit mulctatus, sit excommunicatione innodatus, tum intelligitur ipso jure, ut non sit necessaria Judicis sententia condemnatoria, Glos. *in d.l. In criminali, & glos.v.innodetur in fin.d. cap. quicunque*, Glos. *v. privetur in l. Iubemus* 2. §. *œconomus, C.de Sacr. Eccles.* de quo plenius tractat Anchar. Butr. Imol. & Panorm. *in d.cap.si diligenti*, & Doctores *in l.extat, ff. quod metus caus.* Gail. *lib.*2. *de pac.publ. cap.*3. *num.*5. & omnium

pleniſſimè Felin. *in c. Rodulphus, verſ. ult. de reſcr. ubi n.* 35. præclarè addit, quod tametſi ubi per Conſtitutionem irrogatur alicui pœna ipſo jure, non ſit opus aliqua ſententia Judicis condemnatoria, ut dictum eſt, attamen ſententia Judicis declaratoria, priuſquam ad legis executionem procedi poſſit, neceſſaria eſt per *d. c. cum ſecundum leges ac hæret. in* 6. Gail. *lib.* 2. *de pac. publ.*

49 Porrò uſque adeò laici in Clericos judicium uſurpare non poſſunt, ut in Clericorum cauſis ſpiritualibus, neque per viam judicii, neque per viam compromiſſi cognoſcere poſſint, *cap. decernimus de judic. cap. contingit de arbitr.* niſi in caſu, *cap. per tuas eodem*, quando videlicet auctoritate ſuperioris ſit compromiſſum partim in laicos, partim in Clericos, aut de rebus mere civilibus, Gail. *lib.* 1. *obſerv.* 37. *n.* 2. Non poteſt etiam Epiſcopus cauſam Clerici ſpiritualem, vel etiam criminalem laico delegare, Butr. Imol. Panor. & Feliu. *in d. cap. decernimus*, Panorm. *in d cap. contingit de arbitr. not. in can. benè quidem* 96. *d. can. Judicatum d.* 89. *can. præter hoc, §. ad hoc vero* 32, *d.* ubi Gloſ. *verb. ducibus*, decidit Papam quidem poteſtatem excommunicandi laico poſſe demandare, Epiſcopus verò minimè. Adde Pauorm. *in cap. Meſſana not.* 2. *de elect. & d. cap. decernimus num.* 5. ex quo conſtat, quod ſi officialis Epiſcopi deleget laico poteſtatem excommunicandi, aut interdicti Eccleſiaſtici ſententiam promulgandi, ipſo jure nihil agi. Vide Imol. *in cap. Ioannes de Cler. conjug.*

50 Poſtremò utrum Judex ſecularis poſſit in aliquibus cauſis civilibus Clericorum cognoſcere, ipſoſque Clericos delinquentes civiliter punire, vide Caſſan. *ad conſuet. Burgund. tit. des juſtices, & droits d'icelles*, §. 5. quanquam illic pleraque narrentur uſurpatione magis Regia inducta, quàm jure ſubnixa, de quibus nos alibi ſparſim.

CONSULTATIO XCV.

De alienatione rerum Eccleſiæ theoria, & praxis, in qua controverſiæ, penè dixerim omnes, compendio ſolvuntur ex Sacrarum Congregationum decretis, & Sacræ Rotæ Romanæ Deciſionibus, deque pœnis contra alienantes ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, ac de proceſſu in cauſa, ſi in evidentem, aliaque hujuſmodi.

1 CUltus Divinus ſicut per favorabilis eſt, ſic etiam patrimonium Eccleſiæ, *l. Iubemus* 14. *C. de Sacroſ. Eccleſ. ut ſicut ipſa Eccleſia*, inquiunt Cæſares, Leo, & Anthemius *Religionis, & fidei mater perpetua eſt, ita ejus patrimonium* jugiter *ſervetur illæſum.* Cultus Divinus, & Altare ſine Sacrificio, & Sacerdote eſſe nequit, & ſine his, quæ ad alimenta miniſtrorum, & ad impendia miniſtratorum neceſſaria ſunt, *can. nemo* 9. *de conſecr. diſt.* 1. §. 1. *ut nullus fabr. Oratorii dom. in novell.* Juſſumque à Deo in lege *honora Dominum de tua ſubſtantia. Proverb. c.* 3. *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*, *Exod.* 24. *can. omnis Chriſtianus de conſecr. d.* 17.

2 Quare & probatum & laudatum hæredes inſtituere Eccleſias, bona illis mobilia, & immobilia relinquere, & donare, *can. Conſtantinus, can. videntes* 12. *q.* 2. *l. C. de Sacroſ. Eccleſ.* Sicque brevi tempore ex pietate hominum Religio peperit divitias, plutelque ſe cum ſuis Deo conſecratunt, *auth. ingreſſi de Sacroſ. Eccleſ.* Conjunctæ eis decimæ, primitiæve, *can.* 13. *tit. de d cim. & primit.* Splendida ædificia, utpotè Deo, Regum Principi extructa Undè & Eccleſiæ Baſilicæ dictæ, bonis Eccleſiaſticis multæ immunitates, & privilegia data, quæ liquent ex *toto tit. C. de Sacroſ. Eccl. & tit. de reb. Eccl. non alien. deimmun. Eccleſ.* & ſimilibus. Levit. & Gentiles legaruntſuis Sacerdotibus, & hierophylacis, *l. annua* 20. §. 1. *de ann. leg.*

3 Intentio largitionum Deo, & Eccleſiæ ejus factarum, multiplex, & laudabilis fuit, eſtque primum teſtari muneribus, & oblationibus Deum Dominum noſtrum eſſe auctorem, largitorem cunctorum bonorum ſpiritualium, & corporalium, quodque nos, noſtraque cum gratiarum actione ei debeamus, ut *Geneſ.* 4. Abel profeſſus eſt. Sic honorem debitum tribuimus, & idipſum teſtamento in decimarum, & primitiarum oblationibus, ex quibus & ubertatem quoque majorem expectamus à Deo, *can. revertimini* 65. *& ſeq.* 16. *q.* 1. Decimæ tributa ſunt egentium animarum, *can. decimas* 16. *q.* 1. *& can. majores* 16. *qu.* 7. ut ſit cibus in domo Dei ejus Sacerdotibus, & miniſtris, *d. can. decimas, & d. can. revertimini* 16. *qu.* 1. *Malac.* 3. *can. placuit* 1. *quæſt.* 2. *can. nemo de conſecr. d.* 1. *cap. ut quiſque de vit. & honeſt. Clericor. num.* 5. *Deuter.* 18. Idque ut liberius poſſint perſonæ Eccleſiaſticæ vacare legi Divinæ, & cultui Diuino 2. *Paral. cap.* 31. Qui enim Altari ſervit, de altari vivere debet 1. *ad Corinth.* 9. *can. ex his* 12. *quæſt.* 1. *cap. cùm ſecundùm Apoſtolum* 16. *de Præben.* In redemptionem peccatorum, ut hi, quibus detur, orent pro peccatis largitorum *can. fin.* 10. *qu.* 1. Quare & dicuntur Clerici comedere peccata Populi: *can. ſi Sacerdotes* 1. *q.* 1. Oſeæ *c* 4. *v.* 4. ſicut dictum Daniel 4. *Peccata tua eleemoſynis redime*, *cap. fin. de teſta. can. animæ defunctorum* 13. *qu.* 2. *can. Preſbyter d.* 82. Ut tempore perſecutionis, quo Eccleſia parum juvatur illa habeat ex immobilibus, quibus cultum Divinum poſſit reparare, *can. futuram, can. videntes* 12. *qu.* 1. Ut per Præpoſitos Eccleſiarum nomine relinquentium ad honorem Dei, & remedium animarum eorum bona, & alimenta diſtribuantur pauperibus, quorum ipſa bona cenſentur, *can. fin.* 16. *qu.* 1. *can. quod autem* 23. *qu.* 8. *Can. eorum* 12. *qu.* 2. *Can. Clerici* 1. *qu.* 1. *can. paſtor Can. Sacerdos* 1. *quæſt.* 2. Fuerunt, & bona addita Eccleſiis, ut & Templa, ſacræque ædes reficerentur; quare & quatuor partes de redditibus Eccleſiæ ſolebant fieri, quarum una dabatur Epiſcopis pauperibus, qui non abundabant, ut nunc bonis. Altera ſervientibus Clericis. Tertia fabricæ, & inſtaurationi Eccleſiæ. Quarta pauperibus, ac peregrinis, *can. Vulteranæ, can. Conceſſo, can. quatuor autem, can. de redditibus cum duobus ſeqq.* 12. *quæſt.* 2. Sic Clerici, ſi bona Eccleſiæ illorum ſufficiunt, ad reparationem ſuarum Eccleſiarum tenentur, *can. decernimus* 10 *q.* . *& cap.* 1. *de Eccl. ædif.* ex Concilio Moguntiaco ſub Carolo Magno *c.* 42.

4 Referam D. Chryſoſtomi pulcherrimam ſimul ac graviſſimam diſputationem de bonis Eccleſiæ, & de cauſa cur ea poſſideantur. In homilia quippè 86. *cap.* 26. D. Matth. inter cætera hæc ſcribit, *deplorandum eſſe, quod Domini Sacerdotes aſſiſtunt, & cùm olim Levita, ac Sacerdotes, qui umbras tantùm colebant, nihil horum habebant, & quamvis corporalior eis adminiſtratio erat commiſſa, hodie tamen Sacerdotes, qui ad penetralia Cœlorum vocantur, quique ad vera Sancta Sanctorum ingrediuntur, mercatorum, & propolarum curas ſuſcipiunt; Unde, & magna ſcripturarum oritur negligentia, ingens in orando ſegnities, & cæterorum omnium contemptus, illudque Evangelicum, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, & ſequere me, D. Matth.* 19. *opportunè, nunc ad Eccleſiæ Præſides propter latas Eccleſiæ poſſeſſiones meritò dici poteſt.* Et paulò ante ibidem: *Veniat in mentem vobis octo millia Levitarum Iudæos alere fuiſſe ſolitos, & cum his Viduas, & Parentibus orbos, præterea muneribus ſubjectos, militiæ quoq; operam dediſſe; nunc autem agros, domos, locationes ædificiorum, vehicula, equos, mulos, multaque alia ejuſmodi propter vos, veſtramque crudelitatem Eccleſia poſſidet. Oportebat enim vos hunc Eccleſiæ Theſaurum retinere, ad Eccleſiam non parvos ex veſtra devotione conſequi fructus. Modo autem duo mala quædam committuntur; nam & vos quaſi nihil dare debeatis, nihil conferitis, & Dei Sacerdotes à Sacerdotio aliena pertractant. An non poterant etiam tempore Apoſtolorum domus, & agri ab Eccleſia poſſideri? Cujus igitur rei gratia vendentes pecunia offerebant? Quia id multò melius erat profectò. Nunc verò ſecularium curam rerum, vobis furentibus, timor noſtros invaſit Patres, nedum nihil colligere, aut*

nihil

nihil seminare studeatis, Viduarum, Orphanorum, ac Virginum multitudo fame depereat, quare commoti hæc sibi comparare coacti sunt, &c.

5 Propter easdem igitur causas fuerunt prohibitæ bonorum Ecclesiasticorum alienationes, *can. non liceat Papa 12. qu. 2. tit. de reb. Eccles. non alien.* in jure Pontificio, & novellis juris civilis, quod jus civile non ligat Ecclesias, & Ecclesiasticos, quamvis sint in eorum favorem, cùm laici nullam habuerint, neque habeant jurisdictionem in Clericos, res, ac personas Ecclesiasticas per Text. *in cap. Ecclesiæ S. Mariæ de constitut. & cap. benè quidem 96. d.* licèt dici posset, quod prædictum jus fuerit approbatum à Summo Pontifice, & à Concilio, de quo *in cap. nulli de reb. Eccl. non alien.* ubi se refert ad Constitutionem Leonis *A. in l. Iubemus, C. de Sacros. Eccles.* eam approbando, idque quando jus civile esset simpliciter præceptivum, seu inhibitivum, ut in hoc casu, secus autem si esset simpliciter permissivum; quia tunc comprehenderet Clericos, res, & personas Ecclesiasticas; quia tendit directivè, non autem coactivè in eorum favorem, de quo est casus singularis *in cap. Constitutus de in integr. restit.* traditque Roman. *in singul.* quod incipit *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ col. 3.* Lap. *alleg.* 100. & 101. ubi allegat *can. 1. & 2. & tot. ferè dist.* 10. *can.* 11. *quidem* 37. *d. cap. 2. de privil. cap. 1. de nov. op. nunc. & cap. 1. & 2. de caus. pos. & propr.* Quia tunc Papa videtur jus civile approbare, ex eo quia Canonibus non contradicit, sed est in ipsorum favorem, ut notant Doctores *in d. cap. 1. de nov. op. nunc. & in cap. fin. de secund. nupt.* Et præter jura prædicta extat jus antiquissimum in veteri testamento hujusmodi alienationem rerum Ecclesiasticarum prohibens, ut Levit. *cap. 25.* cui accedunt jura antiqua Canonica *in can. sine exceptione 12. qu. 2. per tot. & in d. cap. nulli, totoque titulo de reb. Eccles. non alien.* ac jura nova *in cap. 1. & tot. tit. de reb. Eccles. non alien. in 6. & in Clement. 1. cum seq. & in Extravag. ambitiosæ eodem tit.* quæ emanavit pro declaratione jurium prædictorum, & præsertim *d. Clement. 1. in §. fin.*

6 Res igitur Ecclesiæ immobiles nemini licet alienare, idque per regulam negativam, ut per Abb. *in d. cap. nulli in 1. notab.* Guidop. *in summ. dict. Text.* & Bero. *num. 2.* Nam traditur hæc regula per verbum *nulli*, quod est universale negativum, Glos. *in cap. statuimus, §. Insuper, v. nullum de reseript. in 6.* Quare hæc prohibitio fit cuicumque Clerico, Ostiens. *in d. cap. nulli sub init.* Joan. Andr. *num. 1.* & Card. *in 1. notab.* Neque obstat, quod *in d. cap. nulli* habeatur verbum, *Sacerdotes*, ideſt Prælati. Nam Clerici omnes dici possunt Sacerdotes, ut in *cap. 2. de cohab. Cler. & mul.* & per Abb. *antiq. in d. cap. nulli, v. Sacerdotes*, & hæc prohibitio multò magis fit laicis, *ut cap. 2. de reb. Eccles. non alien.* Ostiens. Ioann. Andr. & Bernar. ubi supra, idque tum ratione rerum Ecclesiæ, quæ sunt sub jurisdictione Papæ, & Ecclesiæ *dict. cap. 1. de nov. op. nunc. & d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, & cap. Quæ in Ecclesiarum de constitut. argum. cap. 2. de for. comp.* Tum etiam ratione peccati ex his, quæ habentur *in cap. ultim. de præscript.* & observat Glos. *in Clem. Pastoralis, v. fidelitatem de re judic.* Nam in concernentibus animam omnes homines sunt de foro Ecclesiæ, ut per Innocent. *in cap. quod super his num. 4. de vot.* & Bernard. *in d. cap. nulli numer. 3.* Laici enim, etiam cum causa res Ecclesiæ alienantes, mortaliter peccant, aliàs perperam excommunicarentur *in cap. 2. de reb. Eccles. non alien.* cùm excommunicatio non feratur, nisi pro culpa mortali, ut ex *can. nemo Episcoporum*, cum Glossa 11. *quæst. 3.* & annotat Ber. *in d. capit. nulli num. 4.*

7 Et quidquid sit de jure antiquo, ut in *Can. ea enim, §. hoc jus 19. qu. 2.* hodie nemini licet, etiam cum causa, & juris solemnitate alienare res Ecclesiæ immobiles, vel quæ inter immobiles computantur, inconsulto Romano Pontifice; quia *in dict. Extravag. ambitiosæ*, Paulus II. prohibet omnium rerum, ac bonorum Ecclesiasticorum, scilicet immobilium, ac pretiosorum mobilium alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, scilicet specialem, locationem, & conductionem, ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à jure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc cum Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ servando servari possunt pro instantis temporis exigentia, & innovat decreta, & Constitutiones Prædecessorum super hoc editas, alienationes, hypothecas, concessiones, locationes, conductiones, & infeudationes irritat, & contravenientibus pœnas imponit; quare per *dict. Extravag.* omnis alienandi modus etiam in casu licito, & servatis juris solemnitatibus regulariter prohibetur, *Summo Pontifice inconsulto.* Res verò mobiles alienari non prohibentur, *ut l. lex quæ tutores, C. de admin. tut. & l. Inter omnes, C. de præd. min.* secundum Innoc. *d. cap. nulli post princ. v. immobilem*, nisi sint pretiosæ, *ut d. l. lex cap. quod sicut §. fin. de elect. cap. 1. de pignor. d. Extravag. Ambitiosæ*, ibi: *Pretiosa mobilia Deo dicata*, & notat Ostiens. *in d. cap. nulli num. 1.*

Clausula verò illa in *d. Extravag. Præterquam in casibus à jure permissis* 8, est referenda ad emphyteusim dumtaxat, non autem ad præcedentia. Primò, quia est posita in medio duorum Capitulorum, quæ de emphyteusi loquuntur, & consequenter referri debet ad solum contractum emphyteuticum, non autem ad omnia præcedentia, juxta theoric. Bartol. *in l. Talis scriptura, §. hanc autem num. 3. ff. de leg. 1.* quam sequitur Abb. *cons. 75. colum. 2. lib. 2.* Soccin. sen. *cons. 155. num. 15. lib. 2.* Et sic verba illa *Præterquam, &c.* non limitant regulam de non alienando, sed solùm limitant regulam de non concedendo in emphyteusim. Secundò, quia dum d. Extravagans permittit concessionem emphyteuticam de bonis in emphyteusim concedi solitis, addit hæc verba: *Et tunc Ecclesiarum evidenti utilitate*, quæ essent superflua, si exceptio illa, præterquam in casibus in jure permissis, esset referenda ad omnem speciem alienationis, quia causa evidentis utilitatis est unus ex casibus permissis in jure, ut *d. can. sine exceptione 12. qu. 2.* Et tertiò quia si in omnibus casibus in jure permissis liceret alienare, dicta Extravagans nihil operaretur, neque occurrisset abusibus, qui narrantur in ejus proœmio.

Non obstat, quod exceptio, quæ postea subsequitur 9
ibi: *ac de fructibus, & bonis, quæ servando servari non possunt*, non restringatur ad solam emphyteusim; nam id contingit, quia hæc clausula non est posita in medio, sed fine, & ideò refertur ad omnia præcedentia. *d. l. Talis scriptura in fin. cum l. seq. ff. de leg. 1. cap. 2. requirit de appell.* Bart. *cons. 54. num. 3. lib. 1.* Anchar. *cons. 68. numer. 2.* Vndè sensus extravagantis est, ut contractus emphyteuticus bonorum Ecclesiæ sine beneplacito Apostolico licitè fieri possit, si tres conditiones concurrant. Prima est, ut sit de casibus in jure permissis. Secunda, ut sit de bonis ab antiquo in emphyteusim dati solitis. Tertia, ut subsit evidens Ecclesiæ utilitas de tempore contractus ponderando dictionem *Tunc*, quæ denotat temporis extremitatem, *l. 1. in princ.* ibique glos. *v. tunc*, & communiter Doctores, *ff. de lib. & posth. l. 4 §. fin.* ubi Glos. & Bart. *ff. de condit. & demonstr.* & in hac specie censuit Rota coram Seraphin, *decis. 367. & decis. 1125. num. 5.* Nec propterea verba illa: *Præterquam in casibus in jure permissis*, redduntur superflua, quia potest contingere, ut bona sint solita in emphyteusim concedi, & tamen non sit permissum in jure, ut possint iterùm emphyteuticari, veluti si à Prælato fuerint Mensæ Ecclesiæ incorporata, ut per Fagnan. *in cap. ex parte num. 8. de feud.* Item non obstat clausula præservativa præcedentium Constitutionum; quoniam cùm fuerit posita immediatè post prohibitionem alienationis, debet referri ad Constitutiones illas, quæ similiter alienationem

prohibent, sicut etiam innuunt illa verba, *prohibitionibus & decretis aliis super hoc editis*. Et quatenus esset referenda generaliter ad omnes Constitutiones, de hac materia loquentes, tamen hoc intelligendum esset, præterquam in his quæ ipsi Extravaganti adversantur, *arg. l. doli causa, ff. de verb. signif.*

10 Firma sit igitur hæc regula, quod alienatio bonorum Ecclesiæ immobilium, vel pretiosorum mobilium hodie prohibita est etiam cum causa, & solemnitate sine beneplacito Apostolico.

11 Fallit primo hæc regula in contractu emphiteutico concurrentibus tribus illis conditionibus, de quibus supra. Secundò fallit in bonis Ecclesiæ feudalibus, seu ab antiquo in feudum dari solitis. Possunt enim in feudum concedi non obstante juramento de non infeudando, Romano Pontifice inconsulto, ut est casus *in d. cap. ex parte de feud.* & ibi notant Innocent *in princ. p. v. concedas*, Abb. *antiq. num. 1.* Ostien. *num. item 1.* Io. Andr. pariter *num. 1.* & reliqui omnes. Nec obstat, quod in prædicta *Extrav. Ambitiosæ* pariformiter prohibeatur infeudatio, vel contractus emphiteuticus, & tamen exceptio fiat tantummodo de bonis in emphiteusim concedi solitis, non autem de bonis feudalibus; nam respondetur contractum feudalem, & emphyteuticum esse ejusdem naturæ, ut notat Specul. *in tit. de feud.* §. *Quoniam num. 63.* Vbi enim est eadem ratio, nec contrarium reperitur in jure expressum, decisiones loquentes de feudo, vendicant etiam sibi locum in emphyteusi, & è converso juxta communem opinionem de qua testatur Soccin. sen. *cons. 167. numer. 24. lib. 2.* & ita exceptio, de qua in prædicta *Extravag. Ambitiosæ*, quamvis videatur restricta ad emphyteusim, tamen procedit etiam in feudo, non per viam extensionis, sed comprehensionis, cum utroque casu sit eadem ratio, & quod statuitur *in d. Extravag.* de bonis solitis in emphyteusim concedi, sit etiam à jure communi statutum de bonis solitis infeudari, *ut in d. cap. ex parte de feud.*

12 Dicitur autem res Ecclesiæ solita dari in emphiteusim, vel in feudum quoad hoc, ut possit alienari sine solemnitate *cap. 1. de rebus Eccles. non alien. lib. 6. & d. can. sine exceptione 12. qu. 2.* quando ita fuit concessa, saltem per duas vices, & lapsi fuerunt quadraginta anni, ut in emphiteusi tenet Dec. *cons 142. num. 4.* ubi allegat Bald. *in d. l. De quibus num. 85. ff. de legib.* qui tamen nihil dicit de duabus investituris, sed tantum de tempore annorum quadraginta: & in feudo originaliter voluit Iacob. de Belvis. *in cap. 1. tit. 1. in usib. feud. & in tit. Episcopum, vel Abbatem cap. 1.* ubi concludit rem dici consuetam infeudari, quando intra quadraginta annos his fuit data, suadente utilitate, & eum sequuntur Imol. *in d. cap. ex parte num. 37. de feud.* & Iason *cons. 155. col. 3. vol. 2.* ubi alios citat, & dicit, ab hac sententia neminem discrepare, Afflict. *decisio. 305. numer. 10.* Clar. *in* §. *feud. qu. 13. num. 4.* ubi de communi, & quamvis referat Curt. jun. *de feud. in 1. p. 2. p. princip. qu. 4.* & Ruin. *cons. 35. num. 30. lib. 1.* dicentes, sufficere, ut præcesserit una tantum infeudatio solemniter facta sine aliquo temporis cursu, vel pluralitate actuum, & hanc esse communem opinionem, tamen ut ait Clarus, hæc opinio non transit absque difficultate, & ideo prima esset tenenda tanquam tutior, & quæ minus favet alienationi rerum Ecclesiasticarum. Sed tamen Sacra Rota Romana *decisio. 160. numer 5. p. 2. dive s.* pluribus citatis ait, istud solitum probari, aut per duas locationes cum cursu quadraginta annorum, aut per unam solemniter factam, & hanc esse communem conclusionem, quam ipsa tenuit in Zamoren. locationis coram Seraphin. 24. Decembris 1579. E converso autem res dicitur non amplius solita in feudum, vel in emphiteusim dari, quando Prælatus eam descripsit inter bona Mensæ Ecclesiæ vel quando per multum tempus colligit fructus ipsius rei solitæ in emphyteusim, vel in feudum dari, prout facere consuevit ex aliis rebus, & bonis Mensæ incorporatis, & hanc opinionem dicunt esse communem recentiores, quam sequitur Curt. jun. *loc. cit. qu. 5.* & Clarius ubi supra. Ex quibus colligitur bona consueta infeudari, vel dari in emphyteusim non esse de Mensa, quia in illis Ecclesia non habet dominium utile, sed solum directum, ut declarat Imol. *in d. cap. ex parte in fin. de feud.* sentitque ibidem Innoc. *v. Concedas*, cum quo Ostien. & Ioan. Andr. *num. 4.* consentiunt.

Fallit tertio in fructibus, & bonis, quæ servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia. Quæ exceptio similiter habetur in præallegata *extravaganti Ambitiosæ*, & concinit Text. *in dict. l. lex, quæ tutores ff. de administr. Tut. & in l. ult. C. quando decreto opus non est* & notat Glos. *in d. cap. nulli*, & Ostien. *num. 1. de reb. Eccl. non alien.* Tales autem dicuntur res mobiles, quæ non durant triennio, vel usu consumuntur, & non fructificant, *arg. d. l. lex, quæ tutores, §. fin. cap. Vestra de loc.* & declarant Rebuff. *in compend. alien. n. 5.* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. qu. 6. num. 29.* & Navar. *de alim. rer. Eccles. num. 4.* 13

Quartò fallit in terrulis, & vineolis, quæ de consensu Episcopi alienari possunt sine solemnitate, *ut in can. terrulas 12. qu. 12.* Debent tamen tria concurrere. Primum, ut res hujusmodi sint exigui valoris. Secundum, ut sint parùm Ecclesiæ utiles. Tertium, ut subsit necessitas alienandi, prout hæc tria colliguntur ex *d. can. terrulas*, & tradunt Hippol. de Marsil. *cons. 103. num. 23. & seqq.* Rebuff. *ibidem num. 122.* Redoan. *loc. cit. qu 13. num. 19. & q. 51. cap. 8. & 20. num. 6.* Card. Seraph. *decis. 407. num. 3.* Genuen. *prax. cap. 60. numer. 3.* Quarant. *in sum. Bullar. v. alienatio numer. 41.* Quare S. Congregatio Cardinalium Sacri Concilii Tridentini Interpretum die 11. Ianuarii 1596. censuit: *Neque Constitutionem Pauli II. neque Concilii Tridentini decretum derogasse, dispositioni d. can. terrulas 12. qu. 2.* Et iterum dum Episcopus Trivicanus quæsiverit, *an stante decreto Concilii c. 11. sess. 25. & extravaganti, quæ incipit Ambitiosæ de rebus Eccles. non alien. auctoritatem suam in alienationibus rerum Ecclesiarum ad præscriptum can. terrulas 12. qu. 2. interponere valeat?* S. Congregatio censuit, *ex Concilio Tridentino non fuisse derogatam facultati concessæ Episcopo per c. terrulas 12. qu. 2* Et cum in Civitate, ac Diœcesi Messanensi essent nonnulla pia legata parvi redditus, veluti arbor olivæ, aut domus, quæ ruinam minabatur, ac ferè diruta, aut terrulæ, vel vineolæ, quarum ferè nulli erant fructus, petiit Archiepiscopus sibi facultatem fieri hujusmodi legata alienandi, & in evidentem Ecclesiæ utilitatem convertendi, nec declarari ad quam usque quantitatem ubi liceret hujusmodi parva legata absque beneplacito Apostolico alienare, die 14 Decembrię 1613. Sacra Congregatio Concilii censuit, *can. Terrulas 12. qu. 2. non fuisse sublatum per Extravag. Pauli II. quæ incipit, Ambitiosæ. Cæterùm ad quam usque quantitatem liceat Episcopo alienare, petendum esse à jure communi.* 14

Sanè cùm non sit de jure definitum, quæ terrulæ, vel vineolæ dicantur exigui valoris, id totum Iudicis arbitrio erit relinquendum, *arg. l. 1. in fin. ff. de jur. delib. & cap. de causis, §. 1. de offic. deleg.* & Iudex arbitrium suum moderabitur, inspecta conditione Ecclesiæ, an sit tenuis, vel multum, an satis abundans, attenta qualitate temporis, locorum, ac rerum secundùm ea, quæ tradit Abb. *in cap. 1. num. 8. de restit. in integr.* & in terminis *d. can. terrulas* notat Canophyl *in repet. d. Extrav. Ambitiosæ numer. 46.* Et quamvis Glossa *in d. can. Terrulas, v. Exiguas*, dicat illum Textum fortè res exiguas vocare, quæ non excedunt valorem viginti solidorum, ideſt si non excedat viginti quinque scuta monetæ Romanæ, & cum Glossa concordant Archid. *in com. si quos num. 2. & 3. 12 qu. 2.* & Alciat. *cons. 23. num. 6. & seq.* tamen Sac. Congregatio Concilii aliàs dixit, quæ res dicantur exiguæ, non esse tutum definire. 15

Fallit quintò in alienatione necessaria, quæ fit ex necessitate iuris, eò quod jus præcipiat, illam fieri. In ea enim non requiritur solemnitas requisita in alienatione rerum 16

Ecclesiæ,

Ecclesiæ, secus si fiat voluntariè, licet ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ. Hæc est Theoria Butrii *in c. Pastoralis num.* 11. ibique Abb. *num.* 5. *de his, quæ fiunt à Prælat. sine Cons. Capit.* quam Theoriam servat Curia Romana, ideoque à Sacra Congregatione Concilii responsum est, valere legatum immobilium fratribus minoribus sub modo licito, nempè ut vendant, & pretium convertant in usum fabricæ, vel Sacristiæ. Et idem si factum fuit simpliciter, quia sub modo licito factum intelligitur, *ut cap. exiit*, §. *ad hoc de verb. signif. lib.* 6 Nec in hujusmodi alienatione opus est solemnitate, quia fit ex eorum regulæ præscripto. Idipsum tenet Dec. *in cap. in præsentia num.* 69. *de probat.* & Soccin. *regul.* 110. *num.* 3.

17 Et notandum ex verbis illis citatis *cap. nulli specialis hypothecæ*, aliud esse alienare, aliud specialis hypothecæ titulo obligare, prout ibi notat Butr. *in* 1. *not.* & Imol. *n.* 2. Notandumque etiam in eisdem verbis specialem hypothecam bonorum Ecclesiæ esse prohibitam, ut in Textu, & notat Butr. *in* 3. *not.* & ita intelligenda est dicta *Extravagans ambitiosæ*, ibi, *hypothecam* scilicet specialem. Generalis ergo hypotheca permittitur, ut probatur à contrario *in dict. cap nulli de rebus Eccles. non alien.* & notat Ægidius, relata à Ioan. Andrea *num.* 1. Ias. *in l. fin. nu.* 78. *C. de jur. emphyteut.* Negus. *in tractat. de pignor. & hypoth. in* 2. *membr.* 2. *par. numer.* 28. & Alexand. Straticus *in repet. dict. extravag. Ambitiosæ in* 5. *not. volum.* 6. & hanc sententiam probavit Sacra Congregatio Concilii in Contractibus Regularium. Nam proposito dubio, an in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis, comprehendatur generalis hypotheca, necne? Sacra Congregatio censuit non comprehendi, & tamen prohibitio illa fuit concepta iisdem verbis, quibus utitur Paulus II. *in d. Extravag. Ambitiosæ.* Ea quidem ratione, quia cùm hodie ex stylo generalis obligatio bonorum fieri consueverit in omni contractu, nimis grave esset, si semper Episcopus esset adeundus, & sine illa vix reperiretur, qui vellet cum Ecclesia contrahere, ut in simili notat Glossa *in canon. hoc jus*, §. *is creditor* 10. *quæst.* 2.

Differt autem hypotheca à pignore, quia hypotheca
18 est obligatio rei immobilis, pignus res mobilis, *§. Inter pignus, Instit. de act.* Item differt secundùm Abb. antiq. *in d. cap. nulli num.* 1. & Butr. *num.* 6. *in glos.* 3. quia pignus dicitur cùm rei obligatæ traditur possessio creditori, hypotheca cum non traditur, *l. si eam*, §. *propriè pignus dicimus, ff. de pignorat. act.*

Sub nomine autem alienationis quinque continentur.
19 Primò, scilicet, conditio, quam Glossa penult. *in d. cap. nulli*, intelligit concessionem sub conditione, sed nihil declarat. Innocentius verò *in ver. conditionem*, cui subscribunt Ostien. *num* 3. Ioan. Andrea *num.* 2. Butr. *num.* 7. & Anchar. *num.* 3. clariùs rem totam explicat, dicens, Contractus conditionalis dicitur, ubi prædium constituitur tributarium, & vulgatiter tale prædium dicitur conditionale, quia cadit in commissum sub conditione, scilicet si non solvatur tributum. Pro Innocentio facit Textus *in l. pen. §. institutio, ff. de leg.* 2. Sed hoc impugnat Cardin. *in d. cap. nulli num.* 5. & rectè quidem; quia in omnibus exemplis, de quibus *in dict. cap. nulli*, id procedit, sive contractus fiat purè, sive sub conditione; nam quando fit sub conditione, ea advenient re perinde, ac si ab initio factus fuisset purè, *ut cap. præterea* 2. *de appell.* Quidam etiam, ut ipse Innocentius subdit, non intelligentes, corrumpunt Textum, legentes *conductionem*, cùm tamen conducere nullo modo sit alienare. Sed hoc verum est secundùm Ostiensem, si conductio fiat ad tempus, ut patet *in cap. Vestra de locat.* Perpetua verò conductio alienatio quædam est, *ut in lib.* 1. *& per tot. ff. si ager. vectigal. vel emphyt. pet.* Et de illa hoc potest intelligi sine corruptione, ut liquet *in cap. ad audientiam de rebus Eccles. non alien.* secundùm Ostien. *ubi supra*, & notat idem Innocent. *in cap. ad aures eodem tit.* Dicitur autem perpetua, quando est duratura usque ad triginta annos, *ut Instit. de perpet. & temporal. act.* Vel quamdiù emphyteuta vivit, *lib.* 1. *ff. pro socio, can. precario* 1. *quæst.* 2. Vel quamdiù solvitur pensio, *ut* §. *adeò Instit. de locat.* & ita dicit Glos. *notab. in dict. can. hoc jus, v. perpetua* 10. *quæst.* 2. Ostiens. *in dict. cap. nulli num* 4. Joan. Andr. *num.* 3. & Cardin. *num.* 6. At Butrius *num.* 8. dicit, communem opinionem esse, quod conductio dicitur ad non modicum tempus, quando excedit decennium, vel est ad decennium, ut notat Glos. *ultima Clem.* 1. *de reb. Eccles. non alien.* ad quam quotidiè fit recursus. Hodie verò prohibita est locatio, & conductio ultra triennium, ut in sæpius *citat. Extravag. Ambitiosæ.* Et hujusmodi triennium computari debet ex tribus fructuum collectionibus. Vndè si prædium ejus esset conditionis, ut quolibet triennio unus tantùm fructus perciperetur, tunc triennium pro uno anno esset computandum, & locatio fieri posset usque ad novennium, sed non ultra, ut tradidi *tom.* 4.

Secundo continetur donatio. Tertiò venditio. Quar- 20
tò perpetuatio. Quintò emphyteusis perpetuus contractus; quando autem dicatur perpetuus, vide Innocent. *in d. cap. nulli circa fin. v. perpetuum de rebus Eccles. non alien.* Et hæc quinque Prælato interdicuntur *in d. capit. nulli*, ut notat Bernard. *in Glos. pen. in fine*, quibus adde sextum, idest, infeudationem, & septimum locationem ultra triennium, & generaliter omne pactum, per quod bonorum dominium transfertur, ut legitur in prælegata *Extravagante Ambitiosæ*, & dominium intelligitur tam directum, quàm utile; nam per contractum emphyteuticum non transfertur directum dominium, sed utile, *l.* 1. *ff. si ager. vectig. vel emphyt. pet.* & Butr. *in dict. cap. nulli in ultim. notab.* & Abb. *num* 3. Et ita alienationis verbum latissimè accipitur. Sic in *l. sancimus, C. de rebus Eccles. alien. vel non, & in authent. ac non alien rebus Eccles.* §. *non igitur collat.* 2. & notat Glos. *in dict. cap. nulli, v. alienationis*, Innocent. *post init. eodem verb.* Ostiens. *numer.* 3. Ioan. Andr. *numer.* 7. qui post Ægidium subdit alienationis verbum largè sumi in tribus casibus, videlicet, quando lex, testator, vel actio prohibet alienari, *ut plebs*, §. *pignus, ff. de verb. signif.* Card. *in d. cap. nulli numer.* 3. Alibi tamen, ut subdit Glossa, strictius accipitur pro eo contractu, quo transfertur dominium, *ut in lib.* 1. *C. de fund. dot. l. alienationis, ff. de verb. signif.* cum aliis in Glossa allegatis, & Ostiens. *num.* 3.

Hinc pecunia Ecclesiæ accepta ex redemptione cen- 21
sus, non potest sine solemnitate converti in extinctionem debitorum ejusdem Ecclesiæ, ut per Turrecrem *in summ. lib.* 11. *qu.* 2 qui extendit hoc, etiam in casu necessitatis. Redoan. *de reb. Eccles. non alien quæst* 16. *numer.* 15. Bernar. *in d. cap. nulli num* 83. Genuen. *in prax. cap.* 60. *num.* 14. Ricc. *in pr. aur. p.* 1. *resolut* 70. *num.* 3. Rota in Venetanullitatis contractus 13. Novembris 1602. coram Pamphilio; quia cùm talis pecunia successerit loco rei, *arg. ex l. ita constante, ff. de jur. dot.* sicut non posset res ipsa alienari pro extinctione debiti, ita neque etiam ipsa pecunia sine debita solemnitate, *arg. ex l. si pupillorum, §. si Prætor. ff. de reb. eorum.* Vbi enim jura requirunt aliquam causam, ut aliquid aliàs prohibitum concedatur, debet causa in specie approbari à superioribus, ut de ipsa juridicè constet quia debet constare, quod sit causa requisita à lege; quod fieri nequit, nisi præmittatur examen, & ideò praxis obtinet, quod quoties petitur licentia alienandi aliquas res Ecclesiasticas ob aliquam causam, delegetur aliquis, qui cognoscat de causa. Undè cùm agitur de extinctione debitorum Ecclesiæ, non est causa sufficiens alienandi, nisi sit urgens, ut notat Bellam. *in can. non liceat, v. tertio probatur* 12. *quæst.* 2. *per auth. hoc, C. de Sacros. Eccles.* Quando enim extinctio debiti non urget, non adest necessitas alienandi, quæ est causa reddens licitam alienationem

Et quamvis jura concedant alienationē rerum Eccle- 22
siæ,

siæ, interveniente necessitate, non tamen concedunt, quod fiat non servatis debitis solemnitatibus, sed solum permittunt non servari solemnitates, quando necessitas est adeo urgens, ut non patiatur, eas servari, ut inter alios annotat Cardin. *in Clem.1.num.29. de rebus Eccles. non alien.* Villadieg. *tract.de leg.qu.11.in fine*, alios adducens, Abb. *in c.fin.de Eccles.adif.* Turrecrem.*loc.cit.* Redoan. *ubi supra quæst.19.num.34.* & habetur *ex can. placuit 12. quæst.2.* Imò quando agitur de alienandis rebus Ecclesiæ ob causam necessitatis, debet necessitas esse evidens, nec sufficit qualiscumque pet Text.*in cap.1.de rebus Eccles.non alien.in 6.* ut notat etiam Covar. *lib.2. var. resol.cap. 16. num. 8.* & ideò debet necessitas, & consequenter alia quæcumque causa examinari, ut constet an sit sufficiens, ac proindè requiruntur solemnitates & facultas alienandi juxta Textum *in Can. Diaconi, can.si qua, can.alienationes, can.sine exceptione 12. quæst. 2.* quare debet causa necessitatis, sive quæcunque alia esse auctorizata, & declarata, quod sit ex illis, quas jura requirunt. Et ideò in hoc casu necessariæ sunt solemnitates, ut pecunia accepta ex redemptione sensus converti possit in extinctionem debitorum, unde quando dicitur, quod necessitas facit licitum, quod alias non erat licitum, *cap. quod non est licitum de reg. jur.* & quod necessitas non habet legem, *l.si quis propter, C. de patr. qui fil.su. distrax.* debet intelligi de necessitate ita urgente, quæ non permittat legem servari juxta superius dicta, & ea, quæ tradit Archid. *in can.ea enim, §.hoc jus, v.Constat 10.qu.2.* Nam si compatitur observantiam legis, non prævalet contra ipsam.

23 Atque hinc etiam fit, quod magna pecuniæ summa, destinata pro emendis stabilibus, aut mobilibus pretiosis, non potest converti ad emenda mobilia usualia pro Monasterio; quia computatur inter bona immobilia, ut mox dicemus, atque inter bona, quæ Monasterium stabiliter possidet. Nam prohibetur distrahi, tanquam aliquod immobile, & stante destinatione ad emenda immobilia, esset æquivalenter alienatio rei immobilis. Neque obstat, quod res immobilis emenda non possideatur, & prohibitio sit solum de alienandis, quæ possidentur, nam possidetur ipsa pecunia, quæ pro re immobili habetur. Atque ita docent Conrad *p.2.resp.cas.consc.q.25.* Armil *v alienatio nu.4.* Homobon.*p.4. resp.44.* alios adducens Bonac. *disput.2.de alien.bon.Eccl.un.punct.2. num.5.* testans esse communem opinionem.

24 Quod autem pecunia recepta ex redemptione, census ipsius Ecclesiæ inter bona immobilia sit computanda, & proindè non possit alienari absque solemnitatibus requisitis pro rebus Ecclesiæ non alienandis, tradunt Sylvest. *v. alienatio nnm.7.* Quarant. *in sum. Bull.eod.v. num.25.* Redoan.*cit.qu.16 num.13.* Vasquez.*in opusc.de reddit.Eccles.cap.2.§.2.dub.13.num.45.* Peyrin. *de privil. Min. ad Constitut.9.Iulii II. num.11.* Rota in d. Veneta nullitatis contractus coram Pamphilio; quia licet pecunia de se non sit res immobilis, quando tamen est destinata emptioni rerum immobilium, computatur inter bona immobilia, ut tradunt Cuman.*in l.à Divo Pio, §.fin.ff.de re judic.* hoc ipsum colligens ex illo Textu *& in l.Catera §.sed si separavit, ff.de leg. 1.* Roman. *in l. quid ergo, ff. de contr.& ut.act.tut.* Aretin.*in l.si ex legati causa, ff.de verb.oblig.* ibique Barbat. *v.adde*, Bald.*in l.etiam, C.de fideic.& cons.14.lib.2.* Firman.*tr.de gabell.p.2.princ.v.& propterea*, Io. Lup.*in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxor.§.38* Corset.*in singul.v.pecunia*, Ripa *in l.1.num.9. ff ad Senatus consult.Trebell.* Tiraquell.*de retract. lign. §.1.glos.7.num.106.* ubi alios citat Vivius *tom.2.comm.opin. lib.7.titul.1.numer.278.* Cæphal.*contra commun.quæstio. 312.* Caldas. Pereira *empt. & vendit. capit.13. numer. 32.* Iosephi Ludovic. *tom. 3. titul. de verb.signif. consil. nu. ampl. 3.* Gomez. §. *Item Serviana numer. 21. Instit. de act.* Menoch.*cons.114.num.32.* Redoan *cit. quæstio.16. numer.13.* Boer. *decisio.209.* Gail.*lib.1.pract. observ.cap. 11* Thesaur. *decis.160.num.9.* Ricc, *in prax.p.1. resol.67. num.5.* Foller.*item in pr.v.annotentur*, Fulgos.*in l.eadem, C.de collat.* Quod præcipuè verum est, si debeat converti in res immobiles, ut notat Sylvester, *d v. alienatio quæst.6.* Vasquez *loc.cit.cap 2.§.2. dub. 13. num.45.* Molin *de just.& jur.tr.2. disp.465. num.4.* Bonac. *disp.2. de alien.bon.Eccles.pun.2.num.6.* Quarant.*d.v. alienatio num.3. & 25.* & Rota allegata Veneta coram Pamphilio, ac desumitur *ex d.l.à Divo Pio, §.fin. ff.de judic. & d.l. quid ergo, ff.de contr. tut.& ut. act.* ubi supponitur, quod pecunia pupilli destinata ad emenda prædia non possit alienari, nisi interveniente solemnitate, quæ requiritur pro alienatione immobilium. Hujusmodi autem solemnitas non potest alia ratione esse necessaria, nisi quia talis pecunia computatur inter bona immobilia.

Ratio autem est, quia res vendita, aut census redemptus repræsentatur in illa pecunia, *l.quia qui pretio, ff.de usufr.& quemadm.quis ut fr.* Pecunia namque substituitur pro re, cum qua fit commutatio; & ideo, quamvis de se sit mobilis, induit tamen conditionem rei alienabilis tamquam si esset immobilis, quia succedit loco illius *arg.ex d.l.Ita constante, ff.de jur.dot.* & per ea, quæ notant Doctores *in l.fin.ejusdem tit.& in can.1. caus.12. quæst.3.* Quod autem in locum alterius subrogatur, induit conditiones illius, *l.si eum, §.qui injuriarum, ff.si quis caut.* ubi Doctores, *& cap. Ecclesia 1.ut lit. pend.* undè si fundus legatus post mortem Testatoris evincatur, dato pretio, hoc pretium, tanquam subrogatum in locum fundi, debetur legatario, *l.qui solidum, §.1.ff.de leg.2.* & ideo induit easdem conditiones, & qualitates, & quia dicta pecunia, ex redemptione census accepta, non est de fructibus Ecclesiæ, sed de proprietate illius: Undè est destinata ad fructificandum in utilitatem Ecclesiæ, ac proindè pertinet ad dotem ejusdem Ecclesiæ, ac debet conservari in ordine ad finem, pro quo est destinata, vel in se, vel in in aliis bonis fructiferis. Prælatus autem non potest disponere de rebus, quæ sunt de proprietate Ecclesiæ, sed solum de fructibus, ut *ex Clem.1. in fin. de reb. Eccles. in alien.* & notat Gloss. *in can.fin.5.qu.3. & in cap generali de elect.in 6.* Pecunia namque ex illius, cujus est res, ex qua accipitur, *l. Mater, §.1.C.de rei vendic.& in l.fin. C.de neg.gest. & l.si cum servum, ff.si cert.pet.* Esset enim valdè absurdum, quod Prælatus posset disponere de pecunia accepta ex redemptione Census, cum potuerit alienare. 25

Ac ita ut hujusmodi pecunia ne possit quidem converti 26
in Censum vitalitium; quia cum sit destinata pro rebus immobilibus, & non sit sub dispositione libera, tanquam de proprietate Ecclesiæ, non potest converti, nisi in bona immobilia. Census autem Vitalitius non computatur inter bona immobilia, sed inter mobilia, quia sunt in continuo periculo, ut amittantur, censentur bona mobilia, ut tradunt Angel. *in l. non solet, ff. de pet. hæred. in cap. contingit de dol.& contum.* Cornel. *cons.173. vol.3.* Census autem vitalitii sunt in continuo periculo amissionis, sicuti est vita illius, super qua duraturi sunt. Accedit-que, quod Census brevi duraturus enumeratur inter bona mobilia, per ea, quæ tradunt Barbat. *cons.22.lib.3.* Menoch.*de arbitr.lib.2.cent.3. cas.233.num.2.* Feder de Sen. *consil.12.numer.5* Feder. Martin. *de jur. cens. cap.1. num. 101.* ubi alii Duard.*de cens.in proœm.Constit.Pii V.quæst. 10.num.40.* Census autem vitalitius est brevi duraturus, neque est de sui natura perpetuus, sed sequitur vitam, super qua fundarur, quæ sicut non est stabilis, neque immobilis, ita neque ea quæ in ipsa fundantur, sed sunt temporalia, & mobilia.

Constatque etiam ex eo, quod Census redimibilis non 27
computatur inter bona immobilia, sed inter mobilia, ut tradunt Gomez *de censib.cap.3.num.4.* Matienz.*l.2.glos. 1.num.83.tit.9.lib.5.nov.recopil.* Garz. *de benef.p.2. capit. 5.num.65.* Molin. *lib.2.de primogen.cap.10 num.3.* Quia nimirum non habet statum stabilem, sed temporanea sunt. Talis autem est census vitalitius, quia temporaneus est sicut, & vita hominis, neque habet statum stabilem.

stabilem. Atque ex eo, quod fundatio talis census tendit ad alienationem, nam respicit alienationem, quæ fit, posita conditione mortis. Quare de præsenti, licet sit emptio juris percipiendi fructus ex re fructifera, est tamen etiam alienatio pro tempore futuro, & posita tali conditione, qua tempus determinandum est. Cum ergo res judicanda sit ex eventu, ac fine ad quem ordinatur, *l. sed & si quid*, §. 1. *ff. de usufruct. & cap. fraternitatis*, §. *fin. de frigid. & malef.* fundatio Census vitalitii non tam est dicenda emptio, quam alienatio pecuniæ, ac proinde prohibita.

28 Qui vero alienat res Ecclesiæ, non obtento, sed reservato, quatenus opus esset beneplacito Sedis Apostolicæ, excusatur à pœnis *d. Extravagantis Ambitiosæ*, quia pœnæ d. extravagantis imponuntur alienantibus sine licentia Sedis Apostolicæ. Hujusmodi autem alienatio non est independens à licentia Sedis Apostolicæ, cum sit reservatum beneplacitum Apostolicum, quod non requiritur, ut præcedat, contractum, nec quod interponatur tempore, quo celebratur contractus, sed sufficit, si ex post facto intervenia, *cap. 2. de pact.* ibi: *Quoties in conventionibus nostrer expectatur assensus, ne in dubium veniant, quæ geruntur, ratihabitio, eas debet pro securitate partium solidare.* Atque ita notant ibi Butr. *n. 6.* Imol. *n. 3.* aliique Franch. *in cap. Dudum n. 12. in fin. de reb. Eccles. non alien.* Vinc. de Franch. *decis. 163. num. 2* Rota coram Durano *dec. 397. nu. 11.* Quandiù enim supervenit beneplacitum Apostolicum, habet contractus statum implicitum validitatis ac proindè Glos. *in d. cap. 2.* notat, quod, licet pactum de se non teneat, per ratihabitionem tamen superioris fit validum, quia ratihabitio retrotrahitur, & æquiparatur mandato.

29 Id tamen intelligendum est, dummodo non sequatur absoluta traditio, neque in contractu adsit clausula *Constituti*. Siquidem hæc clausula absque etiam traditione habet vim transferendi possessionem, *l. quidam*, *ff. de rei vendic.* & notant Menoch. *cons. 139. num. 24.* Tiraquel. *de jur. Constituti ampl. 1. num. 2.* Et non solum civilem, sed etiam naturalem, ut sæpius dixit Rota coram Verallo *decis. 14. num. 8. & decis. 551. num. 4. & decis. 408. num 8. p. 4. recent. & decis. 184. num. 8.* apud Pacif. *de Salv. interd.* & simul etiam transfert Dominium, ut notat Panorm. *ex cap. 2. num. 13. de consuetud.* Bero. *cons. 41. num. 12. vol. 3.* Afflict. *decis. 299. num. 18.* Rota in Sutrina bonorum 23. Octobris 1595 & in Assisiensi Census 22. Iunii 1603. coram Coccino. Hoc enim pacto contractus haberet executionem absque beneplacito Apostolico, & observatio illius esset elusoria.

30 Et quamvis solum beneplacitum Apostolicum videatur reservatum sub conditione, si nimirum necessarium sit, ut denotant illa verba *quatenus opus sit*, quæ important conditionalem, *l. stichum qui meus*, *ff. de legat. 1.* & notant Bart. *in l. 1. n. 10. ff. de condit. & demonstr.* ubi Castren. Soccin. & alii, Cravett. *cons. 802. num. 1.* Honded. *cons. 68. num. 11. lib. 2.* Surd. *cons. 186. num. 10.* Rot. *decis. 381. num. 2. p. 1. divers.* & coram Ludovisio *decis. 555. nu. 2.* Attamen quia beneplacitum est absolutè, ac de jure necessarium, reservatio conditionalis transit in absolutam, & puram ut ponderat Rota in simili *decis. 14. num. 5.* coram Pegna. Deindè, quod reservatio sit conditionalis, non tollit, quin verè sit reservatum, sed solum ostendit alienantem dubitasse, an esset necessarium, quod conducit ad arguendum bonam fidem in ipso. Imò non fuisse conditionalem mox dicemus. Vndè ex hoc consurgit alia causa nempè bona fides, quæ operatur, ne pœnæ d. Extravagantis locum habeant. Constat enim ex hac reservatione beneplaciti Apostolici; quatenus opus sit, alienantem noluisse alienare, nisi legitimo modo, ac servata solemnitate necessaria, præcipuè quia absolutè promisit se illum exibiturum; quod facit ut reservatio illius sit absoluta, licet de eo putabatur posse esse & non esse necessarium; unde dictio conditionalis, *quatenus*, non cadit super reservatione beneplaciti, sed super necessitate ejusdem, & census est, quod obtinebitur, ut interponatur super contractu quatenus necessarium sit interponi: Vndè remanet stabilita bona fide alienantis, & exclusæ pœnæ *d. Extravagantis Ambitiosa*, quæ solum infliguntur præsumentibus. Præsumere autem excludit bonam fidem, & importat ausum temerarium, ac dolum ut notant Abb. *in cap. 2. num. 6. de judic.* ibique Dec. *nu. 6.* Barbat. *in cap. prudentiam not. 1. de offic. deleg.* Bald. *cons. 486. num. 5. vol. 4.* Menoch. *cons. 763. num. 10.* Card. *in Clem. 1. num. 22. de privil.* & Rota coram Cavaler. *decis. 1. num. 2.*

Neque obstat, quod bona fides non habeat locum, quando jus resistit, quia ignorantia eorum, quæ sciri debent, non suffragatur, ut notat Bald. *in l. in testamento n. 1. C. ad leg. falcid.* Alex. *c. 112. n. 4. lib. 1.* Calcan. *cons. 24. n. 11.* Rota coram Cavaler. *decis. 90. num 3.* Nam respondetur hoc esse verum, quando sumus in casu, quo jus est certum, & clarum, secus autem, quando casus est controversus, ut notant Gabr *conclus 14. num. 7. de præscript.* Bald. *in repet. l. Celsus p. 1. n. 17. & 22. ff. de usucap.* Rot. *decis 120 num. 6. p. 3. recent.* Vnde cum alienatio rerum Ecclesiæ sit de jure permissa ex causa evidentis utilitatis, *Clem. 1. de reb. Eccles. non alien.* & adsit opinio, quod in tali casu valeat alienatio sine beneplacito Sedis Apostolicæ, nec locum habeant pœnæ, quam tradunt Redoan. *de reb. Eccles. non alien. qu. 36. & 42.* Navar *com. de alien. reb. Eccles. num. 17* Rodriquez *qu. regul 27. art. 9. tom. 1.* potuit sibi persuadere, stante evidenti utilitate, non esse necessarium beneplacitum Apostolicum ac formare bonam fidem, cum qua constat, quod processerit imò, ut cautè procederet, in omnem eventum reservavit beneplacitum Apostolicum impetrandum, quo magis confirmatur bona fides. Siquidem voluit, quod in quocumque eventu alienatio esset legitima.

Id quod etiam resolvendum est in terminis decreti S. 32
Congregationis Concilii jussu Vrbani VIII editi sub die 7. Septembris 1624. in quo ultra pœnas *d Extravagantis Ambitiosæ*, aliæ quoque imponuntur, non quidem præsumentibus, sed absolutè. Nam adhuc excluduntur in virtute reservationis beneplaciti Apostolici, ut diximus; & quamvis non exprimatur, quod impositæ sunt præsumentibus, illis tamen tantum censentur impositæ quia dictum decretum emanavit pro corroboratione *d. Extravagantis Ambitiosæ*, cui propter privilegia Regularibus concessa, valdè derogatum fuerat cum detrimento Monasteriorum, ac proindè tolluntur privilegia alienandi. Dum autem emanavit in consequentiam ad d. Extravagantem, & pro illius corroboratione, recipit interpretationem ab ipsa, itaut pœnæ, quæ generaliter in decreto imponuntur, habeantur impositæ contra Transgressores illius specialis qualitatis, contra quos in extravagauti imponuntur, juxta ea, quæ notant gloss. *in l. sciendum inii. ff. qui satisd. cog.* ibique Ias. *num. 4.* Ruin. *cons. 29. num. 5. lib. 3.* Soccin. jun. *cons. 131. n. 36. lib. 1* Imol. *in l. si vero*, §. *De viro*, *ff. sol. matrim.* Menoch. *cons. 187. num. 38.*

Ex hoc etiam excluduntur pœnæ alienantium sine so- 3
lemnitate, quia hoc pacto non est completa venditio, sed remanet in suspenso, & ideò non comprobatur, quod sit facta. Primò, quia remanet dominium apud venditorem si non solvitur pretium. In alienatione enim rerum Ecclesiæ, quando non solvitur pretium, non transfertur dominium, ut tradunt Bartol. *in d. l. d Divo Pio*, §. *sed si emptor num. 3. ff. de rei judic.* Alex. ibidem *num. 7.* & Ias. *numer. 6* Bald. *in l. In civili numer. 2. C. de rei vendic.* Aretin. *in* §. *Venditæ num. 3. Instit. de rer. divis.* Felin. *in cap. Cum olim. num. 5. de offic. deleg.* Venditio autem non perficitur, nisi translatione Dominii. Secundo, si fuerit expressè reservatum dominium venditori, donec ei solverentur pretium quod operantur, ut dominium remaneat penes reservantem, ut notant Bald. *in rubr. de contrah. empt. num. 13.* Abb. *cons. 66. num. 1.* Rnin. *cons. 73. num. 3. cas. 2. lib. 1.* Surd. *decisio. 305. numer. 39.* Magon. *decisio.*

Lucen.

Lucen. 32.num.9. Rota *decis. 507. num.4.p.3. recent.* Et tertiò quia cum reservetur beneplacitum Apostolicum, venditio remanet imperfecta sub tali conditione, ac in suspenso, ut notant Olasch. *decis. 164. num.7.* Rota coram Durano *decis.83.num.27.*& etiam ex hoc capite non transfertur Dominium, ut observat Rota coram Puteo *decis.2. de transact.alias decis.343. lib.1.*Et quamvis consensus Apostolicus reservatus sit cum clausula *quatenus opus sit*, attamen quia opus est interponi pro validitate alienationis, facit, ut omninò interponi debeat, & contractus stet prorsus sub tali conditione, ut notant Bald. *in l.edita num.98.C.de eden.* Rota coram Seraphin. *dec. decis.687.num.2.*& effectus subsequutus mentem contrahentium declarat; nam alienans instare debet pro obtinendo beneplacito Apostolico, quod sufficienter declarat,venditionem non fuisse habitam pro completa,ut ponderat Rota *ead.decis.83.num.29.* coram Durano.

34 Ac ita etiam,ut non possint alienari res Ecclesiæ pro donatione remuneratoria,ut in specie notat Dec.*cõs.164.* Quia *in d. Extravaganti Ambitiosæ* prohibetur non solum alienatio liberalis, sed etiam quæ fit titulo venditionis,& quæcumque alia species alienationis,imo etiam locatio ultra triennium. Atque adeò erit prohibita alienatio renumeratoria, cum sit vera, & propria alienatio quamvis non liberalis. Tum quia in alienatione rerum Ecclesiæ duo copulativè requiruntur. Vtilitas, & solemnitas, itaut una sine alia non sufficiat, *d.can. sine exceptione 12.quæst.2.d.cap.nulli de reb.Eccl.non alien.capit.1. eod.tit.in 6. & Clem.1.eodem*, notantque Doctores *in d. con.exceptione*, nominatim Laur. de Rodulph. *num 17.* Archid. *num. 5.* Gemin. *num.2.* Bellam. *num.7.* Henrich. Boich. *in cap.Tua in fine de his, quæ fiunt à Pral.*Imol. *in d.cap.ad aures num.1.de rebus Eccles.non alien.*Covar. alios referens *lib.2.var.cap.17. num.2.*Rota coram Coccino *dec.34.num.3. & decis.58.num.11.p.4.recent.*ac alibi & ideò utrumque requiritur etiam in donatione remuneratoria, & proindè erit examinandum, an interveniat Vtilitas, quæ examinatio fieri non potest nisi per Apostolicam Sedem.

35 Eòque magis erit necessaria solemnitas consensus Apostolici,quia non ita facilè salvari potest utilitas Ecclesiæ in donatione remuneratoria, & tamen hæc præcipuè est attendenda, ita ut solemnitates inventæ sint ut excludantur alienationes inutiles, & pro justificanda utilitate, ut tradit Rota Mantica *decis.105.num.6.* & coram Merlino *decis.702. num.76. & decis.624.num.3. p.1. recent.& decis.730.num.3.p.2.* Cùm igitur in donatione remuneratoria valdè dubia esse soleat utilitas, necessaria est specialis discussio, atque adeo speciali modo solemnitates sunt necessariæ. Idemque dicendum est de donatione remuneratoria immobilium ad tempus; nam licet in hoc casu non alienentur immobilia, sed solus ususfructus, adhuc tamen est necessaria solemnitas, quia regulatur, tanquam si esset locatio quæ est prohibita sine solemnitate ultra triennium ex *d.Extravag. Ambitiosæ.* Et ideò, si sit ad longum tempus, neque etiam valet pro triennio concessa juxta communiorem ac receptam, quam inter alios tradunt Lap. *alleg.* 80. ubi etiam Mandos.*in fine*, Alexand. *cons.17. num.10.* ibique alii,Cardin. *in d.Clem.1. §.fin. de reb. Eccles.non alien.*Prob ad Monac.*in cap.ult.num.2.de pœnit.& remis.in 6.* Afflict. *dec. 107.num.2.in l.nemo potest num.53.ff.de leg.1.*Molin.cum aliis *de primogen. lib.1 cap.21. nu.28.* Rota in Romana devolutionis domus 4. Februarii 1583. coram Rubeo, & in Placentina decimarum 2. Iunii 1586. coram Bubalo,& in Brixiensi locationis 5.Decembris 1597.*& decis.435.n.3. p.3.recent.*

36 Non verò est necessarium beneplacitum Apostolicum, ut hæres Ecclesiasticus possit alienare bona prohibita alienari ob solvenda debita defuncti;quia licet hæreditas comprehendat etiam debita, & quidquid oneris ipsi inest,& cum his oneribus deferatur ad hæredem,juxta *l.hæreditatis, ff.de verb. signif.* per ipsam tamen aditionem non censentur acquiri hæredi, nisi illa bona, quæ remanent ducto ære alieno;quia inter bona ea tantum computantur quæ supersunt, ære alieno deducto,*l.sub signatum, §.bono ff.de verb.signif.* Vndè quatenus necessaria sunt pro solvendis debitis,non acquirunt absolutè, sed solũ in ordine ad extinguenda debita, & ideò est acquisitio temporanea, & ex vi ejusdem hæreditarii juris resolubilis,ac proindè talia bona delata ad hæredem Ecclesiasticum non incorporantur patrimonio Ecclesiæ, neque fiunt bona Ecclesiastica, itaut pro ipsorum alienatione sit necessarius consensus Apostolicus.

Deindè detractio æris alieni diminuit hæreditatem *l.* 37 *Papinianus,§.quarta,§.de inoff.test.& l.In restituenda C.de petit.hæred.& l.1.C.ad Trebell.*& idcirco operatur quod, quamvis quæ detrahuntur sint in hæreditate,non possint tamen incorporari bonis hæredis, tanquam alteri restituenda: Vndè sit, quod alienatio horum bonorum non solum fit necessaria, sed etiam sit facienda in virtute ejusdem hæreditatis, atque adeò ex commissione saltem tacita Testatoris,quæ tamen in hoc casu habetur pro expressa,*l.Inter vestem ff.de aur.& arg.leg.& l.In conditionibus, ff.de cond.& demonstr.& l. Lucius, §. maritus, ff.ad Trebell.* Quare non tam est alienatio hæredis,quàm defuncti;siquidem hæres tantum exequitur tacitam dispositionem defuncti, quæ proindè impedit, ne bona alienanda fiant bona Ecclesiastica,atque adeò,tanquam alienatio bonis laicalibus,ac dispositа à defuncto,non requirit solemnitatem consensus Apostolici.

Denique adiens hæreditatem dicitur cum creditoribus 38 quasi contrahere, *§.hæres, Instit. de õblig. quæ ex quasi contr. nasc.& l.apud Iulianum ff quib.ex cau.in pos.eat.* & notant Castr.*cons.159.init.lib.1.*Rot.*decis.297.nu.3.p.4. div.decis. 477. n.4.p.2. recent.* & coram Cavaler. *decis. 272,n.2.*& coram Pegna *d.1223.n.5.*Hic autem quasi contractus in eo consistit, quod aditio hæreditatis obligat adeuntem ad reddendum unicuique,quod suum est,ac solvendum quod de bonis defuncti debebatur; undè in ipsa aditione hæreditatis incipit alienatio, cum suscipiatur obligatio alienandi,atq;adeò bona hæreditaria transeunt in potestatem hæredis, tanquam obligata alienationi & ideò postea non tam alienat, quam exequitur obligationem susceptam alienandi pro solvendis debitis,ex quo si, quod hæres Ecclesiasticus non indigeat consensu Apostolico pro alienandis bonis necessariis pro solutione debitorũ,nõ secus,ac nõ indiget pro solvendis legatis,etiamsi esset consignandum aliquod corpus de bonis hereditariis.

Limitatur tamen regula superius proposita,nisi aliena- 39 tio fiat ex causa necessitatis, & cum juris solemnitate,*d. can.exceptione 12.q.2. & can. & hoc jus 10.q.2.* & hanc solam causam excipiunt Glos.1 & Innoc.*in princip.& in d.cop.nulli de reb. Eccles non alien.* sed certò plures debuissent excipere, quas *in d.cap.nulli*,enumerat Ostiens. *num.1* & Ioan Andr.*num.5.*& ante eos Petr. de Sampsone & Abb.antiq.*in cap.penult.nu.2.de reb.Eccles.non alien.* Alia etim causa est necessitatis, ut si debita urgeant Ecclesiã, nec possit de fructibus satisfieri, *d.can.hoc jus 10. quæst.2.*Alia est pietatis pro redimendis captivis ut *can. aurum,& can.gloria 12. quæst.1.cap.1.de pignor.* Alia utilitatis; nam potest unam rem alienare, ut habeat aliam meliorem, *d.can.sine exceptione, & cap.ut super, §. fin. de rer. Eccles.non alien.* Alia est æquitatis, ut cum res Ecclesiæ conceduntur ei, qui illas ad culturam reduxit *cap.ad aures eod. tit.* Vel cum manumittitur servus Ecclesiæ de ipsa benemeritus, *can.si quos de serv.12. quæst. 2.*Alia est incommoditatis,seu minoris utilitatis, ut quia res alienanda est magis damnosa Ecclesiæ, quam utilis, veluti cum alienantur terrulæ, vel vineolæ incultæ, aut longè positæ, *d.can.terrulas ead.caus.& q.* Alia demum est damni vitandi, ut in rebus,quæ servando servari non possunt,*d.l.lex quæ tutores,C.de admin.tut.l.fin.C.quando decreto opus non est,*& ita universim sex causæ enumerantur, ex quibus res Ecclesiæ licitè alienari possunt.Sed Glossa *in sum.12,q.2.* & Abb.*in d.c. nulli n.4.* enumerant quatuor

quatuor dumtaxat, nempè necessitatis, utilitatis, pietatis, & incommoditatis, putantque alias omnes ad istas esse reducibiles. Sunt tamen qui enumerant multò plures, & in specie Benedict. Canophyl. *in repet. d. Extrav. Ambitiosæ.*

40 Tenendum itaque est, quod ab extravaganti excipiuntur casus omnes à jure permissi, quibus scilicet sine alia solemnitate, & ex sola Prælati auctoritate potest fieri alienatio. Primus est, quando res est modici valoris, & alienatio est in evidentem Ecclesiæ utilitatem, & res non est Ecclesiæ necessaria. Secundus quando alienatio est necessaria, jure exigente, ut cùm legata sint bona fructifera Religioni, quæ non potest retinere bona in communi fructifera, ut si Fratribus Minoribus de observantia, vel Domui Professi Societatis Iesu. Tertius, quando alienatio est necessaria ex præcepto Testatoris, ut ob fideicommissum. Quartus quando alienatio est necessaria ex lege contractus, ut propter pactum de retrovendendo in eodem contractu in continenti appositum, quando Ecclesiæ res fuit acquisita. Quintus est unionis alicujus Ecclesiæ factæ ab Episcopo loco Religiosorum. Sed hoc jus hodie est sublatum à Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 13. de reform.* excepta causa fundationis, ut Sacra Congregatio declaravit apud Barbosam in notis ad d. locum Concilii. Item potest Episcopus unire beneficium seculare pro dotatione sufficienti beneficii curati secularis, ut per Trid. *sess 21. cap. 5. de reform. & d. cap. 13.* Alios etiam casus præter superiùs recensitos vide apud Quarantam, Bonacinam, Castropalaum, & alios. Generaliter autem Ecclesiastica bona alienationi, & contributioni subjecta sunt in iis casibus, in quibus principaliter pietas, & publica versatur utilitas per ea, quæ tradit Cacheran. *decis. 68. n. 8.*

41 Ad formæ solemnitatem pertinet causæ cognitio, Innoc. *ad cap. in fine de Eccles. ædif.* Consensus Capituli *d. can. sine exceptione 12. qu. 2.* Consentientium, subscriptio, *cap. Apostolica de his, quæ fiunt à Præl.* & auctoritas Superioris, *can. placuit ead. caus. & qu. cap. fin. de reb. Eccles. non alienan. cap. 1. & 2. eodem tit. in 6.* Prædictam tamen *Extravagantem Ambitiosæ* non esse ubique receptam, notat Azor. *Instit. moral. lib. 6.* de qua nos alibi.

42 Præter casus, & modum supradictum res divinis cultibus dedicatæ in profanum usum non sunt transferendæ, *argum. Textus Levit. 7. vers. 25. can. benè quidem d. 96. can. sacrilegium, can. omnes 17. qu. 4. can. convenior 23. qu. 8. cap. semel Deo de reg. jur. in 6.* etiam si res, ob cujus usum res illæ Deo dicatæ sunt, sublatæ sint. Tunc enim in alium pium usum convertendæ per ea, quæ tradit Crav. *de pact. Relig. p. 1 probl. 5.* Sic Iustinianus Imperator, quæ olim Arianorum Ecclesiis dedicata fuerant, ab iisdem ablata, purioribus Africæ Ecclesiis concessit *Novel. 37.* Et extirpato olim Ordine Templariorum, possessiones, & prædia eorum Ordini D. Ioannis Hierosolymitani, & Fratribus Theutonicis Marianis majori ex parte adjudicata fuerunt. Paganorum sacrificiis dedicata bona olim in fiscum redacta *leg. 5. C. de pagan. sacrif.*

43 Sed tandem audiamus Sacram Rotam Romanam, cujus decisione de hac re, quam tractamus, tanquam oracula, sive effata in summum redacta, hæc sunt.

44 In alienatione rei Ecclesiæ duo copulativè requiruntur, solemnitas scilicet, & causa, nec una sine alia sufficit, Rota *in Placentina Bonorum coram Cardinali Seraphino 7. Aprilis 1581. ut in decis. diversorum 178. num. 1. part. 2. & in Romana prætensæ devolutionis 28. Maii 1582. coram Rubeo, & in Pisana bonorum 3. Decembris 1584. coram Cantuccio, & Sabinen. Sylva 19. Decembris 1588. coram Seraphino, & in Senen. prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio, & in Romana invaliditatis Census 24. Maii 1591. coram eodem, & in Mediolanen. rescissionis permutationis 16. Ianuarii 1597. coram eodem, & in Mediolanen. bonorum 7. Februarii 1597. coram eodem.*

45 Vndè alienatio rerum Ecclesiæ sine solemnitatibus est nulla, Ecclesia volente, secùs si Ecclesia velit stare alienationi, nec altera pars potest eam impugnare, *dec. 310. lib. 1. & 365. num. 5. lib. 2.* Rota *in Perusina rescissionis contractus 24. Februarii 1588. coram Blanchetto*, in *Romana Domus 4. Decembris 1592. coram Mantica*, in *Romana Census 10. Maii 1596. coram Millino*, in *Ulyssiponen. nullitatis locationis 1. Iulii 1596. coram Pamphilio.*

46 Et iste defectus solemnitatis non potest ab alio, quàm ab Ecclesia allegari, Crescent. *decis. 1. de locat.* Rota *in Romana domus 4. Decembris 1592. coram Mantica.*

47 Limita in casu, in quo actio est popularis, Rota in Oximen. translationis 26. Octobris 1592. coram Mantica.

48 Limita ante actum consummatum, quia tunc potest opponi defectus solemnitatis, etiam invita Ecclesia, Pinel. *in l. 1. p. 3. n. 32. C. de bon. mat.*

49 Limita, quando Ecclesia vellet pro parte valere alienationem, & pro parte dicere nullam, quia non potest, Rota in Placentina Decimarum 2. Iunii 1586. coram Bubalo.

50 In alienatione rerum Ecclesiæ facta auctoritate Papæ, non requiruntur aliæ solemnitates, quia supplentur auctoritate Papæ, Rota *in Segobien. Spolii 10. Decembris 1568. ut decis. 420. part. 2. in vers. & in Romana Casalis Tumicellæ 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in decis. diversorum 65. num. 1. part. 2. & in Placentina bonorum 7. Aprilis 1581. coram Seraphino, ut in decis. divers. 178. n. 2. part. 2. & in Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Ianuarii 1578. coram Pamphilio.*

51 Dummodò auctoritas Papæ legitimè sit interposita, Rota *in Romana Casalis Tumicellæ 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in d. decis. divers. 65. n. 2.*

52 Non tamen supplet defectum causæ, Rota in Placentina bonorum 7 Aprilis 1581 coram Seraphino, *ut in decis. divers. 178. num. 3. part. 2. & in Senens. Prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio.*

53 Item alienatione facta coram Papa non requiritur alia solemnitas, quia ejus præsentia supplet omnes defectus, Rota in *Romana Casalis 21. Maii 1593.* & in eadem 28. Iunii ejusdem anni coram Seraphino.

54 Item si cum ipso Papa contrahatur, Rota *in d. Romana Casalis 21. Maii 1593.* coram Seraphino, & in eadem 28. Iunii ejusdem anni coram eodem.

55 Amplia etiamsi Contractus fieret cum Papa, qui ut persona privata contraheret, Rota in *d. Romana Casalis 2. Maii 1593.* coram Seraphino, & 28. Iunii ejusdem anni coram eodem.

56 In alienatione rei Ecclesiæ nondum incorporatæ, sed in ipsa acquisitione facta, non requiruntur solemnitates, Rota in *Romana Domus 29. Octobris 1582.* coram Card. Aldobrandino, ut in *decis. divers. 637. lib. 2. & in Romana Domus 11. Decembris 1580.* coram Blanchetto, *& in Mediolanens. bonorum 18. Martii 1596.* coram Iusto, & 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.

57 Neque ad effectum alienationis habetur in consideratione momentanea acquisitio, Rota *in d. Romana Domus 28. Octobris 1582.* coram Aldobrandino, & in alia *Romana Domus 11. Decembris 1580.* coram Blanchetto, & in *d. Mediolanen. bonorum 18. Martii 1596.* coram Iusto, & 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.

58 Declara tamen hoc procedere, quando ex actu, qui fit ad renunciandum resultat acquisitio, secùs si fierent duo actus separati, licèt in continenti, quia tunc non posset fieri sine solemnitatibus, Rota in *Mediolanens. Bonorum 7. Februarii 1597.* coram Pamphilio.

59 Neque in cessione hæreditatis delaræ Ecclesiæ necessariæ sunt solemnitates in alienatione requisitæ, Peregrin. *decis. 30 lib. 2. & decis. 210. lib. 2.*

60 Limita, si ante cessionem hæreditatis fuisset adita; nam tunc necessariæ sunt solemnitates in alienatione requisitæ. Rota in Mediolanen. bonorum 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.

Potest

61 Potest enim Prælatus præjudicare Ecclesiæ in quærendis ante acceptionem, secùs verò post acceptionem tacitam, vel expressam, Rota in *Mediolanen. legati* 22. Iunii 1594. coram Gypsio.

62 In alienatione rei Ecclesiæ solitæ alienari non requiruntur solemnitates, Rota *decis. 3. num. 14. de reb. Eccles. non alien. & decis. 4. num. 20, eodem tit.* coram Cæsare de Grassis, & in *Romana Domus* 27. Novembris 1587. coram Blanchetto, & in *Imolen. bonorum* 21. Maii 1593. coram Pamphilio.

63 Dummodò solitum non alteretur, Rota in *d. Imolen. bonorum*, coram eodem.

64 Adde, quod rem solitam esse alienari, non statur assertioni Partis, sed debet probari. Rota in Aversana tenimenti 24. Novembris 1581. coram Cantuccio, *& in decis. divers. 160. n. 4. p. 2.*

65 Et quod res Ecclesiæ dicatur solita alienari, requiritur, quod præcedat una locatio solemnis, vel duæ cum spatio quadraginta annorum, Rota in Zamoren. Castri 14. Decembris 1579. coram Seraphino, & in d. Aversana tenimenti 24. Novembris 1581. coram Cantuccio, *in d. decis. 160. nu 5.* & in Senen. prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio, & in *Pisana bonorum* 20. Februarii, & 3. Decembris 1584. coram Cantuccio, & in *Romana Domus* 13. Ianuarii 1586. coram Blanchetto.

66 Non tamen requiruntur necessario uniformes, Rota in *Pisana bonorum* 20. Februarii 1385. coram Cantuccio.

67 Et sufficit, quod una sit valida, Rota *in dict. Pisana bonorum* 20. Februarii 1585. coram Cantuccio.

68 Ad effectum autem, ut dicatur valida non præsumitur solemnitas spatio 30. annorum, Rota in *dict. Pisana bonorum, & in Romana domus* 13. Ianuarii 1565. coram Blanchetto.

69 Res Ecclesiæ solita locari tunc demum sine solemnitatibus potest locari, si adsit eadem causa concessionis, Rota in *d. Mediolanens. bonorum* 1593. 23. Ianuarii coram Orano.

70 Alienatio rei Ecclesiæ alienari solitæ, cum hoc, quod non transeat ad hæredes extraneos, non potest sine solemnitatibus alienari, cum hoc, quod ad extraneos vadat, Rota in *Imolen. bonorum* 21. Maii 1593. coram Pamphilio.

71 Res Ecclesiæ solita locari, si sit incorporata Ecclesiæ, non potest locari sine solemnitatibus, Rota in *d. Mediolanen. bonorum* coram Orano.

72 Quando autem dicatur facta incorporatio, vide Abb. *in cap. ut super de reb. Eccles. non alien. & in cap.* 2. ubi Cardin. *quæst. 12. de feud.* Menoch. *cons. 79. nu. 10. & seqq.* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. tit. quæ, & quom. res dicantur de mensa.*

73 Alienatio rei Ecclesiæ ultra triennium fieri non potest absque solemnitatibus, Rota in Senen. Prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio.

74 Amplia, ut procedat etiam in Prælato regulari, Rota in d. Senen. Prædii coram Pamphilio.

75 Limita in locationibus Casalium, cùm singulo anno fructus non afferant. Nam tunc triennium intelligitur de tribus recollectis, non autem de solis tribus, Rota rescissionis contractus 28. Novembris 158. coram Aldobrandino.

76 Item limita in locis, ubi Paulina non servatur, ut fuit dictum à Rota in *Lauden. bonorum* 8. Iunii 1588. coram Gypsio.

77 Adde, quod præsumitur usu recepta, & ideò non usus debet probari, Rota in *Brixien. locationis* 5: Decembris 1594. coram Pegna, *& decis. 13. num. 9.* coram Benintend. ubi fuit dictum, Rotam non servare decisionem 6. Mohedani, quæ contrarium dicit.

78 Translatio Canonis, seu affrancatio, an requirat solemnitates requisitas in alienatione rei Ecclesiæ, vide Rot. *in Romana prætensa devolutionis* 10. Martii, & 10. Maii 1595. coram Millino.

79 In transactione super bonis Ecclesiæ requiruntur eædem solemnitates, quæ in alienatione, Caputaquen. *decis. 106. part. 1.* Rota in Aversana tenimenti 27. Iunii 1583. coram Rubeo, & 22. Iunii 1594. coram Gypsio, & in *Novarien. Decimarum* 18. Maii 1593. coram Arigonio, & in *Mediolanen. rescissionis permutationis* 10. Ianuarii 1597. coram Pamphilio.

80 Declara procedere, quando res Ecclesiæ per Prælatum alii dantur, vel alienantur, secus si Ecclesia retineat, licèt aliquid det, vel faciat, Bart. *in l. nulli num. 2. ff. de transact.* Ias. *ibi num. 2.* Pinel. *in l. 1. part. 3. numer. 45. C. de bon. mater.* Roland. *cons. 15. num. 43. lib. 1.* Ruin. *consil. 129. n. 3. lib. 5.*

81 Amplia etiamsi res sit penes adversarium, & in transactione agatur, ut penes illum remaneat, quia hoc casu non valet, Bart. & Ias. *loc. alleg.* & per Gloss. *in l. cum hi §. si uni v. transactione ff. eodem*, Pinel. & Roland. *ubi supra.*

82 In impositione Census super re Ecclesiæ requiritur solemnitas, & justa causa, prout in alienatione, Rota in *Romana invaliditatis Census* 24. Maii 1591. coram Pamphilio, *in Gadicen. Census* 23. Ianuarii 1595. coram Seraphino, *in Leodien. Census* 29. Ianuarii 1596. coram Orano, & 15. Ianuarii 1597. coram Corduba.

83 In concessione Emphyteusis Ecclesiæ facienda fratribus ab uno Fratre acquirente, an requiratur solemnitas, vide Rotam in *Mediolanens. bonorum* 13. Novembris 1596. coram Orano.

84 In alienatione rei Ecclesiæ ex cursu 30. annorum, & observantia præsumuntur solemnitates, nec minus tempus sufficit; quod autem data observantia sufficiant decem anni, ea verò non data triginta, vide Felin. *in cap. Albericus num. 4. de testib.* Rot. *in Cervien. Salynarum* 15. Octobris 1568. coram Robusterio, Cassad. *decisio. 3. numer. 7. de procur.* Fab. *decisio. 22. lib. 1.* Put. *decisio. 365. num. 4. & 7. lib. 2.* Mohed. *decis. 52. aliàs 2. de transact.* Rot. *in Lunen. Sarzanen.* 20. Iunii 1575. coram Cotta, *ut in decis. div. 86. lib. 2. in Neapolitana 1. Iunii 1579. coram Robusterio, ut in decis. div. 179. part. 2. in Romana domus 29. Octobris* 1582. coram Aldobrandino, in Senen. Prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio, in *Majoricen. bonorum* 26. Novembris 1584. coram Gypsio, in *Pisana bonorum* 8. Novemb 1585. coram Cantucio, in *Placentina Decimarum* 31. Ianuarii 1386. coram Bubalo, in *Romana Casalis* 15. Iunii 1587. & 28. Iunii 1593. & 23. Martii, & 27. Maii 1597. coram Sacrato, *in Romana bonorum* 4. Maii 1590. coram eodem, *in Romana invaliditatis Census* 24. Mali 1591. coram eodem in *Romana Casalis* 7. Iunii 1591. coram Gypsio, in *Mediolanen. bonorum* 28. Martii 1594. coram Arigonio, & in eadem 5. Maii 1597. coram Seraphino, *in Mediolanen. rescissionis permutationis* 10. Ianuarii 1597. coram Pamphilio, in Romana domus 30. Martii 1590. coram Mantica, in Papien. bonorum 28. Aprilis 1595. coram Seraphino, in *Aretina bonorum* 19. Martii 1599. coram eodem, Vbi quod talis observantia non interrumpitur per contradictiones factas à personis non habentibus legitimum mandatum, & quod extrajudiciales non interrumpunt hanc observantiam, ut fuit dictum in allegata *Casalis* coram eodem Seraphino, & declaravit Sacra Congregatio super Episcopis in hunc modum: *All' Arcivescovo di Genoua. Si sono discosse maturamente nella Congregatione le informationi mandate sopra l'alienatione de' Beni Ecclesiastici appartenenti alle Chiese di Bonifacio in Corsica, de' quali i Possessori non mostrano alcuna speditione in evidente utilità, nè altra confermatione Apostolica; & essendosene data parte à nostro Signore, hà approvato il parere di questi Illustrissimi miei Signori, che si commetta à V. Sig. si come si fà in virtù della presente, che senz' altra nuova inquisitione confermi l'alienationi antiche, le quali per trent' anni, & oltre hanno havuto effetto, e nell' altre fatte da trent' anni in quà V. Sig. conosca*

simil-

similmente, se siano in evidente utilità delle Chiese, e dove le parerà di accrescere il canone, lo facci accrescere, e poi confermi ancora queste, atteſa la ſterilità de' Beni, e la povertà de' poſſeſſori. In queſta maniera potrà V. Sig. aſsicurare la coſcienza di quella povera gente, e dar loro inſieme ſodisfattione, e con queſta ſe le concede ogni facoltà neceſſaria. Di Roma 15. di Settembre 1603. Et in conſiderando curſu temporis ad præſumendum ſolemnitates, non eſt deducendum tempus vitæ Prælati alienantis, licèt ſecus ſit ad effectum præſcriptionis, ut fuit reſolutum *in Lunen. Sarzanen. terrarum* 20. Junii 1575. coram Cotta, & in Romana Caſalis 21. Maij, & 28. Junii 1593. coram Seraphino.

85 Alienatio rerum Eccleſiæ, quæ ab initio fuit utilis, non redditur nulla ex eo, quod non probetur pretium verſum eſſe in utilitatem Eccleſiæ, neque emptor tenetur probare verſionem, Rota in *Anconitana terrarum* 13. Junii 1578. coram Seraphino, in *Romana devolutionis Domus* 18. Novembris 1581. coram Rubeo, & in Piſana bonorum 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite, in *Auximana bonorum* 13. Maij 1585. coram Rubeo, & in eadem 15. Novembris 1585. coram Robuſterio, in Volaterana bonorum 28. Novembris 1586. coram Blanchetto, *in Romana Caſalis* 7. Junii 1591. coram Gypſio, in *Florentina bonorum* 7. Maij 1590. coram Pamphilio, in Romana Caſalis 21. Maij 1593. coram Seraphino.

86 Præſertim, ſi pretium fuit actualiter depoſitatum, Rota in *d. Anconitana terrarum* 13. Novembris 1577. & 13. Junii 1578. coram Seraphino, in *Florentina bonorum* 7. Maij 1590. coram Pamphilio; ubi quomodo dicatur factum actuale depoſitum, Rota in Romana Cenſus 27. Junii 1590. & 26. Januarii 1591. coram Bubalo, in *Romana Caſalis* 7. Junii 1592. coram Gypſio, & in *Romana Caſalis* 21. Maij 1593. coram Seraphino.

87 Declara hoc procedere in alienatione facta ex cauſa utilitatis, ſecùs in alienatione ex cauſa neceſſitatis, quia tunc emptor tenetur probare pretium verſum in cauſam expreſſam, Rota in *d. Romana Cenſus* 26. Januarii 1591. coram Bubalo, ubi quod alienatio facta pro extinguendo Cenſu, dicitur facta cauſa utilitatis, non autem neceſſitatis.

88 Item limita in depoſito, Rota in *Auximana bonorum* 13. Maij 1588. coram Rubeo.

89 Item limita in mutuo, Rota *in Anconitana terrarum* 13. Junii 1578. coram Seraphino, & in *Auximana bonorum* 13. Maij 1575. coram Rubeo.

90 Item limita in venditione facta ad ſolvenda debita Eccleſiæ, Rota *in* dicta *Anconitana terrarum* 13. Junii 1578. coram Seraphino, in *Auximana bonorum* 13. Maij 1585. coram Rubeo, in *Romana Cenſus* 23. Januarii 1591. coram Bubalo, & 27. Junii 1590. coram eodem.

91 Sublimita, niſi aliter ſit conventum, Rota in *Romana Cenſus* 23. Januarii 1591. coram Bubalo.

92 Item limita quando contractus initur cum particulari de Eccleſia non habente adminiſtrationem, vel mandatum, Butr. *in cap.* 1. *v. fallit tertio*, ubi alii *de depoſ.*

93 Pretium verò eſſe verſum in utilitatem Eccleſiæ, probatur conjecturis, concurrente confeſſione Prælati, Rota in *Romana devolutionis domus* 17. Novembris 1581. & 12. Februarii 1582. coram Rubeo, & in Romana Caſalis 29. Maij 1587. coram Robuſterio.

94 Adde tamen, quod ſola confeſſio Prælati non probat verſionem in cauſam expreſſam, non concurrentibus adminiculis, Rota in Romana Domus 12. Februarii 1582. coram Rubeo.

95 Alienatio rei Eccleſiæ, pro qua fuit obtenta ſententia vigore gratiæ, *ſi in evidentem*, eſt valida, licèt ſententia non juſtificetur ex eiſdem actis; quia Judex poteſt extrajudicialiter ſe informare. Rota in *Raguſina bonorum* 20. Junii 1578. coram Lancellotto, ut in *deciſ. diverſ.* 479. *part.* 1. *in Piſana bonorum* 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite in Auximana bonorum 13. Maij 1585. coram Rubeo, & 13. Novembris 1585. coram Robuſterio, in *Romana devolutionis domorum* 26. Martii 1590. in Florentina bonorum 7 Maij 1590. coram Pamphilio in *Romana Caſalis* 29. Aprilis 1594. coram Seraphino.

Maximè ſi acta ſint amiſſa, vel integra non reperiantur, Rota in *d. Romana devolutionis* 26. Martii 1590. coram Pamphilio, & in *d. Romana Caſalis* 29. Aprilis 1594. coram Seraphino. 96

Neque talis ſententia eſt nulla, licèt eodem die, quo gratia fuit præſentata, lata ſit, cùm etiam illo die Judex poſſit adhibere cauſæ cognitionem, & ſuper utilitate Eccleſiæ ſe informare, Rota in *Raguſina bonorum* 20. Junii 1578. coram Lancellotto, *ut in deciſ. diverſ.* 429. *nu.* 3. *part.* 1. *in Auximana bonorum* 13. Maij 1585. coram Rubeo, & 15. Novembris 1585. coram Robuſterio. 97

In alienatione rei Eccleſiæ ad inſpiciendum utilitatem debet attendi valor rei tempore contractus, Rota in *Romana Caſalis* 6. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut in *deciſ. diverſ.* 18. *n.* 4. *part.* 2. *in Bononien. Bonorum* 16. Iunii 1595. coram Millino, & in eadem 27. Maij 1596. coram Arigonio. 98

Declara, ut intelligatur de tempore regulari, & ordinario, ſecùs ſi ſit tempus calamitoſum, ut peſtis, vel belli, quo terminos valebat, Rota in *Romana Caſalis* 10. Maij, & 28. Iunii 1578. coram Cantuccio, ut in *deciſ. diverſ.* 65. *nu.* 7. *&* 8. *& deciſ.* 78. *part.* 2. *& in Papien. bonorum* 1. Iulii 1579. coram Lancellotto, *in Aretina bonorum* 29. Aprilis 1594. & 19. Martii 1599. coram Seraphino. 99

Undè non ſuſtinetur alienatio facta tempore belli, quo Eccleſia parum percipiebat, Rota in *Romana Caſalis* 8. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in *d. deciſ.* 65. *n.* 5. 6. *&* 7. *part.* 2. *in Papien. bonorum* 1. Iulii 1579 coram Lancellotto, & 23. Ianuarii, 1. Aprilis, & 20. Maij 1588. coram Blanchetto, & in *Romana Caſalis* 29. Aprilis 1594. coram Seraphino. 100

Declara hoc procedere, quando alienatio eſt facta, inſpecto valore tempore belli, ſecùs ſi pretio, quo ante bellum locabatur, ut fuit dictum in *Romana Domus* 30. Martii 1590. coram Mantica. 101

In alienatione rei Eccleſiæ ſolitæ alienari, utilitas evidens debet conſiderari tempore, quo fit alienatio, non autem tempore, quo res cœpit alienari primo loco, Cæſar de Graſſis *deciſ.* 3. *num.* 16. *& deciſ.* 4. *per tot. de reb. Eccleſ. non alien.* Rota *in nullius Caſtri Montis Perſii* 9. Martii 1580. coram Bravo, *ut in deciſ. diverſ.* 582. *in princip. part.* 1. *& in Romana Domus* 29. Novembris 1597. coram Blanchetto. 102

Declara id procedere, quando prima cauſa conceſſionis ceſſat, ſecùs verò quando illa duraret, Cæſar. de Graſ. *deciſ.* 4. *num.* 17. *& ſeq. eodem tit.* 103

An autem in inſpicienda utilitate Eccleſiæ attendatur valor rei, vel valor redditus, itaut res, licèt minoris valeat, ſi tamen eſt majoris redditus, dicatur Eccleſiæ utilior, alia minoris redditus, & majoris valoris, vide Rotam in *Placentina bonorum* 7. Novembris 1580. coram Seraphino, *ut in deciſ. diverſ.* 651. *part.* 1. 104

In confirmatione alienationis rei Eccleſiæ vigore gratiæ, *ſi in evidentem*, ſufficit extrajudicialis informatio, nec citatio requiritur, quando Papa derogat *Extravaganti Ambitioſæ*, & ſimpliciter committit alicui, ut ſe informet, Rota *diverſ. deciſ.* 479. *nu.* 2. *& deciſ.* 716. *n.* 1. *&* 4. *part.* 1. *& deciſ.* 160. *num.* 8. *part.* 2. *& in Leodien. Cenſus* 29. Ianuarii 1596. coram Orano, & 15. Ianuarii 1697. coram Corduba. 105

Item ſi Papa committeret, ut ſe extrajudicialiter informet, Rota *diverſ.* 160. *nu.* 8. *part.* 2. *in d. Leodien. Cenſus* 15. Ianuarii 1597. coram Corduba. 106

Limita, quando adeſt Clauſula vocatis vocandis, quia tunc requiritur citatio, & judicialis informatio, Rota *deciſ.* 30. *de reſcript. in nov. & in d. Leodien. Cenſus* 29. Ianuarii 1596. coram Orano, & 15. Ianuarii 1597. coram Corduba. 107

108 Limita etiam si adest clausula, *si sibi legitimè constiterit*; quia tunc requiruntur plenæ, ac veræ probationes, Rota in dicta *Leodien. Census* 29. Januarii 1596. coram Orano, & 15. Januarii 1597. coram Corduba.

109 In alienatione rei Ecclesiæ in processu, *si in evidentem*, sufficit citatio Rectoris alienantis, licèt non comparuerit, & fuerit indefensus, Rota in Romana Casalis 16. Martii 1561. coram Oradino, *& in Cortonen. rescissionis contractus* 26. Januarii 1590. coram Orano.

110 Et sufficit, quod sit præsens, licèt non fuerit citatus, etiamsi citatio pro forma requireretur, Rota in *Anconitana bonorum* 2. Martii 1584. coram Bubalo, & in *Auximana bonorum* 13. Maii 1585. coram Rubeo.

111 Nec requiritur, quando Judex Commissarius potest se extrajudicialiter informare, Rota in *Romana Domorum* 20. Maii 1580. coram Lancellotto, & in Senogallien. Spolii 10. Decembris 1568. coram Cotta.

112 Item nec requiritur, quando Rector Papæ supplicaret, Rota *Romana Casalis* 16. Martii 1567. coram Orano, & in *Romana Domorum* 20. Maij 1580. coram Lancellotto, & in *Cortonen. rescissionis contractus* 26. Januarii 1590. coram Orano.

113 Amplia, etiamsi adesset Clausula, *vocatis vocandis*, quia intelligitur de aliis, quàm de ipso Rectore, qui essent vocandi, Rota in *d. Romana Domorum* 20. Maij 1580. coram Lancellotto, & in *Cortonen. rescissionis contractus* 26. Januarii 1590.

114 In considerando valore rei Ecclesiæ ad hoc, ut videatur, an alienatio sit utilis, habenda est ratio pacti, quod melioramenta devolvantur finita linea, quia, cùm hoc pactum respiciat commodum alienantis, est pars pretii, Rota *in Bononien. de Pipinis* 20. Maij 1578. coram de Grassis, ut in *decis.* 136. *aliàs* 5. *n.* 3. *de reb. Eccles. non alien. & in Romana devolutionis domorum* 26. Martii 1590. coram Pamphilio.

115 Limita si bona nunquam essent ad Ecclesiam reversura, ut quia locatio fuisset facta in perpetuum pro quibuscumque hæredibus; quia tunc pactum illud nullam respicit alienantis utilitatem, Dec. *cons.* 142. *n.* 5.

116 Item in inspicienda utilitate Ecclesiæ habetur ratio vicinitatis fluminis, & accessus bannitorum, Rota in Bononien. S. Apollinaris 2. Aprilis 1582. ut *in decis. divers.* 720. *n.* 10. *part.* 1. coram Cantuccio.

117 In considerandâ utilitate Ecclesiæ in concessione in emphyteusim perpetuam non habetur ratio, quod res indigebat reparatione, Rota in *d. Bononien. S. Apollinaris* coram Cantuccio.

118 Præsertim, quando Rector potest reparare absque eo, quod alienet, Rota in *d. Bononien.* coram Cantuccio. Alienatio dicitur utilis, ubi Ecclesiæ creditur in actis liquida, & indubitata pro majori summa, quàm res valeat. Rota in *Volaterrana bonorum* 28. Novembris 1586. coram Blanchetto.

119 Alienatio rei Ecclesiæ facta pro utilitate Ecclesiæ est nulla, ubi ex Instrumentis locationis apparet, quod Ecclesia tempore concessionis plus percipiebat, Rota in *Anconitana bonorum* 2. Maij 1584. coram Bubalo, & in Navarien. bonorum 17. Januarii 1585. coram Robusterio, & 8. Martii, ac 17. Maij 1593. coram Pegna.

120 Adde tamen, quod in locatione rei Ecclesiæ in perpetuum facta sit diminutio sextæ partis pensionis, Rota in Romana Casalis 28. Junii 1578. coram Contuccio, ut in *decis. divers.* 78. *n.* 5. *part.* 2. *& in Romana domus* 30. Martii 1590. coram Mantica, & in *Mediolanen.* 20. Januarii 1597. coram Pamphilio.

121 Undè si res Ecclesiæ in perpetuum concedatur pro eadem pensione, pro quâ singulis annis locabatur, Ecclesiæ dicitur utilis, Rota in *Romana domus in Burgo* 30. Martii 1590. coram Mantica.

122 Alienatio, seù impositio Census dicitur utilis, ubi fit pro extinguendo alio censu, pro quo gravabatur majori interesse, Rota in *Gadicen. Census* 13. Januarii 1595. coram Seraphino.

Idem si fiat impositio Census à Capitulo pro substinendis expensis litis, Rota in *d. Gadicen. Censuum* 23. Januarii 1595. coram Seraphino. 123

Alienatio unius pedicæ Casalis pro investiendo pretio in domo, an dicatur Ecclesiæ utilis, vide Rotam in *Romana Casalis* 7. Junii 1591. coram Gypsio. 124

Contractus permutationis rei Ecclesiæ non dicitur utilis, ubi Census, vel Canon datus in compensationem non est cum directo dominio, & cum devolutione, cùm hæc qualitas non solùm inducat commodiorem, ac faciliorem exactionem, sed etiam reddat conditionem Ecclesiæ meliorem, Rota in *Romana Apothecæ* 6. Februarii 1584. coram Vicecomite, & in *Placentina Aquarum* 10. Februarii 1597 coram Orano. 125

Alienatio rei Ecclesiæ præsumitur utilis, quando fit cum debitis solemnitatibus, vel est confirmata, Rota *in Raguſina, Emphyteusis* 20. Junii 1578. coram Lancellotto, *ut in decis. divers* 479. *n.* 1. *part.* 1. *in Auximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino, in Pisana bonorum 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite, *in Auximana bonorum* 13. Maij 1585. coram Rubeo, & in eadem 15. Novembris 1585. coram Robusterio, *in Volaterrana bonorum* 28 Novembris 1586. coram Blanchetto, *in Romana devolutionis domorum* 16. Martii 1590. coram Pamphilio, *in Florentina bonorum* 7. Maij 1590. coram eodem, *in Romana Casalis* 29. Aprilis 1594. coram Seraphino, *in Bononien. bonorum* 16. Junii 1595. coram Millino, & 20. Novembris 1595. coram eodem, & in eadem 27. Maij 1596. coram Arigonio, in *Mediolanen. bonorum* 10. Januarii 1597. coram Pamphilio. 126

Undè dicenti alienationem esse læsivam Ecclesiæ, incumbit onus probandi læsionem, vel non evidentem utilitatem, Rota in *Mediolanen. bonorum* 10. Januarii 1597. coram Pamphilio, *& in Romana devolutionis domorum* 26. Martii 1596. coram eodem, *& in Romana Casalis* 28. Junii 1578. coram Cantuccio, *ut in decis. divers.* 78. *num.* 3. *part.* 2. 127

In alienatione rei Ecclesiæ decretum Judicis, quod cedat in evidentem utilitatem, admittit probationem in contrarium, Rota *in Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut in *decis. divers.* 181. *n.* 4. *part.* 1. & in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1571. coram Seraphino, ut in *decis.* 178. *n.* 4. *part.* 2. 128

Et quando potest probari læsio, vel damnum Ecclesiæ, alienatio non valet, etiamsi à Iudice sit confirmata vigore gratiæ, *si in evidentem*, Rota *in Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut in *decis. divers.* 181. *n.* 4. *part.* 1. 129

Adde tamen, quod quando alienatio rei Ecclesiæ est confirmata Rectori dicenti, causas esse falsas, incumbit onus probandi, Rota in *Bononien. S. Apollinaris* 24. Martii, & 20. Iunii 1586. coram Orano, & in eadem 9. Iunii 1587. coram eodem. 130

Alienandi rem Ecclesiæ necessitas non dicitur, ubi ex fructibus Ecclesiæ absque alienatione necessitati potest provideri, Rota *in Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. coram Seraphino. 131

Alienatio rei Ecclesiæ, ubi fit ex causa necessitatis, illi statur, qualemcumque exitum habeat; dummodò sit utiliter cœpta, *l. sed an ultrò* §. *ff. de neg. gest.* 132

Si verò fiat ex causa utilitatis, non sufficit eam utiliter cœptam esse, sed requiritur Ecclesiam fieri locupletiorem, Rota in *Romana Casalis* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, *ut in decis. divers.* 65. *numero* 4. *part.* 2. 133

Et ista utilitas debet esse evidens, id est clara, & indubitata, Rota in *nullius Castri Montis Portii* 9. Martii 1580. coram Bravo, *ut in decis. divers.* 582. *in princip. part.* 1. *in Romana Casalis* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, *ut in decis. divers.* 65. *num.* 19. *part.* 2. *in Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. coram Seraphino, *ut in decis. divers.* 178. *n.* 10. *part.* 2. *in Romana invaliditatis Census* 24. Maij 1591. coram Pamphilio. 134

Et

135 Et sufficit, quod utilitas adsit ab initio, nec attenditur, quidquid postea contingat, Rota *in Anconitana terrarum* 13. Maii 1578. coram Seraphino, *in Florentina bonorum* 7. Maii 1591. coram Pamphilio, *& in Romana Casalis* 7. Junii 1591. coram Gypsio.

136 In alienatione rei Ecclesiæ intentio Papæ est, ut cedat in utilitatem Ecclesiæ, & nihil aliud curat, Rota *in Placentina bonorum* 7. Novembris 1580. coram Seraphino, *ut in decis. diversf.* 651. *n.* 1. *part.* 1. & in eadem 7. Aprilis 1581. coram eodem, *ut in decis. diversf.* 178. *n.* 8. *p.* 2. *& in Romana domus* 2. Decembris 1588. coram Bubalo, *& in Auximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino.

137 Undè in gratia, *si in evidentem*, non attenditur subreptio, quando non est circa utilitatem, sed quando respicit utilitatem, quia tunc gratia vitiatur, Rota *in Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. ut est *decis. diversf.* 178. *nu.* 8. *p.* 2. *in Auximana bonorum* coram eodem 1. Februarii 1597. coram Seraphino, *& in Romana Domus* 2. Decembris 1588. coram Bubalo.

138 Et clausula in confirmatione alienationis, *dummodò dicto pretio facta sit*, intelligitur de pretio communi, vel in evidentem utilitatem, Rota in *Viglevanen. locationis* 27. Novembris 1596. coram Corduba.

139 In alienatione rei Ecclesiæ sufficit utilitas putativa, ubi ab initio adfuit causa primaria utilitatis, ut quia bona erant sterilia, licèt non fuerit utiliter contractum in pretio, & hoc casu contractus non est nullus, sed Ecclesiæ datur restitutio, secùs ubi causa utilitatis non adfuit ab initio; quia tunc utilitas putativa non sufficit, sed contractus esset ab initio nullus, Rota *in Lucana bonorum* 24. Novembris 1574. & 15. Januarii 1571. coram Lancellot. *ut in decis. diversf.* 180. *nu.* 2. *&* 181. *n.* 2. *part.* 7. *& in Gadicen. Censuum* 23. Januarii 1595. coram Seraphino.

140 Et in utilitati putativæ tunc statur quando, est servata forma, Rota *in dict. Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, *ut in decis. diversf.* 181. *nu.* 3. *&* 4. *part.* 1.

Ad hoc, ut ex cursu temporis præsumatur beneplacitum Sedis Apostolicæ, an requiratur scientia Papæ, dic, quod si sumus in spatio 30. annorum, non requiritur, in minori verò spatio requiritur, Cassador. *decis.* 3. *n.* 7. *de proc.* Fab. *decis.* 22. *lib.* 1. Mohed. *decis.* 52. *aliàs* 2. *de transact.* Rota *in Romana Domus* 29. Octobris 1582. coram Aldobrandino, & in Messanen. præeminentiarum 28. Junii 1585. coram Blanchetto, *& in Romana Casalis* 7. Junii 1591. coram Gypsio.

141 Item requiritur, quando agitur de præjudicio ipsius Papæ, secùs si agatur de præjudicio inferioris, Rota *in d. Messanen.* coram Blanchetto.

142 In alienatione rei Ecclesiæ, in qua est reservatum beneplacitum Apostolicum cum clausula, *& non aliàs, nec alio modo*, illud est omninò necessarium, etiam quod aliàs in eo casu de jure non requireretur, cùm clausula illa importet conditionem, qua non existente, contractus resolvitur, Rota *in Romana Domus* 13. Januarii 1586. coram Blanchetto, in *Novarien. Decimarum* 28. Maii 1593. coram Arigonio, *& in Romana locationis* 21. Maii 1593. coram Blanchetto.

143 Beneplacitum præsumitur expeditum, stante fide Clerici Registri supplicationum, quod in libro suarum rubricarum invenit expeditionem unius, *si in evidentem*, de eo tempore, licèt liber registri non inveniatur, Rota in *Romana Casalis* 15. Junii 1587. coram Seraphino.

144 Nec probatur non fuisse expeditum ex diligentia facta in actis Vicarii Papæ, ubi non reperitur, Rota in *d. Romana Casalis* coram Seraphino.

145 In alienatione cum reservatione beneplaciti, an interim, donec constet non posse obtineri beneplacitum, emptor lucretur fructus, vide Rotam in *Romana locationis* 21. Maii 1591. coram Blanchetto.

146 Ecclesia post obtentum beneplacitum non potest pœnitere, etiam antequam alienatio confirmetur, cum sola pœnitentia non liceat recedere, Rota *in Romana locationis, sive afflictus* 4. Junii 1584. coram Blanchetto.

147 Limita, quando esset confirmata sed nulliter, quia tunc non potest agi ad alienandum, cùm sit actus imperfectus, neque potest ad contrahendum de novo cogi, Rota in *Cortonen. bonorum* 28. Januarii 1590. coram Platto.

148 Undè hoc casu non potest peti, quod de novo confirmetur, neque ad id Ecclesia cogi potest, sed ejus est electio, an velit stare contractui, vel potius ab eo recedere, Put. *decis.* 310. *lib.* 2. Rota *in Cortonen. bonorum* 3. Julii 1589. & 26. Januarii 1590. coram Platto.

149 Causa in alienatione rei Ecclesiæ est necessitas, vel evidens utilitas, Rota in *Florentina bonorum* 10. Decembris 1576. coram Blanchetto, ut in *decis. diversf.* 473. *num.* 1. *part.* 1. *& in Romana invaliditatis Census* 24. Maii 1591. coram Pamphilio.

150 Nec super justa causa alienationis statur assertioni alienantis, sed requiritur plena probatio, Rota in *Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, *ut in decis. diversf.* 181. *n.* 3. *part.* 1. *in Florentina bonorum* 10. Decembris 1576. coram Blanchetto, *ut in decis. diversf.* 473. *n.* 1. *part.* 1. *in Romana invaliditatis Census* 24. Maii 1591. coram Pamphilio, *in Gadicen. Census* 23. Januarii 1595. coram Seraphino, *in Leodien. Census* 6. Octobris 1595. coram Orano.

151 Beneplacitum Sedis Apostolicæ in alienatione rei Ecclesiæ ex cursu triginta annorum præsumitur, Put. *decis.* 365. *n.* 3. *&* 7. *lib.* 2. *& in Cavalicen.* 10. Januarii 1579. coram Rubeo, in *Romana Casalis* 28. Junii 1593. coram Seraphino, & in eadem 3. Aprilis, & 21. Maii 1593. & 23. Martii 1594. coram eodem, ubi respondetur ad decisiones in *Elnen. Mineriorum* 16. Decembris 1585. coram Orano, & in *Placentina Decimarum* 21. Januarii 1587. coram Bubalo, quæ contrarium videntur innuere circa observantiam. Idem etiam fuit dictum in *Romana relocationis domus* 20. Junii 1594. coram Gypsio, de quo etiam supra.

152 Amplia, etiamsi beneplacitum sit reservatum in vim conditionis, Rota in *Romana Casalis* 23. Maii 1594. coram Seraphino, & 25. Iunii 1587. coram eodem.

153 Amplia, etiamsi in instrumento non sit enunciatum, Rota in *Romana Casalis* 28. Iunii 1593. 2. Aprilis, & 21. Maii ejusdem anni, & 23. Maii 1594. coram Seraphino.

154 Limita, quando apparet de confirmatione Apostolica intra illud tempus invalida, quia tunc ex cursu temporis non præsumitur valida, Rota in Elnen. Mineriorum 16. Decembris 1585. coram Orano.

155 Non tamen sufficit sola antiquitas temporis ad præsumendum solemnitates, & confirmationem Apostolicam, sed requiritur observantia, Rota *in Romana prætensæ devolutionis* 10. Maii 1595. & in *Romana Casalis* 28. Iunii 1593. coram Seraphino.

156 Adde tamen, quod observantia præsumpta non sufficit ad præsumendum beneplacitum Apostolicum, Rota in *Placentina Decimarum* 31. Ianuarii 1586. coram Bubalo, in Elnen. Mineriorum 16. Decembris 1585. coram Orano.

157 Adde etiam, quod quando in alienatione non fuit reservatum beneplacitum Apostolicum in petenda alienationis confirmatione, requiritur novus consensus Rectoris, Ptolom. *decis.* 55. Rota in *Elnen.* Mineriorum 16. Decembris 1585. coram Orano, in Placentina Decimarum 31. Ianuarii 1586. coram Bubalo, & in *d. Elnen. Mineriorum* 10. Iunii 1587. coram Blanchetto, & in *Romana Casalis* 21. Maii, & 28. Iunii 1593. coram Seraphino.

158 In gratia, *si in evidentem*, licèt non inseratur Paulina, hoc est *Extravagans Ambitiosæ* Pauli Secundi, sufficit tamen, quod ei sit derogatum; quia licèt sit inserenda, cum tamen non adsit clausula annullativa, actus valet. quemvis contrafaciens puniendus sit, Rota in *Bononien.*

bonorum 20. Novembris 1595. coram Millino, & in eadem 27. Maji 1596. coram Arigonio.

159 Supplicatio, *si in evidentem* expirat per obitum concedentis, si antè ejus obitum non præsentetur, Rota in *Tiburtina Horti* 12. Novembris 1588. coram Mantica.

160 Et ideo subjacet Regulæ revalidatoriæ literarum gratiæ, & justitiæ, & si non præsentatur intra annum à die obitus concedentis, non suffragatur, Rota in *Elnen. Mineriorum* 10. Junii 1587. coram Blanchetto, & in *Tiburtina Horti* 12. Decembris 1588. coram Mantica.

161 *Si in evidentem*, posita in fine supplicationis restringit totam supplicationem ad omnes Clausulas, itaut dicatur tota dispositio, & omnes Clausulæ conditionales, Rota in *Mediolanen. bonorum* 2. Maji 1586 coram Seraphino.

162 Confirmatio alienationis rei Ecclesiæ, non servata forma, *si in evidentem*, est nulla, Rota in Cortonen. *rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano, & in *Papien. Tenutæ* 17. Junii 1596 coram Seraphino.

163 Undè si in gratia, *si in evidentem* adest Clausula, vocato Abbate, & de ejus citatione non constat, alienatio est nulla, Rota *decis.* 30. *de rescript. in nov.* & in *Cortonen. bonorum* 28. Martii 1588. & 9. Junii 1589. & 26. Januarii 1590. coram Platto *in Cremonen. aquarum* 9. Maji 1594 coram Arigonio, & in *Auximana bonorum* 28. Novembris 1594. coram Orano.

164 Idem si dictum, *si in evidentem*, loquatur de concessione in emphyteusim, & concessio fiat in perpetuum, quia hoc casu non sustinetur alienatio in perpetuum, Rota *in Papien. Tenutæ* 17. Junii 1596. & 26. Junii 1597. coram Seraphino.

165 Si in supplicatione, *si in evidentem*, narratur factum alio modo, quàm verè factum sit, ad validitatem, vel invaliditatem attenditur supplicatio, non autem instrumentum, Rota in *Senen. Prædii*, 28. Aprilis 1589. coram Seraphino, & in eadem 7. Maij 1590. coram Gypsio.

166 Si in gratia, *si in evidentem*, dicatur, quod fiat specificatio bonorum; si non sit facta specificatio, alienatio est nulla, nec suffragatur confirmatio, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano, in *Novarien. decimarum* 14. Octobris 1592. coram Orano, & 15. Martii 1593. coram Blanchetto, & *in Cremonen. aquarum* 9. Maji coram Arigonio.

167 Item si in confirmatione dicatur, cessionem fuisse factam ad tertiam generationem, & verè sit in perpetuum; nam confirmatio est nulla, etiam respectu concessionis ad tertiam generationem, Rota *in Cortonen. rescissionis donationis* 26. Januarii 1590. coram Orano.

168 Confirmatio facta, non exhibito Instrumento, est nulla, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano.

169 Licentia data pro alienatione rei Ecclesiæ non deservit, confirmatione jam facta, Rota in Auximana bonorum 2. Junii 1595. coram Millino.

170 Licentia alienandi ubi est data limitata pro certa summa, debet is, qui alienatione nititur, probare alienationem intra summam esse, Rota in *Romana devolutionis* 28. Maji 1582. coram Rubeo.

171 Alienatio facta de omnibus petiis terræ Ecclesiæ in tali vocabulo valet, etiam quod licentia loquatur de septem petiis, ubi non constat Ecclesiam habuisse plures in eo loco, Rota in *Bononien. bonorum* 16. Junii, & 20. Novembris 1595. coram Millino, & in eadem 27. Maji 1596. coram Arigonio.

172 Papa in confirmatione alienationis rei Ecclesiæ solet aliquando limitare concessionem, & si sit perpetua, ileam restringere ad certum tempus, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano.

173 Quid si in confirmatione Papa velit, quod pretium ex conventione solvendum cum dilatione plurium annorum, & interim cum solutione fructuum statim solvatur, vide, Rota in *Placentina fructuum* 10. Decembris 1597. coram Litta.

174 Transactio de re Ecclesiæ propter dubium litis eventum valet, etiam non probata Ecclesiæ utilitate, Mohed. *decis.* 5. *alias* 1. *de transact. & decis.* 249. *alias* 8. *de locat.* Rota in *nullius Castri Montis Portii* 9. Martii 1580. coram Bravo, *ut in decis. diversi.* 582. *sub n.* 1. *part.* 1.

175 Limita, si super re clara, & super gratuita pactione fieret transactio, vel super re diversa à lite, Rota in *dict. nullius Castri Montis Portii* 9. Martii 1580. coram Bravo.

176 Locatio rei Ecclesiæ facta, durante prima, non tenet, Rota in *Albanen. Tenutæ* 27. Novembris 1591. coram Orano.

177 Declara procedere, quando fieret ante finitam primam per viam novæ concessionis, secùs si per viam prorogationis, Ruin. *cons.* 116. *n.* 1. & 4. *ac* 8. *lib.* 1.

178 Alienationis contractus licèt sit validus, si tamen Ecclesi enormiter sit læsa, succurritur ei per restitutionem in integrum, Rota *in Lucana de Cubitiano* 24. Novembris 1570. coram Lancellotto, *ut in decis. quotid.* 421. *lib.* 2.

179 Et facta pro majori pretio, quam res valeat, quæ lædit emptorem, licèt favore Ecclesiæ valeat, potest tamen Prælatus agnoscere bona fidem, & ab ea recedere, Rota *in Pisana bonorum* 2. Decembris 1585. coram Orano.

180 Res Ecclesiæ solita concedi in tertiam generationem, si concedatur ultra tres generationes, valet concessio usque ad tertiam, licèt quoad alias non valeat, Rot. *in Ulyssiponen.* 2. Junii 1567. coram Sarmiento.

Contrarium tenet Covar. *var. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 5. Tiraquel. *de retract. lignag. §.* 23. *glos.* 1. *n.* 13.

181 Res solita locari ad modicum tempus, si locetur, ad longum tempus, vel ultra tempus à jure permissum, in totum vitiatur, Rota *Brixien. locationis* 5. Decembris 1594. coram Pegna, & in eadem 17. Maii 1595. coram Orano, *Montis Falisci spolii* 18. Martii 1596. coram Orano, ubi quid bonis Religionis Hierosolymitanæ.

182 Præsertim si constet, contrahentes pro minori tempore non fuisse contracturos, Rota in Romana locationis 21. Maii 1595. coram Blanchetto.

183 Maximè si pro toto tempore fieret sub unica pensione, quia in totum vitiatur, nec valet pro tempore permisso, Rota *in Melphien. & Rapolen. fructuum* 19. Januarii, & 9. Februarii 1582. coram Cantuccio, *ut in decis. diversi.* 709. *n.* 6. *par.* 1.

184 Idem si in alienatione reservetur beneplacitum Apostolicum cum clausula *non alias, aliter, nec alio modo*; Quia non obtento beneplacito in totum vitiatur, Rota in Romana locationis 2. Maii 1593. coram Blanchetto.

185 Alienatio rei Ecclesiæ facta in Consanguineos, præsumitur potius facta in fraudem, quàm in utilitatem Ecclesiæ, Cæs. de Graff. *decis.* 4. *nu.* 24. *de reb. Eccles. non alien.* Rota *in Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut est *decis. diversi. n.* 5. *part.* 1. *in Bononien. S. Apollinarii* 2. Aprilis 1582. coram Cantuccio, ut in *decis. diversi.* 720. *n.* 1. *part.* 1. *& in Romana Casalis* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in *decis.* 65. *n.* 18. *part.* 2. *in Senen. Affictus* 11. Februarii 1591. coram Pamphilio.

186 Non tamen ex ista præsumptione alienatio redditur nulla, Rota in causa bonorum 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite, in *Papien. bonorum* 28. Aprilis 1595. coram Seraphino, in *Bononien. bonorum* 16. Junii 1595. coram Millino.

187 Alienatio facta in Consanguineos sine præjudicio Ecclesiæ valet, sicut si esset facta in extraneos, Rota in *Romana Casalis* 6. Aprilis 1596. coram Cantuccio, ut in *decis. diversi.* 18. *n.* 6. *part.* 2. *in Bononien. bonorum* 16. Junii 1595. coram Millino.

188 Maximè si alienatio fiat cum debitis solemnitatibus, ut in consanguineos bonæ famæ, & conditionis, Rota

in

in Romana Casalis 6. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut *decis. diversi.* 18. *n.* 6. *part.* 2.

189 Vel fiat à pluribus, & non omnes, sed unus tantùm sit consanguineus illius, in quem fit alienatio; nam tunc cessat omnis suspicio, & præsumptio læsionis Ecclesiæ, Rota in *d. Romana Casalis* coram Cantuccio.

190 Alienans res Ecclesiæ tenetur de propriis bonis de evictione, re evicta ab Ecclesia, Rota in *Placentina evictionis* 5. Maji 1589. & 2. Aprilis 1590. coram Platto.

191 Amplia, ut procedat etiam contra alienantis hæredem, quia contra eos emptori datur actio, Rota in dicta *Placentina evictionis* coram Platto.

192 Declara, ut non solùm ad pretium, sed etiam ad interesse, & damna teneatur alienans, vel ejus hæredes, Rota in dicta *Placentina evictionis* coram Platto.

193 An autem indistinctè emptor pro evictione habeat actionem contra alienantem, vel solùm quando est in bona fide, secùs autem si sit in mala. Vide Rotam *in dict. Placentina evictionis* 15. Maji 1589. & 2. Aprilis 1590. coram Platto.

194 Adde, quod Prælatus modernus potest agere contra hæredes Prædecessoris pro pretio rei Ecclesiæ alienatæ, Rota in Pisanen. liquidationis fructuum 15. Octobris 1571. coram Orano, ut in *decis. diversi.* 14. *num.* 6. *part.* 1. *& in Romana Casalis* 13. Aprilis, 1592. coram Blanchetto.

195 In recuperatione rei Ecclesiæ nulliter alienatæ, ut ex defectu solemnitatis fructus debentur à die alienationis, Rota in *Placentina bonorum* 26. Junii 1585. coram Blanchetto, & in *Ulyssiponen. nullitatis locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.

196 Neque hoc casu error Juris excusat, cùm jus resistat, Rota in *d. Placentina bonorum* 26. Junii 1585. coram Blanchetto.

197 Limita si facto erretur; quia tunc error excusaret, ut si putasset emptor interveniisse solemnitatem, quæ tamen non intervenit, Felin. *in cap. causa num.* 27. *de re judic.* Ber. *in cap. si quis Presbyterorum num.* 45. *de reb. Eccles. non alienan.*

198 Et hoc casu fructus non debentur, nisi à die motæ litis, Rota in *Ulyssiponen. locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.

199 Prælatus alienans res Ecclesiæ potest alienata recuperare, Rota in *Papien. bonorum* 20. Maji 1594. coram Millino.

200 Amplia etiam stante juramento, Rota in *d. Papien. bonorum* coram Millino.

201 Undè si promittat etiam cum juramento, rem Ecclesiæ locare ad longum tempus, non potest cogi ad locandum, Rota in *Ulyssiponen. nullitatis locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.

202 In alienatione rei ad Ecclesiam revertæ est præferendus agnatus ultimi investiti pro eodem pretio, quod invenitur ab extraneo, non autem pro pretio antiquo, Rota *decis.* 4. *num.* 9. *de reb. Eccles. non alien.* coram Cæsare de Grassis.

203 Amplia, quando res est redacta ad culturam per antecessores; nam tunc pro pretio antiquo agnatus est præferendus, etiamsi extraneus plus offerat, Cæs. de Grassis *d. decis.* 4. *n.* 10. *& decis.* 5. *n.* 1. *de reb. Eccles. non alien.*

204 Sublimita, quando Ecclesia offert melioramenta illi agnato; nam tunc non est præferendus, nisi pro pretio, quod ab extraneo invenitur, Cæs. de Grass. *de decis.* 4. *n.* 11. *de reb. Eccles. non alien.*

205 Bona Ecclesiæ sterilia possunt concedi alicui, qui illa sua opera, & impensa reducat ad culturam, non modò si sint omninò sterilia, sed etiamsi aliquam modicam afferant utilitatem, Rota in *nullius Castrimontis Portii*, & 19. Novembris 1580. coram Bravo, ut in *decis. diversi.* 664. *n.* 1. *part.* 1. & in eadem coram eodem 6. Martii 1581. ut in *decis. diversi.* 242. *num.* 10. *part.* 2.

Et hoc casu non potest alteri pro majori Canone relocare, sed pro eodem Canone tenetur ei, qui ad culturam reduxit, vel ejus successoribus relocare, Rota *in nullius Castri Montis Portii* 19. Junii 1581. coram Bravo, ut in *decis. quotid.* 318. *lib.* 2. *& in Nonantulana bonorum* 18. & 22. Martii 1591. coram Mantica.

Et hoc casu utilitas inspicitur tempore primæ concessionis, quando bona erant sterilia, non autem tempore renovationis, Rota in *nullius Montis Portii* 6. Martii 1581. coram Bravo, ut in *decis. diversi.* 242. *n.* 17. *part.* 2. & 19. Junii 1581. coram eodem. 207

In alienatione rei Ecclesiæ ex antiquitate temporis præsumitur consensus Rectoris talis, qualis de necessitate requirebatur sive expressus, sive tacitus, Rota *in Conchen. fructuum* 2. Decembris 1585. & 10. Februarii 1586. coram Gypsio, & in *Romana Casalis* 21. Maji 1591. coram Seraphino. 208

Idem si Rector ipse supplicaret, gratiamque obtineret, Rot. *in Conchen. fructuum* 2. Decembris 1585. & 10. Februarii 1586. coram Gypsio. 209

In Alienatione bonorum Mensæ Episcopalis separatæ à Mensa Capituli, requiritur consensus Capituli, Rota *in Auximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino. 210

Limita ubi est evidens utilitas, quia tunc non requiritur, Rota in dicta *Auximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino. 211

Adde, quod iste consensus magis respicit solemnitatem, quàm substantiam, Rota in dicta *Auximana bonorum* coram Seraphino. 212

Alienatione rei Ecclesiæ facta per Canonicos, vel Conventum, absente Præposito, vel Abbate, vel à Prælato sine consensu Capituli, si est utilis Ecclesiæ, & adsint solemnitates, & confirmatio Apostolica, tenet Rota in *Mediolanen. bonorum* 21. Martii 1581. coram Lancellotto, *ut in decis. quot.* 79. *lib.* 3. *& in Romana Casalis* 27. Maji 1594. coram Seraphino. 213

In Alienatione rei Ecclesiæ Canonici absentes non sunt necessariò vocandi, Rota in *d. Mediolanen. bonorum* 21. Maji 1581. coram Lancellotto. 214

Alienatio facta à Procuratore Capituli, qui excessit fines mandati, non valet, Rota *in Cortonen. bonorum* 28. Maji 1588. coram Platto, in *Perusina rescissionis contractus* 28. Martii 1588. coram Comitulo, & in *Cortonen. bonorum* 9. Junii 1589. coram Platto. 215

Neque ratificatio hujusmodi alienationis inducitur ex scientia fratrum, vel Canonicorum, sed requiritur scientia Capituli, Rota in *Cortonen. bonorum* 28. Martii 1588. 9. Junii 1589. & 26. Januarii 1590. coram Platto, in Romana Domus, & Hospitii 7. Junii 1591. coram Blanchetto, in *Tiburtina nullitatis locationis* 5. Decembris 1597. coram Millino. 216

In Alienatione bonorum Monasterii requiritur consensus Conventus, vel Congregationis generalis, Rota *in Romana Casalis* 23. Martii 1594. coram Seraphino. 217

Item requiritur tractatus, qui debet præcedere alienationem, Rota *in Romana Casalis* 27. Maji 1594. coram Seraphino, *in Placentina Aquarum* 10. Februarii 1597. coram Orano. 218

Et in alienatione rerum Monachorum Sancti Benedicti duplex, & per duos dies ante requiritur, Rota *in Romana Casalis* 27. Maji 1594. coram Seraphino, *& in Placentina Aquarum* 10. Februarii 1597. coram Orano, ubi quod tres requirantur, & diversis diebus. 219

Limita interveniente auctoritate Papæ. Nam tunc nec consensus, neque tractatus requiritur, Rota *in Segobien. Spolii* 10. Decembris 1568. coram Finetto, *ut in decis. quotid.* 420. *lib.* 2. *in Romana Casalis* 21. Maji, & 28. Junii 1593. & 23. Martii 1594. coram Seraphino. 220

Nec hoc casu requiritur citatio Conventus, neque superioris, Rota *in d. Segobien. Spolii* 10. Decembris 1588. coram Finetto, ut in *decis. quotid.* 420. 221

Et hujusmodi consensus, & tractatus præsumuntur ex spatio 30. annorum, Rota *decis.* 365. *lib.* 2. *& decis.* 1. *de reb. Eccles. non alien.* coram Puteo & in *Romana Casalis* 222

21. Maij, & 28. Junii 1593 & 27. Maij 1594. & 23. Martii 1594. coram Seraphino, & in *Mediolanen. restitutionis permutationis* 10. Februarii 1597. coram Pamphilio.

223 In alienatione rerum Monasterii consensus Conventus requiritur in favorem publicum, ne Ecclesiæ depauperentur, & propter interesse Ecclesiæ, & ipsorum Monachorum, Rota *in Segobien. Spolii* 10. Decembris 1568. coram Finetto, *in Romana Casalis* 21. Martii 1593. coram Seraphino.

224 Alienatio rerum Monasterii facta à Cellerario ad modicum tempus sine alia solemnitate valet, Rota in causa *nullitatis locationis* 5. Decembris 1597. coram Millino.

225 Contrarium vide ex deductis per Purpurat. *cons.* 378.

226 Ad probandum damnum Ecclesiæ in alienatione ex redditibus feudorum vicinorum requiritur, quod probentur esse ejusdem bonitatis, & talis redditus, Rota *in Romana Casalis* 29. Aprilis 1594 coram Seraphino.

Reductio Census bonorum Ecclesiæ ex causa sterilitatis, & refectionis melioramentorum est nulla, etiam quod sit observata per triginta annos, Rota *in Mediolanen. bonorum* 5. Maij 1597. coram Seraphino.

227 Res Ecclesiæ solita alienari, si revertatur, relocans non dicitur alienare, sed continuare alienationem factam, Rota in Bononien. de Pipinis 20. Novembris 1573. coram Robusterio, ut in *decis. divers.* 554. *in princ. p.* 1.

228 Alienatio rei Ecclesiæ facta pro emendis aquis ex pretio, quæ à tertio in eodem contractu emptæ sunt, licèt tanquam in damnum Ecclesiæ sit nulla, non tamen corruit emptio aquarum. cùm correspectivitas consideretur respectu contrahentium, non autem Tertii, Rota *in Placentina bonorum* 24. Novembris 1581. coram Seraphino.

229 Emptor supplicans pro confirmatione alienationis rei Ecclesiæ, non videtur fateri narrata esse vera, seu potiùs videtur petere sibi dari Judicem, qui videat, an causæ narratæ sint veræ, Rota *in Placentina Evictionis* 2. Decembris 1588. coram Pamphilio. An autem idem sit in venditore, vide in dicta Placentina Evictionis.

230 Alienationis rerum Ecclesiæ appellatione continetur locatio ad longum tempus, Rota *in Ravennaten. Domus* 2. Aprilis 1576. coram Cantuccio, *ut in decis. divers.* 26. *n.* 3. *part.* 2.

231 Declara procedere ad effectum invaliditatis locationis, secùs ad effectum incursus pœnæ, Rota *in d. Ravennaten. Domus* 2. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut *in decis. divers.* 26. *n.* 3. *part.* 2.

232 De Brevi Gregorii XIII. confirmationis alienationum rerum Ecclesiasticarum in statu Parmæ, & Placentiæ actum fuit in *Placentina Aquarum* 10. Februarii, & 24. Novembris 1587. coram Orano.

233 Hactenus Sacra Rota Romana. Nos autem & hoc addimus, locatio rei Ecclesiasticæ facta ad triennium cum conditione tamen, quod si ultimis sex mensibus ejusdem triennii partes quiescant, & nihil innoverint, censeatur facta ad aliud triennium, & sic deinceps non valet, sed est contra dispositionem Paulinæ *Ambitiosæ de rebus Eccles. non alien.* Quia conditio illa apposita non est vera conditio; quia vera conditio suspendit actum, itaut nullum sortiatur effectum, donec ipsa eveniat, *l. Conditionales ff. de verb. signif.* Hæc autem conditio non suspendit actum usque ad sui eventum. Siquidem supponit locationem perfectam, etiam pro secundo triennio, & ipsam ita modificat, & qualificat, ut faciat resolubilem ad beneplacitum Partium; quod satis ex eo constat, quia durabit pro secundo triennio, si partes noluerint resolvere in vim primæ conventionis: Undè, non eveniente conditione resolutionis, permanebit locatio contra naturam actus conditionalis, qui non est, nisi eveniat conditio; quare est conditio resolutiva, quæ facit actum jam præexistentem resolubilem juxtà doctrinam, quam tradunt Gloss. *in l. 2. ff. de in diem adject.* Bart. *in l. 1. ver. tertia differentia, ff. de condit. & demonstrat.* Anchar. *consil. 69. circa finem*, Soccin. *cons. 62. n. 3. lib. 4.* Paris. *consil. 5. n. 12. lib. 4.*

Quare locatio prædicta pro primo triennio est irresolubilis, & irrevocabilis, atque adeò necessaria. Pro secundo autem triennio est ad beneplacitum Partium, itaut possint Partes ex libito eam continuare, vel non continuare. Quatenus autem est ad beneplacitum, intelligitur pura, sed postea partium voluntate resolubilis, ut per Textum *in cap. si gratiosè de rescript. in 6. & l. 4. ff. locati, & conducti*, & cum Decio *cons.* 108. *n.* 5. notat Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 5. *tit.* 4. *n.* 2. & habetur etiam *ex l. 2. ff. de in diem adject.* ibi: *Erit pura emptio, quæ sub conditione resolvitur*, undè hi Doctores pro hac resolutione afferri possunt. 234

Eòque fortiùs ita dicendum est, quia aliàs fieret fraus legi, quæ prohibet locationes ultra triennium. Nam hoc modo fierent ultra triennium, imò per plura triennia, quia est in potestate partium tacere sex ultimis mensibus cujuscumque triennii, & tunc locatio duraret ex vi primæ conventionis; quod autem est prohibitum una via, non censetur alia permissum, *l. quod dictum ff. de pact. & l. Cum hi §. si cum iis ff. de transact. & cap. cum quid una via de reg. jur. in 6.* Nec dici potest, quod silentium Partium sit conditio, qua extante in ultimis sex mensibus sit signum voluntatis innovandi locationem pro sequenti triennio; quia cùm hujusmodi signum sit appositum ab initio contractus, arguit etiam tunc voluntatem continuandi locationem pro secundo triennio, atque adeò quod locatio fiat de præsenti, sed ad beneplacitum, & resolubilis per manifestationem voluntatis resolvendi. Quare cùm resultet ex solo silentio Partium, ut non continuetur, jam subsistit in primo contractu locatio, etiam pro secundo triennio, ac proindè erit locatio in se pura, & solùm habebit annexam conditionem, quæ afficiat non ipsum contractum, sed exequutionem contractus, ut docent Bald. *consil.* 285. *lib.* 3. & *consil.* 478. *lib.* 1. Boer. *decis.* 38. *n.* 28. & *sequen.* Tusch. *litt. C. conclus.* 579. *n.* 4. 6. & 7. 235

Imò dato quod esset locatio conditionalis, continetur sub prohibitione, quia eveniente conditione fieret absoluta; Undè cùm conditio retrotrahatur à die eventus ipsius conditionis ad diem conventionis, *l. qui balneum, & l. potior ff. qui pot. in pign. hab. & l. si quis sub conditione ff. de vulg. substit.* ubi Angelus, & Alexander, sequeretur, quod ab initio esset facta locatio ultra triennium; quia etiam pro secundo triennio valeret in virtute prioris dispositionis contra determinationem dictæ *Extravagantis*, ac proindè esset nulla. 236

Minùsque obstat, quod, cùm sit apposita conditio, si Partes sex ultimis mensibus primi triennii tacuerint, locatio pro secundo triennio est conditionalis, expectans eventum futuræ conditionis, ac proindè non parit obligationem, nisi purificata conditione, *l. necessariò, §. quod si pendente ff. de peric. & com. rei vend. & l. si pecuniam ff. si cert. pet.* Conditio namque casualis, qualis est ista, cùm possit esse, & non esse, impedit ortum obligationis, donec purificetur, *l. Cedere diem ff. de verb. signif. ubi glos. verb. pendente, & l. non omnis, ff. si cert. pet.* Glos. *in l. Item quia §. fin. ff. de pact.* Bald. *ibi in 2. lect. n.* 3. Angel. *nu.* 15. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 14. *tit.* 34. *n.* 7. ac Rota *decis.* 567. *n.* 3. *par.* 3. *recent.* apud Farinacium. Et cùm paria sint fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, sed conferri in tempus habile, *l. In omnibus ff. de hæred. instit.* quamvis dum primò fit locatio, sit tempus inhabile, quia non potest fieri pro secundo triennio, dum tamen suspenditur, & confertur in tempus conditionis, confertur in tempus habile, quia tunc fieri posset nova locatio pro alio triennio, & ideò tanquam facta tempore habili subsistet. Hæc, inquam, non obstant, cùm procedant ex falso fundamento, quod locatio sit conditionalis, cùm tamen sit pura, sed resolubilis, ut supra docuimus. 237

Quod

239 Quod verò ad pœnas in alienantes bona immobilia Ecclesiarum ii incidunt in pœnas Constitutionis Leonis Cæsaris, quæ habetur *in l. Jubemus C. de Sacros. Eccles.* secundùm Innoc, *in d. cap. nulli in fine*, ibique Butr. *nu.* 32. & Card. *n. 6. in 4. quæst.* ejusque pœna est depositio alienantis, & satisfactio incommodi Ecclesiæ de rebus propriis facienda, ad quod obligantur hæredes sui, & cùm ea Constitutio Leonina esset localis, per Justinianum extensa est ad omnes Ecclesias, & omnia pia loca, ut in *auth. de non alien.* §. *nos igitur*, & infra §. *quia verò Leonis collat.* 2. Undè verba *dict. cap. nulli de rebus Eccles. non alien.* sumpta esse videntur secundùm Hostiens. *ibi n.* 4. & Jo. Andr. *n. 3. & 7. in glos. ult.*

240 Inquies fortasse. Igitur lex civilis auctoritatem habet imponendi pœnam Sacerdotibus delinquentibus in alienatione rerum Ecclesiasticarum. *Absit*, *can. Imperator* 97. *d. cap. Ecclesia S. Mariæ de constit.* cum aliis vulgò. Sed ideò isti Sacerdotes incidunt in pœnas prædictæ Constitutionis Leoninæ, quia eadem Constitutio *in dict. cap. nulli*, per Summum Pontificem approbatur, & ideò non est amplius lex civilis, quæ ligat Clericos, sed Canonica, ut declarat Fagnan. *in cap. quæ in Ecclesiarum n.* 29. *de constitut.* post Felin. *in cap.* 1. *in* 1. *notab. de præsumpt.* & innuit Hostiens. *in d. cap. nulli in fine.*

Potest etiam intelligi Constitutio Leonina pro Constitutione, quam fecit Leo Papa in Concilio, de qua *in Can. Monemus* 12. *q.* 2. ut per Gloss. *fin. in d. cap. nulli* & Abb. antiq. *in fine*. Et quamvis hoc non placeat Hostiensi loco citato, tamen neque illud dicere est peccatum, ut ait Jo. Andr. *in d. cap. nulli*, & Butr. *in fine.*

241 Per prædictam verò Extravagantem *Ambitiosæ de rebus Eccles. non alien.* pœnæ infrascriptæ sunt statutæ. Prima est nullitas contractus, qui tamen si aliàs sit Ecclesiæ utilis, cùm nullitas proveniat ex defectu solemnitatis, potest Ecclesia illum approbare, & ratificare, neque ab eo receditur, nisi volente Ecclesia, ut notat Abbas *in cap. Causam quæ*, 2. *col. fin. de judic.* Jas. *in l. non eo minus n.* 3. *C. de proc.* Aret. *cons.* 77. *n.* 6. Put. *decis.* 3. *&* 4. *de except.* Seraph. *decis.* 256. *n.* 2. Secunda pœna est excommunicatio latæ sententiæ in alienantes, & bona alienata recipientes. Tertia est interdictum ingressus Ecclesiæ Episcopis, & Abbatibus, qui, si per sex menses in interdicto perseveraverint animo indurato, à regimine, & administratione Ecclesiæ, cui præsunt, eo ipso sint suspensi. Quarta inferiores Prælati eo ipso privati sunt beneficiis, quorum bona alienarunt, & vacare censentur absque alia declaratione, ut conferri possint à legitimo Collatore. Quinta bona alienata ad Ecclesiam, ad quam pertinebant, liberè revertuntur.

242 Et per istam Extravagantem derogatum est, *Can. Si quis Episcopus* 10. *quæst.* 2. *& Can. Apostolicos* 12. *quæst.* 1. in quibus deponendus est Episcopus, qui sine necessitate alienat res Ecclesiæ, *& Can. nullus resol.* 17. *quæst.* 4. ubi Episcopus est deponendus alienans res Ecclesiæ sine licentia Primatis, seu Metropolitani, & suffraganeorum, & *Can. Abbatibus* 12. *quæst.* 2. Abbates. & alii Clerici deponendi sunt, si sine licentia sui Episcopi alienant Ecclesiæ bona; & ita hoc crimen esse depositione dignum, ait Foller. *in prax. can. part.* 2. *cap.* 33. *n.* 43. Sed hodie, ut dixi derogatum est his juribus per *d. Extravagantem*, ubi alia forma est statuta alienandi, & aliæ pœnæ transgressoribus impositæ, ut dictum est. In qua Extravaganti prohibetur omnium rerum, ac bonorum Ecclesiasticorum alienatio, omneque pactum, per quod dominium transfertur, concessio, hypotheca, locatio ultra triennium, infeudatio, emphyteusis, præterquam in casibus à jure permissis, & de rebus, ac bonis ab antiquo infeudari, seu in emphyteusim concedi solitis, & tunc cum evidenti Ecclesiæ utilitate. Item prohibetur alienatio bonorum mobilium pretiosorum, quæ servando servari possunt, nisi super dictis contractibus interveniat beneplacitum Apostolicum, aliàs alienationes, seu contractus celebrati contra hanc formam erunt nulli ipso jure, etiamsi bona fide essent celebrati, de quibus vide Genuens. *in pr. Episc. cap.* 44. Bonac. *de alien. punct.* 4. Filiuc. *tract.* 44. *cap.* 6. *num.* 6. Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 21. Less. *cap.* 24. *nu.* 66. *cap.* 19. *n.* 35.

Id tamen circa dictam Extravagantem notandum est, 243
quod licèt excommunicatio in ea non sit Papæ reservata, ut per Tolet. *lib.* 1. *cap.* 40. §. 2. Suarez *de censur. disput* 23. *sect.* 6. *num.* 3. & Sayr. *lib.* 3. *cap.* 32. *n.* 22. qui eam ponunt inter nulli reservatas, est tamen aliundè reservata. Etenim alienantes bona Ecclesiæ sine debita forma, & ea recipientes incurrunt in pœnas latas contra usurpantes, seu occupantes bona Ecclesiarum, vel impedientes ea percipi ab iis, ad quos pertinent, & procedit etiam contra incidentes arbores, & repudiantes legata, & hæreditates Ecclesiæ delatas, ut ait P. Thesaur. *de pœn. Eccles. ver. usurpatio cap.* 1. ex Concil. Tridenr. *sess.* 22. *cap.* 11. *de refor.* inter quas pœnas est excommunicatio Papæ reservata. Notandum pariter, quod doctores dicunt, hanc Extravagantem, saltem quoad pœnas, non esse ubique receptam, ideòque valdè spectandus erit usus, seu consuetudo regionum, ut per Bonac. *d. tract. de alien. punct.* 5. *num.* 4. Barbos. *alleg.* 50. *n.* 173. Et ubi recepta est, requiritur, quod ad pœnas, ut scienter fiat transgressio ob particulam, *præsumpserit*, in illa appositam, ut per Barbos. *in dict. Extravagan. n.* 23. cum Navaro, Quaranta, & aliis: Undè ad incurrendum has pœnas, requiritur præsumptio, scilicet, quod scienter alienent, & non sufficit, si metu gravi coacti alienent, imò etiam metus levis excusat.

Delegati verò Episcopis inferiores excommunicatio- 244
nem incurrunt, si sic auctoritatem præstiterint cum damno Ecclesiæ. Si autem sint Episcopi. aut iis majores, incurrunt suspensionem per annum ab executione Officii, quod si ea suspensione durante ingerant se Divinis, idest celebrent, incurrunt irregularitatem ex Bulla Pauli Secundi, quæ incipit, *Cum in omnibus.*

Procurantes autem alienationem in detrimentum Ec- 245
clesiæ dolo, aut fraude, aut scienter, aut extorquentes per sordes, idest per mercedem, aut per impressionem, idest per coactionem, aut preces importunas decretum alienationis à delegatis prædictis, incurrunt excommunicationem Papæ reservatam ex eadem Bulla Pauli Secundi. Insuper delegati prædicti ad æstimationem detrimenti Ecclesiæ illati, sunt condemnandi, procurantes autem, & extorquentes, ut supra, ad restitutionem rerum Ecclesiæ cum fructibus condemnandi, ut ex d. Bulla Pauli Secundi, cujus explicationem lege apud Bonacin. *d. tract. de alien. punct.* 6. *&* 7. & Filiuc. *tract.* 15. *n.* 172. Advertitque P. Thesaur *loc. cit. ver. alienatio* 2. quod etiam ante condemnationem præfati omnes tenentur Ecclesiæ restituere modo prædicto ex justitia commutativa.

Ex Bulla Pii V. incip. *Admonet nos*, prohibetur omnis 246
alienatio, infeudatio, concessio, etiam gubernationis titulo, etiam ad vitam, vel longum tempus, vel ad beneplacitum jurisdictionalium locorum jurisdictionis temporalis Ecclesiæ Romanæ, etiam in casibus à jure permissis, etiam personis Papæ consanguineis cum clausula irritante. Deindè prohibetur, ne ulla persona, aut Communitas publicè, aut privatim tractet, consulat, aut verba faciat de faciendis alienationibus supradictis, aut proponat de mittendis, aut eligendis Oratoribus ad Papam super his, aut hæc Pontifici insinuet, aut suadeat, aut postulet aliquem, ut ei talis titulus conferatur, aut permittat se eligi in Oratorem pro tali negotio, aut tale munus suscipiat. Contravenientes incurrunt ipso facto ex d. Bulla primò excommunicationem, Papæ reservatam, Secundò crimen rebellionis, & proditionis locorum illorum. Tertiò confiscationem omnium bonorum, quæ ipso facto Cameræ devoluta censentur. Quartò privationem omnium beneficiorum Ecclesiasticorum Quintò inhabilitatem ed beneficia Ecclesiastica. Sextò infa-

miam juris perpetuam, etiam post restitutionem adversus præfatam sententiam.

247 Præterea idem Pius V. *ibidem*, hanc Constitutionem præcipit jurari à Cardinalibus in assumptione pilei, & statuit, ut contra facientes pœnam perjurii, ac perpetuæ infamiæ incurrant. Explicant hanc Bullam Leon. *in Thes. for. Eccles. part.* 1. *cap.* 15. *nu.* 13. Filiuc. *tract.* 44. *cap.* 6. *num.* 7. Bonacin. *tract. de alien punct. ult.* Quæ Constitutio fuit confirmata ab Urbano VIII. Bulla incipiente, *Sacrosancti*, sub anno 1623. pridie Kalend. Octobris

148 Ex Bulla item Urbani VIII. quæ incipit, *Humanæ salutis* anno 1625. Kalend Novembris prohibetur omnis alienatio, emphyteusis, infeudatio, locatio ultra triennium jurisdictionum laicalium, seu Locorum jurisdictionalium ad Ecclesias, vel pia loca, etiam laicalia spectantium per universam Italiam tantùm, etiam si essent solita concedi in feudum, vel emphyteusim, vel nondum incorporata, vel à laicis usurpata, vel nondum devoluta. Item prohibetur remissio caducitatis, & non obstante privilegio quocumque Romani Pontificis, aut consuetudine, etiam immemorabili, aut jure communi scripto, & aliis derogatoriis clausulis.

249 Contravenire audentes, vel præsumentes dictæ prohibitioni; incurrunt ex eadem Bulla primò excommunicationem, si non sint Episcopi, vel Abbates, sed non est reservata. Secundò Episcopi, vel Abbates incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ, sed non est reservatum. Tertiò si dicti Episcopi, vel Abbates sex mensibus insorduerint in interdicto hujusmodi, incurrunt suspensionem ab administratione Ecclsiarum, seu Monasteriorum in temporalibus, & spiritualibus, sed non est reservatum. Quartò Capitula, Conventus, & aliæ Universitates incurrunt interdictum. Quintò singulares personæ etiam dictarum Universitatum, & alii etiam Prælati, qui Episcopi, vel Abbates non sunt, incurrunt privationem omnium officiorum, & beneficiorum, quorum bona alienarint, & privationem vocis activæ, & passivæ, ac pœnam inhabilitatis ad prædicta, & alia obtinenda.

250 In qua Constitutione notandum est cum P. Thesauro *ubi supra ver. alienatio* 4. quod ea nullas infert pœnas recipientibus alienata. Secundò, quod ait per Italiam universam, ut contineat etiam Insulas adjacentes, quæ modico freto separantur ideſt centum milliaribus, *l. notionem ff. de verb. signif.* Bart. *tract. de Insula ver. nullius num.* 1. Quia istæ sunt pars Italiæ, *l. Insulæ ff. de judic.* ibique Bart. & Angel. ac Doctores communiter, & Aristot. *tract. de mundo cap.* 2. Castr. *in dict. l. Insulæ n.* 1. Cæpol. *de servit. tit. de matrim. num.* 16. Bellug. *in specul. rubr.* 30. *n.* 1. Alii tamen hoc nomine Italiæ universæ dicunt non contineri Insulas adjacentes, & probabile ait Diana *resolut.* 30. *miscell.* 3. *part.* 1. *resolut.* 13. *tract.* 2. *part.* 2. lege quæ alibi scripsi.

251 Ex Clementina 1. *de reb. Eccles. non alien.* Regulares administrationem habentes bonorum Religionis, si alienent jura, redditus, aut possessiones ad vitam recipientis, aut ad aliud certum tempus, nisi ob necessitatem, aut utilitatem Monasterii, seu Religionis cum consensu Capituli, aut si Capitulum non habent cum consensu sui Prælati, incurrunt suspensionem ab Officio, & alienatio est nulla. Hæc autem suspensio non est reservata, ut per Imol. *ibi num.* 13. & Anchar. *n.* 11.

252 Hanc Clementinam declarant, primò Doctores, quod ejus suspensio ab officio est intelligenda, ab officio ordinis, & jurisdictionis, & administrationis, ut Suarez *de cens. disput.* 26. *sect.* 1. *n.* 4. *disput.* 31 *sect.* 6. *n.* 8. Non tamen est suspensio à beneficio, Anchar. *in dict. Clement. num.* 10. Hostien. *in cap. Cum æterni de re judic. in* 6. Sayr. *de censur. lib.* 4. *cap.* 5. *n.* 16. Secundò, quod hæc suspensio non censetur sublata per *Extravagan. Ambitiosæ*, quia hæc Clementina loquitur in casu particulari, & genus non derogat speciei, & lex generaliter loquens posterior, non derogat legi antiquæ, loquenti in casu particulari, Fulgos. *consil.* 215. & 135. Angel. *cons.* 60. Alexand. *consil.* 107. *lib.* 3. Bartol. *cons.* 100. *n.* 7. *lib.* 1. Imol. *consil.* 140. *n.* 3. Atque ita in terminis tenet Roderic. *quæst. regul.* 27. *art.* 13. *tom.* 1. & ita supponit Suarez *de censur. disput.* 31. *sect.* 6. *num.* 8. Coninch. *disput.* 15. *num.* 53. Filiuc. *tract.* 17. *n.* 167. Verùm multò magis procedit in locis, & personis, quibus non militat *Extravagans Ambitiosæ*, ut per Thesaur. *dict. var. alienatio* 5. Tertiò declarant, quod ad certum tempus non continet modicum tempus, ideſt ad triennium, Suarez *de censur. disput.* 31. *sect.* 6. *num.* 8. & Filiuc. *tract.* 14. *num.* 116. Thesaur. *ibidem.*

De alienatione à Regularibus de bonis Ecclesiasticis 253
facta prætextu privilegiorum sine licentia Sacræ Congregationis Concilii alibi dictum est.

Religiosi Prælati, sive Officiales consentientes usur- 254
pationi jurisdictionis in exemptos, sive subjectioni illi, itemque Prælati usurpantes talem jurisdictionem, incurrunt in pœnas *dict. Extravagantis Ambitiosæ*. Quia hæc renunciatio exemptionis est alienatio prohibita rei Ecclesiasticæ, *cap. cum tempore de arbitr.* ibique Hostiens. & Abb *n.* 3. Et quia hoc jus reputatur inter immobilia per *dict. cap. & per Gloss. in cap.* 2. *ver. jura de reb. Eccles. non alien. in* 6. & per Textum *in dict. cap. nulli eodem titul.* ubi Imol. traditque Redoan. *eodem tract. tit. de alien. reddit. & jur. n.* 22. & talis renunciatio est nullius momenti *d. cap. Cum tempore, & cap. si diligenti de for. compet.*

In *cap.* 2. *de reb. Eccles. non alien. in* 6. prohibetur 255
Prælatis Ecclesiarum, scilicet tam viris, quàm fœminis, ut ibi intelligunt Glossa, & Doctores, suas Ecclesias, vel earum jura, vel bona subjicere laicis quoad Juspatronatus, vel dominium directum perpetuò, vel ad longum tempus sine sui Capituli consensu, & Sedis Apostolicæ licentia speciali, & in contrarium gesta sunt nulla, etiam quoad causam præscribendi, & Prælati contravenientes incurrunt suspensionem ab officio, & administratione, & Clerici illius Ecclesiæ, qui scientes aliquid contra prædictam prohibitionem esse præsumptum, denunciare id superiori neglexerint, incurrunt suspensionem triennalem à perceptione beneficiorum, quæ in Ecclesia obtinent, sic gravata. Laici verò compellentes Prælatos, vel personas Ecclesiasticas ad talia facienda, excommunicationis sententiam incurrunt nulli reservatam. Quod si ex hujusmodi contractibus cum dicta licentia, & consensu initis, ipsi laici aliquid usurpaverint ultra concessa, nisi legitimè moniti ab hujusmodi usurpatione destiterint, & usurpata restituerint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, non reservatam, & procedi poterit ad supponendum eorum terras Ecclesiastico interdicto.

Amplia, ut ibi dicta de Prælatis procedant etiam 256
contra Episcopos, quia ipsi principaliter dicuntur Prælati Ecclesiæ, ut per Suarez *de censur. disput.* 31. *sect.* 5. *n.* 10. Filiuc. *tract.* 17. *n.* 147. Alter. *de censur. tom.* 2. *disput.* 12. *cap.* 4.

Limita primò, quod suspensio illa contra Prælatos est 257
ab officio Ordinis, & ab administratione rerum temporalium Ecclesiæ gravatæ, non autem aliis beneficiis, Suarez *ibidem n.* 9. Filiuc. *eo loco*, Gemin. & Franch. *in d. cap.* 2. Limita secundò, quod non denunciantes, ut supra, incurrunt, si sciant, & probare possint, & sine suo gravi damno valeant denunciare, Suarez *ibidem n.* 9. Alter. *loc. cit.* §. *ad incurrendum.* Limita tertiò, quod hæc subjectio ad longum tempus dicitur si ad decennium, vel ultra, quia *d. Extravagans Ambitiosæ*, prohibens locationem ultra triennium, non procedit in mera subjectione quoad Juspatronatus, vel directum dominium nudum, ut per Suar. *disput.* 23. *sect.* 4. *n.* 16. cum Gloss. Silv. Navar Filiuc. *dict. tract.* 14. *n.* 61. Alter. *loc. alleg.* Adde quod usurpans Juspatronatus, vel dominium directum in Ecclesia libera, vel loco pio, vel eorum fructus, vel bona, & Clerici consentientes incurrunt in pœnas

latas

latas in Concilio Tridentino *sess.* 22. *cap.* 11. & in Bulla Cœnæ Domini *can.* 17. Item usurpans Juspatronatus, & bona, seu fructus in Ecclesia, seu beneficio vacante, & Clerici consentientes, incurrunt in pœnas *cap. generali* 13. *de elect. in* 6. de quo Navar. *in man. cap.* 27. *nu.* 113. Suar. *de censur. disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 6. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 39. *ad* 4. *excom.* Sayr. *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 10. & Filiuc. *de tract.* 14. *n.* 56. Item contra eosdem patronos usurpantes fructus Ecclesiarum, seu beneficiorum vacantium aliæ sunt pœnæ latæ, de quibus *in cap. præsenti de offic. ordin. in* 6. ibique Doctores.

258 Demùm quoad processum in causa alienationis, *si in evidentem*, primò expediuntur litteræ Apostolicæ, videlicet, *si in evidentem*, deinde præsentantur in officio, antequam deveniatur ad citationem; posteà citatur pars ad dicendum, videlicet: Citetur N. ad dicendum contra literas Apostolicas sub plumbo expeditas, & in actis exhibitas, & juxta illarum formam mandari procedi, necnon dicendum contra jura producta, & repetita, videndum jurare Testes super illorum recognitione, quatenus opus sit, admitti, & mandari restitui, dimissa copia collationata, & dicendum contra articulos facto datos, videndum illos ad probandum admitti, & committi notario causæ juramentum Testium, & examen in forma, & postquam dicto commissum fuerit, videndum illos examinare in eorum, vel notarii domibus, vel ubi reperti fuerint, & dandum interrogatoria, si dare intendit, aliàs examinabuntur sine ad primam diem, &c.

259 Et tunc dantur in actis causæ articuli, & repetuntur literæ Apostolicæ tenoris, ut infrà, videlicet: Positiones, & articulos infrascriptos dat, facit, exhibet, atque producit Procurator, & nomine D. N. contra, & adversus D. N. omnesque alios, &c. quos petit recipi, se, partemque suam ad probandum admitti in causa, & causis *si in evidentem* super (& narratur factum) juxtà formam Bullæ Sanctissimi Domini Nostri sub plumbo editæ citra tamen onus superfluæ probationis, non se tamen adstringens, &c. de quo expressè protestatur, &c.

260 In primis Procurator prædictus, & dicto nomine N. reproducit Bullam præfatam *si in evidentem*, & omnia alia jura, acta, & actitata, confessiones judiciales, & extrajudiciales Partis adversæ, ac omnia alia, &c. quatenus in favorem, &c. & non aliàs, &c.

261 Ex quibus sic repetitis clarè constare dixit, & credit de verificatione contentorum in dicta Bulla, & de bono jure dicti Domini N. sui principalis, & quatenus opus sit, & non constaret vulgari sermone loquendo pro faciliori Testium intelligentia ponit, & probare vult, & intendit.

262 *Qualmente la verità fù, & è, che il sopradetto N. hà, tiene, e possiede* (& narratur factum) videlicet *molte case poste nel tal luogo, delle quali non se ne cava frutto, nè pigione alcuna, che se vi si spendessero da mille scudi, se ne cavarebbe di più di dugento di pigione, che così non se ne cava niente, come si è detto, e di questo ne è publica voce, e fama, publico, notorio, e manifesto, palàm, &c.*

263 Item *qualmente à la verità fù, & è, che dell'altre Case, già finite, se ne cava molto più di quello si cavarebbe, se il denaro spesoci, fosse stato investito in altre Case, ò Censi, e che è cosa chiarissima, che facendosi dette Case risulta, & è di grandissimo utile di essa Chiesa, &c. e questo è publica voce, e fama, publico, notorio, e manifesto palam, &c.*

264 Item qualiter prædicta omnia sunt vera, publica, notoria, & manifesta, palam, &c.

265 Hos, & has autem, &c. non se adstringens, &c. salvo jure, &c. & protestatur, &c. omni meliori modo, &c.

Nomina Testium N. N. N. N. N. N.

266 Deinde fit intimatio Parti, ut infrà: Intimetur N. ex adverso principali, qualiter Dominus mandavit examinari Testes, & nomina, & cognomina Testium sunt in actis specificata, & fuit juratum de calumnia, & Testes examinabuntur die... cum aliis diebus sequentibus usque ad perfectum examen die manè hora 13. & de serò hora 20. Ideò citetur idem ad conducendum Interpretem quatenus uti velit, aliàs examinabuntur sine instante, &c.

Et Testibus examinatis, servantur termini substantia- 267
les, & citatur pars.

Citetur N. ad dicendum contra Commissionem ad 268
primam diem, libellandum ad secundam, articulandum ad octavam, dicendum contra, & producendum omnia, & dicendum contra producta, ac jurandum de calumnia in terminis substantialibus ad primam diem, &c.

Citetur N. ex adverso principalis ad videndum reite- 269
ri omnes, & singulos substantiales forsan malè, nulliter, & inculcate tentos ad effectum concludendi, & audiendi sententiam diffinitivam ad primam diem, &c. Instante, &c. deindè fertur sententia, & conficitur Instrumentum venditionis rei, de qua agitur. Et de his satis.

De Summo verò Principatu Ecclesiastico, nempè 270
Summi Pontificis dubitari posset, & aliàs fuit in pluribus dubitatum, an bona Ecclesiæ, seu Principatus alienare possit, & rata sit ejus apud successores alienatio. Videtur autem mihi, posse alienare bona quarumcumque Ecclesiarum, & ratam alienationem apud successores, quoniam dominium eorum bonorum dicitur esse Christi, *cap. Cum ex ea de elect. in* 6. *can. expedit, qu.* 1. *int.* 12. *can. quoniam quidquid* 16. *q.* 1. *cap. causa de verb. signific.* Summus verò Pontifex est immediatum caput Ecclesiæ, & Vicarius Dei in Terris, ut quidquid agat, clave non errante, censeatur à Deo factum, *cap. quanto, cap. inter corporalia, de transl. Prælat.* & omnium Ecclesiarum ordinatio videtur esse juris positivi, *can.* 1. 13. *q.* 1. & à Sede Apostolica, ut rivuli pendent à fonte, *can.* 1. 22. *d. can. loquitur* 24. *quæst.* 1. Habet autem & plenitudinem potestatis Summus Pontifex in iis maximè, quæ sunt talis juris positivi, *cap. proposuit de concess. præb.* Docet, & quod responsum est, ipsos Prælatos Ecclesiarum non posse alienare sine permissione Summi Pontificis, seu Sedis Apostolicæ, & hac permittente, aut confirmante, posse, *can.* 3. *quia Joannes* 12. *q.* 5. *cap. veniens de transact. cum aliis.* Ac proindè qui habet potestatem concedendi alienationis licentiam, multò magis ipse habebit. Nemo enim potest concedere, quod non habet, *l. si universæ, C. de leg.* Scribit tamen Ancharan. *cons.* 310. *col.* 2. *& pen.* Papam in indulto alienationis debere derogare Canoni *non liceat Papæ* 12. *q.* 2. & Paul. Castr. *cons.* 414. *volum.* 1. concludit Papam pro debito Romanæ Ecclesiæ potuisse alienare, & obligare bona Ecclesiæ Avenionensis. Et de his tantùm, quantum sat est, imò satis multa. Peccat porrò, qui non videt, quod est satis.

CONSULTATIO XCVI.

An Donator incidat in reatum perjurii, contraveniendo promissioni in casu, de quo agimus?

TItius, asserens habere vocem, & jus nominandi, 1
ac præsentandi Rectorem ad beneficium Ecclesiasticum de jurepatronatus laicorum, dictam vocem, dictumque jus nominandi, & præsentandi dictum Rectorem dedit, cessit, ac titulo irrevocabilis donationis inter vivos concessit, & donavit Caio præsenti, & acceptanti pro se, suisque, &c. cum omni jure, & actione ad habendum, &c. ponens, &c. transferens, &c. constituens, &c. licentiam dans, &c. nullo jure reservato, &c. Promittens hujusmodi donationem semper, & omni tempore habere ratam, gratam, atque firmam, & contra non facere, opponere, vel venire sub quovis prætextu, causa, vel quæsito, &c. & ad majorem cautelam medio juramento tactis, &c. renuntians, &c. beneficio *l.* 2. *C. de revoc. donat.* ac omnibus aliis favorabilibus, cum quibus se posset defendi contra præsens instrumentum.

Vacat.

Vacato dicto beneficio præfatus Titius donator præsentavit Sempronium in Rectorem ejusdem, non obstante prædicta donatione, juramento roborata, eo sub prætextu, quod consensus Episcopi usque adhuc non intervenerat, dum donatio jurispatronatus absque consensu Ordinarii non operatur per text. *in cap. Cùm sæculum, & in cap. Cura de jurepatr. in* 6. ac per Roch. *de jurepatr. verb. pro eo, quod de Diœcesani consensu q.* 2.

3 Caius verò donatarius habita notitia de contraventione Titii donantis facta in suum præjudicium, eligendo Rectorem, obtinuit subsequenter consensum Episcopi, & intra terminum ad præsentandum præfixum, utendo facultatibus, uti patronus, & donatarius jurispatronatus devenit ad nominationem alterius Rectoris, cùm certi juris sit, jurispatronatus post consensum habitum existere penes donatarium, & talis consensus potest præcedere, vel subsequi, & semper, & quandocumque intervenire, Flamin. *de resign. lib.* 4. *quæst.* 10. *n.* 7. & 8. Vivian. *de jurepatron. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 36. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *tr.* 13. *disp.* 2. *pun.* 4. *n.* 18. Ricc. *in prax. Eccles. resol.* 123. *nu.* 3. Campanil. *in div. jur. rubr.* 11. *c.* 13. *num.* 3 *&* 2. cum aliis.

4 Hinc, orta controversia inter dictos præsentantes, fuit dubitatum, *an donator inciderit in reatum perjurii, contraveniendo promissioni?*

5 Pro parte negativa adducitur, quod ante consensum Episcopi in donatione, nullum jus dicitur abdicatum à donante, juxta decisionem Putei 18. *lib.* 2. & consensus postea obtentus valet ex nunc, non ex tunc, Lambertin. *de jurepatr. lib.* 1. *p.* 2. *q.* 1. *art.* 17. *num.* 11.

6 Secundò, quod donatio jurispatronatus procedit ad instar beneficii resignati ad favorem certæ personæ, ac etiam in materia feudorum, Jo. Bapt. de Luca *de jurepatr. discur.* 50. *n.* 11. Quapropter mandatum ad resignandum beneficium est revocabile, *Clem. un. de renunc.* Paris. *ac resignat. l b.* 9. *q.* 25. *nu.* 1 & 2. Lotter. *de re benef. lib.* 3. *q.* 16. *n.* 18. *& seq.* Tondut. *de benef. q.* 26. *n.* 1. Rota *dec.* 130. *n.* 1. *p.* 6. *recent.* De Luca *disc.* 38. *n.* 2.

7 Pari modo si donatio jurispatronatus est revocabilis, uti actus de sui natura revocabilis, per juramentum certè fit irrevocabilis, Gloss. *v. necessitas in l. si pecuniam,* 5. *ff. de condit. caus. dat.* latè Gabr. *de juram. concl.* 9.

8 Donator verò per præsentationem videtur, nec revocare, nec contravenire promissæ donationi. Exemplum desumitur à mandato ad resignandum beneficium cum juramento, vel se non revocaturum procuratorem, vel se resignaturum; tunc tale mandatum contra ipsius naturam est irrevocabile, Boer. *decis.* 207. *num.* 2. Tondut. *de benef. d. q.* 26. *n.* 3. quia est promissorium de non contraveniendo. Id tamen verum est, quod ille tenetur ad resignandum, non autem illi denegatur, quod non possit repetere, & colligitur ex textu *in cap. ad audientiam de his, qui vi*, ibi: *non obstante juramento, qui non ad repetendum, sed ad resignandum tenebatur*, Suarez *tom.* 2. *de relig. tr. de juram. lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 24. Sanchez *mor. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 17. ex quibus in præsenti casu Titius donans jurispatronatus, non obstante juramento, potuit præsentare juxta dictam *decis.* 18. *lib.* 2. coram Puteo, quia promisit non contravenire donationi, scilicet non impugnare, vel revocare facere, & illa per solam præsentationem ante consensum Episcopi minimè infringitur.

Tertiò, quia resignans beneficium, non amittit fru-
9 ctus, & possessionem ejusdem, donec effectivè, & realiter acquiratur possessio per resignatarium, de Luca *de Emphyt. disc.* 1. *n.* 9. & passim Rot. *decis.* 322. *nu.* 4. & 5. *p.* 11. *recent.* Unde cùm mandatum ad resignandum dicatur instrumentum, seu causa, ut Pontificis gratia sequatur non à resignante, sed à Papa dicitur obtinere, de Luca *disc.* 38. *n.* 6. *de regalibus.* Pari modo dicitur donatio Jurispatronatus causa, & instrumentum, ut sequatur consensus, & sic interim præsentando non videtur convenire; nec donatarius conqueri potest per consensum habitum, quia donans fuit usus facultate tempore habili ad instar resignantis beneficium, vel feudum, qui percipit fructus, non obstante donatione, vel resignatione usque ad supervenientiam beneplaciti Principis, dum beneficialistæ à feudistis modum desumunt, ut ait de Luc. *discurs. primo de emphyt. nu.* 9.

His tamen non obstantibus verè in reatum perjurii Ti- 10
tium donantem incidisse censendum est. Et pro dilucidatione hujus articuli, præmittendum est, quod jurispatronatus laicale est partim spirituale, & partim temporale; spirituale, quia vendi non potest, temporale, quia possidetur à Laicis, & transmittitur ad hæredes, Roch. *de jurepatr. qu.* 2. *verb. contrariam*, pro cujus donatione, vel potiùs translatione de laico ad laicum secundùm omnes Doctores consensus est necessarius, ne intercedat labes simoniaca in contractu, vel cadat in potentiori, vel quia jurispatronatus non potest haberi per laicum, nisi ex gratia, secùs autem quando transfertur in Ecclesiam, vel locum Religiosum. Tunc enim non requiritur ejusmodi consensus, quia res revertitur in naturam suam, ut per Roch. dict. *ver. Pro eo, quod Diœcesani, consensu, quæst.* 2. de quibus in præsenti nulla adest suspicio per consensum obtentum.

Examinandum solùm est, an ante consensum donatio 11
jurispatronatus sit ipso jure nulla, ut ex Duran. *decis. ult. n.* 1. Certum enim est, quod quilibet actus, in quo potest præcedere, vel subsequi consensus requisitus, habet implicitum statum validitatis, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. procem.* 2. & in donatione jurispatronatus semper, & quandocumque potest intervenire, & suprà. Nec in jure talis donatio prohibita reperitur, ut latè per Rotam *decis. ult. n.* 4. *&* 5. *de jurepatr. in antiq.* Quare juramentum appositum in tali donatione erit omninò observandum, quia non est contra bonos mores naturales, Barb. *in reg. non est obligatorium de reg. jur. in* 6. Sanch. *in moral. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 30. & Titius donator, stante juramento, non poterat contravenire in eligendo Rectorem, quia talis præsentatio directè impedit donatario exercitium jurispatronatus, stante consensu obtento. Nec relevat quod pro alia vice uti possit donatione; quia per dictionem semper, & omni tempore habere ratam, gratam, nec contrafacere, &c. novus iste, & unicus actus electionis inducit claram contraventionem juris eligendi donati.

Ulterius, quamvis dicta donatio possit dici de sua na- 12
tura revocabilis ante consensum, attamen per juramentum evadit firma, & irrevocabilis, quia in tali statu res dicitur non amplius integra, nec est locus pœnitentiæ, Seraphin. *de juram. privil.* 139. Cyriac. *controv.* 322. *n.* 33. *& seqq.* Sic præsentatio donantis non potest admitti per Judicem, ne fiat particeps delicti, confovendo perjurium, Merlin. *dec. s.* 445. *n.* 4. *& seq.* Rota *decis.* 80. *à n.* 5. *p.* 17. *rec.* Gutier. *de juram. confirm. p.* 3. *cap.* 14. ubi: §. *his tamen*, respondendo contrariis, ait, procedere, ubi Judex ad illum actum adire non debet, aliter si actus ille requirit Judicis auctoritatem, non debet admittere, & probare actum contrarium juramento, ut in hac præsentatione facta coram Ordinario contra donationem juratam.

Postremò aperta videtur contraventio, quia Titius, 13
donando jurispatronatus, disposuit de jure suo, & contractus potest heri in præjudicium donantis, dum consensus non est necessarius in donatione, seu ad contractum donationis, quæ in jure prohibita non est, sed solùm ad acquisitionem jurispatronatus, ut ratiocinatur Rot. *d. decis. ult in antiq. de jurepatr.* Roch. *eod. tr. verb. ipse, vel eis, n.* 31. *vers. adverte tamen*, & Cocein. *decis.* 453. *n.* 6. Undè cùm ab initio fuerit quæsitum jus donatario non contraveniendo promissis in contractu appositis per donantem, qui disposuit de jure suo, certè, dici debet perjurus in præsentando; quæ distinctio Rotæ in antiquis

admissa

admissa videtur etiam per Put. dict. *decis.* 18. *lib.* 2. & in particula decisionis coram Eymerix, satis constare dignoscitur. Alterum verò jus pro exercitio jurispatronatus, quod habet ex donatione, & dicitur pendere, illud tantum ex consensu perficitur, Rotà dicta *decis. ultim. de jurepatr. in antiq.*

14 Et ex his facilè tolluntur allegata per D. de Luca, arguendo à resignatione beneficii, & feudi; quia quando adest dispositio Textus, non est arguendum à simili, neque à pari.

15 Particula autem decisionis coram Eymerix est hujusmodi: *Revanaten. beneficii Lunæ* 22. *Junii* 1682. Nec subsistere videbatur, quod vox donata Dominico Barono suffragari nequeat Condulmerio, ex quo talis donatio non fuerit ab Ordinario confirmata, antequam Sebastianus Donator præsentaret Gonfalonerium, in cujus præjudicium consensus posteà præstitus ab Ordinario non retrotrahitur, ut firmavit Rota coram Puteo *decis.* 18. *lib.* 2. *in princip. & per tot.* coram Coccino *decis.* 652. *n.* 13. *& in recent. decis.* 430. *n.* 12. *& seq. par.* 9. *recent.* Quia licèt hæc conclusio benè procedat in terminis puræ, & liberæ donationis, in quibus loquuntur auctoritates supra allegatæ, non tamen videtur recipienda, quando, prout hic, donatio fuit roborata juramento, & promissione de non contraveniendo, cùm in hoc casu illa fiat irrevocabilis, & ab initio acquiratur jus donatario, tam in præjudicium donantis, quàm præsentati ab eo medio tempore, ut respondit Rota *decis.* 80. *n.* 5. *& seq. par.* 17. *recent.* Hæc Rota.

16 Et quidem, licet juramentum impediat actum, non autem tollat facultatem, & ideò, si actus fiat, validus est, quamvis illicitus, nisi præcedat absolutio à juramento, veniens tamen contra juramentum absque dispensatione est perjurus, ita quidem, ut non sit sufficiens causa ad dispensandum, & absolvendum à juramento ejus sola pœnitentia, neque prætextus, quod in tali donatione non interceserit consensus Episcopi; quia cùm juraverit non revocare donationem jurispatronatus. ex vi juramenti renunciavit omni favori, quem tribuunt jura ad conservandum facultatem præsentandi; Siquidem per juramentum se privavit hac facultate, cùm firmaverit voluntatem in eo, quod jam disposuit, & promiserit Deo, se non usurum facultate, quam habebat; quod est objectum hujus juramenti. Atque adeò non potuit donator allegare favorem juris requirentis consensum Episcopi, tamquam causam, ob quam debuerat relaxari juramentum, cùm non potuerit esse causa rationabilis relaxandi juramentum id, quod per juramentum exclusum est; quod enim juravit nolle uti, non potest posteà esse causa rationabilis, ut relaxato juramento, ipsi detur facultas utendi. Neque jus dat auctoritatem huic dispensationi, imò exigit, quod juramentum omninò servetur, *cap.* 2. *de pact. in* 6. *& authent. Sacramenta impub. Cod. si adverf. vendit.* cum vulgò aliis.

17 Hinc etiamsi patronus juraſſet, alium non præsentare, & tamen præsentaret, valeret præsentatio, quamvis perjurus fieret, ut tradunt Alex. *cons.* 16. *n.* 3. *lib.* 3. Burſatt. *lib.* 4. *cons.* 379. *n.* 13. *&* 17. Felin. *in cap. Cùm acceſſiſſent, n.* 12. *de conſtit.* Covarr. *in rubr. de teſtam. p.* 2. *n.* 15. *concl.* 5. Gabr. *concl.* 1. *n.* 8. *de jurejur.* Seraph. *de privil. juram. privil.* 75. *n.* 14. Rota *decis.* 513. *&* 547. *p.* 3. *diver.* & coram Pegna *decis.* 1141. *n.* 8. Quia, ut dixi, juramentum non impedit validitatem actus, neque tollit causam, ex quibus validitas consurgit, & si veniens contra juramentum peccet, & sit perjurius, quia non tollit potestatem, & voluntatem, quæ sufficiunt pro validitate actus, *l. multum intereſt, C. ſi quis alteri, vel ſibi*, Innocent. *in cap. dilecto de præb.* Abb. *conſ.* 41. *nu.* 2. *lib.* 2. Federic. de Sen. *conſ.* 100. *ad fin.* aliique cum Gloſſa *in cap. fin. de præb. in* 6.

18 Ex quibus elicitur, quod legatarius, sive donatarius debeat esse cautus in procurando, quàm citiùs poterit, approbationem, sive consensum Episcopi super jurepatronatus legato, sine donato, quia ante consensum, vel approbationem Episcopi nullum jus habet, ut per Roch. *loc. citat.* §. *Ego ſequor*, ubi addit, quod cautior esset, si consensus Episcopi intercederet, vel in morte, vel ante mortem Testatoris, vel in donatione.

CONSULTATIO XCVII.

An & quatenus diſpenſationes extra Curiam Epiſcopo committendæ, & ab eo examinandæ ſint? Et quid de litteris abſolutionum, & diſpenſationum in foro conſcientiæ?

SAcrum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 5. *de ref.* ita hac de re decernit: *Diſpenſationes quacumque auctoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiam committendæ erant, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint; eæ vero, quæ gratioſè concedentur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi prius ab eiſdem, tanquam delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm, & extrajudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubjacere.*

In hoc decreto primò statuitur, ut dispensationes omnes non committantur, nisi Ordinariis impetrantium. 1
His verò, vel eorum Vicariis Gregorius XIII. exsententia Sacræ Congregationis decrevit, non licere aliquid accipere ratione taxæ, etiam ex immemorabili tempore, neque ratione sigilli, vel cujuslibet alterius rei pro cognitione hujusmodi dispensationum; quapropter decretum illud, quod solet poni in litteris dispensationum matrimonialium: *& nihil muneris, aut præmii etiam ſponte oblati accipi poſſit pro illarum executione*, ita intelligendum esse, ut neque Ordinarius ipse, neque ejus Vicarius quidquam prorsus, etiam pro mercede laboris, quem ea in re susciperent, capere possint; Notariis verò pro examinatione Testium quartam partem auri, sive ducati licere accipere. Addidit etiam pro litteris absolutionum, & dispensationum in foro conscientiæ tantum nihil à quocumque pariter omninò accipi posset, quemadmodum etiam Romæ servatur. Atque ex his Concilium Provinciale non posse statuere, ut aliquid accipi possit, censuit Sacra Congregatio.

Ordinarii autem illorum sunt Episcopi, vel illorum 2
Vicarii Generales, non autem foranei, *cap. Romana*, ibique notata *de appell. in* 6. Quare dispensationes factæ à Vicario foraneo nullæ sunt ex defectu jurisdictionis, etiamsi specialiter ab Episcopo illi subdelegatæ fuissent.

Secundò statuitur, quod dispensationes in forma gra- 3
tiosa concessæ ab iisdem Ordinariis de subreptione, ut concedentes non decipiantur, cognosci debent. Ex quibus dixit Sacra Congregatio antequam dispensationibus in forma gratiosa, quæ vulgò dicuntur sine causa, partes utantur, debere præsentari Ordinariis, ut ab eis cognosci possit de subreptione, vel obreptione. In quo hæc notanda videntur. Primò, quod hæc potestas non est data Ordinariis super qualibet controversia, quæ possit oriri super dispensatione Apostolica, velùti utrum valeat aut concedi potuerit, vel ne; aut qualem interpretationem recipiat, sed tantùm, an preces subjaceant vitio subreptionis, vel obreptionis. Secundò, quod dicta potestas datur Ordinariis, tanquam delegatis Apostolicis, propter quam non destruitur, sed conservatur regula, quod Sedis Apostolicæ est æstimare, quemadmodum, sui beneficii esse velit, *cap. Ordinarii, de offic. Ordin. in* 6. Tertiò quod non datur Ordinariis potestas cognoscendi judicialiter de dicta obreptione, sed summariè, & extrajudicialiter tantùm, cujus taxativæ ea est vis, ut ejusdem decreti auctoritate censeatur prohibita Ordinariis cognitio judicialis, & ordinaria de subreptione Apostolicæ dispensationis. Nec immeritò, quia nisi certa, & manifesta sit subreptio gratiæ Apostolicæ, non potest Ordinarius de ea judicare, *cap.* 2. *de confirm. util. vel inutil.* ibique Doctores, Bald. *conſ.* 95. *lib.* 2. & Federic. de Sen. *conſ.* 115. Quartò, quod dicta potestas non datur in dispensationibus concessis motu proprio Pontificis, qui excludit subreptionem, *cap. ſi motu proprio, de præben. in* 6.

Quintò

Quintò tandem, quod dicta potestas non datur circa quamlibet gratiam, ut privilegium Sedis Apostolicæ, sed tantùm circa dispensationem, aut etiam circa commutationes voluntatum, ut in *cap.* 6. ejusdem sessionis dicti Sacri Concilii Tridentini.

CONSULTATIO XCVIII.

De Oratoriis privatis quæstiones ferè omnes dissolvuntur, sed per summa fastigia rerum; ubi prius de nominibus locorum, quæ à Christianis ad Conventus publicos, ac privatos sunt extructa, deque origine, ac progressu Sacellorum, seu Capeliarum, & id genus aliis.

1 REctè quidem, ac prudenter dixit ille: Ad benè docendum primò expendere oportet nomina. Locum illum, in quem mox post Christi ascensionem convenerunt Apostoli, Lucas *act.* 1. vocat Cœnaculum, quo vocabulo intelligitur locus, qui ad cœnandum sit idoneus; ejusmodi loca ædium superiora Romæ, de Hierosolymis nil certi affirmare possum, ditiores inquilinis plerumque, ac pauperioribus locarunt, ima sibi reservabant. Qua de re vide plura apud Stuchium *in antiquit. conviv. lib.* 2. *cap.* 14. Hinc non solùm tenuem Apostolorum conditionem, & summam paupertatem colligere, sed & videre licet, quàm tenui ædificio Apostolica simplicitas contenta fuerit.

2 Tertullianus, qui vicinus fuit Apostolorum temporibus, loca publicorum congressuum sua ætate dicit, fuisse simplices Domos, & ædes in edito sitas, *init. lib. contra Valentinianos.* Dicitur autem Domus propriè ædificium ad habitandum factum, impropriè verò pro quocumque habitaculo, undè & Templa domus dicuntur. Rectè verò, ac propriè Tertullianus ejusmodi loca Domos appellat, ea enim inhabitarunt certæ familiæ, simul tamen eò quoque fideles convenerunt, quod in persecutionibus illis publicè non licebat. Hodie autem impropriè sic vocarentur.

3 Et si verò Christiani primitivæ Ecclesiæ per ædis vocabulum nil aliud, quàm domum simpliciter intellexerint, id tamen nomen suis quoque Templis posterioribus sæculis indiderunt ad Ethnicorum imitationem, qui sua etiam fana, seu Templa ità appellarunt ab Edo, ut Servius annotat, quod in ea sacrificantes edere consueverint. Varro *lib.* 4. *de lingul. lat.* ab aditu fieri putat, quod scilicet plano pede adierint. Festus, quod in edito poni soleret, ædes dici putat.

4 Eusebius *lib.* 7. *cap.* 15. cœtuum loca Ecclesias vocat; quo loco indicat Cæsareæ Palæstinæ Christianum quemdam, Marinum nomine, Religionis accusatum, & à Tribunali ad Trium horarum deliberationem dimissum, deductum esse ad Ecclesiam, & in ipsum Sanctuarium à Theotecno ejus loci Episcopo, atque ab eo ad martyrium fortiter subeundum confirmatum. Factum sub Valeriano, & Gallieno Imperatoribus circa annum Domini 260. Fuit hic loquendi mos in primis usitatus sæculo quinto à nato Christo, ut nimirùm Ecclesiæ nomen pro ipso etiam Templo usurparent. Ita etiam Eucherius *lib.* 2. *in Genes. cap.* 16. ait: *Ecclesiam ædificatam esse eo in loco, ubi olim Abraham Angelos hospitio susceperit.* Sic etiam loquitur Sydonius *ep. ad Hesperium.* Salvianus quoque non abhorret ab hac loquendi formula, sed quasi corrigens dicit. *Itaque Ecclesias, vel potiùs Templa, & Dei minoris reverentiæ quidem habent, lib.* 4. *de providentia Dei.* Ipse etiam Augustinus *lib. quæst. in Levit. tit.* 59. *Hoc*, ait, *quotidianus usus loquendi obtinuit, ut in Ecclesiam prodire, ad Ecclesiam confugere non dicatur, nisi ad ipsum locum, parietesque prodierit, & confugerit, quibus Ecclesiæ Congregatio continetur.* Idem, *quotidiè*, inquit, *Ecclesiam ingredientes, memoriam gloriosissimi Martyris Stephani frequentabant lib. de Civit. Dei* 22. *cap.* 8.

5 Et hoc impropriè, ac figuratè per metonymiam, qua contentum pro continente ponitur; Est enim Ecclesia vox græca, sed recepta à Latinis, significatque cœtum, communionem, vel concionem. Ita D. Lucas quoque hoc vocabulo usus legitur *Act.* 19. ubi dicit: *Erat Concio confusa.* Translata est hæc vox ab hoc civili usum ad Sacrum, visumque est Spiritui Sancto appellare hoc nomine cœtum fidelium universum ad vitam æternam evocatum, in qua significatione interdum *Catholicæ* appellatio additur. Nonnunquam verò particulares cœtus, in quos universalis ille distribuitur, Ecclesiæ nomine intelliguntur, ut cùm Ecclesiam Romanam, Corinthiacam, &c. appellamus adeò quidem, ut etiam restringatur aliquando ad quampiam familiam, quæ Christum profitetur. Sic enim D. Paulus *Rom.* 16. & 1. *Corinth.* 16.

Usitatissimum etiam fuit in primitiva Ecclesia hæc 6
loca *Oratoria* appellare à primaria actione, quæ in iis peragebatur, ut est videre apud Euseb. *lib.* 8. *cap.* 2. Socrat. *lib.* 5. Sozomen. *lib.* 1. *cap.* 8. & D. August. *dist.* 42. *cap. ult.* Chrysostomus quoque *Orationis domos* appellat, *hom.* 9. *in* 3. *cap. Act.*

Vocarunt etiam *Dominica*, seu *Cyriaca*, ut legere est 7
in edicto Maximini, quod pro Christianis jam jam moriturus edidit apud Euseb. *lib.* 9. *cap.* 10. & in narratione ejus historiæ, quæ extat apud Ruffinum *lib.* 1. *cap.* 3. *à Domino*, scilicet Jesu Christo, cui consecrabantur, & quod in iis Domino Jesu Christo serviretur, isque invocaretur, ejusque Verbum prædicaretur, & Sacramenta administrarentur, sicut etiam dies solemnis, quo convenire solet Ecclesia, *dies Dominicus* appellatur.

Martyrii vocabulum, quo loca quædam cœtuum pu- 8
blicorum appellari consueverunt, Constantini tempore usurpari cœpit. Sic Templum Hierosolymis circa annum Imperii Constantini 30. in loco Cranii ædificatum, Martyrium magnum dicebatur, ut Sozomenus tradit *lib.* 2. *cap.* 26. eam ob causam, quod Iesus Salvator noster eo in loco supplicium Crucis passus fuisset. Progressu temporis illa tantùm Templa sic appellabantur, in quibus erant sepulchra, & monumenta Martyrum, aut etiam quæ in Martyrum honorem fuerunt ædificata. Nam Martyria propriè significabant initio ipsas passiones, & supplicia Martyrum, quibus fidem Christi testimonio sui sanguinis confirmarunt. Posteà pro monumentis, & sepulchris Martyrum. Tandem etiam pro Templis, quæ in eorum memoriam extruebantur, accipi cœperunt.

Hic obiter notandum, Martyrium, & confessionem 9
non idem esse, ut nonnulli putant, decepti errore Interpretis Concilii Gangrensis prioris editionis, vim Latinæ vocis non assecuti, quod enim *can.* 20. dicti Concilii legitur, Martyrum Conventus, Interpres confessiones Martyrum transtulit, pro Ecclesiis Martyrum. Non autem Latini Basilicam confessionis nomine intelligunt, ut falsò ex hac interpretatione aliqui sunt arbitrati, sed magis hæc significatio, & vox dicta reperitur, ut locus ille sub Altari potiùs intelligeretur, ubi Martyrum corpora condita essent, idque inde, quod Apocal. *cap.* 6. legitur: *Vidi subtus Altare animas interfectorum propter Verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant.*

Basilicæ quoque appellatio post Constantini Magni 10
ni tempora frequens esse cœpit apud Nazianzenum, Ambrosium, & alios. Basilica autem principio dicta fuit domus ampla, & spatiosa, causarum cognitioni destinata, dicta ab eo, quod Principes eò ad jus dicendum convenirent, aut quod Græci Basileos appellatione etiam Iudicem intelligerent, astipulante etiam Hesiodo, ac Budæo, & Plinio; erat autem Basilica ambulationibus amplissimis instructa, ad quam multi tota ex Urbe, alii causas agendi, alii consultandi, alii aliud agendi gratia confluebant. Undè venustum in primis illud est Ciceronis ad Attic. *lib.* 2. *Basilicam habeo, non Villam, frequentia Formianorum.* Posteà etiam Basilicæ apud Ethnicos ædificatæ fuerunt in usum negociatorum, eæque in locis calidissimis, foroque proximis, ut haberent merca-

mercatores, quo se hybernis mensibus subitò ingruente tempestate possent recipere. Vide Vitruvium *lib.5.* Perottus Sipontinus ait, *Basilicam fuisse locum amplum, ubi à divitibus expectati fuerint salutatores, & convivia facta maxima, & salutationes, & ludos.* Secundùm hunc Basilica esset pars domus splendidior, qualem plerique hodie in diversis linguis recepto vocabulo, *Salam* appellant, sive corrupto à Basilica nomine, sive à salutatione.

11 Hujusmodi locorum nomen post annum Domini 300. translatum est ad ædes Sacras. Undè Isidorus ait, *Basilica prius vocabantur Regum habitacula; unde & nomen habent. Nunc autem Divina Templa, ideò Basilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo sacrificia & cultus offeruntur.* Vel Templa sic vocantur, quia loca hujusmodi ampla, & spaciosa, quin, & magnificentissimè extructa erant: Undè factum est, ut nomen hoc Templis à Constantino Magno, aliisque Imperatoribus ad eumdem modum ædificatis inditum fuerit Hinc jam cernere licet verissimum esse illud, quod Platina ex Damaso indicat, Calixtum sub Heliogabalo, monstro illo hominis, Basilicam in Transtyberina Regione in honorem Beatæ Virginis Mariæ ædificasse.

12 Meminit etiam locorum, in quæ convenerunt prisci fideles Epistola Concilii Antiocheni contra Paulum Samosatenum, & *Domos Dei* vocat apud Eusebium *lib. 7. cap.30.*

13 Huc facit illud quoque, quod in Edicto Maximiani & Constantii Cæsarum pro Christianis edito scriptum legimus: *Erga hos indulgentiam nostram credimus porrigendam, ut rursum sint Christiani, & conventicula, in quibus orare consueverunt, extruant, & reædificent. En conventicula* vocant Cæsares, non Templa, non Basilicas Christianorum Oratoria, quod essent humiles ædes, & angusta, vel obscura loca à Conventibus sic dicta, quæ fiebant in illis locis ab initio audiendi verbum Dei, & invocandi Deum causa.

14 Templorum quoque non frequens est appellatio apud D. Augustinum; significat autem Templum propriè locum, vel in Cœlo notatum ab augure, vel in terra, à tuendo, vel conspiciendo dictum, quod ex omni parte, vel quod ex eo omnis pars aspici possit, teste Donato. Primò autem Cœlum ipsum dictum est Templum, quia ipsum primò tuemur. In Terris autem dictum est Templum, quod quibusdam conceptis verbis ab augure finiebatur, undè tueri quamcumque Cœli partem commodè posset. Ab hoc Templo non solùm ædes sacræ, sed & alia loca septa, & unum tantùm introitum habentia; dici Templa cœpere, Joan. Quintinus *in explic. can.5.* Concilii Gangrensis, *Templa*, inquit, *dicuntur quasi tecta ad contemplationem Divini Numinis aperta*, ut ait Isid. *cap.4. lib.5. etym.* Ductus hoc etymo putavit Archidiaconus, Templa propriè vocari majores Ecclesias, ubi sub unius amplitudine tecti populus adunaretur.

15 Hanc igitur loquendi formam mutuati sunt Christiani à Gentilibus, & ad suas quoque ædes sacras transtulerunt; & propriè sunt Templa, ædes sacræ, eleganter instructæ, & in sublime supra alias ædes elevatæ, ut ab omnibus omni ex parte urbis conspici possint. Nam tale erat etiam Tabernaculum, & postea Salomonis Templum, & apud Gentiles ipsorum Templa.

16 Divus Chrysostomus loca publicorum congressuum simpliciter vocat *Sedem, & Doctrinæ Sedem; hom.1. in c. Io.* Euseb. *lib.2. c.17.* ex Philone locum illum, in quem convenerunt Religiosi illi, qui in Ægypto haud procul ab Alexandria ad lacum Mariam habitarunt, sive illi Esseni, sive ex Iudæis conversi Christiani fuerint, *Semnæon* appellat, quod in eo soli manentes Religiosæ, & Sanctæ vitæ mysteriis operantur, inquit Philo. Eumdem locum idem ibidem vocat Monasterium. Est locus, ubi homines solitarii degunt, quod & Clausttrum à recentioribus appellatur, quod eo claudantur, qui solitariam vitam degunt. Sunt qui solitudinem interpretentur. Sed id vocabulum multò latius apud Latinos patere constat, cùm contra Monasterion ad eorum, qui Monachi dicti sunt, domicilium restringatur. Ab hoc Græco vocabulo multi non Cœnobitarum, seu Monachorum Claustra intelligunt, sed Ecclesias majores, quæ Collegia, & scholas habent adjunctas; Undè & Collegiatæ Ecclesiæ dicuntur. Ita vero, ut opinor, appellantur, quod Basilius, Augustinus, & similes Sancti Episcopi suis Ecclesiis quoque conjuncta habuerunt Collegia, hoc est scholas, seu cœtus studiosorum, quæ illi Monasteria nuncuparunt, quod qui in iis habitarent, quasi à Mundo separati, spiritualibus, ac divinis studiis ac meditationibus vacarent.

Romæ quoque præter supradicta nomina Tituli, *Parœciæ, ac Diaconiæ* appellabantur, de quibus Panvinius in appendice ad Platinam hæc scribit: *Tituli, sunt*, inquit, *Sacræ Ædes, Templa, vel ut hodie dicitur, Ecclesiæ, sive sacra loca in Dei, & Sanctorum memoriam erecta, & per urbis Regiones à Romanis Pontificibus antiquitùs distincta, in quibus animarum cura à Presbyteris in eisdem commorantibus habebatur; quibus, qui præerant; Presbyteri Cardinales appellantur, id est Principales similitudine à quatuor ventis Cardinalibus; hoc est principalibus deducta. Cùm enim in unoquoque Titulo plures essent Clerici, qui Sacramenta Populis exhiberent; vel exhibentibus præsto essent, ut Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri; is, qui omnibus his præerat, Presbyter à cæteris Clericis illius Tituli dicebatur Cardinalis, quod omnibus dignior, principaliorve esset in eo Titulo commorantibus, cæterosque Clericos regeret, vel gubernaret in Titulo sibi commisso viventes.* 17

Undè autem hujusmodi loca sacra Tituli dicebantur? Indè nimirùm, quod qui illi Presbyter adscriberetur, ab eo nomen, titulumque acciperet, ut ejus loci Presbyter diceretur De hoc Baronius in suis *not. ad Martyrol. Rom.* hæc refert: *Titulus idem est, quod Memoria, seu Ecclesia, sic dictus, quod in loco, ubi Ecclesia erat erigenda, Crux poneretur in Titulum*, sic, *l. ulti. de pagan. C. Theod. & l. Decernimus, C. de Episc. & Cler. novel. 217. c.7.* ex Julian. *& const. 4. c.1. collat.5. tit.17. Ut nullus fabric. can. nemo Ecclesiam de conf. d.1.* ex concilio Aurelianensi, & in *Capitular. Franc. lib.5. c.239.* Ord. Rom *de Divin. Offic. cap. de ædific. Eccl.* & mox. *Romæ autem obtinuit vetus loquendi usus, ut non omnis Ecclesia, Martyrumve memoria Titulus diceretur, sed tantùm insigniores Ecclesiæ, quibus præficerentur Presbyteri Cardinales.* 18

Institutum hoc Evaristi Pontificis est, si Epistolis decretalibus, Damaso, Platinæ, Sabellico *Ennead.7. lib.4.* & Panvinio credimus; vixit Evaristus circa annum Christi 105 sub Ulpio Traiano Imperatore. Is enim, ne Presbyterorum administratio in promiscuo esset, Titulos, vel ut nunc dicimus, Parœcias in Urbe Roma ipsis Presbyteris divisit, ut singuli à se invicem secreti in sua Urbis Regione, Titulo, vel Parœcia confusionis tollendæ causa, divina Mysteria, populum erudientes, Sacramenta Dei omnibus ad se venientibus fidelibus exhiberent, singulosque Presbyteros in unoquoque Titulo præfixit. Non longè post Hyginus Romanus Pontifex circa annum Domini 142. sub Antonino Pio, plures in unoquoque Titulo cum Clericos, tum Presbyteros esse voluit. Post Hygini tempora in Presbyterorum Romanorum Titulis nullam mutationem factam Panvinius indicat usque ad Dionysii Papæ Pontificatum. *Nam*, inquit, *sub anno Christi 260.* cùm jam Religio Christiana mirum in modum in Urbe crevisset, denuò Titulos, vel Parœcias in Urbe Roma, cùm eas ampliasset, Presbyteris divisit, ipsasque suis finibus, limitibusque constitutit. Presbyterum quoque Ecclesiæ Romanæ curæ, cœmiteria adjunxit, quæ cum plura essent, ea inter Presbyteros distribuit gubernanda, ut Martyrum sepulturis consultum esset. Verum non longè post circa annum Christi 305. Marcellus Romanus Episcopus Titulos Urbis Romæ ab Evaristo antiquitus, & primò Presbyteris datos, numero 19

limitavit, decreto ſtatuens quindecim in Urbe Roma quaſi Diœceſeos eſſe ad baptiſmatis commoditatem, eorumque opportunitatem, qui ad fidem ex gentibus quotidiè veniebant, quin ut & Martyrum Sepulchris *conſuleretur*. Titulos autem Romanos ſive Parœcias, ceſſantibus perſecutionibus adauxere. Preſbyteroſque plures in ſingulis conſtituere Silveſter, qui Titulum Equitii: Marcus, qui Titulum Sancti Marci: Julius, qui Titulum S. Mariæ Tranſtyberim: Damaſus, qui Titulum S. Laurentii: Innocentius, qui Titulum Veſtinæ fecerunt, & reliqui Pontifices Romani. Tùm enim primò infinita Gentilium multitudo, mox Urbs, & Italia omnis fidem Chriſti ſuſcepiſſet non ſufficientibus quindecim Titulis, nec his, qui in eis reſidebant, Preſbyteris, tum ad neceſſitatem, tum Urbis, & Romanæ Eccleſiæ ornamentum, ac Majeſtatem, & Titulorum, ac Preſbyterorum in unoquoque numerus actus eſt, factique ſunt Tituli viginti octo, quem numerum nunquam exceſſiſſe uſque ad noſtra tempora ſatis conſtat. Qui omnes cùm Eccleſiæ eſſent, vel Templa Divis dicata, nomen ſortiti ſunt, vel à Sanctis, quibus dedicati erant, ut S. Chryſogoni. S. Cæciliæ, S. Anaſtaſiæ, S. Marci & ſimilium, vel ab iis hominibus, qui ipſos erexerunt, ut Calixti, Damaſi, Equitii, Paſtoris, Veſtinæ, Eudoxiæ, Lucinæ, Tigridæ, Pammachii, & ſimilium. Porrò autem viginti octo Titulorum numerum circa innocentii Primi, vel Zoſimi Papæ tempora expletum fuiſſe, multis conjectutis, & rationibus ductus crediderim. Neque enim facilè poſt Zoſimum Papam inveniri poteſt, aliquem Romanum Pontificem Titulum quemdam uovum addidiſſe, ſed eos vel mutaſſe, vel reſtituiſſe, aut tantùm exornaſſe. His tamen temporibus Cardinalibus Preſbyteris quinquaginta Tituli, & quatuordecim Diaconis totidem Diaconiæ aſſignantur à Sixto V.

20 Parœcia, ſive Parochia idem eſt, quod Titulus, ſcilicet ſacra Ædes, ubi animarum Cura à Presbyteris ageretur, qui Parochi dicti ſunt, ideſt Curati. Parœcia autem dicitur accolatus, ſive accolarum Conventus, Sacraque vicinia, vbi ſcilicet ſunt domus contiguæ. D. Auguſtinus *lib. 14. de Civit. Dei, Preſbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in Parœcia Calamenſis Eccleſiæ*: Et Parœci ſunt accolæ. Quare qui Sacram ædem aliquam accolunt, parœci dicti ſunt, ejuſdem ſcilicet fani conſortes, latinè Curia, & Curiales, & Curiones dici poſſent. Qui Parochiam vocant, eam vocem à Parecho deducunt, hoc eſt à Præbendo. Erant enim Parochi, qui legatis Romam publicè venientibus, cæteriſque alicujus dignitatis hoſpitibus ſalem, & ligna præparabãt, ut exponit Acron ſuper illud Horatii 1. *ſerm. Satyr. 5. Tum Parochi, qui debent ligna, ſalemque.* Hi Latino vocabulo Copiarii dicti ſunt, ut auctor eſt Porphyrius. quod omnium rerum neceſſariam copiam Regum, Populorumque legatis ſuppeditabant. Nam quamvis Horatius loco jam citato ſalis tantùm, & lignorum meminerit, tamen, ut ibidem animadvertit Acron, ſub illarum ſpecierum appellatione omnia hoſpitibus neceſſaria voluſſe intelligi. A Parocho Parochia dicitur, quibus ſingulis Sacerdotes ſui deſtinati ſunt.

21 Diaconiæ à Diaconis dictæ ſunt. Erant hæ publicæ pauperum Hoſpitales domus, quæ Oratotia, & ſacella adjuncta habebant, in quibus à Patre Diaconiæ, ſive Diacono egenis neceſſaria adminiſtrabantur. Nam Diaconi inopia laborantium, viduarum & pupillorum miniſtri erant, hiſque domibus Hoſpitalibus præerant. Antiquitus in Romana Eccleſia per ſingulas Urbis Regiones Diaconi diſtincti erant, Diaconique Regionarii, vel talis, & talis Regionis appellabantur.

22 Inſtituti hujus auctorem faciunt Fabianum, qui Pontificatum Romanum tenuit circa annum Domini 244. de quo referunt, quod ſeptem in Urbe Diaconos per ſeptem Regiones conſtituerit, ut omnibus horis Sacri miniſteriis invigilarent. Septem item Hypodiaconos, notariis ſeptem perpetuò adeſſent, Platina, Caranza, alij. Idem quoque inſtituit Caius circa annum Domini 285. Platina, Vincentius *in ſpec. hiſt. lib. 12. c. 36.* Poſt, eorum præcipuè uſu exoleſcente, & hoſpitalibus domibus ipſorum negligentia dirutis, ipſorum ſacella, vel ædiculæ ſuperfuerunt, quæ Diaconiæ nomen retinuerunt, à quibus Diaconi Cardinales Urbis Romæ poſtea denominationem habuerunt. Sic Diaconus Cardinalis Sanctorum Coſmæ, & Damiani, vel S. Agathæ.

Joannes Quintinus *explic. dict. can.* 5. Synodi Gangranſis à Sacellis Templa diſtinguit, cúmque Trebatio exiſtimat Sacellum ex duobus compoſitum verbis, nimirum Sacri, & Cellæ, quaſi dicat Sacra Cella, ut Sacellum juxtà eos ſit locus parvus Deo ſacratus cum ara, Gellius verò *Noct. Attic. lib. 6. c. 12.* ſimplex putat eſſe verbum ex Sacro diminutum. 23

Antequam verò in honorem Sanctorum Templa extructa, & dedicata fuiſſent, Parochiales tantùm Eccleſiæ, & Cathedralia Templa extiterunt. Primus omnium Hilarius Primus, qui Pontificatum Romanum circa annum Chriſti 465. tenuit, Baſilicas Romæ exornare cœpit, additis nimirum Sacellis, quæ Platina in vita ejus Oratoria vocat, ubi ita ſcribit: *In Baptiſterio Conſtantiniana Baſilicæ tria Oratoria ædificavit, auro, & pretioſis lapidibus diſtincta, tribus Sanctis dedicata, Ioani Baptiſtæ, Ioanni Evangeliſtæ, & Sanctæ Cruci.* Ex quibus verbis non obſcurè colligi poteſt, oratoria illa non magnifica, ampla, ſeu ſpatioſa Templa, ſed parva, & exigua quædam ædificia fuiſſe, quæ hodie vulgò Sacella nominant. Ædificata enim fuerunt in Baptiſterio, hoc eſt loco, Templo, ſeu Baſilicæ Conſtantinianæ vicino, & adjuncto, ubi fons Baptiſmi fuit. Meminit quidem Div. Auguſtinus *de Civitate Dei lib. 22. cap. 8.* Martyrii in Templo quodam, quod Sacellum fuiſſe alicui videri poſſet, verum non fuit, ſed locus ſepulcri Sancti Stephani Martyris, cancellis tantùm à reliqua parte diſtinctus. Haud tamen negarim ejuſmodi Martyria poſteà Sacellis in ipſis Templis occaſionem dediſſe. 24

Hujuſmodi verò Oratoria, ſeu potiùs Sacella progreſſu temporis Capellas vocare cœperunt, de cujus rei origine, & cauſa Durandus *in ration. divin lib. 1. c. 10.* ita ſcribit: *Antiquitus Reges Franciæ ad bellum procedentes, Capam Beati Martini Epiſcopi Turonenſis ſecum portabant, quæ ſub quodam tentorio ſervabatur, quod ab ipſa Capa, ſeu Cappa dictum fuit Capella, & Clerici, in quorum cuſtodia ea Capella fuit, indè Capellani dicebantur. Undè poſteà ad cunctos Sacerdotes nomen illud in quibuſdam regionibus pervenit. Sunt item,* eodem auctore, *qui dicant, quod antiquitùs factæ ſint in expeditionibus ædicula, ſeu domunculæ in tentorio pellibus caprarum tectæ, in quibus Miſſæ celebratæ ſint.* Et inde Capellæ nomen, à Capris videlicet ſumptum eſſe. 25

De hoc ipſo iiſdem ferè verbis, ſed paulò clarioribus, ſcribit Romanus in præfatione ad liturgiam Chryſoſtomi in hunc modum. Divus Martinus Ludovico Regi qui fidem Chriſtianam ex Francis primus ſuſcepit, à Remigio tinctus, adeò obſervatus fuit, ut pleraque bella ex opere ejus Sancti ex voto confecerit, quorum minimum non eſt illud adverſum Viſogothos geſtum. Ejus extat apophthegma relatum in Annalibus Francotum. Bonus ſanè Martinus in auxilio, ſed carus in pretio. Frequenter igitur præſentiſſimum Martini nomen experti, tandem cucullum, qui Francis, & Germanis Cappa, atque Cappula dicitur per diminutionem, de illius pallio nacti, quod nigrum, & pendulum, ac amphibalon fuiſſe, Severus Sulpitius docet, ubi fortè amphimallon legendum, ut utrinq; villoſum accipias, videlicèt non amictus modo, ſed & ſtragulæ veſtis uſum ſuppeditans. Nam amphibalon hic locum non habet. Hujuſmodi inquam capitis amiculum adepti de pallio Divi, ipſi Capellam Sancti Martini nominabant ſua lingua. Hancque non ſolùm domi, ceu rem Sacram colebant, verùm etiam ſecum in Militiam ferebant, 26

tot nationum victores Franci ; Locus in Castris,ubi servabatur tentoriolo obduci soliti;& temporaria structura exornari , magnæ erat venerationi universis , quem vocabant Cappel , figuratè pro continente contentum usurpantes. Undè factum est , ut quibusuis posteà Sacellis id nomen tribueretur , ut in actis Concilii Triburiensis recentius habiti , citante Gratiano , legimus.

Hæc sacella autem posterioribus , non ad Basilicas,& 27 majora Templa tantùm , sicut ab initio , sed etiam extra Urbes,& præsertim in minoribus vicis , seu Pagis extrui cœperunt;quade re Bullingerus in *chron.lib.6.c.2.* Antiquitùs,ait,sese longè,latéque extenderunt Parochiæ; neque enim quilibet vicus,aut Pagus suum peculiarem Parochum,aut Pastorem habuit , sed Patochiales oportuit ex longè dissitis locis ad suam Parochiã ire.Quia verò in hujusmodi vicis multi, confecti senio, ægri, & gravidæ fœminæ erant,&propterea minùs cõmodè, vel ad majora festa ad Parochialem suam Ecclesiam venire poterant,hyeme præsertim concessum fuit illis Oratoria parva,quæ Capellas vocabant , in suis Pagis ædificare, quò diebus Dominicis,& aliis festivitatibus orationis gratia convenire possent.

28 Conceditur hoc quidem in *can.21.* Agathensis Concilii anno Domini 506.habiti juxta Panvinium in *Chron. Eccles.*ea tamen conditione,seu lege, ut majora festa , vel solemnitates in Civitatibus , aut Parochiis celebrentur. Ita enim Canon habet : *Si quis extra Parochias,in quibus legitimus est , ordinariusque Conventus , Oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitatibus , ut ibi Missas teneat* (sic legitur *tom.1.Concil.* Gratianus autem *dist.1. can. si quis* , habet, *ut ibi missam audiat*) *propter fatigationem familiæ juxtà ordinem permittimus ; Paschate verò,Natali Domini, Epiphania,Ascensione Domini,Pentecoste , & Natali S.Ioannis Baptistæ, & si quæ maximæ dies in festivitatibus habentur , non nisi in Civitatibus, aut Parochiis teneant.Clerici verò si qui in festivitatibus, quas supra diximus,in Oratoriis,nisi jubente, aut permittente Episcopo,facere, aut tenere voluerint, à communione pellantur.* Ubi Gloss.v.*Oratorium*, ait : *Hoc exaudi de Oratorio privato, secùs in Oratorio alio,quæ populus facit , ut ex cap.ad audientiam,de Eccl. ædific. Nam ibi in festivitatibus celebrare licitum est.* Quare hic Canon habet locum tantùm in Oratoriis privatis in quibus id religiosè observatur , & observari præcipitur in Brevi Apostolico concessionis Oratorii privati, non autem in concessione Oratorii publici. Et v.*propter fatigationem*, sic inquit:*propter difficultatem loci , vel itineris aliquid temperari. Quod aliàs obtinet generaliter. d.cap. ad audientiam*

29 Ad eamdem ferè rationem Templum Judæi unicum habuerunt , cujus locum Hierosolymis Deus constituerat,& id erat instar Parochiæ , ad quam tota gens tribus festis solemnibus , in Paschate nimirum , Pentecoste,& Tabernaculorum solemnitate conveniebat , ut fidei , & Cultus unitatem profiteretur,neque alibi , quàm illic licebat Sacra peragere. At ne intereà temporis Religionis exercitium prorsus negligeretur , & legis Divinæ cognitio apud vulgus omninò intercideret,utque eorum etiam, qui per ætatem, aliave impedimenta.Hierosolymam venire non poterant,ratio aliqua haberetur , ideò per omnes tribus in urbibus , vicis, & Castellis , aliisque locis frequentioribus certæ domus cœtibus Sacris destinatæ erant,quas synagogas vocabant,eò quod in illis Populus diebus Sabbati conveniret ad audiendum leges , & ad preces publicas.

30 Fuisse autem has Capellas ab initio nihil aliud,quàm Oratoria,hoc est orationis domus,nec habuisse Sacerdotes,qui Missas ibi celebrarent, vel hinc patet, quod donationes factæ Capellis, Parocho, seu Plebano Ecclesiæ Parochialis,ad quam illæ Capellæ pertinebant , ut plurimùm cesserunt , quod minimè factum fuisset, si per propriũm Sacerdotem administratæ essent, Ex Synodi tamen Agathensis concessione jam diù ante hæc tempora multis in locis missarum celebratio in Oratoriis his,seu capellis instituta fuit.

Tandem etiam in privatis ædibus Sacella,seu Capellas 31
ædificarunt contra Ethnicorum consuetudinem. Apud Romanos enim Censorum erat curare, ut Sacella non in domo cujusquam essent,sed Populo paterent. Itaque Livius *lib.40 ubi loquitur de Lepido , & Fulvio Censoribus: Complura*,inquit,*Sacella,publicaque Sacra occupata à privatis,ut paterent,essentque Populo , curarunt.* Et M.Cœlius,ut ostenderet,Appium Censorem officio suo deesse, *petiit ab eo , ne Sacellum in domo privata relinqueret,cujus rei cura Apii,qui Censor erat,esse debuerat,* sicut scribit Ciceroni *epist.2.lib.8.* Quamvis Paulus Manutius eum locum Cœlii intelligendum putet de Sacello,quod ipse Appius occupasset , ex quo gravior ei concitata esset invidia,occupatis rebus à Censore,quas Censor ab aliis occupatas Populo restituere deberet. In his autem privatis Oratoriis,vel Sacellis licere quidem unicuique fidelium orare, non autem Missas celebrare constituit Aurelianensis Synodus *can.3.de consecr.dist.1.can. unicuique*, & sequenti can. citatur canon ex sexta Synodo, qui præcipit , ne Clerici absque consensu Episcopi in talibus Sacellis ministrent , sin minùs deponantur. Mirum autem in modum his proximis trecentis annis Cappellarum auctus est numerus , quando eas in compitis,& triviis,adeóque etiam in solitariis locis extruxerunt, ad eum prorsus modum, quo altaria olim sine numero ubivis locorum erecta sunt , contra quæ in Carthaginensi quinta Synodo anno 438. habita talis canon extat : *Altaria , quæ passim per agros,aut vias tanquam memoriæ Martyrum constituuntur , in quibus nullum corpus, aut Reliquiæ Martirum conditæ probantur ab Episcopis, qui eisdem locis præsunt, evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sinitur , plebs tamen admoneatur,ne illa loca frequentet , aut nulla ibi superstitione devincta teneatur , & omninò nulla memoria Martyrum probabiliter accipietur, nisi aut ubi corpus, aut reliquiæ aliquæ ibi certæ sint,aut ubi origo alicujus habitationis,vel possessionis , vel passionis fidelissima origine traditur.Nam quæ per somnia,& per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur,Altaria omnimodè reprobentur;de consecr.dist.1. can.placuit.* Quod decretum appositissimè ad Sacella , & Capellas referri potest.

Atque hæc de nominibus locorum sacrorum, quorum 32
cognitio non parùm prodest ad hujus loci,quem tractamus de Oratoriis privatis cognitionem , & ad historiarum intelligentiam.

Concedere licentiam celebrandi in privatis Oratoriis 33
spectat ad solùm Summum Pontificem : Undè Episcopi post Sacrum Concilium Tridentinum non possunt illam concedere. Ex facultate verò delegata aliqui concedere illam possunt.Desumitur ex Sacro Concilio Tridentino *sess.22.in in decret.de serv.& vit.in celebrat. Missar.* ubi injungitur Episcopis , ne patiantur in privatis domibus celebrari. Ergo multò minùs possunt id positivè concedere,atque adeò remanet id reservatum Summo Pontifici.Quod etiam confirmatur ex decreto Sacræ Congregationis ejusdem Sacri Concilii jussu Pauli V.edito sub die 10.Martii 1615. ubi inter cætera habetur , facultatem hujusmod, licentiam concedendi ademptam esse unicuique ipsius Concilii decreto, soliq; Beatissimo Romano Pontifici esse reservatam. Et injungitur Episcopis , quod quamprimum declarent licentias hujusmodi hactenus concessas,esse irritas. Tandem id constat ex *can.Unicuiq; de consecr.d. 2.* his verbis : *In domo sua oratorium licet habere,& ibi orare.Missas autem ibi celebrare non licet* Quod est desumptum ex Concilio Aurelianensi superiùs citato.

Quare cùm non possit de jure celebrari Missa in priva- 34
tis Oratoriis sine licentia Summi Põtificis;ideò debet attendi forma concessionis,itaut non plus liceat, quàm in

ipsa sit concessum. Cúmque sit privilegium, strictè illud interpretari debemus, quia derogat juri communi per textum in *cap. porrò, cap. ex parte, & cap. petitis, de privil.* & notant communiter Doctores, ac proindè nullo pacto ultra limites concessos debet extendi.

35 Etenim privilegium celebrandi in Oratoriis privatis, esse contra jus commune, atque adeò odiosum, constat ex Epistola decretali Summi Pontificis Felicis IV. relata in *can. Tabernaculum, de consecr. dist. 1.* ubi refert sancitum fuisse in Conc. Leodiensi, quod in domibus privatis non offerretur sacrificium. Idemque habetur ex *d. can. Unicuique, de consecr. d. 2.* Verùm licèt hujusmodi privilegium strictè recipiendum sit, potest tamen extendi, quando extenditur propria significatio verborum juxta ea, quę tradit glos. *in l. non possunt in fin. ff. de legib.* & Mant. *de iacit. tit. 5. n. 13. tom. 1.* Quia cum privilegia adæquent mentem concedentis, quia tantum intelligitur concessum, quantum voluit concedere, dum concessio non extenditur ultra propriam verborum significationem, non extenditur ultra mentem concedentis; quia præsumitur ideò talibus verbis usum fuisse, ut ipsis suam concessionem coadæquaret.

36 Requiritur autem ex verbis privilegii, quod Oratorium privatum sit decens, muro extructo, & ornato, ab omnibus domesticis usibus liberum, atque adeò segregatum quoad constructionem à cæteris locis, quæ inserviunt pro habitatione familiæ, & domesticis usibus. Debetque adesse altare cum omni ornatu necessario ad celebrandam Missam. Nimirum altare lapideum consecratum ab Episcopo loci, saltem pro illa parte, supra quam reponitur Calix, & patena, & cum tanta longitudine, & latitudine, ut Calicem, & patenam, vel eorum majorem partem capere possit. Quod Altare non potest construi ex talco, gypso, ferro, auro, argento, aut alio simili metallo absq; Summi Pontificis dispensatione: quia hoc pertinet ad publicum ritum offerendi Sacrificium, & statuitur in *can. Altaria de consecr. d. 1.* Reliquiæ verò non sunt de substantia Consecrationis Altaris, nulloque modo reponi potest Eucharistia, estque necessariò cooperiendum tribus mappis, seu tobaleis ex lino, vel ex canape, vel ex gossipio quoad eam partem quæ tegit Mensam Altaris, ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictionis, superiori saltem oblonga, quæ usq; ad terram partingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata; Partes verò, quæ devolvuntur super terram possunt esse sericæ, & auro intextæ, vel alia quavis decenti materia. Crux, & alicujus Sancti Imago pendens supra ipsum Altare, Missale, Candelabra, saltem duo cum candelis cereis accensis, apparatus necessarius pro Sacerdote, Ministro, & tota functione Missæ. Qui ornatus debet continere quandam specialem decentiam in ordine suo, nempè specialem qualitatem, ac majorem nitorem, quàm in Ecclesiis. Non requiritur, quod sit separatum per quartum murum, sed ita ut saltem tela ab uno ad aliud latus extensa claudi possit; quod praxi approbatur, sufficitque, si cubiculum sit amplum, illud dividi in duas partes pariete ligneo licèt non pertingat ad fornicem cubiculi; etsi hoc minus sit decens. Nam sufficit, quod locus Oratorii sit sejunctus à loco destinato pro domesticis usibus. Si verò ad partem cubiculi sejunctam ab Oratorio pateret ingressus per ipsum Oratorium, non debet tolerari; quia tunc Oratorium inserviret pro ingressu, atque adeò pro aliquo domestico usu. Posset tamen permitti, si dicta pars cubiculi inserviret pro habitatione alicujus Clerici inservientis Oratorio: Quod si supra Oratorium adesset aliquod cubiculum, non prohibetur in eo sterni lectum ad dormiendum, licèt magis congrueret reverentiæ, quod non sternatur, quia revera non est dormire in Oratorio nec per id tollitur, quin remaneat Oratorium liberum à domesticis usibus, cùm non Oratorium, sed cubiculum supra Oratorium inserviat usui domestico. Potest tamen ipsum Oratorium in aliquo casu fortuito non duraturo inservire pro aliquo usu domestico, cum etiam in Ecclesia, consecrata ex causa necessitatis permittatur dormire, comedere, negotiari, & aliquando etiam copula inter Conjuges, ut per Sanchez *lib. 9. de matrim. disput. 15. nu.* 12. quia cùm agatur de una, aut altera vice non fit, quin Oratorium remaneat liberum ab usibus domesticis. Si verò necessitas duret aliquo tempore, non videtur tunc id posse habere locum, quia in concessione requiritur, quod locus Oratorii sit liber ab omnibus usibus domesticis.

Possunt tamen hujusmodi Oratoria converti ad usus 37
domesticos; quia non sunt loca sacra, nec benedicta, nec permanenter dedicata pro cultu Divino, sed sunt merè profana, ut proinde necessarium sit privilegium, ut possit in ipsis Missa celebrari. Et ideò non est necessaria aliqua licentia, ut convertantur ad usus profanos, sed sufficit, quod privilegiatus nolit amplius uti privilegio in tali loco. Quod si privilegiatus uti vellet privilegio in alio loco, aut etiam iterùm in illo, erit necessaria nova approbatio Ordinarii; quia pro usu privilegii est necessaria approbatio Ordinarii per modum conditionis, & ideò pro novo usu privilegii, qualis est, quando mutatur locus, aut reassumitur.

Ex quibus constat, Ordinarium graviter peccare, ap- 38
probando Oratorium, quod caret qualitatibus expressis in litteris concessionis, concernentibus decentiam, & ornatum; quia in re gravi concernente oblationem sacrificii facit contra ejusdem decentiam, & non servat terminos suæ commissionis, cujus vigore potest solùm approbare Oratorium, habens qualitates requisitas, nulliterque procedit dum non servat, quæ in approbando Oratorio servare debet per Textum *in cap. Venerabilis de offic deleg. & cap. cum dilecta de rescript.* Undè, fit, quod in eo non possit celebrari; quia cùm approbatio sit nulla, perinde est, ac si non fuisset approbatum, & quia licentia celebrandi conceditur sub conditione, quod Oratorium habeat præscriptas qualitates, quibus si careat, cum deficiat conditio, deficit etiam concessio, *l. si quis sub conditione ff. si quis omiss. caus.*

Oratorium igitur ab Ordinario loci, in quo erigitur 39
visitari & approbari debet, ut judicet, an in eo decenter offerri possit sacrificium. Pro qua visitatione nulla potest exigi procuratio, secluśa legitima consuetudine, illudque visitare amplius potest ultra primam vicem, ut cognoscat, an maneteneatur in eo statu, in quo debet esse, ut in ipso possit celebrari. Quare non solum Episcopus, sed quicumque alius, qui in locis exemptis habet jurisdictionem ordinariam, poterit executioni mandare hujusmodi privilegium. Quia venit appellatione Ordinarii, ut per Abb. *in cap. ut forma n. 6. de sent. excom.* & Cochier. *ac jurisd Ordin. in exemp. p. 1. q. 1. num. 9.* Qui ordinarius potest alteri committere vices suas; Nam hæc visitatio, & approbatio non committitur Ordinariis, tanquam delegatis, sed jure proprio exercenda; nam eis committitur, tanquam Ordinariis, ac proindè vigore jurisdictionis ordinariæ exercenda, & juxta Concil. Trident. *sess. 22. in decr. de ser. & vit. in celeb. Miss.* spectat adapsos curare, ut ritè, ac cum debito decore celebrentur Missæ, ac proindè etiam visitare, & adprobare hujusmodi Oratoria.

Non potest tamen Ordinarius directè, vel indirectè 40
impedire, ne juxta tenorem privilegii celebretur in privatis Oratoriis; quia non potest impedire, neque alterare concessiones Summi Pontificis. Undè tenetur sub gravi peccato approbare Oratoria privata, si concurrant conditiones requisitæ in literis concessionis. Nam injuriam inferret Parti, & Summo, Pontifici, si impediret gratiam ab ipso illi concessam. Non sequuta verò approbatione Ordinarij, etiamsi injustè denegetur, non videtur ullo pacto posse celebrari Missam in Oratorio; quia obstat clausula, *Per Ordinarium loci prius visitando, & approbando*, quæ importat conditionem *l. si debitor §. 1. ff. quibus mod. pign. vel hypot. solv.* & consequenter importat etiam formam, sub qua concessus sit usus

Orato-

Oratorii privati ad Bald. *in Auth. Matri, & Avia C. q.mul.tut.offic.for.* Igitur non sequuta approbatione sive justè, sive injustè, non purificatur conditio, & proindè gratia habetur pro non facta, *l.pecuniam ff.si cert.pet.* Ideoque dum non sequitur approbatio, non potest in ipso celebrari, quia gratia tanquam non facta, non potest sortiri aliquem effectum.

Quare necessarium erit recurrere ad Superiorem, nempè ad Archiepiscopum, qui poterit, causa cognita, cogere Episcopum ad approbandam, vel si recuset, poterit ipse deputare, qui approbet, aut ad Summum Pontificem, qui poterit alteri committere visitationem, & approbationem Oratorii, ac punire etiam Ordinarium quod injustè denegaverit approbationem, & noluerit exequi gratiam ab ipso concessam. Et regula illa, quod, licentia petita, & injustè denegata, habetur pro concessa, non habet locum, quando licentia requiritur, tanquam conditio, & pro forma, sicut requiritur in hoc casu, & ut licentia injustè denegata habeatur pro concessa, necessarium est, quod supponat facultatem, seu potentiam ad actum faciendum, & quod pro executione tantum requiratur licentia. At quando licentia non supponit facultatem, sed tribuit, si denegatur non habetur pro concessa, supposito, quod id non disponatur ab eo, qui potest talem licentiam concedere. In hoc autem casu non supponitur facultas, cum sit concessa sub conditione approbationis. 41 42

Et quoniam in plerisque literis concessionis Oratorii privati solet apponi clausula. *ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura*; Ideo per talem licentiam non importat aliud, quam consensum, quo consentit, gratiam Summi Pontificis executioni demandari, non reddit gratiam à mera voluntate Ordinarii dependentem; quia arbitrium non importat meram, & liberam voluntatem, sed arbitrium regulatum, quod est arbitrium boni viri, atque adeo juri conforme, ad text. *in l.In personam §. Generaliter ff.de reg.jur.* Ex quo fit, quod non possit Ordinarius revocare licentiam Oratorii privati, nisi ex causa gravi, & quæ concernat usum d. Oratorii, qualis esset, si non manuteneretur cum requisitis, & conditionibus, cum quibus fuit approbatum, si irreperet aliquis abusus, præsertim in celebrando, ut si celebrarentur plures Missæ, quàm conceduntur, aut si celebrarentur iis diebus, in quibus non indulgeretur celebrari, & nulla subesset rationabilis causa celebrandi, aut quid simile. Eo ipso enim, quod arbitrium debet esse regulatum à jure debet esse regulatum secundum illud jus, quod concernit rem de qua agitur, *ad l.3.ff.de opin.libert.* Alioquin esset in potestate Ordinarii reddere frustratoriam gratiam Summi Pontificis, si posset cum pleno arbitrio, aut ex quacumque causa, quæ non concerneret usum Oratorii.

43 Non est autem necessaria Ordinarii licentia in scriptis, sed sufficiunt literæ concessionis, quibus ipse executionem promiserit; quia ipse non concedit licentiam, cum non possit illam concedere, sed solum dat executionem licentiæ concessæ à Summo Pontifice: cumque in litteris Pontificis contineatur licentia executionis ipsarum, sufficit assensus Ordinarii quocumque modo exhibeatur. Quòd si Ordinarius revocaret licentiam Oratorii privati irrationabiliter, recurri poterit ad superiorem pro restitutione ejusdem Oratorii, & Ordinarius tenetur assignare causam, ob quam revocaverit. Cum enim sit jus acquisitum Parti, nec arbitrium illi concessum sit plenum, sed regulatum à jure, non potest revocari, nisi causa cognita, & ideo debet eam assignare, quando contra revocationem habetur recursus, ut possit judicari, an fuerit rationabilis, & sufficiens.

44 Nobilitas verò ex parte Matris sufficit ad comprobandam narrativam concessionis expressam illis verbis: *Qui, ut asseris, de nobili genere procreatus existis.* Quia descendentes ex fœminis, dicuntur esse de genere, & parentela, ut tradit Rota coram Durano *decis.*8.*n.*7. Cumque nobilitas ab ascendentibus descendat in descendentes, *l. fin. ff.de Senat.* Rota *decis.* 220. *n.* 1. *p.* 3. *recen.* tam Pater, quam Mater transfundunt nobilitatem in filios. Et ideò si sola Mater sit nobilis sufficier, ut filius dicatur procreatus ex nobili genere, & cum nobilitas sit materia favorabilis, sumenda est semper benignior responsio pro nobilitate, ut notat Bald. *cons.*183. *in fin.lib.*1. & Rota *dec.*575. *numer.*5. *p.*4. *rec.* Tunc autem non solum requiritur nobilitas ex parte Patris, quando requiritur nobilitas absoluta, & in propria significatione, ut observat Rota *dec.*294.*n.*8. coram Durano. In ampla verò significatione attenditur etiam nobilitas ex sola matre, tanquam in materia favorabili.

Ac ita quidem, ut etiam sufficiat nobilitas, ex privilegio, præsertim si in supplicatione, expressum tantum sit, quod Orator sit nobilis. Desumitur ex iis, qui asserunt, nobiles ex privilegio esse admittendos ad ea, pro quibus requiritur nobilitas sanguinis, ut ex Bald *in lib. sive possidentis n.*3. *ff.de probat.* Mier. *de major.p.*1. *qu.*51. *num.*4. Menchac. *de succes.creat.lib.*3. §.30. *n.*290 Garz. *de nobilit.glos.*1. §.2.*n.*50. *& glos.*35. *n.*48. Otalora *eodem tract.p.*3. *princ. par.*2. *cap.*7. *n.*13. Tiraquell. pariter *de nobilit. cap.*6. & Mastril. *de magistrat. lib.*2. *c.*20. *n.*105. Quia clausula *de nobili genere procreatus existis*, non ponitur taxativè ad taxandum nobilitatem ex genere, sed demonstrativè ad demonstrandum nobilitatem, qua fruitur privilegiatus. Et ideò sufficit, quod quocumque modo fruatur nobilitate; concessio enim respicit præsentem statum. Vndè si quis esset ex nobili genere procreatus, sed de præsenti non esset nobilis, quia amisit nobilitatem, non ei suffragaretur privilegium, quamvis verificaretur, quod ex nobili genere procreatus esset. Quia finis requirendi nobilitatem in privilegiato, est ne vilescat privilegium, ut vilesceret si ordinariis personis concederetur. 45

Accedit, quod nobilis ex privilegio fruitur omnibus prærogativis, ac præeminentiis, quibus fruitur nobilis ex sanguine, ut tradunt Gar. *loc.cit.glos.*5.*num.*3. & 4. & Mastrill. *d.l.*2.*c.*10.*n.*105. atq; adeo fruitur etiam ista prærogativa, ut sit capax privilegii Oratorii privati, non secus, ac si esset procreatus ex nobili genere, cum nobilitas sit in ipso per æquipollentiam æquè, ac in procreatis ex nobili genere. 46

Poterit quoque Comitissa vidua frui Oratorio concesso cum clausula *quia Vasallis præes, & jurisdictionem habes*, eo quod ità expositum fuit Pontifici, dum viveret Maritus, qui tamen mortuus est antequam gratia concederetur; quia quando fuit Pontifici expositum, quod præesset Vasallis, & jurisdictionem haberet, non fuit expressum, tanquam id haberet ex propria persona, sed solum ratione personæ sui mariti, & talis expressio fuit in eum finem, ut notificaretur Pontifici dignitas, & prærogativa mulieris, cujus intuitu Pontifex concederet privatum Oratorium, & proinde Pontifex respiciens ad mulieris dignitatem indulsit petitioni. Eadem enim dignitas, & prærogativa quam habebat dicta Comitissa vivente viro, retinet etiam in viduitate defuncto viro, per text. *in l.fin. C.de incol.lib.*10. *& l.filii libertorum §.Vidua ff. ad municip.* ubi glos. *v. domicilium*, & *l.fœmina ff. de Senator.* ibi: *fœminis enim dignitatem clarissimam mariti tribuunt*, & infra: *Tandiu igitur clarissima fœmina erit, quandiu Senatori nupta est, vel clarissimo, aut separata ab eo alii inferioris dignitatis non nupsit*: traduntque communiter Atflict. *ad Constit. Neapol. lib.*2. *rubr.* 31. *n.*17. Decian. *cons.*33. *n.*9. *lib.*1. Paschal. *de virib.patr. potest.p.*4. *c.*2.*n.*6. & Otalora *de nobilit.p.*4.*c.*3. *num.*3. ac Tiraquell. *eod.tract.c.*18.*n.*7. 47

Vndè si dicta Comitissa nuberet viro non decorato aliquo titulo, tradente secum jurisdictionem, stante prædicta clausula, extingueretur privilegium privati Oratorii. Quia per ejusmodi nuptias amitteret prærogativam dignitatis, quam habet, ut habetur ex Textibus allegatis. Siquidem ex illis durat tantum dignitatis præeminentia in uxore, mortuo marito, quandiu manet in statu 48

viduitatis, ut tradunt Batt. *in l. fin. C. de verb. signif.* Fulgos. Alciat. *n l. 1. verb. uxori C. de in jus voc.* Abb. *in c. super eo 2. de testib.* & Tiraquel. *de nobil. d c. 18. nu. 5.* Cum enim qualitas dignitatis sit qualitas fundamentalis, ea destructa corruit privilegium in ipsa fundatum, *l. Nam origo ff. quod vi, aut clam. & l. legi tecum ff. de except. rei jud. & c. Paulus 1. q. 1.*

49 Si autem in supplicatione expressum sit, quod supplicans sit ex nobili genere, concessio erit nulla, non subsistente nobilitate. Nam quando exprimitur falsum circa id, ex quo movetur Pontifex ad gratiam concedendam, & quo non existente non concederet, concessio est nulla, ex traditis à glos. *in cap. ex part. 2. v. falsa de conver. conjug.* Spec. *tit. de dispens. §. dicendum num. 10.* Staphil. *de lit. grat. tit. de vi, & effect. clauf. init. num. 5.* & Sanch. *de matr. lib. 8. disp. 21. num. 32.* Si verò in supplicatione non exprimatur, quod supplicans sit nobilis, & nihilominus Pontifex supponat esse nobilem, & proindè ponatur in narrativa literarum dicta clausula, qua exprimatur, supplicantem esse nobilem, si non verificetur nobilitas, non valebit concessio. Cum enim in narrativa literarum ponatur nobilitas supplicantis, tamquam fundamentum concessionis, ut gratia subsistat, debet verificari. Fel. *in c. ad aures de rescript.* Rot. *dec. 214. n. 2.* coram Lud. *& dec. 229. n. 1.* coram Merlino. Quod si de conditione non constaret, esset concludenter probanda. Quia ipsi, tanquam fundamento, gratia innititur *c. 2. de reser.* & Rot. in Bonon. Prioratus 9. Iunii 1606. coram Manzanedo: Vndè si nobilitas esset nota Ordinario, ad quem spectat literas concessionis executioni demandare, non esset necessaria alia justificatio nobilitatis. Quia ei non committitur, ut se judicialiter informet, & ideò sufficit, si extrajudicialiter sit notum, quod fundamentum gratiæ subsistat. Si autem non esset nota nobilitas, ut si de novo, ac recenter adveniret privilegiatus ad habitandum in Diœcesi, tunc esset justificanda nobilitas. Quomodo autem justificanda sit nobilitas, alibi diximus. Sufficit in hoc casu informatio extrajudicialis; quia sicut sufficit, quod aliàs nota sit Ordinario nobilitas, ita etiam sufficit, quod si nota non sit, extrajudiciali modo innotescat. Eo enim ipso, quod committitur Ordinario executio, tenetur ipse inquirere, an gratia sit justificata, & proinde an subsistat nobilitas, quæ est fundamentum gratiæ; exequutori enim constare debet de veritate narrativæ insertæ in literis concessionis, ut possit eas executioni mandare, alioquin imprudenter procederet; & ageret contra munus exequutoris.

50 Porrò privilegium concessionis Oratorii privati est merè personale, non autem mixtum, ex personali, & locali, quia verba privilegii referuntur immediatè ad personam, & per se primò, ac principaliter, nullo autem pacto ad locum, ut constat ex illis verbis: *te specialibus favoribus prosequi volentes*; & ex illis: *ut in privato domus tuæ Oratorio celebrari facere liberè, & licitè possis, & valeas, indulgemus.* Quando enim verba privilegii referuntur primò, ac per se ad personam, privilegium est personale, & non coarctatum loco. Bald. *in l. 1. nu. 13. C. de Sum. Trinit.* Innoc. *in cap. Bonæ 2. in fin. de postulat. Prælat.* Etenim conceditur per hoc privilegium facultas faciendi celebrare, quæ proindè ex sui natura est personalis; quia facultas operandi liberè, ac licitè, non potest convenire loco, sed tantùm personæ, atque adeò cum id, quod conceditur, sit personale, itaut tantùm persona sit capax illius, erit privilegium merè personale, quia est tale, quale est id, quod conceditur, cum ab ipso sumat suam speciem, & ratione rei concessæ coarctatur ad solam personam.

51 Et licet exprimatur locus, in quo degit privilegiatus, dicitur *in Oratorio habitationis tuæ Diœcesis*, non tamen exprimitur, tanquam objectum, cui fiat privilegium, sed tanquam ille, in quo exercendum est privilegium; præsertim quia ex parte loci nullum est motivum respectu concessionis privilegii.

52 Atque hinc est, quod hoc privilegium tanquam personale, ac privilegiato inhærens, non transeat, sed cum ipso semper extinguatur ad regulam *l. In omnibus ff. de reg jur. & cap. Privilegium de reg. in jur. in 6.* & ideò mortuo privilegiato, ne quidem familia ipsius, eo ampliùs uti potest, quia non conceditur personaliter familiæ, sed accessoriè, quatenus trahit ad participandum in privilegio Domini, & ideò cum esset privilegium, quoad dominum, cessabit etiam quoad familiam, *c. Qualibet de elect. & l. nihil dolo ff. de reg. jur.* Vndè in privato illo Oratorio non poterit ampliùs celebrari; quod etiam est juxta praxim, ac stylum Curiæ Romanæ, non permittentis hujusmodi privilegia transire ad successores, non obstante clausula illa, *ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura.* Nam ista clausula ponitur non ad extendendam concessionem, sed ad illam modificandam. Supponit enim privilegium, quod à Pontifice conceditur, & operatur, quod sit dependens à licentia Ordinarii, & proindè relinquit concessionem in suo statu, nempè quod sit merè personalis, quia clausulæ accipiuntur secundùm naturam actus, *l. Si stipulatus ff. de usur* & notat Soccin. Iun. *conf. 128 n. 153.* Acceditque observantia subsequuta, quæ declarat privilegia, *cap. Cum venissent de instit. & cap. Cum dilectus de consuet. l. si de interpretanda ff. de leg.* & tradunt communiter Doctores cum Rota apud Mantic. *dec 320. n. 5.*

53 Mortuo tamen Summo Pontifice concedente, non cessat privilegium Oratorii privati, neq; cessat, mortuo Episcopo, quando continuatio privilegii ab ejus licentia dependet; quia hoc privilegium, seu gratia est plenè sortita suum effectum ante mortem Pontificis, ut supponimus, cum privilegiatus sit in possessione utendi privilegio, ac proinde est gratia facta, non facienda. Gratia autem facta non cessat morte concedentis, quando est concessa absq; ulla restrictione, qualis est gratia privati Oratorii, ut docent communiter Doctores apud Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 28. nu. 64.* & desumitur *ex cap. Si cui nulla de præben. in 6.* ubi quod gratia conferendi beneficia, non expirat morte concedentis, etiam re integra; gratiam verò conferendi certæ personæ, expirare, re integra, quia est gratia non in favorem conferentis, sed illius, cui conferri debet; quia scilicet non habet esse perfectum; Quando enim gratia est perfecta, non indiget amplius gratiosa voluntate concedentis, ut ab ipsa accipiat vigorem; quia jam accepit totum necessarium. Quando verò non est perfecta, cum debeat deduci ad esse perfectum, indiget voluntate concedentis, in cujus virtute deducatur, quæ si non existit, ut contingit, mortuo concedente, non potest influere vigorem in complementum, & ideò ipsa quoque gratia remanet extincta.

54 Quare si literæ concessionis Oratorii privati non mandantur executioni per institutionem, & approbationem Oratorii ante mortem concedentis, poterunt, sequuta morte, mandari exequutioni; quia non continent gratiam faciendam, sed gratiam factam; quia non dant facultatem Ordinario concedendi Oratorium privatum ita, ut eum constituant executorem voluntarium, sed dant facultatem privilegiato, ut possit facere celebrare in suo Oratorio privato, sub conditione tamen, quod Oratorium approbetur ab Ordinario, & consentiat. Gratia autem facta, quamvis requirat alterius executionem, non expirat morte concedentis, ex Sanch. *lib. 8 disp. 26. num. 87.*

55 Quando autem in privilegio Oratorii privati concesso Matri, adest clausula: *tibi, ut quando dicta N. à domo prædicta abest, durante absentia hujusmodi, Missam in dicto Oratorio in tua, & familiæ tuæ præsentia celebrari facere liberè, & licitè possis.* Si Mater mortua sit, non potest filia uti eodem privilegio; quia per dictam clausulam non extenditur privilegium absolutè ad filiam, sed tantùm pro casu, in quo Mater est absens: Vnde supponitur, quod in Matre subsistat privilegium, & stante tali subsistentia usus illius extenditur ad filiam in casu absentiæ Matris, atque adeò per hanc clausulam non

exten-

extenditur privilegium, sed usus privilegii. Et cum privilegia non sint extendenda ultra quam verba sonant, *l. si non sortem §. libertas ff. de condit. indeb. & cap. Et tuarum de ant. & us. pall.* Rota coram Seraph. *dec. 609. n. 3. & dec. 324. n. 12. p. 5. recen.* non debet, quod concessum est pro casu absentiæ matris, extendi ad casum mortis ejusdem matris. Præsertim in hoc privilegio, quod derogat juri communi, ac proindè strictè accipiendum est per Bart. *in l. Si finita §. ex loco edicto de damn. dat.* & Put. *decis. 62. num. 2.* & mens Pontificis non est privilegiare eos, quos vocat ad participandum in privilegio, sed eum tantum, in cujus favorem emanat, ut constat ex illis, vel similibus verbis: *Tuæ devotioni consulere volentes.* Item ex illis *Teque specialibus favoribus prosequi volentes*, quæ declarant mentem concedentis, ad tradita per Rot. *decis. 271. n. 2. p. 4. recen.* per text. *in l. fin. ff. de hæred. instit. & l. 1 ff. ad Macedon.* quæ mens in privilegiis semper attendenda est, ut per Doctores *in cap. Tua de decim & in cap. Quo circa de privil.* traditque Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 64.* Imò mens potius, quàm verba attenditur, Rot. *dec. 13. de præben.* coram Mohed. *& dec. 48. n. 15.* coram Durano. Neque verba privilegii possunt accipi de filia, & proindè neque etiam privilegium *l. Constitutum ff. de milit. testam.* cum aliis per Bald. *cons. 486. sub initio.*

56 Mutans verò habitationem intra eamdem Civitatem utitur in nova habitatione privilegio Oratorii privati; quia privilegium est personale, atque adeo sequitur personam, & alias, est aliquo modo coarctatio ad locum. Cumque verba privilegii, *ut in privato Oratorio domus tuæ solitæ habitationis*, determinent locum, verificantur de quacumque domo, in qua habitat privilegiatus, & solum determinat locum relativè quoad privilegium, itaut ille sit locus, in quo conceditur Oratorium pro celebratione, in quo privilegiatus figit habitationem.

57 Idemque dicendum, si privilegiatus mutet habitationem de loco ad locum intra eamdem Diœcesim per eamdem rationem; quia cum privilegium sit personale, debet sequi personam, cumque sit concessum personæ in ordine ad Oratorium suæ consuetæ habitationis, censetur concessum secundum naturam habitationis, atque adeò cùm habitatio consueta sit mutabilis in ordine ad consuetam habitationem, quæ pro tempore aderit, & proindè absque determinatione habitationis in hoc, vel illo loco, sed pro omni loco, in quo erit consueta habitatio. Est tamen necessaria approbatio Ordinarii. Tum quia tenor privilegii requirit approbationem, sine qua non potest habere executionem. Tum quia approbatio loci, quæ præcessit, fuit in ordine ad executionem alterius privilegii, & in favorem aliarum personarum, non autem illius, quæ de novo incipit habitare. Tum etiam quia quod in hac tatione irrepere potest aliquid indecens, ac proindè necessaria est nova approbario.

58 Stante autem clausula, *ut in privato Domus tuæ Civitatis N.* seu, *ut in privato domus tuæ Diœcesis N.* si verba ista posita sint restrictivè, & taxativè quæ referant privilegium ad locum, ac proindè ipsum restringant ad locum, transferens habitationem ab una ad aliam Diœcesim, non trahit secum privilegium Oratorii privati; quamvis enim privilegium sit personale, & sequatur personam, potest tamen à concedente restringi ad certum locum, & operari, ut persona censeatur privilegiata tantum in illo loco, itaut sequatur personam quotiescumque extiterit in tali loco, & tale esset privilegium Oratorii privati, si haberet restrictionem ad locum.

59 Si vero non adsint verba aliqua, quæ restringunt privilegium ad locum expressum, locus expressus stat demonstrativè, ac proindè privilegium retinet suam liberam privilegii personalis naturam, & sequitur personam in quocumque loco: quia expressio loci non fit cum aliqua restrictione, per quam privilegium restringatur ad locum expressum, atque adeo privilegium accipi potest sine hujusmodi restrictione. In casu verò dubio, an verba illa: *Civitatis N.* seu *Diœcesis N* stent demonstrativè, an vero taxativè, & restrictivè censentur stare demonstrativè, ut tradit Rota *decis. 442. num. 3. p. 1. divers.* & coram Merlino *decis. 511. num. 11.* Debet tamen approbari ab Ordinario illius Civitatis, sive Diœcesis, ad quam Oratorium transfertur, ut superius dictum est.

60 Potest quoque privilegiatus tam in Civitate, quam ruri, dum ibi commoratur, uti Oratorio privato, ita tamen, ut interim non utatur eo, quod est in Civitate. Nam verba concessionis coarctant facultatem faciendi celebrare in privato Oratorio ad solitam habitationem privilegiati, & habent implicitam taxativam talis habitationis, atque adeo sicut taxatio, & coarctatio excludit omnia, quæ non continentur sub taxatione, & coarctatione, *c. Cum Ecclesia Sutrina §. pars Canonicorum de caus. posses. & propriet.* & notant Bartol. *in l. 1. num. 1. ff. si quis jus. dic. non obtemp.* Bald. *in l. Si quis ex consensu not. 2. C. de Episc. aud.* ita includit omnia quæ continetur sub taxatione, seu sub verbis, quæ habent implicitam taxationem. Cum itaque illa verba, *domus tuæ solitæ habitationis*, excludant omnem aliam domum, quæ non sit solita habitatio privilegiati, ita etiam includit omnem domum, quæ sit solita habitatio, & proindè extendunt concessionem ad ipsam.

61 Quod si plures familiæ habitent in domo divisa in plures partes, potest pro qualibet locum habere privilegium Oratorii privati. Nomine autem partis, intelligi debet pars talis, quæ habeat cubicula, & alia loca pro officinis, & aliis domesticis usibus, sufficientia pro habitatione familiæ, itaut in qualibet parte sint ea quæ regulariter requiruntur pro constituenda una domo, nihilque officiet, quod habeant ingressum communem, atrium commune, & aulam principalem communem, per text. *in l. si quis duas §. Si quis partem ff. communia præd.* ibi: *Quod & in ædibus potest dici, si dominus pariete medio ædificato, unam domum in duas diviserit, ut plerique faciunt. Nam & hic pro duabus domibus accipi debet.* Ex quo constat; quod eadem domus dividitur in plures per aliquod divisorium, quod exemplificat in pariete medio: Unde Doctores ponunt discrimen inter fundum, & domum; quod fundus dividi potest in plures sola destinatione, domus autem non potest dividi in plures, nisi facto hominis, ut Ias. *in l. si domus num. 23. ff. de leg. 1. ubi num. 27.* notat etiam pro dividendo fundo requiri aliquod divisorium, Castr. *in d. l. Si quis das*, Cuman. *in l. quod in rerum §. Si quis num. 2. ff. de leg 1.* aliique. Ponitur autem exemplum de pariete intermedio, quia divisiones domorum regulariter hoc pacto fiunt non autem quia alio modo fieri nequeat divisio, dummodo divisorium sit quid firmum, fixum, & permanens, & confirmatur ex *c. Vnico de consecr. Eccl. vel Altar. in 6.* ubi si porta in muro divisorio Cœmeteriorum non tollit eorumdem pluralitatem, nec etiam tollet in muro intermedio dividente domos.

62 Ex quibus infertur, quod si domus pluribus solariis constet nempè superiori, & inferiori, & in ipsis constituantur diversæ habitationes, in quibus habitent diversæ familiæ, erunt diversæ domus, juxta diversitatem solariorum, sive domus superioris, vel inferioris, vulgò *appartamenti di sopra, e di sotto*, ut ponderant Castr. *in l. Si quis duo §. Si quis partem in fin. ff. Communia prædior.* Cavalcan. *dec. 19. num. 52. 54. & 61. p. 2.* Carpan. *ad Stat. Mediol. c. 434. num. 32.* & Rota coram Merlino *dec. 411. n. 11.* quia inter has portiones domus adest sufficiens divisio; nec est communicatio in actu inhabitandi inter familias inhabitantes; quod sufficit, ut censeantur domus diversæ & in ordine ad fruendum multiplici privilegio Oratorii privati.

Non potest tamen idem Oratorium inservire pluribus privilegiatis, etiamsi situm sit in loco pertinente communiter ad omnes. Desumitur ex illa clausula apponi solita

in hujusmodi concessione: *ut in privato domus tuæ solitæ habitationis Oratorio &c.* Quæ significat concessionem esse factam pro Oratorio existente intra habitationem, & ideò non habet locum in Oratorio existente extra habitationem.

Idemque dicendum, si non adsit clausula *solitæ habitationis*, sed solùm *in privato domus tuæ Oratorio*; quia 64
cùm non pertineat ad portionem domus, in qua habitat, non comprobatur, quod sit in domo sua, quia ejus domus sit divisa in plures partes, atque adeò in plures domos, solùm illa pars vulgò, *Appartamento*, quæ importat locum habitationis, dicitur domus habitantis, & de ipsa solùm comprobatur clausula *domus tuæ*. Oratorium autem cùm sit in loco, qui est communis omnibus habitationibus, non potest dici, quod sit magis unius, quàm alterius habitationis. Vt ergo possit inservire alicui ex habitantibus familiis, necessarium erit, quod in divisione assignetur alicui peculiari familiæ ex habitantibus, itaut pertineat ad partem domus talis familiæ.

65 Nec Dominus Palatii locator potest uti Orario sito in parte locata. Et quidem si in literis concessionis adsit solita clausula *domus tuæ solitæ habitationis*, non est dubitandum; quia non est Oratorium Domus solitæ habitationis locatoris, sed conductoris. Et ideò privilegium non habet locum, quia verba privilegii non habent locum, *l. quod constitutum ff. de testam. mil. & cap Privilegia de privil.* Si autem non adsint verba illa *solitæ habitationis*, adhuc privilegium erit pro Oratorio domus habitationis. Nam verba illa *domus tuæ* important domum habitationis. Alioquin usus privilegii esset extra finem ejusdem privilegii, qui est concedere commoditatem audiendi Missam in propria domo, ne cogatur adire Ecclesiam. Locator autem non possidet domum locatam, quia possessio naturalis est penes conductorem, qui actu possidet, licet possideat ex locatoris persona, ut tradunt Bartol. *in l. 1. §. fin. num. 17. ff. uti possid.* Cum *cons. 40. num. 6. lib. 4.* Rot. *decis. 315. num. 2. p. 1. divers. & decis. 208. num. 2. p. 2. recent.* & coram Em. Otthobono *dec. 80. num. 5.*

66 Cessante primo privilegio, incipit valere secundo loco impetratum pro eadem domo; quia privilegium non consumitur unica vice, sed habet tractum temporis successivum, & voluntas Pontificis concedentis, tanquam causa concessionis, se extendit ad totum tempus, in quo duraturum est privilegium, & intendit illud concedere pro toto illo tempore. Quando igitur cessat primum privilegium, incipit valere secundum; quia tollitur impedimentum, quo ejus validitas impediebatur, & continuatur causa dans validitatem, nempè voluntas Pontificis, cùm se extendat, ut dictum est, ad totum tempus, pro quo datur privilegium, itaut tunc incipiat privilegium, tanquam tunc, & non antea concessum juxta *l. 1. §. 1. ff. de leg. 3.* ibi: *Quasi nunc datum*, & juxta tradita per glos. *in cap. Non firmatur de reg. jur. in 6.* Calder. *cons. 2. n. 3. de constit.*

67 Porrò in his Oratoriis non potest celebrari plusquam una Missa singulis diebus, ut constat ex illa clausula, *Vnam Missam pro unoquoque die*, quæ apponitur in literis privilegii; quod notat etiam Marchin. *de Sacram. Ord. tract. 3. p. 3. cap. 9. numer. 9.* Tambur. *opusc. de Sacrif. Miss. lib. 1. cap. 4. §. 4. num. 19.* qui addit, esse peccatum mortale celebrare plures Missas. Rectè quidem; quia idem est, ac si celebraretur extra loca deputata, cùm tale Oratorium sit tantùm deputatum, ac approbatum pro una Missa, nec sit concessum, imò prohibitum celebrare plures Missas; quia concessio taxativa habet vim prohibitionis illius, quod non cadit sub concessione. Quod enim in uno conceditur, in aliis habetur pro denegato, *l Scire oportet ff. de tut. & curat. & cap. Cum quidem de reg. jur. in 6.* Quare attendenda est regula, quod privilegia non extenduntur ultra ea, quæ verbis expressa sunt, *l. Si non sortem §. liberum ff. de condit. indeb. & cap. Capella de privileg.* & notant communiter Doctores, ac Rota coram Seraphin. *decis. 605. num. 3. & decis. 324. numer. 12. par. 1. recentior.* Ac proinde nullo modo celebrari poterit secunda Missa ex eo, quod Dominus familiæ non adiverit primam, cum id non habeatur ex vi privilegii, neque sit causa sufficiens ad celebrandum in privata domo, sed juxta varios casus erit necessaria specialis licentia Episcopi. Poterit tamen erectio Oratorii facilem reddere licentiam, quia agitur de celebrando in loco, in quo ex privilegio solet celebrari, & quia est locus ad hunc effectum approbatus, & pro tempore huic cultui Divino deputatus.

Neque regulares celebrare possunt in Oratoriis privatis Missas ultra concessam virtute privilegiorum, quatenus saltem possunt celebrare in quocumque decenti loco cum altari viatico; quia celebratio in privatis Oratoriis est de jure communi prohibita, *cap. Tabernaculum, & cap. Vnicuique de consecr. d. 1.* Ut autem privilegium deroget juri communi, debet in specie concedere celebrationem in privatis Oratoriis. Et nisi in specie id concedat, interpretandum est, quantum potest valere absque denegatione hujus juris communis. Nam eo modo interpretandum est, quo solet interpretationem accipere lex ipsa, circa quam ea semper interpretatio adhibetur ut vitetur juris communis correctio, aut derogatio *l. Si quando C. de inoff. testam. & cap. Cum expediat de elect. in 6.* Prædictum autem privilegium Regularium non concedit in specie celebrationem in privatis Oratoriis, & ideò censendum est, quod non deroget juri communi, illam prohibenti, cum nec in verbis, nec in sensu sit ipsi contrarium juxta *cap. 1. de constit. in 6.* & notat Bartol. *in l. Nam & posteriores ff. de legib.* Præsertim quia sortiri potest suum effectum extra privata Oratoria, & proinde absque derogatione juris communis. Vnde esset abusus privilegii Regularium, dum extenderetur à persona privilegiata ad non privilegiatam, quod fieri non posse, observat Rota *decis. 171. num. 7. p. 4. recent.* 68

Ne ratione quidem privilegii Bullæ Cruciatæ celebrari possunt plures Missæ in privatis Oratoriis. Nam privilegium Cruciatæ, concedit sub alternativa, seu disiunctivè, ut privilegiati possint vel per seipsos celebrare in privato Oratorio, si sint Sacerdotes, vel per alios; si non sint Sacerdotes. Ergo cum altera pars alternativæ tantum possit habere locum juxta electionem privilegiati, si eligat per seipsum celebrare, erit ipsi concessa unica tantum Missa, cum non possit plures eodem die celebrare. Ergo in altera parte alternativæ erit tantum concessa per alios unica celebratio. Dictio enim alternativa, *vel*, ponitur inter æqualia, ac idem importantia *l. 1. ff. de reb. dub.* & notant Everard. *in top. jur. loc. ab alternativa*, & Rot. *decis. 229. numer. 25. pag. 7. recent.* Accedit, quod causa secundum quam regulari debet privilegium est eadem, sive eligatur una pars alternativæ, sive altera. Et ideò si causa non plus exigit, quam quod conceditur in una parte alternativa, neque etiam concederetur in altera, cum concessio sit secundum exigentiam causæ. 69

Ratione tamen consuetudinis, quæ ita interpretata 70
sit privilegium, licet celebrare eadem die plures Missas; quia privilegium recipit interpretationem à consuetudine, *cap. Quod delicto de consangu. & affin* Rot. *dec. 29. num. 2. p. 3. recent.* Præsertim quia magis attenditur interpretatio ex subsequuta observatione, quam quælibet alia, licet magis vera, & magis juri conformis sit, ut tradit Rota *decis. 574. num. 3. p. 1. divers. & dec. 944. n. 6.* coram Buratto, *& decis. 165. num. 20.* coram Eminentissimo Othobono. Oportet tamen, quod sit uniformis; quia licet ad interpretationem sufficiat, quod ita pluries fuerit observatum, ut tradit Rota coram Caval. *decis. 80. numer. 5.* & coram Buratto *decisio. 619. num. 9.* Attamen si aliqui ita observassent, aliqui verò

observassent

observassent oppositum, quia putassent, quod privilegium ad id non pertingat, non juvaret observatio, quia tanquam difformis non esset attendenda, ut notant Bartol. *in l. 2. num. 22. ff. solut. matrim.* Alex. *cons. 5. numer. 7. lib. 5.* Rota coram Sacrato in Lunen. Sarzanen. Capellaniæ 1. Martii 1692. *& decis. 99. num. 6.* coram Merlino. Et ideò standum esset dispositioni communi, ac solitæ formæ concessionis hujus privilegii juxta ea, quæ tradunt Bartol. *in d. l. 2. numer. 2. ff. solut. matrim.* Cravet. *cons. 861. num. 5.* & Rota *decis. 438. num. 2. p. 1 divers. & decis. 19. n. 3. p. 2.*

71 Neque per Bullam Cruciatæ conceditur facultas Oratorii privati, ut tenet Trullench. *lib. 1. in Bull. Cruc. §. 1. dub. 4. num. 7.* & Mend. *in eadem Bull. disp. 16. cap. 1. num. 8.* qui volunt, quod facultas celebrandi in Oratorio privato supponat Oratorium jam concessum, & approbatum. Et quidem non solum est omninò inverisimile, sed etiam incredibile, quod Pontifices concesserint hujusmodi privilegium. Hoc enim non fuisset concedere privilegium, sed maximum inducere abusum circa celebrationem Missæ. Præsertim quia cum privilegium concedat audire Missam in hujusmodi Oratoriis, & Sacramenta recipere, præterquam in die Paschatis, familiaribus, Domesticis, & Consanguineis privilegiati, nullus esset, qui non posset audire Missam in his Oratoriis, ac proinde remanerent desertæ Ecclesiæ, & cultus publicus destrueretur cum maximo scandalo fidelium.

72 Id, quod certum est post Concilium Tridentinum *in decr. de serv. & evit. in Celebr. Miss. sess. 22.* Nam ita declaravit Sacta Congregatio Concilii Tridentini jussu Summi Pontificis Pauli V. in literis circularibus ad omnes Episcopos sub die 10. Martii 1615. ut constat ex illis verbis: *Quod sanè deterrimum exemplum, ut de Christiana Republica evellant RR. PP. Amplitudini tuæ, cæterisque Archiepiscopis, atque Episcopis universis Sanctissimi Domini Nostri jussu significandum duxerunt, facultatem hujusmodi licentias dandi ipsius Concilii decreto unicuique ademptam esse, solique Beatissimo Romano Pontifici esse reservatam. Proindeque Amplitudini tuæ abstinendum esse ab illis, utcumque tribuendis, ac si quas hactenus vel à tuis antecessoribus, aut aliàs quoquomodo, quàm ab ipso Summo Pontifice concessas repereris, nullas, atque irritas esse quam primum decernas, atque edixit curandum, ne ulla illarum ratio in posterum habeatur*; quod decretum procedit universaliter de omnibus, quibus Pontifex vult per Concilium Tridentinum ademptam esse facultatem concedendi tales licentias, atque adeò etiam Commissario Bullæ Cruciatæ, ut declarat dictio, *unicuique*, quæ universalis est, & non recipit restrictionem, ut præ aliis notant Alex. *cons. 118. numer. 5.* Tusch. *litt. D. conclus. 397. numer. 21. tom. 2.* Et confirmatio, & innovatio dictæ post Concilium Tridentinum, ac supradictum decretum Sacræ congregationis intelligitur in terminis habilibus, ac proinde quod ad ea, quæ quando fit confirmatio, & innovatio, erant in vigore, non quod ad ea, quæ erant revocata, nisi de ipsis fiat specialis mentio, ut observant Gloss. *in l. Si quis priore v. specialiter ff. ad Treb.* ibique Bartol. *numer. 3.* & Rota coram Mohed. *3. numer. 2. de concess. præben.* & coram Pegna *decis. 765. num. 3.*

73 Quod autem ad approbationem Oratorii ab Ordinario faciendam non sufficit approbatio cujuscumque Ordinarii, sicut sufficit approbatio cujuscumque Ordinarii, ut Confessarius virtute Iubilæi eligi possit, sed requiritur approbatio Ordinarii loci, ut notat etiam Mendus *in d. Bull Cruciatæ disp. 16. cap. 1. nu. 7.* & Bard. *in d. Bull. p. 2. tract. 2. cap. 2. sect. 2. num. 6.* quia ista approbatio Oratorii est actus jurisdictionis, ac proindè non potest exerceri ab eo, qui non habet jurisdictionem in loco. Et sicuti Confessarius, ut possit eligi virtute Iubilæi, debet esse approbatus ab eo, qui in ipsum potest in approbando exercere jurisdictionem, ita etiam Oratorium, ut possit approbari, debet esse sub jurisdictione Ordinarii. Accedit, quod in Bulla Cruciatæ non datur facultas eligendi Ordinarium, qui approbet, sed celebrandi in Oratorio approbato: Vnde intelligitur de approbatione, prout de jure.

Dies autem, in quibus celebrari non potest in privatis 74
Oratoriis ex eorum literis concessionis partim constat quinam excipiantur, & partim remanent sub dubio ex illa clausula: *Ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, necnon aliis solemnioribus anni festis diebus exceptis.* Quod pertinet ad Pascha Resurrectionis, & Pentecostes intelligitur tantum exceptus primus dies, ut tradunt Garz. *in Summ. tract. 3. diffic. 8. dub. 2. pun. 2. num. 17.* Lezana *in Summ. v. Oratorium num. 3.* & alii. Et observatio ita interpretata est exceptionem, nam in secundo, ac tertio die Paschatis, & Pentecostes regulariter utuntur privilegio privati Oratorii. Et habet fundamentum in eo, quod relaxatio interdicti in his festis se extendat solum ad primum diem ut aliqui docent.

Quod verò pertinet ad solemniores dies festos, per 75
eos intelligi Epiphaniam, Annunciationem, & Assumptionem Beatæ Virginis, festum Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum Sacra Rituum Congregatio declaravit sub die 17. Novembris 1607. teste Gavanto *in Rubr. Missal. p. 1. titul. 20. cap. 5. ver. Sciendum quoque est*, quem sequuntur Quintanaduegna, Tambur. Bardus, & alii. Quibus in festis assignandis, non est habita ratio tam solemnitatis quoad ritum, quam solemnitatis, quam fideles tenentur ostendere ratione commemorationis beneficii, quod perceperunt, & proinde tenentur publicè convenire ad Sacrificium, quod Deo offertur. Vndè licet alia festa sint majora quoad ritum, nempè Ascensio Domini, festum Corporis Christi, Nativitas Sancti Ioannis Baptistæ, Patroni præcipuè Civitatis, quæ secundum rubricas sunt primæ Classis, & celebrantur cum Octava, non sunt tamen majora quoad commemorationem beneficii. Ideoque Ordinarii, dum approbant Oratoria, debent in scriptis declarare hos festos dies, ut tradant regulam privilegiatis.

Patroni principales Civitatum, quod comprehendan- 76
tur sub his festis solemnioribus, affirmat Bardus *in Bul. Cruciat. par. 2. tract. 2. capit. 6. sect. 2. numer. 17.* & Gavant. *loc. cit.* idque vel ex obligatione, vel ex convenientia, sed quod spectat ad obligationem, ex nullo capite colligitur, & praxis est in contrarium. Imò pluribus in locis non est festum de præcepto; unde cum non adsit præceptum de audienda Missa, multò minus potest esse obligatio audiendi in Ecclesia. Et quod ad convenientiam, illa non adest. Nam ubi non est festum de præcepto, constat, quod non habet locum exceptio; quia fit, ut omnes in diebus exceptis teneantur convenire ad Ecclesiam pro audienda Missa. Vbi verò est de præcepto non militat ratio, ob quam excipiuntur dies festi prædicti. Ideò enim excipiuntur, ut omnes in ipsis exhibeant Deo publico modo sacrificii cultum, ideòque electi sunt tales dies, quia sunt festi universalis Ecclesiæ, & in quibus Ecclesia recolit speciali modo beneficia universalia. Quæ omnia cessant in festis Patronorum, quantumvis principalium.

Quod autem ad feriam quintam, & Sabbathum ma- 77
joris hebdomadæ, cùm excipiantur dies festi solemniores, hi quidem dies non videntur excepti, quia non sunt dies festi, ac præsertim quia non recensentur inter solemniores in præfata declaratione Sacræ Congregationis.

An autem virtute Bullæ Cruciatæ possit celebrari Mis- 78
sa in privatis Oratoriis, diebus festis exceptis, negativè respondetur: quia licet ipsi dies non excipiantur in privilegio Bullæ, remanent tamen ex natura rei dies aliqui dies excepti ex iis, in quibus tenetur quisque audire

Missam.

Missam. Cùm igitur declaratum sit in concessionibus specialibus, quod sint Pascha, Pentecostes; & Natalis Domini, & alii solemniores dies, debet privilegium Cruciatæ regulari secundum hanc declarationem, cùm sit declaratio authentica de festis exceptis; quod autem aliqui dies ex natura rei excipiantur, ex eo desumitur, quod teneatur quisque jure Divino naturali profiteri publicè fidem Christianam Catholicam, & consequenter etiam illum cultum erga Deum, qui est secundùm eamdem fidem, qui præcipuè consistit in oblatione Sacrificii, quod, cum sit cultus publicus, & exigat publico modo exhiberi, obligat etiam unumquemque ad ipsum publico modo exhibendum. Et quia non sunt determinatæ vices, quibus talis cultus exhibendus sit, Ecclesia determinavit, ut exhiberetur omnibus diebus festis de præcepto. Quando autem conceditur facultas celebrandi in Oratorio privato, relaxatur præceptum Ecclesiæ de publico modo exhibendi Deo cultum Sacrificii, non verò relaxatur, quatenus est de jure naturali Divino. Atque adeò, stante quocumque privilegio de Oratorio privato, remanet obligatio exhibendi aliquibus vicibus publico modo talem cultum, quæ quidem vices reducuntur ad dies festos exceptos juxta declarationem Summorum Pontificum, & S. Rituum Congregationis.

79 Quare poterit Episcopus prohibere, ne aliquis celebret, vel audiat Missam in Oratorio privato diebus solemnibus, non obstante privilegio generali Bullæ Cruciatæ; quia cùm talis facultas quoad solemniores dies non sit expressa in dicto privilegio, quæ tamen tanquam speciali nota digna debuisset exprimi, potest Episcopus prætendere rationabiliter, quod non sit concessa. Præsertim quia juxta regulam juris in generali concessione non veniunt, quæ quis in specie non esset verisimiliter concessurus. Unde potest uti facultate sibi tradita per Concilium Tridentinum *session. 22. in decr. de ser. & vit. in Celebr. Missar.* ac exequi illius dispositionem, prohibendo celebrationem pro dictis diebus. Siquidem de prohibitione constat, de concessione autem celebrandi pro dictis diebus non constat.

80 Facultas verò concessa per dictam Bullam Cruciatæ non habet locum in alieno Oratorio, sed tantùm in Oratorio propriæ domus; quia hæc facultas conceditur tantùm illis, qui eam obtinuerint ab Episcopo, & Commissario, ut declarant illa verba Bullæ: *Qui facultatem ad id ab infra dictis Episcopo, & Commissario habuerint*, & hæc facultas non conceditur in ordine ad quodcumque Oratorium, sed pro Oratorio visitando, ac designando ab Ordinario, ut habet Bulla, & proinde erigendo ab ipso privilegio. Deindè adduntur etiam illa verba extensiva privilegii: *In sua, ac familiarium, & domesticorum, ac Consanguineorum suorum præsentia*, quæ ostendunt, dispositionem procedere de Oratorio isto intra propriam domum. Et sanè si possent omnes confluere ad hujusmodi Oratoria ad celebrandum, sive audiendum Missam, ad recipiendum Sacramenta, & hujusmodi alia, non essent ampliùs Oratoria privata, sed publica; quia non inservirent usui privato, sed publico, quandoquidem ferè omnes habent Bullam, atque adeò ferè omnes essent privilegiati.

81 Neque possunt Regulares in festis solemnioribus exceptis celebrare in privatis Oratoriis secularium domorum privatarum; quia dum in concessione excipiuntur dies festi solemniores, atque adeò remanent excluſi, ut pro ipsis privilegium non valeat, remanet prohibitio in suo vigore de non celebrando in privato Oratorio. Ideòque relinquitur obligatio in suo vigore, ut teneantur privilegiati accedere his diebus ad Ecclesias, seu publica Oratoria ad deferendum Deo publico modo cultum Sacrificii. Ex quo fit, quod etiam remaneat in suo vigore præceptum assistendi Missæ publico modo, & ad profitendum publicam subjectionem Deo, mediante oblatione Sacrificii. Atque adeò neque ex parte Regularium, neque ex parte habentis Oratorium privatum celebrari potest, dictis diebus exceptis, in privato Oratorio, quod adeò certum est, ut neque ex causa infirmitatis, neque ex quacumque alia, quæ non permittat egressum è domo, poterit in privatis Oratoriis, etiam per Regulares celebrari, festis diebus excepris. Nam eo ipso, quod excipiuntur hi dies, tanquam loca privata remanent inhabilia, ne possit in ipsis celebrari, quia talia sunt ex natura sua, nec privilegia Regularium dant facultatem celebrandi in privatis domibus, solùmque continent favorem eorumdem Regularium, non autem favorem secularium, ut in eorum commodum converti possit.

Non autem est necessaria licentia Parochi, neque quoad seculares, neque quoad Regulares Sacerdotes, ut in privatis Oratoriis celebrare possint. Siquidem neque ad ipsum spectat dare hujusmodi licentiam, neque circa executionem licentiæ concessæ à Pontifice habet aliquod jus, neque est necessaria ex dispositione Pontificis, qui solum requirit licentiam Ordinarii quoad Sacerdotes seculares, & suorum superiorum quoad Regulares, ut constat ex illa clausula: *Per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum secularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem.*

Nequeunt tamen Regulares celebrare in his Oratoriis contra voluntatem suorum superiorum, non solum, quia conceditur facultas celebrandi dependenter ab eorumdem licentia, sed etiam quia ratione voti obedientiæ subjecti sunt ipsorum volantati, contra quam non habent proprium velle, aut nolle. Unde finis, ob quem inhibet superior celebrari, sit legitimus, & gravis, peccabunt mortaliter, quia in re gravi frustrabunt voluntatem sui Superioris. Et quod pertinet ad licentiam pro eisdem Regularibus sufficit præsumpta, quia talis licentia sufficit etiam pro aliis rebus gravioribus, dummodò tamen adsit fundamentum præsumendi talem licentiam, quia tunc subintrat regula, quod tacitum habeatur pro expresso, *l. Cum quid, & l. Si filiusfamilias, ff. si cert. pet.* Non tamen pro licentia præsumpta sufficit, quod Regulares habeant generalem licentiam celebrandi, quia in celebratione in Oratoriis potest adesse speciale motivum, ob quod nolint superiores concedere unicuique licentiam, sed ex aliis conjecturis præsumi debet.

Quod verò ad Sacerdotes seculares, non requiritur specialis licentia Ordinarii, sed sufficit generalis celebrandi, ut constat ex praxi; quia dicta clausula est apposita, ne privilegiati possint facere celebrare per quemcumque Sacerdotem exterum, & qui non habeat licentiam celebrandi in Diœcesi ob vitanda ea inconvenientia, quæ sequerentur, si Sacerdotes exteri absque licentia Diœcesani celebrare possent in Diœcesi.

Per privilegium autem privati Oratorii nullum præjudicium inferri potest juribus Parochialibus ex illa clausula concessionis: *Sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio.* Iura autem Parochialia non solum sunt decimæ, primitiæ, & aliæ oblationes, sed etiam ea, quæ spectant ad Sacramentorum administrationem, quæ reducitur ad Baptismum, Eucharistiam pro Paschate, Viaticum, & Extremam Vnctionem, ac Matrimonium, ad jus sepeliendi, quando tamen non habet locum electio sepulturæ, vel sepulchrum majorum, ad decimas, nisi fortè legitimè non solvantur, cum alio modo provisum sit, ad percipiendam canonicam portionem, circa quod tamen adsunt variæ exceptiones, juxta privilegia, & decreta Pontificum, de quo nos alibi fusè, & ad alia, quæ Parocho debentur, adeout non possint ministrari Sacramenta, dari pax, denunciari festa, jejunia, matrimonia, & similia, quæ ad Parochum pertinent, quia clausula prædicta habet *quorumcumque jurium*, ac

ac proindè comprehendit omnia: Vndè si privilegiatus solet solvere aliquam annuam præstationem, aut quid simile intuitu celebrationis Missæ in Ecclesia Parochiali, aut quia Parochus ipsius contemplatione aliquid faceret, dummodo tamen jus esset acquisitum Parocho, non poterit cessare à solutione, ex eo, quod non accedat ad Parochialem Ecclesiam ad Missam audiendum.

86 Neque in privatis Oratoriis ministrari potest Eucharistia, quia ministratio Eucharistiæ pertinet ad jurisdictionem, cum sit actus pascendi proprias oves, ut de sumitur ex Concilio Carthag. *1.can.*7. & Concilio Milevitano *can.*18. Et proindè ut Regulares possent ministrare Eucharistiam, quamvis liberè possint celebrare in proptiis Ecclesiis, & quilibet ibi interesse Missæ, non tamen ex hoc poterant ministrare Eucharistiam, sed opus fuit specialibus privilegiis, qualia concessa ipsis fuerunt à Summo Pontifice. Et ideo ex eo, quod conceditur Missa, non censetur concessa facultas sumendi Eucharistiam, eamq; ministrandi, quia cum pertineat ad jurisdictionem, est quid speciali nota dignum, & ideo non venit in concessione celebrandi, cum debeat specialiter exprimi juxta *l.eos C.de aquad.* & notant Cravet. *cons.*880. *n.*19. Alex. *cons.*104. *in fin.lib.*1. & Afflict. *dec.*111.*n.*9.

87 Quod etiam locum habet in Regularibus. Tum quia potest Episcopus prohibere, ne Regulares celebrent in privatis Oratoriis juxta Sacrum Concilium Tridentinum *sess.*22. *de ser. & vit. in celebr, Miss.* Ergo etiam ne ministrent Eucharistiam, cum sit quid annexum celebrationi. Tum quia per *Clem. Religiosi de privil.* prohibetur Religiosis ministrare Eucharistiam alicui sine speciali licentia ejus Parochi, quod saltem post eorum privilegia locum habet in alienis Ecclesiis. Et tum quia eorum privilegia non dant facultatem ministrandi Eucharistiam in Oratoriis privatis, sed in eorum propriis Ecclesiis.

88 Minusque virtute Bullæ Cruciatæ conceditur, quod recipi possit Eucharistia à quocumque Sacerdote, qui alias non possit hoc Sacramentum ministrare, sed conceditur solum, ut recipi possit tempore interdicti. Ita Henriquez *lib.* 7. *Summ. capit.* 13. *numer.* 4. Cardin. de Lugo *de Eucharist. disput.* 18. *sect.* 2. *numer.* 13. & Bard. *in dict. Bull. Cruciat. par.*2. *tract.*2. *cap.* 6. *sect.*3. *num.*3. Id quod non solùm desumitur ex contextu dictæ Bullæ, sed etiam quia de jure communi non potest ministrare Eucharistiam, nisi proprius Pastor, qui ab illo habet licentiam, & proindè Regulares non ministrant, nisi ex privilegio Summi Pontificis. Nequit igitur aliquo privilegio concedi, quod ministrari possit à quocumque Sacerdote, nisi hoc in illo exprimatur, quia debet privilegium derogare juri communi, & non censetur derogare, nisi quatenus contrarium exprimitur, sicut etiam contingit in lege, quæ non derogat alteri legi, nisi quatenus contrarium exprimit, ita ut non possit concordari cum ipsa. Privilegium autem Bullæ Cruciatæ nihil exprimit de ministro, atque adeò non potest derogare juri communi in ordine ad Ministrum, tanquàm ipsi contrarium; concedit enim solùm, quod possit Eucharistia sumi; & ideò debet censeri concessum, quod est prohibitum, ac proindè pro tempore, in quo non potest sumi.

89 Excipitur item absolutè in dicta Bulla Cruciatæ dies Paschatis, in quo non potest sumi in Oratorio privato Eucharistia, & non tantùm in ordine ad communionem Paschalem. Ita Trullench. *in dict. Bull. Cruciat. lib.*1. §. 3. *dub.* 7. *num.* 8. qui citat Navarrum, & Azorium; quia communio Paschalis, qua satisfit præcepto de sumenda Eucharistia, est de jure Parochorum, & speciali nota digna, tanquam pertinens ad exercitium curæ animarum. Et ideò quando conceditur facultas ministrâdi Eucharistiam, intelligitur semper excepta ministratio pro communione Paschali, nec censetur concedi, nisi specialiter exprimatur. Dum igitur Pôtifex in Bulla Cruciatæ concedit sumere Eucharistiam, non includitur sub hac concessione generali sumptio pro communione Paschali, quia tanquam speciali nota digna, non venit sub generali concessione, *d.l.eos, ff.de aquad.* Ideòque non fuit opus excludere diem Paschatis, si excluderetur tantùm in ordine ad communionem Paschalem, cùm ista remaneret exclusa.

Si verò contingat, quod habens Oratorium priva- 90
tum, non possit ex legitima causa adire Ecclesiam pro præcepto communionis Paschalis adimplendo, non poterit, sicut putat Quintanaduegna *tom.* 1. *singul.tract.* 7. *singul.*33. *nu.*4. adimplere præceptum in privato Oratorio, petita licentia Parochi, & denegata, licèt habeat Bullam Cruciatæ; quia in die Paschatis non potest ibi celebrari, ut supra dictum est. Tum quia Parochus non denegat injustè licentiam, cùm possit ipse velle in tali casu ministrare Eucharistiam, aut celebrando in Oratorio aliquo alio die extra diem Paschatis, vel deferêdo ab Ecclesia Eucharistiam. Si tamen nec vellet Parochus ministrare, nec dare licentiam, ut ab alio ministraretur, tunc licentia esset injustè denegata, & ideò posset aliquo alio die ex destinato tempore pro præcepto implendo, dummodò non sit dies Paschatis, implere in suo privato Oratorio.

Porrò appellatione familiæ, quæ in privatis Oratoriis 91
potest audire Missam, veniunt ii, qui constituunt unicam domum, quatenus domus comprehendit personas, non solùm conjunctas Domino, & cum ipso conviventes, sed etiam omnes alias necessarias pro servitiis, juxta ea, quæ tradit Tuschus *littera F. concluf.* 72. *numer.*11. 27. & 30. Vnde, ut quis veniat sub nomine familiæ, requiritur, quod vivat expensis Domini, & sit ipsi conjunctus, seu pertineat ad ipsum sumere ratione parentelæ, sive ratione servitii, ac proindè sit verè familiaris, si aliàs sit persona extranea.

Vt autem aliquis dicatur familiaris, duæ conditio- 92
nes requiruntur conjunctim; quod vivat expensis Domini, & quod inserviat actu; quod intelligendum est de personis extraneis, quæ non sunt conjunctæ in consanguinate, aut affinitate domino, ut desumitur ex *cap. Sicut nobis de verbor. signif. in* 6. ubi id observant Doctores nominatim Franch. *num.*4. Bellam. *cons.*20. *num.*9 Ancharan. *cons.*398. *num.*2. Gomez *ad regul. Cancell. de impetr. benef. vac. per obit. quæstio.*13. Mascard. *de probat. conclus.*755. & Tuschus *loc.cit.* Vndè in ordine, ad audiendam Missam in privato Oratorio virtute privilegii veniunt Vxor privilegiati, filii, nutus, gener, & quicumque alii, qui privilegiato conjuncti sunt, & simul habitant, atque commensales sunt. Hi enim omnes pertinent ad eam familiam, prout importat unum corpus cohabitantium, & conviventium. Insuper veniunt omnes Servi, ac Servæ inservientes prædictis aut personaliter, aut in communi servitio domus, quia sunt personæ necessariæ ad complementum familiæ.

Vtque sint commensales supradictæ personæ attinen- 93
tes ad privilegiatum, non est necessarium, quod conveniant ad eadem Mensam, ut constat in servis, qui dicuntur commensales Domini, & tamen non conveniunt ad Mensam ipsius, sed sufficit, quod vivant de communibus proventibus, Mensas sustentatur familia licet sternerent plures Missas ob commoditatem. Neque est necessarium, ut aliquis sit commensalis, & dicatur vivere expensis Domini, quod Dominus faciat subministrare cibaria, sed sufficit; quod exhibeat pecuniam, per quam sibi de victu possit providere, ut notat etiam Tuschus *ubi supra num* 37. Suarez *de relig. tract.*10. *lib.*9. *capit.*4. §.4. *numer.*29. Et constat etiam ex praxi Romanæ Curiæ. Nam habentur pro familiaribus Cardinalium, qui in pecunia recipiunt menstruum salarium. Etenim ad commensalitatem materialiter se habet quod subministrentur cibaria, vel quod subministretur pecunia,

pecunia, unde possint ea comparari. Hinc fit, quod hortolanus colens hortum, & obtinens salarium à Domino, si tamen assiduè assistat culturæ, veniat necessariò nomine familiaris, & commensalis in ordine ad audiendum Missam; quia est persona necessaria pro servitio familiæ, & manet in continuo servitio, & fit commensalis ratione salarii. Idemque dicendum est de quibuscumque aliis inservientibus in quocumque servitio continuo, concernente familiam, & habentibus salarium à Domino pro sustentatione.

94 Si quis autem accedat, ut inserviat infirmo, vel, ut tanquam propinquus illi assistat, satisfaciet præcepto audiendi Missam in privato Oratorio illius Domus; nam hoc sufficit, ut fiat familiaris; inservit enim actu. Aut si non assistat, exercet munus eorum, qui sunt de familia, & proindè habetur, tanquam unus de familia. Et hoc valet, etiamsi in litteris concessionis non adsit clausula: *In præsentia suorum hospitum*; quia id non fundatur in hospitio, sed in servitio assistentiæ. Incipiet autem statim gaudere privilegio, quia statim incipit incorporatio familiæ. Neque est necessarium, ut aliquis veniat appellatione familiæ, & sit verè familiaris, quod habitet in domo sui Domini privilegiati, ut annotat etiam Gomez *loc. alleg.* & Suarez *ibidem num.* 15. quia ad familiaritatem constituendam, juxta *dict. cap. Sicut nobis de verb. signif. in* 6. sufficiunt illæ conditiones, nempè esse in servitio continuo Domini, & vivere sumptibus ipsius. Vndè negotiorum infirmorum gestor, vulgò *factor* erit familiaris, licèt non habitet in domo, ut observat Pelliz. *tom.* 2. *man. tract.* 8. *cap.* 2. *sect.* 3. *quæst.* 12. & Tamburin. *opuscul. de Sacrific. Miss. lib.* 1. *cap.* 4. §. 4. *num.* 29.

95 Filii verò, ac filiæ privilegiati, eorumdem uxores, ac viri non gaudent hoc privilegio, si habitent in eadem domo, sed vivant suis expensis; quia nomine familiæ veniunt tantùm, qui sunt familiares. Prædictæ autem personæ non sunt familiares, quia in ipsis deficit conditio necessaria ad constituendum familiaritatem, nempè commensalitas, juxtà sæpiùs citatum *cap. Sicut nobis de verb. signif. in* 6. sine qua destruitur familiaritas. Cùmque prædictæ personæ quoad personas proprias, & servorum constituant familam omninò distinctam à privilegiato, quia vivunt propriis expensis, habent omnia servitia, & suos domesticos seorsim à familia privilegiati, non communicant in habitatione, quamvis in eadem domo materiali habitent, non possunt venire appellatione familiæ ejusdem privilegiati; nam appellatione familiæ privilegiati non venit alia familia distincta, sed tantùm qui constituunt familiam ejusdem privilegiati. Ille verò, qui nihil pertinet ad privilegiatum quoad parentelam, est tamen Commensalis ipsius participans in communi servitio, quod per famulos familiæ exhibetur, sed solvit pro alimentis certam pecuniæ quantitatem, censetur de familia, & proinde gaudet privilegio audiendi Missam in privato Oratorio; quia, quamvis solvat pecuniam pro alimentis, est tamen incorporatus familiæ, quia est admissus ad convivendum cum cæteris de familia, & pecunia, quam solvit, est pro onere, quod Dominus familiæ assumit, dum se obligat ad alendum, ac præstandum ea, quæ participant, qui sunt de familia. Idque locum habet, etiamsi haberet aliquos speciales famulos. Nam hoc non tollit, quin sit incorporatus familiæ.

96 Ii etiam, qui in servitio Domini manentes degunt ruri extrà Civitatem, ut vacent negotiis ruralibus, quales sunt villici, quando veniunt ad urbem, possunt satisfacere præcepto audiendi Missam in Oratorio privato Domini privilegiati. Nam in ipsis concurrunt conditiones, quibus personæ extraneæ costituuntur familiares ex *dict. cap. Sicut nobis*, nimirùm esse in continuo servitio, & esse commensalem, hoc est vivere expensis Domini. Prædictæ autem personæ sunt in continuo servitio Domini, ac vivunt expensis ipsius, dum ipsis solvitur salarium, quo se alimentare possunt. Neque est necessarium, quod familiares habitent in eadem domo, ut constat ex praxi, præsertim hic Romæ ubi quamplurimi non habitant in domo sui Domini, sed in propria, & tamen gaudent privilegiis familiaritatis, quod præcipuè locum habet in villicis, & in aliis hujusmodi personis, quia ruri degunt, ita exigente servitio Dominorum.

97 Quod autem ad Capellanum quando contingit in Oratorio celebrare, non potest satisfacere præcepto audiendi Missam in Oratorio illius, cujus est Capellanus, si salarium tantùm percipiat pro celebrando, absque eo, quod in celebratione inserviat Domino, sed habet tantùm onus celebrandi. Potest autem, si sit addictus servitio Domini, ita ut celebret, & Dominus, aut familia habeat commoditatem audiendi Missam. Tunc enim est in servitio Domini, & cùm recipiat salarium, vivit expensis ipsius, ac proindè concurrunt conditiones necessariæ, ut sit verè familiaris.

98 Qui etiam non exigit, quod sibi pro victu assignatum est, potest gaudere privilegio, & satisfacere præcepto audiendi Missam in privato Oratorio sui Domini. Deducitur ex eo, quod non officit familiaritati non exigere, quod sibi assignatum est pro victu, juxta ea, quæ tradunt Gambar. *de potest. legati, rubr. an possit legat. plur. benef. confer. n.* 154. Menoch. *de arbitr. cent. 6. cas.* 552. *nu.* 6. quatenus volunt, eum esse commensalem, cui locus datus est in Triclinio, vulgò *Tinello*, licèt uti nolit. Quia eo ipso, quod assignata sunt alicui victualia, sive quantitas pecuniæ pro comparando victu sub onere serviendi, & servit, facit suum, quod assignatum sibi est, & acquirit jus ad ipsum, ac proindè acquirit, quod sibi debetur pro alimentis, atque adeò fit commensalis. Quia ad comprobandum hanc conditionem, sufficit, quod habeat expensas pro victu, aut ipsum victum à suo Domino. Nec obstat, quod non exigat: quia non exigendo censetur donare Domino, quod acquisivit titulo servitii. Nam revera abdicat à se jus acquisitum, & transfert in Dominum, quod non tollit, ne habuerit stipendium pro servitio exhibito, ac proindè neque etiam tollit commensalitatem necessariam pro familiaritate.

99 Potest quoque in privatis Oratoriis celebrari Missa, præsente sola familia, licèt non sit præsens Dominus. Hoc autem desumitur ex dictione, *&*, qua familia conjungitur cum Domino, dum in concessione dicitur: *In tua, & tuæ familiæ.* Tota enim copulatio, quam exercet dictio, est in ordine ad concessionem, & exercitium ejusdem concessionis, atque adeò ad participandum privilegium. Ita Paulus *part.* 4. *tractat.* 25. *disput. unic. pun.* 6 *num.* 9. & alii. Vndè cùm in præsenti copulet familiam cum Domino in ordine ad participandum hoc privilegium, copulabit ad participandum æqualiter, ac proindè usus privilegii quoad familiam non erit dependens ab usu quoad Dominum. Ratio autem generalis est, quia familia, & Dominus se habent ut accessorium, & principale, ac proindè concessio privilegii se extendit ad ipsos juxta eorumdem capaciratem, & naturam, & consequenter afficit Dominum, ut præsentem, & familiam, ut accessoriam. Quia motivum concedendi est principaliter in Domino, & accessoriè tantùm in familia: fit tamen vera extensio privilegii, etiam ad familiam, itaut immediatè ipsum participet. Et ex hoc fit, quod cessante privilegio principali, cessat etiam respectivè familiæ. Contrarium tamen contingit, quoad usum privilegii. Nam ex natura sua usus quoad illum est separabilis ab usu quoad alios, nec concessione est limitatum, an possit ad usum reduci ab accessorio, nisi simul reducatur à principali. Et proindè ita censetur concessum privilegium, ut secundùm ipsius naturam, & capacitatem, possit ad praxim reduci, atque adeò ab omnibus privilegiatis, quamvis ratione alterius sint privilegiati. Nam adhuc revera participant privilegium, & ideò potest quoad ipsos

operari

operari suum effectum, cùm non dependeat quoad ipsum ab usu principalis.

100 Quod autem ad hospites, qui in domo privilegiati gaudent privilegio audiendi Missam in privato Oratorio, quamvis non in omnibus, in pluribus tamen concessionibus solet apponi clausula: *Necnon in hospitum tuorum nobilium præsentia*, qui possunt interesse missæ, & satisfacere præcepto. Quare duplex conditio debet concurrere, nempè quod sit hospes, & quod sit nobilis. Hospitum autem appellatione veniunt ii, qui domi commorantur, tanquam extranei, recepti à Domino, qui quidem sunt commensales, sed ex occasione temporanea, & ad certum tempus. Non autem requiritur nobilitas ex genere, ut observat Tambur. *opusc. de Sacrif. Miss. lib. 1. cap. 3. §. 4 num. 32.* Quia dicitur tantùm non autem *ex nobili genere*, sufficitque quæcumque nobilitas sive ex genere, sive ex privilegio, sive ratione matris tantùm, sive ratione dignitatis, seu gradus, sive quocumque alio modo conveniat hospiti ad verificandam qualitatem nobilitatis requisitam, cùm sufficiat, ut appellari possit nobilis. Nobilitas enim multipliciter dicitur, juxta ea, quæ tradunt Tiraquell. *de nobilit. cap. 4. & seq.* Bart. *in l. 1. C. de dignit. lib. 11.* Jo. Garz. *de nobilit. glos. 48. §. 3. num. 1. & seq.* & secundùm quamcumque acceptionem sufficiens est ad denominandum nobilem.

101 Et hoc privilegium extenditur etiam ad hospitem unius diei, ut cùm quis invitatur ad prandium, ut firmat Pelliz. *in manual. tom. 2. tract. 8. cap. 2. sect. 2. quæst. 13.* & admittit Tamburin. *loc. cit. n. 33.* Quia revera hi quoque sunt hospites. Quod autem vir nobilis possit invitari ad prandium in huuc finem, ut gaudeat privilegio audiendi Missam in privato Oratorio, tenet Pelliz. *eo loco.* Quia hoc non esset fraus, sed reddere habilem virum nobilem, ut gaudere possit privilegio. Non extenditur tamen privilegium ad servos hospitum. Quia licèt possint dici hospites, non sunt tamen nobiles, & privilegium extenditur solùm ad hospites nobiles, non autem ad ipsorum famulos. Et in hoc casu divites quoque veniunt nobilium appellatione. Quia secundùm politicum statum vocantur nobiles, juxta *l. 3. C. de commerc. & merc.* & notant Guidop. *sing. 875.* Tiraquell. *de nobilit. c. 3.* Matienz. *l. 7. glos. 4 tit. 7. lib. 5. nova recopil.* Inspiciendum tamen est, an exerceant aliqua ex iis, quæ non compatiuntur cum nobilitate, habita ratione consuetudinis regionis. Quia si non exercent, poterunt haberi pro nobilibus; si verò exercent, non poterunt haberi, quia prævalet exercitium, quod non compatitur secum nobilitatem tanquam sufficiens ad illam destruendam. Neque est verisimile, quod Summus Pontifex velit nomine nobilium complecti, eos, quamvis divites, qui exercent ea, quæ contraria sunt nobilitati.

102 Quando autem consanguinei vocantur ad participandum in privilegio audiendi Missam in privato Oratorio, nam solet aliquando apponi clausula: *In Consanguineorum præsentia*, nomine consanguineorum veniunt omnes descendentes in quocumque gradu juxta *l. si Spurius, ff. unde cognat. & cap. tua nos, & cap. non debet de consanguin. & affinit.* Rota *decis. 174. num. 9. par. 4. rec.* Et quicumque sanguine quocumque modo conjunmi sunt juxta *l. hac parte, ff. undè cognati, & l. vel si sanguine, ff. de manumiss. vindic.* Bart. *in l. Pronunciatio, §. familia, ff. de verb. signific.* Rota *decis. 39. num. 10. dict. p. 4. recent.* Sanchez *lib. 7. de matrimon. disput. 50. num. 1.* Unde accipiendo etiam privilegium secundùm strictam significationem verborum, sicut debet accipi, cùm sit contra jus commune, adhuc venient omnes sanguine conjuncti, tam ascendentes, quàm descendentes, & transversales quocumque gradu, & modo conjungantur. Quia stricta interpretatio extenditur tantùm, quantum extenditur propria significatio verborum, ut observant Angel. *in l. fin. ff. de constit. Princip.* ibique Tap. *in rubr. cap. 8. fin.* Aret. *in l. cum lege, ff. de testament.* Covar. *lib. 1. variar. cap. ultim. numer. 1.* & Tuschus *littera P. conclus. 732. numer. 6.* Quare nomine consanguineorum veniunt tam agnati, quàm cognati, ut cum pluribus tradit Miers *de majorat. par. 2. qu. 6. num. 299.* Rota coram Durano *decis. 115. numer. 2.* Et quoad agnatos desumitur ex *dict. l. si spurius, ff. unde cognati, & l. si post suos, ff. de suis & leg. hared.* Curt. junior. *cons. 46. num. 4.* Bero. *cons. 85. num. 5.* Peregrin. *de fideicomm. artic. 21. num. 35.* Et quoad Cognatos annotat idem Peregrin. *eo loco*, Alban. *cons. 69.* Tiraquell. *de retract. §. 1. glos. 9. n. 5.* & Gomes. *dec. 102 lib. 2.*

Spurii autem, si sint nati ex certo Patre, de quo constat, cessat ratio, ob quam de jure civili non habeantur pro consanguineis, juxta *dict. l. si spurius.* & tradita per Honded. *const. 5. numer. 16. lib. 2.* Gabr. *consil. 195. num. 5. lib. 1.* Unde cùm ab eodem sanguine proveniant, inspecto jure naturæ, sunt verè consanguinei, & pro talibus in jure Canonico habentur, ut observat Bart. *in dict. l. pronunciatio, §. familiæ in fine, & in l. Tutelas numer. 4. ff. d. cap. admin.* Abb. *in cap. nonnulli, §. sunt & alii de rescript.* Rot. *decis. 571. num. 4.* coram Lancellotto. Et ideò quoad privilegium Oratorii privati, ipsi quoque veniunt consanguineorum appellatione, & participant in ipso. Hinc in dicto privilegio consanguineorum appellatione veniunt etiam fœminæ, juxta ea, quæ tradunt Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84. num. 30.* Corn. *cons. 227. lib. 3.* Tiraquell. *de retract. §. 1. glos. 9. num. 202.* & Rebuff. *in l. 1. verf. 15. ff. de verb. signif.* Nam ipsæ quoque non minus, quàm viri sanguine jnngun- tur, & jura sanguinis ad eadem descendunt. Conjuges autem non solùm participant in privilegio, tanquam de familia, sed etiam veniunt appellatione consanguineorum. Quia, licèt non trahant originem ex eodem sanguine, sunt tamen principium, & origo communicationis sanguinis, & sunt duo in carne una. Et proindè ingrediuntur seriem consanguinitatis, tanquam illius principium.

Aliquando etiam in concessione celebrationis Missæ 104
in privato Oratorio addi solet clausula: *Tuorum domesticorum præsentia*, ideò domesticorum apppellatione veniunt non solùm Deputati servitiis, ut desumitur ex *l. respiciendum, §. furt. ff. de pœn.* Doctores *in l. etiam, C. de testament.* ibique Glos. sed etiam cæteri de familia, ut tradunt Glos. *in 8. In Testibus, Instit. de testament.* Bald. *in dict. l. etiam, C. de testament.* Franch *in cap. si Pater, v. decimæ de testament. in 6.* Fusar. alios citans *de substitut. quæst. 375.* & alii communiter. Nam omnes, qui sunt de familia invicem communicant in iis, quæ concernunt illam communicationem, quam repræsentat familia. Et sicuti sunt Cives omnes, qui incorporati sunt eidem Civitati, ita omnes sunt domestici, qui suo modo incorporati sunt alicui speciali familiæ. Ut autem quis sit verè, ac propriè domesticus, est necessarium cohabitare in eadem domo, ut annotat Bartol. *in dict. l. respiciendum.* Quia requiritur communicatio in habitatione, & conversatione privata. Nam domesticus dicitur relativè ad Domum, & cùm importet participationem, debet esse participatio, & communicatio in eo, quod est præcipuum relativè ad domum, quod est communio in habitatione, sufficitque, quod cohabitet, & communicet in familiari conversatione, & desumitur ex iis, quæ tradunt Bald. *in l. 2. C. de testam.* Aretin. *consil. 13. numer. 4.* Mascard. *de probat. conclus. 533.* Neque oppositum sentiunt Doctores, quos citat Sanch. *lib. 7. consil. cap. 42. dub. 20. numer. 22.* si rectè perpendantur.

Habitantes verò in domo privilegiati, si vivant pro- 105
priis expensis, nullo modo comprehenduntur sub nomine familiæ privilegiatæ ad effectum, ut gaudere possint privilegio celebrationis in Oratorio privato. Ita Bard. *in Bull. Cruciat. par. 2. tract. 2. cap. 3. sect. 1. num. 4.* Quia cùm familia importet quandam societatem

œconomicam, in qua sunt omnia necessaria ad familiarem convictum, & ad domesticos usus, non potest quis dici de familia, nisi sit incorporatus huis societati. Incorporatio autem fit, vel ratione servitii, ut contingit in famulis, vel ratione alicujus attinentiæ in ordine ad convictum, & commensalitatem, ut quando plures consanguinei, aut affines simul vivunt. Qui autem vivunt propriis expensis, & habent proprium servitium, non communicant hoc modo, sed potius distinctam familiam constituunt. Nam important aliquam specialem societatem in ordine ad convictum à cæteris necessariis pro domesticis usibus, & habitatio, licèt in eadem domo, adhuc tamen est distincta itaut actus habitandi sit diversus, & solùm eadem Domus materialiter, & fortè etiam distincta in plures. Et ideò nullo modo possunt dici de familia privilegiati.

106 Servæ, pedissæque comitantes, ac famuli comitantes, qui non habitant cum dominis, quos comitantur, nec vivunt absolutè expensis eorum, quamvis recipiant aliquam mercedem pro illo exhibito comitatu, non possunt admitti ad gaudendum privilegio celebrationis in Oratorio privato pro satisfaciendo præcepto, ut per Lopez *in instr. cap. 6. de clavib.* Trullench. *lib. 1. in Bull. Cruc. §. 1. dub. 5. num. 2.* Quia non sunt de familia, ad quam extenditur privilegium. Ut enim quis sit de familia requiritur, quod sit continuus commensalis, ut supra dictum est per Text. *in dict. cap. sicut nobis de verb. signif. in 6.* ibi: *Et ex tuis expensis continui domestici commensales.* Prædicti autem famuli, & famulæ, quamvis recipiant aliquam mercedem, quia tamen non est sufficiens pro expensis, neque etiam pro majori parte, ideò non possunt esse commensales, sed solùm censentur locare operas suas pro illo servitio, pro quo recipiunt mercedem. Quare in privilegio audiendi Missam tempore interdicti familiares diverso modo sumuntur, ac sumuntur in hoc privilegio privati Oratorii. Nam nomine familiarum veniunt tantum ii, qui comitantur Dominum, aut Dominam privilegiatam, ut tradunt Anchar. *in cap. licet de privil. in 6.* Merol. *tom. 3. Theolog. moral. disput. 6. cap. 3. dub. 10. diffic. 1. num. 137.* ubi alios citat Nam privilegium comprehendit familiares, tanquam necessarios Domino pro honesto comitatu, & proindè tanquam implicatos in actuali servitio ipsius in usu privilegii. Cæteri autem, qui non solent comitari, non participant motivum, ob quod privilegium comprehendit comitantes. Quando autem audiunt Missam in Ecclesia, sunt in servitio necessario ad decentiam, & ideò privilegium extenditur ad ipsos; quia redderetur inutile, nisi ad ipsos extenderetur, ut tradunt Bald. *in l. 1. C. de uxor. mil.* Felin. *in cap. 2. num. 2. de for. compet.* Et ideò privilegium audiendi Missam in Ecclesia tempore interdicti comprehendit comitantes Dominum, tanquam personas accessorias, & quasi pro una, & eadem persona cum ipso computatas, ut observat etiam Suar. *lib. 8. de legib. cap. 28. num. 14.* Ac proinde hæc non est extensio privilegii, sed comprehensio. At servæ, pedissæque, famulique comitantes non sunt de familia, neque sunt in officio, seu servitio necessario ad decentiam respectu Dominorum, quando audiunt Missam in privato Oratorio.

107 Per clausulam autem illam apponi in concessione celebrandi in privato Oratorio: *volumus autem, quod familiares, servitiis non necessarii, ibidem Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur:* excluduntur ii tantùm, qui licèt essent commensales, & de familia, non tamen essent in actuali servitio Domini. Quia eodem modo debet sumi necessitas, quando consideratur in famulis respectu servitii, ac quando consideratur in servitio respectu Domini, itaut eo pacto, quo servitium est necessarium respectu Domini, eo pacto sint etiam necessarii familiares respectu servitii. Servitium autem non est absolutè necessarium respectu Domini, sed tantùm conveniens, & utile, habita ratione status, & conditionis ipsius. Ac proindè ii quoque familiares dicuntur necessarii pro servitio Domini, qui erunt convenientes, & utiles, habita ratione conditionis, & status ipsius. Accedit etiam, quod necessitas, & utilitas in jure æquiparantur, *cap. in causis de re judic. & cap. post translationem de ren.* & annotant Innocent. *in cap. cum omnes de constitut.* Abb. *in cap. ut super de rebus Eccles. non alienan.* Bald. *in rubr. C. qui bon. ced. poss.* Ideóque, eo ipso, quod aliquis familiaris est utilis servitio Domini, habebitur etiam pro necessario, & consequenter non erit spectandum præcisè ipsum servitium, sed servitium commodum, & conveniens statui, ac dignitati personæ privilegiatæ.

Prædictaque clausula accipienda est de familiaribus 108
necessariis, tam pro servitio personali, quàm pro servitio communi domus, atque adeò nemo excluditur ex iis, qui sunt in aliquo actuali servitio, concernente domum privilegiati. Quia exclusio illorum, qui non sunt necessarii servitiis privilegiati, non convenit iis, qui quocumque modo sunt necessarii. Siquidem, ut dicantur necessarii servitii privilegiati, sufficit, si quocumque modo illud servitium, quod exhibent, redundet in servitium privilegiati. Omnia autem servitia redundant in ipsius servitium, & ideò potest de ipsis verificari, quod non sunt necessarii servitiis, quia negativa destruit totam affirmationem, *l. 9. §. 1. ff. si quis cau. Jud. sist. & cap. ad nostram de probat.* Doctores cum Glossa *in l. Iurisgentium, §. Sed fraudandi. ff. de pact.*

Audientes verò Missam in privato Oratorio, nisi sint 109
ex privilegiatis, non satisfaciunt præcepto audiendi. Hoc convincitur ex prædicta clausula: *volumus, &c.* Tum quia præceptum audiendi Missam obligat ad interveniendum Sacrificio, quod Deo offertur secundùm ritum institutum ab Ecclesia, & exigentiam sacrificii. Igitur obligat ad interveniendum sacrificio in loco publico, & ad ipsum publico modo offerendum, quatenus singuli præsentes concurrunt ad oblationem. Tum quia secundùm ritum Ecclesiæ hoc sacrificium est dumtaxat offerendum in locis publicis ad id deputatis, ut constat ex decreto Concilii Tridentini *de servit. & vit. in celebrat. Missar. sess. 22.* ac etiam ex jure *veteri can. tabernaculum de consecrat. d. 1.* Et ideò præceptum obligans ad interveniendum sacrificio, obligat ad interveniendum in loco publico; Quia obligat ad interveniendum ubi secundùm ritum Ecclesiæ offertur. Tum quia cùm sacrificium sit publicum, pertinens ad omnes, & contineat publicum cultum Dei, exigit offerri in publico loco, & Ecclesia obligans ad interveniendum Sacrificio, obligat ad deferendum Deo hunc cultum, ideóq; ad deferendum publico modo; quia obligatio accipitur secundùm subjectam materiam; unde Pontifices concedentes privilegium satisfaciendi huic præcepto in privato Oratorio, supponunt adesse obligationem audiendi Missam in Ecclesia, à qua nolunt esse liberi, qui audiunt in privato Oratorio, & non comprehenduntur sub privilegio. Quare præceptum audiendi Missam non solùm est de interveniendo Sacrificio, sed etiam de deferendo cultum Deo publico modo, ac declarando hoc pacto professionem Religionis Christianæ. Quare si quis non posset adire Ecclesiam diebus festis de præcepto, ut Missæ interveniret, non teneretur audire in privato Oratorio, si posset audire, & non esset ex privilegiatis. Nam audiendo non impleret præceptum, cùm obliget ad audiendum in loco publico. Præceptum autem non obligat ad id per quod adimpleri non potest Hinc peccaret, qui induceret non privilegiatum ad audiendam Missam in aliquo privato Oratorio, quando urget præceptum audiendi, nisi bona fide excusaretur.

Habens autem Bullam Cruciatæ minimè satisfacit præ- 110
cepto audiendi Missam in privato Oratorio. Quia Bulla non concedit absolutè celebrare, aut celebrare facere in

priva-

privato Oratorio, sed tantùm iis, qui ad id facultatem habuerint ab Episcopo, & Commissario, atque adeò limitat concessionem quoad eos, qui de re concessa licentiam habuerint ab Episcopo, & Commissario, qua secluſa, privilegium non habet usum expeditum, cùm sit concessum dependenter ab eorum licentia. Et ideò non poterit quisque habens Bullam audire Missam in privato Oratorio, & satisfacere præcepto. Et quia hujusmodi privilegium conceditur tantum pro Oratorio proprio privilegiati, ut declarant illa verba concessionis: *In tua, ac familiarium, & domesticorum, & consanguineorum præsentia*, quæ supponunt, quod Oratorium sit erectum ad usum privatum familiæ. Et ideò, quod concessio sit facta tantùm pro hujusmodi Oratorio, habetur pro expresso, cùm ab expresso deducatur, juxta *l. Cum quod, ff. si cert. pet. & l. Prætor ait, §. 1 ff. de nov. oper. nunc.* ubi Gloss. *verb. expressum*, Menoch. *de arbitr. cas. 276. num. 2.* Et quia si unicuique habenti Bullam Cruciatæ concederetur posse audire Missam in privato Oratorio, & satisfacere præcepto, cum ferè omnes illam habeant, etiam homines infimæ conditionis, sequeretur, quod publicus cultus Dei per sacrificium ferè destrueretur, quia possent ferè omnes in privatis locis audire Missam; & pauci ad Ecclesiam ad publicè assistendum sacrificio accederent: Undè hic sensus privilegii non est accipiendus, cùm non sit verisimilis, sed sumenda est ea interpretatio, quæ verisimilis sit, ut docent Bald. *consil. 343. lib. 1.* Cravett. *consil. 33. num. 32.* & Menoch. *loc. cit. cas. 99 num. 15.* Quia præsumitur semper, quod Pontifices in sua dispositione rationabiliter processerint, atque adeò pro eorum mente indaganda, attendenda est verisimilitudo rationis.

110 Habens privilegium privati Oratorii in ordine ad celebrationem, itaut audiendo Missam in privato Oratorio satisfaciat præcepto, tenetur illam ibi audire, si aliàs impeditus sit, ne possit adire Ecclesiam. Ita etiam Nugn. 3. *par. quæst. 83. art. 6. dub. 5.* Quod intelligitur dummodò possit sine gravi incommodo ibi audire. Undè si adeò ægrotaret, ut non posset accedere ad Oratorium, aut non posset attendere ad celebrationem, excusaretur. Quia præceptum audiendi Missam obligat omnes illos, qui possunt audire, neque excusantur, nisi impotentes, aut impediti. Qui autem habet privilegium, ut possit satisfacere præcepto audiendi in privato Oratorio, non est impotens, neque impeditus, ut per se constat; atque adeò præceptum superveniens, cùm non reperiat impotentem, aut impeditum, ipsum afficiet. Et quia quando privilegium datur ad facilitandam observantiam præcepti, detrahendo partem obligationis, tunc privilegiatus remanet obligatus ad servandum præceptum secundùm illam moderationem, quæ inducta est per præceptum: unde si Pontifex concederet alicui, quod comedendo carnes, & in reliquo servando formam jejunii, satisfaceret præcepto, teneretur jejunare, aut comedendo cibos consuetos jejunii, aut comedendo carnes, si non posset uti cibis consuetis jejunii. Quia tale indultum detrahit de obligatione jejunii, nempè qualitatem ciborum, & relinquit obligationem unius comestionis. Privilegium autem satisfaciendi præcepto audiendi Missam in privato Oratorio, est datum ad facilitandam adimpletionem præcepti, cùm detrahat partem obligationis, & ideò remanet obligatio, quamvis non possit adimpleri, quæ sublata est per privilegium. Quare si quis uteretur privilegio privati Oratorii diebus non festis, aut quando potest adire Ecclesiam, & nollet postea uti diebus festis, quando non potest adire Ecclesiam, multò minus excusaretur, ut advertit Nugnus loco allegato. Nam ostenderet quamdam irrationabilem subtractionem à præcepti executione, & quamdam adversionem ad obediendum Ecclesiæ, dum ab usu privilegii abstineret, à qua non abstineret, quando rationabiliter posset abstinere. Hinc quoque habens privilegium satisfaciendi præcepto audiendi Missam in privato Oratorio, quando non potest adire Ecclesiam, tenetur providere de sacerdote, qui coram ipso celebret in privato Oratorio, nisi valdè difficilè sit reperire. Nam dum acceptavit privilegium, moderans obligationem audiendi Missam, tacitè se obligavit ad ipsum adimplendum secundùm talem moderationem, & consequenter etiam ad media necessaria pro adimplendo. Qui enim se obligat ad finem, se obligat etiam id media necessaria pro assecutione finis. Oppositum sentit Suarez *disputat. 88. de Euchar. sect. 6. v. Secundum caput.* Sed ex oppositio principio, quod non teneatur uti privilegio; supposito tamen, quod teneatur audire Missam, venit in consequentiam, quod teneatur sibi providere de celebrante.

111 An autem privatum Oratorium gaudeat immunitate, tradidi *tom. 1.* & cum communi Doctorum sententia firmavi, non gaudere. Quia in ipso non habet locum illud motivum, propter quod est introducta immunitas, quoad Ecclesias, & alia loca, quæ ipsa gaudent. Motivum enim introducendi immunitatem fuit reverentia debita locis sacris, aut Religiosis juxta ea, quæ notant Glos. *in cap. Inter alia de immun. Eccles.* ibique Abb. *num. 4.* & Covar. *lib. 2. var. cap. 20. num. 3.* In Oratoriis autem privatis non habet locum hujusmodi motivum, quia non sunt loca Sacra, nec perpetuò Divino cultui dicata. Neque sunt loca religiosa, sed merè profana, quia ad libitum Domini converti possunt ad usum profanum.

112 Hinc luxurians in privato Oratorio non committit sacrilegium, ut per Sanch. *lib. 9. de mat. disp. 15. n. 39.* Leand. *de Sacram. tract. 5. disp 8. §. 4. qu. 25.* Quia ad constituendum sacrilegium requiritur specialis ratio malitiæ, ac deformitatis, quæ consistit in violatione rei sacræ per irreverentiam juxta ea, quæ tradunt communiter Theologicum D Thoma *2. 2. q. 99. art. 1. & 2. in corp.* Cùm ergo Oratoria privata non sint loca sacra, non sunt capacia violationis per irreverentiam. Atque adeò non faciunt, quod peccata, quæ in ipsis committuntur, inducant rationem sacrilegii: Undè neque etiam sunt capacia pollutionis. Neque etiam alia peccata, quæ in his Oratoriis committi possunt, inducunt rationem sacrilegii, sicut inducerent, si committerentur in Ecclesia. Cùm enim locus de se non sit aptus refundere specialem malitiam, in nullam rationem refundet. Ideò enim Ecclesiæ refundunt etiam in actiones, quæ aliàs de se licitæ sunt, ut si Judex comprehendi jubeat reum in Ecclesia; quæ actio, quamvis de se licita, fit sacrilegium ob injuriam illatam loco sacro. Quia cùm sint deputatæ ad cultum Dei, sortiuntur qualitatem finis, sicut sortiuntur media, & fiunt quiddam divinum, ut docet D. Thomas loco citato, *art. 1. in co. p.* Ac proinde debetur ipsis specialis reverentia, quæ refertur in Deum: unde quod fit contra exigentiam hujus reverentiæ habet specialem rationem deformitatis, quæ constituit sacrilegium. Quæ non habet locum in privatis Oratoriis, cùm non permanenter ad Divinum cultum sint dedicata, sed tantùm temporaneè.

113 Per privilegium Bullæ Cruciatæ conceditur dumtaxat integra hora in anticipanda celebratione respectu horæ consuetæ & integra hora in postponenda. Ita Natt. *in Bull. Cruc.* & Palaus *par. 4. op. moral. tract. 25 pen. 6. nu. 10.* qui tamen non rectè infert, quod Missa inchoari posset duabus horis cum dimidia ante ortum Solis. Quia Aurora non durat per horam, & dimidiam ante Solis ortum. Ratio autem est, quia termini, intra quos de jure licet celebrare Missam sunt ab Aurora usque ad meridiem, ut constat etiam ex Rubricis. Privilegium autem Cruciatæ excipit hos terminos, & addit horam unam ante, dum concedit quod per horam, antequam illucescat, liceat celebrare. Quando autem incipit Aurora, incipit illucescere, & aliam horam addit post meridiem.

114 In Oratorio privato non possunt acquiri indulgentiæ, quæ conceduntur in Bulla Cruciatæ, illam habentibus, nempè indulgentiæ stationum Almæ Urbis Romæ tam intra, quàm extra muros pro iis diebus, quibus ibidem conceduntur. Nam Bulla Cruciatæ absolutè non concedit Indulgentias prædictas visitantibus unam Ecclesiam, seu altare, seu absolutè requirit, quod visitentur quinque Ecclesiæ, seu Altaria, & solùm indulgeat, quod si ibi non adsint quinque Ecclesiæ, sive Altaria, quinquies visitetur eadem Ecclesia, sive Altare. Si igitur ibi adsint quinque Ecclesiæ, sive Altaria, erit necessarium illas visitare, nec poterit acquiri indulgentia in privato Oratorio. Quia concessio visitandi unam Ecclesiam, sive Altare quinquies, est ex præsuppositione, quod non adsint quinque Ecclesiæ, sive Altaria. Et ideò si cessat præsuppositum, cessat etiam dispositum, atque concessio, *cap. si Papa de privil. in 6. & Clemen. si sumus de sent. excomm.* & tradunt Glos. *in l. mancipia de serv. fugit.* ubi Doctores, ac Rota coram Merlino *decis.* 584. *num.*... Præsuppositum enim inducit conditionem, sub qua subsequens dispositio habet locum, ac proinde præsuppositivè loquens, conditionaliter loquitur, ut tradunt Dec. *consil.* 644 *num.* 15 Menoch. *consil.* 175. *num.* 2. Et ideò, nisi locum habeat conditio præsuppositi, non habet locum præsuppositivè dispositum. Quia intrat regula, quod actus conditionalis non valeat, nisi existente conditione, *l. si quis sub conditione, ff. si quis omiss. cau. & l. cadere diem, ff. de verb. signif. & l. Ex facto, ff. de hared. instit.*

115 Quod si locum habeat præsuppositum, ita, ut non adsint quinque Ecclesiæ, aut Altaria quæ visitari possint, ac proinde subintret dispositio visitandi quinquies eamdem Ecclesiam, sive Altare, neque adhuc potest visitare privatum Oratorium. Quia quinque Ecclesiæ, sive Altaria, quæ injunguntur visitanda sunt Ecclesiæ publicæ, & publica Altaria, cùm in privato Oratorio sit unicum tantùm Altare. Una autem Ecclesia, sive Altare quinquies visitandum, surrogantur quinque Ecclesiis, sive Altaribus, & ideò debent esse ejusdem qualitatis cum iis, in quorum locum surrogantur *l. si eum, §. Qui injuriam ff. si quis caus. & l. si donata §. 1. ff. de donat. int. vir. & uxor.* Rota coram Ludovis. *dec.* 463. *n.* 3. & ideò, si Ecclesia, & Altaria sint publica, surrogatio quoque unius Ecclesiæ, sive Altaris accipi debet de publicis. Præsertim quia quod surrogatur in locum alterius, comprehenditur sub eadem dispositione, & dicitur idem cum ipso, *§ Si igitur defunctus, vers. unde consequens, aut l. de hared. ab intest. ven.* Bald. *in l. Per diversas n.* 21. *C. mandati.* Rota coram Merlino *dec.* 445. *n.* 2.

116 Si verò habens Bullam Cruciatæ reperiatur in aliquo loco, ubi nulla sit Ecclesia, atque adeò nec publicum Altare, in tali casu ex conjecturata mente Summi Pontificis probabile est, quod possint in privato Oratorio hujusmodi indulgentiæ acquiri. Est enim verisimile, quod nolit Summus Pontifex in defectu Ecclesiæ, ac publici Altaris indulgentias reddi impossibiles, quoad acquisitionem. Quod ex eo colligitur, quod substituit unicâ tantùm Ecclesiam, seu Altare quinquies visitandum, si non adsint quinque: undè quia verisimile est, quod Summus Pontifex de hoc interrogatus, ita responderet, ideò habetur pro dispositio juxta ea, quæ tradunt Castr. *in auth. nisi rogati n.* 3. Corn. *cons.* 253. *n.* 6. & Rota coram Ludovis. *dec.* 301. *n.* 9.

117 Privilegium denique Bullæ Cruciatæ circa Oratoria privata fuisse sublatum per Concilium Tridentinum, & præfatum decretum Sacræ Congregationis jussu Pauli V. emanatum, certum omninò est. Atque ita in hac specie, teste Fagnano loco mox citando declaravit Sacra Congregatio Concilii sub die 14. Novembris 1648. ad preces Archiepiscopi Calaritani per hæc verba: *An privilegium Bullæ Cruciatæ pro hujusmodi Oratoriis, & Altaribus, ac missarum celebratione in dicta Diœcesi possit suffragari? Item an quatenus dicta Capella sub decreto Sacri Concilii, necnon dicto decreto Pauli V. & literarum prohibitione comprehendantur, & Bulla Cruciatæ non suffragetur, liceat Archiepiscopo contra Sacerdotes tam seculares, quàm Regulares in eisdem Capellis celebrare volentes post edictum Archiepiscopi publicatum, seu intimatum procedere, & quibus pœnis illos punire?* Sacra Congregatio respondit: *Privilegium Bullæ Cruciatæ non suffragari. Item licere Archiepiscopo contra Sacerdotes tam seculares, quàm Regulares in eisdem Capellis celebrare volentes post edictum Archiepiscopi publicatum procedere etiam ad pœnas censurarum.* Ratio desumitur ex eodem Concilio Tridentino, in quo injungitur Episcopis, ne patiantur in privatis Oratoriis celebrari, & in fine decreti revocat privilegia. Si autem sub hac revocatione non continetur etiam privilegium Bullæ Cruciatæ, non possent Episcopi exequi, quod ipsis à Concilio injungitur, quia semper obstaret hujusmodi privilegium. Tum ex præfato decreto Sacræ Congregationis sub Paulo V. quæ declaravit licentias omnes celebrandi in privatis Oratoriis concessas post Concilium Tridentinum, præterquam à Summo Pontifice, esse nullas, & ut tales declarandas esse. Ergo comprehendit etiam licentias concessas virtute Bullæ Cruciatæ. Quia licèt sint concessæ per facultatem communicatam à Summo Pontifice, non sunt attamen concessæ ab ipso Summo Pontifice. Neque obstat Bullæ prorogatio post Tridentinum, & decretum Pauli V. quia prorogatio non addit de novo, sed solùm extendit ad ulterius tempus, ut dixit Rota coram Seraphino *dec.* 58. *n.* 2. *in fine*, & coram Merlin. *dec.* 553. *n.* 11 & coram Ludovis. *dec.* 522. *n.* 17. Videndus Fagnanus *in cap. auctoritate de censib. à n.* 10.

Porrò differentia inter Oratorium, & Ecclesiam secundum Innoc. *in d. c. cap. auctoritate*, & alios Canonistas ibi, illa est, quod Ecclesia dicitur, ubi statuta est certa dos pro Sacerdote, & Clericis ibi deservientibus, & pro aliis Ecclesiæ necessitatibus, *can. nemo de consecr. d.* 1. & *cap. sicut de consecr. Eccles. vel altar.* Oratorium verò dicitur, quod non est dotatum, neque est ædificatum ad Missam celebrandam, sed tantummodò ad orandum, *can. unicuique de consecr. d.* 1. & *auth. ut nullus fabr. orat. dom.* § 1. Undè in hujusmodi Oratoriis non possunt teneri, aut pulsari campanæ, *cap. parentibus de privil.* Nec gaudent immunitate Ecclesiæ, ut supra, traditque Fagnan. *in cap. Ecclesiis de immun. Eccles.* de Oratoriis tum privatis, tum publicis, & quomodò ab Ecclesiis secernantur, plenè *in can. unicuique*, & *Can. Clericos*, & *Can. si quis de consecr. d.* 1. Panorm. *in cap. fin. de censib.* & *in d. cap. Parentibus de privil.* Frid. de Sen *cons.* 130. Dec. *cons.* 148. & Fagnan. *loc. cit.* & nos alibi fusè de materia Oratoriorum publicorum, tum privatorum, quoad immunitatem Ecclesiasticam. 118

CONSULTATIO XCIX.

De potestate Episcoporum circa irregularitatem, & suspensionum dispensationes, & criminum absolutiones. deque eis variæ sententiæ proferuntur, reiiciuntur, explicaturque. Ubi quando impedimentum dicatur occultum ad hoc, ut Confessoribus in vim decreti Sacri Concilii Tridentini sess. 24 c. 6. de reform. & Brevium Sacræ Pœnitentiariæ Apostolicæ pro dispensationibus matrimonialibus in gradibus prohibitis, & super irregularitate, cum in iis apponatur clausula: Dummodo impedimentum inde proveniens sit occultum. Vel dummodo præmissa occulta sint? Vera sententia de his omnibus adducitur, atque defenditur. 1

IN Sacro Concilio Tridentino loc. cit. ita decernitur. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum cõtentiosum, dispensare, & in quibuscumq; casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumq; sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut* 2

aut Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantùm, non eorum Vicariis, sit permissum.

2 Prima opinio est eorum, qui existimant occultum accipi, prout distinguitur contra notorium. Ii sunt præ ceteris, Azor. *1.par.lib.8.cap.10. quæst.9.* Molin. *de just.& jur. tract.3.disp.79,num.6.* Sanch. *de matr. lib.2. disp.38. num 11 & lib.8.disput.34. num.55.& lib.2. moral. cap. 11. num.19.* Barbos. *de potest. Episc.par. 2. alleg.39.numer 24.* Granad.2.2. *contr.1. tract.25. disp.14.sect.2.numer.6.* Portell.*in addit.ad dub.ragul.v.dispensare num.9.* & Fagund. *de præcept.Eccles.tract.2.lib.8.cap.8. num.3.* ubi expressè ait, quod si hæresis quinque, vel sex personis nota sit, & si hæreticus quinque,vel sex complices habeat, adhuc occulta dicetur, & ab illa Episcopus absolvere poterit, subditque, quod etsi in magna Civitate nota sit septem, vel octo personis, adhuc publica non dicatur,Navar. *in Sum.cap.27.num.250.* Suar.*tom.4. disput 30.sect.2.& tom. 5.de censur.disput.41.sect.3. num.6.* Rodriq.*in Bulla Cruc. §.9.num.129.& in Summ.tom.1. cap.164. num.3. & tom.1. quæst. regul. quæst.24. art.11.* Lopez *instruct. par.2. agens de clavibus cap.8.* Maiol.*lib.5.de irreg. cap.51.num.4.* Vivald.*par.2. ubi agit de irreg.num.316.* Sayr.*de censur. lib. 4.cap.17.num.21.& lib.7. cap.13.num.12.* Anton Rocch *de visit.v.occultis,* Avil.*de censur. par.2.cap.7.disp.1.dub.11. concl.2.& par.7.disput.10. dub.6.* Tolet. *lib.1.cap 89.n.5.* Victorell.*ibi,* Zerol. *in prax.par.2. v. irregularitas §.1.* Genuen.*in prax.cap.56. num.2.* Vega *in Summ.par.1.cap. 49.cas.16.* Sorb.*in comp.mendic. in resol. in mater. absol.* Alter. *de censur.tom. 2. disput. 8. de susp. capit. 3. versic.2.* Zacch. *de casib. reserv. cas. ult. numer.1. & de irreg. cas.1. circa fin.* Vgolin.*de potest.Episc. cap.57. numer.5.* Reginald. *in pr. lib.3. tractat.2. num 3.* Bonacin. *de censur.disput.1.quæst.3.punct 2. num.1.* Ricc. *in prax. for. Eccles.resol.450.* Comitol.*lib.6.resp. moral.quæst.44. numer.2.* Qui omnes aiunt, quod ita intelligendum sit decretum Concilii Tridentini superiùs relatum de casibus, ac delictis occultis, à quibus Episcopi possunt absolvere, atque ita, si delictum sciatur ab aliquibus, modo non sciatur à majori parte viciniæ, parochiæ,vel Collegii, in quo saltem sint decem personæ, neque sit in judicio deductum, occultum dici debeat, sicque Episcopus ab illo absolvere, ac dispensare. Ratio, quam addacunt, ea est. Quia si nomine delicti occulti, delictum, quod in judicio probari posset, intelligeretur, inutiliter expostulasset Concilium, ad forum contentiosum esse deductum, cùm tunc sufficiens esset, posse deduci.

3 Idque etiam pro his Auctoribus facere videtur; quia omne, quod non est publicum, potest dici occultum. Publicum autem definitur esse, quod patet omnibus secundùm Bartol. *in l.1 §.consequens numer.1. ff.de suspect. tut.*& ita oportet esse notorium, de quo nos alibi. Item pro his allegari potest Abbas *in cap. fin. num.3. de temp. ordinat.* ubi ex eo textu elicit regulam,ut omne delictum, quantumcumque grave, excepto homicidio intelligatur occultum,prout distinguitur contra notorium, probabile tamen ad effectum, ut post peractam pœnitentiam, non impediat ad ordines ascendere, & in susceptis ministrare, & *in cap.quæsitum num.4. de pœnit. & remiss.* ubi similiter ex illo textu colligit, occultum dici, quod est aliquibus notum, & accipit occultum pro specie distinctum à notorio, & loquitur ad effectum,ut Sacerdotibus græcis, ex quorum incuria parvuli in cunis suffocati reperiuntur,non imponatur pœnitentia publica,si id occultum sit.

4 Hæc prima sententia est apertè falsa.Quia si occultum acciperetur,prout distinguitur contra notorium, omne famosum, vel manifestum diceretur occultum. Nam omne famosum, & manifestum distinguitur contra notorium, ut probatur *in cap.de hoc de simon.* & notant Calder. *in cap.vestra num.36. de cohab. Cler.& mul.* ibique Cardin. *num.19.* Vndè secundùm supradictam sententiam Pœnitentiariæ Apostolicæ, atque Episcopis liceret dispensare in omnibus impedimentis,& irregularitatibus, non habentibus operis evidentiam, utcumque aliàs essent famosa, & manifesta. Quod absurdum est affirmare, tum propter scandalum publicum, ut notat Glos.*in ca.2. verb. non valebit de apostat.* tum quia pro crimine famoso, & non notorio Sacerdotibus indicitur canonica purgatio,& si in purgatione defecerint,sunt deponendi per Text.*in d.cap.de hoc de simon.in can.presbyter si à plebe, & in can. omnibus 2. quæst.5. & in cap. cum dilectis de purg. canon.* Tum quia absonum videtur, ut hæc vox occultum exponatur, idest famosum, & manifestum. Nam etsi aliquando occultum accipiatur pro penè occulto, vel probabili, nullibi tamen in jure cautum reperitur, ut famosum, & manifestum dicatur occultum, *can. consuluisti 2. quæst.5.cap.inter corporalia de translat.*

Neque Abbas in locis supracitatis habet hunc sensum. 5
Quamvis enim dicat, occultum accipi, prout distinguitur contra notorium, tamen pro occulto non intelligit famosum, vel manifestum, sed probabile tantùm, quod idem est,ac penè occultum, ut illius verba demonstrant *in d.cap.fin.num.3.* ibi *probabile tamen*, quod etiam convincitur ex eo,quia ibi loquitur ad effectum,ut criminosus occultus possit promoveri. At certum est, infamatum promoveri non posse, nisi se purgaverit,ut *in d.cap. de hoc de sim.* cum aliis supracitatis.

Secunda sententia est eorum,qui putant,occultum ac- 6
cipi,prout contradistinguitur à publico, & intelligunt esse publicum,quod est notum in Civitate, vel Parochia, seu vicinia, aut majori parte ipsius,dummodò ibi decem saltem personæ inveniantur. Et in hac sententia, est in terminis literarum Sacræ Pœnitentiariæ Navar. *in Manual.d.cap.27.num.254.& num seq.* ubi ait occultum esse,quod non est publicum; publicum autem quod non est notorium,manifestum, vel famosum, & infra affirmat ad hoc non requiri, ut sit notum Provinciæ, Civitati,vel Parochiæ,sed sufficere,quod sit notum majori parti ipsius modò ibi sint saltem decem homines. Eum sequitur Sanchez *de matr.d.lib.8.disp.14. num.55. & d.lib. 2.disp.37.n.11.* & in terminis Sacri Concilii Tridentini firmat idem Navar. *ibidem*, Henriquez *in sum.lib.14.de irregul.cap.20.n.4.* Suarez *de censur. disp.41.sect.3. num.6.* Azor.*instit moral.lib.8.cap.1.cap.10.q.9.* Rodriq. *loc.alleg.* Molin.*dicta disp.79. num.8.* & alii Barbos. *de offic. & potest.Episc.p.2. alleg.19. num. 21. & 24.* Moventur, quia ratio, cur detur facultas disponendi in occultis, & in aliis denegetur, est, ut obvietur scandalo publico, juxtà *cap.nihil de præscript.* cui satis obviatur, non dispensando in notoriis manifestis secundum Navarrum, & alios præallegatos.

Sed hæc sententia in effectu accipit occultum, prout 7
distinguitur à manifesto, vel famoso; nam ad manifestum inducendum duo copulativè requiruntur. Alterum, ut sit notum toti viciniæ, vel majori parti ipsius. Alterum ut non sint ibi pauciores, quam decem homines. Quæ duo etiam requiruntur ad inducendum notorium secundùm Abb. *in d.cap. vestra numer.16. de cohab. Cler. & mul.* undè secundùm hanc sententiam, si in Parochia essent, verbi gratia mille Parochiani, & factum esset notum quadringentis, vel quingentis, non est manifestum, vel famosum; quia non esset notum majori parti Parochiæ, prout necessariò requiritur ad constituendum manifestum,vel famosum, ut dictũ est. In Parochia enim, ubi sunt mille Parochiani, quadringenti, vel quingenti, non constituunt majorem partem, sed dimidiam, vel infra, ut palam est,& consequenter casus diceretur occultus, cùm secundùm hanc sententiam dicatur occultum omne, quod non est manifestum, vel famosum,& major Pœnitentiarius ex suis facultatibus, & Episcopi ex supradicto decreto Sacri Condilii Tridentini, possint super eo dispensare. Quod tamen nemo auderet asserere.

8 Nec puto præallegatos Auctores habuisse hunc sensum. Tum quia fundantur in ratione scandali, & negari non potest, quin tot hominum clamor sufficiat ad scandalum suscitandum, *cap. qualiter de accusat.* Io. & Vincent. *in cap. Inquisitionis eodem tit.* ab Archid. *in can. unio, num. 7. 10. quæst. 3.* relati. Nam delicti manifestatio dispensationem prohibet propter scandalum, ut inquit Glos. *in cap. 2. v. non valebit*, ibique Host. *nu. 5. de apostat.* Tum quia præcitati Auctores ponderant ad excludendum occultum sufficere, ut factum sit probabile per aliquot testes, secundùm ea, quæ de penè occulto ait Albert. *in diction. ver. occultum*, inquiens, penè occultum est singularis, ac privata insinuatio ex scientia, & certo auctore proveniens, & dicitur, quod per paucos, vel difficulter probari potest, puta per duos, vel tres, aut quinque. Nam secretum dicitur, quod sit in præsentia quinque personarum, antequam judicialiter sit discussum, *ut §. hæc ergo secreta*, & ibi Glos. post *can. quis aliquando de pœnit. d.* 1. & ideò donec clarè fiat, ab Ecclesia toleratur, *ut in d. cap. vestra de cohab. Cler. & mul.* & observant Specul. *in tit. de notor. crim. §. pene occultus num.* 1. Hostien. *in d. cap. vestra numer.* 15. ibique Calderin. *numero* 35. Abb. *um.* 11. & alii, & nos alias: unde hæc sententia dum dicit occultum esse omne, quod non est notum toti viciniæ, vel majori parti ipsius, videtur temperanda, dummodò personæ, quibus factum est notum, sint infra decem. Nam si essent decem, vel plures, factum nullatenus posset dici occultum, cùm decem homines faciant plebem, seu Populum, & sufficiant ad infamandum Presbyterum, itaut ei sit purgatio indicenda, *ut d. can unio* cum Glos. *v. mancipia* 10. *quæst.* 3. *juncto can. Presbyter si à Plebe, & can. omnibus* 2. *quæst.* 5. Item decem homines faciunt Parochiam, & testimonium unius Parochiæ facit crimen notorium, ut ex Specul. *loc. cit. num.* 6.

9 Tertia sententia est illorum, qui accipiunt occultum pro penè occulto, ac probabili, ad differentiam illius occulti, quod probari non potest, vel ex sui natura, vel ex accidenti secundùm ea, quæ tradit Navar. *d. cap.* 27. *nu.* 255. Quare secundùm hoc dicitur impedimentum, vel crimen occultum, licèt aliquibus sit notum, puta quatuor, vel quinque juxta *d. §. hæc ergo secreta de pœnit. d.* 1. & hanc tertiam sententiam servat Sacra Pœnitentiaria, eique in terminis Brevium ipsius Sacræ Pœnitentiariæ videtur adhærere Garz. plurimos citans *de benef. p.* 2. *cap.* 11. *numer.* 45. probarique potest, tum quia cum factum paucis est notum, non militat ratio scandali, propter quam denegatur dispensandi facultas, ut aiunt Glos. & Hostien. *in d. cap.* 2. *de apostat.* Tum quia non est de occultis essentia, ut suaptè natura vel ex accidenti non sit probabile. Quia hoc esset contra *d. §. hæc ergo secreta*, quatenus probat, dici occultum, quod factum est in præsentia quinque, & contra *d capit.* 2. *de apostat.* quatenus probat ministerium Acolythi iuvantis Presbyterum rebaptizantem, posse occultum esse secundùm Navarrum loco citato, & tamen ibi, præter Acolythum, adfuerunt saltem duo, scilicet rebaptizans, & rebaptizatus, licèt ille Textus parum faciat. Quia cùm illi duo essent socii criminis, per eorum confessionem crimen Acolythi probari non poterat, *cap.* 1. *de confes. cap. veniens de testibus' l quoniam*, ibique Bald. *num.* 2. *C. eodem.* Tum quia secundùm Navarrum ubi supra penè occultum videtur esse species occulti, quod videtur probari *in d. cap. vestra de cohab. Cler. & mul.* dum dicit occultum, quod ab Ecclesia toleratur, & Glos. unica *in can. manifesta* 2. *q.* 1. similiter ait, quandoque occultum dici, quod potest probari, & quod quinque sciunt Tum quia nulla ferè irregularitas contrahitur sine facto, sua natura probabili, & paucæ sunt, quarum factum aliquo modo probari non possit.

10 Quod autem pertinet ad Sacrum Concilium Tridentinum *sess. cap. 6. sess.* 24. hæc sententia probari potest, quia Sancta Synodus à regula dispensandi in occultis excipit duos tantum casus, videlicet homicidium voluntarium, & deducta ad forum contentiosum. Ergo in aliis occultis, quæ probari possunt firmat regulam in contrarium ad *l. nam quod liquidè, §. fin ff. de pen. leg. cum similibus.*

In duobus tamen casibus manifestum est, hunc Sacræ 11
Pœnitentiariæ stylum servari non posse. Primus est in dispensationibus, quæ conceduntur omnibus, qui per adulterium se carnaliter cognoverunt, & ut matrimonium inter se contrahere possent in mariti oratricis mortem cum effectu machinati fuerint. Apponitur enim in litteris clausula infrascripta: *Dummodò omnino occultum sit, quod uterque oratorem in mortem dicti mariti machinatus sit, & planè ignoretur, quod illius mors inde sequuta sit.* Atque ita cum Sacra Pœnitentiaria hoc casu non utatur termino occulti simpliciter, sed omninò occulti, & cum geminatione illorum verborum, & planè ignoretur, succedit doctrina Hostien. *d. cap. vestra num.* 14. & Io. Andr. *nu.* 12. *de cohab. Cler. & mul.* dicentium occultum omnino esse, quod nulla ratione probari potest.

Secundus casus est in absolutione ab hæresi. Nam in 12
Bulla Urbani VIII. quæ incipit *Regimini universalis Ecclesiæ*, edita sub die 28. Septembris 1634. cautum est his verbis: *Et circa absolutionem ab hæresi nihil aliud voluimus esse permissum majori Pœnitentiario, quàm quod à sanctæ mem. Papa Pio V. fuit sibi concessum per ejus vivæ vocis oraculum tenoris &c. ut hæretici, qui cum nemine de suis hæresibus loquuti sunt, neque aliquem actum anteriorem fecerunt unde argui possint Hæretici, quorum denique hæreses nulli prorsus, nisi sibi ipsis nota sunt, eisque omninò occultæ sunt, si petant absolvi in foro conscientiæ tantum possint eos absolvere absque alia abjuratione coram Ordinario, & Inquisitore facienda. Idem etsi fecissent aliquos actus, ex quibus argui possint hæretici, si tamen hujusmodi adhuc remanent occulti, quia nullus, quantum ipsi sciant advertit, licet sui natura sint noscibiles, seu ad notitiam deducibiles &c.*

Vltima sententia est eorum, qui accipiunt occultum 13
prout contradistinguitur à penè occulto, & ex sui natura vel ex accidenti probari non potest: undè si impedimentum vel crimen sit notum duobus vel tribus testibus, non erit occultum, nec licebit majori Pœnitentiario, vel Episcopis super eo dispensare. Nititur hæc sententia hoc fundamento. Quia, etsi occulti vocabulum variis modis accipiatur, & interdum idem importet, quod penè occultum, ac probabile, quandoque verò occultum dicatur omne id quod non est publicum, aut famosum, manifestum, vel notorium, ut plenè notatur per Alber. *d. v. occultum*, tamen ex proprietate vocabuli occultum dicitur illud tantùm, quod nulla ratione probari, potest, sive id proveniat ex sui natura, ut in mentalibus *can. erubescant* 32. *d. cap. tua nos de simon.* sive ex accidenti, putà si homicidium fuerit veneno perpetratum, aut parvuli in lecto suffocati nemine præsente, ut *d. can. consuluisti* 2. *q.* 5. *cap. unic. & Ecclesiastica benef.* Aliæ verò acceptiones omnes occulti sunt impropriæ, ut declarant Card. *in d. cap. Vestra num.* 18. omnesque Canonistæ. Et propterea quod per Testes probari potest, sed difficulter, non dicitur occultum simpliciter, sed penè occultum, ut *in d. cap Vestra*, notant Hostien. *num.* 15. Io. Andr. *num.* 11. Calder. *num.* 35. Henrich. Boic. *num.* 5. Butr. *num.* 30. Cardin. *num.* 18. Anchar. *num.* 14. Abb. *num.* 11. Capistran. *num.* 40. Illa autem dictio *penè* diminuit, secundum Abbatem *d. nu.* 11. & sic penè occultum & probabile non est simpliciter occultum, quia nihil est propriè tale, quod non est simpliciter tale, *l. hoc legatum in fin. ff. de legat.* 3. Et per hunc Textum dixit Bald. *in l. De quibus num.* 17. *ff. de legib.* cujus dictum refert. Castr. *cons.* 292. *nu.* 1. *lib.* 1. Et verba secundum propriam significationem sunt accipienda, *l. non aliter, ff. de leg.* 3. *cap. Ad audientiam de decim.* ut per Gemin. *cons.* 67. *n.* 1. Et propria verbi significatio est, quæ stricta est, non larga

l. Labeo,

l. Labeo, ff. de verb. signif. can. Oratorium, & can. Sequenti 42. d. Calderin. *conf. 7.*

14 Nec quidquam facit ponderatio Auctorum tertiæ sententiæ, quod Concilium excipiendo à regula homicidium voluntarium, & crimina ad forum contentiosum deducta, firmat regulam in contrarium in aliis occultis, quæ probari possunt. Etenim hæc ratiocinatio non procedit quia regula Concilii non est in occultis, quæ probari possunt, sed in occultis simpliciter: Vnde in his occultis simpliciter per exceptionem firmatur regula in oppositum, & non in occultis, quæ probari possunt, & quæ non dicuntur occulta, ut sæpiùs dictum est.

15 Neque dicatur exceptionem Concilii, *nisi sint deducta ad forum contentiosum*, loqui de occultis, quæ probari possunt. Ergo & regula; quia exceptio declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendam, ut notat Bald. *conf. 401. num. 2. lib 5.* Nam respondetur, imò illam exceptionem generaliter loqui etiam de occultis, quæ probari nequeunt. Potest enim contingere, ut delictum sit simpliciter occultum, & improbabile, veluti si unus tantùm Testis adfuerit, & tamen potest esse deductum ad forum contentiosum, puta si is, qui interfecit, vel alius, qui ab eo audivit, homicidam accusaverit: Vndè hoc casu delictum erat occultum, & poterat super eos Pœnitentiaria, & Episcopus dispensare; secùs verò postea quam in judicio fuit deductum. Nec obstat Textus *in can. ult. in fin. 15. quæst 5.* ibi: *Ante probationem accusationis illatæ neminem à communione suspendas; quia non statim qui accusatur, reus est, sed qui convincitur criminosus.* Nam respondetur hoc procedere ad effectum puniendi, non autem ad effectum impediendi dispensationem, de qua Concilium loquitur; quia ad hoc sola accusatio, vel inquisitio sufficit sine alia probatione.

16 Hanc ultimam sententiam in terminis Concilii Tridentini amplectuntur Gutierez *quæst. can. lib. 1. cap. 13. n. 27.* Angles *in for. par. 1. quæst. 4. art. 5. diff 6.* Rodriq. *in addit. ad Bullam Cruc. §. 9. num. 69.* Graff *par. 2. conf. tit. de homic. conf. 2. num. 2. & in dec. aur. lib. 1. cap. 13. num. 45.* Garz. *de benef. par. 7. cap. 11. num. 46.* Armend. *in addit. ad recopil. leg.* Navarrus *lib. 1. tit. 18. leg. 3. de irreg. in declar. 1. num. 25.* Et saltem quod pertinet ad *d. cap. 6. sess. 24.* ab hac sententia nullatenus est recedendum. Tum quia validioribus rationibus est fulcita. Tum quia eam sæpiùs probavit Sac. Congregatio ejusdem Concilii interpres, cujus declarationes non sunt simpliciter doctrinales, seù probabiles, sed necessariæ, & habentes legis auctoritatem, ut latissimè probat Fagnan. *in cap. Quoniam de constit.* Nam cùm fuerit quæsitum: *an delictum coram uno, aut duobus Testibus dicatur occultum, adeò ut Episcopus cum delinquente possit dispensare in foro conscientiæ juxtà d. cap. 6.*

17 Sacra Congregatio primùm censuit, *hoc pendere ex dispositione juris communis.* Sed posteà cùm dubitatum fuerit, *an absolutus, & dispensatus à proprio Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus Testibus, quod tamen non fuit notorium, esset tutus in conscientia?* Respondit, *non esse tutum, quia Concilium utitur termino occulti, quod propriè loquendo, est illud, quod probari non potest,* Abb. *in cap. Vestræ de cohab. Cler. & mul. At per duos Testes probari potest, & verba Concilii debent accipi secundùm proprietatem.* Et aliàs censuit, *quod non est notorium, posse dici occultum, secundum quod opponitur notorium, non tamen cap. 6. sess. 24 esse restringendum ad hanc acceptionem.* Et iterùm cùm Episcopus Civitatis Castelli petiisset declarari, *an ex cap. 6. sess. 24. possit absolvere in foro conscientiæ delinquentes in Bullam Pii V. contra Bannitos, & Gregorii XIII. contra extrahentes frumenta?* Sac. Congregatio censuit. *Referendum Sanctissimo,* quia dixit vix posse considerari casum occultum in ista materia, ideò scribendum Episcopo, ut istos casus remittat ad Sedem Apostolicam.

18 Si verò delictum, aliàs occultum, deductum quidem sit ad forum contentiosum, non tamen probatum, sed reus absolutus, posse Episcopum dispensare, quia adhuc manet occultum, cum non fuerit deductum cum effectu, ex quo non fuit probatum, gravissimi Doctores Salmaticenses tenuerunt, ut per Graff. *lib. 1. dec. aur. d. cap. 13.* Garz. *de benef. par. 7. d. cap. 11. num. 48. & seqq.* Rodriquez *in Sum. par. 1. cap. 67. n. 4.* Henriq. *lib. 14. c. 17. n. 2. in Glos. lit. H.* Campanil. *in divers. jur. can. rubr. 11. cap. 23. n. 144.* Alter. *tom. 2. de cens. disp. 8. de susp. cap. 3.* Molin. *de just. disp. 79. num 8* ubi subdit, quod ante absolutionem non possit, quamvis crimen deductum, non sit probatum, Vivald. *de Excomm. num. 42.* Vega *in Sum. par. 2. cap. 15. cas. 3.* Sà *verb. Episcopus num. 34.* Suarez *tom. 5. disp. 41. sect. 2. n. 6.* Sayrus *de censur. lib. 4. cap. 17. num. 23. & lib. 7. cap. 7. nu. 12.* Bonacin. *eodem tract. disput. 1. quæst. 3. pun. 2. n. 2. & disput. 7. quæst 1. punct. 1. nu. 4.* Estque ex mente Sacræ Congregationis Concilii, ut mox patebit, & satis probatur quia sequuta absolutione, jam cessat ratio scandali, propter quam prohibita est dispensatio, juxta Glossi. *in d. cap. 2. v. Non valebit de apostat.* & consequenter cessare debet ipsa prohibitio, *c. & si Christus, §. Quædam cum Gloss. v. cessante causa de jure jur.* Et quia Sacrum Concilium Tridentinum vult, quod possit absolvi is, qui est in delicto occulto. Sed qui fuit accusatus in foro externo, & de tali delicto fuit absolutus, dicitur esse in delicto occulto. Ergo vigore dicti decreti Concilii Tridentini, poterit delinquens absolvi, ac dispensari.

Quod verum esse, etiamsi reus iniquis probationibus 19
& fallis Testibus se defenderit, quia semper procedit eadem ratio, quod scilicet delictum maneat occultum, & ad forum contentiosum deductum non sit cum effectu, docent Avil. *de censur. par. 2. cap. 7. disput. 1. dub. 11. concl. 3. & par. 7. disput. 10. dub. 6.* Henriq *lib. 4. cap. 20. n. 4.* Vivald. *par. 2. de excom. num. 42.* Genuen *in pr. cap. 56. n. 5. & 6.* Suar. *d. disput. 41. sect. 3. num. 6. & seqq.* Campanil. *rubr. 7. cap. 5. num. 8. & rubr. 11. num. 10. cap. 23. nu. 144.* Sanchez *de matrim. lib. 2. disput. 37. num. 12. & lib. 8. disput. 34. num. 57. & lib. 2. moral. c. 11. num. 21.* & Sayr. *lib. 7. cap. 7. num. 12.* Sà *d. n 34.* Idemque dicendum esse, si judicium non fuerit sententia finitum, eo quod accusator per annum destiterit, quia taciturnitas accusatoris per tantum temporis spatium arguit defectum probationis, & æquivalet absolutioni, Sayr. *loc. cit.* Maiol. *de irreg. lib. 3. cap. 17. n. 9.* & Campanil. *ubi supra n. 144* ubi etiam citat Glos. *in cap. tantis 81. dist. v. obrepit, & in cap. Omnipotens de accusat.*

Id, quod sine difficultate procedit, si inquisitus fuerit 20
absolutus diffinitivè, tanquam repertus innocens, & non culpabilis; quod fieri potest, quando testes fuerunt convicti, aut condemnati de falso, ut servatur in Tribunali Sanctissimæ Generalis Inquisitionis, vel quando alias constat, delictum non fuisse commissum, puta quia vivit ille, de cujus homicidio aliquis imputatur, vel quid simile. Nam verbum innocentiæ denotat omnimodam immunitatem, & carentiam criminis, ac doli, *l absentem ff. de pœn.* notat Bald. *in l. si quis adulterii n. 3. C. ad leg. Iul. de adult.*

Sed quid si absolutus fuerit à processu ex hactenus de- 21
ductis, vel ab observatione judicii, seu tanquam non repertus culpabilis, neque de jure punibilis, vel stantibus rebus, prout stant, prout servari in Hispania testantur Covar. *variar. resolut. lib. 1. cap. 1. num. 8.* in Gallia Igneus *in repet. § non alias post numer. 180.* & Rebuff. *in proœm. con. Franciæ gloss. 1. num. 118.* & Mediolani Iul. Clar. *in prax. crim. §. fin. qu. 57. & quæst. 62.* Et fieri solet, quando reus purgavit indicia per torturam. Tunc enim est absolvendus non diffinitivè, sed ab observatione judicii secundum Bart. *in l. fin. §. Qui sine n. 1. ff. de quæst.* Petr. de Bellapert. & Salyc. *in d. l. si quis adulterii C. de adult.* Alex. *in l. Vajus §. reus ff. de quæstion.* Et servatur de consuetudine ut post alios attestatur Clar *d. q. 62* & nos alibi.

Pro negativa adduci potest, quod etsi reus fuit aliquo 22
modo absolutus, tamen cum id non contigerit ex eo,

quod verè delictum non commiserit, sed quia illud probari non potuit, vel purgavit indicia per torturam, negari non potest, quin ejus fama remaneat aliquo modo gravata apud homines, sicut dicitur de cessione bonorum, quę licet infamiam non irroget, sigillat tamen statum cadentis quantum ad infamiam facti, ut inquit Barbos. *in cap. Odoardus n. 7. de solut.* & ante eum Hostien. *in c. quidam n. 6. de renunc.*

Sed tamen hoc casu delictum censeri occultum, ac licere Episcopo dispensare, videtur sensisse Sacra Congregatio Concilii, ut infra, & tenent communiter recentiores, inter quos Avil. *d. cap. 7. disp. 1. dub. 11. concl. 3.* Sayr. Suarez, & alii, quos sequitur Sanchez *loc. cit.* & Campanilis, ubi supra. Hoc autem certum est, quod si reus non fuerit absolutus, sed relaxatus sub fidejussione de se repræsentando, tunc non licere Episcopo dispensare. Nam, etsi talis relaxatio quodammodo habeat vim tacitæ absolutionis ab observatione judicii, & in ejus locum successerit juxtà praxim, quam servari testatur Boss. *in tit. de sent. num. 6.* & Clar. *d. §. fin. quæst. 46.* negari tamen non potest, quin delictum sit deductum ad forum contentiosum, neque adhuc judicio, finitum: Vnde intrat exceptio, de qua *in d. cap. 6. sess. 24.* Et hanc sententiam aliàs probavit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres. Nam, proposito dubio, *an illi, qui occasione delictorum fuerunt inquisiti, sed quia non potuerunt delicta probari, non fuerunt quidem diffinitivè, vel alio modo absoluti. sed simpliciter dimissi, recepta promissione de se repræsentando, possit uti beneficio c. 6. sess. 24.* Sacra Congregatio censuit, *non posse. Quia scriptura est deducta ad forum contentiosum, sicque sufficit sola deductio, quidquid inde sequatur.*

Rursus certum est, delictum adhuc manere occultum, si Clericus fuerit condemnatus à judice seculari, licet ex hujusmodi sententia suborta fuerit contra eum fama perpetrati delicti ex iis quæ leguntur, & notantur *in cap. ut si Clerici de judic.* & aliàs censuit Sacra Congregatio.

Nam Presbyter Sarsinatensis in contumaciam à judice laico condemnatus, vel particeps cujusdam homicidii, cujus verè ipse innocens erat obtinuit à Sacr. Congregatione Concilii declarationem, ex hac sententia nullam se infamiæ notam, aut irregularitatem contraxisse. Sed quoniam Ordinarius sub prætextu, quod in sua Diœcesi esset publica vox, & fama, ipsum fuisse complicem dicti delicti, illum non admisit ad celebrandum, petiit declarari, se non esse irregularem, etiam ex prætensa fama, quæ si modo extat, certè duxit originem vel à dicta sententia, vel à fratribus eorum, qui ob dictum homicidium fuere ad triremes transmissi. *Die 21. Maii 1613. S. Congregatio censuit, Oratorem, nullam hac de causa irregularitatem contraxisse, ideòque significandum Episcopo ut illum nisi aliud obstiterit, administrandum admittat in susceptis ordinibus.*

In casu autem, in quo delictum fuerit deductum ad forum contentiosum, & in eo punitum, an possit Episcopus absolvere, & in impedimento indè proveniente dispensare, affirmat Reginald. *lib. 30. tract. 2. numer. 29.* Avila *de censur. part. 2. dub. 7. & part. 7. disput. 10. dub. 7.* Henriquez *lib. 4. de irreg. cap. 7. numer. 5.* & Sanch. *lib. 2. moral. capit. 11. numer. 21.* Quia, inquiunt, in hoc casu finis Concilii reservantis cessare videtur, cum reservasse videatur delicta publica, & ad forum contentiosum deducta, ne absolutione Episcopi impediretur processus judicialis; semel inchoatus, & satisfactio publica pro dictis criminibus publicis. Atqui in judicio finito, & satisfactione publica exhibita, cessare videtur hic finis.

Sed nos negamus cum Suarez *de censur. disp. 41. sect. 2. n. 5.* Gutier. *can. quæst lib. 1. cap. 3.* Rodriquez *tom. 1. sum. c. 168.* Gatz. *d. part. 7. c. 11. n. 50.* Bonac. *de censur. disp. 5. qu. 3. punct. 2. n. 2. & disp. 7. qu. 5. punct. 1. nu. 5.* Tum quia Concilium excipit delicta deducta ad forum contentiosum. Igitur sola deductio sufficiens erit, quod Episcopus non possit vigore illius decreti absolvere, nec dispensare: Vndè Toletus *lib. 1. cap. 89. num. 5.* rectè subdit, quod si post absolutionem, vel dispensationem delictum deducatur ad forum contentiosum absolutio, & dispensatio facta prosit solum in foro interiori, non autem in exteriori. Tum quia per sententiam condemnatoriam delictum efficitur notorium, ut est Textus *in d. cap. vestra de cohab. Cler. & mul.* ibi: *notorium dicitur, de quo Presbyter canonicè condemnatur, & in cap. fin. eodem tit.* ibi: *Nisi peccatum hujusmodi sit notorium per sententiam.* Ergo ridiculum est, ut post sententiam remaneat occultum, *cap. de hoc simon.* & tum quia si in delictis deductis ad forum contentiosum, quando adhuc incertum est, an inquisitus sit culpabilis, nec ne, non licet Episcopo dispensare, longè minus licebit, quando per sententiam condemnatoriam certum, & notorium est reum esse culpabilem. Hoc enim casu multò magis ex dispensatione scandalum suscitatur, juxta Glossam sæpius allegatam *in d. c. 2. de apostat.*

Quid autem si crimen sit notum complicibus tantum, numquid adhuc dicatur occultum adeò, ut non liceat in vim Concilii Tridentini, & literarum S. Pœnitentiariæ dispensare? Videtur respondendum adhuc censeri occultum. Nam propriè occultum dicitur, quod probari non potest, ut ostendimus supra. At per complices non potest probari, quia regulariter socii criminis in criminalibus recipi non possunt, neque eis receptis creditur, *lib. Quoniam* ibi: *Si Socii, & participes criminis non dicantur*, ubi Salycetus *numer. 3. C. de testib. cap. personas* ibi: *morbo consimili laborantes de testib. & cap. veniens 1.* ibi: *Eo quod ille, qui eodem erat infectus crimine non sit credendum eodem tit. cap. 1. de confess.* ibi: *De reatu proprio confitentis periculosa confessio non est adversus quemlibet admittenda*, Et per hæc jura generaliter firmarunt Specul. *tit. de testib. §. 1. numer. 37.* Marsil. *ibi. si fortè num. 15. & 16. ff. ad leg. Cornel. de sicar.* Bald. *cons. 95. lib. 1.* Boer. alios citans *decis. 319. in princ.* aliique passim. Quod locum habet etiamsi socii criminis sint duo, vel plures contra eamdem personam deponentes, quia nihilominùs non probant, *in dict. lib. Quoniam numer. 2.* Nam, ut ipse ait, si ex quatuor, qui in rixa intervenerunt, tres volunt deponere, quod ille alter fuit culpabilis, non creditur ipsis de se confessis in alium. Allegat Textus *in l. fin. C. de accusat.* Ancharanus *cons. 246.* Felin. plura cumulans *in cap. testimonium in 2. not. ab. de testib.* Natt. *consil. 298. numer. 9. & 10. vol. 2.* reddens rationem, cur socii criminis, etiamsi sint numero plures, & contestes tamen non probent; quia ubicumque Testis laborat eo defectu, qui non diminuat de ejus fide, sed ex toto reddat eum inhabilem, ut est in hoc casu, quia socius criminis inhabilitatur à jure ad testimonium perhibendum, ut in præcitatis jutibus; tunc numerus non tollit inhabilitatem nec supplet probationem. Quia quod nihil est, supplementum non recipit, *l. sed si manente ff. de precar.* & ex pluribus imperfectis in sua specie non potest unum perfectum resultare *lib. 1. C. qui mun. tutel. se excusat.* Gammat. *cons. 21. post numerum 10.* ubi post Andr. de Isern. concludit, si plures sint confitentes de nominato, horum tamen depositiones non valebunt tanti, quanti dictum unius testis. Idemque repetit *cons. 61. post num. 1. & cons. 35. numer. 35. & decis. 28. num. 17.* Boss. *tit. de inquis. num. 51.*

Quinimò id vendicat sibi locum etiam in criminibus exceptis, puta hæresis, læsæ majestatis, & similibus. Nam etsi in his socii criminis admittantur in Testes, ut ex *c. in fidei favorem de hæret. lib. 6. & can. nemini 15. quæst. 3.* tamen sic admissi probationem non faciunt. Marsil. *in pract. diligenter numer. 68.* Boer. *decis. 319. numer. 4.* Blanc. *de indic. ad lib. fin. numer. 384. ff. de quæstion.* Cùm itaque occultum propriè sit, quod probari non potest, & per socios criminis, etiamsi multi sint, delictum non possit probari, necessariò sequitur, ut super eo liceat dispen-

sare.

sare, tanquam in occulto, si ad forum contentiosum non sit deductum. Et in hanc sententiam videtur respondisse Sacra Congregatio Concilii, ut in decisione Presbyteri Sarcinatensis superius relata. Imò si duo sint consortes ejusdem delicti & unus tantum ex ipsis deferatur in judicium, alter absolvi, & dispensari potest. Quia ipsius delictum quatenus ab ipso processit, ad judicium delatum non est, Navar. *lib. 2. cons. tit. de sent. & re judic. cons. 2.* & Sanchez *ubi supra num 21.*

At quid si delictum sit publicum in uno loco, & petatur absolutio in alio loco, ubi non est publicum, neque timetur publicandum, an possit in hoc loco Episcopus absolvere, ac dispensare? Aliqui. ut Avila *de censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 11. concl. 3.* & Sanchez *lib. 2. moral. c. 11. num. 20* affirmant. Contrarium docet Suarez *de pœnit. disput. 30. sect. 2. num. 2.* Quod tenendum est. Quia sine dubio delictum illud est publicum cum ad hanc denominationem sufficiat in uno loco publicari. Concilium autem excludit à facultate absolvendi, & dispensandi delicta publica. Et quia ut delictum sit deductum ad forum contentiosum, sicque non possit absolvi, neque dispensari, sufficit, quod in uno loco sit deductum, ac proinde ut delictum sit publicum, sicque non possit similiter absolvi, neque dispensari, sufficit etiam, quod in uno loco sit publicum.

30 Ad hoc autem, ut liceat Episcopo dispensare non sufficit, ut actus, ex quo inquiritur irregularitas, sit materialiter publicus, sed oportet, ut sit publicus formaliter in quantum est delictum, idest, ut publicè sciatur illum esse delictum *arg. l. in delictis § si extraneus ff. de noxal. act.* & tradunt Sayr. *de censur. lib. 7. c. 3. n. 13.* Sà *d. v. Episcopus n. 35* Ricc *in pr. resol. 450. n. 3.* Campanil. *in diverse. jur. can. rubr. 7. cas. 3. n. 3.* Henriq. *in sum. lib. 14. c. 20. n. 4.* Roderiq. *in sum. p. 1. c. 176. n. 3.* Ugolin. *de censur. tab. 1. c. 13. §. 7. n. 4.* Zerol. *in prax. Episc. p. 1. cap. 1. rubr. de dispensat. n. 56.* Bonac. *de censur. disp. 7. q. 5 pun. 1. nu. n. 4.* Zech. *de casib. Episc. reser. cas. ult. n. 1.* Mirand. *in Manual. Prælat. tom. 1. quæst. 8. art. 14. concl. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 34. n. 56.* & Navar. *in manual. d. c. 27. num. 255. & 241. & cons. 2. de Cler. non ordin. ministr.* quidquid de hoc dubitet ejus Additionator, sive Scholiastes.

31 Quare si occultè excommunicatus publicè celebraverit licet Episcopo dispensare in vim, *d. c. 6. sess. 24.* Quia licet actus celebrationis sit publicus, non tamen publica est illius malitia, ut per Navarrum ubi supra, ubi refert ita diffinitum fuisse in Prætorio Sacræ Pœnitentiariæ, licet, quo pertinet *ad d. cap. 6.* secus sit in casu converso. Et ita alias declaravit S. Congregatio Concilii, ut in subjecta declaratione. *An vigore cap. 6. sess 24. de reform. possit Episcopus ab solvere ab irregularitate, proveniente à delicto, quod licet publicum in se tamen, tanquam causa irregularitatis, occultum censeri potest, quia licet actus publicus sit delictum, publicè tamen nescitur esse delictum?* Die 9. Septembris 1682. *S. Congregatio censuit, quando delictū, ex quo provenit irregularitas, est publicum, quāvis actus ille, quo interveniēte irregularitas incurritur, occultus si; Episcopum dispensare non posse, veluti si Sacerdos publicè excommunicatus, vel notoriè simoniacus occultè missam celebraverit, quod si delictum, occultum est, ut puta excommunicatio, vel fornicatio, actus vero missam celebrandi, ex quo irregularitas incurritur, publicus posse nihilominus Episcopum ab omni irregularitate absolvere ex d. cap. ex d. c. 6.*

32 Portò Episcopi illarum Regionum, in quibus Sacrum Concilium Tridentinum adhuc receptum non est, non possunt uti hac facultate concessa in hoc decreto, cum par non sit acceptare gratias, & repellere onera, Garz. *d. p. 7. c. 11. n. 13.* Suar. *de censur. disp. 41. n. 6.* & Sanch. *loc. alleg.* Neque Prælati Regularium, atque alii Abbates jurisdictionem habentes quasi Episcopalem, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjecti, sed tantum Episcopi, atque adeo ne Capitulum quidem, Sede vacante; Quia in capitulum non transeunt ea, quæ Episcopo competunt jure speciali, ut per Innoc. *in cap. in cunctis de elect. nu. 7.* Abb. *in cap. verum de for. comp. nu. 9.* Et quotiescumque facultas conceditur Episcopo, tanquam delegato Sedis Apostolicæ, quamvis talis facultas concedatur, officio, vel dignitati, ac in perpetuum, est facultas delegata, Glos. *in c. ad abolendam de hæret.* ibique Abb. *n. 2* aliique Canonistæ, ideoque non transit in Capitulum Sede vacante Abb. *loco citato.* Quod est contra Rodriquez, Henriquez, Sayrum, & alios, quos sequitur Barbosa *de offic. Episcop. p. 3. alleg. 19. n. 16.* Et Prælatos regulares, Abbates, & alios est contra Avilam Sanchez, Bonacinam, Riccium, plutesque alios, quos item sequitur Barbosa *d. alleg. 39. n. 16. & in remiss. ad hunc locum Concilii.* Debentque esse Episcopi electi. & confirmati; quia ante confirmationem jurisdictionem non habeat, non tamen necessariò debent esse consecrati. Quinimò neque necessario Sacerdotes ut possint ab excōmunicatione reservata absolvere quia impendere non debent absolutionem Sacramentalem ut per Gutier. *de matrim. cap. 96. n. 16.* Sanch. *in eodem tract. lib. 8. disp. 2. n. 11. & lib. 2. moral. c. 11. n. 3.* alios- que communiter.

Sed an Cardinales qui habent titulos Ecclesiarum Vr- 33
bis, possint in suis Ecclesiis Titularibus, & in earum subditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tributæ sunt Episcopis in suis Civitatibus, & Diœcesibus & speciatim illis, quæ comprehenduntur hoc decreto? Cum id tempore Gregorii XIII. discussum fuisset, Pontifex dixit nihil ex iis, quæ Episcopis concessa sunt à Concilio competere Cardinalibus in suis titulis, quia licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, ac propriè Episcopi non sint. Quod dictum interpreta est Sacra Congregatio, approbante Pontifice quoad facultates concessas Episcopis à Concilio, de qua re Fagnan. *in c. Dilectus n. 27. de temp. ordin. & in cap ne pro dilatione n. 42. de pœnit. & remiss.* Unde extra illas salva manebit jurisdictio Cardinalium in suis titulis, prout Doctores illas attribuunt *in cap. his, quæ de major. & obed.* ibique Fagnan. *n. 16.* & Ioan. Menoch. *in d. 1. eod. tit.*

Et quamvis liceat Episcopo in irregularitatibus omni- 34
bus dispensare, non tamen inde ipsi licebit dispensare super retentione beneficiorum, ac fructuum perceptorum ab iis, qui prædicta beneficia in irregularitate, & alias canonicè obtinuerunt, cum in casibus in quibus irregulares indigent dispensatione pro retentione beneficiorum ac fructuum perceptorum, oporteat eos adire Sedem Apostolicam. Poterit quidem Episcopus absolvere ex hoc decreto, ac dispensare super irregularitate, seu ad ordines rehabilitare quoad suspensionem tam ab ordinibus, quam beneficiis ex simonia occulta, non tamen dispensare quoad beneficia, quibus privatus quis existat, neque ad beneficia obtinenda rehabilitare.

Quæritur tamen, an stante Constitutione Pii II. quæ 35
incipit *Cum ex Sacrorum*, & stante hoc decreto, possit Episcopus absolvere à suspensione, ac dispensare ab irregularitate eum, qui ante legitimam ætatem se fecit promoveri, & sic promotus celebraverit, præsupposito, quod defectus ætatis sit occultus? Ex Sacra Congregatione dicendum est, si is Clericus pervenit jam ad ætatem legitimam, posse Episcopum cum illo dispensare tam super irregularitate, quàm super suspensione, ex delicto occulto tamen proveniente, quia fecit promoveri in ætate non legitima. Si verò nondum ad legitimam ætatem pervenit Clericus, Episcopum non posse, sed petendam absolutionem, & dispensationem à Sede Apostolica.

An verò possit Episcopus dispensare in irregularitate 36
proveniente ex mutilatione membri in casibus occultis ex hoc decreto, in quo cùm excipiatur ea irregularitas, quæ provenit ex homicidio voluntario, videtur excepta irregularitas, quæ provenit ex mutilatione membri, quæ illi æquiparatur, *Glos. in Clem. 1. de homicid.* Quia æquiparatio homicidii, & mutilationis, ibi fit quoad incurrendam irregularitatem. Quæstio autem est quoad

facultatem

facultatem dispensandi super ea : & licet Summa Angelica *v. irregularitas 5. nu. 3.* videatur sentire idem etiam quoad dispensationem, tamen Glossa in Clementina citata loquitur tantum quoad ipsam irregularitatem, & ita quoque Hermanus sentit.

37 Et quibuscumque casibus occultis, in quibus, excepta hæresi, de qua nos *tom. 1.* cum quoad hæresim, derogatum est huic decreto per Bullam Cœnæ Domini Pium V. & Gregorium XIII. ut per Navarrum *d. cap. 27. num. 275.* Pegnam *in direct. Inquis. part. 3. quæst. 92.* comprehenduntur casus omnes Bullæ Cœnæ Domini ex Sac. Congregatione. Sed num Episcopus per se, vel Pœnitentiarium, aut alium ab eo deputatum vigore hujus decreti possit in foro conscientiæ, tantum absolvere, qui ad malum finem fregit clausuram, non obstante Bulla Beati Pii V. quæ videtur locum habere in casu claro, licet Gregorius XIII. audita Congregatione declaraverit Bullam Pii V. procedere etiam in occultis, & in omnibus delictis occultis in materia clausuræ per d. Bullam censeri huic decreto derogatum, Sedi Apostolicæ reservatis. Quod tamen non extenditur ad casus post Concilium Tridentinum ex nova lege Seni Apostolicæ reservatos ex sententia Sacræ Congregationis.

38 Cùm autem vigore Bullæ Cruciatæ detur facultas confessariis absolvendi à quibuscumque peccatis, ac censuris, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & casu quo satisfactio requiritur, possint absolvere, satisfacta parte, & Confessarii Regulares putent vigore dictæ Bullæ sibi facultatem concedi in foro conscientiæ dispensandi in irregularitatibus, ac ita sæpè contingit, aliquos ante ætatem legitimam promoveri, quia postea facilè ab hujusmodi confessariis in foro conscientiæ datur eis licentia, non obstante hujusmodi irregularitate ad alios ordines ascendendi, id non licere Confessariis ostenditur his rationibus. Concilium enim dat hujusmodi facultatem tantum Episcopis : undè aliis prohibita censetur ; Bulla verò Cruciatæ, dans facultatem absolvendi à peccatis, & censuris, non comprehendit casum irregularitatis. Tum quia irregularitas non est censura. Tum quia dat facultatem absolvendi non autem dispensandi, & in irregularitate datur dispensatio, ut habetur in hoc decreto Concilii Bullam tamen Cruciatæ in iis esse servandam, in quibus expressè datur facultatem.

39 *Delinquentes quoscumque sibi subditos absolvere.* Subditi ergo suffraganeorum in absentia eorundem non poterunt per Metropolitanum, ab irregularitatibus, & suspensionibus dispensari, licet Suffraganei Vicarium ad hoc specialiter non deputaverint juxta formam hujus decreti. Concilium enim tribuit facultatem Episcopis absolvendi subditos in Diœcesi sua, & Archiepiscopus non habet jurisdictionem in eorum subditos, nisi in certis casibus in jure expressis. Estque contra Suarez *tom. 4. de pœnit. disput. 30. sect. 2. num. 8 & tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 12.* Henriquez *lib. 14. cap. 18. num. 1.* Sayr. *in clau. reg. lib. 6. cap. 11. nu. 79.* Bonac. *de censur. disp. 1. qu. 3. pun. 2. num. 7.* Avil. *de censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 10. concl. 3.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 11. num. 6. & lib. 4 cap 38. num. 13 & 14.* & Barbos. *part. 2. de potest. Episc. alleg. 39. num. 19.*

40 *Idque in Diœcesi sua.* Quidam, quos sequitur Sanchez *cit. cap. 11. num. 17.* Granad. *2. 2. controv. 1. tr. 15. disput. 14. sect. 2. numer. 6.* & Barbos. *in remiss. Concil. ad hunc locum*, putant prædicta verba non esse limitativa facultatis Episcopo concessæ, sed potius illius quasi extensiva Siquidem comprehendunt subditos, qui verè subditi sunt ratione Domicilii, sive sint in Diœcesi, sive extra, & subditos, qui solum ratione transitus sunt in Diœcesi, atque etiam vagi. Quaptopter inquiunt, posse Episcopum virtute hujus facultatis absolvere à censuris subditum existentem in aliena Diœcesi, etiamsi ipse Episcopus sit extra Diœcesim, itaut ambo tam subditus, quam Episcopus sint extra Diœcesim.

Probatur quia requiri non potest, quod Episcopus, ac 41
subditus sint in Diœcesi. Esset enim nimis coarctare privilegium Concilii. Neque Requiri potest, quod Episcopus sit in propria Diœcesi, ut subditum à censuris absolvat. Hæc enim absolutio est voluntariæ jurisdictionis exercitium, quod ubicumque locorum fieri potest circa subditos. Ergo ut intelligeremus hanc jurisdictionem voluntariam limitare voluisse Concilium, verbis clarioribus uti debeat, quemadmodum fecit *sess. 6. cap. 5. de reformat.* cum dixit : *Nulli Episcopo liceat Pontificalia in alterius Diœcesi exercere.* Neque tandem requiri potest quod subditus sit in propria Diœcesi. Verba enim illa in Diœcesi sua non possunt referri in subditos, alias Concilium non diceret *in Diœcesi sua*, sed in Diœcesi ipsorum.

At tenendum prædicta verba, *in Diœcesi sua*, esse 42
limitativa facultatis absolvendi Episcopo concessæ, ut docent Suarez *de censur. disput. 41. sect. 2. num. 10.* Henriquez *lib. 14. de irregul. cap. 20. numer. 5.* Rodriq. *tom. 2. sum. cap. 69. numer. 1.* & Diana *tr. 5. resolut. 2. in fine.* Quia si potestas absolvendi, non limitaretur, vel ad subditos existentes in propria Diœcesi Episcopi, vel ad Episcopum existentem in sua Diœcesi, superflua essent verba *in Diœcesi sua.* Ergo ne sint superflua, ad alterutrum è duobus limitari debent. Quia concessa Episcopo facultate absolvendi à censuris, potest absolvere quemcumque subditum, quomodocumque sit subditus vel ratione domicilii, vel ratione habitationis, itaut si sit subditus ratione domicilii, possit absolvere illum ubicumque existentem, quia per hoc non amittit subjectionem.

Et licet Suarez loco citato, & quidam alii dicant, præ- 43
fata verba limitanda esse ad subditos, quia paci, & recto regimini convenientius est si potestas absolvendi limitetur non solum ad personas, sed etiam ad territoria Verius tamen Henriquez, Rodriquez, Diana, ubi supra, putant prædicta verba *in Diœcesi sua*, limitanda potius esse ad Episcopos absolventes, adeoni Episcopus extra propriam Diœcesim existens hac facultate sibi concessa, uti non possit, sed ut illa uti possit necessario debet esse in sua Diœcesi. Quia verba illa, *in Diœcesi sua*, non possunt reservari ad subditos. Et ratio congruentiæ magis procedit in Episcopis, quam in subditis. Magis enim concordia inter Episcopos ostendi potest ex eo, quod quis ipsorum extra propriam Diœcesim existens utatur potestate absolvendi sibi concessa, quam ex eo, quod existens in propria Diœcesi subditum alibi existentem absolvat.

Si quæras, an hoc decretum per hæc verba compre- 44
hendat extraneum fungentem Præto is, vel Medici officio, & commorantem in Civitate, vel Diœcesi itaut tanquam subditus, ex quo ibi Ecclesiastica Sacramenta percipere tenetur, debeat censeri, etiamsi crimen sit extra Diœcesim commissum ? Respondeo posse hujusmodi extraneum absolvere tanquam verè subditum. Posse etiam dispensare, quando est materia conjuncta, nempè idem factum in eadem persona concurrens, ex quo peccatum, & irregularitas incurratur ex Doctoribus, nominatim Abb. *in cap. omnis utriusque num. 17. de pœnit. & remiss.* Id, quod relatum Sanctissimo Gregorio XIII. dixit posse Episcopum, absolvere dumtaxat in Sacramento Pœnitentiæ, non autem dispensare. Hocque extenditur etiam in omnibus forensibus commorantibus in Civitate, vel Diœcesi ejusdem Episcopi, ubi domum conductam habuerint.

Atque hinc respondetur ad fundamentum Sanchez, 45
Granadi, & Barbosæ. Non enim hoc est derogare juri communi, & exercitio voluntariæ jurisdictionis, quod ubicumque locorum exerceri potest, quemadmodum non est derogare juri communi, & facultati absolvendi, quod absolutio solum prosit pro foro conscientiæ. Quia cum Episcopus in his Sedi Apostolicæ reservatis nullam habeat potestatem, potest Sedes Apostolica in concessione illius conditiones apponere sine juris communis

derogatione.

derogatione. Quibus servatis facultatem concedit, & quibus omissis denegat. Vna autem ex conditionibus est, ut absolutio detur ab Episcopo existente in sua Diœcesi, quemadmodum est, ut possit solùm pro foro conscientiæ.

Cur autem in facultate dispensandi hæ conditiones requisitæ
46 non sint, sed requisitæ sint in facultate absolvendi, respondetur, præcipuam rationem esse voluntatem Pontificis sic concedentis. Finis verò hujus voluntatis potuit esse, ut remedium, quod erat sufficiens, delinquentibus occultis daretur, ipsique timerent delicta committere, & publicare, videntes non posse suam absolutionem ab Episcopis obtinere, nisi delicta sint occulta, & in foro conscientiæ, ac existentibus Episcopis in propria Diœcesi.

Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum.
47 Cùm in facultate dispensandi non sit appositum, ut Episcopus per Vicarium dispensationem concedat, difficultas est, an possit Episcopus committere Vicario dispensationes irregularitatis, & aliorum impedimentorum, sicuti potest committere absolutionem à casibus reservatis. Aliqui apud Barbosam *cit. alleg. 39. numer. 14.* id negant, quia virtualiter restricta fuit potestas dispensandi ad solum Episcopum, ex eo, quod potestas absolvendi ipsi, ac Vicario concedatur; constitutio enim ambigua in una parte debet ex altera declarari. Cùm igitur in secunda parte illius decreti Concilium apposuerit extensionem ad Vicarium, & in primaomisit, tacitè limitavit, ne Vicario talis potestas concederetur. Præcipuè quia non adest ratio, cur Concilium Vicario permittat potestatem absolvendi, non autem dispensandi. Quia potestas absolvendi necessaria est ad salutem animarum, non sic potestas dispensandi.

48 Tenendum nihilominus est, quod docet Navarrus *cons. 11. de privil. nu. 14.* Suar. *de censur. disp. 41. sect. 2. num. 8.* & Sanchez *cit. cap. 11. nuuer. 25. & de matrim. lib 2 disput. 40. num. 17.* potestatem scilicet dispensandi committi posse ab Episcopo cuilibet Vicario Generali delegato, & cuilibet etiam personæ speciali. Quia cùm potestas hæc dispensandi jure communi competat dignitati Episcopali, non autem personæ, non est, cur delegabilis non sit; neque autem ex eo, quod in secunda parte decreti Concilii commissa sit potestas absolvendi Episcopis, vel eorum Vicariis specialiter deputatis, rectè arguitur potestatem dispensandi solis Episcopis competere, & aliis delegari non posse. Ad restrictionem enim aliquam faciendam juri communi adversantem clariora fundamenta requiruntur. Imò cùm Sacrum Concilium id expressè non restrinxerit tantùm ad Episcopum, ceù fecit in crimine hæresis, censetur sanè Vicario ab Episcopo deputando potestatem etiam dispensandi, delegari, posse. Potestas igitur dispensandi in irregularitatibus, & absolvendi à reservato concessa Episcopis, ita est concessa ipsis, ut possint illam delegare, non solum suis Vicariis, sed etiam alteri Confessario, aut aliis abipsis specialiter deputatis in similibus casibus.

49 *Hoc autem in foro conscientiæ.* Hæc verba, sicut & illa in *Diœcesi sua*, non sunt apposita in facultate concessa ad dispensandum, sed solùm in facultate concessa ad absolvendum à casibus occultis, ea ratione quia dispensandi facultas exerceri potest in absentem. At absolutio, cùm debeat esse in Sacramento Pœnitentiæ, requirit præsentiam subditi. Quod autem hæc absolutio debeat fieri in Sacramento Pœnitentiæ, tenet Garz. *de benef. part. 11. cap. 10. n. 239.* ubi subdit ita sæpiùs declarasse S. Congregationem Concilii, nimirùm, quod Episcopus absolvens à peccatis, reservatis occultis vigore prædicti decreti Concilii Tridentini, possit tantùm id facere in confessione Sacramentali, non autem extra illam, ut refert etiam Suarez *tom. 5. disput. 41. sect. 2. numer. 10.* Barbos. *de offic. Episc. d. allegat. 39. numer. 8.* ubi ait, talem esse praxim Sacræ Pœnitentiariæ, Ricc. *in prax. for. Eccles. resol. 445.* & Garzia modo citatus, qui subdit primò, quod ita sentiat Vivald. *in append. cap. 1. numer. 2.* quem tamen reprehendit in eo, quod putat, idem esse dicendum in dispensatione ab irregularitatibus. Nam quoad dispensationem ab irregularitatibus, & quoad absolutionem à suspensionibus non ait Concilium, ut fiat in foro conscientiæ. Quod & annotarunt etiam Henriquez *lib. 14. cap. 20. §. 1. litt. E. in Glos.* & Vgolin. *de irregul. cap. 36. §. 1. num. 3.* Subdit secundò, quod in Iubilæo, quando conceditur facultas absolvendi in foro conscientiæ, vigore talis Iubilæi neque possint Confessarii absolvere à censuris extra confessionem Sacramentalem. Quod asserunt etiam Vega *in Sum. tom. 2. cap. 129. cas. 34.* Rodriq. *in Bull. Cruc. §. 9. nu. 113. reg. 9.* Cordub. *in Sum. quæst. 152.* Navarr. *cap. 26. num. 31.* Lopez *in instruct. par. 2.* agens de clavibus *cap. 6. col. 8.* Sayr. *in clav. reg. lib. 5. cap. 60. num. 10. & lib. 6. cap. 11. numer. 105.* Suar. *de relig. tom. 2. tract. de vot. lib. 6. cap. 16. n. 4.* Sorb. *in comp. privil. v. votum notab. 6.*

50 Quidquid alii haud rectè dixerint, illa verba *in foro conscientiæ* non restringi ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed hanc facultatem exerceri posse extra illud; quia forus conscientiæ non est forus Sacramentalis, sed solùm est forus secretus, conscientiam respiciens, ita ut absolutio non prosit in foro externo, seu non præjudicet foro externo, si contingat hæresim, aut aliud crimen in judicium deduci. Ita Sanchez *de matrim. d. lib. 8. disput. 34. & lib. 2. moral. d. cap. 11. num. 13.* Ledesm. *part. 2. Sum. tract. 5. cap. 6. conclus. 20. diff. 8.* Genuen. *in pr. cap. 66. num. 18.* Idque confirmant; quia certum est, quod quis absolvi possit ab excommunicatione, & tamen non absolvi à peccato hæresis. Ergo facultas, quam habent Episcopi absolvendi ab Excommunicatione propter hæresim incursam, non debet restringi ad forum Sacramenti Pœnitentiæ, cum ille solùm sit necessarius, ut quis à peccato absolvatur. Imò potest Episcopus nondum Sacerdos absolvere ab excommunicatione propter hæresim incursa, & facultatem concedere subdito, quod propter peccata hæresis absolvatur à legitimo Sacerdote; quia quotiescumque removetur à peccato censura, peccatum illud non censetur amplius Summo Pontifici reservatum, cùm Summus Pontifex soleat sibi reservare peccatum ratione dumtaxat censuræ, ut per Navatr. *in Summ cap. 27. numer. 260. & seqq.* Suarez *de pœnit. disput. 29. sect. 2. conclus. 2. & de fid. disput. 21. sect. 4. num. 2* aliosque communiter, quos sequitur Sanchez *lib. 2 moral. d. cap. 8.* Non ita Episcopus, qui sæpiùs per sua edicta solet sibi reservare peccata, etiam sine impositione censurarum. At his minimè attentis, tenenda omninò est prior sententia, quam sequitur praxis, & Sacra Congregatio Concilii, quod scilicet Episcopus absolvens à peccatis reservatis, occultis vigore prædicti decreti Concilii Tridentini, possit tantùm id facere in confessione Sacramentali, non autem extra illam.

Licebit ne tandem Episcopo lapso in aliquod delictum ex his, 51
quæ continentur in hoc decreto proprium Confessarium deputare, ut ab eo absolvatur secundùm eam facultatem, quæ ipsi est concessa ex hoc decreto? Sacra Congregatio censuit de omni peccato, & vinculo, de quo potest absolvere, ac dispensare Episcopus inferiorem, posse etiam Confessarium, ab eo electum, ipsum Episcopum absolvere, ac dispensare. Idque etiam licere Episcopo, si Romæ esset, & sic extrà suam Diœcesim. Sed de his non plura.

CONSULTATIO C.

An, & quatenus puella amoveri possit à Monasterio, in quo avus paternus mandavit educari? Vòi de libertate sponsalia, vel matrimonium contrahendi.

NOn potest, neque debet, quia dispositio parentum in ul- 1
timis elogiis maximè servanda est quoad prolis impuberis educationem propter vehementem legis præsumptionem, quod pro filiis, ac descendentibus bonum capiant consilium, *l. ult. in princ. C. de curat. furios.* Castr. *cons. 257. in 7. dub. vol. 1.* Dec. *cons. 26 vol. 2.* Surdus, qui alios allegat *cons. 457. num. 1.* Et propterea ad educationem impuberum sequenda est illorum voluntas, ut notant communiter Doctores in *l. 1. C. ubi pupil. educ. deb.* & ex Textus *in l. 1. §. apud eam*, ibique Gloss. 2. *jusserit ff. de ventr. inspic.* Corn. *cons. 175. num. 13. lib. 3.* Duran. *de art. testan. tit. 7. caut. 1. in fin.* Cavalcan. *de tutor. & curator. numer. 30.* Decian. *resp. 49. numer. 11. lib. 1.* Crot. *cons. 272. num. 4. lib. 2.* Menoch. *cons. 62. sub num. 12.* Surd. *de aliment. tit. 4. quæst 13. numer. 2.* & Seraph. *decis. 1357. numer. 7.* Nam parens meliùs cæteris censetur utilitati filiorum prospicere, *l. nec in ea in fin. ff. de adult.* Paris. *cons. 56. num. 25. l. 1.* Gutier. *de tutel. part. 2. cap. 8. n. 2.* Decian. *ubi suprà numer. 14.* Ideòque Iudex non potest recedere, nisi causa benè cognita, Surd. *d. quæst. 13. num. 4.* & unico casu, quo locus electus non sit tutus, neque in eo liberi ali possint sine aliqua maligna suspicione, Surd. ibidem, & clariùs Decian. *resp. 49. numer. 20. lib. 1. v. saltem opus est constare Iudici non expedire Pupillo in eo manere propter vitium, quod parens ignoravit, vel aliam ob causam*, Cravett *cons. 190. n. 9.* Molin. *de just. & jur. disp. 224.* & Gutier. *d. c. 8. n. 4.*

Quæ voluntas magis spectanda, & sequenda est, quando 2
non cadit aliqua suspicio in personis, apud quas educari testator mandaverit, sed potiùs sint tales, quæ verisimiliter puellæ utilia procurabunt. Ex hisce enim circumstantiis debet Iudex perpendere quo in loco, & apud quas personas puella debeat educari *dict. l. 1. & l. 2. C. ubi pupill. educ. deb. & l. 1. ff. eodem*, Corn. *d. cons. 175. num. 13.* Bald. *in l. Non est numer. 2 ff. de inoffic. testam.* Soccin. sen. *cons. 193. num. 2. lib. 2.* Ias. *cons. 93. lib. 3.* Paris. *cons. 56. numer. 2. 3. & 7. lib. 1.* Berous *cons. 180. num. 18. lib. 2.* Seraphin. *d. decis. 1357. num 4 & decis. 1375. num. 1.* Rota in Leodien. educationis prolium 3. Iulii 1628 coram Durano.

Si enim inspiciatur locus, non potest esse tutior, quàm Mo- 3
nasterium, ut in simili dixit Rota in Tortonen. Separationis thori coram Pegna 24. Ianuarii 1599. Si personis, cum quibus commoratur, non habet puella personas alias magis sanguine, & charitate conjunctas, apud quas morari possit ad Textus *in d. l. 1. ff. & Cod. ubi pupill. educ. deb.* Menoch. *dict. cons. 62. num. 14.* & de istis ipsa lex præsumit, ut per Alciat. *regul. 1. præsumpt. 22.* Quod si jam rectè se gesserint in illam educando, ac imbuendo bonis moribus, itaut eis obtemperet, quibus avus educandam tradiderit, eligendo ei sponsum, & matrimonium condignum procurando, id magis debet in futurum de illis sperari, atque adeò magis debet in futurum apud illas commorari, ut per Corn. *dict. cons. 175. sub num. 13.*

Præcipuè si in ejus matrimonio, ac successione nullum possunt 4
habere commodum, cum stricta paupertas, in qua vivunt Mo-

niales

niales amitæ, cum quibus puella commoratur, omnem removet ab illis suspicionem. Vovent enim paupertatem, & renunciant Mundo, ac vanitatibus ejus, *can. Vidua* 30. *quæst.* 1. *cap. Ad Monasterium de stat. Monach.* Menoch. *lib.* 4. *præsumpt.* 83. *numer.* 18. Idque præsertim si onus pertractandi sponsalia præparatoria ad matrimonium alio tempore à Testatore demandatum ipsis fuerit. Ex quo magis invalescit præsumptio, quod omnia fiant pro utilitate puellæ. Nam à primordio tituli posterior formatur eventus, *l. Vnica in fine C. de impon. lucr. descript. l. Regula* §. *Licèt ff. de jur. & fact. ignor.* Surd. *cons.* 202. *n.* 16. Et cum sponsalia sic concluſa sumant originem à potestate, his personis data à Testatore, perneceſsè debet optimus finis, ac exitus sperari, Alciat. *reg.* 3. *præsumpt.* 32. Menoch, *lib.* 6. *præsumpt.* 19. *num.* 1. *& seq.*

5 E contra verò maxima cadit suspicio in Tutoribus. Primò ex eo, quod conantur impedire nuptias, & præpedire matrimonium suo tempore celebrandum, & quod enixè cupiunt, & pertractant omnes conjuncti, quibus hæc cura fuit à Testatore demandata; quod sufficeret ad illos faciendum declarari suspectos. Ad quem effectum sufficit quælibet causa, etiam levissima, Bartol. *in l. fin. ff. suspect. tut.* Afflict. *decis.* 207. *num.* 3. Gratian. *discept. cap.* 24. *num.* 7. *lib* 1.

6 Eòque magis, si per Epistolam scriptam ab uno ex ipsis Tutoribus, quæ plenè probat conscribentem, *l. publica* §. *fin. ff. depos. l. nec ambigi, & l. Si aliquid per epistolam C. de donat.* Bertaz. *cons. civil.* 28 *num.* 63. *&* 64. & fuit dictum in Romana 16. Decembris 1621. coram Coccino, & in Romana Pecuniaria 13. Martii 1628. coram Pirovano, constaret, quod tutor scribens aspirat puellam cum suo filio matrimonio copulare; quod de jure civili est prohibitum, *l. Qui pupillam ff. de adult. l. filius à patre* §. *Si quis eo tempore ff. de lib. & posth. l.* 1. *& per tot. &c. de interdict. matrim. inter pupill. & Tut. seu Curat. filiosque eorum*; quæ prohibitio, licèt cesset de jure canonico, quod in materia matrimonii, & Sacramenti debet attendi, Gutier. *de tut. part.* 2. *cap.* 12. *numer* 8. *&* 9. Menoch. *cons.* 1082. *n.* 15. Ex hoc tamen saltem detegitur commodum, & quod pars non intendit, nisi solvere sponsalia, & parare obices matrimonio.

7 Non obstat, quòd Puella non debeat permanere apud illas personas, quæ illi immaturas nuptias præpararunt ex Cravett. *cons.* 18. *&* 190. & ex aliis allegatis; quia isti Doctores loquuntur, quando fuerunt tractatæ unptiæ cum inæquali, & à persona suspecta ut Mater, quæ transivit ad secundas nuptias. Minùs obstat Bartol. *quæst.* 16. quia loquitur de puella minori septem annorum non tradenda sponso, ne ejus vitæ insidietur, ad hoc, ut postquàm pervenerit ad ætatem legitimam, non ei auferatur libertas nubendi, cui voluerit, non autem quando puella esset decem vel undecim annorum, & permanendo in Monasterio non amitteret libertatem.

8 Similiter non obstat Bald. *cons.* 487. *lib.* 5. quia loquitur, ubi quis insidiatur nuptiis, seu sponsalibus Puellæ, volens eam indigno desponsare. Nam, inquit, hæ insidiæ sunt capitales, Soccin. *cons.* 195. *numer.* 2. *lib.* 2. firmat, quod non debebat educari apud eam ex qualitate personæ illius, quæ inutilia jam procuraverat pro pupilla tam respectu personæ in nubendo, quàm bonorum in dilapidando. Vndè ex quo inceperat se malè gerere, præsumptio erat, quod malè se gereret in futurum, Cravett. *cons.* 18. *numer.* 11. *&* *consil.* 190. *numer.* 6. *&* 7. Movetur primò, quia duo condemnabant Matrem, quod vitricum induxerat, & procuratio immaturi matrimonii, & quidem satis infelicis, ac inæqualis. Et in principio consilii dicit, quod tractaverat de matrimonio filiæ cum fratre secundi mariti paupere, & inæquali. Secundò loquitur, ubi mater procuravit matrimonium illegitimum, & *numer.* 7. ait locum tutissimum Monasterium, Surd. *d. quæst.* 13. *numer.* 37. ait solùm, quod Index curare debet, ne moretur penes eum, qui insidietur castitati, Gigas *cons.* 36. *numer.* 22. *& seqq.* tenet pro separatione à matre, & vitrico, cujus cognato longè imparis conditionis eam disponsaverat, ut *nu.* 15. & Testator dispoſuerat, ut Tutores haberent administrationem bonorum, ac personæ, ut *numer.* 23. Menoch. *de arbitr. cas.* 168. *num.* 6. de nuptiis intempestivis refert alios, qui loquuntur r ubi sunt indignæ, seu valdè inæquales. Tunc enim clarè patet non expedire puellæ penes procutantes nuptias tales permanere.

9 Prout nec relevat, si dicatur controventum esse voluntati Testatoris, dum loquutus est de matrimonio contrahendo in ætate quindecim annorum. Nam modò agitur de sponsalibus, de quibus non est loquutus Testator. Et tamen certum est, quod in illis requiritur minor ætas, & sufficit septennium completum *in l. in Sponsalibus contrahen. ff. de sponsal.* Sanchez *de matrim. lib.* 1. *disput.* 15. *numer.* 2. *& seqq.* & quatenus etiam adesset prohibitio contrahendi matrimonium, non tamen censeretur puella prohibita contrahere sponsalia, ut latè Sanchez *dict. lib.* 1. *disput.* 13. *num.* 2. Nec potest argui à contrario sensu ad correctionem juris in materia nedum odiosa, sed etiam in differenti, & ideò sponsalia non veniunt nomine matrimonii, Abb. *in capit. Tertio loco in fin. de præsumpt.* ibique Felin. *num.* 4. cum aliis per Sanchez *de matrim. lib.* 1. *disput.* 1. *num.* 3. Roland. *de lucr. dot. qu.* 12. Phanuc. *eodem tract. glos.* 2. *nu.* 3. ex quo potest puella pœnitere.

Neque obstat, quòd sit exploranda voluntas, ne puella seducta 10
persistat in sponsalibus, quæ postea ipsi non placeant; quia cum adhuc non sit in ætate contrahendi matrimonium, hoc tempus debet expectari, quo possit deliberare de statu suo, ut in simili dixit Rota in Vrbevetana educationis 20. Martii 1628. coram Vbaldo.

Pariter non obstat, quòd Tutorum interfit non nubere puel- 11
lam absque eorum consensu; quia stante consensu propinquorum ab ipso Testatore ad nubendum electorum, qui etiam sunt in majori numero, & quod ipsi Tutores requisiti noluerunt præstare consensum, habetur pro præstito, ex quo non habent causam recusandi, & superior potest cogere, *cap. nullus*, ibique Abb. per illum Text. *in* 3. *notab. de jurepatron.* Mandos. *super reg.* 8. *quæst.* 8. *numer.* 11. & Gregor. *decis.* 117. *&* *decis.* 520. *numer.* 4.

Et quoad Bartolum *dict. quæst.* 16. *num* 11. *vers. Secundo ca-* 12
su quando Tutores, & consanguinei discordant, distinguit duos casus. Primus est, quando Sponso nihil potest obiici, quin sit dignus talibus nuptiis. Secundus, quando circa personam sponsi est conditio, propter puam pupilla, si esset perfectæ ætatis, in eum verisimiliter consentire deberet. Primo casu firmat ex pluribus Iudicem posse decernere, ut alatur apud Patrem, vel Matrem Sponsi in eadem domo. Secundo casu, non posse Iudicem hoc decernere. Sed quia puellæ facilè corrumpuntur blanditiis, ali debere apud personam non suspectam. Vnde hoc ait Bartolus in secundo casu, non in primo, in quo cum Bartolo potest dimitti apud Patrem Sponsi, quando sponsalia sunt convenientia, Ias. *cons.* 237. *num.* 10. *lib.* 2. à quo non recedunt, quando non est suspicio pudicitiæ, Surd. post Corn. *d. quæst.* 13. *sub nu.* 34. & Gutier. *d. cap.* 8. *n.* 20.

Quodque autem Patrui, & amitæ utilitati neptis invigilave- 13
rint; contra verò Tutores, comprobatur etiam duplici juris præsumptione. Altera quod consanguinei benè optare, ac velle & in hoc defendere pupillam præsumuntur, *l. hac autem* 5. *vers. Si autem ff. quibus ex caus. in pos. eat.* Decian. *resp* 31. *num.* 129. *lib.* 2. Et quod in actu gesto cum eorum præsentia, & consensu nulla intervenerit læsio, Franch. March. *decis.* 320 *num.* 1. *part.* 1. cum aliis per Simoncell. *de decret. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 59. *& seqq.* & Honded. *cons.* 34. *numer.* 68. *lib.* 2. Idque magis dum omnes unanimes fuerunt, & unus de illis in hoc confidit, qui optimum cepisse consilium pro nepte præsumitur. Altera est contra Tutorem volentem Pupillam uxorem pro filio, itaut propterea de jure civili infamaretur, & coerceretur, *l. non est* 66. *ff. de rit. nupt. l. Si Patris* 6. *C. de interd. matr.* ubi Glos. & Doctores.

Minusque amovenda est prætextu exploranda voluntatis, quia 14
præter superiùs dicta, exploratio est intempestiva, dum adhuc est impubes, & sic quidquid videt, ignorat, nec discernere potest, *l.* 1. *in fin. C. de fal. monet. l. Pupillos ff. de acquis. bon.* & pluribus exornat Surd. *cons.* 9. *numer.* 22. *& seq.* in terminis explorandæ voluntatis puellæ, Grammat. *decis.* 55. *numer.* 2. ac sæpiùs censuit Sacra Congregatio Concilii, ut refert Campanil. *in divers. lur. can. rubr.* 2. *cap.* 16. *numer.* 15. Barbos. *de potest Episc. allegat.* 100. *numer.* 5. quæ Sacra Congregatio vult exploration em fieri in Ecclesia Monasterii, vel in alia propinquiori judicio Ordinarii. Eòque minus permitti debet exploratio voluntatis pupillæ ditissimæ ad instantiam Tutoris, illam pro filio affectantis, Grammat. *dict. decis.* 55. *numer.* 2. *in fine*.

Neque demum prætextu, quod donec ventilatur quæstio 15
de matrimonio, puella sequestretur, *cap. Cum locum* 14. *de sponsal.* quia quæstio de matrimonio non ventilatur, nec ventilari potest, dum nihil fuit actum cum filio Tutoris, & Textus loquitur, ubi plures petebant contraxisse, & dubium erat cui deberetur, Cardin. *num.* 3. *in fin.* Abb. *numer.* 1. Alex. de Nev. *numer.* 34. dicens sex tantùm casibus à relatis id fieri, quorum nullus applicatur casui nostro, quo unus tantùm contraxit sponsalia, & petitur non ab ipso, sed contra ipsum, ut per Thesaur. *for. Eccles. part.* 2 *cap.* 9 *num.* 82. ultra quod cessante timore violentiæ, vel læsionis, cessat sequestratio. Alex. de Nev. *d. num.* 34. *in fine*.

FINIS SEXTI TOMI.

PIGNATE
CONSVLTA
CANONIC

TOM. 6. 7. 8.

B
1
29